

РЕЙ БРЕДБРИ

99 100

РАЗКАЗА

РЕЙ БРЕДЬРИ
100 РАЗКАЗА

На Нанси Николас и Робърт Готлиб, чиито доводи за любими разкази направиха възможна тази книга.

ПИЯН, И В РАЗПОРЕЖДАНЕ НА КОЛЕЛО

ВЪВЕДЕНИЕ ОТ РЕЙ БРЕДБЪРИ

През 1953 г. написах една статия за „Нейшън“, в която защитавах работата си като писател фантаст, макар етикетът да бе приложим може би едва към една трета от продукцията ми за една година.

Няколко седмици по-късно, в края на май, получих писмо от Италия. На гърба на плика с тънък като паяжина почерк бе написано следното:

B. Berenson
I Tatti, Settignano
Firenze, Italia

Обърнах се към жена си.

— Господи, нима това наистина е от онзи Беренсон, великият авторитет по история на изкуството?!

— Отвори го — каза жена ми.

Отворих го и зачетох:

Уважаеми г-н Бредбъри,

През осемдесет и деветте си години живот за първи път пиша писмо като почитател. Току-що прочетох статията ви в „Нейшън“ — „След утрешния ден“. За първи път чета творец в която и да е област на изкуството да заявява, че за да работи съзидателно, човек трябва да се отдае на работата си, да ѝ се наслаждава като на лудория или на вълнуващо приключение.

Колко различно от тружениците в тежката промишленост, в каквато се е превърнал писателският занаят!

Ако ви се случи да посетите Флоренция, отбийте се да се видим.

Искрено ваш, Б. Беренсон

И тъй, на тридесет и три годишна възраст аз имах своя гледна точка, стил и начин на живот, одобрен от човек, който ми бе станал като втори баща.

Имах нужда от това одобрение. Всички се нуждаем от някой поиздигнат, по-мъдър и по-стар, който да ни каже, че изобщо не сме луди, че всичко, което правим, е нормално. Не нормално, по дяволите — а *чудесно!*

Лесно е да се съмняваш в себе си, защото щом чуеш какво казват други писатели, други интелектуалци, все ти иде да се изчервиш виновно. Писането би трябвало да е тежко, мъчително, ужасно изпитание, невероятна всеотдайност и никакво свободно време.

А моите разкази просто ме водят през живота. Те викат, аз ги следвам. Изтичат и ме ухапват по крака — и аз реагирам, като записвам всичко случило се по време на ухапването. Свърша ли, идеята е свободна и полита нанякъде.

Точно такъв живот живях. Пиян, и в разпореждане на колело, както бяха записали в един ирландски полицейски доклад. Пиян от живот, без да знаеш какво те очаква. Но въпреки това си тръгнал, още преди зазоряване. А самото пътуване? Абсолютно равни дози ужас и весело ликуване.

Когато бях тригодишен, майка ми ме мъкнеше на кино по два-три пъти седмично. Първият филм, който гледах, бе „Гърбушкото от Парижката Света Богородица“ с Лон Чейни. В онзи далечен ден на 1923 г. страдах от трайно изкривяване на гръбнака и на въображението. Оттогава се почувствах близък и родствен с всичко тъмно и мрачно. Гледах безброй пъти всички филми на Чейни само и само за да усетя насладата на страха. Фантомът на операта цял живот крачи край мен с аленото си наметало. А когато не бе той, на негово място идваше ужасната ръка, която се появяваше иззад библиотеката в „Котката и канарчето“ и ме приканваше да намеря още скрит мрак в книгите.

После бях влюбен в чудовища, скелети, циркове, панаири, динозаври и — накрая — в червената планета Марс.

От тези примитивни тухли изградих живот и кариера. И именно продължаващата ми любов към всички онези изумителни неща е причина за появата на всичко хубаво в съществуванието ми.

С други думи, аз *не се* чувствах неудобно в цирковете. А някои хора се чувстват неудобно. Цирковете са шумни, просташки и миришат, ако е топло. Когато са на четиринайсет и петнайсет години, много хора се лишават от любовта си, захвърлят един по един древните си интуитивни вкусове, и когато станат възрастни, у тях няма и следа от веселбата, жара, увлечението, живеца. Други са ги критикували, а после самите те са започнали да се критикуват и да се чувстват неудобно. Когато циркът пристигне в пет часа в студеното и тъмно лятно утро и се чуят звънците му, те не скачат от леглата си и не тичат навън, а просто се обръщат в съня си. И животът отминава.

Аз обаче скачах и тичах. Научих, че съм прав и че всички останали грешат, когато бях на девет. През онази година на сцената се появиха комиксите за Бък Роджърс и аз моментално се влюбих в него. Събирах изрезки и бях от луд по-луд. Приятелите ми ме критикуваха. Подиграваха ми се. Скъсах изрезките. Близо месец бродех из училище като зашеметен и опустошен. Един ден избухнах в сълзи и се запитах що за бедствие се е стоварило отгоре ми. Отговорът бе — Бък Роджърс. Беше си отишъл и животът просто не си заслужаваше да се живее. Следващата ми мисъл бе — това не са мои приятели, те ме накараха да скъсам изрезките, а с тях и собствения си живот. Те са мои врагове.

Отново се заех да събирам историите. Оттогава животът ми стана щастлив. Защото тогава започнах да пиша научна фантастика. Оттогава никога не обръщах внимание на онези, които критикуваха интереса ми към космическите пътешествия, панаирите и горилите. Случи ли се подобно нещо, взимам си динозавъра и напускам стаята.

Защото всичко това е тор. Ако не бях напълнил очите и главата си с всичко това за цял живот, стигнеше ли се до изразяване на идеите ми на хартия, до свързването на думи, сигурно щях да избълвам тон цифри и половин тон нули.

Разказът „Велд“, включен в този сборник, е чудесен пример за това какво става в глава, пълна с образи, митове и играчки. Навремето

седнах пред пишещата си машина и написах думите „Детска стая“. Но къде беше тази стая? В миналото? Не. В настоящето? Едва ли. В бъдещето? Да! Е, тогава как би изглеждала стая за игри от бъдещето? Започнах да пиша, въртях разказа около стаята. Всяка нейна стена би трябвало да е огромен телевизор, същото се отнасяше и за тавана. Щом влезе в нея, детето може да извика: „Нил! Сфинкс! Пирамиди“ — и те се появяват около него с пълен цвят, със звуци и — защо не? — невероятни топли аромати, миризми и воня — каквото си избереш!

Всичко това ми хрумна за няколко секунди бързо тракане по клавишите. Знаех стаята, сега се нуждаех от герои в нея. Написах герой на име Джордж и го замъкнах в кухнята от бъдещето, където жена му се обърна и каза:

— Джордж, би ли погледнал детската? Май е счупена...

Джордж и съпругата му тръгват по коридора. Следвам ги, бълскам по клавишите като луд, без да имам представа какво предстои. Двамата отварят вратата и влизат.

Африка. Горещо слънце. Лешояди. Мърша. Лъвове.

След два часа лъвовете изскочиха от стените на детската и изядоха Джордж и жена му, докато техните закърмени с телевизия деца си седяха и пиеха чай.

Край на свързването на думи. Край на историята. Експлозия на една идея. Целият разказ бе завършен и почти готов за изпращане за около 120 минути.

Лъвовете в стаята, те откъде се появиха?

От лъвовете, които бях открил в книгите в градската библиотека, когато бях на десет. От лъвовете, които бях видял в истинските циркове, когато бях на пет. От лъва, който дебнеше в „Онзи, който получава шамар“ с Лон Чейни от двайсет и четвърта година!

Двайсет и четвърта? — ще се усъмните вие. Да, именно двайсет и четвърта. Не го бях гледал пак до миналата година. Но веднага щом се появи на екрана, разбрах откъде са се появили лъвовете ми във „Велд“. Бяха се крили, бяха чакали, бяха намерили убежище в интуитивната ми същност през всички тези години.

Аз съм от онези особени чудаци — мъж с дете в него, което запомня всичко. Помня деня и часа, в който се родих. Помня как бях обрязан на втория ден след раждането си. Помня как сучех от гръдта на майка си. Години по-късно попитах майка си за обрязването.

Разполагах с информация, която не ми е била предавана, а и няма причина да се предава на едно дете, особено в онези все още викториански времена. Наистина ли съм бил обрязан някъде извън болницата? Да. Баща ми ме отнесъл в кабинета на доктора. Спомням си доктора. Спомням си и скалпела.

Написах разказа „Малкият убиец“ двайсет и шест години по-късно. В него става дума за бебе, родено с напълно развити сетива, изпълнено с ужас от насилиственото му изхвърляне в един студен свят и отмъщаващо на родителите си, като пълзи тайно нощем и в крайна сметка успява да ги унищожи.

Всъщност кога започна всичко това? Имам предвид писането. През зимата, есента и началото на зимата на 1932 г. По онова време бях натъпкан с Бък Роджърс, романите на Едгар Райс Бъроус и нощния радиосериал „Чанду вълшебникът“. Чанду казваше заклинанията, физиката ме призоваваше, а Далечният изток и всякакви странни места ме караха да сядам вечер и да записвам по памет сценариите от всяко предаване.

Но цялата бъркотия от магия, митове и падане при бронтозаврите, за да се издигна като Ла от Опар, бе разтърсена и приведена в движение от един човек — господин Електрико.

Пристигна с един оръфен евтин панаир — Съчетаните представления на братята Дил — в Деня на труда през 1932 г., когато бях на дванайсет. Три вечери подред господин Електрико сядаше на електрическия си стол и по него пускаха десет милиарда волта най-чисто синьо пращащо електричество. Той протягаше ръце към публиката, очите му горяха, бялата му коса щръкваше във всички посоки, между зъбите му прескачаха искри, той размахваше меч като Екскалибур над главите на хлапетата и ги посвещаваше в рицари с огън. Когато дойде при мен, ме потупа по рамената и после по носа. Мълнията прескочи в мен. А господин Електрико изкрешя: „Живей вечно!“

Реших, че това е най-страхотната идея, която съм чувал. На следващия ден отидох да видя господин Електрико под предлог, че евтиният фокус, който си бях купил от него, не работи. Той го поправи, след което ме разведе из шатрите, като крещеше към всяка: „Без мръсотии“, преди да влезем и да се запознаем с джуджета, акробати, дебели жени и Изрисувани мъже.

Разходихме се до езеро Мичиган, седнахме на брега, господин Електрико сподели своите малки философии, а аз — своите големи. Така и не разбрах защо се отнесе така с мен. Но той слушаше, или поне изглеждаше, че слуша, може би защото бе далеч от дома си, може би защото имаше син някъде, или пък нямаше и искаше да има. Както и да е, каза, че е разпопен превитериански свещеник, че живеел в Кайро, Илинойс, и че мога да му пиша, когато пожелая.

Накрая ми съобщи нещо важно.

— Срещали сме се и преди — каза ми. — Ти бе най-добрият ми приятел във Франция през осемнайсета и умря в ръцете ми в битката за Ардените. А ето те сега отново, прероден като момче, с ново име. Добре дошъл!

Разделих се с господин Електрико и тръгнах, олюявайки се, към къщи, дарен с два чудесни дара — че съм живял преди (и ми е разказано)... и че по някакъв начин съм се опитал да живея вечно.

А след няколко седмици започнах да пиша първите си къси разкази за планетата Марс. Оттогава не съм спирал нито за миг. Бог да благослови господин Електрико, катализатора, където и да се намира.

Ако разгледам всеки аспект на всичко казано дотук, почти неизбежно би трябвало да започна с таванска стаичка. Докато станах на двайсет и две или двайсет и три, пишех разказите си до късно след полунощ — необичайни истории за призраци и привидения, за неща в буркани, които бях виждал във вмирисани на кисела пот панаири, за приятели, изгубени във вълните на езерата, за съпрузи в три сутринта, които трябваше да летят нощем, за да не бъдат убити от светлината.

Трябваха ми много години, за да се измъкна от таванска стаичка, където трябваше да се справям със собствената си смъртност (основна тийнейджърска грижа), и да стигна до дневната, а оттам — до моравата пред къщата, слънчевите лъчи и глухарчетата, готови за приготвяне на вино.

Излизането на моравата и събиранията с роднините на Четвърти юли ми дадоха не само историите за Грийн Таун, Илинойс, но и ме запратиха към Марс; последвах съвета на Едгар Райс Бъроус и Джон Картър и взех с мен багажа от детството, чичовците, лелите, мама, татко и брат ми. Всъщност, когато стигнах на Марс, те вече ме чакаха там — или пък бяха марсианци, които приличаха на тях. Разказите за

Грийн Таун, намерили място в неочеквания роман „Вино от глухарчета“, и разказите за Червената планета, набълскали се в другия случаен роман „Марсиански хроники“, бяха писани през същите години, в които тичах до бъчвата за дъждовна вода до къщата на дядо ми и баба ми, за да загреба от нея всички спомени, митове и асоцииции от онова време.

Успоредно с това пресъздавах роднините си като вампири, обитаващи градче, подобно на онова от „Вино от глухарчета“, мрачен първи братовчед на градчето на Марс, където загина Третата експедиция. Така животът ми минаваше по три начина — като градски изследовател, космически пътешественик и скитник с американските братовчеди на граф Дракула.

Давам си сметка, че не съм споменал почти нищо за едни други създания, които се разхождат из този сборник и се появяват в кошмари, за да пропаднат в самота и отчаяние — динозаврите. От седемнайсетата до трийсет и втората си година написах пет-шест разказа за динозаври.

Една вечер, докато двамата с жена ми се разхождахме по плажа във Венис, Калифорния (живеехме там в един апартамент за младоженци срещу тридесет долара месечно), се натъкнахме на останките на градския кей и подпорите, релсите и въжетата на старо увеселително влакче, рухнало на пясъка и постепенно изляждано от океана.

— Какво прави този динозавър на плажа? — възкликах.

Жена ми, съвсем благоразумно, нямаше отговор.

Отговорът дойде на следващата вечер, когато се събудих от нечий зов. Станах, заслушах се и чух самотния глас на сирената на Санта Моника, която надаваше отново и отново жалния си вой.

Ама разбира се! Динозавърът е чул сирената, взел я е за друг динозавър, надигнал се е от дълбокото минало, тръгнал е на дълъг път за любовната среща... и открива, че това е само сирена, и умира с разбито сърце на брега.

Скочих от леглото, написах разказа и още същата седмица го пратих на „Сатърди Ивнинг Поуст“; не след дълго вестникът го публикува под заглавие „Чудовището от 20000 фатома дълбочина“. Две години по-късно разказът „Сирената“ от този сборник се превърна във филм.

Разказът бе прочетен през 1953 г. и от Джон Хюстън, който се свърза с мен и ме покани да напиша сценария за новия му филм „Моби Дик“. Приех и продължих от едното чудовище към следващото.

Заради „Моби Дик“ се заех да изследвам живота и творчеството на Мелвил и Жул Верн и сравних лудите им капитани в едно есе, написано като представяне на нов превод на „Двадесет хиляди левги под водата“ („Капитан Немо“). Прочитането му през 1964 г. по време на Световния панаир в Ню Йорк ме натовари с изграждането на концепции за целия горен етаж на американския павилион.

Заради павилиона от „Дисни“ ме наеха да помогна за изграждането на сънищата, които влязоха в Космически кораб Земя, част от Епкот — постоянен парк, който отвори през 1982 г. В тази сграда набълсках историята на човечеството, излязло от зората на времето и хвърлящо се в буйното космическо бъдеще.

В това число и динозаврите.

Цялата ми дейност, цялото ми израстване, всичките ми нови работи и любови бяха породени от онази първоначална примитивна любов към зверовете, с която се сблъсках, когато бях на пет, и която пазех грижливо, когато бях на двайсет, двайсет и девет и трийсет.

Разлистете разказите и сигурно ще намерите една-две случки, случили се със самия мен. През по-голямата част от живота си се съпротивлявах на поръчения да ида някъде и да „попия“ местния колорит, местните жители, вида и усещането за страната. Отдавна съм научил, че не гледам директно, че подсъзнанието ми върши по-голямата част от „попиването“ и че ще минат години, преди да се появят някакви годни за използване впечатления.

На младини живеех в един жилищен блок в испанския квартал в Лос Анджелис. Повечето от латино-разказите ми бяха написани години след като се бях изнесъл от там с едно-единствено ужасяващо изключение. В края на 1945 г., когато Втората световна война бе току-що свършила, един приятел ме покани да го придружа до Мексико Сити с разнебитения му Форд V-8. Напомних му обета за бедност, наложен ми от обстоятелствата. Той се нахвърли върху мен, нарече ме страхливец и се зачуди толкова ли не мога да събера кураж и да изпратя за публикуване три-четири разказа, които крия така или иначе. Причина за криенето — разказите бяха отхвърлени един-два пъти от различни списания. Подритван от приятеля си, изтръсках прахта от

рассказите и ги изпратих под псевдонима Уилям Елиът. Защо този псевдоним ли? Защото се страхувах, че някои манхатънски издатели може да са срещали името Бредбъри на кориците на „Странни истории“ и ще подходят с предубеждение към „евтиния“ писател.

Изпратих три разказа на три списания през втората седмица на август 1945 г. На 20 август продадох един разказ на „Чарм“, на 21 август — на „Мадмоазел“, а на 22 август, точно на двайсет и петия ми рожден ден — на „Колиърс“. Общата сума възлизаше на хиляда долара — все едно днес да получиш запис за десет хиляди.

Бях богат. Или толкова близко до богатството, че бях направо втрещен. Разбира се, това бе повратна точка в живота ми и побързах да пиша на редакторите на трите списания, като признах кое е истинското ми име.

И трите разказа влязоха в „Най-добрите американски разкази за 1946 г.“ на Марта Фоли, а на следващата година един от тях бе публикуван в сборника в памет на О’Хенри, издаден от Хершел Брикел.

Тези пари ме отведоха до Мексико, до Гуанахуато и мумиите в катакомбите. Преживяното така ме нарани и ужаси, че едва дочаках да се махна от Мексико. Мъчеха ме кошмари, че умирам и трябва да остана в залите на мъртвите редом с другите навързани тела. За да се пречистя, съвсем инстинктивно написах „Следващият в редицата“. Това бе един от малкото случаи, когато преживяното даде плод почти тутакси.

Стига толкова за Мексико. Какво ще кажете да се преместим в Ирландия?

В сборника има всякакви ирландски истории, защото за шестте месеца живот в Дъблин установих, че повечето ирландци имат най-различни начини да се справят с ужасния звяр на име Реалност. Можеш да се втурнеш насреща му с рогата напред, което е наистина страховита работа, или пък да се плъзнеш около него, да го побутнеш, да потанцуваш, да изпееш песен, да напишеш приказка, да продължиш бърборенето, да напълниш джобната бутилка — все ирландски клишета, но всяко от тях е самата истина в онова отвратително време и несигурна политическа обстановка.

Научих всички просящи по улиците на Дъблин — онези край моста О’Конъл с маниашките си латерни, ставащи повече за

кафемелачки, отколкото за инструменти, както и онези, които си деляха единственото бебе сред цялото племе подгизнали от дъжда несretници — виждаш бебето един час в горния край на Графтън Стрийт, на следващия — пред хотел „Роял Хайберниън“, а в полунощ — край реката. Никога не съм си помислял, че ще пиша за тях. После нуждата да вия и плача от ярост ме накара една нощ да скоча и да напиша „Отрочето на Макгилъхи“ заради ужасните подозрения и молбите на един ходещ в дъжда призрак, които просто трябваше да бъдат описани. Посетих някои от старите изгорени имения на едрите ирландски земевладелци и чух историята за един „палеж“, който не минал съвсем както трябва, в резултат на което се появи „Ужасният палеж в Имението“.

„Спринт преди химна“ се написа години по-късно, когато една дъждовна вечер си спомних безбройните пъти, когато двамата с жена ми спринтирахме навън от дъблинските кина и разблъсквахме деца и старци само и само да успеем да се доберем до изхода, преди да зазвучи националният химн.

Но как започнах? От годината на господин Електрико пишах по хиляда думи на ден. В продължение на десет години пишах поне по един разказ на седмица, като съмтно предполагах, че накрая ще дойде ден, в който ще трябва просто да направя път на идеята и да оставя перото да си свърши работата.

Денят настъпи през 1942 г., когато написах „Езерото“. След десет години грешки най-внезапно дойде подходящата идея, подходящата сцена, подходящите герои, подходящият ден, подходящото творческо време. Написах го навън, бях изнесъл пишещата си машина на моравата пред къщата. В края на часа, за който написах разказа, ме побиваха тръпки и се обливах в сълзи. Знаех, че съм написал първия наистина добър разказ в живота си.

В началото на двайсетте си години следвах следния график. В понеделник написвах първа чернова на нов разказ. Във вторник — втора. В сряда — трета. В четвъртък — четвърта. В петък — пета. А в събота по обед пращах по пощата шестата и последна версия в Ню Йорк. В неделя ли? Тогава си мислех за всички шантави идеи, борещи се за вниманието ми, чакащи под капака на тавана, уверени заради „Езерото“, че скоро ще ги пусна да излязат.

Може да изглежда механично, но не беше. Идеите ми ме принуждаваха на това. Колкото повече пишех, толкова повече ми се искаше да пиша. Ставаш ненаситен. Обхваща те треска. Чувстваш се радостен и жив. Не можеш да спиш през нощта, защото твоите идеи-зверове искат да излязат и не те оставят на мира. Изживяването е невероятно.

Имаше и друга причина да пиша толкова много — евтините списания ми плащаха между двайсет и четирийсет долара на разказ. Жivotът ми едва ли можеше да се нарече комфортен. Трябваше да продам поне един, или по-добре два разказа на месец, за да покрия разходите си — хотдог, хамбургер, билети за трамвая.

През 1944 г. бях продал около четирийсет разказа, но доходите ми за цялата година възлизаха едва на 800 долара.

Изведнъж се сещам, че не съм коментирал доста работи от този сборник. Интересен е например „Черното виенско колело“, защото в началото на една есен преди доста години се промени от разказ във филмов сценарий, а после в романа „Чувствам, че идва нещо зло“.

„Сбогуването“ е истинската история на моята прабаба, която наближаваше осемдесетте, когато нареди керемидите на покрива, след което легна в леглото си, когато бях на три, сбогува се с всички и заспа.

„Обаждане в Мексико“ се появи, след като един следобед през лятото на 1946 г. отидох да видя мой приятел и когато влязох в стаята, той ми подаде телефонната слушалка и ми каза: „Слушай“. Заслушах се и чух звуците на Мексико Сити на две хиляди мили от нас. Прибрах се вкъщи и написах за телефонното си преживяване на един приятел в Париж. Бях някъде по средата, когато писмото се превърна в разказ, за да бъде пратен по пощата още същия ден.

„Скелет“ е продукт от едно посещение при доктора, когато бях на двайсет и две с оплаквания от болки във врата и гърлото. Докоснах всяко сухожилие и мускул. Докторът направи същото и попита:

— Знаеш ли от какво си болен?

— От какво?

— Много лош случай на откриване на ларингкс — отвърна той. — Всички откриваме в един или друг момент различни сухожилия и кости в телата си, за които изобщо не сме подозирали. Същото е и с теб. Изпий един аспирин и се прибери.

Прибрах се. Усещах лактите си, глезените, ребрата, гърлото и продълговатия си мозък.

„Скелет“, историята на борбата между един човек и скритите му кости, се написа същата вечер.

„Пикасово лято“ е резултат от една разходка по брега с приятели и жена ми един късен следобед. Вдигнах една клечка от сладолед, нарисувах нещо в пясъка и казах: „Нямаше ли да е ужасно, ако през целия си живот си искал да имаш Пикасо и най-ненадейно се натъкваш на него на плажа, докато рисува митични същества в пясъка... твой собствен Пикасо «гравира» направо пред очите ти...“

Завърших разказа за Пикасо на плажа в два през нощта.

Хемингуей. „Папагалът, който познаваше Папа“. Една вечер през 1952 г. се бяхме запътили с приятели през Лос Анджелис към печатницата, където „Лайф“ печатаха свое издание на „Старецът и морето“. Награбихме още горещите бройки, седнахме в най-близкия бар и се разприказвахме за Папа, Финка Вихия и Куба, и някак стана дума за един папагал който живеел в онзи бар и всяка вечер приказвал на Хемингуей. Прибрах се, записах си бележка за папагала, и я оставил на съхранение за шестнайсет години. Докато ровех из папката с бележките си през 1968 г., попаднах на бележката и заглавието се появи само: „Папагалът, който познаваше Папа“.

Господи, помислих си. Папа е мъртъв от осем години. Ако онзи папагал е още жив и ако може да говори с гласа на Хемингуей, ще струва милиони. Ами ако някой го отвлече и иска откуп?

„Призраките на новото“ се появи, защото Джон Годли, лорд Килбракен, в едно писмо от Ирландия разказваше за посещението си в къща, която изгоряла и била възстановена камък по камък и тухла по тухла, точно като оригиналата. След половин ден четене на картичката му нахвърлях черновата на разказа.

Е, достатъчно. Останалото е в ръцете ви. Това са сто разказа, писани през почти четиридесет години от живота ми, съдържащи половината от съкрушителните истини, които подозирах през нощта, и половината от спасителните истини, които преоткривах на следващия ден. Ако изобщо е казано нещо тук, то е просто очертаването на живота на някой, който е тръгнал отнякъде — и е продължил. Нямам навика да мисля за преживяното като за нещо завършено. Всеки разказ е начин за откриване на различни аспекти на самия себе си. И всеки аз

всеки ден е малко по-различен от онзи, който е намерен двайсет и четири часа по-рано.

Всичко започна през онзи есенен ден на 1932 г., когато господин Електрико ми даде двата дара. Не знам дали вярвам в предишни животи, нито съм сигурен, че мога да живеяечно. Но онова момче вярваше и в двете и го оставил да вярва. То написа разказите и романите ми. То движи гадателската дъска и казва Да или Не на сподайващите се истини и полуистини. То е кожата, през която преминават всички неща и се излагат на хартия. Доверих му своите страсти, страхове и радости. И то рядко ме е подвеждало. Когато в душата ми цари дълъг влажен ноември, когато мисля прекалено много и разбирам прекалено малко, знам, че е крайно време да се върна към онова момче с гumenките, високите температури, безброй веселби и ужасни кошмари. Не съм сигурен къде свършва то и къде започвам аз. Но съм горд от отбора. Какво друго ми остава, освен да му пожелая всичко добро, и в същото време да отдам дължимото и да пожелая всичко добро на други двама души? В същия месец, в който се ожених за съпругата си Маргерита, се запознах с литературния си агент и много близък приятел Дон Конгдън. Маги печаташе и критикуваше разказите ми, Дон критикуваше и продаваше резултатите. Как бих могъл да се проваля за трийсет и три години с двама такива сътборници? И все така продължаваме да спринтираме към изхода.

Ето ги и разказите. Обърнете страницата.

НОЩА

Ти си дете в малко градче. И по-точно, ти си на осем, а вече става късно. Късно за теб, свикналия да си лягаш в девет и половина; е, случва се понякога да молиш мама или тате да ти позволят да останеш и да чуеш Сам и Хенри по онова странно радио, станало така популярно през двайсет и седма година. Но най-често по това време вече си в леглото.

Навън е топла лятна нощ. Живееш в малка къща на малка уличка в покрайнините на градчето, където уличните лампи са кът. Има само един отворен магазин, на около пресечка оттук — бакалията на г-жа Сингър. В горещата вечер майка ти глади понеделнишкото пране, а ти от време на време мрънкаш за сладолед и се взираш в мрака.

Двамата с майка ти сте сами в къщата и топлата тъмнина на лятото. Накрая, точно преди да дойде време г-жа Сингър да затвори магазинчето си, майка ти най-сетне поомеква.

— Бягай за пинта сладолед и гледай да го завие добре.

Питаш дали може да получиш топка шоколадов сладолед отгоре, защото не обичаш ванилов, и майка ти се съгласява. Стискаш парите в юмрук и побягваш към бакалията, бос по топлия тротоар, под ябълки и дъбове. Градчето е толкова притихнало и отдалечно, че чуваш единствено щурците в пущинака зад горещите индигови дървета, които закриват звездите.

Шляпаш с боси крака по паважа, пресичаш улицата и заварваш г-жа Сингър да обикаля бавно из бакалията и да ситананика някаква еврейска песничка.

— Пинта сладолед ли? — казва тя. — С шоколад отгоре? Да!

Гледаш как вдига металния капак на фризера за сладолед и пълни с черпака картонената кутия с „шоколад отгоре, да!“ Даваш парите, получаваш смразяващия леден пакет, допираш го със смях до челото и бузата си и босите ти крака те понасят обратно към къщи. Зад теб светлините на самотното малко магазинче угасват, остава да трепти

единствено уличната лампа на ъгъла и цялото градче сякаш е на път да заспи...

Отваряш мрежестата врата и виждаш, че майка ти продължава да глади. Изглежда сгорещена и раздразнена, но въпреки това се усмихва.

— Татко кога ще се върне от срещата на ложата? — питаш ти.

— Към единайсет и половина или дванайсет — отвръща майка ти. Отнася сладоледа в кухнята и го разделя. Дава ти специалната порция шоколад, слага малко на себе си и прибира останалото. — За Скипър и баща ти, когато си дойдат.

Скипър^[1] е брат ти. По-големият ти брат. Дванадесетгодишен, здрав, червендалест, с орлов нос, светлокестеняв, доста широкоплещест за възрастта си и винаги тичащ. Позволяват му да остава до по-късно от теб. Не до много по-късно, но все пак достатъчно, за да чувства предимството да си роден първи. Тази вечер е отишъл в другия край на градчето да играе на криеница и скоро ще се върне у дома. Заедно с останалите деца часове наред е викал, тичал и клечал, изкаран си е страхотно. Скоро ще влети запъхтан и лъхащ на пот, с позеленели от тревата колене и миришещ точно на подскачане — което си е напълно естествено.

Сядаш и се наслаждаваш на сладоледа. Намираш се в сърцето на дълбоката тиха лятна вечер. Майка ти, ти самият и нощта, обгръщаща малката къща на малката уличка. Облизваш старателно лъжицата всеки път, преди да загребеш отново, майка ти прибира дъската за гладене и горещата ютия, настанява се в креслото до грамофона и се заема с десерта си.

— Ама че жега беше днес — казва тя. — И продължава да е горещо. Земята е поела цялата топлина и ще я изпуска през нощта. Не знам как ще се спи.

Седите, заслушани в лятната тишина. Тъмнината напира през всеки прозорец и врата, не се чува нито звук, защото е свършила батерията на радиото, а сте слушали всички записи на квартет Никърбокър, Ал Джонсън и Ту Блек Кроус до побъркване; затова просто седиш на дъсчения под до вратата и се взираш в това тъмно-тъмно-тъмно, притиснал нос в мрежестата врата, докато носът ти не се покрива с малки тъмни квадратчета.

— Къде ли е брат ти? — обажда се майка ти. Лъжицата й стърже по купичката. — Вече трябваше да се е приbral. Почти девет и

половина е.

— Ще си дойде — казваш ти, напълно убеден, че това ще стане. Излизаш след майка си да измиете съдовете. Всеки звук, всяко дрънчене на лъжица или чиния се усиљва в знойната вечер. Мълчаливо отивате в дневната, махате покривката на дивана, разтягате го заедно и го преобразявате в двойно легло. Майка ти го застила и тупа възглавниците, за да набухнат. И докато разкопчаваш ризата си, тя казва:

— Чакай малко, Дъг.
— Защо?
— Защото така казвам.
— Изглеждаш странно, мамо.

Майка ти сяда за миг, после става, отива до вратата и вика. Чуваш гласа ѝ отново и отново. Скипър, Скипър, Скиииипър. Викът отлита в топлия летен мрак, за да не се завърне никога. Ехото се е смълчало.

Скипър. Скипър. Скипър.
Скипър!

Седиш на пода и през теб минава хлад, който не е от сладоледа или зимата и не е част от лятната горещина. Забелязваш очите на майка ти, стрелкат се и примигват; забелязваш нерешителната ѝ нервна стойка. Всички тези неща.

Тя отваря мрежестата врата. Излиза в нощта, слиза по стъпалата на алеята под люляка. Чуваш шума от стъпките ѝ.

Тя вика отново. Тишина.

Вика още два пъти. Ти седиш в стаята. Всеки момент Скипър ще отговори някъде от дългата тясна уличка:

— Добре, мамо! Добре, мамо! Хей!

Отговор обаче няма. И две минути седиш и гледаш оправеното легло, замъкналото радио, притихналия грамофон и свещника с кристалните му висулки, които проблясват безмълвно, аленото килимче с пурпурни шарки по него. Нарочно риташ леглото, за да видиш дали ще те заболи. Заболява те.

Мрежестата врата се отваря с тихо скърцане.

— Хайде, Мъниче — казва майка ти. — Ще се поразходим.
— Къде ще ходим?

— До следващата пряка. Ела. И по-добре си обуй обувките. Ще настинеш.

— Не искам. Няма да настина.

Хващаши я за ръка. Тръгвате заедно по Сейнт Джеймс Стрийт. Долавяш уханието на цъфнали рози, нападали зрели ябълки и различните аромати на всевъзможни треви. Бетонът под стъпалата ти е все още топъл и щурците свирят още по-силно в състяващия се мрак. Стигате ъгъла, завивате и тръгвате към дерето.

Минава кола и фаровете ѝ проблясват в далечината. Наоколо е пълно мъртвило, няма никаква светлина и движение. Вървиш към дерето и тук-там виждаш приглушените квадрати светлина на местата, където хората са все още будни. Повечето къщи обаче спят потънали в мрак, а на няколко места обитателите седят и разговарят на неосветените си веранди. Чуваш скърцане на дъски, докато минавате край една от тях.

— Иска ми се баща ти да си беше върви — казва майка ти. Голямата ѝ длан се стяга около малката ти ръка. — Само да ми падне това момче. Ще го скъсам от пердах.

За целта на стената в кухнята виси ремък за точене на бръснач. Помисляш си за него и се сещаш как татко ти го прегъва на две и уверено те изпердаш през неистовите ти крака. Съмняваш се, че майка ти ще изпълни заканата си.

Минали сте пресечката и вече се намирате до свещения черен силует на германската баптистка църква на ъгъла на Чапъл Стрийт и Глен Рок. На стотина метра зад сградата започва дерето. Подушваш го. Изпълнено е с тъмни отходни води, гнили листа, плътна миризма на зеленина. Широко дере, прорязващо градчето — истинска джунгла през деня и място, което е по-добре да се заобикаля нощем, както често повтаря майка ти.

Би трябвало да се чувстваш окуражен от близостта на баптистката църква, но не си — сградата е неосветена, студена и безполезна като купчина развалини на ръба на дерето.

Ти си едва на осем и не знаеш почти нищо за смъртта, страха и ужаса. Смърт е восьчното изображение в ковчега, когато беше на шест и дядо ти почина. Приличаше на някакъв голям повален лешояд в сандъка — мълчалив, необщителен, никога вече нямаше да ти обяснява как да бъдеш добро момче и да пуска кратки политически

коментари. Смърт е малката ти сестричка, когато една сутрин преди година се събуждаш, поглеждаш към креватчето ѝ и я заварваш да се взира в теб със син, неподвижен и замръзнал поглед, докато не идват никакви хора с малка плетена кошничка, за да я отнесат. Смърт е, когато четири седмици по-късно заставаш до високото ѝ столче и изведнъж осъзнаваш, че никога вече няма да я видиш в него, как се смее и вика, и да те кара да ревнуваш, че се е родила. Това е смърт.

Но това тук е нещо повече. Тази лятна нощ нагазва дълбоко във времето, звездите и топлата вечност. Тя е същността на всичко, което ще почувствуваш, видиш или чуеш през живота си, на всичко, което неотклонно се връща при теб.

Слизате от тротоара и продължавате по отъпканата, осеяна с камъчета и бурени пътека към ръба на дерето. Хорът на щурците вече е толкова силен, че сякаш е в състояние да събуди и мъртвец. Вървиш послушно зад своята храбра, превъзходна и висока майка, истинска защитничка на цялата вселена. Усещаш храброст, защото върви пред теб; колебаеш се за миг, след което бързаш да я настигнеш. Заедно приближавате, стигате и спирате на самия ръб на цивилизацията.

Дерето.

Тук и сега, долу в онази притихнала черна джунгла в краката ти, изведнъж се озовава най-голямото зло, на което си се натъквал някога. Зло, което никога не ще разбереш. Всички безименни неща са тук. Години по-късно, когато пораснеш, ще започнеш да им даваш имена, за да ги различаваш. Безсмислени думички, описващи чакащото нищо. Там долу в сгущените сенки, сред дебелите дървета и виещи се повети, витае миризмата на разложение. Тук, на това място, цивилизацията свършва, разумът отстъпва и на негово място застава универсалното зло.

Осъзнаваш, че си сам. Сам с майка ти. Ръката ѝ трепери.

Ръката ѝ *трепери*.

Вярата ти в личния ти свят е разбита на пух и прах. Усещаш как майка ти трепери. Защо? Нима тя също се колебае? Но тя е по-голяма, по-силна и по-умна от теб, нали? Нима тя също усеща онази неуловима заплаха, вървяща пипнешком в мрака, онази спотайваща се злоба там долу? Означава ли това, че порастването не означава сила? Че не можеш да се успокоиш с мисълта, че ще станеш голям? Че няма да намериш убежище през целия си живот? Че няма цитадела от плът,

която да е достатъчно силна, за да удържи яростната атака на среднощните кошмари? Съмненията те заливат. Сладоледът отново оживява в гърлото ти, в стомаха, в гръбнака, в ръцете и краката ти; изведнъж усещаш мраз, сякаш си излязъл гол през декември.

Осъзнаваш, че с всички хора е така. Че всеки човек е сам за себе си. Едно цяло, единица в общество, но винаги ужасно уплашен. Както сега тук. Ако сега закрешиш, ако започнеш да пишиш за помощ, ще има ли никакво значение?

Намираш се толкова близко до дерето, че в мига на вика ти, в интервала, през който някой може да те чуе и да изтича да те намери, може да се случи какво ли не.

Мракът може да дойде бързо и да те погълне; за един смазващ и смразяващ момент всичко би свършило. Много преди зазоряване, много преди полицайте с фенерите си да обезпокоят затънтената пътека, много преди мъже с разтревожени умове да хукнат по чакъла да ти помогнат. Дори и да се намират на петстотин метра от теб и помощта *наистина* да съществува, само за три секунди тъмната вълна може да се надигне, да ти отнеме осемте години живот и...

Летливото усещане за самотата в живота смазва започващото ти да трепери тяло. Майка ти също е сама. Не може да потърси убежище в брака, закрилата в любовта на семейството си, не може да се обърне към Конституцията на Съединените щати или към градската полиция; точно в този миг не може да се обърне към никого и нищо, освен към собственото си сърце, където ще открие единствено неконтролируемо отвращение и желание да се страхува. В този миг това е индивидуален проблем, изискващ индивидуално решение. Трябва да приемеш, че си сам, и да продължиш оттук нататък.

Прегъльщаш с мъка и се вкопчваш в нея. Господи, моля те, не позволявай да умрем, мислиш си. Не ни причинявай нищо. Ами ако след час татко се върне от събранието на ложата и завари къщата празна...?

Майка ти пристъпва напред към първобитната джунгла. Гласът ти трепери.

— Мамо. Скип е добре. Скип е добре. Добре е. Скип е добре.

Гласът на майка ти е напрегнат и писклив.

— Винаги минава оттук. Казвам му да не го прави, но тези пусти деца никога не слушат. Някоя нощ ще влезе и никога няма да излезе...

Никога няма да излезе. Това може да означава всичко. Хулигани. Престъпници. Мрак. Злополука. И най-вече — смърт. Сам във вселената.

По целия свят има милиони такива градчета. Точно толкова тъмни, толкова самотни, толкова затънти, така изпълнени с трепет и чудеса. Пискливите звуци на минорни цигулки, това е музиката на малките градчета — градчета без светлини и с много сенки. Ах, тази тяхна огромна, изпълваща всичко самота. Техните спотаени влажни дерета. Животът е ужас, обитаващ в тях по нощите, когато здравият разум, бракът, децата и щастието са заплашени от всички страни от ужасния великан-човекоядец на име Смърт.

Гласът на майка ти се извисява в нощта.

— Скип! Скипър! — вика тя. — Скип! Скипър!

Изведнъж и двамата разбирате, че нещо не е наред. Нещо ужасно се е объркало. Напрягаш слух и откриваш какво. Щурците са спрели да свирят.

Тишината е пълна.

Никога през живота си не си се сблъсквал с такава тишина. С така пълна тишина. Защо щурците са спрели да свирят? Защо? Каква е причината? Никога досега не са го правили. Никога.

Освен. Освен...

Освен ако нещо не е на път да се случи всеки момент.

Цялото дере сякаш се напряга, стяга черните си фибри, събира сила от всички спящи околности, от мили и мили наоколо. От пропитите с роса гори, долчинки и хълмове, където кучета вдигат муцуни към луната, от всички страни наоколо огромната тишина се всмуква в един център, а ти си точно в средата му. След десет секунди нещо ще се случи. Нещо ще се случи. Щурците продължават кратката си почивка, а звездите са толкова ниско, че сякаш можеш да ги докоснеш. Безброй са, горещи и остри.

Растяща, растяща тишина. Растяще, растяще напрежение. Толкова е тъмно, така далеч от всичко. О, Господи!

И в този миг над дерето се разнася вик.

— Добре, мамо! Идвам, мамо!

И отново:

— Тук съм, мамо! Идвам, мамо!

После се чува бързото топуркане на гumenки долу в ниското. Три хлапета изтичват на открито, хилят се. Скипър, Чък Редмън и Оги Барц. Тичат и се смеят.

Звездите се свиват като докоснатите рогца на десет милиона охлюва.

Щурците свирят!

Мракът се отдръпва — стреснат, изненадан, ядосан. Отдръпва се, изгубил апетит след грубото прекъсване на предвкусването на пиршеството. И докато се отдалечава като вълна по пясък, хлапетата се измъкват със смях от него.

— Здравей, мамо! Здрасти, Мъник! Хей!

Съвсем си мирише на Скипър. На пот, трева и намазана с масло бейзболна ръкавица.

— Младежо, ще си получиш пердаха — заявява майка ти. За миг от страха ѝ не е останал и помен. Знаеш, че никога, за нищо на света няма да признае за него. Но въпреки това ще си остане завинаги в сърцето ѝ. Както и в твоето.

Вървиш обратно към дома в лятната нощ. Радваш се, че Скипър е жив. Много се радваш. За миг си беше помислил...

Далеч в слабо осветената от луната пустош, отвъд виадукта и нататък в долината минава влак и надува свирка като изгубено метално нещо, безименно и бягащо. Вървиш до брат си към леглото, трепериш, слушаш влака и си мислиш за един братовчед, който живеел там, откъдето сега се чува свирката; братовчед, умрял от пневмония на девет години преди много, много години... Подушваш миризмата на Скипър до теб. Истинска магия. Преставаш да трепериш. Чуваш стъпки по тротоара край къщата, докато майка ти пали лампите. Някакъв мъж прочиства гърлото си по начин, който ти е познат.

— Баща ви — казва майка ти.

Наистина е той.

[1] Букв. „скокльо“ — Б.пр. ↑

СБИРКА

— Идват — каза Сеси, без да се надигне от леглото си.

— Къде са? — възклика Тимъти от прага.

— Едни са над Европа, други над Азия, трети — над Островите, а някои — над Южна Америка! — отвърна Сеси. Очите ѝ бяха затворени, дългите ѝ кафяви мигли потрепваха.

Тимъти пристъпи по голото дюшеме на стаята на втория етаж.

— Кои са?

— Чичо Айнар и чично Фрай, както и братовчедът Уилям; виждам още Фрулда, Хелгар, леля Моргиана и братовчедката Вивиан, както и чично Йохан! Всички приближават много бързо!

— В небето ли са? — с блеснали сиви очички възклика Тимъти. Стоеше до леглото и изглеждаше точно на четиринайсетте си години. Навън духаше вятър, къщата бе тъмна, озарена единствено от звездната светлина.

— Идват по въздух и по земя, в най-различни форми — каза Сеси в съня си. Не помръдваше на леглото; гледаше вътре в себе си и казваше какво вижда. — Виждам нещо като вълк да минава през тъмна река — през плитчините, малко над водопад, звездите хвърлят отблясъци по козината му. Виждам кафяво дъбово листо, вдигнато от вятъра високо в небето. Виждам малък летящ прилеп. Виждам много други неща, тичат между дърветата в гората и се носят между високите клони. *И всички те* идват насам!

— Ще стигнат ли до утрение вечер? — Тимъти се вкопчи в чаршафа и паякът на ревера му затащува възбудено и се разлюя като черно махало. Наведе се над сестра си. — Ще бъдат ли тук за Сбирката?

— Да, Тимъти, да — въздъхна Сеси и се вцепени. — Не искай повече от мен. Хайде, върви. Остави ме да ида до любимите ми места.

— Благодаря, Сеси — каза той. Излезе в коридора и изтича до стаята си. Забързано оправи леглото си. Беше се събудил само преди няколко минути, по залез-слънце, и докато първите звезди се появяваха в небето, беше споделил със Сеси възбудата си от предстоящото

празненство. А сега тя спеше толкова тихо, че не се чуваше нито звук. Паякът увисна на сребристо ласо около тънкото му вратле, докато си миеше лицето. — Само си представи, Спайд, утре е Вси светии!

Вдигна глава и погледна в огледалото. Неговото огледало — единственото позволено в къщата. Отстъпка от страна на майка му заради заболяването му. Само да не бе толкова засегнат! Отвори уста и огледа окаяните неадекватни зъби, с които го бе дарила природата. Направо като сърцевини на царевични зърна — кръгли, меки и бледи върху венците. Част от въодушевлението му умря.

Вече бе съвсем тъмно и той запали свещ, за да вижда. Чувстваше се изтощен. През изминалата седмица цялото семейство живееше според обичая на старата страна. Спяха през деня и ставаха по залез-слънце. Под очите му имаше сини кръгове.

— Спайд, не ми е добре — тихо промълви той на мъничкото създание. — Не мога дори да свикна да спя през деня като другите.

Вдигна свещника. Само да имаше силни зъби, с резци като стоманени шипове. Или пък силни прави ръце, или силен ум. Или дори силата да запраща ума си да се рее свободен навън, както го правеше Сеси. Но не, той бе несъвършеният, кекавият. Дори — при тази мисъл потрепери и придърпа свещника по-близо — се страхуваше от тъмното. Братята му сумтяха презрително. Байън, Леонард и Сам. Подиграваха му се, че спи в легло. При Сеси бе различно; нейното легло бе част от удобствата, позволяващи ѝ да изпрати ума си на лов навън. Но Тимъти? Дали спеше в чудесните полирани кутии като останалите? Не! Майка им му беше позволила да има свое собствено легло, собствена стая, собствено огледало. Нищо чудно, че семейството го отбягваше като разпятието на светия човек. Само от лопатките на гърба му да се появяха криле... Оголи гърба си и впери поглед в него. Отново въздъхна. Никакъв шанс. Никога.

Отдолу се чуваха завладяващи тайнствени звуци — хълзгане на черни воали нагоре по всички помещения, тавани и врати. Цвъртенето на горящите черни фитили по голямото стълбище. Гласът на мама, висок и твърд. Гласът на татко, отекващ от влажното мазе. Байън пред старата провинциална къща — влечеше огромните стомни, побиращи по два галона.

— Трябва да ида на празненството, Спайд — каза Тимъти. Паякът се завъртя в края на нишката си и Тимъти се почувства самичък. Щеше да лъска сандъци, да събира отровни гъби и паяци, да поставя траурни ленти, но след началото на празненството щяха да го игнорират. Колкото по-малко се набиваше на очи несъвършеният син, толкова по-добре.

Лора тичаше из долния етаж и викаше радостно:

— Сбирката! Сбирката!

Стъпките ѝ отекваха от всички страни едновременно. Тимъти отново надникна в стаята на Сеси. Тя продължаваше да спи тихо. Слизаше долу веднъж месечно. Винаги си оставаше в леглото. Милата Сеси. Искаше му се да я попита: „Къде си сега, Сеси? В кого? Какво се случва? Отвъд хълмовете ли си? Какво става там?“ Но вместо това отиде до стаята на Ельн.

Ельн седеше на бюрото си, подреждаше най-различни руси, рижави и черни косми и мънички ятагани от нокти, събрани от работата ѝ като маникюристка в салона за красота в Мелин Вилидж, на петнадесет мили оттук. В ъгъла стоеше здраво махагоново сандъче, върху което бе изписано името ѝ.

— Махай се — каза тя, без дори да го погледне. — Не мога да работя, докато зяпаши.

— Вси светии, Ельн; представи си само! — каза той, опитваше се да се държи приятелски.

— Уф! — Тя прибра няколко нокътя в малка бяла торбичка и я надписа. — Какво може да означава това за теб? Какво знаеш за него? Ще ти изкара акъла. Прибирай се в леглото си.

Бузите му пламнаха.

— Трябва да лъскам, да работя и да помагам при сервирането.

— Ако не се махнеш, утре ще намериш в леглото си голи стриди — прозаично рече Ельн. — Довиждане, Тимъти.

В гнева си той се втурна надолу и се сблъска с Лора.

— Къде гледаш бе!? — изпищя тя през стиснати зъби.

И си полетя нататък. Тимъти изтича до отворената врата на мазето и долови миризмата на влага и пръст, надигаща се отдолу.

— Татко?

— Крайно време беше! — извика баща му нагоре по стълбите.
— Слизай бързо, че ще пристигнат, преди да сме се приготвили!

Тимъти се поколеба само колкото да чуе милионите други звуци в къщата. Братята му влизаха и излизаха като влакове в гара, говореха и спореха. Ако останеш достатъчно дълго на едно място, край теб ще мине цялото семейство с бледите ръце, пълни с всевъзможни неща. Леонард с малката му черна медицинска чанта, Самюъл с голямата прашна подвързана с абанос книга под мишница и с черни траурни ленти и Байън, с поредния курс до колата отвън за още галони течност.

Баща му спря да търка, даде му един парцал и се намръщи. Потупа огромния махагонов сандък.

— Хайде, лъсни го, за да можем да почнем следващия. Проспиваш живота си.

Тимъти погледна вътре, докато мажеше воська.

— Чичо Айнар е едър мъж, нали, тате?

— Ъхъ.

— Колко голям е?

— Можеш да разбереш по сандъка.

— Просто питам. Два метра? Повече?

— Много говориши.

Към девет Тимъти излезе в октомврийската вечер. Близо два часа обикаля из поляните на ту топлия, ту студен вятър и събира отровни гъби и паяци. Сърцето му отново заби в трепетно очакване. Колко роднини щяха да дойдат според мама? Седемдесет? Сто? Мина край един селски дом. Само да знаехте какво се случва вкъщи, каза на светещите прозорци. Изкачи се на един хълм и погледна към отдалеченото на мили градче, приготвящо се за сън. Градският часовник, висок и кръгъл, белееше в далечината. Градчето също не знаеше. Занесе вкъщи маса буркани с гъби и паяци.

В малкия параклис долу се отслужи кратка церемония. Бе като всички други ритуали през годините — баща им припяваше мрачните редове, прекрасните и бели като слонова кост ръце на мама се движеха в обърната благословия; бяха се събрали всички деца без Сеси, която лежеше горе в леглото си. Тя обаче също присъстваше. Видя я да наднича — ту през очите на Байън, ту на Самюъл, ту на мама; усети някакво движение и ето че за миг премина през него, след което изчезна.

Тимъти се молеше на Мрачния със свит стомах.

— Моля те, моля те, помогни ми да порасна, помогни ми да съм като братята и сестрите ми. Не ме оставай различен. Само да можех да слагам космите в пластмасовите образи като Ельн, да карам хората да се влюбват като Лора, да чета странни книги като Сам или да имам уважавана работа като Леонард и Байън. Или дори някой ден да имам семейство, като мама и татко...

В полунощ върху къщата се стовари буря. Навън проблясваха изумителни, бели като сняг мълнии. Чу се рев на приближаващо, дълбаещо, изсмукащо торнадо, събиращо във фунията си влагата от потъналата в нощта земя. После външната врата, почти изкъртена от пантите, увисна неподвижно и ненужно и влязоха баба и дядо, дошли чак от старата страна!

После започнаха да пристигат час по час. Имаше пърхане край прозореца, хлопане на предната веранда, почукване в задния двор. Чуваха се необичайни звуци от мазето; есенният вятър свиреше през гърлото на комина и припяваше. Мама напълни голямата кристална купа за пунш с алената течност от стомните на Байън. Татко се носеше от стая на стая, палеше нови и нови фитили. Лора и Ельн окачваха още стръкове самакитка. А Тимъти стоеше на сред цялото това суетене с безизразна физиономия и треперещи ръце и се озърташе. Затръшващи се врати, смях, бълбукане на течност, мрак, свирене на вятър, призрачен шепот на криле, тропот на крака, радушно посрещане на входа, скърдане на панти, преминаващи, идващи, отдалечаващи се, блуждаещи сенки.

— Виж ти, виж ти. А това трябва да е Тимъти!

— Какво?

Нечия ледена длан докосна ръката му. Над него се надвеси дългокосо лице.

— Добро момче, чудесно момче — каза непознатият.

— Тимъти, това е чично Джейсън — каза мама.

— Здравей, чично Джейсън.

— А това... — Мама помъкна чично Джейсън нататък. Той се обърна към Тимъти над загърнатото в наметало рамо и му смигна.

Тимъти остана сам.

Сякаш от хиляда мили в прорязания от светлината на свещи мрак се чу висок тънък глас. Гласът на Ельн.

— А братята ми, те са *наистина* хитри. Можеш ли да познаеш с какво се занимават, лельо Моргиана?

— Нямам представа.

— Държат погребалното бюро в града.

— Какво! — Чу се ахване.

— Да! — Разнесе се пронизителен смях. — Направо безценно!

Тимъти остана като закован.

Смехът прекъсна за момент.

— Осигуряват материали за мама, татко и всички нас — каза Лора. — С изключение, разбира се, на Тимъти...

Последва невовко мълчание.

— Е? — настоятелно запита най-сетне чичо Джейсън. — Хайде.

Какво за Тимъти?

— Ох, Лора, ама че уста — каза мама.

Лора продължи. Тимъти стисна очи.

— Тимъти не... ами... не *обича* кръв. Много е чувствителен.

— Ще се научи — каза мама. — Ще се научи — повтори твърдо.

— Той е мой син и ще се научи. Само на четиринаесет е.

— Но аз бях отгледан с това нещо — каза чичо Джейсън и гласът му се понесе от стая на стая. Вятърът свиреше в дърветата навън, сякаш бяха струни на арфа. Ситен дъжд затрополи „отгледан с това нещо“ по прозорците и постепенно загълхна.

Тимъти прехапа устни и отвори очи.

— Е, вината е изцяло моя — каза мама, докато ги въвеждаше в кухнята. — Опитах се да го накарам насила. Не можеш да принудиш дете, можеш само да го отвратиш така, че никога да не развие вкус към едно или друго. Ето например Байън, беше на тринаесет, преди да...

— Разбирам — промърмори чичо Джейсън. — Тимъти ще се справи.

— И още как — предизвикателно отвърна мама.

Пламъчетата на свещите трептяха, сенките кръстосваха напред-назад многобройните сумрачни помещения. На Тимъти му беше студено. Усети миризмата на гореща лой, инстинктивно грабна една свещ и излезе с нея навън, преструващ се, че оправя черните ленти.

— Тимъти — прошепна някой зад украсената стена, съскаше думите, — Тимъти се страхува от тъмното.

Гласът на Леонард. Омразният Леонард!

— Харесвам светлината на свещи, това е — предизвикателно прошепна в отговор Тимъти.

Последваха още мълнии и гръм. Ревящи порои смях. Трясъци, бълскане, викове и шумолене на дрехи. Лепкава студена мъгла пропълзя през предната врата. От нея излезе висок мъж, като прибираще крилете си.

— Чичо Айнар!

Тимъти се втурна на тънките си крака право през мъглата, под трептящите зелени сенки. Хвърли се в ръцете на Айнар. Той го повдигна.

— Имаш криле, Тимъти! — Той подхвърли момчето, сякаш бе леко като перце. — Криле, Тимъти. Лети!

Лицата се завъртяха отдолу. Къщата отлетя надалеч. Тимъти се почувства като ветрец. Размаха ръце. Пръстите на Айнар го уловиха и отново го хвърлиха към тавана. Той се втурна към него като овъглена стена.

— Лети, Тимъти! — с висок и силен глас извика Айнар. — Лети с криле! Криле!

Той изпита пронизващо чувство в лопатките си, сякаш растиха корени, готови да експлодират и да разцъфнат в нова влажна мембрана. Забърбори несвързано; Айнар отново го хвърли високо нагоре.

Есенният вятър нахлу като вълна в къщата, дъждът се стовари отгоре ѝ, разтърси гредите и накара пламъците на свещите да затанцуваат гневно. Стоте роднини с всевъзможни форми и размери се взираха от всяка черна омагьосана стая към мястото, където Айнар балансираше с детето като с жезъл в ревяящата стихия.

— Достатъчно! — най-сетне извика той.

Оставен отново на дъските на пода, възбуден и изтощен, Тимъти се притисна в чично Айнар, подсмърчащо щастливо.

— Чично, чично, чично!

— Добре ли беше летенето? А, Тимъти? — попита чично Айнар, наведе се и го потупа по главата. — Браво, браво.

Утрото наблизаваше. Повечето бяха пристигнали и бяха готови да си легнат за през деня, да спят неподвижно и без звук до следващия залез, когато щяха да изскочат от махагоновите си сандъци за пиршеството.

Чичо Айнар, следван от десетки други, пое към мазето. Мама ги упъти към струпаните ред върху ред полирани кутии. Айнар, чиито криле бяха свити на гърба му като морскозелен брезент, се движеше по коридора с любопитно подсвирване; когато крилете му докосваха нещо, сякаш се разнасяше тихо барабанене.

Горе Тимъти лежеше и мислеше изтощено, мъчеше се да хареса тъмното. В тъмното можеше да се правят толкова много неща, за които никой да не те укорява — просто защото не може да те види. Всъщност той *харесва* нощта, но това бе особено харесване — понякога му идваше дотолкова в повече, че му се искаше да крещи и да се бунтува.

В мазето махагоновите капаци се спуснаха, притеглени от бледи ръце. По ъглите някои от роднините се завъртяха в кръг три пъти, преди да легнат на лапите си и да затворят клепачи. Слънцето изгря. Настана време за сън.

Залез. Пиршеството избухна като разритано гнездо на прилепи — пищящи, пърхащи, летящи във всички посоки. Капаците на сандъците се отваряха с тръсък. От влажното мазе се чуваха забързани стъпки. През предните и задните входове нахълтваха още закъснели гости.

Валеше и подгизналите посетители оставяха пелерините си, покритите с капки шапки и намокрените си воали на Тимъти, за да ги отнесе в килера. Стайте бяха претърпкани. Смехът на някаква братовчедка, изстрелян от едно помещение, се бълсна в стената на друго, рикошира, извърна се и достигна до ушите на Тимъти от четвърта стая, все така точен и циничен.

Една мишка пробяга по пода.

— Познах те, племеннице Либерсраутер! — възклика татко някъде около него, но не към него. Десетките тълпящи се гости се притискаха в него, ръгаха го с лакти, пренебрегваха го.

Накрая той се обърна и се измъкна нагоре.

— Сеси — повика тихо. — Къде си, Сеси?

Мина доста време, преди тя да отговори.

— В Имперската долина — едва промълви. — До Салтън Сий, край калните извори, пара и тишина. Намирам се в съпругата на един фермер. Седя на предната веранда. Ако поискам, мога да я накарам да

се раздвижи, да направи нещо или да си помисли нещо — каквото и да е. Сънцето залязва.

— Как е, Сеси?

— Чувам как съскат изворите — бавно каза тя, сякаш говореше в църква. — Малки сиви глави от пара се надигат от калта като плешиви хора от врящ гъст сироп. После се разкъсват като гума и падат със звук, издаван сякаш от мляскащи устни. От разкъсаната тъкан се надигат рехави струйки пара. Носи се тежка воня на горяща сира и минали времена. Динозавърът се пече тук десет милиона години.

— Готов ли е вече, Сеси?

Мишката заобиколи краката на три жени и изчезна въгъла. Миг по-късно от нищото се появи прекрасна жена и озари всички с бялата си усмивка.

Нещо се сгуши на мокрия перваз на кухненския прозорец. Въздъхна, заплака и затропа по стъклото, но Тимъти така и не успя да го различи. Във въображението си беше отвън и се взираше вътре. Дъждът го валеше, вятърът го пронизваше, а изпълнената с траурни ленти тъмнина вътре изглеждаше примамливо. Танцуващ се валс: високи слаби фигури се въртяха под звуците на необичайна музика. Звезди проблясваха във вдигнати бутилки; малки бучки пръст се сипеха от шлемове; един паяк се спусна надолу и безшумно запълзя по пода.

Той потрепери. Отново се намираше вътре. Майка му му нареждаше да бяга тук или там, да помога, да сервира, веднага да иде в кухнята, да донесе това, да вземе онова, да нареди чинии, да сипе храната — и тъй нататък, и тъй нататък. Празненството бе в разгара си.

— Да, готов е. Съвсем готов — размърдаха се спящите устни на Сеси. Мудните думи бавно излизаха от устата ѝ. — Намирам се в черепа на тази жена, взирам се навън, гледам морето, което не помръдва и е толкова притихнало, че те кара да изпитваш страх. Седя на верандата и чакам мъжът ми да се прибере. От време на време някоя риба скача над повърхността, проблясва на светлината на звездите и отново пада във водата. Долината, морето, няколкото коли, дървената веранда, моят люлеещ се стол, аз самата, тишината.

— А сега какво става, Сеси?

— Ставам от люлеещия се стол — каза тя.

— И?

— Ставам и тръгвам към изворите. В небето летят самолети като праисторически птици. Всичко е тихо, толкова тихо.

— Колко време ще останеш в нея, Сеси?

— Докато чуя, видя и почувства достатъчно — докато не променя живота й по някакъв начин. Излизам от верандата и вървя по дъските. Стъпалата ми докосват дървото — бавно, уморено.

— А сега?

— Сега серните пари са навсякъде около мен. Взирам се в мехурите, как се издуват и разпукват. Някаква птица прелетява с писък покрай слепоочието ми. Изведнъж се озовавам в нея и отлитам! И докато летя, с новите си малки като мъниста очи виждам някаква жена под мен на дъщчената пътека, гледам я как прави три стъпки към калните извори. Чувам звук, сякаш в разтопените дълбини е хвърлен камък. Продължавам да летя, правя кръг и се връщам. Виждам някаква бяла ръка като паяк да се гърчи и изчезва в сивата лава. Тя се затваря отгоре. Сега летя към дома, бързо, бързо, бързо!

Нещо силно се удари в прозореца. Тимъти се стресна.

Сеси отвори широко очи — светнали, будни, щастливи, изпълнени с веселие.

— Сега съм си *у дома!* — каза тя.

— Сбирката тече с пълна сила — след кратка пауза се обади Тимъти. — Всички са тук.

— Тогава защо си се качил горе?

Тя хвана ръката му.

— Е, попитай ме. — Усмихна му се лукаво. — Попитай ме онова, заради което си дошъл.

— Нищо не искам да питам — отвърна той. — Е, почти нищо. Аз... ох, Сеси! — Думите изведнъж се заизсипваха от устата му като отприщен поток. — Искам да направя нещо, което да ги накара да ме погледнат, нещо, което да ме направи добър поне като тях, нещо, което да ме приобщи към тях, но не мога да направя нищо, чувствам се странно и, ами... помислих си, че ти би могла...

— Бих могла — каза тя, затвори очи и се усмихна наум. — Изправи се. Стой неподвижно.

Той се подчини.

— А сега затвори очи и изчисти съзнанието си.

Той застана изпънат като струна, без да мисли за нищо — или поне си мислеше, че не мисли за нищо. Тя въздъхна.

— Сега ще слезем ли долу, Тимъти?

Сеси бе с него, сякаш ръка в ръкавица.

— Гледайте всички!

Тимъти вдигна чашата топла червена течност. Задържа я, за да могат всички в къщата да се обърнат и да го видят. Лели, чичовци, братовчеди, братя, сестри!

Изпи я до дъно.

Ръката му се стрелна към сестра му Лора. Почувства погледа ѝ и прошепна нещо с едва доловим глас, от който тя замръзна мълчалива. Почувства се висок като дърво, докато вървеше към нея. Празненството като че ли забави темпо. От всички страни го гледаха. От всички врати надничаха лица. Никой не се смееше. Майка му бе изумена. Татко гледаше объркан, но доволен — и като че ли с всеки миг гордостта му растеше все повече.

Той захапа нежно Лора за вената на врата. Пламъците на свещите се разлюляха пиянски. Вятырът се заизвива около покрива. Роднините зяпаха от всички врати. Налапа няколко отровни гъби, сдъвка, прегълътна, после запляска с ръце по бедрата си и се завъртя в кръг.

— Виж, чичо Айнар! Мога да летя! Най-сетне!

Ръцете му пляскаха неистово. Краката му се свиваха и изпъваха. Лицата прелитаха край него.

Намираше се на върха на стълбите и продължаваше да пляска, когато чу майка си.

— Спри, Тимъти! — извика тя някъде далеч отдолу.

— Хей! — изкрещя той, прехвърли се през перилата и скочи.

На половината път крилете, които смяташе, че има, се стопиха. Той изкрещя. Чичо Айнар го улови.

Тимъти се замята неудържимо в ръцете му. От устните му се изтръгна нечий чужд глас.

— Аз съм Сеси! Сеси! Елате да ме видите горе, първата стая отляво! — Последва дълъг висок смях. Тимъти се опита да го прекъсне заедно с езика си.

Всички се смееха. Айнар го пусна на пода. Тимъти изтича през гъстата чернилка роднини, понесли се нагоре към стаята на Сеси да я поздравят, бълсна вратата и я отвори широко.

— Сеси, мразя те! Мразя те!

Скрит в дълбоката сянка на чинара, той повърна вечерята си, захлипа горчиво и разrita купчината есенни листа. После остана да лежи неподвижно. От джоба на блузата му, от закрилата на кибритена кутия, която използваше за свое убежище, изпълзя паякът Спайд. Тръгна по ръката на Тимъти. Разучи шията му, стигна до ухото и влезе в него, за да го погъделичка. Тимъти тръсна глава.

— Недей, Спайд. Престани.

Лекото като перце докосване на едно краче до тъпанчето го накара да потрепери.

— Престани, Спайд!

Въпреки това хлипането като че ли понамаля.

Паякът продължи надолу по бузата му, настани се под носа на момчето, погледна нагоре в ноздрите, сякаш търсеше мозъка, след което се изкатери на върха на носа и приклекна там; взираше се в Тимъти със зелените си като изумруди очи, докато не го изпълни с нелеп смях.

— Махай се, Спайд!

Седна и разрови листата. Луната ярко осветяваше всичко. От къщата се чуха неприлични шеги — играеха на „Огледалце, огледалце“. Празнуващите надаваха приглушени викове, докато се опитваха да разпознаят онези, чиито отражения не винаги се появяваха в стъклото.

— Тимъти. — Крилете на чичо Айнар се разпериха, трепнаха и приближиха, издаваха звуци като от литавра. Тимъти усети как чично му го повдига като перце и го настанява на рамото си. — Не провесвай нос, племеннико Тимъти. Всеки за себе си, всеки по собствения си начин. Колко много по-добри неща те чакат. Колко богати неща. Светът е мъртъв за нас. Видели сме прекалено много от него, повярвай ми. Жivotът е най-добър за онези, които изживяват най-малко от него. По-скъп е зърнце по зърнце, Тимъти, не забравяй това.

През остатъка от черната сутрин — от полунощ нататък — чично Айнар го развеждаше из къщата от стая в стая, като махаше и пееше. Орда закъснели гости бяха влели свежи сили във веселието. Прарарарара- и още хиляда пъти прарабаба също бе тук, увита в египетски бинтове. Не каза нито дума, просто стоеше изправена като

обгоряла дъска за гладене край стената и в очните ѝ кухини играеха далечни, мъдри и беззвучни пламъчета. На закуска, в четири сутринта, пра-хиляда-бабата бе настанена начело на дългата маса.

Многобройните млади братовчеди се въртяха около кристалната купа за пунш. Блестящите им черни като маслини очи, коничните им дяволити лица и вълнистите бронзови коси се рееха над масата за напитки, техните едновременно твърди и меки, момчешки и момичешки тела се бореха, за да се доберат до противното питие. Вятърът се надигна, звездите пламтяха ожесточено, шумът се усили, танците станаха по-бързи, пиенето стана по-буйно. Имаше хиляди неща, които Тимъти можеше да слуша и гледа. Множеството тъмнини се носеха и рееха, безбройните лица минаваха и отминаваха...

— Чуйте!

Присъстващите затаиха дъх. Някъде отдалеч градският часовник отброи шест сутринта. Празненството привършваше. В ритъма на биещия часовник стоте гласа запяха песни на по четиристотин години. Песни, които Тимъти не бе чувал. Пееха, хванати за ръце, въртяха се заедно, а някъде в студената далечина на утрото градският часовник завърши отброяването и замълкна.

Тимъти запя. Не знаеше думите и мелодията, но въпреки това те излизаха силно и вярно. Гледаше към затворената врата в горния край на стълбището.

— Благодаря, Сеси — прошепна той. — Простено ти е. Благодаря.

После се отпусна и остави думите да се изливат с гласа на Сеси от устните му.

Последваха сбогувания и огромна бъркотия. Мама и татко стояха на входа, стискаха ръцете на всички роднини и ги целуваха. Източната част от небето зад отворената врата започваше да се оцветява. Вътре повя студен вятър. Тимъти усети как го хващат и го прехвърлят от едно тяло в друго, усети как Сеси го напъхва в главата на чичо Фрай, така че гледаше от сбръканото лице, след това се понесе във вихрушка листа над къщата и събуждащите се хълмове...

После, докато летеше по пътеката, усети горящите си червени очи и покритата с утринна роса козина, докато се намираше в братовчеда Уилям, втурваше се към някаква дупка и изчезваше вътре...

Подобно на камъче в устата на чичо Айнар, Тимъти летеше в изпълващата небето буря. А накрая се озова обратно вкъщи, в собственото си тяло.

В настъпващото утро последните гости се прегръщаха, плачеха и си мислеха как светът става все по-тесен за тях. Имало времена, когато се събириали всяка година, а сега минаваха десетилетия, без да се срещнат.

— Не забравяйте, ще се срещнем в Салем през седемдесета! — извика някой.

Салем. Вцепененият ум на Тимъти са запъна на думите. Салем, седемдесета. Там щяха да бъдат чичо Фрай и пра-хилъда-баба с изгнилия си саван, майка, татко, Ельн, Лора, Сеси и всички останали. Но щеше ли и той да присъства? Можеше ли да е сигурен, че ще доживее до онова време?

С един последен смразяващ порив всички си тръгнаха — безброй шалове, безброй космати животинки, безброй увехнали листа, безброй виещи и тракащи звуци, безброй полунощи, лудости и сънища.

Мама затвори вратата. Лора взе метлата.

— Не — каза мама. — Ще почистим довечера. Сега тряба да поспим.

И семейството изчезна в мазето и на горния етаж. Тимъти тръгна с наведена глава по окичения с траурни ленти хол. Мина покрай едно празнично огледало и видя мъртвешки бледото си лице. Целият трепереше от студ.

— Тимъти — каза мама.

Приближи се и докосна лицето му.

— Синко — каза тя. — Обичаме те. Не го забравяй. Всички те обичаме. Въпреки че си различен, въпреки че един ден ще ни напуснеш.

Целуна го по бузата.

— И ако и когато умреш, ще се погрижим костите ти да лежат в покой. Ще останеш в покой завинаги и ще идвам при теб на Вси светии, за да те завивам по-добре.

Домът бе притихнал. Далеч навън вятърът прелиташе над един хълм с последния си товар тъмни писукащи прилепи.

Тимъти заизкачва стъпалата едно по едно, плачеше тихичко.

ЧИЧО АЙНАР

— Ще отнеме само минутка — каза сладката жена на чичо Айнар.

— Отказвам — отвърна той. — И за това е нужна само *секунда*.

— Работих цяла сутрин — каза тя, държеше се за тънкия кръст, — а ти не искаш да ми помогнеш? Всеки момент ще завали.

— Нека си вали! — навъсено викна той. — Няма да позволя да ме тресне гръм само защото съм сушал прането ти.

— Но ти си толкова бърз в това.

— Казах вече, отказвам. — Огромните, сякаш брезентови криле изшумоляха нервно зад изпънатия му от негодувание гръб.

Тя му подаде тънко въже, на което бяха окачени четири дузини прясно изпрахи дрехи. Той го завъртя между пръстите си с отвращение.

— Значи се стигна дотук — промърмори горчиво. — Дотук, дотук, дотук.

Едва не започна да рони гневни киселинни сълзи.

— Не плачи, че пак ще ги намокриш — каза тя. — А сега хайде скачай, потичай с тях.

— Потичай с тях. — Гласът му бе глух, дълбок и ужасно наранен. — Казвам — нека трещи, нека се сипят порои!

— Ако беше хубав слънчев ден, нямаше да те моля — разумно рече тя. — Цялото ми пране ще иде на вятъра, ако не го направиш. Ще има да си виси из къщата...

Това *подейства*. Най-много мразеше развяващи се и проснати парцали, които да го карат да се промушва под тях, за да мине през стаята. Скочи на крака. Огромните му зелени криле се разпериха.

— Но само до оградата на пасището!

Вихрушка — скочи нагоре, крилете му изплющаха и се впиха любовно в прохладния въздух. Преди да успееш да кажеш „Чично Айнар има зелени криле“, той профуча над фермата, теглеше прането в огромна пърхаща опашка с мощните удари и плясък на крилете си!

— Дръж!

Завършил обиколката си, той спусна сухото като пуканки пране върху специално разгънатите за целта чисти одеяла.

— Благодаря! — извика тя.

— Ба! — изсумтя той и отлетя под ябълката, за да се отаде на мрачни размисли.

Прекрасните, подобни на коприна криле на чичо Айнар висяха като морскозелени платна зад него и тихо шумоляха на раменете му, когато кихаше или се обръщаше рязко. Той бе един от малцината във Фамилията, чийто талант се виждаше явно. Всичките му мрачни братовчеди, племенници и братя в градчетата по света вършеха невидими неща с ум, вещерски пръсти и бели зъби, рееха се из небето като огнени листа или се носеха из горите като посребрени от лунната светлина вълци. Живееха в сравнителна безопасност от обикновените хора. Това обаче не можеше да се каже за човек с огромни зелени криле.

Не че ги мразеше. В никакъв случай! На младини винаги летеше нощем, защото именно нощите бяха рядкото време за крилати мъже! Дневната светлина криеше опасности — винаги го бе правила и винаги щеше да го прави; но нощите, о, нощите! Беше се носил над острови от облаци и морета от лятно небе. Без никаква опасност за самия него. Бяха наститени времена, изпълнени с полет и веселие.

Но вече не можеше да лети нощем.

Летеше към един висок планински проход в Европа на връщане от Сбирката на Фамилията в Мелин Таун, Илинайс, преди няколко години. Бе прекалил с гъстото алено вино. „Ще се оправя“, смътно си бе обещал, докато прелиташе дългия път под утринните звезди, над спящите под луната хълмове след Мелин Тайн. И тогава... като гръм от ясно небе...

Далекопровод.

Беше като уловена патка! Страхотно цвъртене! С почерняло от сините фойерверки лице, той се отгласна със страхотен удар на крилете и падна.

При рухването му на осветената от луната поляна под кулата на далекопровода се разнесе звук като от огромен телефонен указател, хвърлен от небето.

Стана рано сутринта, с бясно треперещи и мокри от росата криле. Бе все още тъмно. На изток започваше да се оформя тънката светла ивица на зората. Скоро тя щеше да стане по-ширака и за полети и дума не можеше да става. Не му оставаше нищо друго освен да потърси убежище в гората и да прекара деня в най-гъстите шубраци, докато следващата нощ не позволи на крилете му да го понесат в небето.

Така срещна жена си.

През същия ден, който се оказа доста топъл за първи ноември в Илинойс, хубавата млада Брънила Уексли бе излязла да издои една изгубила се крава. Провираше се със сребристо кофа в ръка из шубраците и умоляваше невидимата крава да бъде така добра да се прибере, че ще се пръсне от неиздоеното мляко. Фактът, че кравата почти със сигурност щеше да се прибере, когато вимето й се нуждаеше от грижа, не я засягаше особено. Това бе просто благовиден предлог да се разходи из гората, да духа глухарчета и да дъвче треви — и правеше именно това, когато се натъкна на чичо Айнар.

Заспал под един храст, той приличаше на мъж под зелено покривало.

— О — развълнувано рече Брънила. — Мъж. В палатка.

Чично Айнар се събуди. Палатката се разпери като огромно зелено ветрило зад него.

— О — рече кравотърсачката Брънила. — Мъж с криле.

Точно така го прие. Разбира се, бе стресната, но никога през живота си не бе наранявана и затова не се боеше от никого, пък и беше страхотно да видиш крилат мъж и тя страшно се гордееше, че й се е удала такава възможност. Започна да говори. След час вече бяха стари приятели, а след два часа съвсем бе забравила за крилете му. И той взе, че си призна как се е озовал в гората.

— Да, забелязах, че си доста понатъртен — каза тя. — Дясното ти крило изглежда доста зле. Най-добре да те заведа у дома и да се погрижа за него. Така и така няма да можеш да долетиш с него чак до Европа. Пък и кой иска да живее там в днешно време?

Той й благодари, но не виждал как можел да приеме предложението й.

— Но аз живея сама — каза тя. — Сам виждаш колко съм грозна.

Той настоя, че не е.

— Много мило от твоя страна — рече тя. — Но аз съм си грозна и няма смисъл да се залъгвам. Родителите ми са мъртви, имам си ферма, при това голяма, цялата за мен, далеч от Мелин Таун. И имам нужда да си говоря с някого.

Но нима не се страхувала от него? — беше я попитал той.

— По-скоро се гордея и завиждам — каза тя. — *Може ли?*

И внимателно и леко завистливо погали големите му ципести воали. От докосването той потрепери и прехапа език.

Така че нищо не пречеше да отиде в дома ѝ за церове и мазила, и — о, не! — ама че ужасно изгаряне през лицето, точно под очите!

— Имаш късмет, че не си ослепял — каза тя. — Как се случи?

— Ами... — започна той и изведнъж се озоваха при фермата, без да забележат, че са изминали цяла миля, без да откъсват поглед един от друг.

Мина ден, после втори. Накрая той ѝ благодари на прага и каза, че трябва да тръгва, че е много благодарен за мазилата, грижите и подслона. Здраваща се и за времето между шест вечерта и пет сутринта трябваше да прекоси цял океан и континент.

— Благодаря ти. Довиждане — каза той, понечи да отлети в сумрака и се тресна в един явор.

— О! — изкрещя тя и се хвърли към безчувственото тяло.

Когато на следващата сутрин се събуди, той знаеше, че никога вече няма да лети в тъмното; с деликатните му нощни сетива бе свършено. Фината телепатия, която го бе предупреждавала за изпречилите се на пътя му кули, дървета, къщи и хълмове, превъзходното зрение и чувствителност, които го водеха през лабиринтите на гори, скали и облаци — всичко това бе изгорено завинаги от онзи удар през лицето му, от синия електрически фойерверк и цвъртенето.

— Как? — тихо изстена той. — Как ще стигна до Европа? Ако летя през деня, ще ме видят и — ама че нелепост! — сигурно ще ме застрелят! Или ще ме тикнат в някой зоопарк, и *тогава* ще видя живот! Брънила, кажи, моля те, какво да правя?

— О — прошепна тя, загледана в ръцете си. — Ще измислим нещо...

Ожениха се.

Фамилията се събра на сватбата. Подобно на огромна есенна лавина от кленови, чинарени, дъбови и брястови листа те шумоляха и съскаха, падаха като дъжд от диви кестени, тупваха като зимни ябълки на земята, а вятърът носеше вездесъщия аромат на отминало лято. Церемонията? Церемонията бе кратка като запалване на черна свещ, нейното угасване и неподвижната струйка дим, увиснала за миг във въздуха. Нейната краткотрайност, мрак и обръщане наопаки съвсем убягна на Брънила, която слушаше единствено могъщия полъх на крилете на чичо Айнар, които шепнеха над тях, докато ритуалът приключваше. Що се касае до чичо Айнар, раната през носа му бе почти заздравяла и докато държеше Брънила за ръката, почувства как Европа постепенно избледнява и се топи в далечината.

Не му бе необходимо да вижда идеално, за да лети право нагоре или надолу. Съвсем естествено бе в нощта на сватбата да вземе Брънила в обятията си и да полети нагоре в небето.

Един фермер на пет мили от дома им хвърли поглед към ниския облак в полунощ и видя слабото сияние и проблясъците.

— Мълния — отбеляза и си легна.

Спуснаха се едва сутринта, заедно с росата.

Бракът вървеше. Трябваше ѝ само да погледне към него и настроението ѝ моментално се повдигаше при мисълта, че е единствената жена на света с крилат съпруг.

— Коя друга би казала подобно нещо? — попита тя огледалото си.

Никоя! — бе отговорът.

От друга страна, той откри небивала красота зад чертите ѝ, огромна добрина и разбиране. Направи някои промени в диетата си, за да се нагоди към мисленето ѝ, и внимаваше с крилете си, когато се движеше из къщата; събореният порцелан и изпочупени лампи обтягаха нервите и затова гледаше да стои по-далеч от тях. Промени и режима си на сън, тъй като и без това вече не можеше да лети през нощта. Тя на свой ред преправи столовете така, че да му е удобно с крилете, постави допълнителна тапицерия на един места и я махна от други, а нещата, които казваше, бяха именно онези, заради които я обичаше.

— Всички ние сме в какавидите си, без изключение. Виждаш ли колко съм грозна? Но някой ден ще се излюпя и ще разперя криле, изящна и прекрасна като теб.

— Излюпила си се много отдавна — отвърна той.

Тя се замисли над думите му.

— Да — призна най-сетне. — И дори зная точно в кой ден се случи. В гората, когато търсех крава, а намерих палатка!

Разсмяха се, и докато я прегръщаше, тя се чувстваше невероятно красива и знаеше, че бракът им я е измъкнал от грозотата ѝ, подобно на блестящ меч, изваден от ножницата.

Имаха деца. Отначало имаше страх — само от негова страна, — че ще са крилати.

— Глупости, страшно ще се радвам! — каза тя. — Тъкмо няма да ми се пречкат из краката.

— Но пък за сметка на това ще ти се качат на *главата*! — възклика той.

— Ay!

Родиха си четири деца, три момчета и едно момиче, които с цялата си енергия сякаш наистина имаха криле. Израстваха като гъби за няколко години и през горещите летни дни молеха баща си да седне под ябълката, да им вее с крилете си и да им разказва странни, осветени от звезди истории за острови-облаци, небесни океани и покривки от мъгла и вятър, какъв е вкусът на топящите се в устата ти звезди, как да пиеш студен планински въздух и какво е да се чувствува като камъче, пуснато от Еверест и превръщащо се в зелен цвят, разперил криле миг преди да се удари в земята!

Това бе бракът му.

А днес, шест години по-късно, чicho Айнар седеше начумерен под ябълката, все по-нетърпелив и сприхав; не защото така искаше, а защото след дългото чакане все още не можеше да лети из дивото нощно небе; сетивата му така и не се върнаха. Седеше унило, като някакъв летен слънчобран, зелен и захвърлен, изоставен през сезона от вятърничави летовници, търсили някога убежище под полупрозрачната му сянка. Нима щеше да остане тук завинаги, изпълнен със страх да лети през деня, защото някой може да го види? Нима единствените му полети щяха да са в ролята на сушилня за прането на жена му, или като вентилатор за децата в горещите августовски следобеди? Единственото

му занятие *винаги* бе да лети по-бързо от буря и да изпълнява задачи за Фамилията. Профучаваше подобно на бумеранг над хълмове и долини и кацаше като перце. Винаги бе разполагал с пари — Фамилията имаше доста работа за своя крилат мъж! А сега? Горчилка! Крилете му трепнаха, разбъркаха въздуха и произведоха малка гръмотевица.

— Тате — каза малката Мег.

Децата стояха и гледаха свъсеното му като буря лице.

— Тате — каза Роналд. — Направи още една гръмотевица!

— Студен мартенски ден е, скоро ще завали и ще има колкото си искате гръмотевици — каза чичо Айнар.

— Ще дойдеш ли да ни гледаш? — попита Майкъл.

— Хайде бягайте, бягайте! Оставете татко ви да мърмори!

Бе затворен за любовта, за децата на любовта и за любовта към децата. Мислеше единствено за висините, хоризонта, безкрая, небето, нощно или дневно, озарено от звезди, луна или слънце, облачно или ясно, но винаги небе и хоризонти, простиращи се пред него без край, когато се рееше горе. А ето го сега тук, обикалящ ниско над пасището и непрекъснато уплашен да не го видят.

И това ако не е мизерия!

— Тате, ела да ни гледаш. Март е! — извика Мег. — Отиваме на Хълма заедно с всички деца от града!

Чично Айнар изсумтя.

— За кой хълм става дума?

— Хълмът на хвърчилата, разбира се! — в хор отвърнаха те.

Сега вече ги погледна.

Всяко държеше голямо хартиено хвърчило; потните им лица блестяха от нетърпение и радостно предвкусване. Малките им ръце стискаха кълба бял канап. От хвърчилата, боядисани в червено, синьо, жълто и зелено, висяха опашки от памучни и копринени ленти.

— Ще пускаме хвърчилата! — каза Роналд. — Няма ли да дойдеш?

— Не — тъжно каза той. — Никой не бива да ме вижда, иначе ще си имаме неприятности.

— Можеш да се скриеш и да ни гледаш от гората — каза Мег. — Сами направихме хвърчилата. Защото знаем как.

— Откъде знаете?

— Та нали си наш татко! — незабавно викнаха те. — Ето откъде!

Той изгледа дълго децата. Въздъхна.

— Фестивал на хвърчила, така ли?

— Да, сър!

— Аз ще спечеля — каза Мег.

— Не, аз ще спечеля! — веднага възрази Майкъл.

— Аз, аз! — изписука Стивън.

— Господи в комина! — изрева чично Айнар и скочи високо сред оглушителен плясък на криле. — Деца! Деца, как ви обичам само!

— Какво има, тате? — попита Майкъл и отстъпи назад.

— Нищо, нищо, нищо — заповтаря Айнар.

Разпери максимално крилете си и ги размаха. Ууум! — звъннаха като цимбали те. Децата направо изпопадаха от въздушната вълна!

— Ето го, *ето* го! Отново свободен! Огън в комина! Перо във вятъра! Брънила! — извика Айнар към къщата.

Жена му се показа на прага.

— Свободен съм! — викна той, пламнал и висок, готов за действие. — Брънила, вече не ми трябва нощта! Мога да летя денем! Не ми е нужна нощта! Ще летя *всеки* ден и *когато пожелая* през годината...! Но какво си губя времето с приказки. Вижте!

И пред разтревожените погледи на семейството си той взе памучната опашка от едното хвърчило, завърза я отзад на колана си, грабна кълбото, захапа със зъби края на канапа, даде другия край на децата и полетя нагоре, нагоре в мартенския вятър!

И децата затичаха през поляни и ферми, като отпускаха канапа към слънчевото небе, подскачаха и се спъваха, а Брънила стоеше в двора, махаше и се смееше. Децата стигнаха далечния Хълм на хвърчилата и застанаха четиридесета, хванали канапа в неспокойни горди пръсти, дърпаха, отпускаха и насочваха. Децата от Мелин Таун дотичаха със *своите* малки хвърчила, подмятащи се на вятъра, и видяха огромното зелено хвърчило да се рее гордо във въздуха.

— Еха, ама че хвърчило! — завикаха те. — Ох, де да имах такова! Откъде, откъде го *намерихте*?

— Татко ни го направи! — извикаха Мег, Майкъл, Стивън и Роналд, дръпнаха силно канапа и бръмчащото и трещящо хвърчило в небето се гмурна, после се вдигна и изписа в облака огромна вълшебна удивителна!

ПЪТЕШЕСТВЕНИЧКАТА

Татко надникна в стаята на Сеси малко преди зазоряване. Тя лежеше в леглото си. Той поклати глава неразбиращо, махна към нея и каза:

— Ако успееш да ми обясниш каква полза от лежането ѝ, ще изям траурните ленти на махагоновия си ковчег. Спи по цяла нощ, закусва, а после цял ден не става от леглото.

— О, но тя е толкова полезна — обясни мама, докато го отвеждаше по коридора по-далеч от отпуснатата бледа фигура на Сеси.
— Та тя е сред най-подвижните членове на Фамилията. С какво са подобри братята ѝ? Повечето от тях по цял ден спят и не правят нищо. А Сеси е най-малкото *активна*.

Заслизаха надолу през миризмата на черни свещи; черните траурни ленти на парапета, останали недокоснати от Сбирката преди няколко месеца, тихо прошумоляха, когато минаха покрай тях. Татко разхлаби уморено вратовръзката си.

— Е, работим през нощта — каза той. — Виновни ли сме, че сме толкова... както се изрази... старомодни?

— Разбира се, че не. Не всеки от Фамилията може да е модерен.
— Тя отвори вратата на мазето; тръгнаха в мрака ръка за ръка. Тя погледна усмихнато кръглото му бяло лице. — Страшни късметлии сме, че аз *изобщо* не спя. Помисли си само какъв брак щеше да е, ако се бе оженил за спяща през нощта! Всеки за себе си. Всеки различен. Пълна лудница. Точно такава е Фамилията. Понякога ни трябва някой като Сеси, само ум; както и такива като чичо Айнар, само криле; или пък като Тимъти, напълно обикновен, спокоен и нормален. Или като теб, спящ през деня. Или като мен, будна през целия си живот. Така че не е трудно да я разбереш. Всеки ден Сеси ми помага по безброй начини. Праща съзнанието си в овоцаря, за да ми каже какво има за продан. Вселява се в касапина. Това ми спестява много път, ако са му се свършили добрите мръвки. Предупреждава ме, когато идват

лючарките, за да приказват цял следобед. И, да кажем, още шестстотин други неща...!

Спряха до един голям празен махагонов сандък. Той се настани в него, все още не напълно убеден.

— Нямаше да е зле, ако можеше да допринесе с още нещо. Боя се, че ще трябва да я помоля да си намери някаква работа.

— Преспи с тази идея — каза му тя. — Разгледай я хубаво. До залез-слънце може и да размислиш.

Тръгна да затваря капака отгоре му.

— Е, добре — замислено каза той.

Капакът хлопна.

— Леко утро, скъпи — каза тя.

— Леко утро — отвърна приглушеният му глас отвътре.

Слънцето изгря. Тя забърза нагоре да приготви закуската.

Сеси Елиът бе онази, която Пътешестваше. На вид бе обикновено осемнадесетгодишно момиче. Но пък никой от Фамилията не приличаше на онова, което наистина бе. У тях не бе останало нищо от острите зъби, противната миризма, червеите или вещиците. Живееха простиначко в малки градчета и ферми по цял свят и умело приспособяваха дарбите си към изискванията и законите на променящия се свят.

Сеси Елиът се събуди. Понесе се през къщата, като си тананикаше.

— Добро утро, мамо!

Слезе до мазето да провери поред големите махагонови сандъци, да им избръше праха и да се увери, че са здраво залостени.

— Татко — каза тя, като бутна един от тях. — Братовчедката Естер — добави, докато оглеждаше друг, — дошла ни на гости. И... — потупа трети — дядо Елиът.

Отвътре се разнесе шумолене като от папирус.

— Странна мешавина е тази Фамилия — умислено отбеляза тя, докато се връщаше към кухнята. — Нощни и дневни птици, някои будни по двайсет и пет от двайсет и четири часа като мама, други пък като мен, спящи петдесет и девет минути от шейсетте. Развлични видове сън.

Зае се със закуската си. Бе преполовила кайсиевото желе, когато усети погледа на майка си. Остави лъжищата.

— Татко ще размисли. Ще му покажа колко добре е да съм подръка. Аз съм семейната застраховка. Просто не го разбира. Изчакай.

— Била си в мен, докато съм спорила с него — каза мама.

— Да.

— Май усетих как надничаш през очите ми — каза мама.

Сеси приключи закуската и се качи в стаята си. Оправи одеялата и чистите прохладни чаршафи, после легна, затвори очи, отпусна тънките си бели пръсти върху малките си гърди и положи крехката си, изящна като скулптирана главица върху буйната си гъста кестенява коса.

Започна да Пътешества.

Съзнанието ѝ се плъзна от стаята, понесе се над покрития с цветя двор, през полята, зелените хълмове, старите сънливи улички на Мелин Таун, във вятыра и покрай влажната вдлъбнатина на дерето. През целия ден щеше да лети и да се вие насам-натам. Съзнанието ѝ щеше да се вселява в кучета, да остава там, и тя щеше да изпита готовите да се наежат чувства на кучетата, да опита сочен кокал, да души опикани дървета. Щеше да чува така, както чува кучето. Щеше напълно да забрави всичко човешко. Щеше да се въплъти в кучето. Това бе повече от телепатия, с нещо по-добро и с нещо по-лошо. Това бе пълно отделяне от едно тяло и вселяване в друго. Това бе влизане в душещи дърветата кучета, в мъже, в стари моми, в птици, в играещи на дама деца, в любовници в леглото сутрин, в потящи се с лопатите работници, в розовите, мънички като сънища мозъци на неродени бебета.

Какво да бъде днес? Взе решение и пое!

Когато малко по-късно влезе на пръсти в стаята, мама видя тялото на Сеси на леглото. Гърдите ѝ не се движеха, лицето ѝ бе напълно отпуснато. Вече я нямаше. Мама кимна и се усмихна.

Утрото мина. Леонард, Байън и Сам отидоха на работа, както направиха и Лора и нейната сестра маниキュристка; Тимъти замина на училище. Къщата утихна. По обед единственият звук се издаваше от трите малки братовчедки на Сеси Елиът, които си играеха на хлоп-

хлоп, ковчеже в задния двор. Наоколо винаги можеха да се срещнат братовчеди, чичовци, правнуци или нощни племенници; непрекъснато идваха и си отиваха, като изтичаща от крана и изчезваща в канала вода.

Братовчедките прекъснаха играта, когато високият мъж почука силно на входната врата и закрачи право напред, след като мама му отвори.

— Чичо Джон! — задъхано каза най-малката.

— Онзи, дето го мразим ли? — попита втората.

— Какво иска? — извика третата. — Изглежда бесен!

— *Nие* сме му бесни, затова — обясни гордо втората. — Заради онова, което направи на Фамилията преди шейсет години, както и преди седемдесет години и преди двадесет години.

— Чуйте! — Заслушаха се. — Изтича горе!

— Като че ли плаче.

— Нима порасналите плачат?

— Разбира се, глупачке!

— В стаята на Сеси е! Крещи. Смее се. Моли се. Вика. Гневен, побъркан и от мъка спukan!

Най-малката също пусна сълзи. Изтича към вратата на мазето.

— Събудете се! Вие долу, събудете се! Хей, вие в сандъците!

Чичо Джон е тук и сигурно носи кедрови колове! Не искам кедров кол в гърдите си! Събудете се!

— Шшт — изъска най-голямата. — Няма колове! Пък и без това не можеш да събудиш Ковчежните хора. Чуйте!

Наклониха глави и очите им блеснаха нагоре в очакване.

— Махай се от леглото! — заповядала мама от прага.

Чичо Джон се бе навел над безжизненото тяло на Сеси. Устните му бяха изкривени. Зелените му очи гледаха диво и налудничаво.

— Закъснях ли? — настоятелно попита той с дрезгав глас, хълщащ. — Отишла ли си е?

— Преди часове! — озъби се мама. — Да не си сляп? Може да не се върне с дни. Понякога остава да лежи по цяла седмица. Не се налага да храня тялото, тя си намира прехрана от онова или онзи, в когото се намира. Махай се от нея!

Чичо Джон се стегна, притиснал едното си коляно в пружината.

— Не можеше ли да почака? — попита той. Трескавите му пръсти отново и отново се мъчеха да доловят и най-слаб признак на пулс.

— Чу ме! — Мама решително тръгна напред. — Не бива да се докосва. Трябва да се остави, както си е. За да може, когато се върне, да се намести точно в тялото си.

Чичо Джон обърна глава. Издълженото му червено лице бе покрито с белези и безчувствено, а около уморените му очи имаше дълбоки черни кръгове.

— Къде е отишла? Трябва да я намеря.

Гласът на мама прозвуча като плесница.

— Не знам. Има си любими места. Може да я намериш като дете, тичащо по пътека в дерето. Или люлеещо се на някоя лоза. Или пък в ракето под камъка в потока, което те гледа. Може пък да играе шах чрез някой старец в парка. Много добре знаеш, че може да е къде ли не. — Устата ѝ се изкриви насмешливо. — Може пък точно сега да е вътре в мен, да те гледа, да ти се смее и да ти говори. Подхожда на нейния начин на приказване и забавление. И ти не би го разбрали.

— Защо... — Той тежко се завъртя, подобно на огромна преобърната канара. Големите му ръце се вдигнаха, мъчеха се сякаш да сграбчат нещо. — Ако си помисля...

Мама продължи да говори с небрежно спокойствие:

— Естествено, че *не е* в мен. А и да беше, нямаше начин да се разбере. — Очите ѝ проблеснаха с изтънчена злост. Стоеше висока и изящна, гледаше го без капка страх. — А сега би ли ми обяснил какво искаш от нея?

Той като че ли чу някаква далечна камбана. Тръсна ядосано глава, за да я проясни. После изръмжа:

— Нещо... вътре в мен... — Гласът му заглъхна. Отново се наведе над студеното безжизнено тяло. — Сеси! Върни се, чуваш ли ме? Можеш да се върнеш, ако поискаш!

Вятърът прошумоля тихо през високите върби оттатък облените в сънцето прозорци. Леглото изскърца от раздвижването му. Далечната камбана се обади отново и той я заслуша, но мама не можеше да я чуе. Единствено той долавяше сънливите ѝ летни звуци, долитащи някъде много, много отдалеч. Той се навъси и отвори уста.

— Искам да направи едно нещо за мен. През последния месец сякаш започвам... да полудявам. Хрумват ми шантави мисли. Мислех да взема влака до големия град и да говоря с психиатър, но това няма да помогне. Зная, че Сеси може да влезе в главата ми и да прогони страховете в нея. Да ги изсмуче като прахосмукачка, стига да поискам да ми помогне. Тя е единствената, способна да оствърже тинята и паяжините и да ме направи нов човек. Затова ми трябва, разбираш ли? — каза с напрегнат, изпълнен с очакване глас. Облиза устни. — Тя трябва да ми помогне!

— След всичко, което стори на Фамилията? — каза мама.

— Не съм сторил нищо на Фамилията!

— Казват, че в тежки времена, когато са ти трябвали пари, си получавал по сто долара за всеки член на Фамилията, когото си посочвал за забиване на кол в гърдите.

— Не е честно! — изпъшка той, сякаш го бяха изритали в корема; разтрепери се. — Не можеш да го докажеш. Лъжеш!

— Въпреки това не смятам, че Сеси ще поискам да ти помогне. Фамилията не би го искала.

— Фамилията! Фамилията! — Той затропа с крака като някакво огромно освирепяло дете. — Проклета да е Фамилията! Няма да полудявам за тяхна сметка! Трябва ми помощ, дявол да го вземе, и ще си я получа!

Мама го погледна в очите с резервирана физиономия, скръстила ръце на гърдите си.

Той сниши глас и я погледна с нещо като злобна срамежливост, после отклони поглед.

— Изслушай ме, госпожо Елиът. И ти, Сеси — обърна се той към спящата. — Ако си тук, разбира се. Чуйте това.

Погледна стенния часовник, тиктакаш на обляната от слънчеви лъчи отсрещна стена.

— Ако Сеси не се върне до шест вечерта и не се съгласи да изчисти ума ми и да върне разсъдъка ми, ще... ще ида в полицията. — Той явно се окопити. — Имам списък на членове на Фамилията, живеещи във фермите около Мелин Таун и в самия град. За един час полицайтите могат да отсекат кедрови колове, достатъчни за цяла дузина Елиът.

Спра и избрса потта от лицето си. Заслуша се.

Далечната камбана отново зазвъня.

Чуваше я от седмици. Нямаше никаква камбана, но въпреки това я чуваше. Звънеше и сега — ту тук, ту там, ту наблизо, ту далеч. Всички други оставаха глухи за нея.

Тръсна глава. Извика на госпожа Елиът, за да спре камбаните.

— Чу ли ме?

Подръпна нагоре панталоните си, стегна с рязко движение колана си и тръгна покрай нея навън.

— Да — каза тя. — Чух. Но дори аз не мога да извикам Сеси, ако тя сама не пожелае да се върне. Рано или късно ще си дойде. Бъди търпелив. Недей да тичаш в полицията...

Той я прекъсна.

— Не мога да чакам. Това нещо, този шум в главата ми продължава вече два месеца! Не издържам повече! — Намръщи се към часовника. — Тръгвам. Ще се опитам да я намеря в града. Ако не я открия до шест... е, знаете какво означава кедров кол в гърдите...

Тежките му стъпки се отдалечиха по коридора, отслабнаха по стълбите и загльхнаха навън. Когато всичко утихна, майката се обърна и погледна загрижено спящото си дете.

— Сеси — повика тихо и настоятелно. — Сеси, върни се!

Тялото не реагира. Сеси продължаваше да лежи неподвижно, колкото и да чакаше майка ѝ.

Чично Джон мина през полетата и хълмовете и се озова в Мелин Таун, търсещ Сеси във всяко близещо захарно петле дете и във всяко малко бяло кученце, впуснало се в тръс към неизвестно каква жадувана цел.

Градчето се простираше пред него като пъстро гробище. Въсъщност паметниците бяха само няколко — представители на изгубени умения и отминали времена. Имаше голяма поляна с брястове, хималайски кедри и тополи, покрай които имаше дървени пътеки, които можеш да отмъкнеш в бараката си през нощта, ако глухият звук на вървящите по тях хора те вбесява. Имаше високи стари девически къщи, стройни, тесни и натъжени от мъдрост, с очила с цветни стъкла, върху чийто изтъняващи златни коси се бяха настанили вековни птичи гнезда. Имаше аптека със стари телени табуретки и тръстикови седалки, изпълнени с онази незабравима остра миризма, която изпълваше навремето аптеките, но вече не може да се срещне

никъде. Имаше и бръснарница с увит в червена лента стълб пред нея, увит във вътрешността на стъклен пашкул. Имаше и бакалия, цялата в стари сенки, прашни кутии и миризмата на стари американки — или на почерняло пени. Градчето лежеше под хималайските кедри и тополите, не бързаше за никъде, а някъде в него бе Сеси — онази, която Пътешестваше.

Чичо Джон спря, купи си бутилка оранжада, изпи я и избърса уста с кърпичката си, очите му скачаха нагоре-надолу като играещи на въже деца. Страх ме е, помисли си той. Страх ме е.

Видя код от птици, наредени на точки и тирета по телефонната линия. Може би Сеси бе там горе и му се смееше през острите птичи очи, ровеше в перушина си и чуруликаше? Изгледа подозрително индианеца от магазина за пури, но в студеното издялано и кафяво като тютюн изображение не се долавяше никакъв признак на живот.

Далеч, сякаш в сънлива неделна сутрин, чу камбаните да звънят в долината на главата му. Бе абсолютно сляп. Стоеше в пълна тъмнина. Бели измъчени лица се зареяха пред обърнатото му навътре зрение.

— Сеси! — изкрештя той към всичко, навсякъде. — Зная, че можеш да ми помогнеш! Разтърси ме като дърво! Сеси!

Слепотата отмина. Бе плувнал в студена пот, която не спираше и се лееше, гъста и лепка като сироп.

— Зная, че можеш да ми помогнеш — каза той. — Видях как помогна навремето на братовчедката Мариана. Преди десет години, нали?

Помъчи се да се съсредоточи.

Мариана бе срамежливо като къртица момиче, с виещи се като корени коси около кръглата топка на главата ѝ. Приличаше на език на камбана в полата си, език, който никога не издаваше звън при ходене, а просто се люлееше от една пета на друга. Зяпаща бурените и тротоара под краката си, после поглеждаше към брадичката ти, сякаш те виждаше целия — и никога не посмяваше да те погледне в очите. Майка ѝ се бе отчаяла, че Мариана никога няма да успее да се омъжи.

Затова се обрънаха към Сеси. И тя влезе в нея като ръка в ръкавица.

Мариана скачаше, тичаше, викаше, жълтите ѝ очи блестяха. Полите ѝ запърхаха, разпусна косата си и я остави да пада в блестящ воал на полуголите ѝ рамене. Хихикаше; смехът ѝ ехтеше като

празнична камбана. На лицето ѝ се изписваше престорена свенливост, веселие, интелигентност, майчинско блаженство и любов.

Момчетата тичаха след Мариана. И тя се омъжи.

Сеси се оттегли.

Мариана изпадна в истерия — *гръбнакът* ѝ бе изчезнал!

Цял един ден лежа като захвърлен корсет. Но вече си бе изградила навика. Някаква част от Сеси бе останала в нея като отпечатък на вкаменелост в мека скала; и Мариана започна да разглежда навиците, да ги премисля и да си спомня какво беше, когато Сеси бе в нея, и не след дълго отново тичаше, викаше и се смееше, този път съвсем самичка; тъй да се каже, като корсет, съживен от спомена!

Оттогава бе продължила да живее в радост.

Чичо Джон спря да поговори с индианеца от магазина за пури и тръсна силно глава. Десетки ярки мехурчета се носеха под клепачите му и във всяко имаше едно микроскопично око, взиращо се направо в мозъка му.

Ами ако никога не открие Сеси? Ами ако ветровете на равнината са я отвели чак до Елджин? Дали не обичаше да прекарва времето си там, в клиниката за луди, да докосва умовете им, да улавя и преобръща разпилените им мисли?

В следобедната далечина се разнасяше и отекваше пронизителна метална свирка и се вдигаше пушек и пара — влакът профучаваше по мостовете на долината над прохладните реки и през поля с узряла царевица, влизаше в тунели като пръст в напръстник, минаваше под арките на шумолящи орехи. Джон стоеше уплашен. Ами ако Сеси в момента се намираше в главата на машиниста? Обичаше да се вози в чудовищните локомотиви из страната, чак докъдето можеше да поддържа контакта. Да дърпа въжето на свирката и да се наслаждава на писъка, разкъсващ нощта или сънения ден.

Тръгна по една сенчеста улица. Стори му се, че с периферното си зрение вижда някаква старица, сбръчкана като сущена фирмма, гола като семе на магарешки бодил, рееща се сред клоните на един глоб. От гърдите ѝ стърчеше кедров кол.

Някой изкрещя!

Нешо тупна на главата му. Един кос се понесе към небето, стиснал в нокти кичур от косата му!

Той размаха юмрук към птицата и вдигна един камък.

— Да ме плашиш ли искаш? — викна. Задъхан, видя как птицата заобикаля зад него и каца на един клон в очакване на втора възможност да се нахвърли за още коса.

Обърна се крадешком към нея.

Чу цвърчене.

Скочи и ръката му се стрелна нагоре.

— Сеси!

Беше я хванал! Тя пляскаше с криле и се мъчеше да се освободи.

— Сеси! — викна той, вгледан в сключените около черното създание пръсти.

Птицата го разкървави с човката си.

— Сеси, ще те смажа, ако не ми помогнеш!

Птицата изпищя и го кљвна пак.

Той стисна пръсти. Силно, още по-силно, и още по-силно. Отдалечи се от мястото, където бе захвърлил мъртвата птица, без да се обърне нито веднъж.

Слезе в дерето, което минаваше през самия център на Мелин Таун. Какво ли се случваше сега? Дали майката на Сеси не звънеше на останалите? Дали Елиът са уплашени? Олюляваше се като пиян, огромни петна пот избиваха под мишниците му. Е, нека сега *те* да се пострахуват. Той вече се бе уморил. Щеше да потърси Сеси още малко, а после щеше да иде в полицията!

Застана на брега на потока и се разсмя при мисълта как Елиът се суетят лудешки и се мъчат да се измъкнат по някакъв начин. Нямаше начин. Просто трябваше да накарат Сеси да му помогне. Не можеха да си позволят добрият стар чичо Джон да умре обезумял. Не, в никакъв случай.

Кръгли мастиленочерни очи се взираха право в него от водата.

През знойните летни обеди Сеси често влизаше в меката сива черупка на някой речен рак. Обичаше да наднича от черните кръгли очи на чувствителните им пипалца и да усеща как потокът се носи около нея, как я обгръща с прохладния си воал и пречупва светлината. Да вдишва и издишва разтворените във водата частици и да държи острите си, покрити с лишии щипци пред себе си, подобно на някакви елегантни прибори за салата, раздути и остри като ножици. Гледаше

как огромните стълки на момчешки крака приближават към нея по дъното на потока, чуваше слабите, уплътнени от водата викове на излезлите на лов за раци деца — те забиваха бледите си пръсти надолу, преобръщаха камъни, хващаха и мятаха мяташите се създания в отворени тенекиени съдове, в които десетки други раци вече пъпляха като оживели кошчета за хартия.

Наблюдаваше как бледите стълбове на краката се изправят над камъка й, видя голата сянка да пада върху веселливата тиня на дъното и протегнатата дебнеша ръка, чу шепота на момчето, зърнало плячката си под камъка. После, докато ръката се стрелваше надолу и камъкът се претъркулваше настани, Сеси плесна с опашката на взетото под наем тяло, направи мъничка пясъчна експлозия и изчезна надолу по течението.

Настани се под друг камък и се зарови в пясъка, държеше гордо щипците пред себе си; мъничките ѝ очи блестяха като стъклени крушки в черно, а водата на потока бълбукаше в устата ѝ — прохладна, свежа...

Осъзнаването, че Сеси може да е толкова близо, буквално във всяко живо същество, изпълни чичо Джон с безумна ярост. Можеше да е във всяка категичка или полска мишка, дори във всеки бацил в собственото му болно тяло. Можеше да се всели дори в амеби...

В някои знайни летни следобеди Сеси можеше да се пресели в амеба и да се носи дълбоко в старите уморени тъмни философски води на кладенеца. В дни, когато светът високо горе над неподвижната вода бе същински кошмар от жега, отпечатан върху цялата сула, тя лежеше и потрепваше сънено, свежа и далечна, настанена удобно на дъното. Високо горе дърветата бяха като горящи в зелен огън образи. Птиците приличаха на бронзови щампи, потопени в мастило и отпечатани в мозъка ти. Къщите изпускаха пара като торища. Затръшването на вратата наподобяваше пущечен изстрел. Единственият приятен звук през палещия ден бе астматичното хъркане на водата в порцелановата чаша, всмуквана между порцелановите зъби на някоя клоощава като скелет старица. Високо горе Сеси чуваше острото тракане на обувките ѝ и стенещия глас на жената, сваряваща се под августовското слънце. И докато лежеше ниско в прохладните дълбини и надничаше нагоре през съмнния отекващ тунел на кладенеца, Сеси чуваше желязното всмукване на дръжката на помпата, натискана енергично от потящата

се възрастна дама; и водата, амебите, Сеси и всичко останало се надигаше нагоре към гърлото на кладенеца във внезапен прохладен изблик в чашата, над която чакаха напуканите от слънцето устни. Оттегляше се едва тогава, точно когато устните се доближаваха да отпият, чашата се накланяше и порцеланът срещаше порцелан...

Джон се препъна и цопна право в потока!

Не се изправи, а остана да седи глупаво, от него се стичаха струйки вода.

Забълска камъните, крещеше, ругаеше и се мъчеше да размаже раците. Камбаните в ушите му зазвъняха по-силно. После едно по едно във водата премина процесия от тела, които не можеха да съществуват, но изглеждаха като истински. Бели като червеи тела, обърнати по гръб, носеха се като някакви захвърлени марионетки. Вълничките поклащаха главите им и те се преобръщаха, и се виждаха лицата на типични представители на фамилията Елиът.

Заплака, както седеше във водата. Бе искал помощта на Сеси, но как би могъл да я заслужи, като се държеше като идиот, ругаеше я, мразеше я, заплашваше нея и Фамилията?

Стана и се отърси. Излезе от потока и се изкачи по склона. Оставаше му само едно. Да се обърне към отделните членове на Фамилията. Да ги помоли да се застъпят за него. Да върнат Сеси у дома, колкото се може по-бързо.

Вратата на залата на погребалното бюро на Кърт Стрийт се отвори. Агентът — дребен, добре подстриган мъж с мустаци и деликатни тънки ръце — вдигна глава. Лицето му посърна.

— О, *ти* ли си, чично Джон — каза той.

— Племеннико Байън — каза все още мокрият от потока Джон.
— Трябва ми помощта ти. Виждал ли си Сеси?

— Да съм я виждал ли? — каза Байън Елиът и опря ръце на мраморната маса с тялото, върху което работеше. Изсмя се. — Господи, *това* ли намери да ме питаш! Погледни ме по- внимателно. Познаваш ли ме?

Джон се наежи.

— Разбира се! Ти си Байън Елиът, братът на Сеси!

— Грешка. — Погребалният агент поклати глава. — Аз съм братовчедът Ралф, *касанинът*! Да, *касанинът*. — Той се почука по

главата. — Тук, вътре, където има значение, аз съм Ралф. Преди малко работех в хладилника в касапницата и Сеси внезапно се озова в мен. Взе съзнанието ми като чаша захар, домъкна ме тук и ме напъха в тялото на Байън. Горкият Байън! Ама че шега!

— Значи... значи *не си* Байън!

— Не, не съм, ъъ... скъпи чичо Джон. Сеси сигурно е напъхала Байън в *моето* тяло! Схваща ли шегата? Касапин е сменен с касапин! Продавач на мъртво месо се подменя с друг! Ах тази Сеси, ама че дете! — Смехът му отекна в помещението. Той избърса сълзите от очите си. — От пет минути стоя тук и се чудя какво да правя. Знаеш ли какво? Не е трудно да си погребален агент. Не повече от това да режеш мръвки за задушено. О, Байън ще е бесен. Професионалната му чест. Сигурно после Сеси ще ни размени отново. Байън никога не би приел подобна шега!

Джон изглеждаше объркан.

— Значи дори *ти* не можеш да я контролираш?

— Господи, не. Тя прави каквото си иска. Ние сме абсолютно безпомощни.

Джон се помъкна към вратата.

— Трябва да я намеря някак — промърмори. — Щом е в състояние да ви направи това, сигурно ще може да помогне и на мен, ако иска...

Камбаните зазвъняха още по-силно. С периферното си зрение забеляза някакво движение. Рязко се извъртя и ахна.

От тялото на масата стърчеше кедров кол.

— Сбогом — каза погребалният агент на затръщнатата врата и се заслуша в загльхващите бягащи стъпки.

Мъжът, който вляня в полицейското управление в пет следобед, едва се държеше на крака. Хрипеше и се давеше, сякаш бе поел отрова. Вече не приличаше на чичо Джон. Камбаните ззвъняха, без да спират, а зад него вървяха хора със забити в гърдите колове — и изчезваха всеки път, когато се обърнеше да ги погледне.

Шерифът вдигна очи от списанието, избърса кафявите си мустаци с опакото на подобната на хищна лапа длан, свали крака от очуканото бюро и зачака чичо Джон да заговори.

— Искам да съобщя за едно тукашно семейство — прошепна чичо Джон с полузатворени очи. — Противни хора, които живеят под фалшиви самоличности.

Шерифът прочисти гърлото си.

— Кое е семейството?

Чичо Джон спря.

— Какво?

— Кое е семейството? — повтори шерифът.

— Гласът ви — каза Джон.

— Какво ми е на гласа? — попита шерифът.

— Звучи ми познато — каза Джон. — Като на...

— На кого? — попита шерифът.

— Като на майката на Сеси! Точно като нейния!

— Нима? — попита шерифът.

— Ето кой сте отвътре! Сеси е подменила и вас, също като Ралф и Байън! Значи не мога да съобщя за Фамилията на вас! Безполезно е!

— Сигурно — неумолимо рече шерифът.

— Наобиколили са ме! — изплака чичо Джон.

— Така изглежда — каза шерифът, наплюнчи един молив и се зае с кръстословицата. — Е, приятен ден, Джон Елиът.

— Ъ?

— Казах „приятен ден“.

— Приятен ден. — Джон остана до бюрото, ослушващ се. — Вие... *чувате* ли нещо?

Шерифът се заслуша.

— Щурците?

— Не.

— Жабите?

— Не — каза чичо Джон. — Камбани. Просто камбани. Църковни камбани. От ония, които хора като мен не могат да издържат. Църковни камбани.

Шерифът се заслуша.

— Не. Не ги чувам. И внимавайте с вратата — тряска се силно.

Вратата на стаята на Сеси се отвори с трясък. Миг по-късно се появи чичо Джон. Безмълвното тяло на Сеси лежеше на леглото, без да

помръдне. Джон сграбчи главата ѝ. Зад него се появи майката на момичето.

Изтича до него и го заудря по главата и раменете, докато не го накара да отстъпи. Светът бе изпълнен с камбанен звън. Причерняваше му. Затърси шепнешком майката, хапеше устни и стенеше. От очите му се лееха сълзи.

— Моля те, моля те, кажи ѝ да се върне. Съжалявам. Не искам да наранявам никого повече.

— Слез долу и я изчакай там! — изкреша майката през камбанения звън.

— Не те чувам — извика той още по-силно. — Главата ми.

Затисна уши с ръце.

— Толкова са силни. Не издържам вече. — Рухна на колене. — Само да знаех къде е Сеси...

С най-обикновено движение извади джобно ножче и го отвори.

— Не мога повече... — И преди майката да успее да направи и една крачка, падна на пода със забито в сърцето острие и бликаща от устата кръв, с безжизнено отпуснати крака; едното му око бе затворено, другото — широко отворено и побеляло.

Майката се наведе над него.

— Мъртъв — прошепна невярващо накрая, изправи се и отстъпи от локвата кръв. — Е, значи най-сетне е мъртъв.

Огледа се уплашено и извика:

— Сеси, Сеси, върни се, дете. Трябваш ми!

Тишина. Слънчевата светлина постепенно отстъпваше от стаята.

— Сеси, върни се у дома, дете!

Устните на мъртвия се размърдаха. От тях се изтръгна висок ясен глас.

— Ето ме! От дни съм тук! Аз съм страхът, който го измъчва; а той така и не се сети. Кажи на татко какво направих. Може би вече няма да ме смята за безполезна...

Устните отново замръзнаха. Миг по-късно тялото на Сеси на леглото се вцепени като чорап, в който внезапно е напъхан крак, и отново пое дъх.

— Време е за вечеря, мамо — каза Сеси и се надигна.

ЕЗЕРОТО

Смалиха небето до моите размери и го запратиха над езерото Мичиган, поставиха върху жълтия пясък няколко викащи деца с топки, една-две чайки, караш се родител и моя милост, изхвърчащ от мократа вълна в замъгления, станал вир-вода свят.

Затичах по плажа.

Мама ме избърса набързо с хавлията и каза:

— Стой да изсъхнеш.

Стоях, загледан как слънцето изсушава капчиците по ръцете ми.

Вместо тях се появиха пъпчици като по кожата на пиле.

— Духа — обади се мама. — Облечи си пуловера.

— Чакай да си разгледам гъшата кожа — казах аз.

— Харолд — строго рече тя.

Облякох си пуловера и загледах как вълните приближават една след друга и падат на плажа. Но не тромаво. А сякаш театрално, с никаква зелена елегантност. Дори пияница не може да се строполи с такъв финес на земята.

Беше септември. Последните дни на месеца, когато всичко се натъжава без никаква конкретна причина. Плажът бе тъй дълъг и самотен със своите петима-шестима посетители. Децата спряха да подхвърлят топката, може би защото вятърът бе натъжил и тях с тихото си подсвирване; насядаха и усетиха как есента се спуска над безкрайния бряг.

Сергиите за хотдог бяха покрити със златисти капаци, скриващи горчицата, лука и месните аромати на дългото, изпълнено с радост лято. Сякаш самото лято бе затворено и заковано във върволица ковчези. Една по една сергиите затваряха, залостваха кепенци, а вятърът се надигаше и докосваше пясъка, заличаваше милионите следи от юли и август. И сега, през септември, на плажа са останали само отпечатъците от моите гumenки, както и стъпките на Доналд и Дилаус Шаболд покрай водата.

Вятерът е навял пясък по покривките на сергиите и въртележката е покрита с платнище, всички кончета са замръзнали на сред въздуха на месинговите си пилони, оголили зъби, продължават да препускат. Единствено под музиката на вятера, промушващ се под покривките.

Стоях там. Всички останали бяха на училище. Не и аз. Утре щях да поема на запад през Съединените щати с влак. Двамата с мама бяхме дошли на плажа за последно.

В самотата имаше нещо, от което ми се прииска да остана самичък.

— Мамо, искам да потичам по брега.

— Добре, но не се бави много и не приближавай водата.

Затичах се. Пясъкът се завъртя под мен и вятерът ме повдигна. Знаете какво е да тичаш с разперени ръце и да чувствуваш вятера по пръстите си. Сякаш си с криле.

Мама остана назад и седна. Скоро се превърна в малко кафяво петънце. Останах съвсем сам.

Самотата е ново изживяване за едно дванадесетгодишно момче, свикнало да е винаги сред компания. Може да е самичко единствено във въображението си. Наоколо винаги има какви ли не истински хора, които казват на децата какво да правят, затова момчето трябва да изтича по плажа, пък било то и само във въображението си, за да се озове в свой собствен свят, със своите собствени миниатюрни ценности.

И тъй, сега бях наистина сам.

Навлязох във водата до кръста. Преди, когато наоколо имаше хора, не смеех да идвам до това място, да потърся във водата и да извикам името. Но сега...

Водата е като магьосник. Прерязва те на две. Имаш чувството, че си разрязан на две и една част от теб, долната, е от захар, разтопява се и изчезва. Студена вода, и от време на време някоя много елегантна вълна, която те обгръща като развян воал.

Извиках името й. Десетки пъти.

— Тали! Тали! О, Тали!

Странно, но когато си малък, наистина очакваш някой да отговори на призовите ти. Имаш чувството, че всичко, за което си

помислиш, може да бъде истинско. И понякога това сигурно не е толкова погрешно.

Спомних си Тали, как влиза във водата през отминалия май, със завързана на руси опашчици коса. Плуваше навътре и се смееше, а слънчевите зайчета проблясваха на тесните ѝ дванадесетгодишни рамене. Спомних си как после остана само вода, как един спасител скочи във водата, как майка ѝ пищеше и как Тали така и не излезе...

Спасителят се бе опитал да я убеди да излезе, но тя не послуша. Върна се сам, стиснал само водорасли в големите си юмруци, а Тали бе изчезнала. Вече нямаше да седи оттатък пътеката в класната стая и да играе на ръбче в летните вечери. Беше отишла прекалено далеч и езерото нямаше да я пусне обратно.

И сега в самотната есен, когато небето бе огромно, водата — безбрежна и плажът сякаш се простираше без край, бях дошъл тук за последен път. Самичък.

Виках името ѝ отново и отново. Тали! О, Тали!

Вятърът дуhaше много нежно покрай ушите ми, по начина, по който духа над отворите на раковините и ги кара да зашептят. Водата се надигна, прегърна гърдите ми, после отстъпи до коленете, нагоре и надолу, напред и назад, изсмукваща пясъка под петите ми.

— Тали! Върни се, Тали!

Бях само на дванайсет. Но само аз знаех колко я обичах. Беше онази любов, която изпитваме, преди да започнем да забелязваме значението на тялото и морала. Която е не по-лоша от вятъра, морето и пясъка, лежащи завинаги заедно. Съставена от всички прекарани заедно на плажа дълги топли дни, както и тихите дни, изпълнени с монотонен брътвеж по време на часовете. Всички дълги есенни дни от изминалите години, в които ѝ носех учебниците на връщане от училище.

Тали!

Извиках за последен път името ѝ. Потреперих. Усетих вода по лицето си, без да зная как се е озовала там. Вълните не плискаха толкова високо.

Излязох на брега и останах там половин час с надеждата да зърна нещо, поне един знак, една частица от Тали, която да запомня завинаги. После клекнах и издигнах пясъчен замък. Оформих го

грижливо, както често бяхме правили двамата с Тали. Този път обаче спрях по средата. Станах.

— Тали, ако ме чуваш, ела и го довърши!

Закрачих към петънцето в далечината, което бе мама. Водата се надигна и започна да обгръща замъка кръг след кръг, постепенно го заличаваше.

Вървях мълчаливо покрай брега.

Някъде далеч въртележката задрънча, но това бе просто от вятъра.

На следващия ден заминах.

Влакът има лоша памет и не след дълго оставя всичко зад себе си. Забравя царевичните поля на Илинойс, реките от детството, мостовете, езерата, долините, селските къщурки, болките и радостите. Пръска ги след себе си и те изчезват отвъд хоризонта.

Издължих костите си и прибавих път върху тях, смених момчешкия си ум с ум на по-възрастен, захвърлих дрехите, които вече не ми ставаха, преминах от началното училище в гимназията, след това дойде ред на колежа и учебниците по право. После се появи една млада жена в Сакраменто. Ходихме известно време, след което се оженихме.

Продължих да уча право. На двадесет и две вече почти напълно бях забравил какъв е Изтокът.

Маргарет предложи да прекараме закъснелия ни меден месец там.

Подобно на паметта, влакът също върви в две посоки. Може да ти стовари накуп всички неща, които си оставил зад себе си преди много-много години.

Лейк Бълф с население десет хиляди се появи под небето. Маргарет изглеждаше тъй прелестна с новите си дрехи. Гледаше ме, докато усещах как старият ми свят отново възкръсва за живот. Държеше ръката ми, докато влакът се плъзна покрай перона на гарата и свалиха багажа ни.

Годините правят толкова много неща с лицата и телата ни. Вървяхме през градчето, но не успях да разпозная никого. Някои лица навяваха спомени. Спомени за експедиции по пътеките на дерето. Усмихнати лица от затворени начални училища и люлеещи се на

метални люлки и дъски. Но аз не ги заговарях. Вървях, гледах и се изпъльвах със спомени като купчина есенни листа, събрани, за да бъдат изгорени.

Останахме две седмици и заедно посетихме всички онези места. Дните бяха изпълнени с щастие. Страшно обичах Маргарет. Или поне така мислех.

В един от последните дни вървяхме покрай брега. Не бе чак в края на лятото, както преди толкова много години, но вече се забелязваха първите признания на опустяване на плажа. Хората оредяваха, няколко от сергиите за хотдог бяха затворени и заковани, а вятърът както винаги чакаше да ни попее.

Почти видях мама да седи на пясъка в обичайната си поза. Отново изпитах желанието да остана самичък. Но не можех да се насиля да го кажа на Маргарет. Просто я държах за ръка и чаках.

Ставаше късно. Повечето деца се бяха прибрали и само неколцина мъже и жени бяха останали да се пекат на слънцето и вятъра.

Спасителната лодка приближи брега. Един мъж бавно слезе от нея, носеше нещо.

Замръзнах. Затаих дъх и се почувствах малък, само дванадесетгодишен, много дребен, направо нищожен и ужасно уплашен. Вятърът виеше. Не виждах Маргарет. Виждах единствено плажа и спасителя, как бавно слиза от лодката със сив, сигурно не много тежък чувал в ръце и също толкова сиво и посърнало лице.

— Стой тук, Маргарет.

И аз не зная защо го казах.

— Но защо?

— Просто стой тук...

Закрачих бавно по пясъка към спасителя. Той ме погледна.

— Какво е това? — попитах.

Спасителят ме изгледа дълго, без да отговори. Остави сивия чувал; избълбука вода и пясъкът почерня.

— Какво е това? — повторих настойчиво.

— Мъртва е — тихо каза спасителят.

Чаках.

— Странно — меко каза той. — Най-стрannото нещо, което съм виждал. Мъртва е. От много време.

Повторих думите му.

Той кимна.

— От десетина години. *Тази* година нямаме нито едно удавено дете. Общият им брой е дванадесет от трийсет и трета насам, но намирахме всички няколко часа след злополуката. Всички освен едно, добре си спомням. Това тяло... трябва да е прекарало десет години във водата. Не е... приятна гледка.

Не откъсвах очи от сивия чувал.

— Отворете го. — Не зная защо го казах. Вятърът се усиливаše.

Той се замота с чуvalа.

— Разбрах, че е момиченце, защото още носи медальон. Няма много друго за казване по...

— По-бързо, *отворете го!* — извиках.

— По-добре да не го правя — каза той. После явно забеляза изражението ми. — Тя е толкова мъничка...

Отвори го само мъничко. Това се оказа достатъчно.

Плажът опустя. Останаха единствено небето, вятърът, водата и есенната самота. Гледах я.

Повтарях нещо отново и отново. Име. Спасителят ме погледна.

— Къде я намерихте? — попитах.

— Натам по плажа, в плиткото. Доста време е прекарала във водата...

Поклатих глава.

— Да, така е. Господи, така е.

Хората растат, помислих си. Аз бях пораснал. А тя не се бе променила. Беше си все така мъничка. Все така млада. Смъртта не позволява растеж и промени. Косата ѝ все още бе златна. Винаги щеше да си остане малка и щях да я обичам завинаги. Господи, щях да я обичам завинаги.

Спасителят се опита да заговори отново.

Малко по-късно крачех сам по плажа. Спрях и погледнах към нещо. Точно тук я е намерил спасителят, помислих си.

Край самата вода имаше пясъчен замък. Построен наполовина. Точно по начина, по който ги правехме с Тали. Тя половината, аз другата половина.

Коленичих и видях малките следи, които излизаха от езерото и се връщаха обратно в него, за да не се появят никога повече.

И тогава... разбрах.

— Ще ти помогна да го завършиш — казах.

Направих го. Много бавно достроих останалото, след което станах, обърнах се и се отдалечих, за да не гледам как се руши от вълните. Както се руши всичко останало.

Вървях по плажа обратно към мястото, където ме чакаше и се усмихваше една чужда жена на име Маргарет...

КОВЧЕГЪТ

Няколко дни имаше сериозно бълскане и чукане — доставчиците на метални части и дреболии в малката работилничка на господин Чарлз Брейлинг работеха усърдно. Той умираше — умираше не на шега и явно страшно бързаше да довърши последното си изобретение между пристъпите на раздираща кашлица и храчене.

— Какво правиш? — попита по-младият му брат Ричард Брейлинг. От няколко дни слушаше с нарастваща неприязнь и много любопитство бълскането и шумотевицата и сега надничаше през вратата.

— Махай ми се от главата и ме остави на мира — каза Чарлз Брейлинг. Бе седемдесетгодишен, целият трепереше и през повечето време устните му бяха влажни от слюнка. С мъка нагласи пирон върху една дебела дъска и го удари немощно с чука, след което нагласи малка ивица метал в сложната си машинария — с две думи, трудеше се здравата.

Ричард го измери с продължителен горчив поглед. Двамата не се понасяха. Омразата се бе появила преди няколко години и положението нито се подобряваше, нито се влошаваше от факта, че Чарли умира. Ричард изпитваше задоволство от наблизаващата му смърт — ако изобщо се замисляше за това. Но цялата тази трескава дейност на по-големия му брат го бе накарала да се размърда.

— Моля те, кажи — каза той, без да помръдва от вратата.

— Ако искаш да знаеш — озъби се дъртият Чарлз, докато наместваше някакъв шантав чарк в сандъка пред себе си, — след една седмица ще съм мъртъв и затова... затова правя собствения си ковчег!

— Ковчег! Милият ми Чарли. Та това не *прилича* на ковчег. Ковчегът не е толкова сложно нещо. Хайде, признай с какво си се захванал.

— Казвам ти, ковчег е! Вярно, шантав на вид, но въпреки това — старецът прокара треперещи пръсти по големия сандък, — въпреки това е ковчег!

— По-лесно е да се купи готов.

— Не и като този! Никъде, за никакви пари не можеш да намериш като този. Ще е чуден ковчег, казвам ти.

— Явно лъжеш. — Ричард направи крачка напред. — Та той е дълъг почти четири метра. Два пъти повече от нормалното!

— О, така ли? — Старецът се разсмя тихо.

— И този прозрачен капак... кой е чувал за ковчег, през който да виждаш? Какъв е смисълът от прозрачен капак за един труп?

— О, я зарежи — каза старецът. — Ха! — И продължи да си тананика и да чука.

— И е ужасно широк — надвика данданията по-младият му брат.

— Метър и петдесет. Та това е абсолютно ненужно!

— Мечтата ми е да доживея да патентовам този изумителен ковчег — каза старият Чарли. — Ще е като дар божи за всички бедни хора на света. Само си представи колко биха паднали разходите за повечето погребения. О, ама ти не знаеш как е възможно. Ама че съм глупав. Е, няма да ти кажа. Само този ковчег да можеше да се произвежда масово... Естествено отначало цената му ще е висока, но след като започне да се прави в огромни количества, хората всъщност ще спестяват.

— Върви по дяволите! — И по-младият брат ядосано излезе от работилницата.

Жivotът му не бе от приятните. Младият Ричард открай време беше такъв прахосник, че никога не успяваше да събере и две монети в джоба си. Всичките му пари идваха от по-големия Чарли, който бе достатъчно гаден, за да му го напомня непрекъснато. Ричард посвещаваше по-голямата част от времето си на хобитата си: страшно обичаше да трупа бутилки с етикети на френски вина в градината. „Харесва ми как блестят“ — често казваше той, като седеше и отпиваше, отпиваше и седеше. В целия окръг именно той поставяше рекорди по задържане на най-много пепел на пура от петдесет цента, без да падне. И знаеше как да поставя ръцете си така, че диамантите по тях да блестят на светлината. Но не той купуваше виното, диамантите и пурите. О, не! Всички те бяха подаръци. Никога не си бе позволявал да купи каквото и да било. Винаги всичко му се носеше и даваше. Трябваше да моли за всичко, дори за листа за писане. Смяташе се за истински мъченик, задето бе търпял толкова дълго и се бе примирявал

да приема неща от болнивия си стар брат. Каквото и да докоснеше Чарли, то се превръщаше в пари; с каквото и да се заемеше Ричард, то завършваше с провал.

А сега дъртата кътица Чарли майстореше някакво ново изобретение, което сигурно щеше да му носи мангизи още дълго след като кокалите му изгният в земята!

Е, минаха две седмици.

Една сутрин по-старият брат се дотътри горе и отмъкна чарковете на електрическия грамофон. Друг път предприе набег срещу оранжерията на градинаря. Освен това получи доставка от една медицинска компания. На младия Ричард не му оставаше друго, освен да седи и да държи неподвижно дългата сива пепел на пурата си, докато цялото това изпълнено с мърморене шетане продължаваше.

— Приключих! — извика старият Чарли на четиринадесетата сутрин, след което рухна мъртъв.

Ричард допуши пурата си, без да показва вътрешната си възбуда, след което остави фаса с наистина рекордно дълго стълбче пепел и стана.

Отиде до прозореца и се наслади на играта на слънчевите лъчи върху приличащите на тълсти бръмбари бутилки от шампанско в градината.

Погледна към горната площадка на стълбището, където скъпият стар брат Чарли се бе проснал кратко край парапета. После отиде до телефона и небрежно набра един номер.

— Ало, погребално бюро Грийн Лаун ли е? Обаждам се от дом Брейлинг. Бихте ли пратили катафалка, моля? Да. За брат ми Чарли. Да. Благодаря. Благодаря ви.

Докато отнасяха брата Чарлз, служителите получиха надлежни инструкции.

— Обикновен ковчег — каза младият Ричард. — Без опело. Сложете го в чамов ковчег. Би предпочел да си иде по този начин — простичко. Довиждане.

След няколко минути потри ръце.

— А сега да видим що за „ковчег“ е измайсторил скъпият Чарли. Едва ли ще разбере, че няма да го погребат в „специалния“ му сандък. Ах.

Слезе в работилницата.

Ковчегът бе поставен пред широко отворения френски прозорец, със затворен капак, завършен и спретнат, прилежно събран като части на швейцарски часовник. Беше огромен и се намираше на една предълга маса с колелца за по-лесно преместване.

Той погледна през стъкления капак. Вътрешността бе дълга два метра. Явно имаше по почти метър откъм главата и краката. Почти по метър от двата края, покрити с тайни панели, които трябваше да намери начин да отвори и да открие... какво точно?

Пари естествено. Щеше да е типично в стила на Чарли да отнесе богатствата си в гроба, без да остави на Ричард нито цент, поне за една бутилка. Дърто копеле!

Вдигна стъкления капак и опира, но не намери скрити копчета. Имаше малка бележка, прилежно написана на бял лист и закрепена на покритата със сатен стена на ковчега.

ИКОНОМИЧНИЯТ КОВЧЕГ НА БРЕЙЛИНГ.

Авторска изработка от април 1946. Прост за употреба. Може да се използва многократно от собственици на погребални бюра и семейства с усет към бъдещето.

Ричард изсумтя. Да не би Чарли да си беше въобразявал, че ще го преметне?

Имаше още написано:

УПЪТВАНЕ:

ПРОСТО ПОСТАВЕТЕ ТЯЛОТО В КОВЧЕГА...

Ама че глупост. Поставете тялото в ковчега! Естествено! Как иначе? Напрегна очи и дочете указанията:

ПРОСТО ПОСТАВЕТЕ ТЯЛОТО В КОВЧЕГА И ЩЕ
ЗАЗВУЧИ МУЗИКА.

— Не може да бъде! — Ричард зяпна. — Само не ми казвай, че целият този труд е бил за...

Отиде до отворената врата на работилницата, излезе на облицованата с плочки тераса и извика към градинара в оранжерията му.

— Роджърс!

Градинарят подаде глава навън.

— Колко е часът? — попита Ричард.

— Дванайсет, сър — отвърна Роджърс.

— Добре, ела тук в дванайсет и петнайсет и виж дали всичко е наред — каза Ричард.

— Да, сър — отвърна градинарят.

Ричард се обърна и влезе в работилницата.

— Да видим... — каза тихо.

Нищо лошо нямаше да легне в сандъка и да го пробва. Забеляза малки вентилационни отвори отстрани. Щеше да има въздух дори при затворен капак. Пък и Роджърс след малко щеше да дойде. ПРОСТО ПОСТАВЕТЕ ТЯЛОТО В КОВЧЕГА — И ЩЕ ЗАЗВУЧИ МУЗИКА. Колко наивно от страна на дъртия Чарли! Качи се на масата.

Сякаш влизаше във вана. Чувстваше се гол и наблюдаван. Стъпи с лъснатата си обувка в ковчега, сви коляно и се надигна, измърмори, без забележката му да е отправена към конкретен човек, след което стъпи и с другия крак и се сви, сякаш не можеше да прецени дали температурата на водата е добра. Намести се с тихо подхилване и легна, преструващо се (зашпото беше смешно да се преструва) на мъртъв; представяше си как хората ронят сълзи по него, свещите горят и пушат, а светът е спрятал насред крачка заради края му. Направи достолепна физиономия, затвори очи, като едва сдържаше смяха си зад стиснатите си треперещи устни. Постави ръце на гърдите си и реши, че са бледи и студени.

Бззз. Щрак! — прошепна нещо в стената на сандъка. — Щрак!

Капакът се затръшна отгоре му!

Ако в този момент някой минаваше покрай работилницата, несъмнено щеше да си представи подивял мъж, който рита, бълска и крещи вътре! Чуваха се звуци на бясно мятащо се тяло. Глухи удари на плът и юмруци. Сподавени викове и особеното свистене от дробовете на уплашен човек. Шумолене като на хартия и крясъци като от много едновременно надути свирки. После дойде ред на истинския писък. А след него... тишина.

Ричард Брейлинг лежеше в ковчега и се мъчеше да се успокои. Отпусна всичките си мускули. Започна да се подсмива. Миризмата на сандъка не бе неприятна. През малките отвори влизаше съвсем достатъчно въздух, за да се чувства удобно. Трябва само да натисне леко с длани, без всички онези крясъци и бълскане, и капакът ще се отвори. Човек трябва да запази спокойствие. Съни ръце.

Капакът бе залостен.

Е, все още нямаше нищо опасно. Роджърс всеки момент щеше да дойде. Нямаше от какво да се страхува.

Музиката засвири.

Като че ли идваше някъде откъм предната част на ковчега. Свирише орган, много бавно и меланхолично, по онзи начин, който неизменно се свързва с готически арки и дълги траурни ленти. Миришеше на пръст и шепоти. Отекваше високо между каменни стени. Бе толкова тъжна, че човек едва не се разплакваше, докато я слушаше. Музика на растения в саксии и прозорци със стъкла в синьо и алено. На залязващо слънце, сумрак и подухващ вятър. На потънала в мъгла утрин и стенещ в далечината рог.

— Чарли, Чарли, Чарли, стари глупако! Това значи е шантавият ти ковчег! — От смях очите на Ричард се насълзиха. — Просто сандък, който сам свири погребалните си песни. Ама че работа!

Лежеше и слушаше критично — все пак музиката бе прекрасна и нямаше какво да прави, докато Роджърс не дойде да го освободи. Очите му блуждаеха безцелно, пръстите му отмерваха леко ритъма върху сатенената тапицерия. Кръстоса разсеяно крака. Гледаше как слънчевите лъчи проникват през френския прозорец и в тях танцуваат прашинки. Бе чудесен тъжен ден.

Дойде ред на проповедта.

Органът замълъкна и се разнесе нечий мек глас:

— Тук сме се събрали всички онези, които обичахме и познавахме покойния, за да му отадем почитта си...

— Ах ти, Чарли, та това е *твоят* глас! — Ричард бе очарован. — Механично погребение, Боже мой. Орган и проповед. И Чарли произнася слово за самия себе си!

— Ние, които го познавахме и обичахме, сме опечалени от раздялата си с... — продължи мекият глас.

— *Това* пък какво беше? — Ричард се надигна, не вярваше на ушите си. Повтори си го точно по начина, по който го бе чул:

— Ние, които го познавахме и обичахме, сме опечалени от раздялата си с Ричард Брейлинг.

Точно това бе казал гласът.

— Ричард Брейлинг — каза мъжът в ковчега. — Но защо, та нали *аз* съм Ричард Брейлинг.

Грешка на езика, много ясно. Просто грешка. Чарли е искал да каже „Чарлз“ Брейлинг. Да. Разбира се. Да. Че как иначе. Да. Разбира се. Да. Естествено. Да.

— Ричард бе прекрасен човек — продължи гласът. — Няма да намерим по-прекрасен човек от него, докато сме живи.

— Пак моето име!

Размърда се неспокойно в ковчега.

Къде се бавеше Роджърс?

На два пъти казваше името му. Едва ли можеше да е грешка. Ричард Брейлинг. Ричард Брейлинг. Тук сме се събрали. Ще ни липства... Опечалени. Няма да намерим по-прекрасен човек от него. Докато сме живи. Тук сме се събрали. Покойния. Ричард Брейлинг. *Ричард* Брейлинг.

Бззз. Щрак!

Цветя! Шест дузини яркосини, червени, жълти, окъпани от слънцето цветя изскочиха зад ковчега на скритите си пружини!

Свежият аромат изпълни тясното пространство. Цветята се поклащаха леко пред изумения му поглед и тихо потропваха по стъкления капак. Появиха се още, докато ковчегът не бе обграден от всички страни с цветове и сладки аромати. Гардении, далии и нарциси, трептящи и ярки.

— Роджърс!

Словото продължи.

— ...Приживе Ричард Брейлинг бе познавач на много големи и добри неща...

Музиката въздъхна, засили се и загълхна някъде в далечината.

— Ричард Брейлинг се наслаждаваше на живота, както човек се наслаждава на рядко вино, задържа го на устните си...

Изведнъж отстрани се отвори малък панел. От отвора изскочи бърза лъскава метална ръка. Някаква игла се заби в гръденя кош на Ричард, но не много дълбоко. Той изкрещя. Ръката му би пълна инжекция цветна течност, преди да успее да я хване. После се прибра в гнездото си и панелът се затвори.

— Роджърс!

Все по-засилващо се вцепеняване. Изведнъж си даде сметка, че не може да движи пръстите и ръцете си, нито да завърти глава. Краката му бяха студени и безжизнени.

— Ричард Брейлинг обичаше красивите неща. Музиката. Цветята — каза гласът.

— Роджърс!

Този път не изкрещя името. Можеше единствено да си го помисли. Езикът му бе неподвижен в безчувствената му уста.

Отвори се друг панел. Показа се метален форцепс в стоманена ръка. Лявата му китка бе пробита от огромна куха игла.

Източваха кръвта от тялото му.

Чу някъде да работи мъничка помпа.

— Ричард Брейлинг ще ни липсва...

Органът хлипаше и мърмореше.

Цветята гледаха надолу към него и кимаха с ярките си глави.

Шест стройни черни свещи се издигнаха от скритите си гнезда зад цветята. Пламъчетата им трептяха и блещукаха.

Заработи втора помпа. Докато кръвта му изтичаше от едната страна на тялото му, дясната му китка бе също пробита, задържана, в нея бе вкарана игла и втората помпа започна да влива формалин.

Тласък, пауза, тласък, пауза, тласък, пауза, тласък, пауза.

Ковчегът се раздвижи.

Мъничкият мотор бръмчеше и пъшкаше. Помещението от двете му страни се задвижи. Мъничките колела се завъртяха. Нямаше нужда от придружители. Цветята се поклащаха, докато ковчегът плавно излизаше на терасата под ясното синьо небе.

Тласък, пауза. Тласък, пауза.

— Ричард Брейлинг ще ни липсва...

Омайваща тиха музика.

Тласък, пауза.

— Ах, сладка тайна на живота... — Пеене.

— Брейлинг, гастрономът...

— Ах, най-сетне я постигнах, великата тайна...

Побеляващите като сварени яйца очи се взираха, взираха в мъничката картичка на ръба на полезрението му.

ИКОНОМИЧНИЯТ КОВЧЕГ НА БРЕЙЛИНГ...

УПЪТВАНЕ:

ПРОСТО ПОСТАВЕТЕ ТЯЛОТО В КОВЧЕГА И ЩЕ ЗАЗВУЧИ МУЗИКА.

Над него се поклащаше дърво. Ковчегът се движеше плавно през градината, зад някакви храсти, носеше гласа и музиката със себе си.

— Дойде мигът да предадем останките от този човек на земята...

Малки блестящи лопати изскочиха от страните на ковчега.

Започнаха да копаят.

Видя как лопатите хвърлят пръст. Ковчегът започна да потъва. Подскочи, спря, потъна, подскочи и спря, потъна, подскочи и отново спря.

Тласък, пауза, тласък, пауза. Тласък, пауза, туп, тласък, пауза.

— Пръст при пръстта, прах при прахта...

Цветята се тресяха и люлееха. Ковчегът бе дълбоко в земята.

Музиката продължаваше да свири.

Последното, което видя Ричард Брейлинг, бе как ръцете-лопати на Икономичния ковчег на Брейлинг се протягат нагоре и придърпват пръстта.

— Ричард Брейлинг, Ричард Брейлинг, Ричард Брейлинг, Ричард Брейлинг, Ричард Брейлинг...

Записът бе започнал да прескача.

Никой не възрази. Никой не чуваше.

ТЪЛПАТА

Господин Сполнър скри лице в ръцете си.

Последва усещането за движение в пространството, съвършеният мъчителен писък, бълскането на колата в стената, преминаването ѝ през нея, политането ѝ надолу като играчка и изхвърлянето му от купето. После — тишина.

Тълпата приближаваше тичешком. Чу ги съвсем слабо от мястото, където лежеше. Можеше да познае възрастта и размерите им по звука на многобройните им крака по лятната трева, плочките на тротоара и асфалта на улицата; и по дълбаенето през тухлите към мястото, където колата му висеше наполовина в нощното небе с все още въртящи се колела, подобни на пуснати на празни обороти центрофуги.

Не знаеше откъде се е появила тълпата. Мъчеше се да остане в съзнание и тогава лицата се скучиха около него, струпаха се отгоре му като огромни блестящи листа на огънати дървета. Виждаше пръстен от местещи се, притискащи, променящи се лица, които гледаха надолу, гледаха надолу и четяха момента на живот или смърт по лицето му, правеха от него лунен часовник, при който от лунните лъчи носът хвърляше сянка върху бузата му, за да отбележи времето на дишане или бездиханност.

Колко бързо се събира тълпа, помисли си той. За нула време от нищото, със скоростта на свиваща се зеница.

Сирена. Полицейски глас. Движение. Кръв потече от устните му и го преместиха в линейка. Някой попита „Мъртъв ли е?“ „Не, не е“ — отвърна друг. А трети каза: „Няма да умре, няма да умре“. Видя лицата на тълпата в нощта и по израженията им позна, че няма да умре. И това бе странно. Видя лицето на мъж — слабо, будно, бледо; човекът прегърътна и прехапа устни, явно здравата му бе призляло. Имаше и една дребна жена с червена коса и прекалено червени бузи и устни. Малко момче с луничаво лице. И лицата на други. Старец със сбръчкана горна устна, възрастна жена с бенка на брадичката. Всички

бяха дошли... но откъде? От къщи, коли, алеи, от околнния, разтърсен от катастрофата свят. От пресечките, хотелите и минаващите коли, сякаш от нищото.

Тълпата го гледаше; и той ги гледаше и изобщо не ги харесваше. В тях имаше нещо ужасно нередно. Не можеше да каже какво точно. Бяха нещо много по-лошо от онова, което му бе направила бездушната машина.

Вратата на линейката се затръшна. Видя как тълпата надничаше, продължаваше да наднича през прозореца. Тълпата винаги се събира тъй бързо, тъй странно бързо, за да направи кръг, да се взира, да пипа, да ахка, да пита, да сочи, да пречи, да разваля уединението на агонията с неприкритото си любопитство.

Линейката потегли. Той се отпусна, но лицата продължиха да го зяпат дори след като затвори очи.

Колелата се въртяха дни наред в съзнанието му. Едно колело, четири, въртяха се и бръмчаха, отново и отново.

Знаеше, че това е нередно. Имаше нещо нередно с колелата и цялата катастрофа, забързаните стъпки и любопитството. Лицата от тълпата се смесваха и въртяха с дивата скорост на колелата.

Събуди се.

Слънчева светлина, болнична стая и нечия ръка, мереща пулса му.

— Как се чувствате? — попита докторът.

Колелата избледняха. Господин Сполнър се огледа.

— Добре... предполагам.

Опита се да намери подходящите думи. За катастрофата.

— Докторе?

— Да?

— Онази тълпа... снощи ли беше?

— Преди два дни. Тук сте от вторник. Обаче сте добре. Ще се оправите. Ще се вдигнете на крака за нула време.

— Тълпата. И нещо около колелата. Катастрофата може ли да накара човек да е... ами... малко не на себе си?

— Понякога, за известно време.

Лежеше, взираше се нагоре към доктора.

— А да засегне усещането за време?

— Паниката понякога го прави.

— Да кара минутата да изглежда като час или пък часът — като минута?

— Да.

— Нека ви кажа тогава. — Усети леглото под себе си и слънчевите лъчи по лицето си. — Ще си помислите, че съм луд. Знам, карах прекалено бързо. Изхвръкнах през бордюра и се бълснах в онази стена. Бях ранен и безчувствен, така е, но въпреки това помня разни неща. Най-вече тълпата.

Замълча за момент, след което реши да продължи. Изведнъж разбра какво не му дава покой.

— Тълпата се събра прекалено бързо. Трийсет секунди след сблъсъка ме бяха наобиколили от всички страни и ме зяпаха... не е нормално да дотичат толкова бързо, толкова късно през нощта...

— Само си мислите, че са минали трийсет секунди — каза докторът. — Сигурно са минали три или четири минути. Възприятията ви...

— Да, ясно — възприятията ми, катастрофата. Но аз бях в съзнание! Спомням си едно нещо, което свързва всичко и го прави шантаво, Бога ми, и то ужасно шантаво. Колелата на колата ми, обърнати нагоре. Продължаваха да се въртят, когато тълпата се беше събрала!

Докторът се усмихна.

— Съвсем сериозно! — продължи мъжът в леглото. — Колелата продължаваха да се въртят, при това бързо — предните колела! А това не продължава много дълго, триенето ги кара да спрат. А те наистина се въртяха!

— Объркан сте — каза докторът.

— Не съм объркан. Улицата беше пуста. Не се виждаше жива душа. А после стана катастрофата, колелата продължаваха да се въртят и всички онези лица се оказаха над мен, за нула време. И от начина, по който ме гледаха, си знаех, че няма да умра...

— Най-обикновен шок — заяви докторът и се отдалечи в слънчевата светлина.

Изписаха го след две седмици. Прибра се с такси. Разни хора идваша да го видят, докато беше на легло, и той разказа на всички за

катастрофата, за въртящите се колела, за тълпата. Всички се смееха на тревогите му и махваха с ръка.

Той се наведе напред и почука по стъклото на шофьора.

— Какво става?

Шофьорът се обърна.

— Съжалявам, шефе. Ужасно е да се шофира в този град. Пред нас има катастрофа. Ще заобикаляме ли?

— Да. Не. Не! Чакай. Карайте напред. Да... да видим какво е станало.

Таксито потегли напред, бибипкаше.

— Ама че шантаво — каза шофьорът. — Хей, *ти!* Разкарай се от пътя! Шантава работа — повтори той по-тихо. — Пълно е с народ. Ама че любопитковци.

Господин Сполнър сведе поглед и видя, че пръстите му треперят на коляното му.

— И вие ли сте го забелязали?

— Естествено — каза шофьорът. — Винаги е така. Винаги се събира тълпа. Направо да си помислиш, че са прегазили родните им майки.

— Събират се ужасно бързо — каза мъжът от задната седалка.

— Същото е при пожар или експлозия. Няма жива душа. Бум.

Купища народ навсякъде. Направо не зная.

— Да сте виждали катастрофа през нощта?

Шофьорът кимна.

— Разбира се. Пак същото. Винаги има тълпа.

Стигнаха катастрофата. На паважа лежеше тяло. Усещаш наличието на тяло дори и да не можеш да го видиш. Заради тълпата. Тълпата, този път обърната с гръб към него и таксито. Той отвори прозореца и несмалко да се развила. Но не посмя. Ако го направеше, може би щяха да се обърнат към него.

А той се страхуваше да види лицата им.

— Май ми е писано да се натъквам на злополуки — каза той в офиса си. Бе късен следобед. Приятелят му седеше от другата страна на бюрото и слушаше. — Тази сутрин излизам от болницата и още на път към къщи попаднахме на катастрофа.

— Нещата се повтарят циклично — каза Морган.

- Нека ти разкажа за моята катастрофа.
- Вече чух. Всичко.
- Шантава работа, нали?
- Да. Какво ще кажеш за едно питие?

Разговаряха още около час. През цялото време някъде в подсъзнанието на Сполнър тиктакаше мъничък часовник. Часовник, който не се нуждаеше от навиване. Споменът за някои дреболии. Колела и лица.

Към пет и половина отвън се чу остьр писък на метал. Морган кимна и погледна през прозореца.

- Нали ти казах. Цикли. Камион и кремав кадилак. Аха.

Сполнър отиде до прозореца. Беше му страшно студено. Загледа часовника си — малкото циферблатче на секундарника. Една, две, три, четири, пет секунди — тичащи хора — осем, девет, десет, единайсет, дванайсет — отвсякъде тичаха хора — петнайсет, шестнайсет, седемнайсет, осемнайсет — още хора, още коли, още ревящи клаксони. Странно дистанциран, Сполнър наблюдаваше сцената като пуснат отзад напред запис на експлозия, при който фрагментите от детонацията се събират обратно в точката на имплозия. Деветнайсет, двайсет, двайсет и една секунди — и тълпата бе налице. Останал без думи, Сполнър махна към нея.

Беше се събрала прекалено бързо.

Видя тялото на жената миг преди тълпата да го погълне.

— Май ти е лошо — каза Морган. — Нà. Допий си питието.

— Добре съм. Нищо ми няма. Остави ме на мира. Добре съм.

Виждаш ли онези хора? Можеш ли да различиш някой от тях? Иска ми се да можехме да ги видим по-отблизо.

— Къде тръгна, по дяволите? — възклика Морган.

Сполнър излетя през вратата, следван от приятеля си, и се понесе с максимална скорост надолу по стълбите.

— Идвай, и по-бързо.

— Леко, още не си се оправил!

Излязоха на улицата. Сполнър си запробива път напред. Стори му се, че видя червенокоса жена с прекалено много червено по бузите и устните.

— Ето там! — Обърна се трескаво към Морган. — Видя ли я?

— Коя?!

— По дяволите! Изчезна. Скри се в тълпата!

Тълпата бе навсякъде около тях, дишаша, гледаша, местеща се, смесваща се, мърмореща и изпречваша се на пътя му, докато се опитваше да се придвижи през нея. Явно червенокосата жена бе забелязала приближаването му и бе избягала.

Второ познато лице! Малко луничаво момче. Но на този свят има безброй луничави момчета. Пък и така или иначе, нямаше значение — преди да успее да стигне до него, момчето побягна и изчезна сред хората.

— Мъртва ли е? — попита нечий глас. — Мъртва ли е?

— Умира — отвърна някой друг. — Ще умре, преди да пристигне линейката. Не трябваше да я местят. Не трябваше да я местят.

Всички лица в тълпата — познати и същевременно непознати, наведени надолу, гледащи, взиращи се.

— Хей, господине, спрете да се бълскате.

— Къде се ръгаш бе, приятел?

Сполнър отстъпи назад и Морган успя да го хване, преди да падне.

— Ама че си глупак! Още не си добре. Защо ти трябваше да слизаш долу, по дяволите? — зачете му конско Морган.

— Не зная. Наистина не зная. Преместили са я, Морган. Някой я е преместил. Никога не бива да местиш пострадали при катастрофа. Това ги убива. Убива ги.

— Да. Типично за хората. Ама че идиоти.

Сполнър внимателно подреждаше вестникарските изрезки.

— Каква е идеята? — попита Морган. — След катастрофата всяка пътна злополука като че ли е станала част от теб. Какво е това?

— Изрезки за катастрофи и снимки. Виж ги. Не, не гледай колите, а тълпите около тях. Ето — посочи Сполнър. — Сравни снимката от окръг Уилшир с тази от Уестууд. Никаква прилика. А сега вземи снимката от Уестууд и я сложи до тази, направена пак там, но преди десет години. — Той посочи отново. — Тази жена се вижда и на двете снимки.

— Съвпадение. Случило се е да бъде там през трийсет и шеста, а после и през четиридесет и шеста.

— Ако беше веднъж, може би щеше наистина да е съвпадение. Но дванайсет пъти за период от десет години, когато катастрофите стават на разстояние най-много три мили една от друга — едва ли. Ето.

— Той му подаде десетина снимки. — Има я на всяка!

— Може да е извратена.

— Не става въпрос за това. Как успява да се озове на място толкова бързо след катастрофата? И защо е с едни и същи дрехи на снимки, правени в течение на цяло десетилетие?

— Проклет да съм, наистина е така.

— И на всичкото отгоре защо стоеше над *мен* преди две седмици, в нощта на моята катастрофа?

Изпиха по едно питие. Морган прерови папките.

— Какво, да не си наел хора да ти събират изрезки от вестниците, докато си лежал в болницата?

Сполнър кимна. Морган отпи от питието си. Ставаше късно. Уличните лампи под офиса започваха да се включват.

— И какво излиза от всичко това?

— Не зная — каза Сполнър. — Ясно е само, че има основен закон за катастрофите. *Събира се тълпа*. Винаги. И също като нас двамата, разни хора са се питали години наред защо тълпите се събират толкова бързо. И как? Зная отговора. Ето го!

Той захвърли изрезките на бюрото.

— Плашещо е.

— Тези хора... не може ли да са ловци на силни изживявания, извратени любители на сензации със страст към кръв и гадни гледки?

Сполнър сви рамене.

— Нима това обяснява появата им на всяка катастрофа? И обърни внимание, че стриктно спазват определени територии. Катастрофа в Брентууд ще събере една група. Злополука в Хънтигтън Парк — друга. Има обаче и норма за лицата. Винаги се появява определен процент от тях.

— Значи не *всички* присъстващи са едни и същи, така ли?

— Естествено, че не. Катастрофите привличат и обикновени хора, след известно време. Оказва се обаче, че тези пристигат винаги *първи*.

— Но кои са те? Какво искат? Продължаваш с намеците и не казваш нищо. За Бога, явно имаш някаква идея. Уплашил си се, а сега

изнервяш и мен.

— Опитах се да стигна до тях, но винаги някой ми пречи и винаги закъснявам. Смесват се с останалите и изчезват. Тълпата като че ли осигурява защита на някои от членовете си. Виждат ме, когато ги приближавам.

— Прилича ми на нещо като клика.

— Имат едно общо нещо. Винаги се появяват заедно. При пожар, експлозия или в района на някоя престрелка, при всяка публична демонстрация на онова нещо на име смърт. Лешояди, хиени или светци, не зная какви са. Просто не зная. Смятам обаче тази вечер да ида в полицията. Това продължава достатъчно дълго. Днес някой от тях е преместил тялото на жената. А не е бивало да я докосват. Това я е убило.

Прибра изрезките в куфарчето си. Морган стана и се пъхна в палтото си. Сполнър щракна закопчалките на куфарчето.

— Или пък... просто ми хрумна...

— Какво?

— Може би са искали да умре.

— Но защо?

— Кой знае? Ще дойдеш ли с мен?

— Извинявай. Късно е. Ще се видим утре. Късмет.

Излязоха заедно.

— Много поздрави на ченгетата. Мислиш ли, че ще ти повярват?

— Ще повярват, и още как. Приятна вечер.

Караше бавно през центъра.

„Трябва да стигна — каза си. — Жив“.

Бе доста шокиран, но някак си не е особено изненадан, когато камионът излетя от пресечката право към него. Тъкмо се поздравяваше за наблюдателността си и повтаряше наум какво ще каже в полицията, когато голямата машина блъсна колата му. Всъщност не бе неговата кола, и това не му даваше мира. Съзнанието му бе твърде заето, докато се подмяташе първо насам, после натам и си мислеше: „Ама че история, Морган си тръгна и ми остави втората си кола за няколко дни, докато поправят моята, а аз отново оплесквам всичко“. Предното стъкло го блъсна в лицето. Тялото му свирепо се разтресе и се замята

няколко пъти назад-напред. После всички движения спряха и настъпи тишина; остана да го изпълва единствено болката.

Чу стъпките им — тичащи, все по-близо и по-близо. Напипа дръжката на вратата. Тя изщрака. Падна като пиян на улицата и остана да лежи с опряно на асфалта ухо, слушаше ги как приближават. Беше като порой с безброй тежки, средни и малки капки, докосващи земята. Изчака няколко секунди да стигнат до него. После слабо, с очакване, обърна глава и погледна.

Тълпата се беше събрала.

Надушваше дъха им, смесените миризми на многото хора, изсмукващи и изсмукващи така необходимия за оцеляването му въздух. Тълпяха се, бълскаха се и изсмукваха въздуха около жадно отворената му уста, докато се мъчеше да им каже да отстъпят назад и да не го оставят във вакуум. Главата му кървеше ужасно. Опита се да помръдне и осъзна, че нещо не е наред с гръбнака му. Не го бе усетил при сблъсъка, но гръбнакът му бе пострадал. Не смееше да помръдне.

Не можеше да говори. Отвори уста, но от нея се чу само хъхрене.

— Помогни ми — каза някой. — Да го обърнем в по-удобно положение.

Мозъкът на Сполнър сякаш щеше да се пръсне.

Не! Не ме местете!

— Ще го преместим — небрежно каза гласът.

Идиоти такива, ще ме убиете! Недейте!

Но не можеше да го произнесе на глас. А само да го помисли.

Нечии ръце го хванаха. Започнаха да го повдигат. Изкрещя и се задави от пристъп на гадене. Изпънаха го като бастун; вътрешно се гърчеше в агония. Двама мъже го направиха. Единият бе слаб, буден, блед, разтревожен, млад. Другият — много възрастен, със сбръчкана горна устна.

Беше виждал тези лица.

— Той... мъртъв ли е? — попита познат глас.

— Не — отвърна друг, който също му напомняше нещо. — Още не е. Но ще умре, преди да пристигне линейката.

Беше абсолютна нелепица, истински абсурд. Като при всяка катастрофа. Изпища истерично към плътната стена от лица. Бяха навсякъде около него, тези съдии и заседатели с лица, които бе виждал и преди. Преброи ги през вълните на болката.

Луничавото момче. Старецът със сбръканата горна устна.

Червенокосата и червенобузеста жена. Старицата с бенка на брадичката.

Зная за какво сте тук, помисли си той. За същото, за което сте и на всяка друга катастрофа. Да сте сигурни, че ще живеят и умрат подходящите хора. Затова ме вдигнахте. Знаете, че това ще ме убие. Знаете, че щях да оцелея, ако ме бяхте оставили.

И така е било от самото начало, откакто са започнали да се събират тълпи. Много по-лесно ви е да убиете по този начин. Алибита ви е съвсем просто — не сте знаели колко опасно е да се мести ранен човек. Не сте искали да му направите нищо лошо.

Погледна към тях, над тях и изпита любопитство като намиращ се в дълбока вода човек, гледащ към хората на моста. Кои сте вие? Откъде сте дошли и как се събирате толкова бързо? Вие сте тълпата, която е винаги на място, отнема въздуха, от който се нуждаят дробовете на умиращия, и заема пространството, в което би трябвало да остане самичък. Стъпвате хората, за да сте сигурни, че ще умрат, това сте. Познавам ви *всичките*.

Бе като учтив монолог. Не казаха нищо. Лица. Старецът. Червенокосата жена.

Някой вдигна куфарчето му.

— Чие е това?

Мое! Това е доказателство срещу всички вас!

Обърнати към него очи. Блестящи очи под разрошена коса или периферии на шапки.

Лица.

Отнякъде се чу вой на сирена. Линейката идваше.

Но когато погледна лицата, техните изражения, формите им, Сполниър разбра, че е прекалено късно. Прочете го в лицата им. *Te знаеха*.

Опита се да заговори. Успя да произнесе няколко думи.

— Май... май... ще се присъединя към вас. Май... май ще стана един... от... групата ви.

После затвори очи и зачака линейката.

КОСАТА

Съвсем неочеквано пътят свърши. Минаваше през долината като всеки нормален път, между голите каменисти склонове и отделни дъбове, после продължи през голямо пшеничено поле, ширнало се само на сред пустошта. Стигаше до малката бяла къща, вървяща с полето, след което просто изчезваше, сякаш повече нямаше нужда от него.

Нямаше особено значение, защото точно тогава свършиха последните капки бензин. Дрю Ериксън спря старата кола и остана да седи безмълвен, вперил поглед в големите си груби фермерски ръце.

— Май последния път сме завили в погрешна посока — каза Моли, без да помръдне от ъгъла, в който лежеше.

Дрю кимна.

Устните на Моли бяха бели почти колкото лицето ѝ. Само дето бяха сухи, докато кожата ѝ лъщеше от пот. Гласът ѝ бе глух и безизразен.

— Дрю — каза тя. — Дрю, сега какво ще правим?

Дрю се взираше в ръцете си. Ръцете на фермер, лишени от фермата си. Сухата гладна зима никога не им оставяше достатъчно добра земя, за да ги изхрани.

Децата на задната седалка се събудиха и се надигнаха от прашните купчини вързопи и багаж. Подадоха глави над облегалките.

— Защо спряхме, тате? Ще ядем ли, тате? Тате, ужасно сме гладни. Може ли да хапнем сега?

Дрю затвори очи. Мразеше гледката на ръцете си.

Пръстите на Моли докоснаха китката му. Много леко, много нежно.

— Дрю, може би у хората в къщата ще се намери нещо за ядене?

Около устата му се появи бяла линия.

— Да просим — дрезгаво каза той. — Никога не сме просили. И никога няма да просим.

Пръстите на Моли се стегнаха около китката му. Обърна се и видя очите ѝ. Видя очите на Сюзи и малкия Дрю, обърнати към него. Цялото му напрежение бавно отстъпи надолу по шията и гърба. Лицето му стана отпуснато и безизразно, безформено като нещо, което е било бълскано прекалено силно и прекалено дълго. Слезе от колата и тръгна по пътеката към къщата. Вървеше несигурно, като болен или почти сляп.

Вратата беше отворена. Той почука три пъти. Отвътре му отговори единствено тишината и бялото перде на прозореца, което се люшна в бавния горещ въздух.

Разбра го, преди да влезе. Разбра, че смъртта се е настанила в къщата. Точно от този тип бе тишината.

Мина през малката чиста дневна и късия коридор. Не мислеше. Беше минал етапа на мислене. Вървеше право към кухнята — сляпо, като животно.

После погледна през отворената врата и видя мъртвеца.

Беше старец, лежеше на чисто бяло легло. Не бе починал отдавна: изразът на мир и покой все още не бе напуснал лицето му. Сигурно бе знаел, че ще умре, защото се бе облякъл подходящо — стар черен костюм, изчеткан и стегнат, чиста бяла риза и черна вратовръзка.

На стената до леглото бе опряна коса. Между дланите на стареца имаше все още свеж стрък пшеница. Зрял клас, с тежки златни зърна.

Той влезе в стаята, стъпваща леко. Усещаше в себе си някакъв хлад. Свали опърпаната си прашна шапка и застана край леглото, загледан в покойника.

Листът лежеше на възглавницата до главата на стареца. Нарочно бе поставен там, за да бъде прочетен. Може би молба да бъде погребан, или да се свържат с някой роднина. Дрю се намръщи и зачете думите, като мърдаше бледите си сиви устни.

До онзи, който стои край смъртния ми одър:

Бидейки в здрав разум и напълно сам на този свят, аз,
Джон Бър, оставям и завещавам тази ферма и цялото си
имущество на онзи, който ще дойде тук. Името и
произходът му са без никакво значение. Фермата е негова,
както и пшеницата; косата, а също и вървящата с нея

задача. Нека ги приеме свободно и без въпроси — и да не забравя, че аз, Джон Бър, само предавам, без да нареддам. Поставям подписа си под написаното по-горе в третия ден на месец април, 1938 г.

[Подпис] Джон Бър. Kyrie eleison!^[1]

Дрю отново мина през къщата и отвори мрежестата врата.

— Моли, ела. Деца, останете в колата.

Моли влезе в къщата. Той я отведе в спалнята. Тя погледна завещанието, косата, полето с пшеницата, люлееща се на горещия вятър отвън. Бялото ѝ лице се стегна, тя прехапа устни и се вкопчи в него.

— Прекалено е хубаво, за да е истина. Сигурно има някакъв номер.

— Късметът ни се променя, това е — каза Дрю. — Ще имаме работа за вършене, ядене, покрив над главата.

Докосна косата. Блестеше като лунен сърп. Върху острието бяха издраскани думите КОЙТО МЕ ВЛАДЕЕ, ВЛАДЕЕ СВЕТА! Точно в момента това не означаваше кой знае какво.

— Дрю — обади се Моли, загледана в скръстените ръце на стареца, — защо... защо е стиснал толкова силно този клас?

В този миг тежката тишина бе нарушенa от топуркането на децата на предната веранда. Моли ахна.

Заживяха в къщата. Погребаха стареца на хълма и казаха няколко думи на гроба му, след което се върнаха, разчистиха, разтовариха колата и приготвиха нещо за ядене, защото в кухнята имаше храна, много храна; после цели три дни само поправяха къщата, гледаха земята, лежаха в хубавите легла и се споглеждаха изненадани, че всичко се е наредило по този начин, че стомасите им са пълни и че дори се намери една пура, която Дрю да пуши в спокайните вечери.

Зад къщата имаше обор с бик и три крави; имаше също и зимник под едни големи дървета, които го поддържаха хладен. Вътре откриха богати запаси телешко, бекон, свинско и овче — достатъчно за изхранването на пет пъти по-голямо семейство в течение на една, две,

а може би дори три години. Имаше също масло и тенекии сирене, както и големи метални ведра за мляко.

На четвъртата сутрин Дрю Ериксън лежеше в леглото и гледаше косата. Знаеше, че е време да се захваща на работа — на голямото поле го чакаше зряло жито; беше го видял с очите си и не искаше да го пропилее. Три дни безделие бяха достатъчни за всеки мъж. Стана при първия признак на утрото, взе косата и навлезе в полето, като я държеше пред себе си. Вдигна я и замахна.

Полето беше голямо. Прекалено голямо за един човек. И въпреки това само един човек се бе грижил за него.

В края на първия ден се върна с преметната през рамото коса и объркано изражение. Никога досега не бе виждал подобно поле. Зрееше на отделни части, всяка различно от останалите. Пшеницата просто не растеше по този начин. Не каза на Моли. Не ѝ каза и за другите неща за полето. Например за това как житото изгниваше само няколко часа след като го бе окосил. И това не биваше да се случва. Не беше кой знае колко разревожен. В края на краищата разполагаха с предостатъчно храна.

На следващата сутрин на мястото на окосеното жито, което бе оставил да гние, бе покълнало ново и от земята надничаха малки зелени стръкчета с мънички коренчета.

Дрю Ериксън потърка брадичка, зачуден как може да е станало това и каква полза има от него — не можеше да го продаде. На два пъти през деня ходи до хълма, където бяха погребали стареца, колкото да се увери, че е на мястото си; може пък да му подхвърлеше идея за полето. Погледна надолу и видя колко много земя притежава. Полето се простираше три мили в едната посока към планините и бе широко около два акра; едни части тъкмо покълваха, други бяха със златни класове, трети — зелени, а четвърти — ожънати от самия него. Старецът обаче не казваше нищо за това; сега върху лицето му имаше прекалено много камъни и пръст. Гробът стоеше под лъчите на слънцето и вятера, обгърнат в тишина. И Дрю Ериксън се връщаше при косата, изпълнен с любопитство и задоволство, защото му изглеждаше важна. Не знаеше защо точно, но определено бе. Много, много важна.

Не можеше да остави житото така. Винаги узрояхаха нови участъци. Замисли се и заговори на глас:

— Ако го кося през следващите десет години както зрее, май няма да мина два пъти през едно и също място. Ама че грамадно поле.

— Поклати глава. — И *просто* си зрее. Точно колкото мога даokoся заедин ден. И остават само зелените класове. А ето че на следващата сутрин е готов друг участък...

Беше ужасно глупаво да кося пшеницата, щом гниеше толкова бързо. В края на седмицата реши да зареже полето за няколко дни.

Остана да лежи до късно в леглото, заслушан в тишината на къщата; тишина, която нямаше нищо общо със смъртта, а с изпълнения с благополучие и радост живот.

Стана, облече се и бавно изяде закуската си. Нямаше да ходи на работа. Излезе да издои кравите, изпуши една цигара на верандата, поразходи се из задния двор, след което влезе в къщата и попита Моли накъде е бил тръгнал.

— Да издоиш кравите — каза тя.

— О, да бе — каза той и отново излезе. Откри кравите с пълни вимета, издои ги и отнесе ведрата в зимника, но мислите му бяха заети с друго. С пшеницата. С косата.

Цяла сутрин седя на задната веранда и свиваше цигари. Измайстори лодка-играчка за малкия Дрю и втора за Сюзи, после изби част от млякото на масло и източи сироватката, но слънцето неумолимо печеше главата му. Тук направо го изгаряше. Не му се обядваше. Все гледаше пшеницата и как вятърът я огъва и вълнува. Ръцете му се свиваха, пръстите му, поставени на коляното му, докато седеше на верандата, неволно стиснаха празния въздух. Дланите го сърбяха и пареха. Стана и ги избърса в панталоните си, пак седна и се опита да свие цигара, но не успя, вбеси се и я захвърли, като мърмореше проклятия. Имаше чувството, че са му отрязали трета ръка или че току-що е изгубил нещо от себе си. Нещо свързано с дланите и ръцете му.

Чу шепота на вятъра в полето.

Към един часà влизаше и излизаше от къщата, все сновеше напред-назад, чудеше се дали да не прокопае канал за напояване, но през цялото време си мислеше за пшеницата и за това колко зряла и прекрасна е, как жадува да бъде ожъната.

— Да върви по дяволите!

Влезе решително в спалнята и свали косата от стената. Застана прав, държеше я. Почувства се страхотно. Дланите спряха да го сърбят. Главата вече не го болеше. Третата ръка сякаш се върна на мястото си. Отново бе цял.

Беше инстинкт. Нелогичен, подобно на мълния, която те удря, без да те нарани. Всеки ден имаше готова за жънене пшеница. Просто трябваше да се окоси. Защо ли? Ами просто защото така трябва, и толкоз. Засмя се на косата в ръцете си. Отнесе я с подсвирване до узрялото и очакващо поле и се залови за работа. Помисли си, че е малко луд. По дяволите, та това си е обикновено пшеничено поле, нали така? Е, почти обикновено.

Дните се низеха един след друг като потропващи в лек тръс коне.

Дрю Ериксън започна да разбира работата си като някаква суха болка, глад и необходимост. В главата му започнаха да се оформят някои неща.

Един ден Сюзи и малкият Дрю хихикаха и си играеха с косата, докато баща им обядваше в кухнята. Чу ги. Отиде при тях и им я взе. Не им се развика. Просто изглеждаше много загрижен и след това започна да заключва косата, когато не я използваше.

Не минаваше и ден, без да коси.

Нагоре. Надолу. Нагоре, надолу, настрани. Назад, нагоре, надолу и настрани. Косене. Нагоре. Надолу.

Нагоре.

Помисли за стареца, стиснал житните класове в ръцете си, докато е умидал.

Надолу.

За мъртвата земя, върху която расте пшеница.

Нагоре.

За шантавите участъци зряла и зелена пшеница. А как расте само!

Надолу.

Помисли за...

Пшеницата го обгърна като жълта вълна около глезните. Небето почерня. Дрю Ериксън изпусна косата и се наведе, хвана се за корема. Очите му зашариха сляпо. Светът около него се завъртя.

— Убил съм някого! — изпъшка задавено той, хвана се за гърдите и рухна на колене до остието. — Убил съм мнозина...

Небето се въртеше като синя въртележка на селски панаир в Канзас. Но без музика. Само в ушите му звънеше.

Моли седеше на синята кухненска маса и белеше картофи. Той влезе с препъване, влачеше косата.

— Моли!

Образът ѝ плуваше в насълзените му очи.

Тя остана да седи с разтворени длани, чакаше го да се доизкаже.

— Събирай нещата! — каза той, гледаше към вратата.

— Защо?

— Махаме се оттук — глухо каза той.

— Махаме се? — повтори тя.

— Старецът. Знаеш ли какво е правил? Всичко е в пшеницата, Моли. И в тази коса. Всеки път, когато косиш пшеницата с нея, умират хиляди. Прерязваш ги и...

Моли стана, остави ножа и бутна картофите настррана.

— Пътувахме много и не бяхме яли добре до идването ни тук миналия месец — с разбиране рече тя. — А сега работиш всеки ден и си уморен...

— Чувам гласове, скръбни гласове, когато съм там. В житото — отвърна той. — Умоляват ме да спра. Да не ги убивам!

— Дрю!

Той не я чу.

— Пшеницата расте уродливо, шантаво, като подивяла. Не ти казах. Но не е наред.

Тя се взираше в него. Очите му се бяха превърнали в синьо стъкло. И нищо повече.

— Може да помислиш, че съм луд, но ето какво ще ти кажа. Господи, Моли, помогни ми. Току-що убих майка си!

— Престани — твърдо каза тя.

— Прерязах един житен клас и я убих. Почувствах как умира и едва сега разбрах...

— Дрю! — Устата ѝ бе като цепнатина на лицето ѝ, което вече бе гневно и уплашено. — Мльквай!

— О... Моли... — изпъшка той.

Косата се изпълзна от ръцете му и издрънча на пода. Тя я вдигна ядосано и я сложи в ъгъла.

— От десет години съм с теб. Случвало се е в устите ни да има само прах и молитви. И изведнъж късмет като този, а ти да не можеш да го понесеш!

Донесе Библията от дневната.

Прелисти страниците. Шумоляха като пшеницата под лек бавен ветрец.

— Сядай и слушай — нареди му тя.

Откъм слънчевата светлина долетяха звуци. Децата се смееха в сянката на големия дъб до къщата.

Тя зачете от Библията, от време на време вдигаше очи да види какво става с Дрю.

Оттогава Моли всеки ден четеше от Библията. Следващата сряда, седмица по-късно, когато Дрю отиде до далечното градче, там го чакаше писмо до поискване.

Когато се прибра, изглеждаше оstarял с двеста години.

Подаде писмото на Моли. Гласът му бе студен и несигурен.

— Майка ми е починала... във вторник, в един по обед... сърцето й...

— Качвай децата в колата и натовари храна — успя да каже Дрю Ериксън. — Замиnavаме за Калифорния.

— Дрю... — започна жена му, все още държеше писмото.

— И сама знаеш, че тази земя не става за пшеница — каза той.

— И въпреки това виж я само как расте. Не ти разказах всичко. Пшеницата зрее на участъци, всеки ден по малко. И щом я окося, веднага изгнива! А на следващата сутрин отново прораства без никаква помощ! Миналия вторник имах чувството, че раздирам собствената си плът, докато косях. Чух как някой изкрещя. Прозвуча точно като... А днес се получава това писмо.

— Оставаме тук — каза тя.

— Моли.

— Оставаме тук, където сме сигурни, че ще имаме храна, подслон и свестен живот. Вече няма да докарвам децата си до гладна смърт. Никога!

Синьото небе надничаше през прозорците. Слънцето се спусна и лъчите му докоснаха половината от спокойното лице на Моли. Едното ѹко заблестя в яркосиньо. Четири или пет водни капки увиснаха и капнаха бавно от кухненския кран, преди Дрю да въздъхне. Въздишката му бе дрезгава, примирена и уморена. Кимна и извърна поглед.

— Добре — каза той. — Оставаме.

Взе немощно косата. Думите върху метала сякаш подскочиха и проблеснаха ярко.

КОЙТО МЕ ВЛАДЕЕ, ВЛАДЕЕ СВЕТА!

— Ще останем...

На следващата сутрин отиде на гроба на стареца. В центъра му растеше един свеж клас пшеница. Същият клас, вече прероден, който човекът бе държал в ръцете си преди седмици.

Заговори на стареца, без да получава отговори.

— Работил си на полето през целия си живот, защото е *трябвало* да го правиш, и един ден си попаднал на собствения си живот. Знаел си, че е той. Срязал си го. И после си се върнал в къщата, облякъл си погребалния си костюм, сърцето ти е спряло и си умрял. Така е било, нали? И предаде земята на мен. А когато аз умра, би трябвало да я оставя на някой друг.

Гласът му бе изпълнен със страхопочитание.

— Колко време е било така? Без никой друг да знае за полето и значението му освен човека с косата...?

Изведнъж се почувства ужасно стар. Долината изглеждаше древна, мумифицирана, потайна, изсъхнала, изгърбена и силна. Когато индианците са танцуvalи в прерията, това поле си е било тук. Същото небе, същият вятър, същата пшеница. А преди индианците? Сигурно някой чепат и космат кроманьонец е размахвал груба коса от дърво и кремък през живата пшеница...

Пак се залови за работа. Нагоре, надолу. Нагоре, надолу. Обсебен от идеята, че е владетел на *косата*. Той, самият той! Тази мисъл го изпълваше с див, необуздан прилив на сила и ужас.

Нагоре и надолу. Прерязваше на две спретнати части всяко зрънце живот. Ако преценяваше внимателно — погледна пшеницата — да, заедно с Моли и децата можеха да живеят вечно!

Намереше ли мястото, където растяха класовете на Моли, Сюзи и малкия Дрю, никога нямаше да го коси.

И тогава то се появи като по сигнал, съвсем тихо.

Право пред него.

Още едно замахване с косата — и щеше да ги среже.

Моли, Дрю, Сюзи. Сигурен беше. Разтрепери се, коленичи и погледна стръкчетата. Те заблестяха при докосването му.

Изстена с облекчение. Ами ако ги бе отрязал, без да разбере? Издиша рязко, стана, взе косата, отстъпи назад и остана дълго на едно място, загледан надолу.

На Моли ѝ се видя ужасно странно, когато същия ден се прибра по-рано и я целуна без никаква причина по бузата.

— Днес по-рано ли свърши? — попита тя на вечеря. — Пшеницата... още ли се разваля, след като я ожънеш?

Той кимна и си взе още месо.

— Трябва да пишеш на Комисията по земеделие, да дойдат да видят каква е причината.

— Не — каза той.

— Просто предлагам.

Очите му се разшириха.

— Трябва да остана тук през целия си живот. Никой друг не може да се меси в работата ми; няма да знаят къде да режат и къде да не режат. Могат да ожънат неподходящи участъци.

— Какви неподходящи участъци?

— Нищо — каза той, като дъвчеше бавно. — Нищо.

Остави с тръсък вилищата си на масата.

— Кой ги знае *какво* могат да направят! Ония от властите! Могат дори... могат дори да решат да разорат цялото поле!

Моли кимна и каза:

— Точно това му трябва. И да се започне наново, с ново семе.

Той не довърши вечерята си.

— Няма да пиша на властите, няма да позволявам на никой непознат да коси и жъне в полето, и точка! — отсече Дрю и мрежестата врата се затръщна след него.

Заобиколи мястото, където под слънцето растеше животът на жена му и децата му, и почна да коси в отсрещния край на полето — там, където със сигурност нямаше да направи грешка.

Вече не харесваше работата. След час разбра, че е причинил смъртта на трима любими стари приятели от Мисури. Прочете имената им в отрязаните класове и не бе в състояние да продължи.

Заключи косата в мазето и прибра ключа. Беше приключил с жъненето. Завинаги.

Вечерта пушеше лулата си на предната веранда и разказваше истории на децата, за да чуе смеха им. Те обаче не се смяха особено. Изглеждаха необщителни, уморени и изобщо странно, сякаш вече не бяха негови деца.

Моли се оплакваше от главоболие, помота се малко из къщата, легна си рано и потъна в дълбок сън. Това също бе странно. Моли винаги оставаше до късно и бе пълна с енергия.

Полето се вълнуваше под слънчевите лъчи като същинско море.

Искаше да бъде жънато. Някои части трябваше да бъдат ожънати още *сега*. Дрю Ериксън седеше, прегълъща мъчително и се мъчеше да не гледа към него.

Какво ще се случи със света, ако никога повече не влезе в полето? Какво ще стане с узрелите за смъртта, очакващите идването на косата?

Щеше да изчака и да види.

Когато изгаси газената лампа и легна, Моли дишаше тихо. Той не можеше да заспи. Чуваше вятъра в класовете, ръцете и пръстите му изпитваха глад за работа.

В полунощ откри, че крачи из полето с косата в ръце. Крачи като полудял, уплашен, полубуден. Не си спомняше как е отключил мазето и как е взел косата, но ето че сега вървеше с нея из пшеницата на лунна светлина.

Сред класовете имаше много стари и уморени, на които много им се искаше да заспят. Да заспят дълъг, спокоен, безлунен сън.

Косата го държеше, растеше в дланите му, принуждаваше го да ходи.

След отчаяна борба успя някак си да се освободи от нея. Хвърли я на земята и се затича през пшеницата, накрая падна на колене.

— Не искам повече да убивам — викна. — Ако работя с косата, ще трябва да убия Моли и децата. Не искай това от мен!

Звездите безмълвно светеха в небето.

Чу зад себе си глухо думкане.

Нещо полетя над хълма в небето. Бе като живо, с протегнати към звездите червени ръце. Искри се посипаха по лицето му. Заедно с тях дойде силният, горещ дъх на огън.

Къщата!

Извика и се изправи мудно и безпомощно, загледан в огромния пожар.

Малката бяла къща с дъбовете наоколо бе потънала в свирепо ревящите пламъци. Жегата се спусна по хълма и той заплува през нея, запрепъва се, потопи се презглава в нея.

Когато стигна подножието на хълма, не бе останала нито дъска или праг, които да не бяха обхванати от пламъци. Чуваше се съскане, прашене и пукане.

Никой не пищеше отвътре. Никой не тичаше наоколо с викове.

— Моли! Сюзи! Дрю! — изкрешя той към двора.

Отговор нямаше. Изтича толкова близо, че веждите му се опърлиха и кожата му сякаш се нагърчи като подпалена хартия.

— Моли! Сюзи!

Огънят със задоволство продължаваше да погльща храната си. Дрю обиколи десетки пъти тичешком къщата, съвсем сам, мъчеше се да намери начин да влезе. После седна, остави огъня да пече тялото му и зачака, докато стените не поддадоха с тръсък, докато последните останки от покрива не се огънаха и не покриха пода със стопена мазилка и овъглени греди. Докато пламъците не умряха и димът не започна да се разсейва, докато бавно не настъпи новият ден. На мястото на дома бяха останали единствено пепелища и лютив дим.

Без да обръща внимание на жегата от срутилата се дървения, Дрю пристъпи сред останките. Все още бе прекалено тъмно, за да вижда добре. Червена светлина блестеше на потното му гърло. Застана като странник в нова и непозната страна. Тук бе... кухнята. Овъглени маси, столове, желязната печка, лавиците. Тук... коридорът. Тук пък гостната, а ето там беше спалнята, където...

Където лежеше Моли, все още жива.

Спеше сред нападалите греди и гневно почервенелите остатъци от пружината и металната рамка.

Спеше, сякаш не се бе случило нищо. Малките ѝ бели ръце лежаха от двете ѝ страни, посипани с искри. Лицето ѝ бе съвсем спокойно, въпреки горящата летва на бузата ѝ.

Дрю спря, неспособен да повярва на очите си. Жена му лежеше сред димящите останки на спалнята в проблясващо легло от въглени, с абсолютно непокътната кожа, а гърдите ѝ се повдигаха и спускаха равномерно.

— Моли!

Жива и спяща след пожара, след като стените бяха рухнали с трясък, след като покривът се бе срутил отгоре ѝ и пламъците бяха танцуvalи навсякъде около нея.

Обувките му запушиха, докато си пробиваше път през купищата димящи отломки. Дори и да изгореше краката си до глезените, нямаше да усети.

— Моли...

Наведе се над нея. Тя не помръдна, не го чу и не каза нищо. Не бе мъртва. Не бе и жива. Просто лежеше сред огъня, който я заобикаляше и докосваше, без изобщо да я нарани. Памучната ѝ нощница бе изцапана от пепелта, но бе останала цяла. Кестеневата ѝ коса бе разпиляна върху купчина червени въглени.

Докосна бузата ѝ. Бе студена. Студена на сред самия ад. Полуусмихнатите ѝ устни леко трептяха от лекото вдишване и издишване.

Децата също бяха тук. Зад воала от дим различи другите две по-малки фигури, сгушени и спящи в пепелищата.

Отнесе ги и тримата до края на полето.

— Моли. Моли, събуди се! Деца! Деца, събудете се!

Те дишаха и продължаваха да спят, без да помръднат.

Мъртви? Не, не бяха мъртви. Но...

Разтърси децата, сякаш те бяха виновни за станалото. Не реагираха — бяха прекалено засти със сънищата си. Остави ги да лежат на земята и застана над тях. Лицето му се разсече от дълбоки бръчки.

Знаеше, че са спали по време на пожара и че продължават да спят и сега. Знаеше защо Моли просто лежеше и никога повече

нямаше да чуе смеха ѝ.

Силата на пшеницата и косата.

Животът им, който трябваше да приключи вчера, на 30 май 1938 г., бе продължен просто защото той бе отказал да окоси класовете. Трявало е да умрат в пожара. Така е било *писано* да стане. Но тъй като не бе използвал косата, нищо не можеше да ги нарани. Къщата бе изгоряла и рухнала, а те бяха останали, уловени по средата между смъртта и живота. Просто... чакащи. И по целия свят имаше още хиляди като тях: жертви на катастрофи, пожари, болести и самоубийства чакаха и спяха, точно както Моли и децата. Неспособни да умрат, не можещи и да живеят. И всичко това само защото един човек се страхуваше да окоси узрелите класове. Защото си бе помислил, че може да спре да работи с косата и никога повече да не я докосне.

Погледна децата. Работата трябваше да се върши ден след ден, без спиране, без никаква почивка. Трябваше непрестанно да се коси — отново, отново и отново.

Добре, помисли си той. Добре. Ще използвам косата.

Не се сбогува със семейството си. Обърна се с бавно нарастващ гняв, намери косата и закрачи бързо, премина в тръс и накрая се затича с дълги подскоци през полето, изпълнен с бяс, усещаше глада в ръцете си, а пшеницата се виеше и го шибаше през краката. Вървеше през нея и крещеше. После спря.

— Моли! — изкрещя, вдигна косата и замахна. — Сюзи! Дрю!

И замахна.

Някой изпищя. Не се обърна да погледне към унищожената от огъня къща.

По-късно, като хлипаше неудържимо, се изправи над класовете и започна да коси отляво надясно, отляво надясно, отляво надясно. Отново, отново и отново! Правеше огромни разрези в зелена и зряла пшеница, без да го е грижа за участъците, проклинаше отново и отново, ругаеше, смееше се, косата се издигаше нагоре към слънцето и падаше надолу със свистене! Надолу!

Бомби разтърсиха Лондон, Москва, Токио.

Острието фучеше като побесняло.

В пещите на Белсен и Бухенвалд лумна огън.

Острието пееше, алено и мокро.

Гъби избълваха слепи слънца в Уайт Сандс, Хирошима и Бикини, надигнаха се в небето на Сибир.

Пшеницата плачеше със зелен дъжд от зърно.

Корея, Индокитай, Египет и Индия се тресяха; Азия се гърчеше, Африка се събуди в нощта...

А остието продължаваше да се вдига, да сече, да руши с яростта на човек, изгубил толкова много, че не го е грижа какво причинява на света.

Само на няколко мили от магистралата, по черния път, водещ към нищото, само на няколко мили от шосето, задръстено от движението към Калифорния.

От време на време през дългите години някои пътници отбиваха таратайките си от главния път и спираха пред обгорените останки на малка бяла къщичка в края на пътя с надеждата да получат упътване от фермера недалеч, който работеше като луд, без да спира ни денем, ни нощем в пшениченото поле.

Не получаваха отговор. Фермерът бе прекалено зает, дори и след всички изминали години; прекалено зает да коси и покосява зелените класове вместо узрелите.

И Дрю Ериксън продължава нататък с косата си, със светлината на слепи слънца и с бял пламък в неспящите си очи. Продължава напред и напред, и напред...

[1] Господи помилуй (гр.) — Б.пр. ↑

ИМАЛО ЕДНО ВРЕМЕ ЕДНА СТАРИЦА

— Не, няма какво да спорим. Решила съм. Бягай с глупавия си кош. Господи, откъде са ти хрумнали тия неща? Разкарай се оттук. Стига си ме тормозил, имам да плета и не ми е до високи мургави господа със смахнати идеи.

Високият мургав млад мъж стоеше мълчаливо, без да помръдне. Леля Тилди побърза да продължи:

— Чу какво казах! Ако ти се говори, действай, а междувременно се надявам да нямаш нищо против да си сипя малко кафе. Ето така. Ако беше малко по-любезен, щях да предложа и на теб, но ти ми изникваш тук висок и силен, без дори да си направиш труда да почукаш на вратата. Сякаш се намираш у дома си.

Леля Тилди се зае с плетката си.

— Ето, заради теб изпуснах бройката! Плета си шал. Зимите напоследък стават страшно мразовити и не бива дама с кости като оризова хартия да седи в старата си паянтова къща, без да има с какво да се стопли.

Високият мургав мъж седна.

— Столът е антика, така че внимавай — предупреди го леля Тилди. — Започни отново. Кажи ми каквото имаш за казване. Ще те изслушам с уважение. Само не повишавай глас и спри да ме гледаш с тия шантави пламъчета в очите. Господи, чак червата ми закуркаха.

Украсеният с цветя часовник от костен порцелан на полицата свърши с отброяването на три. В коридора, събрани около коша, мълчаливо и неподвижни като истукани чакаха четирима мъже.

— А сега за коша — каза леля Тилди. — Дълъг е два метра и, доколкото виждам, не е за пране. И за какво са ти онези четиримата? Едва ли за да носят коша — лек е като перце.

Мургавият млад мъж се бе навел напред в стария стол. Нещо в лицето му намекваше, че скоро кошът ще престане да е чак толкова лек.

— Пфу — изсумтя леля Тилди. — Къде ли съм виждала такъв кош? Май беше само преди две години. Като че ли... о! Сетих се. Когато почина съседката госпожа Дуайър.

Остави отсечен чашата.

— Значи затова си тук? Аз пък си мислех, че се мъчиш да ми продадеш нещо. Чакай само малката ми Емили да се върне от колежа следобед! Писах ѝ миналата седмица. Естествено не ѝ споменах, че не се чувствам съвсем във форма, но все пак ѝ намекнах, че ми се иска да я видя отново, от толкова време не съм я виждала. Живее в Ню Йорк и тъй нататък. Почти като дъщеря ми е, малката Емили. Тя ще се погрижи за теб, младежо. Ще те изхвърли от гостната толкова бързо, че...

Мургавият млад мъж погледна леля Тилди, сякаш бе много уморена.

— Не, не *съм!* — отсече тя.

Той се залюля напред-назад в стола, с полу затворени очи, сякаш си почиваше. Сякаш мърмореше, нима и ти не искаш да си починеш? Почивка, почивка, приятна почивка...

— Велики синове на Гошен на Джилбъри Дайк! Изплела съм сто шала, двеста пуловера и шестстотин кърпи с тези пръсти, нищо че са така кокалести! Сега бягай и се върни като свърша, тогава може и да поговорим. — Леля Тилди реши да смени темата. — Нека ти разкажа за Емили, за сладкото ми прекрасно дете.

Кимна замислено. Емили с нейните руси къдрици като косите на царевица и също тъй меки и фини.

— Много добре си спомням деня, в който умря майка ѝ преди двайсет години и я оставил в дома ми. Затова съм ядосана на теб и носачите ти. Да се е чуло някога хора да умират за добро? Млади човече, това не ми *харесва*. Ето, спомням си...

Леля Тилди замълча; споменът бодна за миг сърцето ѝ. Двадесет и пет години назад в миналото гласът на баща ѝ трепна в късния следобед.

— Тилди — прошепна той, — какво смяташ да *правиш* с живота си? Така се държиш, че мъжете не тичат много след теб. Целуваш и се изпаряваш. Защо не се укротиш, не се омъжиш, не отгледаш деца?

— Татко — сряза го Тилди. — Обичам да се смея, да играя и да пея. Не ставам за семейство. Не мога да намеря мъж с моята

философия, татко.

— Що за „философия“ е това?

— Че смъртта е нелепа! Отмъкна мама, когато най-много имахме нужда от нея. Нима наричаш *това* умно?

Очите на татко й се насълзиха, станаха сиви и неприветливи.

— Винаги имаш право, Тилди. Но какво можем да сторим?

Смъртта идва при всеки.

— Да се борим! — извика тя. — Да удряме под кръста! Да не вярваме в нея!

— Не става — тъжно каза татко й. — Сами сме на този свят.

— Нещо трябва да се промени, татко. От този момент започвам собствената си философия! Глупаво е хората да живеят години наред и после да бъдат посети като семена в дупка, а да не се роди нищо. Каква полза от това? Лежат си цяла вечност, без да помогнат на никого. И повечето от тях са чудесни, порядъчни, добри хора. Или поне се опитват да бъдат такива.

Татко й обаче не я слушаше. Бе посърнал, избелял, също като оставена на слънце снимка. Опита се да го накара да се размърда, но той все пак си отиде. Тилди се обърна и побягна. Не можеше да остане, след като бе изстинал, тъй като студенината му отричаше философията й. Не присъства на погребението му. Не направи нищо, освен да отвори този антикварен магазин пред старата къща и да живее сама години наред — всъщност докато не се появи Емили. Тилди не искаше да приеме момичето. Защо ли? Защото Емили вярваше в умирането. Но майка й бе стара приятелка, а Тилди бе обещала да помогне.

— Емили бе първата, която живя с мен в къщата през всички тези години — продължи разказа си леля Тилди. — Така и не се омъжих. Страхувах се от идеята да живея двайсет-трийсет години с някой мъж, а накрая да вземе да ми умре. Това би сриняло убежденията ми като къщичка от карти. Странях от света. Крещях на хората, ако прекалено често споменават смъртта.

Младият мъж слушаше търпеливо, учтиво. После вдигна ръка. Сякаш знаеше всичко, с този тъмен и студен блясък в очите му, още преди леля Тилди да отвори уста. Знаеше за нея и за Втората световна война, когато беше изключила завинаги радиото си, бе спряла да чете вестници и бе налагала в магазина си един мъж с чадър по главата,

когато се бе опитал да опише бреговете на десантите и дългите бавни вълни мъртъвци, носещи се под безмълвните лъчи на луната.

Да, усмихна се мургавият млад мъж от стария люлеещ се стол. Знаеше как леля Тилди си пускаше единствено хубавите стари грамофонни площи. Хари Лодър с неговото „Сkitam се по здрач“, мадам Шуман-Хайнк и приспивните песни. Без прекъсвания, без новини за бедствия, убийства, отравяния, автомобилни катастрофи, самоубийства. Музиката си оставаше неизменна, една и съща всеки ден. Така годините минаваха, докато леля Тилди се опитваше да предаде философията си на Емили. Умът на момичето обаче бе съсредоточен върху тленното. Въпреки това тя уважаваше начина на мислене на леля си и никога не споменаваше... вечността.

Младият мъж знаеше всичко това.

Леля Тилди изсумтя.

— Откъде знаеш всичко това? Е, ако си мислиш, че можеш да ме убедиш да вляза в глупавия ти кош, жестоко се лъжеш. Само да си ме докоснал, ще ти се изплюя право в лицето!

Младият мъж се усмихна. Леля Тилди отново изсумтя.

— Не се хили като болно псе. Прекалено съм стара за ухажвания. Всичко вече е изсъхнало като стара туба с боя и изоставено преди години.

Разнесе се шум. Часовникът на полицата отброя три. Погледът на леля Тилди се стрелна към него. Странно. Не беше ли отброял три часа преди пет минути? Обичаше белия часовник с голите златни ангелчета около номерираното му лице и тоновете му като на катедрални камбани, тихи и сякаш много далечни.

— Да не смяташ просто да си *стоиш* тук, млади човече?

Смяташе.

— Е, тогава няма да имаш нищо против да подремна малко. Само не мърдай от стола. Да не си посмял да пристъпваш около мен. Само ще затворя очи за мъничко. Така. Точно така...

Приятна, спокойна и освежаваща част от деня. Тишина. Единствено часовникът тиктака, заст като термити в дърво. Единствено старата стая, миришеща на полиран махагон, смазана кожена тапицерия и плътно наредени по лавиците книги. Толкова е приятно. Приятно...

— И да не си посмял да станеш от стола, господинчо. В никакъв случай. Следя те с едно око. Да, наистина те следя. Да, следя те. О. А, хммм.

Толкова е меко. Така каращо на сън. Дълбоко. Почти като под вода. О, толкова е приятно.

Кой се движи в тъмното пред затворените ми очи?

Кой ме целува по бузата? Ти ли си, Емили? Не. Не. Сигурно ми се е сторило. Само... сънувам. Да, точно така. Унасям се... унасям...

A? Какво каза? O!

— Чакай да си сложа очилата. Така!

Часовникът отново отброя три. Лошо, стари часовнико, лошо. Ще трябва да те нося на поправка.

Младият мъж в тъмния костюм стоеше до вратата. Леля Тилди кимна.

— Толкова бързо ли си тръгващ, млади човече? Наложи се да се откажеш, а? Не успя да ме убедиш. Магарешки инат е това моето. Не можеш да ме измъкнеш от тази къща, така че не си прави труда да се връща и да опитваш отново!

Младият мъж се поклони бавно и с достойнство.

Нямаше намерение да се връща.

— Чудесно — заяви леля Тилди. — Винаги съм казвала на татко, че ще спечеля! Е, ще плета край прозореца през следващите хиляда години. Ще трябва да сдъвчат дъските около мен, за да ме изкарат.

Очите на мургавия млад мъж проблеснаха.

— Стига си гледал като котка, дето току-що е изяла канарчето — викна му леля Тилди. — И разкарай тоя глупав кош оттук!

Четиридесета мъже излязоха с тежки стъпки навън. Тилди ги гледаше как държат празния кош и залитат от тежестта му.

— Ама че работа! — възклика тя и се надигна възмутено. — Да не си ми откраднал антиките? Книгите? Часовниците? Какво има в коша?

Мургавият млад мъж подсирна весело, обърна й гръб и излезе след четиридесета препъващи се мъже. На прага посочи коша и предложи на леля Тилди да вдигне капака. Запита я с жестовете на мим дали няма да пожелае да види какво има вътре.

— Любопитна? Аз? Пфу, как ли пък не. Махай се! — викна леля Тилди.

Мургавият млад мъж докосна шапката си за поздрав.

— Сбогом! — Леля Тилди затръшна вратата.

Ето така. Сега е по-добре. Махнаха се. Глупаци с червясали идеи. По дяволите кошът. И да бяха откраднали нещо, не ѝ пукаше. Важното бе, че са се махнали.

— Я виж — усмихна се леля Тилди. — Ето че и Емили се връща от колежа. Време беше. Виж само как върви. Господи, но защо изглежда така бледа и странно? И колко бавно се движи. Какво ли е станало? Изглежда разстроена, дума да няма. Горкото момиче. Ще ѝ пригответя кафе и сладкиши.

Емили изкачи стъпалата пред входа. Шетащата леля Тилди чу бавните ѝ колебливи стъпки. Какво *измъчващо* момичето? Държеше се плашливо като гущерче. Вратата се отвори широко. Емили стоеше в коридора, хванала месинговата дръжка.

— Емили? — обади се леля Тилди.

Емили влезе в гостната, отпуснала глава.

— Емили! Чаках те! Бяха дошли едни нахалници с кош. Мъчеха се да ми пробутат нещо, което не исках. Радвам се, че си тук. Толкова ми е приятно...

Леля Тилди осъзна, че вече цяла минута Емили я зяпа.

— Емили, какво има? Стига си зяпала. Ей сега ще ти сипя кафе. Ето!

Емили, защо отстъпваш от мен?

Емили, стига си пищяла. Недей да пишиш, Емили! Спри! Ако продължаваш така, ще полудееш. Емили, ставай от пода, дръпни се от стената! Емили! Стига си се свивала, дете. Нищо няма да ти направя!

Господи, ако не е едно, друго ще е.

Емили, *какво има*, дете?...

Емили изстена, скрила лице в длани си.

— Детето ми — прошепна леля Тилди. — Ето, пийни вода. Пийни си, Емили. Точно така.

Очите на Емили се разшириха, видяха нещо и се затвориха отново. Момичето затрепери и се сви.

— Лельо Тилди, лельо Тилди, лельо Тилди...

— Стига! — Тилди я плесна. — Какво те *мъчи*?

Емили се насили да я погледне отново.

Протегна ръка. Пръстите ѝ изчезнаха в леля Тилди.

— Ама че нелепица! — изкреша Тилди. — Махни си ръката!

Махни я, казвам!

Емили се дръпна настрани, тръсна глава и златните ѝ коси се посипаха в сияйни нишки.

— Ти не си тук, лельо Тилди. Сънувам. Ти си мъртва!

— Тихо, детенце.

— *Не може* да си тук.

— Земъо Гошен, Емили...

Опита се да я хване за ръката. Пръстите ѝ минаха безпрепятствено през нея. Леля Тилди моментално се изправи и тропна с крак.

— И таз добра! — извика гневно. — Този... измамник! Този крадлив мошеник! — Тънките ѝ ръце се свиха в жилави твърди бледи юмруци. — Тъмен подъл дявол! Откраднал го е! Отмъкнал го е, успял е, успял е, ох, успял е! А аз...

Яростта я обхвата цялата. Светлосините ѝ очи пламнаха. Запръска слюнки в изпълената с възмущение тишина. После се обърна към Емили.

— Дете, ставай! Трябваш ми!

Емили се свиваше и трепереше.

— Част от мен е тук! — заяви леля Тилди. — В името на Сатаната, каквото трябва да се направи, ще се направи. Донеси ми бонето!

— Страх ме е — призна си Емили.

— Да не искаш да кажеш, че се страхуваш от мен?

— Да.

— Че защо, да не съм ти някакъв призрак! Познаваш ме едва ли не откакто се помниш! Хайде, не е време за сълзи и сополи. Скачай на крака, или ще те цапна през носа!

Емили се изправи с хлипане и застана като притисната в ъгъла, мъчеще се да реши в коя посока да побегне.

— Къде е колата ти, Емили?

— Долу в гаража... госпожо.

— Добре! — Леля Тилди я упъти към изхода. — А... — острите ѝ очи погледнаха нагоре и надолу по улицата — накъде е моргата?

Емили се хвани за перилата на стълбището и заслиза колебливо.

— Какво ще правим, лельо Тилди?

— Какво ще правим ли? — викна зад нея леля Тилди. Тънката ѝ бледа челюст се тресеше от ярост. — Ще си върна тялото естествено! Ще си върна тялото! Тръгвай!

Двигателят ревеше и Емили стискаше с все сили волана, вперила поглед право напред към извитите, мокри от дъжда улици. Леля Тилди тръсна слънчобрана си.

— По-бързо, дете, по-бързо, преди онези дяволи от бюрото да са напомпали тялото ми със сокове и да са го подредили както си знаят. Така ще го нарежат и закърпят, че няма да става за нищо!

— Лельо, лельо, пусни ме, не ме принуждавай да карам! Нищо хубаво няма да излезе, абсолютно нищо — въздъхна момичето.

— Стигнахме.

Емили спря до тротоара и се отпусна върху волана, а леля Тилди вече бе изскочила от колата и подтичаше към паркинга на бюрото, към мястото, където разтоварваха блестящата черна катафалка.

— Вие! — насочи атаката си тя към един от четиримата мъже с коша. — Оставете това!

Четиримата мъже вдигнаха глави.

— Дръпнете се, госпожо — каза единият. — Вършим си работата.

— Моето тяло е натъпкано вътре! — викна тя и размаха заплашително слънчобрана.

— Едва ли щях да го зная, ако съм на негово място — каза друг от мъжете. — Моля, не препречвайте пътя, госпожо. Това нещо тежи.

— Сър! — оскърбено извика тя. — Държа да ви уведомя, че тежа само петдесет килограма!

Мъжът я погледна небрежно.

— Теглото ви не ме интересува, госпожо. Трябва да се върна у дома за вечеря. Жена ми ще ме убие, ако закъснея.

Следвани плътно от леля Тилди, четиримата продължиха по коридора към залата за подготовка.

Един облечен в бяло мъж очакваше пристигането на коша с доста доволна усмивка на издълженото си, нетърпеливо изглеждащо лице. На леля Тилди не й пушкаше за готовността на физиономията,

нито пък за мъжа като цяло. Четиридесета носачи оставиха коша и си отидоха.

Мъжът в бяло хвърли поглед към леля Тилди.

— Мадам, това място не е подходящо за една дама.

— Е, радвам се, че сте на това мнение — доволно отвърна тя. —

Точно това се мъчех да обясня на онзи младеж с черните дрехи!

Мъжът се обърка.

— За какъв младеж с черни дрехи става дума?

— За онзи, който нахълта в дома ми, естествено.

— В бюрото нямаме служител, който да отговаря на подобно описание.

— Няма значение. Както самият вие интелигентно се изразихте, това не е място за една дама. Не искам да съм тук. Искам да съм си у дома и да готвя за гостите си в неделя. Великден почти дойде. Трябва да нахраня Емили, да плета пуловери, да навивам часовници...

— Госпожо, признавам, много философски сте настроена и сте голям филантроп, но ме чака работа. Докараха тяло.

Произнесе последните думи с очевидно задоволство, докато подбираше от най-различните ножове, тръби, буркани и инструменти.

Тилди се наежи.

— Само да сте докоснали с пръст това тяло и...

Той я отмести настрани като някакъв малък стар молец.

— Джордж — повика с престорена вежливост, — моля, изпрати госпожата.

Леля Тилди изгледа ядно приближаващия Джордж.

— Да ти видя гърба!

Джордж я хвана за китките.

— Оттук, моля.

Тилди се измъкна. С лекота. Плътта ѝ сякаш се... изплъзна. Самата тя се изненада. Ама че неочаквани таланти показваше на тази възраст.

— Виждате ли? — каза тя, доволна от новата си способност. — Не можете да ме мръднете. Искам си тялото!

Мъжът в бяло отвори небрежно капака на коша. После, след като опитният му поглед на няколко пъти оцени картината, осъзна, че тялото вътре е... изглеждаше... нима наистина?... може би... да... не... не... просто *не можеше* да бъде, но...

— А — възклика той накрая.

Обърна се. Очите му бяха широко отворени, но после се стесниха.

— Мадам — предпазливо рече той. — Тази госпожа тук...
ваша... близка ли беше?

— Изключително близка. Внимавайте с нея.

— Może би сестра? — Мъжът с отчаяние се ловеше за сламките на угасващата логика.

— Не, глупак такъв. Това съм аз, не разбра ли? *Az!*

Мъжът обмисли думите й.

— Не — каза той. — Подобни неща просто не се случват. —
Засути се над инструментите си. — Джордж, повикай другите на
помощ. Не мога да работя в присъствието на чудаци.

Четиридесет мъже се върнаха. Леля Тилди скръсти непокорно
ръце.

— Няма да мръдна оттук! — викна тя, докато я местеха като
пешка по шахматна дъска от залата за подготовка към залата за бдение,
коридора и чакалнята до церемониалната зала, където се тръшна на
един стол в самия център на помещението. Скамейките се губеха
някъде назад в сивата тишина. Носеше се аромат на цветя.

— Моля ви, госпожо — каза един от мъжете. — Тялото трябва да
остане тук до службата утре.

— Няма да мръдна оттук, докато не получа каквото искам.

Седна, бледите ѝ пръсти се заеха с дантелата на шията, стисна
упорито зъби и раздразнено затропа с обут във висока обувка крак. Ако
някой от мъжете се приближеше в обсега ѝ, получаваше удар със
слънчобрана. А когато я докосваха, вече не забравяше да се изплъзва.

Господин Карингтън, президент на погребалното бюро, чу
врявата от офиса си и излезе да провери какво става.

— Стига, стига — зашепна той към всички, сложил пръст на
устните си. — Повече уважение, повече уважение. Какво е това? О,
мадам, мога ли да ви помогна?

Тя го измери с поглед.

— Можете.

— Какво да направя за вас, моля?

— Идете в онази стая отзад — нареди леля Тилди.

— Да-а-а.

— И кажете на онзи нетърпелив младок да спре да човърка тялото ми. Аз съм стара мома. Моите бенки, родилни петна, белези, дори извивката на глезена ми, са лични тайни. Не искам да зяпа, ръчка, реже и бърника по никакъв начин.

Всичко това прозвуча неясно за господин Карингтън, който все още не бе сравnil двете тела. Погледна я безпомощно.

— Поставил ме е на масата си като готов за препариране гъльб — обясни му тя.

Господин Карингтън побърза да провери. След петнадесет минути чакане в мълчание, ужасено препиране и договаряне зад заключената врати господин Карингтън се върна, три степени по-блед отпреди.

Изпусна очилата си и ги вдигна от пода.

— Усложнявате нещата.

— *Аз ли?* — избухна леля Тилди. — Свети Вит на разсъмване! Виж какво, господин Кръв и Кокали или както там ви викат, кажете на онзи...

— Вече източваме кръвта от...

— Какво!?

— Да, да, уверявам ви, да. Така че, моля, вървете си. Вече нищо не може да се направи. — Разсмя се нервно. — Освен това нашият служител извършва повърхностна аутопсия, за да определи причината за смъртта.

Пламнала, леля Тилди скочи на крака.

— Как смее! Само съдебните лекари имат право да правят това!

— Е, понякога си позволяваме малко...

— Веднага се връщай и кажи на онзи касапин да върне цялата прекрасна синя кръв от Нова Англия в превъзходното тяло и ако е извадил нещо, да го върне точно на мястото му, после да ми върне тялото като ново. Чу ли какво казах!

— Вече нищо не мога да направя. Нищо.

— *Виж какво.* Ще остана тук през следващите двеста години. Слушаш ли ме? И всеки път когато се появят клиенти, ще плюя ектоплазма право в ноздрите им!

Карингтън прекара тази мисъл през губещия си почва разсъдък и от гърдите му се изтръгна стон.

— Ще съсипете бизнеса. Не можете да го направите.

Лелята се усмихна.

— *Не мога ли?*

Карингтън се затича по тъмната пътека. Чу се в далечината как набира отново и отново някакви телефони. След половин час отвън заръмжаха коли. Трима вицепрезиденти на погребалното бюро се появиха в помещението заедно с изпадналия в истерия президент.

— Какъв е проблемът?

Леля Тилди им разказа с няколко добре подбрани израза.

Проведоха съвещание, като междувременно наредиха на касапина да прекрати домашното си, поне докато не се стигне до някакво споразумение... Служителят излезе от залата с приветлива усмивка, пушеше голяма черна пура.

Леля Тилди я изгледа възмутено. После извика с ужас:

— Къде тръскаше *pепелта*?

Служителят се ухили невъзмутимо и издуха малко облаче дим.

Съвещанието приключи.

— Мадам, право казано, не можете да ни принудите да си вършим работата на улицата, нали?

Леля Тилди изгледа лешоядите.

— О, не бих имала нищо против.

Карингтън избърса потта от гушата си.

— Можете да си вземете тялото.

— *Ха!* — викна леля. — Непокътнато ли? — добави предпазливо.

— Непокътнато.

— Без формалин?

— Без формалин.

— С кръвта си?

— С кръвта, за Бога, с кръвта. Само го вземете и си идете!

Тя кимна отсечено.

— Става. Оправете го. Споразумяхме се.

Карингтън щракна с пръсти към касапина.

— Не стой тук, малоумнико. Оправи го!

— И внимавай с пурата! — добави старицата.

— Леко, леко — каза леля Тилди. — Оставете коша на пода, за да мога да вляза в него.

Не беше оглеждала тялото много-много. „Изглежда естествено“ — това бе единственият ѝ коментар. Намести се в коша.

Сграбчи я усещането за арктически студ, последвано от противно гадене и силен световъртеж. Сливането бе мъчно, сякаш вода да попие в бетон. Бавно. Трудно. Като пеперуда, опитваща се да се напъха обратно в изоставения си пашкул!

Вицепрезидентите наблюдаваха с опасение. Господин Карингтън кършеше пръсти и се мъчеше да помага, правеше бутащи движения с ръце и длани. Откровено скептичен, касапинът гледаше сцената с лек присмех.

Попиване в студен, тежък гранит. В замръзнала древна статуя. До самата ѝ сърцевина.

— Оживей, да те вземат мътните! — изкреша сама на себе си леля Тилди. — Стани поне малко.

Тялото се надигна с шумолене в сухия кош.

— Сгъни краката си, жено!

Тялото се сви пипнешком.

— Гледай! — викна леля Тилди.

Светлината влезе в премрежените слепи очи.

— Чувствай! — натисна леля Тилди.

Тялото усети топлината на стаята, внезапната реалност на масата за аутопсии, на която да се облегне задъхано.

— Движи се!

Тялото направи малка скърцаща крачка.

— Чувай! — заповяда му тя.

Звуците проникнаха в глухите уши. Рязкото, изпълнено с очакване дишане на потресения касапин; скимтенето на господин Карингтън; собственият ѝ дрезгав глас.

— Върви! — каза тя.

Тялото закрачи.

— Мисли!

Старият мозък заработи.

— Говори!

Тялото заговори, като се поклони към мъжете.

— Много съм ви задължена. Благодаря.

— А сега — заповяда тя накрая, — плачи!

И по бузите ѝ потекоха сълзи от щастие.

Ако искате да се отбиете при леля Тилди, достатъчно е някой следобед около четири да идете при антикварния ѝ магазин и да почукате. На вратата има голяма траурна лента. Да не ви беспокой! Леля Тилди я остави там: такова ѝ е чувството за хумор. Чукате на вратата. Тя е с две резета и три ключалки и от другата ѝ страна ще чуете пискливия ѝ глас.

— Мъжът в черно ли е?

Разсмивате се и казвате — Не, лельо Тилди, аз съм.

Тя се разсмива.

— Влизай бързо! — Отваря рязко вратата и я затръшва веднага, за да не може мъжът в черно да се промъкне след вас. После ви настанява, сипва ви кафе и ви показва най-новия си плетен пуловер. Вече не е толкова бърза и недовижда, но въпреки това се справя.

— А ако сте много добри, ще ви почерпя — заявява леля Тилди и оставя чашата си на масата.

— С какво? — питат гостите.

— С това — казва леля Тилди, доволна от мъничката си уникалност.

И със свенливи движения на пръстите ще разкопчае бялата дантела около шията и гърдите, за да ви покаже за миг какво се крие отдолу.

Дългият син белег от аутопсията.

— Приличен шев като за мъж — казва тя. — О, някой да иска още кафе? *Заповядайте!*

ЩЕ ИМА ТИХИ ДЪЖДОВЕ

Говорещият часовник в дневната пропя *Тик-так, седем часът, време е за ставане, време е за ставане, седем часът!*, сякаш се страхуваше, че никой няма да го послуша. Къщата бе смълчана и пуста в утрото. Часовникът продължаваше да тиктака, повтаряше отново и отново звуците в празнотата. *Седем и девет, време за закуска, седем и девет!*

В кухнята печката за закуска изсъска и изхвърли от топлата си утроба осем идеално изпечени филийки, осем яйца на очи и шестнайсет резенчета бекон, две кафета и две чаши студено мляко.

— Днес в Алъндейл, Калифорния, е четвърти август две хиляди двадесет и шеста година — обади се друг глас от тавана на кухнята. Повтори датата три пъти, да не би случайно да бъде забравена. — Днес е рожденият ден на господин Федърстоун. Днес има годишнина от сватбата на Тилита. Трябва да се плати застраховката, а също така водата, газта и осветлението.

Някъде в стените изщракаха релета и ленти със записи се плъзнаха пред електрически очи.

Осем и една, тик-так, осем и една, хайде на училище, хайде на работа, бързо, бързо, осем и една!

Но нямаше затръшване на врати, не се чуха звуците на гумени подметки по килимите. Навън валеше. Метеорологическата кутия на входната врата тихичко пропя „Дъждец, дъждец, по-скоро спри! Върни се и чадъра си вземи...“ А дъждовните капки барабаняха и отекваха в празната къща.

Гаражът отвън звънна и вдигна врата, разкри готовата за път кола. След дълго очакване вратата отново се затвори.

В осем и половина яйцата бяха изсъхнали, а филийките бяха станали на камък. Една алуминиева стъргалка ги изхвърли в умивалника и горещата вода ги замъкна към металното гърло, което ги погълна и запрати към далечното море. Мръсните съдове бяха спуснати в миялната машина, откъдето се появиха блестящи и суhi.

Девет и петнайсет, време за почистване — пропя часовникът.

От тайниците в стената изскочиха дребни мишки-роботи. По стаите запъплиха малки почистващи животинки от метал и гума. Сновяха между столовете, въртяха косматите си колелца, разресваха килимите, изсмукваха невидимия прах. Накрая изчезнаха в скривалищата си, подобно на някакви тайнствени нашественици. Розовите им електрически очи угаснаха. Къщата бе чиста.

Десет частът. Слънцето надникна иззад дъждовните облаци. Къщата се издигаше самотно в града от развалини и пепел. Тя бе единствената оцеляла. Нощем руините на града изльчваха радиоактивно сияние, което можеше да се види от мили.

Десет и петнайсет. Пръскачките в градината се завъртяха сред златни струи, изпълниха мякия утринен въздух с ярки пръски. Водата миеше прозорците, спускаше се по овъглената западна стена на къщата, чиято бяла боя бе равномерно изгоряла. Цялата западна фасада бе черна с изключение на пет места. Тук се виждаше силует на мъж, косящ тревата в градината. Там, сякаш на снимка, една жена се бе навела да откъсне цветя. Още по-нататък, подобно на образи, жигосани само за един титаничен миг върху дърво, се виждаха малко момче с вдигнати нагоре ръце; над него — хвърлена топка, а от другата страна — момиче, също вдигнало ръце да поеме пас, който никога нямаше да завърши.

Петте петна боя — на мъжа, жената, децата и топката — се бяха запазили. Останалото бе тънък слой въглен.

Леките пръски изпълваха градината с падащи светлинки.

Колко добре бе опазила спокойствието си до този ден къщата! Как предпазливо бе питала: „Кой там! Кажете паролата!“ и след като не бе получавала отговор от самотните лисици и мяукащи котки, бе залоствала прозорци и спускала щори със старомоминска загриженост за самозащита, граничеща с механическа параноя.

Трепваше при всеки звук. Ако някое врабче докоснеше прозорец, щората рязко се вдигаше и стреснатата птичка отлиташе! Никой, дори птичката, нямаше право да докосва къщата!

Беше олтар с десет хиляди прислужници, големи и малки, служещи и грижещи се в хор. Но богочетворите си бяха отишли и религиозният ритуал продължаваше безсмислено и ненужно.

Дванадесет частът.

Едно треперещо куче изскимтя на верандата.

Предната врата разпозна гласа му и се отвори. Кучето, навремето огромно и едро, а сега приличащо на опърпана торба кокали, влезе, оставяше кални следи. Зад него защъкаха мишките, ядосани, защото трябваше да събират мръсотията, ядосани от създадените неудобства.

Парче от сухо листо бе издухано през процепа под вратата, но панелите в стената рязко се отвориха и от тях бързо изскочиха медни плъхове-чистачи. Противните прашинки, косми и хартия бяха хванати в миниатюрни стоманени челюсти и отмъкнати в дупките. Оттам бяха спуснати по тръби до мазето и стенещия отвор на пещта за боклук, притаила се като някакъв зъл Ваал в тъмния ъгъл.

Кучето изтича горе, лаеше истерично пред всяка врата. Накрая разбра онова, което бе разбрала и къщата — че тук царува единствено тишината.

Подуши въздуха и задраска по кухненската врата. От другата страна фурната приготвяше палачинки и къщата се изпълваше с аромата на печено и кленов сироп.

Устата на кучето се напълни със слюнка, то легна пред вратата, душеше с пламнали очи. После затича диво в кръг, мъчеше се да си захапе опашката, завъртя се бясно и накрая умря. Остана цял час да лежи в гостната.

Два часът, пропя гласът.

Усетили най-сетне едваоловимата миризма на разложението, мишите легиони забръмчаха като сиви листа, духани от електрически вятър.

Два и петнайсет.

Кучето беше изчезнало.

Пещта в мазето внезапно пламна и нагоре в комина се понесе вихрушка от искри.

Два и трийсет и пет.

От стените на вътрешния двор се появиха маси за бридж. Картите полетяха, раздадени по местата им. На дъбов тезгях се появиха чаши мартини и сандвичи с яйца. Засвири музика.

Масите обаче останаха празни, а картите — недокоснати.

В четири часа масите се свиха като огромни пеперуди и се прибраха в стените.

Четири и половина.

Стените на детската стая светнаха.

Появиха се животни — жълти жирафи, сини лъвове, розови антилопи и лилави пантери, лудуващи в кристалната маса. Стените бяха от стъкло. Реагираха на цветове и въображение. Скрити филми се завъртяха по добре смазани механизми и стените оживяха. Подът на стаята бе изтъкан така, че да наподобява свежа ливада. В нея сновяха алуминиеви бръмбари и железни щурци, а в горещия неподвижен въздух сред острите миризми на животински дери запърхаха пеперуди от деликатни червени тъкани! Чу се звук като от голям разбунен кошер в тъмен кожен мях, като ленивото мъркане на дремещ лъв. Последва тропот на стадо окапи и шепот на свеж тропически дъжд като други копита върху спечената от слънцето трева. Стените се разтвориха в далечината, превърнаха се в безкрайни изсъхнали равнини и топло небе. Животните се пръснаха из тръннаци и водоеми.

Това бе детският час.

Пет частът. Ваната се напълни с чиста гореща вода.

Шест, седем, осем частът. Съдовете за вечеря се движеха като при фокус, а в кабинета се чу изщракване. В металната стойка срещу камината, в която сега гореше огън, се появи запалена пура с един пръст мека сива пепел, която пушеше и чакаше.

Девет частът. Леглата включиха скритите си реотани — нощите тук бяха хладни.

Девет и пет. От тавана на кабинета се разнесе глас.

— Госпожо Маклельн, кое стихотворение желаете да чуете тази вечер?

Тишина.

— Тъй като не изказвате предпочтение, ще избера нещо наслуки — каза гласът. На заден фон зазвуча тиха музика. — Сара Тийсдейл. Ваша любима, доколкото си спомням...

*Ще има тихи дъждове и мокра пръст
и лястовички ще кръжат околовръст;*

пак из блатата жабешки квак,

белите сливи ще цъфнат пак;

*птички ще пеят в ясни зори
над зелени поля и гори;*

*и никой няма да помни, знай,
войната и нейния край.*

*Няма да има жалобен вик,
ако човекът изчезне в миг.*

*Дори Пролетта, щом дойде пак,
не ще усети защо и как.*

Огънят гореше в камината, пурата се разпадна в купчинка пепел в пепелника. Празните кресла стояха обърнати едно срещу друго между смълчаните стени. Свиреше музика.

В десет часа къщата започна да умира.

Задуха вятър. Клонът на едно дърво се отчути и се удари в кухненския прозорец. Върху печката се разби бутилка почистващ препарат. За миг помещението избухна в пламъци!

— Пожар! — изпища един глас.

Светлините запремигваха, от помпите на таваните бликна вода. Препаратът обаче потече по линолеума и се промуши под вратата.

— Пожар, пожар, пожар! — завикаха в хор още гласове.

Къщата се опита да се спаси. Вратите се затваряха плътно, но прозорците се чупеха от горещината и вятърът раздухващ пламъците още по-силно.

Къщата заетствва, понеже огънят с безбройните си гневни искри плъзна с изпепеляваща лекота от стая в стая, след което продължи нагоре. От стените изскочиха водни плъхове, изстреляха водните си запаси и бързаха да ги попълнят. От пръскачките се посипа механичен дъжд.

Твърде късно. Някъде никаква помпа изстена, сви рамене и спря. Дъждът спря. Запасите от вода, с която в течение на толкова много спокойни дни се пълнеха вани и се миеха съдове, бяха изчерпани.

Огънят пращеше нагоре по стълбите. Погълна като деликатеси картините на Пикасо и Матис, изпичаше маслената плът и прочувствено схрускаше платната на черни стърготини.

Лежеше в леглата, гледаше през прозорците, дори сменяше цвета на завесите!

После дойде помощта.

От капандурите на тавана надникнаха слепи роботски лица и техните уста-вентили започнаха да бълват зелен химикал.

Огънят отстъпи, както би отстъпил слон при вида на мъртва змия. Сега по пода се гърчеха двадесет змии и убиваха пламъка със студената си зелена отровна пяна.

Огънят обаче бе хитър. Изпрати пламъци от външната страна на къщата нагоре към тавана, където бяха помпите. Експлозия! Мозъкът на тавана, който управляваше помпите, се пръсна в бронзови шрапнели по гредите.

Огънят се втурна обратно към всеки килер и стенен гардероб и подхвани окачените там дрехи.

Къщата потрепери с дъбовите си кости, оголеният й скелет се загърчи от жегата, нейните жици — нервите й — се оголиха като под скалпела на хирург, свалящ кожата и разкриващ червените вени и капиляри, треперещи в нажежения въздух. Помощ, помощ! Огън! Бягайте, бягайте! Горещината пръскаше огледала като ранен зимен лед. Пожар, пожар, бягайте, бягайте, виеха гласовете като трагична детска песничка — десетки гласове, ту високо, ту тихо, като умиращи самотно в гората деца, изоставени съвсем сами. Един, два, три, четири, пет гласа умряха.

Джунглата в детската стая гореше. Сини лъвове ревяха, пурпурни жирафи скачаха насам-натам. Пантери бягаха в кръг и сменяха цветовете си, и десетки милиони животни побягнаха пред огъня и изчезнаха в далечината към реката, от която се вдигаше пар...

Още десет гласа умряха. В последния миг, на фона на огнената лавина, можеха да се чуят други гласове, които продължаваха едновременно да казват колко е частът, да пускат музика, да косят тревата в градината с помощта на дистанционно управляема косачка, да разтварят като обезумели чадър, да отварят и затръшват вратата... хиляди неща се случваха едновременно като в някое часовникарско ателие, в което всички часовници отмерват времето един през друг в

един безумен хаос и същевременно в единство; с писъци последните мишки-чистачи се втурнаха храбро навън, за да махнат отвратителната пепел! А един глас, без да обръща внимание на обстановката, продължаваше да чете стихове в горящия кабинет, докато филмовите ролки изгаряха, докато жиците се стапяха и схемите се разпадаха.

Огънят пръсна къщата и тя рухна, и вдигна във въздуха облаци от искри и дим.

Миг преди да се изсипе дъждът от огън и греди, печката в кухнята с лудешка скорост приготвяше закуска — десет дузини яйца, шест нарязани на филийки хляба, двадесет дузини резенчета бекон — а огънят погльщаше всичко това и караше печката да работи още и да съска истерично!

Трясък. Таванският етаж рухна в кухнята и гостната. Гостната — в сутерена, сутеренът — в мазето. Фризери, кресло, филмови ленти, платки, легла — всичко се превърна в безформена купчина разнебитени скелети.

Дим и тишина. Ужасно много дим.

Зората бавно надникна от изток. Една-единствена стена стърчеше самотно над развалините. От нея последният оцелял глас повтаряше отново и отново думите, докато слънцето изгряваше над купчината руини:

— Днес е пети август две хиляди двайсет и шеста, днес е пети август две хиляди двайсет и шеста, днес е...

МАРС Е РАЯТ

Корабът се спускаше от космоса. Спускаше се от звездите и черните скорости, от блестящите движения и безмълвните космически простори. Бе нов; имаше огън в тялото и хора в металните си клетки; и се движеше в пълна тишина, огнен и жежък. Вътре в него имаше седемнадесет души заедно с капитана. Тълпата в Охайо бе крещяла и махала нагоре към слънцето, а ракетата бе разцъфнала в огромни цветя от горещина и цвят и се бе завтекла в космоса на *трета* експедиция до Марс!

Сега корабът с метална точност забавяше скорост в горните слоеве на марсианска атмосфера. Все още бе символ на красота и сила. Бе прелетял през среднощните води на космоса като блед морски левиатан; бе минал покрай древната Луна и се бе понесъл към нищото, следвано от друго нищо. Хората вътре един по един се бяха изтощавали, мятаха се насам-натам, бяха боледували и оздравявали. Един бе умрял, но бяха останали шестнадесет други и сега лицата им се притискаха в дебелите стъкла на люковете, загледани как Червената планета се втурва нагоре към тях.

- Марс! — извика навигатор Лъстиг.
- Милият Марс! — каза археологът Самюъл Хинкстън.
- Ами да — каза капитан Джон Блек.

Ракетата кацна на покрита със зелена трева поляна. Насред нея се виждаше железен елен. По-нататък се издигаше висока кафява викторианска къща, притихнала на слънцето, цялата покrita с волути и рококо, с оцветени в синьо, розово, жълто и зелено стъкла на прозорците. На верандата имаше мъхнато мушкато и стара люлка, окачена на тавана, полюшваше се на лекия ветрец. Къщата бе увенчана с купол с ромбовидни панели арматурно стъкло и островърх покрив! През предния прозорец можеше да се види стойка за ноти с лист в нея, заглавието на песента беше „Прекрасен Охайо“.

Малкото градче, зелено и притихнало в марсианска пролет, се простираше във всички страни около ракетата. Имаше бели и

изградени от червени тухли къщи, вятырът шумолеше във високите брястове, кленове и кестени. Издигаха се църковни кули с безмълвни златни камбани в тях.

Мъжете в ракетата наблюдаваха всичко това. После се спогледаха и отново се обърнаха навън. Хванаха се един друг за лактите, сякаш внезапно останали без въздух. Лицата им пребледняха.

— Проклет да съм — прошепна Лъстиг и разтри лице с изтръпналите си пръсти. — Проклет да съм.

— Не може да бъде! — възкликна Самюъл Хинкстън.

— Боже мой — каза капитан Джон Блек.

Обади се химикът.

— Сър, атмосферата е рядка. Кислородът обаче е достатъчно. Безопасно е.

— Значи ще излезем — каза Лъстиг.

— Чакай малко — обади се капитан Джон Блек. — Откъде да знаем какво е това?

— Това е малко градче с рядък, но годен за дишане въздух, сър.

— Малко градче като земните — обади археологът Хинкстън. — Направо невероятно. Не може да бъде, но ето че го има.

Капитан Джон Блек го погледна нехайно.

— Хинкстън, смятате ли, че цивилизациите на две планети могат да се развиват с еднаква скорост и по един и същи начин?

— И през ум не би минало, сър.

Капитан Блек застана до илюминатора.

— Вижте само. Мушкатото. Специализирано растение. Точно тази разновидност е позната на Земята само от петдесет години. Помислете си само за хилядите години, необходими за развитието на едно или друго растение. После ми кажете има ли логика марсианците да имат — първо, прозорци с витражи; второ, куполи; трето, веранди с люлки; четвърто, инструмент, приличащ на пиано и най-вероятно представляващ пиано; и пето, погледнете по- внимателно през този далекоглед и ми кажете, възможно ли е някой марсиански композитор да е издал музикално парче на име „Прекрасен Охайо“? Което ще рече, че на Марс има река на име Охайо!

— Капитан Уилямс естествено! — извика Хинкстън.

— Какво?

— Капитан Уилямс и тричленният му екипаж! Или Натаниъл Йорк и партньорът му. Това обяснява всичко!

— Това не обяснява абсолютно нищо. Доколкото успяхме да разберем, ракетата на Йорк е експлодирала в деня на кацането на Марс и капитанът и партньорът му са загинали. Що се касае до Уилямс и хората му, корабът им експлодира на втория ден след пристигането. Поне тогава прекъснаха радиосигналите им. Ако бяха останали живи, щяха да се свържат с нас. А освен това експедицията на Йорк бе само преди година, а капитан Уилямс и хората му са кацнали някъде през миналия август. Ако приемем, че са все още живи, щяха ли да успеят дори с помощта на някакви блестящи марсианци да построят такова градче за това време, при това и да го докарат да изглежда *старо*? Само се огледайте — та това градче си стои тук най-малко от седемдесет години. Вижте дървения стълб на верандата, вижте дърветата — всичките са на по поне сто години! Не, това не е дело на Йорк или Уилямс. Нещо друго е. Не mi харесва. И няма да изляза от кораба, докато не разбера какво е.

Лъстиг кимна.

— Освен това Уилямс и хората му, а и Йорк също, са кацнали на *обратната* страна на Марс. Специално взехме мерки да кацнем именно от *тази* страна. Чудесен избор. За всеки случай, ако случайно някое враждебно марсианско племе е убило Йорк и Уилямс, инструкциите ни бяха да кацнем в по-отдалечен район, за да избегнем нова подобна катастрофа. И затова сме тук — в област, която, доколкото знаем, дори не е била виждана от Уилямс и Йорк.

— По дяволите! — възклика Хинкстън. — С ваше разрешение, сър, искам да ида в града. Може пък и да има сходни модели в мисленето и в развитието на цивилизациите на всяка планета в Слънчевата система. Може да се намираме на прага на най-голямото откритие в областта на психологията и метафизиката!

— Предпочитам да изчакам — отвърна капитан Джон Блек.

— А може пък да сме изправени пред феномен, който за първи път да доказва недвусмислено съществуването на Бог, сър.

— Има мнозина, които си вярват и без да са им нужни подобни доказателства, господин Хинкстън.

— И аз самият съм сред тях, сър. Сигурно е обаче, че градче като това не може да се появи без божествена намеса. Вижте само

подробностите. Изпълват ме с такива чувства, че не зная дали да се смея, или да плача.

— Тогава не правете нито едното, нито другото. Поне докато не разберем срещу какво сме изправени.

— Срещу какво ли? — намеси се Лъстиг. — Срещу нищо не сме изправени. Хубаво тихо зелено градче, подобно на онова старовремско място, където съм роден. Харесва ми.

— Кога сте роден, Лъстиг?

— През хиляда деветстотин и петдесета, сър.

— А вие, Хинкстън?

— През петдесет и пета, сър. В Гринъл, Айова. Чувствам се съвсем като у дома тук.

— Хинкстън, Лъстиг, бих могъл да съм баща и на двама ви. На осемдесет съм. Роден съм през хиляда деветстотин и двайсета в Илинойс и благодарение на Божията милост и науката, която през последните петдесет години се научи как да подмладява *някои* старци, сега се намирам на Марс. Не по-уморен от вас, но много по-подозрителен. Това градче изглежда съвсем тихо и спокойно, и толкова прилича на Грийн Бълф, Илинойс, че просто ме плаши. Прилича *прекалено* много на Грийн Бълф. — Капитанът се обърна към свързочника. — Обадете се на Земята. Съобщете, че сме кацнали. Само това. Кажете, че ще им изпратим подробен доклад утре.

— Слушам, сър.

Капитан Блек погледна през илюминатора; лицето му приличаше на лице на четиридесетгодишен мъж, а не на осемдесетгодишен старец.

— Ето какво ще направим, Лъстиг. Вие, аз и Хинкстън ще излезем да поогледаме градчето. Другите остават на борда. Случи ли се нещо, махат се оттук. По-добре загуба на трима души, отколкото на цял кораб. Стане ли нещо, екипажът ще може да предупреди следващата ракета. Мисля, че е на капитан Уайлдър и ще излети по Коледа. Има ли нещо враждебно на Марс, следващата експедиция трябва да е добре въоръжена.

— И ние сме въоръжени. Разполагаме с обичайния арсенал.

— Тогава кажете на хората да бъдат нащрек. Да тръгваме.

Тримата слязоха един след друг по стъпалата на кораба.

Беше прекрасен пролетен ден. Една червеношийка бе кацнала на цъфнала ябълка и пееше. Бели като снежинки листенца се посипваха надолу, когато вятърът докосваше зелените клонки; ароматът на цвят изпълваше въздуха. Някъде някой свиреше на пиано и музиката се усилваше и отслабваше — нежно, приспивно. Песента бе „Прекрасната мечтателка“. Другаде пък от стар изтъркан грамофон със съскане се чуваше „Сkitam се по здрач“ в изпълнение на Хари Лодър.

Тримата застанаха до кораба. Загълтаха жадно редкия въздух, после закрачиха бавно, за да не се изморят.

Песента продължаваше да се носи от грамофона.

*O, дай ми юнска нощ,
и лунна светлина, и ти...*

Лъстиг се разтрепери. Самюъл Хинкстън — също.

Небето бе спокойно и тихо, някъде в прохладния гъсталак на някакво дере се чуваше ромонът на поток. Чу се тропот на конски копита и скърцането на каруца.

— Сър — обади се Самюъл Хинкстън. — Това просто *трябва* да означава, че полетите до Марс са започнали преди Първата световна!

— Не.

— Как тогава ще обясните къщите, желязното еленче, пианото, музиката? — Хинкстън хвана увещаващо капитана за лакътя и го погледна в очите. — Ами ако през хиляда деветстотин и пета е имало хора, които са мразели войната, свързали са се тайно с учени, построили са ракета и са стигнали до Марс...

— Не, Хинкстън.

— Защо? През хиляда деветстотин и пета светът е бил различен. Можели са по-лесно да запазят тайната.

— Но не и толкова сложно нещо като ракета. Не, невъзможно е.

— Преселили са се да живеят тук и естествено къщите им приличат на земните, тъй като са донесли и културата си със себе си.

— И са оцелели през всички тези години? — попита капитанът.

— Да, в мир и спокойствие. Може да са правели няколко курса, за да превозят достатъчно хора за градчето, а след това да се спрели от страх да не бъдат открити. И затова градчето изглежда толкова

старомодно. Аз самият не виждам нищо от времето след двайсет и седма, а вие? А може пък космическите полети да са още по-стари, отколкото предполагаме. Може пък да са започнали в някоя част от света още преди векове и да са били пазени в тайна от малцината, които отдавна са дошли на Марс и само от време на време посещават Земята.

— Така казано звучи почти правдоподобно.

— Няма друг начин. Доказателството е пред нас. Трябва само да намерим хора, за да го потвърдим.

Стъпките им глъхнха в гъстата зелена трева. Миришеше на прясно окосено сено. Капитан Джон Блек усети как въпреки бдителността си започва да изпитва огромно спокойствие. Бяха минали тридесет години, откакто за последно бе посещавал малко градче, и бръмченето на пролетните пчели го омайваше и успокояваше, а свежестта на всичко наоколо бе като балсам за душата му.

Стъпиха на верандата. Дъските глуho кънтяха, докато приближаваха мрежестата врата. На входа на хола имаше мънистена завеса, зад която се виждаше кристален полилей, картина на Максфийлд Париш на стената и удобно кресло в стил Морис. От къщата лъхаше на старинност, на таванско помещение и на нещо безкрайно уютно. Чуваше се звън на лед в кана с лимонада. В кухнята в дъното някой приготвяше студен обяд — денят беше горещ — и си тананикаше тихо и нежно.

Капитан Джон Блек дръпна звънеца.

Откъм хола се чуха леки стъпки и пред тях се появи около четиридесетгодишна жена с приятно лице, облечена по начина, по който са се обличали през хиляда деветстотин и девета.

— Какво обичате? — попита тя.

— Молим за извинение — несигурно започна капитан Блек, — търсим... тоест, бихте ли ни помогнали...

Мълкна. Жената го гледаше въпросително с тъмните си очи.

— Ако продавате нещо... — започна тя.

— Не, чакайте! — извика той. — Кой град е това?

Тя го изгледа от глава до пети.

— Какво искате да кажете с този въпрос? Как може да се намирате в един град и да не знаете името му?

Капитанът изглеждаше така, сякаш му се иска да седне под сянката на някоя ябълка.

— Не сме тукашни. Искаме да знаем как този град и вие сте се озовали тук.

— Да не сте преbroители?

— Не.

— Всички знаят, че градът е основан през хиляда осемстотин шейсет и осма — каза тя. — Това никаква шега ли е?

— Не, няма никаква шега! — извика капитанът. — Ние сме от Земята.

— От земята? Пръкнали сте се от нея, така ли? — зачуди се тя.

— Не, дойдохме от третата планета, от Земята, с кораб. И кацнахме тук, на четвъртата планета, Марс...

— Това — обясни жената, сякаш говореше на малко дете, — е Грийн Бълф, Илинойс, на континента Америка, заобиколен от Атлантическия и Тихия океан на едно място, наричано свят, а понякога и Земя. А сега си вървете. Довиждане.

И се отдалечи по коридора, като прокара пръсти през мънистената завеса.

Тримата се спогледаха.

— Да избием вратата — каза Лъстиг.

— Не можем. Това е частна собственост. Господи!

Седнаха на стъпалата на верандата.

— Хинкстън, да ти е хрумвало, че може по никакъв начин да сме се отклонили от пътя и по една случайност да сме кацнали обратно на Земята?

— Как е възможно подобно нещо?

— Не знам. Нямам представа. Боже мой, нека помисля.

— Проверявахме всяка миля по пътя — каза Хинкстън. — Хронометрите ни казаха, че сме изминали това и това разстояние. Минахме покрай Луната, прекосихме космоса и ето ни тук. *Сигурен* съм, че сме на Марс.

— Ами ако е станал никакъв инцидент с пространството и времето? — обади се Лъстиг. — Ако сме се изгубили в измеренията и сме се озовали на Земята отпреди трийсет-четиридесет години?

— О, я стига!

Лъстиг отиде до вратата, позвъни и извика към спокойните полуತъмни помещения:

— Коя година сме?

— Хиляда деветстотин двайсет и шеста естествено — каза жената; седеше в люлеещия се стол и отпиваше от лимонадата си.

— Чухте ли? — Лъстиг рязко се завъртя към другите. — Хиляда деветстотин двайсет и шеста! Върнали сме се във времето! Това *наистина* е Земята!

Лъстиг седна и тримата се оставиха напълно на ужаса и смайването от откритието. Ръцете им потрепваха несигурно на коленете.

— Кой би могъл да очаква подобно нещо — каза капитанът. — Направо не съм на себе си. Как е възможно? Де да можехме да вземем Айнщайн с нас.

— Ще ни повярва ли някой в този град? — обади се Хинкстън.

— Да не сме се захванали с нещо опасно? Имам предвид времето. Не трябва ли просто да отлетим и да се върнем у дома?

— Не. Не и преди да опитаме друга къща.

Отминаха три къщи и спряха пред малка бяла постройка под един голям дъб.

— Обичам всичко да е възможно най-логично — каза капитанът.

— И не вярвам, че сме изяснили нещата. Да предположим, че Хинкстън е прав и космическите полети са започнали преди години. Хората изкарали тук няколко години и започнала да ги мъчи носталгия по Земята. Отначало била лека невроза, после пълна психоза. Заплашваща с лудост. Какво бихте направили като психиатър в такъв случай?

Хинкстън се замисли.

— Ами, сигурно бих преправил марсианска цивилизация по такъв начин, че с всеки ден да заприличва все повече на земната. Ако има начин да се възпроизведе всяко растение, път, езеро, дори и океан, бих го използвал. После чрез някаква *наистина* масова хипноза бих убедил всички в градче като това, че *наистина* живеят на Земята, а не на Марс.

— Много добре, Хинкстън. Мисля, че вече сме на прав път. Жената в онази къща просто си *мисли*, че живее на Земята. Това пази

разсъдъка й. Тя, заедно с всички останали жители на градчето, е пациент на най-големия експеримент в миграцията и хипнозата във вселената.

— Точно така, сър! — възклика Лъстиг.

— Да! — каза Хинкстън.

Капитанът въздъхна.

— Добре тогава. Стигнахме до нещо. Чувствам се малко по-добре. Всичко изглежда малко по-логично. От приказките за пътуване напред-назад във времето ми се обръща стомахът. А погледнато по този начин... — Капитанът се усмихна. — Е, май ще се окажем доста популярни.

— Дали? — усъмни се Лъстиг. — В края на краищата тези хора са като пилигрими и са тук, защото са искали да се измъкнат от Земята. Може пък да не ни се зарадват особено. Може дори да се опитат да ни прогонят, или пък да ни убият.

— Имаме по-добри оръжия от техните. А сега да пробваме със следващата врата. Хайде.

На средата на градинката Лъстиг спря, обърна се и огледа смълчаната в следобедна дрямка улица. После каза:

— Сър...

— Какво има, Лъстиг?

— Сър, о, сър, какво *виждам*... — каза Лъстиг и заплака. Закърши треперещи ръце, на лицето му се изписа почуда, радост и неверие. Изглеждаше така, сякаш всеки момент ще полудее от щастие. Погледна по улицата и се затича, препъваше се неловко, падаше, ставаше и продължаваше напред. — Вижте, вижте!

— Не го оставяй да избяга! — Капитанът се втурна след него.

Лъстиг вече тичаше бързо и крещеше. Зави в един двор насред сенчестата улица и скочи на верандата на голяма зелена къща с тенекиено петле на покрива.

Бълскаше вратата, крещеше и плачеше. Хинкстън и капитанът го настигнаха. Всички бяха задъхани и пъхтяха, изтощени от гонитбата в редкия въздух.

— Бабо! Дядо! — викна Лъстиг.

На вратата стояха двама старци.

— Дейвид! — извикаха те и се втурнаха навън, запрегръщаха го, тупаха го по гърба и го оглеждаха от всички страни. — Дейвид, о,

Дейвид! Толкова време мина! Колко си пораснал, момчето ми. Какъв голям си станал! Как си, момчето ми?

— Бабо, дядо! — хлипаше Дейвид Лъстиг. — Изглеждате чудесно, направо страхотно!

Прегръщаше дребните старци, оглеждаше ги, целуваше ги, прегръщаше ги отново, плачеше и пак ги оглеждаше и мигаше насреща им. Сънцето светеше в небето, духваше вятър, тревата се зеленееше, мрежестата врата зееше широко отворена.

— Влизай, момче, влизай. Има чай с лед, колкото искаш!

— С приятели съм. — Лъстиг се обърна и замаха трескаво към капитана и Хинкстън, смееше се. — Капитане, елате.

— Здравейте — казаха старците. — Влизайте. Приятелите на Дейвид са и наши приятели. Не стойте така!

В гостната на старата къща бе прохладно, в единия ъгъл високо тиктакаше стариинен бронзов часовник. Върху големите кушетки имаше меки възглавници, стените бяха скрити от книги, подът бе застлан с дебел килим със сложна украса, а в ръцете им се потяха чаши чай с лед, който освежаваше приятно пресъхналата уста.

— За ваше здраве. — Бабата вдигна чаша към порцелановите си зъби.

— Откога сте тук, бабо? — попита Лъстиг.

— Откакто умряхме — язвително отвърна тя.

— Откакто... какво? — Капитан Блек остави чашата си.

— О, да — кимна Лъстиг. — Умряха преди трийсет години.

— И ти седиш тук най-спокойно! — извика капитанът.

— Ш-ш-ш. — Старицата му смигна. — Кои сте вие да се месите в тези работи? Ето ни тук. Пък и какво всъщност е животът? Кой какво прави, защо и къде? Знаем само, че сме тук, отново живи, без да задаваме въпроси. Като втори шанс.

Тя се затъри напред и протегна тънката си китка.

— Пипнете.

Капитанът пипна.

— Истинска е, нали? — попита тя.

Той кимна.

— Е, тогава защо да задаваме въпроси? — триумфиращо рече тя.

— Ами просто защото не ни е минавало и през ум, че ще попаднем на подобно нещо на Марс — отвърна капитанът.

— А ето че попаднахте. Смея да кажа, че на всяка планета бихме открили неща, които да ни покажат колко безкрайни са пътищата Божии.

— Това раят ли е? — попита Хинкстън.

— Глупости, не. Това е свят и ние имаме втори шанс. Никой не ни казва защо. Но пък и на Земята никой не ни е обяснявал защо сметам. Имам предвид на другата Земя. Онази, от която идвате. Откъде да знаем, че не е имало и друга преди *нея*?

— Добър въпрос — призна капитанът.

Лъстиг продължаваше да се усмихва на старците.

— Господи, радвам се да ви видя. Господи, как се радвам.

Капитанът стана и се плесна небрежно по бедрото.

— Трябва да тръгваме. Благодаря за напитките.

— Разбира се, ще се върнете — казаха старците. — За вечеря, нали?

— Ще се опитаме да успеем, благодаря. Имаме обаче много работа. Хората ми ме чакат в ракетата и...

Мълкна. Погледна стреснато навън.

Някъде далеч в слънчевия ден се чуваха гласове, викове и приветствия.

— Какво става? — попита Хинкстън.

— Скоро ще разберем. — И капитан Джон Блек бързо излезе навън и изтича през зелената морава на улицата на марсианското градче.

Спра, загледан към кораба. Люковете бяха отворени и екипажът слизаше, всички размахваха ръце. Беше се събрала тълпа и хората му бързаха сред местните жители, разговаряха, смееха се и се здрависваха. Някои затанцуваха. Други се тълпяха. Ракетата остана празна и изоставена.

Избухнаха звуци на духов оркестър и от високо вдигнатите тръби и тромpetи се заизвиваха радостни тонове. Последва порой от барабани и писък на флейти. Момичета със златни къдици подскачаха. Момчета крещяха „ура“. Тъсти мъже раздаваха евтини пури. Кметът държа реч. После всички от екипажа, хванали под ръка

майка от едната страна и баща или сестра от другата, тръгнаха радостно по улицата към малки къщурки и големи имения.

— Спрете! — извика капитан Блек.

Вратите се затръшнаха.

Горещината се надигна в ясното пролетно небе и всичко утихна. Духовият оркестър изчезна зад ъгъла. Само ракетата остана да блести самотно под слънцето.

— Изоставиха го! — възклика капитанът. — Изоставиха кораба! Живи ще ги одера, бога ми! Имаха заповеди!

— Сър — обади се Лъстиг, — не бъдете прекалено строг с тях. Намерили са стари роднини и приятели.

— Това не е извинение!

— Само си помислете какво са изпитали при вида на познати лица!

— Имаха заповеди, по дяволите!

— А вие какво щяхте да направите, капитане?

— Щях да се подчиня на заповедта...

Устата му остана отворена.

Под лъчите на марсианското слънце крачеше висок усмихнат мъж на около двадесет и шест, с изумително бистри сини очи.

— Джон! — извика той и забърза към тях.

— Какво? — Капитанът се олюя.

— Джон, мръснико! — Мъжът дотича, сграбчи ръката му и го тупна по гърба.

— Ти — каза капитан Блек.

— Аз естествено, кой друг?

— Едуард! — Капитанът се обърна към Лъстиг и Хинкстън, без да пуска ръката на непознатия. — Това е брат ми Едуард. Ед, запознай се с моите хора, Лъстиг и Хинкстън! Брат ми!

Стискаха си ръцете още известно време и накрая се прегърнаха.

— Ед!

— Джон, не хранимайко такъв!

— Изглеждаш чудесно, Ед. Но какво означава това? Изобщо не си се променил през годините. Умря на двайсет и шест, добре помня, а аз бях на деветнайсет. Господи, толкова години минаха, а ето те тук... Какво става, за Бога?

— Мама чака — усмихна се Едуард Блек.

— Мама ли?

— И татко.

— Татко? — Капитанът едва не падна, сякаш му бяха нанесли силен удар. Тръгна сковано, като зле координиран автомат. — Мама и татко са живи? Къде са?

— В старата къща на Оук Нол.

— Старата къща. — Капитанът го гледаше с изумление и радост.

— Чухте ли? Лъстиг, Хинкстън?

Хинкстън го нямаше. Бе видял своята къща надолу по улицата и тичаше към нея. Лъстиг се смееше.

— Сега разбирайте ли какво е станало с всички в кораба, капитане? Просто не са могли да издържат.

— Да. Да.

Капитанът зажумя.

— Когато отворя очи, ще си изчезнал. — Премигна. — Още си тук. Господи, Ед, изглеждаш *чудесно*!

— Да вървим, обядът чака. Вече казах на мама.

— Сър, ако ви потрябвам, ще съм при моите старци — каза Лъстиг.

— Какво? О, добре, Лъстиг.

Едуард го хвана за ръката и го поведе.

— Ето я къщата. Помниш ли я?

— Че как! На бас, че пръв ще стигна верандата!

Побягнаха. Дърветата ревяха над капитан Блек; земята ревеше под краката му. Видя златната фигура на Едуард Блек да го изпреварва в този изумителен сън наяве. Видя как къщата се втурва напред, как мрежестата врата се отваря широко.

— Бих те! — извика тържествуващо Едуард.

— Вече съм старец, а ти си все така млад — задъхано отвърна капитанът. — Но пък и без това *винаги* ме биеше, помня го!

На прага стоеше мама — розова, пухкава, цялата грейнала. Зад нея — посивелият татко с лула в ръка.

— Мамо, татко!

Изтича като хлапе по стъпалата към тях.

Беше чудесен дълъг следобед. Привършиха късния обяд, настаниха се в гостната, той им разказваше за ракетата си, а те кимаха

и му се усмихваха; мама си бе все същата, татко отхапа края на пурата и я запали замислено, точно като някога. За вечеря имаше голяма пуйка и времето летеше. Когато кокалчетата бяха оглозгани и останаха да лежат голи в чиниите, капитанът се облегна и въздъхна дълбоко и доволно. Нощта се спусна в дърветата и оцвети небето, лампите в милия дом изльчваха розови ореоли. От съседните къщи се чуваше музика, свиреше се на пиано, затръшваха се врати.

Мама постави плоча в стария ръчен грамофон и капитан Джон Блек изтанцува един танц с нея. Беше си сложила същия парфюм, който помнеше от лятото, когато двамата с татко загинаха при железопътната катастрофа. Беше съвсем истинска в ръцете му, докато се въртяха леко под звуците на музиката.

— Не всеки ден получаваш втори шанс за живот — каза тя.

— Утре ще се събудя — каза капитанът. — И ще се намеря отново в ракетата, в космоса, а всичко това ще е изчезнало.

— Не, не мисли така — нежно го сгълча тя. — Не задавай въпроси. Бог е добър с нас. Нека бъдем щастливи.

— Извинявай, мамо.

Плочата свърши със съскане.

— Уморен си, синко. — Татко посочи с лулата си. — Спалнята ти те чака, с месинговия креват и всичко останало.

— Но аз трябва да събера хората си.

— Защо?

— Защо ли? Ами... не зная. Сигурно няма защо. Не, разбира се, че няма. Всички ядат или са в леглата. Един хубав сън няма да им се отрази зле.

— Лека нощ, сине. — Мама го целуна по бузата. — Хубаво е, че си у дома.

— Да, хубаво е да си у дома.

Остави света на тютюневия дим и парфюма, на книгите и меката светлина и тръгна нагоре по стълбите, като непрекъснато говореше с Едуард. Брат му бутна една врата и ето че пред него се озова жълтото месингово легло и старите сигнални флагчета от колежа, и проскубаната енотова кожа. Погали я развълнуван.

— Това е прекалено — каза капитанът. — Изтръпнал съм и нямам капка сила. Прекалено много неща се случиха днес. Сякаш съм

стоял четиридесет и осем часа под порой без чадър или дъждобран. Целият съм пропит от емоции.

Едуард потупа широките снежнобели чаршафи и възглавниците. Отвори прозореца и в стаята нахлу нощното ухание на цъфтящ жасмин. Имаше лунна светлина и се чуваха далечни танци и шепот.

— Значи това е Марс — каза капитанът, докато сваляше дрехите си.

— Това е. — Едуард се съблече с лениви движения, изхлузи ризата си през главата и разкри златисти рамене и мускулест врат.

Светлините угаснаха. Лежаха един до друг в леглото — като преди колко десетилетия? Капитанът се протегна и потъна в аромата на жасмин, който движеше леко завесите в тъмната стая. Някой бе извадил грамофон някъде сред дърветата и бе пуснал тихо „Винаги“.

Споходи го мисълта за Мерилин.

— Мерилин тук ли е?

Брат му помълча, излегнал се в нахлуващата през прозореца лунна светлина.

— Да — каза най-сетне. — Извън града е. Но ще се върне до сутринта.

Капитанът затвори очи.

— Страшно ми се иска да я видя.

Стаята потъна в тишина, нарушавана единствено от дишането им.

— Лека нощ, Ед.

Пауза.

— Лека нощ, Джон.

Лежеше спокойно, оставил мислите да се реят свободно. Едва сега напрежението на деня отслабна; вече можеше да мисли логично. Всичко досега бе само емоции. Оркестри, познати лица. А сега...

Как? Как е станало всичко това? И защо? С каква цел? По добрата воля на някаква божествена намеса? Нима Бог наистина бе така загрижен за чедата си? Как, защо и за какво?

Обмисли различните теории, изказани от Хинкстън и Лъстиг в началото на следобеда. Остави всички други предположения да се спуснат лениво в дълбините на ума му, да се обръщат и да хвърлят съмтни проблясъци. Мама. Татко. Едуард. Марс. Земята. Марс. Марсианци.

Кой е живял тук преди хиляди години? Марсианци ли? Или винаги е било такова, каквото е днес?

Марсианци. Повтори думата бавно, наум.

Едва не се разсмя на глас. Внезапно му бе хрумнала най-нелепата теория. Побиха го тръпки от нея. Естествено не си заслужаваше да ѝ обръща внимание. Абсолютно невъзможно. Глупост. Забрави. Просто нелепица.

И все пак нека *да предположим...* Да предположим, че на Марс наистина живеят марсианци, които са видели как корабът ни приближава, видели са и нас в него и ни мразят. Да предположим — просто така, — че искат да ни унищожат като нашественици, като неканени гости. И че искат да го направят по някакъв много хитър начин, за да ни хванат неподгответни. Какво е най-доброто средство срещу земните хора с техните атомни оръжия?

Отговорът бе интересен. Телепатия, хипноза, спомени и въображение.

Да предположим, че всички къщи изобщо не са истински, че това легло не е истинско, а само плод на собственото ми въображение, оживяло с помощта на телепатията и хипнозата на марсианците, помисли си капитан Джон Блек. Да предположим, че къщите всъщност са с друга, марсианска форма, но марсианците са заиграли с желанията ми и са направили така, че да изглеждат като къщите в моя роден град, като собствения ми дом. За да приспят подозрението ми. Какъв подобър начин да изльежеш човек от това да използваш като примамка собствените му майка и татко?

И самият град. Стар, от двайсет и шеста година, много преди да е роден *който и да е* от хората ми. От времето, когато съм бил само на шест и когато наистина е имало плочи на Хари Лодър, когато картините на Максфийлд Париш *все още* са висели по стените, когато е имало мънистени завеси, „Прекрасен Охайо“ и архитектура от началото на века. Ами ако за създаване на градчето марсианците са използвали спомени *изключително* от моя ум? Казват, че детските спомени са най-ярки. И след като са създали градчето от моя ум, са го заселили с най-обичаните хора от умовете на целия екипаж!

И да предположим, че онези двама души, спящи в съседната стая, не са ми никакви майка и татко. А двама невероятно умни

марсианци, способни да ме държат през цялото време под хипнозата си.

А духовият оркестър? Ама че невероятен, изумителен план. Първо изиграй Лъстиг, след това Хинкстън, после събери тълпа; и когато всеки от кораба види починалата си преди десет или двайсет години майка, леля, чичо или любима, естествено ще забрави заповедите и ще се втурне навън. Какво по-нормално от това? Какво по-просто? Човек не задава въпроси, когато изведенъж вижда оживялата си майка; просто щастието му го погълща изцяло. И ето ни сега всички в различни домове, лежим в различни легла, без закрилата на оръжията, а ракетата лежи празна на лунната светлина. И няма ли да е ужасно, ако се окаже, че всичко това е част от някакъв по-мащабен план на марсианците да ни разделят, покорят и убият? Може би по някое време през нощта брат ми до мен ще промени формата си, ще се разтопи и ще се превърне в нещо друго, в нещо ужасно, в марсианец. Би било съвсем лесно просто да се обърне в леглото и да забие нож в сърцето ми. И във всички други къщи по улицата десетки други братя или бащи внезапно ще се преобразят, ще грабнат ножове и ще ги забият в нищо неподозиращите спящи хора от Земята...

Ръцете му затрепериха под завивката. Тялото му изстина. Изведенъж това престана да бъде теория. Изведенъж се почувства ужасно уплашен.

Надигна се и се ослуша. Нощта бе много тиха. Музиката бе замъркнала. Вятърът бе спрял. Брат му спеше до него.

Внимателно вдигна и отмести завивката. Измъкна се от леглото и тръгна тихичко към вратата. И тогава се разнесе гласът на брат му.

— Къде отиваш?

— Какво?

Гласът на брат му бе станал много студен.

— Попитах, къде си тръгнал?

— Да пийна вода.

— Но ти не си жаден.

— Напротив, жаден съм.

— Не, не си.

Капитан Джон Блек се втурна през стаята. Изкреша. Изкреша втори път.

Така и не стигна до вратата.

На сутринта духовият оркестър свиреше траурен марш. От всяка къща на улицата излязоха малки скръбни процесии и понесоха дълги сандъци по окъпаната в слънчеви лъчи улица. Баби, майки, сестри, братя, чичовци и татковци вървяха с плач към двора на църквата, където имаше прясно изкопани дупки и нови надгробни камъни. Шестнайсет дупки, шестнайсет камъка.

Кметът произнесе кратка тъжна реч. Лицето му понякога приличаше на лицето на кмета, понякога — на нещо друго.

Майка и татко Блек бяха там, както и братът Едуард. Плачеха и лицата им се стопяваха със сълзите, преобразяваха се в нещо друго.

Баба и дядо Лъстиг също бяха там и плачеха, а лицата им се променяха като восъчни и блестяха така, както блестят всички неща в горещ ден.

Ковчезите бяха спуснати. Някой промърмори нещо за „неочакваната и внезапна смърт на шестнадесет прекрасни мъже през нощта...“

Земята задумка по капаците на ковчезите.

Духовият оркестър засвири „Колумбия, перлата на океана“ и пое обратно към града.

Всички си взеха почивен ден.

СМЪЛЧАНИТЕ ГРАДЧЕТА

На ръба на мъртвото марсианско море имаше мъничко притихнало бяло градче. Бе пусто. Нищо не помръдваше в него. Самотни светлинки горяха по цял ден в магазините. Вратите зееха широко отворени, сякаш хората бяха избягали, без да си направят труда да заключат. Списания, донесени преди месец от земята със сребристата ракета, лежаха недокоснати и почерняваха на телените стойки пред утихналите дрогерии.

Градчето бе мъртво. Леглата в него бяха празни и студени. Единственият звук бе бръмченето на тока по проводници и динамогенератори, които все още живееха сами за себе си. Водата течеше в забравени вани, изливаше се в дневни, течеше по веранди и напояваше занемарените цветя в малките градинки. В тъмните киносалони дъвката под много от седалките бе започнала да се втвърдява заедно с отпечатъците от зъби по нея.

Извън града се намираше ракетната площадка. Още можеше да се долови тежката миризма на изгоряло от мястото, където бе излетяла последната ракета на път обратно към Земята. Ако пуснете петаче в телескопа и го насочите към Земята, може би ще успеете да видите бушуващата там голяма война. Може би ще видите как Ню Йорк експлодира. Или пък Лондон, покрит с някакъв нов вид мъгла. И тогава може би ще разберете защо това малко марсианско градче е изоставено. Колко ли бърза е била евакуацията? Влезте в който и да е магазин, натиснете клавиша на касовия апарат. Чекмеджето ще изскочи, пълно с ярки звънтящи монети. Явно онази война на Земята трябва да е много лоша...

По пустите улици на градчето се появи висок слаб мъж, подсвиркваше си тихичко и изключително съсредоточено подриваше една консервена кутия. В погледа му се долавяше мрачна спотаена самота. Мърдаше кокалестите си ръце в джобовете си и в тях подрънкваша монети. От време на време хвърляше по една на земята.

Правеше го със сдържан смях, след което продължаваше напред, ръсеще навсякъде блестящи петачета.

Казваше се Уолтър Грип. Имаше мина и самотна колиба далеч горе в сините марсиански хълмове и слизаше до града веднъж на всеки две седмици, за да види дали няма да му се усмихне късметът и да се ожени за някоя спокойна интелигентна жена. През всички тези години обаче винаги се бе завръщал в дома си сам и разочарован. А когато пристигна в градчето преди седмица, го завари в това състояние!

В онзи ден Уолтър Грип бе тъй изненадан, че се втурна в един магазин за деликатеси, мина оттък тезгяха и си поръча троен сандвич с телешко.

— Един момент! — извика с кърпа на ръката.

Измъкна месо и опечен предния ден хляб, избърса една маса, покани сам себе си да седне и започна да нагъва, докато не му се наложи да потърси магазинче и да си поръча сода. Продавачът, някой си Уолтър Грип, бе изумително вежлив и моментално му приготви напитката!

Натъпка джобовете си с пари — с всички, които успя да открие. Напълни едно детско камионче с десетдоларови банкноти и се затича презглава през градчето. Стигна предградията и изведенъж си даде сметка колко глупашки се държи. Не му трябваха пари. Откара банкнотите там, където ги бе намерил, извади от портфейла си един долар за сандвичите и го пусна в касата на деликатесния магазин, като прибави и двадесет и пет цента бакшиш.

Вечерта се наслади на гореща турска баня, сочно филе с гарнитура от изтънчени гъби, вносно сухо шери и ягоди във вино. Подбра си нов син спортен костюм и хубава сива мека шапка, която се крепеше странно на мършавата му глава. Пусна монета в джубокса и той засвири „Моята стара банда“. Пусна петачета в двадесет апарата из целия град. Пустите улици и нощта се изпълниха с тъжните звуци на „Моята стара банда“, а той вървеше, висок, slab и самичък, пъхнал студените си ръце в джобовете, и потропваше с новите си обувки.

Но това бе миналата седмица. Спеше в една хубава къща на Марс Авеню, ставаше сутрин в девет, къпеше се и излизаше, без да бърза, в търсене на яйца и шунка. Всяка сутрин замразяваше купища месо, зеленчуци и лимонов пай, достатъчни да го изхранят цели десет години, докато ракетите се върнат от Земята — ако изобщо се върнат.

А тази вечер се шляеше и гледаше восьчните жени, розови и прекрасни зад разноцветните витрини на магазините. За първи път усети колко мъртъв е градът. Отпи от чашата бира и тихо захлипа.

— Защо... защо съм *самичък*.

Влезе в кино „Елит“ да си пусне филм и да се разсее от чувството за изолация. Салонът бе пуст като гробница със сиви и черни призраци, пълзящи по огромния екран. Потрепери и побърза да напусне това обитавано от привидения място.

Бе решил да се прибира у дома и крачеше, почти тичаше по средата на една странична уличка, когато чу телефона.

Заслуша се.

„В нечий дом звъни телефон“.

Продължи забързано напред.

„Някой би трябвало да вдигне“ — помисли си.

Седна разсеяно на тротоара, за да извади камъче от обувката си.

— Някой! — викна той и скочи. — Аз! Мили Боже, какво ми става!

Разсмя се гръмогласно. Завъртя се. Коя бе къщата? Онази!

Втурна се през градината, прелетя през стъпалата, влетя в къщата и се озова в тъмния хол.

Вдигна рязко слушалката.

— Ало! — извика.

Бзззззззззз.

— Ало, ало!

Бяха затворили.

— Ало! — изкрещя той и удари телефона. — Безмозъчен идиот!

— викна на себе си. — Седиш на онзи тротоар, глупак нещастен! Ах ти, проклет непоправим глупак!

Стисна телефона.

— Хайде, звънни отново! *Хайде!*

И през ум не му бе минавало, че може да има и други останали на Марс. През цялата седмица не бе видял жива душа. И бе решил, че всички градчета са опустели като това.

А сега се взираше в ужасния черен апарат и трепереше. Телефонната мрежа свързваше всички населени места на планетата. От кое от трийсетте градчета бе дошло обаждането?

Не знаеше.

Чакаше. Отиде до непознатата кухня, размрази малко боровинки и ги изяде безрадостно.

— Никой не е звънял — промърмори. — Сигурно е паднал някой стълб и телефонът е звъннал сам.

Но нима не бе чул щракането, което означаваше, че някой бе побързал да затвори?

Прекара остатъка от нощта в хола.

— Не заради телефона — казваше си. — Просто нямам какво друго да правя.

Слушаше как тиктака часовникът му.

— Тя няма да се обади пак. *Никога* вече няма да набере номер, от който не са й отговорили. И може би точно *сега* звъни на другите номера в града! А аз седя тук... Чакай малко! — Разсмя се. — Защо все използвам женски род?

Премигна.

— Спокойно би могъл да е и „той“, нали така?

Сърцето му заби по-бавно. Изпита голям студ и пустота.

Страшно много му се искаше да е „тя“.

Излезе от къщата и застана на сред улицата в слабата светлина на утрото.

Заслуша се. Не се чуваше никакъв звук. Никакви птици. Никакви коли. Само туптенето на сърцето му. Туп, пауза, отново туп. Лицето го болеше от напрягане. А вятърът подухваше леко, съвсем леко, разяваше пешовете на палтото му.

— Ш-ш-ш — прошепна той. — Слушай.

Завъртя се бавно в кръг, обръщаща глава от една смълчана къща към друга.

Ще набира номер след номер, помисли си. Трябва да е жена. Защо ли? Защото само жена би продължила да се обажда. Един мъж не би го направил. Мъжът е независим. Да съм се обаждал на някого? Не! И през ум не ми е минавало. Трябва да е жена. *Трябва, за Бога!*

Слушай.

Някъде далеч под звездите зазвъня телефон.

Затича се. Спра, за да се ослуша. Отново звън, съвсем тих. Пробяга още няколко крачки. Сега беше по-сilen. Втурна се по някаква уличка. Още по-силно! Отмина шест къщи, после още шест. Много по-силно! Стигна до къщата, но вратата ѝ бе заключена.

Телефонът звънеше отвътре.

Запрати един стол от верандата през прозореца на гостната и скочи след него.

Телефонът мълкна, преди да успее да го докосне.

Вървеше из къщата от стая в стая, чупеше огледала, късаше завеси, зарита печката в кухнята.

Накрая, съвсем изтощен, взе тънкия телефонен указател, включващ всеки телефонен номер на Марс. Петдесет хиляди имена.

Започна с номер едно.

Амелия Еймс. Набра номера ѝ в Ню Чикаго, на сто мили отвъд мъртвото море.

Никакъв отговор.

Номер две живееше в Ню Ню Йорк, на пет хиляди мили през сините планини.

Никакъв отговор.

Звъня на номер три, четири, пет, шест, седем, осем. Пръстите му се тресяха и едва задържаха слушалката.

— Ало? — отговори женски глас.

— Ало? — изкреша Уолтър. — О, Господи, ало!

— Това е запис — изрецитира женският глас. — Госпожица Хельн Арасумян не е вкъщи. Желаете ли да оставите съобщение, за да може да ви се обади, когато се върне? Ало? Това е запис. Госпожица Арасумян не е вкъщи. Желаете ли да оставите съобщение...

Той затвори.

Седна. Устните му трепереха.

Размисли и отново набра същия номер.

— Когато госпожица Хельн Арасумян се върне, предайте ѝ да върви по дяволите — каза в слушалката.

Звъня в Марсиански възел, в централите на Ню Бостън, Аркадия и Рузвелт Сити с надеждата, че това са най-логичните места, от които би се обадил някой; след това започна да се свързва с градските управи и други обществени институции във всяко градче. Обади се в най-добрите хотели. Има си хас някоя жена да стои на страна от лукса.

Внезапно спря, плесна силно с ръце и се разсмя. Разбира се! Провери в указателя и набра междуградски разговор до най-големия козметичен салон в Ню Тексас Сити. Че къде другаде една жена би се

размотавала с кал по лицето и би седяла под сешоар, ако не в покрит с кадифе и обсипан с диаманти козметичен салон!

Телефонът иззвъня. В другия край някой вдигна слушалката.

— Ало? — каза женски глас.

— Това е запис — заяви Уолтър Грип. — Ще дойда да вдигна заведението във въздуха.

— Това не е запис — отвърна женският глас. — Ало! Ох, здравейте, значи *има* останал жив човек! *Къде сте?*

И нададе радостен възглас.

Уолтър едва не припадна.

— *Vie!* — Скочи на крака с разширени от възбуда очи. — Мили Боже, ама че късмет, как се казвате?

— Дженевиев Селсър! — Тя заплака в слушалката. — О, толкова се радвам да ви чуя, който и да сте!

— Уолтър Грип!

— Уолтър, здравей, Уолтър!

— Здравей, Дженевиев!

— Уолтър. Толкова хубаво име. Уолтър, Уолтър!

— Благодаря.

— Уолтър, *къде си?*

Гласът ѝ бе тъй мил, сладък и хубав. Той притисна слушалката до ухото си, за да може да му шепне в нея. Почувства как едва ли не се понася във въздуха. Бузите му горяха.

— Аз съм в Марлин Вилидж — каза той. — Аз...

Бззз.

— Ало?

Бззз.

Натисна вилката. Нищо.

Някъде порив на вятъра бе повалил стълб. Дженевиев Селсър бе изчезнала толкова бързо, колкото се бе появила.

Набра отново, но линията бе мъртва.

— Е, така и така зная къде е. — Изтича навън. Слънцето се издигаше в небето, докато изкарваше малката кола от непознатия гараж, натрупа на задната седалка храна от къщата и полетя по магистралата с осемдесет мили в час към Ню Тексас Сити.

Хиляда мили. Дръж се, Дженевиев Селсър, скоро ще ме чуеш отново!

Натискаше клаксона на всеки завой.

По залез-слънце, след цял ден невъобразимо каране, отби от пътя, събу тесните обувки, изтегна се на седалката и сложи сивата мека шапка върху уморените си очи. Дишането му стана бавно и равномерно. Вятърът душише и звездите светеха нежно над него в сумрака. Марсианските планини, издигащи се вече милиони години, го заобикаляха от всички страни. Звездната светлина блещукаше по кулите на едно малко марсианско градче, не по-голямо от шахматна дъска сред сините хълмове.

Лежеше в полуурямяка, някъде между съня и будуването. Прошепна. Дженевиев. *O, Дженевиев, сладка Дженевиев* — запя тихо, — *годините идват, годините отлитат. Но, Дженевиев, сладка Дженевиев...* Усещаше топлина в себе си. Чуваше нейния тих нежен глас. *Ало, ох, здравей, Уолтър! Това не е запис. Къде си, Уолтър, къде си?*

Въздъхна и вдигна ръка да я докосне на лунната светлина. Дългата тъмна коса се развяваше на вятъра; прекрасна коса. Устните ѝ бяха като червени бонбончета. Бузите — като прясно откъснати свежи рози. Тялото ѝ бе лека мъгла, а нежният ѝ сладък глас му напяваше отново думите на старата тъжна песен *O, Дженевиев, сладка Дженевиев, годините идват, годините отлитат...*

Заспа.

Пристигна в Ню Тексас Сити в полунощ.

Спра пред козметичен салон „Делукс“ и извика.

Чакваше да изскочи навън, цялата парфюм и смях.

Нищо не се случи.

— Заспала е.

Отиде до вратата.

— Ето ме! — извика той. — Здравей, Дженевиев!

Градчето лежеше смълчано под светлината на двете луни. Някъде брезентов навес плющеше на вятъра.

Отвори широко стъклена врата и пристъпи вътре.

— Хей! — Засмя се неспокойно. — Не се крий! Знам, че си тук!

Претърси всяка кабинка.

Откри малка кърпичка на пода. Миришеше толкова хубаво, че едва не изгуби самообладание.

— Дженевиев...

Подкара колата по пустите улици, но не видя никого.

— Ако това е някакъв номер...

Намали.

— Чакай малко. Разговорът прекъсна. Може пък *тя* да е тръгнала към Марлин Вилидж, докато аз съм карал насам! Сигурно е поела по старото Крайбрежно шосе. Разминали сме се през деня. Откъде е можела да предположи, че ще тръгна насам? Не съм й го казал. И така се е уплашила при прекъсването, че се е втурнала към Марлин Вилидж да ме намери! А аз съм тук. Господи, що за идиот съм!

Наду клаксона и излетя от градчето.

Кара цялата нощ. Непрекъснато си мислеше: ами ако не ме чака в Марлин Вилидж?

Не биваше да мисли за това. Тя *трябваше* да е там. И той щеше да изтича към нея и да я прегърне. А може би дори и да я целуне — веднъж, по устните.

Дженевиев, сладка Дженевиев, засвири си той и вдигна сто мили в час.

Марлин Вилидж бе потънал в тишина на разсъмване. В магазините още горяха жълти светлини, а джубоксът бе свирил сто часа без прекъсване, докато най-сетне не се чу електрическо пращене и апаратът мълкна; така тишината бе станала пълна. Слънцето стопляше улиците и студеното пусто небе.

Уолтър зави по главната улица, без да гаси фаровете, натискаше клаксона — по шест пъти на единия ъгъл и по шест пъти на другия. Взираще се във фирмени надписи. Лицето му бе побеляло и уморено, потните му длани се хълзгаха по волана.

— Дженевиев! — викна той в безлюдната улица.

Вратата на един козметичен салон се отвори.

— Дженевиев! — Той спря колата.

Дженевиев Селсър стоеше на отворената врата на салона, докато тичаше към нея. В ръцете й имаше отворена кутия шоколадови бонбони с крем. Пръстите й бяха пълни и бледи. Излезе на светло и разкри лицето си — кръгло и дебело, с очи като две огромни яйца, тикнати в някакво бяло тесто. Краката й бяха дебели като пънове,

движеше се тежко и тромаво. Косата ѝ имаше неопределен кафяв оттенък и бе правена и преправяна в нещо като птиче гнездо. Нямаше абсолютно никакви устни и компенсираше това с голяма червена мазна уста, която ту се отваряше радостно, ту се затваряше разтревожено. Беше изскубала веждите си до две тънки като антени линийки.

Уолтър спря. Усмивката му се стопи. Стоеше и я гледаше.

Тя изпусна кутията със сладкиши на тротоара.

— Вие ли сте... Дженевиев Селсър? — Ушите му звъняха.

— Вие ли сте Уолтър Гриф? — попита тя.

— Грип.

— Грип — поправи се тя.

— Здравейте — сдържано каза той.

— Здравейте.

Здрависаха се.

Пръстите ѝ бяха лепкави от шоколад.

— Е — каза Уолтър Грип.

— Какво? — попита Дженевиев Селсър.

— Просто казах „Е“ — каза Уолтър.

— О.

Беше девет вечерта. Бяха си устроили пикник за целия ден, а за вечеря бе приготвил филе миньон, което не ѝ хареса, тъй като бе много недопечено. Наложи се да го сложи на огъня още малко, но пък се получи прекалено препечено, препържено или нещо подобно. Той се разсмя.

— Хайде на кино!

Тя каза добре и го хвана под ръка с шоколадовите си пръсти. Гледаше ѝ се обаче единствено един филм отпреди петдесет години, с Кларк Гейбъл.

— Не е ли убийствен? — Тя захихика. — Не е ли *убийствен*?

Филмът свърши.

— Пусни го отново — нареди тя.

— Отново ли? — повтори той.

— Да.

Когато се върна, тя се притисна в него и го прегърна с лапите си.

— Не си точно каквото очаквах, но все пак биваш — призна му.

— Благодаря — отвърна той и преглътна.

— Ах, този Гейбъл! — възклика тя и го ощипа по крака.

— Ох! — каза той.

След филма тръгнаха на покупки по смълчаните улици. Тя разби една витрина и облече най-крещящата рокля, която успя да намери. Изля цяло шише парфюм върху косата си и заприлича на мокро овчарско псе.

— На колко си години? — поинтересува се той.

— Познай. — Поведе го по улицата, ръсеше капки след себе си.

— Ами, към трийсет — каза той.

— Е, само на двайсет и седем съм! — сопна му се тя. — Я, поредната сладкарница! Честно казано, живея си царски, откакто гръмна цялата дандания. Никога не съм обичала моите, бяха пълни глупаци. Заминаха за Земята преди два месеца. Трябваше да ги последвам с последната ракета, но реших да остана. И знаеш ли защо?

— Защо?

— Защото всички се заяждаха с мен. Затова останах тук, където мога да се поливам по цял ден с парфюм, да пия по хиляда бири и да се тъпча със сладко, без някой да ми казва — хей, това е пълно с калории! И *ето* ме тук!

— Ето те тук. — Уолтър затвори очи.

— Става късно. — Тя го погледна.

— Да.

— Уморена съм.

— Странно. Аз пък не мога да мигна.

— О — каза тя.

— Мога да будувам цяла нощ — каза той. — Знаеш ли, в „При Майк“ има хубави плочи. Ела, ще ти ги пусна.

— Уморена съм. — Тя го стрелна с лукав блеснал поглед.

— Аз пък съм съвсем буден — каза той. — Шантава работа.

— Да се върнем в козметичния салон — каза тя. — Искам да ти покажа нещо.

Въведе го през стъклената врата и се спря пред една голяма бяла кутия.

— Когато тръгнах от Тексас Сити, взех ето това — каза тя и развърза розовата панделка. — Помислих си, е, нали съм единствената жена на Марс, а той е единственият мъж, така че...

Вдигна капака и разгъна шумолящата розова хартия. Потупа нещото вътре.

— Ето.

Уолтър Грип зяпна.

— Какво е това? — попита той, усещаше как се разтреперва.

— Не се ли сещаш, глупчо? Само дантели, бяло, фино и тъй нататък.

— Не, не се сещам.

— Сватбена рокля, глупчо!

— Нима?

Затвори очи. Гласът ѝ звучеше все така нежно, спокойно и сладко, също като по телефона. Но когато отвори очи и я погледна...

Отстъпи назад.

— Колко е красива.

— Нали?

— Дженевиев. — Хвърли поглед към вратата.

— Да?

— Дженевиев, трябва да ти кажа нещо.

— Да? — Тя пристъпи към него. Парфюмът около кръглото ѝ бяло лице почти го задушаваше.

— Това, което искам да ти кажа, е...

— Да?

— Сбогом!

Изхвъркна навън и се озова в колата, преди тя да успее да изкреши.

Тя изтича навън и застана на бордюра, докато той потегляше.

— Уолтър Гриф, връщай се веднага! — викна тя, размахваше ръце.

— Грип — поправи я той.

— Грип! — изкрешя тя.

Колата се понесе по притихналата улица въпреки нейните писъци и тропане с крак. Изгорелите газове развяха бялата рокля, стисната в месестите ѝ ръце. Звездите ярко светеха. Колата изчезна в пустинята и мрака.

Кара, без да спира, три дни и три нощи. Веднъж му се стори, че го преследва друга кола, изби го трескава пот и сви по друго шосе,

пресичаше самотния марсиански свят, минаваше през малки мъртви градчета. Продължи да кара една седмица и един ден, докато Марлин Вилидж не остана на десет хиляди мили зад гърба му. После спря в едно малко градче, Хортвил Спрингс, с няколко малки магазинчета, в които можеше да включи осветлението за цяла нощ, и ресторантчета, в които да седи и да си поръчва храна. Заживя там, с два натъпкани фризера, пълни с продукти за сто години, пури за десет хиляди дни и хубаво легло с мек дюшек.

И когато от време на време през дългите години телефонът иззвъннява, не отговаря.

ХОРАТА ОТ ЗЕМЯТА

Който и да чукаше на вратата, явно нямаше намерение да спира.
Госпожа Ттт отвори ядосано.

— Е?

— Но вие говорите *английски!* — Мъжът на прага бе изумен.

— Говоря, каквото говоря — каза тя.

— И то чудесен *английски!*

Мъжът бе с униформа. Заедно с него имаше още трима, много неспокойни, много усмихнати, много мърляви.

— Какво искате? — сопнато попита госпожа Ттт.

— Вие сте марсианка! — Мъжът се усмихна. — Разбира се, думата ви е непозната. Това е земен израз.

Кимна към хората си.

— Ние сме от Земята. Аз съм капитан Уилямс. Кацнахме на Марс преди по-малко от час. И ето ни тук, *Втората експедиция!* Имаше и Първа, но не знаем какво се е случило с нея. Но както и да е, ето ни тук. А вие сте първата марсианка, която срещаме!

— Марсианка? — Тя вдигна вежди.

— Искам да кажа, че живеете на четвъртата планета от Слънцето, нали така?

— Много ясно — сопна се тя и ги изгледа подозрително.

— А ние — той притисна топчестата си розова длан до гърдите си — сме от Земята. Нали така, момчета?

— Точно така, сър! — в хор отвърнаха те.

— Това е планетата Тирр, ако искате да знаете истинското ѝ име — уведоми ги тя.

— Тирр, Тирр. — Капитанът се разсмя гръмко. — Какво чудесно име! Но, уважаема, как така говорите такъв чудесен английски?

— Не говоря, а мисля — каза тя. — Телепатия. Сбогом!

И затръшна вратата.

Миг по-късно ужасният човек отново чукаше.

Тя отвори и учудено попита:

— Сега пък какво?

Мъжът все още бе там, мъчеше се да се усмихне. Изглеждаше слисан. Протегна ръце.

— Мисля, че не разбирате...

— Какво? — озъби се тя.

Мъжът я изгледа изненадано.

— Ние сме от *Земята*!

— Нямам време — каза тя. — Днес ме чака много готвене, чистене, шиене и тъй нататък. Явно искате да видите господин Ттт; горе в кабинета си е.

— Да — объркано каза мъжът от *Земята* и примигна. — На всяка цена трябва да видим господин Ттт.

— Зает е — каза тя и отново затръщна вратата.

Този път чукането бе неприлично силно.

— Вижте какво! — викна мъжът, когато вратата отново рязко се отвори. Скочи вътре, сякаш искаше да я изненада. — Така не се посрещат гости!

— Леле, чистият ми под! — възклика тя. — Кал! Махайте се!

Щом сте дошли в дома ми, първо си измийте обувките.

Мъжът погледна смяяно калните си обувки.

— Сега не е време за такива баналности — рече той. — Мисля, че трябва да празнуваме!

Изгледа я дълго, сякаш гледането можеше да я накара да разбере.

— Ако заради вас са ми изгорели кристалните кифли, мислете му! Ще ви цапардосам с някое дърво! — възклика тя и надникна в малката гореща фурна. Върна се зачервена, с потно лице. Очите ѝ бяха яркожълти, кожата — кафеникова; тялото ѝ бе слабо и бързо като насекомо. Гласът ѝ звучеше металически, остро.

— Изчакайте тук. Ще видя дали господин Ттт може да ви отдели малко време. По каква работа бяхте?

Мъжът изруга цветисто, сякаш го беше ударила с чук по ръката.

— Кажете му, че сме от *Земята* и че подобно нещо не се е случвало никога досега!

— Какво не се е случвало? — Тя вдигна кафявата си ръка. — Няма значение. Сега се връщам.

Стъпките ѝ отекнаха из каменната къща.

Отвън невероятно синьото марсианско небе бе горещо и неподвижно като водата на дълбоко тропическо море. Марсианската пустиня се задъхваше от жега и над нея се издигаха трептящи вълни мараня. На склона на един недалечен хълм се бе килнала малка ракета. От нея към къщата идваха големи следи.

От горния етаж се чуха спорещи гласове. Мъжете на прага се спогледаха, запристъпваха от крак на крак, чудеха се къде да дянат ръцете си и оправяха коланите си. Някакъв мъжки глас се развила отгоре. Гласът на жената му отговори. След четвърт час хората от Земята започнаха да крачат нервно, не знаеха какво да правят.

— По цигара? — предложи един от тях.

Някой извади пакет и запалиха. Заизпускаха бавни струйки бял дим. Оправиха униформите си, нагласиха яките. Гласовете горе продължаваха да мърморят и да подвикват. Водачът на хората си погледна часовника и каза:

— Двайсет и пет минути. Какво ли става там горе?

Отиде до прозореца и погледна навън.

— Горещ ден — каза един от мъжете.

— Да — съгласи се друг в ленивия и топъл ранен следобед. Гласовете отгоре бяха преминали в мърморене, а сега съвсем замълкнаха. В къщата не се чуваше нито звук, ако не се броеше собственото им дишане.

Измина цял час тишина.

— Дано не сме предизвикали някаква неприятност. — Капитанът направи няколко крачки и надзърна в дневната.

Госпожа Ттт бе там и поливаше цветята, растящи в средата на помещението.

— Знаех си, че съм забравила нещо — каза тя, когато видя капитана.

Пристипи към кухнята.

— Съжалявам — каза и му подаде един лист. — Господин Ттт е страшно зает.

И отново се зае с готвенето.

— Пък и не ви трябва той, а господин Ааа. Идете с писмото до съседната ферма, до синия канал. Господин Ааа ще ви каже всичко, което поискате да узнаете.

— Нищо не искаме да узnavаме — възрази капитанът и нацуши дебелите си устни. — Вече го знаем.

— Имате писмото, какво повече искате? — изтърси направо тя. И не каза нито дума повече.

— Е — каза капитанът.

Никак не му се искаше да тръгва. Стоеше, сякаш очакваше нещо. Приличаше на дете, взиращо се в празна коледна елха.

— Е — повтори той. — Да тръгваме, момчета.

Четишимата излязоха в горещия безмълвен ден.

След половин час господин Ааа, който седеше удобно в библиотеката си и отпиваше гълтки електрически пламък от метална чаша, чу гласовете отвън на каменната пътека. Надникна през прозореца и заразглежда четишимата униформени мъже, които примижаваха нагоре към него.

— Вие ли сте господин Ааа? — извикаха те.

— Същият.

— Господин Ттт ни изпрати при вас! — изкрештя капитанът.

— И защо? — поинтересува се господин Ааа.

— Беше зает!

— Ама че безобразие — саркастично отбеляза господин Ааа. — Да не би да си мисли, че нямам друга работа, освен да забавлявам хората, с които няма време да се разправя?

— Не това е важното, сър — извика капитанът.

— Е, за мен е. Имам много за четене. Господин Ттт е страшно невнимателен към другите. Не му е за първи път да се отнася така към мен. Ако обичате, спрете да махате с ръце, докато не приключва. И внимавайте. Хората обикновено ме слушат, когато говоря. Или ще ме изслушат любезно, или изобщо няма да говоря.

Четишимата мъже в двора се размърдаха неспокойно и отвориха уста, а вените на лицето на капитана се издуха и в очите му се появиха сълзи.

— А сега — наставнически продължи господин Ааа, — кажете, мислите ли, че е прилично господин Ттт да се държи по такъв недостоен начин?

Четишимата го зяпаха в жегата.

— Ние сме от Земята! — каза капитанът.

— Според мен това е крайно непочтено от негова страна — мърмореше господин Ааа.

— Космически кораб. Дойдохме с него. Ето го там!

— Знаете ли, не за първи път Ттт се показва така неразумен.

— Чак от Земята.

— Знаете ли, мисля да му се обадя и да му дам да се разбере.

— Само ние четиридесета, аз и тези тримата, моят екипаж.

— Да, ще му се обадя, точно така!

— Земя. Ракета. Хора. Пътуване. Космос.

— Ще му се обадя и добре ще го подредя! — извика господин Ааа и изчезна като кукла от сцената на куклен театър. В течение на една минута се чуваха яростни гласове над неизвестно какъв шантав механизъм. Долу капитанът и хората му гледаха с копнеж към красивия си кораб на хълма, така прекрасен, скъп и съвършен.

Господин Ааа се подаде на прозореца с неописуемо ликуваща физиономия.

— Извиках го на дуел! Богове! На дуел!

— Господин Ааа... — отново започна капитанът, колкото се може по-търпеливо.

— Ще го застрелям, тъй да знаете!

— Господин Ааа, бих желал да ви кажа. Изминахме шейсет милиона мили.

Господин Ааа го изгледа, сякаш го забелязваше едва сега.

— Откъде казахте, че идвате?

Капитанът грейна в усмивка.

— Е, *сега* вече стигнахме донякъде! — прошепна той на хората си и се обърна към господин Ааа. — Пропътувахме шейсет милиона мили. От Земята.

Господин Ааа се прозя.

— По това време на годината разстоянието е само *петдесет* милиона мили — отбеляза и вдигна никакво страховито на вид оръжие.

— Е, а сега трябва да тръгвам. Вземете тази глупава бележка, макар да не зная каква полза ще имате от нея, идете до градчето Йопр оттатък онзи хълм и разкажете на господин Иии. *Той* е човекът, който ви трябва. А не господин Ттт, този идиот; отивам да го убия. Не съм ви нужен и аз, тъй като не сте по моята специалност.

— Специалност, специалност! — избухна капитанът. — Трябва ли да имате определена специалност, за да приветствате пришълци от Земята!

— Не бъдете глупав, всеки знае *това*!

Господин Ааа се втурна надолу.

— Довиждане! — викна и хукна по пътеката като пощурял пергел.

Четиримата пътешественици стояха като гръмнати.

— Все пак ще намерим някой, който да ни изслуша — най-сетне промълви капитанът.

— Може пък да се махнем и пак да се върнем — навъсено предложи един от хората му. — Да излетим и да кацнем пак. Да им дадем време да организират празненството.

— Може да се окаже добра идея — промърмори умореният капитан.

Малкото градче бе пълно с хора, които влизаха и излизаха през врати, поздравяваха се един друг, носеха най-разнообразни златни, сини и алени маски, маски със сребърни устни и бронзови вежди, усмихнати и намръщени, в зависимост от настроението на собственика им.

Четиримата мъже, изпотени от дългото ходене, спряха и запитаха едно малко момиченце къде е домът на господин Иии.

— Там — кимна им детето.

Капитанът се отпусна нетърпеливо, но и внимателно на коляно и се вгledа в миловидното й лице.

— Момиченце, искам да поговоря с теб.

Настани я на коляното си и постави свитите й ръчички в големите си длани, сякаш бе време за приказка за лека нощ — която обмисляше бавно, с огромно търпение и удоволствие.

— Е, чуй ме сега, момичето ми. Преди шест месеца на Марс е пристигнала друга ракета. В нея бяха един човек на име Йорк и неговият помощник. Нямаме представа какво се е случило с тях. Може да са се разбили. Пристигнали са с ракета. Също като нас. Трябва да я видиш! *Огромна ракета!* И тъй, ние сме *Втората* експедиция, след Първата. И дойдохме тук чак от Земята...

Момиченцето разсеяно освободи едната си ръка и потупа безизразната златна маска на лицето си. После извади един златен

паяк-играчка и го пусна на земята, докато капитанът продължаваше да говори. Паякът послушно се изкатери до коляното й, а тя го наблюдаваше невъзмутимо през цепките на безизразната си маска. Капитанът я разтърси нежно и продължи да дудне разказа си.

— Ние сме земни хора — каза той. — Вярва ли ми?

— Да. — Момиченцето гледаше пръстите на краката си — как шават насам-натам в прахта.

— Чудесно. — Капитанът я щипна по ръката, донякъде шеговито, донякъде гадничко, за да я накара да го погледне. — Построихме своя собствена ракета. Можеш ли да *появярваш*?

Момиченцето пъхна пръст в носа си.

— Да.

— И... извади си пръста от носа, детенце... аз съм капитанът и...

— И никой никога досега не е прекосявал космоса с такава голяма ракета — издекламира със затворени очи малкото създание.

— Чудесно! Откъде знаеш?

— О, телепатия. — И детето избърса небрежно пръст в коляното си.

— Е, нима това не е *вълнуващо*? — извика капитанът. — Не се ли радваш?

— По-добре веднага идете при господин Иии — каза момичето и пусна паяка на земята. — Господин Иии ще се радва да поговори с вас.

Отдалечи се тичешком, а паякът-играчка послушно защъка след нея.

Капитанът продължи да клечи с протегната ръка, загледан след момиченцето. Очите му се бяха размътили също като главата му. Погледна празните си длани. Устата му зяпна. Другите трима стояха до него в компанията на сенките си. Плюха върху каменната улица...

Господин Иии отвори вратата. Бил тръгнал на лекция, но имал свободна минута, стига да влязат по-скоро и да му кажат от какво се нуждаят...

— От малко внимание — отвърна капитанът. Бе уморен, със зачервени очи. — Ние сме от Земята, имаме си ракета, четирима сме, екипаж и капитан, изтощени сме, гладни, искахме да поспим някъде. Бихме желали някой да ни даде ключа от града или нещо подобно,

някой да се ръкува с нас, да вика „Ура!“ и „Браво, човече!“ В общи линии, това е.

Господин Иии бе висок, сякаш парообразен и кълъщав, с дебели сини кристали над жълтеникавите очи. Наведе се над бюрото си и затършува из книжата, като от време на време хвърляше изпитателни погледи към гостите.

— Е, май формуларите не са тук, така *мисля*. — Започна да рови из чекмеджетата. — Уф, къде ли съм ги набутал? Някъде. Някъде тук. О, *ето ги!* Ето!

Вдигна ги оживено.

— Естествено, ще трябва да ги подпишете.

— Трябва ли да минаваме през всички тези глупави формалности?

Господин Иии му отправи дебел стъклен поглед.

— Казвате, че сте от Земята, нали? Е, не ви остава нищо друго, освен да подпишете.

Капитанът написа името си.

— Желаете ли и другите да се подпишат?

Господин Иии погледна капитана, после спътниците му, и избухна в подигравателен смях.

— *Te* да подпишат. Хо-хо! Ама че смешно. *Te...* ох, *me* да подпишат! — От очите му потекоха сълзи. Плесна се по коляното и се преви, кискаше се неудържимо. Накрая се хвана за края на бюрото и се изправи. — *Te* да подпишат!

Четиримата мъже се намръзиха.

— Какво му е смешното?

— Те да подпишат! — отново повтори останалият без дъх господин Иии. — Ама че смешно. Трябва да го разкажа на господин Ццц!

Прегледа попълнения формулар, като продължаваше да се смее.

— Всичко изглежда наред — каза накрая. — Дори съгласието за евтаназия, ако се появи такава неотложна нужда.

Отново се захили.

— Съгласие за *какво*?

— Не говорете. Имам нещо за вас. Ето. Вземете този ключ.

Капитанът се изчерви.

— Това е голяма чест.

— Това не е ключът на града, глупчо! — сряза го господин Иии.
— А просто за Дома. Тръгнете по ей онзи коридор, отключете голямата врата, влезте вътре и затворете хубаво. Можете да пренощувате там. На сутринта ще изпратя господин Ццц да ви види.

Капитанът колебливо взе ключа и остана да стои, загледан в пода. Хората му не помръдваха. Сякаш им бяха източили цялата кръв и ракетна треска. И бяха оставени съвсем пресушени.

— Какво има? Какво не е наред? — заинтересува се господин Иии. — Какво чакате? Какво искате? — Приближи, наведе се и заразглежда лицето на капитана. — Хайде, казвайте!

— Май дори вие не можете... — промълви капитанът. — Тоест, искам да кажа, да се опитате, или да си помислите... — Той се поколеба. — Положихме много усилия, изминахме дълъг път, не можете ли просто да ни стиснете ръцете и да кажете едно „Браво на вас“, не... мислите ли?

Гласът му загъръхна.

Господин Иии отсечено протегна ръка.

— Поздравления! — Усмихна им се студено. — Поздравления — повтори и се обърна. — Трябва да вървя. Използвайте ключа.

И без да им обръща повече внимание, сякаш се бяха стопили на пода, господин Иии започна да обикаля из стаята и да пълни малкото си куфарче с документи. Остана вътре цели пет минути, но не се обърна нито веднъж към скръбния квартет, който стоеше с наведени глави, с уморени крака и помръкнали очи. Докато излизаше през вратата, господин Иии бе зает да разглежда ноктите си...

Тръгнаха умърлушено по коридора в слабата светлина на тихия следобед. Стигнаха до голяма изльскана сребърна врата и сребърният ключ я отвори. Влязоха, затвориха и се обърнаха.

Намираха се в огромна осветена от слънцето зала. Мъже и жени седяха на маси или се бяха събрали на групички и разговаряха. При звука от затварянето на вратата се обърнаха към четиримата униформени.

Един марсианец пристъпи напред и се поклони.

— Аз съм господин Ууу.

— Аз пък съм капитан Джонатан Уилямс от Ню Йорк, Земята — вече равнодушно отвърна капитанът.

Залата незабавно гръмна!

Гредите на тавана се разтресоха от викове и възгласи. Хората се втурнаха напред, махаха и крещяха радостно, събaryaха маси, ликуваха, тълпяха се около хората от Земята, след което ги вдигнаха и ги понесоха на ръце. Обиколиха шест пъти цялата зала, като подскачаха и пееха.

Хората от Земята бяха тъй потресени, че се оставиха да ги носят цяла минута, преди да започнат да се смеят и да си викат един на друг.

— Хей! Това вече ми харесва!

— Това е живот! Exa! Ура! Хей!

Намигаха си. Вдигаха ръце и пляскаха.

— Хей!

— Ура! — рече тълпата.

Настаниха ги на една маса. Виковете утихнаха.

Капитанът едва не се разрида.

— Благодаря ви. Хубаво е, страшно е хубаво.

— Разкажете ни за себе си — подкани ги господин Ууу.

Капитанът прочисти гърлото си.

Докато говореше, аудиторията охкаше и ахкаше. Той представи екипажа си; всички произнесоха по една кратка реч и останаха смутени от бурните аплодисменти и овации.

Господин Ууу тупна капитана по рамото.

— Радвам се да видя и други хора от Земята! Аз също съм оттам.

— Вие? От Земята? — Капитанът го зяпна. — Но как е възможно? С ракета ли дойдохте? Нима наистина космическите полети съществуват от векове? — Гласът му бе изпълнен с разочарование. — От коя страна сте?

— От Тюиереол. Пристигнах чрез силата на духа на тялото ми, преди много години.

— Тюиереол — повтори капитанът. — Не съм чувал за такава страна. А какво беше това за силата на духа на тялото?

— А това е госпожица Ррр, тя също е от Земята. *Нали*, госпожице Ррр?

Госпожица Ррр кимна и се разсмя малко странно.

— А също така господин Ъъъ, господин Яя и господин Ввв!

— Аз пък съм от Юпитер — изпъчи се един мъж.

— А аз — от Сатурн! — заяви друг и очите му проблеснаха лукаво.

— Юпитер, Сатурн — промърмори капитанът, премигваше.

Беше станало много тихо; хората стояха наоколо или седяха на странно празните за банкет маси. Жълтите им очи блестяха, под скулите им имаше тъмни сенки. Капитанът едва сега забеляза, че няма прозорци; светлината като че ли проникваше през стените. Имаше само една врата.

Капитанът трепна.

— Нещо не е наред. Къде на Земята се намира Тюиереол? Някъде край Америка ли е?

— Какво е Америка?

— Не сте чували за Америка? Казвате, че сте от Земята, а не знаете за Америка!

Господин Ууу се изправи гневно.

— Земята е планета на морета и единствено на морета. Там няма суша. Аз съм от Земята и го зная.

— Чакайте малко. — Капитанът отстъпи назад. — Изглеждате като обикновен марсианец. Жълти очи. Кафява кожа.

— На Земята има само *джунгла* — гордо заяви госпожица Ррр.

— Аз съм от Орри, от изградената със сребро цивилизация!

Сега капитанът се обърна и изгледа поред господин Ууу, после господин Йъъ, господин Ззз, господин Ннн, господин Ххх и господин Ббб. Жълтите им очи се разширяваха и свиваха на светлината, фокусираха се и се разсейваха. Започна да трепери. Накрая се обърна към хората си и ги изгледа мрачно.

— Разбирате ли какво е това?

— Какво, сър?

— Това не е никакво празненство — уморено отвърна капитанът.

— Не е никакъв банкет. Това не са представители на властите. Не е импровизирано парти. Вижте очите им. Чуйте ги само!

Никой не смееше да поеме дъх. Само очите им шареха из затворената стая.

— Едва сега разбирам... — Гласът на капитана звучеше кухо и сякаш много отдалеч. — Едва сега разбирам защо всеки ни даваше бележки и ни препращаше нататък, докато не се срещнахме с господин

Иии, който ни прати по коридора с ключ да отворим вратата и да я затворим след себе си. И ето ни тук...

— Къде, сър?

Капитанът въздъхна.

— И ето ни в лудницата.

Бе нощ. Голямата зала бе потънала в тишина и бе слабо озарена от скрити светлини в прозрачните стени. Четиридесет мъже от Земята седяха около една дървена маса с унило клюмнали глави и си шепнеха. Мъже и жени лежаха сгушени на пода. В тъмните ъгли се долавяше по някое движение, от време на време мъж или жена размахваха ръце. На всеки половин час някой от екипажа се опитваше да отвори сребърната врата и се връщаше на масата.

— Не става, капитане. Добре сме заключени.

— Сериозно ли ни мислят за луди, сър?

— Напълно. Точно затова не ни посрещнаха с гръм и тръсъци. Просто са ни изтърпявали; явно тук психичните заболявания не са рядкост. — Той посочи тъмните спящи тела около тях. — Параноиди, всички до един! И как само ни посрещнаха! В един момент... — в очите му блесна и угасна пламъче — в един момент си помислих, че най-сетне наистина ни посрещнат. Цялото онова викане, пеене и речи. Доста приятно, нали... поне докато траеше?

— Колко време ще ни държат тук, сър?

— Докато не докажем, че не сме ненормални.

— Това не би трябвало да е трудно.

— *Надявам се.*

— Не изглеждате особено сигурен, сър.

— Не съм. Вижте в онзи ъгъл.

Един мъж клечеше в мрака. От устата му излизаше син пламък, който прие заоблените форми на дребна гола жена. Тя разцъфтя нежно сред парите от кобалтова светлина, като шепнеше и въздишаше.

Капитанът кимна към друг ъгъл. Там стоеше жена и се променяше. Отначало бе вградена в кристална колона, после се разтопи и се превърна в златна статуя, в жезъл от полиран кедър и накрая — отново в жена.

Навсякъде из среднощната зала хората си играеха с тънки виолетови пламъци, променяха се и се движеха, защото именно нощта

бе времето на промените и емоциите.

— Вълшебници, магьосници — прошепна един от мъжете.

— Не. Халюцинации. Предават ни своето безумство, за да виждаме и ние халюцинациите им. Телепатия. Самовнушение и телепатия.

— Това не ви ли тревожи, сър?

— Тревожи ме. Ако халюцинациите могат да изглеждат така „истински“ за нас и за всеки друг, ако могат да са така грабващи и правдоподобни, то няма нищо чудно, че са ни приели за луди. Щом онзи мъж може да създаде малката синя огнена жена, а жената да се превръща в колона, какво им пречи на нормалните марсианци да решат, че *ние* сме създали ракетата си с *наши* умове?

— О! — възкликаха хората му в сенките.

Около тях в огромната зала подскачаха, припламваха и изчезваха сини пламъци. Малки демони от червен пясък тичаха между зъбите на спящите. Жени се превръщаха в блестящи змии. Мириеше на влечуги и животни.

На сутринта всички изглеждаха свежи, щастливи и напълно нормални. Нямаше никакви пламъци и демони. Капитанът и хората му чакаха до сребърната врата с надеждата, че тя ще се отвори.

Господин Ццц дойде след около четири часа. Имаха чувството, че е прекарал поне три часа от другата страна и ги е изучавал, преди да влезе и да ги покани в малкия си кабинет.

Бе приветлив усмихнат мъж, ако можеше да се вярва на маската му — на нея бяха нарисувани не една, а три усмивки. Зад нея се чуваше гласът на не толкова радушен психолог.

— Значи вие сте новата беля?

— Мислите, че сме луди, но не сме — каза капитанът.

— Съвсем не. Не мисля, че *всички вие* сте луди. — Психологът посочи с малката си пръчица капитана. — Не. Само вие, сър. Останалите са вторични халюцинации.

Капитанът се плесна по коляното.

— *Това* било значи! Ето защо господин Иии така се смееше, когато го попитах дали не иска и хората ми да подпишат!

— Да, господин Иии ми разказа. — Психологът се разсмя през ухилената си маска. — Добра шега. Докъде бях стигнал? А, да, до

вторичните халюцинации. Идват жени, от ушите на които изпълзват змии. Когато ги излекувам, змиите изчезват.

— Ще се радваме да бъдем излекувани. Хайде, започвайте.

Господин Ццц изглеждаше изненадан.

— Колко необичайно. Малцина искат да бъдат излекувани. Нали разбирате, лечението е драстично.

— Действайте! Сигурен съм, че сам ще се уверите, че всички сме съвсем с всичкия си.

— Нека проверя документите ви, за да съм сигурен, че са в ред за „лечението“. — Той прелисти една папка. — Да. Знаете ли, случай като вашия се нуждаят от специално „лечение“. Хората в онази зала са с по-леки заболявания. Щом обаче сте стигнали толкова далеч — с първични, вторични, слухови, обонятелни и вкусови халюцинации, както и с осезателни и оптични фантазии, — положението е наистина много сериозно. Ще трябва да прибегнем до евтаназия.

Капитанът скочи с рев.

— Вижте какво, до гуша ни дойде! Прегледайте ни, чукайте ни по коленете, проверете сърцата ни, изследвайте ни, задавайте ни въпроси!

— Можете да говорите свободно.

Капитанът говори разпалено цял час. Психиатърът слушаше.

— Невероятно — замислено каза накрая. — Това е най-подробната фантазия, която съм чувал.

— По дяволите, ще ви покажем ракетата си! — изкрешя капитанът.

— Ще се радвам да я видя. Можете ли да я материализирате в тази стая?

— О, че как. Намира се в папката, под буква *P*.

Господин Ццц сериозно заразглежда папката. После изцъка с език и я затвори.

— Защо ми казахте да търся? Ракетата не е там.

— Естествено, че не е, идиот такъв! Майтапех се. Лудите майтапяят ли се?

— Понякога може да се намери по някое странно чувство за хумор. А сега ме заведете при ракетата си. Искам да я видя.

Бе пладне. Беше станало много горещо, когато стигнаха до ракетата.

— Така значи.

Психологът отиде до кораба и го почука. Разнесе се тихо кънтене.

— Мога ли да вляза? — лукаво попита той.

— Можете.

Господин Ццц пристъпи вътре и дълго не се появи.

— Ама че идиотско, вбесяващо положение! — Капитанът дъвчеше пура, докато чакаше. — Иде ми да се върна у дома и да кажа на хората да не се занимават с Марс. Ама че подозрителна сбирщина кретени!

— Изглежда, голяма част от населението им е побъркана, сър. Това като че ли е основната причина за съмненията им.

— Въпреки това всичко е адски дразнещо.

След половин час ровене, чукане, слушане, мирисане и опитване психологът най-сетне се появи навън.

— Е, *сега* вярвате ли! — изкрештя капитанът, сякаш се обръща към глух.

Психологът затвори очи и сбърчи нос.

— Това е най-невероятният пример на осезателна халюцинация и хипнотично внушение, с който съм се сблъсквал. Разгледах вашата „ракета“, както я наричате. — Почука корпуса. — Чувам я. Звукова илюзия. — Пое въздух. — Подушвам я. Обонятелна халюцинация, предизвикана чрез телепатия. — Целуна кораба. — Вкусвам я. Вкусова илюзия!

Стисна ръката на капитана.

— Мога ли да ви поздравя? Вие сте психопатичен гений! Създали сте абсолютно завършено творение! Проектирането на собствения ви психически живот в съзнанието на друг чрез телепатия и запазване на халюцинациите от отслабване е почти невъзможна задача. Хората в Дома обикновено се ограничават със зрителните халюцинации, в най-добрая случай — с комбинация между зрителни и слухови. А вие сте успели да балансирате всичко накуп. Вашето безумие е напълно съвършено!

— Моето безумие??!

Капитанът бе съвсем пребледнял.

— Да, да, що за чудесно безумие. Метал, гума, гравитационни уреди, храна, дрехи, гориво, оръжия, подвижни стълби, болтове, гайки, лъжици... Вътре наброих десет хиляди отделни предмета! Никога не съм виждал толкова завършено нещо. Имаше дори *сенки* под койките и под *всичко* останало! Каква концентрация на волята! И всичко, независимо как или кога го проверявах, си имаше миризма, осезаемост, вкус, звук! Дайте да ви прегърна!

Най-сетне отстъпи назад.

— Ще напиша върху вас най-голямата си монография! Следващия месец ще представя случая ви пред Марсианска академия! Вижте се само! Та вие сте сменили дори цвета на очите си от жълти на сини, кожата ви от кафява е станала розова. А дрехите, а ръцете ви! С по пет пръста вместо шест! Биологични метаморфози чрез психическа неуравновесеност! А и тримата ви приятели...

Извади малък пистолет.

— Естествено, неизлечим случай. Бедният невероятен човек. Мъртвъ ще сте по-щастлив. Имате ли някакви последни думи?

— Спрете, за Бога! Не стреляйте!

— Нещастно създание. Ще те освободя от това страдание, накарало те да си въобразяваш ракетата и тези трима мъже. Ще бъде завладяващо да гледам как приятелите ти и ракетата изчезват, след като те убия. Ще напиша хубава статия за разпадането на невротичните образи, наблюдавано от първо лице.

— Аз съм от Земята! Казвам се Джонатан Уилямс, а това...

— Да, зная — успокои го господин Ццц и стреля.

Капитанът рухна с куршум в лицето. Останалите трима изкрещяха.

Господин Ццц се облеши към тях.

— Продължавате да съществувате? Направо страховто! Халюцинации с времева и пространствена устойчивост! — Насочи оръжието към тях. — Е, така ще ви уплаща, че ще изчезните.

— Не! — изкрещяха тримата мъже.

— Звуков апел дори след смъртта на пациента — отбеляза господин Ццц, докато ги застреляше.

Тримата останаха да лежат неподвижни на пясъка, без да се променят.

Той ги ритна. После почука по кораба.

— Продължава да е тук! И *те* също!

Стреля отново и отново в телата. После отстъпи назад. Усмихнатата маска падна от лицето му.

Физиономията на психолога бавно се промени. Челюстта му увисна. Пистолетът се изхлузи от пръстите му. Очите му гледаха празно и отсъстващо. Той вдигна ръце и се завъртя неуверено. Заопипва телата. Устата му се изпълни със слюнка.

— Халюцинации — мърмореше трескаво. — Вкус. Зрение. Мирис. Звук. Осезание.

Размаха ръце. Очите му се изцъклиха. От устата му започна да излиза пяна.

— Махайте се! — изкреша на телата. — Махай се! — викна към кораба.

Погледна треперещите си ръце.

— Заразен съм — прошепна невярващо. — Прехвърлило се е върху мен. Телепатия. Хипноза. Сега и *аз* съм луд. Заразен. От халюцинации във всички форми на възприятието.

Спра и затърси с изтърпали пръсти пистолета.

— Има само едно лекарство. Един-единствен начин да ги накарам да се махнат, да изчезнат.

Проехтя изстрел. Господин Ццц се строполи.

Четирите човешки трупа лежаха на слънцето. Господин Ццц също.

Ракетата стоеше килната върху малкия слънчев хълм, без да изчезва.

Жителите на градчето я намериха привечер и се зачудиха какво ли е това. Никой не знаеше, така че я продадоха на един вехтошар, която я откара да я разреже и да я продаде на вторични суровини.

Цяла нощ валя. Следващият ден бе ясен и топъл.

МЪРТВИЯТ СЕЗОН

Сам Паркил въртеше метлата, разчистваше синия марсиански пясък.

— Готово. Погледни де! — Той посочи. — Виж само табелата. ХОТДОЗИТЕ НА САМ! Елма, не е ли прекрасна?

— Разбира се, Сам — каза жена му.

— Господи, ама че промяна! Де да можеха да ме видят момчетата от Четвъртата експедиция! Радостен съм, че съм в бизнеса, а останалите още набиват крак във войската. Ще натрупаме хиляди, Елма. Хиляди!

Жена му го изгледа дълго, без да каже нищо. Накрая попита:

— Капитанът, който застрелял онзи, дето си мислел, че трябва да убие всички останали хора от Земята. Как му беше името?

— Спендър. Абсолютен ненормалник. Голям особняк беше. О, капитан Уайлдър ли? Отлетял е за Юпитер, доколкото чух. Било издигане. Знаеш ли, струва ми се, че и той малко се смахна на Марс. Страшно докачлив, нали се сещаш. Ще се върне от Юпитер и Плутон след двайсетина години, ако изкара късмет. Това получи, задето не си затваряше устата. А докато той замръзва от студ, виж ме мен! Виж това място!

Намираха се на кръстопът, където се срещаха две пусты шосета и отново се разделяха в мрака. Именно тук Сам Паркил бе изbral да издигне паянтовата барака от алуминий, осветена от ярка бяла светлина и тресяща се от звуците на джубокса.

Спря да оправи бордюра от натрошено стъкло, който бе поставил покрай пътеката. Беше взел стъклото от едни стари марсиански постройки сред хълмовете.

— Най-добрата стока на двата свята! Първият човек на Марс с лавка за хотдог! Най-вкусния лук, чили и горчица! Не можеш да кажеш, че не си отварям очите на четири. Това са главните магистрали, а там е мъртвият град и полезните изкопаеми. Камионите от Селище

101 ще има да минават денонощно оттук! Зная къде да избера място, нали?

Жена му заразглежда ноктите на ръцете си.

— Мислиш ли, че тези десет хиляди работнически ракети от нов тип ще стигнат до Марс? — попита най-сетне.

— След около месец — отвърна той. — Какво смешно има?

— Не вярвам на земните хора — каза тя. — Ще повярвам, когато сама видя десетте хиляди ракети да пристигат със сто хиляди мексиканци и китайци в тях.

— Клиенти. — Той се наслади на думата. — Сто хиляди гладни души.

— Ако — каза бавно жена му, гледаше небето — няма атомна война. Не вярвам на атомните бомби. Толкова са много на Земята, че не се знае какво може да стане.

— О — каза Сам и продължи да мете.

С периферното си зрение забеляза синьо проблясване. Нещо се заря нежно във въздуха зад него.

— Сам — чу гласа на жена си. — Един твой приятел е дошъл да те види.

Сам рязко се извъртя и се озова пред маската, която се носеше на вята.

— Пак ли ти! — възклика Сам и вдигна метлата като оръжие.

Маската кимна. Бе изсечена от светлосиньо стъкло и бе надяната над тънка шия, под която се развяваше широка роба от тънка жълта коприна. От гънките се появиха две сребристи, сякаш плетени ръце. Устата на маската представляваше процеп, от който се носеха melodични звуци, докато тя заедно с робата и ръцете ту се издигаше нагоре, ту се снишаваше.

— Господин Паркил, отново дойдох да говоря с вас — произнесегласът зад маската.

— Нали ти казах, че не искам да те виждам тук! — викна Сам. — Ела де. Ще ти дам Заболяването!

— Вече прекарах Заболяването — каза гласът. — Аз съм един от малцината оцелели. Дълго боледувах.

— Тогава иди се крий сред хълмовете, където ти е мястото. Защо си дошъл да ме тормозиш? Съвсем неканен. По два пъти на ден.

— Не искаме да ви сторим нищо лошо.

— Аз обаче искам! — каза Сам и отстъпи назад. — Не обичам непознатите. Не обичам марсианци. Никога не бях виждал марсианец. Неестествено е. През всичките тези години се криете, а сега изведнъж ми се струпвате на главата. Остави ме на мира.

— Дойдохме по много важен въпрос — каза синята маска.

— Ако е заради земята, моя е. Построих си лавката за хотдог със собствените си ръце.

— В известен смисъл *наистина* е заради земята.

— Вижте какво — каза Сам. — Аз съм от Ню Йорк. Там, откъдето идвам, има още десет милиона като мен. А вие сте останали само няколко десетки, нямате градове, мотаете се из хълмовете без водачи, без закони, а сега ми се изтъпанчвате да ми говорите за земята. Е, старото се отдръпва, за да отвори път на новото. Това е положението. Даваш и вземаш. Имам пистолет. Заредих го, след като си отиде сутринта.

— Ние, марсианците, сме телепати — каза студената синя маска.

— Намираме се в контакт с един от градовете ви оттатък мъртвото море. Слушахте ли радио?

— Радиото ми е развалено.

— Значи не знаете. Има важна новина. Относно Земята...

Сребърната ръка направи знак. В нея се появи бронзова тръба.

— Нека ви покажа това.

— Пистолет! — изкрещя Сам Паркил.

Миг по-късно бе извадил собственото си оръжие от кобура и стреля в мъглата, в робата, в синята маска.

Маската остана за малко във въздуха. После копринената роба се свлече с тихо шумолене като малка циркова шатра, маската се спусна надолу и сребърните нокти изтракаха върху каменната пътека. Маската остана да лежи върху малка купчинка безмълвни бели кости и плат.

Сам стоеше задъхан.

Жена му се олюляваше над купчинката.

— Това не е оръжие — каза тя и се наведе. Вдигна бронзовата тръба. — Искаше да ти покаже някакво съобщение. Написано е със странна писменост, само сини змии. Не мога да го разчета. Ти можеш ли?

— Не, това е марсианско картично писмо. Кой знае какво е. Остави го! — Сам трескаво се огледа. — Може да има и други! Трябва

да го махнем оттук. Донеси лопатата!

— Какво си решил да правиш?

— Ще го погреба, разбира се!

— Не биваше да стреляш по него.

— Да, стана грешка. По-бързо!

Тя мълчаливо му донесе лопатата.

В осем часà Сам отново метеше машинално пред лавката. Жена му седеше със скръстени ръце на ярко осветения праг.

— Съжалявам, че стана така — каза той. Погледна я и извърна очи. — Разбираш, че стана по чиста случайност.

— Да — каза жена му.

— Стана ми страшно гадно, когато го видях да измъква онова оръжие.

— Какво оръжие?

— Добре де, взех го за оръжие! Съжалявам, съжалявам! Колко пъти трябва да го кажа!

— Ш-ш-ш. — Елма сложи пръст на устните си. — Тихо.

— Не ми пука — изсумтя той. — Зад мен е цялата компания Земни селища! Тези марсианци няма да посмеят...

— Виж — каза Елма.

Той погледна към дъното на мъртвото море. Изпусна метлата. Вдигна я, отвори уста, от нея капна малка капка слюнка. Изведнъж се разтрепери целият.

— Елма, Елма, Елма!

— Идат — каза Елма.

По древното морско дъно, подобно на сини призраци, подобно на син дим се носеха десетина високи марсиански пясъчни кораба със сини платна.

— Пясъчни кораби! Но тях вече ги няма, Елма. Пясъчните кораби вече не съществуват!

— Приличат ми точно на такива — каза тя.

— Но властите ги конфискуваха всичките! Натрошиха ги, а няколко продадоха на търг! Аз съм единственият в цялата проклета територия, който притежава кораб и може да го управлява.

— Вече не. — Тя кимна към морето.

— Бързо! Да се махаме оттук!

— Защо? — бавно попита тя, очарована от марсианските кораби.

— Защото ще ме убият! Бързо, влизай в пикапа!
Елма не помръдна.

Наложи се да я завлече насила зад бараката, където чакаха две машини — пикапът, който използваше редовно допреди около месец, и старият марсиански пясъчен кораб, който бе купил просто така на един търг и с който през последните три седмици бе пренасял материали по гладкото морско дъно. Едва сега се сети. Двигателят на пикапа лежеше изваден на земята — вече втори ден се занимаваше с него.

— Пикапът май не е във форма — отбеляза Елма.
— Пясъчният кораб. Качвай се!
— И да те оставя да ме возиш в пясъчен кораб? Как пък не!
— Качвай се! Мога да го управлявам.

Натика я вътре, скочи зад нея, сграбчи кормилото и завъртя кобалтовото платно да улови вечерния ветрец.

Звездите светеха ярко, сините марсиански кораби се носеха по шепнещите пясъци. Собственият му кораб отначало не искаше да помръдне, но той се сети за котвата и побърза да я вдигне.

— Хайде!

Вятърът понесе устремно пясъчния кораб по дъното на мъртвото море, над отдавна погребани кристали, покрай полуизправени стълбове, изоставени докове от мрамор и месинг, покрай мъртви бели шахматни градове и пурпурни подножия на хълмове към далечината. Марсианските кораби станаха по-малки, след това подгониха кораба на Сам.

— Май им дадох да разберат, за Бога! — викна Сам. — Ще докладвам в Ракетната корпорация. Ще ми дадат закрила! Доста съм бърз.

— Можеха да те спрат, ако искаха — уморено рече Елма. — Просто не им се занимаваше.

Той се изсмя.

— Как пък не. Защо им е да ме оставят? Не, просто не бяха достатъчно бързи, това е.

— Мислиш ли? — Елма кимна към нещо зад него.

Той не се обърна. Усети студен полъх. Боеше се да се обърне. Долови нещо на седалката зад себе си, нещо крехко като дъх в студена утрин и синьо като дим от хикория по здрач, нещо като стари бели дантели, като снежинки, като тънък чуплив скреж върху земята.

Чу се звън като от чупене на тънка стъклена чиния. Смях. И отново тишина. Той се обърна.

Момичето седеше спокойно на пейката при кормилото. Китките ѝ бяха тънки като висулки, очите — ясни като луните и също тъй големи, спокойни и бели. Вятърът духаше в лицето ѝ и тя се вълнуваше като отражение в студена вода, коприната се разяваше около крехкото ѝ тяло като струйки син дъжд.

— Върнете се — каза тя.

— Няма. — Сам трепереше с фините деликатни тръпки на ужаса, подобно на увиснал във въздуха стършел, неспособен да избере между страха и омразата. — Махай се от кораба ми!

— Това не е ваш кораб — каза видението. — Той е стар като света ни. Плавал е по пясъчните морета преди десет хиляди години, когато те са шептели и доковете са оставали празни, а вие дойдохте и го откраднахте. А сега обърнете и се върнете при кръстопътя. Трябва да разговаряме. Случи се нещо важно.

— Махай се от кораба ми! — каза Сам. Измъкна пистолета от скърцащия кожен кобур. Насочи го внимателно. — Скачай, докато преброя до три, или...

— Недайте! — извика момичето. — Няма да ви направя нищо. Нито пък някой от другите. Идваме с мир!

— Едно — каза Сам.

— Сам! — обади се Елма.

— Чуйте ме — каза момичето.

— Две — твърдо рече Сам.

— Сам! — извика Елма.

— Три — каза Сам.

— Ние само... — каза момичето.

Пистолетът изтрещя.

На слънчевата светлина снегът се топи, кристалите се изпаряват, превръщат се в нищо. В светлината на огъня парите танцуваат и изчезват. В кратера на вулкана крехките неща се пръсват и изчезват. От изстрела, от огъня, от сътресението момичето се нагъна като мек шал, стопи се като кристална статуетка. Вятърът отнесе онова, което бе останало от нея — лед, снежинка, дим. Мястото до кормилото опустя.

Сам прибра пистолета, без да погледне жена си.

— Сам — прошепна тя над осветеното от луните пясъчно море минута по-късно. — Спри кораба.

Той обрна към нея пребледнялото си лице.

— Не, няма да го направиш. Няма да ме оставиш, не и след цялото това време.

Тя погледна ръката му, докосваща пистолета.

— Мисля, че ти би го направил. Всъщност сигурна съм, че би го направил.

Той рязко завъртя глава, стиснал здраво кормилото.

— Елма, това е лудост. Още малко и ще стигнем града, всичко ще е наред!

— Да — студено отвърна жена му и легна назад.

— Елма, изслушай ме.

— Няма нищо за слушане, Сам.

— Елма!

Минаваха край едно малко бяло шахматно градче и в своето безсилие, в яростта си той изстреля шест куршума в кристалните кули. Градът се разпадна в душ древно стъкло и пръснат кварц. Изчезна като направен от сапун. Вече не съществуваше. Той се разсмя, стреля отново и последната кула, последната шахматна фигура се подпали и се понесе към звездите на сини парченца.

— Ще ги науча аз! Всичките ще ги науча!

— Давай, Сам, научи ни. — Тя лежеше в сенките.

— Ето още един град! — Сам зареди пистолета. — Гледай само как ще го подредя!

Призрачните сини кораби се появиха зад тях и започнаха неумолимо да нарастват. Отначало той не ги видя. Чу единствено високото свистене, писъка на стомана в пясък — това бе звукът на острите като бръснач носове, разсичащи морското дъно, червените и сини знамена се разяваха. В светлосините кораби имаше тъмносини фигури, мъже с маски, мъже със сребристи лица, мъже със сини звезди вместо очи, мъже с изваяни златни уши, мъже с бузи от метални листа и инкрустирани с рубин устни, мъже със скръстени ръце, мъже, които го преследваха. Марсиански мъже.

Един, два, три, броеше ги Сам. Марсианските кораби приближаваха.

— Елма, Елма, не мога да им избягам на всичките!

Елма не отговори, дори не се надигна от мястото си.

Сам стреля осем пъти. Един от пясъчните кораби се разпадна — платното, изумруденият корпус, бронзовите рифови връзки, луннобялото кормило и всички образи в него. Маскираните мъже се забиха в пясъка и се разпаднаха в оранжеви пламъци и дим.

Но другите кораби все така приближаваха.

— Много са, Елма! — извика той. — Ще ме убият!

Пусна котвата. Безсмислено бе. Платното се спусна и се нагъна с шепот. Корабът спря. Вятърът спря. Пътуването спря. Марс стоеше замръзнал, докато великолепните марсиански съдове обикаляха колебливо около него.

— Човече от Земята — обади се нечий глас някъде отгоре. Раздвижи се сребристата маска. Рубинените устни заблестяха едновременно с думите.

— Нищо не съм направил!

Сам гледаше наобиколилите го лица — най-малко сто. На Марс не бяха останали много марсианци — общо сто, най-много сто и петдесет. И сега повечето от тях бяха тук, в мъртвото море, във възкресените си кораби, край мъртвите си шахматни градове, един от които току-що се бе пръснал като улучена с камък кристална ваза. Сребристите маски проблясваха.

— Беше грешка — умолително каза той, докато слизаше от кораба си. Жена му остана да лежи като мъртва на дъното. — Дойдох тук като всеки честен предприемчив бизнесмен. Взех малко материали от една разбила се ракета и си построих най-хубавата лавка, която сте виждали, на онзи кръстопът... знаете къде е. Трябва да признаете, че ме бива като строител. — Сам се разсмя и се огледа. — И тогава се появи онзи марсианец... зная, че ви е бил приятел. Смъртта му бе злополука, уверявам ви. Исках само да имам лавка за хотдог, единствената лавка на Марс, първата и най-важна от всички. Разбирате ли? Щях да предлагам най-хубавите проклети хотдози, с чили и лук, и портокалов сок.

Сребристите маски останаха неподвижни, пламтящи на лунната светлина. Жълти очи светеха към него. Усети как стомахът му се свива, стяга се, става на камък. Захвърли пистолета в пясъка.

— Предавам се.

— Вземете оръжието си — казаха в хор марсианците.

— Какво?

— Оръжието. — Ръка от скъпоценни камъни махна над синия нос на един от корабите. — Вземете го. Махнете го.

Без да повярва на чутото, той вдигна пистолета.

— А сега — продължи гласът, — обърнете кораба и се върнете при лавката си.

— Веднага ли?

— Веднага — каза гласът. — Няма да ви направим нищо лошо. Побягнахте, преди да успеем да ви обясним. Елате.

Огромните кораби обърнаха легко като лунни перца. Подобните им на криле платна заплющаха, сякаш ръкопляскаха. Маските святкаха, обръщаха се, проблясваха в сенките.

— Елма! — Сам се качи тежко в кораба. — Ставай, Елма. Връщаме се.

Беше развълнуван. От облекчение говореше почти несвързано.

— Няма да ми направят нищо лошо. Няма да ме убият, Елма. Ставай, мила, ставай.

— Какво... какво? — Елма бавно примига. Корабът потегли отново. Тя се надигна като в полусън на мястото си и се отпусна като чувал с камъни, без да каже нищо повече.

Пясъкът се плъзгаше под кораба. След половин час бяха отново на кръстопътя, корабите бяха хвърлили котва и всички бяха слезли.

Водачът им застана пред Сам и Елма. Маската му бе от кован полирани бронз, очите — тънки, безкрайно синьо-черни цепки, устата — процеп, пред който излизаха думите.

— Отваряйте лавката си — каза гласът. Ръка в диамантена ръкавица му махна. — Пригответе провизиите, храната, странните си вина, защото тази вечер е наистина велика!

— Искате да кажете, че ще mi позволите да остана тук? — каза Сам.

— Да.

— И не mi се сърдите?

Маската бе сурова, изрязана, студена и сляпа.

— Пригответе си лавката — тихо каза гласът. — И вземете това.

— Какво е това?

Сам запримигва към сребърния свитък, върху който танцуваха подобни на змии йероглифи.

— Това е документ за собственост върху цялата територия от сребърните планини до сините хълмове, от мъртвото солено море до далечните долини от лунен камък и изумруд — каза Водачът.

— И всичко т-т-това мое? — заекна ошашавен Сам.

— Ваше.

— Имот от сто хиляди квадратни мили?

— Да.

— Чу ли, Елма?

Елма седеше на земята със затворени очи, опряла гръб на алуминиевата лавка за хотдог.

— Но защо... защо... защо ми давате всичко това? — попита Сам, мъчещ се да надникне в металните процепи на очите.

— Това не е всичко. Вземете.

Появиха се други шест свитъка. Бяха съобщени имена, описани територии.

— Та това е половината Марс! Притежавам половината Марс! — Сам стисна свитъците в юмруци. Размаха ги към Елма и избухна в безумен смях. — Елма, чу ли?

— Чух — каза тя, гледаше небето.

Сякаш очакваше нещо. Вече бе започнала да се съживява по малко.

— Благодаря, много ви благодаря — каза Сам на бронзовата маска.

— Сега е голямата нощ — каза маската. — Трябва да сте готов.

— Ще съм готов. Какво... изненада ли има? Да не би ракетите от Земята да пристигнат един месец по-рано? Всичките десет хиляди ракети със заселници, миньори, работници и жените им? Всичките сто хиляди души? Няма ли да е страховто, Елма? Виждаш ли, нали ти казах. Нали ти казах, в онова градче там няма да има само хиляда души. Ще дойдат още петдесет хиляди, месец по-късно — още сто хиляди, а към края на годината ще са милион. А моята лавка за хотдог ще е единствената на най-оживения път към мините!

Маската се зарея на вятера.

— Оставяме ви. Пригответе се. Земята е ваша.

На лунната светлина старите кораби се обърнаха и потеглиха над движещите се пясъци подобно на метални цветчета на някакво древно цвете, на сини перца, на огромни и тихи кобалтови пеперуди. Маските блестяха и трепкаха, докато последният проблясък, последната синя искрица не изчезна сред хълмовете.

— Елма, защо го направиха? Защо не ме убиха? Нима не знаят? Какво им е станало? Елма, не разбираш ли? — Той я разтърси за рамото. — Притежавам половината Марс!

Тя гледаше нощното небе и чакаше.

— Хайде — каза той. — Трябва да се пригответим. Кренвиршите трябва да са врели, хлебчетата да се затоплят, да се приготви чили, да се обели и нареже лук, да извадим подправките, да пригответим кърпите, да почистим! Хей! — Затанцува от радост. — Ох, как само се радвам! Да, страшно се радвам! — пропя фалшиво. — Днес е щастливият ми ден!

Трескаво свари кренвирши, наряза хлебчета, накълца лук.

— Само си помисли, онзи марсианец каза — изненада. Това може да означава само едно, Елма. Онези сто хиляди са подранили, пристигат тази вечер! Ще е претъпкано! Дни наред ще работим без почивка заради всички туристи, които ще се появят тук. Помисли само какви пари ще изкараме!

Излезе навън и погледна към небето. Не видя нищо.

— Сигурно всеки момент — каза той, вдиша с радост прохладния въздух, вдигна ръце и се потупа по гърдите. — А-а-ах!

Елма не каза нищо. Белеше картофи за пържене, без да сваля очи от небето.

— Сам — каза след половин час. — Ето я. Погледни.

Той погледна и я видя.

Земята.

Изгряващето над хълмовете пълна и зелена, приличаше на скъпоценен камък.

— Милата Земя — прошепна нежно той. — Прекрасната ми Земя. Прати ми гладните и жадните. Нещо... как продължаваше това бе? Прати ми своите гладни, Земя. Сам Паркил ги чака, кренвиршите са врели, чилито е готово, всичко е подредено. Хайде, Земя, прати ми ракетите си!

Отдалечи се малко, за да огледа лавката. Ето я — съвършена като току-що снесено яйце върху сухото морско дъно, единственото ядро светлина и топлина сред стотиците мили самота и пустош. Бе като сърце, биешо самотно в огромно тъмно тяло. Изпита едва ли не печал, докато гледаше гордостта си с насызани очи.

— Наистина те кара да се смириш — каза той сред миризмите на кренвириши, топли хлебчета и масло. — Елате — покани той звездите в небето. — Кой ще се осмели пръв?

— Сам — каза Елма.

Земята се промени в черното небе.

Подпали се.

Част от нея като че ли се разлетя на милиони парчета, сякаш експлодира някакъв гигантски пъзел. Цяла минута горя със зловещ пламък, стана тройно по-голяма, после помръкна.

— Какво беше това? — попита Сам, взрян в зеления пожар в небето.

— Земята — каза Елма, стисната ръце.

— Не може да е Земята, не може да е Земята! Не, това не е Земята! Не може да бъде.

— Искаш да кажеш, че не ти се вярва да е Земята — каза Елма и го погледна. — Това ли имаш предвид?

— Не е Земята... о, не, *не може да бъде!* — проплака той.

Стоеше неподвижно с отпуснати ръце, зяпал, с широко отворени невиждащи очи.

— Сам — повика го тя. За първи път от дни в очите ѝ имаше живец. — Сам?

Той гледаше нагоре към небето.

— Е — каза тя. Около минута се оглеждаше мълчаливо. После пъргаво преметна една мокра кърпа през ръка. — Запали още лампи, пусни музиката, отвори вратата. Следващата пратка клиенти ще пристигне след около милион години. Трябва да се пригответим, да.

Сам не помръдаваше.

— Какво чудно място за лавка за хотдог — каза тя.

Взе клечка за зъби от една чаша и я пъхна между резците си.

— Ще ти издам една малка тайна, Сам — прошепна, като се наведе към него. — Май започва мъртвият сезон.

МИЛИОН ГОДИНИ ПИКНИК

На мама ѝ хрумна идеята, че може би няма да е зле цялото семейство да се разсее и да иде за риба. Думите обаче не бяха нейни, Тимъти го знаеше. Беше ги казал татко, но мама успя да ги използва по някакъв начин.

Татко затътри крака в купчинка марсиански камъчета и се съгласи. Веднага настана суматоха, вдигна се врява, за нула време лагерът бе натикан в капсули и контейнери, мама се пъхна в пътнически гащеризон и блуза, татко натъпка с треперещи ръце лулата си, загледан в марсианското небе, а трите момчета наскочаха с викове в моторната лодка; освен Тимъти никой от тях не държеше подоко родителите.

Татко натисна едно копче. Лодката забръмча и звукът се понесе нагоре в небето. Водата отзад заклокочи, носът се вдигна и лодката се понесе напред. Семейството закреша „Ура!“

Тимъти седеше в задната част на лодката, малките му пръсти лежаха върху косматите пръсти на баща му. Гледаше как каналът се извива и потъналото в разруха място, където бяха кацали с малката си семейна ракета след дългото пътуване, остава някъде назад. Спомняше си нощта, преди да напуснат Земята, бълсканицата и бързането, ракетата, с която татко се бе сдобил по някакъв начин, и приказките за ваканция на Марс. Доста дълъг път за една ваканция, но заради по-малките си братя Тимъти не каза нищо. Стигнаха до Марс и ето че първото нещо — или така казаха — бе да идат за риба.

Докато лодката се носеше по канала, погледът на татко бе странен. Поглед, който Тимъти не можеше да разбере напълно. Изпълнен със силна светлина и може би с нещо като облекчение. От него дълбоките му бръчки се смееха, вместо да се тревожат и плачат.

И тъй, изстиващата ракета изчезна зад завоя.

— Много ли ще пътуваме? — Робърт плесна водата с ръка.

Дланта му приличаше на малко раче, скочило във виолетовата вода.

Татко въздъхна.

— Един милион години.

— Гледай ти! — каза Робърт.

— Вижте, деца — посочи мама с дългата си нежна ръка. —

Онова там е мъртъв град.

Загледаха с трескаво очакване, а мъртвият град лежеше мъртъв единствено за тях, дремеше в горещата тишина на марсианското лято, създадено от някой марсиански метеоролог.

А татко изглеждаше така, сякаш е доволен, че градът е мъртъв.

Представляващо безсмислено струпване на розови камъни, спящи на едно пясъчно възвишение, няколко прекатурени колони, един самотен храм, а след всичко това — отново пясъци. Само пясъци, миля след миля. Бяла пустиня около канала и синя пустиня над него.

И тогава в небето полетя птица. Подобно на камък, хвърлен над синьо езерце, който се удря в повърхността му, потъва в дълбокото и изчезва.

Като я видя, татко се стресна.

— Помислих я за ракета.

Тимъти гледаше дълбокия небесен океан, мъчеше се да види Земята, войната, разрушените градове и хората, които се убиваха помежду си, откакто се беше родил. Не видя нищо. Войната бе далечна като две мухи, биещи се до смърт под арката на някоя огромна притихнала катедрала. И също тъй безсмислена.

Уилям Томас избърса чело и усети как синът му го докосва по ръката с пръсти като развълнувана млада тарантула. Усмихна се лъчезарно на момчето.

— Как е, Тими?

— Чудесно, татко.

Тимъти не бе разbral напълно какво точно цъка в огромния възрастен механизъм до него. Мъжът с грамадния клюнест нос, изгорял от слънцето и белещ се — и с горящите сини очи като ахатовите топчета, с които играеше през лятото на Земята, с дългите и дебели като колони крака в широките панталони за езда.

— Какво си се загледал така напрегнато, тате?

— Търсех земна логика, здрав разум, добро управление, мир, отговорност.

— И всичко това го има там горе?

— Не. Не го намерих. Вече го няма там. Може би никога повече няма да го има. Може да сме се лъгали, че изобщо го е имало.

— Хм?

— Виж рибата — посочи татко.

От трите момчета се надигна сопранова глъчка, докато люлееха лодката и проточваха тънки вратлета, за да видят по-добре. Охкаха и ахкаха. Сребриста риба-пръстен доплува до тях, като се вълнуваше, мигом се затваряше като ирис около частиците храна и ги погълщаše.

Татко я гледаше.

— Също като войната. Плува наблизо, вижда храна, свива се. И миг по-късно... Земята я няма.

— Уилям — обади мама.

— Съжалявам — каза татко.

Седяха неподвижно и усещаха как водата на канала се носи под тях — прохладна, бърза и прозрачна като стъкло. Единствените звуци бяха бръмченето на мотора, ромонът на водата, слънцето, изпълващо въздуха.

— Кога ще видим марсианците? — извика Майкъл.

— Сигурно съвсем скоро — отвърна татко. — Може би довечера.

— О, но те са измрели — каза мама.

— Не, не са. Ще ви покажа марсианци, и още как — веднага отвърна татко.

Тимъти се намръщи на думите му, но премълча. Всичко изглеждаше странно. Ваканциите, риболовът, разменяните погледи.

Другите момчета вече бяха заслонили очи с длани и се взираха изпод тях към двуметровите брегове на канала с надеждата да видят марсианци.

— Как изглеждат? — попита настоятелно Майкъл.

— Ще ги познаеш, когато ги видиш — позасмя се татко и Тимъти забеляза как бузата му потрепва.

Мама бе стройна и нежна, със сплетена на плитка златиста коса като диара и очи с цвета на дълбоката прохладна вода в канала, когато течеше в сянка — почти виолетови, с кехлибарени петънца. Можеше да се види как мислите ѝ плават в очите ѝ като риба — едни ярки и светли, други — тъмни, някои бързи и пъргави, други бавни и спокойни, а понякога, като например когато погледнеше нагоре към

Земята, очите ѝ бяха само цвят и нищо друго. Седеше на носа на лодката, едната ѝ ръка почиваше върху борда, другата бе в скута върху тъмносините ѝ бричове, а линията изгоряла от слънцето нежна кожа на шията ѝ показваше мястото, където блузата ѝ се отваряше подобно на бяло цвете.

Продължаваше да гледа напред, за да види какво предстои, но явно не успяваше и се обръщаше назад към съпруга си, за да види бъдещето, отразено в неговите очи; и тъй като той добавяше към отражението част от себе си, малко решимост и твърдост, лицето на мама се успокояваше, тя приемаше видяното и отново се обръщаше напред, вече знаейки какво да търси.

Тимъти също гледаше, но виждаше единствено правата, сякаш начертана с молив линия на канала, който ставаше виолетов, минаваше през широки низини, обрамчени от ниски ерозирали хълмове, и докосваше небето на хоризонта. Продължаваше напред и напред, през градове, които сигурно щяха да дрънчат като бръмбари в празен череп, ако ги раздрусаши. Сто или двеста града, сънуващи горещи летни сънища през деня и прохладни летни сънища нощем...

Бяха изминали милиони мили за тази разходка — за да отидат на риба. В ракетата обаче имаше и оръжие. Това бе ваканция. Но какъв бе смисълът от цялата онази храна, която бяха скрили край кораба и която щеше да им е достатъчна за цели години? Ваканция. Само че под булото на ваканцията не се криеше нежното лице на смяха, а нещо твърдо, кокалесто, а може би и ужасяващо. Тимъти не можеше да вдигне булото, а другите две момчета бяха прекалено заети с други неща — та нали бяха само на осем и на десет години.

— Все още няма никакви марсианци. Ама че работа! — Робърт подпра заострената си брадичка на дланиете си и загледа свирепо канала.

Татко бе взел едно атомно радио, бе завързано на китката му. Работеше по старомодния начин — допираш го до костите край ухото си и то пее или говори чрез вибрации. Сега татко го слушаше. Лицето му приличаше на някой от онези запустели марсиански градове — хълтнало, изсушено, почти мъртво.

После го подаде на мама. Устните ѝ се отвориха.

— Какво... — понечи да попита Тимъти, но така и не довърши каквото искаше да каже.

Зашото точно в този момент ги застигнаха две титанични, разтърсващи костите експлозии, последвани от няколко по-слаби сътресения.

Татко вдигна рязко глава и незабавно увеличи скоростта. Лодката заподскача и се понесе сред пръски по водата. Това изтръгна Робърт от унеса му и накара Майкъл да нададе изпълнени с уплаха и възторжена радост викове. Той се притисна към краката на мама и загледа как водата се носи край носа му в мокър порой.

Татко зави, намали скоростта и насочи лодката в един малък страничен канал под някакъв древен рушащ се каменен пристан, от който се разнасяше миризма на раци. Лодката се бълсна достатъчно силно, за да накара всички да залитнат напред, но никой не пострада, а татко вече се бе обърнал назад да види дали вълничките в канала няма да издадат къде са се скрили. Водните линии се простираха през канала, плискаха се в камъните и се връщаха назад, за да посрещнат следващите, успокояваха се и искряха под слънчевите лъчи. После всичко утихна.

Татко направяше слух. Всички останали — също.

Дишането му отекващо като удрящи юмруци в студените мокри камъни на пристана. В сянката котешките очи на мама следяха татко с надеждата да намерят някакъв намек какво да правят оттук насетне.

Татко се отпусна, издиша шумно и се засмя сам на себе си.

— Ракетата естествено. Нещо много лесно се стряскам напоследък. Ракетата.

— Какво стана, татко, какво стана? — запита Майкъл.

— А, нищо, просто взривихме ракетата — каза Тимъти, като се мъчеше гласът му да звучи съвсем прозаично. — И преди съм чувал как гърмят ракети. Също като нашата преди малко.

— Защо си взривихме ракетата? — попита Майкъл. — А, тате?

— Това е част от играта, глупче! — каза Тимъти.

— Игра! — Майкъл и Робърт обожаваха тази дума.

— Татко направи така, че тя да гръмне, та никой да не разбере къде сме кацнали и къде сме отишли! Ако случайно дойдат да ни търсят, разбра ли?

— Еха, тайна!

— Собствената ми ракета ми изкара акъла — призна татко на мама. — Ама че нервен съм станал. Глупаво е дори да се помисли, че

ще има и други ракети. Може би с изключение на *една*, ако Едуардс и жена му успеят да се доберат със *своя* кораб.

Отново допря малкото радио до ухото си. Две минути по-късно ръката му падна надолу като изпуснат парцал.

— Най-сетне приключи — каза той на мама. — Атомният лъч току-що прекъсна. Всички други станции са замлъкнали. През последните няколко дни бяха останали само няколко. А сега ефирът е съвсем тих. И сигурно ще си остане такъв.

— Колко дълго? — попита Робърт.

— Може би... може би твоите правнуци ще го чуят отново — каза татко. Седеше безучастно и децата внезапно се озоваха в центъра на неговото страхопочитание, поражение и примиреност.

Накрая той отново изкара лодката в канала и отново продължиха по пътя си.

Ставаше късно. Слънцето вече се бе надвесило над хоризонта, а пред тях се виждаха няколко мъртви града.

Татко говореше много тихо и нежно със синовете си. Преди много често бе рязък, дистанциран, откъснат от тях, а сега сякаш ги потупваше по главите с думите си и те го усещаха.

— Майк, избери си град.

— Какво, татко?

— Избери си град, синко. Някой от онези, край които минаваме.

— Добре — каза Майкъл. — Как да го избера?

— Спри се на онзи, който ти харесва най-много. Робърт, Тим, вие също. Изберете си по един град.

— Искам град с марсианци — каза Майкъл.

— Ще го имаш — каза татко. — Обещавам.

Устните му говореха на децата, но очите — на мама.

За двадесет минути минаха покрай шест града. Татко не каза нищо повече за експлозиите; сякаш му бе много по-интересно да се забавлява със синовете си, да ги поддържа щастливи и нищо повече.

Майкъл си хареса още първия град, край който минаха, но му бе наложено вето, тъй като никой нямаше вяра на прибързаните решения. Вторият не се хареса на никого. Бе селище на хора от Земята, построено от дърво, което вече гниеше и се разпадаше. Тимъти си хареса третия, защото беше голям. Четвъртият и петият бяха прекалено

малки, а шестият бе пожелан от всички, в това число и от мама, която се присъедини към охканията, ахканията и възгласите „вижте!“

В него все още се издигаха петдесет-шайсет огромни постройки, улиците бяха прашни, но павирани, можеха да се различат един-два центрофужни фонтана, които все още пулсираха влажно на площадите. Това бе единственият живот — водата, подскачаща под лъчите на залязващото слънце.

— Това е градът — съгласиха се всички.

Татко насочи лодката към кея и скочи на сушата.

— Стигнахме. Това е наше. Отсега нататък ще живеем тук!

— Отсега нататък ли? — не повярва на ушите си Майкъл. Стоеше озадачен, после се обърна и примигна назад, където бяха оставили кораба. — Ами ракетата? Ами Минесота?

— Ето — каза татко.

Допря малкото радио до русата главица на Майкъл.

— Слушай.

Майкъл се заслуша, после каза:

— Нищо не се чува.

— Точно така. Нищо. Вече няма нищо. Нито Минеаполис, нито ракети, нито Земя.

Майкъл се замисли над това смъртно откровение и тихо захлипа.

— Чакай малко — веднага каза татко. — Майк, в замяна на това ти давам нещо много повече!

— Какво? — От любопитство Майкъл задържа сълзите си, но бе готов всеки момент да продължи, ако по-нататъшните откровения на татко се окажат толкова ужасни, колкото и първото.

— Давам ти този град, Майк. Твой е.

— Мой?

— Твой, на Робърт и Тимъти, на трима ви. Ваш собствен.

Тимъти изскочи от лодката.

— Вижте, момчета, всичко това е за *нас! Всичко!* — Играеше играта на татко, играеше на едро и се справяше добре. По-късно, след като всичко приключи и страстите се уталожат, щеше да се усамоти и да поплаче десетина минути. Сега обаче играта продължаваше, семейството все още бе на излет и другите деца трябваше да продължат да играят.

Майк и Робърт скочиха на брега и помогнаха на мама да слезе.

— Внимавайте със сестра си — каза татко и едва по-късно те разбраха какво има предвид.

Забързаха към големия град от розов камък, като си шепнеха, защото мъртвите градове имат начин да те накарат да зашепнеш и да гледаш как залязва слънцето.

— След пет-шест дни ще се върна до мястото, където беше ракетата ни, ще натоваря храната, която скрихме в развалините, и ще я докарам тук — тихо каза татко. — Ще се огледам също за Бърт Едуардс, жена му и дъщерите му.

— Дъщери ли? — попита Тимъти. — Колко са?

— Четири.

— Това май ще ни навлече неприятности по-нататък — бавно каза мама.

— Момичета. — Майкъл направи гримаса като на някое древно марсианско каменно изображение. — Момичета.

— И те ли ще пристигнат с ракета?

— Да. Ако успеят. Семейните ракети са проектирани за полети до Луната, не до Марс. Изкарахме късмет, че стигнахме невредими.

— Как се сдоби с ракетата? — прошепна Тимъти, докато другите момчета тичаха напред.

— Пазих я. Пазих я двадесет години, Тим. Бях я скрил с надеждата, че никога няма да ми се наложи да я използвам. Май трябваше да я предам на властите за войната, но все си мислех за Марс...

— И за пикник!

— Именно. Това да си остане между нас. Когато видях, че на Земята всичко свършва, изчаках до последния момент и се пригответих. Бърт Едуардс също бе скрил кораб, но решихме, че ще е по-безопасно да тръгнем поотделно, ако някой случайно реши да ни свали.

— А защо взриви ракетата, татко?

— За да не можем никога да се върнем. И за да не ни открият онези лоши хора, ако успеят някога да стигнат до Марс.

— Затова ли през цялото време гледаш нагоре?

— Да. Глупаво е. Никога няма да ни последват. Нямат с какво. Просто съм прекалено предпазлив, това е.

Майкъл се върна тичешком при тях.

— Татко, този град наистина ли е *nash*?

— Цялата проклета планета е наша, деца. Цялата проклета планета.

Стояха там — като крале на най-високото място, като върха на върховете, като владетелите на всички оцелели, като недосегаеми монарси и президенти, — и се опитваха да разберат какво е това да притежаваш цял свят и колко въсъщност е голям той.

Нощта се спусна бързо в рядката атмосфера. Татко ги оставил на площада с пулсиращия фонтан, отиде до лодката и се върна с купища хартия в големите си ръце.

Струпа я на купчина в един стар двор и я запали. Клекнаха със смях да се стоплят около пламъците и Тимъти забеляза как малките букви скачат като подплашени животинки, когато пламъците ги докосват и погльщат. Листата се сбръчквала като кожа на старец и кремацията обкръжаваше безбройните думи:

ДЪРЖАВНИ ОБЛИГАЦИИ; Бизнес графика, 1999; Религиозни предразсъдъци — есе; Логистика; Проблеми на Панамериканския съюз; Борсов отчет за 3 юли 1998; Военно комюнике...

Татко бе настоял да вземат тези книжа именно с тази цел. Сега седеше и поддържаше с тях огъня, хвърляше ги лист по лист с огромно задоволство и обясняваше на децата какво означават.

— Време е да научите някои неща. Не беше съвсем честно да крия толкова много от вас. Не зная дали ще ме разберете, но трябва да го кажа, та дори и само част от думите ми да стигне до вас.

Пусна един лист в огъня.

— Изгарям един начин на живот, точно като онзи, който в момента изгаря на Земята. Простете, ако говоря като политик. В края на краишата аз съм бивш щатски губернатор, бях честен и затова ме мразеха. Жivotът на Земята никога не е успявал да направи нещо наистина добро. Науката стигна прекалено далеч и се разви твърде бързо, за да можем да я настигнем, и хората се изгубиха в механичната пустош като деца, увлекли се да правят разни интересни неща, джаджи, хеликоптери и ракети; наблюдаха на грешните неща, наблюдаха на машините, вместо на това как да управляваме същите тези машини. Войните станаха все по-големи и по-големи и накрая убиха Земята. Точно това означава мълчаливото радио. Точно от това избягахме. Имахме късмет. Няма останали други ракети. Време е да разберете, че това не е никакъв излет за риба. Все отлагах да ви го кажа. Земята не

съществува. Междупланетните полети няма да се възстановят векове наред, ако изобщо се развият отново. Онзи начин на живот обаче се оказа погрешен и задуши сам себе си, със собствените си ръце. Вие сте млади. Ще ви повтарям това всеки ден, докато не го проумеете.

Замълча, за да сложи още хартия в огъня.

— Сега сме сами. Ние и шепа други, които ще кацнат след няколко дни. Достатъчно, за да започнем отначало. Достатъчно, за да обърнем гръб на всичко онова на Земята и да начертаем нов път...

Пламъците подскочиха, за да подсилят думите му. Накрая всички хартии изгоряха, с изключение на една. Всички закони и вярвания на Земята се превърнаха в малка купчинка гореща пепел, която скоро щеше да бъде разнесена от вятъра.

Тимъти гледаше последното нещо, което татко метна в огъня. Картата на света се набръчка, изкриви се и отлетя... отлетя като някаква топла черна пеперуда. Момчето се извърна.

— А сега ще ви покажа марсианците — каза татко. — Хайде, ставайте всички. Хайде, Алис. — Той хвана мама за ръка.

Майкъл се разплака на глас, татко го вдигна и го понесе и всички тръгнаха през развалините надолу към водата.

Каналът. Утре или вдругиден по него с лодки щяха да пристигнат бъдещите им жени, сега само малки смеещи се момичета, със своите мама и татко.

Нощта се бе спуснала около тях, в небето бяха изгрели звезди. Тимъти обаче не можеше да намери Земята. Вече беше залязла. Това бе нещо, върху което си заслужаваше да се помисли.

Докато вървяха, сред развалините се разнесе вик на нощна птица.

— Двамата с мама ще се опитаме да ви учим — каза татко. — Може би няма да успеем. Надявам се да не е така. Самите ние сме видели много неща, от които да се поучим. Замисляхме това пътуване години наред, още преди да се родите. Дори да нямаше война, може би пак щяхме да дойдем на Марс, за да живеем тук по своя си начин. Щеше да мине най-малко столетие, преди Марс да бъде наистина отровен от земната цивилизация. А сега, разбира се...

Стигнаха канала. Беше дълъг, прав, прохладен и мокър, и проблясваше в нощта.

— Винаги съм искал да видя марсианец — каза Майкъл. — Къде са, тате? Обеща.

— Ето ги — каза татко, премести Майкъл на рамото си и посочи право надолу.

Марсианците бяха там. Тимъти започна да трепери.

Бяха там — в канала, — отразени във водата. Тимъти, Майкъл, Робърт, мама и татко.

Марсианците ги гледаха дълго и безмълвно от тихо плискащата вода.

ЛИСИЦАТА И ЛЕСЪТ

Още първата вечер имаше фойерверки — неща, които вероятно би трябвало да навяват страх, тъй като биха могли да напомнят за други, много по-ужасни неща; тези обаче бяха прекрасни — ракети, които се издигаха в древния мек въздух на Мексико и пръсваха звездите на сини и бели фрагменти. Всичко бе добро и мило, въздухът бе смес между мъртво и живо, между дъждове и прахоляци, тамян от църквата и пиринчената миризма на тръбата на естрадата, от която гърмяха мощните ритми на „La Paloma“. Църковната порта бе широко отворена и сякаш някакво грамадно жълто съзвездие бе паднало от октомврийското небе и бъlvаше огън срещу стените; милион свещи излъчваха цветове и дим. Нови и още по-хубави фойерверки забързаха като комети-въжеиграчи през покрития с плочки площад, бъльснаха се в кирпичените стени на кафенето и се втурнаха по горещи жици да се стоварят върху църковната кула, в която можеха да се видят единствено босите крака на момчетата, които ритаха, бутаха и люлееха чудовищните камбани и изтръгваха от тях чудовищна музика. Пламтящ бик излетя на площада и подгони смеещи се мъже и пиращи деца.

— Годината е хиляда деветстотин трийсет и осма. — Уилям Травис стоеше до жена си в края на шумната тълпа и се усмихваше. — Добра година.

Бикът се втурна срещу тях. Двойката се сниши и побягна, следвана от огнени топки, покрай музиката и шумотевицата, църквата и оркестъра. Изтичаха под звездите, като се държаха за ръце и се смееха. Бикът ги подмина, полетял с лекота на раменете на един бягащ мексиканец — бамбукова рамка и обикновен серен барут.

— Никога не съм се забавлявала толкова. — Сюзън Травис бе спряла, за да си поеме дъх.

— Изумително е — каза Уилям.

— Нали ще продължи?

— Цяла нощ.

— Не, имам предвид пътуването ни.

Той се намръщи и потупа джоба си.

— Имам пътнически чекове за цял живот. Забавлявай се. Не мисли. Никога няма да ни намерят.

— Никога ли?

— Никога.

Сега някой палеше гигантски конфети и ги мтяше от високата камбанария на църквата в хаос от дим, тълпата отдолу изпада от страх и конфетите експлодираха в прекрасни сътресения сред танцуващите крака и мтящите се тела. Навсякъде се усещаше омайната миризма на пържена тортила, мъже седяха в кафенетата на изнесени навън маси с халби бира в кафявите си ръце.

Бикът умря. Огънят от бамбуковите тръби секна и със страшилището бе свършено. Мексиканецът свали рамката от раменете си. Хлапета се струпаха да докоснат великолепната глава от папиемаше, ярките червени рога.

— Хайде да го разгледаме — каза Уилям.

Докато минаваха покрай входа на близкото кафене, Сюзън видя мъжа, който ги наблюдаваше — бял, с бял като сол костюм, синя вратовръзка, синя риза и слабо, загоряло от слънцето лице. Косата му бе руса и права, а сините му очи не се откъсваха от тях.

Изобщо нямаше да го забележи, ако не бяха бутилките край безупречно чистия му лакът — дундесто шише ментовка, строга бутилка вермут, тумбеста коняк и още седем различни бутилки. Пред върховете на пръстите му имаше десет напълнени до половината чашки, от които той отпиваше, без да откъсва очи от улицата, като от време на време примижаваше и стискаше тънките си устни, за да се наслади на вкуса. В другата му ръка димеше тънка хаванска пурета, а на стола до него имаше двадесет картона турски цигари, шест кутии пури и няколко одеколона в кутии.

— Бил... — прошепна Сюзън.

— Спокойно — каза той. — Той е просто никой.

— Видях го сутринта на площада.

— Не се обръщай, продължавай напред. Разгледай този бик от папиемаше. Точно така, задавай въпроси.

— Как мислиш, дали е от Търсачите?

— Не биха могли да ни проследят!

— Може пък да са успели!

— Какъв хубав бик — обрна се Уилям към собственика му.

— Не би могъл да ни проследи двеста години назад, нали?

— Внимавай, за Бога — каза Уилям.

Тя се олюя. Той я стисна силно за лакътя и я помъкна нататък.

— Не се бой. — Усмихна се, за да й вдъхне кураж. — Ще се оправиш. Хайде да идем право в кафенето и да пием пред него. Така ще излезем от подозрение — ако наистина е такъв, за какъвто го мислим.

— Не, не мога!

— Трябва да го направим. Хайде. И казах на Дейвид, че това е нелепо! — Последните думи бяха изречени на висок глас, докато се изкачваха по стъпалата на кафенето.

Ето ни тук, помисли си Сюзън. Кои сме? Накъде сме тръгнали? От какво се боим? Започни от самото начало, каза си тя, мъчеше се да запази самообладание, докато вървеше по кирпичения под.

Името ми е Ан Крайстън; съпругът ми се казва Роджър. Родени сме през 2155 г. И живеем в един свят на злото. Свят като огромен черен кораб, отдалечаващ се от бреговете на здравия разум и цивилизацията, надуващ черната си сирена в нощта и понесъл два милиарда души на борда си, независимо дали го искат или не, към смъртта, към ръба на света, в морето на радиоактивните пламъци и лудостта.

Влязоха в кафенето. Мъжът гледаше право към тях.

Извънъня телефон.

Звукът стресна Сюзън. Спомни си един телефонен звън двеста години напред в бъдещето, в онази синя априлска сутрин на 2155 г. Спомни си как вдигна слушалката.

— Ан, Рене е! Чу ли? За Пътешествия във времето? Екскурзии до Рим през двайсет и първа преди нашата ера, до битката при Ватерлоо — където и когато се сетиш!

— Рене, стига шеги.

— Не са никакви шеги. Тази сутрин Клинтън Смит замина за Филаделфия през хиляда седемстотин седемдесет и шеста. Фирмата урежда всичко. Е, не е евтино. Но само си *помисли* — да видиш горящия Рим, Кублай хан, Мойсей и Червено море! Сигурно вече си получила рекламна листовка по тръбопощата.

Тя отвори вакуумната поща и наистина намери рекламно руло:

РИМ И БОРДЖИИТЕ!

БРАТЯ РАЙТ ПРИ КИТИ ХОУК!

Пътешествия във времето АД може да ви дегизира и да ви смеси с тълпата, свидетел на убийството на Линкълн или Цезар! Гарантирано научаване на всеки нужен ви език, за да можете да се движите свободно във всяка цивилизация от всяка епоха, без да събудите подозрения. Латински, старогръцки, староамерикански разговорен. Прекарайте ваканцията си във *Времето* и на избрано от вас място!

Гласът на Рене продължаваше да бръмчи в слушалката.

— Двамата с Том заминаваме утре за хиляда четиристотин деветдесет и втора. Уредили са Том да плава с Колумб. Не е ли страховито!

— Да — промърмори зашеметената Ан. — А какво е мнението на властите за всичко това?

— О, полицията държи фирмата под око. Страхуват се, че хората ще се опитат да се измъкнат от военна повинност, да избягат и да се скрият в миналото. Всеки трябва да остави някакъв залог, дома и имуществото си, за да гарантира, че ще се върне. В края на краишата сме във война.

— Да, войната — промърмори Ан. — Войната.

Стоеше с телефона в ръка и си мислеше — ето го шанса ни, за който говорехме и копнеехме през всички тези години. Този свят не ни харесва. Искаме да избягаме — той от работата си в завода за бомби, аз — от поста си в отдела за бактериологично оръжие. Може би имаме някакъв шанс да се измъкнем, да бягаме векове към някаква дива епоха, в която никога няма да ни открият и да ни върнат, за да горят книгите ни, да цензурират мислите, да попарват умовете ни със страх, да ни вкарват в строй, да ни крещят по радиото...

Намираха се в Мексико от 1938 г.

Погледна покритата с петна стена на кафенето.

На добрите работници на Страната на бъдещето им се позволяващо ваканция в Миналото, за да се спасят от умората и изтощението. Така двамата с мъжа ѝ се върнаха в 1938 г., живееха в стая в Ню Йорк, ходеха на театри и посетиха Статуята на свободата, която все още се издигаше зелена в пристанището. А на третия ден смениха дрехите и имената си и избягаха да се скрият в Мексико!

— Просто *трябва* да е той — прошепна Сюзън, загледана в непознатия на масата. — Цигарите, пурите, напитките. Издават го. Помниш ли първата ни нощ в Миналото?

Преди месец, през първата им нощ в Ню Йорк преди бягството, бяха пили какви ли не непознати питиета, бяха опитвали и купували странни ястия, парфюми, цигари от стотици редки марки — редки в Бъдещето, където войната бе всичко. Държаха се като глупаци, обикаляха като обезумели магазини, модни салони, магазини за тютюн, за да се върнат едва ли не болни в стаята си.

А сега този непознат постъпващ по същия начин — правеше неща, които би направил само човек от Бъдещето — човек, жадувал години наред за добър алкохол и цигари.

Сюзън и Уилям седнаха и си поръчаха питиета.

Непознатият изучаваше дрехите им, прическите, бижутата... начина, по който вървяха и седяха.

— Стой си спокойно — полугласно каза Уилям. — Дръж се, сякаш цял живот си се обличала по този начин.

— Изобщо не трябващо да се опитваме да бягаме.

— Господи! — възклика Уилям. — Идва насам. Аз ще говоря.

Непознатият спря пред тях и се поклони. Чу се едваоловимо изтракване на токове. Сюзън се вцепени. Този военен звук! Нямаше начин да го събърка, също като ужасното чукане на вратата в полунощ.

— Господин Роджър Крайстън — каза непознатият, — не дръпнахте панталоните си, докато сядахте.

Уилям замръзна. Погледна ръцете си, които лежаха невинно на коленете. Сърцето на Сюзън биеше бясно.

— Имате никаква грешка — побърза да отговори Уилям. — Името ми не е Крайслър.

— *Крайстън* — поправи го непознатият.

— Аз съм Уилям Травис — каза Уилям. — И не виждам какво общо имат панталоните ми с всичко това.

— Извинете. — Непознатият придърпа един стол. — Да кажем, че съм решил, че ви познах, защото *не си* дръпнахте панталоните. *Всеки* го прави. В противен случай панталоните бързо се развлечат. Намирам се далеч от дома си, господин... Травис, и имам нужда от компания. Казвам се Симс.

— Господин Симс, съчувстваме ви за вашата самота, но сме уморени. Утре заминаваме за Акапулко.

— Очарователно местенце. Точно оттам идвам, търсех едни приятели. Кой ги знае къде са. Ще ги намеря. О, да не би на дамата да й стана лошо?

— Лека нощ, господин Симс.

Тръгнаха към вратата. Уилям държеше здраво Сюзън. Не се обърнаха, когато господин Симс извика след тях:

— О, и още нещо.

Направи пауза, след което бавно произнесе думите:

— Две хиляди сто петдесет и пет.

Сюзън стисна очи и усети как земята се люлее под нея. Продължи да върви през пламтящия площад, без да вижда нищо.

Заключиха вратата на хотелската стая. После тя плака, двамата стояха в тъмното и стаята се люлееше под тях. Някъде далеч експлодираха фойерверки, откъм площада долиташе смях.

— Ама че безочлив нахалник! — изруга Уилям. — Седи си там, оглежда ни като животни, пуши проклетите си цигари, пие си питиетата. Трябваше да му видя сметката! — Беше на границата на истерията. — Дори се осмели да се обърне към нас с истинското ни име! Началникът на Търсачите. И ми говори за подръпване на панталони. Господи, трябваше да ги дръпна, докато сядах. Че това е автоматично движение за тази епоха. Не го направих и това ме е отделило от останалите; накарало го е да си помисли, ето човек, който никога не е носил панталони, който е свикнал с бричове и униформи. Иде ми да се убия, задето ни издадох!

— Не, не, заради походката ми е... тези високи токчета... това ни е издало. И прическите ни — прекалено нови, прекалено свежи.

Изглеждаме странни, не на място тук.

Той светна лампата.

— Все още ни пробва. Не е сигурен — не съвсем. Значи не можем просто да избягаме. Това съвсем ще го убеди. Така че утре спокойно си заминаваме за Акапулко.

— А може вече да е сигурен и просто да си играе на котка и мишка.

— Изобщо не бих се учудил. Разполага с цялото време на света. Може, ако му скимне, да се шляе тук и да ни върне в Бъдещето шейсет секунди след като сме заминали. Може да ни остави да се мъчим в неизвестност дни наред и да ни се надсмива.

Сюзън седна на леглото и избърса сълзите си, усещаше странната миризма на въглен и тамян.

— Мислиш ли, че ще устроят сцена?

— Няма да посмеят. Ще трябва да ни пипнат сами, за да ни напъхат в Машината на времето и да ни върнат.

— Значи имаме решение — каза тя. — Никога да не оставаме сами; винаги да сме сред хора. Ще си създадем милион приятелства, ще ходим по пазари, ще спим в най-добрите хотели на всеки град, ще подкупваме шефовете на полицията да ни охраняват, докато не намерим начин да убием Симс и да се измъкнем, да се преоблечем в нови дрехи — може и мексикански.

Отвън се чуха стъпки.

Изгасиха лампата и се съблякоха мълчаливо. Стъпките се отдалечиха. Затвори се врата.

Сюзън стоеше до прозореца в тъмното и се взираше в площада.

— Значи онази постройка там е църква?

— Да.

— Често съм се питала как ли са изглеждали църквите. Отдавна никой не ги е виждал. Може ли утре да я разгледаме?

— Разбира се. Хайде, ела.

Легнаха в тъмната стая.

Половин час по-късно телефонът звънна. Тя вдигна слушалката.

— Ало?

— Зайците може и да се крият в леса, но лисицата винаги може да ги намери — рече нечий глас.

Сюзън затвори и остана да лежи скована и студена в леглото.

Навън, през 1938 г., някакъв мъж изsvири последователно три мелодии с китарата си.

През нощта протегна ръка и едва не докосна 2155 г. Усети как пръстите ѝ се плъзгат по прохладното време като по гофрирана повърхност и чу настойчивия тропот на маршируващи крака, милиони оркестри, свирещи милиони военни маршове, видя петдесет хиляди редици болесттворни бактерии в стерилните си епруветки, ръката ѝ се протягаше към тях на работното ѝ място в Бъдещето; епруветки с проказа, бубонна чума, тиф, туберкулоза... а след това последва огромната експлозия. Видя как ръката ѝ изгаря и се съсухря като набръчкана стафика, почувства как отскача от сътресение — толкова силно, че светът бе вдигнат във въздуха и оставен да падне, всички сгради се сгромолясаха, а от хората се лееше кръв и лежаха неподвижни и безмълвни. Огромни вулкани, машини, ветрове, лавини — всичко се плъзна надолу към тишината и тя се събуди, хлипаща, в леглото си в Мексико, на много години от всичко това...

Рано сутринта, замаяни от едночасовата дръмка, която успяха да си откраднат, се събудиха от шума на двигатели на улицата. Сюзън надникна от железния балкон към групичката от осем души, които тъкмо слизаха, като бъбреха и викаха, от камиони и коли с червени надписи. Тълпа мексиканци следваше камионите.

— *Qué pasa?* — попита Сюзън едно момче.

То отговори.

Сюзън се обърна към съпруга си.

— Американски филмов екип, дошли са да снимат.

— Изглежда интересно. — Уилям бе влязъл под душа. — Хайде да идем да гледаме. Мисля, че няма да е добре да се махаме още днес. Да опитаме да приспим бдителността на Симс. И да погледдаме как се правят филми. Казват, че примитивното кино било страхотно нещо. Тъкмо ще се поразсеем.

Да се поразсеем, повтори наум Сюзън. За миг на ярката слънчева светлина бе забравила, че някъде в хотела има мъж, който чака и сигурно вече е изпушил хиляда цигари. Погледна осмината шумни и радостни американци долу и ѝ се прииска да им викне: „Спасете ме, скрийте ме, помогнете ми! Пребоядисайте ми косата, очите;

преоблечете ме в странни дрехи. Трябва ми помощта ви. Аз съм от две хиляди сто петдесет и пета година!“

Думите заседнаха в гърлото ѝ. Служителите от Пътешествия във времето не бяха глупаци. Преди да те отправят назад във времето, поставяха в мозъка психологическа спирачка. Не можеше да кажеш на никого истинската си дата на раждане, нито пък да разкриеш на хората от Миналото каквото и да било от Бъдещето. Миналото и Бъдещето трябваше да се пазят едно от друго. Единствено на хора с психологическа спирачка се позволяваше да пътуват без охрана през вековете. Бъдещето трябваше да бъде пазено от евентуалните промени, причинени от пътешествениците в Миналото. Дори да искаше с цялото си сърце, тя не можеше да разкаже на онези щастливи хора долу на площада коя е и в какво положение се намира.

— Ще закусим ли? — каза Уилям.

Закуската се сервираше в огромната трапезария. Шунка и яйца за всички. Помещението бе пълно с туристи. Влязоха кинаджии, всичките осем — шестима мъже и две жени, — смееха се и разместваха столове. Сюзън седна наблизо, усещаша топлината и закрилата, която предлагаха — чувството не я напусна дори когато господин Симс слезе по стълбите, като усилено дърпаше от турската си цигара. Кимна им отдалеч, Сюзън също му кимна и се усмихна, защото той не можеше да им направи нищо тук, пред осмината кинаджии и още двадесет други туристи.

— Това са актьори — каза Уилям. — Може пък да пробваме да наемем двама от тях — уж на шега, да ги облечем в нашите дрехи и да ги накараме да отпращат с колата ни в момент, когато Симс не може да разгледа физиономиите им. Ако успеят да го изльжат да ги гони няколко часа, бихме могли да се доберем до Мексико Сити. Ще му трябват години, за да ни открие там!

— Хей!

Някакъв лъхащ на алкохол дебелак се надвеси над масата им.

— Американски туристи! — развика се. — Толкова са ми опротивели тези мексиканци, че ми иде да ви разцелувам! — Стисна им ръцете. — Елате да закусите с нас. Мизерия обича компания. Аз съм Мизерия, това е мис Туморясала, а онези там — господин и госпожа Как-Само-Мразим-Мексико! Всички го мразим. Трябва обаче да останем тук за пробните снимки на един проклет филм. Останалата

част от екипа пристига утре. Казвам се Джо Мелтън. Режисьор. И това ако не е ужасна страна! Погребения на всяка улица, хората мрат. Хайде, размърдайте се. Присъединете се към компанията, разведрете ни!

Сюзън и Уилям се разсмяха.

— Толкова ли съм смешен? — обърна се господин Мелтън към присъстващите.

— Чудесен сте! — Сюзън тръгна към масата им.

Господин Симс ги гледаше свирепо през залата.

Тя му направи подигравателна гримаса.

Господин Симс тръгна между масите.

— Господин Травис, госпожо Травис — повика ги той. —

Мислех, че ще закусваме заедно, насаме.

— Съжалявам — каза Уилям.

— Сядай, приятел — каза господин Мелтън. — Всеки тухен приятел е и мой приятел.

Господин Симс се настани. Кинаджиите приказваха на висок глас.

— Надявам се, че сте спали добре — промърмори господин Симс.

— А вие?

— Не мога да свикна с пружините — духовито отвърна господин Симс. — Намерих обаче известна утеха. Половината нощ опитвах новите цигари и храната. Странни, завладяващи. Цял нов спектър от усещания се крие в тези древни пороци.

— Не разбираме за какво говорите — каза Сюзън.

— Продължавате да играете ролята — разсмя се Симс. — Няма смисъл. Нито пък в замисъла с тълпите. Скоро ще ви пипна сами. Страшно търпелив съм.

— Хей — намеси се господин Мелтън. Лицето му бе почервеняло. — Този тип да не ви досажда случайно?

— Всичко е наред.

— Само кажете и ще го изритам като мръсно псе.

Мелтън се обърна да вика на колегите си. Господин Симс продължи сред смеха:

— Та да си дойдем на думата. Изгубих цял месец да ви следя из градове и градчета и едва вчера се уверих, че това наистина сте вие.

Ако дойдете с мен тихичко, може и да успея да ви отърва от наказанието — стига да се съгласите да продължите работата си върху свръхводородната бомба.

— Този пък говори за наука на закуска — отбеляза слушащият с половин ухо Мелтън.

— Помислете хубаво — продължи невъзмутимо Симс. — Не можете да избягате. Ако ме убиете, ще дойдат други.

— Не разбираме за какво говорите.

— Стига! — раздразнено възклика Симс. — Размърдайте си мозъците! Знаете, че не можем да ви позволим да се измъкнете. На други хора от две хиляди сто петдесет и пета може да им хрумне същото и да последват примера ви. Трябват ни хора.

— За войните ви — най-сетне не издържа Уилям.

— Бил!

— Няма нищо, Сюзън. Да говорим на неговия език. Не можем да избягаме.

— Отлично — каза Симс. — Честно казано, и двамата бяхте невероятни романтици с този опит да избягате от отговорностите си.

— Да избягаме от ужаса.

— Глупости. Просто някаква война.

— За какво става дума? — обади се господин Мелтън.

На Сюзън й се искаше да му разкаже, но трябваше да се задоволи само с най-общи приказки. Психологическата спирачка си знаеше работата. Най-общи приказки като тези, които си разменяха Симс и Уилям.

— Просто война — повтори Уилям. — Половината свят измря отпрокажените бомби!

— Въпреки това — посочи Симс — жителите на Бъдещето ще негодуват срещу вас. Криете се на някакъв тропически остров, така да се каже, докато те пропадат в пропастта право към ада. Смъртта обича смърт, а не живот. Умиращите хора се радват при мисълта, че и други умират с тях. Утешително е да разбереш, че не си сам в казана или в гроба. Аз съм пазител на колективното им негодувание срещу вас.

— Вижте го — пазителят на негодуванието! — обърна се господин Мелтън към хората си.

— Колкото по-дълго ме карате да чакам, толкова по-зле ще бъде за вас. Трябвате ни за онзи бомбен проект, господин Травис. Върнете

ли се сега, няма да има никакви мъчения. Забавите ли се, ще ви принудим да работите, а след като бомбата стане готова, ще изпитаме някои нови сложни устройства върху вас.

— Имам едно предложение — каза Уилям. — Ще се върна с вас, ако жена ми остане тук жива, в безопасност и далеч от войната.

Господин Симънс обмисли думите му.

— Добре. Ще се срещнем на площада след десет минути. Ще ме качите в колата си. Ще идем на някое пусто място извън града. Ще уредя Машината да ни вземе оттам.

— Бил! — Сюзън стисна силно ръката му.

— Недей да спориш. Решено е. — Той я погледна, после се обърна към Симънс. — И още нещо. През нощта можехте да влезете в стаята ни и да ни отвлечете. Защо не го направихте?

— Да кажем, че съм се забавлявал — отвърна лениво Симс, смучеше нова пура. — Никак не ми се иска да се разделя с тази чудесна атмосфера, с това слънце, с тази ваканция. Със съжаление ще изоставя виното и цигарите. И то с какво съжаление само! Добре, след десет минути на площада. Жена ви ще бъде защитена и може да остане колкото си иска. Сбогувайте се.

Господин Симс стана и си тръгна.

— ЧАО, ПЛЯМПАЛО! — викна господин Мелтън след отдалечаващия се Симс. После се обърна и погледна Сюзън. — ХЕЙ. ЗАЩО ПЛАЧЕШ? ЗАКУСКАТА НЕ Е ВРЕМЕ ЗА СЪЛЗИ. ТОВА ПЪК КАКВО Е!

В девет и четвърт Сюзън стоеше на балкона на стаята и гледаше надолу към площада. Господин Симс седеше на една бронзова пейка, кръстосал крак върху крак. Отхапа върха на поредната си пура и я запали прочувствено.

Сюзън чу звука на двигател. От гаража в дъното на улицата се появи Уилям и се заспуска надолу по склона.

Колата набираше скорост. Трийсет мили в час, четиридесет, петдесет. Кокошките се разбягваха пред гумите ѝ.

Господин Симс свали бялата си панама, избърса потта от розовото си чело, сложи си отново шапката и едва тогава видя колата. Летеше с шайсет мили в час право към площада.

— Уилям! — изкрештя Сюзън.

Колата се удари с тръсък в ниския бордюр на площада, подскочи и полетя върху плочките към зелената пейка. Господин Симс изпусна пурата си, изкрештя, размаха ръце... и колата го блъсна. Тялото му полетя високо във въздуха, после започна да пада надолу към улицата.

Колата спря в другия край на площада с разбито предно колело. Хората започнаха да се стичат от всички страни.

Сюзън влезе в стаята и затвори вратата на балкона.

Точно по пладне слязоха по стълбите на кметството заедно, хванати под ръка, с пребледнели лица.

— *Adiós, señor* — каза кметът зад тях. — *Señora*.

Спряха на площада. Тълпата продължаваше да зяпа и да сочи кръвта.

— Ще те викат ли пак? — попита Сюзън.

— Не, повторихме хиляда пъти всички подробности. Беше злополука. Изгубих контрол над колата. Поплаках им. Бог ми е свидетел, трябваше да се разтоваря някак. А и *наистина* ми се плачеше. Хич не ми се искаше да го убивам. Никога през живота си не съм искал подобно нещо.

— Няма ли да те съдят?

— Споменаха нещо такова, но се размина. Бях по-бърз с приказките. Вярват ми. Било е злополука. Всичко приключи.

— Сега къде ще идем? В Мексико Сити? Или в Уруапан?

— Колата е в сервиза. Ще я оправят до четири следобед. После се махаме оттук.

— Няма ли да ни преследват? Мислиш ли, че Симс е работил сам?

— Не зная. Мисля, че все пак ще имаме известна преднина. Докато приближаваха хотела, от него излязоха кинаджиите — господин Мелтън забърза към тях, мръщеше се.

— Хей, чух за станалото. Лоша работа. Всичко наред ли е вече? Искате ли да се разсеете? Ще снимаме нагоре по улицата. Ако искате да гледате, добре сте дошли. Хайде, за ваше добро е.

Отидоха.

Стояха на паважа, докато монтираха камерата. Сюзън гледаше пътя, който водеше надолу и надалеч към магистралата за Акапулко и морето, минаваща край пирамиди, руини и малки кирпичени градчета

с жълти стени, сини стени, виолетови стени и пламтящи цветя. Ще поемем по пътищата, помисли си тя. Ще пътуваме сред тълпи, по пазари, в хотели, ще подкупваме полицаи да ни държат под око, ще заключваме два пъти и винаги ще бъдем сред хора, никога вече няма да оставаме сами, винаги ще се боим да не би поредният изпречил ни се да е някой друг Симс. Никога няма да разберем дали сме успели да измамим Търсачите и да им се изпълзнем. И винаги някъде напред в Бъдещето ще чакат да ни върнат, ще чакат да ни изгорят с бомбите си и да ни разкопят с болестите си, полицайт им ще ни заповядват да лягаме на земята, да се въртим, да скачаме по команда! И тъй ще продължаваме да тичаме през леса и никога вече няма да можем да спрем или да спим спокойно до края на живота си.

Събра се тълпа да гледа как се снима филм. Сюзън пък гледаше тълпата и улиците.

— Нещо подозително ли забеляза?

— Не. Колко е часът?

— Три. Колата би трябвало да е почти готова.

Пробните снимки завършиха в четири без петнайсет. Всички тръгнаха обратно към хотела, разговаряха. Уилям се отби в гаража.

— Колата ще е готова в шест — каза, когато се върна.

Изглеждаше разтревожен.

— Но не по-късно, нали?

— Ще е готова, не се беспокой.

Във фоайето се огледаха за други самотни пътници, за хора като господин Симс, хора с нови прически и прекалено много цигарен дим и миризма на одеколон около тях. Помещението обаче бе празно.

— Е, изкарахме дълъг и тежък ден — каза господин Мелтън, докато се канеше да се качи нагоре по стълбите. — Някой да иска да го завърши подобаващо? Какво ще кажете, приятели? Мартини? Бира?

— Става.

Цялата тълпа сенатика в стаята на господин Мелтън и купонът започна.

— Следи времето — каза Уилям.

Времето, помисли си Сюзън. Де да имаха време. Как само ѝ се искаше да седи през целия ярък октомврийски ден на площада без никакви грижи и вълнения, да усеща слънцето по лицето и ръцете си, да седи със затворени очи, да се усмихва на топлината и да не

помръдва. Просто да спи под мексиканското слънце, да спи топло, спокойно, лениво и щастливо, ден след ден...

Господин Мелтън отвори шампанското.

— За една прекрасна дама, достойна за всеки филм — обърна се той към Сюзън и вдигна чашата си. — Може и да ви снимам пробно.

Тя се разсмя.

— Сериозно говоря — каза Мелтън. — Много сте красива. Мога да ви направя филмова звезда.

— И да ме вземете в Холивуд ли? — възкликна Сюзън.

— Естествено. Ще се разкараме от гадното Мексико!

Сюзън хвърли поглед към Уилям. Той вдигна вежда и кимна. Промяна на обстановката, дрехите, мястото, може би дори и на името; пък и щяха да пътуват заедно с осем души — достатъчно добра защита срещу намеса от страна на Бъдещето.

— Звучи чудесно — каза Сюзън.

Шампанското леко я бе хванало. Следобедът се изнизваше; купонът кипеше около нея. Чувстваше се в безопасност, добре, изпълнена с живот и наистина щастлива за първи път от много години.

— За какъв филм ще е подходяща жена ми? — попита Уилям и отново напълни чашата си.

Мелтън погледна преценяващо Сюзън. Останалите спряха да се смеят и наостриха уши.

— Ами, бих искал да заснема някакъв съспенс — каза Мелтън.

— Историята на съпруг и съпруга. Като вас двамата.

— Аха.

— Може би някаква военна история — каза режисьорът, докато изучаваше цвета на питието си на светлината на слънцето.

Сюзън и Уилям чакаха.

— История за двама съпрузи, живеещи в малка къща на малка уличка някъде в бъдещето, може би през две хиляди сто петдесет и пета — каза Мелтън. — Просто импровизирам, нали разбирате. И тези хора са изправени пред ужасна война, супер-плюс-водородни бомби, цензура, смърт, и — ето я тръпката — успяват да избягат в Миналото, следвани от човек, когото смятат за лош, но който всъщност само се опитва да им покаже какъв е дългът им.

Уилям изпусна чашата си на пода.

— И тази двойка — продължи господин Мелтън — намира подслон при група кинаджии, на които са започнали да се доверяват. Колкото повече, толкова по-безопасно, така си казват.

Сюзън усети как хълтва в креслото си. Всички гледаха режисьора. Той отпи глътка от шампанското си.

— Ах, превъзходно. Е, явно мъжът и жената не си дават сметка колко важни са за Бъдещето. Особено мъжът, който е главният мозък в създаването на нов вид бомба. И затова Търсачите, да ги наречем така, не пестят сили и средства, само и само да ги открият, да ги заловят и да ги върнат обратно, когато са съвсем сами, в хотелска стая, в която никой няма да види какво става. Стратегията. Търсачите работят сами или в групи по осем. Или едното, или другото ще свърши работа. Добър филм ще се получи, нали, Сюзън? Как мислиш, Бил?

Той пресуши чашата си.

Сюзън седеше, втренчила поглед право напред.

— Още едно питие? — предложи господин Мелтън.

Пистолетът на Уилям се озова в ръката му и той стреля три пъти, един от мъжете падна, а другите се втурнаха напред. Сюзън закрещя. Нечия ръка запуши устата ѝ. Пистолетът се озова на пода, а Уилям се мъчеше да се отскубне от нападателите.

— Моля ви — каза господин Мелтън. Стоеше на мястото, където се бе намирал и преди. По пръстите му имаше кръв. — Да не влошаваме положението.

Някой задумка по вратата.

— Отворете!

— Управлятелят — сухо каза господин Мелтън и отсечено кимна на хората си. — Хайде, размърдайте се!

— Пуснете ме! Ще извикам полиция!

Сюзън и Уилям се спогледаха, после погледнаха към вратата.

— Управляителят иска да влезе — каза господин Мелтън. — Побързо!

Извадиха камерата. От нея светна синя светлина и моментално обхвана цялата стая. Разшири се и хората от групата изчезнаха един по един.

— Бързо!

В мига преди да изчезне, Сюзън погледна през прозореца и видя зелената земя, виолетовите, жълти, сини и алени стени, паважа,

спускащ се надолу като река, мъж върху магаренце сред топлите хълмове, момче, пиещо оранжада. Успя да усети вкуса на сладката напитка в гърлото си. На площада в прохладната сянка на едно дърво стоеше мъж с китара и Сюзън усети пръстите си върху струните, а някъде далеч бе морето, синьото нежно море, чувствуващо как се плиска, как я подхваща и отнася навътре.

И изчезна. Мъжът й също изчезна.

Братата рязко се отвори. Вътре се втурна управителят, следван от хора от персонала.

Стаята бе празна.

— Но те току-що бяха тук! Видях ги как влизат, а сега — изчезнали! — викна управителят. — На прозорците има железни решетки. Не могат да се измъкнат през тях!

В късния следобед извикаха свещеник, отвориха отново стаята и я проветриха, а божият служител поръси със светена вода ъглите и прочете благословия.

— Какво да правя с това нещо? — попита чистачката.

Сочеше килера, където имаше 67 бутилки шампанско, коняк, какаов ликъор, абсент, вермут, текила, 106 картона турски цигари и 198 жълти кутии с истински хавански пури от по петдесет цента едната...

КАЛЕЙДОСКОП

Първото сътресение разсече кораба през едната страна, сякаш с гигантска отварачка за консерви. Хората бяха изхвърлени в космоса като десетки гърчещи се рибки. Пръснаха се в тъмно море. А корабът, вече станал на безброй парчета, продължи напред — метеоритен рояк, понесъл се да търси изгубено сълнце.

— Баркли, Баркли, къде си?

Гласове като на деца, изгубили се в студена нощ.

— Уд, Уд!

— Капитане!

— Холис, Холис, тук е Стоун.

— Стоун, тук е Холис. Къде си?

— Не зная. Как мога да зная? Къде е горе? Падам. Мили Боже, падам.

Падаха. Падаха като камъчета в кладенци. Бяха пръснати като изстреляни с огромен замах камъни. И вече вместо хора бяха само гласове — всякаакви гласове, безтелесни и възбудени, изпълнени в различна степен с ужас и примирение.

— Отдалечаваме се един от друг.

Истина беше. Премятащият се презглава Холис знаеше, че е истина. Знаеше го и някак съмътно го приемаше. Разлитаха се в различни посоки и нищо не бе в състояние да ги събере отново. Бяха облечени в херметическите си скафандри с прозрачни стъклени шлемове върху бледите лица, но нямаше време да включат силовите генератори. С тях щяха да се превърнат в малки спасителни капсули в космоса, способни да спасят себе си, да спасят и други, да се съберат заедно, да се намерят и да образуват човешки остров с някакъв — какъвто и да било — план. А без силовите генератори на раменете си се превръщаха в лишени от разум метеори, всеки полетял към собствената си неизбежна участ.

Изминаха може би десетина минути, докато първият ужас отшумя, за да отстъпи на металното спокойствие. Космосът започна да

тъче странните си гласове в огромен тъмен стан, да ги плете и преплита, оформяйки последната шарка.

— Стоун до Холис. Колко време ще можем да разговаряме?

— Зависи с каква скорост летим по траекториите си.

— Около час, предполагам.

— Там някъде — отвърна Холис, отчужден и спокоен.

— Какво стана? — попита минута по-късно.

— Ракетата избухна. Случва се ракетите да избухват.

— Накъде летиш?

— Май ще уцеля Луната.

— За мен е Земята. Обратно към старата Майка Земя. С десет хиляди мили в час. Ще изгоря като кибритена клечка.

Холис си го помисли съвсем отчуждено. Сякаш бе отделен от тялото си и го гледаше как пада надолу и надолу в пространството — толкова обективно, сякаш съзерцаваше първите снежинки на една отдавна отминала зима.

Останалите мълчаха и мислеха за участта, довела ги до това положение. Падаха, падаха и не можеха да направят нищо. Дори капитанът мълчеше — не знаеше никаква заповед или план, които да могат да поправят нещата.

— О, какво дълго падане! О, какво дълго падане, дълго, дълго, дълго падане — каза нечий глас. — Не искам да умирам, не искам да умирам, какво дълго падане.

— Кой е това?

— Не зная.

— Май Стимсън. Стимсън, ти ли си?

— Дълго, дълго падане, не ми харесва. Ох, Господи, никак не ми харесва.

— Стимсън, тук Холис. Стимсън, чуваш ли ме?

Пауза, през която падаха отделно един от друг.

— Стимсън?

— Да — отвърна най-сетне той.

— Стимсън, не се стягай; всички сме на същия хал.

— Не искам да съм тук. Искам да съм някъде другаде.

— Има шанс да ни намерят.

— Трябва да съм другаде, трябва да съм другаде — каза Стимсън. — Не вярвам. Не вярвам на нищо от това, което става.

— Това е кошмар — обади се някой.

— Млъквай! — сряза го Холис.

— Ела ме накарай — каза гласът. Беше Апългейт. Разсмя се с лекота, в която се долавяше същата обективност. — Ела и ме накарай да мълкна.

Едва сега Холис осъзна невъзможното си положение. Изпълни го страхотен гняв — точно в този момент най-много от всичко на света му се искаше да си го изкара на Апългейт. Беше го искал от години, а сега вече бе късно. Апългейт бе просто глас в приемника.

Падане, падане, падане...

А после, сякаш току-що открили ужаса, двама от мъжете запищяха. Като в кошмар Холис видя единия да прелита съвсем близо до него, пищеше и пищеше.

— Стига! — Мъжът бе почти на ръка разстояние и пищеше безумно. Нямаше да спре. Щеше да пищи милион мили, докато се намираше в обхвата на радиото, щеше да ги тормози и щеше да направи невъзможни разговорите помежду им.

Протегна се. Така щеше да е най-добре. Направи още един опит и го докосна. Сграбчи го за глезена и се придърпа покрай тялото му, докато не стигна главата. Мъжът пищеше и се вкопчваше като удавник. Писъците изпълваха цялата вселена.

Все тая, дали по един, или по друг начин, помисли си Холис. Луната, Земята или метеорите щяха да го убият така или иначе, а защо не още сега?

Разби стъклената маска с железния си юмрук. Писъкът спря. Отблъсна се от тялото и го остави да се премята и пада по своята собствена траектория.

Холис и останалите падаха и падаха в пространството, носеха се в дългото, безкрайно спускане и въртящата се тишина.

— Холис, чуващ ли ме още?

Не отговори, но усети как лицето му пламва.

— Пак е Апългейт.

— Казвай, Апългейт.

— Хайде да поговорим. И без това нямаме друго за правене.

— Достатъчно — прекъсна го капитанът. — Трябва да измислим как да се измъкнем от това положение.

— Капитане, защо не си затвориш устата?

— Какво!?

— Много добре ме чу, капитане. Не ми се перчи с ранга си. Сигурно си вече на десет хиляди мили от мен, така че няма какво да се будалкаме. А и както каза Стимсън, очаква ни дълго падане.

— Виж какво, Апългейт!...

— Мльквай. Вдигнал съм едноличен бунт. Нямам абсолютно нищо за губене, по дяволите. Корабът ти беше скапан кораб, ти беше скапан капитан и се надявам да се потрошиш, когато нацелиш Луната.

— Заповядвам ти да спреш!

— Давай, заповядай ми още веднъж. — Апългейт се усмихна през всичките десет хиляди мили.

Капитанът замълча.

— Та докъде бяхме стигнали, Холис? — продължи Апългейт. — А, да, сетих се. И теб не мога да те понасям. Но ти го знаеш. Отдавна го знаеш.

Холис безпомощно сви юмруци.

— Искам да ти кажа нещо — каза Апългейт. — Да те зарадвам. Аз бях онзи, който гласува против и те издъни пред Ракетната компания преди пет години.

Профучка метеор. Холис погледна надолу — лявата му ръка беше изчезнала. Бликна кръв. Изведнъж скафандърът остана без въздух. Остана му достатъчно в дробовете, за да успее да раздвижи дясната си ръка и да завърти едно копче на лявото си рамо, да стегне връзката и да запуши дупката. Всичко се случи толкова бързо, че нямаше време да се изненада. Вече нищо не можеше да го изненада. Въздухът в скафандъра се възстанови веднага щом течът бе запечатан. Затегна още по-силно копчето, направи турникет и буйно бликащата кръв спря.

Всичко това се случи в ужасно мълчание от негова страна. А останалите дърдореха. Онзи Леспър бе взел думата и разправяше за жена си на Марс, жена си на Венера, за жена си на Юпитер, за парите си, за това как страховито си прекарвал времето, за пиянските си изцепки, хазарта, щастлието. И тъй нататък, докато всички те падаха. Леспър си припомняше щастливото минало, докато летеше към смъртта си.

Толкова шантаво бе всичко. Пространство, хиляди мили празно пространство, а в центъра му избираат всички тези гласове. Не виждаш никого и единствено радиовълните трептят и се мъчат да разтреперят и хората.

— Ядосан ли си, Холис?

— Не.

Наистина не беше. Отчуждението се бе върнало и той се бе превърнал в парче безчувствен бетон, завинаги падащо към нищото.

— Цял живот си искал да стигнеш до върха, Холис. Винаги си се питал какво се е случило. Сложих ти черна точка малко преди да изхвърлят мен самия.

— Не е важно — каза Холис. И наистина не беше важно. Всичко бе свършило. Когато свърши, животът става като ярък филм, профучаващ за миг през екрана, всичките му предразсъдъци и страсти са кондензиирани и осветени в една точка и преди да успееш да извикаш, това беше щастлив ден, а онзи лош, ето едно лошо лице, а ето и едно добро, лентата изгаря на шлака и екранът потъмнява.

Сега, застанал на края на живота си, той съжаляваше само за едно — за самия живот. Искаше да продължи да живее. Дали всички умиращи се чувстваха по същия начин, сякаш изобщо не са живели? Дали животът е наистина толкова кратък и приключва преди още да си успял да си поемеш дъх? За всички ли е тъй невъзможно кратък, или само за него, тук, сега, когато му оставаха няколко часа да мисли и премисля?

— Е, добре си прекарах — продължаваше да ломоти Леспър. — Жена на Марс, Венера, Юпитер. Всяка от тях богата, всяка ме гледаше като писано яйце. Напивах се като смок, а веднъж проиграх двайсет хиляди долара.

Но сега си тук, помисли си Холис. Аз пък не съм имал нито едно от тези неща. Приживе ти завиждах, Леспър. Докато следващият ден ме очакваше, аз ти завиждах за жените и за славното ти време. Жените ме плашиха и затова отидох в космоса, винаги съм ги желал и винаги съм ти завиждал, че ги притежаваш, завиждах за парите ти, за цялото ти щастие, което получаваше с шантавия си начин на живот. А сега, докато падаме, когато вече всичко е свършило, вече не ти завиждам —

заштото е свършило и за теб, и за мен, и точно сега сякаш никога не го е имало.

Проточи шия напред и извика в микрофона:

— Леспър, с всичко това е свършено.

Мълчание.

— Сякаш никога не е било, Леспър!

— Кой е това? — попита разтрепераният глас на Леспър.

— Холис.

Гаден беше. Усещаше гадостта, безмозъчната гадост на умирането. Апългейт го бе наранил; сега той искаше да нарани другого. Апългейт и космосът, и двамата го бяха наранили.

— Сега си тук, Леспър. Всичко е свършено. И сякаш никога не е било, нали?

— Не.

— Когато всичко приключи, сякаш никога не е било. С какво сега животът ти е по-добър от моя? Как може да се прецени? По-добър ли е? А?

— Да, по-добър е!

— И защо!

— Защото имам какво да си спомням! — извика някъде далеч наскърбеният Леспър, притиснал с две ръце спомените към гърдите си.

И беше прав. Сякаш заляха Холис от глава до пети с ледена вода, когато разбра, че Леспър е прав. Имаше разлика между спомени и мечти. Той само бе мечтал за онова, което бе искал да стори, докато Леспър имаше спомени за неща, които бе постигнал и извършил. И осъзнаването на това започна да го разкъсва на части с бавна, безмилостна прецизност.

— Какво ти носи това? — викна той към Лестър. — Какво ти носи сега? Когато нещо свърши, от него вече няма полза. С нищо не си по-добър от мен.

— Отивам си спокоен — отвърна Леспър. — Поживях. И накрая няма да стана гадняр като теб.

— Гадняр?

Превъртя думата на езика си. Доколкото можеше да си спомни, никога не се бе държал като гадняр. Никога не бе посмявал да е гадняр. Сигурно го бе пазил специално за момент като този.

Гаднjar. Превъртя я отново в дъното на съзнанието си. Усети как очите му се пълнят със сълзи и се стичат по лицето му. Явно някой бе чул задавения му глас.

— Не се коси, Холис.

Нелепо беше, разбира се. Само миг преди това съветващите другите, Стимсън; беше изпитвал храброст и смяташе, че е съвсем истинска, а сега осъзна, че е било просто шок и обективност, възможна единствено по време на шок. А сега се опитваше да събере цял един живот потиснати чувства в няколко минути.

— Знам какво ти е, Холис — каза загълъхващият глас на Леспър, сигурно на двайсет хиляди мили от него. — Не го приемам лично.

Но нима не сме равни? — запита се той. Аз и Леспър? Тук и сега? Свърши ли нещо, край, каква полза от него? Така или иначе умираш. Но сам знаеше, че просто се мъчи да разсъждава рационално и безсмислено — сякаш се мъчеше да направи разлика между жив човек и труп. В едното има искрица, аура, нещо загадъчно и непознато. А в другото — не.

Същото бе с Леспър и него. Леспър бе живял пълноценно и сега това го правеше различен. А той, Холис, си бе все едно мъртъв от години. Двамата отиваха към смъртта по различни пътища и най-вероятно, ако имаше различни видове смърт, техните щяха да се различават както денят се различава от нощта. Смъртта, подобно на живота, би трябвало да е безкрайно разнообразна. И ако някой вече е умрял като него, защо трябва да очаква нещо по-добро при истинското си умиране?

Миг по-късно откри, че дясното му стъпало е откъснато. Едва не се разсмя. Въздухът отново бе излетял от костюма му. Наведе се бързо. Имаше кръв, метеорът бе отнесъл пътта и костюма чак до глазена. Да, смъртта в космоса се очертаваше като весело нещо. Реже те парче по парче, подобно на някакъв невидим черен касапин. Той стегна вентила на коляното; главата му се въртеше от болка; мъчеше се да остане на себе си. Вентилът се стегна, кръвта спря, въздухът отново изпълни костюма, той отново се изправи и продължи да пада и пада, тъй като само това му бе останало.

— Холис?

Кимна сънено, уморен от чакането на смъртта.

— Пак е Апългейт — каза гласът.

— Да.

— Доста помислих. Слушах те. Това не е хубаво. Прави ни лоши. Не е добре да се умира така. Кара ни да си изливаме цялата жълчка. Слушаш ли ме, Холис?

— Да.

— Изльгах. Преди малко. Изльгах. Не съм те дънил. Не зная защо го казах. Сигурно ми се искаше да те нараня. Просто приличаш на човек за нараняване. Винаги сме се дърлили. Май оstarявам прекалено бързо и се разкайвам бързо. Ама чух какви гадни ги говориш и това ме засрами. Както и да е, искам да знаеш, че и аз съм идиот. Няма и грам истина в онова, което казах. И майната ти.

Усети как сърцето му отново заработи. Сякаш не бе било пет минути, а сега всичките му крайници отново започнаха да връщат цвета си и да се затоплят. С шока бе свършено и последователните пристъпи на гняв, ужас и самота също отминаваха. Чувстваше се като човек, излязъл от студен душ сутринта, готов да закуси и да започне новия ден.

— Благодаря, Апългейт.

— Няма за какво. И не провесвай нос, кучи сине.

— Хей — каза Стоун.

— Какво? — обади се Холис през пространството; сред всички тук именно Стоун му бе добър приятел.

— Попаднах в рояк метеори и няколко малки астероида.

— Метеори?

— Май е роякът Мирмидонци, който минава край Марс и се връща към Земята веднъж на всеки пет години. Насред него съм. Сякаш се намирам в огромен калейдоскоп. Всевъзможни цветове, форми и размери. Господи, прекрасно е, целият този метал.

Мълчание.

— Движа се заедно с тях — каза Стоун. — Отнасят ме със себе си. Проклет да съм.

Той се разсмя.

Холис се огледа, но не видя нищо. Имаше само огромни диаманти, сапфири, изумрудени мъгли и кадифен космос, а гласът на Бог се носеше сред кристалните огньове. Имаше нещо чудно и завладяващо в мисълта за Стоун, как пътува към Марс с рояка метеори и се връща към Земята на всеки пет години, как прекосява кръгозора

на планетата през следващите милион столетия, отново и отново. Стоун и роякът Мирмидонци — вечни и безкрайни, разместващи се и изменящи се като шарените картички в калейдоскопа от времето, когато си бил дете и си насочвал дългата тръба към слънцето.

— Сбогом, Холис. — Гласът на Стоун бе вече съвсем слаб. — Сбогом.

— Късмет — викна му Холис от трийсет хиляди мили.

— Стига си се правил на интересен — каза Стоун и изчезна.

Звездите се затвориха.

Вече всички гласове отслабваха, всеки по собствената си траектория, едни към Марс, други към дълбокия космос. А самият Холис... Погледна надолу. От всички само той се връщаше на Земята.

— Сбогом.

— Горе главата.

— Сбогом, Холис.

Това бе Апългейт.

Многото довиждания. Кратките сбогувания. И сега огромният свободен мозък се разпадаше. Отделните компоненти, които бяха работили така добре и ефективно в черепната кутия на летящия в пространството кораб, умираха един по един; смисълът на съвместния им живот се разпадаше. И както тялото умира, когато мозъкът престава да съществува, така умираше и духът на кораба, дългото време, прекарано заедно, и онова, което са означавали един за друг. Сега Апългейт бе просто откъснат от тялото пръст, който вече не е обект на презрение и мръсни номера. Мозъкът бе експлодирал и безчувствените му безполезни останки се бяха пръснали надалеч. Гласовете заглъхнаха и целият космос потъна в мълчание. Холис остана самичък, продължаваше да пада.

Всички бяха сами. Гласовете им бяха умрели като ехо на думи на Бог, изречени и трептящи в звездните дълбини. Ето капитанът отлиташе към Луната; там пък Стоун се носеше сред рояка метеори; Стимсън; Апългейт, отправил се към Плутон; Смит, Търнър, Ъндъруд и всички останали — частиците от калейдоскоп, който толкова дълго бе оформял мислени форми, сега се разлитаха.

А аз? — помисли си Холис. Какво мога да направя? Има ли нещо, което да направя сега, за да компенсирам ужасния си, празен живот? Ако можех да направя поне едно добро, което да изкупи

гадостта, която съм насьbral през всички тези години, без дори да подозирам за нея! Но тук няма никого освен мен, а как можеш да правиш добро самичък? Не можеш. Утре вечер ще стигна земната атмосфера.

Ще изгоря, помисли си той, и пепелта ми ще се разпилее над всички континенти. Тя ще е от полза. Може и да не е много, но пепелта си е пепел и ще се върне при земята.

Падаше бързо като куршум, като камък, като желязна тежест, безприистрастен, вече напълно безприистрастен, без да изпитва мъка, радост или каквото и да било, желаещ единствено да може да стори нещо добро — сега, когато всичко е свършило. Нещо добро, за което да знае единствено той.

Когато се ударя в атмосферата, ще изгоря като метеор.

— Дали някой ще ме види? — каза на глас.

Малкото момченце на селския път погледна нагоре.

— Мамо, виж! — изкрещя то. — Падаща звезда!

Ослепително бялата звезда падаше в потъналото в здрач небе на Илинойс.

— Пожелай си нещо — каза майка му. — Намисли си желание.

КОСМОНАВТЪТ

Електрическите светулки се рееха над тъмната коса на мама и осветяваха пътя ѝ. Стоеше на прага на спалнята си и гледаше към мен, докато отивах към потъналия в тишина хол.

— Този път *ще ми помогнеш* да го задържим тук, нали? — попита тя.

— Ще опитам — отвърнах.

— Моля те. — Светулките хвърляха стрелкащи се точки светлина по бялото ѝ лице. — Този път не бива отново да заминава.

— Добре — казах след кратко мълчание. — Но от това няма да излезе нищо. Безполезно е.

Тя се отдръпна и светулките затрептяха след нея на електрическите си вериги като някакво блуждаещо съзвездие, показваха ѝ пътя в тъмното.

— Въпреки това трябва да опитаме — дочух съвсем тихия ѝ глас. Други светулки ме последваха до моята стая. Когато тежестта на тялото ми прекъсна веригата в леглото, те примигнаха и изгаснаха. Бе полунощ, с мама чакахме в леглата си в разделените от мрака стаи. Леглото започна да ме люлее и да припява. Докоснах едно копче; люлението и песента спряха. Не исках да спя. Изобщо не исках да спя.

Тази нощ не се различаваше с нищо от хиляди други като нея. Будехме се по никое време и усещахме как прохладният въздух става горещ, усещахме огъня във вятъра или виждахме стените да пламват за миг в ярък цвят и тогава разбирахме, че *неговата* ракета е над дома ни — неговата ракета, а дъбовете се огъваха от разтърсването. И аз лежах задъхан, с широко отворени очи, а мама лежеше в своята стая. Гласът ѝ долиташе до мен по вътрешното радио:

— Усети ли го?

А аз отговарях:

— Да, той беше.

Корабът на баща ми прелиташе над градчето ни — малко градче, в което никога не кацат космически ракети, — а ние оставахме да

лежим будни през следващите два часа и да мислим. „Сега татко каца в Спрингфийлд, сега е на пистата, сега подписва документите, сега е в хеликоптера, сега е над реката, над хълмовете, сега спуска хеликоптера тук, на малкото летище на Грийн Вилидж...“ И половината нощ вече е минала, а ние с мама в отделните си студени легла се ослушваме, ослушваме и ослушваме. „Сега върви по Бел Стрийт. Винаги върви... никога не взима такси... сега пресича парка, сега завива на ъгъла на Оукхърст, а *сега*...“

Вдигнах глава от възглавницата. На улицата, приближават все повече и повече, се чуват стъпки — уверени, бързи, енергични. Сега завиват към нашата къща, изкачват стъпалата на верандата. И двамата се усмихваме в прохладната тъмнина, мама и аз, когаточуваме как външната врата разпознава, отваря се, изрича тихо приветствие и се затваря...

След три часа тихо завъртях със затаен дъх месинговата дръжка на тяхната стая, пазех равновесие в мрак, обширен като пространството между планетите. Ръката ми се протегна да докосне малкото черно куфарче край леглото на родителите ми. Взех го и тихо изтичах до стаята си, мислех си: няма да ми каже, той не иска аз да *зная*.

И от отвореното куфарче се изля униформата му, черна като черна мъглявина, с блещукащи тук-там далечни звезди. Мачках тъмната материя с топлите си длани; усетих миризмата на Марс с дъх на желязо, а също и на Венера — аромат на зелен бръшлян, на Меркурий — миризма на сяра и огън; надушвах млечната Луна и твърдостта на звездите. Пъхнах униформата в центрофугата, която бях измайсторил тази година в училищната работилница, и включих машината. Скоро в ретортата се утай фин прах. Поставих я под микроскопа. И докато родителите ми спяха, без да подозират нищо, докато цялата ни къща спеше, докато всички автоматични фурни и слуги и роботи-чистачи тънхаха в електрическа дрямка, аз се взирах в диамантените частици метеоритна прах, кометни опашки и кал от далечния Юпитер, искрящи като самостоятелни светове и притеглящи ме по тръбата със страхотно ускорение на милиарди мили в космоса.

На разсъмване, изтощен от пътешествието си и уплашен да не бъда разкрит, върнах куфарчето с униформата в спалнята им.

После заспах, но скоро се събудих от клаксона на колата за химическо чистене, която бе спряла долу в двора. Бяха дошли за униформата. Добре, че не изчаках, помислих си. Униформата щеше да бъде върната след час, изчистена от цялата си съдба и пътешествие.

Заспах отново с малката стъкленица магическа прах в джоба на пижамата, точно над сърцето ми.

Когато слязох долу, татко седеше на масата и ядеше препечена филийка.

— Как спа, Дъг? — попита той, сякаш през цялото време си е бил тук и не е отсъствал цели три месеца.

— Нормално — отвърнах.

— Ще хапнеш ли?

Натисна едно копче и масата ми приготви четири златистокафяви филийки.

Помня татко си в онзи следобед — копаеше и копаеше в градината, сякаш бе животно по следите на нещо. Дългите му ръце се движеха чевръсто, засаждаха, отъпкваха, поправяха, подрязваха и кастреха, тъмното му лице бе все обърнато към пръстта, очите му неотльчно следяха какво прави, без да се обърнат нито веднъж нагоре към небето, към мен и дори към мама, освен ако не клекнем до него и не усетим влажната почва с коленете си, ако не опрем длани в черната земя и не погледнем към безумно ярката синева. Тогава се озърташе настрами към мама и мен, смигваща ни нежно и продължаваше отново, наведен, с лице надолу, обърнал гръб на небето.

Вечерта седяхме в механичната лулка на верандата и тя ни люлееше, духаше към нас и ни пееше. Бе лято, имаше лунна светлина, пиехме лимонада, държахме студените чаши в ръце, а татко четеше стереовестника, пъхнат в специалната шапка, която обръщаше микроскопичната страница пред увеличителното стъкло, ако мигнеш три пъти. Пушеше цигари и ми разказваше какво е било в неговото детство, когато бил момче, през 1997 г. Малко по-късно попита, както питаше винаги:

— Защо не излизаш и не играеш, Дъг?

Не отговорих. Обади се мама:

— Прави го вечер, когато те няма.

Татко ме погледна отново, след което за първи път през този ден обърна очи към небето. Мама винаги го наблюдаваше, когато хвърляше поглед нагоре. През първия ден и вечерта след връщането си рядко гледаше към небето. Помислих си как работи настървено в градината, почти забил лице в земята. На втория ден обаче поглеждаше нагоре малко повече. Мама не се боеше много от дневното небе, но страшно ѝ се искаше да угаси звездите нощем и понякога почти я виждах как посяга мислено към някакъв ключ, но така и не успява да го намери. А на третия ден се случваше татко да остане на верандата дълго след като бяхме готови за лягане и чувах как мама го вика, почти както понякога викаше мен от улицата. И татко с въздишка включваше електрическото око на вратата. На следващия ден на закуска се случваше да погледна надолу и да видя малкото черно куфарче в краката му, докато мажеше масло върху филията си; мама тогава спеше до късно.

— Е, до скоро, Дъг — казваше той и се ръкувахме.

— След около три месеца?

— Аха.

И тръгваше пеш по улицата, без да вземе хеликоптер, такси или автобус — просто вървеше с невидимата си черна униформа, прибрана в малкото куфарче в ръката му; не искаше никой да смята, че се надува, защото е космонавт.

Около час по-късно се появяваше мама, колкото да изяде мъничко корав препечен хляб.

Но сега бе вечер, първата вечер, хубавата вечер, в която той не гледаше много-много към звездите.

— Да идем на телевизионния карнавал — казах аз.

— Идеално — съгласи се татко.

Мама ми се усмихна.

Забързахме с хеликоптер към града и поведохме татко през хиляди зрелища, само и само да задържим лицето и главата му долу при нас и да не му позволяваме да гледа никъде другаде. И докато се смеехме на смешните неща и гледахме сериозно на сериозните, аз си помислих — татко ми лети до Сатурн, Нептун и Плутон, но никога не ми носи подаръци. Бащите на другите момчета им носят от космоса парченца руда от Калисто, отломки от черен метеор или син пясък. А аз трябва да трупам колекцията си, като търгувам от останалите

марсианските камъни и пясъците от Меркурий, които изпълваха стаята ми, но за които татко не казваше нито дума.

От време на време носеше по нещо на мама. Веднъж посади марсиански слънчогледи в двора, но месец след като замина и слънчогледите пораснаха, един ден мама изтича навън и ги изкорени.

Стояхме пред някаква холограма и аз, без да мисля, зададох на татко въпроса, който му задавах винаги.

— Какво е да си в космоса?

Мама ме стрелна с уплашен поглед. Късно.

Татко постоя половин минута, опитваше се да намери подходящ отговор, после сви рамене.

— Най-хубавото от най-хубавите неща в живота — каза, но се усети. — О, всъщност не е нищо особено. Рутина. Не би ти харесала.

Погледна ме с опасение.

— Но ти винаги се връщаш там.

— Навик.

— Къде ще ходиш следващия път?

— Още не съм решил. Ще си помисля.

Винаги го обмисляше. По онова време пилотите на ракети не бяха много и можеше да си избира каквото му се хареса. На третата вечер след завръщането можеше да се види как гледа нагоре и си подбира сред звездите.

— Хайде — каза мама. — Да се прибираме.

Бе още рано за прибиране. Поисках татко да си облече униформата. Не биваше да го моля — това винаги правеше мама нещастна, — но не можах да се сдържа. Продължавах да настоявам, макар че той винаги отказваше. Никога не го бях виждал с нея.

— Ох, добре — предаде се накрая той.

Чакахме в дневната, докато се качваше нагоре в пневматичната тръба. Мама ме изгледа мрачно, сякаш не можеше да повярва, че собственият ѝ син ѝ причинява това. Извърнах поглед.

— Съжалявам — измънках.

— Никак не ми помогаш — каза тя. — Ама никак.

Миг по-късно от пневматичната тръба се чу шепот.

— Ето ме и мен — тихо каза татко.

Погледнахме го.

Униформата му бе блестящо черна със сребърни копчета и сребърни ръбове до петите на черните обувки. Сякаш някой бе изрязал ръцете, краката и тялото от черна мъглявина, през която слабо мъждуват мънички звезди. Прилягаше му пътно като ръкавица по дълга тънка ръка и мириеше на прохладен въздух, метал и космос. На огън и време.

Татко стоеше, неловко усмихнат, в центъра на стаята.

— Обърни се — каза мама.

Гледаше към него, но погледът ѝ бе зареян някъде много надалеч.

Когато го нямаше, тя изобщо не говореше за него. Не говореше за нищо освен за времето, за състоянието на врата ми — не би било зле да мине кесия по него — или за това, че не може да спи през нощта. Веднъж се оплака, че светлината ѝ била прекалено силна.

— Но тази седмица няма луна — казах аз.

— От звездите е — отвърна тя.

Отидох до магазина и ѝ купих по-тъмни, по-зелени щори. Докато лежах в леглото си, чувах как ги спуска пътно до края на прозорците. Издаваха дълъг шумолящ звук.

Веднъж се опитах да окося градината.

— Не. — Мама стоеше на прага. — Прибери косачката.

И тревата си растеше по три месеца без подстригване. Татко се заемаше с нея, когато се прибираще у дома.

Не ми позволяваше да правя и каквото и да било друго, като например да поправям електрическата машина за закуска или механичния четец на книги. Запазваше всичко, сякаш за Коледа. А после виждах как татко чука и бърника, винаги усмихнат, а мама също се усмихваща щастливо над него.

Никога, никога не говореше за него, когато го нямаше. Колкото до татко, той никога не предприемаше нищо, за да се свърже с нас през милионите мили, които ни деляха.

— Ако ви се обадя, ще ми се прииска да съм с вас — каза веднъж. — И това ще ме направи нещастен.

Друг път се обърна към мен.

— Майка ти понякога се държи с мен, сякаш ме няма... сякаш съм невидим.

Бях я виждал да го прави. Гледаше просто през него, през рамото му, брадичката или ръцете му, но никога не го поглеждаше в очите. Ако го правеше, нейните очи сякаш се покриваха с перде, подобно на заспиващо животно. Казваше „да“ в подходящите моменти и се усмихваше, но винаги половин секунда по-късно от очакваното.

— За нея ме няма — каза татко.

В други дни пък тя бе тук и той бе тук за нея, двамата се държаха за ръце и обикаляха квартала или се возеха с колата, косите на мама се развиваха като на момиче зад нея, после тя изключваше всички машинарии в кухнята и печеше невероятни сладкиши, пай и курабийки, вглеждаше се дълбоко в лицето му и усмивката ѝ бе съвсем истинска. Но в края на тези дни, когато той съществуваше за нея, тя винаги плачеше. И татко стоеше безпомощен, оглеждаше се объркано из стаята, сякаш се мъчеше да намери отговор, но така и не успяваше.

Татко се обърна бавно в униформата си.

— Пак се обърни — каза мама.

На следващата сутрин татко се втурна в къщата с цял куп билети в ръце. Розови билети за ракетата за Калифорния, сини за Мексико.

— Хайде! — каза той. — Ще си купим дрехи за еднократна употреба и ще ги изгорим, когато се изцапат. Ето, ще вземем обедната ракета до Ел Ей, в два часа ни е хеликоптерът до Санта Барбара, а в девет вземаме самолета до Енсенада и нощуваме там!

Така отидохме в Калифорния и пътувахме ден и половина нагоре-надолу по Тихоокеанското крайбрежие, а накрая спряхме в пясъците на Малибу и си направихме кренвирши за вечеря. Татко винаги слушаше, пееше или зяпаше всички неща наоколо, хващаше се за тях, сякаш светът бе никаква бързо въртяща се центрофуга, която всеки момент може да го откъсне далеч от нас.

Последния следобед в Малибу мама се прибра в хотелската стая. Татко дълго лежа на пясъка до мен под горещото слънце. Въздъхна блажено.

— Ах, ето това е... — Очите му се притвориха; лежеше по гръб и пиеше слънцето. — Как само ти липсва това...

Разбира се, имаше предвид „на ракетата“. Само че никога не казваше „ракетата“, не споменаваше ракетата и нищо от нещата, които ги нямаше на ракетата. Не можеш да имаш солен вятър на ракетата,

нито пък синьо небе, жълто слънце или готвеното на мама. Не можеш да разговаряш с четиринайсетгодишния си син на ракетата.

— Да го чуя — каза най-сетне той.

И аз разбрах, че ще говорим както разговаряхме винаги, по три часа без прекъсване. Цял следобед щяхме да мърморим под ленивото слънце за училището ми, за това колко високо мога да скоча и колко бързо плувам.

Татко кимаше всеки път, когато кажех нещо, усмихваше се и ме потупваше одобрително. Разговаряхме. Не ставаше дума за ракети и космос, а за Мексико, където веднъж бяхме пътешествали с древна кола, за пеперудите, които ловяхме в зелените джунгли по обед, за това как стотици пеперуди бяха попаднали в радиатора и умираха, как пляскаха със сини и алени криле, как се гърчеха — прекрасна и тъжна гледка. Разговаряхме за такива неща вместо за онова, за което всъщност исках. И той ме слушаше. Това бе нещото, което наистина правеше, сякаш се опитваше да се изпълни с целия звук, който достигаше до него. Слушаше вятъра, океана и моя глас, винаги с будно внимание, с концентрация, която едва ли не премахваше физическите тела и задържаше единствено звуците. Затваряше очи, за да слуша. Виждах го как слуша косачката, докато косеще градината на ръка, вместо да използва дистанционното управление, виждах го как помириসва прясно окосената трева, изхвърляна на зелен фонтан зад машината.

— Дъг — каза той към пет следобед, след като взехме кърпите си и тръгнахме да се прибираме по брега. — Искам да ми обещаеш нещо.

— Какво?

— Никога не ставай космонавт.

Спрях.

— Говоря сериозно — каза той. — Защото когато си там, искаш да си тук, а когато си тук, искаш да си там. По-добре да не започваш. Не позволявай да те завладее.

— Но...

— Не знаеш какво е. Всеки път, когато съм там, си мисля — ако успея да се върна на Земята, ще остана там. И никога вече няма да летя. А ето че заминавам. И сигурно винаги ще заминавам.

— От много време ми се иска да стана космонавт — казах аз.

Той не ме чу.

— *Опитвам се да остана.* Миналата събота, когато се върнах, започнах страшно силно да се опитвам да *остана*.

Спомних си как се потеше в градината, цялото пътуване, вършенето на това-онова, слушането. И знаех, че прави това, за да убеди себе си, че морето, градчетата, земята и семейството му са единствените истински и добри неща. И в същото време знаех къде ще бъде довечера — на верандата, загледан в брилянтите на Орион.

— Обещай, че няма да станеш като мен — каза той.

Поколебах се.

— Добре — казах най-сетне.

Той стисна ръката ми.

— Добро момче.

Вечерята бе превъзходна. Мама бе шетала в кухнята с шепи канела и тесто, сред дрънкане на тенджери и тигани, и сега на масата димеше огромна пуйка с гарнитура, сос каберне, грах и тиквеник.

— Насред август? — изуми се татко.

— Няма да си бъдеш тук за Деня на благодарността.

— Аха.

Подуши. Повдигна всеки капак на всеки съд и остави ароматът да обвие изгорялото му от слънцето лице. Всеки път ахкаше. Оглеждаше стаята и ръцете си. Зяпаشه картините на стената, столовете, масата, мен и мама. Прочисти гърлото си. Усетих го, че е взел решение.

— Лили?

— Да? — Мама го погледна през масата, която бе заложила като хитроумен сребърен капан, като вълшебна яма с ястия, в която съпругът ѝ най-сетне щеше да падне като праисторическо животно в асфалтов вир, да остане завинаги тук и да гледа през затворнически решетки от птичи кости. Очите ѝ проблеснаха.

— Лили — каза татко.

Давай, трескаво си помислих. Кажи го бързо. Кажи, че този път ще останеш, ще останеш завинаги и никога няма да тръгнеш пак. Кажи го!

В същия миг грохотът на преливащ хеликоптер изпълни стаята и прозорците зазвъняха с кристален звън. Татко погледна към тях.

Сините вечерни звезди светеха в небето. На изток изгряваше червеният Марс.

Татко се взира в него цяла минута. После протегна ръка към мен, без да се обръща.

— Може ли малко грах?

— Извинете — каза мама. — Ще ида да нарежа хляб.

И изтича в кухнята.

— Има хляб на масата — обадих се.

Татко започна да се храни, без да ме поглежда.

През нощта не успях да заспя. Слязох долу в един след полунощ. Лунната светлина бе като лед върху покривите и росата блестеше като снежно поле върху тревата. Стоях на прага по пижама, усещах топлия нощен вятър и изведнъж осъзнах, че татко седи в механичната люлка на верандата и легко се люлее. Виждах отметнатия назад профил. Гледаше как звездите се въртят горе в небето. Очите му бяха като сиви кристали, с Луна във всеки.

Приближих и седнах до него.

Известно време се люлеехме мълчаливо.

— Много ли са начините да се умре в космоса? — попитах най-сетне.

— Милиони.

— Кажи някой.

— Да те удари метеор. Въздухът да излезе от ракетата. Да те отнесе някоя комета. Сблъсък. Задушаване. Експлозия. Центробежна сила. Прекалено голямо ускорение. Прекалено малко ускорение. Горещина, студ, Сълнцето Луната, звездите, планетите, астероидите, планетоидите, радиацията...

— И погребват ли те?

— Изобщо не те намират.

— Къде отиваш?

— Далеч, на милиарди мили. Летящи гробове, така им казват. Превръщаш се в метеор или планетоид и оставаш да летиш завинаги в космоса.

Замълчах.

— Едно нещо е бързо в космоса — каза след малко татко. — Смъртта. Винаги е така. Няма мотаене. Най-често дори не успяваш да

го разбереш. Просто си мъртъв, и толкова.
Отидохме да си легнем.

Настъпи утрото.

Татко стоеше на прага и слушаше как жълтото канарче пее в златната си клетка.

— Е, реших — каза той. — Следващия път, когато се върна, оставам тук.

— Татко!

— Кажи го на майка ти, когато стане — каза той.

— *Сериозно ли говориш!*

Той кимна.

— Ще се видим след около три месеца.

И тръгна по улицата, понесъл униформата си скрита в куфарчето, подсвиркваше си, гледаше високите зелени дървета, откъсваше цветчета от крайпътните храсти, хвърляше ги пред себе си и се отдалечаваше в ярките оттенъци на ранната утрин...

Няколко часа след като татко замина, поговорих с мама. Искаше ми се да ѝ задам някои въпроси.

— Татко каза, че понякога се държиш, сякаш не го чуваш и не го виждаш — казах аз.

И тихо тя ми обясни всичко.

— Когато преди десет години излетя в космоса, аз си казах — мъртъв е. Или все едно мъртъв. Затова мисли за него като за мъртвец. И когато се връща три-четири пъти в годината, това изобщо не е той, а просто един приятен спомен или сън. И ако споменът или сънят престанат да се появяват, от това не боли толкова много. Затова през повечето време мисля за него като за мъртъв...

— Но в други моменти...

— В други моменти не мога да се сдържа. Пригответям сладкиши и се държа с него като с жив, а след това ме боли. Не, по-добре е да мисля, че е заминал преди десет години и че никога вече няма да го видя. Така не боли толкова.

— Нима не ти каза, че следващия път ще остане?

Тя бавно поклати глава.

— Не, той е мъртъв. Абсолютно сигурна съм.

— Ще се върне жив — казах аз.

— Преди десет години си мислех — ами ако умре на Венера?

Тогава никога няма да можем да погледнем Венера. А ако умре на Марс? Появи ли се червената звезда в небето, ще ни се иска да се приберем и да заключим вратата. Или пък на Юпитер, Сатурн или Нептун? Няма да искаме да имаме нищо общо със звездите, когато тези планети са високо в небето.

— Сигурно си права — казах аз.

Съобщението пристигна на следващия ден.

Пратеникът ми го даде и го прочетох, докато стоях на верандата. Слънцето залязваше. Мама стоеше на прага зад мен и гледаше как сгъвам листа и го прибирам в джоба си.

— Мамо — казах аз.

— Не ми казвай нещо, което и без това вече знам — каза тя.

Не плака.

Е, не го уби нито Марс, нито Венера, нито пък Юпитер или Сатурн. Нямаше да мислим за него всеки път, когато някоя от планетите изгряваше на небето.

Беше различно.

Корабът му паднал към Слънцето.

А слънцето е голямо, огнено и безмилостно, винаги е в небето и не можеш да се спасиш от него.

Дълго след смъртта на татко мама спеше през деня и не излизаше навън. Закусвахме в полунощ, обядвахме в три сутринта и вечеряхме в студения здрач в шест сутринта. Гледахме денонощни програми и кина и си лягахме по изгрев слънце.

И още дълго единствените дни, когато излизахме на разходка, бяха дните, в които валеше и нямаше слънце.

МАРИОНЕТКИ АД

Към десет вечера вървяха бавно по улицата и разговаряха спокойно.

И двамата бяха на около тридесет и пет, напълно трезви.

— Но защо толкова рано? — попита Смит.

— Нарочно — отвърна Брейлинг.

— Това е първата ти вечер навън от години, а искаш да се прибереш в десет часà.

— Нерви, предполагам.

— Чудя се как изобщо успя да го направиш. Цели десет години се мъчих да те измъкна за едно кратко питие. А сега, в единствената вечер, настояваш да се прибереш толкова рано.

— Не бива да насиљвам късмета — каза Брейлинг.

— Какво, да не би да си сипал приспивателно в кафето на жена ти?

— Не, не би било етично. Скоро ще разбереш.

Завиха на един ъгъл.

— Честно, Брейлинг, хич не ми се иска да го казвам, но наистина си страшно търпелив с нея. Може и да не го признаеш, но бракът ти е същински ужас, нали?

— Не бих казал.

— Както и да е, подочу се по един или друг начин, че те е накарала да се ожениш за нея. Помниш ли седемдесет и девета, когато се канеше да заминеш за Рио...

— Да, Рио. Така и *не успях* да го видя, въпреки всичките планове.

— И как тя разкъса дрехите си, разчорли косата си и заплашваше да извика полиция, ако не се ожениш за нея.

— Винаги е била нервна, Смит, разбери го.

— Беше повече от нечестно. Ти не я обичаше. Поне си й го казал в прав текст, нали?

— Доколкото си спомням, бях доста твърд по този въпрос.

— Но въпреки това се ожени за нея.

— Трябаше да мисля за бизнеса си, а също за майка си и баща си. Подобно нещо можеше да ги убие.

— И това продължава вече десет години.

— Да — каза Брейлинг. Сивите му очи гледаха спокойно. — Мисля обаче, че сега може да настъпят някои промени. Мисля, че онова, което чаках, е на път да се събудне. Виж.

И извади някакъв дълъг син билет.

— Я, та това е билет за ракетата до Рио в четвъртък!

— Да. Най-сетне ще замина.

— Чудесно. *Наистина* го заслужаваш! Но тя няма ли да възразява? Да ти създава неприятности?

Брейлинг се усмихна малко нервно.

— Няма да усети, че ме няма. Ще се върна след месец и никой нищо няма да разбере. С изключение на теб.

— Иска ми се да можех да дойда с теб — въздъхна Смит.

— Горкият Смит. И *твоят* брак никога не е вървял по мед и масло, нали?

— Не точно. Ожених се за жена, която прекалява. Искам да кажа, в края на краишата, ако си женен от десет години, едва ли ще очакваш от жена си всяка вечер да ти седи в скита по два часа, да ти се обажда по дванайсет пъти на ден в работата и да бърбори като момиченце. А и ми се струва, че през последния месец нещата взеха да се влошават. Понякога се чудя дали не е малко събркана?

— Ето това е Смит, все консервативен. Е, това е моята къща. И тъй, искаш ли да научиш тайната ми? Как успях да се измъкна тази вечер?

— Наистина ли ще ми кажеш?

— Виж там горе — каза Брейлинг.

Двамата се загледаха нагоре в тъмното.

Над тях в прозореца на втория етаж се появи някаква сянка. Мъж на около трийсет и пет, с леко посивяващи слепоочия, тъжни сиви очи и тънък мустак се взираше надолу към тях.

— Стига бе, та това си *ти*! — възклика Смит.

— Ш-ш-ш, по-тихо!

Брейлинг махна с ръка. Мъжът на прозореца направи знак и изчезна.

— Явно съм се побъркал — каза Смит.

— Чакай малко.

Зачакаха.

Братата се отвори и високият слаб господин с мустака и скръбните очи излезе да ги посрещне.

— Здравей, Брейлинг — каза той.

— Здрасти, Брейлинг — отвърна Брейлинг.

Бяха абсолютно еднакви.

Смит ги зяпна.

— Да не сте близнаци? Никога не си споменавал, че...

— Не, не — тихо каза Брейлинг. — Наведи се. Сложи ухо на гърдите на Брейлинг Две.

Смит се поколеба, после се наведе и долепи ухо.

Тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик.

— О, не! Не може да бъде!

— Можете.

— Дай да чуя пак.

Тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик.

Смит отстъпи назад, олюля се и замига слисано. Протегна се и докосна топлите ръце и бузите на нещото.

— Откъде се сдоби с него?

— Не е ли чудесно изработен?

— Невероятно. Откъде?

— Дай на господина визитката си, Брейлинг Две.

Брейлинг Две направи фокуснически жест и в пръстите му се появи бяла визитна картичка.

МАРИОНЕТКИ АД

Направете двойник на себе си или на приятели; нови хуманоидни пластмасови модели 1990, гаранция за всякакво физическо износване. Цени от 7600 до 15000 долара за луксозен модел.

— Не — каза Смит.

— Да — каза Брейлинг.

— Естествено — каза Брейлинг Две.

— Откога продължава това?

— Имам го от месец. Държа го в един сандък с инструменти в мазето. Жена ми никога не слиза долу, а и само аз имам ключ за сандъка. Тази вечер казах, че ще изляза да си купя пура. Слязох в мазето, извадих Брейлинг Две от сандъка и го пратих горе да седи с жена ми, докато ние двамата бяхме навън.

— Чудесно! Та той дори *мирише* като теб — на ъгъла на Бонд Стрийт и Мелакринос!

— Може и да съм педант, но смяtam, че това си е съвсем порядъчно. В края на краищата жена ми иска най-много от всичко *мен*. Тази марионетка е мен до последното косъмче. Бил съм си вкъщи цялата вечер. И ще съм вкъщи с нея през следващия месец. Междувременно друг господин ще бъде в Рио след десет години чакане. А когато се върна оттам, Брейлинг Две ще се върне в сандъка си.

Смит помисли минута-две.

— Ще изкара ли цял месец без поддръжка? — попита накрая.

— Може да издържи и половин година, ако се наложи. Освен това е изработен така, че да прави всичко — да яде, да спи, да се поти — всичко, съвсем като истински. Ще се погрижиш добре за жена ми, нали, Брейлинг Две?

— Жена ти е наистина приятна — каза Брейлинг Две. — Доста си падам по нея.

Смит започна леко да се разтреперва.

— Откога са в бизнеса тези Марионетки АД?

— От две години, тайно.

— Мога ли... искам да кажа, възможно ли е... — Смит настойчиво хвана приятеля си за лакътя. — Можеш ли да ми кажеш откъде мога и аз да се сдобия с такъв робот... марионетка? Ще ми *дадеши* адреса, нали?

— Заповядай.

Смит взе визитката и я заобръща в ръцете си.

— Благодаря. Не можеш да си представиш какво означава това. Поне малко почивка. Една вечер. Дори веднъж месечно. Жена ми ме обича толкова силно, че не може да издържи и един час без мен. Обичам я, знаеш, но нали знаеш старото стихотворение — „Любовта

умира зад решетки, любовта отлила, щом понечиш да я задържиш“. Та и аз искам да си почина мъничко от хватката й.

— Е, поне имаш късмет, че жена ти те обича. Моят проблем е омразата. Доста по-тежко е.

— О, Нети ме обича безумно. Ще се погрижа да направя така, че да ме обича удобно.

— Късмет, Смит. Отбивай се, докато съм в Рио. На жена ми ще ѝ се види странно, ако изведенъж спреш да се обаждаш. И се дръж с Брейлинг Две също като с мен.

— Ясно! Довиждане. И благодаря.

Смит тръгна усмихнат по улицата. Брейлинг и Брейлинг Две се обърнаха и влязоха в къщата.

В градския автобус Смит си подсвиркаше тихично и въртеше бялата картичка в ръце.

Клиентите се задължават да пазят тайна, тъй като използването на двойници преди легализирането на Марионетки АД от Конгреса се смята за престъпление.

— Виж ти — отбелаяза Смит.

На клиентите трябва да се направи отливка на тялото и да се направи точно копие на цвета на очите, устните, косата, кожата и т.н. Срокът за изработване на моделите е до два месеца.

Не е чак толкова дълго, помисли си Смит. След два месеца ребрата ми ще имат шанс да се оправят от смазващите прегръдки. След два месеца ръката ми ще се излекува от непрекъснатото стискане. След два месеца вечно насинената ми долна устна ще започне да си връща формата. Не че искам да изглеждам *неблагодарен*... Обърна визитката.

Марионетки АД е на две години и може да се похвали с чудесен списък на доволни клиенти. Нашият девиз е „Никакви постоянни връзки“. Адрес: Саут Лесли Драйв 43.

Автобусът спря; той слезе и докато се качваше с тананикане по стълбите, си помисли — с Нети имаме петнайсет хиляди в общата ни сметка. Ще измъкна осем хиляди, уж за бизнеса. Марионетката сигурно ще се изплати с лихвите, при това по много начини. Не е нужно Нети да разбира.

Отключи и след минута бе в спалнята. Нети лежеше в леглото — бледа, огромна и благочестиво спяща.

„Скъпата Нети“. Едва не бе погълнат от угризения при вида на невинната ѝ физиономия в сумрака. „Ако се събудиш, ще ме задушиш от целувки и гукане в ухото ми. Честна дума, караш ме да се чувствам като престъпник. Та ти си толкова добра и обичлива съпруга. Понякога направо не ми се вярва, че се омъжи за мен, а не за онзи Бъд Чапмън, по когото си падаше. Струва ми се, че през последния месец любовта ти към мен е по-дива от всяко“.

В очите му се появиха сълзи. Изведнъж му се прииска да я погали, да я целуне, да признае любовта си, да скъса визитката и да забрави за всичко това. Но когато се пресегна да го направи, ръката го заболя, а ребрата му запукаха и застенаха. Спра с мъка на очи и се извърна. Излезе в хола и мина през тъмните стаи. Като си тананикаше, отвори едно чекмедже в библиотеката и измъкна банковата книжка.

— Само осем хиляди долара — каза той. — Нито цент повече. — Изведнъж спря. — Я чакай малко!

Отново трескаво провери книжката.

— Чакай малко! — повтори. — Липсват десет хиляди долара!

Скочи на крака.

— Останали са само пет хиляди! Какво е направила? Какво е направила Нети с парите? Още шапки, парцали, парфюми! Или... чакай... сетих се! Купила е онази малка къща на Хъдсън, за която говори от месеци. И без изобщо да ми каже!

Втурна се в стаята, изпълнен с праведен гняв. Как така си позволява да се разпорежда с парите им по такъв начин? Наведе се над

нея.

— Нети! — викна. — Нети, събуди се!

Тя не помръдна.

— Какво си направила с парите ми! — изкреша той.

Тя леко се размърда. Светлината от улицата осветяваше прекрасните ѝ бузи.

Имаше нещо в нея. Сърцето му заби свирепо. Езикът му пресъхна. Разтрепери се. Коленете му изведнъж се подгънаха. Той рухна на пода.

— Нети, Нети! — изплака. — Какво си направила с парите ми!

И тогава му просветна страшната мисъл. И тогава ужасът и самотата го обгърнаха. И тогава дойдоха треската и обезверяването. Защото, без да го желае, той се наведе напред и още напред, докато пламналото му ухо не се притисна плътно в кръглата ѝ розова гръд.

— Нети!

Тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик-тик.

Докато Смит се отдалечаваше по улицата в нощта, Брейлинг и Брейлинг Две затваряха входната врата.

— Радвам се, че и той ще бъде щастлив — каза Брейлинг.

— Да — отсъстващо отвърна Брейлинг Две.

— Е, сандъкът те чака, Бе Две. — Брейлинг хвана създанието за лакътя и го поведе по стълбите към мазето.

— Точно за това ми се иска да поговорим — каза Брейлинг Две, когато слязоха долу и закрачиха по бетонния под. — За мазето. Не ми харесва. Не харесвам този сандък.

— Ще се опитам да измисля нещо по-удобно.

— Марионетките са направени да се движат, а не да лежат неподвижно. Би ли ти харесало да прекарваш по-голямата част от времето си в сандък?

— Ами...

— Никак даже. Аз продължавам да действам. Няма начин да бъда изключен. Аз съм съвсем жив и изпитвам чувства.

— Ще бъде само за няколко дни. После ще замина за Рио и няма да ти се налага да стоиш в сандъка. Можеш да живееш горе.

Брейлинг Две махна раздразнено с ръка.

— А когато се върнеш от приятната си ваканция, пак ще ме пратиш в сандъка.

— В магазина за марионетки не ми казаха, че ми се е паднал труден образец — отбеляза Брейлинг.

— Има много неща, които не знаят за нас — каза Брейлинг Две.

— Съвсем нови сме. И сме чувствителни. Мразя да си мисля как ще разхождаш, ще се смееш и ще се печеш по плажовете на Рио, докато аз седя тук на студеното.

— Но аз цял живот си мечтаех за това пътуване — тихо каза Брейлинг.

Присви очи и почти видя морето, планините и жълтия пясък. Шумът на вълните отекващо примамливо в съзнанието му. Слънцето приятно топлеше голите му рамене. Виното бе превъзходно.

— А аз никога няма да ида в Рио — каза другият. — Замислял лиси се за това?

— Не, аз...

— И още нещо. Жена ти.

— Какво жена ми? — Брейлинг започна да отстъпва към вратата.

— Доста се привързах към нея.

— Радвам се, че работата ти харесва. — Брейлинг нервно облиза устни.

— Боя се, че не ме разбра. Мисля... мисля, че я обичам.

Брейлинг направи още една крачка и замръзна.

— *Какво?*

— Мислех си — продължи Брейлинг Две — колко хубаво е в Рио и как никога няма да стъпя там, помислих си също за жена ти и... мисля, че бихме могли да сме щастливи.

— М-много м-мило. — Брейлинг тръгна към вратата на мазето с възможно най-небрежната си походка. — Нали нямаш нищо против да почакаш минутка? Трябва да се обадя.

— На кого? — Брейлинг Две се намръщи.

— Не е важно.

— На Марионетки АД ли? Да им кажеш да дойдат и да ме приберат?

— Не, не... нищо подобно!

Опита се да се втурне към вратата.

Сякаш железни пръсти го сграбчиха за китките.

— Не бягай!

— Махай си ръцете от мен!

— Не.

— Жена ми ли те подкокороса?

— Не.

— Да не се е сетила? Да не е говорила с теб? Знае ли? *Това* ли е?

Изкрешя. Устата му бе запушена с длан.

— Така и няма да разбереш, нали? — учтиво му се усмихна Брейлинг Две. — Така и няма да разбереш.

Брейлинг се задърпа.

— *Трябва* да се е сетила; *трябва* да ти е повлияла някак!

— Сега ще те сложа в сандъка, ще заключа и ще изгубя ключа — каза Брейлинг Две. — После ще купя още един билет до Рио за жена ти.

— Хей, хей, чакай малко. Задръж. Не така прибързано. Хайде да го обсъдим!

— Сбогом, Брейлинг.

Брейлинг се вцепени.

— Какво искаш да кажеш с това „сбогом“?

След десет минути госпожа Брейлинг се събуди. Сложи длан на бузата си. Някой току-що я беше целувал. Потрепери и отвори очи.

— Ама... не си го правил от години — промърмори тя.

— Ще видим какво може да се направи по въпроса — каза някой.

НИКОЯ КОНКРЕТНА НОЩ ИЛИ УТРИН

За два часа бе изпушил цял пакет цигари.

— Колко навътре в космоса сме?

— На около милиард мили.

— Милиард мили от какво?

— Зависи — отвърна Клемънс, който изобщо не пушеше. —

Може да се каже, на милиард мили от дома.

— Кажи го тогава.

— Дом. Земя. Ню Йорк. Чикаго. Откъдето и да си.

— Дори не си спомням откъде съм — каза Хичкок. — Вече дори не вярвам, че има Земя. А ти?

— Да — каза Клемънс. — Тази сутрин я сънувах.

— В космоса няма сутрини.

— През нощта тогава.

— Тук винаги е нощ — тихо рече Хичкок. — Коя по-точно имаш предвид?

— Млъквай — раздразнено го сряза Клемънс. — Остави ме да довърша.

Хичкок запали поредната цигара. Ръката му не трепереше, но изглеждаше сякаш го прави — под изгорялата от слънцето кожа можеше да трепери сама по себе си — малко потърпване във всяка ръка и един по-голям невидим трепет в тялото му. Двамата седяха на пода на наблюдателния коридор и гледаха звездите. Очите на Клемънс проблясваха, а погледът на Хичкок бе нефокусиран, пуст и объркан.

— Събудих се в 0500 — каза Хичкок, сякаш говореше на дясната си ръка. — И се чух да крешя, къде съм? Къде съм? И отговорът бе, никъде! И си казах, а къде бях? И си отговарям, на Земята! Какво е Земята, запитах се. Мястото, където съм се родил. Но това бе нищо, че и по-лошо от нищо. Не вярвам в нищо, което не мога да видя, да чуя или да докосна. Не мога да видя Земята, така че защо да вярвам в нея? По-безопасно е така. Да не вярваш.

— Ето я Земята — посочи Клемънс и се усмихна. — Ей онази светлинка там.

— Това не е Земята, а Слънцето. Земята не може да се види оттук.

— Аз мога. Имам добра памет.

— Не е *едно и също*, глупако — рязко каза Хичкок. В гласа му се долавяше гняв. — Имам предвид да я *видиш*. При мен винаги е било така. Когато съм в Бостън, Ню Йорк не съществува. Когато съм в Ню Йорк, Бостън е в небитието. Когато не *видя* някого през деня, за мен той е мъртъв. А когато го срещна на улицата — Боже мой, възкръснал е. Всеки път едва ли не танцувам от радост, че го виждам. Е, или поне така беше. Вече не танцувам. Просто гледам. И когато човекът отмине, отново е мъртъв.

Клемънс се разсмя.

— Просто съзнанието ти работи на примитивно ниво. Не можеш да задържаш нещата в себе си. Нямаш никакво въображение, приятелю. Трябва да се научиш да запомняш.

— Защо да помня неща, които не мога да ползвам? — Широко отворените очи на Хичкок продължаваха да се взират в космоса. — Аз съм практичен човек. Щом Земята не е тук и не мога да се разходя по нея, ще ме караш да го правя в спомените си, така ли? Не, от това боли. Спомените, както каза веднъж баща ми, са като бодливо свинче. Да вървят по дяволите! Стой по-далеч от тях. Правят те нещастен. Съсипват работата ти. Карат те да плачеш.

— Аз пък точно в този момент се разхождам по Земята — каза Клемънс, примижа и издиша облаче дим.

— Риташ бодливи свинчета. После ще се чудиш защо не си в състояние да си изядеш обяд — отвърна безизразно Хичкок. — Защото са ти се забили бодли в краката. По дяволите! Ако мога да го изпия, да го оципя, да го бутна или да легна отгоре му, тогава да става с него каквото ще. За Земята съм мъртъв. И тя е мъртва за мен. Никой в Ню Йорк не плаче за мен. Майната му на Ню Йорк. Тук няма никакви сезони; зимата и лятото са изчезнали. Също и пролетта, есента. Не е никоя конкретна нощ или утрин. А само космос и космос. Единствените неща точно в момента сме ти и аз в тази ракета. А единственото нещо, за което съм сигурен, че го има, съм *аз*. Това е.

Клемънс пропусна думите му покрай ушите си.

— А сега пъхам монета в телефонния автомат — каза той и с бавна усмивка изигра кратката пантомима. — И се обаждам на момичето си в Евънстън. Здрастi, Барбара!

Космическият кораб продължаваше да се носи в космоса.

Звънецът за обяд зазвъня в 1305. Мъжете изтичаха с меките си обувки и заеха местата си на тапицираните маси.

Клемънс не беше гладен.

— Нали ти казах! — възклика Хичкок. — Ти и проклетите ти бодливи свинчета. Зарежи ги, нали ти казах. Виж ме мен как унищожавам храната.

Произнесе го с механичен, бавен, лишен от веселие глас.

— Гледай.

Лапна парче пай и задъвка. Погледна пая в чинията си, сякаш изследваше консистенцията му. Побутна го с вилицата. Описа дръжката на прибора. Смачка резенчето лимон и гледаше как пръска сок между зъбците. После описа бутилката мляко и си наля пълна чаша, като слушаше звука на изливаната течност. Погледна млякото, сякаш искаше да го направи още по-бяло. Изпи го толкова бързо, че не успя да усети вкуса му. Изяде обяда си само за няколко минути, набиваща настървено, след което напразно се огледа за допълнително. Накрая безизразно се обърна към прозореца.

— И те не са истински.

— Кои? — попита Клемънс.

— Звездите. Някой да е докосвал някога звезда? Вярно, мога да ги видя, но каква полза да виждаш нещо, което е на милиони или милиарди мили от теб? Нищо тъй отдалечно не заслужава да му се обръща внимание.

— Защо тръгна на този полет? — внезапно попита Клемънс.

Хичкок погледна в изумително празната си чаша, стисна я силно, после отпусна хватката си и отново стисна.

— Не зная. — Прокара език по ръба на чашата. — Просто трябваше, това е. Можеш ли да си даваш сметка защо вършиш всяко едно нещо в живота си?

— Хареса ли идеята за космическо пътешествие ли? Това, че ще посетиш разни места?

— Не зная. Да. Въщност не. Работата не е в местата. А в това да се намираш между тях. — За първи път се опита да фокусира погледа си върху нещо, но всичко бе тъй мъгливо и далечно, че очите му не можеха да се нагодят, макар по лицето и ръцете му да си личеше, че полага усилия. — Най-вече космосът. Толкова много празно пространство. Харесваше ми идеята да няма нищо отгоре, нищо отдолу и много нищо между всичко това. А аз — насреща цялото това нищо.

— Никога не съм чувал някой да говори по този начин.

— Е, *аз* току-що го казах по този начин. Надявам се, че си ме слушал.

Хичкок извади цигарите си, запали и започна да дърпа и да изпуска кълба дим, отново и отново.

— Какво е било детството ти, Хичкок? — попита Клемънс.

— Никога не съм бил дете. Онзи от онова време е мъртъв. Това е още един от онези бодливци. Не са ми притрябвали, благодаря. Винаги съм смятал, че умираш всеки ден и че всеки ден е като кутия, нали разбиращ. Номерирани и старателно подредени. Само че никога не се връщаш да вдигнеш капаците, защото си умирал хиляди пъти в живота си и е пълно с трупове, всеки от тях умрял по свой собствен начин и всеки е с още по-лошо изражение от предишния. И всеки ден ти си някой различен, някой, когото не познаваш, не разбиращ и не искаш да разбереш.

— Но така режеш сам от себе си.

— Защо трябва да имам нещо общо с онзи младия Хичкок? Той бе глупак, все го мотаеха насам-натам и го използваха. Баща му не беше добър човек и той се радваше, когато умря майка му, защото и тя не бе стока. Трябва ли да се връщам назад, за да видя физиономията му в онзи ден и да злорадствам над нея? Беше глупак.

— Всички сме глупаци — каза Клемънс. — През цялото време. Просто всеки ден сме от различен вид. Мислим си, ето днес не съм глупак. Научих си урока. Вчера бях глупак, но не и днес. А на следващия ден си даваш сметка, че пак си бил глупак. Мисля, че единственият начин да пораснем и да се справим в този свят е да приемем факта, че не сме съвършени, и да живеем според това.

— Не искам да си спомням несъвършени неща — заяви Хичкок.

— Не мога да стисна ръката на онзи младия Хичкок, нали? Къде е той?

Можеш ли да ми го намериш? Мъртъв е, така че да върви по дяволите!
Не строя утрешия си ден с глупостите, които съм извършил вчера.

— Не си ме разбрали правилно.

— Ами тогава ме остави в неведение.

Приключил обядъ си, Хичкок седеше и гледаше през илюминатора на левия борд. Другите мъже му хвърляха по някой поглед.

— Съществуват ли метеори? — попита той.

— Много добре знаеш, че съществуват.

— На екрана на радара — да, като светлинни драскотини в космоса. Не, не вярвам в нищо, което не съществува и не действа в мое присъствие. Понякога — той кимна към хората, които довършваха обядъ си, — понякога не вярвам в никого и в нищо освен в себе си.

Изправи се.

— Този кораб има ли горен етаж?

— Да.

— Трябва веднага да ида да го видя.

— Карай по-спокойно.

— Изчакай ме тук. Веднага се връщам.

Хичкок забързано излезе. Останалите дъвчеха бавно храната си.

Мина известно време. Един от мъжете вдигна глава.

— От колко време я кара по този начин? Хичкок имам предвид.

— От днес.

— Вчера също се държеше странно.

— Да, но днес е по-зле.

— Някой казал ли е на психиатъра?

— Мислехме, че ще му мине. Космосът се отразява на всеки при първи полет. И с мен беше така. Отначало започваш да философстваш, после се плашиш. Избива те пот, после се съмняваш в родителите си, не вярваш в Земята, напиваш се, събуждаш се махмурлия, а после всичко отминава.

— Но Хичкок не се е напивал — възрази някой. — Де да го беше направил.

— Как изобщо е успял да мине през изпитната комисия?

— А ние как минахме? Трябват им хора. Космосът плаши повечето хора. Затова и комисията е склонна да попрескочи някоя и друга граница.

— Този човек не е просто на границата — обади се някой. — А я е прескочил и така се е залетял, че не му се вижда краят.

Минаха пет минути. Хичкок го нямаше.

Накрая Клемънс стана и се качи по спиралното стълбище до горната палуба. Хичкок беше там и леко докосваше стената.

— Има я — каза той.

— Естествено, че я има.

— Боях се, че може да я няма. — Той погледна Клемънс. — И ти си жив.

— При това от доста време.

— Не — поклати глава Хичкок. — Жив си сега, само сега, в този момент, докато си тук до мен. Преди малко не съществуваше.

— Съществувах за себе си.

— Това не е важно. Нямаше те тук при мен. Само това е важно.

Останалите от екипажа долу ли са?

— Да.

— Можеш ли да го докажеш?

— Виж какво, Хичкок, няма да е зле да се обадиш на доктор Едуардс. Мисля, че се нуждаеш от малко помощ.

— Не, нищо ми няма. А пък и кой е докторът тук? Можеш ли да докажеш, че е на кораба?

— Мога. Достатъчно е само да го извикам.

— Не. Имам предвид, че докато стоиш тук, в този момент, не можеш да докажеш, че го има. Нали?

— Без да се мръдна оттук — не.

— Ето, виждаш ли! Не можеш да го докажеш с мисълта си. А на мен ми трябва точно това — мислено доказателство, за да мог да го почувствам. Не ми трябват материални свидетелства, за които се налага да идеш някъде и да ги домъкнеш. Искам доказателство, което да мог да нося в съзнанието си и винаги да съм в състояние да го докосна, да го помириша и да го почувствам. А такова не може да се намери. За да повярваш в нещо, трябва да го носиш в себе си. Не можеш да носиш Земята или някой човек в джоба си. А аз искам да намеря начин да го правя, да нося винаги нещата със себе си, за да мог да вярвам в тях. Ама че е тромаво да си правиш целия този труд да отиваш някъде и да донасяш нещо ужасно материално, само и само

за да го докажеш. Мразя материалните неща, защото могат да се зарежат и после да стане невъзможно да се вярва в тях.

— Такива са правилата на играта.

— Искам да ги променя. Няма ли да е чудесно, ако можем да доказваме разни неща с ума си и да знаем със сигурност, че са винаги по местата си? Иска ми се да зная как изглежда нещо, когато ме няма там. Искам да съм сигурен.

— Това е невъзможно.

— Знаеш ли, за първи път идеята да изляза в космоса ми дойде преди около пет години. Горе-долу когато останах без работа. Казвал ли съм ти, че исках да стана писател? Да, един от онези, които винаги говорят за писане и рядко пишат. И са прекалено докачливи. И тъй, изгубих добрата си работа, зарязах издателския бизнес, не можех да си намеря нищо друго и тръгнах по надолнището. После пък умря жена ми. Ето виждаш ли, нищо не остава там, където го оставиш. Просто не може да се има доверие на материалните неща. Наложи се да повера сина си на леля му и нещата тръгнаха още по-зле. А един ден се появи разказ с моето име под него, но не беше мой.

— Нещо не схващам.

Лицето на Хичкок бе бледо и потно.

— Мога само да кажа, че гледах страницата с името ми под заглавието — Джоузеф Хичкок. Но това беше някой друг. Нямаше начин да се докаже — действително да се докаже, — че аз съм авторът. Разказът ми беше познат — зная, че го бях написал, — но онова име върху хартията просто не беше мен. Беше някакъв символ, нечие име. Нещо напълно чуждо. И тогава осъзнах, че дори и да стана известен писател, това няма да означава абсолютно нищо за мен, защото не мога да идентифицирам себе си с онова име. Всичко щеше да е дим и сажди. Затова спрях да пиша. Пък и не бях сигурен, че разказите, които намирах няколко дни по-късно на бюрото си, са наистина мои, макар и да си спомнях, че съм ги набирал. Винаги я имаше тази празнина в доказателството. Между правенето и направеното. Направеното е мъртво и не е доказателство, тъй като не е действие. Единствено действията са важни. А листата бяха останки от завършени и вече невидими действия. Доказателството за правенето е приключило. Не остава нищо друго освен спомена, а аз нямам доверие на спомените си. Мога ли наистина да докажа, че съм написал всички

тези разкази? Не. Може ли да го направи *който и да е* писател? Имам предвид, действието като доказателство. Не. Разбира се, че не. Освен ако някой не седи в стаята, докато пишеш; пък ти можеш да пишеш нещо по памет. И след като завършиш, доказателството изчезва, остава само споменът. И тогава започнах да намирам навсякъде празници. Съмнявах се, че съм бил женен, че имам дете или че изобщо някога съм имал работа. Съмнявах се, че съм се родил в Илинойс от баща пияница и майка свиня. Не можех да докажа нищо. Да, разбира се, хората могат да кажат — ти си такъв и такъв, но това не означава нищо.

— Трябва да си избиеш тези работи от главата — каза Клемънс.

— Не мога. Всички тези празници и пространства. Ето това ме накара да се обърна към звездите. Мислех си как се намирам в ракета в космоса, в нищото, в *нищото*, как се нося в нищото със съвсем миниатюрно нещо, с тънка черупка метал около мен, как се нося надалеч от всички неща с празнините в тях. Неща, които не могат да се докажат. Тогава разбрах, че единственото щастие за мен е в космоса. Щом стигна Алдебаран II, ще се запиша за обратния петгодишен полет до Земята и ще летя напред-назад до края на живота си.

— Споменавал ли си това на психиатъра?

— За да се опита да циментира всички празници, да запълни фугите с шум, топла вода, думи, докосващи ме ръце и тъй нататък ли? Не, благодаря. — Хичкок мълкна. — Влошавам се, нали? Помислих си го. Тази сутрин се събудих и си помислих, че се влошавам. Или ми става по-добре? — Замълча отново и изгледа Клемънс изпод вежди. — Тук ли си? *Наистина* ли си тук? Давай, докажи го.

Клемънс го плесна по ръката. Силно.

— Да — каза Хичкок, като разтриваше ръката си и я гледаше много съсредоточено. — Тук беше. За никаква частица от секундата. Аз обаче се чудя дали си тук *сега*.

— Ще се видим след малко — каза Клемънс. Трябваше задължително да намери доктора. Тръгна.

Писна сирена. Втори път, трети. Корабът се разтресе, сякаш беше получил плесница. Чу се всмукващ звук като от включена прахосмукачка. Клемънс чу писъците и усети разредения въздух. Изтичаше със съскане край ушите му. Внезапно носът и дробовете му се оказаха празни. Залитна и тогава съскането престана.

— Метеор! — извика някой.

— Вече е закърпено! — обади се друг.

И наистина беше така. Аварийният паяк на кораба бе пробягал по външната страна на корпуса и бе запушил плътно дупката в метала.

Някой говореше непрекъснато, след което започна да вика. Клемънс побягна по коридора през сгъстяващия се въздух. Погледна преградната стена и видя свежо заварената дупка в стоманата; фрагментите от метеора лежаха из помещението като части от счупена играчка. Видя капитана, членовете на екипажа и някакъв човек на пода. Хичкок. Очите му бяха затворени.

— Опита се да ме убие! — викаше той отново и отново. — Опита се да ме убие.

Изправиха го на крака.

— Не може да го направи — каза Хичкок. — Това не може да бъде. Подобни неща не могат да се случат, нали? Дойде за мен. Защо го направи?

— Всичко е наред, Хичкок, всичко е наред — успокояваше го капитанът.

Докторът бинтоваше малката драскотина на ръката на Хичкок. Той вдигна пребледнялото си лице и видя гледащия го Клемънс.

— Опита се да ме убие.

— Зная — каза Клемънс.

Изминаха седемнадесет часа. Корабът продължаваше да се носи в космоса.

Клемънс мина през преградата и зачака. Психиатърът и капитанът бяха тук. Хичкок седеше на пода, прегърнал здраво с ръце свитите си към гърдите крака.

— Хичкок — повика го капитанът.

Никакъв отговор.

— Хичкок, чуй ме — обади се психиатърът.

Двамата се обърнаха към Клемънс.

— Негов приятел ли сте?

— Да.

— Искате ли да ни помогнете?

— Стига да мога.

— Проклетият метеор е виновен — промърмори капитанът. — Ако не беше той, можеше и да не се случи това.

— Рано или късно щеше да се случи — каза докторът и се обърна към Клемънс. — Опитайте да поговорите с него.

Клемънс приближи тихо, клекна до Хичкок и започна леко да го дърпа за ръката, заговори тихо:

— Здрави, Хичкок.

Никакъв отговор.

— Аз съм. Аз, Клемънс. Виж, ето ме. — Плесна го леко по ръката. Разтри леко врата му и наведената глава. Хвърли поглед към психиатъра, който съвсем тихо въздъхна. Капитанът сви рамене.

— Шокова терапия, докторе?

Психиатърът кимна.

— Ще започнем след час.

Да, помисли си Клемънс. Шокова терапия. Пусни му десетина парчета джаз, бутни бутилка свеж зелен хлорофил и глухарчета под носа му, сложи трева под краката му, напръскай го с шанел, подстрижи го, изрежи му ноктите, доведи му жена, викай, тряскай и го блъскай, изпържи го с електричество, запълни празнината и фугите. И къде е доказателството ти? Не можеш да му доказваш непрекъснато. Не можеш да забавляваш демонощно бебе с дрънкулки през следващите трийсет години. Рано или късно ще трябва да спреш. И когато това стане, той отново е изгубен. Стига, разбира се, изобщо да ти е обърнал внимание.

— Хичкок! — викна той с всички сили, почти френетично, сякаш самият той падаше в пропаст. — Аз съм. Аз съм, приятелят ти! Хей!

Обърна се и излезе от смълчаното помещение.

Дванайсет часа по-късно сирената отново писна.

След като цялото тичане се успокои, капитанът обясни:

— Хичкок се е измъкнал навън преди минута. Бил е сам. Влязъл в скафандр. Отворил люка. После излязъл навън. Самичък.

Клемънс примигна към огромния илюминатор, през който се виждаха размазани звезди и далечен мрак.

— Сега някъде там ли е?

— Да. На около милион мили зад нас. Никога не бихме могли да го намерим. Разбрах, че е извън кораба, когато включи радиостанцията си и гласът му прозвуча в командната зала. Чух го да си приказва сам.

— Какво каза?

— Нещо от рода на „Сега няма никакъв космически кораб. Никога не го е имало. Няма хора. Няма никакви хора в цялата вселена. Никога не ги е имало. Няма растения. Няма звезди“. Това каза. После започна да говори за ръцете и краката си. „Нямам ръце. Вече нямам никакви ръце. Никога не съм имал. Нямам и крака. Никога не съм имал. Не мога да го докажа. Нямам тяло. Никога не съм имал. Нямам устни. Нямам лице. Нямам глава. Нищо. Само космос. Само празно пространство. Само пустота“.

Мъжете мълчаливо се загледаха през стъклото към далечните студени звезди.

Космос, помисли си Клемънс. Космосът, който Хичкок така обичаше. Празно пространство, нищо отгоре, нищо отдолу, много нищо по средата и Хичкок, падащ наслед нищото, понесъл се към никоя конкретна нощ или утрин...

ГРАДЪТ

Градът бе чакал двадесет хиляди години.

Планетата се движеше през космоса, цветовете в полята цъфтяха и увяхваха, а градът продължаваше да чака; реките прииждаха, пресъхваха и се превръщаха в прах. Някога младите и буйни ветрове остаряха и се успокоиха, облаците в небето, раздирани и разкъсвани в миналото, бяха оставени да се носят в тихо бездействие. А градът все така чакаше.

Чакаше със своите прозорци, със стените от черен обсидиан, с извисените към небето небостъргачи и кули без знамена, с необходимите улици и недокосваните дръжки на врати, без нито една хартийка или отпечатък по тях. Градът чакаше, докато планетата се носеше из космоса, следвайки своята орбита около синьо-бялото слънце, и сезоните се редуваха от лед към огън и отново към лед, към зелени ливади и златни летни поляни.

Бе летен следобед в средата на двадесетхиляндната година, когато градът престана да чака.

В небето се появи ракета.

Заря се високо над него, обърна, върна се и кацна на глинестата ливада на петдесет метра от обсидиановата стена.

Чуха се стъпки на обути в ботуши крака по хилавата трева, последвани от гласовете на хората в ракетата към онези извън нея.

— Готови?

— Добре, момчета. Внимавайте! Към града. Дженсън, ти и Хъчинсън излезте напред. Отваряйте си очите на четири.

Градът отвори тайни ноздри в черните си стени и една здрава вентилационна шахта дълбоко в тялото му подгони бурни струи въздух през тръби, пречиствателни станции и филтри за прах към фините и нежни серии намотки и паяжини, светещи със сребриста светлина. Отново и отново се всмукуваха огромни количества въздух; отново и отново топлите ветрове отнасяха в града ароматите от ливадата.

„Дъх на огън, на паднал метеорит, на горещ метал. Пристигнал е кораб от друг свят. Миризма на месинг, на изгорена прах, на сяра и ракетен нагар“.

Информацията, напечатана на ленти и пъхната в съответните процепи, се понесе по жълти зъбни колелца към други машини.

Щрак-щрак-щрак-щрак.

Изчислителна машина затрака като метроном. Пет, шест, седем, осем, девет. Девет души! Печатащото устройство моментално избълва посланието на лента, която се плъзва надолу и изчезна.

Щрак-щрак-щрак-щрак.

Градът зачака меките стъпки на каучуковите им подметки.

Огромните ноздри отново се разшириха.

Миризма на масло. В градския въздух от вървящите хора се разнасяха съвсем слаби миризми, поемаха се от огромния Нос и се разпадаха на спомени за мляко, сирене, сладолед и масло, за изпаренията на млечното производство.

Щрак-щрак.

— Внимателно, момчета!

— Джоунс, извади оръжието си. Не се прави на глупак!

— Градът е мъртъв, какво страшно има?

— Не може да си сигурен.

От лаещите звуци се събудиха Ушите. След векове слушане на слаби тихи ветрове, на капеци от дърветата листа и бавно растяжа трева под топящия се сняг, Ушите се смазаха и активираха огромни опънати тъпанчета, способни да чуят ударите на сърцата на

натрапниците и шумове, деликатни като трептенето на крилото на комар. Ушите заслушаха, а Носът пълнеше огромни камери с миризми.

Потенето на уплашените мъже се засили. Под мишниците им се появиха островчета пот, държащите оръжията длани станаха мокри и хълзгави.

Носът пое и подуши аромата като дегустатор, преценяваш стара реколта.

Щрак-щрак-щрак-щрак.

Информацията се въртеше по паралелни ленти. Изпотяване; хлориди толкова и толкова процента; сулфати толкова и толкова; никочен азот, амоняк, следователно: креатинин, захар, млечна киселина, най-после!

Зазвъняха звънци. Изскочиха малки разчети.

Носът тихо изсумтя, изпускайки опитания въздух. Огромните Уши слушаха:

— Мисля, че е по-добре да се връщаме на кораба, капитане.

— Тук аз давам заповедите, Смит!

— Да, сър.

— Хей, вие там! Патрул! Виждате ли нещо?

— Нищо, сър. Изглежда, е мъртъв от много време!

— Виждаш ли, Смит? Няма нищо страшно.

— Не ми харесва. Не зная защо. Да ви се е случвало да отивате за първи път някъде и да изпитате чувството, че вече сте виждали това място? Е, този град ми се струва прекалено познат.

— Глупости. Тази планетна система е на милиарди мили от Земята; не е възможно да сме стъпвали тук преди. Нашият кораб е единственият в радиус една светлинна година.

— И въпреки това имам това чувство, сър. Мисля, че трябва да се махаме.

Стъпките замряха. В неподвижния въздух се чуваше единствено дишането на натрапниците.

Ухото чу и се задейства. Завъртяха се ротори, течности проблеснаха в малки поточета през клапи и тръбички. Формула и смес — едното следваше другото. Няколко мига по-късно в отговор на призовите на Ухото и Носа от гигантските отвори в градските стени към натрапниците се понесе свежа пара.

— Усещаш ли *това*, Смит? А-ах. Зелена трева. Да си помирился също по-хубаво? Бога ми, готов съм да си остана тук и да се наслаждавам.

Невидим хлорофил полъхна сред стоящите мъже.

— А-ах!

Стъпките продължиха.

— Няма нищо лошо в *това*, нали, Смит? Хайде!

Ухото и Носът се отпуснаха съвсем мъничко. Ответната мярка бе успяла. Пионките продължаваха напред.

Сега от мъглата се показваха заоблачените Очи на града.

— Капитане, прозорците!

— Какво има?

— Прозорците на онази къща. Ето там! Видях ги да се движат!

— А аз не ги видях.

— Преместиха се. Смениха цвета си. От тъмен на светъл.

— Приличат ми на най-обикновени квадратни прозорци.

Размазаните обекти се фокусираха. В механичните клисири на града се задвижиха смазани валове, в езерца от зелено машинно масло се спуснаха противотежести. Рамките се огънаха. Прозорците проблеснаха.

Долу по улицата вървяха двамата от патрула, следвани на безопасно разстояние от останалите седмина. Униформите им бяха бели, лицата — тъй розови, сякаш бяха получили плесници; очите им се синееха. Вървяха изправени на задните си крака и носеха метални оръжия. Краката им бяха обути. Бяха от мъжки пол, с очи, уши, уста, носове.

Прозорците затрептяха. Станаха по-тънки. Разшириха се незабележимо като зениците на безброй очи.

— Казвам ви, капитане, има нещо нередно с прозорците!

— Дрън-дрън.

— Аз се връщам, сър.

— Какво?

— Връщам се на кораба.

— Смит!

— Няма да вляза в този қапан!

— Какво, от празен град ли се уплаши?

Останалите се разсмяха нервно.

— Давайте, смеите се!

Улицата бе покрита с калдъръм, всеки камък бе широк седем сантиметра и дълъг петнайсет. Слегна се с недоловимо движение. Претегляше нарушителите.

В машинното мазе червена стрелка докосна числата — 80 килограма... 95, 70, 91, 89 — всеки бе претеглен, резултатът — записан и пуснат надолу в корелативния мрак.

Градът вече съвсем се събуди!

Вентилационните шахти всмукваха и изхвърляха въздух, миризмата на тютюнев дим от устите на нашествениците, аромата на зелен сапун от ръцете им. Дори очните им ябълки излъчваха тънка миризма. Градът яолови и информацията даде резултат, който бе

препратен и добавен към други резултати. Кристалните прозорци проблеснаха, Ухото се напрегна и опъна тъпанчето си... всички тези сетива се вихреха като невидим сняг, брояха вдишванията и едва доловимите сърдечни удари на хората, слушаха, гледаха, вкусваха.

Зашото улиците бяха като езици и на местата, където минаваха хората, вкусът на петите им проникваше през каменните пори, за да бъде изчислен и проверен на лакмус. Химичният сбор, събран така неусетно, бе добавен към все по-увеличаващите се резултати в очакване на последното изчисление сред въртящите се колела и шептящи спици.

Стъпки. Бягащи.

— Върни се! Смит!

— Не, да ви вземат мътните!

— Дръжте го, момчета!

Втурващи се стъпки.

Последна проверка. След като бе слушал, гледал, вкусил, усетил, претеглил и премерил, градът трябваше да свърши последната си задача.

Насред улицата зейна капан. Както тичаше, капитанът изчезна, без останалите да го видят.

Докато висеше обесен за петата, остьр бръснач преряза гърлото му, друг проблесна през гърдите, вътрешностите бяха моментално извадени от тялото и изсипани на маса в скритата камера под улицата. Капитанът умря. Огромни кристални микроскопи се взираха в червените мускулни нишки; безтелесни пръсти докоснаха все още биещото сърце. Краищата на прерязаната кожа бяха забодени на масата, докато ръце разместваха частите на тялото му като бърз любопитен шахматист над червени пешки и фигури.

Горе хората тичаха по улицата. Смит бягаше напред, мъжете крещяха. Смит също крещеше, а долу в необичайната стая кръвта течеше в капсули, измерваше се, проверяваше се температура, сърцето бе разрязано на седемнадесет части, черният дроб и бъбреците бяха вещо разполовени. Черепът бе пробит и мозъкът — изгребан, нервите — издърпани като мъртвите жици на телефонен номератор, мускулите — разтеглени, за да се провери еластичността им, докато в електрическите подземия на града Умът най-сетне изчисли крайния резултат и всички машинарии горе моментално спряха.

Крайният резултат.

Това са хора. Хора от далечен свят, от определена планета, с определен вид очи и уши, придвижващи се по определен начин на краката си, носят оръжие, мислят, бият се, имат такива и такива сърца и всички други органи, регистрирани и запазени преди толкова много време.

Горе хората тичаха по улицата към ракетата.

Смит тичаше.

Крайният резултат.

Това са нашите врагове. Именно тях очаквахме цели двадесет хиляди години. Това са хората, които очаквахме, за да си отмъстим. Всичко съвпада. Това са хората от планета на име Земя, обявили война на Таолан преди двадесет хиляди години, които ни поробваха, съсипваха и унищожаваха със страшната болест. После отлетяха да живеят в друга галактика, за да избегнат болестта, с която ни заразиха, след като разграбиха света ни. Те са забравили онази война и онова време, забравили са и нас. Но ние не сме ги забравили. Това са нашите врагове. Съвсем сигурно е. Чакането ни свърши.

— Смит, върни се!

Бързо. Над червената маса с проснатото изкормено тяло на капитана други ръце заработиха мълниеносно. Във влажната вътрешност бяха положени органи от мед, месинг, сребро, алуминий, гума и коприна; паяци изтъкаха златна паяжина и я вплетоха в кожата; бе добавено сърце, а в черепната кутия бе положен платинен мозък, който бръмчеше и изхвърляше мънички искри син пламък; жици бяха прокарани към ръцете и краката. За миг тялото бе зашито, разрезите — запълнени и излекувани, гърлото, гърдите и главата изглеждаха съвършени и непокътнати.

Капитанът седна и протегна ръцете си.

— Спрете!

Отново се появи на улицата, вдигна оръжието си и стреля.

Смит рухна с куршум в сърцето.

Останалите се обърнаха.

Капитанът тичаше към тях.

— Ама че глупак! Да се уплаши от един град!

Хората погледнаха тялото на Смит на калдъръма.

Погледнаха капитана си и очите им се разшириха, после се присвиха.

— Чуйте — каза капитанът. — Имам да ви кажа нещо важно.

Сега градът, който ги бе претеглил, вкусил и помирисал, който бе прибягнал до всичките си способности с изключение на една, се приготви да използва и нея — способността да говори. Не приказваше с яростта и враждебността на массивни стени или кули, нито пък с грамадата на павираните булеварди и натъпканите с машинари крепости. Говореше със спокойния тих глас на един човек.

— Вече не съм ваш капитан — каза той. — Не съм и човек.

Хората отстъпиха.

— Аз съм градът — каза той и се усмихна. — Чаках двеста века. Очаквах завръщането на синовете на синовете на други синове.

— Капитане, сър!

— Оставете ме да продължа. Кой ме построи? Мен, града? Построиха ме онези, които умряха. Старата раса, която някога живееше тук. Народът, който земните хора оставиха да измре от ужасна болест, от нещо като проказа, за която нямаше лек. И онзи древен народ, мечтайки за деня, в който земните хора ще се завърнат, построи този град. И го кръсти Възмездие, на Планетата на Мрака, край брега на Морето на Вековете, до Планините на Мъртвите. Наистина поетично. Този град трябваше да бъде като везни, лакмус, антена, която да провери всички бъдещи космически пътешественици. За двадесет хиляди години тук кацнаха само два други кораба. Единият бе от далечна галактика на име Еннт; съществата в него бяха проверени, претеглени, намерени за неотговарящи на критериите и пуснати живи и невредими. Същото стана и с посетителите от втория кораб. А днес! Най-сетне се появихте! Отмъщението ще бъде изпълнено до най-малката подробност. Онзи народ е мъртъв от двеста столетия, но оставил след себе си град, който да ви посрещне с добре дошли.

— Капитане, сър, не сте добре. Сър, може би е по-добре да се върнем на кораба.

Градът се разтърси.

Паважът се отвори и хората полетяха с писък надолу. Докато падаха, видяха очакващите ги ярки оstrieta. Мина известно време. После някой се обади.

— Смит?

— Тук!

— Дженсън?

— Тук!

— Джоунс, Хъчинсън, Спрингър?

— Тук!

— Тук!

— Тук!

Стояха до входа на кораба.

— Незабавно се връщаме на Земята.

— Да, сър!

Срезовете на вратовете им бяха невидими като скритите им месингови сърца, сребърни органи и фините златни нишки на нервите. От главите им се чуваше съвсем тихо електрическо бръмчене.

— Ходом, марш!

Мъжете бързо натовариха в ракетата златните бомби с болестотворни бактерии.

— Трябва да се хвърлят на Земята.

— Да, сър!

Люкът се затръшна. Ракетата се втурна в небето.

Грохотът отшумяващ, а градът оставаше да лежи край лятната ливада. Стъклените му очи помътняха. Ухoto се отпусна, огромните ноздри утихнаха, улиците вече не претегляха и преценяваха, скритите машини замряха в маслените си вани.

Ракетата се смаляваше в далечината.

Бавно, с изтънчено удоволствие, градът вкусваше разкоша на умирането.

ОГНЕНИТЕ БАЛОНИ

Огънят експлодира над вечерните летни полянки. Озарени лица на чиковци и лели. Ракети се издигат в блестящите кафяви очи на братовчедите на верандата и студените овъглени пръчки тупват някъде далеч в сухите ливади.

Преподобният отец Джоузеф Даниъл Перегрин отвори очи. Ама че сън — той с братовчеди на огнено празненство в старата къща на дядо в Охайо преди толкова много години!

Лежеше заслушан в кънтящата пустота на църквата и съседните килии, в които лежаха останалите свещеници. Дали и те бяха легнали в навечерието на полета на кораба „Разпятие“ със спомени за Четвърти юли? Да. Бе като в онези трепетни утрини на Деня на независимостта, когато чакаш със затаен дъх първите тътени и се втурваш по покритите с роса алеи с ръце, пълни с всякакви гърмящи чудеса.

А сега ето ги тях, свещениците от епископията в трепетна утрин преди да полетят към Марс, оставяйки тамянова следа през кадилената катедрала на космоса.

— Трябва ли изобщо да заминаваме? — прошепна отец Перегрин. — Не трябваше ли да изкупим собствените си грехове на Земята? Не бягаме ли от живота си тук?

Пристъпи под игления душ.

— Но аз ще те отведа на Марс, тяло — обърна се към себе си той. — Ще оставя старите грехове тук. А на Марс какво — *нови* ли ще намерим?

Едва ли не възхитителна мисъл. Грехове, за които никой не си е помислял. О, та нали той самият бе написал една малка студия „Проблемът с греха на други светове“, подмината като не особено сериозна от събратята му по вяра.

Снощи, докато допушваше последната си пура, бе разговарял с отец Стоун по тази тема.

— На Марс грехът може да прилича на добродетел. Трябва да внимаваме за добри дела, които по-късно могат да се окажат грехове!

— каза отец Перегрин и се усмихна лъчезарно. — Колко вълнуващо! От векове мисионерите не са се изправяли пред толкова много приключения!

— *Аз* бих разпознал греха, та било то и на Марс — безцеремонно отвърна отец Стоун.

— О, да, та нали ние свещениците се славим, че сме като лакмус, оцветяваме се при наличието на грях — отвърна насмешливо отец Перегрин. — Ами ако марсианска химия е такава, че не предизвиква никакво оцветяване? Ако на Марс има различни чувства, то би трябвало да се признае и евентуалното наличие на непознат грях.

— Няма ли зъл умисъл, няма грях и наказание за стореното, така ни учи Господ — отвърна отец Стоун.

— На Земята — да. Ами ако марсианският грях съобщава на подсъзнанието злината си телепатично и оставя съзнанието на человека да действа на пръв поглед без зъл умисъл? *Тогава какво?*

— Но как изобщо е възможно да има нови грехове?

Отец Перегрин се наведе тежко напред.

— *Самичък* Адам не е съгрешавал. Добавиши ли Ева, добавяш изкушението. Добави втори мъж — и ето ти възможност за прелюбодеяние. С добавянето на нов пол или хора се добавя и грях. Ако хората бяха безръки, нямаше да могат да се удушават с ръце. Тогава нямаше да имаме като грях точно този начин на убиване. Добави ръце и ще получиш възможност за нов вид насилие. Амебите не могат да грешат, защото се размножават с делене. Не пожелават жени и не се убиват една друга. Добавим ли им пол, ръце и крака, и ще получим убийство и прелюбодеяние. Ако прибавиш или извадиш ръка, крак или човек, прибавяш или изваждаш възможно зло. Ами ако на Марс има пет нови сетива, органи, невидими крайници, които не можем дори да си въобразим? Няма ли да намерим покрай тях и пет нови гряха?

Отец Стоун ахна.

— Май ви *харесва* подобен начин на мислене!

— Държа ума си жив, отче. Просто жив. Това е.

— Умът ви винаги жонглира, нали? Огледала, факли, чинии.

— Да. Защото понякога Църквата прилича на онези циркови номера, при които завесата се вдига и разни бели покрити с талк хора замръзват като статуи, за да изобразят някаква абстрактна Красота.

Прекрасна гледка. Но все пак се надявам, че винаги ще има място да потичам сред статуите. Не сте ли съгласен, отец Стоун?

Отец Стоун се отдръпна.

— Мисля, че е по-добре да си лягаме. След няколко часа ще полетим да видим *новите* ви грехове, отче Перегрин.

Ракетата беше готова за полет.

Отците завършиха молитвите си в мразовитата утрин и тръгнаха — множество чудесни свещеници от Ню Йорк, Чикаго и Лос Анджелис (Църквата праща най-добрите си хора) — през града към замръзналото поле. Докато вървеше, отец Перегрин си припомни думите на епископа.

„Отец Перегрин, вие ще бъдете начало на мисионерите, а отец Стоун ще ви бъде помощник. За жалост се оказа, че причините, поради които ви натоварвам с тази отговорна задача, останаха непонятни за мнозина. Но вашата брошура за планетарния грях не остана непрочетена. Вие сте гъвкав човек. А Марс е като непочистен килер, пренебрегван в течение на хилядолетия. Грехът се е натрупал там като стари вехтории. Марс е два пъти по-стар от Земята и е имал два пъти повече съботни вечери, диви запои и тайно шпиониране на жени, голи като бели тюлени. Когато отворим вратата на килера, всичко това ще ни затрупа. Трябва ни бърз и гъвкав човек, човек с пъргав ум. Всеки с малко повече догматизъм може да се пречуши. Имам чувството, че ще устоите. Отче, задачата е ваша“.

Епископът и свещениците коленичиха.

Казаха се благословии и ракетата бе поръсена със светена вода. Епископът се изправи и се обърна към тях.

— Зная, че ще идете с Бог да подгответе марсианците да приемат Неговата истина. Желая ви *изпълнено с мисъл* пътуване.

Всичките двадесет мъже минаха край епископа да докоснат добрите му длани, преди да се качат в пречистения кораб.

— Ами ако Марс е адът? — обади се в последния момент отец Перегрин. — Ако само чака пристигането ни, за да избухне в огън и сяра?

— Господи, бъди с нас — каза отец Стоун.

Ракетата излетя.

Излизането от космоса бе като излизане от най-прекрасната катедрала. Стъпването на Марс бе като стъпване на обикновения паваж пред църквата пет минути след като *наистина* си познал Божията любов.

Свещениците излязоха предпазливо от обвитата в пàра ракета и коленичиха в марсианския пясък, докато отец Перегрин казаше благодарствена молитва.

— Благодарим ти, Господи, за пътуването през Твоите покой. Стигнахме нова земя, Боже, и затова ни трябват нови очи. Ще чуем нови звуци и за тях ще са ни нужни нови уши. И ни чакат нови грехове, за които Те молим да ни дариш с по-добри, силни и чисти сърца. Амин.

Всички станаха.

И Марс беше пред тях като море, в което пътуваха предрешени като морски биологи, търсещи живот. Ето я територията на спотаения грях. Колко внимателно само трябваше да претеглят всичко като най-леки перца в тази нова стихия! Да се боят, че дори *стъпките* им може да са грешни; или пък дишането, или обикновеното постене!

Кметът на Фърст Таун излезе да ги посрещне с отворени обятия.

— Какво мога да сторя за вас, отец Перегрин?

— Бихме желали да научим за марсианците. Защото само ако ги познаваме, ще можем да планираме разумно нашата църква. Три метра ли са високи? Значи ще трябва да направим по-високи врати. Какви са кожите им — сини, червени или зелени? Трябва да знаем верния цвят, когато пригответе стъклописа. Тежки ли са? Ще са ни нужни по-здрави пейки.

— Отче, не мисля, че трябва да се притеснявате за марсианците — каза кметът. — Те са два вида. Единият е почти измрял. Малцината оцелели се спотайват. Що се касае до втория вид... е, те не са напълно човекоподобни.

— Нима? — Отец Перегрин усети как сърцето му започва да бие по-бързо.

— Те са кълбета от светлина, отче. Живеят сред хълмовете. Хора ли са, зверове ли — кой знае? Чувал съм обаче, че поведението им е като на разумни същества. — Кметът сви рамене. — Естествено, не са хора, така че едва ли ви е грижа...

— Напротив даже — бързо рече отец Перегрин. — Разумни ли казахте?

— Така разправят. Един златотърсач си счупил крака сред хълмовете и щял да умре там. Сините сфери светлина го приближили. Когато дошъл на себе си, бил долу на шосето, без да знае как е стигнал дотам.

— Бил е пиян — обади се отец Стоун.

— Така разправят — каза кметът. — Отец Перегрин, тъй като повечето марсианци са мъртви и са останали само онези сини сфери, честно казано, според мен е най-добре да се установите във Фърст Сити. Марс тепърва се разкрива. Границен район, като в миналото на Земята Дивия запад, Аляска. Хората се изсипват тук. Във Фърст Таун има няколко хиляди безнадеждни ирландски механици, миньори и общи работници, чиито души се нуждаят от спасение — заедно с тях дойдоха и много порочни жени, а има и големи количества десетвековно марсианско вино...

Отец Перегрин се взираше към заоблените сини хълмове.

Отец Стоун прочисти гърлото си.

— Е, отче?

Отец Перегрин не го чу.

— Сфери от син *огън* ли?

— Да, отче.

— Ах — въздъхна отец Перегрин.

— Сини балони. — Отец Стоун поклати глава. — Същински цирк!

Отец Перегрин усети как вените на китките му запулсираха. Видя мъничкия граничен град с неговите сурови, прясно натрупани грехове; видя и хълмовете, стари с най-стария и същевременно може би по-нов за него грях.

— Кмете, ще успеят ли вашите безнадеждни ирландски работници да издържат още един ден в казаните на Ада?

— Ще ги обръщам вместо вас да не прегорят, отче.

Отец Перегрин кимна към хълмовете.

— В такъв случай отиваме там.

Всички замърмориха.

— Би било прекалено просто да идем в града — обясни отец Перегрин. — Предпочитам да мисля, че ако Господ е бил тук и хората

са му казвали — ето отъпкана пътека, той е отвърнал — покажете ми бурените. Аз ще *проправя* пътека.

— Но...

— Отец Стоун, помислете какъв товар ще сложим върху себе си, ако подминем грешници, без да им протегнем ръка.

— Но огнени кълбета...!

— Сигурно и човекът е изглеждал странно за другите животни, когато се е появил. И въпреки това има душа, при цялата си грозноватост. Докато не докажем противното, нека приемем, че онези огнени сфери имат души.

— Добре — съгласи се кметът. — Но после ще се върнете в града.

— Ще видим. Нека първо закусим. После с вас, отец Стоун, ще се разходим сами сред хълмовете. Не искам да плаша онези огнени марсианци с машини и тълпи. И тъй, ще закусим ли?

Отците се храниха в мълчание.

Привечер отец Перегрин и отец Стоун бяха навлезли далеч сред хълмовете. Спряха и седнаха на един камък, за да се насладят на моментната почивка и очакване. Марсианците така и не се бяха появили и двамата се чувстваха малко разочаровани.

— Чудя се... — Отец Перегрин избърса лицето си. — Мислите ли, че ако им викнем: „Здравейте“, ще ни отговорят?

— Отец Перегрин, ще станете ли някога сериозен?

— Не, докато Господ не стане. О, моля ви, не гледайте с такъв ужас и смущение. Господ не е сериозен. Всъщност малко трудно е да се каже нещо друго за Него, освен че е изпълнен с любов. А любовта е свързана с хумора, не мислите ли? Защото не можете да обичате някого, когото не понасяте, нали? И не можете постоянно да понасяте някого, ако не сте в състояние да му се посмеете. Не е ли тъй? Всички сме нелепи малки животинки, търкалящи се в паничката с глупости, и Бог обича всички ни, защото Го караем да се смее.

— Никога не съм мислил, че чувството за хумор е присъщо на Бог.

— На Създателя на птицетовката, камилата, щрауса и човека? О, я стига! — Отец Перегрин се разсмя.

И в този миг откъм потъналите в здрач хълмове, подобно на колона сини фенери, запалени да осветяват пътя, се появиха марсианците.

Отец Стоун ги забеляза пръв.

— Вижте!

Отец Перегрин се обърна и смехът секна на устните му.

Сините огнени глобуси се рееха сред примигващите звезди и едва доловимо трептяха.

— Чудовища! — Отец Стоун скочи на крака, но отец Перегрин го хвани.

— Чакайте!

— Трябва да се върнем в града!

— Не, чакайте, гледайте! — замоли го отец Перегрин.

— Страхувам се!

— Недейте. Това са Божии създания!

— На дявола са!

— Не са, успокойте се! — Отец Перегрин го дръпна леко и двамата останаха приклекнали, с осветени в мека синя светлина лица, докато огнените кълба приближаваха.

И отново е вечер в Дения на независимостта, помисли си треперещият отец Перегрин. Чувстваше се като дете в някоя от онези вечери, когато небето се разкъсваше на части, разсипваше се в звездна прах и пламтящ тътен, а от сътресенията прозорците звъняха като тънък лед на хиляди локвички. Лелите, чичовците и братовчедите възкликуват: „Ах!“, сякаш към някакъв небесен доктор. Цветовете на лятното небе. И Огнените балони, запалени от щедрия дядо, задържани в големите му нежни ръце. О, споменът за Огнените балони — светещи с мека светлина, надута топла тъкан като криле на насекомо, лежащи като оси в кутии и накрая разгънати внимателно, сини, червени, бели — Огнените балони! Виждаше неясните лица на скъпи роднини, отдавна мъртви и покрити с мъх, когато дядо палеше мъничката свещ и топлият въздух се понасяше нагоре да изпълни сияния балон, а ръцете му не желаят да пуснат блестящото чудо; защото бъде ли пуснат, от живота ще си отиде още една година, още един Четвърти юли, още една частица от Красотата. И след това Огнените балони се издигат нагоре и още нагоре сред съзвездията на топлата лятна нощ, а от верандите ги следят червено-бяло-сини очи. И

се носят далеч в Илинойс, над нощи реки и спящи домове, и изчезват завинаги...

Усети как сълзи изпълват очите му. Над него се рееха марсианците — не един, а сякаш хиляда шепнещи Огнени балони. И сякаш всеки момент можеше да види своя отдавна починал благословен дядо до себе си, загледан нагоре към Красотата.

Но вместо него бе отец Стоун.

— Да вървим, моля ви, отче!

— Трябва да им говоря.

Отец Перегрин направи крачка напред, без да знае какво да каже, защото единственото, което бе казвал навремето на Огнените балони, бе *прекрасни сте*, а сега това не беше достатъчно. Оставаше му единствено да вдигне тежките си ръце и да викне нагоре, както често му се бе искало да направи към вълшебните Огнени балони.

— Здравейте!

Но огнените сфери само горяха като образи в тъмно огледало. Изглеждаха застинали, газообразни, свръхестествени, вечни.

— Идваме с Бог — каза отец Перегрин на небето.

— Глупаво, глупаво, глупаво. — Отец Стоун бе захапал опакото на дланта си. — За Бога, отче Перегрин, спрете!

И ето че фосфоресциращите сфери полетяха към хълмовете. Миг по-късно бяха изчезнали.

Отец Перегрин извика отново и ехото разтърси склоновете над тях. Обърна се и видя как една лавина се отърска от прахта, спира за миг и след това се хвърля към тях с грохота на стоманени колела.

— Вижте какво направихте! — извика отец Стоун.

Отец Перегрин бе почти очарован, а после — ужасен. Обърна се — знаеше, че ще успеят да направят само няколко крачки, преди камъните да ги направят на пищия. Имаше време да прошепне: „О, Господи!“ и скалите се изсипаха отгоре му!

— Отче!

Бяха разделени като плява от зърно. Последва синьо трептене на сфери, разместване на студени звезди, рев, след което двамата стояха на един корниз на шейсет метра от мястото, където би трябало да лежат погребаните им под тонове камъни тела.

Синята светлина се изпари.

Двамата свещеници се вкопчиха един в друг.

— Какво стана?
— Сините огньове ни повдигнаха.
— Избягахме, това е!
— Не, сферите ни спасиха.
— Не биха могли!
— *Направиха* го.

Небето бе пусто. Цареше усещането, сякаш току-що е замъркнала огромна камбана. Вибрациите сякаш все още отекваха в зъбите и костите им.

— Да се махаме оттук. Ще убиете и двама ни.
— От доста години не се боя от смъртта, отец Стоун.
— Нищо не доказахме. Сините светлини избягаха при първия вик. Безполезно е.

— Не. — Отец Перегрин бе изпълнен с упорито любопитство. — По никакъв начин те ни спасиха. Това доказва, че имат души.

— Доказва само, че *може би* са ни спасили. Беше пълна бъркотия. Може да сме се спасили и сами.

— Те не са животни, отец Стоун. Животните не спасяват живот, особено на непознати. Свидетели сме на милосърдие и състрадание. Може би утре ще успеем да установим още неща.

— Да установим? Какво? Как? — Отец Стоун бе ужасно уморен; мъките на ума и тялото му личаха на скованото му лице. — Ще ги преследваме с хеликоптери и ще им четем глави от Писанието ли? Те не са хора. Нямат очи, уши и тела като нас.

— Но аз чувствам, че у тях има нещо — отвърна отец Перегрин.
— И зная, че предстои велико откровение. Те ни спасиха. Те *мислят*. Имаха избор — да ни спасят живота или да ни оставят да умрем. Това доказва наличието на свободна воля!

Отец Стоун се зае да запали огън, гледаше свирепо пръчките в ръцете си и се давеше от сивия дим.

— Аз лично ще отворя приют за гъски, манастир за свети свине и ще построя под микроскоп параклис, за да може чехълчето да изнася служби и да отмята с реснички мънистата на броеницата си.

— Ох, отец Стоун.

— Съжалявам. — Червените очи на отец Стоун примигнаха към огъня. — Но това е като да благословиш крокодил, преди да те сдъвче. Излагате на риск цялата експедиция и мисията. Мястото ни е във

Фърст Таун, да измиваме алкохола от гърлата на хората и парфюма от ръцете им!

— Нима не можете да различите човека в нечовешкото?

— Бих предпочел да намирам нечовешкото в човека.

— А ако докажа, че тези създания грешат, познават греха и моралния живот, имат свободна воля и интелект?

— Ще трябва доста да ме убеждавате.

Бързо застудяваше. Двамата се взираха в огъня и търсеха най-шантавите си мисли, докато ядяха бисквити и ягоди, после се свиха да спят под проблясващите звезди. И точно преди да се обърне за последен път от една страна на друга, отец Стоун, който от доста минути търсеше с какво да потормози отец Перегрин, се загледа в розовеещите въглени и каза:

— На Марс не е имало Адам и Ева. Нямало е и първороден грях. Може би марсианците живеят според Божията благодат. В такъв случай можем да се върнем в града и да започнем да работим сред земните хора.

Отец Перегрин си напомни да се помоли за отец Стоун, за това, че е толкова гневлив и отмъстителен, Бог да му е на помощ.

— Да, отче Стоун, но марсианците са убили неколцина от нашите колонисти. Това е грях. А това означава, че би трябало да има Адам и Ева, а следователно и първороден грях. Ще ги намерим. За съжаление, хората са си хора, без значение какъв образ приемат, и като такива са склонни към греха.

Но отец Стоун се направи на заспал.

Отец Перегрин не можеше да мигне.

Разбира се, че не можеха да оставят марсианците да идат в Ада, нали? Ако направеха такъв компромис със съвестта си, как щяха да се върнат в новите колониални градчета, така пълни с грешни гърла и жени с искрящи очи и съблазнителни бели тела, въргалящи се в леглата със самотни работници? Нима не беше това мястото за свещениците? Нима този излет сред хълмовете не бе лична приумица? Наистина ли мислеше за Божията Църква, или утоляваше ненаситната жажда на любопитството си? Тези сините кълба огън на свети Антоний — как само горяха в ума му! Какво предизвикателство само — да се намери човекът зад маската, човешкото в човека. Нима

нямаше да се гордее, ако можеше да каже — дори тайно на себе си, — че е обърнал към вярата огромна билярдна маса огнени топки! Що за горделивост, какъв грях! Заслужаваше си да изтърпи наказание заради него! Но пък и нали човек прави много изпълнени с гордост неща от Любов, а той обичаше Господа толкова много, и бе тъй щастлив от това, че искаше и всеки друг да сподели щастиято му.

Последното нещо, което видя, преди да заспи, бе завръщането на сините огньове, които като пламтящи ангели се рееха над него и му пееха в неспокойния му сън.

Когато рано сутринта се събуди, сините кръгли мечти все още се рееха в небето.

Отец Стоун спеше тихо, като неподвижен вързоп. Отец Перегрин загледа как марсианците се носят във въздуха и го наблюдават. Бяха хора — *знаеше* го. Но трябваше да го докаже — или да се изправи пред безстрастния епископ, който любезно ще му каже, че е освободен от мисията.

Но как да докаже човешката им природа, ако се криеха високо в небесния свод? Как да ги накара да приближат и да дадат отговор на многото му въпроси?

„Те ни спасиха от лавината“.

Отец Перегрин стана и се закатери между камъните, докато не стигна до едно място, където скалата се спускаше отвесно на шейсет метра. Задушаваше се от яростното катерене в ледения въздух. Спря, замъчи се да успокои дишането си.

„Падна ли оттук, със сигурност ще загина“.

Пусна в пропастта едно камъче. Няколко мига по-късно го чу как се удари далеч долу.

„Господ никога не ще ми прости“.

Хвърли още едно камъче.

„Но щом го правя от Любов, това не е самоубийство, нали?“

Вдигна поглед към сините сфери. Нека обаче първо да направи още един опит.

— Здравейте, здравейте! — извика към тях.

Ехото отекна многоократно в скалите, но сините огньове не трепнаха и не помръднаха.

Говори им пет минути без прекъсване. Когато мълкна, погледна надолу и видя отец Стоун, който все още спеше възмутено в малкия им лагер.

„Трябва да докажа всичко“. Отец Перегрин пристъпи към ръба на скалата. „Стар съм. Не се страхувам. Та нали Господ ще разбере, че го правя заради Него?“

Пое дълбоко дъх. Целият живот профуча пред очите му и той си помисли — ще бъда ли мъртъв след миг? Боя се, че прекалено много обичам живота. Но повече обичам други неща.

С тази мисъл направи крачка напред.

Пропадна надолу.

— Глупак! — изкрещя той. Превърташе се във въздуха. — Сгреши!

Камъните летяха към него и видя себе си върху тях, размазан и мъртъв. „Зашо го направих?“ Но знаеше отговора и миг по-късно го обхвата спокойствие. Вятърът ревеше около него и скалите се втурнаха да го посрещнат.

И тогава звездите се разместиха, появи се блестяща синя светлина и изведнъж бе обкръжен и понесен от синева. Миг по-късно бе спуснат с леко тупване върху камъните. Остана там, жив, опира се и погледна към сините светлини, които моментално се бяха отдалечили.

— Вие ме спасихте! — прошепна той. — Не ме оставихте да умра. Знаете, че това е грешно.

Хвърли се към отец Стоун, който все още спеше непробудно.

— Отче, отче, събудете се! — Разтърси го, докато не го накара да отвори очи. — Отче, те ме спасиха!

— Кой ви е спасил? — Отец Стоун примигна и седна.

Отец Перегрин му разказа преживяното.

— Сън. Кошмар. По-добре заспивайте — раздразнено рече отец Стоун. — Заедно с цирковите си балони.

— Но аз бях буден!

— Стига, отче, успокойте се. Достатъчно.

— Не ми вярвате ли? Имате ли оръжие? Да, ето го, дайте го на насам.

— Какво смятате да правите? — Отец Стоун му подаде малкия пистолет, който бяха взели за защита от змии и други подобни непредсказуеми животни.

Отец Перегрин стисна дръжката.

— Ще го докажа!

Насочи дулото към собствената си ръка и стреля.

— Спрете!

Проблесна светлина и пред очите им куршумът се закова във въздуха на един пръст от отворената му длан. Увисна за миг, заобиколен от синьо сияние. После падна със съскане в прахта.

Отец Перегрин стреля три пъти — в ръката си, в крака, в тялото си. И трите пъти куршумите увиснаха, проблясвайки, и падаха в краката им като мъртви насекоми.

— Видяхте ли? — каза отец Перегрин, отпусна ръка и оставил пистолета да падне при куршумите. — Те знаят. Разбират. Не са животни. Мислят, преценяват и живеят в морална среда. Кое животно би ме спасило по такъв начин от самия мен? Това би направил единствено човек, отче. Е, сега вярвате ли?

Отец Стоун гледаше небето и сините светлини, след което безмълвно се отпусна на коляно, взе още топлите куршуми и силно ги стисна в юмрука си.

Слънцето изгряваше зад тях.

— Мисля, че е по-добре да слезем при другите, да им разкажем за станалото и да ги доведем тук — каза отец Перегрин.

Бяха преодолели голяма част от пътя, преди слънцето да се издигне в небето.

Отец Перегрин начерта кръг в центъра на черната дъска.

— Това е Христос, Син на Отца.

Престори се, че не чува как отците рязко си поемат дъх.

— Това е Христос, в цялата Си Слава — продължи той.

— Прилича ми на задача по геометрия — отбеляза отец Стоун.

— Добро сравнение, тъй като в случая имаме работа със символи. Независимо дали е изобразен от кръг или от квадрат, Христос *не е* по-малко Христос, ще се съгласите. Векове наред кръстът е символизирал Неговата любов и страдания. Така този кръг ще бъде марсианският Христос. Ето как ще Го доведем на Марс.

Отците се размърдаха неспокойно и се спогледаха.

— Вие, отче Матиас, ще създадете от стъкло копие на този кръг — сфера, изпълнена с ярък огън. Тя ще стои на олтара.

— Евтин фокус — промърмори отец Стоун.

— Тъкмо обратното — търпеливо продължи отец Перегрин. — Показваме им Бог в разбираем образ. Ако Христос беше дошъл при нас на земята в образа на октопод, нима щяхме да Го приемем с готовност? — Той разпери ръце. — Нима е било евтин фокус от страна на Господ да ни праща Христос чрез Иисус, в човешки образ? След като благословим църквата, която ще построим тук, след като осветим олтара и този символ, мислите ли, че Христос ще откаже да приеме образа пред нас? Знаете в сърцата си, че не би го направил.

— Но това е тялото на бездушно животно! — каза брат Матиас.

— Вече говорихме за това много пъти след завръщането ни тази сутрин, братко Матиас. Тези създания ни спасиха от лавината. Те знайт, че самоунищожението е грях, и не го допуснаха, при това неколкократно. Ето защо трябва да построим църква сред хълмовете, да живеем с тях, да открием техните начини на съгрешаване, извънземните начини, и да им помогнем да открият Бог.

Отците изобщо не изглеждаха радостни от перспективата.

— Заради странния им вид ли? — запита отец Перегрин. — Но какво е формата? Само съсъд за пламтящата душа, с която Бог е дарил всички ни. Ако утре открия, че морските лъвове внезапно са придобили свободна воля и разум, знайт какво е грях, какво е живот и са се научили да смекчават справедливостта с милост и живота с любов, то бих построил катедрала под водата. И ако утре стане чудо и врабчетата по Божия воля бъдат дарени с безсмъртна душа, ще напълня църква с хелий и ще полетя след тях, защото всички души, в каквато и да било форма, ако притежават свободна воля и осъзнават греховете си, ще горят в Ада, освен ако не получат своето свето причастие. Не бих оставил марсианска сфера да гори в Ада, защото тя е сфера само в моите очи. Затворя ли ги, тя ще застане пред мен като разум, любов, душа — и аз не мога да отрека това.

— Но вие искате да поставите тази стъклена топка на олтара — запротестира отец Стоун.

— Вземете китайците — невъзмутимо отвърна отец Перегрин. — Какъв Христос почитат китайците християни? С ориенталски черти естествено. Всички сте виждали ориенталски изображения на Рождество. В какво е облечен? В източни роби. Къде върви? Сред китайски пейзажи с бамбук, обвити в мъгли планини и изкривени

дървета. Очите Му са дръпнати, скулите Му са високи. Всяка страна, всяка раса прибавя нещо към Господа. Сещам се за Девата от Гваделупа, на която с любов се кланя цяло Мексико. Каква е кожата й? Обръщали ли сте внимание? Тъмна кожа, също като на онези, които я почитат. Това богохулство ли е? В никакъв случай. Не е логично хората да приемат един Бог, независимо колко истински е той, с друг цвят на кожата. Често се питам защо мисионерите ни се справят толкова добре в Африка с бял като сняг Христос. Може би защото бялото като у албиносите е свещен цвят за африканските племена. Да ли след време Христос няма да почерне и там? Формата няма значение. Съдържанието е всичко. Не можем да очакваме марсианците да приемат чужда за тях форма. Трябва да им дадем Христос в техния собствен образ.

— В разсъжденията ви има недостатък, отче — каза отец Стоун.
— Няма ли марсианците да ни заподозрат в лицемerie? Те ще разберат, че *ние* не почитаме кръгъл или сферичен Христос, а човек с крайници и глава. Как ще им обясним разликата?

— Като им покажем, че разлика не съществува. Христос ще изпълни всеки съсъд, който му се предложи. Тела или сфери, Той е в тях и всеки го почита в различен образ. Нещо повече, ние самите трябва да вярваме в *сферата*, която им даваме. Трябва да вярваме във форма, която за нас е безсмислена като такава. Този сфериoid *ще бъде* Христос. И не бива да забравяме, че ние самите и формата на нашия земен Христос биха били безсмислени, нелепи, разхищение на материя за марсианците.

Отец Перегрин остави тебешира.

— А сега да идем сред хълмовете и да построим нашата църква.

Отците започнаха да събират нещата си.

Храмът не бе точно постройка, а изчистено от камъни плато на един от ниските хълмове с изравнена и огладена почва и олтар, върху който брат Матиас поставил изработения от него огнен глобус.

В края на шестдневната работа „църквата“ беше готова.

— Какво ще правим с това? — Отец Стоун потупа желязната камбана, която бяха домъкнали със себе си. — Какво би могла да означава камбаната за *тях*?

— Предполагам, че я взех по-скоро за наше собствено успокоение — призна отец Перегрин. — Трябват ни някои познати неща. Тази църква толкова малко прилича на църква. И се чувстваме малко нелепо тук... дори аз. Все пак обръщането към вярата на същества от друг свят е нещо съвсем ново. Има моменти, в които ми се струва, че съм актьор в абсурдна пиеса. И тогава моля Бог да ми даде сила.

— Мнозина от отците не са щастливи. Някои дори се подиграват на всичко това, отче.

— Зная. Все пак ще сложим камбаната в малка камбанария за тяхно успокоение.

— А органът?

— Ще свирим на него утре, на първата служба.

— Но марсианците...

— Зная. Предполагам, че отново ще е за наше успокоение, наша собствена музика. По-нататък можем да открием тяхната.

В неделя сутринта станаха много рано и тръгнаха като бледи привидения през студа. Скрежът звънеше по дрехите им като звънчета; когато отърсваха от себе си струйките сребърна вода, се покриваха със звън.

— Чудя се дали *има* неделя на Марс? — замислено промърмори отец Перегрин, но видя как отец Стоун трепва и побърза да продължи:

— Или пък вторник или четвъртък — кой знае? Няма значение. Мои си глупави приумици. Днес е неделя за *нас*. Хайде.

Треперещи и с посинели устни, отците излязоха на широката равна площадка на „църквата“ и коленичиха.

Отец Перегрин отправи кратка молитва и студените му пръсти докоснаха клавишите на органа. Музиката се вдигна нагоре като ято красиви птици. Той докосваше клавишите както човек докосва с длани тревите на избуяла градина, а величествената Красота се извисяваше над хълмовете.

Музиката успокои въздуха. Той замериша със свежия аромат на утрото. Музиката се понесе към планината и от скалите се посипа прашен дъжд.

Отците чакаха.

— Е, отче Перегрин — отец Стоун погледна към пустото небе, в което изгряващите червеното като пещ слънце, — нещо не забелязвам нашите приятели.

— Нека опитам отново. — Отец Перегрин бе започнал да се поти.

Започна да строи архитектура на Бах, камък след камък, издигаше музикална катедрала — тъй огромна, че източният й кораб се издигаше в Ниневия, а куполите бяха под лявата ръка на свети Петър. Музиката остана и не се срути в развалини, когато престана да свири, а бе подета от няколко бели облака и се понесе в далечината.

Небето си оставаше пусто.

— Ще дойдат! — Но отец Перегрин усети в гърдите си частицата паника, която бързо започваше да нараства. — Да се помолим. Да ги увещаем да дойдат. Те четат мисли; те *знаят*.

Отците отново коленичиха сред шумолене на раса и шепот. Замолиха се.

И от изток, от ледените планини на неделната, а може би понеделнишка марсианска утрин, се приближиха меко пламтящите сфери.

Увиснаха във въздуха, снишиха се и запълниха района около треперещите свещеници.

— Благодаря, благодаря ти, Боже. — Отец Перегрин стисна очи и засвири, а когато приключи, се обърна и погледна към чудното си паство.

Един глас докосна съзнанието му.

— Дойдохме за малко.

— Можете да останете — отвърна отец Перегрин.

— Само за малко — тихо каза гласът. — Дойдохме да ви кажем някои неща. Трябващите да ги кажем още в началото. Но се надявахме, че може би ще продължите по пътя си, ако ви оставим на мира.

Отец Перегрин понечи да заговори, но гласът го изпревари.

— Ние сме Древните — каза той и думите влязоха в отец Перегрин като газообразен син пламък и обгориха вътрешността на черепа му. — Ние сме старите марсианци, които оставиха мраморните си градове и отидоха сред хълмовете. Загърбихме материалния живот, който водехме. Преди много, много време сме се превърнали в това, което сме сега. Някога сме били хора с тела, крака и ръце като вашите.

Според легендата един от нас, добър човек, открил начин да освободи душата и разума, да освободи човека от телесните болести и печал, от смъртта и израждането, от лошото настроение и старческото оглупяване. И тъй, ние приехме образа на мълнията и синия огън и оттогава завинаги заживяхме сред ветрове, небеса и хълмове, свободни от гордост и аrogантност, от богатство и нищета, от страст и хладноокръвие. Живеем отделно от онези, които останаха, от другите обитатели на този свят, и постепенно бе забравен начинът, по който се превърнахме в това, което сме. Но ние никога не ще умрем, нито пък може да ни се навреди. Ние отхвърлихме греховете на тялото и живеем в Божията благодат. Не жадуваме за никаква собственост; нямаме собственост. Не крадем, не убиваме, не изпитваме похот и омраза. Живеем в щастие. Не се възпроизвеждаме; не ядем, не пием и не воюваме. Всички страсти, детски прищевки и грехове бяха отхвърлени, когато се избавихме от телата си. Изоставихме греха, отче Перегрин, и той изгоря като есенни листа, разтопи се като калния сняг на лоша зима, изчезна като страстните цветчета на обагрената в жълто и червено пролет, като задушните нощи на летните горещници, и нашият сезон е умерен, а климатът — богат на мисли.

Отец Перегрин се беше изправил, защото гласът го докосваше с такава сила, че почти го оставяше безчувствен. Бе като екстаз и огън, прелиращи през него.

— Бихме желали да ви кажем, че оценяваме това, че построихте това място за нас, но ние не се нуждаем от него, тъй като всеки от нас е храм сам по себе си и не се нуждае от място за пречистване. Простете ни, че не дойдохме по-рано, но живеем отделно един от друг и не сме разговаряли с никого от десет хиляди години, нито пък сме се намесвали по някакъв начин в живота на тази планета. Сега ти идва наум, че сме като лилиите в полето — нито се трудим, нито се мъчим. Прав си. Затова ви предлагаме да занесете частите на този храм в новите си градове и да пречистите другите. Защото, бъдете сигурни, ние живеем щастливо и в мир.

Свещениците бяха коленичили в огромната синя светлина; отец Перегрин също бе паднал на колене, всички плачеха и нямаше абсолютно никакво значение, че напразно са изгубили времето си.

Сините сфери промърмориха и отново започнаха да се издигат в диханието на прохладния въздух.

— Мога ли... — едва се осмели да извика отец Перегрин, останал на колене със затворени очи, — мога ли някога да дойда отново и да се уча от вас?

Сините огньове ярко припламнаха. Въздухът вибрираше.

Да. Някой ден можеше да дойде отново. Някой ден.

А после Огнените балони отлетяха и изчезнаха, и той бе като дете — на колене, със стичащи се по бузите му сълзи, и тихо хлипаше: „Върнете се, върнете се!“ И сякаш всеки момент дядо щеше да го вдигне и да го отнесе горе в стаята му в отдавна отишлото си градче в Илинайс...

Напуснаха хълмовете по залез. Като погледна назад, отец Перегрин видя горящите сини огньове. Не, помисли си, не бихме могли да построим църква за такива като вас. Вие сте самата красота. Коя църква би могла да съперничи на фойерверките на чистата душа?

Отец Стоун вървеше мълчаливо до него.

— Както го виждам, на всяка планета има Истина — най-сетне проговори той. — И всяка една е част от Голямата истина. Един ден всички те ще се подредят заедно като части на пъзел. Случилото се бе потресаващо. Вече няма да се съмнявам, отче Перегрин. Защото тукашната Истина е толкова вярна, колкото и земната Истина, и двете са равностойни. И ще продължим към други светове, събирайки отделните Истини, докато един ден не се изправим пред Цялото, подобно на зората на нов ден.

— Казано от вас, това е наистина много, отче Стоун.

— Сега донякъде съжалявам, че се връщаме в града, за да се заемем със собствения си вид. Онези сини светлини... когато се спуснаха сред нас, и онзи глас...

Отец Стоун потрепери.

Отец Перегрин го хвана за ръката. Закрачиха заедно.

— И знаете ли... — каза накрая отец Стоун, без да сваля очи от брат Матиас, който крачеше пред тях, понесъл внимателно стъклена сфера с вечната синя фосфорна светлина в нея, — знаете ли, отче Перегрин, онази сфера...

— Да?

— Е Той. В края на краищата тя наистина е Той.

Отец Перегрин се усмихна и всички заедно заслизаха от хълмовете към новия град.

НЯМА ДА ИМА УТРЕ

- Какво щеше да направиш, ако знаеше, че няма да има утре?
- Какво бих направила? Сериозно ли говориш?
- Да, напълно сериозно.
- Не зная. Не съм мислила.

Той си наля кафе. Отзад на килима в дневната двете момичета си играеха с кубчета в светлината на зелените ветроупорни фенери. Във вечерния въздух се долавяше приятен свеж аромат на прясно сварено кафе.

- Е, по-добре започни да мислиш — каза той.
- Сериозно?

Той кимна.

— Война.

Той поклати глава.

- Значи не водородна бомба? Или атомна?
- Не.
- Или бактериологично оръжие?
- Не, нищо от този род — каза той, разбъркваше бавно кафето си.
- Да кажем просто, че е време да затворим книгата.

— Май не разбирам.

— Честно казано, и аз. Просто имам такова усещане. Понякога се плаша, а друг път не изпитвам абсолютно никакъв страх, а само спокойствие. — Погледна момичетата и златистите им коси, блестящи на светлината на фенерите. — Не споделих с теб. За първи път се появих преди четири вечери.

— Кое?

— Сънят. Сънувах, че всичко ще свърши и някакъв глас ми казва, че наистина е така. Напълно непознат глас, но въпреки това глас. Казва, че всичко на Земята ще свърши. На сутринта почти забравих, а после отидох на работа и гледам — Стен Уилис се взира през прозореца по никое време. Питам го — какво си се замислил, Стен? А той ми отговаря — снощи сънувах странен сън. И преди още да успее

да ми разкаже, разбрах що за сън е било. Можех и аз да му го разкажа, но той го направи, а аз слушах.

— Същият сън ли?

— Същият. Казах му, че и аз съм го сънувал. Като че ли не се изненада. Всъщност дори се отпусна. После зарязахме всичко и започнахме да обикаляме из офиса. Без изобщо да се наговаряме. Не си казахме — хайде да се поразходим. Просто си обикаляхме и забелязахме кои са забили нос в бюрата си, други си разглеждат ръцете или са се вторачили през прозорците. Поговорих с неколцина. Стен също.

— И всички ли са го сънували?

— Всички. Абсолютно същият сън, до най-малката подробност.

— Вярвах ли му?

— Да. Никога не съм бил по-сигурен.

— И кога ще настъпи? Имам предвид края на света.

— За нас — по някое време през нощта, а после и по останалия свят, когато нощта настъпи и там. За двайсет и четири часа общо.

Известно време седяха, без да докосват кафето си. После бавно вдигнаха чаши и отпиха, гледаха се в очите.

— Заслужили ли сме го? — каза тя.

— Не става въпрос за това дали сме го заслужили, или не. Просто не се е получило. Забелязвам, че дори не възрази на всичко това. Защо?

— Предполагам, защото си имам причина — каза тя.

— Същата като на всички в офиса ли?

Тя бавно кимна.

— Не исках да казвам. Случи се нощес. И днес жените от квартала си споделяха една на друга. Сънували същия сън. Помислих си, че е просто съвпадение. — Тя вдигна вечерния вестник. — А тук нищо не пише.

— Всички знаят, така че не е нужно.

Облегна се назад в стола си, без да сваля очи от нея.

— Боиш ли се?

— Не. Винаги съм си мислила, че ще ме е страх, но явно съм се лъгала.

— А къде е така нареченият инстинкт за самосъхранение, за който се говори толкова много?

— Не зная. Човек не се вълнува особено, когато усеща, че има логика. В това има логика. Само това би трябвало да се очаква от начина, по който живеехме.

— Е, все пак не бяхме чак толкова лоши.

— Не, но не бяхме и невероятно добри. Сигурно в това е проблемът — не изпъквахме с нищо, просто си бяхме самите ние, докато огромна част от света бе заета да върши какви ли не ужасии.

Момичетата се смееха в гостната.

— Винаги съм си мислил, че в подобна ситуация хората ще пищят по улиците.

— Едва ли. За истински неща не се пищи.

— Знаеш ли, нищо няма да ми липсва, освен ти и момичетата. Никога не съм харесвал градовете, работата си и каквото и да било, освен вас трите. За нищо няма да съжалявам, освен може би за промяната на времето, за чаша ледена вода в горещ ден, а може би и за спането. Странно, как изобщо можем да седим и да говорим по такъв начин?

— Защото нищо друго не може да се направи.

— Така е, разбира се. Ако можеше, щяхме да го правим. Сигурно за първи път в историята на света всеки знае със сигурност какво точно ще прави през нощта.

— Интересно какво ли ще правят другите тази вечер, през следващите няколко часа.

— Сигурно ще идат на кино, ще слушат радио, ще гледат телевизия, ще играят карти, ще сложат децата да спят и те самите ще си легнат — както винаги.

— В известен смисъл може да е повод за гордост — както винаги.

Помълчаха известно време, после той си сипа още малко кафе.

— Как мислиш, защо именно днес?

— Защото така.

— Защо не някоя друга нощ в миналия век, или преди пет века, преди хилядолетие?

— Може би защото никога досега не е имало деветнайсети октомври хиляда деветстотин шейсет и девета, аeto че сега е настъпил. Защото тази дата означава повече от всяка друга; защото

това е годината, в която нещата са такива, каквито са по цял свят, и затова настъпва краят.

— Тази нощ над океана и в двете посоки летят бомбардировачи, които никога вече няма да видят суша.

— Това е част от причината.

— Е — каза той, докато ставаше, — какво следва? Ще измием лисъдовете?

Измиха съдовете и ги прибраха по-прилежно от обичайното. В осем и половина момичетата бяха сложени да спят, бяха целунати за лека нощ, мъничките нощи лампи край леглата им бяха запалени, а вратата — оставена открехната.

— Чудя се... — каза съпругът на излизане от спалнята, поспря с лулата си в ръка и хвърли поглед назад.

— Какво?

— Дали да затворим вратата, или да я оставим малко по-широко отворена, за да влиза повечко светлина.

— Аз пък се чудя дали и децата не знаят.

— Не, разбира се, че не.

Седяха, четоха вестници, разговаряха, послушаха малко музика по радиото, после седяха пред камината и гледаха въглените, докато часовникът отброяваше — десет и половина, единайсет, единайсет и половина. Мислеха си за всички други хора по света, които прекарваха вечерта си всеки по свой начин.

— Е... — каза най-сетне той.

Целуна дълго жена си.

— Е, поне бяхме добри един за друг.

— Искаш ли да поплачеш? — попита той.

— Не.

Обиколиха къщата, изгасиха лампите, отидоха в спалнята, съблякоха се в прохладната тъмнина и дръпнаха завивките.

— Чаршафите са толкова свежи и приятни.

— Уморена съм.

— *Всички* сме уморени.

Легнаха си.

— Един момент — каза тя.

Чу я как става от леглото и отива в кухнята. Миг по-късно се върна.

— Чешмата капеше — обясни тя.

Нещо във всичко това бе тъй смешно, че той не успя да се сдържи.

Тя се разсмя с него, даваше си сметка, че постъпката ѝ наистина е смешна. Накрая спряха и останаха да лежат в прохладното легло, преплели пръсти, допрели глава до глава.

— Лека нощ — каза след малко той.

— Лека нощ — отвърна тя.

ВЕЛД

— Джордж, би ли погледнал детската?

— Какво ѝ е?

— Не зная.

— Е, и таз добра.

— Искам просто да я погледнеш, това е всичко. Или да се обадиш на психолог да я види.

— Какво общо има психологът с една детска стая?

— Много добре знаеш какво.

Жена му спря насред кухнята и погледна печката, която си тананикаше и приготвяше вечеря за четирима.

— Просто детската е по-различна, отколкото беше.

— Добре, да видим какво има.

Тръгнаха по коридора на звуконепроницаемия си дом Щастлив живот, който им бе излязъл тридесет хиляди долара — къща, която ги обличаше, хранеше и приспиваше, свиреше им, пееше им и им угаждаше. Приближаването им задейства някакъв ключ и светлината в детската се включи, когато се намираха на десетина стъпки от нея. В коридора лампите също плавно се палеха и изгасваха, докато вървяха.

— Е — каза Джордж Хадли.

Стояха на покрития с рогозка под на детската стая. Дванайсет на дванайсет метра, девет височина; цената ѝ бе половината от цената на цялата къща. „Нищо не е достатъчно добро за децата ни“, бе казал Джордж.

Детската бе потънала в тишина. Празна като сгорещена поляна в джунглата по пладне. Стените бяха празни и двуизмерни. Сега, докато Джордж и Лидия Хадли стояха в средата на помещението, те започнаха да мъркат и да се разтварят в кристалната далечина; от всички страни се появи цветен триизмерен африкански велд^[1], възпроизвеждащ подробностите до най-малкото камъче и стръкче трева. Таванът над тях се превърна в бездълно небе с горещо жълто слънце.

Джордж Хадли усети как на челото му избива пот.

— Да се махнем от слънцето — каза той. — Прекалено реално е.
Не виждам обаче нищо нередно.

— Изчакай малко, ей сега ще видиш — каза жена му.

Междувременно скритите одорфони се бяха задействали и към хората в средата на изгорелия от слънцето велд се понесоха различни миризми. Горещата миризма на суха трева, свежият зелен мириз на скрит водоем, силната рязка миризма на животни, миризмата на прах като лютив червен пипер в горещия въздух. Последваха звуците — далечен тропот на копита на антилопи по тревата, шумолящи като хартия лешояди. Някакви сенки преминаха през небето и пробягаха по обрнатото нагоре потно лице на Джордж Хадли.

— Противни създания — чу той жена си.

— Лешояди.

— Гледай, там пък има лъвове. Тръгнали са към водоема. Току-що са яли — каза Линда. — Не зная какво точно.

— Някое животно. — Джордж Хадли заслони с длан присвитите си очи от изгарящото слънце. — Може би зебра или жирафче.

— Сигурен ли си? — Гласът й бе странно напрегнат.

— Не, малко е късно да си *сигурен* — развеселено отвърна той.

— Оттук виждам единствено оглозгани кости и лешоядите, струпали се върху остатъците.

— Чу ли онзи писък?

— Не.

— Преди около минута?

— Не, съжалявам.

Лъвовете приближаваха. За пореден път Джордж Хадли се изпълни с възхищение към механичния гений, замислил тази стая. Истинско чудо на абсурдно ниска цена. Всеки дом би трябвало да има подобно помещение. Е, понякога плашат с клиничната си точност, стряскат те, карат те да потръпнеш, но през повечето време предлагат радост за всеки, не само за малкия ти син и дъщеричката, но и за самия теб, когато ти се прииска кратка разходка из далечна земя, бърза смяна на обстановката. Е, ето го всичко това!

А ето ги и лъвовете, сега само на пет метра от тях — толкова истински, така стряскащо истински, че ти се приисква да докоснеш козината им, а устата ти се изпълва с прашната миризма на сгорещените им тела, жълтото им е като цвят от изящен френски

гоблен, жълто на лъзовете и на лятната трева, шумно дишачи лъвски дробове в притихналото пладне, дъхът на месо от отворените, пълни със слюнка уста.

Лъзовете спряха и се загледаха в Джордж и Лидия Хадли с ужасяващите си жълто-зелени очи.

— Пази се! — изкрещя Лидия.

Лъзовете се засилиха към тях.

Лидия се извъртя и се втурна към вратата. Джордж инстинктивно хукна след нея. Навън в коридора, след като затръшнаха вратата, той се разсмя, тя се разплака; и двамата стояха поразени от реакцията на другия.

— Джордж!

— Лидия! Ох, скъпата ми, бедна, сладка Лидия!

— Едва не ни уловиха!

— Стени, Лидия, не забравяй. Кристални стени, това е. О, признавам, наистина изглеждат като истински... Африка в гостната! Но всичко това е триизмерен свръхсензитивен цветен филм и ментален запис зад стъклени екрани. Изкуствени миризми и звукови ефекти, Лидия. Ето, вземи носната ми кърпа.

— Страх ме е. — Тя се сгущи в него и заплака тихо. — Видя ли?

Усети ли? Прекалено е истинско.

— Стига, Лидия...

— Трябва да кажеш на Уенди и Питър да спрат да четат за Африка.

— Разбира се... разбира се... — Той успокоително я потупа.

— Обещаваш ли?

— Разбира се.

— И заключи за няколко дни детската, докато ми се успокоят нервите.

— Знаеш колко труден е Питър по този въпрос. Помниш ли какво беше миналия месец, когато за наказание заключих детската само за няколко часа? С Уенди е същото. Направо *не могат* без детската.

— Трябва да се заключи, и точка.

— Добре. — Той с нежелание заключи огромната врата. — Прекалила си с работата. Трябва да си починеш.

— Не зная... не зная — отвърна тя, издуха носа си и седна в едно кресло, което незабавно я залюля, за да я успокои. — Може би нямам

достатъчно работа. Може би нямам достатъчно време за мислене. Защо не изключим цялата къща за няколко дни и не заминем на почивка?

— Искаш да кажеш, че искаш сама да ми пържиш яйца?

— Да — отвърна тя.

— И да ми кърпиш чорапите?

— Да. — Трескаво, насызено кимане.

— И да чистиш къщата?

— Да, да... о, да!

— Но нали именно затова купихме тази къща? За да не се налага да вършим нищо от тези неща?

— Именно. Имам чувството, че нямам място тук. Къщата е съпруга, майка, а сега и гувернантка. Мога ли да се сравнявам с африкански велд? Мога ли да изкъпя и измия децата толкова бързо и добре, колкото го прави автоматичната вана? Не мога. И не става въпрос само за мен. А и за теб също. В последно време си станал ужасно нервен.

— Сигурно прекалявам с пущенето.

— Изглеждаш така, сякаш не знаеш къде да се денеш в тази къща. Пушиш малко повече всяка сутрин, пиеш малко повече всеки следобед и ти трябва малко повече приспивателно всяка нощ. Ти също започваш да се чувстваш ненужен.

— Нима? — Той замълча и се опита да погледне вътре в себе си, да види какво става там всъщност.

— О, Джордж! — Тя погледна през рамото му към вратата на детската. — Онези лъвове не могат да излязат оттам, нали?

Той също погледна към вратата и видя, че тя се тресе, сякаш от другата страна някой се хвърля върху нея.

— Разбира се, че не.

Вечеряха сами — Уенди и Питър бяха отишли на някакъв специален карнавал в другия край на града и се обадиха по видеоканала да кажат, че ще закъснеят, да не ги чакат за ядене. Леко объркан, Джордж Хадли гледаше как масата в трапезарията извлича топли ястия от механичните си вътрешности.

— Забравихме кетчуpa — каза той.

— Извинете — обади се гласче от масата и кетчупът се появи.

Що се касае до детската, на децата нямаше да им навреди, ако останеше заключена известно време. Прекаляването с каквото и да било не е хубаво нещо. А стаята ясно показваше, че децата са прекарвали малко повече от разумното в Африка. Онова *слънце*. Все още го усещаше на врата си като гореща лапа. И *лъвовете*. Миризмата на кръв. Забележително е как детската бе успяла да улови телепатичните сигнали на детските умове и да изпълни всяко тяхно желание. Децата си бяха помислили за лъвове — и ето ги лъвовете. Зебри — ето ги и тях. Слънце — слънце. Жирафи — жирафи. Смърт — смърт.

Това *следното*. Дъвчеше машинално месото, което му бе нарязала масата. Мисли за смъртта. Та Уенди и Питър бяха твърде малки, за да мислят за смъртта. Всъщност не, никога не си прекалено малък за подобно нещо. Пожелаваш я на някой друг много преди да разбереш какво представлява. Още на двегодишна възраст стреляш по хората с пистолети с капси.

Но това... просторният горещ африкански велд... ужасната смърт в челюстите на лъв... И се повтаряше отново и отново.

— Къде отиваш?

Не ѝ отговори. Потънал в мисли, остави светлините да светват пред него и да изгасват зад гърба му, докато крачеше към вратата на детската. Долепи ухо до нея и се заслуша. Някъде далеч изрева лъв.

Отключи вратата и я отвори. Точно преди да пристъпи вътре, чу далечен писък. Последва отново лъвски рев, който бързо утихна.

Навлезе в Африка. Колко пъти през последната година бе отварял тази врата и бе попадал на Страната на чудесата, Алиса, Лигавата костенурка или Аладин с неговата вълшебна лампа, Джак Тиквената глава от Оз, доктор Дулитъл или кравата, прескачаща много убедително изглеждащата луна — всички тези възхитителни обитатели на приказни светове. Колко често бе виждал Пегас да лети по тавананебе, фонтани от червени фойерверки, или пък бе чувал пеенето на ангелски гласове. А сега — тази жълта гореща Африка, тази разпалена пещ с нейната убийствена жега. Може би Лидия беше права. Може би децата наистина имаха нужда от малко почивка от фантазията, която ставаше доста реална за десетгодишни хлапета. Нямаше нищо лошо да поупражняват фантазията си, но когато живият детски ум се спре върху *един-единствен* модел?... Сега му се струваше, че през

последния месец често е слушал ревящи лъвове и е усещал зловонието им да се просмуква чак до кабинета му, но винаги е бил прекалено застенчив, за да им обръща внимание.

Джордж Хадли стоеше сам в африканския велд. Лъвовете вдигнаха глави от плячката си и го загледаха. Единственият недостатък на илюзията бе отворената врата, през която можеше да види съпругата си в далечния край на тъмния коридор: приличаше на картина в рамка; хранеше се механично.

— Махайте се — каза той на лъвовете.

Не се махнаха.

Познаваше съвсем точно принципа на стаята. Помисляш си нещо, каквото и да било, и то се появява.

— Да се появи Аладин с лампата си — рязко заповядда той.

Велдът си остана. Лъвовете също.

— Хайде, стая! Искам Аладин!

Нищо не се случи. Лъвовете дъвчеха нещо.

— Аладин!

Върна се в трапезарията и каза:

— Тъпата стая е повредена. Не отговаря.

— Или...

— Или какво?

— Или *не може* да отговори — каза Лидия. — Защото децата вече толкова време мислят за Африка, лъвове и убийства, че стаята е зациклила на тази тема.

— Възможно е.

— Или пък Питър я е нагласил по този начин.

— *Нагласил ли?*

— Може да е човъркал нещо в машинарията.

— Питър не разбира от машинарии.

— Доста е умен за десетгодишен. Коефициентът му на интелигентност...

— Въпреки това...

— Здрави, мамо. Здрави, тате.

Двамата Хадли се обрънаха. Уенди и Питър влизаха през входната врата — бузи като ментови сладкиши, очи като яркосинни мраморни топчета, дъх на озон в гащеризоните от пътуването с хеликоптера.

— Идвате точно за вечеря — казаха родителите.

— Натъпкахме се с ягодов сладолед и хотдог — казаха децата, все още хванати за ръце. — Но ще поседнем с вас.

— Да, тъкмо ще ни разкажете за детската — каза Джордж Хадли.

Братът и сестрата замигаха насреща му, после се спогледаха.

— Детската ли?

— За Африка и всичко останало — каза баща им с фалшив приветливост.

— Не разбирам — каза Питър.

— Двамата с майка ви току-що пътешествахме из Африка; Том Суифт и неговият Електрически лъв — обясни Джордж Хадли.

— В детската няма никаква Африка — простишко каза Питър.

— Стига, Питър. Не на нас тези.

— Не си спомням никаква Африка. — Питър се обърна към Уенди. — А ти?

— И аз.

— Изтичай да видиш и ела да кажеш.

Тя се подчини.

— Уенди, върни се! — опита се да я спре Джордж Хадли, но тя вече бе тръгнала. Светлините в коридора я следваха като рояк светулки. Със закъснение осъзна, че е забравил да заключи вратата след последното си посещение.

— Уенди ще погледне и ще дойде да ни разкаже — каза Питър.

— На мен няма какво да разказва, видях го.

— Сигурен съм, че нещо си се объркал, татко.

— Не съм, Питър. Хайде да идем.

В същия момент се върна Уенди и каза задъхано:

— Не е Африка.

— Ще видим — каза Джордж Хадли. Всички заедно тръгнаха по коридора и отвориха вратата на детската.

Прекрасна зелена гора, красива река, лилава планина, пеещи тънки гласчета и Рима, очарователна и загадъчна, спотайваща се сред дърветата с разноцветни пеперуди като живи букети в дългата ѝ коса. Африканският велд бе изчезнал. Лъзовете ги нямаше. Сега тук бе само Рима и пееше с такъв прелестен глас, че можеше да изкара сълзи на очите ти.

Джордж Хадли погледна променената сцена и каза на децата:

— Отивайте да си лягате.

Те отвориха уста.

— Чухте какво казах.

Те отидоха до пневматичната тръба и тя ги засмука като есенни листа нагоре до спалните им.

Джордж Хадли мина през пеещата горска полянка и вдигна нещо край ъгъла, където по-рано се намираха лъвовете. Върна се бавно при жена си.

— Какво е това?

— Старият ми портфейл — каза той.

Показа ѝ го. Още миришеше на гореща трева и лъв. Виждаха се капки слюнка, бе дъвкан и имаше кървави петна от двете страни.

Затвори вратата на детската и я заключи сигурно.

В полунощ бе все още буден и знаеше, че жена му също не спи.

— Мислиш ли, че Уенди я е променила? — попита най-сетне тя в тъмното.

— Разбира се.

— Превърнала е велда в гора и е сложила Рима вместо лъвовете?

— Да.

— Защо?

— Не зная. Но стаята ще бъде заключена, докато не разбера какво става.

— А как портфейлът ти се е озовал там?

— Нямам представа — каза той. — Знам само, че започвам да съжалявам, че купихме на децата тази стая. Ако са невротични, подобно място...

— Предназначението ѝ е именно такова — да им помага да се справят по здравословен начин с неврозите си.

— Вече започвам да се съмнявам — отвърна той, взираше се в тавана.

— Давали сме и даваме на децата всичко, което поискат. И какво получаваме в отговор — тайни, непослушание?

— Кой беше казал — децата са като килим, понякога трябва да се тупат! Никога не сме вдигали ръка срещу тях. Непоносими са, да си го кажем направо. Влизат и излизат, когато и както им скимне; отнасят се с нас, сякаш *nie* сме техни деца. Разглезени са. Но и *nie* не сме стока.

— Започнаха да се държат странно, откакто им забрани да вземат ракетата до Ню Йорк преди няколко месеца.

— Обясних им, че са още малки, за да го направят сами.

— Въпреки това забелязах, че оттогава определено охладняха към нас.

— Смятам утре сутринта да повикам Дейвид Маклейн да поразгледа Африка.

— Но сега там няма Африка, а Рима и Зелената страна.

— Имам чувството, че дотогава отново ще се появи Африка.

Миг по-късно чуха писъците.

Два писъка. Двама души изпищяха някъде отдолу. След което заръмжаха лъвове.

— Уенди и Питър не са си в стаите — каза жена му.

Той лежеше в леглото с бясно биещо сърце.

— Успели са да влязат в детската.

— Писъците... струват ми се познати.

— Така ли?

— Да, ужасно познати.

И колкото и да се мъчеха, леглата още цял час не успяха да ги приспят. В нощния въздух се долавяше миризмата на котки.

— Татко? — каза Питър.

— Да.

Питър разглеждаше обувките си. Вече не поглеждаше баща си, нито майка си.

— Не си заключил детската за дълго, нали?

— Зависи.

— От какво? — рязко попита Питър.

— От теб и сестра ти. Ако разнообразите Африка с нещо друго...

Швеция например, или Дания, Китай...

— Мислех, че можем да си играем, както си искахме.

— Да, в рамките на разумното.

— Какво ѝ е лошото на Африка?

— О, значи признаваш, че си извикал Африка, така ли?

— Не исках детската да се заключва — студено отвърна Питър.

— Никога.

— Всъщност смятаме да изключим цялата къща за около месец. И да поживеем по безгрижния стар принцип „кой както си го направи“.

— Ужас! Това да не би да означава, че ще трябва сам да си връзвам обувките вместо автоматичната закопчалка? Да си мия зъбите, да се решава и да се къпя?

— Не мислиш ли, че подобна промяна ще е весела?

— Не, ще е отвратителна. Никак не ми хареса, когато миналия месец ми взе художника.

— Направих го, защото исках да те науча сам да рисуваш, синко.

— Не искам да правя нищо освен да гледам, да слушам и да подушвам. Какво друго има за правене?

— Добре, иди да си играеш в Африка.

— Наистина ли скоро ще изключвате къщата?

— Обмисляме го.

— По-добре да престанете да го правите, татко.

— Няма да позволя синът ми да ме заплашва!

— Добре тогава. — И Питър тръгна към детската.

— Навреме ли идват? — попита Дейвид Маклейн.

— Закуска? — предложи Джордж Хадли.

— Благодаря, вече хапнах. Какъв е проблемът?

— Дейвид, ти си психолог.

— Нещо такова, надявам се.

— Е, хвърли едно око на детската. Виждал си я преди година, когато намина на гости. Тогава забеляза ли нещо необичайно в нея?

— Не бих казал. Обичайните прояви на насилие, тенденция към лека параноя тук-там, но това е нормално за децата — постоянно се чувстват преследвани от родителите. Но иначе — нищо сериозно.

Тръгнаха по коридора.

— Заключих я, но през нощта децата са успели да влязат — обясни бащата. — Оставих ги, за да пригответят картината и да можеш да я видиш.

От детската се разнесоха ужасни писъци.

— Ето — каза Джордж Хадли. — Да видим какво ще кажеш.

Влязоха, без да почукат.

Писъците бяха утихнали. Лъзовете се хранеха.

— Деца, бягайте за малко навън — каза Джордж Хадли. — Не, не променяйте нищо. Оставете стените както са си. Вън!

Децата се махнаха и двамата мъже останаха да изучават струпалите се в далечината лъвове, които разкъсваха с огромно удоволствие плячката си, каквато и да бе тя.

— Иска ми се да знам какво е това — каза Джордж Хадли. — Понякога ми се струва, че почти виждам. Дали да не донеса бинокъл и...

Дейвид Маклейн се изсмя сухо.

— Едва ли е нужно. — Обърна се да разгледа стените. — От колко време е така?

— Малко повече от месец.

— Да, определено *неприятно* усещане.

— Искам факти, не усещания.

— Скъпи ми Джордж, един психолог никога не вижда факти. Той чува единствено за чувствата; все съмътни неща. Казвам ти, това тук определено е неприятно усещане. Появявай на интуицията и инстинкта ми. Надушвам лошите неща. А това тук е много лошо. Съветвам те да разглобиш цялата проклета стая и да праща децата при мен всеки ден в течение на една година.

— Чак толкова ли е зле?

— Боя се, че да. Едно от първоначалните предназначения на тези стаи бе да можем да изучаваме моделите, оставени върху стените от детския ум, и по този начин да помагаме на детето. В този случай обаче стаята се е превърнала в канал — тя насаждда разрушителни мисли, вместо да освобождава от тях.

— И преди ли си го усещал?

— Усещах само, че глезите децата си повече от другите хора. И сега берете ядове. Чашата е преляла. Как точно?

— Не им позволих да отидат до Ню Йорк.

— Друго?

— Махнах някои автомати от къщата и преди месец ги заплаших, че ще заключвам детската, докато не си напишат домашните. И наистина го направих за няколко дни — да им покажа, че говоря сериозно.

— Аха!

— Това означава ли нещо?

— Всичко. На мястото на Дядо Коледа е дошъл Скрънdziата. Децата предпочитат Дядо Коледа. Позволили сте стаята и цялата къща да измести теб и жена ти в привързаността им. Стаята е тяхна майка и татко и е много по-важна в живота им, отколкото истинските родители. А после изведнъж се появяваши ти и искаш да я изключиш. Нищо чудно, че се е появила омраза. Усещаш я как се спуска от небето. Виж само слънцето. Джордж, трябва да промениш начина си на живот. Подобно на мнозина други, устроил си го около създаването на удобства. Повреди ли се утре нещо в кухнята, може и да умрете от глад. Няма да знаеш дори как да си счупиш едно яйце. Въпреки това изключи всичко. Започни още сега. Ще е нужно време. Но за една година ще имаме добри деца вместо лоши, само почакай и ще видиш.

— Но шокът за децата няма ли да е прекалено голям — внезапно изключване на детската, пък било то и за добро?

— Не ми се иска да затъват още повече във всичко това.

Лъзовете приключваха кървавия си пир.

Сега стояха на края на голото пространство и наблюдаваха двамата мъже.

— А сега и *аз* се чувствам преследван — промърмори Маклейн.

— Да се махаме оттук. Тия проклети стаи никога не са ми харесвали. Изнервят ме.

— Лъзовете изглеждат съвсем като истински, нали? — каза Джордж Хадли. — Предполагам няма начин да...

— Какво?

— ...да станат истински?

— Поне на мен не ми е известно как би станало.

— Някакъв дефект в машината, бърникане или нещо такова?

— Не.

Тръгнаха към вратата.

— На стаята едва ли ще ѝ хареса да бъде изключена — каза бащата.

— На никой не му се умира. Дори и на една стая.

— Ами ако ме мрази заради това, че я изключвам?

— Днес здраво те е пипнала параноята — каза Дейвид Маклейн.

— Можеш да я проследиш като прясна диря. Я виж ти. — Наведе се и вдигна окървавен шал. — Това твоето ли е?

— Не. — Лицето на Джордж Хадли се бе вцепенило. — На Лидия е.

Отидоха заедно до разпределителната кутия и завъртяха ключа, който убиваше детската.

Децата изпаднаха в истерия. Пищяха, подскачаха и хвърляха каквото им попадне. Викаха, хлипаха, ругаеха и ритаха мебелите.

— Не можеш да постъпваш така с детската, не можеш!

— Стига, деца.

Децата с плач се хвърлиха на дивана.

— Джордж — каза Лидия Хадли. — Включи я, само за няколко минути. Не може така внезапно.

— Не.

— Жестоко е.

— Лидия, стаята е изключена и ще си остане изключена. И вече е крайно време да се сложи край на цялата проклета къща. Колкото повече гледам кашата, в която сами се забъркахме, толкова по-противно mi става. Прекалено дълго съзерцаваме електронните си пътлове. Господи, как жадувам за гълтка нормален въздух!

И той тръгна из къщата, изключващ говорещи часовници, печки, отопителни тела, ваксаджии, кесии, чесала, масажори и всички други машини, които му попадаха под ръцете.

Къщата сякаш се напълни с мъртви тела. Сякаш се бе превърнала в механично гробище. Съвсем тихо. Нямаше и следа от бръмченето на скритата енергия на машини, готови да заработят с едно натискане на копче.

— Не им позволявай да го правят! — зави Питър към тавана, сякаш се обръща към къщата, към детската стая. — Не позволявай на татко да убие всичко. — Обърна се към баща си. — Мразя те!

— С обиди доникъде няма да стигнеш.

— Дано да умреш!

— Всички сме мъртви, при това от дълго време. А сега ще започнем да живеем наистина. Вместо да бъдем обслужвани и масажирани, ще започнем да живеем.

Уенди все още плачеше и Питър се присъедини към нея.

— Само мъничко, съвсем мъничко, само за минутка пусни детската! — ревяха и двамата.

— Ох, Джордж — обади се жена му. — Какво толкова.

— Добре... добре, само и само да мълкнат. Една минута, имайте предвид. И после я изключвам завинаги.

— Тате, татенце! — запяха децата и мокрите им от сълзи лица светнаха.

— А после отиваме на почивка. Дейвид Маклейн ще дойде след половин час да ни помогне да съберем нещата и да ни изпрати до летището. Отивам да се преоблеча. Лидия, включи детската. Но само за една минута, разбрахме се.

Тримата забързаха към детската, като дърдореха нещо, а той се остави да бъде всмукан до втория етаж от пневматичната тръба и отиде да се преоблича. След малко се появи Лидия и въздъхна:

— Ще се радвам, когато се махнем.

— В детската ли ги остави?

— И аз трябва да се облека. Ох, тази ужасна Африка. Какво толкова намират в нея?

— Е, след пет минути ще сме на път за Айова. Господи, защо изобщо ни трябваше да се нанасяме в тази къща? Какво ни подтикна да купим такъв кошмар?

— Гордост, пари, глупост.

— По-добре да слезем долу, преди хлапетата да са се залисали отново с проклетите зверове.

В същия миг чуха виковете на децата.

— Мамо, тате, елате бързо! Бързо!

Слязоха с пневматичната тръба и се втурнаха в коридора. Децата не се виждаха никъде.

— Уенди? Питър!

Влязоха тичешком в детската. Велдът бе пуст с изключение на лъзовете, които стояха и ги наблюдаваха.

— Питър, Уенди?

Братата се затръшна.

— Уенди, Питър!

Джордж Хадли и жена му се обърнаха и изтичаха до вратата.

— Отворете! — извика той и занатиска дръжката. — Заключили са ни! Питър! — Той удари вратата. — Отвори веднага!

От другата страна се разнесе гласът на сина му:

— Не им позволявай да изключват детската и къщата.

Господин и госпожа Хадли заудряха вратата.

— Деца, стига глупости! Време е да тръгваме. Господин Маклейн ще дойде всеки момент и...

И тогава чуха звуците.

Лъзовете ги доближаваха от три страни по изгорялата жълта трева на велда с дълбоко гърлено ръмжене.

Лъзовете.

Господин Хадли погледна жена си, после двамата се обърнаха към зверовете, които бавно пристъпваха напред — снишени, дебнещи.

Господин и госпожа Хадли запищяха.

И изведнъж осъзнаха защо онези писъци им се струваха така познати.

— Ето ме и мен. — Дейвид Маклейн застана на прага на детската. — О, здравейте.

Погледна двете деца, които седяха в центъра на стаята и нагъваша сандвичи от кошницата за пикник. Зад тях бе водоемът и жълтият велд; високото слънце печеше безмилостно. Маклейн започна да се поти.

— Къде са мама и татко?

Децата го погледнаха и се усмихнаха.

— Всеки момент ще дойдат.

— Добре, трябва да тръгваме.

Видя в далечината лъзовете да разкъсват някаква плячка, после прилегнаха да се нахранят в сянката на дърветата.

Заслони очи с длан и се загледа към тях.

Лъзовете вече бяха приключили и се отправяха към водоема да пият.

По сгорещеното лице на господин Маклейн се плъзна някаква сянка. Последваха я много сенки. Лешоядите се спускаха от ослепителното небе.

— Чаша чай? — попита Уенди в настапалата тишина.

[1] Южноафриканска пустош — Б.пр. ↑

ДЪЛГИЯТ ДЪЖД

Дъждът продължаваше. Бе силен дъжд, безкраен дъжд, потящ се и вдигащ пара дъжд; ситен, порой, фонтан, бич в очите, жвакане в обувките; дъжд, способен да удави всички дъждове и спомена за дъждове. Изливаше се на литри и кубици, сипеше се над джунглата, срязваше дърветата като с ножици, косеше тревата, дълбаеше почвата и отмиваше храстите. Превръщаеше дланите на хората в сбърчените длани на маймуни; валеше на твърди, сякаш стъклени капки, и така и не спираше.

— Още колко остава, лейтенант?

— Не зная. Една миля. Десет. Или пък хиляда.

— Не знаете ли точно?

— Откъде мога да знам точно?

— Не ми харесва този дъжд. Само да знаех колко остава до Слънчевия купол, щях да се чувствам по-добре.

— Още час-два път.

— Наистина ли смятате така, лейтенант?

— Разбира се.

— Или лъжете, за да ни повдигнете духа?

— Лъжа, за да ви повдигна духа. Млъквайте!

Двамата мъже седяха един до друг в дъжда. Зад тях седяха други двама — мокри, уморени и оклюмали като размиваща се глина.

Лейтенантът вдигна глава. Дъждът бе направил някога мургавото му лице бледо, измил бе дори и цвета от очите и сега те бяха бели като зъбите, като косата му. Бе целият бял. Дори униформата му бе започнала да става бяла, а може би и мъничко зелена от плесента.

Лейтенантът почувства дъжда по бузите си.

— Колко милиона години минаха, откакто са спрели дъждовете на Венера?

— Не се правете на луд — каза един от другите двама. — На Венера никога не престава да вали. Просто се лее и лее. Живея тук от

десет години и не помня нито минута, нито дори секунда, в която да не е валияло.

— Все едно да живееш под вода — каза лейтенантът, стана и намести оръжията си. — Е, по-добре да продължаваме. Да намерим онзи Сънчев купол.

— Освен ако не го намерим — обади циникът.

— Остава около час или някъде там.

— Сега вече ме лъжете, лейтенант.

— Не, сега лъжа самия себе си. Това е един от моментите, когато просто трябва да се лъже. Не мога да издържа още много на всичко това.

Тръгнаха по пътеката в джунглата, като час по час се консултираха с компасите си. Наоколо нямаше никакви ориентири, само показанията на уредите. Имаше сиво небе, леещ се дъжд, джунгла и пътека в нея, а някъде далеч назад — ракетата, с която се бяха разбили. Ракета, в която лежаха двама техни приятели — мъртви и подгизнали от дъжда.

Вървяха, без да говорят, в колона по един. Стигнаха до някаква река, която се разстла пред тях широка, плоска и кафява, потекла надолу към Единственото море. Повърхността й бе гравирана на милиарди места от дъжда.

— Давайте, Симънс.

Лейтенантът кимна, Симънс извади от раницата си малък пакет, който под налягането на някакво състено до момента вещество се превърна в голяма надуваема лодка. Лейтенантът ръководеше отрязването на дърветата и приготвянето на весла, след което се понесоха по гладката повърхност на реката, като гребяха енергично под дъжда.

Лейтенантът усещаше студения дъжд по бузите, по врата и по ръцете си. Студът започваше да се просмуква в белите му дробове. Усещаше дъжда в ушите си, в очите, в краката си.

— Цяла нощ не спах — каза той.

— Че кой би могъл да заспи? Кой? Кога? Колко време *проспахме*? Тридесет нощи и тридесет дни! Как можеш да спиш, когато дъждът ти бълска по главата като по барабан... Бих дал всичко за една шапка. Всичко, само проклетият дъжд да престане да ме бълска

отгоре. Получавам главоболие. Скалът ми е възпален; боли непрекъснато.

— Съжалявам, че дойдох в Китай — обади се един от другите.

— За първи път чувам някой да нарича Венера Китай.

— Естествено, че е Китай. Китайското водолечение. Сещате ли се за старото мъчение? Връзват те до стена. На всеки половин час на главата ти пада капка вода. Полудяваш само от чакането на следващата. Е, точно това е и Венера, само дето мащабите са други. Не сме създадени за вода. Не можем да спим, не можем да дишаме правилно и направо сме полудели от това, че сме мокри до кости. Ако бяхме готови за катастрофата, щяхме да се погрижим за водонепроницаеми дрехи и шапки. А най-лошо от всичко е този барабанящ по главата дъжд. Толкова е тежък. Като едрокалибрени сачми. Не зная колко още ще мога да издържа.

— Ох, веднъж да стигнем до Слънчевия купол! Онзи, който ги е измислил, си е знаел работата.

Пресичаха реката и си мислеха за Слънчев купол, който ги чакаше някъде напред и проблясваше в джунглата и дъжда. Жъlt dom, кръгъл и ярък като слънцето. Висок пет метра и с диаметър трийсет; вътре е топло, тихо, без дъжд и с топла храна. А в центъра на Слънчевия купол естествено има слънце. Малка свободно рееща се сфера от жъlt пламък, носеща се под покрива, и можеш да я гледаш от мястото, където седиш, пушиш, четеш книга или пиеш горещия си шоколад. Щеше да е там — жъltото слънце с големина точно колкото земното, топло и неугасващо, а дъждовният свят на Венера щеше да бъде забравен през прекараното вътре време.

Лейтенантът се обърна и погледна тримата мъже, които гребяха и скърцаха със зъби. Бяха бели като гъби, също като него. Венера обезцветяващо всичко само за няколко месеца. Дори джунглата бе един огромен черно-бял кошмар — как може да е зелена без слънце, при непрестанен дъжд и вечен сумрак? Бяла-бяла джунгла с бледи листа с цвят на сирене, земя, издълбана като мокър камамбер, столове като огромни пънчета на гъби — всичко бе черно-бяло. А и колко често се случваше да успееш да видиш самата почва? Нима тя не бе предимно вада, поток, локва, вир, езеро, река и накрая — море?

— Стигнахме!

Скочиха до отсрещния бряг и зашляпаха във водата, вдигаха пръски. Изпуснаха въздуха от лодката и я прибраха в кутия за цигари. Застанали на дъждовния бряг, се опитаха да запалят. Минаха някъде около пет минути, докато треперещите им пръсти успеят да се справят с обърнатата наопаки запалка и да направят няколко дръпвания от скритите в шепите им цигари, преди те да се измокрят и поредният внезапен порой да ги избие от устните им.

Продължиха напред.

— Чакайте малко — каза лейтенантът. — Май видях нещо.

— Слънчевия купол ли?

— Не съм сигурен. Дъждът отново го скри.

Симънс се втурна напред.

— Слънчевият купол!

— Симънс, върни се!

— Слънчевият купол!

Той изчезна в дъжда. Останалите се затичаха след него.

Настигнаха го на малка полянка, спряха и загледаха него и онова, което бе открил.

Ракетата.

Лежеше където я бяха оставили. Неизвестно как бяха успели да направят кръг и сега се намираха там, откъдето бяха започнали. В останките от кораба от устата на двамата мъртвци растеше плесен. Разцъфна пред очите им, дъждовните капки удариха нежните стръкчета и плесента умря.

— Как успяхме да се подредим така?

— Явно някъде наблизо е имало електрическа буря. Объркала е компасите. Това обяснява нещата.

— Явно.

— И сега какво?

— Започваме отначало.

— Господи, абсолютно никакъв напредък! Въртим се в кръг!

— Хайде, Симънс, да се опитаме да бъдем по-спокойни.

— Спокойни, спокойни! Този дъжд направо ме побърква!

— Храната ще ни стигне за още два дни, ако сме разумни.

Дъждът танцуваше по кожата им, по мокрите им униформи; стичаше се от носовете и ушите им, от пръстите и коленете. Бяха като

замръзнали в джунглата каменни фонтани, изхвърлящи със съскане вода във всяка посока.

Изведнъж се чу рев.

И чудовището се появи от дъжда.

Имаше хиляда сини електрически крака. Движеше се бързо и ужасяващо. Всяка стъпка бе като дълъг удар. Там, където стъпващият крак, пада и се подпалваха дървета. Мощни вихри озон изпълниха влажния въздух, издигаше се дим, но бързо бе смачкан от дъжда. Чудовището бе широко половин и високо една миля; опипваше земята като някакъв огромен слепец. Понякога за миг оставаше съвсем без крака, след което от тялото му внезапно се изтръгваха хиляди синьобели бичове и шибаха джунглата.

— Ето я и електрическата буря — каза един от хората. — Ето какво е объркало компасите ни. А сега идва насам.

— Залегни! — каза лейтенантът.

— Бягайте! — извика Симънс.

— Стига глупости. Лягай долу. Това нещо удря най-високите точки. Може и да ни се размине. Залегнете на четири-пет метра от ракетата. Може да изпразни заряда си върху нея и да ни подмине. Лягайте!

Всички се пълоснаха на земята.

— Идва ли? — започнаха да се питат след малко.

— Идва.

— По-близо ли е?

— На двеста метра от нас.

— А сега?

— Ето го!

Чудовището застана над тях. Изхвърли десет сини мълнии, които улучиха ракетата. Тя проблесна и издаде метален звън като ударен гонг. Чудовището метна още петнадесет мълнии, които затанцуваха в нелепа пантомима, опипваха джунглата и напоената с вода почва.

— Не, не! — Един от мъжете скочи на крака.

— Лягай, глупако! — викна лейтенантът.

— Не!

Още десетина мълнии удариха ракетата. Лейтенантът обърна глава върху ръката си и видя ослепителните сини проблясъци. Видя как дървета се разцепват и стават на трески. Видя как чудовищният

черен облак се обръща като черен диск над него и запраща към земята още сто електрически стълба.

Онзи, който бе скочил на крака, сега тичаше, сякаш се намираше в някаква огромна колонна зала. Тичаше и се шмугваше между стълбовете, но накрая десетина от тях се стовариха отгоре му и се разнесе звук като от муха, кацнала на оголените жици на апаратче срещу насекоми. Лейтенантът си го спомняше от детството във фермата. Доловиха миризмата на човек, превърнат на въглен.

Лейтенантът сниши глава.

— Не гледайте нагоре — нареди на останалите. Боеше се, че самият той всеки момент може да скочи и да побегне.

Бурята над тях проблесна с още няколко серии мълнии и продължи нататък. Около тях отново остана само дъждът, който бързо прочисти въздуха от миризмата на изгоряло. Известно време тримата седяха и чакаха сърцата им да се поуспокоят.

Отидоха до тялото с надеждата, че може би ще успеят по някакъв начин да спасят живота на мъжа. Не можеха да повярват, че това е невъзможно. Последва естествената реакция на хора, неспособни да приемат смъртта, докато не докоснат тялото и не го преобърнат; едва после започнаха да обмислят дали да го погребат, или да го оставят на джунглата.

Тялото бе като извита стомана, обвита в обгоряла кожа. Приличаше на восьчна кукла, хвърлена в пещ и извадена, след като воськът се е стекъл до овъгления скелет. Единствено зъбите бяха бели и светеха като някаква бяла огърлица, подаваща се наполовина от стиснат черен юмрук.

— Не биваше да скача. — Казаха го почти едновременно.

Направо пред очите им тялото започна да изчезва — по него плъзнаха малки мустачета, пипалца и филизи; имаше дори цветя за мъртвия.

Крачайки на сините си мълнии, бурята изчезна в далечината.

Пресякоха една река, приток, поток и още десетина реки, притоци и потоци. Пред очите им се появяваха реки — буйни нови реки, а старите променяха теченията си — реки с цвят на живак, реки с цвят на сребро и мляко.

Стигнаха до морето.

Единственото море. На Венера имаше само един континент. Сушата бе дълга три хиляди и широка хиляда мили, а навсякъде около острова се простираше Единственото море и покриваше цялата дъждовна планета. Единственото море, лениво проснalo се край бледия бряг...

— Натам. — Лейтенантът кимна на юг. — Сигурен съм, че в онази посока има два Слънчеви купола.

— Щом са се захванали, защо не са построили още сто?

— Сега са общо сто и двайсет, нали?

— Сто двайсет и шест до миналия месец. Преди година се опитаха да убедят Земния конгрес да одобри средства за още две дузини, но нали знаете как стават тези неща. Я по-добре няколко души да се побъркат от дъжда.

Тръгнаха на юг.

Лейтенантът, Симънс и третият мъж, Пикар, вървяха в дъжда, който валеше ту тежко, ту леко; в дъжда, който се изливаше, барабанеше и не спираше да пада върху земята и вървящите хора.

Симънс го забеляза пръв.

— Ето го!

— Какво?

— Слънчевия купол!

Лейтенантът примигна, за да махне водата от очите си, и вдигна ръка, за да се защити от жилещите струи дъжд.

В далечината, в края на джунглата, недалеч от морето, се виждаше жълт блясък. Наистина бяха намерили Слънчев купол.

Усмихнаха се един на друг.

— Май излязохте прав, лейтенант.

— Късмет.

— Само при вида му силите ми се връщат. Хайде! Последният е слабак! — Симънс затича в тръс. Другите го последваха автоматично, уморени и задъхани, но поддържащи темпото.

— Кофа кафе за мен — изпъхтя ухиленият Симънс. — И една тава кифлички. Господи! И само да си лежиш и да се грееш на слънце. Изобретателят на Слънчевите куполи медал заслужава!

Затичаха се още по-бързо. Жълтото сияние стана по-ярко.

— Кой знае колко хора са се побъркали тук, преди да измислят спасението. А като си помислиш само колко е просто! — Симънс

произнасяше запъхтяно думите в такт с тичането. — Дъжд, дъжд! Преди години. Срещам приятел. В джунглата. Броди наоколо. И все повтаря: „Не зная как да вляза, заради дъжда. Не зная как да вляза, заради дъжда. Не зная...“ И тъй нататък. Все това. Бедният ненормалник.

— Пази си дъха!

Продължиха да тичат.

Смееха се. Стигнаха със смях входа на Сънчевия купол.

Симънс рязко отвори вратата и викна:

— Хей! Давай кафето и кифличките!

Отговор не последва.

Пристигаха през прага.

Сънчевият купол бе празен и тъмен. Нямаше изкуствено жълто слънце, реещо се с газообразен шепот високо в средата на синия таван. Нямаше очакваща ги храна. Беше студено като в изба, а през хилядите насокро пробити дупки в купола проникващ дъжд, стичаше се надолу, валеше, напояваше дебелите килими и тежката модерна мебелировка, барабанеше и пръскаше по стъклените маси. Джунглата растеше като мъх в помещението, върху лавиците за книги и диваните. Дъждът проникващ през дупките и капеше по лицата на хората.

Пикар започна да се смее тихичко.

— Мърквай, Пикар!

— Богове, гледайте само — ни слънце, ни храна, нищо.

Венерианците — те са го направили. Разбира се!

Симънс кимна, лицето му беше мокро от дъжда. Водата течеше в посребрената му коса и белите му вежди.

— От време на време излизат от морето и нападат някой Сънчев купол. Знаят, че ако съсиш куполите, могат да съсиш и нас.

— Но нали постройките са защитени с оръжие?

— Така е. — Симънс отстъпи настрани на едно местенце, което бе сравнително сухо. — Само че са минали пет години, откакто венерианците за последно опитаха подобно нещо. Охраната се е отпуснала. Сварили са ги съвсем неподгответни.

— Но къде са телата?

— Отмъкнали са ги в морето. Чувал съм, че си имали любим начин за давене. Продължавал около осем часа. Страхотно удоволствие.

— Обзалагам се, че не е останала никаква храна. — Пикар се изсмя.

Лейтенантът се намръщи към него и кимна, така че Симънс да забележи. Симънс поклати глава и отиде до другия край на овалното помещение. В кухнята бяха разхвърляни подгизнали самуни хляб, а месото се бе сдобило с фина зелена козина. Дъждът капеше през хилядите дупки на покрива.

— Страхотно. — Лейтенантът погледна нагоре към дупките. — Май няма да успеем да запушим всичко това и да създадем мъничко уют.

— Без храна ли, сър? — Симънс изсумтя. — Гледам, че слънчевата машина е разбита на парчета. Най-добре да продължим към следващия Слънчев купол. Колко има до него?

— Не много. Доколкото си спомням, в този район има два, доста близо един до друг. Може евентуално да изчакаме спасителен екип...

— Възможно е обаче и вече да са минали преди няколко дни. Ще изпратят ремонтен екип след половин година, когато получат парите от Конгреса. Май е по-добре да не чакаме.

— Добре тогава, да изядем каквото е останало от храната ни и да продължаваме нататък.

— Само да можеше този дъжд поне за няколко минути да спре да ме бълска по главата — каза Пикар. — Само колкото да си припомня какво е да не те тормозят.

Стисна главата си с длани.

— Помня, че в училище зад мен седеше един кретен и ме щипеше на всеки пет минути, по цял ден. Седмици и месеци наред. Ръцете ми през цялото време бяха подути и в синини. Мислех си, че ще полудея. Един ден май леко откачих, обърнах се, грабнах металния линеал, с който чертаех, и едва не го убих това копеле. За малко да му откъсна проклетата глава. Почти му извадих окото, преди да ме откъснат от него. И през цялото време крещях: „Защо не ме оставиш на мира? Защо не ме оставиш на мира?“ Господи! — Треперещите му ръце стискаха силно черепа, очите му бяха затворени. — А сега какво мога да направя? Кого да ударя, на кого да кажа — разкарай се, стига си ме тормозил? Проклет дъжд, също като щипането, постоянно е *по теб*, само него чуваш, само него усещаш!

— Ще стигнем другия Слънчев купол към четири следобед.

— Слънчев купол? Стига с тия глупости! Ами ако всички Слънчеви куполи на Венера са разбити? Тогава какво? Ами ако в таваните на всички има дупки и дъждът се сипе през тях!

— Ще се наложи да рискуваме.

— Писна ми да рискувам. Искам единствено здрав покрив и мъничко покой. Искам да остана самичък.

— Чакат ни само осем часа път, ако поддържаме темпо.

— Спокойно, мога да поддържам темпо. — Пикар се разсмя, извърнат настрани от тях.

— Хайде да хапнем — каза Симънс, без да сваля поглед от него.

Отново поеха на юг покрай брега. След четири часа се наложи да отбият, за да заобиколят една река, която бе широка цяла миля и толкова буйна, че не можеше да се пресече с лодка. Наложи се да вървят шест мили във вътрешността до мястото, където реката ненадейно извираше от земята като кръв от смъртна рана. Продължиха да вървят под дъжда и се върнаха до морето.

— Трябва да поспя — изведнъж каза Пикар и се свлече на земята. — Не съм спал от четири седмици. Опитах, но не успях. Ще дремна тук.

Небето притъмняваше. Нощта се спускаше, а нощите на Венера бяха тъй непрогледно черни, че бе опасно да се движат. Симънс и лейтенантът също се отпуснаха на колене.

— Добре, да видим какво можем да направим. — каза лейтенантът. — Опитвахме и преди, но не съм сигурен. Това време май не става за спане.

Легнаха на земята, подпряха главите си на високо, за да не им влиза вода в устата, и затвориха очи. Лейтенантът трепна.

Не можеше да заспи.

Разни неща лазеха по кожата му. Раствяха отгоре му на пластове. Капки падаха и докосваха други капки, превръщаха се във вадички и потичаха по тялото му. А докато водата се движеше по плътта, мъничките горски растения пускаха корени в дрехите му. Усещаше как пълзят и правят втора покривка отгоре му; усети как разцъфват мънички цветя, отварят се и листенцата им биват отнесени, а дъждът продължаваше да трополи по тялото и главата му. В изпълнената със слабо сияние нощ (заштото растенията светеха през нощта) виждаше

очертанията на другите двама като паднали дънери, покрити с килим от трева и цветя. Дъждът биеше в лицето му. Той го покри с ръце. Дъждът удряше шията му. Обърна се по корем в калта и легна на еластичните растения и дъждът започна да вали по гърба и краката му.

Внезапно скочи и започна да отърска водата от себе си. Хиляди ръце го докосваха, а той вече не искаше да бъде докосван. Не можеше да понася да го докосват. Залитна и се натъкна на нещо; разбра, че е Симънс, който стоеше в дъжда, кихаше, кашляше и се давеше. После пък скочи Пикар и започна да тича наоколо и да крещи.

— Чакай, Пикар!

— Стига, стига! — изкрещя той.

Извади оръжието си и стреля шест пъти в нощното небе. В пламъците на изстрелите виждаха армии дъждовни капки, увиснали за миг като в огромен неподвижен кехлибар, колебаещи се, сякаш шокирани от гърмежите — петнадесет милиарда капки, петнадесет милиарда сълзи, петнадесет милиарда перли и скъпоценни камъни върху бяла кадифена подложка. После светлината угасваше и след като бяха изчакали да ги снимат, капките се втурваха надолу, падаха върху тях, жилеха като някакъв студен болезнен облак насекоми.

— Стига! Стига!

— Пикар!

Но Пикар изведнъж мълкна и замръзна. Лейтенантът включи малкото фенерче и освети мокрото му лице — очите му бяха широко отворени, устата отворена, лицето — обърнато нагоре, така че водата падаше и се разбиваше в езика му, удряше и заливаше обезумелите му очи, клокочеше и пръскаше в ноздрите му.

— Пикар!

Той не отговори. Просто стоеше, дъждовни мехурчета се пухаха в избелялата му коса, по китките и врата му се търкаляха дъждовни бижута и окови.

— Пикар! Тръгваме. Продължаваме нататък. Тръгвай.

Дъждът капеше от ушите му.

— Пикар, чуваш ли ме?

Сякаш крещеше на статуя.

— Пикар!

— Остави го — каза Симънс.

— Не можем да продължим без него.

— Тогава какво, да го носим ли? — Симънс се изплю. — Вече с нищо не може да помогне нито на нас, нито на себе си. Знаеш ли какво следва? Просто ще си остане тук и ще се удави.

— Какво?

— Вече трябва да си го чувал. Не знаеш ли? Просто ще си остане така с главата нагоре и ще остави дъжда да влезе в носа и устата му. Ще вдишва вода.

— Не.

— Точно така намериха генерал Менд навремето. Седнал на една скала, обърнал глава нагоре и дишаш дъжд. Дробовете му бяха пълни с вода.

Лейтенантът насочи фенерчето към немигащото лице. От ноздрите на Пикар се чуваше слабо мокро свистене.

— Пикар! — Лейтенантът му удари плесница.

— Не може дори да ви усети — каза Симънс. — Няколко дни под такъв дъжд и сякаш оставаш без лице, ръце и крака.

Лейтенантът погледна с ужас собствената си ръка. Вече не я усещаше.

— Но не можем да го зарежем тук.

— Можем да направим само това... — Симънс стреля.

Пикар падна върху наводнената земя.

— Не мърдай, лейтенанте — каза Симънс. — Имам куршум и за теб. Помисли отново: щеше да стои тук, докато не се удави. Така стана по-бързо.

Лейтенантът примигна към тялото.

— Но ти го уби.

— Да, защото в противен случай той щеше да убие нас, превръщайки се в товар. Видя физиономията му. Напълно безумна.

След кратко мълчание лейтенантът кимна.

— Добре.

Тръгнаха в дъжда.

Беше тъмно и лъчите на ръчните им фенерчета разкъсваха мрака само на няколко стъпки. След половин час се наложи да спрат и да прекарат седнали остатъка от нощта, и да чакат да съмне със стържещи от глад stomaci. Когато настъпи, утрото бе сиво и дъждовно както винаги. Продължиха пътя си.

— Сбъркали сме с преценката — каза Симънс.

— Не. Остава ни още около час.

— Говори по-високо. Не те чувам. — Симънс спря и се усмихна.

— Господи — каза и докосна ушите си. — Ушите ми. Отказали са. Проклетият дъжд ме е направил безчувствен до кости.

— Нищо ли не чуваш? — попита лейтенантът.

— Какво? — Симънс го погледна озадачено.

— Нищо. Хайде.

— Мисля, че ще изчакам тук. Ти върви.

— Не можеш да го направиш.

— Не те чувам. Продължавай нататък. Уморен съм. Не ми се вярва, че Сълънчевият купол е в тази посока. А дори и да е, най-вероятно има дупки в покрива като предишния. По-добре да поседя тук.

— Ставай!

— Сбогом, лейтенанте.

— Не можеш да се предаваш точно сега.

— Имам пистолет и той казва, че оставам. Просто вече не ми пушка. Още не съм полуудял, но това е следващото в списъка. Не искам да свършвам по този начин. Щом се отдалечиш, ще се застрелям.

— Симънс!

— Каза името ми. Прочетох го по устните ти.

— Симънс.

— Виж какво, само въпрос на време е. Ще умра или сега, или след няколко часа. Представи си, че стигнеш до следващия Купол — ако изобщо успееш — и откриеш, че дъждът вали вътре през покрива. Приятно ли ще ти стане?

Лейтенантът постоя още малко, след което продължи в дъжда. Веднъж се обърна назад и извика Симънс, но той седеше с пистолета в ръка и го чакаше да се отдалечи. Поклати глава и му махна да продължава.

Лейтенантът дори не чу изстрела.

Започна да яде цветя, докато вървеше. Появяваха се съвсем за малко и не бяха отровни, но пък и не му даваха никакви сили; малко по-късно му призля и повърна.

Веднъж откъсна малко листа и се помъчи да си направи шапка, но бе правил подобни опити и преди; дъждът стопяваше листата на

главата му. Откъснатата растителност гниеше бързо и се разпадаше в сива маса в пръстите му.

„Още пет минути — каза си той. — Още пет минути, след което ще вляза в морето и ще продължа да вървя. Не сме създадени за това. Нито един земен човек не може и няма да може да понесе подобно нещо. Нерви, ама че нерви“.

Проби си път през морето от кал и листа и излезе на някакъв нисък хълм.

В далечината сред студените мокри завеси се виждаше слабо жълто сияние.

Следващият Сълнчев купол.

Далеч, оттатък дърветата, голяма кръгла жълта постройка. Известно време той само стоеше и я гледаше; олюляваше се.

Затича се, но после намали ход. Боеше се. Не извика. Ами ако беше онзи Купол? Ами ако беше мъртвият Сълнчев купол, без слънце в него?

Подхлъзна се и падна. Остани тук, помисли си. Объркал си се. Лежи. Безсмислено е. Пий, пий колкото искаш.

Все пак успя да се изправи и прекоси няколко потока; жълтата светлина стана много ярка и той се затича отново, краката му чупеха огледала и стъкло, ръцете му разсипваха диаманти и скъпоценни камъни.

Застана пред жълтата врата. Върху нея бяха изписани думите СЪЛНЧЕВ КУПОЛ. Докосна я с изтърпната длан. После натисна дръжката и влезе с препъване вътре.

Спра за миг на прага и се огледа. Зад него дъждът блъскаше по вратата. Отпред на ниска маса имаше сребърна купа горещ шоколад, от която се виеше пара. Зад нея на голям поднос бяха наредени дебели сандвичи с пилешко, току-що нарязани домати и зелен лук. А на една закачалка точно пред очите му имаше огромна дебела зелена хавлия и кофа за мокрите дрехи, а от дясната му страна — малка кабинка, в която топлите лъчи можеха да те изсушат за миг. На стола имаше чиста униформа, пригответа за него или за всеки друг посетител. А още понататък — кафе в димящи медни кафеници, тихо свирещ грамофон и подвързани в червена и кафява кожа книги. А до книгите — кушетка, мека кушетка, на която човек можеше да легне гол и да се наслаждава на лъчите на огромното ярко нещо, доминиращо над помещението.

Заслони очите си с длани. Видя приближаващите го хора, но не им каза нищо. Изчака, отвори очи и погледна. Водата от униформата му се стичаше на локва в краката му; усети как изсъхва косата и лицето му, гърдите, ръцете и краката.

Гледаше слънцето.

Беше увиснало в центъра на помещението — голямо, жълто и топло. Не издаваше никакъв звук; цялото помещение беше безмълвно. Вратата бе затворена и дъждът се превърна само в спомен за изтръпналото му тяло. Слънцето висеше високо в синьото небе — топло, горещо, жълто, превъзходно.

Закрачи напред, пътьом захвърляше дрехите си.

ГОЛЕМИЯТ ПОЖАР

Сутринта, когато започна големият пожар, никой вкъщи не успя да го угаси. Мариана, племенницата на мама, която живееше у нас, докато родителите ѝ бяха в Европа, се подпали цялата. И значи никой не успя да счупи малкото прозорче на червената кутия в ъгъла и да натисне копчето, за да извади противопожарния маркуч и да извика пожарникарите с каски. Горяща като подпален целофан, Мариана слезе долу, тръшна се на стола с висок плач или стон и отказа да изяде и един залък.

Мама и татко се отдръпнаха — горещината в помещението бе нетърпима.

— Добро утро, Мариана.

— Какво? — Мариана погледна сякаш през тях и отговори неясно: — О, добро утро.

— Добре ли спа?

Знаеха, че не е спала. Мама ѝ даде чаша вода и всички се зачудиха дали няма да се изпари в ръката ѝ. Баба се взираше от мястото си във възпалените ѝ очи.

— Болна си, но не от някой бацил — каза тя. — Не биха го открили с микроскоп.

— Какво? — попита Мариана.

— Любовта е кръстница на глупостта — безпристрастно изрече татко.

— Ще ѝ мине — обърна се към него мама. — Когато са влюбени, момичетата само изглеждат глупави — защото тогава не могат да чуят нищо.

— Засяга евстахиевата тръба в средното ухо — каза татко. — И това кара много момичета да падат право в обятията на момчетата. Зная го. Веднъж една жена едва не ме смачка по този начин, и да ви кажа...

— Ш-ш-ш — намръщи се мама, гледаше Мариана.

— Не ни чува какво казваме. В момента е в каталепсия.

— Ще дойде да я вземе — прошепна високо мама, сякаш Мариана изобщо не беше в стаята. — Отиват да се возят на таратайката му.

Татко избърса уста с кърпата си.

— И нашата дъщеря ли беше такава, мамо? — поинтересува се той. — Ожени се и замина толкова отдавна, че съм забравил. Не си спомням да е била такава глупачка. Изобщо не можеш да разбереш кога някое момиче е изпаднало в такова положение. Точно това подлъгва мъжа. Казва си — о, какво прекрасно безмозъчно момиче, обича ме, май ще се оженя за нея. Жени се, а после се събужда една сутрин и открива, че цялата ѝ мечтателност е изчезнала, на нейно място се е върнал разумът, разопаковал е багажа си и развява долното му бельо из къщата. Мъжът започва да ходи по въже и да играе по свирка. Озовава се на малък пустинен остров, в малка самотна дневна наслед вселената, заедно с медена пита, която изведнъж се оказва капан за мечки, с пеперуда, превърнала се ненадейно в оса. И тогава моментално си намира хоби — събиране на марки, срещи в клуба или...

— Стига си мърморил! — викна му мама. — Мариана, разкажи ни за младежа. Как му беше името? Нещо като Айзък Ван Пелт?

— Какво? О... да, Айзък.

Мариана се бе мятала в леглото си цяла нощ — ту прелистваше стихосбирки и четеше невъобразими стихове, ту лежеше по гръб или по корем, загледана в спящата под лунната светлина провинция. Миризмата на жасмин през цялата нощ изпълваше стаята и необичайната за ранната пролет топлина (термометърът показваше почти петнайсет градуса) не ѝ даваше да заспи. Ако някой я беше видял през ключалката, сигурно щеше да я оприличи на умираща пеперуда.

На сутринта приглади криво-ляво с ръце косата си пред огледалото и слезе за закуска, като в последния момент се сети да се облече.

Баба се подсмиваше тихо през цялото време.

— Трябва да ядеш, дете, *трябва* — рече накрая тя. Мариана взе една препечена филийка, но остави половината. В същия миг отвън се чу клаксон. Айзък! Със своята таратайка!

— Иха! — викна Мариана и бързо изтича нагоре.

Младият Айзък Ван Пелт бе поканен вътре и представен на всички.

След като Мариана най-сетне замина, татко избърса чело.

— Не зная. Това вече е прекалено.

— Та нали ти ѝ предложи да започне да излиза — каза мама.

— За което съжалявам — отвърна той. — Но тя е у нас вече половин година и ще остане още толкова. Помислих си, че ако се запознае с някой приятен младеж...

— И се оженят — прошепна мрачно баба, — и Мариана може почти моментално да се махне — *това ли е?*

— Е... — каза татко.

— Е — каза баба.

— Но сега е още по-лошо — отбеляза татко. — Пърха наоколо и пее със затворени очи, пуска онези ужасни любовни песни и си говори сама. Нормален човек не може да търпи всичко това. Пък и непрекъснато се смее. Осемнайсетгодишните момичета често ли се оказват в психиатриите?

— Изглежда ми съвсем свестен и приятен младеж — каза мама.

— Да, можем само да се молим за това. За ранния брак. — Татко отпи от малката си чаша вино.

На втората сутрин Мариана излетя от къщата като огнена топка, когато чу клаксона на таратайката. Младежът нямаше време дори да стигне до вратата. Само баба ги видя от прозореца на гостната как отлитат нанякъде.

— Едва не ме събори — промърмори татко и приглади мустака си. — *Това пък на какво прилича? Яйца с мозък? Виж ти.*

В същия ден, след като се върна вкъщи, Мариана влезе в дневната и се насочи към грамофонните си площи. Съскането на иглата изпълни къщата. Пусна „Старата черна магия“ двайсет и един пъти, припяваше „ла-ла-ла“ и плуваше из помещението със затворени очи.

— Страх ме е да ида в собствената си гостна — оплака се татко.

— Оттеглих се от работа, за да мога да си пуша пурите и да се наслаждавам на живота, а не да търпя никаква смахната роднина да тананика под полилея.

— Ш-ш-ш — сряза го мама.

— Това е истинска криза в живота ми — заяви татко. — В края на краишата тя е само гостенка.

— Знаеш какви са гостуващите момичета. Озоват ли се извън къщи, сякаш са попаднали в Париж. Ще си замине през октомври. Не е чак толкова страшно.

— Да видим — бавно започна татко. — Точно по това време, след около сто и трийсет дни, вече ще бъда погребан в гробището на Грийн Лоун. — Стана и захвърли вестника си на малка бяла палатка на пода. — За Бога, мамо. Още *сега* ще поговоря с нея!

Тръгна и спря на прага на гостната, взираше се в танцуващата Мариана.

— Да! — изпя тя.

Той прочисти гърлото си и направи крачка напред.

— Мариана...

— „*Тази стара черна магия...*“ — пееше Мариана. — Да?

Той гледаше как ръцете ѝ се извиват във въздуха. Хвърли му огнен поглед, докато прелиташе покрай него.

— Искам да поговорим. — Той си оправи вратовръзката.

— Да-дум-ди-дум-дум-ди-дум-ди-дум-дум — пееше тя.

— *Чуваш ли ме?* — настоятелно каза той.

— Той е *толкова* готин — каза тя.

— Явно.

— Знаеш ли, покланя се, отваря врати като някакъв портиер, свири на тромпет като Хари Джеймс, а сутринта ми подари букет маргаритки!

— Не се и съмнявам.

— Очите му са сини. — И тя погледна нагоре към тавана.

Самият той не можеше да види там нищо особено.

Тя продължаваше да танцува и да гледа към тавана. Той застана до нея и отново погледна нагоре, но не забеляза нито мокро петно, нито пукнатина.

— Мариана — въздъхна той.

— И ядохме омар в онова кафене край реката.

— Омар. Разбирам, но не искаме да рухнеш, да останеш без сили. Някой ден... утре трябва да останеш тук и да помогнеш на леля си Мат с покривчиците...

— Да, сър. — Тя се носеше из стаята, разперила криле.

— Чу ли какво казах?

— Да — прошепна тя. — Да. — Очите ѝ бяха затворени. — О, да, да. — Полата ѝ се въртеше около краката ѝ. — Вуйчо — каза тя, отметнала глава назад.

— Ще помогнеш ли на леля си с покривчиците? — изкрештя той.

— ...с покривчиците — промърмори тя.

— Ето! — Той седна в кухнята и вдигна вестника си. — Ето че ѝ казах!

Но на следващата сутрин — едва бе седнал в леглото си — чу гръмовния рев на двигателя и как Мариана се втурва надолу по стълбите, спира за няколко секунди в трапезарията, колебае се край ваната колкото да реши дали не ѝ е лошо, след което затръшва входната врата. Таратайката се отдалечи по улицата заедно с двете пеещи гъльбчета.

Татко се хвани с две ръце за главата.

— Покривчици.

— Какво? — не разбра мама.

— Покровски — каза таткото. — Отивам на сутрешна визита при Покровски.

— Но той ще отвори чак в десет.

— Ще изчакам — реши татко със затворени очи.

Тази вечер и през още седем безумни вечери и почти нощи люлката на верандата тихо поскърцваше — напред-назад, напред-назад. Скрилият се в дневната татко явно изпитваше ожесточено облекчение всеки път, когато дърпаше от десетцентовата си пура и червената ѝ светлинка осветяваше невъобразимо трагичното му лице. Люлката на верандата изскърца. Той зачака следващото скърцане. Дочу меки като криле на пеперуда звуци, лек смях, никакви много приятни за момичешки уши думички.

— Моята веранда — каза татко. — Моята люлка — прошепна той на пурата си. — Моята къща. — Зачака поредното скърцане. — Боже мой.

Отиде до сандъка с инструменти и излезе на верандата с маслонка в ръка.

— Не-не, не ставайте. Стойте си. Ето, тук и тук. — Смаза лоста на люлката.

Бе тъмно. Не можеше да види Мариана, но я помириса. От миризмата на парфюма ѝ едва не падна в розовия храст. Не успя да

зърне ѝ кавалера ѝ.

— Лека нощ — каза той. Влезе, седна и се заслуша. Скърцането вече го нямаше. Сега се долавяше единствено нещо, което вероятно бе пърхащото сърце на Мариана.

— Сигурно е много приятен — отбеляза мама от прага на кухнята и избърса една чиния.

— На това се надявам — прошепна татко. — Нали затова им позволявам всяка вечер да седят на верандата.

— Толкова дни са неразделни — каза мама. — Едно момиче не излиза толкова много пъти с приятен младеж, освен ако не е сериозно.

— Може пък да ѝ предложи тази вечер! — радостно предположи татко.

— Едва ли, толкова рано. А и тя е твърде млада.

— Въпреки това може и да се случи — размишляващ на глас той. — Трябва да се случи, дявол да го вземе.

Баба се изкиска от креслото си въгъла. Звукът бе като от прелистване на страниците на древна книга.

— Какво толкова смешно има? — попита татко.

— Почакай и ще видиш. Утре.

Татко впери поглед в тъмното, но баба не каза нито дума повече.

— Виж ти, виж ти — каза татко на закуска. Огледа яйцата с внимателно, бащинско око. — Виж ти, снощи на верандата имаше *повече шепот*. Как се казваше? Айзък? Е, доколкото мога да преценя, май вчера направи предложение на Мариана. Да, сигурен съм!

— Би било чудно — каза мама. — Пролетна сватба. Но е прекалено *рано*.

— Виж сега — авторитетно заобяснява татко. — Мариана е от онези момичета, които се омъжват бързо и млади. Не можем да заставаме на пътя ѝ, нали?

— Е, май тук си прав — съгласи се мама. — Една сватба би била нещо чудно. Пролетни цветя, а и Мариана ще е прекрасна в онази рокля, която видях миналата седмица в ателието на Хайдекър.

Всички с нетърпение загледаха към стълбите в очакване на Мариана.

— Извинете — изхриптя баба от мястото си. — Но на ваше място не бих говорила как ще се отърва толкова бързо от Мариана.

— И защо?

— Защото...

— Защо?

— Не ми се иска да попарвам плановете ви — изхриптя баба и се засмя. После кимна с мъничката си глава. — Докато вие се чудехте как по-бързо да я омъжите, аз я държах под око. Седем дни гледам онзи младеж как идва с колата си и бибилка отвън. Явно е артист, фокусник или нещо от сортта.

— Какво? — не разбра татко.

— Тъй де — каза баба. — Защото един ден е млад блондин, на следващия — висок брюнет, в сряда пък се яви като момък с мустак, в четвъртък бе с къдрава червена коса, в петък изглеждаше по-нисък и с шевролет вместо форд.

Мама и татко останаха известно време вцепенени, сякаш някой ги бе цапардосал с чук по лявото ухо.

— Даваш ли си сметка какви ги говориш! — викна накрая татко. Лицето му бе червено, сякаш всеки момент щеше да експлодира. — Казваш, че си седяла тук, а всички онези мъже...

— Ти все се криеше — скастри го баба. — Да не би да попречиш случайно. Ако се беше показал, щеше да видиш същото. Мълчах си. Ще се поохлади. Просто сега ѝ е времето. Всяка жена минава през това. Трудно е, но може да се преживее. Всеки ден по един нов мъж прави чудеса за нея!

— Ти, ти, ти, *ти*! — Татко се задави, изцъкли очи, внезапно яката започна да го стяга. Рухна изтощен назад в стола си. Мама седеше и гледаше втрещено.

— Добро утро на всички! — Мариана изтича по стълбите и кацна на стола. Татко я зяпна.

— Ти, ти, ти, ти — обвиняващо се обърна той към баба.

Сега ще изтичам с вик на улицата, помисли си трескаво татко. Ще счупя стъклото на червената кутия, ще натисна копчето и ще викна пожарникарите с маркучите. А може пък изневиделица да се извие някоя закъсняла снежна буря и да изкарам Мариана навън да се охлади.

Не направи нищо. Горещината в стаята бе ужасна за сезона и всички излязоха на прохладната веранда, а Мариана остана вътре, загледана в портокаловия си сок.

ПУСТОШТА

И ЕТО, НАСТЬПВА ЖЕЛАНИЯТ ЧАС...

Вече се смрачаваше; Джанис и Лионора събираха, без да спират, нещата си в лятната си къща, пееха, хапнаха надве-натри и се държаха една за друга при нужда. Не смееха да погледнат към прозореца, зад който нощта падаше и в небето изгряваха ярки студени звезди.

— Чуй! — каза Джанис.

Звук като от параход по реката, само че бе от ракета в небето. А на негов фон... какво е това, някой на банджо ли свири? Не, само летните щурци на 2003 г. Безброй звуци се носеха през градчето и въздуха. Джанис наклони глава и се заслуша. Някога много, много отдавна, през 1849 г., на същата тази улица бяха звучали гласове на вентрилоквисти, проповедници, гадатели, клоуни, учени и комарджии, събрали се в същото това градче Индипенденс, Мисури. В очакване влажната земя да изсъхне и да се появи гъста трева, която да издържи тежестта на техните каруци, вагони, пъстри съдби и мечти.

*И ето, настъпва желаният час,
и ето, политаме ние към Mars,
пет хиляди жени в небесата,
ето, иде ред на чудесата!*

— Това е стара песен от Уайоминг — каза Лионора. — Малка промяна на текста, и подхожда идеално за две и трета.

Джанис вдигна голямата колкото кибрик кутийка с хранителни хапчета и засмята общо колко неща са превозвали онези стари каруци с големи колела. За всеки мъж, за всяка жена — безброй тонове! Шунки, бекони, захар, сол, брашно, сушени плодове, сухари, лимонена киселина, вода, джинджифил, пипер... — ама че безкраен списък! А

днес с хапчетата в една такава кутийка могат да те изхранят не само от Форт Ларами до Хенгтаун, но и в междупланетната пустош.

Отвори широко вратата на килера и едва не изпищя. Тъмнината, нощта и всички празни пространства между звездите гледаха към нея.

Преди много години се бяха случили две неща. Веднъж сестра й я бе заключила в килера, макар да пищеше с цяло гърло. А на едно парти се заиграха на криеница и тя бе изтичала през кухнята до някакъв дълъг тъмен коридор. Okаза се, че не е никакъв коридор, а неосветена стълба, погълщаща чернота. Беше изтичала в празното пространство. Бе останала без опора, бе изкрешяла и бе паднала. В среднощна тъмнина. Долу в мазето. Падането бе продължило съвсем малко, сигурно колкото един удар на сърцето. И дълго, дълго време се бе задушавала долу без светлина, без приятели, без никой да чуе писъците ѝ. Далеч от всичко, затворена в тъмното. Падаш в тъмното. И пишиш!

Два спомена.

И ето че сега отвори широко вратата на килера и кадифената тъмнина увисна пред нея така гъста, че можеше да я докосне с треперещите си пръсти; тъмнина, гледаща към нея като черна пантера с тъмните си очи. Тъмнина, която събуди спомените. Празно пространство и падане. Празно пространство, после затворена в тъмното и пищи. Двете с Лионора се приготвяха грижливо, като внимаваха да не погледнат навън към плашещия Млечен път и огромната пустота. Единствено отдавна познатият килер с неговата закътана лична нощ им напомняше за онова, което ги чака.

Точно така щеше да е там — ще се носиш към звездите в тъмното, в огромния ужасен черен килер, ще пишиш и никой няма да те чуе. Ще падаш вечно сред рояци метеори и безбожни комети. Надолу в шахтата на асансьора. Надолу в ужасната въглищна шахта към нищото.

Изпищя. От устата ѝ не излезе никакъв звук — беше се сблъскал със самия себе си в гърдите и главата ѝ. Изпищя. Затръшна вратата на килера. Облегна се на нея. Усети как тъмнината диша и скимти от другата страна на вратата и продължи да натиска здраво, с наслезени очи. Дълго остана така, докато се успокои, гледаше работещата Лионора. Игнорирана по този начин, истерията започна да отстъпва и

най-сетне изчезна. Тя започна да чува как нормално тиктака часовникът на ръката ѝ.

— Шейсет *милиона* мили. — Отиде най-сетне до прозореца, сякаш бе гърлото на някакъв бездънен кладенец. — Не мога да повярвам, че в момента на Марс мъжете строят градове и ни чакат.

— Единственото нещо за вярване е, че утре ще хванем ракетата.

Джанис вдигна една бяла рокля и тя заприлича на привидение в стаята.

— Ама че странно... Да се омъжиш на друг свят.

— Хайде да си лягаме.

— Не! Обаждането е в полунощ. Така и така няма да мога да заспя и ще има да мисля как да кажа на Уил, че съм решила да се кача в ракетата. Само си представи, Лионора — гласът ми ще прелети шейсет милиона мили по светлофона до него. Толкова бързо променям решението си... Страх ме е!

— Това е нашата *последна* нощ на Земята.

Сега вече наистина си даваха сметка за това и го приемаха; сега осъзнаването ги бе открило. Заминаха и може би никога нямаше да се върнат. Напускаха градчето Индипендиънс в щата Мисури на континента Северна Америка, заобиколен от Атлантическия и Тихия океан — и нищо от това не можеше да се побере в куфарите им. Бяха се свили пред това окончателно осъзнаване. Сега то ги гледаше в очите. И те бяха като вцепенени.

— Децата ни няма да са американци, няма да са дори земни жители. Ще станем марсианци до края на живота си.

— Не искам да заминавам! — изведнъж изплака Джанис.

Паниката я скова.

— Боя се! От космоса, от тъмното, от ракетата, от метеорите! И всичко остава тук! Защо ми е да отивам там?

Лионора я хвана за раменете, прегърна я и я залюля леко.

— Това е нов свят. Както навремето. Първо мъжете, а след тях — жените.

— Защо, защо трябва да заминавам, кажи ми!

— Защото — тихо каза Лионора, като я настаняваше на леглото, — защото Уил е там.

Името му бе като балсам за душата ѝ. Джанис се укроти.

— Мъжете са толкова трудни — каза Лионора. — Навремето е било цяло събитие някоя жена да измине двеста мили заради мъж. После го направили хиляда мили. А сега слагат цяла вселена помежду ни. Но това няма да ни спре, нали така?

— Страхувам се, че ще съм пълна глупачка на ракетата.

— Ще ти правя компания. — Лионора стана. — А сега да идем да се поразходим, да огледаме за последен път.

Джанис се загледа към града.

— Утре вечер всичко ще си е тук, само нас няма да ни има. Хората ще се събуждат, ще се хранят, ще работят, ще спят, отново ще се събуждат, а ние няма да го знаем и няма да липсваме на никого.

— Хайде.

Отвориха вратата, угасиха лампите, излязоха навън и затвориха зад себе си.

Небето бе изпълнено с живот. Разцъфваха огромни цветя, виеха виелици, вееха снежни вихрушки. Хеликоптери се спускаха бавно като бели снежинки. От запад и изток, от север и юг прииждаха ли, прииждаха жени. През цялата нощ в небето гъмжеше от вертолети. Хотелите бяха претъпкани, квартирите се пръскаха по шевовете, изникваха палаткови градове по поляни и пасища, подобно на някакви странни грозни цветя; градчето и околностите му бяха стоплени с нещо повече от лятна топлина. Стоплени от розови женски лица и изгорелите от слънцето лица на млади мъже, загледани в небето. Зад хълмовете ракети изprobваха двигателите си и се разнасяше звук, сякаш някой бе натиснал едновременно всички клавиши на гигантски орган. Прозорци, кристал и кости вибраираха от него.

Лионора и Джанис седнаха в дрогерията сред непознати жени.

— Изглеждате много добре, дами, но като че ли сте нещо оклюмали — каза им продавачът на сода.

— Два шоколадови малца. — Лионора се усмихна вместо двете, сякаш Джанис бе глухоняма.

Взираха се в шоколадовите напитки, сякаш бяха редки музейни експонати. Дълги години малът щеше да е лукс на Марс.

Джанис порови в чантата си, извади нерешително един плик и го постави на мраморния плот.

— Това е от Уил. Пристигна с Ракетна поща преди два дни. Именно то ме накара да се решава и да заминава. Не ти казах. Искам да го видиш. Хайде, прочети го.

Лионора извади от плика малка бележка и я прочете на глас.

— Скъпа Джанис — решиш ли да дойдеш на Марс, *това* ще е нашият дом. Уил.

Лионора почука отново плика и от него падна цветна снимка и заблестя на плота. Виждаше се къща — тъмна, покрита с мъх, стара, карамеленокафява уютна къща с червени цветя, зелени папрати около нея и неприлично обрасла с бръшлян веранда.

— Но, Джанис!

— Какво?

— Та това е твоята къща тук, на Земята, на Елм Стрийт!

— Не. Вгледай се по-хубаво.

Вгледаха се заедно и видяха, че от двете страни на уютната къща и зад нея се вижда пейзаж, който не бе земен. Почвата бе със странен виолетов цвят, в тревата се забелязваше червен оттенък, небето светеше като сив диамант, а от едната страна растеше странно изкривено дърво, подобно на старица с кристали в бялата ѝ коса.

— Това е къщата, която Уил е построил за мен на Марс — каза Джанис. — Чувствам се по-добре, като я гледам. Вчера, когато оставах за малко сама и ме хващаше страх, изваждах снимката.

Двете се взираха в тъмната постройка на шейсет милиона мили оттук, позната и непозната, стара и нова, с жълта светлина в предния десен прозорец на гостната.

— Браво на Уил — каза Лионора. — Много добре знае какво да направи.

Допиха питиетата си. Отвън бродеха огромни тълпи непознати и „снежинките“ падаха безспирно от лятното небе.

Накупиха маса глупости — пакетчета лимонови сладки, лъскави женски списания, фини парфюми; излязоха в града, наеха въздушни якета, които не се подчиняваха на гравитацията и единствено нощните пеперуди можеха да ги имитират, докоснаха деликатните пултове за управление и се понесоха над града като бели цветчета.

— Накъдето и да е — каза Лионора. — Накъдето и да е, няма значение.

Оставиха се на вятъра да ги отнесе където му скимне; оставиха се да ги понесе в нощта на летните ябълки и оживени приготовления, над любимия град, над къщите от детството и отминалите дни, над училища и улици, над дерета, поляни и ферми, които бяха тъй близки, че всеки жител клас им се струваше като златна монета. Носеха се като листа под горещия полъх на огнения вятър, към предупредителния шепот и проблясъците на лятна буря сред хълмовете. Видяха как се белеят прашните пътища, над които преди не толкова време се бяха реели в облени от лунна светлина хеликоптери и се бяха спускали на спирали край прохладните потоци с младите мъже, които сега не бяха до тях.

Носени тихо във въздуха, тайно поглеждаха стотиците лица на скъпи приятели, които щяха да останат тук, стоящи в рамките на осветени прозорци, които преминаваха отдолу сякаш отнасяни от вятъра; сякаш самото Време ги бе подхванало с дъха си. Нямаше дърво, което да остане неразгледано — та нали върху тях бяха издълбавали стари признания; плъзгаха се над всеки тротоар и блестящите от слюда игрища. За първи път осъзнаваха колко прекрасно е градчето им. Кръжеше под тях като вечерна въртележка с откъслечна музика от едно или друго място, с гласове, викащи или мърморещи от къщите, осветени от призрачното сияние на включени телевизори.

Двете жени преминаваха като игли, съшивайки едно дърво за друго с парфюма си. Очите им бяха преизпълнени и въпреки това запомняха всяка подробност, всяка сянка, всеки самoten дъб или бряст, всяка минаваща по малките криви улички кола, докато накрая не само очите, а и главите и сърцата им се преизпълниха.

Сякаш съм мъртва, помисли си Джанис. Сякаш съм в гробището в пролетна вечер и всичко освен мен е живо, движи се и се готви да продължи нататък и да ме остави след себе си. Така бе през пролетта, когато бях на шестнайсет — минавах през гробището и плаче за мъртвите, защото са мъртви и не е честно в такава прекрасна вечер аз да съм жива. Чувствах се виновна, че съм жива. А ето че сега сякаш са ме извадили от гробището и са ме пуснали да прелетя само още веднъж над града и да видя какво е да си жив, какво е град и хора, преди отново да затръшнат черната врата отгоре ми.

Леко, подобно на два бели хартиени фенера на нощния вятър, жените се носеха над живота и миналото си, над поляните с блестящите им палаткови градове и над шосетата, по които до сутринта щяха да се движат товарни камиони. Дълго се рееха над всичко това, без да могат да се откъснат.

Когато се спуснаха като по паяжини от звездите и докоснаха осветения от луната паваж пред старата къща на Джанис, часовникът на общината отброя дванайсет без четвърт. Градът бе заспал и домът ги очакваше да се върнат в търсене на *техния* сън, който го нямаше никъде.

— Нима това сме *ниe*? — попита Джанис. — Джанис Смит и Лионора Холмс от две хиляди и трета?

— Да.

Джанис облиза устни и се изправи.

— Иска ми се да беше някоя друга година.

— Хиляда четиристотин деветдесет и втора? Или хиляда шестстотин и дванайсета? — Лионора въздъхна и вятърът въздъхна заедно с нея в дърветата. — Винаги е било или Ден на Колумб, или Плимут Рок. И проклета да съм, ако зная какво можем да направим ние, жените.

— Да останем стари моми.

— Или онова, което правим в момента.

Отвориха вратата на тъмната топла къща и звуците на градчето заглъхнаха бавно в ушите им. Тъкмо затвориха, когато телефонът иззвъня.

— Обаждането! — извика Джанис и се затича.

Когато Лионора влезе в спалнята, Джанис вече бе вдигнала слушалката и повтаряше: „Ало, ало!“ А операторът в големия град настройваше огромния апарат, който щеше да свърже двата града. Двете жени чакаха — едната седнала и пребледняла, другата права и също тъй бледа, наведена над нея.

Последва дълга пауза, изпълнена със звезди и време, изпълнена с очакване, каквото бяха за тях и изминалите три години. И ето че моментът бе настъпил и бе ред на Джанис да се обади през милиони и милиони мили метеори и комети, далеч от жълтото слънце, което всеки момент можеше да изгори думите й или да изпепели техния смисъл. Гласът й обаче прониза всичко като сребърна игла, премина като

кръпки от думи огромната нощ, отекна от луните на Марс. И гласът й намери пътя до един мъж в една стая на един град на един друг свят, отдалечен на пет минути радиовръзка. И посланието й бе:

— Здравей, Уил! Джанис се обажда!

Преглътна с мъка.

— Казват, че нямам много време. Само една минута.

Затвори очи.

— Искам да говоря бавно, а ми казват да съм колкото може по-бърза. Затова искам да ти кажа... реших. Идвам при теб. Излитам утре с ракетата. В края на краищата *ще дойда* при теб. Обичам те. Надявам се, че ме чуваш. Обичам те. Толкова време мина...

Гласът й полетя към онзи невидим свят. Сега, след като съобщението бе изпратено, след като думите бяха казани, ѝ се прииска да ги върне, да ги промени, да ги преподреди, да състави по-елегантно изречение, да се опита по-добре да излезе душата си. Но думите вече летяха между планетите и ако можеха да засияят от някакво космическо лъчение, да лумнат ярко, любовта ѝ щеше да освети десетки светове и да стресне нощната страна на Земята с подраница зора. Сега думите вече не принадлежаха на нея, а на космоса, бяханичии до пристигането им и пътуваха към целта си със скорост сто осемдесет и шест мили в секунда.

Какво ли ще ми каже? Какво ще изрече в *своята* минута за връзка? Завъртя неспокойно ръчния си часовник, слушалката в ръката ѝ пращеше и космосът ѝ говореше с електрически номера, танци и гласове на полярни сияния.

— Отговори ли? — прошепна Лионора.

— Ш-ш-ш! — Джанис се наведе, сякаш ѝ бе призляло.

И тогава гласът му се разнесе през космоса.

— Чувам го! — извика Джанис.

— Какво казва?

Гласът бе тръгнал от Марс и бе прелетял през местата, където няма изгрев или залез, а единствено нощ със слънце на сред чернотата. И някъде между Марс и Земята цялото съобщение бе изгубено, може би от порив на слънчевия вятър или заглушен от дъжд сребърни метеори. Така или иначе, дребните и не така важни думи бяха отмити. И гласът му намери Земята, носейки една-единствена дума.

— ...обичам...

И отново последва огромната нощ и звуци на въртящи се звезди и шепнещи помежду си слънца, и туптенето на собственото й сърце, изпълнило слушалката като още един свят в космоса.

— Чу ли го? — попита Лионора.

Джанис успя само да кимне.

— Какво каза, какво каза? — възклика Лионора.

Но Джанис не можеше да го сподели с никого; бе прекалено хубаво, за да го разказва. Стоеше и слушаше отново и отново онази единствена дума, както отекваше в ума ѝ. Седеше и слушаше, и дори не забеляза как Лионора взе слушалката от ръката ѝ и затвори.

После си легнаха, светлините бяха угасени и нощният вятър разнасяше из стаите дъх на дълго пътуване сред мрак и звезди, чиито гласове говореха за утрешния ден и за следващите дни, които няма да бъдат никакви дни, а дни-нощи в безкрайното Време; гласовете им загълъхаха в съня или в безсънното мислене, а Джанис лежеше сама в леглото си.

Така ли е било и преди повече от столетие? Дали жените в навечерието на заминаването в малките градчета на Изток са лягали, без да могат да заспят, чували са пръхтенето на конете в нощта, скърцането на готовите за път фургони, звуците наоловете под дърветата и плача на децата, останали твърде рано сами? Всички звуци на пристигане и заминаване в дълбоки гори и поля, чукането на ковачите, работещи в ковачниците през цялата нощ? И миризмата на бекон и шунка, тежкото клатене на фургоните като някакви натоварени до последно кораби през прериите, изпадналите в истерия кокошки в окачените отдолу кафези, кучетата, тичащи напред в пустошта и връщащи се уплашени назад с отразена в очите им празнота? Така ли е било в миналото? На ръба на бездната, на края на звездната пропаст? Нима разликата е само в това, че тогава е миришело на бизони, а днес — на ракети? Наистина ли е било така?

И докато сънят поемаше мисли и мечти, тя реши — да, наистина, със сигурност, повече от ясно. Винаги е било така и винаги ще е така.

ГРЪМНА ГРЪМ

Рекламата на стената трептеше, сякаш се намираше под течаща отгоре й топла вода. Екълс усети как примигва и надписът пламна в мига на мрак:

САФАРИ ВЪВ ВРЕМЕТО АД

САФАРИ ВЪВ ВСЯКА ГОДИНА ОТ МИНАЛОТО.
ИЗБИРАТЕ ПЛЯЧКАТА.
ОТКАРВАМЕ ВИ ТАМ.
УБИВАТЕ Я.

В гърлото на Екълс се събра топла слюнка; прегълтна с усилие. Мускулите около устата му образуваха усмивка. Бавно вдигна ръка, в която се вееше чек за десет хиляди долара.

— Гарантирате ли, че ще се върна жив от сафарито? — попита той човека зад бюрото.

— Нищо не гарантираме — отвърна служителят. — Освен динозаври. — Той се обърна. — Това е господин Травис, вашият ловен водач в Миналото. Той ще ви казва какво, кога и къде да стреляте. Каже ли не стреляйте, не стреляте. Ако не се подчините на заповедите му, глобата е още десет хиляди долара, плюс евентуални проблеми с властите, когато се върнете.

Екълс хвърли поглед през огромния кабинет към гъстата плетеница извиващи се и бръмчащи проводници и метални кутии, към сиянието, което ставаше ту оранжево, ту сребристо, ту синьо. Чуваше се тътен, сякаш на гигантски лагерен огън изгаряше самото Време, всички години и листа от календарите, всички часове и дни — събраниnakup и подпалени.

Едно докосване, и горенето моментално щеше да тръгне в обратна посока. Екълс си спомняше дума по дума рекламата. От сгурия и пепел, от прах и въглени, подобно на златни саламандри ще скочат старите зелени години; рози ще изпълнят с аромата си въздуха, бялата коса ще стане катраненочерна, бръчките ще изчезнат; всичко ще полети назад до семето, ще избяга от смъртта, ще се втурне към началото си, сънцето ще изгрява на запад и ще залязва величествено на изток, луната ще изядда себе си от другата страна и всичко ще се напъха едно в друго като в китайски кутии, като зайци в шапки, всичко ще се върне към новата смърт, смъртта на семето, зелената смърт, към времето преди началото. И всичко това — с едно-единствено докосване.

— По дяволите — ахна Екълс, а светлините от Машината заиграха по слабото му лице. — Истинска Машина на времето. — Поклати глава. — Кара те да се замислиш. Ако изборите вчера бяха минали зле, сигурно сега щях да съм тук и да бягам от резултатите. Слава Богу, че Кийт победи. Съединените щати ще имат чудесен президент.

— Да — каза мъжът зад бюрото. — Изкарахме късмет. Ако беше спечелил Дойчър, щяхме да имаме диктатура от най-лош вид. Този човек е против всичко — милитарист, против християнството, против човечността, против разума. Знаете ли, звъняха ни хора, уж на шега, ама не точно. Питаха дали не могат да се прехвърлят да живеят в хиляда четиристотин деветдесет и втора, ако Дойчър стане президент. Разбира се, работата ни не е да организираме бягства, а сафари. Както и да е, президентът е Кийт. Остава ви само една грижа...

— Как да убия динозавъра си — завърши вместо него Екълс.

— *Tyrannosaurus Rex*. Гръмовният гущер, най-ужасното чудовище в историята. Подпишете това. Случи ли се нещо с вас, вината не е наша. Онези животинки са гладни.

Екълс пламна.

— Опитвате се да ме изплашите!

— Честно казано, да. Неискаме да пращаме такива, които ще се паникьосат още при първия изстрел. Миналата година загинаха шестима водачи и дузина ловци. Ние сме тук, за да осигурим най-жестоката тръпка, за която би мечтал един истински ловец. Да ви отведем шейсет милиона години назад в миналото, за да приберете

най-грамадната плячка на всички времена. Чекът ви е все още у вас. Скъсайте го.

Последва дълго мълчание, през което господин Екълс не откъсва очи от чека. Пръстите му трепнаха.

— Е, късмет — каза мъжът зад бюрото. — Господин Травис, поемете го.

С оръжие в ръце тръгнаха мълчаливо през помещението към Машината, към сребърния метал и ревящата светлина.

Първо ден, после нощ, после пак ден и пак нощ, а след това — ден-нощ-ден-нощ-ден. Седмица, месец, година, десетилетие. 2055, 2019. 1999! 1957! Отлетяха! Машината ревеше.

Сложиха си кислородните шлемове и провериха радиостанциите.

Екълс се люлееше в мекото кресло, стиснал зъби и с пребледняло лице. Усети как треперят ръцете му, погледна надолу и видя, че е стиснал с всички сили новата карабина. В Машината имаше и четирима други. Ловният водач Травис, помощникът му Лесперънс и двама други ловци, Билингс и Крамър. Седяха и се гледаха, а годините профучаваха край тях.

Екълс усети как устните му се раздвижват.

— Тези пушки могат ли да свалят динозавър?

— Ако го улучиш на точното място — разнесе се гласът на Травис в шлема му. — Някои динозаври имат два мозъка, един в главата и един далеч назад в гръбначния мозък. Ще стоим на страна от тях. По-добре да не си играем с късмета. Пуснете първите два куршума в очите, стига да успеете. Ослепете ги, а след това се целете в мозъка.

Машината виеше. Времето бе като прожектиран назад филм. Слънца летяха в небето, преследвани от милиони луни.

— Мили Боже — промълви Екълс. — Всеки ловец, живял някога, би ни завидял. В сравнение с това Африка е като Илинойс.

Машината забави ход; писъкът й премина в мърморене. После спря.

Слънцето спря в небето.

Мъглата около Машината се разнесе и те се оказаха в миналото, в наистина далечното минало — трима ловци и двама водачи със сини метални пушки на коленете.

— Христос още не се е родил — каза Травис. — Мойсей не е изкачил планината, за да говори с Бог. Пирамидите са все още в земята, чакат да бъдат изсечени и изградени. *Помнете* това. Александър, Цезар, Наполеон, Хитлер — никой от тях не съществува.

Мъжете кимнаха.

— Това — показа господин Травис — е джунглата от шейсет милиона двеста петдесет и пет години преди президент Кийт.

Посочи им една метална пътека, която се губеше в зелената пустош над някакво димящо блато, сред огромни папрати и палми.

— А това е Пътеката, прокарана за вас от Сафари във времето АД. Ре се на петнайсет сантиметра над земята. Не докосва нито една тревичка, цвете или дърво. Изработена е от антигравитационен метал. Целта ѝ е да не ви позволява по никакъв начин да докосвате света на миналото. Стойте на Пътеката. Не слизайте от нея. Повтарям. *Не слизайте. Каквото и да става!* Паднете ли, плащате глоба. И не стреляйте по нищо, без да сме разрешили.

— Защо? — попита Екълс.

Седяха в древната пустош. Вятърът довяваше далечни крясъци на птици, миризмата на смола и старо солено море, на влажни треви и кървавочервени цветя.

— Защото не искаме да променяме Бъдещето. Защото мястото ни не е тук. Властите не *харесват*, че сме тук. Налага се да плащаме тълсти рушвети, за да можем да работим. Машината на времето е ужасно докачлив бизнес. Без сами да подозираме, можем да убием някое важно животно, малка птичка, бръмбар, дори цвете, и по този начин да унищожим важна брънка в развитието на видовете.

— Не ми е съвсем ясно — каза Екълс.

— Добре — продължи Травис. — Да кажем, че тук случайно убиваме една мишка. Това означава, че всички бъдещи поколения на конкретната мишка са унищожени, нали?

— Да.

— И поколенията на поколенията на поколенията на същата мишка! Само с една невнимателна стъпка унищожавате първо една, после десет, хиляда, милион и *милиард* възможни мишки!

— Добре, мъртви са — каза Екълс. — И какво от това?

— Какво от това? — Травис тихо изсумтя. — Е, какво ще стане с лисиците, които се нуждаят от тези мишки, за да оцелеят? Защото

изчезнат ли десет мишки, една лисица ще загине. Изчезнат ли десет лисици, един лъв ще умре от глад. Няма ли го него, ще пострадат какви ли не насекоми и мършояди; безброй най-различни живи форми ще бъдат подложени на хаос и изтребление. И в крайна сметка може да се стигне до следното — петдесет и девет милиона години по-късно някой пещерен човек, един от дузината в *целия свят*, излиза на лов за диво прасе или саблезъб тигър. Но ти, приятелю, си *настъпил* всички тигри в района. Настъпвайки *една-единствена* мишка. И пещерният човек умира от глад. А той, забележете моля, не е просто *който и да е*, не! Той е *цял бъдещ народ*. От неговите слабини са щели да се появят десет синове. От *техните* — сто други, и така нататък, до появата на цивилизацията. Унищожиши ли един-единствен човек, унищожаваш една раса, един народ, цяла история. Все едно да убиеш някой от внуките на Адам. Настъпването на една мишка е като земетресение, последиците от което ще разтърсят Земята из основи и ще променят съдбите на всички и всичко. Със смъртта на един пещерен човек изчезват милиардите му все още неродени потомци. Рим може никога да не изникне на седемте си хълма. Европа може завинаги да си остане тъмна гора и само Азия да процъфти. Настъпете една мишка, и ще разрушите пирамидите. Настъпете мишка и ще оставите във Вечността отпечатък като Големия каньон. Кралица Елизабет може да не се роди, Вашингтон може да не прекоси Делауеър, може изобщо да няма никакви Съединени щати. Така че внимавайте. Следвайте Пътеката. *Никога не слизайте от нея!*

— Разбирам — каза Екълс. — Значи не бива да докосваме дори *тревата*?

— Точно така. Смачкването на едно растение може да доведе до неизвестно какви резултати. И най-малката грешка ще се умножи неимоверно за шейсет милиона години. Разбира се, възможно е теорията ни да е погрешна. Възможно е да *не сме* в състояние да променяме Времето. Или пък да го правим по съвсем неуловим начин. Мъртва мишка тук означава неравновесие в количеството насекоми там, по-късна диспропорция в популацията, лоша реколта, депресия, масов глад и в крайна сметка — *социални* промени в някакви далечни страни. А може пък резултатът да е още по-незначителен. Да кажем, лек полъх, шепот, косъм, тичинка във въздуха — някаква съвсем мъничка промяна, която спокойно би останала незабелязана. Кой знае?

Кой може да каже със сигурност? Ние не знаем. А само предполагаме. И докато не разберем със сигурност дали нашата намеса във Времето може да предизвика страшен гръм или леко шумолене в Историята, трябва да сме ужасно внимателни. Както знаете, преди заминаването ви тази Машина, тази Пътека, облеклото и телата ви са стерилизирани. Ще носим кислородните шлемове, за да не пренесем наши бактерии в древната атмосфера.

— А как да разберем по кои животни да стреляме?

— Отбелязани са с червена боя — отвърна Травис. — Днес, преди това пътуване, пратихме в миналото Лесперънс. Той дойде точно в тази епоха и проследи някои животни.

— Значи ги е изучавал?

— Да — каза Лесперънс. — Проследявам целия им живот и отбелязвам кои живеят най-дълго. Не са особени дълголетници. Колко пъти се чифтосват. Не много често. Животът е кратък. Когато намеря някое, което ще умре затиснато от дърво или ще се удави в торфено блато, отбелязвам точния час, минута и секунда. После мяtam граната с боя. Тя оставя червено петно на кожата. Не можем да го пропуснем. След това нагласям пристигането ни в Миналото така, че да срещнем Чудовището най-много две минути преди да умре от естествената си смърт. Така убиваме само животни без бъдеще — такива, които никога повече няма да се чифтосат. Виждате ли колко сме *внимателни*?

— Но ако сте били тук тази сутрин, би трябвало да сте се натъкнали на *нас*, на нашето сафари! — развълнувано рече Екълс. — Как премина то? Успешно ли беше? Всички ли останахме... живи?

Травис и Лесперънс се спогледаха.

— Би се получил парадокс — каза Лесперънс. — Времето не допуска такава бърканица, в която човек да срещне сам себе си. Появили се такава опасност, Времето отстъпва настрана. Като самолет във въздушна яма. Усетихте ли как Машината подскочи точно преди да спрем? Тогава се разминахме със самите себе си на връщане в Бъдещето. Не видяхме нищо. Няма начин да кажем *дали* експедицията е била успешна, *дали* сме убили своето Чудовище, или всички ние — имам предвид *вас*, господин Екълс, — сме се върнали живи.

Пребледнелият Екълс се усмихна слабо.

— Стига толкова — сряза го Травис. — Всички да стават!

Бяха готови да излязат от Машината.

Джунглата бе висока, джунглата бе широка, джунглата бе целият свят, завинаги. Звуци като музика и звуци като от летящи платна изпълниха въздуха, и това се оказаха птеродактили, реещи се на огромните си сиви криле — като гигантски прилепи, плод на делириум и средноощни кошмари. Застанал на тясната Пътека, Екълс се прищели на шега в тях.

— Прекратете! — заповядда Травис. — Спрете да си играете, дявол да го вземе! Ако пушката ви гръмне...

Екълс се изчерви.

— Къде е нашият тиранозавър?

Лесперънс си погледна часовника.

— Идва. Ще пресечем пътя му след шайсет секунди. Оглеждайте се за червената боя, за Бога. Не стреляйте, докато не ви кажем. Стойте на Пътеката. *Стойте на Пътеката!*

Тръгнаха напред в утринния ветрец.

— Странно — промърмори Екълс. — Предстоят шайсет милиона години, изборният ден е приключил. Кийт стана президент. Всички празнуват. А ето че ние сме тук, милиони години са изчезнали, не съществуват. Нещата, за които се тревожехме месеци наред, цял живот, все още не са се родили. Не са дори замислени.

— Всички да свалят предпазителите! — нареди Травис. — Екълс, стреляте пръв. Билингс е втори. Накрая Крамър.

— Ловувал съм тигър, диво прасе, бизон, слон, но Господи, *това* е истината — промълви Екълс. — Треперя като хлапе.

— А — каза Травис.

Всички спряха.

Травис вдигна ръка.

— Отпред — прошепна той. — В мъглата. Ето го. Ето го Негово кралско величество.

Джунглата бе обширна и пълна с цвърчене, шумолене, мърморене, въздишки.

Внезапно всичко това изчезна, сякаш някой бе затворил врата.

Тишина.

Гръмна гръм.

От мъглата, на стотина метра пред тях, се появи тиранозавъртът.

— Мили Боже — прошепна Екълс.

— Ш-ш-ш!

Вървеше на огромни лъскави пружиниращи широко крачещи крака. Издигаше се девет метра, на половината височина на дърветата — огромен бог на злото, присвил деликатните си нокти на часовникар до лъскавите гърди на влечugo. Задните му крака бяха бутала, хиляди килограми бяла кост наред дебели въжета от мускули, покрити отгоре с блъскава люспеста кожа като бронята на страховит воин. Всяко бедро бе тон мясо, слонова кост и стомана. А от огромния дишаш гръден кош стърчаха две крехки предни ръце — ръце с длани, които можеха да грабнат човек и да го разгледат като играчка. Змийската шия се извиваше, а главата — тон издялан камък — се издигаше с лекота към небето. Устата се отвори, разкривайки ограда от зъби като кинжали. Завъртяха се очи колкото щраусови яйца, изразявачи единствено глад. Затвори уста в убийствена усмивка. Затича се, тазовите му кости трошаха дървета и хрести, ноктите на краката се забиваха във влажната земя и оставяха дълбоки шест пръста следи. Тичаше с плъзгаща се балетна стъпка, невероятно балансирано и грациозно за десетте си тона. Излезе предпазливо на осветената от слънцето поляна, прекрасните му ръце на влечugo опипаха въздуха.

— Господи! — Устните на Екълс трепнаха. — Ако се пресегне, ще стигне Луната.

— Ш-ш-ш! — гневно прошепна Травис. — Още не ни е видял.

— Не може да бъде убит — спокойно постанови Екълс, сякаш не можеше да има никакви възражения. Беше претеглил наличните данни и това бе окончателното му мнение. Карабината в ръцете му бе като въздушна пушка. — Глупаво беше да дойдем тук. Невъзможно е.

— Млъкнете! — изсъска Травис.

— Кошмар.

— Обърнете се — нареди Травис. — Връщате се тихо в Машината. Ще ви върнем половината от сумата.

— Изобщо не предполагах, че ще е *толкова* голям — каза Екълс.

— Грешна преценка, това е. И сега искам да изляза от играта.

— *Вижда ни!*

— Ето я червената боя на гърдите!

Гръмовният гущер се изправи. Бронираната му плът блестеше като хиляди зелени монети, покрити със слуз и изпускащи пара. В тази слуз се гърчеха мънички гадинки и цялото тяло сякаш трептеше и се

вълнуващо дори когато Чудовището не помръдващо. Издиша. Вонята на сурво месо се понесе през пустошта.

— Махнете ме оттук — каза Екълс. — Никога досега не е било така. Винаги съм бил сигурен, че ще остана жив. Имах добри водачи, успешни експедиции, безопасност. Този път прецених погрешно. Срещам достоен противник и го признавам. Това е прекалено голям залък за мен.

— Не тичайте — каза Лесперънс. — Обърнете се. Скрийте се в Машината.

— Да. — Екълс като че ли се вцепени. Погледна краката си, сякаш за да ги накара да се раздвижат. Изстена безпомощно.

— Екълс!

Той направи няколко крачки, примигващо и се препъваше.

— Не *натам*!

Още при първото движение Чудовището се хвърли напред с ужасяващ рев. Взе стоте метра за четири секунди. Карабините рязко се вдигнаха и стреляха. Вихрушката от пастта на звяра ги потопи в миризма на слуз и стара кръв. Чудовището изрева и зъбите му проблеснаха на слънцето.

Без да поглежда назад, Екълс сляпо направи крачка към ръба на Пътеката, отпуснал безполезно карабината, слезе на земята и закрачи, без да го осъзнава, към джунглата. Краката му потънаха в зеления мъх. Краката му го движеха, чувствуващо се сам и откъснат от ставащото зад гърба му.

Карабините изтрещяха отново. Гръмовният рев на гущера заглуши изстрелите. Огромният лост на опашката се завъртя и удари странично. Дървета експлодираха в облаци от листа и клони. Чудовището протегна надолу ръцете си на бижутер, за да сграбчи хората, да ги прекърши на две, да ги смачка като боровинки, да ги напъха между зъбите и в ревящото гърло. Огромните като канари очи се снижиха до нивото на хората. Те видяха отражението си в тях. Стреляха в металните клепачи и горящите черни зеници.

Тиранозавърът рухна като каменен идол, като огромна планинска лавина. С рев се вкопчващо в дървета и ги събаряше след себе си. Изтръгна и разкъса металната Пътека. Хората се хвърлиха назад. Тялото удари земята, десетки тонове студена плът и камък. Оръжията изгърмяха. Чудовището размаха бронираната си опашка, змийската му

паст потръпна и замръзna неподвижно. От гърлото му бликна фонтан кръв. Някъде вътре се спука мехур с течности. Зловонни потоци обляха ловците. Те стояха неподвижно, целите червени и проблясващи на слънцето.

Гърмът утихна.

Джунглата бе тиха. След лавината — зелено спокойствие. След кошмара — утро.

Билингс и Крамър седнаха на пътеката и повърнаха. Травис и Лесперънс стояха с димящи пушки и псуваха люто.

Екълс лежеше по очи в Машината на времето и трепереше. По някакъв начин бе успял да се върне на Пътеката и да влезе в Машината.

Травис приближи, хвърли поглед на Екълс, взе марля от една метална кутия и се върна при седящите на Пътеката.

— Почистете.

Избърсаха кръвта от шлемовете си. И също започнаха да псуват. Чудовището лежеше като хълм от месо. От вътрешността му се чуваха въздишки и мърморене, докато отделните му части умираха, органите преставаха да работят, течностите се движеха за последен път от торбичка към вена и камера, всичко изключващо окончателно и завинаги. Беше като да стоиш до катастрофирал локомотив или парна копачка в края на работния ден — всички клапани са отпуснати или здраво стегнати. Изпукаха кости; тежестта на собствената плът, загубата на равновесие, мъртвото тегло строши тънките предни ръце, оказали се под туловището. Месото се отпусна с треперене.

Отново нещо изтрещя. Гигантски клон се отчупи от титаничния ствол на едно дърво и се стовари върху мъртвия звяр, сякаш за да го довърши окончателно.

— Ето. — Лесперънс си погледна часовника. — Точно навреме. Именно този клон трябваше да го убие. — Той погледна двамата ловци. — Искате ли снимка-трофей?

— Какво?

— Не можем да вземем трофей в Бъдещето. Тялото трябва да остане на мястото, където е умряло, за да нахрани насекоми, птици и бактерии, както би трявало да си бъде. Всичко трябва да си остане в равновесие. Така че трупът остава. *Можем* обаче да ви снимаме застанали до него.

Двамата мъже се опитаха да помислят, но се предадоха, клатеха глави.

Оставиха се да бъдат поведени по металната Пътека. Отпуснаха се изтощени в меките кресла. Зяпаха поваленото Чудовище, неподвижната могила, върху чиято димяща броня вече се струпваха странни, подобни на влечуги птици и златисти насекоми.

Някакъв звук ги накара да замръзнат. Екълс седеше на пода на Машината на времето и трепереше.

— Съжалявам — каза най-сетне.

— Стани! — викна му Травис.

Екълс стана.

— Излез на Пътеката — каза Травис. Беше вдигнал карабината си. — Няма да се върнеш с Машината. Оставаш тук!

Лесперънс го хвана за ръката.

— Чакай...

— Ти не се бъркай! — озъби се Травис и се освободи. — Кучият му син едва не ни уби. Но и *tова* не е всичко. По дяволите, не. Виж му *обувките*! Виж ги! Избяга от Пътеката. Господи, това направо ни *съсипва*! Бог знае какво ни грози! Десетки хиляди долари обезщетения! Ние гарантираме, че никой няма да напусне Пътеката. А той го направи. Проклет глупак! Ще трябва да докладвам на властите. Може да ни отнемат разрешителните. Бог знае *какво* е сторил на Времето, на Историята!

— Спокойно, само малко се е изкалял, това е.

— Откъде можем да сме *сигурни*? — викна Травис. — Та ние нищо не знаем! Всичко това е една проклета загадка! Излизай, Екълс!

Екълс зарови в джобовете на ризата си.

— Ще платя колкото искате. Сто хиляди долара!

Травис изгледа свирепо чековата му книжка и се изплю.

— Излизай. Чудовището е до Пътеката. Пъхни ръцете си до лакти в устата му. После може да се върнеш с нас.

— Това е безумно!

— Чудовището е мъртво, лигаво копеле такова. Куршумите! Не можем да ги оставим. Нямат място в Миналото; може да променят нещо. Ето ти нож. Изрежи ги!

Джунглата отново се бе изпълнила с живот, с древни шумове и птичи крясъци. Екълс бавно се обърна и загледа първобитната купчина

мърша, хълма кошмари и ужас. Накрая се затъти по Пътеката като безумец.

Върна се след пет минути, трепереше; ръцете му бяха мокри и червени до лактите. Разтвори длани. И в двете имаше стоманени куршуми. После падна. Остана да лежи на място, без да помръдне.

— Не трябваше да го караш да го прави — каза Лесперънс.

— Мислиш ли? Още е прекалено рано да се каже. — Травис побутна неподвижното тяло. — Ще оживее. Следващия път няма да иска да ходи на такъв лов. Добре — каза той и уморено даде знак на Лесперънс. — Включвай. Да се връщаме у дома.

1492. 1776. 1812.

Почистиха ръцете и лицата си. Смениха мръсните ризи и панталони. Екълс бе дошъл на себе си, но не говореше. Травис го гледа свирепо цели десет минути.

— Не ме гледайте! — изплака Екълс. — Нищо не съм направил.

— Кой знае?

— Просто скочих от Пътеката, това е. Малко кал по обувките... какво искате, да се просна на пода и да се моля ли?

— Може и да имаме нужда. Предупреждавам те, Екълс, още мога да те убия. Пушката ми е заредена.

— Не съм виновен. Нищо не съм направил!

1999. 2000. 2055.

Машината спря.

— Излизайте — каза Травис.

Помещението бе същото, каквото го бяха оставили. Но и не съвсем същото. Същият човек седеше зад същото бюро. Но и не точно същият човек седеше зад не точно същото бюро.

Травис бързо се огледа.

— Всичко наред ли е тук? — рязко попита той.

— Идеално. Добре дошли у дома!

Тревогата обаче не напусна Травис. Сякаш се мъчеше да разгледа самите атоми на въздуха, начина, по който слънчевите лъчи проникваха през единствения висок прозорец.

— Добре, Екълс, махай се. И никога вече не се връщай.

Екълс не помръдна.

— Чу ме какво казах. Какво си зяпнал?

Екълс стоеше и душеше въздуха — в него имаше нещо, някаква следа от вещество, но толкова лека, така слаба, че единствено слабият вик на подсъзнанието му казваше, че съществува. Цветовете — бяло, сиво, синьо, оранжево, в стената, в мебелите, в небето зад прозореца, бяха... бяха... А и това *усещане*. Побиха го тръпки. Ръцете му трепнаха. Стоеше и всички пори на тялото му попиваха странното усещане. Някъде някой сигурно бе надул една от онези свирки, дето ги чуват единствено кучетата. Тялото му отвръщаше мълчаливо. Извън това помещение, отвъд тази стена, оттатък този човек, който не бе точно същият човек, седящ зад бюрото, което не бе точно същото бюро... се простираше цял свят от улици и хора. Що за свят бе той сега? Почти ги усещаше как се движат някъде там, отвъд стените, подобно на повлечени от сух вятър шахматни фигури...

Веднага обаче се забелязваше рекламата върху стената — същата, която бе прочел по-рано през деня, когато бе влязъл.

Нещо в нея бе променено:

СЪФАРИ ВЪ ВРЕМИТУ АД

СЪФАРИ ВЪФ ФСЯКЪ ГУДИНА ОТ МИНАЛУТУ.
ИЗБИРЪТИ ПЛЯЧКЪТЬ.
УТКАРВЪМИ ВИ ТАМ.
УБИВЪТИ ЙЪ.

Екълс усети как се свлича в един стол. Започна трескаво да маха гъстата кал от обувките си. Вдигна с трепереща ръка буза пръст.

— Не, *не може* да бъде. Не и от толкова *малко* нещо. Не!

Набита в калта, блестяща в зелено, златно и черно, имаше пеперуда... много красива и много мъртва.

— Не и малко нещо като *tова!* Не и пеперуда! — изкрещя Екълс.

Тя падна на пода — изящно създание, дребно създание, способно да наруши равновесието и да събори малките камъчета, после по-големи и по-големи камъни и канари, през всички години на Времето. На Екълс му се зави свят. Това *не би могло* да промени нещата.

Убиването на една пеперуда не би могло да бъде *толкова* важно! Нали така?

Лицето му изстина. Гласът му трепереше:

— Кой... кой спечели президентските избори вчера?

Мъжът зад бюрото се изсмя.

— Шегувате ли се? Много добре знаете. Дойчър естествено! Кой друг? Не и онзи проклет женчо Кийт. Сега на власт е железен човек, на когото му стиска, за Бога! — Служителят замълча. — Какво има?

Екълс изстена. Падна на колене. Протегна треперещи пръсти към златната пеперуда.

— Не можем ли... — умолително се обърна той към света, към себе си, към служителите, към Машината, — не можем ли да я върнем *обратно*, не можем ли да я *съживим*? Не можем ли да започнем отново? Не можем ли...

Не помръдна. Зачака със стиснати очи, трепереше. Чу тежкото дишане на Травис; чу как Травис сваля карабината от рамо, сваля предпазителя, вдига оръжието.

Гръмна гръм.

УБИЕЦЪТ

Музиката се движеше с него в белите стени. Подмина вратата на един кабинет — валс от „Веселата вдовица“. Друга врата — „Следобедът на един фавн“. Трета — „Целуни ме отново“. Зави в перпендикулярен коридор — „Танцът със саби“ го потопи в цимбали, барабани, тенджери, тигани, ножове, вилици, гръм и тенекиени мълнии. Всичко това бе отнесено, когато забърза през приемната със секретарката, която бе приятно зашеметена от Петата симфония на Бетовен. Раздвижи се пред полезрението ѝ като махаща ръка; тя не го забелязала.

Радиото на китката му избръмча.

— Да?

— Татко, Лий е. Да не забравиш джобните ми.

— Да, синко, добре. Зает съм.

— Просто ти напомням, татко — каза радиото. „Ромео и Жулиета“ на Чайковски погълна гласа и нахлу по дългите коридори.

Психиатърът се движеше из кошера от кабинети, в кръстосаното опрашване на музикални теми. Стравински се чифтосваше с Бах, Хайдн безуспешно отблъскваше Рахманинов, Шубертпадаше поразен от Дюк Елингтън. Кимаше на тананиците си секретарки и подсвирквали доктори, бодро започващи работния ден. В кабинета си прегледа няколко документа със стенографката, която си припяваше тихичко, след което се обади на полицейския капитан горе. Няколко минути по-късно примигна червена светлина и от тавана се разнесе глас.

— Задържаният е отведен за разпит в килия номер девет.

Отвори вратата на килията, пристъпи вътре и чу как ключалката изщрака зад гърба му.

— Махайте се — каза арестантът, усмихващ се.

Психиатърът бе шокиран от усмивката. Много слънчева, приятна и топла, тя сякаш хвърли ярка светлина в помещението. Като зора сред тъмни хълмове. Като обедно слънце в полунощ. Сините очи

проблясваха спокойно над тази самоуверена проява на добра зъболекарска помощ.

— Тук съм да ви помогна — каза психиатърът, като се намръщи. Нещо в стаята не беше наред. Беше се поколебал за миг, преди да влезе. Озърна се. Арестантът се разсмя.

— Ако се чудите защо е толкова тихо, преди малко сритах радиото да мълкне.

Склонен към насилие, помисли си докторът.

Арестантът прочете мисълта му, усмихна се и протегна дружески ръка.

— Не, само по отношение на прекалено досадните машини.

На сивия мокет се търкаляха парчета и жици от стенното радио. Без да им обръща внимание, усещайки усмивката върху себе си като нагревателна лампа, психиатърът седна пред пациента си в необичайната тишина, която твърде много приличаше на затишие пред буря.

— Вие ли сте господин Албърт Брок, наричащ себе си Убиеца?

Брок кимна доволно.

— Преди да започнем... — Той тихо се пресегна и бързо свали радиото от китката на доктора. Захапа го като орех, стисна, чу го да пука и го върна на ошашавения психиатър, сякаш бе направил услуга и на двамата. — Така е по-добре.

Психиатърът зяпна съсипаната машинка.

— Сериозна сметка за нанесени щети натрупвате.

— Не ми пука — усмихна се пациентът. — Както се пее в старата песен, „Не ми пука какво се случва с мен!“ — изтананика той.

— Ще започваме ли? — попита психиатърът.

— Чудесно. Първата жертва, или една от първите, бе телефонът ми. Най-гнусното убийство. Хвърлих го в кухненския Поглъща! Заклещи се на сред гърлото му. Горкото нещо се задуши до смърт. След това застрелях телевизора си!

— Ммм — каза психиатърът.

— Първо шест куршума право в кинескопа. Издаде чудесен звън, като изпуснат кристален полилей.

— Хубава образност.

— Благодаря, винаги съм си мечтал да стана писател.

— Ще споделите ли кога започнахте да ненавиждате телефона?

— Плашеше ме още като дете. Един мой чичо го наричаше Призрачната машина. Гласове без тела. Направо ми изкарваха акъла. По-късно никога не се чувствах добре с него. Ако му се хареса, може да пусне личността ти по жиците. А ако не поискаш, просто я изсмуква и в другия край се озоваваш не ти, а глас като студена риба, само стомана, мед и пластмаса, никаква топлина, никаква реалност. Лесно е да се каже нещо лошо по телефон: той преиначава значението на думите ти. Още не си се усетил, а вече си имаш враг. Пък и освен това, разбира се, телефонът е такова *удобно* нещо; просто си седи там и *настоява* да се обадиш на някой, който изобщо не иска да го беспокоят. Приятели все ми се обаждат и обаждат. По дяволите, нямах никакво лично време. Ако не е телефонът, ще е я телевизорът, я радиото, я грамофонът. Ако не е телевизорът, радиото или грамофонът, ще бъде киното на ъгъла или някоя проектирана в облаците реклама. Вече не вали дъжд, а сапунена пяна. А ако няма Високи облачни реклами, ще има музика на Мозек във всеки ресторант; музика и реклами в автобусите, докато пътувам за работа. Не е ли музика, ще са вътрешните линии и личната ми килия на ужасите — радиото на китката, по което на всеки пет минути ми звънят приятели. Какво във всички тези „удобства“ ги прави така *изкусително* удобни? Обикновеният човек си мисли, ето, имам свободно време, имам телефон на китката, защо пък да не дрънна на дъртия Джо? „Здрави, здрави!“ Обичам приятелите си, жена си, човечеството — много ги обичам, но когато в рамките на една минута жена ми се обади да попита „*Къде си, скъпи?*“, а после някой приятел звъни и казва: „Току-що научих най-страхотния виц. Един тип...“ И за капак някой непознат врещи „Обаждаме се от статистическа агенция Файнд-Факс. Каква дъвка дъвчете в този момент?“ Е, сещате се!

— Как се чувствахте през седмицата?

— Като бомба със запален фитил. Като на ръба на пропаст. Онзи същия ден направих каквото трябваше в работата.

— А именно?

— Излях чаша вода в системата за вътрешна комуникация.

Психиатърът си записа това в бележника.

— Системата даде ли на късо?

— И още как! Същински Четвърти юли! Господи, стенографките тичаха нагоре-надолу и не знаеха какво да правят! Ама че рев и

суматоха беше!

— И за известно време се почувствахте по-добре, а?

— Направо идеално! Тогава ми дойде идеята да стъпча ръчното радио на тротоара. Тъкмо някой крещеше: „Обаждам се от Народен вот номер девет. Какво обядвахте?“, когато помогнах на машинката да предаде богу дух.

— И се почувствахте *още по-добре*, нали?

— Направо започнах да се *кефя!* — Брок потърка ръце. — Помислих си, защо пък да не започна една лична революция за освобождаване на човека от някои „удобства“? „Удобни за кого?“, извиках. За приятелите: „Здрасти, Ал, реших да ти се обадя от съблекалнята в Грийн Хилс. Току-що направих страхотен удар! Направо страхотен, Ал! Прекрасен ден. Сега съм си сипал едно уиски. Реших, че ще ти е интересно да го научиш, Ал!“ Удобно за работата — когато съм по работа с колата, шефовете да могат постоянно да бъдат във връзка с мен. *Във връзка!* Ама че гаден израз. Връзка, как ли пък не. По-скоро *вързан!* Хванат за гушата. Газен, мачкан и бълскиан от ултракъси гласове. Не можеш да излезеш от колата, без да докладваш — „Трябва да отскоча до тоалетната на бензиностанцията“. „Добре, Брок, давай!“ „Брок какво толкова се замота?“ „Съжалявам, сър“. „Следващия път внимавай“. „Да, сър!“… Е, и знаете ли какво направих, докторе? Купих квarta френски шоколадов сладолед и нахраних с него радиостанцията в колата.

— Имаше ли някаква *специална* причина да изберете френски шоколадов сладолед за предавателя?

Брок се позамисли и се усмихна.

— Защото ми е любим.

— О — каза докторът.

— Казах си — по дяволите, каквото е добро за мен, добро е и за радиостанцията.

— Защо ви хрумна да я нахраните именно със *сладолед*?

— Денят беше горещ.

Докторът помълча.

— А после какво?

— После — тишина. Господи, *прекрасно* беше. Проклетото радио трещеше непрекъснато, „Брок, иди там, Брок, направи това, Брок, докладвай, като пристигнеш, Брок, докладвай, като тръгнеш,

добре, Брок, един час обедна почивка, Брок, почивката свърши, Брок, Брок, Брок“. Е, тишината бе като да си сложиш сладолед в ушите.

— Явно много обичате сладолед.

— После обикалях и се наслаждавах на тишината. Най-големият, най-приятният, най-мек бархет, правен някога. Тишина. Цял час тишина. Просто си седях в колата, усмихвах се и се наслаждавах на бархета с ушите си. Почувствах се *тиян* от Свобода!

— Продължете.

— После се сетих за портативната диатермична машина. Взех назаем една и на връщане вечерта я качих в автобуса. А той пълен с уморени служители с ръчни радиостанции, които говорят на жените си, „Сега съм на Четиридесет и трета, а сега на Четиридесет и четвърта, ето я Четиридесет и девета, сега завивам по Шейсет и първа“. Един съпруг ругаеше, „Излизай от бара, по дяволите, прибирай се и започвай да приготвяш вечерята, на Седемдесета съм!“ А по радиоточката пуснали „Приказки от Виенската гора“ и някакво канарче пее за първокласни мюсли. И тогава включих диатермичната машина! Шум! Интерференция! Всички жени откъснати от оплакващите се от тежкия ден мъже. Всички мъже откъснати от жените си, които току-що са видели как децата им чупят стъкло! „Виенската гора“ изсечена, канарчето смачкано. *Тишина!* Ужасна, неочеквана тишина. Обитателите на автобуса са изправени пред необходимостта да разговарят помежду си. Паника! Абсолютна, животинска паника!

— Полицията прибра ли ви?

— Автобусът *трябва* да спре. В края на краищата музиката *беше* заглушена, съпрузите и съпругите *бяха* изгубили връзка с реалността. Пандемониум, безпорядък, хаос. Пълна лудница! Дойде авариен екип, моментално ме триангулира, бях порицан, глобен и за нула време се озовах вкъщи, без диатермичната машина.

— Господин Брок, ще mi позволите ли да отбележа, че дотук цялото ви поведение не е много... практично? Щом не харесвате радиоточките, вътрешните комуникации и радиостанциите в колите, защо не сте влезли в братството на радиофобите? Да организирате петиции, да се борите за законни и конституционни мерки? В края на краищата у нас е демокрация.

— И аз съм онова нещо, на което най-много му подхожда наименованието малцинство — каза Брок. — Аз *влизах* в братства,

участвах в демонстрации, подписвах петиции, обръщах се към съда. Години наред протестирах. Всички ми се смееха. Всички *обожаваха* радиоточките и рекламите. *Аз* бях черната овца.

— Тогава защо не постъпите като добър войник? Да приемете правилата на мнозинството.

— Та те искат прекалено много. Решили са, че щом малко музика и възможността да си „във връзка“ е нещо хубаво, то много от същото ще е десет пъти по-хубаво. Направо *подивях!* Прибирам се и заварвам жена си в истерия. И *защо?* Защото била напълно откъсната от мен в течение на половин ден. Нали помните, че потанцувах върху ръчното си радио? Е, същата вечер замислих да убия дома си.

— *Сигурен* ли сте, че искате да го запиша точно по този начин?

— Семантично е вярно. Реших да го умъртвя. Домът ми е от онези говорещи, пеещи, тананикащи, съобщаващи времето, декламиращи поезия, четящи романи, дрънкащи глупости и приспиващи-когато-си-легнеш къщи. Къща, която ти проглушава ушите с опера, когато влезеш под душа, и те учи на испански, докато спиш. Дрънкаща празни приказки пещера с всевъзможни електронни оракули, които те карат да се чувстваш мъничко по-голям от напръстник, с печки, които казват: „*Аз съм кайсиев пай, готов съм*“ или: „*Аз съм печеното телешко, полей ме!*“ и други подобни глупости. Къща, която едва понася хора, честна дума. Входна врата, която ми се озъбва: „*Сър, обувките ви са кални!*“ И електронна хрътка-прахосмукачка, която души след теб от стая на стая и погльща всеки нокът или пепел. Мили Боже, направо лудост!

— Спокойно — посъветва го психиатърът.

— Помните ли песента на Гилбърт и Съливън „Записах го и не ще го забравя“? Цяла нощ записах поводите за недоволство. Рано на следващата сутрин си купих пистолет. *Нарочно* си изкалях краката. Входната врата изръмжа: „*Обувките ви пак са кални! Моля, почистете!*“ Как тогава се върнете!“ Застрелях проклетото нещо право в ключалката! Изтичах в кухнята, печката тъкмо виеше: „*Обърни ме!*“ Пуснах куршум на сред механичния омлет. Как само цвъртеше и пищеше: „*Дадох на късо!*“ После телефонът звънна като разглезнено изчадие. Натиках го в Погльща. Тук и сега трябва да заявя, че никога не съм имал *нищо* против Погльща. Той бе просто невинен минувач. Сега ми е мъчно за него — наистина практично устройство, не казваше

нито думичка, мъркаше си като дремещ лъв през повечето време и поглъщаše остатъците. Ще трябва да го поправя. После влязох в хола и застрелях телевизора, този ужасен звяр, тази Медуза, която всяка вечер превръща в камък милиарди хора и ги кара да гледат изцъклено, тази Сирена, която пее и обещава толкова много, а накрая дава толкова малко, но аз винаги се връщам, връщам се, връщам се с надежда и очакване, докато — бум! Жена ми закряка, замята се като обезглавена пуйка и изскочи навън. Дойде полицията. И ето ме *тук!*

Облегна се щастливо назад и запали цигара.

— Докато извършвахте тези престъпления, осъзнавахте ли, че ръчното радио, радиоточката, телефонът, служебният интерком, радиостанцията в колата — всичко това е взето под наем или е нечия чужда собственост?

— Бих го направил отново, Бог ми е свидетел.

Психиатърът седеше, облян от лъчите на блажената му усмивка.

— Не желаете ли помощ от Службата за душевно здраве? Готов ли сте да понесете последствията?

— Това е само началото — каза господин Брок. — Аз съм първият от малцинството, от онези, на които им е дошло до гуша от шума, писнало им е да бъдат използвани и подхвърляни напред-назад, да им се крещи, на които им е дошла до гуша непрекъснатата музика, непрекъснатата връзка с някой глас някъде, направи това, направи онова, по-бързо, по-бързо, ела тук, иди там. Ще *видите*. Бунтът започва. Името ми ще влезе в историята!

— Ммм. — Психиатърът като че ли мислеше нещо.

— Разбира се, ще мине време. Отначало всичко бе така омагьосващо. Самата *идея* за подобни неща и за практическото им приложение бе прекрасна. Те са почти като играчки, но хората прекалено много се захласнаха по тях, прекалено далеч отидоха и сега са се оплели в един вид обществено поведение и не могат да се измъкнат от него, не могат дори да признаят, че са се хванали. Затова се самоуспокояват. Казват — „Модерна епоха“. „Условия на живот“. „Прекалено сме чувствителни“. Но, помнете ми думите, семето е посъто. Вече ме има по телевизия, радио, филми — и *това* ако не е ирония! Всичко се случи преди пет дни. А сега милиарди хора знайт за мен. Проверете борсовите данни. Очаквайте всеки ден. Дори може би

и днес. Очаквайте внезапно покачване на продажбите на френски шоколадов сладолед!

— Разбирам — каза психиатърът.

— А сега мога ли да се върна в прекрасната си единична килия, където ще мога да остана сам и на спокойствие шест месеца?

— Да — тихо каза психиатърът.

— Не се беспокойте за мен — каза господин Брок, докато ставаше. — Просто ще си седя дълго-дълго и ще си пъхам в ушите онзи чудесен мек и тих плат.

— Ммм — измънка психиатърът, докато вървеше към вратата.

— Горе главата! — каза господин Брок.

— Да — отвърна психиатърът.

Подаде кодиран сигнал на един скрит бутона, вратата се отвори, той прекрачи прага и вратата щракна зад него. Тръгна самичък из кабинети и коридори. Първите двадесет метра бяха съпроводени от „Китайска тамбурина“. Последваха „Циганка“, Пасакалия и фуга в нещо си минор от Бах, „Тигров рагтайм“, „Любовта е като цигара“. Извади счупеното ръчно радио от джоба си, сякаш бе смачкана богомолка. Влезе в кабинета си. Иззвъня звънец; от тавана се разнесе глас:

— Докторе?

— Току-що приключих с Брок — каза психиатърът.

— Диагноза?

— Изглежда напълно дезориентиран, но общителен. Отказва да приеме най-простите реалности на средата и да *работи* с тях.

— Прогноза?

— Неопределенна. Оставил го да се наслаждава на един невидим плат.

Извзвъняха три телефона. Резервното ръчно радио в чекмеджето на бюрото му бръмчеше като сърдит щурец. Интеркомът мигаше с розова светлина и прищракваше. Иззвзвъняха три телефона. Чекмеджето бръмчеше. През отворената врата нахлу музика. Като си тананикаше тихичко, психиатърът си сложи радиото на китката, включи интеркома, поговори малко, вдигна единия телефон, говори; вдигна втория, говори; вдигна третия, говори; докосна копчето на ръчното радио, поговори спокойно и тихо. Лицето му бе напълно невъзмутимо наслед музика, примигващи светлини и отново звънящи телефони, ръцете му

се движеха непрекъснато, ръчното радио бръмчеше, той говореше по интеркома, от тавана се чуваха гласове. Така спокойно прекара остатъка от дългия, прохладен благодарение на климатика следобед; телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио...

АПРИЛСКАТА ВЕЩИЦА

Сеси летеше високо в небето, над долини, под звезди, над река, езеро, път. Летеше невидима като млади пролетни ветрове, свежа като диханието на детелината в притихналите в сумрака поля. Рееше се в гълъби, меки като бели хермелини, спираше в дървета и живееше в цветя, пръскайки листенца на вятъра. Кацаше в лимоненозелена жаба, прохладна като мента край блестящо езерце. Подтичваше в рошаво куче и лаеше, за да чуе ехото от далечните обори. Живееше в младите априлски треви, в сладките бистри течности, извиращи от мускусната земя.

Пролет е, помисли си Сеси. Тази нощ ще вляза във всяко живо същество на света.

И ето че влизаше в спретнати щурчета по мокрите пътища или пък се къпеше в росата на желязна порта. Току-що бе навършила седемнайсет и бързият ѝ ум летеше невидим с ветровете на Илинойс.

— Искам да се влюбя — каза тя.

Беше го казала на вечеря. И родителите ѝ я изгледаха с разширени очи и застанаха на тръни.

— Търпение — посъветваха я те. — Не забравяй, че се набиваш на очи. Цялата ни Фамилия е странна и се набива на очи. Не можем да се смесваме и да се женим с обикновени хора. Ще изгубим магическите си сили, ако го сторим. Не искаш да изгубиш *соята* способност да „пътешестваш“ чрез магията, нали? Така че внимавай. Внимавай!

Но горе в спалнята Сеси бе сложила мъничко парфюм на гърлото си и бе легната трепереща и изпълнена с очакване в голямото си легло, а над Илинойс се издигаше млечнобялата луна и превръщаща реките в сметана, а пътищата — в платина.

— Да — въздъхна тя. — Аз съм от странно семейство. Спим през деня и летим през нощта като черни хвърчила на вятъра. Пожелаем ли, можем да спим цяла зима в свитите в топлата земя къртици. Мога да живея в абсолютно всичко — в камъче, в минзухар и богомолка. Мога

да напускам неу碌едното си мършаво тяло и да пращам съзнанието си в търсене на приключения. Сега!

И вятърът я понесе над полета и ливади.

Видя топлите пролетни светлини на къщурки и ферми, примигващи разноцветно в здрава.

Щом не мога да се влюбя аз самата, защото съм невзрачна и странна, то тогава ще се влюбя чрез някой друг, помисли си тя.

Край една ферма в пролетната вечер тъмнокосо деветнайсетгодишно момиче вадеше вода от дълбок кладенец. И пееше.

Сеси падна като зелено листенце в кладенеца. Легна на нежния мъх, загледана през тъмната прохлада. Ето че се озова в трептяща невидима амеба. А сега — в капка вода! Накрая усети как се повдига в студената чаша към топлите устни на момичето. Разнесе се мек вечерен звук на пиене.

Сеси погледна през очите на момичето.

Проникна в тъмнокосата глава и погледна с блестящи очи ръцете, които дърпаха гробото въже. Заслуша през уши като раковини света на момичето. С деликатни ноздриолови миризмата на нейната вселена, усети как сърцето й бие ли, бие. Почувства как непознатият език се движи с песента.

Дали знае, че съм тук? — помисли си Сеси.

Момичето ахна. Впери поглед във вечерните поляни.

— Кой е там?

Никакъв отговор.

— Просто вятърът — прошепна Сеси.

— Просто вятърът. — Момичето се позасмя над себе си, но потрепери.

Какво хубаво тяло имаше това момиче. Закръглена плът обгръщаше и скриваше най-фина и стройна бяла кост. Мозъкът — като розова чайна роза, увисната в тъмното, в устата сякаш имаше сайдер. Стегнати устни плътно покриват бели-бели зъби, вежди се извиват изящно, косата поглажда нежно млечнобяла шия. Малки, плътно затворени пори. Вирнато към луната носле и бузи, горящи като малки пожари. Тялото преминаваше с лекотата на перце от едно движение към друго и сякаш пееше само на себе си. Да бъдеш в това тяло и тази глава бе като да се грееш на огъня на печка, да живееш в мъркането на

спяща котка, да се плискаш в топлите води на поток, течащ в нощта към морето.

— Тук ще ми хареса, помисли си Сеси.

— Какво? — попита момичето, сякаш чуло нечий глас.

— Как се казваш? — внимателно попита Сеси.

— Ан Лийри. — Момичето трепна. — *Това* пък защо го казах на глас?

— Ан, Ан — прошепна Сеси. — Ан, ти ще се влюбиш.

И сякаш в отговор откъм пътя се разнесе шум и трясък, трополене и звън на колела по чакъл. Появи се каруца с висок момък в нея, стиснал здраво поводите с огромните си ръце. Усмивката му блестеше през двора.

— Ан!

— Ти ли си, Том?

— Че кой друг? — Той скочи от каруцата и върза поводите за оградата.

— Аз не ти говоря! — Ан се извъртя, водата се разплиска от кофата.

— Не! — възклика Сеси.

Ан замръзна. Погледна към хълмовете и първите изгряващи звезди. Впери поглед в младия Том. Сеси я накара да изпусне кофата.

— Виж какво направи!

Том изтича до нея.

— Виж какво направих заради теб!

Той избърса обувките й с кърпата си, смееше се.

— Махай се! — Тя зарита към ръцете му, но той се разсмя отново и докато гледаше към него от много високо, Сеси видя обръщането на главата му, размера на черепа, огъня в носа му, блясъка на очите, широките му рамене и силата на ръцете му, вършещи деликатната работа с кърпата. Надничайки от тайнния таван на хубавата главица, Сеси сякаш дръпна скрита жица и красивите устни веднага се отвориха.

— Благодаря!

— О, значи можеш да бъдеш учтива? — Миризмата на кожа от дланите му, миризмата на кон от дрехите му достигаше до нежните ноздри и Сеси се размърда в леглото си далеч през нощни поляни и покрити с цвят поля, сякаш сънуваше нещо.

— Не и с теб! — каза Ан.

— Ш-ш-ш, говори мило — каза Сеси. Протегна пръстите на Ан към главата на Том. Ан ги дръпна назад.

— Полудявам!

— Така е — кимна той, усмихнат, но леко озадачен. — Искаше да ме докоснеш ли?

— Не зная. Ох, махни се! — Бузите ѝ горяха като розови въглени.

— Защо не избягаш? Не те спирам. — Том стана. — Размисли ли? Ще дойдеш ли с мен на танци? Днес вечерта е специална. После ще ти кажа защо.

— Не — каза Ан.

— Да! — викна Сеси. — Никога не съм танцуvala. Искам да танцувам. Никога не съм носила дълга шумоляща рокля. Искам го. Искам да танцувам цяла нощ. Никога не съм знаела какво е да си танцуваща жена; мама и татко никога не са ми позволявали. Кучета, котки, скакалци, листа — познала съм всичко на света в един или друг момент, но не и жена в пролетта, не и в нощ като тази. О, моля те — *трябва* да идем на танци!

Разпери мисълта като пръсти в нова ръкавица.

— Да — каза Ан Лийри. — Ще дойда. Не зная защо, но довечера ще дойда на танци с теб, Том.

— А сега бързо вътре! — викна Сеси. — Трябва да се измиеш, да кажеш на родителите си, да извадиш роклята, да я изгладиш, действай!

— Мамо — каза Ан. — Размислих.

Каруцата се понесе по пътя, стаите на фермата оживяха, топлеше се вода за баня, ютията се нагряваше на печката, майката търчеше с карфици в уста.

— Какво ти става, Ан? Та ти не харесваш Том!

— Вярно е. — Ан спря в разгара на силната треска.

Но навън е пролет! — помисли си Сеси.

— Пролет е — каза Ан.

И е чудна нощ за танци, помисли си Сеси.

— ...за танци — промърмори Ан Лийри.

И ето я във ваната, сапунът се пени върху белите ѝ закръглени рамене, малки гнезда пяна се настаняват под мишниците, топлите

гърди се движат в дланите ѝ и Сеси раздвижва устата, кара я да се усмихне, кара всичко да продължи. Не бива да има никакво спиране, никакво колебание, иначе цялата пантомима може да отиде по дяволите! Ан Лийри трябва да се движи, да действа! Тъrkай тук, сапунисай там, ставай! Бърши с хавлията! Слагай парфюм и пудра!

— Ти! — Ан се погледна в огледалото — бяла и розова като лилии и карамфили. — *Коя си ти тази вечер?*

— Седемнайсетгодишно момиче. — Сеси я погледна от виолетовите ѝ очи. — Не можеш да ме видиш. Знаеш ли, че съм тук?

Ан Лийри поклати глава.

— Дала съм си тялото на априлска вещица, само това трябва да е.

— Топло, много топло! — разсмя се Сеси. — Хайде, почвай да се обличаш.

Какъв разкош е да почувствуаш красиви дрехи върху стройно тяло! А отвън вече те викат.

— Ан, Том дойде!

— Кажи му да изчака. — Ан внезапно седна. — Кажи му, че няма да ида на танците.

— Какво? — каза от прага майката.

Сеси отново се задейства. Не биваше нито за миг да си позволява да се отпуска и да оставя тялото на Ан. Беше чула далечния тропот на копита и трополенето на каруцата, носеща се на лунна светлина. За миг си помисли: ще намеря Том, ще поседя в главата му да видя какво е да си мъж на двайсет и една в нощ като тази. И ето че полетя бързо през полето, а сега бързаше обратно като домашна птичка към клетката в главата на Ан.

— Ан!

— Кажи му да се маха!

— Ан! — Сеси се настани и протегна мислите си.

Но Ан вече бе лапнала въдицата.

— Не, не, мразя го!

Не биваше да я оставям... дори за миг. Сеси изля съзнанието си в ръцете на момичето, в сърцето, в главата — леко, нежно. *Стани,* помисли тя.

Ан стана.

Облечи си палтото!

Ан облече палтото.

А сега тръгвай!

Не! — помисли Ан Лийри.

Тръгвай!

— Ан, не карай Том да те чака — каза майка ѝ. — Излизай веднага и стига глупости. Какво те е прихванало?

— Нищо, мамо. Лека нощ. Ще закъснеем.

Ан и Сеси изтичаха заедно в пролетната вечер.

Помещение с плавно танцуващи гъльби, разперили пищните си пера; помещение с пауни, с дъгоцветни очи и светлинни. И на сред всичко това кръжи, кръжи, кръжи и танцува Ан Лийри.

— О, каква чудесна вечер — каза Сеси.

— Каква чудесна вечер — каза Ан.

— Много си странна — каза Том.

Музиката ги обгръщаше в полумрак, в река от песен; носеха се, поклащаха се, потъваха, изплуваха за въздух, задъхваха се, сграбчваха се един друг като удавници и отново се завъртаяха като във вихър, в шепоти и въздишки, под звуците на „Прекрасен Охайо“.

Сеси затананика. Устните на Ан се отвориха и мелодията зазвуча от тях.

— Да, странна съм — каза Сеси.

— Не си себе си — каза Том.

— Не съм, не и тази вечер.

— Не си онази Ан Лийри, която познавам.

— Да, изобщо, изобщо не съм — прошепна Сеси на мили оттук.

— Да, изобщо не съм — казаха раздвижените се устни.

— Имам някакво много странно усещане — каза Том.

— За какво?

— За теб.

Отдръпна се от нея, докато танцуваха, и погледна блестящото ѝ лице, сякаш търсеше нещо.

— Очите ти — каза той. — Не мога да разбера.

Виждаш ли ме? — попита Сеси.

— Хем си Ан, хем не си. — Том я завъртя внимателно, гледаше я неспокойно.

— Да.

- Защо дойде с мен?
- Не исках да идвам — каза Ан.
- Тогава защо?
- Нещо ме накара.
- Какво?
- Не зная. — В гласа на Ан се долавяше лека истерия.
- Хайде, стига, спокойно — прошепна Сеси. — Спокойно, спокойно. Завърти се, така.
- Шепнеха, шумоляха, издигаха се и се спускаха в тъмната зала, а музиката ги водеше и въртеше.
- Но все пак *дойде* на танците — каза Том.
- Дойдох — отвърна Сеси.
- Хайде. — Както танцуваха, той леко я насочи към вратата и незабелязано я изведе от залата с музиката и хората.
- Качиха се в каруцата и седнаха един до друг.
- Ан — каза той и треперещите му ръце хванаха нейните. — Ан.
- Но произнесе името ѝ така, сякаш изобщо не бе нейното. Все поглеждаше бледото ѝ лице, сега очите ѝ отново бяха отворени.
- Навремето те обичах, знаеш го — каза той.
- Зная.
- Но ти винаги си била така непостоянна, а аз не исках да бъда нараняван.
- Голяма работа, много сме млади — отвърна Ан.
- Не, исках да кажа, че съжалявам — каза Сеси.
- Какво искаш да кажеш? — Том пусна ръцете ѝ и се вцепени.
- Нощта бе топла, миризмата на пръст се надигаше около тях и свежите дървета шумоляха с листа, сякаш се поздравяваха и си шепнеха.
- Не зная — отговори Ан.
- Но *аз* зная — каза Сеси. — Ти си висок и си най-красивият мъж на света. Вечерта е прекрасна; вечер, която никога не ще забравя. Винаги ще помня как съм била с теб.
- Постави студената чужда ръка обратно в нерешителната му длан, стопли я, стисна я здраво.
- Но тази вечер си ту една, ту друга. — Том примигна. — Говориш едно, а после точно обратното. Исках да те заведа на танци

заради доброто старо време. Поканих те просто така, без никакви задни мисли. А когато те видях при кладенеца, нещо в теб се бе променило. Наистина се бе променило. Беше различна. Имаше нещо ново и нежно, нещо... — Той затърси думата. — Не зная, не мога да кажа точно. Начинът, по който гледаше. Нещо в гласа ти. И сега зная, че отново съм влюбен в теб.

— Не — каза Сеси. — В мен, в *мен*.

— А се боя да те обичам — каза той. — Отново ще ме нараниш.

— Бих могла — каза Ан.

Не, не, бих те обичала с цялото си сърце! — помисли Сеси. Ан, кажи му го, кажи го вместо мен. Кажи, че го обичаш с цялото си сърце.

Ан не каза нищо.

Той тихо се наведе към нея и докосна брадичката ѝ.

— Замиnavам. Намерих си работа на сто мили оттук. Ще ти липсвам ли?

— Да — казаха Ан и Сеси.

— Тогава може ли да те целуна за сбогом?

— Да — каза Сеси, преди някой друг да успее да се обади.

Той докосна устни до непознатата уста. Целуна я, трепереше.

Ан седеше като бяла статуя.

— Ан! — сръчка я Сеси. — Размърдай ръце, *прегърни* го!

Тя седеше като дървена кукла в лунната светлина.

Той отново целуна устните ѝ!

— Наистина те обичам — прошепна Сеси. — Тук съм, мен видя в очите ѝ, аз съм, и те обичам, както тя никога няма да те обича.

Той се отдръпна; изглеждаше така, сякаш е тичал много мили.

— Не зная какво става. За миг...

— Да? — попита Сеси.

— За миг си помислих... — Той разтърка очи. — Няма значение.

Да те откарам ли?

— Да, моля — каза Ан Лийри.

Той цъкна на коня, уморено плесна с юздите и потеглиха. Сбруята шумолеше и пошляпваше, осветената от луната каруца се движеше във все още ранната пролетна нощ — бе едва единайсет — и край тях се пълзгаха блестящи поляни и благоуханни ливади с детелина.

И Сеси, загледана в поляните и ливадите, си мислеше — заслужава си, заслужава си всичко, за да сме заедно от тази нощ нататък. И отново чу далечните гласове на родителите си. „Внимавай. Нали не искаш да изгубиш магическите си сили, като се омъжиш за простосмъртен? Внимавай“.

Да, да, помисли си Сеси. Готова съм да се откажа още сега, ако можеше да ме има. Нямаше да имам нужда да се скитам през пролетни вечери, да живея в птици и кучета, в котки и лисици. Щях да искам да съм само с него. Само с него. Само с него.

Пътят минаваше под тях, шепнеше.

— Том — каза най-сетне Ан.

— Какво? — Той гледаше хладно пътя, коня, дърветата, небето, звездите.

— Ако ти се случи някога, когато и да е, да минеш през Мелин Таун в Илинойс, на няколко мили оттук, ще ми направиш ли една услуга?

— Може би.

— Би ли се отбил да видиш една моя приятелка? — Каза го със запъване, несигурно.

— Защо?

— Тя е добра приятелка. Разказвала съм ти за нея. Ще ти дам адреса ѝ. Само минутка.

Когато каруцата спря край дома ѝ, Ан извади молив и хартия от чантата си, постави листа на коляно и започна да пише на лунна светлина.

— Ето. Можеш ли да го разчетеш?

Той хвърли поглед на бележката и кимна озадачено.

— Сеси Елиът, Уилоу Стрийт дванайсет, Мелин Таун, Илинойс.

— Ще я посетиш ли някой ден? — попита Ан.

— Някой ден — отвърна той.

— Обещаваш ли?

— Какво общо има това с нас? — викна грубо той. — За какво са ми разни бележки и имена?

Смачка хартийката на топка и я пъхна в джоба на палтото си.

— О, моля те, обещай! — замоли се Сеси.

— ... обещай... — каза Ан.

— Добре, добре, а сега ме остави! — извика той.

Уморена съм, помисли си Сеси. Не мога да остана. Трябва да се прибирам. Отслабена съм. Имам сила само за няколко часа пътешестване на нощ. Но преди да си тръгна...

— ... преди да си тръгна — каза Ан.

И целуна Том по устата.

— Аз те целувам — каза Сеси.

Том погледна Ан Лийри и се вгледа дълбоко, дълбоко в нея. Не каза нищо, но лицето му започна да се отпуска бавно, много бавно, бръчките изчезнаха, твърдите му устни омекнаха и той отново погледна дълбоко в осветеното от луната лице пред себе си.

После я свали от каруцата и потегли в нощта, без дори да каже „лека нощ“.

Сеси се отдели.

Ан Лийри извика, сякаш освободена от плен, втурна се към къщата по осветената от луната пътека и затръшна вратата.

Сеси се помота още съвсем малко. Погледна нощния пролетен свят с очите на щурче. Постоя самотно като жаба край една локва. С очи на птица погледна от висок, окъпан от луната бряст и видя как угасват светлините в две къщи, тук и на една миля нататък по пътя. Помисли си за себе си и за Фамилията, за странната си способност и за туй, че никой от Фамилията не може да се жени за някой друг от огромния свят отвъд хълмовете.

„Том? — Отслабващият ѝ ум летеше в нощната птица под дървета и над поляни с див синап. — Пазиш ли още бележката, Том? Ще дойдеш ли да ме видиш някой ден, някоя година, когато и да е? Ще ме познаеш ли тогава? Ще се вгледаш ли в лицето ми и ще си спомниши ли кога ме видя за първи път? И ще почувствуваш ли, че ме обичаш, както аз те обичам, с цялото си сърце и завинаги?“

Спра в прохладния нощен въздух, на милион мили от градчета и хора, над ферми, континенти, реки и хълмове. „Том?“ Съвсем тихо.

Том спеше. Бе късна нощ; дрехите му висяха по столове или бяха спретнато сгънати в края на леглото. А в дланта до главата му върху бялата възглавница лежеше малко топче хартия. Бавно, много бавно пръстите му се свиха и стиснаха здраво бележката. И Том дори не помръдна и не забеляза как един кос тихо кацна за миг на перваза на прозореца, безшумно размаха криле, спра за миг и полетя на изток, над спящата земя.

НЕВИДИМОТО МОМЧЕ

Взе голямата желязна лъжица и сущената жаба и започна да я чука, докато не я стри на прах, после заговори на прахта, докато бързо я разтриваше с кокалестите си ръце. Мънистените ѝ сиви птичи очи огледаха бързо колибата. Всеки път щом погледнеше, главата в малкото прозорче се снишаваше, сякаш бе стреляла по нея с пушка.

— Чарли! — викна Старицата. — Излизай оттам! Направих гущерова магия да отключи ръждивата врата! Излизай, че не съм казала и земята не е затреперила, дърветата не са пламнали и слънцето не е залязло по пладне!

Единственият звук бе топлата планинска светлина върху високите терпентинови дървета, шумоленето на мъхната катеричка по някой покрит със зелен мъх дънер, мравките, движещи се в тънка кафява нишка край босите, покрити със сини вени крака на Старицата.

— Вече два дена не хапваш, да знаеш! — изпъшка тя и удари с лъжицата по плосък камък, при което сивата кесия с магии се залюля на пояса ѝ.

Плувнала в пот, тя се изправи и тръгна из колибата, помъкнала стритата плът.

— Хайде, излизай! — изхриптя и хвърли щипка прах в ключалката. — Добре тогава, сама ще те пипна.

Завъртя дръжката с ръка с цвят на орех, първо на едната страна, после на другата.

— Господи — прия монотонно, — отвори я тая врата!

Нищо не се отвори. Тя добави още щипка прах и затаи дъх. Дългата ѝ синя пола зашумоля, когато надникна в тъмната кесия да види дали няма някое люспесто чудовище вътре, някоя по-добра магия от жабата, убита преди месеци за критични случаи като този.

Чу как Чарли диша край вратата. Родителите му се запиляха в някакво градче, Озарк, в началото на седмицата и го оставиха, а той всеки ден тичаше почти шест мили до Старицата, за да ѝ прави

компания — падаше му се някаква леля, стринка или нещо подобно, пък и нямаше нищо против нейните странности.

А после, преди два дни, Старицата реши да го задържи при себе си да ѝ прави компания — бе свикнала с него. Убоде с игла кокалестото си рамо, изцеди три капки кръв, плю през десен лакът, смачка щур-щурец, сграбчи с лява ръка като граблива птица Чарли и изкреша:

— Мой син си, син си ми, сега и навеки!

Чарли подскочи като подплашен заек и се втурна през храстите към къщи.

Но с бързината на гигантски гущер Старицата го приkleши натясно; Чарли се свря в тази стара отшелническа колиба и не искаше да излезе, без значение как тя бълскаше по врати и прозорци, как чукаше с жълт като кехлибар юмрук или мърмореше над ритуални огньове, обяснявайки как *наистина* бил неин син — и още как.

— Тук ли си, Чарли? — попита тя, пробиваща дупки в дъските на вратата с острите си живи очи.

— Тук съм си, къде да съм — отвърна най-сетне той, ужасно уморен.

Може би всеки момент щеше да рухне на земята. Тя отново с надежда подхвани борбата с дръжката. Може пък допълнителната щипка прах да бе развалила нещата. Или все прекалявам, или се показвам скръндза, помисли си ядосано тя. Никога не си правя магиите *точно*, дявол да го вземе!

— Чарли, искам само да имам някой, с когото да си дърдоря вечер, да си греем ръцете на огъня. Някой да донесе съчки сутрин, да ми е разтуха! Нищо друго не искам, синко, само компанията ти. — Млясна с устни. — Виж какво, Чарлз, излез оттам и ще те *научи* на разни неща!

— Какви неща? — подозрително попита Чарли.

— Как да купуваш евтино и да продаваш скъпо. Да хващаш бяла невестулка, да режеш главата ѝ и да я държиш топла в задния си джоб. Ей такива!

— Ау — каза Чарли.

— Как да не те лови куршум — забърза тя. — Така че ако някой те гръмне, да не ти стане нищо.

Чарли не отвърна и тя шепнешком започна да му казва тайната.

— В петък на пълнолуние изкопаваш корен от мише ухо и го носиш на врата си, вързан с бяла коприна.

— Ти си луда — каза Чарли.

— Ще те науча как да спираш кръв, как да накараш животно да замръзне, да помагаш на слепи коне да прогледнат, на всичко ще те науча! Как да цериш подута крава и побесняла коза. Ще ти покажа как да ставаш невидим!

— О — каза Чарли.

Сърцето на Старицата заби като тамбурина на Армията на спасението.

Дръжката се завъртя отвътре.

— Поднасяш ме — рече Чарли.

— Не, не те поднасям! — възклика Старицата. — Чарли, ще те направя като прозорец, да се вижда право през тебе. Как само ще се изненадаш!

— Наистина невидим ли?

— Наистина невидим!

— И нали няма да ме сграбчиш, ако изляза?

— Няма и да те докосна, синко.

— Ами, добре тогава — с нежелание измънка той.

Вратата се отвори. Чарли стоеше на прага бос, с наведена глава, опрял брадичка в гърдите си.

— Направи ме невидим — каза той.

— Първо трябва да хванем прилеп — отвърна Старицата. — Почвай да търсиш!

Даде му малко сушено телешко и го загледа как се катери по едно дърво. Качи се много нагоре и ѝ бе хубаво да го вижда там, бе хубаво да е при нея след всички тези години сама, без да има на кого едно „добро утро“ да каже, освен на нацвъканото от птиците и сребристите следи на охлювите.

Скоро от дървото падна прилеп със счупено крило. Старицата го сграбчи, както се мяташе топъл и пищеше, оголил порцеланови зъби, а Чарли се спусна след него, стискаше здраво клони и викаше доволно.

Вечерта, когато луната заръфа дъхавите върхове на боровете, Старицата извади от широката си синя дреха дълга сребърна игла.

Прикрила вълнението си и трепетното си очакване, впери поглед в мъртвия прилеп и хvana здраво-здраво иглата.

Отдавна бе разбрала, че магиите ѝ се провалят независимо от цялото потене, от солите и серите. Но винаги си ще мечтала, че някой ден може да заработят, да разцъфнат в алени цветя и сребърни звезди и да докажат, че Бог е простил за розовото ѝ тяло и розовите ѝ грехове, за горещото ѝ тяло и горещите ѝ мисли на младини. Засега Бог не бе дал знак и не бе казал ни думица, но никой освен Старицата не знаеше за това.

— Готов ли си? — обърна се към Чарли, който седеше на пода, прегърнал коленете си с настърхнали ръце, зяпнал от вълнение.

— Готов — прошепна той, трепереше.

— Ето! — Тя заби иглата дълбоко в дясното око на прилена. —

Така!

— Ох! — изкрешя Чарли и скри лице в длани.

— Сега го завивам в кърпа на райета, и ето, сложи го в джоба си, дръж го при тебе, прилена и всичко. Хайде!

Той пъхна муската в джоба си.

— Чарли! — уплашено писна тя. — Чарли, *къде* си? Не те виждам, дете!

— Тук! — Той подскочи и слабата светлина пробяга на червени ивици по тялото му. — Тук съм, бабо!

Загледа трескаво ръцете, краката, гърдите и пръстите си.

— Тук съм!

Тя сякаш гледаше как хиляди светулки прехвърчат насам-натам пред нея в лудия нощен въздух.

— Чарли, ама че *бързо* стана! Изчезна като птичка! Върни се, Чарли, *върни* се при мен!

— Но аз съм *тук*! — извика той.

— Къде?

— До огъня, до огъня! И... и мога да се видя. Хич не съм невидим!

Старицата разтърси кльощави страни.

— Разбира се, че *ти* ще виждаш *себе си*! Всеки невидим вижда себе си. Иначе как би могъл да ядеш, да ходиш и да обикаляш? Чарли, пипни ме. Пипни ме, за да знам къде си.

Той нерешително протегна ръка.

Тя подскочи, уж уплашена от докосването му.

— Ох!

— Ама наистина ли *не можеш* да ме видиш? — попита той. —
Наистина ли?

— Абсолютно нищичко от теб не виждам!

Избра си едно дърво и заби в него блестящите си очи, като внимаваше да не погледне към момчето.

— Ама *този* път наистина стана! — Въздъхна с почуда. —
Ихааа! Най-бързата невидимост, която съм правила! Чарли. Чарли, как
се *чувстваш*?

— Като поточе — целият съм развълнуван.

— Ще се успокоиш.

След известно време добави:

— Е, какво ще правиш сега, като стана невидим?

Усети как през главата му минават какви ли не мисли.
Приключения напираха и танцуваха като адски пламъчета в очите му, а
малко зяпналата уста ѝ каза какво е да си момче, въобразяващо си, че е
като планински вятър.

— Ще тичам из полята, ще катеря снежни планини, ще отмъквам
бели пилета от фермите. Ще ритам розови прасета, когато не гледат.
Ще щипя хубави момичета по краката, когато спят, ще им дърпам
жартиерите в училище. — Погледна Старицата и с блестящия крайчец
на очите си тя видя как нещо лошо изкриви лицето му. — И други
работи ще правя, ще правя, и още как.

— Само на мен не опитвай — предупреди го Старицата. —
Крехка съм като пролетен лед и с мен трябва полека. — И после: — А
вашите?

— Какво нашите?

— Не можеш да се върнеш така у дома. Ще им изкараш ангелите.
Майка ти ще припадне като отсечено дърво. Мислиш ли, че ще искат
да се мотаеш такъв из къщата и майка ти да те вика на всеки три
минути дори когато си до нея?

Чарли не беше обмислил това. Като че ли малко поохладня,
прошепна едно „Брей!“ и опипа внимателно костите си.

— Ще си страшно сам. Хората ще гледат през теб като през
стъкло, ще те бълскат, защото няма да виждат, че си пред тях. А
жените, Чарли, *жените*...

Той преглътна.

— Какво жените?

— Никоя няма да те погледне втори път. И никоя няма да поиска да я целува уста, която дори не може да види!

Чарли замислено зарови бос крак в пръстта и се намуси.

— Е, все пак си е добре да съм невидим. Ще се забавлявам. Просто ще съм много внимателен, това е. Ще стоя по-далеч от каруци, от коне и от тате. Той стреля и при най-малкия шум. — Чарли примигна. — Ха, че като съм невидим, ще помисли, че пред вратата има катерица, и ще ме напълни със сачми. Ох...

Старицата кимна на дървото.

— Доста вероятно.

— Тогава — бавно реши той — ще остана невидим тази вечер, а утре ще ме направиш отново както преди.

— Ама че създания има, все искат да са онова, което не могат да станат — сподели Старицата с едно бръмбарче на дървото.

— Какво искаш да кажеш? — попита Чарли.

— Ами, че ще бъде много трудна работа да те направя както преди — обясни тя. — Ще е нужно малко *време*, докато магията се износи. Както се изноства и избелява палто, момчето ми.

— Ти! — извика той. — Ти ми го направи! И сега ти ще ме върнеш, ти ще ме направиш видим!

— Спокойно де. Ще се износи. Ту ръка, ту крак, лека-полека.

— Как ще изглеждам тогава, вървя си сред хълмовете и се вижда само едната ми ръка!

— Като петокрила птица, подскачаща по камъните.

— Или пък крак!

— Като малко розово зайче, скачащо в храстите.

— Или пък главата ми се носи из въздуха!

— Като космат балон от карнавал!

— Колко ще мине, докато стана *цял*? — попита той.

Тя предположи, че ще може и да му мине за година.

Той изстена. Започна да хлипа, да хапе устни и да стиска юмруци.

— Ти ме омагьоса, ти го направи, ти си виновна! Сега няма да мога да се върна вкъщи!

Тя намигна.

— Но пък можеш да останеш *тук*, дете. Остани при мен и ще те гледам като писано яйце.

— Нарочно го направи! — избухна той. — Ах ти, лоша стара вешице, искаш да ме задържиш при теб!

И на мига изтича през шубраците.

— Чарли, върни се!

Никакъв отговор, само топуркане на крака по меките тъмни чимове и задавен плач, който бързо се отдалечи.

Тя почака, след което си запали огън.

— Ще се върне — прошепна и продължи да мисли на глас. — И сега ще си имам компания през пролетта и през цялото лято. А после, когато ми омръзне и ми се прииска тишина, ще го пратя у дома.

Чарли се върна безшумно с първата сива зора, плъзна се по покритата със слана трева към мястото, където Старицата се беше проснала като избелял клон до разпиляната пепел.

Седна на едни речни камъчета и се загледа в нея.

Тя не посмя да го погледне. Не беше издал нито звук, така че откъде да знае, че е някъде наоколо?

Той седеше и по бузите му се виждаха следи от сълзи.

Като се преструваше, че току-що се е събудила (макар да не бе мигнала през нощта), Старицата се надигна с мърморене и прозевки и се обърна към изгрева.

— Чарли?

Очите ѝ се mestеха от борове към пръст, към небето, към далечните хълмове. Извика го няколко пъти, после понечи да се обърне право към него, но спря.

— Чарли? Ей, Чарлз! — извика тя и чу как ехото повтаря същото.

Седна и се подсмихна — той беше тук, съвсем близо до нея, но въпреки това тя трябваше да се прави, че е сама. Може пък да бе почувстввал растежа на тайната сила, може пък да се чувстваше защищен от света и определено бе доволен от това, че е невидим.

— Къде ли се е запияло туй момче? Само да издаде някакъв звук, може пък и да му изпека закуска.

Започна да вади продуктите, раздразнена от упоритото му мълчание. Опече парче бекон на тънка здрава пръчица.

— Миризмата ще го хване за носа — промърмори тя.

И докато беше обърната с гръб, той грабна бекона и го лапна.
Тя се извъртя бързо.

— Господи! — Огледа се подозрително. — Чарли, *ти* ли си?
Чарли избърса уста с ръкав.

Тя обиколи поляната, правеше се, че се мъчи да го намери.
Накрая ѝ хрумна нещо, престори се на сляпа и тръгна право към него,
като опипваше.

— Чарли, къде си?

Бърз като стрела, той я избягваше, приклекаше, отскачаше.

Тя напрегна цялата си воля, за да не го подгони — не можеше да
гони невидими момчета, затова седна намръщена и се опита да изпече
още бекон. Но той крадеше всяко ново парче и бягаше надалеч. Накрая
тя извика с пламнали бузи:

— Зная къде си! Ето *там!* Чувам те как тичаш! — Посочи към
него, но не съвсем точно. Той отново побягна. — А сега си там! Там,
ей там!

През следващите пет минути сочеше във всички посоки.

— Чувам те как газиш тревата, тъпчеш цветята, чупиш съчки.
Имам чудни уши, чувствителни като рози. Чуват дори как звездите се
движат!

Той безмълвно избяга сред боровете.

— Не можеш да ме чуеш, ако седна на камък. Така че просто ще
седя!

Цял ден седя на каменната си наблюдателница, на свежия вятър,
неподвижен, смучещ бузи.

Старицата събра дърва в гората; усещаше как погледът му лази
по гърба ѝ. Искаше ѝ се да извика — „О, виждам те, виждам те! Само
те излъгах, че има невидими момчета! Ето те там!“ Но прегълтна
напъна и стисна устни.

На другата сутрин той стана злобен. Започна да скача зад
дърветата. Да ѝ прави музуни, да криви устни, да опъва уста и очи с
пръсти, да разтваря ноздри, така че можеш да надникнеш вътре и да
видиш какво си мисли мозъкът му.

Веднъж тя изпусна подпалките си. Престори се, че се е стреснала
от синя сойка.

Той направи движение, сякаш иска да я удуши.

Тя трепна мъничко.

Престори се, сякаш ще я ритне в пищялите и ще я наплюе по бузата.

Тя понесе всичко, без да ѝ мигне окото.

Изплези ѝ се, издаваше странни звуци. Помръдна уши и нея я напуши смях, а накрая не издържа и се разсмя, но бързо оправда смеха си.

— На саламандър седна! Как изпукна само!

По обед цялата лудница стигна върха си.

Точно тогава Чарли изскочи пред нея — гол-голеничък!

Старицата едва не падна от изненада! „Чарли!“ — едва не извика.

Чарли тичаше гол нагоре по един хълм и надолу по друг — гол като деня, гол като луната, гол като слънцето, гол като новоизлюпено пиле, краката му се размахваха и шумоляха като крилете на ниско прелитащи птички.

Старицата си държеше езика зад зъбите. Какво можеше да каже? Чарли, иди да се облечеш? Засрами се? Спри? Това ли? Ох, Чарли, Чарли! Господи! Можеше ли да го каже? Е?

Гледаше го как танцува на голямата скала, гол както го е майка родила, как подскача бос, пляска се по коленете, гълта и издува корем, все едно е цирков балон.

Тя затвори очи и започна да се моли.

След три часа се предаде.

— Чарли, Чарли, ела! Имам да ти *кажа* нещо!

Той се появи като отронен лист. Облечен, слава Богу.

— Чарли — каза тя, загледана към боровете. — Виждам големия десен пръст на крака ти. *Ето* го!

— Наистина ли?

— Да — много тъжно каза тя. — Като рогата жаба на тревата. А тук, ето го лявото ти ухо, виси във въздуха като розова пеперуда.

Чарли затанцува радостно.

— Ставам видим, ставам видим!

Старицата кимна.

— Ето го и глезнена!

— Върни ми и *двата* крака! — заповядала Чарли.

— Имаш ги.

— Ами ръцете?

— Едната пълзи по кояното ти като дългоножка.

— А другата?

— И тя е плъзнала.

— А тяло имам ли?

— Оформя се идеално.

— Ще ми трябва и глава, за да си ида у дома, бабо.

Да си ида у дома...

— Не! — упорито и гневно отсече тя. — Не, нямаш глава.

Никаква глава нямаш!

Щеше да продължи до последния момент.

— Няма глава, няма глава — настояващето тя.

— Нямам ли? — изплака той.

— Да, Господи, да, да, ето ти я и глупавата глава — предаде се най-сетне тя. — А сега си ми върни прилепа с иглата в окото!

Той ѝ го метна.

— Ииии-хааа! — Викът му се понесе из долината и продължи да отеква дълго след като беше побягнал към къщи.

А тя вдигна подпалките с огромна суха умора и тръгна към колибата си, като въздишаше и мърмореше. И Чарли я следваше по целия път — сега *наистина* невидим, така че можеше само да го чува като паднала борова шишарка или ромон на скрит поток, като шумолене на катеричка в храстите; и по здрач седяха двамата с него, толкова невидим беше само, тя му предлагаше бекон, но той не искаше и трябваше да го яде сама, след което направи някои магии и легна да спи с Чарли, направен от съчки, парцали и камъчета, но въпреки това топъл и неин собствен син, сгушил се в люлеещите майчини ръце... и си говореха сънено за златни неща, докато зората не накара пламъците бавно, бавно да избледнеят...

ЗЛАТНОТО ХВЪРЧИЛО, СРЕБЪРНИЯТ ВЯТЪР

— Във формата на *prasе* ли? — възкликна мандаринът.

— Във формата на прасе — потвърди пратеникът и замина.

— О, що за лош ден в лоша година! — извика мандаринът.

Градчето Куон-Си оттатък хълма бе съвсем мъничко в детството ми. А сега е станало голям град и вече му строят стена.

— Но защо една стена на две мили оттук прави добрия ми татко тъй печален и гневен? — тихо попита дъщеря му.

— Строят си стената във формата на прасе! — обясни мандаринът. — Разбираш ли? Стената на нашия град е във формата на портокал. Прасето ще ни погълне, лакомо ще ни погълне!

— Ах.

И двамата се замислиха.

Животът е пълен със символи и поличби. Навсякъде се спотайват демони, смъртта плува във влажното на окото; плясъкът на крилото на чайка означава дъжд, държането на ветрилото *ето така*, наклонът на покрива и естествено дори градската стена — всичко това има огромно значение. Пътешественици и туристи, кервани, музиканти и артисти ще пристигнат тук, ще видят поличбите и ще си кажат — „Град като портокал? Не! Ще ида в града с формата на прасе, което яде всичко и трупа сланина, късмет и богатство!“

— Всичко е изгубено! — заплака мандаринът. — Тези символи и знаци вдъхват ужас. Лоши дни очакват града ни.

— Тогава извикай зидарите и храмовите строители — каза дъщеря му. — Ще ти шепна зад копринения параван какво да им кажеш.

В отчаянието си старецът плесна с ръце.

— Хей, зидари! Хей, строители на дворци и градове!

Бързо се явиха майсторите, познаващи добре мрамор и гранит, онекс и кварц. Мандаринът ги посрещна с огромно беспокойство,

очакваше шепота откъм копринения параван зад трона. Накрая той се разнесе.

— Повиках ви тук — каза шепотът.

— Повиках ви тук — високо произнесе мандаринът, — защото градът ни е с формата на портокал, а отвратителните жители на Куон-Си издигат стените си като ненаситно прасе...

И зидарите застенаха и заплакаха. Смъртта потропа с бастуна си във външния двор. Бедността се изкашля влажно в сенките на помещението.

— И затова, строители мои — каза шепотът, повтори мандаринът, — грабнете мистрии и камъни и променете формата на нашия град!

Архитекти и зидари ахнаха. Самият мандарин ахна, като осъзна какво е казал. Шепотът зашепна. Мандаринът продължи:

— И ще преправите стените на сопа, която да удря прасето и да го пъди!

Зидарите станаха с викове. Дори мандаринът, възхитен от собствените си думи, запляска с ръце и стана от трона.

— Бързо! — викна той. — На работа!

Когато хората си отидоха с усмивки и плам, мандаринът се обърна с огромна любов към копринения параван.

— Дъще, дай да те прегърна — прошепна той.

Никой не отговори. Той надникна зад паравана, но нея я нямаше.

Каква скромност, помисли си той. Измъкна се и ме остави с триумфа, сякаш цялата заслуга е моя.

Новината плъзна из града; хората славеха мандарина. Всички носеха камъни за стените. Пускаха се фойерверки, демоните на смъртта и бедността ги нямаше, докато всички се трудеха заедно. В края на месеца стената бе променена. Сега приличаше на здрава тояга, способна да прогони надалеч прасета, глигани, дори лъвове. Всяка нощ мандаринът спеше като щастлива лисица.

— Иска ми се да видя мандарина на Куон-Си, когато научи новината. Каква връвя и истерия ще има! Сигурно ще се хвърли от някоя планина! Още малко от това вино, дъще-която-мислиш-като-син.

Но радостта бе като зимно цвете; увехна бързо. Още същия следобед пратеникът се втурна в двореца.

— О, господарю, болести, ранна жалейка, лавини, скакалци и отровен кладенец!

Мандаринът се разтрепери.

— Градчето Куон-Си, което бе като прасе и което прогонихме, като преизградихме стените в могъща тояга, превърна триумфа ни в пепел. Построили са градските си стени като огромен огън, за да изгори тоягата!

Сърцето на мандарина се сви като есенен плод на старо дърво.

— О, боже! Пътешествениците ще ни отбягват. Търговците, прочели знаците, ще обърнат гръб на тоягата и ще предпочетат огъня, що завладява всичко!

— Не — каза шепотът като снежинка зад копринения параван.

— Не — каза стреснатият мандарин.

— Кажи на зидарите — каза шепотът като ромон на дъждовни капки — да построят нашите стени във формата на проблясващо езеро.

Мандаринът го каза на глас, сърцето му се стопли.

— И с водите на езерото — казаха шепотът и старецът — ще угасим огъня и ще го премахнем завинаги!

Градът отново се възрадва, научил как отново е спасен от блестящия повелител на идеи. Завтекоха се всички към стените, за да ги преобразят; пееха — е, вече не така гръмко, тъй като бяха уморени — и работеха, макар и по-бавно, тъй като през месеца, когато за първи път преустроиха стените, трябваше да загърбят търговия и поля и така бяха станали малко по-слаби и по-бедни.

После се заредиха дни ужасни и чудни, един в друг като кутийки със страшни изненади.

— О, повелителю — извика пратеникът, — Куон-Си превърна стените си в уста, която да изпие езерото ни!

— Тогава — каза повелителят, застанал много близо до копринения параван, — постройте нашите като игла, за да зашият устата!

— Повелителю! — крещеше пратеникът. — Направиха стените като меч, за да счупят иглата!

Разтреперан, повелителят се притисна към копринения параван.

— Тогава наредете камъните като ножница, да прибере меча им!

— Милост — изплака пратеникът на следващото утро, — работили са цяла нощ и сега стените им са като мълния, която да

унищожи ножницата!

Болести плъзнаха из града като глутница бесни кучета. Магазини затваряха. Жителите, работещи безспирно месеци наред по стените, сега приличаха на самата Смърт, тракаща белите си кости като музикални инструменти на вятъра. Погребения започнаха да се точат по улиците, макар да бе средата на лятото — време, когато всички би трябвало да се трудят и жънат. Мандаринът тъй се разболя, че заповяда да пренесат леглото му до копринения параван и от него даваше заповеди на строителите. Гласът зад паравана също бе отслабнал като ветрец в стряхата.

— Коун-Си е орел. Тогава нашите стени ще бъдат мрежа за орела. Те са слънце, което да изгори мрежата. Тогава ние ще сме луна, за да затъмним слънцето!

Подобно на ръждясала машина, градът изскърца и спря.

Накрая шепотът зад паравана възклика:

— В името на боговете, повикайте мандарина на Куон-Си!

В последния ден на лятото мандаринът на Куон-Си, много болен и отслабнал, бе внесен в двореца на нашия мандарин от четирима изгладнели носачи. Двамата бяха настанени един срещу друг. Дъхът им свистеше като зимен вятър. Един глас рече:

— Да сложим край на това.

Старците кимнаха.

— Това не може да продължава — каза слабият глас. — Народът не върши нищо освен да преправя стени ден след ден, час след час. Няма време за лов, за риболов, за любов, за добро отношение към предците и потомците на предците.

— Признавам го — казаха мандарините на Клетката, Луната, Копието, Огъня, Меча и на още много други неща.

— Изнесете ни на слънце — нареди гласът.

Старците бяха изнесени на слънце, на върха на малко хълмче. Мършави деца пускаха хвърчила-дракони в късния летен вятър, с цвета на слънцето, жабите и тревата, на морето, на монетите и на пшеницата.

Дъщерята на първия мандарин стоеше до леглото му.

— Вижте — промълви тя.

— Но това са само хвърчила — изхриптяха двамата старци.

— Но какво е хвърчилото на земята? — попита тя. — Нищо. Какво е нужно, за да бъде то прекрасно и наистина възвищено?

— Вятър, разбира се — отвърнаха двамата.

— А от какво се нуждаят небето и вятърът, за да бъдат *те* прекрасни?

— От хвърчило естествено — от много хвърчила, за да нарушат еднообразието. От летящи разноцветни хвърчила!

— Тогава ето какво — каза дъщерята на мандарина. — Ти, мандарине на Куон-Си, ще направиш последно преустройство на градчето си, за да прилича на вятър, ни повече, ни по-малко. А ние ще издигнем своите като златно хвърчило. Вятърът ще направи хвърчилото прекрасно и ще го понесе във висините. А хвърчилото ще разчупи еднообразието на вятъра и ще му даде цел и смисъл. Едното е нищо без другото. Така заедно ще открием красотата, сътрудничеството и дългия щастлив живот.

Тъй се зарадваха мандарините при тези думи, че се нахраниха за пръв път от много дни и силите им веднага се върнаха. Прегърнаха се, обсипаха се с похвали един друг, нарекоха дъщерята на мандарина момче, мъж, каменна колона, воин и истински незабравим син. После се разделиха и забързаха към градчетата си; пееха — слабо, но щастливо.

И тъй след време градчетата станаха Град на златното хвърчило и Град на сребърния вятър. И жънхеа реколтата, търговията тръгна отново, силите се върнаха, болестите избягаха като подплашени чакали. И всяка вечер жителите на Града на хвърчилото чуваха как свежият вятър ги поддържа. А хората от Града на вятъра слушаха как хвърчилото пее, шепти, издига се и ги прави красиви.

— Тъй да бъде — каза мандаринът пред копринения параван.

СИРЕНАТА

Навътре в студената вода, далеч от сушата, всяка вечер чакахме идването на мъглата — и тя идваше, а ние смазвахме месинговата машинария и запалвахме фара в каменната кула. Подобно на птици в сивото небе, двамата с Макдън изпращахме светлината — първо червена, после бяла, после отново червена — да се оглежда за самотни кораби. А ако не виждаха светлината, винаги разполагахме и с нашия Глас — силния, дълбок вик на Сирената, който разтърсваше парцалите мъгла, караше стреснатите чайки да се пръснат като тесте карти и разпенваше високите вълни.

— Самотен живот, но вече свикна с него, нали? — попита Макдън.

— Да — отвърнах аз. — Ти си добър разказвач, слава Богу.

— Е, утре е твой ред да идеш на сушата — усмихна се той. — Да танцуваш с момичетата и да пиеш джин.

— Макдън, за какво си мислиш, когато оставаш самичък тук?

— За тайните на морето.

Макдън запали лулата си. Беше седем без четвърт, студена ноемврийска вечер, отоплението бе включено, светлината въртеше опашката си във всички посоки, Сирената бутеше във високото гърло на кулата. На сто мили покрай брега нямаше нито едно градче — само път, който самотно излизаше от мъртвата вътрешност към морето, с две-три коли по него. Към това се прибавяха две мили студена вода, нашата скала и някой заблуден кораб.

— Тайните на морето — замислено каза Макдън. — Знаеш ли, че океанът е най-голямата проклета снежинка на света? Вълнува се, надига се, приема хиляди форми и цветове, и все е различен. Странна работа. Веднъж, преди години, бях сам тук и всички риби изведнъж изплуваха на повърхността. Нещо ги беше накарало да навлязат в залива и да изплуват, и сякаш трепереха и гледаха как светлината от кулата става ту червена, ту бяла, ту червена, ту бяла. Оттук виждах странните им очи. Направо изстинах. Бяха като огромна паунова

опашка и останаха до полунощ. После се изнизаха съвсем безшумно, милиони си отидоха. Помислих си, да не би да са изминали всички тези мили, за да дойдат на нещо като поклонение. Странна работа. Но помисли си само как ли им изглежда кулата, издигнала се на седемдесет стъпки над водата, как Богът-светлина проблясва от нея и как кулата гърми с чудовищния си глас. Никога вече не се върнаха. Но въпреки това не ти ли минава мисълта, че може да са били тук в Негово присъствие?

Потръпнах. Погледнах безкрайната сива поляна на морето, простирала се надалеч, идваща от нищото и продължаваща към нищо.

— О, морето си е пълно. — Макдън изпуфтя нервно с лулата си. Цял ден бе нервен, но така и не каза защо. — Въпреки всичките ни двигатели и тъй наречени подводници ще минат десет хиляди века, преди да стъпим на истинското дъно на потъналите земи, в приказните царства — и тогава ще познаем *истинския* ужас. Помисли си само, там долу е все още тристахилядна година преди Христа. Докато ние тук маршируваме под звука на тръби и режем от земята на съседа или кръзваме главата му, те живеят на дванайсет мили студ и мрак отдолу във време, старо като брадата на комета.

— Да, светът е много стар.

— Ела. Имам да ти кажа нещо, специално го пазих.

Изкачихме осемдесетте стъпала, без да бързаме, разговаряхме. Горе Макдън изключи осветлението в стаята, за да няма отражения в стъклата. Огромното око на фара бръмчеше и с лекота се въртеше в смазания си цокъл. Сирената ревеше отмерено, веднъж на всеки петнайсет секунди.

— Като никакво животно, нали? — Макдън кимна сам на себе си. — Голямо самотно животно, плачещо в нощта. Стои тук на ръба на десет милиарда години и вика на Дълбините: Тук съм, тук съм, тук съм. И Дълбините му отговарят, *наистина* му отговарят. Вече си тук от три месеца, Джони, затова по-добре да те подгответя. Горе-долу по това време на годината — каза той, изучавайки сумрака и мъглата, — нещо идва да посети фара.

— Ята риби като онези ли?

— Не, нещо друго е. Отлагах да ти го кажа, защото можеше да ме помислиш за побъркан. Но вече няма за кога да премълчавам — ако съм отбелязал правилно в календара от миналата година, ще се случи

именно тази нощ. Няма да се впускам в подробности, сам ще трябва да го видиш. Просто стой тук. Ако искаш, утре можеш да събереш чуvalа си, да вземеш моторницата, да вземеш колата си, дето я паркира на пристана на носа, да се върнеш у дома в малкото градче във вътрешността и да спиш нощем на запалени лампи. Нито ще те разпитвам, нито ще те обвинявам. Случва се вече три години подред, а едва сега с мен има някой, който да го потвърди. Само чакай и гледай.

Измина половин час, през който си разменихме само няколко думи. Когато умората ни налегна, Макдън започна да ми описва някои от идеите си. Имаше си теории и за самата Сирена.

— Един ден преди много години някакъв човек си вървял, спрят сред шума на океана на един студен мрачен бряг и казал, „Трябва ни глас, който да вика през водата и да предупреждава корабите; аз ще направя такъв глас. Ще направя глас като всичкото време и цялата мъгла, съществувала някога; ще направя глас като празно легло до теб през нощта, като пуста къща, когато отваряш вратата, като дърветата през есента, с окапали листа. Глас като писъка на отлитащите на юг птици, като ноемврийския вятър и рева на морето край твърдия студен бряг. Ще го направя тъй самотен, че никой да не го пропусне. Хората ще го чуват и душите им ще плачат, домашните огнища ще им се виждат по-топли и всички в далечните градчета ще се радват, че са си у дома. Ще създам този звук и апарат, ще го нарекат Сирената и който я чуе, ще познае тъгата на вечността и краткостта на живота“.

Сирената изрева.

— Измислих историята, за да се опитам да обясня защо това нещо идва всяка година при фара — тихо каза Макдън. — Мисля, че Сирената го зове и то идва...

— Но...

— Шипш! — прекъсна ме Макдън. — Ето там! — И кимна към Дълбините.

Нещо плуваше към кулата на фара.

Както казах, нощта бе студена; във високата кула бе студено, светлината светваше и угасваше, а Сирената ревеше и зовеше през гъстата мъгла. Не можеше да се види надалеч и не можеше да се види ясно, но дълбокото море се движеше към тъмната земя, гладко и спокойно, с цвета на сива кал, и ние двамата бяхме сами във високата кула. И ето, отначало далеч, се видя вълничка, последвана от вълна,

надигане, мехур, мъничко пяна. А след това от студената повърхност се показа глава — голяма тъмна глава с огромни очи, а след нея — шия. А после... не тяло, а още и още шия! Главата се издигна на цели четиридесет стъпки над водата върху прекрасната стройна тъмна шия. Едва тогава от дълбините се показа тялото, подобно на мъничък остров от черни корали, миди и раковини. Плясна опашка. Доколкото можех да преценя, чудовището бе дълго деветдесет-сто стъпки от главата до върха на опашката.

Не зная какво казах. Но казах нещо.

— Спокойно, момче, спокойно — прошепна Макдън.

— Но това е невъзможно!

— Не, Джони, *ние* сме невъзможни. *To* е същото, каквото е било и преди десет милиона години. *To* не се е променило. А *ние* и сушата сме се променили и сме станали невъзможни. *Nie!*

Съществото плуваше бавно и с някакво огромно мрачно великолепие далеч в ледените води. Мъглата ту го скриваше, ту го показваше и за миг заличаваше формата му. Едното от чудовищните очи улови, задържа и върна ярката светлина на фара — червена, бяла, червена, бяла, подобно на високо вдигнато кръгло огледало, изпращащо послание с някакъв първобитен шифър. Бе безмълвно като мъглата, през която плуваше.

— Това е някакъв динозавър! — Наведох се надолу, сграбчил здраво перилата.

— Да, от този вид.

— Но те са измрели!

— Не, само са се скрили в Дълбините. Дълбоко, дълбоко долу, в най-дълбоките Дълбини. Е, Джони, нима това не е дума на място? Дълбини. Целият студ, мрак и дълбоки потайности на света са се събрали в тази дума.

— Но защо, защо идва *тук*?

В следващия миг получих отговора.

Сирената изрева.

И чудовището отвърна.

През милиони години вода и мъгла се разнесе вик. Вик тъй изтерзан и самотен, че цялото ми тяло се разтресе. Чудовището извика към кулата. Сирената изрева. Чудовището отново извика. Сирената изрева. Чудовището отвори огромната си зъбата уста и излезлият от

нея глас бе като гласът на самата Сирена. Самотен, необятен и далечен. Гласът на изолация, на невидяно море, на студена нощ, на раздяла...

— Сега разбираш ли защо идва тук? — прошепна Макдън.

Кимнах.

— Цяла година горкото чудовище лежи някъде далеч, на хиляди мили в морето, незнайно колко дълбоко, и чака да му дойде времето. Сигурно е на милион години. Помисли си само, милион години чакане. *Tu* би ли могъл да чакаш толкова? Може би е последното от своя вид. Струва ми се, че е така. Както и да е, ето че преди пет години тук идват хора и построяват този фар. Монтират Сирената и я пускат отново и отново към мястото, където си потънал в сън и спомени за свят, в който има хиляди като теб, а сега си сам, съвсем сам в един чужд за теб свят. Свят, в който трябва да се криеш. А гласът на Сирената идва и си отива, идва и си отива, и ти се надигаш от тинестото дъно на Дълбините, очите ти се отварят като лещи на огромни обективи и тръгваш — бавно, бавно, защото си помъкнал целия океан на раменете си. А Сирената звучи през хиляди мили вода, слаб и познат глас, и пещта в теб лумва, и започваш бавно, бавно да се издигаш. Храниш се с кутища треска и бодливка, с реки от медузи, издигаш се бавно през есенните месеци, през септември, когато започват мъглите, през октомври, когато мъглите се сгъстяват и Сирената продължава да те вика. И в края на ноември, след като си свиквал с налягането ден след ден, след като си се издигал с няколко стъпки на час, вече си близо до повърхността и все още си жив. Трябва да си бавен: излезеш ли изведнъж, ще се пръснеш. Така че ти трябват три месеца да излезеш, а после дни, за да преплуваш студените води до фара. И ето те тук, тук в нощта, Джони, най-голямото чудовище на всички времена. И фарът те вика, дългата му шия се подава от водата като твоята, и тялото му е като твоето тяло, и най-важното — гласът е като твоя глас. Сега разбираш ли, Джони, разбираш ли?

Сирената изрева.

Чудовището отговори.

Разбирах го, разбирах всичко — милионите години самотно очакване на някой, който никога не ще се завърне. Милионите години самота на дъното на морето, безумието на времето там, когато небесата са се изчистили от летящи гущери, блатата във вътрешността са пресъхнали, гигантските ленивци и саблезъбите тигри са имали своите

епохи и са потънали в асфалтовите езера, а хората са тичали по хълмовете като бели мравки.

Сирената изрева.

— Миналата година обикаляше и обикаляше цяла нощ — каза Макдън. — Не идваше много наблизо, сякаш беше объркано. Или може би уплашено. И малко ядосано, след като е изминал целия този път. А на следващия ден най-ненадейно мъглата се вдигна, грейна слънце и небето стана синьо като картина. И чудовището се махна от горещината и тишината и не се върна повече. Сигурно цяла година е премисляло станалото оттук и оттам.

Сега чудовището бе само на стотина метра и със Сирената си крещяха един на друг. На светлините на фара очите му бяха огън и лед, огън и лед.

— Това е животът — каза Макдън. — Някой винаги очаква някого, който пък никога не се прибира. Винаги някой обича нещо повече, отколкото нещото обича него. И накрая ти се иска да унищожиш нещото, каквото и да е то, само и само да не те наранява повече.

Чудовището се втурна към фара.

Сирената изрева.

— Да видим какво ще стане — каза Макдън.

Изключи Сирената.

Последвалата минута тишина бе тъй напрегната, че чувахме биенето на сърцата си в остькленача част на кулата и бавното, мазно въртене на фара.

Чудовището спря, замръзна на място. Огромните му очи-фенери примигнаха. Устата му зейна. Чу се тътен като от изригващ вулкан. То завъртя глава насам-натам, сякаш търсеше звуците, сега потънали някъде в мъглата. Взря се във фара. Изтънна отново. После очите му пламнаха. Надигна се, разбивайки водата, и се втурна към кулата. В очите му гореше ярост и мъка.

— Макдън! — викнах. — Включи Сирената!

Макдън затърси пипнешком копчето, но докато го натискаше, чудовището отново се изправи. Зърнах за миг гигантските лапи, блестящата люспеста кожа в ципите между подобните на пръсти израстъци, посягащи към кулата. Огромното око от дясната страна на измъчената глава светеше пред мен като котел, в който можеш да

паднеш с писъци. Кулата се разтърси. Сирената изрева; чудовището също изрева. Сграбчи кулата, захапа стъклото и то се пръсна върху нас.

Макдън ме сграбчи за ръката.

— Надолу!

Кулата се разлюля, трепна и започна да поддава. Сирената и чудовището ревяха. Запрепъвахме се и едва не се изтъркаляхме надолу по стълбите.

— Бързо!

Стигнахме долу точно когато кулата започна да се срутва отгоре ни. Скрихме се под стълбите в малкото каменно мазе. Последваха хиляди разтърсвания от дъжда камъни; Сирената внезапно мълкна. Чудовището се хвърли върху кулата. Тя падна. Двамата с Макдън клечахме, вкопчени един в друг, докато светът ни се сриваше.

После всичко приключи, остана единствено мракът и плясъкът на морето върху голите камъни.

Това и другият звук.

— Слушай — тихо рече Макдън. — Слушай.

Зачакахме. И тогава започнах да го чувам. Отначало мощно всмукване на въздух, после риданието, смущението, самотата на огромното чудовище, свило се върху камъните отгоре ни, така че противната воня на тялото му изпълваше въздуха на мазето. Съществото изпъшка и изплака. Кулата я нямаше. Светлината я нямаше. Онова, което го бе призовавало през милиони години, го нямаше. И чудовището отваряше уста и надаваше мощнни ревове. Ревовете на Сирената, отново и отново. И сигурно корабите далеч в морето, които не можеха да видят светлината на фара или каквото и да било друго, са си мислили — ето го самотния глас, сирената на Самотния залив. Всичко е наред. Заобиколили сме носа.

И така продължи през остатъка от нощта.

Следващия следобед, когато спасителите ни изкопаха от затрупаното ни убежище, жълтото слънце грееше ярко.

— Срути се отгоре ни, цялата — мрачно обясни господин Макдън. — Няколко вълни ни удариха здраво и фарът просто се срути.

Ощипа ме по ръката.

Нямаше нищо за гледане. Океанът бе спокоен, небето — синьо. Единственото странно нещо бе страхотната воня на водорасли от

зелената слуз, покриваща падналата кула и крайбрежните скали. Бръмчаха мухи. Пустият океан разбиваше вълни в брега.

На следващата година построиха нов фар, но междувременно си бях намерил работа в малкото градче, а също жена и малка уютна къща, която светеше с жълта светлина в есенните нощи; вратите бяха заключени, а от комина се виеше дим. Макдън пък стана господар на новия фар, построен по собствените му указания от железобетон. „За всеки случай“, бе обяснил той.

Чудовището?

Никога вече не се появи.

— Изчезна — каза Макдън. — Прибрало се е в Дълбините. Научило е, че не можеш да обичаш прекалено силно на този свят. Върнало се е в най-дълбоките Дълбини, за да чака още миллион години. Горкото! Чака ли, чака, докато човекът идва и си отива от тази жалка мъничка планета. Чака и чака.

Седнах в колата си и се ослушаех. Не можех да видя нито фара, нито светлината му от Самотния залив. Чувах единствено Сирената, Сирената, Сирената. Като зова на чудовището.

Седях и ми се искаше да можех да кажа нещо.

ГОЛЯМАТА ИГРА НА ЧЕРНИТЕ И БЕЛИТЕ

Хората изпълниха местата зад телената ограда и зачакаха. Ние, децата, все още мокри от езерото, изтичахме с крясъци между белите къщички и край хотела на курорта и насядахме по пейките, оставяхме мокри отпечатъци с дупетата си. Горещото слънце грееше през високите дъбове около бейзболното игрище. Нашите бащи и майки в панталони за голф и леки летни рокли ни зашъткаха да стоим тихо и спокойно.

Гледахме с очакване към хотела и към задната врата на огромната кухня. Няколко тъмнокожи жени се появиха в шарената сянка и след десет минути незаетата лява част на трибуната се изпълни с цвета на току-що умитите им лица и ръце. Дори сега, когато си припомням онези далечни години, все още чувам звуците, които издаваха. В топлия въздух гласовете им бяха като тихо гугукане на гълъби.

Всички се оживиха и в ясното синьо небе на Уисконсин се понесе смях, когато вратата на кухнята се отвори широко и отвътре изтичаха големите и малките, тъмнокожите униформени сервитьори, чистачи, помощник-сервитьори, лодкари, готовачи, миячи на бутилки, продавачи на сода, градинари и работници от игрището за голф. Подскачаха весело и оголваха в усмивка чудесните си бели зъби, горди с новите си екипи с червени ивици, изльсканите им обувки се вдигаха и спускаха по зелената трева, докато обикаляха в лек бегом трибините и поздравяваха всичко и всички.

Ние, децата, нададохме писъци. Та това бяха Дългия Джонсън, който косеше градините, и Кавано, продавачът на газирана вода, Дребоська Смит, Пит Браун и Джиф Милър!

А ето го и Големия По! Закрещяхме още по-силно и запляскахме!

Големия По бе онзи, който се извисяваше всяка вечер край машината за пуканки при павилиона за танци на брега на езерото, от другата страна на хотела. Всяка вечер си купувах от него пуканки и той специално за мен слагаше повече масло.

Тропах с крака и крещях:

— Големия По! Големия По!

И той погледна към мен, разтегна устни в зъбата усмивка, махна и се разсмя.

Мама се огледа бързо с разтревожени очи и ме сръчка.

— Ш-ш-ш — каза тя. — Ш-ш-ш.

— Господи, Господи — обади се дамата до майка ми, вееше си със сгънатвестник. — Какъв ден само за чернокожите слуги, нали? Единственият ден в годината, когато излизат на свобода. Цяло лято очакват с нетърпение голямата игра между черни и бели. Но това не е нищо. Виждали ли сте ги на забавата с танци?

— Взехме си билети за нея — каза мама. — Довечера сме в павилиона. По един доллар билетът. Доста скъпо, бих казала.

— Е, аз винаги си казвам, че поне веднъж в годината можеш да се охарчиш — отвърна жената. — А гледката наистина си заслужава. Отвътре им идва това... как беше...

— Ритъм — подсказа мама.

— Именно — каза дамата. — Ритъм. Отвътре им идва. А и трябва да видите чернокожите камериерки в хотела. От цял месец купуват сатен в големия магазин на Медисън. И всяка свободна минута шият и се смеят. Видях някои от перата, които купиха за шапките си. С цветовете на синап и вино, сини и виолетови. О, каква гледка ще е само!

— Проветряваха смокингите си — обадих се аз. — Цяла седмица висяха простири зад хотела!

— Вижте ги само как пристъпват — каза мама. — Още малко и ще си помислиш, че ще спечелят състезанието от мъжете ни.

Чернокожите мъже тичаха напред-назад и викаха с високи и звънки, с ниски и лениви гласове. Далеч в центъра на игрището можеха да се видят проблясващи зъби, вдигнатите им голи черни ръце, които се размахваха и описваха кръгове, докато подскачаха нагоре-надолу и тичаха като зайци.

Големия По взе наръч бухалки, нарами ги на огромното си биче рамо и се затича в тръс край линията на първата база, отметнал глава и с широка усмивка. Устните му се извиваха, пееха:

*...ще танцувам без контрол
под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

Леко приклъкаше в такт с мелодията и размахващ бухалките като диригентски палки. Аплодисменти и смях се разнесоха от лявата трибуна, където седяха всички млади нетърпеливи момичета с пъстроцветни рокли и светнали кафяви очи. Движенията им бяха бързи, грациозни и топли движения — може би заради наситения цвят на кожата им. Смехът им бе като на плашливи птички; махаха на Големия По, а едно момиче викаше с тънък глас: „О, Големи По! О, Големи По!“

Докато Големия По приключващ танца си, бялата трибуна се присъедини вежливо към аплодисментите.

— Хей, Големи По! — викнах отново аз.

— Стига, Дъглас! — сряза ме мама.

Ето че и белите екипи изтичаха между дърветата. От нашата трибуна се разнесе рев и тропане. Белите играчи в блестящи бели екипи изтичаха на зеленото игрище.

— А, ето го чично Джордж! — възклика мама. — Виж го, не е ли чудесен?

Погледнах чично Джордж, подтичващ в спортен екип, но не и в спортна форма, защото чично има шкембе и гуша, която виси над всяка яка. Бързаше с останалите, като се мъчеше да дишаш и да се усмихваш едновременно, докато местеше късите си дебели крака.

— О, толкова добре изглеждат — с ентузиазъм рече мама.

Седях и гледах движенията им. Мама седеше до мен и мисля, че също сравняваше и мислеше, и видяното я изуми и разтревожи. С каква лекота се движеха чернокожите, като антилопи от някой пуснат на бавен ход филм за Африка, като неща от сънища. Бяха излезли като прекрасни лъскави кафяви животни, които не знаеха, че са живи, но живееха. И когато тичаха със своите спокойни, плавни и дълги крака, размахваха полуусгънати ръце и се усмихваха на ветреца, израженията им не казваха — „Вижте ме как тичам, вижте ме как тичам!“ Никак даже. Казваха замечтано, „Господи, колко е приятно да се тича. Усещаш ли как пружинира земята под мен? Господи, добре ми е.

Мускулите ми се движат като олио по костите ми и най-огромното удоволствие на света е да тичаш“. И те тичаха. В тичането им нямаше цел и решимост, а радост и живот.

Белите изпълниха тичането си, както изпълняваха и всичките си задължения. Чувстваш се неловко заради тях, защото са живи, но по много сбъркан начин. Винаги следят с крайчеца на окото дали ги гледаш. На негрите не им пушкаше дали ги гледат — те продължаваха да живеят, да се движат. Бяха толкова сигурни в играта, че вече не се налагаше да мислят за нея.

— Да, нашите изглеждат чудесно — повтори мама, макар и с доста сдържан тон. Беше видяла и сравнила отборите. Бе видяла как екипите отиват на цветнокожите като на манекени и как напрегнато и нервно белите са се напъхали и натикали в *своите* екипи.

Напрежението започна тогава.

Всички видяха какво става. Видяха как белите мъже приличат на сенатори в летни костюми. И се възхищаваха на грациозната непосредственост на цветнокожите. И, както се случва винаги, възхищението се превърна в завист, в подозителност, в раздразнение. Събуди разговори като:

— Онзи там е съпругът ми Том, на третата база. Защо не се поразмърда? Просто си *стои* там.

— Спокойно, не се притеснявайте. Ще се размърда, когато се наложи!

— Точно *това* казвам! Ето пример моят Хенри. Може и да не е активен през цялото време, но стане ли напечено... *тогава* го вижте. Ъъ... все пак поне да беше махнал с ръка. О, *ето!* Хей, Хенри!

— Вижте го как си играе Джими Коснър!

Погледнах. Среден на ръст бял мъж с луничаво лице и червена коса се правеше на клоун на игрището. Балансираше бухалка на челото си. От бялата трибуна се разнесе смях. Но бе от онзи смях, с който се смееш, когато се срамуваш от някого.

— Начало! — обяви съдията.

Хвърли се жребий. Черните удряха първи.

— По дяволите — каза мама.

Черните радостно изтичаха от игрището.

Големия По бе първи батър. Радостно закрещях. Той вдигна бухалката с една ръка като клечка за зъби, претегли я и я положи на

мощното си рамо, усмихващо се ослепително към трибуната с чернокожите жени. Кремавите им рокли се виеха около краката, спускащи се от пейките като стройни филизи; косите им се виеха причудливо около ушите. Големия По гледаше най-вече към дребната, изящна като на птиче фигурка на приятелката си Кетрин. Именно тя се грижеше за леглата в хотела и всяка сутрин почукваше на вратата като птичка и любезно питаше дали си се наспал, за да трябва да изхвърли старите кошмари и да донесе свежи завивки — защото трябва да се ползват само *веднъж*, благодарско. Големия По поклати глава, сякаш не можеше да повярва, че наистина я вижда на трибуната. После се обърна към питчъра, вдигна бухалката и лявата му ръка се отпусна свободно; очакваше пробните топки. Те профучаха край него, попадаха в отворената паст на ръкавицата на кетчъра и той ги мяташе обратно. Съдията изсумтя. Следващото мятане щеше да е начало на играта.

Големия По пропусна първата топка покрай себе си.

— Страаайк! — обяви съдията. Големия По смигна добродушно на белите.

Бам!

— Страйк двеее! — извика съдията. Топката полетя за трети път.

Големия По изведенъж се превърна в смазана машина; отпуснатата лява ръка хвана края на бухалката, тя се завъртя, удари — *Прас!* Топката бе изстреляна високо в небето, далеч към шумолящата линия дъбове, към езерото, в което безмълвно се плъзгаше бяла платноходка. Тълпата изрева, аз най-силно! Чичо Джордж побягна след топката на дебелите си къси крачета, ставаше все по-малък и по-малък в далчината.

Големия По остана за момент неподвижен, загледан в полета на топката. После се затича. С големи бавни подскоци обиколи базите и на връщане от трета база махна на цветнокожите момичета. Те наскочаха с писъци и замахаха в отговор.

Десет минути по-късно, след серия удари, тичане и превзети бази, Големия По отново излезе с бухалката. Мама се обърна към мен.

— Колко непочтителни са само!

— Но играта е такава — казах аз. — Имат само два аута.

— Но резултатът е седем на нула! — запротестира мама.

— Е, изчакайте само да дойде ред на *нашите* — каза дамата до мама и отпъди една муха с бледата си, покрита със сини вени ръка. —

Тези негри само се имат за голяма работа.

— Страйк две! — викна съдията, докато Големия По замахваше.

— През цялата седмица обслужването в хотела бе просто ужасно — каза жената до мама, взираше се в Големия По. — Камериерките говореха само за танцовото празненство, а поръчаш ли вода с лед, ти я носят след половин час, защото само шият.

— Първа топка! — викна съдията.

Жената занервничи.

— Ще се радвам тази седмица да приключи по-скоро, това ще видя.

— Втора топка!

— Няма ли да го *махнат*? — попита ме мама. — Да не са *полудели*? Така е — обърна се тя към съседката си. — Наистина, цяла седмица се държат странно. Снощи трябваше на два пъти да казвам на Големия По да сложи повече масло в пуканките. Сигурно се мъчеше да икономиса пари или нещо такова.

— Трета топка! — викна съдията.

Дамата до мама извика гневно и започна яростно да си вее с вестника.

— Господи, така си и *мислех*! Няма ли да е ужасно, ако *спечелят* играта? Може и *тъй* да стане, виждате ли. Може и *тъй* да стане.

Мама погледна към езерото, към дърветата, към ръцете си.

— Не разбирам защо чичо Джордж трябваше да играе. Само се излага. Дъглас, изтичай да му кажеш веднага да се откаже. И без това не е добре със сърцето.

— Аут! — викна съдията на Големия По.

— А-а-ах — въздъхна централната трибуна.

Смениха местата си. Големия По внимателно остави бухалката и тръгна покрай линията на базите. Белите заситниха от игрището зачервени и раздразнени, с големи потни петна под мишниците. Големия По погледна към мен. Намигнах му. Той също ми намигна. Тогава разбрах, че не е толкова тъп.

Беше пропуснал нарочно.

Дългия Джонсън щеше да е питчър за тъмнокожите.

Той с лека походка тръгна към кръга, разкършваше пръсти и свиваше юмруци.

Първият бял батър бе Кодимър, търговец на костюми от Чикаго.

Дългия Джонсън му пусна ударите с уморена, непретенциозна, контролирана точност.

Господин Кодимър сечеше. Господин Кодимър бълскаше. Накрая господин Кодимър успя да запрати топката до линията на трета база.

— Аут на първа база — извика съдията, ирландец, казваше се Махони. Втори с бухалката бе един млад швед, Морбен. Удари висока топка към центъра на игрището. Тя бе уловена от дребен закръглен негър, който не изглеждаше дебел, защото се движеше като гладка хълзгава топка живак.

Трети бе шофьор на камион от Милоуки. И той запрати топката към центъра. Ударът бе добър. С изключение на това, че се опита да превземе две бази. На втората го чакаше Дребосъка Смит с бяла топчица в тъмната си, тъмна ръка.

Мама посърна.

— Е, изобщо не *предполагах!*

— Почна да напича — каза дамата до нея. — Мисля, че е по-добре да се поразходя край езерото. Прекалено е горещо, за да седим и да гледаме глупави игри. Искате ли да дойдете с мен, госпожо? — попита тя мама.

По този начин минаха още пет подавания.

Резултатът бе единайсет на нула, а Големия По нарочно бе пропуснал три топки и на петата смяна от втората половина като батър отново излезе Джими Коснър. Цял следобед се бе правил на клоун, даваше съвети, все разправяше как точно ще удари топката, само да му дойде редът. Сега пое към мястото си, като се дуеше и перчеше. Завъртя шест бухалки с тънките си ръце, оглеждаше ги критично с блъскавите си зелени очички.

— Гледайте сега! — викна той към дамите. — Сега ще им покажа на черните момчета!

Дългия Джонсън се раздвижи бавно, подобно на увита около клон змия, готвеща се за внезапно нападение. Внезапно ръката му се оказа пред него, отвори се като черна змийска пасть и остана празна. А бялата топка се озова в ръкавицата със свистене като на бръснач.

— Страаайк!

Джими Коснър свали бухалката и изгледа яростно съдията. Дълго не каза нищо. После се изплю показвано до крака на кетчъра,

вдигна отново жълтата кленова бухалка и я завъртя така, че слънцето блесна в нея като нервен ореол. Извъртя я и я пълзна по тънкото си рамо, устата му се отвори и затвори над дългите пожълтели от никотина зъби.

Клан! — затвори се ръкавицата на кетчъра.

Коснър се обърна и зяпна.

Подобно на черен магъсник, кетчърът блесна със зъби и отвори ръкавицата. Вътре, подобно на бяло цвете, лежеше бейзболната топка.

— Страйк двеее! — обяви съдията в жегата.

Джими Коснър остави бухалката и се плесна с луничави ръце по бедрата.

— Да не искаш да кажеш, че това беше страйк?

— Точно така — отвърна съдията. — Вдигни бухалката.

— За да те тресна с нея по главата ли? — заяде се Коснър.

— Или играй, или отивай под душовете!

Джими Коснър задъвка, за да събере достатъчно слюнка, но после ядосано прегълтна и изпсува. Наведе се, вдигна бухалката и я постави на рамото си като мускет.

Трета топка! Малка, после все по-голяма и по-голяма, докато летеше към него. Удар! Жълтата бухалка светна като мълния. Топката се заизвива нагоре и нагоре. Джими полетя към първата база. Топката спря в небето, сякаш си мислеше за закона за притеглянето. На брега на езерото плисна вълна. Тълпата изрева. Джими тичаше. Топката взе решение и полетя надолу. Гъвкав защитник я чакаше долу, но я пропусна. Топката падна на тревата, но бързо бе вдигната и запратена към базата.

Джими видя, че ще бъде изгорен. И скочи към базата с краката напред.

Всички видяха как бутоните на обувките му се забиват в глезена на Големия По. Всички видяха червената кръв. Всички чуха вика, писъка, тежките облаци прах.

— Играх чисто! — запротестира Джими две минути по-късно.

Големия По седеше на тревата. Целият чернокож отбор се бе събрали около него. Докторът се наведе, опипа глезена, каза „Ммм“ и „Лошо. Ето така“. Намаза с някакво лекарство и сложи бял бинт.

Съдията изгледа Коснър с очи като студена вода.

— Отивай под душовете!

— Как ли пък не! — отвърна Коснър. Стоеше на първата база, издуваше бузи, размахваше луничави ръце. — Играх чисто. Оставам тук, дявол да го вземе! Никой негър няма да ме изведи от игра!

— Не — каза съдията. — Бял го направи. *Аз. Вън!*

— Той изпусна топката! Виж правилата! Играх чисто!

Съдията и Коснър стояха един срещу друг и се гледаха свирепо.

Големия По вдигна поглед от подутия си глезен. Гласът му бе плътен и вежлив, очите му спокойно изучаваха Джими Коснър.

— Да, игра чисто, господин съдия. Оставете го. Превзе я.

Стоях точно до него. Чух всичко. Заедно с няколко други хлапета бях изтичал на игрището да видя какво става. Мама ми викаше от трибуната да се връщам.

— Да, игра чисто — отново каза Големия По.

Всички цветнокожи се развикаха.

— Какво ти става, черньо? Да не падна по глава?

— Чухте ме — тихо отвърна Големия По. Погледна към доктора, който го превързваше. — Игра чисто. Нека остане.

Съдията изруга.

— Добре, добре. Играли е чисто!

Отдалечи се, стегнал рамене, със зачервен врат.

На Големия По му помогнаха да стане.

— По-добре не стъпвай на него — предупреди го докторът.

— Мога да вървя — предпазливо прошепна Големия По.

— По-добре не играй.

— Мога да играя — спокойно и уверено рече Големия По и поклати глава. Следите от сълзи засъхваха под белите му очи. — И ще играя *добре. Много добре*.

— Ох — промълви цветнокожият от втора база. Стори ми се странен възглас.

Цветнокожите се спогледаха, погледнаха Големия По, после Джими Коснър, небето, езерото, тълпата. После без много думи се разотидоха по местата си. Големия По пазеше равновесие, нараненият му крак едва докосваше земята. Докторът се опита да протестира. Но Големия По му махна да го остави.

— Готови за игра! — извика съдията.

Отново се върнахме по местата си. Мама ме ошипа по крака и ме попита защо не мога да стоя на едно място. Стана по-топло. Още три

или четири вълни плиснаха на брега на езерото. Зад телената ограда дамите си вееха, а мъжете се въртяха на местата си, правеха си сянка с вестници и намръщено гледаха Големия По, който се издигаше като секвоя на първата база. Джими Коснър се губеше в огромната сянка на тъмното дърво.

Младият Моберг излезе батър за нашите.

— Давай, шведе, давай, шведе! — разнесе се вик, самотен вик като на прежадняла птица от ярката зелена трева. Беше Джими Коснър. Централната трибуна се загледа в него. Черните глави се завъртяха откъм полето извън игрището; черните лица се обърнаха към него, загледаха тънкия му, нервно извит гръб. Сега той беше център на вселената.

— Давай, шведе! Покажи им на ленивите чернилки! — разсмя се Коснър.

Гласът му затихна. Цареше гробна тишина. Само вятерът шумолеше високо в клоните на дърветата.

— Хайде, шведе, покажи им как се удря...

Дългия Джонсън наклони глава от мястото на питчъра. Бавно и многозначително изгледа Коснър. Спогледа се бързо с Големия По, Джими Коснър забеляза размяната на погледи и прегълтна с мъка.

Дългия Джонсън не бързаше с приготовленията.

Коснър зае мястото си.

Дългия Джонсън бе готов да подава.

Коснър се върна към чантата, целуна ръката си и потупа бухалката. После вдигна поглед и се усмихна на публиката.

Питчърът отново нави дългата си еластична ръка, обви с черни пръсти кожената топка, замахна назад и — Коснър затанцува край първата база. Заподскача като маймуна. Питчърът не се обърна към него. Очите му го следяха потайно, коварно, развеселено. После с рязко извъртане на глава стресна Коснър. Той спря и се изхили подигравателно.

Третия път Дългия Джонсън се престори, че подава; Коснър се затича към втора база.

Топката профуча и спря в ръкавицата на Големия По на първа база.

Всичко сякаш замръзна. Само за секунда.

Слънцето в небето, езерото с лодките в него, трибуните, питчърът на позицията си с изнесена напред ръка, след като бе хвърлил топката; Големия По с топката в могъщата си черна ръка; играчите в маркираното пространство, прилекнали при удара; Джими Коснър, който тичаше и вдигаше пушилка прах — единственото движещо се нещо в целия летен свят.

Големия По се наведе напред, обърна се към втората база, замахна с огромната си дясна ръка и запрати бялата топка право по линията, докато тя не улучи главата на Джими.

В следващия миг магията се развали.

Джими Коснър лежеше проснат на изгорялата трева. Трибуните вряха и кипяха. Чуваха се ругатни, женски писъци, мъжете с тропот се спускаха по дървените стъпала. Цветнокожият отбор изтича от игрището. Джими Коснър остана да лежи. Големия По с безизразна физиономия изкуцука навън, разблъскваше белите мъже като щипки за пране, когато се опитваха да го спрат. Просто ги хващаше и ги захвърляше настани.

— Хайде, Дъглас! — изпищя мама и ме сграбчи. — Да се прибираме! Сигурно имат и ножове! О!

След стигналите почти до бунт вълнения родителите ми прекараха вечерта у дома в четене на списания. Всички съседни къщи бяха осветени. Чух музика в далечината. Измъкнах се през задната врата в лятната нощ и се затичах към павилиона за танци. Навсякъде светеше и звучеше музика.

На масите обаче не се виждаха никакви бели. Никой не бе дошъл на празненството.

Имаше само чернокожи. Жени с рокли от яркочервен и син сатен, мрежести чорапи, тънки ръкавици и шапки с пера, мъже с лъскави смокинги. Музиката трещеше с пълна сила. Сред цялата връвя, засмени, с блестящи обувки, прилякваци в такт, видях Дългия Джонсън и Кавано, Джейф Милър и Пит Браун, а също — куцащ — Големия По и момичето му Кетрин, и всички други градинари, лодкари, чистачи и камериерки, до един излезли на дансинга.

Около павилиона бе съвсем тъмно; звездите светеха в черното небе, а аз стоях отвън, залепил нос за прозореца, и дълго гледах.

Легнах си, без да разкажа на никого какво съм видял.

Лежах в тъмното, вдишвах аромата на зрели ябълки и слушах заспалото езеро и далечната прекрасна музика. И малко преди да се унеса, отново чух онзи последен куплет:

*...ще танцувам без контрол
под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

БРОДЕРИЯ

В сумрака на късния следобед верандата бе пълна с проблясване на игли, като движения на привлечени от светлината сребърни насекоми. Трите жени мърдаха устни над заниманието си. Телата им едва доловимо се накланяха назад и напред и люлеещите се столове се поклащаха и мърмореха. Всяка гледаше в ръцете си, сякаш внезапно бе забелязала в тях собственото си туптящо сърце.

— Колко е частът?

— Пет без десет.

— След малко ще трябва да ставам да чистя грах за вечеря.

— Но... — каза едната от тях.

— О, вярно. Забравих. Ама че съм глупава... — Първата жена замълча, остави бродерията си и погледна през отворената врата на верандата и топлия интериор на спокойната къща към притихналата кухня. На масата имаше нещо, което повече от всичко друго приличаше на символ на домашния уют — купчина прясно измит грах в спретнати гъвкави шушулки, очакваща пръстите й да го извадят на бял свят.

— Иди го изчисти, ако от това ще ти стане по-добре — каза втората жена.

— Не — отсече първата. — Няма. Просто няма да го направя.

Третата въздъхна. Бродираше роза, листо и маргаритка на зелен фон. Иглата й равномерно се издигаше и изчезваше.

Втората жена се бе заела с най-фината и нежна бродерия от трите и сръчно бодваше, намираше и връщаше бързата игла в безкрайните ѝ пътешествия. Бързите ѝ черни очи следяха всяко движение. Цвете, човек, път, слънце, къща; сцената се оформяше под ръката ѝ — миниатюрна прелест, съвършена до най-малката подробност.

— Май в дни като този ръцете ти винаги трябва да си намират нещо за правене — каза тя и другите кимнаха, колкото да разлюлеят столовете още малко.

— Мисля си, че душите ни са в ръцете ни — каза първата. — Защото с тях правим *всичко* на този свят. Понякога ми се струва, че не ги използваме и на половината от онова, на което са способни; за главите спор няма, тях определено не използваме.

Всички се загледаха още по-усърдно в онова, което вършеха ръцете им.

— Да — каза третата. — Когато спреш и погледнеш назад към живота си, сякаш не си спомняш толкова лицата, колкото ръцете и какво са правели.

Преброиха наум повдигнатите капаци, отворените и затворени врати, откъснатите цветя, сготвените вечери — всичко това с бавните си или бързи пръсти, според стила и навиците си. Погледнеш ли назад, виждаш бързо движещи се ръце като в магьоснически сън, широко отварящи се врати, вдигнати капаци, размахвани метли, пляскане на хлапета. Чуваш само шумоленето на мяркащи се розови ръце; всичко останало е сън без звуци.

— Няма да пригответя вечеря за днес, нито за утре, нито за вдругиден — каза третата.

— Няма да отваряме и затваряме прозорци.

— Няма да слагаме въглища в печката в мазето през зимата.

— Няма да събираме изрезки с готварски рецепти.

И изведенъж заплакаха. Сълзите се стичаха безмълвно по лицата им и қапеха върху бродерийте, над които играеха пръстите им.

— Това няма да оправи нещата — каза най-сетне първата и докосна с опакото на палеца си долните си клепачи, първо единия, после другия. Погледна си пръста. Беше мокър.

— Е, вижте какво направих! — възклика раздразнено втората жена.

Другите спряха и погледнаха. Втората дама вдигна бродерията си. Сцената бе съвършена с това изключение, че докато бродираното жълто слънце грееше над бродираното зелено поле и бродираният кафяв път лъкатушеше към бродирана розова къща, в лицето на стоящия на пътя човек имаше нещо нередно.

— Ще се наложи да я разшия цялата, за да я оправя — каза втората жена.

— Колко жалко. — Всички се взираха напрегнато в красивата бродерия с дефекта.

Втората дама започна сръчно да маха конците с мъничка проблясваща ножица. Ред по ред картината се разваляше. Жената дърпаше и късаше почти със злоба. Лицето на мъжа изчезна. Тя продължи да вади конците.

— Какво правиш? — обади се другата жена.

Наведоха се да видят какво е станало.

Мъжът бе изчезнал от пътя. Беше го махнала целия.

Другите се върнаха към бродериите си, без да кажат нищо.

— Колко е часът? — попита една от жените.

— Пет без пет.

— Точно за пет ли е определено?

— Да.

— И не са сигурни какво точно ще се случи, така ли?

— Да, не са сигурни.

— А защо не ги спряхме, преди нещата да стигнат толкова далеч?

— Двойно по-голямо е, отколкото е било някога. Не, десет пъти. А може би и хиляда.

Зачакаха на верандата сред миризмата на рози и окосена трева.

— Колко стана часът?

— Пет без една.

Иглите проблясваха със сребрист пламък. Стрелкаха се като ято мънички метални рыбки в смрачаващия се летен въздух.

Някъде далеч като че ли избръмча комар. После се чу нещо като бързо барабанене. Трите жени наклониха глави и се заслушаха.

— Нищо няма да чуем, нали?

— Казват, че няма.

— Може пък да се държим като глупачки. Може пък да премине и след пет часа ще чистим грах, ще отваряме врати, ще бъркаме супи, ще мием чинии, ще пригответваме обеди, ще белим портокали...

— Да, как ли ще се смеем, като се сетим, че сме се уплашили от някакъв стар експеримент!

Размениха си кратки усмивки.

— Пет часът.

При тези думи и трите се смылчаха и отново се заеха с работата си. Пръстите им полетяха. Лицата им бяха наведени към бродериите. Ръцете им се движеха трескаво. Върху платта се появяваха люляци и

треви, къщи и пътища. Не продумваха дума и в потъналата в тишина веранда се чуваше дишането им.

Минаха трийсет секунди.

Втората жена най-сетне въздъхна и започна да се отпуска.

— Май все пак ще *ида* да олюоща оня грах за вечеря — каза тя. —

Аз...

Нямаше време дори да повдигне глава. Някъде с периферното си зрение видя как светът блясва и лумва в пламъци. Остана с наведена глава, защото знаеше какво означава това. Не погледна нагоре, не го направиха и останалите; и в последния миг пръстите им летяха; не се озърнаха да видят какво става с околността, с градчето, с къщата, дори с верандата. Взираха се единствено в украсата под бързо движещите се ръце.

Втората жена гледаше как едно бродирano цвете изчезна. Опита се да го направи отново, но то пак изчезна, последвано от пътя и тревите. Гледаше как огънят едва ли не със забавено движение подхваща бродираната къща и изкъртва дъските й, как откъсва всяко листо от малкото зелено дърво в обръча, как самото слънце от бродерията се разпада. После огънят подхвани движещия се връх на иглата, докато тя продължаваше да проблясва; гледаше как огънят тръгва по пръстите, ръцете и тялото й, как размотава чилето на собственото й същество тъй прилежно, че не можеше да не го види в цялата му дяволска красота, как разплита картината. Така и не разбра какво е станало с другите жени, с мебелите или с бряста в двора. Защото сега — да, точно сега! — огънят скубеше бялата бродерия на плътта й, розовата нишка на бузите й и накрая намери сърцето й — нежна червена роза, ушита с огън, — и изгори свежите нежни бродирани листенца, едно по едно...

ЗЛАТНИТЕ ЯБЪЛКИ НА СЛЪНЦЕТО

— Юг — каза капитанът.

— Но в космоса просто *няма* посоки на света! — възрази екипажът.

— Когато летиш към слънцето и всичко става жълто, топло и лениво, тогава пътуваш в една-единствена посока — отвърна капитанът. Затвори очи, помисли си за димящата топла далечна страна и леко въздъхна. — Юг. — Кимна бавно на себе си. — Юг.

Ракетата се наричаше „Копа де Оро“, а също така „Прометей“ и „Икар“, а целта им наистина бе ослепителното обедно слънце. С огромно въодушевление бяха натоварили на борда две хиляди бутилки кисела лимонада и хиляда бира с бели капачки за това пътуване до необятната Сахара. И сега, докато слънцето кипеше на среща им, те си спомняха стихове и цитати.

— „Златните ябълки на слънцето“?

— Йейтс.

— „Не бой се веч от слънчевата жега?“

— Шекспир, разбира се!

— „Чаша злато“? Стайнбек. „Златният съд“? Стивънс. Ами златното гърне в края на дъгата? Господи, *ето* го името на нашата траектория. Дъга!

— Температура?

— Хиляда градуса по Фаренхайт!

Капитанът гледаше през огромната затъмнена леща на илюминатора — и там наистина се виждаше слънцето, а да отиде до това слънце, да го докосне и да открадне завинаги частица от него бе неговата съкровена и единствена мечта. Корабът бе съчетание на хладната изтънченост и хладнокръвната практичност. В покритите с лед и млечнобял скреж коридори цареше амонячна зима и се носеха снежни вихри. Всяка искра от огромната пещ, всяко малко пламенно дихание, проникнало случайно през здравия корпус на кораба, щеше

да се натъкне на зима, спотаена тук като най-студени февруарски часове.

— Температура — две хиляди градуса! — промърмори аудиотермометърт в арктическата тишина.

Падаме, помисли си капитанът. Падаме като снежинка в топлия скут на юни, в горещия юли, в подлудяващия пек на август.

— Три хиляди градуса по Фаренхайт!

Пладне. Лято. Юли.

— Пет хиляди градуса по Фаренхайт!

И накрая капитанът произнесе със спокойствието на цялото пътуване:

— Сега докосваме слънцето.

При тази мисъл очите им заблестяха като стопено злато.

— Седем хиляди градуса!

Странно как механичният термометър може да звуци развълнувано, макар да притежаваше единствено лишен от емоции стоманен глас.

— Колко е *часът*? — попита някой.

Всички се усмихнаха.

Заштото сега съществуващо само слънцето, слънцето и единствено слънцето. То бе всеки хоризонт, то бе всяка посока. Изгаряше минутите, секундите, пясъчните часовници, хронометрите; изгаряше цялото време и вечност. Изгаряше клепачите и серума на тъмния свят зад клепачите, ретината, скрития мозък. Изгаряше съня и сладките спомени за сън и прохладни вечери.

— Внимавай!

— Капитане!

Бретън, първият помощник-капитан, падна на зимната палуба. Защитният му костюм изсвистя, разцъфна и топлината, кислородът и животът излетяха от него в замръзнала пара.

— Бързо!

От вътрешната страна на пластмасовата маска вече се образуваха шарки от млечнобели кристали. Всички се наведоха да го разгледат.

— Структурен дефект в костюма, капитане. Мъртъв е.

— Замръзнал.

Впериха погледи в другия термометър, който показваше каква е зимата в заснежения кораб. Хиляда градуса под нулата. Капитанът

погледна към замръзналата статуя и проблясващите кристали отгоре ѝ. Ирония от най-студените, помисли си. Човек се страхува от огъня и бива убит от мраз.

Извърна се.

— Няма време. Няма време. Оставете го да лежи. — Усещаше как се движи езикът му. — Температура?

Стрелките бяха подскочили с четири хиляди градуса.

— Вижте! Вижте, вижте!

Ледената им висулка се топеше.

Капитанът рязко вдигна глава да погледне тавана.

И веднага, подобно на блокирал прожекционен апарат, в съзнанието му се настани един-единствен, кристално ясен спомен от детството.

През пролетните утрини се подаваше през прозореца на стаята си в изпълнения с мирис на сняг въздух, за да види как последната висулка проблясва на слънцето. Подобно на капки бяло вино кръвта на хладния, но затоплящ се април капе от прозрачното кристално острие. Минута след минута декемврийското оръжие става все по-безопасно. И накрая висулката пада със звън на покритата с чакъл пътека отдолу.

— Помощната помпа е повредена, сър. Губим лед!

Отгоре им заваля топъл дъжд. Капитанът рязко завъртя глава и заоглежда.

— Можете ли да видите повредата? Господи, стига сте стояли така, нямаме време!

Екипажът се разтича; проклинейки, капитанът се наведе в топлия дъжд, ръцете му заопипваха студената машина, ровеха и търсеха; докато работеше, видя едно бъдеще, отдалечено от настоящето от един-единствен дъх. Видя как кожата се обелва от кошера на кораба, разкривайки хората — тичащи, бягащи, с изкривени в безмълвен писък уста. Космосът е черен, покрит с мъх кладенец, в който животът удавя своите викове и ужаси. Колкото и да крециш, космосът ще изсмуче кряська ти още преди да е стигнал средата на гърлото. Хората се щураха като мравки в горяща кибритена кутийка; от кораба капеше лава, изпускаше пара, докато не остана нищо!

— Капитане?

Кошмарът примигна и изчезна.

— Ето тук.

Работеше под мекия топъл дъжд, който валеше от горните палуби. Забърника помощната помпа.

— По дяволите!

Дръпна захранващия кабел. Когато времето дойдеше, това щеше да е най-бързата смърт в историята на умирането. Миг на писъци, последван от горещ блясък и само милиарди и милиарди тонове космически огън, шептящ в космоса, без да бъде чут от никого. Подобно на хвърлени в пещ ягоди, докато мислите им се спират в изгорения въздух, един дълъг миг след като телата им са се превърнали във въглени и флуоресцентен газ.

— По дяволите! — Смушка помпата с отвертка. — Господи!

Потръпна. Пълно унищожение. Затвори очи, стисна силно зъби. Господи, помисли си, свикнали сме на по-бавно умиране, измервано в минути и часове. Дори двайсет секунди ще са бавна смърт в сравнение с лакомото чудовище, което чака да ни погълне!

— Капитане, обръщаме ли, или продължаваме?

— Пригответе Чашата. Хайде, приключете с това. По-бързо!

Обърна се и постави ръка в управляващия механизъм на огромната Чаша; пръстите му се пъхнаха в механичните Ръкавици. Едно съвсем леко движение тук измъкна гигантска ръка с гигантски пръсти от недрата на кораба. Още, още... огромната ръка се плъзна навън от огромния „Копа де Оро“ и се потопи в желязната пещ, в безтелесното тяло и безплътната плът на слънцето.

Преди милион години, бързо си помисли капитанът, докато управляваше ръката и Чашата, преди милион години някакъв гол човек на пуста северна пътека видял как мълния удря дърво. И докато кланът му бягал, той взел с голи ръце горяща главня. Изгаряйки плътта си и пазейки огъня с тялото си от дъжда, той го понесъл триумфиращо към пещерата и с радостен крясък го хвърлил върху купчината сухи листа, за да даде на племето си топлината на лятото. И хората най-сетне допълзели с трепет до огъня, протегнали измръзналите си ръце към него и усетили новия сезон в пещерата, малкото жълто петно, променящо времето. Накрая също се усмихнали предпазливо. И дарът на огъня станал техен.

— Капитане!

На огромната ръка ѝ потрябаха цели четири секунди, за да потопи празната Чаша в огъня. И ето ни днес на друга пътека, помисли

си той, протягаме ръка с чаша скъпоценен газ и вакуум, шепа друг огън, с който да побегнем обратно в студения космос, осветявайки пътя си, и да занесем на Земята дара на огъня, който може да гори вечно. Но защо?

Знаеше отговора, преди още да си е задал въпроса.

Защото атомите, с които работим на Земята, са жалки; атомната бомба е жалка и малка, познанията ни са жалки и малки; единствено слънцето наистина знае каквото искаме да научим. Само то владее тайната. А да не забравяме и тръпката — страхотно е да стигнеш дотук, да направиш удара и да побегнеш. Всъщност всичко е в гордостта и суетата на човека, който като някакво дребно насекомо скача да ужили лъва за опашката и да избяга от челюстите. И ще си кажем — Господи, успяхме! И ето я нашата чаша с енергия, огън, вибрации или както ви се хареса, която ще захрани с ток градовете ни, ще задвижи корабите, ще освети библиотеките, ще даде бронзов тен на децата ни, ще пече хляба ни и ще ни помогне да натрупаме познания за нашата вселена. Ето, пийте от чашата, всички добри люде на науката и религията! Стоплете се в нощта на невежеството, в дългите зими на суеверието, в студените ветрове на неверието, срещу огромния страх от тъмното у всеки човек. И тъй, протягаме ръка с чашката на просяка...

— Ах.

Чашата се потопи в слънцето. Загреба частица от плътта на Бог, кръвта на вселената, пламтящата мисъл, ослепителната философия, замислила и родила галактиката, пуснala планетите по техните орбити, положила началото и края на всичко живо.

— А сега леко — прошепна капитанът.

— Какво ще стане, когато я приберем? Тази допълнителна температура точно сега...

— Един Бог знае.

— Помпата е поправена, сър.

— Пуснете я!

Помпата заработи.

— Затворете капака на Чашата и я приберете. Бавно, бавно...

Прекрасната ръка от външната страна на кораба трепна, отразявайки в огромен мащаб собствения му жест, и потъна безмълвно в тялото на кораба. Затворената плътно Чаша я последва, разсипвайки

жълти цветя. Аудиотермометърът запищя. Хладилната система се задъха; амониевите флуиди забълскаха стените като кръв в главата на крещящ идиот.

Капитанът затвори външния люк.

— Така.

Всички чакаха. Пулсът на кораба препускаше, сърцето му бясно тупаше, поело Чашата злато в себе си. Студената кръв се мяташе — нагоре, назад, надолу, напред, нагоре, назад, надолу, напред...

Капитанът бавно издиша.

От тавана спря да капе. Ледът се втвърди отново.

— Да се махаме оттук.

Корабът обърна и побягна.

— Слушайте!

Сърцето на кораба постепенно забавяше ход. Стрелките забръмчаха и устремно запълзяха назад през хилядите. Гласовете на термометрите припяваха смяната на сезоните. Сега всички мислеха едно и също — по-далеч, по-далеч от огъня и пламъците, от жегата и топенето, от жълтото и бялото. Назад в студеното и тъмното. Може би след двадесет часа щяха дори да изключат някои от хладилниците и да прогонят зимата. Скоро щяха да полетят в толкова студена нощ, че сигурно щеше да им се наложи да използват новата пещ на кораба, да получат топлина от изолирания огън, който сега носеха като неродено дете.

Връщаха се у дома.

Връщаха се у дома и докато се грижеше за тялото на Бретън, лежащо върху белия сняг, капитанът успя да си спомни едно стихотворение, което бе написал преди много години.

*Понякога виждам в слънцето горящо дърво
със блеснали във пустотата плодове,
със златни ябълки, надупчени от хора и от
гравитация.*

*И почитта на хората усещам отдалеч,
и мом виждат в слънцето дърво горящо...*

Остана дълго до тялото, изпълнен с множество различни чувства. Чувствам се тъжен, помисли си. И се чувствам добре, чувствам се като момче, връщащо се от училище с букет глухарчета.

Въздъхна със затворени очи.

— Е, сега в каква посока летим? — Усещаше хората си, седяха или стояха около него, освободени от ужаса, дишали спокойно. — След като дълго се спускахме надолу към слънцето, след като го докоснахме, помотахме се малко и побягнахме, накъде отиваме? Когато се отдалечавате от ярката светлина, от пладнешката жега и леноността, накъде се насочвате?

Екипажът зачака той да го каже на глас. Чакаха да събере цялата прохлада и белота, очаквания и освежаващ климат на думата, виждаха как се оформя в мозъка му, как се обръща нежно върху езика, подобно на парче сладолед.

— Сега за нас в космоса има само една посока — каза най-сетне той.

Те чакаха. Чакаха, докато корабът се носеше бързо в студения мрак, отдалечавайки се от светлината.

— Север — промърмори капитанът. — Север.

И всички се усмихнаха, сякаш внезапно в горещия следобед бе повял ветрец.

ЕЛЕКТРОСТАНЦИЯ

Конете постепенно забавиха и спряха. Мъжът и съпругата му погледнаха към сухата песъчлива долина. Жената седеше отсъстващо в седлото; не бе говорила от часове, просто не можеше да намери добра дума, която да каже. Бе уловена някъде между горещия мрачен натиск на покритото с буреносни облаци аризонско небе и твърдия граничен натиск на обрулените от вятъра планини. Няколко прохладни капки дъжд паднаха на треперещите ѝ ръце.

Погледна уморено съпруга си. Той седеше върху покрития с прах кон леко и уверено. Затвори очи и си помисли колко приятни бяха всички тези години до днешния ден. Искаше ѝ се да се изсмее в огледалото, което носеше със себе си, но нямаше начин да направи дори това; би било безумно. В края на краищата може пък причината да бе в мрачното време, в телеграмата, която им бе донесена сутринта от конния пратеник, или пък в дългия път до града.

Предстоеше да прекосят цял пуст свят, а на нея ѝ бе студено.

— Аз съм дамата, която никога не ще почувства нужда от религия — тихо рече тя със затворени очи.

— Какво? — погледна я съпругът ѝ Бърти.

— Нищо — прошепна тя и поклати глава. Само колко *сигурна* бе през всичките тези години. Никога, нито веднъж не изпита нужда да отиде на църква. Беше слушала почтените хора да говорят за религия, за полираните църковни пейки, за калиите в големите бронзови кофи и за огромните църковни камбани, в които проповедникът се люлее като език. Беше чувала крясъци и трескав шепот, но всички те ѝ се струваха еднакви. Просто гръбнакът ѝ не бе пригоден за църковна скамейка.

— Просто никога не съм имала причина да ходя на църква — бе казвала на хората. Никога не бе изпитвала стремеж към подобно нещо. Живееше си, занимаваше се с делата си и работеше с ръце, гладки като речни камъчета и също тъй малки. Работата бе полирала ноктите на ръцете ѝ с лак, какъвто не може да се намери в нито един магазин.

Докосването на децата бе направило ръцете й меки, а възпитаването им — сдържани и строги, а любовта към съпруга й — нежни.

А сега смъртта ги караше да треперят.

— Насам — каза мъжът й. Конете се спуснаха по прашната пътека към странната тухлена постройка, издигаща се край пресъхнал поток. Цялата бе зелени прозорци, сини машини, червени керемиди и жици. Опънати по стълбове за високо напрежение, жиците се разбягваха във всички посоки в пустинята. Все още унесена в мислите си, тя ги проследи мълчаливо как се отдалечават, след което погледът ѝ се върна към странните зелени прозорци и тухли с цвят на пламък.

Никога не бе отбелязвала в Библията някой значим стих, защото макар животът ѝ в пустинята да бе живот сред гранит, слънце и пот, той никога не бе излаган на опасност. Нещата винаги се бяха получавали, преди да се стигне до безсънните зори и бръчките на челото. Най-отровните неща в живота успяваха да минат някак покрай нея. Смъртта бе като приглушен грохот на буря някъде отвъд най-далечния рид.

Двайсет години бяха изминали като подгонена от вятъра суха трева. Двайсет години, откакто бе дошла на Запад, бе сложила брачния пръстен на самотния ловец и бе приела пустинята като трети постоянен партньор в живота си. Нито едно от четирите ѝ деца не се бе разболявало опасно и не го бе застрашавала смърт. Никога не ѝ се бе налагало да коленичи, освен за да изтърка и без това добре изтъркания под.

А сега всичко това бе свършило. Ето че сега яздеха към едно затънто градче, защото сутринта бе пристигнал обикновен лист жълта хартия и съвсем прозаично бе съобщил, че майка ѝ умира.

Не можеше да си го представи, независимо как се мъчеше да погледне на новината и по какъв начин да я побере в главата си. Нямаше никакви скоби, за които да се хване и да тръгне нагоре или надолу; подобно на попаднал в магнитна буря компас, умът ѝ внезапно изгуби представа за ясните досега посоки, всички ориентирни бяха изчезнали, а стрелката се въртеше безцелно. Дори прегръдката на Бърти не беше достатъчна. Бе като край на добра приказка и началото на зла. Някой от любимите ѝ щеше да умре. Невъзможно!

— Трябва да поспра. — Нямаше си никакво доверие и се помъчи гласът ѝ да прозвучи раздразнено, за да скрие страхът.

Бърти я познаваше добре и раздразненият тон не успя да го подведе. Главата му не бе празна и определено работеше. Дъждът отвън не променяше онова отвътре. Той изравни коня си с нейния и я хвана нежно за ръката.

— Разбира се. — Присви очи към небето на изток. — Почват да се събират черни облаци. Да изчакаме. Може да завали. Не ми се ще да станем вир-вода.

Сега вече се беше раздразнила на собственото си мрачно настроение, едното се подхранващо от другото и я остави съвсем безпомощна. Но вместо да заговори и да рискува цикълът да започне отново, тя се наведе напред и се разхлипа, и остави мъжа си да поведе коня й до червената тухлена постройка.

Плъзна се като вързоп в обятията му и той я задържа на рамо, докато се обръща към постройката.

— Май няма никого — каза той, докато я спускаше на земята. — Хей, има ли някой? — викна и погледна знака на вратата: ОПАСНО ЗА ЖИВОТА. ОТДЕЛ ПО ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ.

Във въздуха сякаш се носеше някакво огромно насекомо. Бръмчеше, без да спира, като ту повишаваше, ту понижаваше едва забележимо тоналността. Подобно на жена, която си тананица със затворена уста, докато готови в топлия здрач над гореща печка. Вътре не се виждаше никакво движение; имаше го само огромното бръмчене. Такъв шум би трябало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в марания и очакващ някакъв звук, но не чувствуаш нищо освен тишината и напрежението в тъпанчетата.

Бръмченето минаваше през петите й, продължаваше по стройните й крака и достигаше тялото. Достигна сърцето, докосна го и то трепна, сякаш бе видяла Бърти, седнал на горната греда на оградата. После продължи към главата, достигна най-деликатните ниши на черепа и й се прииска да запее, както я караха навремето любовните песни и хубавите книги.

Бръмченето бе навсякъде. Бе неразделна част от това място, подобно на кактусите и земята, на жегата и въздуха.

— Какво е това? — попита тя малко объркано, докато гледаше постройката.

— Знам само, че е електроцентрала — отвърна Бърти. Натисна дръжката на вратата. — Отключено е — изненада се той. — Жалко само, че няма никого.

Вратата се отвори широко. Пулсиращото бръмчене стана по-силно и се понесе към тях като полъх на пещ.

Пристъпиха заедно в тържественото кънтящо помещение. Тя вървеше редом с него, стисната го здраво за ръката.

Цареше сумрак, все едно се намираха под вода. Всичко бе гладко, чисто и изльскано, сякаш нещо или някой винаги обикаляше, без да спира нито за миг, търкаше и търкаше, оставайки невидим за всички. Отначало им се стори, че от двете им страни мълчаливо стоят хора, подредени в две редици. Но щом приближиха, хората се превърнаха в кръгли, подобни на раковини машини; именно те бяха източникът на бръмченето. От всяка черно-сиво-зелена машина излизаха златни проводници и бели като варовик жици, виждаха се сребристи кутии с алени табели и бели букви и яма, в която нещо се въртеше бясно, сякаш мелеше невидим материал с невъобразима скорост. Центрофугата се въртеше толкова бързо, че сякаш стоеше напълно неподвижно. Огромни медни змии се виеха от потъналия в здрач таван, тръби се издигаха от циментовия под към огненочервените тухлени стени. И всичко това бе чисто като зелена мълния, а и миришеше по подобен начин. Чуваше се пукане, звук от разяждане, сухо шумолене, сякаш се мачкаше хартия; прескачаха сини искри, съскаха и проблясваха там, където проводниците се свързваха с порцелановите бобини и зелените стъклени изолации.

Отвън, в реалния свят, започна да вали.

Не ѝ се искаше да остава тук; това бе чуждо място, с хора, които не бяха хора, а машини, и музика като от орган, звучаща ту високо, ту ниско. Но дъждът вече барабанеше по всички стъкла.

— Май ще вали дълго — каза Бърти. — Изглежда, ще се наложи да пренощуваме тук. Пък и без това вече е късно. Ще ида да донеса нещата.

Тя не отговори. Искаше да продължи нататък. Не знаеше точно накъде, към какво. Но в града поне можеше да извади пари, да купи билетите, да ги стиска здраво в ръка и да се качи във влака, който щеше да се втурне с шум и грохот, да слезе от него на стотици мили оттук, да се качи в кола и накрая да застане до своята жива или мъртва

майка. Всичко зависеше от времето и силите. Щеше да мине през много места, но никое от тях нямаше да ѝ предложи друго освен земя за краката ѝ, въздух за дробовете ѝ, храна за скованата ѝ уста. И всичко това бе напълно безсмислено. Защо изобщо трябваше да ходи при майка си, да говори, да жестикулира? Какъв е смисълът от всичко това?

Подът под краката ѝ бе чист и лъскав като твърда река. Стъпките ѝ отекваха в помещението като приглушени изстриeli. Всяка произнесена дума долиташе обратно до нея като от пещера.

Чу как Бърти подрежда нещата им някъде отзад. Мъжът ѝ постла две сиви одеяла и извади малка колекция консерви.

Беше нощ. Дъждът продължаваше да се стича по зелените прозорци и рисуваше копринени шарки, които се вплитаха една в друга и образуваха нежни прозрачни завеси. От време на време гърмяха гръмотевици и се прекупваха в лавини студен дъжд и виещ над пясък и камъни вятър.

Главата ѝ лежеше на сгънатото ѝ яке и както и да се въртеше, бърмченето на огромната електростанция достигаше до нея. Обърна се на другата страна, затвори очи и се намести, но шумът така и не спираше. Седна, оправи одеялото и отново легна.

Бърмченето не изчезна.

Нешо дълбоко в нея ѝ казваше със сигурност, че мъжът ѝ също не спи. Не си спомняше някога преценката ѝ да я е лъгала. В дишането му имаше някаква едваоловима разлика. Всъщност в отсъствието на какъвто и да било звук; дишаше на дълги, внимателно премислени интервали. Знаеше, че гледа загрижено към нея в дъждовния сумрак и внимава да не я събуди.

Обърна се в тъмното.

— Бърти?

— Да?

— Аз също съм будна.

— Зная.

Лежаха — тя много изпъната и скована, а той отпуснат, полусвит. Проследи тъмната спокойна крива на тялото му и се изпълни с недоумение.

— Бърти — след дълго мълчание попита тя, — как... как успяваш да го направиш?

Известно време той я гледаше мълчаливо.

— Какво искаш да кажеш?

— Как можеш да *почиваши*?

Мълкна. Много лошо излезе. Прозвуча едва ли не като обвинение, а всъщност съвсем не беше обвинение. Познаваше го като човек, загрижен за всички неща, човек, който вижда в тъмното, без да се възгордява от способността си. Сега се тревожеше за нея и за умиращата ѝ майка, но външно тревогата му изглеждаше някак безразлична и безотговорна. А всъщност не бе нито едното, нито другото. Успяваше да спотай всичко дълбоко в себе си; но тревогата вървеше редом с никаква вяра, благодарение на която можеше да я приеме и да не се бори срещу нея. Нещо в него бе поело мъката, бе я опознало, бе научило всичките ѝ шарки, преди да предаде посланието на цялото му очакващо тяло. Тялото му държеше вярата като плетеница и мъката се изгубваше и изчезваше, преди да успее да достигне мястото, където щеше да го нарани. Понякога тази вяра предизвикваше у нея безсмислен гняв, но той отминаваше бързо — тя осъзнаваше колко безполезно е да се нахвърляш срещу нещо напълно естествено, като костилката в прасковата.

— Защо така и не успях да го прихвата от теб? — каза най-сетне тя.

Той се разсмя тихо.

— Кое да прихванеш?

— Научих всичко останало. Показа ми как да гледам на света. Зная единствено онова, на което си ме научил.

Тя мълкна. Беше ѝ трудно да го обясни. Животът им бе като топлата кръв, спокойно течаща в жилите и в двете посоки.

— Всичко освен вярата — каза тя. — Така и не успях да я прихвата от теб.

— Тя не е нещо, което може да се прихване — отвърна той. — Някой ден просто ще се отпуснеш. И тя ще се появи.

Да се отпусна, помисли си тя. Какво да отпускам? Тялото. Но как да отпускам ума? Пръстите ѝ трепнаха. Погледът ѝ се зарея из огромното помещение на електроцентRALата. Тъмните силуети на

машините стояха неподвижно и по тях пълзяха искри. Бръмченето пълзеше по крайниците ѝ.

Сънливост. Умора. Унесе се. Клепачите ѝ се спускаха и повдигаха, спускаха и повдигаха. Бръмченето я изпъльваше до мозъка на костите, сякаш безброй колибри пърхаха в тялото и главата ѝ.

Следеше издигащите се към тавана и губещи се в мрака тръби, гледаше машините и чуваше невидимите вихрушки. Изведнъж вниманието ѝ се изостри. Очите ѝ зашариха бързо във всички посоки, бръмченето на машините започна да става все по-силно и по-силно, очите ѝ се движеха, тялото ѝ се отпусна; през високите зелени прозорци видя сенките на проводниците за високо напрежение, устремили се към хоризонта в дъждовната нощ.

Бръмченето бе в нея, очите ѝ се мятаха, стори ѝ се, че рязко и грубо я дърпат нагоре. Сякаш бе уловена от въртящо се динамо, което я понесе във вихрушката си, направи я част от невидимите сили, подаде я като ток на проводниците, бе приета от хиляди медни жици и за миг се понесе над земята!

Беше навсякъде едновременно!

Мигом прелиташе между чудовищните кули, съскаше между високите стълбове с малки изолатори от зелено стъкло, подобни на кристални птици, държащи проводниците в клюновете си, разклоняваще се в четирите посоки, после в осем допълнителни, намираше градчета, селца, градове, препускаше към ферми, ранcho и хасиенди, спускаше се нежно като огромна паяжина върху хиляди квадратни мили пустиня!

Светът изведнъж стана нещо повече от множество отделни неща, нещо повече от къщи, скали, бетонни пътища, кон тук или там, човек в плитък гроб под надгробния камък, убождане на кактус, озарено от собствените си светлинни градче в нощта. Изведнъж всичко това се превърна в едно цяло, обединено и задържано от пулсиращата електрическа мрежа.

Изливаше се в стаи, в които животът тъкмо се събуждаше от пошлияването по дупето на голо дете, в стаи, където животът напускаше тела подобно на загълхващата светлина на електрическа крушка — светеща, помръкваша, угасваща. Бе във всеки град, във всяка къща, във всяка стая, осветяваща стотици мили, виждаше и

чуваше всичко; вече не бе сама, а сред хиляди други хора, всеки със своите идеи и своята вяра.

Тялото ѝ лежеше като безжизнена тръстика, бледо и треперещо. Умът ѝ с цялата си електрическа напрегнатост се мяташе насам-натам в огромните мрежи на електроцентралата.

Всичко бе балансирано. В една стая виждаше как животът увяхва; в друга, на миля от първата, се вдигаха наздравици за здравето на новородено, раздаваха се пури, имаше усмивки, ръкостискания, смях. Видя бледите изпити лица на хора на смъртния си одър, жестовете им, чу как разбираят и приемат смъртта, усети чувствата им и разбра, че те също са самотни, че не могат да възприемат света в онова равновесие, в което го възприемаше тя.

Преглътна. Клепачите ѝ трептяха и гърлото ѝ гореше под пръстите ѝ.

Не беше сама.

Динамото я въртеше и разпращаше с центробежната си сила по хиляди проводници в милиони стъклени капсули, завинтени в тавани, включвани чрез дърпане на шнур, завъртане на ключ или натискане на копче.

Светлината можеше да се появи във всяка стая; достатъчно бе само да се включи. Всички помещения са тъмни преди идването на светлината. И ето я нея, навсякъде едновременно. И не беше сама. Мъката ѝ бе само частица от огромна мъка, страхът ѝ — само един от безброй други. Но страданията бяха само едната половина на нещата. Имаше и друга — раждането, уютът във формата на новороденото, стопленото от храна тяло, цветовете в окото, звуците в събуденото ухо, пролетните цветя за носа.

Всеки път, когато светлината гаснеше, животът завърташе друг ключ и стаите отново се осветяваха.

Беше едновременно у хора на име Кларк и Грей, Шоу и Мартин, Хенфорд и Фентън, Дрейк и Шатъкс, Хъбълс и Смит. Самотата съществуваше единствено в ума. Главата на човек има какви ли не отвори и шпионки. Може и да звучи глупаво, но наистина е така; през едните виждаме света и хората в него, също така сложни и неспокойни като нас самите; през други чуваме, през една изразяваме мъката си и се освобождаваме от нея; с други пък разпознаваме смяната на сезоните благодарение на миризмата на лятно жито, зимен лед или

есенни огньове. И всички тези отвори са ни дадени, за да не бъдем самотни. Самотата настъпва, когато затворим очи. Вярата е просто тяхното отваряне.

Светлинната мрежа се спусна върху целия свят, познат ѝ от двайсет години; намираше се във всеки проводник от мрежата. Светеше, пулсираше и беше приласкавана от огромната нежна тъкан, която се простираше миля след миля по земята, покриваща я с мекото си топло бръмчащо одеяло. Тя беше навсякъде.

Турбините се въртяха и бръмчаха в електростанцията; подобно на малки църковни свещи, искрите скачаха и се събираха по съгънатите лакти на тръби и стъклена изолация. И машините стояха като светци и хорове с ту жълти, ту червени, ту зелени ореоли, безкрайните им химни и песни отекваха в кухините на покрива. Отвън вятърът се хвърляше с рев върху тухлените стени, дъждът се лееше върху прозорците; вътре тя лежеше на малката си възглавница и изведнъж започна да плаче.

Не знаеше дали е от разбиране, приемане, радост или примирение. Пеенето продължи, все по-високо и по-високо. Тя беше навсякъде. Протегна ръка и докосна съпруга си, който бе все още буден, вперил поглед в тавана. Може би в този момент той също бе навсякъде, понесъл се в мрежата проводници и светлина. Но пък той винаги се бе намирал навсякъде едновременно. Чувстваше се част от цялото и това го правеше стабилен; за нея единството бе нещо ново и разтърсващо. После усети прегръдката му, притисна силно лице в рамото му, докато бръмченето ставаше все по-високо и по-високо, и заплака открыто, горчиво и неудържимо...

На сутринта небето над пустинята бе съвсем чисто. Излязоха спокойно от електростанцията, оседлаха конете, привързаха багажа и се качиха в седлата.

Беше се успокоила и яздаше уверено под синьото небе. Бавно осъзна, че гърбът ѝ е изправен. Погледна държащите ремъците ръце, сякаш бяха чужди — бяха спрели да треперят. Вече виждаше далечните планини; нещата не бяха замъглени, цветовете не се размиваха. Камъкът докосваше камък и пясък, пясъкът докосваше цвете, цветето докосваше небето; всичко бе едно неразривно цяло и в същото време всяко нещо бе само за себе си.

— Дий! — викна Бърти и конете бавно тръгнаха в прохладното утро, отдалечавайки се от тухлената постройка.

Яздеше безупречно и изящно. Вътре в нея цареше мир, настанил се удобно като костишка в праскова.

— Бърти? — обърна се тя към мъжа си, докато бавно се изкачваха по склона.

— Да?

— Можем ли...

— Какво дали можем? — не я чу той.

— Можем ли някой път отново да дойдем тук? — попита тя и кимна назад към електростанцията. — Някога? Някоя неделя?

Той я погледна и бавно кимна.

— Защо пък не. Да. Разбира се. Нищо против.

Докато влизаха в града, тя си тананикаше нещо тихо и странно. Той я погледна и се заслуша. Такъв звук би трябвало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в мараня; един тон, който ту се издига, ту спада едваоловимо — постоянен, изпълнен с мир, прекрасен.

ЗДРАВЕЙ И СБОГОМ

Естествено, че заминаваше, и нямаше какво да се прави — времето бе настанало, обратното броене бе завършило и той заминаваше наистина надалеч. Куфарът е пригoten, обувките — лъснати, косата е сресана, измил се е набързо зад ушите и остава само да слезе по стълбите, да излезе на улицата и да стигне до малката гара; влакът щеше да спре специално заради него. И Фокс Хилс, Илинойс, щеше завинаги да остане в миналото. А той щеше да продължи към Айова, Канзас или дори Калифорния — дванайсетгодишно момче с акт за раждане, според който се е родил преди четиридесет и три години.

— Уили! — повика го глас отдолу.

— Ида! — Взе куфара. В огледалото на бюрото видя лице от юнски глухарчета, юлски ябълки и топло сутрешно мляко през лятото. Както винаги, от огледалото го гледаше невинно ангелско лице, което може би нямаше да се промени до края на живота му.

— Време е! — извика женският глас.

— Добре!

Пое надолу, като пъшкаше и се усмихваше. В дневната седяха Ана и Стив, и двамата безупречно облечени и спретнати.

— Ето ме! — извика Уили на прага.

Ана сякаш щеше всеки момент да се разреве.

— Боже мой, Уили, нима наистина ни напускаш?

— Хората започват да приказват — тихо рече Уили. — Тук съм вече цели три години. А зная, че когато хората започнат да говорят, е най-добре да си събера багажа и да си купя билет за влака.

— Толкова е странно всичко това. Не разбирам. Толкова внезапно — каза Ана. — Уили, ще ни липсваш.

— Ще ви пиша всяка Коледа, честна дума. Вие недейте да ми пишете.

— Беше огромно удоволствие — обади се Стив. Думите някак трудно излизаха от устата му. — Жалко, че всичко трябва да приключи.

Много жалко, че трябваше да ни разкажеш за себе си. Ужасно жалко, че не можеш да останеш.

— Вие сте най-страхотните родители, които съм имал — каза Уили. Бе висок четири стъпки, с непознаващо бръснача лице, озарено от лъчите на слънцето.

И тогава Ана *наистина* се разплака.

— Уили, Уили... — Седеше и сякаш искаше да го прегърне, но вече се боеше да го прави; гледаше го с потрес и изумление, ръцете ѝ бяха празни, не знаеше как да се държи с него.

— Трудно е да заминаваш — каза Уили. — Свикваш с нещата. Искаш да останеш. Но не се получава. Веднъж опитах да остана, след като хората бяха започнали да подозират нещо нередно. „Какъв ужас!“ — казваха те. — Всичките тези години да си играе с невинните ни деца, а ние да не разберем! Ужас!“ — така казваха. И накрая се наложи да напусна града една нощ. Никак не е лесно. Сами знаете колко много ви обичам. Благодаря ви за трите чудесни години.

Всички заедно тръгнаха към вратата.

— Сега накъде отиваш, Уили?

— Не зная. Просто ще тръгна нанякъде. Видя ли градче, което изглежда зелено и приятно, ще спра.

— Ще се върнеш ли някога?

— Да — сериозно отвърна той с тънкото си гласче. — След двайсетина години вече би трябвало да започне да ми личи. Стане ли това, ще направя голяма обиколка на всички майки и бащи, които съм имал.

Стояха на прохладната лятна веранда, обхванати от нежелание да изрекат последните думи. Стив не откъсваше поглед от един бряст.

— Колко други родители си имал, Уили? Колко пъти са те осиновявали?

Въпросът не го засегна, тъкмо обратното.

— Пет града, пет семейства и повече от двайсет години, откакто започнах да обикалям.

— Е, няма какво да ревем — каза Стив. — По-добре да имаш син трийсет и шест месеца, отколкото нито един.

— Е — каза Уили, целуна бързо Ана, взе багажа си и излезе на улицата в зелената обедна светлина под дърветата — съвсем малко момче, което вървеше забързано, без да се обръща.

Момчетата играеха бейзбол в парка. Той постоя малко в сенките на дъба, гледаше как хвърлят снежнобялата топка в топлия летен въздух, как сянката ѝ се носи като тъмна птица по тревата, как ръцете се отварят като уста, за да хванат бързото парче лято, което сега изглеждаше най-важното нещо на света. Всички викаха. Топката кацна в тревата до Уили.

Докато излизаше с нея от сенките, си помисли за последните три години, изразходвани вече до последния ден, и за петте години преди това и преди това, и така нататък, до времето, когато бе наистина на единайсет, дванайсет и четиринайсет. Чу гласове да питат: „Какво му е на Уили, госпожо?“ „Госпожо Б., да не би Уили да расте по-бавно напоследък?“ „Уили, да не си почнал да *пуши*?“ Ехото им загълхна в лятната светлина и цветове. После се разнесе гласът на майка му: „Днес Уили става на двайсет и една!“ И хиляди гласове казват: „Синко, ела щом станеш на петнайсет. Тогава може и да ти намерим някаква работа“.

Взираще се в топката в треперещата си ръка, сякаш не бе топка, а собственият му живот — безкрайна топка години, навити стегнато отново и отново, но винаги връщащи се обратно към дванайсетия му рожден ден. Чу децата да вървят към него; усети как закриват слънцето, когато заставаха около него. Вече бяха пораснали.

— Уили! Къде си тръгнал? — Някой подритна куфара му.

Колко високи са станали! През последните няколко месеца слънцето сякаш бе прокарало ръка над главите им, беше ги подканило, а те бяха от разтопен метал и се източваха нагоре; бяха златен карамел, теглен от някаква огромна привличаща сила към небето — тринайсет-четиринайсет годишни, гледащи надолу към Уили, усмихващи се, но вече започващи да се отнасят леко пренебрежително. Бе започнало преди около четири месеца:

— Хайде, всеки да си избере отбор! Кой ще вземе Уили?

— О, Уили е много дребен; не играем с „деца“.

И те го изпреварват, теглени от луната, слънцето и сменящите се сезони, а той си остава на дванайсет и те вече не са му връстници. И други гласове отново започват стария, ужасно познат и смразяващ рефрен: „Стив, давай повечко витамини на това момче“. „Ана, в твоя род *дребни* ли са?“ И студеният юмрук стиска отново сърцето ти и

осъзнаваш, че корените трябва отново да се изтрягнат след толкова чудесни години с „родителите“.

— Уили, накъде си тръгнал?

Той тръсна глава. Отново се озова сред извисяващите се момчета, които закриват слънцето, мотаят се наоколо и трябва да се навеждат като някакви великани над чешмичката, за да пият.

— Отивам за няколко дни на гости на един братовчед.

— Така значи.

Преди година наистина щеше да ги е грижа. Сега обаче единственото им любопитство е насочено към багажа, към магията на влаковете, пътуването и далечните места.

— Да помятаме няколко бързи? — предложи Уили.

Не изглеждаха особено ентузиазирани, но кимнаха предвид обстоятелствата. Той изостави куфара и се затича; бялата топка полетя към слънцето и се устреми към пламтящите им бели фигури в отсещния край на поляната, после отново полетя нагоре. По същия начин идваше и си отиваше животът. Насам — *натам!* Господин Робърт Ханлън и госпожа Ханлън, Крийк Бенд, Уисконсин, 1932 — първото семейство, първата година! Насам — натам! Хенри и Алис Болц, Лаймвил, Айова, 1935! Топката лети. Смит, Итън, Робинсън! 1939! 1945! Съпруг и съпруга, съпруг и съпруга, съпруг и съпруга, бездетни, бездетни, бездетни! Чукаш на тази врата, чукаш на онази.

— Извинете. Казвам се Уилям. Може ли...

— Искаш ли сандвич? Влез, седни. *Откъде* си, синко?

Сандвич, висока чаша студено мляко, усмивки, кимане, спокоен приятен разговор.

— Синко, май си хванал пътя. Да не би да си *избягал* отнякъде?

— Не.

— Момче, да не би да си сираче?

И още една чаша мляко.

— Винаги сме искали деца. Така и не се получи. Неизвестно защо. Случва се. Е, виж ти. Става късно, синко. Не е ли по-добре да се прибираш у дома?

— Нямам дом.

— Момче като теб? Все още с жълто около устата? Майка ти ще се тревожи.

— Нямам нито дом, нито родители на този свят. Може ли... може ли да пренощувам при вас?

— Ох, синко, просто не знам. Никога не сме обмисляли... — започва съпругът.

— Имаме пиле за вечеря — прекъсва го жена му. — Щом има достатъчно за двама, ще има и за трима...

И така се сменят и отлитат години, гласове, лица и хора, след което отново идва ред на същите първи разговори. Гласът на Емили Робинсън от люлеещия се стол в летния сумрак, последната вечер, която прекара там, когато научи тайната му:

— Колко дечица съм виждала. И понякога си мисля — колко жалко, колко жалко, че всички тези цветя трябва да се откъснат, всички тези ярки пламъчета трябва да угаснат. Колко жалко, че всички, които виждаш в училищата или изтичват край теб, трябва един ден да пораснат, да погрознеят, да се сбръчкат, да побелеят или да оплешивеят, а накрая да станат кожа и кости, да умрат и да бъдат погребани. Когато ги чувам да се смеят, не мога да повярвам, че ще тръгнат по пътя, по който вървя и аз. А ето че става точно *това!* Още си спомням стихотворението на Уърдзуърт: „Веднъж видях тълпа, букет от нарциси златисти, край езерото под дървета да потрепват чисти“. Точно така си мисля за децата. Понякога могат да са жестоки, дори зли; но въпреки това в очите им няма да откриеш нито злина, нито умора. Толкова са изпълнени с интерес към всичко! Може би именно това ми е липсало у възрастните — интересът е угаснал у девет от десетима, не им е останала нито свежест, нито енергия, нито живот. Обожавам да гледам как свършва последният час в училище. Сякаш някой хвърля букет цветя от вратата. Какво е усещането, Уили? Какво е да бъдеш вечно млад? Да приличаш на току-що изсечена монета? Щастлив ли си? Наистина ли ти е така добре, както *изглежда*?

Топката изсвистя от небето и ужили длантата му като огромно бледо насекомо. Докато я разтриваше, споменът продължаваше да говори:

— Оправях се с това, с което разполагам. След като родителите ми умряха, след като открих, че никъде няма да мога да си намеря работа, направих опит в цирка, но само ме взеха на подбив. „Синко — казваха ми, — та ти не си джудже, а дори и да беше, изглеждаш като

момче! На нас ни трябват джуджета с лица на джуджета! Съжалявам, синко, съжалявам“. Така напуснах дома, започнах да скитам, да си мисля — какво съм аз? Момче. Приличам на момче, гласът ми е като на момче, така че спокойно мога да си бъда момче. Няма смисъл да се съпротивлявам. Няма смисъл да надавам писъци. Какво да правя в такъв случай? Коя работа ми подхожда? И ето че един ден видях в един ресторант мъж да показва на свой познат снимки на децата си. „Как ми се иска да имах деца“ — каза приятелят му. „Как само ми се иска...“ Все това повтаряше и клатеше глава. А аз седях на няколко маси от него с хамбургер в ръце направо замръзнал! И тогава разбрах каква ще е моята работа до края на живота ми. В края на краишата за мен все пак имаше работа. Да правя самотните хора щастливи. Да не спирам. Завинаги да играя. Знаех, че трябва завинаги да играя. Разбира се, можех да разнасям вестници, да изпълнявам дребни поръчки, да окося някоя и друга градина. Но истинска работа? Не. Трябваше само да бъда синът на мама и гордостта на татко. Обърнах се към онзи мъж. Извинете, казах му. Усмихнах му се...

— Но, Уили — бе казала преди много години госпожа Емили, — не си ли се чувствал самoten? Не си ли пожелавал... *нещата*, които пожелават големите?

— С това се справям сам — бе отвърнал Уили. — Казвам си: аз съм момче. Трябва да живея в момчешки свят, да чета момчешки книги, да играя момчешки игри, да се откъсна от всичко друго. Не мога да бъда едновременно възрастен и дете. Мога да бъда само едно нещо — момче. И си играя ролята. О, никак не беше лесно. Има моменти...

— А семействата, при които живееше, нищо ли не научаваха?

— Не. Да им разкажа означаваше да разваля всичко. Обяснявах, че съм избягал от къщи; оставях ги да проверяват чрез полицията и официалните канали. И когато не откриваха никакво досие, се съгласяваха да ме осиновят. Така бе най-добре — докато не подозираха нищо. Но след три или пет години нещо започваше да ги гризе, случайно ме виждаше някой, който ме е познавал от по-рано, може би дори някой от цирка — и всичко свършваше. Рано или късно винаги свършва.

— И щастлив ли си? Хубаво ли е да си дете четиридесет години?

— Както се казва, трябва да се живее някак. А когато правиш другите щастливи, самият ти също едва ли не изпитваш щастие. Имам си работа и си я върша. Пък и без това след още няколко години ще започне второто ми детство. Всичките трески, всички несъбуднати мечти и блянове ще ме напуснат. Тогава може би ще успея да се отпусна и да си доиграя спокойно ролята.

Хвърли за последен път топката и се отърси от унеса. Затича към багажа си. Том, Бил, Джейми, Смит — устните му мълвяха имената им. Смутиха се, когато стисна ръцете им.

— Стига де, Уили, нали не заминаваш за Китай или Тимбукуту.

— Нали така?

Уили не помръдна.

— Довиждане, Уили! Ще се видим след седмица!

— Довиждане, довиждане!

И той отново вървеше с куфар в ръка, гледаше дърветата, отиваше си от момчетата и улицата, на която бе живял. Зави зад ъгъла, чу писъка на локомотива и се затича.

Последното, което видя, бе бялата топка, летяща над високия покрив напред-назад, напред-назад. И гласовете, викащи „Раз-два, край! Раз-два, край!“, подобно на прощалните викове на отлитащи далеч на юг птици.

Ранно утро, изпълнено с миризма на мъгла и студен метал, с желязната миризма на влака и нощното пътуване, от което цялото тяло го боли, с миризмата на все още скритото зад хоризонта слънце. Събуди се и погледна през прозореца към едва събуждащото се градче. Светваха светлини, долитаха приглушени гласове, червен сигнал се люлееше напред-назад в студения въздух. Цареше сънена тишина, в която ехото сякаш е облагородено, в която ехото изпъква ярко и ясно. Стюардът на вагона мина край него като сянка в сенките.

— Сър — повика го Уили.

Стюардът спря.

— Кой е този град? — прошепна момчето в мрака.

— Валивил.

— Колко е населението му?

— Десет хиляди. Защо? Тук ли слизаш?

— Изглежда зелен. — Уили се загледа към сгущеното в студеното утро градче. — Изглежда приятно и тихо.

— Синко, знаеш ли *накъде* си тръгнал? — попита стюардът.

— За насам — каза Уили, стана тихо и започна да събира нещата си в неподвижното, хладно, миришещо на желязо утро.

— Дано знаеш какво правиш, момче — каза стюардът.

— Да, сър — отвърна Уили. — Зная какво правя.

Пое по тъмния коридор, следван от стюарда с багажа, и излезе навън в мъглата и развиделяващото се утро. Стоеше и гледаше към стюарда и черния метален влак на фона на малкото все още блещукащи звезди. Локомотивът иззвири пронизително, стюардите по перона извираха, вагоните тръгнаха и стюардът се усмихна надолу към малкото момче с големия багаж, което му крещеше нещо през свирката.

— Какво? — викна мъжът и допря длан до ухото си.

— Пожелай ми късмет! — извика Уили.

— Късмет, синко! — викна стюардът, усмихна се и му махна. — Късмет, момче!

— Благодаря — каза Уили сред грохота на влака и свистящата пара.

Остана да гледа черния влак, докато не изчезна в далечината. През цялото време не помръдна от мястото си. Стоеше мълчаливо — дванадесетгодишно момче на овехтелия дървен перон — и изминаха цели три минути, преди да се обърне и да погледне към празните все още улици.

Слънцето изгряваше. Той закрачи бързо, сякаш искаше да се стопли, към новия град.

ОГРОМНИЯТ СВЯТ ТАМ НЕЙДЕ

Беше от дните, през които трябва да скочиш от леглото, да дръпнеш завесите и да отвориш широко прозорците. Ден, в който да преизпълниш сърцето си с топъл планински въздух.

Кора седна в леглото. Чувстваше се като момиченце в смачкана стара рокля.

Беше рано, слънцето едва се бе подало зад хоризонта, но птиците вече се бяха размърдали сред боровете и милиарди червени мравки се измъкваха от бронзовите си хълмове край вратата на къщурката. Съпругът ѝ Том спеше като мечка в зимната бърлога на леглото. Дали ударите на сърцето ми ще го събудят? — помисли си тя.

И тогава си спомни защо денят е специален.

„Бенджи идва!“

Представи си го отдалеч, как прескача зелени поляни и пресича потоци, в които пролетта с прохладните цветове на мъх и бистра вода си пробива път към морето. Видя как огромните му обувки вдигат прах по каменисти пътища и пътеки. Видя луничавото му лице високо под слънцето, загледано лекомислено покрай дългото му тяло към далечните ръце, размахани някъде отзад.

Хайде, Бенджи! — помисли си тя и бързо отвори прозореца. Вятърът разпиля косата ѝ като сива паяжина около студените ѝ уши. Сега Бенджи е на Железния мост, сега — на Горната ливада, сега върви по Пътеката край потока, през полето на Чесли...

Беше някъде в тези планини на Мисури. Кора примигна. Странни планини, през които двамата с Том два пъти на година пътуваха с коня и каруцата до града и през които преди трийсет години бе поискала да избяга завинаги; беше му казала — „Том, хайде просто да продължим напред и напред, докато не стигнем морето“. А Том я бе погледнал така, сякаш го бе зашлевила, и бе обърнал каруцата обратно към къщи, като говореше само на кобилата. И тя не знаеше дали край брега, където морето всеки ден приближава като буря, ту по-силно, ту по-слабо, живеят хора. Не знаеше и дали има градове, озарявани всяка

вечер от неонови светлини като розов лед, зелена мента и червени фойерверки. Хоризонтът ѝ на север, юг, изток и запад се ограничаваше с тази долина. И нямаше нищо друго.

Но днес, помисли си тя, Бенджи ще дойде от онзи, другия свят; той го е виждал, чувал, усещал е миризмата му; ще mi разкаже за него. А освен това може да пише. Тя погледна ръцете си. Ще е тук цял месец и ще ме научи. Тогава ще мога да пиша на онзи свят и да го докарам до пощенската кутия, която Том ще направи още днес.

— Ставай, Том! Чуваш ли?

Протегна ръка да избута спящата преспа.

В девет сутринта долината бе пълна със скакалци, подскачащи в синия, ухаещ на бор въздух; в небето се извиваше бял дим.

Кора припяваше над тенджерите и тиганите, докато ги търкаше и разглеждаше сбръканото си лице, покрито с бронзов загар и някак по-свежо в медните дъна. Том сумтеше като сънена мечка над кашата за закуска, а песента ѝ се носеше около него като птичка в клетка.

— Някой тук е страшно щастлив — разнесе се глас.

Кора замръзна като статуя. С крайчеца на окото си видя някаква сянка да пресича стаята.

— Госпожо Брабъм? — попита Кора, гледаше парцала.

— Точно така! — И пред нея застана Госпожа Вдовицата; памучната ѝ рокля обираше топлата прах, пилешката ѝ ръка стискаше пачка писма. — Добро утро! Тъкмо ходих до пощенската кутия. Страшно ме зарадва писмото на чичо Джордж от Спрингфийлд. — Госпожа Брабъм впери в Кора поглед като сребърна карфица. — Откога не сте получавала писмо от *вашия* чичо, госпожо?

— Всичките ми чиковци са вече мъртви. — Не Кора, а езикът ѝ изрече лъжата. Тя знаеше, че когато му дойде времето, именно езикът ѝ ще трябва да взема причастието и да признава греховете си.

— Определено е *хубаво* да получаваш поща. — Госпожа Брабъм размаха писмата като карти за игра в утринния въздух.

Винаги завърта ножа в раната. Колко години вече продължава това, помисли си Кора — госпожа Брабъм със светнали очи разправя с висок глас как получила поща; и намеква по този начин, че никой друг на мили наоколо не може да чете. Кора прехапа устни и едва не захвърли тенджерата, но се сдържа, остави я и се засмя.

— Забравих да ви кажа. Племенникът ми Бенджи пристига; родителите му са притеснени и затова ще дойде за през лятото. Ще ме научи да пиша. А Том прави пощенска кутия. Нали, Том?

Госпожа Брабъм стисна писмата си.

— О, та това е чудесно! Вие сте *късметлийка*, госпожо.

И изведнъж прагът опустя. Госпожа Брабъм бе изчезнала.

Кора обаче излезе след нея. За миг бе видяла нещо като плашило, като проблясък на чиста слънчева светлина, като пъстърва, скачаша срещу течението на потока. Една огромна ръка махна за поздрав и от дивата ябълка се разлетяха уплашени птици.

Кора побягна по пътеката и целият свят се втурна насреща ѝ.

— Бенджи!

Тичаха един към друг като партньори в съботен танц, сблъскаха се, прегърнаха се и затанцуваха, заговориха един през друг.

— Бенджи!

Погледна бързо зад ухoto му.

Да, жълтият молив си беше там.

— Бенджи, добре дошъл!

— Хей, госпожо! — Той я отдели от себе си. — Госпожо, та вие плачете.

— Ето го племенника ми — каза Кора.

Том погледна навъсено над лъжицата и царевичната каша.

— Страшно се радвам — усмихна се Бенджи.

Кора го държеше здраво за ръката, за да не изчезне някъде. Прималя ѝ, искаше ѝ се едновременно да седи, да стои, да тича, но вместо това само сърцето ѝ заби по-бързо и се смееше за щяло и нещяло. Само за миг далечните страни се приближиха; тук бе високото момче, осветяващо стаята като факел от борово дърво. Момчето, видяло градове и морета и много други места, когато родителите му се бяха радвали на по-добър живот.

— Бенджи, сега ще донеса грах, царевица, бекон, каша, супа и боб за закуска.

— Задръж! — каза Том.

— Млъквай, Том, станал е кожа и кости от това ходене. — Тя се обърна към момчето. — Бенджи, разкажи за себе си. *Наистина* ли ходиш на училище?

Бенджи изрита обувките си. С бос крак изписа нещо в пепелта от огнището.

Том се намръщи.

— Какво пише?

— Пише *k, o, r и a* — каза Бенджи. — Кора.

— *Moeto* име, Том, виждаш ли! Бенджи, момчето ми, колко е хубаво, че наистина можеш да пишеш! Преди много време имахме един братовчед, дето разправяше, че може да чете отгоре надолу и отзад напред. Угаждахме му, той пишеше писма, но така и не получавахме отговори. После се оказа, че бил толкова грамотен, колкото писмата му да остават без получател. Боже, Том такъв пердах му хвърли с едно дърво от оградата, че му стопи сланинките, дето беше натрупал за два месеца.

Разсмяха се неспокойно.

— Пиша добре — сериозно каза момчето.

— Точно това ни трябва. Яж — каза тя и му побутна парче ягодов пай.

Към десет и половина, когато слънцето се бе издигнало още в небето, Том си нахлупи шапката и изтрополи навън от къщурката. Беше му писнало да гледа как Бенджи погльща купища ядене.

— Излизам — гневно рече той. — И, бога ми, ще изсека половината гора!

Никой не го чу. Кора седеше като омагьосана, затаила дъх. Гледаше молива зад покритото с мъх като на праскова ухо на Бенджи. Видя как го взема небрежно, лениво, безразлично. О, не тъй небрежно, Бенджи. Дръж го като яйце на червеношийка. Искаше да пипне молива — не беше докосвала молив от години, тъй като от това започваше да се чувства глупава, после се ядосваше и накрая се натъжаваше. Ръката ѝ трепна в ската ѝ.

— Имате ли хартия? — попита Бенджи.

— Господи, изобщо не се сетих — изплака тя и стените на стаята като че ли притъмняха. — И какво ще правим сега?

— Е, аз случайно нося. — Той извади бележник от малката си чанта. — Значи искате да напишете писмо на някого?

Тя се ухили.

— Искам да напиша на... на...

Усмивката ѝ изчезна. Огледа се, сякаш да намери някой в далечината. Погледна към огрените от утринното слънце планини. Чу как морските вълни се разбиват в жълти брегове на хиляда мили оттук. Над долината прелиха птици, връщащи се на север към множество градове, напълно безразлични към онова, което ѝ бе нужно в този момент.

— Бенджи, никога не съм се замисляла за това. Не познавам никого в света навън. Никого освен леля ми. Но напиша ли ѝ, това само ще я накара да се почувства зле, защото ще трябва да търси някой, който да ѝ го прочете. Много е горда и докачлива. Ще има да се нервира десет години, като гледа писмото на лавицата над камината. Не, никакво писмо няма да ѝ пиша. — Погледът на Кора се откъсна от планините и невидимия океан. — На кого тогава? Къде? На когото и да е. Просто искам да получа малко писма.

— Чакайте малко. — Бенджи измъкна от джоба на палтото си евтино списание. Имаше червена корица с разсьблечена дама, бягаща с писъци от никакво зелено чудовище. — Тук има какви ли не адреси.

Заедно разлистиха страниците.

— Това какво е? — Кора почука с пръст една реклама.

— „Това е вашата безплатна схема *Пауър Плюс*. Изпратете името и адреса си на Отдел М-3 за безплатна здравна карта!“ — прочете Бенджи.

— А това?

— „Детективи за тайни разследвания. Подробният списък на услугите е безплатен. Адрес: Детективска школа...“

— Всичко е безплатно. Е, Бенджи. — Тя погледна молива в ръката му. Той подръпна стола към масата. Тя го гледаше как върти молива в пръстите си, за да го нагласи по-удобно. Как леко прехапва език. Как присвива очи. Кора затаи дъх. Наведе се напред. Присви очи и прехапа леко език.

И ето, ето че той вдигна молива, близна го и го спусна върху листа.

Ето, помисли си Кора.

Първите думи. Оформиха се бавно върху чудната хартия.

Скъпа компания Пауър Плюс

Господа, [написа той].

Утрото се отнесе с вята, отплува в потока, отлетя с няколко гарвана и слънцето започна да напича покрива на къщурката. Кора не се обърна, когато чу шума откъм ослепителния правоъгълник на вратата. Том бе там, но същевременно го нямаше; съществуваха единствено освен купчината изписани листа шепотът на молива и изящният краснопис на Бенджи. Кора движеше глава с всяко *o*, с всяко *l*, с всеки миниатюрен рид на *m*; всяка мъничка точка се отбелязваше с кълвване като на птиче; всяка хоризонтална линийка на *n* караше езика ѝ да пробягва по горната ѝ устна.

— Обед е и съм гладен! — каза Том почти зад нея.

Но Кора се бе превърнала в статуя, вперила поглед в молива, както човек гледа в захлас как охлюв оставя следа върху плосък камък рано сутрин.

— Обед е! — отново викна Том.

Ошашавена, Кора се обърна към него.

— Как така, та само преди минута писахме на онази Филаделфийска нумизматична компания, нали тъй, Бенджи? — Усмихна се прекалено ослепително за петдесет и петте си години. — Том, защо не сковеш пощенската кутия, докато чакаш манджата? И би ли я направил по-голяма от кутията на госпожа Брабъм, моля?

— Ще закова една кутия от обувки.

— Том Гибс. — Изправи се любезно. Усмивката ѝ казваше: по-добре бягай, по-добре *действай!* — Искам голяма хубава пощенска кутия. Цялата бяла, за да може Бенджи да напише имената ни с черни букви. Няма да допусна да получва първото си писмо в кутия от обувки.

Така и стана.

Бенджи старателно написа ГОСПОЖА КОРА ГИБС върху готовата кутия, а Том сумтеше зад гърба му.

— Какво пише?

— „Господин Том Гибс“ — спокойно отвърна Бенджи, докато дооформяше буквите.

Том остана да примигва мълчаливо около минута, след което каза:

— Все *още* съм гладен. Някой да запали огъня.

Нямаха марки. Кора пребледня като платно. Том бе накаран да впрегне коня, да иде до Грийн Форк и да купи няколко червени, една зелена и десет розови, върху които бяха изрисувани достолепни господа. Кора обаче отиде с него, за да е сигурна, че Том няма да захвърли първите писма в потока. На връщане първото нещо, което направи, бе да надникне с грейнало лице в новата пощенска кутия.

— Да не си полудяла? — обади се Том.

— Нищо не пречи да погледна.

През този следобед на шест пъти ходи до кутията. На седмият отвътре падна парче дърво. Том стоеше на прага и се смееше, и се пляскаше по коленете. Кора също се разсмя и го подгони из къщата.

После застана до прозореца, загледана към пощенската кутия точно срещу тази на госпожа Брабъм. Преди десет години Госпожа Вдовицата бе тикнала кутията си точно под носа на Кора, макар нищо да не ѝ пречеше да я монтира по-близо до собствената си къщичка. Това обаче ѝ даваше повод да се спуска по пътеката като цветенце по река, да отваря широко кутията с много кашляне и шумолене и от време на време да се озърта да види дали Кора я гледа. Кора винаги гледаше. Когато я хващаха, се преструваше, че полива цветята с празна лейка или бере гъби в неподходящ сезон.

На следващата сутрин Кора стана преди слънцето да е затоплило ягодите или вятърът да е размърдал боровете.

Когато се върна от кутията, Бенджи вече седеше в походното си легло.

— Много е рано — каза той. — Пощальонът още не е минавал с колата.

— С колата ли?

— На такива разстояния пътуват с коли.

— О! — Кора се отпусна на един стол.

— Лошо ли ви е, лельо Кора?

— Не, не. — Тя примигна. — Просто не мога да си спомня да съм *виждала* пощенска кола да се мярка насам през последните двайсет години. Чак сега си давам сметка. И за цялото време не съм виждала нито един пощальон.

— Може да минава, когато не сте наоколо.

— Ставам с мъглата и лягам с кокошките. Е, никога не съм се и замисляла, но... — Тя погледна през прозореца към дома на госпожа Брабъм. — Бенджи, имам едно подозрение.

Излезе от къщурката и следвала плътно от Бенджи, закрачи по пътеката право към кутията на госпожа Брабъм. Полетата и хълмовете се бяха смълчали. Ранният час направо те караше да шепнеш.

— Не нарушавайте закона, лельо Кора!

— Ш-ш-ш! Ето. — Пъхна ръка в кутията, сякаш бъркаше в къртичина. — Ето още.

И бутна няколко писма в ръцете му.

— Ама те вече са отворени! Вие ли ги отворихте, лельо Кора?

— Дете, та аз никога не съм ги докосвала. — Тя го погледна шокирана. — За първи път в живота си позволявам на сянката ми да докосне тази кутия.

Бенджи заразглежда писмата, наклонил глава на една страна.

— Лельо Кора, та тези писма са били пуснати преди десет години!

— Какво?! — Кора посегна към тях.

— Лельо Кора, онази дама получава една и съща поща от години. При това писмата дори не са адресирани до госпожа Брабъм, а до някаква жена на име Ортега в Грийн Форк.

— Ортега, мексиканката от бакалията! Всичките тези години — прошепна Кора, взираше се в измачканите пликове в ръцете си. — Всичките тези години...

Загледаха се към къщата на госпожа Брабъм, все още спяща в прохладното тихо утро.

— Ах, тази лукава жена! Преструвала се е с писмата само за да ме накара да се чувствам нищожество. Как само се надуваше, като разнасяше пликовете!

Вратата на госпожа Брабъм се отвори.

— Лельо Кора, пъхнете ги обратно!

Кора за нула време хлопна вратичката на кутията.

Госпожа Брабъм се понесе по пътеката, като спираше тук-там, за да се наслади на някое цвете.

— Добро утро — сладко рече тя.

— Госпожо Брабъм, това е племенникът ми Бенджи.

— Колко мило. — Госпожа Брабъм завъртя тялото си и брашненобоялата ѝ ръка почука кутията, сякаш да освободи евентуално закачилите се за нещо писма, отвори вратичката и извади пощата, като прикриваше действията си с гръб. Помота се още малко, после рязко се обърна и намигна. — Прекрасно! Вижте само, писмо от скъпия чичо Джордж!

— Да, наистина *прекрасно!* — каза Кора.

Последваха дълги, изпълнени с очакване летни дни. Оранжеви и сини пеперуди пърхаха във въздуха, цветята около къщурката кимаха, а твърдият, постоянен звук от молива на Бенджи се чуваше по цели следобеди. Устата на момчето винаги бе пълна с нещо, а Том редовно се прибираще навъсен, само за да открие, че яденето или е закъсняло, или изстинало, или и двете, или пък изобщо го няма.

Бенджи държеше молива с деликатните си тънки пръсти и грижовно изписваше всяка гласна и съгласна, а Кора не се откъсваше от него, изговаряше думи, въртеше ги на езика си и потръпваше от наслада, когато гледаше как се появяват върху хартията. Но не се учеше да пише.

— Толкова е приятно да те гледам как пишеш, Бенджи. Утре ще започна да се уча. А сега да продължим със следващото писмо!

Прехвърлиха всякакви реклами за средства против астма, бандажи и магия, станаха розенкрайцери или поне кандидатстваха за безплатна Запечатана книга с цялото отдавна забравено Познание и Тайни от скрити древни храмове и светилища. Освен това поръчаха безплатни пакетчета семена на Гигантски слънчоглед и нещо за КИСЕЛИНИ В СТОМАХА. Бяха стигнали до страница 127 на списание *Криминално тримесечие*, когато една слънчева сутрин...

— Чуй! — внезапно рече Кора.

Заслушаха се.

— Кола — каза Бенджи.

Нагоре по сините хълмове, през високите зелени борове, по черния път, миля след миля приближаваше шум от двигател — все поблизо и по-близо, докато не се превърна в рев на завоя. Кора се втурна навън и докато тичаше, успя да види, да чуе и да усети много неща. Първо, с крайчеца на окото си видя госпожа Брабъм да се спуска по пътя от другата страна. Тя замръзна при вида на яркозелената кола,

носеща се с пълна скорост; сребърният клаксон иззвири и старецът зад волана подаде глава навън точно пред Кора.

— Госпожа Гибс?

— Да! — извика тя.

— Пощата ви, госпожо — каза той и ѝ подаде пакет пликове.

Тя протегна ръка, но си спомни нещо и се отдръпна.

— О, моля ви, ще бъдете ли така добър да ги сложите... в пощенската ми кутия?

Старецът присви очи към нея, после към кутията, после пак към нея и се разсмя.

— Разбира се — каза и направи както се полагаше.

Госпожа Брабъм стоеше като закована, с широко отворени очи.

— Има ли поща за госпожа Брабъм? — попита Кора.

— Това е всичко. — И колата се отдалечи сред облаци прах.

Госпожа Брабъм стоеше със скръстени ръце. После, без да проверява кутията си, се обръна и забърза обратно по пътеката.

Кора обиколи два пъти пощенската кутия, без да я докосва.

— Бенджи, получих писма!

Внимателно бръкна вътре, извади ги и ги завъртя в ръце. После ги пъхна в ръцете му.

— Прочети ми ги. Моето име ли е изписано?

— Да. — Той отвори първото писмо с нужното внимание и го зачете на глас в лятното утро. — „Скъпа госпожо Гибс...“

Спря, за да ѝ позволи да се наслади на момента; тя стоеше с полузатворени очи и устните ѝ мърдаха, повтаряйки думите. Той ги повтори, този път по-изразително, след което продължи:

— „Приложено Ви изпращаме нашата безплатна диплянка на Междуkontинентални задочни училища, описваща с всички подробности как можете да запишете задочния курс по санитарна техника...“

— Бенджи, Бенджи, толкова съм щастлива! Прочети го отново!

— „Скъпа госпожо Гибс...“ — зачете той.

След това кутията не оставаше празна. Светът се забълска в нея; стана тясно от всички места, които никога не бе посещавала и за които дори не бе чувала. Имаше пътнически разписания, готварски рецепти и дори писмо от възрастен джентълмен, мечтаещ за дама „...около

петдесетте, с добра душа, със средства, с цел брак“. В отговор Бенджи написа:

Вече съм омъжена, но все пак благодаря за проявеното внимание.

Искрено Ваша
Кора Гибс.

И писмата продължаваха да пристигат оттатък хълмовете — нумизматични каталоги, булевардни романи, справочници по нумерология, рецепти за артрит, мостри на препарати против бълхи... Светът изпълваше пощенската ѝ кутия и ето че вече не бе сама и откъсната от хората. Ако някой ѝ напишеше за Разгаданите тайни на майте, със сигурност още следващата седмица щеше да получи три писма от Кора, превръщайки формалната кореспонденция в топло приятелство. Веднъж, след един особено тежък ден на писане, Бенджи бе принуден да кисне ръката си в английска сол.

Към края на третата седмица госпожа Брабъм вече не слизаше при пощенската си кутия. Дори не излизаше от къщичката си да подиша въздух, защото Кора все беше долу на пътя, надничаше и се усмихваше на пощальона.

Лятото свърши някак много бързо — или поне онази негова част, която имаше значение — посещението на Бенджи. Ето я червената му кърпа на масата, в която са увити сандвичи с лук и мента, за да прогони миризмата; ето че на пода проблясват току-що лъснатите му обувки. А ето го и Бенджи на стола заедно със своя молив — някога дълъг и жълт, а сега съвсем къс и изяден. Кора докосна брадичката му, вдигна главата му и се загледа в него, сякаш разглеждаше тиква от някакъв нов сорт.

— Бенджи, дължа ти извинение. Май през цялото време нито веднъж не погледнах лицето ти. Струва ми се, че познавам всяка брадавица на ръката ти, всеки нокът, всяка пъпка и луничка, но мога да видя лицето ти в тълпата и да не го позная.

— То лицето ми и без това не е за гледане — срамежливо отвърна Бенджи.

— А ръката ти ще я позная сред милион други — продължи Кора. — Дори на тъмно да се ръкувам с хиляда души, няма начин да не позная — ето, *това* е Бенджи.

Усмихна се кротко и отиде до отворената врата.

— Все си мисля... — рече тя, загледана към съседната къщичка.

— Не съм виждала госпожа Брабъм от седмици. Сега все си стои вкъщи. Чувствам се виновна. Много се възгордях. Съгреших повече, отколкото тя към мен. Направо измъкнах опората изпод краката ѝ. Това бе лоша и злобна постъпка и сега ме е срам.

Отново се обърна към притихналата затворена къщичка нагоре по склона.

— Бенджи, ще ми направиш ли една последна услуга?

— Да, госпожо.

— Напиши писмо от името на госпожа Брабъм.

— Госпожо?

— Да, напиши на някоя от онези компании за безплатен каталог, мостра, каквото и да било. И го подпиши от името на госпожа Брабъм.

— Добре — каза Бенджи.

— Така след седмица или месец пощальонът ще мине и ще свирне, а аз ще го помоля специално да отиде до вратата ѝ и да ѝ даде пощата. И специално ще се погрижа да съм на двора, за да види, че я гледам. И ще ѝ помахам с моите писма, а тя ще ми помаха със своите и ще се усмихнем една на друга.

— Да, госпожо — каза Бенджи.

Написа три писма, внимателно залепи пликовете и ги прибра в джоба си.

— Ще ги пусна, когато стигна в Сейнт Луис.

— Беше чудесно лято — каза тя.

— И още как.

— Само дето така и не се научих да пиша. Все бях залисана с писмата, карах те да пишеш по нощите и бяхме така заети да пращаме заявки и да получаваме мостри, че не оставаше време за учене. А това означава...

Той знаеше какво означава. Поклати глава. Двамата спряха на прага на къщичката.

— Благодаря — каза тя. — За всичко.

И той побягна. Изтича до оградата на ливадата, прескочи я с лекота и когато го видя за последен път, продължаваше да тича и да размахва специалните писма към огромния свят нейде отвъд хълмовете.

Писмата продължаваха да пристигат около шест месеца след като Бенджи си замина. Малката зелена кола на пощальона минаваше редовно и в мразовития въздух се чуваше сутрешен поздрав или свирката на клаксона, а в кутията се появяваха два-три розови или сини плика.

Настъпи и специалният ден, когато госпожа Брабъм получи първото си истинско писмо.

След това писмата започнаха да пристигат през седмица, после веднъж месечно, а накрая и пощальонът престана да идва и шумът от колата му вече не се чуваше по самотния планински път. В пощенската кутия се засели паяк, а след това — врабче.

А Кора, която би смачкала писмата с притеснените си ръце, ако продължаваха да пристигат, сега се взираше безмълвно в тях, докато в очите ѝ не се появяваха бистри блестящи капки. Вдигна един син плик.

— Това от кого е?

— Не знам — отвърна Том.

— Какво пише в него? — изплака тя.

— Не знам — каза Том.

— Никога няма да разбера какво става по света, никога. И това писмо, и това, и *tova!* — Тя събори купчината писма, пристигнали след заминаването на Бенджи. — Целият свят, всички онези хора, всички онези случки, а аз да не зная. Всички чакат вест от нас, а ние не пишем и те престават да пишат!

Накрая един ден вятърът събори пощенската кутия. Сутрин Кора продължаваше да излиза пред къщичката и бавно да реши сивата си коса, загледана безмълвно към хълмовете. През всичките следващи години нито веднъж не мина покрай кутията, без да бъркне безцелно вътре. И след като не намираше нищо, тръгваше с празни ръце из полето.

ПЛОЩАДКАТА

Хиляди пъти преди и след кончината на жена си господин Чарлз Ъндърхил бе минавал покрай площадката на отиване и връщане от работа, без да ѝ обръща никакво внимание. Нито я харесваше, нито изпитваше неприязън към нея; едва си даваше сметка за съществуването ѝ.

Но днес сестра му Керъл, която вече шести месец заемаше празното място на масата, подхвани темата.

— Джим е вече почти тригодишен — каза тя. — Утре ще го заведа на площадката.

— Площадката? — повтори господин Ъндърхил.

В офиса си написа бележка и я подчертава с черно мастило: **Виж площадката.**

Грохотът на влака още не бе отшумял в тялото му, когато тръгна през градчето по обичайния път към къщи; беше пъхнал вестника под мишница, за да не се зачете в парка. И тъй, в пет и десет следобед Ъндърхил стигна до железната ограда и отворената врата на площадката и дълго стоя замръзнал на място, вперил поглед в нея...

Отначало му се стори, че няма абсолютно нищо за гледане. След това обаче се откъсна от обичайния си вътрешен монолог и сцената бавно се фокусира пред него, подобно на размазан телевизионен образ.

Най-напред долови приглушени гласове — слаби викове и възгласи, сякаш изпод вода; идваха от някакви смътни ивици, разкривени линии и сенки. След това сякаш някой бе сритал машинката, виковете се втурнаха с пълна сила към него и образите изведнъж станаха ярки и контрастни. Ето че видя децата! Тичаха из поляната, биеха се, бъхтеха се с юмруци, драскаха се, падаха... целите в кървящи или току-що хванали коричка драскотини и рани. И десет

хвърлени в кучкарник котки не биха вдигнали по-голяма врява. С неправдоподобна яснота господин Ъндърхил виждаше и най-малките синини и ожулвания по колене и лица.

Издържа първия звуков удар, като примигващето стреснато. След като очите и ушите панически отказаха да възприемат, на тяхна смяна дойде обонянието.

Долови острата миризма на мехлем, риванол, камфор и спирт — толкова силна, че усети горчилка на езика си. Пропит с йод ветрец лъхна през стоманените пръчки на оградата, които проблясваха глухо в сивата светлина на късния следобед. Лудуващите деца бяха като отприщен ад в огромен флипер — блъскаха се и се спъваха, безкраен низ от попадения и пропуски, удари и падания, докато не се стигне до някакъв все още непредвидим общ сбор бруталности.

И дали грешеше, или наистина светлината в площадката бе някак странна, някак по-силна? Всяко дете сякаш имаше четири сенки — една много тъмна и три по-светли полусенки, заради които бе почти невъзможно да се определи накъде се носят телата им, докато не се блъснат в целите си. Да, косо падащата силна светлина караше площадката да изглежда дълбока, далечна и почти недосегаема. А може пък да бе илюзия от здравата метална ограда, подобна на преградите в зоопарка, зад които може да се случи *всичко*.

Ама че злочеста кочина, помисли си Ъндърхил. Защо децата така настояват взаимно да си превръщат живота в ад? И това непрекъснато мъчение. Чу се как въздъхва с огромно облекчение. Слава Богу, детското е приключило веднъж завинаги. Вече няма никакво щипане, синини, безсмислени страсти и разбити на парчета илюзии.

Порив на вятъра изтръгна вестника от ръката му. Затича се след него по стъпалата на площадката. Стисна го здраво и побърза да се оттегли — за краткия миг в атмосферата на площадката усети как шапката му става прекалено голяма, палтото — твърде тежко, коланът — хлабав, обувките — грамадни. Почувства се като малко момче, навляяло дрехите на баща си и играещо си на бизнесмен; вратата зад него се извисяващеве невъзможно висока, сивото небе едва не го смазваше с тежестта си, а миризмата на йод, подобно на диханието на тигър, разроши косата му. Препъна се и едва не падна, докато тичаше обратно.

Спра шокиран извън площадката, сякаш току-що се бе измъкнал от леденостудено море.

— Здрави, Чарли!

Обърна се да види кой го вика. Едно момче на около девет години му махаше от върха на една метална пързалка.

— Здрави, Чарли...!

Господин Чарлз Ъндърхил вдигна ръка. Но аз *не познавам* това момче, помисли си. А и как така ме вика по име?

Момчето се усмихваше в мъглата, докато не го бутнаха други викащи деца и не се понесе с писък надолу по пързалката.

Стоеше, напълно изумен от видяното. Сега площадката бе огромна метална фабрика, чиито продукти бяха болка, садизъм и страдание. Достатъчно бе да поседиш половин час, за да видиш как всяко лице поне веднъж е трепнало, изплакало, зачервило се е от ярост или е пребледняло от страх. Стига бе! Кой е казал, че Детството е най-хубавият период в живота? В действителност то е най-ужасното, най-безмилостно време, варварска епоха, в която няма дори полиция, която да те защити — а само родители, прекалено застъпни със самите себе си и своя по-висок свят. Не, ако имаше начин, би окачил на оградата друга табела — ПЛОЩАДКАТА НА ТОРКВЕМАДА.

А кое беше онова момче, което го бе повикало? Имаше нещо познато у него, може би в стойката, някакъв отглас от стар приятел; може би бе син на някой благополучно пипнал язва татко.

Това значи е площадката, на която ще играе синът ми, помисли си господин Ъндърхил. Това значи.

Докато окачваше шапката си в коридора и гледаше мършавото си отражение в мътното огледало, Ъндърхил се почувства изстинал и уморен. Появи се сестра му, а след нея като мишле изприпка и синът му; той ги поздрави, но някак отнесено. Момчето се закатери по него, мъчеше се да се качи на конче. А таткото, фиксирал поглед в края на пурата, която бавно разпалваше, накрая прочисти гърлото си.

— Керъл, мислех си за площадката.

— Утре ще заведа Джим там.

— Сериозно? На *онази* площадка?

Умът му се разбунтува. Миризмата и картината на онова място бяха все още живи в паметта му. Онзи гърчещ се свят, изпълнен с драскотини и разбити носове, с въздух, изпълнен с болка като зъболекарски кабинет, онези плашещи разчертани дами под краката му,

докато вдигаше вестника си, изпълнен с ужас, без за това да има никаква видима причина.

— Какво ѝ е на *онази* площадка? — попита Керъл.

— Не си ли я виждала? — Млъкна объркано. — По дяволите, имам предвид децата там. Същинска черна дупка.

— Всички са от добри семейства.

— Може, но се бълскат и удрят като същински гестаповци — каза Йндърхил. — Все едно да пратиш момчето в мелница и да го пуснеш между воденичните камъни! Само като си представя Джим да играе в *онази* варварска яма, и се смразявам.

— Много добре знаеш, че това е единственият удобен парк на мили наоколо.

— Изобщо не ме интересува. Знам само, че видях там всякакви видове бухалки, сопи и въздушни пушки. Още в края на първия ден Джим ще стане на трески. Жив ще го опекат, с портокал в устата.

Тя се разсмя.

— Преувеличаваш.

— Ни най-малко!

— Не можеш да живееш живота на Джим вместо него. Трябва да се научи по трудния начин. Ще му се наложи да изтърпи малко пердах и сам да понабие някого. Така е с момчетата.

— Аз пък *не харесвам* такива момчета.

— Това е най-щастливото време от живота.

— Глупости. И аз гледах назад към детството си с огромна носталгия. А сега разбирам, че съм бил сантиментален глупак. Само писъци и бягане в кошмари; прибираш се пропит с ужас, от главата до петите. Стига да мога да спестя на Джим всичко това, не бих се поколебал да го сторя.

— Това е неразумно и, слава Богу, невъзможно.

— Няма да позволя да припарва до онова място, казвам ти. Ще израсне като невротичен отшелник.

— Чарли!

— Точно така! Онези малки зверчета, трябваше да ги видиш. Джим е *мой* син. Мой, а не твой, не забравяй. — Усети тънките крака на момчето по раменете си и деликатните пръсти в косата си. — Няма да позволя да го изкормят.

— Тогава ще си го получи в училище. По-добре да го поблъскат сега, когато е тригодишен, за да бъде подгoten.

— И за това си мислих. — Господин Ъндърхил здраво хвани крачетата на сина си, които бяха увиснали от двете му страни като топли тънки кренвириши. — Може дори да му наема частен учител.

— Ох, Чарлз!

Вечерята премина в мълчание.

Когато приключиха, той взе Джим на кратка разходка, докато сестра му миеше чиниите. Минаха покрай площадката под слабите светлини на уличните лампи. Бе прохладна септемврийска вечер и във въздуха вече се долавяше сухият аромат на есента. Още седмица и децата щяха да бъдат събрани в училище като купчини есенни листа, за да бъдат запалени и енергията им да се използва за по-полезни цели. Но пък тогава щяха да идват след уроците, да беснеят тук, да летят като снаряди, да се блъскат и да експлодират, да оставят следи от болка и страдание след всяко миниатюрно сражение.

— Искам вътре — каза Джим, долепил лице до оградата; гледаше как окъснелите деца тичат и се блъскат.

— Не, Джим, не искаш.

— Игра. — Очите на Джим блеснаха, когато видя как едно голямо момче срита едно малко, а то на свой ред изрила едно съвсем по-малко, за да стане квит. — Игра, тате.

— Хайде, Джим. Няма да влизаш в тази лудница, докато *аз* мога да го предотвратя! — Ъндърхил решително го дръпна за ръката.

— Искам да си играя — захленчи Джим. Очите му се напълниха със сълзи, а лицето му заприлича на сбъркан портокал.

Някои от децата чуха плача и се обърнаха. Ъндърхил изпита ужасното чувство, че наблюдава куп внезапно стреснати лисици, вдигнали глави от белите космати останки на мъртво зайче. Зли очи като от жълто стъкло, стесняващи се брадички, остри бели зъби, четинеста коса, мърляви фланели, изцапани от желязото ръце със следи от днешните битки. Дъхът им стигна до него, наситен с миризма на виолетки, ментови бонбони и плодов сок — толкова противно сладникав, че стомахът му се сви. И над всичко това се долавяше миризмата на синапен компрес на някой избягал от къщи, преди да се е излекувал напълно от настинка; противната воня на сгорещен под превръзките мехлем с камфор. Всички тези лепкави и никак потискащи

миризми на моливи, тебешир, трева и гъби за триене на черни дъски, истински или въображаеми, моментално събудиха стари спомени. Шлюпки от фъстъци и пуканки по зъбите им и жълтозелено желе под подсмърчащите им носове. Господи! Господи!

Видяха Джим и той бе нов за тях. Не казаха нито дума, а когато Джим заплака още по-силно и Ъндърхил го помъкна по алеята като торба цимент, гледаха след тях с блеснали очи. На Ъндърхил внезапно му се прииска да се обърне, да размаха юмрук към тях и да викне: „Никога няма да се доберете до *моя* син, зверчета такива!“

И тогава, точно в най-неподходящия момент, се обади момчето от синята метална пързалка — толкова високо, че сякаш се губеше в мъглата. Момчето с някак познатото лице му викна и махна с ръка.

— Здрави, Чарли...!

Ъндърхил спря. Джими спря да плаче.

— Довиждане, Чарли...!

И лицето изведнъж страшно му заприлича на лицето на Томас Маршъл, стар приятел от работата, който живееше през няколко преки. Не го беше виждал от месеци.

— Довиждане, Чарли.

Довиждане? Какво искаше да каже това момче?

— Познавам те, Чарли! — викна момчето. — Здрави!

— Какво? — ахна Ъндърхил.

— Утре вечер, Чарли! Хей! — И момчето се пусна по пързалката и вече лежеше на земята с побеляло като сирене лице, мъчеше се да си поеме дъх, а отгоре му се стоварваха останалите.

Ъндърхил остана нерешително пет секунди или повече, докато Джим не реши да се разреве отново. Тогава помъкна сина си обратно към дома, плътно следван в есенния хлад от златните лисичи очи.

На следващия ден господин Ъндърхил приключи в офиса по-рано, взе влака в три следобед и пристигна в Грийн Таун в три и двайсет и пет — достатъчно рано, за да се наслади на свежите лъчи на есенното слънце. Странно как внезапно идва есента, помисли си той. Един ден е лято, а на следващия... как се познава всъщност? Може би нещо в температурата? Или в миризмата? Или пък утайките на възрастта са се освободили през нощта от костите и са попаднали във

вените и сърцето и те карат да изпитваш лек студ? Една година постар, една година по-близо до смъртта — *това ли е?*

Вървеше към детската площадка и мислеше за бъдещето. Като че ли човек крои най-много планове през есента в сравнение с другите сезони. Сигурно бе свързано със смъртта. Помисляш си за нея и автоматично започваш да планираш. И тъй, Джим ще има частен учител — *и точка*. Никое от онези ужасни училища не ставаше за него. Е, щеше да се отрази малко върху банковата сметка, но пък за сметка на това Джим щеше да израсне като щастливо момче. Щяха да подбират приятелите му. Всякакви побойници и хулигани ще бъдат изхвърлени, само да са го докоснали. А тази площадка? И дума да не става!

— О, здравей, Чарлз.

Вдигна изненадано глава. На входа в оградата стоеше сестра му. Веднага забеляза, че го нарича Чарлз вместо Чарли. Значи разправията от снощи не беше напълно забравена.

— Керъл, какво правиш тук?

Тя се изчерви виновно и хвърли поглед през оградата.

— Не си го направила — каза той. Погледът му затърси сред драскащите, тичащи и пищящи деца. — Да не искаш да кажеш...?

Сестра му кимна, донякъде развеселена.

— Реших да го доведа по-рано...

— Преди да се прибера, за да не разбера нищо, *така ли?*

Точно така.

— Боже мой, Керъл, *къде е той?*

— Току-що дойдох да го видя.

— Да не искаш да кажеш, че си го оставила тук цял следобед?

— Само за пет минути, докато пазарувах.

— И си го *оставила*. Боже мой! — Ъндърхил я сграбчи за китката. — Хайде, по-бързо! Намери го, измъкни го от това място!

Заедно се загледаха през оградата към площадката, където момчета се гонеха едно друго, момичета се пляскаха по бузите и час по час се събираще ревяща купчина деца, пръскаше се за миг и отново се събираще другаде.

— Ето къде е, *знаех* си! — каза Ъндърхил.

В същия миг Джим побягна с плач през площадката, подгонен от шест момчета. Падна, стана, затича се и пак падна с писъци, а

момчетата го обстреляха с фасул през метални тръбички.

— Ще им ги натикам тия тръби в носовете! — викна Ъндърхил.
— Бягай, Джим! Бягай!

Джим стигна до портата. Ъндърхил го улови. Беше като да хванеш купчина мокри парцали. Носът му кървеше, панталоните му бяха скъсани, целият бе в мръсотия.

— *Това е то* твоята площадка — каза Ъндърхил на сестра си, все още на колене и стиснал сина си. — *Това* са ти сладките щастливи дечица, твоите порядъчни фашисти. Само да ми падне онова момче, ще му дам да се разбере. Да вървим, Джим. Хайде, малки нехранимайковци, махайте се оттук! — викна той.

— Нищо не сме направили — казаха децата.

— Господи, накъде е тръгнал светът? — възклика господин Ъндърхил.

— Здрави! Чарли! — Странното момче стоеше наблизо. Махна му небрежно и се усмихна.

— Кой е това? — попита Керъл.

— Откъде да знам, по дяволите? — отвърна Ъндърхил.

— Пак ще се видим, Чарли. Довиждане! — викна момчето и изчезна.

Господин Ъндърхил подкара сестра си и сина си към дома.

— Махни си ръката от лакътя ми! — възмутено каза Керъл.

Трепереше. Целият трепереше от ярост, докато си лягаше. Бе опитал да се успокои с малко кафе, но не му бе помогнало. Искаше му се да им размаже главите на гадните ситни нехранимайковци. Да, точно това им прилягаше — гадни ситни нехранимайковци с лисичи физиономии, с цялото онова коварство, отрова и жестокост в студените им лица. В името на всичко порядъчно, що за поколение расте само! Шайка главорези и улични бандити, обесници, кръвожадни малоумници, в чиито вени текат нечистотите на занемаряването! Лежеше и трескаво мяташе глава наляво-надясно, накрая стана и запали цигара, но и това не помогна. Двамата с Керъл си бяха вдигнали грандиозен скандал, след като се прибраха. Беше ѝ викал, тя му бе викала в отговор, като същински пауни в дивото, където законът и редът са безумни посмешища и се забравят бързо.

Срамуваше се. Не бива да отговаряш на насилието с насилие, ако си възпитан човек. Трябва да говориш много спокойно. Но Керъл не му даде шанс, дявол да го вземе! Тя искаше да пъхне момчето в онова менгеме, за да го смачкат. Искаше да бъде изстискан, прободен и направен на пух и прах. Да бъде бит от площадката до детската градина, в началното училище, в прогимназията и гимназията. Изкараше ли късмет, в гимназията побоищата и садизмите щяха да станат по-изтънчени, морето от кръв и слюнка щеше да изсъхне по брега на годините и Джим щеше да застане на прага на зрелостта с Бог знае какви изгледи за бъдещето — може би с желанието да бъде вълк сред вълците, псе сред псетата, злодей сред злодеите. Но такива в света и без това имаше предостатъчно. Самата мисъл за следващите десет-петнайсет години мъчения бе достатъчна да го накара да трепне; усети собствената си плът бита, удряна,шибана, драскана и насинена. Затрепери като медуза, хвърлена по най-жестокия начин в бетонобъркачка. Джим нямаше да издържи това. Бе прекалено нежен за такъв ужас.

Крачеше из тъмните стаи на дома си и си мислеше всичко това — за себе си, за сина си, за площадката, за страха; като че ли нямаше въпрос, който да не бе разгледан от всички страни. Каква част от всичко това се дължи на самотата ми, попита се той. Каква част се дължи на смъртта на Ан и на собствените ми нужди и каква — на площадката и децата? Каква част е рационална и колко са глупостите? Слагаше мъничките тежести на везните и гледаше как стрелката се пълзга, спира и отново трепва, движи се напред-назад, между полунощ и зори, между черното и бялото, между суровия разум и откровената лудост. Не биваше да държи толкова силно сина си, трябваше да остави момчето на мира. И все пак... всеки път, когато погледнеше мъничкото лице на Джим, виждаше Ан — в очите, в устата, в извивката на носа, в топлия дъх, в тънката синя жилка под нежната кожа. Имам право да се страхувам, помисли си той. Имам пълното право. Когато имаш две скъпоценни порцеланови вази и едната се счупи, нима можеш да си абсолютно спокоен и да не изпитваш никаква загриженост за другата?

Не, мислеше си той, докато вървеше бавно из хола. Не ми остава нищо друго, освен да изпитвам страх, страх и пак страх.

— Стига си бродил из къщата по нощите — обади се сестра му от леглото си, когато мина покрай отворената врата на стаята ѝ. — Не бъди такова дете. Съжалявам, ако ти изглеждам властна или хладнокръвна. Трябва обаче да премислиш. Джим просто не може да има частен учител. Ан би искала да ходи в нормално училище. И утре трябва отново да иде на площадката и да продължава да ходи, докато не се научи да стои на краката си и не се запознае с всички деца. Тогава ще престанат да го тормозят толкова.

Той не отговори. Облече се тихо в тъмното, слезе по стълбите и излезе навън. Беше дванайсет без пет. Закрачи бързо в сенките на високите брястове, дъбове и чинари, опитващ се да избяга от обхваналата го ярост. Керъл бе права, разбира се. Светът е такъв, приемаш го и живееш в него. Но именно тук бе проблемът! Самият той бе минал през тази мелница и знаеше какво е да си момче сред лъвове. Собственото му детство, времето на ужас и насилие се бе втурнало насреща му през последните няколко часа. Не можеше да се примири с мисълта, че и Джим ще мине през всичко това, през всички тези дълги години — особено ако си крехко дете, макар това да не е по твоя вина, ако костите ти са тънки и лицето ти — бледо. Какво друго можеш да очакваш, освен да бъдеш тормозен и гонен?

Спра край площадката, която все още се осветяваше от една самотна лампа. Вратата вече бе заключена, но осветлението оставаше до полунощ. Искаше му се да разкъса това противно място, да изтръгне желязната ограда, да събори пързалките и да викне на децата: „Вървете си! Играйте си в задните дворове!“

Само какво коварно и студено място е площадката. Нямаш представа къде живеят останалите. Момчето, което ти изби зъба — как се казва? Никой не знае. Къде живее? Никой не знае. Как да го намериш? Никой не знае. Та така можеш днес да дойдеш тук, да пребиеш до смърт някое по-малко дете, а утре да отидеш на някоя друга площадка. Никога няма да те намерят. Можеш да вършиш престъпните си номера от площадка на площадка и всички да те забравят, защото и без това не са те познавали. Можеш да се върнеш на това място след месец и ако дребосъкът с избитите зъби те познае, спокойно можеш да отречеш. „Не, не съм аз. Сигурно е някое друго хлапе. За първи път стъпвам тук! Не, не съм аз!“ А когато ти обърне

гръб, можеш да го сриташ отново. И да побегнеш — без име, по безименни улици.

Какво бих могъл да направя? — мислеше си Ъндърхил. Керъл бе повече от щедра с времето си; беше добра с Джим, в това нямаше съмнение. Любовта, която иначе би вложила в брака си, през изминалата година бе насочена към него. Не мога вечно да се разправям с нея, не мога и да ѝ кажа да се махне. Да се преместим в провинцията? Не, невъзможно — нямам толкова средства. Но пък не мога и да оставя Джим тук.

— Здрави, Чарли — разнесе се тих глас.

Ъндърхил рязко вдигна глава. Сериозното деветгодишно момче бе седнало на земята и чертаеше нещо в студената пръст. Не вдигна поглед. Бе казало: „Здрави, Чарли“, както си седеше спокойно в света оттатък оградата.

— Откъде знаеш името ми? — попита Ъндърхил.

— Зная го. — Момчето намести по-удобно крака и се усмихна спокойно. — Имате доста неприятности.

— Какво правиш тук толкова късно? Кой си ти?

— Казвам се Маршъл.

— Разбира се! Томи, синът на Том Маршъл. Знаех си, че ми изглеждаш познато.

— Даже повече, отколкото си мислите — тихо се засмя момчето.

— Как е баща ти, Томи?

— Виждали ли сте го напоследък? — попита момчето.

— За малко на улицата, преди два месеца.

— Как изглеждаше?

— Какво?

— Как изглеждаше господин Маршъл? — попита момчето.

Странно, но така и не казваше „баща ми“.

— Съвсем нормално. Защо?

— Сигурно е щастлив — каза момчето. Господин Ъндърхил видя ръцете и краката му. Бяха целите в хванали коричка рани и драскотини.

— Няма ли да се прибираш, Томи?

— Измъкнах се да се видя с вас. Просто знаех, че ще дойдете.

Страх ви е.

Господин Ъндърхил не знаеше какво да отговори.

— Онези малки чудовища — най-сетне промълви той.

— Може би ще мога да ви помогна. — Момчето нарисува триъгълник в прахта.

Ама че нелепица.

— Как?

— Бихте дали всичко, за да спестите всичко това на Джим, нали? Щяхте ли да застанете на негово място, ако можехте?

Господин Ъндърхил кимна, напълно втрещен.

— Тогава елате утре в четири следобед. Тогава ще мога да ви помогна.

— Как така да ми помогнеш?

— Сега не мога да ви кажа — отвърна момчето. — Свързано е с площадката. С всяко място, където има много зло. Усещате го, нали?

Нешто като топъл ветрец прелетя над голата полянка под уличната лампа. Ъндърхил потрепери. Да, дори в полунощ площадката изглеждаше зла, защото се използваше за зли неща.

— Всички ли площадки са такива?

— Някои. Може пък тази да е единствената такава. Може да зависи само от това как *ти* гледаш на нея, Чарли. Нещата *са* такива, каквите *искаме* да бъдат. Много хора си мислят, че това е прекрасна площадка. И също са прави. Може би зависи от това как гледаш на нея. Исках само да кажа, че Том Маршъл беше като вас. И той се тревожеше за Томи Маршъл, площадката и хлапетата. И искаше да му спести всички тези болки и страдания.

Момчето говореше като за никакъв съвсем чужд човек и от това господин Ъндърхил се чувстваше някак неудобно.

— Значи се договорихме — каза момчето.

— С кого?

— Предполагам, с площадката. Или с който я върти.

— Кой я върти?

— Никога не съм го виждал. Там, под трибуната, има офис. По цяла нощ свети. Яркосиня светлина, малко странно. Има бюро без нищо на него. И празен стол. На табелката пише УПРАВИТЕЛ, но никой никога не го е виждал.

— Би трябвало да е някъде наоколо.

— Точно така — каза момчето. — Иначе нямаше да съм тук, а и други нямаше да са там, където са.

— Говориш съвсем като възрастен.

Момчето бе поласкано.

— Искате ли да знаете кой съм в действителност? Изобщо не съм Томи Маршъл. Аз съм Том Маршъл, бащата. — Продължаваше да седи неподвижно на земята, посрещ нощ, под високата улична лампа, а вятърът леко развиваше яката на ризата му и навяваше прах. — Аз съм Том Маршъл, бащата. Зная, че ви е трудно да повярвате. Но е така. Боях се за Томи. Точно както вие сега се страхувате за Джим. Затова склучих сделка с площадката. О, има и други. Вгледате ли се внимателно, ще ги познаете сред останалите деца. По очите.

Ъндърхил примигна.

— По-добре бягай да си лягаш.

— Искате да ми повярвате. Искате това да е истина. Разбрах го веднага щом ви видях! Ако можете да си смените мястото с Джим, щяхте да го направите. Искате да го спасите от всички мъчения, да бъде на вашето място — пораснал, с всичко това далеч зад гърба.

— Всеки родител съчувства на детето си.

— Особено вие. Чувствате всяко ухапване и ритник. Е, елате тук утре. И вие ще можете да сключите сделка.

— Да си сменим местата? — Невъзможна, смешна, но и странно удовлетворяваща мисъл. — Какво трябва да направя?

— Нищо. Просто да играете на площадката.

— Цял ден?

— И да ходите на училище, разбира се.

— И да раста отново?

— Да, и да растете отново. Бъдете тук утре в четири.

— Утре съм на работа в града.

— Утре — каза момчето.

— По-добре иди да си лягаш, Томи.

— Името ми е *Tom* Маршъл. — Момчето продължи да седи на земята.

Лампата угасна.

На закуска господин Ъндърхил и сестра му не разговаряха. Обикновено ѝ се обаждаше по обед да побъбрят за това-онова, но днес не го направи. В един и половина обаче, след като така и не успя да сложи хапка в уста, набра номера. Когато Керъл вдигна, прекъсна връзката. След пет минути се обади отново.

— Чарли, ти ли звъня преди малко?

— Да — каза той.

— Стори ми се, че те чух да дишаш, преди да затвориш. Какво има, скъпи?

Отново се бе превърнала в грижовната Керъл.

— О, обаждам се просто така.

— Последните два дни бяха лоши, нали? Разбираш какво искам да кажа, нали, Чарли? Джим *трябва* да иде на площадката и да го поочукаят.

— Да го поочукаят, точно така.

Видя кръвта, гладните лисици и разкъсаните зайчета.

— И да се учи да удря и да понася удари. И да се бие, ако се наложи — каза тя.

— Да се бие, ако се наложи — промърмори той.

— Знаех, че ще премислиш.

— Да премисля — повтори той. — Права си. Няма друг начин.

Трябва да бъде принесен в жертва.

— Ох, Чарли, ама че си странен.

Той прочисти гърлото си.

— Е, значи е решено.

— Да.

Интересно как ли ще стане? — помисли си той.

— Иначе всичко наред ли е?

— Да — отвърна тя.

— Мислех си... — каза той.

— Кажи.

— Ще се прибера в три —бавно каза той като човек, получил удар в корема и опитващ се да си поеме дъх. — Ще се разходим тримата, ти, аз и Джим.

Затвори очи.

— Чудесно!

— До площадката — каза той и затвори.

Вече бе истинска есен, с истински мраз и студен вятър. Само за една нощ дърветата се обагриха и започнаха да се освобождават от листата си; сега те кръжаха пред лицето на господин Ъндърхил, докато

се изкачваше по стъпалата. Керъл и Джим го чакаха, скрити на завет от острия вятър.

— Здравей! — викнаха си те с много прегръдки и целувки. — Ето го и Джим там долу!

— Ето го и тате там горе!

Разсмяха се и той се почувства като парализиран от ужас от следобеда. Беше почти четири. Погледна към оловносивото небе, от което всеки момент можеше да се изсипе дъжд — небе от огън и жупел, от което духаше влажен вятър. Стисна силно ръката на сестра си, докато вървяха.

— Днес си много приветлив — усмихна се тя.

— Това е нелепо, разбира се — каза той, замислен за нещо съвсем друго.

— Какво?

Бяха стигнали площадката.

— Здрасти, Чарли! Здрасти! — Момчето на Маршъл стоеше горе на чудовищната пързалка и махаше, но вече без да се усмихва.

— Изчакай тук — каза господин Ъндърхил на сестра си. — Сега се връщам. Само да заведа Джим.

— Добре.

Той хвана ръката на момченцето.

— Хайде, Джим. Дръж се за татко.

Слязоха по твърдите бетонни стъпала и спряха на равното. Пред тях в магическа последователност бяха чертежите, гигантските дами, чудовищните фигури, изумителните числа, триъгълници и овали, начертани от децата в невъобразимия прахоляк.

От небето духаше силен вятър и той потрепери. Стисна още по-здраво ръката на момчето и се обърна към сестра си.

— Сбогом — каза той. И наистина го вярваше. Намираше се на площадката, вярваше и знаеше, че това е за добро. Беше готов на всичко за Джим. На всичко в този ужасен свят! А сестра му се разсмя в отговор.

— Чарли, ама че си!

После двамата тичаха, тичаха през прашната площадка, по дъното на каменното море, което ги притискаше от всички страни. После Джим викаше: „Тате, тате!“, докато децата тичаха насреща им, момчето от пързалката викаше, огромните дами се въртяха, обхвана го

безпътен ужас, но знаеше какво тряба да направи и какво ще се случи. Далеч в другия край летяха футболни топки, свистяха бейзболни бухалки, мяркаха се юмруци, а вратата към кабинета на управителя стоеше отворена — с празно бюро, празен стол и самотна синя лампа на тавана.

Ъндърхил се препъна, затвори очи, падна и извика, тялото му се сви от гореща болка, устата му произнасяше странни думи, около него цареше пълен хаос.

— Ето те и теб, Джим — произнесе нечий глас.

Изкачваше се, изкачваше се със затворени очи по металните скоби на стълбата, като пищеше и викаше с пълно гърло.

Господин Ъндърхил отвори очи.

Намираше се на върха на пързалката. Гигантската синя метална пързалка, висока сякаш десет хиляди стъпки. Деца се тълпяха зад него, бълскаха го да продължава — пускай се, пускай се!

Огледа се и далеч в края на площадката видя човек с черно палто. А край портата стоеше и махаше никаква жена. После двамата застанаха един до друг, гледаха го, махаха и му викаха:

— Приятно прекарване! Приятно прекарване, Джим!

Изкрещя, обхванат от паниката от осъзнаването. Погледна ръцете си — малки и клоощави. Погледна към земята далеч долу. Усети, че от носа му тече кръв. Момчето на Маршъл изведнъж се озова до него.

— Здрави! — викна то и го удари по устата. — Само дванайсет години ще прекараме тук!

Дванайсет години! Господин Ъндърхил усети как капанът щраква. Времето тече различно за децата. Една година е като десет. Не го чакаха дванайсет години детство, а цял век. Цяло столетие от *това*.

— Пускай се!

Лъхна го на риванол, мехлеми с камфор, фъстъци, дъвка, мастило, връв за хвърчило и глицеринов сапун, на тиква от празника на Вси светии, на маски от папиемаше, на заздравяващи рани; отвсякъде го бутаха, щипеха, бълскаха. Юмруци се вдигаха и спускаха, виждаше лисичите физиономии, а мъжът и жената край оградата продължаваха да махат. Изпища, закри лице, усети кръв по пръстите си, почувства как го бутат към ръба, отвъд който бе пустота. Понесе се с писък надолу по пързалката, следван по петите от десет хиляди чудовища.

Една мисъл прелетя в главата му миг преди да удари земята сред ужасната гмеж от драскащи нокти.

Това е ад. Истински ад!

Никой от сгорещената купчина тела не възрази.

СКЕЛЕТ

Крайно време бе отново да иде на лекар. Господин Харис леко пребледня по стълбите. Докато се изкачваше, името на д-р Бърли проблесна от една табела със стрелка. Дали докторът щеше да въздъхне, когато влезеше в кабинета му? В края на краищата това бе десетото му посещение за годината. Но Бърли не би трябвало да се оплаква; в края на краищата прегледите се плащаха!

Сестрата погледна господин Харис и се усмихна леко развеселено, после отиде на пръсти до остьклената врата, отвори я и пъхна глава вътре. На Харис му се стори, че я чува да казва: „Познайте кой е тук, докторе“. И дали докторът не отговори с едва чутото: „О, Господи, *пак* ли?“ Преглътна нервно.

Когато Харис влезе, д-р Бърли изсумтя:

— Отново болки в костите! Ах! — Намръщи се и си нагласи очилата. — Скъпи господин Харис, бяхте изследван с най-добрите апарати и сита за бактерии, известни на науката. Просто сте нервен. Дайте да ви видя пръстите. Много пушите. Дъхнете ми. Прекалявате с белтъците. Да видим очите. Не спите достатъчно. Моите препоръки? Наспете се хубаво, намалете белтъците, спрете да пушите. Десет долара, ако обичате.

Харис стоеше навъсено.

Докторът вдигна поглед от бумагите си.

— Още ли сте тук? Вие сте хипохондрик! Сметката ви вече е *единайсет* долара.

— Но тогава защо ме болят костите? — попита Харис.

Д-р Бърли заговори като на малко дете.

— Да ви се е случвало да разтегнете мускул? И да сте продължавали да го дразните, да го търкате и масажирате? Колкото повече го тормозите, толкова по-зле става. На края го оставяте на мира и болката изчезва. Е, точно такъв е и вашият случай. Оставете се на мира. Вземете очистително. Махнете се оттук и най-накрая направете

онова пътуване до Финикс, за което говорите от месеци. Сменете обстановката!

След пет минути господин Харис прелистваше телефонния указател в магазинчето на ъгъла. Чудно съчувствие можеш да очакваш от слепи глупаци като Бърли! Пръстът му мина по списъка „Специалисти по костите“ (остеолози) и се спря на някой си М. Мюнигънт. След името му нямаше обичайното „доктор по медицина“ и други академични съкращения, но пък кабинетът му бе съвсем наблизо. Три преки надолу, после една нататък...

Подобно на кабинета си, господин Мюнигънт бе малък и тъмен. Подобно на кабинета си, миришеше на йодоформ, йод и други странни неща. За сметка на това обаче бе добър слушател и слушаше внимателно, с проблясващи живи очи; когато разговаряше с Харис, думите излизаха с леко свистене — най-вероятно заради не много добро чене.

Харис разказа всичко.

М. Мюнигънт кимна. Да, имал бил подобни случаи. Костите на тялото. Човек не си дава сметка за тях. А, да, костите. Скелетът. Трудно, много трудно. Нещо във връзка със загуба на равновесие, с нарушената координация между душа, плът и скелет. Много сложно, тихо свистеше М. Мюнигънт. Харис слушаше в захлас. Ето *това* е доктор, който разбира болестта му! Психология, каза М. Мюнигънт. Отиде бързо до мръсната стена и освети няколко рентгенови снимки, които изпълниха стаята с призрачния си вид на неща, открити в утайките от някакъв праисторически прилив. Ето, ето! Изненаданият скелет! Ето ги светлинните портрети на дългите, късите, големите и малките кости. Господин Харис трябва да си дава сметка за положението си, за проблема! Ръката на М. Мюнигънт потропваше, шумолеше, шепнеше, показваше едва видимите мъглявини плът, в които висяха призраци на череп, гръбначен стълб, таз, варовик, калций, костен мозък — ето тук, тук, това, онова, там, там и там! Вижте!

Харис потрепери. Рентгеновите снимки и рисунките летяха в зелен фосфоресциращ вятър от страна, населявана от чудовищата на Дали и Фузели^[1].

М. Мюнигънт свистеше тихичко. Желае ли господин Харис костите му да бъдат... третирани?

— Зависи — каза Харис.

Е, М. Мюнигънт не би могъл да помогне, освен ако Харис не е в съответното настроение. Психологически погледнато, човек трябва да изпитва нужда от помощ, в противен случай докторът е безполезен. Но все пак (свиване на рамене) М. Мюнигънт би могъл да „опита“.

Харис легна на масата с отворена уста. Осветлението бе изгасено, щорите — спуснати. М. Мюнигънт приближи пациента.

Нещо докосна езика на Харис.

Почувства как изтръгват челюстите му. Костите тихо скърцаха и пукаха. Един от скелетите на затъмнената стена сякаш затрепери и подскочи. Харис се разтресе неудържимо. Устата му неволно рязко се затвори.

М. Мюнигънт изкрештя. Едва не му бе отхапал носа! Не, не, напълно безсмислено е! Сега не му е времето! Ужасно разочарован, М. Мюнигънт вдигна щорите. Когато господин Харис почувства, че може да сътрудничи психологически, когато господин Харис наистина изпита нужда от помощ и е готов да се довери на М. Мюнигънт, тогава може би ще може да се направи нещо. М. Мюнигънт протегна малката си ръка. Дотогава сметката му е само два долара. Господин Харис трябва да започне да мисли. Ето една скица, която може да разучи у дома. Така ще се запознае с тялото си. Трябва изключително добре да усеща тялото си. Да бъде нащрек. Скелетите са странни, сложни неща. Очите на М. Мюнигънт проблеснаха. Довиждане, господин Харис. О, искате ли солета? М. Мюнигънт му предложи кутия с дълги твърди солети, самият той взе една и сподели, че хапването на солети му помага в... ъъ... практиката. Довиждане, господин Харис, приятен ден! Господин Харис си тръгна към къщи.

На следващия ден, в неделя, господин Харис откри безброй нови болки и болежки в тялото си. Цялата сутрин изучаваше с интерес миниатюрната, но анатомически съвършена рисунка на скелет, която му бе дал М. Мюнигънт.

Съпругата му Клерис го стресна на обед, когато започна да пука с кокалчетата на изящните си тънки пръсти. Стигна се дотам, че той запуши уши с длани и извика: „Престани!“

През остатъка от следобеда се уедини в стаята си. Клерис и три нейни приятелки играеха бридж в гостната, смееха се и дърдореха, докато скрилият се Харис с все по-нарастващо любопитство опипваше и изучаваше частите от тялото си. След около час внезапно стана и викна:

— Клерис!

Тя имаше свой начин да влезе в стаята — тялото ѝ правеше всякакви плавни танцови нежни движения и стъпки, така че краката ѝ почти не докосваха килима. Ето че и сега се извини пред гостенките си и весело изтича да види съпруга си. Откри го седнал в отсрецния ъгъл на стаята, вперил поглед в скицата.

— Още ли си мрачен, скъпи? Моля те, недей.

И седна на коленете му.

Красотата ѝ не можеше да го откъсне от мислите му. Прецени колко е лека, после подозрително докосна капачката на коляното ѝ. Сякаш се движеше под светлата ѝ, едва ли не блестяща кожа.

— Трябва ли да прави така? — попита той и треперливо пое дъх.

— Кое какво да прави? — Тя се разсмя. — Капачката ли имаш предвид?

— Трябва ли да се движи по коляното по този начин?

Тя направи опит.

— Е, *прави* го.

— Радвам се, че и твоята се плъзга — въздъхна той. — Бях започнал да се притеснявам.

— За какво?

Той потупа гръденния си кош.

— Ребрата ми не стигат до долу, а свършват ето *тук*. А и открих няколко съвсем събркани — просто си стърчат в нищото!

Клерис опря длан малко под нежната извивка на малките си гърди.

— Разбира се, глупче! У всички ребрата свършват на дадено място. А онези странните и късите се наричат плаващи ребра.

— Надявам се да не плават прекалено много.

Шегата се получи доста тромава. Сега най-много от всичко му се искаше да остане сам. Нови открития, нови и още по-странны археологически находки го очакваха под треперещите му пръсти — а и не искаше да става за смях.

— Благодаря, че дойде, скъпа — каза той.

— Няма нищо. — Малкото ѝ носле се потърка нежно в носа на Харис.

— Чакай! Ето тук... — Докосна с пръст първо своя, после нейния нос. — Разбираш ли какво става? Костта стига само *дотук*. Останалото е запълнено от хрущял!

Тя сбърчи носле.

— Разбира се, скъпи! — И излезе с танцова стъпка от стаята.

Останал самичък, Харис почвства как потта излиза от вдълбнатините и хълтналите места на лицето му, как се спуска като приливна вълна по бузите. Облиза устни и затвори очи. Сега... сега... какво следва в дневния ред...? А, да, гръбначният стълб. Така. Проучи го бавно, по същия начин, по който работеше с многото копчета в кабинета си, с които викаше секретарки и куриери. Само че сега в отговор на внимателните натискания от милиони вратички в ума му излетяха всевъзможни страхове и кошмари! Усещаше гръбнака си ужасно... непознат. Подобно на чупливите останки на току-що изядена риба, разхвърляни по студена порцеланова чиния. Отчаяно опипваше малките заoblени бучки. Господи! Господи!

Зъбите му затракаха. Всемогъщи Боже! Как може да не съм го разбирал през цялото това време? Цял живот имам... *скелет*... вътре в себе си! Как е възможно да го приемаме като нещо подразбиращо се? Как така никога не си задаваме въпроси за тялото си, за съществото си?

Скелет. Едно от онези свързани, снежнобели, твърди неща. Едно от онези отвратителни, чупливи неща с дупки вместо очи и черепи вместо лица, сечно тресящи се пръсти. Едно от онези неща, които подрънкат на вериги в запустели, покрити с паяжина килери или могат да се намерят пръснати из пустинята като зарчета!

Стана, защото не можеше да понесе да остане седнал. Сега е вътре в мен — хвана се за корема, после за главата... вътре в главата ми има... череп. Една от онези заoblени раковини, която съдържа мозъка ми като някаква електрическа медуза. Една от онези напукани черупки с дупки отпред, направени сякаш от двуцевка! Със своите костни пещери и кухини, в които се намира моята плът, моето обоняние, моето зрение, моят слух, моята мисъл! Череп, който

обгръща мозъка ми и му позволява да наднича към външния свят през крехките си прозорци!

Искаше му се да се втурне в гостната, да развали събирането като лисица в кокошарник, да пръсне картите им във въздуха като пера на подплашени пилета! Спра се единствено благодарение на огромно, отчаяно усилие. Хайде стига, човече, овладей се. Това е откровение, вземи ценното, осъзнай го, приеми го вътре в себе си. Но *скелет!* — изпища подсъзнанието му. Не мога да го понеса. Това е вулгарно, ужасно, плашещо! Скелетите са ужаси: те подрънкат и потракват в стари замъци, висят от дъбови греди, клатят се лениво на вятъра като махала...

— Скъпи, ще дойдеш ли да те запозная с дамите? — разнесе се някъде отдалеч ясният, сладък глас на съпругата му.

Господин Харис стана. *Скелетът* му го държеше изправен! Онова нещо вътре, онзи натрапник, онзи ужас поддържаше неговите ръце, краката, главата му! Сякаш зад гърба ти стои някой, чието място не е там. С всяка стъпка осъзнаваше колко зависим е от онова, другото Нещо.

— Ей сега идвам, скъпа — немощно отвърна той. Хайде, стегни се! Утре трябва отново да ходиш на работа. В петък трябва най-накрая да идеш до Финикс. Много път е. Столици мили. Трябва да си във форма или няма да успееш да накараши господин Крелдън да инвестира в керамичния ти бизнес. Хайде, горе главата!

Малко по-късно се намираше сред дамите и се запознаваше с госпожа Уидърс, госпожа Абълмат и госпожица Кърти; всички те имаха скелети вътре в себе си, но го приемаха съвсем спокойно, тъй като природата се бе погрижила да прикрие голотата на ключиците, пищялите и бедрените кости с гърди, прасци и бедра, с прически и сатанински вежди, с пълни устни и... *Господи!* — изкрещя мислено господин Харис. Когато говорят или се хранят, се вижда част от скелета — зъбите! Никога не съм си помислял за това.

— Извинете — изпъшка той и тичешком напусна гостната — точно навреме, за да избълва обяда си сред петуниите в градината.

Вечерта, докато жена му се събличаше, той седеше в леглото и грижливо режеше ноктите си. Те също бяха от местата, където скелетът се показва навън и расте по най-възмутителен начин. Сигурно

бе изказал на глас част от теорията си, тъй като в следващия миг останалата по неглиже Клерис седна на леглото, прегърна го през врата и се прозя.

— Скъпи, та ноктите не са *кост*, а рогов израстък, втвърден епидермис!

Той захвърли ножицата.

— Сигурна ли си? Дано. Така ще се почувствам малко по-добре.

— Загледа се с възхищение в извивките на тялото й. — Надявам се всички хора да са устроени по един и същи начин.

— Ти си най-големият хипохондрик, когото съм виждала! — Отгласна го от себе си на ръка разстояние. — Хайде. Какво има? Кажи на мама.

— Нещо вътре в мен — каза той. — Нещо... явно е от храната.

През целия работен ден в офиса в центъра господин Харис с неодобрение изучаваше размерите, формите и устройството на различните кости в тялото си. В десет сутринта поиска да опира за момент лакътя на господин Смит. Господин Смит се съгласи, но се намръщи подозително. След обедната почивка помоли да докосне лопатката на госпожица Лоръл и тя незабавно се притисна с гръб в него, замърка като коте и притвори очи.

— Госпожице Лоръл! — рязко рече той. — Престанете!

Насаме се отдаде на размисли за неврозите си. Войната тъкмо бе свършила, напрежението в работата, несигурното бъдеще — може би всичко това оставяше отпечатъка си върху душевното му състояние. Искаше му се да напусне тази работа и сам да поеме нещата. Бе доста талантлив керамик и скулптор. При първа възможност щеше да отиде в Аризона, да заеме онези пари от господин Крелдън, да построи пещ и да отвори работилница. Ето това е грижа. Ама че случай е и той. Добре, че се бе свързал с М. Мюнигънт. Изглеждаше склонен да го разбере и да му помогне. Щеше да се бори сам, нямаше да се връща при Мюнигънт или при д-р Бърли, освен ако не стане крайно наложително. Усещането за нещо чуждо щеше да премине.

Седеше, загледан в нищото.

Усещането за нещо чуждо не премина. А започна да се засилва.

Във вторник и сряда ужасно го тормозеше мисълта, че епидермисът, космите и другите добавки са в пълна бъркотия, докато

покритият от тях скелет е изящна, изчистена, ефективно организирана структура. Понякога, на определена светлина и с мрачно свити устни, Харис си въобразяваше, че вижда черепа си да му се ухилва зад пълтта.

Пусни ме! — викна той. — Остави ме на мира! Белите ми дробове! Престани!

Мъчеше се конвултивно да си поеме дъх, но ребрата му сякаш го задушаваха.

Мозъкът ми... спри да го стискаш!

И ужасни пристъпи на главоболие изгориха мозъка му, превърнаха го в сляпа пепел.

Вътрешностите, остави ги на мира, за Бога! Стой на страна от сърцето ми!

Сърцето му се сви в ужас от движението на ребрата — като никакви бледи паяци, надвесили се и опипващи плячката си.

Една вечер лежеше облян в пот в леглото; Клерис бе отишла на събрание на Червения кръст. Опита се да се вразуми, но от това само започна да осъзнава още по-ясно конфликта между мръсната си външност и прекрасното изящно калциево образувание вътре в него.

Лицето — нима не е мазно и набръкано от тревога?

А сега виж безупречното белоснежно съвършенство на черепа.

Носът — не е ли прекалено голям?

А сега виж мъничките костици преди отвратителния хрущял да започне да оформя изкривения хобот.

Тялото — нима не е тълсто?

Е, виж скелета —строен, изящен, с опростен икономичен контур. Прекрасно оформена ориенталска статуетка! Съвършен, тънък като бяла богомолка!

Очите — не са ли изпъкнали, съвсем обикновени, с тъп поглед?

Бъди така добър да забележиши очните кухини на черепа; така дълбоки и кръгли, сериозни тихи езера, всезнаещи, вечни. Колкото и дълбоко да се вглеждаш, никога няма да откриеш дъното на мрачното им проникновение. Цялата ирония, целият живот и всичко останало се крие в тази чашковидна тъмнина.

Сравнявай. Сравнявай. Сравнявай.

Часове наред изгаряше от ярост. А скелетът, този хилав иечно сериозен философ, си стоеше тихо вътре, без да казва нито дума,

подобно на никакво деликатно насекомо в пашкула си. И чакаше, чакаше...

Харис бавно седна.

— Чакай малко. Чакай! — възклика той. — Ти също си безпомощен. Пипнах те. Мога да те накарам да правиш каквото си поискам! Не можеш да ме спреш! Кажа ли — размърдай си китките, метакитките, фалангите — и те го правят, и ето че махам на някого. — Разсмя се. — Заповядвам на бедрената кост и пищяла да се раздвижат, и ето — раз, два, три, четири, раз, два, три, четири — изминаваме една пресечка. Ето така!

Ухили се.

— И тъй, сега сме петдесет на петдесет. Равен резултат. И ще продължим борбата докрай! В края на краищата аз съм онзи, който мисли! Да, бога ми! Да! Дори да те няма, пак щях да мисля!

Моментално щракнаха тигрови челюсти и прехапаха мозъка му. Харис изкреша. Костите на черепа сграбчиха мозъка му и го изпълниха с кошмари. После бавно, докато Харис пищеше, черепът подуши и изяде кошмарите един по един, докато не погълна и последния, след което настана мрак...

В края на седмицата отложи пътуването до Финикс поради здравословни причини. Претегли се на уличен кантар и видя как червената стрелка бавно се плъзга и спира върху 165 паунда.

Изстена. Та нали от години съм все сто седемдесет и пет паунда. Не мога просто така да отслабна с цели десет! Погледна се в наплютото от мухи огледало. Обхвана го студен, първобитен страх, от който целият се разтрепери. Ах, ти, ах, ти! Зная какво си намислил!

Размаха юмрук към костеливото си лице и най-вече към горната челюст, към долната челюст, към черепа и шийните прешлени.

— Ах, ти, гадост такава! Мислиш, че можеш да ме умориш от глад, да ме накараш да отслабна, така ли? Да махнеш цялата плът и да остана само кожа и кости? Опитващ се да се отървеш от мен, за да станеш шеф, а? Не, няма да се получи!

Втурна се към първото кафене.

Пълнена пуйка, картофи със сос, четири вида зеленчуци, три десерта. Не можеше да изяде нищо от това, стомахът му се свиваше. Насили се. Зъбите започнаха да го болят. Болни зъби, а? — злобно си

помисли той. — Ще ям напук, ако ще всичките ми зъби да започнат да се клатят и да падат в соса.

Главата му гореше, дишаше на пресекулки, гръдният кош го стягаше, зъбите ужасно го боляха, но въпреки това бе постигнал една малка победа. Канеше се да изпие и чаша мляко, но спря и го изля в саксията с калдъръмчета. Никакъв калций за теб, момчето ми, никакъв калций. Никога повече няма да ям храни с калций и други подсилващи костите минерали. Отсега нататък ще ям само за единия от двама ни, момко.

— Сто и петдесет паунда — каза той на жена си седмица покъсно. — *Виждаши ли колко съм се променил?*

— За добро — отвърна Клерис. — Винаги си бил малко пълничък за ръста си, скъпи. — Погали го по брадичката. — Харесва ми лицето ти. Сега е много по-хубаво; чертите са станали резки и силни.

— Та това не са *моите* черти, а неговите, на онзи проклетник! Да не искаш да кажеш, че той ти харесва повече от мен?

— Той? Кой е той?

Черепът му се усмихна от огледалото зад Клерис, надникна зад месестата гримаса на злоба и отчаяние.

Изпълнен с негодувание, той лапна няколко таблетки бирена мая. Това беше единственият начин да наддадеш, когато не можеш да приемаш други храни. Клерис забеляза хапчетата и каза:

— Скъпи, не бива да наддаваш заради мен.

Искаше му се да ѝ изкреши да си затваря устата.

Тя го накара да легне и да положи глава в скута ѝ.

— Скъпи, наблюдавам те напоследък. Ти... ти не си добре. Никак не ми харесваш. Нищо не казваш, но само се виж — като подплашен заек си. Нощем се мяташ в леглото. Може би трябва да идеш на психиатър. Но мисля, че и аз мога да ти кажа онова, което ще ти каже той. Събрах всичко от твоите намеци и случайно изпуснати думи. И тъй, ти и скелетът ти сте едно цяло, една неделима страна, със свободи и справедливост за всички. Заедно ли сте, ще издържите, разделите ли се — свършено е с вас. Ако и занапред не можете да се понасяте като стара семейна двойка, по-добре иди при доктор Бърли. Но първо се отпусни. Въртиш се в порочен кръг. Колкото повече се тормозиш, толкова повече изпъкват костите ти, а това е повод за още

тормоз. В края на краищата кой започна тази битка — ти или онова анонимно нещо, което уж се спотайва зад храносмилателната ти система?

Той затвори очи.

— Аз. Май аз започнах. Продължавай, Клерис, продължавай да ми говориш.

— Сега си почини — нежно каза тя. — Почини си и забрави.

За половин ден сякаш му бяха поникнали криле, но после започна да помръква. Много добре беше да обвинява въображението си, но този конкретен скелет отвръщаше на удара, за Бога!

Един късен следобед тръгна към кабинета на М. Мюнигънт. Вървя половин час, докато не стигна адреса и не видя името M. MUNIGNT, изписано с олющени златни букви върху стъклена плоча пред сградата. И точно тогава костите му сякаш експлодираха. Заслепен от изпълващата го болка, Харис се отдалечи, олюяваше се. Когато отвори очи, вече завиваше на ъгъла. Кабинетът на М. Мюнигънт изчезна от поглед.

Болката престана.

М. Мюнигънт бе човекът, който можеше да му помогне. Щом само надписът с името му предизвикваше такава титанична реакция, то несъмнено именно *той* беше човекът.

Но не днес. Всеки път, когато се опитваше да се върне при кабинета, ужасните болки надделяваха. Облян в пот, Харис се отказа и се заклатушка към най-близкия бар.

Докато вървеше през полуутъмното помещение, за момент се запита дали основната вина всъщност не е именно на М. Мюнигънт. В края на краищата нали именно той му насочи вниманието към скелета! Възможно ли бе М. Мюнигънт да го използва в някакви свои пъклени замисли? Но какви точно? Глупаво бе да го подозира. Просто един дребен доктор. Опитваше се да помогне. Мюнигънт и неговите солети. Ама че нелепо. М. Мюнигънт си го бива, бива си го...

Видя нещо, което му вдъхна надежда — едър тълст мъж, кръгъл като топка, седеше на бара и пиеше бира след бира. Ето *това* се нарича успял човек. Харис потисна желанието да приближи, да го тупне по рамото и да се поинтересува как е успял да скрие така добре костите

си. Да, скелетът на дебелака бе опакован направо луксозно. Меки възглавници от тълстина тук, еластични пластове там, няколко кръгли пръстена мазнина под брадичката. Горкият скелет никакъв не се виждаше; никога не би могъл да се освободи от тази лоена топка. Може и да се е опитвал някога — но сега бе напълно победен и върху дебелака не се виждаше нито следа от кост.

Не без завист Харис го приближи, все едно приближаваше носа на презокеански лайнър. Поръча си питие, изпи го, после се осмели да го заговори.

— Жлезите ли?

— На мен ли говориш? — попита дебелакът.

— Или сте на специална диета? — чудеше се Харис. — Извинете, но, както сам виждате, започнал съм да вехна. Не мога да кача нито грам. Иска ми се да имах стомах като вашия. Да не сте го отгледали поради страх от нещо?

— Ти си пиян — обяви дебелакът. — Но нищо, харесвам пияндетата.

И поръча още питиета.

— Слушай внимателно, ще ти кажа как става. Двайсет години отглеждам това. Слой след слой, още от момче. — Поглади огромния си като училищен глобус корем и започна да преподава урок по гастрономична география. — Това не ти е пътуващ цирк. Шатрата не е вдигната за една нощ и напълнена с чудеса. Отглеждах органите си като породисти кучета, котки и други животни. Стомахът ми е тълст розов персийски котарак, който се надига от дрямка само колкото да помърка, да помяука, да поръмжи и да поплаче за шоколадови бонбони. Храня го добре и затова ме слуша. А червата ми, скъпи приятелю, са най-редкият вид анаконди, които си виждал — гладки, навити, чудесни и пращащи от здраве. Поддържам ги в идеална форма, всичките си любимци. От страх ли? Може би.

Това стана повод за нова поръчка за всички.

— Как да наддадеш? — Дебелакът се наслади на думата, сякаш бе деликатес. — Ето какво ти трябва. Намери си устата жена, добави към нея дяволска дузина роднини, способни да ти създадат куп неприятности и от най-дребното нещо. Добави щипка делови партньори, чиято основна мотивация е да ти измъкнат и последния цент, и ето те на прав път. Как става ли? За нула време ще започнеш

подсъзнателно да трупаш тълстини, за да се отделиш от тях. Буферни епидермални държави, преградна стена от клетки. Скоро ще откриеш, че яденето е единственото удоволствие на света. Тормозът ти обаче трябва да идва от външни източници. Много хора нямат за какво да се тревожат и затова започват да гризат сами себе си и да отслабват. Запознай се с всички противни и гадни типове, които можеш да срещнеш, и скоро ще започнеш да трупаш мазнини!

И с тези думи дебелакът се заклатушка мощно към изхода и изчезна в нощта.

— Точно това ме посъветва и доктор Бърли, макар и не точно с тези думи — замислено си каза Харис. — Е, може би ако успея да отида във Финикс...

Пътуването от Лос Анджелис до Финикс през пустинята Мохаве бе същинско мъчение под палещото жълто слънце. Движението бе слабо и често се случваше нито отпред, нито отзад да не се вижда нито една кола. Харис стискаше здраво волана. Все едно дали Крелдън щеше да му заеме пари, за да започне самостоятелен бизнес. Важното бе да се измъкне, да смени обстановката.

Колата се движеше в горещите пориви на пустинния вятър. Единият господин X. седеше в другия господин X. Може би и двамата се потяха. Може би и двамата се чувстваха окаяно.

На един завой вътрешният господин X. внезапно овладя външната плът и го накара рязко да завърти горещия волан.

Колата излетя на нажежения пясък и се преобърна на една страна.

Настипи нощта, задуха вятър, пътят съвсем опустя. Няколко коли профучаха бързо, явно без да го забележат в тъмното. Господин Харис дълго лежа в безсъзнание, докато накрая не чу пустинния вятър и не усети как песъчинките се впиват като игли в бузите му. Отвори очи.

Утрото го завари с възпалени очи, бродещ в безсмислени кръгове — в делириума си бе успял да се отдалечи от шосето. По обед се просна под рехавата сянка на някакъв храст. Слънцето сякаш го кълща с остьр като бръснач меч, стигаше чак до... до костите. В небето кръжеше лешояд.

Напуканите му устни се отвориха.

— Е, това ли е? — прошепна той със зачервени очи и издраскани бузи. — По един или друг начин ще ме затриеш, ще ме умориш от глад или жажда, ще ме убиеш. — Прегълтна полепналия по гърлото му пясък. — Слънцето ще изгори плътта ми, за да можеш да надникнеш навън. Лешоядите ще обядват с мен, а ти ще си лежиш и ще се хилиш победоносно. Като избелял ксилофон, хвърлен на лешояди с вкус към шантавата музика. Ще ти хареса. Свобода.

Вървеше през пустинята, която трептеше и кипеше под палещите лъчи на слънцето; спъващо се, падаше по очи, погълщащо малки гълътки огън. Въздухът бе като син алкохолен пламък, лешоядите се пържеха, димяха и блестяха, докато кръжаха над него. Финикс. Пътят. Кола. Вода. Безопасност.

— Хей!

Някой го викаше през синия алкохолен пламък.

Господин Харис се надигна.

— Хей!

Викът се повтори. Чуха се стъпки. Бързи.

С вик на неимоверно облекчение Харис се изправи само за да рухне отново в ръцете на човек в униформа и със значка.

Изтеглянето и поправката на колата бе мъчително дълго; Харис се добра до Финикс в такова ужасно състояние на ума, че деловата среща се превърна в безсмислена пантомима. Дори когато получи заема и парите бяха в ръцете му, това не означаваше нищо. Онова Нещо, спотайващо се вътре в него като меч в ножница, развалише бизнеса му, удоволствието от храненето, изопачаваше любовта му към Клерис, караше го да не се доверява на автомобила; с две думи, въпросното Нещо трябваше да бъде поставено на мястото му. Инцидентът в пустинята му дойде в повече. Нещата почти бяха опрели до кокал, както иронично би подхвърлил някой. Смътно се чу да благодари на господин Крелдън за парите. После обърна колата и отново пое на дълъг път, но този път реши да мине през Сан Диего, за да избегне пустинния участък между Ел Сентро и Бомонт. Караше на север по крайбрежието. Нямаше доверие на пустинята. Но... внимателно! Солените вълни гърмяха и съскаха по плажовете покрай Лагуна. Пясъкът, рибите и ракообразните щяха да очистят костите му не по-зле от лешоядите. Така че — по-бавно на завоите над прибоя.

По дяволите, съвсем се бе смахнал!

Към кого да се обърне? Към Клерис? Към Бърли? Или пък към Мюнигънт? Към специалиста по кости. Мюнигънт. Е?

— Скъпи! — Клерис го целуна. Той трепна от твърдостта на зъбите и челюстта зад страстната целувка.

— Скъпа —бавно каза той и изтри устни с ръка, мъчеше се да не трепери.

— Изглеждаш ми отслабнал. Скъпи, сделката...?

— Мина добре. Предполагам. Да, мина добре.

Тя отново го целуна. Вечеряха, без да бързат, във фалшиво приповдигната атмосфера. Клерис се смееше и го окуражаваше. Той все гледаше телефона; на няколко пъти посягаше нерешително към него, но отдръпващо ръка.

Съпругата му влезе в гостната с палто и шапка.

— Извинявай, но трябва да тръгвам. — Щипна го по бузата. — Хайде, горе главата! Ще се върна от Червения кръст след три часа. Легни и дремни малко. Просто *трябва* да ида.

Когато Клерис излезе, Харис нервно набра номера.

— М. Мюнигънт?

Експлозиите и болките, след като остави слушалката, бяха невъобразими. Костите му го раздираха с всевъзможни видове болка, ледена и гореща; за подобно нещо не бе сънувал и в най-страшния си кошмар. В опит да успокои пристъпите изгълта всички аспирин, който успя да открие; но когато час по-късно на вратата най-сетне се звънна, не можеше да помръдне — лежеше изтощен и задъхан, по бузите му се стичаха сълзи.

— Влезте! Влизайте, за Бога!

М. Мюнигънт влезе. Слава Богу, вратата не бе заключена.

О, но господин Харис изглежда ужасно! М. Мюнигънт стоеше в центъра на дневната, дребен и тъмен. Харис кимна. Болката вилнееше в него, бълскаше го с огромни железни чукове, раздираше го с куки. При вида на напиращите кости очите на М. Мюнигънт проблеснаха. А, сега вече господин Харис е психически готов да получи помощ. Нали така? Харис отново кимна немощно и изхлипа. М. Мюнигънт продължаваше да свисти, докато говореше; по някакъв начин бе свързано с езика му. Нямаше значение. Очите му бяха пълни със сълзи и му се стори, че М. Мюнигънт като че ли се смалява, става още по-

дребен. Плод на въображението, естествено. Като хлипаше, Харис разказа за преживяването по време на пътуването до Финикс. Този проклет скелет бе... предател! Сега ще му дадат да се разбере веднъж завинаги!

— Господин Мюнигънт — едва прошепна Харис, — аз не... не го бях забелязал досега. Езикът ви. Кръгъл, като тръбичка. Да не би да е кух? Очите ми. Бълнувам. Какво да правя?

М. Мюнигънт свистеше тихо и съчувствено, приближаваше се все повече. Ще бъде ли така добър господин Харис да се отпусне на стола и да отвори уста? Светлините бяха угасени. М. Мюнигънт надникна в отворената уста на Харис. А може ли още по-широко? При първото посещение било тъй трудно да му помогне, та нали се бунтували и тяло, и кост. А сега имаме сътрудничеството на плътта, така че скелетът да си протестира колкото си иска. В тъмното гласът на М. Мюнигънт изтъняваше, изтъняваше, стана съвсем тъничък. Свистенето се превърна във висок, пронизителен писък. Така. Отпуснете се, господин Харис. ЕТО!

Усети как нещо свирепо дърпа челюстта му във всички посоки едновременно, езикът му бе притиснат като с лъжица, гърлото му — запушено. Отчаяно се мъчеше да поеме гълтка въздух. Свистене. Не можеше да диша! Нещо се загърчи, заби се в бузите му, изтръгваше челюстите. Нещо като вряла вода влезе в синусите му, ушите му писнаха!

— А-а-а! — закрещя давещият се Харис. Главата му омекна — раковината в нея бе разбита на парчета. Дробовете му се изпълниха с адски пламък.

Миг по-късно отново можеше да диша. Насълзените му очи се отвориха широко. Изкрещя. Ребрата му бяха извадени като наръч съчки. Болка, ужасна болка! Падна на пода, изпусна с хриптене горещ дъх.

Светлинки проблеснаха в безчувствените му очи; усети как крайниците му бързо се освобождават от костите. През сълзи успя да види гостната.

Помещението бе празно.

— М. Мюнигънт? За Бога, М. Мюнигънт, къде сте? Помогнете ми!

М. Мюнигънт беше изчезнал.

— Помощ!

И тогава го чу.

Дълбоко от потайните пролуки на тялото му се чуха съвсем слаби, невъобразими шумове; тихо млясване, сухо хрущене, потракване и търкане — като мъничка гладна мишка някъде в кървавочервената мъгла, дъвчеща така усърдно и вещо онова, което би могло — но не беше — потопена греда...!

Клерис вървеше по тротоара с високо вдигната глава право към дома си. Мислеше си за събранието на Червения кръст и на ъгъла едва не се блъсна в един дребен тъмен мъж, от когото се разнасяше миризма на йод.

Щеше веднага да го забрави, ако в последния момент мъжът не измъкна нещо дълго, бяло и странно познато от палтото си и не го загриза като сладкиш. След като се справи с края, невероятният му език се стрелна вътре и засмука с явно удоволствие пълнежа. Човекът гризеше лакомството си, а тя продължи към къщата, отвори вратата и влезе.

— Скъпи? — повика и се усмихна. — Скъпи, къде си?

Затвори вратата, мина по коридора и влезе в дневната.

— Скъпи...

Двайсетина секунди се взираше в пода, мъчеше се да разбере какво вижда.

Изпища.

Отвън, в здрава под чинарите, дребният мъж направи ред дупчици в дългата бяла пръчка; после леко сви устни и тихо иззвире няколко тъжни ноти в акомпанимент на писъците и ужасния вой от гостната.

Много пъти като дете ѝ се случвало да тича по плажа, да настъпи медуза и да изпиши. Не бе чак толкова страшно да откриеш непокътната медуза с желатинова кожа в дневната си. Можеш просто да се отдръпнеш от нея.

Но когато медузата *те извика по име...*

[1] Джон Фузели (1742–1824) — английски художник и есеист, смятан за един от първите романтици. — Б.пр. ↑

МЪЖЪТ ОТ ГОРНИЯ ЕТАЖ

Спомняше си как нещо и внимателно баба бъркаше в разпорения корем на пилето и изваждаше криещите се там чудеса — влажните лъскави плетеници на миришещите на мясо черва, мускулестата бучка на сърцето, воденичката със зърнцата в нея. Колко спретнато и хубаво разпорваше пилето и пъхаше в него малката си пълна ръчичка, за да го лиши от отличията му. Те щяха да бъдат разделени — някои щяха да попаднат в тенджерата с вода, а други — увити в хартия и хвърлени по-късно на кучето. После идваше ред на ритуала на препарирането — натъпкването на птицата със стар накиснат хляб и зашиване с бърза блестяща игла, шев след шев.

Това бе едно от най-завладяващите зрелища за единайсетгодишния Дъглас.

Беше наброил общо двайсет ножа в различните скърцащи чекмеджета на магическата кухненска маса, от които баба му — стара победяла вещица с миловидно лице — вадеше инструментите за своите чудеса.

Дъглас трябваше да стои мирен. Можеше да стои от другата страна на масата и да наблюдава, подал луничавия си нос над ръба, но не биваше да говори, за да не попречи на заклинанието. Беше истинско чудо, когато баба размахваше сребърните солници над птицата и я поръсваше с прах от мумии и индиански кости, а безъбата ѝ уста тихо мърмореше някакви тайнствени стихове.

— Бабо — наруши най-сетне мълчанието Дъглас. — И аз ли съм такъв вътре? — И посочи пилето.

— Да — каза баба. — Малко по-подреден и представителен, но иначе същият...

— И нещо *повече* — добави Дъглас, горд с червата си.

— Да — съгласи се баба. — И нещо повече.

— Дядо пък има още повече. Коремът му е толкова голям, че може да опира лактите си на него.

Баба се засмя и поклати глава.

— А Люси Уилямс, която живее надолу по улицата, тя...
— Тихо, дете! — викна баба му.
— Но тя има...
— Няма значение какво има! Това е различно.
— Но *тя* защо е различна?
— Някой ден ще долети игла — водно конче и ще ти зашие устата — строго рече баба.

Дъглас помълча малко, после попита:

— Бабо, а откъде знаеш, че и аз отвътре съм същият?
— О, я бягай оттук!

На вратата се звънна.

Докато тичаше по коридора, видя през стъклото сламена шапка. Звънецът продължаваше да звъни. Дъглас отвори.

— Добро утро, дете, стопанката у дома ли е?

Студени сиви очи се взираха от дългото гладко лице с цвят на орех. Мъжът бе висок, слаб и носеше куфар, малко куфарче и чадър под мишница. Тънките му пръсти бяха облечени в дебели сиви ръкавици, а на главата си имаше ужасно нова сламена шапка.

Дъглас отстъпи.

— Заета е.

— Бих искал да наема стаята на горния етаж, както пише в обявата.

— Имаме десет квартиранти, всичко е заето. Вървете си!

— Дъглас! — Баба се бе материализирала зад него. — Здравейте — каза на непознатия. — Не обръщайте внимание на хлапето.

Без да се усмихва, мъжът сковано пристъпи вътре. Дъглас го гледаше как изкачва стълбите и чу как баба изрежда удобствата на стаята. Не след дълго тя забърза надолу по стълбите, за да натовари Дъглас с бельо от килера и да го прати на бегом при квартиранта.

Дъглас спря на прага. Стаята бе странно променена, и то само защото в момента там се намираше непознатият. Крехка и ужасна, сламената шапка лежеше на леглото, а чадърът бе опрян на стената като мъртъв прилеп с прибрани черни криле.

Примигна към чадъра.

Непознатият стоеше на сред стаята, дълъг-предълъг.

— Ето! — Дъглас хвърли чаршафите на леглото. — Обядът е точно в дванайсет, така че закъсненете ли, супата ще изстине. Баба го е

определила, значи така и ще бъде!

Високият непознат отборои десет нови медни монети и ги пъхна в джоба на блузата на Дъглас.

— Ще станем приятели — мрачно рече той.

Дъглас му благодари навъсено.

— Ще ги пусна в касичката, когато ги сменя за десетаче. Съbral съм шест долара и петдесет цента за лагера през август.

— А сега трябва да се измия — каза високият непознат.

Една нощ Дъглас се бе събудил от грохота на буря. Силният студен вятър разтърсваше къщата, дъждът плющеше в прозореца. После отвън с безмълвно, ужасяващо сътресение падна мълния. Спомняше си колко страшно бе да гледа стаята и да я вижда такава непозната и ужасна в моменталните проблясъци.

Същото беше и с тази стая. Стоеше и гледаше непознатия. А стаята вече не бе същата, беше се преобразила неуловимо, защото този човек, бърз като мълния, я бе осветил със светлината си. Дъглас бавно отстъпи, когато непознатият направи крачка към него.

Вратата се затвори пред носа му.

Дървената вилица вдигна товара си — картофено пюре — и се спусна празна. Господин Кобърман (така се називаше) си бе донесъл дървена вилица, дърен нож и дървена лъжица, когато баба повика всички на обяд.

— Госпожо Споулдинг — тихо каза той, — това са собствените ми прибори; моля, слагайте ми тях. Днес ще обядвам, но от утре ще идвам само за закуска и вечеря.

Баба шеташе напред-назад, носеше димящи супници и боб и картофено пюре с надеждата да впечатли новия квартирант, а Дъглас седеше и дрънкаше със сребърната вилица по чинията — беше забелязал, че това дразни господин Кобърман.

— Зная един фокус — каза Дъглас. — Гледайте.

Дръпна с нокът един зъб на вилицата. Започна да посочва с пръст различни части на масата, сякаш беше вълшебник. Там, където сочеше, се чуваше вибрирането на вилицата, подобно на гласа на някакъв метален елф. Прост номер, разбира се. Тайно допираше дръжката на вилицата в масата. Вибрацията сякаш идваше от дървото. Бе доста ефектно.

— Там, там, *там!* — възклика радостно Дъглас и отново дръпна вилицата. Посочи супата на господин Кобърман и звукът се разнесе от нея.

Ореховото лице на господин Кобърман стана твърдо и ужасно. Той рязко отблъсна чинията. Устните му трепереха. Отпусна се назад в стола си.

Появи се баба.

— Какво става, господин Кобърман?

— Не мога да ям тази супа.

— Защо?

— Защото вече се нахраних и не мога повече. Благодаря ви.

Господин Кобърман излезе от стаята, като гледаше свирепо.

— Казвай веднага какво си направил — рязко се обърна баба към Дъглас.

— Нищо. Бабо, той защо яде с *дъревени лъжици*?

— Не е твоя работа! А и не ти ли е време да тръгваш на училище?

— След седем седмици.

— О, Господи — каза баба.

Господин Кобърман работеше нощем. Всяка сутрин в осем се връщаше загадъчно, поглъщаše нищожната закуска и спеше беззвучно в стаята си през целия горещ ден, след което вечеряше обилно с всички останали квартиранти.

Заради този негов режим на спане и будуване Дъглас трябваше да пази тишина. Това бе непоносимо. И затова, когато баба отиваše да пазарува, Дъглас маршируаше нагоре-надолу по стълбите, биеше барабан, тупкаше с топки, крещеше по три минути без прекъсване пред вратата на господин Кобърман или пускаше водата в тоалетната седем пъти поред.

Господин Кобърман не реагира нито веднъж. Стаята му бе тиха и тъмна. Не се оплакваше. Не се чуваше нито звук. Просто продължаваше да спи. Това бе много странно.

Дъглас усещаше как чисто белият пламък на омразата се надига в него и гори с постоянна, неизменна прелест. Сега стаята се бе превърнала в Страната на Кобърман. Някога, когато в нея живееше

госпожица Садлоу, тя бе ярка и цветна. А сега изглеждаше сурова, гола, студена, чиста, ужасно подредена, чужда и чуплива.

На четвъртата сутрин Дъглас се качи горе.

Между първия и втория етаж имаше голям, огрян от слънцето прозорец, съставен от петнайсетсантиметрови парчета оранжево, лилаво, синьо, червено и виненочервено стъкло. През вълшебните утрини, когато слънчевите лъчипадаха през него върху площадката и пълзяха по парапета, Дъглас стоеше като омагьосан тук и разглеждаше света през разноцветните стъкла.

Син свят, синьо небе, сини хора, сини коли по улиците, сини подтичващи кучета.

Премести се. Светът бе станал кехлибарен! Две лимоновожълти жени се плъзнаха край него, досущ като дъщерите на Фу Манчу! Дъглас се изкиска. През това стъкло дори слънчевата светлина изглеждаше по-златиста.

В осем сутринта господин Кобърман се появи на тротоара. Връщащ се от работа, окачил чадъра на лакътя си. Сламената му шапка сякаш бе залепена за главата му с гел.

Дъглас отново смени стъклата. Господин Кобърман бе червен човек, вървящ в червен свят с червени дървета, червени цветя и... и още нещо.

Нешо, свързано с... господин Кобърман.

Дъглас присви очи.

Червеното стъкло *правеше* нещо с господин Кобърман. С лицето, с костюма, с ръцете му. Дрехите му сякаш се топяха. В един ужасен миг Дъглас почти повярва, че може да вижда *вътре* в него. И видяното го накара да се притисне още по-силно към малкото червено стъклце.

Точно тогава господин Кобърман погледна нагоре, видя го и вдигна чадъра си, сякаш замахваше да го удари. Изтича бързо през червената градина до входната врата.

— Млади човече! — извика той, докато тичаше нагоре по стълбите. — Какво правите?

— Просто гледам — смутено отвърна Дъглас.

— И това е всичко, така ли? — викна господин Кобърман.

— Да, сър. Гледам през стъклата. Виждам какви ли не светове.

Сини, червени, жълти. Всички различни.

— Какви ли не светове, така значи! — Господин Кобърман погледна стъклата с пребледняло лице. После се овладя. Избърса лице с кърпата си и се разсмя насила. — Аха. Какви ли не светове. Всички различни.

Продължи към стаята си.

— Давай, играй си.

Вратата се затвори. Коридорът опустя. Господин Кобърман се бе приbral.

Дъглас сви рамене и си избра ново стъкло.

— Я, всичко е лилаво!

След половин час, докато си играеше в пясъчника зад къщата, Дъглас чу тръсък и звън. Скочи.

Миг по-късно на задната веранда се появи баба. В ръката ѝ трепереше старият ремък за бръснача.

— Дъглас! Колко пъти съм ти казвала да не тупкаш с топката по стената! Ох, иде ми да заплача!

— Но аз си седях тук! — запротестира той.

— Ела да видиш какво си направил, лошо момче!

Големите цветни стъкла на прозореца лежаха натрошени в пъстър хаос на площадката. Баскетболната му топка се мъдреше сред останките.

Преди още да успее да каже, че е невинен, получи десетина жилещи удара по дупето. Както и да се мъчеше да се скрие, ремъкът успяваше да го намери и удряше отново, без да обръща внимание на писъците му.

По-късно, скрил ума си в пясъка като щраус, Дъглас раздухващ ужасните си болки. Знаеше кой е хвърлил топката. Мъж със сламена шапка, твърд чадър и студена сива стая. Да, да, да. Сълзите се стичаха по бузите му. Само почакай. Само *почакай*.

Чу как баба събира счупените стъкла. Изнесе ги навън и ги изхвърли в контейнера за боклук. Сини, розови и жълти метеори проблеснаха и изчезнаха.

Когато тя си отиде, тихо хленчещият Дъглас стана да прибере три парчета от необикновеното стъкло. Господин Кобърман не харесваше цветни прозорци. Значи това — парчетата звъннаха в ръката му — си струва да се запази.

Всеки ден дядо се връща от редакцията на вестника си в пет часа, малко преди квартирантите. Когато бавните му тежки стъпки отекваха в коридора и дебелият махагонов бастун започваше да тропа по дъските, Дъглас тичаше да прегърне големия корем и да поседи на дядовото коляно, докато той четеше вечерния вестник.

— Здравей, дядо!

— Здрави там долу!

— Днес баба ряза пилета. Беше интересно да се гледа — каза Дъглас.

Дядо продължи да чете.

— Пилета. Втори път за тази седмица. Същинска птичарка. А на теб ти харесва да гледаш как ги корми, а? Хладнокръвен дребосък! Ха!

— Просто съм любопитен.

— И още как — намръщи се дядо. — Помниш ли онзи ден, когато младата дама беше убита на гарата? Ти просто се приближи и заразглежда кръвта и всичко останало. — Той се разсмя. — Странна птица си. Остани си такъв. И никога през живота си не се бой от нищо. Сигурно си го прихванал от татко си, нали е военен и тъй нататък, а ти беше тъй близък с него, преди да дойдеш да живееш тук миналата година.

Дядо отново се зачете във вестника си.

Последва дълго мълчание.

— Дядо?

— Да?

— А може ли човек да няма сърце, дробове или стомах, но въпреки това да си ходи насам-натам, съвсем жив?

— Би било чудо — избоботи дядо.

— Нямам предвид това... чудо. Искам да кажа, ами ако е съвсем различен отвътре? Не като мен.

— Е, тогава няма да е съвсем човек, нали така, момче?

— Сигурно не, дядо. Дядо, а ти имаш ли сърце и дробове?

Дядо се разсмя.

— Ами, честно казано, *не зная*. Никога не съм ги виждал. Никога не са ми правили рентгенова снимка, никога не съм ходил на лекар. Може пък да съм плътен като картоф, кой знае.

— А *аз* имам ли стомах?

— Имаш, и още как! — викна баба от вратата на гостната. — Нали го храня. И дробове си имаш — така силно крещиш, че и мъртвец можеш да събудиш. Имаш и мръсни ръце, марш да ги измиеш! Вечерята е готова. Дядо, хайде. Дъглас, марш!

Дори дядо да смяташе да продължи странния им разговор, потокът бързачи надолу квартиранти го лиши от тази възможност. Закъснееше ли вечерята и с една минута, баба и картофеното пюре щяха веднага да станат на бучки.

Квартираните се смееха и си приказваха на масата — единствено господин Кобърман бе мрачен и мълчалив, — но утихнаха, когато дядо прочисти гърлото си. Няколко минути той говори за политика, след което премина на друга интересна тема — странните смъртни случаи в последно време.

— Това е достатъчно, за да накара един стар вестникар да наостри уши — каза той и ги изгледа. — Ето например младата госпожица Ларсьн, която живееше оттатък дерето. Намерили я мъртва преди три дни, без видими причини за смъртта, цялата покрита със странни татуировки и с такова изражение, от което би се разтреперил и Данте. А другата млада дама, как й беше името? Уайтли? Тя пък изчезнала напълно *безследно*.

— Такива работи стават непрекъснато — обади се с пълна уста гаражният техник господин Бриц. — Да сте виждали някога досиетата на Службата за изчезнали? Ей толкова дълги са — показа той. — И никой не знае какво се е случило с повечето от тях.

— Някой да иска още гарнитура? — Баба разпределяше справедливо пилешките вътрешности. Дъглас гледаше и размишляваше за това как пилетата имат два вида вътрешности — създадени от Бог и създадени от Човек.

Ами ако са *три* вида?

Е?

Зашо пък не?

Разговорът продължи за загадъчните смъртни случаи на този и онзи, и — а, да, помните ли как миналата седмица Марион Барсъмиън умря от сърден пристъп? Но смъртта ѝ сигурно няма връзка с останалите. Или пък има? Вие сте луд! Стига де, трябва ли да се говори по тези теми на маса? Така де...

— Кой знае — каза господин Бриц. — Може пък в градчето да има вампир.

Господин Кобърман спря да яде.

— През хиляда деветстотин двайсет и седма? — обади се баба.
— Вампир? О, я стига.

— Че защо не — каза господин Бриц. — Убиват ги със сребърни куршуми. Всъщност с каквото и да е, само да е сребърно. Вампирите *ненавиждат* среброто. Чел съм го навремето в някаква книжка. Да, точно така.

Дъглас погледна към господин Кобърман, който се хранеше с дървени ножове и вилици и държеше в джоба си само медни монети.

— Не си струва да разсъждаваме за неща, които са ни познати само по име — каза дядо. — Ние не знаем какво представлява един хобгоблин, вампир или трол. Може да е какво ли не. Не можем да ги разпределим по категории, да им лепнем етикети и да кажем — тези се държат така и така, онези — иначе. Би било глупаво. Та те са хора. Хора, които правят едно или друго. Да, точно така — хора, които правят едно или друго.

— Извинете — каза господин Кобърман, стана и тръгна на вечерната си разходка до работата си.

Звезди, луна, вятър, тиктакане на часовник и звън на будилник на разсъмване, и ето че настъпва ново утро и господин Кобърман се появява по тротоара на връщане от нощната си работа. Дъглас се правеше на малък механизъм на пружина и го наблюдаваше с внимателните си очи-микроскопи.

По обед баба отиде до бакалията.

Както винаги, когато останеше сам, Дъглас крещя цели три минути пред вратата на господин Кобърман. Както винаги, реакция нямаше. Мълчанието бе ужасяващо.

Изтича долу, взе шперца, една сребърна вилица и трите парчета цветно стъкло, които бе запазил от счупения прозорец. Пъхна ключа в ключалката и бавно отвори вратата.

Стаята бе полуутъмна, завесите бяха спуснати. Господин Кобърман лежеше по пижама върху чаршафите и дишаше леко. Не помръдваше. Лицето му бе съвсем неподвижно.

— Здравейте, господин Кобърман!

Безцветните стени отразяваха равномерното дишане на мъжа.

— Господин Кобърман, здравейте!

Дъглас приближи, като тупкаше бейзболна топка. Извика. Пак без реакция.

— Господин Кобърман!

Наведе се над него, извади сребърната вилица и бодна спящото лице.

Господин Кобърман трепна. Чертите му се изкривиха. Изстена.

Реакция. Добре. Страхотно.

Дъглас извади от джоба си парче синьо стъкло. Погледна през него и се озова в синя стая и син свят, напълно различен от познатия му. Толкова различен, колкото бе и червеният. Сини мебели, синьо легло, син таван и стени, сини дървени прибори за хранене върху синьо бюро и мрачните тъмносини лице, ръце и повдигащи и спускащи се гърди на господин Кобърман. А също...

Очите на господин Кобърман бяха широко отворени и се взираха в него с гладен, мрачен поглед.

Дъглас отскочи и свали синьото стъкло.

Очите на господин Кобърман бяха затворени.

Отново синьото стъкло — отворени. Без него — затворени. Със стъкло — отворени. Без — затворени. Ама че работа. Дъглас експериментираше, разтреперан от възбуда. През стъклото очите сякаш се взираха гладно и алчно през затворените клепачи. Без стъклото си бяха съвсем затворени.

А тялото му...

Пижамата на господин Кобърман се стопи. Синьото стъкло действаше по някакъв такъв начин. А може пък да беше самата пижама, само защото беше *облечена* от господин Кобърман. Дъглас извика.

Гледаше през корема на господин Кобърман, *вътре* в него!

Господин Кобърман бе плътен.

Или почти плътен.

Вътре в него имаше странни неща със страни размери.

Дъглас остана сигурно пет минути напълно сащисан, мислеше си за сините светове, червените светове, жълтите светове, които съществуваха заедно като отделните стъкла на големия прозорец на

стълбището. Един до друг, разноцветни стъкла, различни светове. Всичките различни — самият господин Кобърман го бе казал.

Значи ето защо бе счупен прозорецът.

— Господин Кобърман, събудете се!

Никакъв отговор.

— Господин Кобърман, къде работите нощем? Господин Кобърман, къде работите?

Лекият ветрец раздвижи завесата на синия прозорец.

— В червен свят, в зелен или в жълт, господин Кобърман?

Навсякъде цареше синя стъклена тишина.

— Чакайте — каза Дъглас.

Слезе в кухнята, отвори голямoto скърцащо чекмедже и извади най-големия и най-остър нож.

Съвсем спокойно излезе в коридора, качи се обратно по стълбите, отвори стаята на господин Кобърман, влезе и затвори вратата, стиснал ножа.

Когато Дъглас влезе в кухнята и сложи нещо на масата, баба проверяваше коричката на пая.

— Бабо, какво е това?

Тя му хвърли един бърз поглед над очилата.

— Не зная.

Беше квадратно като кутия и еластично. Оранжево. Към него бяха прикрепени четири сини тръбички с правоъгълно сечение. Миришеше странно.

— Бабо, виждала ли си подобно нещо?

— Не.

— Така си и знаех.

Остави го на масата и излезе. След пет минути се върна с нещо друго.

— Ами това?

Сложи на масата розова верижка с лилав триъгълник в единия край.

— Стига си ми досаждал — каза баба. — Най-обикновена верижка.

Следващия път и двете му ръце бяха пълни. Пръстен, квадрат, триъгълник, пирамида, правоъгълник и... разни други фигури. Всички

до една гъвкави, еластични, сякаш направени от желатин.

— Това не е всичко — каза Дъглас, докато ги оставяше на масата.

— Там има още много.

— Да, да — отсъстващо рече баба, без да се откъсва от работата си.

— Грешиш, бабо.

— За кое?

— За това, че хората отвътре са еднакви.

— Стига си говорил глупости.

— Къде ми е касичката?

— На лавицата, където си я остави.

— Благодаря.

Изтопурка в гостната за прасето-касичка.

Дядо се прибра от работа в пет следобед.

— Дядо, ела горе.

— Разбира се, синко. Защо?

— Искам да ти покажа нещо. Не е много приятно, но е интересно.

Дядо се позасмя и тръгна след внука си към стаята на господин Кобърман.

— Баба не трябва да разбира за това. Няма да ѝ хареса — каза Дъглас и отвори широко вратата. — Виж.

Дядо ахна.

Следващите няколко часа Дъглас запомни за цял живот. Следователят стоеше с помощниците си над съблеченото тяло на господин Кобърман. Долу баба питаше някого: „Какво става горе?“, а дядо казваше с треперещ глас: „Ще взема Дъглас на дълга ваканция, за да забрави цялата тази гадост. Гадост, ама че гадост!“

— Какво му е лошото? — попита Дъглас. — Не виждам нищо нередно. Не ми е зле.

Следователят потръпна.

— Кобърман е мъртъв, ясно е.

Помощникът му се потеше.

— Видяхте ли онези *неща* в тенджерите и опаковъчната кутия?

— Боже мой. Да, видях ги. Господи!

— Исусе Христе.

Следователят отново се наведе над тялото на господин Кобърман.

— Момчета, по-добре това да си остане тайна. Това не е убийство. А милосърдие от страна на момчето. Бог знае какво можеше да се случи иначе.

— Какво тогава е Кобърман? Вампир? Чудовище?

— Может би. Не зная. Нещо... Не е човек. — Следователят сръчно прокара ръка по шева.

Дъглас бе горд от работата си. Доста се бе постарал. Бе наблюдавал внимателно баба и бе запомнил всичко. Иглата, конеца и всичко останало. Общо взето, господин Кобърман по нищо не отстъпваше на което и да е пиле, пратено в адската пещ от баба.

— Чух момчето да казва, че Кобърман останал жив дори след като всички онези *неща* били извадени от него. — Следователят погледна към триъгълниците, верижките и пирамидите в тенджерите с вода. — Продължавал да живее. Господи.

— Момчето ли е казало това?

— Да.

— Тогава какво е убило Кобърман?

Следователят извади няколко нишки от шева и каза:

— Това...

Слънчевите лъчи проблеснаха студено в полуутворената съкровищница; шест долара и шейсет цента в сребърни монети, натъпкани в гръденния кош на господин Кобърман.

— Бих казал, че Дъглас е направил доста добра инвестиция — каза следователят и бързо заши плътта над „пълнежа“.

ДОКОСНАТИ ОТ ОГЪН

Дълго стояха под палещото слънце и гледаха ослепителните циферблати на старомодните си часовници. Сенките се издължаваха и трептяха зад тях, а под мрежестите им летни шапки се стичаше пот. Когато оголиха глави да изтрият покритите с бръчки чела и вежди, косите им се оказаха бели и мокри, сякаш от години не бяха виждали светлина. Един от мъжете промърмори, че усеща обувките си като току-що изпечен хляб, след което въздъхна и добави:

— Сигурен ли си, че това е мястото?

Вторият старец, казваше се Фокс, кимна бавно, сякаш се боеше да не се подпали от триенето при някое по-рязко движение.

— Засичах я три поредни дни. Ще се появи. Ако е все още жива, естествено. Изчакай и сам ще я видиш, Шоу. Господи! Ама че случай.

— Ама че странна работа — каза Шоу. — Де да можеха да заподозрат в шпиониране двама стари глупаци като нас. Господи, хич не ми е добре да стоя тук.

Фокс се подпря на бастуна си.

— Остави ме аз да говоря, ако... чакай! Ето я! — Той сниши глас. — Бавно се обърни. Ето я, излиза.

Предната врата се отвори с трясък. Една пълна жена застана на най-горното от тринайсетте стъпала и хвърли ядосани погледи наляво и надясно. Пъхна пухкавата си ръка в чантата си, измъкна няколко смачкани банкноти, изтрополи брутално надолу по стъпалата и енергично тръгна по улицата. Изпратиха я погледите на неколцина квартиранти, надникнали през прозорците след трясъка на вратата.

— Хайде — прошепна Фокс. — Тръгваме към месарницата.

Жената отвори вратата на месарницата и се втурна вътре. Двамата старци зърнаха за миг намазаните ѝ с червило устни. Веждите ѝ приличаха на мустаци над присвитите,ечно подозителни очи. Щом доближиха магазина, чуха гласа ѝ — вече крещеше вътре.

— Искам хубаво парче месо. Я да видим какво сте скрили за себе си!

Месарят стоеше мълчаливо, облечен в покрита с кървави петна престилка. Ръцете му бяха празни. Старците влязоха и се престориха, че се любуват на прясно наряzanото розово говеждо филе.

— Това овнешко изглежда противно! — викаше жената. — Каква е цената на мозъка?

Месарят ѝ отговори с нисък сух тон.

— Добре, претеглете ми половин кило черен дроб! — нареди жената. — И си дръжте пръстите по-далеч!

Месарят бавно започна да претегля.

— По-бързо! — озъби се жената.

Сега ръцете на месаря бяха скрити под тезгяха.

— Виж — прошепна Фокс. Шоу се наведе мъничко, за да погледне отдолу.

Празната доскоро окървавена ръка на месаря държеше сребриста брадвичка за месо; пръстите стискаха здраво дръжката, после се отпускаха, отново стискаха и отново се отпускаха. Сините очи на мъжа бяха опасно спокойни над белия керамичен тезгях, а жената викаше към тях и леко порозовялото сдържано лице.

— Сега вярва ли? — прошепна Фокс. — Тя наистина се нуждае от помощта ни.

Загледаха червените парчета месо и десетките малки вдълбнатини и следи от многобройните удари на стоманения чук.

Викането продължи и в бакалията, и в дрогерията; двамата старци следваха жената на почтително разстояние.

— Госпожа Последно желание — тихо рече господин Фокс. — Сякаш двегодишно дете да изскочи на бойно поле. Мислиш си, че всеки момент ще настъпи мина и — бам! Подходяща температура, прекалено висока влажност, всеки се чеше, поти се, дразни се и от най-дребното нещо. И изведнъж ти изниква тази чудна дама и започва да пищи и вика. Сбогом. Е, Шоу, ще се захващаме ли за работа?

— Ти какво, да не искаш просто да идем при нея? — Шоу бе поразен от собственото си предложение. — О, но нали няма да го правим? Аз пък си мислех, че това е нещо като хоби. Хора, навици,

обичай и тъй нататък. Майтап. Но наистина да се намесваме...? Имаме и по-добри неща за правене.

— Нима? — Фокс кимна към улицата. Жената изтичаше пред колите, като принуждаваше шофьорите да набиват спирачки, да надуват клаксони и да ругаят. — Нима не сме християни? Ще я оставим ли подсъзнателно да се хвърли на лъзовете? Или ще я приобщим?

— Да я приобщим ли?

— Към любовта, спокойствието, по-дългия живот. Виж я само. Та на нея вече не ѝ се живее. Нарочно вбесява хората. И в най-скоро време някой ще ѝ направи услугата с чук или стрихнин. Сериозно се е запътила към дъното. Когато се давиш, ставаш гаден, вкопчваш се в хората, крещиш. Хайде да обядваме и да ѝ протегнем ръка, а? Иначе ще продължи в същия дух, докато не си намери майстора.

Слънцето сякаш набиваше Шоу в нажежения до бяло тротоар и за миг му се стори, че улицата се изправя вертикално, превръща се в отвесна скала и жената полита към пламналото небе. Накрая той поклати глава.

— Прав си. Не искам да ми тежи на съвестта.

Обедното слънце изгаряше боята от фасадите, обезцветяваше въздуха и превръщаше водите от канавките в пара. Каталясали от жега, двамата старци стояха във вътрешния безистен на жилищната сграда; нажеженият въздух изсушаваше всичко като в пекарна. Когато заговориха, гласовете им бяха приглушени и далечни като гласовете на хора в задушки стаи, съвсем изнемощели от жегата.

Входната врата се отвори. Фокс спря едно момче, което носеше добре изпечен самун.

— Синко, търсим онази жена, която здравата тряска вратата, когато излиза.

— О, *нея* ли? — Момчето изтича нагоре. — Госпожа Вик!

Фокс сграбчи ръката на Шоу.

— Господи, Господи! Не може да бъде!

— Искам да се махна оттук — рече Шоу.

— Но да, ето го! — С невярваща физиономия Фокс почука с бастун списъка на квартирантите. — Господин и госпожа Албърт Вик, номер 331! Мъжът ѝ е пристанищен работник, едър здравеняк,

прибира се целият мръсен. Видях ги в неделя. Тя дърдреше, без да спре, а той не казваше нито дума, даже не я поглеждаше. Да вървим, Шоу.

— Няма смисъл — каза Шоу. — Не можеш да помогнеш на хора като нея, освен ако те самите не искат да им се помогне. Това е първият закон за душевното здраве. И двамата го знаем. Изпрачиши ли се на пътя ѝ, ще те премаже. Не прави глупости.

— Но кой тогава ще поговори с нея? И с други като нея? Мъжът ѝ? Приятели? Бакалинът, месарят? По-скоро биха вдигнали купон на погребението ѝ! Биха ли ѝ казали да иде на психиатър? Тя самата знае ли го? Не. А кой го знае? Ние. Е, да не би да искаш да спестиши на жертвата такава жизненоважна информация?

Шоу свали подгизналата си шапка и погледна начумерено в нея.

— Навремето в час по биология учителят ни попита дали бихме могли да махнем със скалпел нервната система на жаба, но без да я повредим. Да извадим цялата деликатна структура, с всичките ѝ мънички розови влакънца и почти невидими ганглии. Невъзможно, разбира се. Нервната система е дотолкова част от жабата, че не можеш да я смъкнеш като зелена ръкавица от ръката. Тръгнеш ли да го правиш, ще унищожиш жабата. Е, точно това е госпожа Вик. Не можеш да оперираш възпален ганглий. Жлъчта може да се види и в безумните ѝ малки слонски очички. Със същия успех би могъл да опиташ да махнеш слюнката от устата ѝ. Много е тъжно. Но мисля, че прекалено се отклонихме.

— Така е — търпеливо кимна Фокс. — Но аз искам само да я предупредя. Да посия зрънце в подсъзнанието ѝ. Да ѝ кажа: „Ти си кандидат за убийство и в най-скоро време ще станеш жертва“. Само едно малко зрънце с надеждата да поникне и да разцъфти. Съвсем мъничка, пък било то и отчаяна надежда, че ще събере кураж и ще иде на психиатър, преди да е станало прекалено късно!

— Твърде горещо е за разговори.

— Още една причина да се действа! На деветдесет и два градуса по Фаренхайт се извършват повече убийства, отколкото на каквато и да било друга температура. Когато е над сто градуса, жегата е прекалено голяма, за да ти се иска да се движиш. Под деветдесет — достатъчно прохладно, за да оцелееш. А точно на деветдесет и два градуса се намира върхът на раздразнителността, навсякъде те сърби и се потиш

като свиня. Мозъкът ти се превръща в плъх в нажежен до червено лабиринт. И най-малкото нещо, една дума, поглед, звук, дори паднал кичур коса — и ето ти убийство от раздразнение. *Убийство от раздразнение*, ето ти една хубава и ужасяваща фраза. Виж само термометъра в коридора — осемдесет и девет градуса. И пълзи нагоре към деветдесет, после ще продължи до деветдесет и един, а след часа два ще стигне деветдесет и два. Ето го стълбището. Ще почиваме на всяка площадка. Напред!

Двамата старци се движеха в полумрака на третия етаж.

— Не гледай номерата — каза Фокс. — Дай да познаем кой апартамент е нейният.

Зад последната врата гръмна радио, парченца стара олющена боя паднаха безшумно на старата изтривалка. Цялата врата се тресеше в касата си от вибрациите.

Двамата се спогледаха и кимнаха мрачно.

Разнесе се друг звук, сякаш някой разбиваше с брадва ламперията — някаква жена крещеше по телефона на някого в другия край на града.

— И телефон не ѝ трябва. Достатъчно е просто да отвори прозореца и да се развика.

Фокс почука.

Радиото изтрещя остатъка от песента, гласът продължи да крещи. Фокс почука отново, после натисна дръжката. За негов ужас вратата поддаде на натиска, отвори се навътре и двамата замръзнаха като актьори на сцената, изненадани от неочекваното вдигане на завесата.

— О, не! — възклика Шоу.

Заля ги потоп от звуци. Сякаш бяха на пътя на вода от внезапно отворен шлюз. Инстинктивно вдигнаха ръце и трепнаха, сякаш изложени не на звук, а на ослепителните лъчи на слънцето.

Жената (наистина бе госпожа Вик!) стоеше до стенния телефон и с невероятна скорост пръскаше слюнка. Показаше всичките си едри бели зъби, монологът ѝ не спираше, ноздрите се разширяваха, една вена на мокрото ѝ чело се бе издула и пулсираше, свободната ѝ ръка се свиваше и отпускаше. Очите ѝ бяха пътно затворени. Жената крещеше:

— Кажи на зет ми да не ми се мярка пред очите, лентяй с лентяй!

Изведнъж очите ѝ се отвориха широко — някакъв животински инстинкт я бе накарал по-скоро да усети, отколкото да чуе или види натрапниците. Продължи да крещи в телефона, като същевременно пронизваше посетителите с поглед като от най-студена стомана. Покрещя още минута, след което тресна слушалката и се обърна към тях.

— Е? — каза, без да си поема дъх.

Двамата се приближиха един до друг, сякаш за да се предпазят. Устните им се размърдаха.

— Казвайте! — кресна жената.

— Нещо против да намалите радиото? — каза Фокс.

Тя улови думата „радио“ по движението на устните му. Като продължаваше да ги гледа свирепо, тя бълсна радиото, без да обръща пламналото си лице към него — както пляскат дете, което вика по цял ден и жестът се е превърнал в навик. Радиото мълкна.

— Нищо не купувам!

Разкъса пакет евтини цигари, както куче би се нахвърлило върху мясо с кокал, пъхна цигара в нацапотените с червило устни и я запали. Дръпна жадно, изпусна дима през носа и се превърна в огнедишащ дракон насреща пълната с дим стая.

— Имам работа. Казвайте каквото имате за казване!

Огледаха се. Списания, пръснати като големи пъстроцветни риби върху покрития с линолеум под; мръсна чаша за кафе край потрошения люлеещ се стол; килнати лампи с мазни отпечатъци от пръсти по тях; мърляви прозорци, купчина чинии под капещия кран на мивката, паяжини, увиснали в ъглите като парчета мъртва кожа. И над всичко това се стелеше гъстата миризма на твърде продължителен живот на затворен прозорец.

Видяха термометъра на стената.

Деветдесет градуса по Фаренхайт.

Размениха тревожни погледи.

— Аз съм господин Фокс, а това е господин Шоу. Ние сме пенсионирани застрахователни агенти. Все още продаваме по някоя полizza от време на време, за да допълним пенсионните си фондове. През повечето време обаче...

— Значи се опитвате да ми пробутате застрахователна полица! —
Тя наклони глава към тях през цигарения дим.

— Не, не става въпрос за пари.
— Продължавайте.

— Не зная как да започна. Може ли да седнем? — Огледа се и реши, че в стаята няма нищо, на което може да се седне без риск от злополука. — Няма значение. — Забеляза, че тя се кани отново да се развира, затова побърза да продължи: — Пенсионирахме се, след като четиридесет години гледахме хората от родилния дом до гробищата, така да се каже. За това време успяхме да научим това-онова. Миналата година седяхме в парка и си приказвахме, събрахме две и две и стигнахме до заключението, че много от хората, които умират млади, биха могли да продължат да живеят. При подходящо проучване застрахователните компании биха могли да си осигурят нов тип информация за клиента като допълнително...

— Не съм болна — прекъсна го жената.
— О, тъкмо напротив! — възклика господин Фокс и веднага уплашено прикри уста с ръка.

— Не ми казвайте *на мен* какво ми е! — викна тя.
Фокс тръгна с рогата напред.

— Нека го изясня. Психологически казано, хората умират всеки ден. Нещо в тях се уморява. И именно тази малка част се мъчи да убие целия човек. Ето например... — Той се огледа и с огромно облекчение се вкопчи в първото, което му попадна. — Ами ето например крушката в банята. Виси точно над ваната на разръфан шнур. Някой ден може да се подхълзнете, да се хванете за нея и... тряс!

Госпожа Албърт Дж. Вик присви очи към лампата в банята.

— И какво?
— Хората... — Господин Фокс заговори по темата, а господин Шоу се чудеше къде да се дене, ту се изчервяваше, ту пребледняваше и накрая започна да отстъпва към вратата. — Хората са като колите, понякога трябва да им се проверяват спирачките; емоционалните спирачки, нали ме разбирате? Фаровете, акумуляторите, техният подход към живота, реакциите им...

Госпожа Вик изсумтя.

— Двете ви минути изтекоха. А още не съм чула нищичко.

Господин Фокс примигна — първо към нея, после към слънцето, което светеше безмилостно от другата страна на прашните прозорци. Потта се стичаше на струйки по лицето му. Крадешком погледна към термометъра на стената и каза:

— Деветдесет и един.

— Какво те яде, старче? — попита госпожа Вик.

— Моля за извинение. — Гледаше като омагьосан червеното стълбче живак, пълзящо нагоре по тръбичката в другия край на стаята.

— Понякога... понякога всички правим грешни ходове. Не улучваме брачния партньор. Избираме неподходяща работа. Нямаме пари. Боледуваме. Страдаме от мигrena. Жлезите въртят номера. Десетки такива дребни, дразнещи неща. И преди да се усетим, си го изкарваме на всички и всичко.

Тя следеше устните му, сякаш ѝ говореше на чужд език; намръщи се, присви очи и наклони глава; цигарата димеше между пъlnите ѝ пръсти.

— Тичаме насам-натам, крещим, създаваме си врагове. — Фокс преглътна и извърна поглед. — Караме хората да мечтаят... да ни няма, да се разболеем, дори да умрем. Приисква им се да ни ударят, да ни срятат, да ни застрелят. Разбира се, всичко това съвсем подсъзнателно. *Разбирайте ли?*

Господи, ама че жега, помисли си той. Поне един прозорец да беше отворен. Поне един. Само един прозорец.

Очите на госпожа Вик се разширяваха, сякаш за да може да проумее всичко чуто.

— Някои хора не само са предразположени към инциденти, което означава, че желаят да се накажат физически за някакво престъпление — обикновено някаква дребна простишка, която са смятали за отдавна забравена. Подсъзнанието им обаче ги поставя в опасни ситуации, кара ги да пресичат улицата, както им попадне, да... — Той мълъкна колебливо. От брадичката му капна капка пот. — Да забравят оръфания шнур в банята... Тези хора са потенциални жертви. Изписано е на лицата им, скрито като... като татуировка, само че от вътрешната страна на кожата. Убиецът, когато срецне на улицата някоя от тези кандидат-жертви, може да прочете знаците и инстинктивно да я проследи до първата забутана уличка. С малко късмет пътищата на потенциалната жертва може и да не се пресекат с пътищата на

потенциалния убиец и за петдесет години. И един прекрасен ден — нещастен случай! Тези хора, тези кандидат-смъртници дърпат всички неподходящи нерви у непознатите минувачи; те просто си викат съдбата.

Госпожа Вик много бавно смачка фаса в една мръсна чиния.

Фокс премести бастуна си от едната трепереща ръка в другата.

— И така миналата година решихме да потърсим хора, нуждаещи се от помощ. Винаги има такива, които дори не знаят, че им е нужна помощ, на които и през ум не им е минавало да идат на психиатър. Казах, нека първо да направим сухи тренировки. Шоу винаги е бил против — за него всичко бе като хоби, като безобидна приказка между двама приятели. Сигурно ще кажете, че съм мръднал. Е, наскоро приключихме едногодишните сухи тренировки. Наблюдавахме двама души, изучихме тяхното обкръжение, работа, брак... разбира се, от прилично разстояние. Бихте казали, че не ни влиза в работата, нали? Но и двамата завършиха зле. Единият беше убит в бар. Другият — бутнат от прозорец. Една жена пък беше сгазена от трамвай. Съвпадение? Ами старецът, който случайно се отрови? Една вечер не запалил лампата в банята. Какво толкова му е попречило да запали лампата? Какво го е накарало да изпие лекарство в тъмното и да умре в болницата на следващия ден, протестирайки, че му се живее? Доказателства — имаме ги, наистина ги имаме. Повече от двайсет случая. За съвсем кратко време половината от тях свършиха с ковчег. Така че стига със сухите тренировки. Време е за действие, време е да използваме събраниите данни. Време е да работим *със* хората, да попризоваваме с тях, преди гробарят да се е промъкнал през задния вход.

Госпожа Вик стоеше като ударена с нещо тежко по главата. После подутите й устни се размърдаха.

— И дойдохте тук?

— Ами...

— Значи сте ме *наблюдавали*?

— Ние само...

— *Следили* сте ме?

— За да...

— Махайте се! — каза тя.

— Можем да...

— Махайте се!

— Само ако ни изслушате...

— Ох, нали ти *казах*, че ще стане така — прошепна Шоу и затвори очи.

— Мръсни старчета, разкарайте се оттук! — изкрештя тя.

— Не става дума за никакви пари...

— Ще ви изхвърля, ще ви изхвърля! — крещеше тя, стискаше юмруци, скърцаше със зъби. Лицето ѝ стана мораво. — Кои сте вие, че да шпионирате, проклети мръсни дъртаци! — Сграбчи сламената шапка от главата на господин Фокс; той извика; тя разкъса подплатата, като ругаеше. — Махайте се, махайте се, махайте се! — Хвърли шапката на пода. Стъпка я с пета. Изрита я. — Махайте се, махайте се, махайте се!

— О, но вие се *нуждаете* от нас! — Фокс се взираше ужасен в шапката си, докато тя го засипваше с най-цветисти ругатни. Нямаше думи, които да се притесни да използва. Сякаш знаеше всеки език и всяка думичка в него. Бълваше огън, алкохолни пари и дим.

— За какви се мислите? За Господ ли? Господ и Свети дух, решили да слязат при хората, да душат и да зяпат! Ах, вие, дърти мижитурки, мръсни перверзици! Вие, вие... — Нарече ги и с какви ли не други епитети, които ги накараха да се свият и уплашено да заотстъпват към вратата. Избълва им дълъг списък обиди, без да спре нито за миг. На края мълкна, пое си тежко дъх, напълни дробовете си и изсипа отгоре им още по-дълъг списък с още по-цветисти названия.

— Вижте какво! — опита се да се опълчи Фокс.

Шоу беше навън и умоляваше приятеля си да излезе — всичко бе свършено, бе станало както очакваше, ама че са глупаци, те са точно такива, каквито ги наричаше, о, о, какъв срам!

— Стара мома! — крещеше жената.

— Ще ви бъда благодарен, ако се придържате към добрия тон.

— Стара мома, стара мома!

Това някак изглеждаше по-лошо от всички други наистина гадни имена.

Фокс се олюля, устата му се отвори, затвори се, отвори се отново и пак се затвори.

— Бабичка! — крещеше жената. — Бабичка, бабичка, бабичка!

Намираше се в пламтяща жълта джунгла. Стаята потъна в огън, започна да го притиска, мебелите сякаш се раздвишиха и започнаха да подскачат, слънчевите лъчи биеха през залостените прозорци и подпалваха прахта, която изскачаше от килима на гневни искри към някоя случайно попаднала вътре муха. Подобно на някакъв див червен звяр, устата ѝ изпъльваше въздуха с проклятия, събираны сигурно цял живот, а зад нея термометърът на изпечения кафяв тапет показваше деветдесет и два градуса; погледна отново към него — отново деветдесет и два, а жената продължаваше да пищи като колелата на рязко набил спирачки локомотив, като нокти по черна дъска, като стомана върху мрамор.

— Бабичка! Бабичка! Бабичка!

Фокс замахна, стиснал бастуна, и удари.

— Не! — извика от прага Шоу.

Но жената се бе подхълъзнала и бе паднала на една страна, ломотеше и дереше пода. Фокс стоеше над нея и се взираше с невярваща физиономия. Погледна ръката си, юмрука и пръстите през обгърналата го невидима стена от горещ кристал. Погледна бастуна, сякаш бе някакъв огромен възклициателен знак, появил се неизвестно откъде на сред стаята. Устата му остана отворена, прахта се спускаше като гаснещи въгленчета. Усети как кръвта се оттича от лицето му, сякаш някъде в корема му се беше отворила вратичка.

— Аз...

На устата ѝ имаше пяна.

Тя лазеше на четири крака и сякаш всяка част от тялото ѝ бе отделно животно. Ръцете и краката, длани, главата — всички те бяха като отсечени части на някакъв звяр, опитващи се да се върнат по местата си, но слепи и неспособни да заемат полагащото им се място. Устата ѝ продължаваше да бълва гадости и звуци, които дори далечно не напомняха думи. Всичко това бе трупано дълго, наистина много дълго време. Самият Фокс също бе изпаднал в шок и я гледаше ужасен. До днес тя беше плюла отровата си наляво и надясно. А сега той бе отприщил същински потоп и рискуваше сам да се удави в него. Усети как някой го дърпа за сакото. Касата на вратата мина покрай него. Чу как бастунът му пада и трака като тънка кост някъде далеч от ръката му, а самата тя сякаш бе ужилена от някаква гигантска

невидима оса. А после се озова навън и крачеше като автомат през горящата сграда, между пламналите стени.

— Махайте се! Махайте се! *Mахайте се!*

Виковете загълхваха като воплите на човек, хвърлен в черен бездънен кладенец.

На последното стъпало преди външната врата Фокс се освободи от мъжа до себе си и се подпра на стената с наслезни очи. Дълго от устата му не можеше да излезе нищо освен стонове. Ръцете му затърсиха пипнешком изгубения бастун, посегнаха към главата, докоснаха мокрите клепачи и изумени се отдръпнаха. Десет минути двамата седяха мълчаливо на стъпалото, идваха на себе си с всяко мъчително поемане на дъх. Накрая господин Фокс погледна господин Шоу, който се взираше в него с изумление и ужас.

— *Видя* ли какво направих? За една бройка да... За една бройка. За една бройка. — Той поклати глава. — Ама че съм глупак. Горката, горката жена. Права беше.

— Нищо не може да се направи.

— Сега го разбирам. Трябаше да ми се случи такова нещо.

— Ето, избръши се. Така е по-добре.

— Мислиш ли, че ще разкаже на господин Вик?

— Не, не.

— Мислиш ли, че бихме могли...

— Да поговорим с *него* ли?

Обмислиха го и поклатиха глави. Отвориха вратата към жегата навън и едва не бяха съборени от някакъв огромен здравеняк, който мина между тях.

— Гледайте къде ходите! — озъби им се той.

Обърнаха се и го загледаха как върви бавно в огнения сумрак на сградата — създание с ребра на мастодонт и глава на неподстриган лъв, с огромни ръчища, дразнещо космат, болезнено изгорял от слънцето. Бяха видели лицето му само за миг, докато ги бълскаше с рамо — блестяща от пот зачервена свинска зурла със солени капки под зачервените очи, с потна брадичка; огромни петна пот бяха избили по тениската му от подмишниците до кръста.

Внимателно затвориха вратата след себе си.

— Това е той — каза господин Фокс. — Това е съпругът й.

Стояха в малкото магазинче срещу жилищната сграда. Беше пет и половина, слънцето се бе спуснало надолу, сенките на редките дървета бяха с цвят на зряло лятно грозде.

— Какво стърчеше от задния джоб на мъжа ѝ?

— Докерска кука. Стомана. Остра, тежка на вид. Като онези, които навремето са си слагали едноръките.

Господин Фокс не каза нищо.

— Каква е температурата? — попита той минута по-късно, сякаш бе прекалено уморен, за да погледне самичък.

— Термометърът на магазина показва деветдесет и два градуса. Точно деветдесет и два.

Фокс седна на един сандък, едва държеше бутилката оранжада.

— Трябва да се охладя — рече той. — Да, страшно ми се пие оранжада... Останаха да седят и да гледат към един от прозорците на сградата срещу тях, и чакаха, чакаха...

ПРАТЕНИКЪТ

Мартин знаеше, че отново е настъпила есен — Песът дотича в къщата, носеще със себе си вятър, скреж и миризмата на загниващи под дървото ябълки. В рунтавата му тъмна козина се бяха заплели златник, прахоляк от отиващото си лято, калпаче от жълъд, косъмчета от катерица, перо от отлетяла на юг червеношийка и листа като въглени, изпадали от огненочервените кленове. Песът подскочи. Дъжд от чуплива папрат, клонче от къпина и блатна тревичка се изсипаха на леглото на Мартин. Не, нямаше абсолютно никакво съмнение — този невероятен звяр беше октомври!

— Тук, момче, тук!

И Песът се прислямчи до топлото тяло на Мартин с всички огньове и пламъчета на сезона, изпълни стаята с леки или тежки, влажни или сухи аромати на скитничеството. През пролетта миришеше на люляк, перуника, на прясно окосена трева; през лятото се появяваше с изцапани със сладолед мустаци, миришеш на фишек, фойерверки, въртележки, изгорял от слънцето. Но есента! Есента!

— Пес, как е навън?

И Песът разказваше, както беше разказал винаги. Лежащият Мартин откри, че есента е същата, каквато бе и преди болестта да го прикове към леглото. Сега до него бе свръзката му, неговият пратеник, бързо движещата се част от него, която прашаше с вик да тича и да се връща, да обикаля и души, да събира и носи времето и тъканта на световете в градчето, околностите, потока, реката, езерото, мазето, тавана, килера или стаичката за въглища. Стотици пъти на ден получаваше в дар слънчогледови семки, сгuria от пътеката, млечка, див кестен или пък миризмата на презряла тиква. Сновеше из всички кътчета на вселената; личеше си в козината му. Протегни ръка и ще я докоснеш...

— А тази сутрин къде беше?

Но и без приказки бе ясно, че Песът е тичал из хълмовете, където есента лежи в свежестта на житата, където децата лежат на погребални

клади, върху купища опадали листа, докато Песът и светът са прелитали край тях. Мартин потръпна, когато пръстите му се заровиха в гъстата козина и се зачетоха в дългото му пътуване. През ожъната полета, над проблясъците на потока в дерето, през мраморната покривка на гробището, в гората. В страхотния сезон на подправки и редки аромати Мартин тичаше чрез пратеника си, обикаляше навсякъде и се връщаше у дома.

Вратата на спалнята се отвори.

— Твоето куче пак е направило беля.

Майка му донесе чиния с плодова салата, какао и препечен хляб.

Сините ѹ очи святкаха.

— Мамо...

— Навсякъде рови. Тази сутрин е направил дупка в градината на госпожа Таркин. Направо е побесняла. Това е четвъртата му дупка за тази седмица.

— Може би търси нещо.

— Глупости, просто е ужасно любопитен. Продължава ли така, ще го вържа.

Мартин погледна майка си, сякаш виждаше непознат.

— О, не! Как ще научавам какво става, ако Пес не ми разказва?

Майка му омекна.

— Това ли прави? Разказва ли разни неща? — тихо попита тя.

— Няма новина, която да не ми е донесъл; няма *ницио*, което да не мога да открия у него!

Двамата погледнаха Песа и сухите тревички и семенца по юргана.

— Е, да тича където си иска, стига да не копае където не бива — рече накрая майка му.

— Тук, момче, тук!

И Мартин закрепи на нашийника му малка бележка:

МОЙ ГОСПОДАР Е МАРТИН СМИТ —
ДЕСЕТГОДИШЕН — БОЛЕН НА ЛЕГЛО — ОЧАКВАМЕ
ГОСТИ.

Песът изляя. Мама отвори вратата и го пусна да излезе.

Мартин седеше в леглото и се ослушваше.

Някъде далеч се чуваше как Пес тича в тихия есенен дъжд. Чуваше се как лаят му затихва, усилва се и отново затихва, докато пресичаше алеята и ливадата, за да срещне господин Холоуей и металната миризма на смазка от деликатните вътрешности на часовниците, които поправяше в домашното си ателие. Или пък щеше да доведе господин Джейкъбс, бакалина, чийто дрехи са пропити с миризма на маруля, целина, домати и с онзи загадъчен аромат на червени демони върху кутиите пикантна щунка. Или пък господин Джексън, госпожа Гилеспи, господин Смит, госпожа Холмс, или *който и да* е приятел или познат — срещнат, притиснат в ъгъла, умоляван, разтревожен и в крайна сметка подкаран към къщи за обяд или чай с бисквити.

Сега чу Пес някъде долу, следван от нечии стъпки в лекия дъжд. Звънецът звънна, мама отвори, разнесоха се гласове. Мартин се изправи с грейнало лице. Дъските на стълбището изскърцаха. Тихо се засмя млада жена. Госпожица Хейг, естествено, учителката му!

Вратата се отвори.

Мартин имаше гости.

Утро, следобед, вечер, зора и здрав, слънце и луна се сменяха с Пес, който вярно докладваше температурата на чим и въздух, цвета на пръст и дърво, плътността на мъгла и дъжд... Но най-важното бе, че водеше отново и отново, отново и отново госпожица Хейг.

В събота, неделя и понеделник тя печеше тартаletи с портокалова глазура, носеше му от библиотеката книги за динозаври и първобитни хора. Във вторник, сряда и четвъртък успяваше по никакъв начин да я бие на домино и на дама — как е възможно, викаше тя, след което падаше на шах. В петък, сряда и четвъртък говореха, без да спират, тя бе тъй млада, весела и красива, кестеневата ѝ коса бе тъй мека и блестеше като есента зад прозореца, вървеше толкова леко и бързо, сърцето ѝ биеше тъй топло, когато го чу един следобед. Най-прекрасното обаче бе, че притежаваше тайната на знаците и можеше да разбира Пес и символите, които намираше и измъкваше от козината му с прекрасните си пръсти. Със затворени очи и засмяна, тя гадаеше с глас на циганка по съкровищата в ръцете си.

А в един понеделник следобед госпожица Хейг бе мъртва.

Мартин бавно се надигна в леглото и прошепна:

— Мъртва?

Мъртва, каза майка му. Да, мъртва, загинала при катастрофа на една миля от градчето. Мъртва, да, мъртва, което означаваше студ за Мартин, което означаваше мълчание, белота, зима, настъпила много преди времето ѝ. Мъртва, мълчалива, студена, бяла. Мислите се носеха в кръг, запърхаха и се спуснаха с шепот.

Мартин прегърна Пес; обърна се замислен към стената. Жената с есенна коса. Жената с нежния смях и веселите очи, които следяха устата ти, за да не изпуснат нито една твоя думичка. Другата-половина-на-есенната-жена, която разказваше неразказаното от Пес. Ударът на сърцето в средата на сивия следобед. Замъркваш удар...

— Мамо? А какво правят в гробището, под земята? Просто си лежат ли?

— Да, лежат.

— Лежат? *Само това ли правят?* Не изглежда особено забавно.

— За Бога, изобщо не е измислено да бъде забавно.

— Защо не излизат, не скачат и не тичат, ако им омръзне да лежат? Доста глупаво от страна на Бог...

— Мартин!

— Ами Той би могъл да се отнася към хората по-добре, отколкото да им заповядва да лежат завинаги. Та това е невъзможно. Никой не може да го направи! Опитах веднъж. И Пес се опитва. Казвам му — мъртъв Пес! Той се прави на мъртъв известно време, но после му доскучава, започва да размахва опашка или отваря едно око и ме гледа. Обзала га се, че понякога и хората в гробището правят същото. Как мислиш, Пес?

Пес изляя.

— Стига си говорил такива неща! — сгълча го майка му.

Мартин се загледа в нищото.

— Бас държа, че точно това правят.

Огънят на есента оголи дърветата и подгони Пес още понадалеч, караше го да пресича потока, да обикаля гробището и да се връща по здрав, сподирен от залпове кучешки лай, от който дрънчаха прозорците.

През последните дни на октомври Пес започна да се държи странно, сякаш вятърът се бе променил и духаше от непозната страна. Стоеше и трепереше на верандата. Скимтеше, вперил поглед в пустошта извън града. Не водеше никакви гости. Стоеше така и трепереше часове наред, заслушан в нещо, после се изстреляше надалеч, сякаш някой го беше повикал. Всяка вечер се връщаше все по-късно и по-късно, самичък. Всяка вечер главата на Мартин потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко във възглавницата.

— Хората са заети — казваше майка му. — Не са имали време да забележат етикета на нашийника. Или са искали да минат, но са забравили.

Имаше обаче и нещо друго. Имаше го трескавия блясък в очите на Пес, скимтенето късно нощем, докато сънуващо нещо. Треперенето в тъмното, долу под леглото. Начинът, по който понякога стоеше по половин нощ и гледаше Мартин, сякаш искаше да сподели някаква голяма и невъзможна тайна, но не знае как да го направи по друг начин, освен да тупка бясно с опашка по пода или да се върти като побеснял в кръг, без да спира нито за миг.

На 30 октомври Пес изтича навън и изобщо не се върна, дори след като родителите на Мартин започнаха да го викат след вечеря. Ставаше късно, улиците и тротоарите опустяха, стана студено, къщата някак опустя, стана празна.

Дълго след полунощ Мартин лежеше и гледаше света оттатък студените стъкла на прозореца. Вече нямаше дори есен, тъй като го нямаше Пес, който да му я донесе. Нямаше да има и зима — та кой щеше да му донесе сняг? Татко? Или мама? Не, нямаше да е същото. Не биха могли да играят играта с нейните специални тайни и правила, звуци и пантомими. Няма вече сезони. Няма време. Посредникът, пратеникът се бе изгубил из дивата джунгла на цивилизацията — отровен, откраднат, сгазен от кола, захвърлен в някоя канавка...

Мартин скри лице във възглавницата и захлипа. Светът бе картина под стъкло, недосегаем. Светът бе мъртъв.

Мяташе се в леглото; три дни след Вси светии тиквените фенери се разлагаха в кофите за боклук, черепи и вещици от папиемаше се изгаряха на клади, призраци се прибраха в скриновете заедно с другите чаршафи до следващата година.

За Мартин Вси светии бе просто обикновена вечер, в която към студените есенни звезди ревяха тенекиени рогове, децата се носеха като призрачни листа по кремъчни тротоари, тръскаха глави или зелки по веранди, пишеха със сапун имена или различни магически символи по заскрежените прозорци. Всичко това бе толкова далечно и недостижимо, колкото куклено шоу, гледано от мили разстояние и лишено от всяка съмисъл.

Трите дни на ноември Мартин гледаше как светлина и сянка се редуват по тавана. Огненото шествие си бе отишло завинаги; есента лежеше в студена пепел. Мартин потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко в белите мраморни пластове на леглото, неподвижен, вслушващ се...

В петък вечерта родителите му го целунаха за лека нощ и отидоха на кино в притихналата като църква вечер. Съседката госпожица Таркин остана долу в гостната. Накрая Мартин ѝ викна, че му се спи, и тя си тръгна заедно с плетката си.

Мартин лежеше в тишината и гледаше величествения ход на звездите в ясното, осветено от луната небе. Спомняше си подобни нощи, когато бе кръстосвал градчето; Пес тичаше пред него, зад него, около него, изследваше потъналото в зеленина дере, лочеше вода от локвите, станали бели като мляко от лунната светлина, прескачаше надгробни камъни, сякаш четеше имената върху мрамора; после продължаваха бързо нататък, към поляните, в които единственото движение бе трептенето на звезди, към улици, където сенките не отстъпваха пред теб, а се тълпяха по тротоарите миля след миля. Хайде, тичай, тичай! Гонещ, гонен от лютив дим, мъгла, вятър, призраци, изплашени спомени; у дома, на спокойствие, където е уютно и топло, където може да се спи...

Девет часът.

Звън. Съненият часовник далеч долу в гостната. Звън.

Пес, върни се и донеси света с теб. Пес, донеси магарешки бодил със скреж по него; или пък само вятъра. Пес, *къде си?* Чуй ме, ще те повикам.

Затаи дъх.

Някъде далеч... звук.

Надигна се, трепереше.

Ето, отново... същият звук.

Съвсем слаб, като остра топлийка, одраскала небето някъде далеч-далеч.

Смътното ехо на лаещо куче.

Лаят на куче, прекосяващо полета и ферми, черни пътища и зайчи пътеки, тичащо, тичащо, разгонващо с лая си вечерната тишина. Лаят на обикалящо куче, което приближаваше и се отдалечаваше, засилваше се и забавяше, отиваше напред и се връщаше назад, сякаш завързано за фантастично дълга кайшка. Сякаш кучето тичаше и някой му бе подсвирнал под дивите кестени, в сянката-пръст, в черната сянка, в лунната сянка, а кучето бе заобиколило и се дърпаше отново към дома.

Пес! Хайде, Пес, върни се у дома! Хей, къде беше, *къде беше?* Хайде, намери следата!

Пет, десет, петнайсет минути; звукът, лаят се чуваха все по-близо, още по-близо. Пес! Слушай, момче! Пес! Пес! Повтаряше го отново и отново. Пес! Пес! Лош Пес, да избяга и да не се мярка никакъв толкова дни! Лош Пес, добър Пес, тук, момче, бързо, бързо, и донеси каквото можеш!

Още по-близо, нагоре по улицата, лаят е толкова силен, че разтраква дъските на къщите, завърта железните петли на покривите, залп след залп... Пес! Ето го вече пред вратата...

Мартин потрепери.

Дали да изтича долу и да го пусне, или да изчака мама и татко? Да чака? Господи, да чака ли? Ами ако Пес отново избяга? Не, ще слезе, ще отвори широко вратата, ще извика, ще грабне Пес и бързо ще изтича обратно горе, със смях, с плач, ще го прегърне силно...

Пес спря да лае.

Хей! Мартин така силно се долепи до прозореца, че едва не го счупи.

Тишина. Сякаш някой бе казал на Пес да мълчи, млък, тихо.

Мина цяла минута. Мартин сви юмруци.

Отдолу се чу скимтене.

После вратата бавно се отвори. Някой бе така добър да отвори на Пес. Разбира се! Довел е господин Джейкъбс, господин Гилеспи, госпожица Таркин или...

Вратата се затвори.

Пес се втурна горе, скимтеше, метна се на леглото.

— Пес, Пес, къде беше, какво направи! Пес, Пес!

Притисна го силно и дълго до себе си, плачеше. Пес, Пес.
Смееше се и викаше. Пес!

Рязко мълкна.

Отдръпна се. Задържа приятеля си и го погледна с широко отворени очи.

Миризмата на Пес беше различна.

Миризма на странна пръст. Миризма на нощ в нощта, на копаене дълбоко в сенките, дълбоко надолу, където земята лежи редом с други неща, отдавна скрити и разложени. Воняща пръст падаше на буци от муцуната и лапите на Пес. Копал е дълбоко. Наистина дълбоко. Нима е *това*? Наистина ли? Само не *това*!

Що за послание носеше Пес? Какво можеше да означава то?
Вонята... воня на тънка и ужасна гробищна пръст.

Пес, ах, ти, лошо куче, копал си където не трябва. Пес, добро куче, винаги се сприятелява. Пес обича хората. Пес ги води вкъщи.

А сега се чуха стъпки по стълбата. Някой бавно се качваше в тъмнината, спираше често, влачеше крак след крак, бавно, мъчително бавно, бавно...

Пес потрепери. Странната пръст се посипа като дъжд по леглото.

Пес се обърна.

Вратата тихо изскърца.

Мартин имаше гости.

БУРКАНЪТ

Беше едно от онези неща, които се държат в буркан в шатрата на някой панаир в околностите на малко сънливо градче. Едно от онези белезници на неща, носещо се в алкохолна плазма, вечно спящо и кръжащо, с широко отворени мъртви очи, които се взират в теб, но така и не те виждат. Вървеше заедно с тишината на нощта, нарушавана единствено от свиренето на щурците и хълцането на жабите в мочурището. Едно от онези неща в големи буркани, които караха стомаха ти да подскочи, сякаш си видял човешка ръка, запазена в лабораторна стъкленица.

Чарли се взираше дълго в него.

Много дълго. Големите му груби космати ръце се бяха вкопчили във въжето, държащо на разстояние любопитните посетители. Беше си платил десетачето и сега гледаше.

Ставаше късно. Въртележката се унасяше в лениво механично подрънкване. Работниците играеха покер, пушеха и псуваха. Светлините угасваха и панаирът потъваше в летен сумрак. Посетителите се запътиха към домовете си на групи и колони. Някъде гръмна радио, после рязко мълкна и остави просторното небе на Луизиана изпълнено с мълчание и звезди.

За Чарли светът се бе свел единствено до бледото нещо, затворено в своята вселена от serum. Долната му челюст увисна и показа зъби на розов фон; погледът му бе объркан, изпълнен с възхита и почуда.

Някой приближи в сенките зад него. Изглеждаше дребничък в сравнение с дългурестия Чарли.

— О — рече сянката и излезе на ярката светлина на голата електрическа крушка. — Още ли си тук, приятел?

— Да — сякаш в просьница отговори Чарли.

Шефът на панаира оцени любопитството на Чарли. Кимна към стария си познайник в буркана.

— Всички го харесват... искам да кажа, по един особен начин.

Чарли разтърка издължената си челюст.

— А... ъъ... да сте мислили да го продадете?

Очите на панаирдията се разшириха, после се затвориха.

— Не — изсумтя той. — Води ни клиенти. Хората обичат да гледат такива неща. И още как.

— О — разочаровано рече Чарли.

— Е — продължи панаирдията, — ако човек има пари, може би...

— Колко?

— Ако човек има... — Панаирдията започна да пресмята с пръсти, без да откъсва поглед от Чарли. — Ако човек има три, четири... да кажем, седем или осем...

Изпълнен с очакване, Чарли кимаше на всяко число. Панаирдията видя това и вдигна цената.

— ...може би десет долара, или петнайсет...

Чарли се намръщи тревожно. Панаирдията даде отбой.

— Да кажем, ако човек има *дванайсет* долара...

Чарли се ухили.

— ...тогава би могъл да купи нещото в бурканъ — завърши панаирдията.

— Шантава работа — каза Чарли. — В джоба си имам точно дванайсет долара. И си мислех как ли ще ме гледат в Хралупата на Уайлдър, ако се върна с нещо такова и го поставя на лавицата над масата. Народът определено ще почне да ме уважава, обзагам се.

— *E*, в такъв случай, виж какво... — започна панаирдията.

Сделката бе склучена и бурканът се озова на задната седалка на каруцата. При вида му конят пристъпи на място и иззвили.

Панаирдията гледаше едва ли не с облекчение.

— И без това ми беше писнало да гледам това проклето нещо. Недей да ми благодариш. Напоследък ми минаваха разни шантави мисли за него... но, по дяволите, стига съм дрънкал. Сбогом, фермер!

Чарли потегли. Голите сини крушки се отдалечиха като умиращи звезди, тъмната луизианска нощ обгърна всичко наоколо. Останаха единствено Чарли, чаткането на конските копита и свиренето на щурците.

И бурканът зад високата седалка.

Люлееше се напред-назад, напред-назад. Люлееше се и плискаше. А студеното сиво нещо сънливо се бълскаше в стъклото, поглеждаше навън, поглеждаше навън, но не виждаше нищо, нищо.

Чарли се обръна да потупа капака. Ръката му се върна миришеща на нещо странно, променена, студена, трепереща, възбудена. „Да! — помисли си той. — Да!“

Шляп, шляп, шляп...

В Хралупата многообразни тревнозелени и кървавочервени фенери хвърляха мътна светлина върху хората, които бяха насядали пред смесения магазин, тихо разговаряха и плюеха.

Скърцането и тропането на каруцата им бе познато и никой не обръна груба чорлава глава, когато Чарли спря. Цигарите им бяха като светулки, гласовете — като жабешко дърдорене в лятна нощ.

— Здрави, Клем! Здрави, Мит! — развлнувано се наведе към тях Чарли.

— Здрави, Чарли. Здрави, Чарли — промърмориха те. Политическият конфликт продължаваше. Чарли го прекъсна по шева.

— Имам тута едно нещо. Определено ще искате да го видите!

Очите на Том Кармъди, зелени от светлината на фенера, проблеснаха от верандата на магазина. На Чарли му се струваше, че Том Кармъди вечно стои в сянката на веранди или дървета, а ако случайно се озове в стая, то ще се завре в най-далечния ъгъл и очите му ще блестят оттам в тъмното. Никога не можеш да разбереш каква е физиономията му, а очите му винаги ти се присмиват. И всеки път, когато погледнеш към тях, се смеят по различен начин.

— Нямаш нищо, което да искаме да видим, красавецо.

Чарли сви юмрук и го огледа.

— Нещо в буркан — продължи той. — Прилича малко на мозък, малко на маринована медуза, малко на... а бе я вижте сами!

Някой угаси цигарата си във водопад розова пепел и мързеливо приближи да погледне. Чарли важно вдигна капака на буркана и физиономията на мъжа се измени под несигурната светлина на фенера.

— А стига бе! *Това* пък какво е?

Това бе първото затопляне за вечерта. Други също започнаха да се надигат лениво и да се навеждат напред; привличането ги караше да закрачат. Не правеха никакви усилия, освен да поставят единия крак

пред другия, за да не се проснат по очи на земята. Почнаха да обикалят буркана и съдържанието му. И за първи път в живота си Чарли прибягна до нещо като стратегия и захлопна капака.

— Искате ли да го разгледате по-добре, наминете през къщи! Там съм — щедро обяви той.

Том Кармъди се изплю от гнездото си на верандата.

— Ха!

— Дай да го видя пак — замоли се дядо Медноу. — Какво е това, октопод ли?

Чарли дръпна поводите; конят се препъна и потегли.

— Минете през къщи! Добре сте дошли!

— Какво ще каже жена ти?

— Ще ни изрита като мръсни котета!

Но Чарли и каруцата вече се бяха скрили зад хълма. Мъжете стояха, дъвчеха езици и присвиваха очи към пътя и тъмнината. Том Кармъди тихо изруга от верандата...

Чарли изкачи стъпалата към къщето си и отнесе буркана до трона му в дневната с мисълта, че отсега нататък тази барака ще бъде дворец с „император“ — точно това беше думата! — студен и бял, безмълвен и носещ се в собствения си басейн, издигнат на лавицата над паянтовата маса.

Пред очите му бурканът изгори студената мъгла, която се бе спуснала наоколо от съседното блато.

— Какво си домъкнал?

Високото сопрано на Теди го изтръгна от унеса. Стоеше на прага на спалнята и гледаше лошо; тънкото й тяло бе облечено в избеляла рокля на сини карета, косата й бе прибрата на раздърпан кок зад червените уши. Очите й бяха избелели като роклята.

— Е, казвай — отново се обади тя. — Какво е това?

— На какво ти прилича, Теди?

Теди направи крачка напред и бедрата й се люшнаха лениво като махало; погледът й се закова върху буркана, устните й се дръпнаха назад, оголвайки бели котешки зъби.

Мъртвото бледо нещо се носеше в серума си.

Теди метна сиво-синкав поглед към Чарли, после отново погледна буркана, още веднъж към Чарли, пак към буркана, след което

се завъртя бързо.

— Прилича... прилича на *теб*, Чарли! — извика тя.

Вратата на спалнята се затръшна.

Трясъкът не раздвижи съдържанието на буркана, но Чарли копнееше по жена си и сърцето му заби бързо. Много по-късно, когато се успокои, той се обърна към нещото в буркана.

— Всяка година се изтрепвам от работа, а тя грабва парите и хуква да гостува на родителите си по два месеца без прекъсване. Не мога да я удържа. И тя, и мъжете от магазина, всички ми се присмиват. Нищо не мога да направя, като не знам как да я удържа! По дяволите, поне се *опитвам*!

Съдържанието на буркана философски се въздържа от съвети.

— Чарли?

Някой стоеше пред вратата на двора.

Стреснат, Чарли се обърна, след което на лицето му цъфна усмивка.

Бяха някои от мъжете от смесения магазин.

— Щъ... Чарли... ние... помислихме си... ами... дойдохме да видим онова... нещото де... дето е в буркана...

Мина юли, дойде август.

За първи път от години Чарли бе щастлив като царевица сред суша. Страшно удоволствие е да чуеш привечер тътрене на ботуши във високата трева, как някой плюе в канавката, преди да стъпи на верандата, скърцането на дъските под тежестта на телата, стоновете на къщата, когато поредното рамо се подпре на касата на вратата, и поредния глас след изтриване на уста с космата китка.

— Може ли да вляза?

С престорена небрежност Чарли кани новодошлите да влязат. За всички има столове или сандъци от сапун, а в крайен случай поне черга, на която да приклекнат. Когато щурците зачешат краката си в летен концерт и жабите се надуят като тълсти дами и почнат да окрещяват нощта, стаята се изпълва до пръсване с хора от цялата низина.

Отначало никой не говори. Първият половин час на подобни вечери, докато народът се събере и настани, минава във внимателно свиване на цигари. Мъжете слагат щипка тютюн върху парчето кафява хартия, разпределят го, свиват цигарите и ги въртят, като в същото

време разпределят и въртят мисли и страхове. Заниманието им дава време да помислят. Можеш да видиш как мозъците им работят зад очите, докато пръстите им докарват цигарите до годен за пущене вид.

Прилича на примитивно църковно събиране. Седят, клечат, облягат се на измазаните стени и един по един пристъпват благоговейно към буркана на лавицата.

Не се втренчват веднага в нещото. Не, правят го някак бавно, небрежно, сякаш се оглеждат — та да може погледът им да се спре върху *всеки* странен предмет, който им се случи да зърнат в стаята.

И — разбира се, съвсем случайно — във фокуса на блуждаещите им очи се появява едно и също нещо. Не след дълго погледите на всички се приковават към него, подобно на игли в някакъв невероятен игленик. И единственият звук е смученето на нечия лула от царевичен кочан. Или пък шляпането на босите крака на децата на верандата. Случва се някоя жена да изшътка: „Марш оттук, деца, марш!“ И босите крака се отдалечават със смях като ромн на поток.

Естествено Чарли е на преден план в люлеещия се стол с карирана възглавничка под мършавия си задник, люлее се леко и се наслаждава на славата и вниманието, дошли заедно с буркана.

Теди пък може да се види някъде дънното на стаята с групичката сиви мълчаливи жени, търпящи прищевките на мъжете си.

Теди сякаш е готова всеки момент да се взрви и да запищи от ревност. Тя обаче не казва нищо; само гледа как мъжете се тълпят в дневната ѝ, сядат в краката на Чарли и зяпат онова нещо, сякаш е Светият Граал; свива студено устни и и една любезна дума не се отронва от устата ѝ.

След подобаващото мълчание някой, може би дядо Медноу от Изметнат път, прочиства храчката от дълбоката пещера вътре в него, навежда се напред, примигва, облизва устни и мазолестите му пръсти започват да треперят.

Това е знак за всички да се пригответ за предстоящата приказка. Наострят се уши. Хората се наместват удобно като свине в топла кал след дъжд.

— Чудя се какво ли е това? Дали е той или тя, или просто *то*? Понякога се будя нощем, въртя се на рогозката и си мисля за буркана в тъмното. За онова нещо вътре, дето си виси в течността, спокойно и бледо като някаква стрида. Понякога будя Моу и двамата мислим...

Докато говори, дядо движи пръсти в треперлива пантомима. Всички гледат как дебелият му палец се размахва, а останалите пръсти полюшват дебелите си нокти.

— ...И така лежим двамата и мислим. И тръпки ни побиват. Може да е гореща нощ, целите да сме в пот, дори комари да няма от жега, но въпреки това ни побиват тръпки, въртим се, опитваме се да заспим...

Дядо мълква отново, сякаш иска да каже — стига съм говорил, ред е на някой друг да сподели учудване, възхита, опасения.

Джък Мармър от Върбово тресавище избърска потните си длани в коленете си и тихо започва:

— Помня кога бях сополанко. Имахме котка, непрекъснато се котеше. Господи, само ѝ дай да прескочи оградата и... замърляна... — Джък говори някак благочестиво, доброжелателно. — Е, раздавахме котетата, но в един момент всички наоколо имаха по едно-две от нашите. Тогава мама изнесе на задната веранда голям стъклен буркан от два галона и го напълни догоре с вода. Вика ми, Джък, удави котетата! Помня как стоях там; котетата мяучат, пълзят насам-натам, слепи, мънички, безпомощни, едва започнали да си отварят очичките. Погледнах мама и ѝ казах — не и *аз*, мамо! *Ти* го направи! А тя пребледня и каза, че трябва да се направи, а аз съм единственият подръка. След това отиде да прави сос и да готови пиле. Аз... аз взех едно... коте. Подържах го. Беше топло. Измяука жално, а на мен ми се прииска да избягам и никога вече да не се връщам.

Джък кима; очите му блестят, сякаш подмладени от спомена за миналото, оформя го с думи, изглежда го с език.

— Хвърлих го във водата. Котето затвори очи и отвори уста, мъчеше се да си поеме въздух. Помня как малките му зъбки се показаха, езичето се показва, а с него изскочиха мехурчета в нишка към повърхността!... И досега помня как после котето се носеше във водата, насам-натам, бавно и без да се тревожи, как ме гледаше, без да ме обвинява за стореното. Но пък не ме и харесваше. Axxx...

Сърцата започват да бият по-бързо. Погледите пробягват от Джък към буркана на лавицата, пак надолу към Джък, отново нагоре.

Пауза.

Джаду, негърът от Чаплино блато, блещи бялото на очите си. Кокалчетата на пръстите му подскачат като скакалци.

— Знаете ли какво е това? Знаете ли, *знаете* ли? Аз ще ви кажа. Това е центърът на Живота, тъй да знаете! Господ ми е свидетел!

Джаду се люлее като дърво; довян от блатния вятър, който никой освен него не може да види, чуе или усети. Очите му се въртят, сякаш имат пълната свобода да скитат както им хрумне. Гласът му е като шев с черен конец, подхваща всички за мекото на ушите и ги зашива в една затаила дъх шарка:

— От онова, дето лежи в Средбамбуково тресавище, изпълзват всички твари. Вади ръка, вади крак, вади език, рог и расте. Мъничка амеба може би. После пък надута жаба, сякаш ще се пръсне! Да! — Кокалчетата на пръстите му пукат. — А после се изправя на подутите си лапи и — *човек*! Туй нещо е център на сътворението! Туй е Средбамбуковата мама, от която сме произлезли всички преди десет хиляди години. Вервайте ми!

— Преди десет хиляди години! — шепне баба Карамфил.

— Тя е стара! Вижте я само! Вече хич не се тревожи. Не е вчерашна. Виси си като свинско в мас. Има очи да вижда, ама не мига с тях, не ги върти, нали? Не! Не е вчерашна тя. Знае, че сме тръгнали *от* нея и ще идем пак *при* нея.

— Какъв цвят са ѝ очите?

— Сиви.

— Не, зелени!

— Ами косата? Кафява!

— Черна!

— Червена!

— Не, сива!

После Чарли излага, без да бърза, своето мнение. Някои вечери повтаря едно и също, други — нещо друго. Няма значение. Когато повтаряш едно и също вечер след вечер на сред лятото, то всеки път изглежда различно. Щурчетата го променят. Жабите също. И нещото в буркана.

— Ами ако някой старец е отишъл в блатата, а може пък да е някое хлапе, което се е изгубило и се скита там години наред, броди по пътеки и из влажни дерета, кожата му става бледа, измръзва и се сбръчква. Останало без слънце, смалявало се все повече и повече, докато не паднало в някоя кална дупка и останало като... като някаква твар, като червей или нещо там. Че кой знае, може пък дори да е някой

познат! Някой, с когото навремето сме разменяли по някоя дума. Кой знае...

От женския ъгъл се чу съскане. Една жена се изправи; черните ѝ очи блестяха, думите излизаха със запъване от устата ѝ.

— Всяка година в блатата тичат сума ти голи деца — рече госпожа Тридън. — Тичат, тичат и не се връщат. Аз самата едва не се загубих там. Аз... така изгубих малкия си син — Фоли. Ти... не, *нямаши предвид това!!!*

Всички затаиха дъх, напрежението нарасна. Ъгълчета на устни се отпуснаха. Глави като целини се обърнаха на шии като стебла, очите прочетоха ужаса и надеждата ѝ. Опъната като жица, госпожа Тридън се подпираще на стената с изправени пръсти.

— Детенцето ми — прошепна тя. — Детенцето ми. Моят Фоли. Фоли! Фоли, ти ли си? Фоли! Фоли, кажи ми, миличък, кажи, че си ТИ!

Всички се обърнаха към бурканата, затаили дъх.

Нещото вътре продължаваше мълчаливо да се взира в множеството. И дълбоко в здравите тела потече сокът на страх, подобно на струйка вода от пролетно топене; и не след дълго решителното им спокойствие, вяра и смирение бяха заръфани и оглозгани от този сок, за да бъдат отнесени от бурен поток! Някой изкрешя.

— То помръдна!

— Не, не е. Очите ти върят номера!

— Ей Богу, кълна се! — викна Джък. — Видях го как мърда, точно като мъртво котенце!

— Хайде стига и ти. Мъртво е от много, много време. Може би още преди да си се родил!

— Направи ми знак! — изкрешя госпожа Тридън. — Това е моят Фоли! Това там е детенцето ми! На три годинки беше! Детенцето ми, дето се изгуби в блатото!

Избухна в ридания.

— Хайде, госпожо Тридън. Хайде, успокойте се. Спокойно, овладейте се. Че как това може да е детето ви. Спокойно, спокойно.

Една от жените я прегърна и скоро риданията и треперенето преминаха в нервно пресекливо дишане и бърз трепет на уплашени устни, досущ като пърхане на пеперуда.

Когато всички отново се успокоиха, баба Карамфил докосна увехналото розово цвете в дългата си до раменете сива коса, засмука лулата си и заговори, без да я вади от уста, като поклащаше глава. Косата ѝ затанцува на светлината.

— Всичко това са празни приказки. Сигурно никога няма да разберем какво е това. Или пък дори и да можем, няма да поискаме да разберем. Също като фокусите по панаирите е. Откриеш ли измамата, вече ти е толкова забавно, колкото да гледаш карантиите на умряло псе. Събираме се тук веднъж на всеки десетина дни, говорим си и все има какво да си кажем. Разберем ли що за чудо е това, няма да имаме какво да предъвкваме, това ще ви кажа!

— Е, дявол го взел! — избоботи някой. — Според мен пък това нищо не е!

Том Кармъди.

Стоеше в сянка, както винаги. На верандата. Само очите му гледаха към стаята, почти неразличимите му устни се усмихваха подигравателно. Смехът му опари Чарли като жилото на стършел. Теди го е подкокоросала. Тя беше, опитваше се да убие новия му живот!

— Нищо — дрезгаво повтори Кармъди. — В тоя буркан има само купчина стари вонящи гнили медузи!

— Да не би да завиждаш, братовчеде Кармъди? — бавно попита Чарли.

— Да бе! — изсумтя Кармъди. — Дойдох да ви видя как вие, глупаци нещастни, преливате от пусто в празно. Виждаш, че никога не съм стъпвал вътре и не съм се обаждал. Сега си отивам. Някой да иска да върви с мен?

Никой не искаше. Той се изсмя отново, сякаш нямаше по-голям майтап от това да видиш толкова много хора да са мръднали. Теди седеше в ъгъла, забила нокти в длани си. Чарли видя как трепват устните ѝ, изведнъж изстина и изгуби дар слово.

Като продължаваше да се смее, Кармъди слезе от верандата, тропаше с токовете на ботушите си, и свиренето на щурците го отнесе в нощта.

Баба Карамфил задъвка лулата си.

— Както рекох преди бурята — това нещо на лавицата, какво му пречи да бъде... всичко? Най-различни неща. Всички видове живот... смърт... не знам. Смес от дъжд и слънце, тиня и кал, всичко заедно.

Трева, змии и деца, мъгла и всички нощи и дни в мъртвата тръстика. Защо трябва да е само *едно* нещо? Може пък да е *много*.

И приказките продължиха още около час, а Теди се измъкна в нощта след Том Кармъди и Чарли започна да се поти. Тези двамата бяха замислили нещо. Определено бяха замислили нещо. Продължи да се поти през целия остатък от вечерта...

Разотидоха се късно и Чарли си легна със смесени чувства. Събирането бе минало добре, но как стояха нещата с Теди и Том?

Много късно, когато някои звезди се бяха спуснали зад хоризонта, което означаваше, че е минало полунощ, Чарли чу шумоленето на високата трева, разделяна от олюоляващите ѝ се бедра. Токовете ѝ изтропаха тихо по верандата, вътре в къщата, в спалнята.

Легна безшумно в леглото, гледаше го с котешки очи. Не можеше да ги види, но усещаше погледа им.

— Чарли?

Той помълча.

— Буден съм — рече най-накрая.

Сега пък тя помълча.

— Чарли?

— Какво?

— На бас, че не знаеш къде бях; на бас, че не знаеш къде бях! — тихо, подигравателно заприпява тя в нощта.

Той зачака.

Тя също зачака. Но накрая не издържа и продължи:

— Бях на панаира в Кейп Сити. Том Кармъди ме откара. Ние... говорихме с шефа на панаира, Чарли. Говорихме, наистина говорихме! — И тя се изкаска тайничко.

Чарли съвсем изстини. Надигна се на лакът.

— Разбрахме какво има в буркана, Чарли — хитро изрече тя.

Чарли рязко се обърна и запуши уши.

— Не искам да научавам!

— А трябва, Чарли. Хубав виц. Рядко хубав виц — изсъска тя.

— Махай се!

— А-а-а, не. Не, Чарли, няма да се махна. Няма да се махна, миличък. Докато не ти разкажа!

— Разкарай се!

— Нека ти кажа! Отидохме при шефа на панаира, а той... едва не умря от смях. Каза, че продал буркана и онova в него на някакъв, някакъв... селяндур... за дванайсет кинта. А той и два не струвал.

Смехът изригна от устата ѝ в мрака. Ужасен смях.

Тя довърши бързо:

— Това е чист боклук, Чарли! Гума, папиемаше, коприна, памук, борова киселина! Това е! С метална рамка вътре! Това е всичко, Чарли. Това е! — пискливо се кискаше тя.

— Не, не!

Той рязко седна, разкъса чаршафа с големите си пръсти и ревна:

— Не искам да слушам! Не искам!

— Само чакай всички да научат що за измама е! Как ще се смеят само! Ще се пръснат от смях!

Той я хвана за китките.

— Сериозно ли ще им кажеш?

— Не искаш да станеш известен като лъжец, така ли, Чарли?

Той я отблъсна яростно.

— Защо не ме оставиш на мира? Мръсница! Мръсна завистлива никаквица, яд те е на всичко, което направя. В здравето ти бръкнах с този буркан. Няма да мигнеш, докато не съсипеш всичко!

Тя се разсмя.

— Добре, няма да кажа на никого.

Той впери поглед в нея.

— Ти съсира *моето* удоволствие. Само това има значение. Не е важно дали ще разкажеш на другите. Важното е, че *аз* зная. И вече никога няма да ми е хубаво. Ти и онзи Том Кармъди. Иска ми се да му изтрия хилежа от физиономията. От години ми се присмива! Давай, иди разкажи на всички... може и ти да се порадваш...!

Стана, отиде до лавицата, грабна яростно бурканата и замахна да го разбие на пода, но спря разтреперан и внимателно го оставил на дългата маса. Наведе се над него и изхлипа. С изгубването на това изчезваща светът. Изгубваше и Теди. С всеки месец тя се отдръпваше все повече от него, презираше го, подиграваше му се. Много години бедрата ѝ бяха махалото, по което бе отмервал времето си. Но и други мъже — Том Кармъди например — мереха времето по същия източник.

Теди го чакаше да разбие буркана. Вместо това той започна да го потупва и гали и постепенно се успокои. Помисли си за дългите хубави вечери от миналия месец, богатите вечери с приятели и разговори, с обикалящи из стаята гости. Ако не друго, поне това бе хубаво.

Обърна се бавно към Теди. Тя вече бе завинаги изгубена за него.

— Теди, не си била на панаира.

— Напротив, бях.

— Лъжеш ме — тихо каза той.

— Не, не лъжа!

— В това... в този буркан *трябва* да има нещо. Нещо друго освен боклука, за който говориш. Прекалено много хора вярват, че вътре има нещо, Теди. Не можеш да промениш това. Панаирджията, ако наистина си говорила с него, е излъгал. — Чарли пое дълбоко дъх.

— Ела тук, Теди.

— Какво искаш? — намуси се тя.

— Ела при мен.

Направи крачка към нея.

— Ела тук.

— Да не си ме пипнал, Чарли.

— Само искам да ти покажа нещо, Теди. — Гласът му бе мек, тих, настоятелен. — Ела тук, котенце. Пис-пис, котенце... ПИС, КОТЕ!

Беше поредната вечер, около седмица по-късно. Дойдоха дядо Медноу и баба Карамфил, следвани от младия Джък, госпожа Тридън и Джаду, чернокожия. После дойдоха и останалите — млади и стари, сладки и кисели, насядаха по столовете, всеки със своята мисъл, надежда, страх и почуда. Никой не гледаше към светилището, но всеки тихо поздрави Чарли.

Изчакаха всички да се съберат. По блясъка в очите им можеше да се разбере, че всеки вижда нещо различно в буркана, нещо от живота и от бледия живот след живота, живот в смъртта и смърт в живота, всеки със своята история, своя намек, своята реплика — познати, стари и същевременно нови.

Чарли седеше самичък.

— Здрави, Чарли. — Някой надникна в празната стая. — Жена ти пак ли замина при родителите си?

— Да, запраши към Тенеси. Ще се върне след няколко седмици. Дай ѝ все да бяга. Знаете я Теди.

— Не я свърта на едно място, така е.

Тихи разговори, настаняване, после най-неочаквано — тежки стъпки и светещите очи на Том Кармъди от верандата.

Стоеше отвън с омекнали треперещи колене и увиснали безпомощно ръце и се взираше в стаята. Том Кармъди не смееше да влезе. Том Кармъди стоеше с отворена уста, но не се смееше. Устните му бяха влажни и отпуснати. Лицето му — бледо като тебешир, сякаш от дълго време е болен.

Дядо погледна към буркана и прочисти гърлото си.

— Я, никога досега не го бях забелязвал. Има *сини* очи.

— Винаги е имало сини очи — рече баба Карамфил.

— Не — възпротиви се дядо. — Не е вярно. Миналия път бяха кафяви. — Той примигна към буркана. — И още нещо — има кафява коса. Преди нямаше *никаква* коса!

— Напротив, имаше — въздъхна госпожа Тридън. — Имаше.

— Не, нямаше!

— Имаше!

Том Кармъди трепереше в лятната нощ, взираше се в буркана. Чарли го погледна, докато небрежно свиваше цигара, целият мир и спокойствие, напълно сигурен в живота и мислите си. Том Кармъди, самичък, виждаш в буркана неща, които никога досега не бе виждал. *Всеки* виждаше онова, което искаше да види; всички мисли се прескачаха като бързото трополене на дъждовни капки.

Детенцето ми. Малкото ми детенце, мисли си госпожа Тридън.

Мозък! — мисли дядо.

Чернокожият мърда пръсти. Средбамбуковата мама!

Един рибар присвива устни. Медуза!

Котенце. Пис-пис, коте! Мислите потъваха, дращеха очите на Джък. Котенце!

Всичко и всички! — скрибуват съсухрените мисли на баба. Ношта, блатото, смъртта, бледите неща, мокрите неща от морето!

Мълчание. А после дядо прошепва:

— Чудя се какво ли е това? Дали е той или тя, или просто *то*?

Чарли погледна доволно нагоре, почука цигарата си, размачка я, пъхна я в устата си. После погледна към стоящия на прага Том Кармъди, който никога вече нямаше да се усмихне.

— Сигурно никога няма да разберем. Да, никога няма да разберем.

Бавно поклати глава и се обърна към гостите си, които гледаха, гледаха.

Беше едно от онези неща, които се държат в буркан в шатрата на някой панаир в околностите на малко сънливо градче. Едно от онези белезникави неща, носещо се в алкохолна плазма, вечно спящо и кръжащо, с широко отворени мъртви очи, които се взират в теб, но така и не те виждат...

МАЛКИЯТ УБИЕЦ

Не можеше да каже кога точно ѝ дойде идеята, че я убиват. През последния месец усещаше някои едва доловими признания и подозрения дълбоко в себе си; сякаш гледаш съвършено спокойни тропически води, решаваш да се изкъпеш в тях и тъкмо когато приливът поеме тялото ти, откриващ, че под повърхността обитават чудовища — невидими неща, подпухнали, многоръки, с остри перки, зли, от които няма измъзване.

Стаята около нея трептеше в изпаренията на истерия. Реха се остри инструменти, чуваха се гласове, виждаше някакви хора със стерилни бели маски.

Името ми, помисли си тя. Как се казвам?

Алис Лийбър. Сети се. Жена на Дейвид Лийбър. Това обаче не я успокои. Беше сама с тези тихи, шепнещи си бели хора, заливаше я ужасна болка, пристъпи на гадене и смъртен страх.

Убиват ме пред очите им. Тези доктори и сестри не разбират какво ми се случва. Дейвид не знае. Никой не знае освен мен и... палача, главореза, малкия убиец.

Умирам и не мога да им го кажа. Ще се изсмеят и ще решат, че съм в делириум. Ще видят убиеца, ще го вземат в ръце и през ум няма да им мине, че именно той е отговорен за смъртта ми. А ето ме тук, пред Бог и човек, никой не ми вярва, всички се съмняват, успокояват ме с лъжи, погребват ме в неведение, оплакват ме и спасяват унищожителя ми.

Къде е Дейвид? Може би в чакалнята, пали цигара от цигара и слуша безкрайно дългото тиктакане на безкрайно бавния часовник?

Пот изригна от всяка пора на тялото ѝ, а с нея — и агонизиращ вик. Хайде. Хайде! Пробвай да ме убиеш, изкрешя тя. Опитвай, опитвай, но няма да стане! Няма!

Празнина. Вакуум. Внезапно болката отшумя. Изтощение и сумрак. Свърши се. О, Господи! Започна да потъва в черна пустота, която отстъпи място на пустота и пустота, и още една, и още...

Стъпки. Леки приближаващи стъпки.

Някъде много отдалеч се чу глас.

— Тя спи. Не я тревожете.

Миризма на туид, лула, познат лосион за след бръснене. Дейвид стоеше до нея. А зад него — безукорната миризма на доктор Джефърс.

Не отвори очи.

— Будна съм — каза тихо. Каква изненада, какво огромно облекчение, че може да говори, че не е мъртва.

— Алис — каза някой. Дейвид. Разпозна го със затворени очи. Държеше уморените й ръце.

Искаш ли да се запознаеш с убиеца, Дейвид? Чувам те, че искаш да го видиш, така че не ми остава нищо друго, освен да ти го посоча.

Дейвид стоеше до нея. Тя отвори очи. Стаята дойде на фокус. Посегна със слаба ръка и дръпна завивката.

Убиецът погледна към Дейвид с мъничко червенолико синеоко спокойствие. Очите му бяха дълбоки и искрящи.

— Хей! — възклика Дейвид и се усмихна. — Какъв хубавец!

В деня, когато Дейвид Лийбър дойде да прибере жена си и новороденото, д-р Джефърс го очакваше. Настани го на един стол в кабинета си, предложи му пура, сам запали една, седна на ръба на бюрото си и дълго само пафкаше. После прочисти гърлото си и погледна Дейвид право в очите.

— Дейв, жена ти не обича детето си.

— Какво!?

— Трудно ѝ беше. През следващата година ще се нуждае от много любов. Не ти казах всичко, но в родилната зала беше изпаднала в истерия. Какви само ги наговори... няма да повторя думите ѝ. Ще кажа само, че се чувства чужда на детето. Е, може да е нещо, което да успеем да разясним с един-два въпроса. — Той дръпна отново от пурата си и помълча. — Дейв, детето „желано“ ли е?

— Защо питаш?

— Жизненоважно е.

— Да. Да, детето е „желано“. Заедно го планирахме. Алис беше толкова щастлива преди година, когато...

— Ммм... това прави нещата много по-сложни. Защото ако беше непредвидено, можеше да е просто отхвърляне на идеята за майчинство от нейна страна. Но това не важи за Алис. — Д-р Джефърс извади пурата от устата си и се почеса по брадичката. — Значи е нещо друго. Може би никаква травма от детството, която се проявява сега. Или пък просто временно колебание и недоверие на майка, изтърпяла невероятна болка и разминала се на косъм със смъртта, както бе с Алис. Ако е така, то времето би трябвало да я излекува. Все пак реших да ти го кажа, Дейв. Ще ти помогне да си по-толерантен с нея, ако каже нещо... ами... ако каже, че ѝ се иска детето да бе мъртвородено. И ако нещата не потръгнат, искам и тримата да дойдете при мен. Винаги се радвам да видя стари приятели, нали така? Заповядай, вземи си още една пура за... ъъъ... за бебето.

Бе ярък пролетен следобед. Колата бръмчеше по обрамчените с дървета широки булеварди. Синьо небе, цветя, топъл вятър. Дейв говореше, запали пура, продължи да говори. Алис отговаряше направо, тихо, малко по малко се отпускаше. Но държеше бебето не толкова здраво, топло или майчински, за да притъпи шантавото чувство, което измъчваше Дейв. Сякаш държеше никаква порцеланова фигурка.

— Е — рече най-сетне той, усмихващ се, — как ще го кръстим?

Алис Лийбър гледаше преминаващите покрай колата зелени дървета.

— Хайде да не решаваме още. Предпочитам да изчакам, докато не му измислим нещо необичайно. И не духай дим в лицето му.

Изреченията ѝ се нижеха едно след друго, без никаква промяна в интонацията. В последното нямаше нито майчински укор, нито интерес, нито раздразнение. Просто си го бе произнесла.

Смутеният съпруг изхвърли пурата през прозореца.

— Извинявай — каза той.

Бебето лежеше в свивката на майчините ръце; сенките от дърветата пробягваха през лицето му. Сините му очи се отвориха като свежи пролетни цветя. От мъничката розова уста се разнесоха мляскащи звуци.

Алис му хвърли бърз поглед. Съпрутът ѝ усети как потреперва до него.

— Студено ли ти е? — попита я.

— Втресе ме. Дейвид, по-добре затвори прозореца.
Бе нещо повече от тръпки. Той бавно вдигна прозореца.

Вечеря.

Дейв беше донесъл бебето от детската и го бе поставил под малко шантав ъгъл и сред много възглавници на накърно купения висок стол.

Алис гледаше как се движат ножът и вилицата ѝ.

— Още е малък за стола — каза тя.

— Е, но пък е забавно да е тук — отвърна Дейв. Чувстваше се чудесно. — Всичко е забавно. И на работа. Затрупан съм с поръчки. Не внимавам ли, ще направя още петнайсет хиляди за тази година. Хей, виж го Младши! Олигави се до брадичката!

Протегна ръка да избърше устата на детето със салфетка. С крайчеца на окото си забеляза, че Алис дори не го погледна. Довърши почистването.

— Сигурно не е много интересно — каза той, като продължи да се храни. — Но пък човек би могъл да предположи, че една майка ще прояви поне малко интерес към собственото си дете!

Алис рязко вдигна глава.

— Не говори така! Не пред него! По-късно, ако наистина се налага.

— По-късно ли? — възклика той. — Пред него, зад него, какво значение има? — Мъкна внезапно, прегълътна, почувства се виновен. — Добре. Извинявай. Разбирам какво ти е.

След вечеря му позволи да отнесе детето горе. Не му каза да го направи; *позволи* му.

Когато се върна, я намери до радиото; бе пусната музика, но не я чуваше. Очите ѝ бяха затворени. Сякаш се питаше нещо. Стресна се при появата му.

Внезапно се озова до него, притисна се в него — нежно, бързо, както го правеше преди. Устните ѝ намериха неговите и се задържаха дълго там. Той бе потресен. Сега, когато бебето го нямаше, тя започна отново да диша, отново да живее. Беше свободна. Зашепна — бързо, безспирно.

— Благодаря ти, благодаря ти, скъпи. За това, че си себе си. Надежден, така надежден!

Той се засмя пресилено.

— Баща ми често ми казваше: синко, осигурявай семейството си!

Тя уморено отпусна блестящата си тъмна коса на врата му.

— Направи много повече. Понякога ми се иска да сме същите, каквите бяхме, когато се оженихме. Никакви отговорности, никой освен нас двамата. Никакви... никакви бебета.

Стисна силно ръцете му. Лицето й бе неестествено бледо.

— Дейв, навремето бяхме само ти и аз. Защитавахме се един друг, а сега защитаваме бебето, но не получаваме никаква защита от него. Разбиращ ли? Докато бях в болницата, имах време да премисля много неща. Светът е жесток...

— Нима?

— Да. Жесток е. Но законите ни защитават от него. А когато няма закони, го прави любовта. Моята любов те защитава от собствените ми обиди. Ти си най-уязвим за мен, но любовта ми те закриля. Аз не се страхувам от теб, защото любовта омекотява раздразнителността ти, противоестествените инстинкти, омраза и незрялост. А... а бебето? Още е много малко, за да познава любовта, закона на любовта или каквото и да било, докато не го научим. А дотогава сме уязвими за него.

— Уязвими за едно бебе? — Той се засмя.

— Бебето знае ли кое е добро и кое — не? — попита тя.

— Не. Но ще се научи.

— Но бебето е така ново, така аморално, така безсъвестно... —

Тя мълкна. Пусна го и се обърна рязко. — Чу ли? Какво беше това?

Лийбър се огледа.

— Не чух...

Алис впери поглед във вратата на библиотеката.

— Там — каза бавно.

Лийбър прекоси стаята, отвори вратата, запали лампата в библиотеката, после я загаси.

— Няма нищо — каза той и се върна при нея. — Изморена си.

Хайде да си лягаме.

Заедно загасиха лампите и бавно се заизкачваха по стълбите, без да говорят. Горе тя се извини.

— Ама и аз ги говоря едни, скъпи. Извинявай. Изтощена съм.

Разбираще я и й го каза.

Тя спря нерешително пред вратата на детската. После рязко натисна месинговата дръжка и влезе. Прекалено внимателно приближи креватчето, погледна в него и замръзна като ударена през лицето.

— Дейвид!

Лийбър пристъпи напред, спря до креватчето.

Лицето на бебето бе червено и много мокро; малката му розова уста се отваряше и затваряше, отваряше и затваряше; очите му бяха като сини пламъчета. Размахваше ръчички.

— О — каза Дейв. — Току-що е плакал.

— Нима? — Алис Лийбър се хвани за препрадата на креватчето, за да запази равновесие. — Не съм го чула.

— Вратата беше затворена.

— Затова ли диша толкова тежко и е зачервен?

— Разбира се. Горкият дребосък. Реве съвсем самичък в тъмното. Нека спи при нас, ако случайно се разплачне.

— Ще го разглезиш — каза жена му.

Лийбър усещаше погледа ѝ, докато закара креватчето в тяхната спалня. Съблече се мълчаливо, седна на ръба на леглото. Изведнъж вдигна глава, изруга тихо и щракна с пръсти.

— По дяволите! Забравих да ти кажа. В петък трябва да летя до Чикаго.

— Ох, Дейвид. — Гласът ѝ се изгуби в стаята.

— Отлагам това пътуване вече два месеца, вече е крайно време и просто *трябва* да ида.

— Страх ме е да оставам сама.

— До петък ще дойде новата готвачка. Ще е тук през цялото време. Ще отсъствам само няколко дни.

— Страх ме е. Не знам от какво. Няма да ми повярваш, ако ти кажа. Сигурно съм полуудяла.

Той вече си беше легнал. Тя изгаси осветлението; чу я как заобикаля леглото, дърпа завивките, пъха се под тях. Долови топлия ѝ женски аромат до себе си.

— Ако искаш да изчакам няколко дни, може би ще успея да...

— Не — несигурно отвърна тя. — Иди. Знам, че е важно. Просто все си мисля за онова, което ти казах. За законите, любовта и закрилата. Любовта те защитава от мен. Но бебето... — Тя пое дъх. — Какво те защитава от него, Дейвид?

Преди да успее да отговори, преди да ѝ каже колко глупаво е да се говори за бебета по такъв начин, нощната лампа внезапно светна.

— Виж — каза Алис и посочи.

Бебето лежеше будно в креватчето и се взираше право в него с дълбоки остри сини очи.

Светлината отново угасна. Тя трепереше, притисната в него.

— Не е хубаво да се боя от онова, което съм родила. — Шепотът ѝ стана още по-тих, рязък, свиреп, бърз. — Опита се да ме убие! А сега лежи тук, слуша ни какво си говорим и чака да заминеш, за да се опита отново да ме убие! Кълна се!

От гърдите ѝ се изтръгнаха ридания.

— Моля те — започна да я успокоява той. — Стига, стига. Моля те.

Тя дълго плака в тъмното. Когато най-сетне се отпусна, бе станало много късно. Дишането ѝ стана леко, топло, равномерно, тялото ѝ от време на време трепваше от умора.

Той задряма.

И точно преди клепачите му да се затворят уморено и да се потопи в още по-дълбок и по-дълбок сън, чу странен тих звук — на някой, който не спи и е съвсем бодър.

Звук на малки влажни розови еластични устни.

Бебето.

А след това... сън.

На сутринта слънцето светеше ярко. Алис се усмихна.

Дейвид Лийбър люлееше часовника си над креватчето.

— Виждаш ли, дечко? Нещо лъскаво. Нещо хубаво. Да. Да. Нещо лъскаво. Нещо хубаво.

Алис се усмихна. Каза му да действа, да замине за Чикаго, тя ще е много храбра, не е нужно да се беспокои. Ще се погрижи за бебето. Да, да, ще се погрижи, всичко е наред.

Самолетът отлетя на изток. Имаше много небе, много слънце и облаци, а Чикаго се носеше към него от хоризонта. Дейв бе увлечен във водовъртежа от поръчки, планирания, банкети, телефонни разговори, спорове на заседания. Всеки ден обаче пише писма и праща телеграми на Алис и бебето.

Вечерта на шестия ден — междуградски разговор. Лос Анджелис.

— Алис?

— Не, Дейв. Джейфърс е.

— Докторе!

— Дръж се, синко. Алис е болна. Най-добре хващай следващия самолет. Пневмония. Ще направя всичко по силите си, момче. Само да не беше толкова скоро след раждането. Трябват ѝ сили.

Лийбър затвори телефона. Стана. Не чувстваше нито краката, нито ръцете, нито тялото си. Хотелската стая се размаза и се разпадна на парчета.

— Алис — промълви той и слепешком тръгна към вратата.

Витлата се въртяха, бръмчаха, пърпореха, накрая спряха, оставили след себе си време и пространство. Дейвид усети как дръжката се завърта в ръката му; подът под краката му стана реален. Стените на спалнята се появиха около него. Д-р Джейфърс стоеше с гръб към прозореца в лъчите на следобедното слънце, Алис лежеше и чакаше в леглото, сякаш бе направена от сняг. После д-р Джейфърс говореше, говореше, без да спира, кратко, гласът му се извисяваше и затихваше през светлината на лампата — тихо бяло мърморене.

— Жена ти е чудесна майка, Дейв. Тревожеше се повече за детето, отколкото за себе си...

Някъде в бледността на лицето ѝ се появи внезапна гримаса, но се изглади, преди да бъде видяна. После тя заговори бавно, като се усмихваше леко; говореше, както говори една майка — за това, онова и другото, за най-малката подробност — точен отчет, час по час и минута по минута, на една майка, загрижена за еднообразния свят между стените на дома и миниатюрния живот в този свят. Не мъркваше; пружината бе силно навита, в гласа ѝ се прокрадваше гняв, страх и нещо като отвращение, което не измени изражението на д-р Джейфърс, но накара сърцето на Дейв да затупти в ритъм с говора ѝ, който ставаше все по-бърз и не можеше да спре.

— Бебето не заспиваше. Помислих си, че е болно. Просто лежи и гледа в креватчето, а през нощта плаче. Плаче силно, по цяла нощ. Не можех да го успокоя и не можех да си почина.

Д-р Джейфърс кимна бавно-бавно.

— Така се е преуморила, че си е докарала пневмония. Но сега е натъпкана с лекарства. Прескочи трапа.

На Дейвид му стана зле.

— Бебето, как е бебето?

— Живо и здраво. Нищо му няма на малкия господинчо.

— Благодаря, докторе.

Джефърс излезе, слезе по стълбите, тихо отвори входната врата и си отиде.

— Дейвид!

Той се обърна към уплашения й шепот.

— Пак беше бебето. — Тя стисна ръката му. — Опитвам се да излъжа самата себе си и да кажа, че съм идиотка, но бебето знаеше, че съм слаба след болницата. И затова плачеше по цели нощи, а когато не плачеше, ставаше прекалено тихо. Знаех си, че запаля ли лампата, ще го видя как се взира в мен.

Дейвид усети как тялото му се свива като юмрук. Спомни си как виждаше, как усещаше, че бебето не спи в тъмното, как е будно много късно нощем, когато бебетата би трябвало да спят. Будно и лежи, мълчаливо, сякаш замислено, без да плаче, а само ги гледа от креватчето. Прогони тази мисъл. Ама че лудост.

— Щях да го убия — продължи Алис. — Да, наистина щях да го убия. На следващия ден след като ти замина, отидох в стаята му и го хванах за шията; дълго останах така, мислех си, страхувах се. После го завих презглава, обърнах го по корем, натиснах лицето му във възглавницата и избягах, като го оставих така.

Той се опита да я спре.

— Не, остави ме да свърша — дрезгаво рече тя, забила поглед в стената. — Когато излязох, си помислих — просто е. Всеки ден се задушават бебета. Никой няма да разбере. А когато се върнах да го видя мъртво, то бе живо, Дейвид! Живо! Да, живо, беше се обърнало по гръб, дишаше и се усмихваше! След това вече не можех да го докосна. Оставил го и не се връщах нито да го нахраня, нито да го видя, нито нищо. Сигурно готвачката се е грижела за него, нямам представа. Знам само, че не можех да мигна от плача му, че по цели нощи мислех и обикалях из къщата, а ето че сега съм болна. — Беше останала почти без сили. — Бебето си лежи и измисля начини да ме убие. Прости начини. Защото знае, че знай прекалено много за него. Не

изпитвам любов към него; помежду ни няма защита и никога не ще има.

Свърши. После някак се сви в себе си и най-сетне заспа. Дейвид Лийбър остана дълго над нея, без да може да помръдне. Кръвта бе замръзнала в жилите му, вътре в него не помръдваше нищо, нито една клетка.

Оставаше му само едно. Направи го. На следващата сутрин влезе в кабинета на д-р Джейфърс, разказа му абсолютно всичко и изслуша търпеливите му отговори.

— Дай да не бързаме, синко. Съвсем естествено е майките понякога да мразят децата си. Има си дори термин — амбивалентност. Цезаровото сечение доведе детето на този свят и едва не отнесе Алис от него. Тя обвинява бебето за размиаването със смъртта и пневмонията. Проектира проблемите си и стоварва вината върху най-удобния обект, който може да посочи като течен източник. *Всички* го правим. Спъваме се в някой стол и ругаем мебелите, а не собствената си завеяност. Пропускаме удар на игрището за голф и виним или тревата, или стика, или топката. Провали ли се бизнесът ни, проклинаме боговете, времето или късмета си. Мога да ти кажа само онова, което ти казах и преди. Обичай я. Това е най-доброто лекарство на света. Намери начини да ѝ покажеш привързаността си, дай ѝ чувство за сигурност. Покажи ѝ колко безвредно и невинно е детето. Направи така, че да почувства, че рисъкът си е заслужавал. Скоро ще се успокои, ще забрави смъртта и ще започне да обича бебето. Ако това не стане за около месец, обади ми се. Ще ви препоръчам добър психиатър. А сега върви и махни тая физиономия от лицето си.

С идването на лятото нещата като че ли се уталожиха, станаха по-леки. Дейв работеше, беше се отдал на бизнеса, но намираше и много време за жена си. Тя на свой ред правеше дълги разходки, събираще сили, от време на време се осмеляваше да поиграе бадминтон. Вече рядко избухваше. Като че ли се бе освободила от страховете си.

Освен веднъж в полунощ, когато внезапен порив на топлия летен вятър не разклати дърветата като множество блестящи тамбурини.

Алис се събуди разтреперана и се сгуши в обятията на мъжа си. Той почна да я успокоява и я попита какво се е случило.

— В стаята има нещо. Гледа ни — каза тя.

Той запали лампата.

— Пак си сънуvalа. Е, но вече си по-добре. Отдавна не си се тревожила.

Тя въздъхна, докато той гасеше лампата, и изведнъж заспа. Той остана буден още около половин час, прегръщащ я и си мислеше какво сладко и странно създание е.

Чу как вратата на спалнята се откряхва.

Нямаше никого. Нямаше никаква причина вратата да се отвори. Вятърът бе утихнал.

Зачака. Стори му се, че цял час лежи мълчаливо в тъмното.

Някъде далеч, подобно на малък метеорит, потъващ с писък в безкрайния мастилен мрак на космоса, бебето започна да плаче в детската.

Малък самотен звук на сред звездите, тъмното, дишането на жената в обятията му и вятъра, който отново започна да шуми между клоните.

Лийбър бавно преброи до сто. Плачът продължаваше.

Внимателно се освободи от прегръдката на Алис, измъкна се от леглото, обу пантофите и халата си и тихо излезе.

Трябва да сляза долу, помисли си. Да стопля малко мляко, да го кача и...

Мракът се изпълзna изпод него. Кракът му се подхлъзna и полетя напред. Подхлъзna се на нещо меко. Полетя към нищото.

Рязко протегна ръце и трескаво се вкопчи в парапета. Тялото му прекрати падането си. Задържа се. Изруга.

„Нещото меко“, което едва не го преби, тихо изшумоли и тупна няколко стъпала надолу. Главата му бучеше. Сърцето му сякаш се бе качило в гърлото, биеше бясно и го свиваше болезнено.

Защо немарливите хора разхвърлят из къщата каквото им попадне? Заопипва внимателно около себе си за предмета, който едва не го уби по стълбите.

Ръката му замръзна. Дъхът му спря. Сърцето му пропусна един-два удара.

Нещото, което държеше в ръката си, бе играчка. Голяма тромава парцалена кукла, която бе купил като шега за...

За бебето.

На следващия ден Алис го откарала на работа.

По средата на пътя към центъра намали и спря до тротоара. Обърна се към мъжа си.

— Искам да замина на почивка. Не зная дали ще успееш да се измъкнеш, скъпи, но ако не можеш, нека замина сама. Можем да наемем някой да се грижи за бебето, сигурна съм. Просто искам да се махна. Мислех си, че съм го преживяла... това... това *чувство*. Но не съм. Не мога да понасям да съм в една стая с него. А то ме гледа, сякаш също ме мрази. Трудно ми е да ти го обясня; знам само, че искам да се махна, преди да е станало нещо.

Той излезе от колата, заобиколи, направи ѝ знак да се премести, седна зад волана.

— Онова, което ще направиш, е да идеш на добър психиатър. И ако той препоръча почивка — моля. Това обаче не може да продължава така; през цялото време стомахът ми е свит на топка. — Той запали. — Аз ще карам нататък.

Тя бе навела глава; мъчеше се да удържи сълзите си. Вдигна очи чак когато наблизиха работата му.

— Добре. Запиши ми час. Ще се прегледам при когото кажеш, Дейвид.

Той я целуна.

— Ето това вече е разумен разговор, госпожо. Мислиш ли, че ще успееш да стигнеш сама до външни?

— Разбира се, глупче.

— Тогава ще се видим на вечеря. Карай внимателно.

— Нима не го правя винаги? ЧАО.

Той остана на тротоара, загледан как се отдалечава и вятърът развява дългата ѝ тъмна коса. Малко по-късно се обади от кабинета си на Джефърс и уреди преглед при добър психиатър.

Работният ден мина неспокойно. Нещата се замъгляваха; а някъде в мъглата се бе изгубила и го викаше Алис. Беше успяла да го убеди, че детето им някак не е съвсем нормално.

Продиктува няколко дълги, лишени от живец писма. Провери няколко доставки. Трябваше да се разпитват помощници, да се движат неща. В края на деня бе изтощен, главата му пулсираше и беше радостен, че може да се прибере у дома.

В асансьора си помисли — дали да не разкажа на Алис за парцалената кукла, с която едва не се пребих нощес? Господи, ами ако това я върне в предишното ѝ състояние? Не, за нищо на света няма да ѝ разкажа. В края на краищата случайностите са си случайности.

Небето бе още светло. Прибра се с такси. Пред дома си плати на шофьора и тръгна бавно по циментовата алея, като се наслаждаваше на светлината в небето и дърветата. Бялата колониална фасада на къщата изглеждаше неестествено притихнала и пуста; спомни си, че е четвъртък и че помощниците, които си позволяваха да наемат от време на време, ги нямаше.

Пое дълбоко дъх. Някъде зад къщата запя птица. Чуваше се движението по булеварда на една пресечка оттук. Натисна дръжката и тя плавно и безшумно се завъртя.

Вратата се отвори. Той влезе, остави шапката и куфарчето си на стола и понечи да свали палтото си... и погледна нагоре.

Късните лъчи на слънцето осветяваха ярката парцалена кукла, просната в основата на стълбището.

Но не играчката бе привлякла вниманието му.

Можеше единствено да стои като закован и да гледа Алис.

Ужасно бледо, слабото ѝ тяло лежеше в нелепа гротескна поза под стълбището, подобно на смачканата кукла, на която вече никога няма да ѝ се доиграе.

Алис бе мъртва.

В къщата цареше тишина. Чуваше се единствено биенето на сърцето му.

Тя бе мъртва.

Повдигна главата ѝ, докосна пръстите ѝ. Прегърна я. Но тя нямаше да оживее. Нямаше дори да опита. Каза името ѝ на глас, повтори го много пъти, после отново я прегърна и се помъчи да ѝ върне малко от топлината, която бе изгубила, но това не помогна.

Стана. Сигурно се бе обадил. Не помнеше. Внезапно се озова горе. Отвори вратата на детската стая, влезе и тъпко погледна в креватчето. Стомахът му се свиваше. Не виждаше добре.

Бебето лежеше със затворени очи, но лицето му бе червено и мокро от пот, сякаш бе плакало дълго и силно.

— Мъртва е — каза му Лийбър. — Мъртва е.

После започна да се смее тихо и продължи, докато от нощта не се появи д-р Джейфърс и не започна да му бие шамари.

— Спри! Стегни се!

— Паднала е по стълбите, докторе. Спънала се е в парцалената кукла и е паднала. Аз самият едва не се пребих през нощта. А сега...

Докторът го разтърси.

— Докторе, докторе, докторе — промърмори замаяно Дейв. — Ама че шантава работа. Наистина шантава. Аз... май най-сетне измислих име на бебето.

Докторът не каза нищо.

Лийбър стисна глава с треперещите си ръце.

— Ще го кръстя в неделя. Знаеш ли какво име ще му дам? Ще го нарека Луцифер.

Беше единайсет вечерта. Множество непознати бяха минали през къщата му и взеха със себе си най-важното пламъче — Алис.

Дейвид Лийбър седеше срещу доктора в библиотеката.

— Алис не беше луда — бавно каза той. — Имаше основания да се страхува от бебето.

Джейфърс въздъхна.

— Не се води по нея! Тя обвиняваше детето за болестта си, а сега ти го обвиняваш за смъртта ѝ. Спънала се е в играчка, не забравяй. Не можеш да обвиняваш детето.

— Луцифер ли имаш предвид?

— Спри да го наричаши така!

Лийбър поклати глава.

— Алис чуваше разни неща нощем. Движение по коридорите. Знаеш ли кой вдигаше шума, докторе? Бебето. Четиридесечно, промъква се в тъмното, подслушва ни. Слуша всяка наша дума! — Вкопчи се в дръжките на стола. — А включва ли лампата... та то е толкова малко. Може да се скрие зад някой стол, зад врата, до стената... под нивото на погледа.

— Искам да престанеш с това! — каза Джейфърс.

— Остави ме да кажа какво мисля, че иначе ще полудея. Когато бях в Чикаго, кой държеше Алис будна и ѝ докара пневмонията? Бебето! А когато тя не умря, то се опита да убие мен. Проста работа — захвърля играчката на стълбите и реве през нощта, та баща му да тръгне надолу за мляко и да се пребие. Грубо, но ефективно. Е, при мен не успя. Но пък проработи при Алис.

Дейвид Лийбър мълкна колкото да си запали цигара.

— Трябваше да се сетя. Колкото пъти палех лампите през нощта, толкова пъти бебето лежеше, отворило ей такива очи. Повечето бебета само спят. Не и това. Стои будно, мисли.

— Бебетата не мислят.

— Тогава е стояло будно и е правило каквото *може* да прави с мозъка си. Откъде можем да знаем какво се върти в ума на едно бебе? То има всички причини да мрази Алис: беше го заподозряла, че е онова, което е наистина — че определено не е нормално. Че е нещо... нещо различно. Какво знаеш за бебетата, докторе? Най-общите неща, ясно. Естествено, знаеш как бебетата убиват майките си при раждане. Защо? Може ли да е от негодуване, че ги принуждават да се явят в такъв гаден свят като този?

Лийбър се наведе уморено към доктора.

— Всичко е свързано. Да предположим, че няколко бебета на милиони още от самото начало могат да се движат, да виждат, да чуват, да мислят, също като много животни и насекоми. Насекомите се раждат съвсем самостоятелни. Бозайниците и птиците се приспособяват към средата си само за няколко седмици. А на децата са им нужни години, за да започнат да говорят и да се клатушкат на слабите си крачета... Ами ако едно дете на милиард е... странно? Родено напълно осъзнато, инстинктивно способно да мисли. Няма ли да е чудесно положение, идеално прикритие за всичко, което би поискало да направи? Би могло да се престори на съвсем обикновено — слабо, плачещо, нищо не знаещо. Със съвсем малка загуба на енергия би могло да пълзи из тъмната къща и да подслушва. А колко лесно е само да остави нещо на горното стъпало. Колко лесно е по време на раждане да направи само *няколко сръчни движения и да предизвика перитонит!*

— За Бога! — Джефърс скочи. — Що за отвратителни неща говориш?!

— Отвратително е онова, за което говоря. Колко майки са умрели по време на раждане? Колко са станали жертва на странни дребни и невероятни случаености, довели по един или друг начин до смърт? Непознати червени малки създания с мозъци, работещи в проклетия мрак върху неща, за които и не подозирате. Малки примитивни мозъци, изпълнени с расова памет, омраза и чиста жестокост, чиято единствена мисъл е самосъхранението. А в този случай самосъхранението означава елиминиране на майката, която е осъзнала що за ужас е родила. Питам те, докторе, има ли на този свят нещо по-egoистично от бебето? Няма!

Джефърс се намръщи и безпомощно поклати глава.

Лийбър хвърли цигарата си.

— Изобщо не твърдя, че детето има някаква голяма сила. Достатъчно му е само да се научи да пълзи няколко месеца по-рано от обичайното. Достатъчно му е да подслушва през цялото време. Да плаче през нощта. Това е достатъчно. Даже повече от достатъчно.

— Добре тогава, наречи го убийство — опита се да му се присмее Джефърс. — Но за едно убийство трябва мотив. Какъв е мотивът на детето?

Лийбър имаше готов отговор.

— Кой на този свят се радва най-много на спокойствие, сън, почивка, храна, удобство? Нероденото дете, разбира се. Плава в сънено, безвременно чудо на храна и тишина. А после най-неочеквано му казват да се разкара и го изхвърлят насила в един шумен, невнимателен, egoистичен свят, в който трябва да се движи само, да ловува, да се храни от лова, да търси изчезналата любов, която никога е била негово безусловно право, да се сблъсква с безпорядък вместо с вътрешната тишина и дрямка! И детето *негодува*! Негодува срещу студения въздух, огромните пространства, внезапното отделяне от познатите неща. И в мъничкия му мозък единственото останало е egoизмът и омразата заради безжалостното разбиване на магията. Кой е виновен за тази несправедливост? Майката. Ето как новороденото има кого да мрази с цялото си неразсъждаващо същество. Майката го е отхвърлила от себе си. А и бащата не е по-добър, така че и той да се убие! Той е виновен по *свой* начин!

Джефърс го прекъсна.

— Ако казаното от теб е вярно, то всяка жена на света би трябвало да гледа на детето си като на нещо ужасно.

— И защо не? Нима детето няма идеално алиби? Защитено е от хилядолетни общоприети медицински схващания. По всички природни причини то е безпомощно и не може да отговаря за действията си. Детето се ражда, мразейки. И вместо да стане по-добре, става по-зле. Отначало то получава определено количество внимание и майчински грижи. После обаче нещата се променят. Едно новородено има силата само с плач и кихане да кара родителите си да правят всякакви глупости и да подскочат при най-малкия шум. С годините обаче то усеща как тази малка власт бързо му се изпълзва завинаги и никога вече не се връща. Защо тогава да не сграбчи цялата власт, която може да има? Защо да не заеме изгодната позиция, докато разполага с всички преимущества? Точно *сега* е времето да нанесе удара си.

Гласът на Лийбър бе много тих, много спокоен.

— Малкото ми момченце, лежи нощем в креватчето си с мокро зачервено лице и останало без дъх. Защото е плакало ли? Не. Защото се е изкатерило бавно от креватчето, защото е пълзяло далеч по тъмните коридори. Малкото ми момченце. Искам да го убия.

Докторът му подаде чаша вода и няколко хапчета.

— Няма да убиеш никого. Ще спиш двайсет и четири часа. Ще се наспиш и ще ти мине. Изпий това.

Лийбър се разплака, изпи хапчетата и се оставил да го отведат в спалнята и да го сложат в леглото. Докторът изчака, докато Лийбър не заспа дълбоко, след което си тръгна.

Лийбър бе сам и се носеше надолу, надолу...

Чу някакъв шум.

— Какво... какво е това? — едва-едва попита той.

Нешо се движеше в коридора.

Дейвид Лийбър спеше.

Рано на следващата сутрин д-р Джекърс спря пред къщата. Утрото беше хубаво и той смяташе да разходи Дейвид извън града. Лийбър сигурно още спеше горе. Джекърс му бе дал достатъчно успокоителни, за да го държат най-малко петнайсет часа.

Звънна. Никакъв отговор. Сигурно прислужниците още не бяха станали. Натисна дръжката, откри, че е отключено, влезе. Остави лекарската си чанта на най-близкия стол.

Нешто бяло се мярна в горния край на стълбището. По-скоро намек за движение. Джефърс едва го забеляза.

Надуши миризмата на газ.

Той се втурна нагоре и с тръсък влезе в спалнята.

Лийбър лежеше неподвижен в леглото. Газта със съскане излизаше от крана край вратата. Джефърс го завъртя, отвори всички прозорци и изтича към тялото на Лийбър.

Беше студено. Беше мъртъв от часове.

Докторът се разкашля и побърза да излезе от стаята. Очите му се наслезиха. Лийбър не бе пуснал газта сам. *Не би могъл да го направи.* Приспивателните щяха да го държат в леглото поне до обед. Това не беше самоубийство. Или все пак имаше някаква нищожна възможност?

Остана около пет минути в коридора. После отиде до вратата на детската. Беше затворена. Отвори и отиде до креватчето.

Беше празно.

Половин минута се олюлява край него, после заговори, без да се обръща конкретно към никого.

— Вратата на детската се е затворила. Не си могъл да се върнеш на сигурно в креватчето. Изобщо не си предположил, че вратата ще се затвори. Нещо толкова дребно може да наруши най-добрания ти план. Ще те намеря да се криеш някъде из къщата и да се преструваш на нещо, което не си.

Огледа се объркано. Плесна се по челото и се усмихна слабо.

— И аз почнах да говоря като Алис и Дейвид. Само че не мога да рискувам. Не съм сигурен, но не мога да рискувам.

Слезе долу, отвори лекарската си чанта и извади нещо от нея.

Нещо изшумоля в коридора. Нещо много малко и много тихо. Джефърс се извъртя рязко.

Трябваше да оперирам, за да те извадя на този свят, помисли си. Сега май ще се наложи да оперирам, за да те махна от него...

Направи няколко бавни сигурни крачки по коридора. Вдигна ръка към слънчевата светлина.

— Виждаш ли, дечко? Нещо лъскаво. Нещо хубаво!

Скалпел.

СЛЕДВАЩИЯТ В РЕДИЦАТА

Беше малка карикатура на градски площад. Е, имаше следните свежи съставки — приличаща на кутия за сладкиши естрада, на която в четвъртък и неделя вечер разни хора свиреха оглушително; хубави боядисани в зелено бронзови пейки, украсени с всевъзможни орнаменти; хубави тротоари със сини и розови плочки — сини като нас скоро гримирани женски очи, розови като скрити женски прелести; и хубави дървета, подстригани по френски маниер и приличащи на кутии за шапки. Общо взето, от прозореца на хотела всичко това приличаше на френска вила от края на деветдесетте, стига човек да има доста буйно въображение. Но не, това бе Мексико! А площадът се намираше в малко колониално градче с чудесна щатска опера (където срещу две песос можеха да се видят филми като „Распутин и императрицата“, „Голямата къща“, „Мадам Кюри“, „Любовна история“ или „Мама обича тате“).

Бе сутрин. Джоузеф излезе на напечения от слънцето балкон и коленичи до решетката, насочил малкия си фотоапарат. От банята се чуваше шуртене на вода.

- Какво правиш? — разнесе се гласът на Мари.
- Снимка — промърмори той под нос.

Тя попита отново. Той натисна копчето, стана, превъртя лентата и присви очи.

— Снимам градския площад. Господи, как само крещяха снощи! Не успях да мигна до два и половина. Ама че късмет — да пристигнем точно когато местният Ротари Клуб си организира гуляй.

- Какви са ни плановете за днес? — попита тя.
- Ще идем да видим мумиите — отвърна той.
- О — рече тя. Последва дълго мълчание.

Той влезе, оставил фотоапарата и запали цигара.

- Ако не ти се ходи, ще ида сам.

— Не — каза тя, не много високо. — Ще дойда. Искаше ми се само да можехме да забравим цялата тази работа. Виж само какво

хубаво малко градче.

— Гледай! — възклика той, доловил някакво движение с периферното си зрение. Забърза към балкона и спря, напълно забравил за цигарата между пръстите си. — Мари, ела бързо!

— Бърша се — каза тя.

— Побързай, моля те — развълнувано я подкани той, без да откъсва поглед от улицата.

Чу зад себе си движение, долови миризма на сапун, мокра кожа, кърпа и одеколон; Мари застана до него.

— Не мърдай, за да мога да гледам — предупреди го. — Гола съм. Какво е това?

— Гледай! — възклика той.

По улицата се движеше някаква процесия. Водеше я мъж с пакет на главата. Зад него вървяха жени в черни ребозо^[1], белеха портокали със зъби и плюеха корите на улицата; до тях вървяха малки деца, а пред тях — мъже. Някои ядяха захарна тръстика — гризяха кората, докато не се разцепваше, след което я разчупваха на големи парчета, за да стигнат до вкусната среда и да изсмучат сочните жили. Общо бяха петдесетина души.

— Джо — каза Мари зад него и го хвана за ръката.

Пакетът на главата на мъжа начело на процесията не беше обикновен. Беше покрит със сребърен сатен, сребърни ресни и сребърни розети. Човекът го придържаше леко с една ръка.

Това бе погребение, а пакетът — ковчег.

Джоузеф погледна жена си.

Беше бяла като мляко. Розовият цвят от банята бе изчезнал. Сърцето ѝ се бе свило, сякаш вътре имаше вакуум. Пристъпи бързо до остьклена врата и се загледа как хората вървят, как ядат плодове, как си говорят и тихо се смеят. Напълно бе забравила, че е гола.

— Някое малко момче или момиче се е преселило в един по-добър свят — каза той.

— Къде... къде я носят?

Изборът на женски род не ѝ се виждаше необичаен. Вече си бе представила, че тя самата е в малкия като колет пакет, като щайга неузрели плодове. Точно в този момент я носеха нагоре по склона в смазваща тъмнина, като костишка в праскова, мълчалива и ужасена; ръката на баща ѝ докосва ковчега отвън, а вътре е съвсем тъмно и тихо.

— Към гробището естествено, къде другаде — каза той, обвит в облак цигарен дим.

— *Гробището?*

— Много добре знаеш, че в градчета като това има само едно гробище. Обикновено не се бавят много. момиченцето сигурно е умряло само преди няколко часа.

— Няколко часа... — Мари се извърна — нелепа, съвсем гола, с кърпа в отпуснатите си ръце. Тръгна към леглото. — Само допреди няколко часа е била жива, а сега...

— А сега бързат да я отнесат нагоре по хълма. Тукашният климат не е благоприятен за мъртвите. Горещо е, няма балсамиране. Трябва да приключват по-бързо.

— Но в *онова* гробище, в *онова* ужасно място... — Гласът ѝ идваше сякаш много отдалеч.

— А, мумиите — каза той. — Не мисли за това.

Тя седеше на леглото и поглеждаше кърпата в скута си. Очите ѝ сякаш бяха слепи като кафявите зърна на гърдите ѝ. Не виждаше нито него, нито стаята. Джоузеф знаеше, че ако ѝ щракне с пръсти или се изкашля, тя дори няма да вдигне поглед.

— Ядяха плодове и се смееха.

— Пътят до гробището е дълъг.

Тя потръпна конвулсивно като риба, опитваща се да се освободи от дълбоко гълтнатата қука. Той се облегна и я загледа, сякаш разглеждаше лоша скулптура; целият критика, спокойствие, безразличие. Тя се запита разсеяно какво общо имат ръцете му с извивките на тялото ѝ. Определено това не бе тялото, което бе гледал навремето. Онова си бе отдавна отишло. Сякаш някой скулптор по невнимание бе излял вода върху глина и вече не можеше да върне предишните ѝ форми. За да оформиш глината, трябва да я затоплиш с ръце, да изсушиш влагата с топлина. Помежду им вече го нямаше онова хубаво слънчево лято. Нямаше топлина да прогони застаряващата влага, която се събираще и караше гърдите и тялото ѝ да увиснат. Чудно и страшно е да гледаш колко бързо съдът събира толкова много самоунищожителна вода в клетките си при липса на топлина.

— Не ми е добре — каза тя. Легна и се замисли. — Не ми е добре — повтори, когато той не реагира. След още минута-две се

надигна. — Джо, нека не оставаме тук втора вечер.

— Но градчето е великолепно.

— Да, но вече видяхме всичко. — Тя стана. Знаеше какво следва.

Нещо весело, нещо играво, нещо окуражаващо, нещо съвсем фалшиво и изпълнено с надежда. — Можем да идем в Пацкуаро. Ще стигнем за нула време. Не е нужно да събираш багажа, скъпи, аз ще го събера! Ще вземем стая в Дон Пасада. Казват, че е прекрасно малко градче...

— *Това* е прекрасно малко градче — отбеляза той.

— По всички сгради пълзят бугенвилии...

— Това — той посочи едни цветя край прозореца — са бугенвилии.

— ... и ще ходим на риба, нали обичаш да ловиш риба — бързо добави тя. — И аз също ще ловя, ще се науча, честна дума, винаги съм *искала* да се науча! Казват, че индианците таракани са с почти монголоидни черти и не говорят много испански, а после можем да идем в Парикутин, дето е близо до Уруапан, там могат да се намерят едни от най-хубавите лакирани кутийки. Ще е забавно, Джо. Аз ще събера багажа. Ти просто...

— Мари.

Спря я с една дума, докато тя бързаше към вратата на банята.

— Да?

— Не каза ли, че не ти е добре?

— Не се чувствах. Не се чувствам. Но като си помислих за всички онези страхотни места...

— Не сме видели и една десета от това градче — логично обясни той. — Горе на хълма има статуя на Морелос — исках да я снимам, както и френската архитектура нагоре по улицата... пропътувахме триста мили, тук сме от един ден, а сега ти искаш да се втурнем някъде другаде. Вече платих за още една нощувка...

— Можеш да си върнеш парите — каза тя.

— Защо искаш да избягаме оттук? — попита той, гледаше я с престорена наивност. — Не ти ли харесва градчето?

— Просто е великолепно — каза тя и на бялото ѝ лице се появи слаба усмивка. — Толкова е зелено и хубаво.

— Е, тогава ще останем още един ден. Ще ти хареса. Решено е.

Тя понечи да заговори.

— Да? — попита той.

— Нищо.

Затвори вратата на банята след себе си. Чу се как отваря аптечката. Потече вода. Явно взимаше нещо за стомах. Той отиде до вратата.

— Мари, мумиите ли те притесняват?

— Мммне — отвърна тя.

— Значи е заради погребението?

— Ммм.

— Защото ако си наистина уплашена, веднага ще събера багажа.

Знаеш го, скъпа.

Зачака.

— Не, не съм уплашена — каза тя.

— Браво на момичето.

Гробището бе оградено от дебела кирпичена стена; в четирите му ъгъла малки ангели разперваха каменни криле, а главите им бяха покрити с курешки, в ръцете им имаше амулети от същата субстанция, лицата им определено бяха луничави.

Джоузеф и Мари се изкачиха на хълма, нагазили в топлото течение на слънчевата светлина, която струеше като някаква река. Като се поддържаха един друг, стигнаха до портала, отвориха желязната испанска решетка и влязоха.

Бяха минали няколко дни от празника *El Dia de los Muertos*, или Деня на мъртвите, и навсякъде се развояха ленти и различни блестящи материи, подобно на безумно разрошени коси — по надгробните камъни, по издяланите на ръка и грижливо полирани разпятия и гробници, приличащи отдалеч на мраморни ковчежета. Имаше статуи, замръзнали в ангелски пози над гробовете, сложно украсени надгробни камъни с човешки ръст с ангели по краишата, както и нелепо големи гробници, приличащи на кревати, изнесени да се сушат след някой нощен инцидент. А в четирите стени на гробището имаше ниши с ковчези в тях, затворени с мраморни плочи и гипс, върху които бяха изсечени имената и имаше тенекиени изображения — евтини портрети на покойниците. Тук-там към тях бяха прикрепени различни дреболии, които са им били любими приживе — сребърни амулети, сребърни ръце, крака и тела, сребърни чашки, сребърни кучета, сребърни църковни медальони, червени и

сини ленти. На някои места имаше рисунки, изобразяващи покойника да се възнеса в небето в ръцете на ангели.

Когато се вгледаха по- внимателно в гробовете, забелязаха останките от Фиестата на Смъртта. Малки капчици засъхнал воськ по камъните от запалените свещи, увехнали орхидеи, лежащи като смачкани червени и пурпурни тарантули върху млечнобелите камъни — някои изглеждаха ужасяващо сексуални, макар и отпуснати и изсъхнали. Имаше рамки от листа на кактуси, бамбук, тръстика и диви грамофончета. Изсъхнали венци от гардении и мъртви бугенвилии. Земята приличаше на пода на бална зала след диви танци, напусната на бегом от празнуващите — изоставени разбитани маси, конфети, свещи, ленти и потайни мечти.

Двамата стояха в топлото умълчано гробище, сред камъните, между стените. В един далечен ъгъл видяха някакъв дребен мъж с високи скули, бяла кожа, издаваща испански произход, дебели очила, черно палто, сива шапка, сиви негладени панталони и грижливо завързани обувки. Вървеше между гробовете, сякаш наглеждаше нещо или другия мъж в комбинезон, който работеше наблизо с лопата. Под лявата си мишница мъжът с очилата бе пъхнал тройно сгънат вестник, а ръцете му бяха прибрани в джобовете.

— Buenos días, señora y señor! — каза той, когато най-сетне ги забеляза и тръгна към тях.

— Това ли е мястото с las momias? — попита Джоузеф. — Наистина ли ги има, или са само измислица?

— Si, мумиите — каза мъжът. — Има ги и са тук. В катакомбите.

— Por favor. Yo quiero veo las momias, si?

— Si, señor.

— Me español es mucho estúpido, es muy malo — извини се Джоузеф.

— Не, не, сеньор. Говорите много добре! Оттук, моля.

Поведе ги между покритите с цветя камъни към една гробница край сенките на стената. Тя бе голяма и плоска, покrita с чакъл, с малка дървена вратичка с катинар. Катинарът беше отключен. Вратата се отвори със скърцане и видяха кръгла дупка със спирална стълба, която се спускаше надолу.

Преди Джоузеф да успее да направи и крачка, жена му стъпи на първото стъпало.

— Стой — каза той. — Аз ще мина отпред.

— Не, всичко е наред — каза тя и се заспуска надолу, докато земята и тъмнината не я погълнаха. Движеше се внимателно — стъпалата бяха тесни и за детски крак. Стана тъмно и не след дълго тя чу пазача, който се спускаше след нея. Отново се появи светлина. Озоваха се в дълъг варосан коридор на двайсет стъпки под земята, слабо осветен от няколко малки готически прозореца високо в сводестия таван. Коридорът бе дълъг петдесет метра; отляво завършващ с двойна остьклена врата със знак „вход забранен“. В десния край имаше голяма купчина бели пръчки и обли бели камъни.

— Войниците, които са сражавали за отец Морелос — каза пазачът.

Отидоха при голямата купчина. Костите бяха внимателно подредени една до друга като дърва, а върху тях имаше купчина изсушени черепи.

— Нямам нищо против черепите и костите — рече Мари. — В тях няма нищо дори смътно човешко. Не се страхувам от тях. Приличат ми на нещо като насекоми. Ако някое дете израсне, без да знае, че вътре в него има скелет, костите няма да му говорят нищо, нали? Същото е и с мен. Всичко човешко е било свалено от *тези* неща. Не е останало нищо познато, което да ужасява. За да бъде нещо ужасно, то трябва да е претърпяло промяна, която да разпознаеш. А тези не са се променили. Пак са си скелети, каквито са били и преди. Променената част е изчезнала, така че няма какво да се гледа. Не е ли интересно?

Джоузеф кимна.

Мари вече бе насьбрала доста кураж.

— Е, да видим и мумиите — каза тя.

— Оттук, сеньора — каза пазачът.

Отдалечиха се от купчината и след като Джоузеф му плати едно песо, той отвори широко остьклената врата. Пред тях се появи още по-голям слабо осветен коридор, в който стояха хора.

Чакаха в дълга редица под сводестия таван — петдесет и пет покрай едната стена, петдесет и пет покрай другата и пет в самия край на коридора.

— Господи! — възклика Джоузеф.

Приличаха на предварителни заготовки на скулптор — телен скелет, първи сухожилия от глина, загатнати мускули, тънка кожа. Сто и петнайсет недовършени статуи.

Бяха с цвят на пергамент и кожата сякаш бе опъната от кост на кост, за да се суши. Телата бяха непокътнати, само влагата от тях бе изчезнала.

— От климата е — обясни пазачът. — Той ги запазва. Много е сух.

— От колко време са тук? — попита Джоузеф.

— Някои от една година, някои от пет, от десет, а някои — и от седемдесет.

Беше ужасно. Поглеждаш първия мъж отлясно, закачен и вързан с тел за стената, гледката не ти понася и погледът ти се отмества върху жената до него, която е направо невероятна, после към друг мъж, от който ти призлява, после жена, която сякаш много съжалява, че е мъртва и се намира на място като това.

— Защо са тук? — попита Джоузеф.

— Защото роднините им не са платили наема за гробовете.

— Наем ли има?

— Si, señor. Двайсет песос на година. Или сто и седемдесет песос, ако пожелаят постоянен гроб. Но както много добре знаете, народът е беден и сто и седемдесет песос е сума, която много хора изкарват за две години. Затова докарват покойниците си тук и плащат двайсет песос с най-доброто намерение да плащат всяка година, но на следващата се оказва, че трябва да купят ново магаренце, или да хранят още едно гърло, а може пък и три гърла, а в края на краищата мъртвите не са гладни и не могат да теглят ралото; може пък да се е появила нова жена, или пък покривът се нуждае от ремонт, а мъртвите не могат да спят с живите, а и покрива няма да оправят... И така следващият наем не се плаща.

— И тогава какво става? Мари, слушаш ли?

Мари броеше телата. Едно, две, три, четири, пет, шест, седем, осем...

— Какво? — тихо попита тя.

— Слушаш ли?

— Мисля, че да... Какво? О, да! Слушам.

— Тогава... тогава викам *trabajador*, който в края на първата година взема лопатата си и започва да копае. Колко дълбоко мислите, че копаем, сеньор?

— Шест стъпки. Това е обичайната дълбочина.

— А, не, не. Не познахте, сеньор. Тъй като знаем, че след първата година наемът няма да се плати, погребваме най-бедните на дълбочина две стъпки. По-малко работа, нали разбирате? Разбира се, налага се да съдим по семейството на покойния. Понякога погребваме на три или на четири стъпки, понякога на пет или шест, в зависимост от това колко заможно е семейството и какви са шансовете да не се налага да изкопаваме покойния година по-късно. И, да ви кажа, сеньор, когато погребем някого на шест стъпки, сме съвсем сигурни, че ще си остане там. Никога не ни се е налагало да изравяме покойник от тази дълбочина — толкова точно знаем финансовото състояние на хората.

Двайсет и едно, двайсет и две, двайсет и три... Устните на Мари се мърдаха и нашепваха едва чуто.

— А изровените тела се поставят тук покрай стената заедно с другите *compañeros*.

— Роднините им знаят ли, че са тук?

— *Si*. — Дребният мъж посочи. — Ето този, *vea usted*? Той е нов. Тук е само от една година. Неговите *madre y padre* знаят, че е тук. А имат ли пари? Не, нямат.

— Не е ли ужасно за родителите му?

Дребният мъж отговори съвсем честно.

— Изобщо не се замислят за това.

— Чу ли, Мари?

— Кое? — Трийсет, трийсет и едно, трийсет и две, трийсет и три, трийсет и четири. — Да. Изобщо не помислят за това.

— А ако наемът се плати със закъснение? — поинтересува се Джоузеф.

— В такъв случай телата се погребват за толкова време, за колкото е платено.

— Звучи ми като изнудване — каза Джоузеф.

— Трябва да живеем някак. — Дребосъкът сви рамене, без да вади ръце от джобовете си.

— Но вие сте сигурни, че никой не може да извади сто и седемдесет песосnakup — каза Джоузеф. — И затова им прибирате по

двайсет песос на година, и така година след година, може и за трийсет години. Не си ли платят, заплашвате ги, че ще поставите тяхната *mamacita* или малък *nño* в катакомбите.

— Трябва да живеем някак — повтори дребосъкът.

Петдесет, петдесет и едно, петдесет и две.

Мари броеше от центъра на дългия коридор, заобиколена от всички страни от мъртвци.

Те крещяха.

Сякаш бяха скочили, бяха станали от гробовете си, раздираха с ръце съсухрените си гърди и крещяха с широко зинали уста, изплезени езици, разширени ноздри...

И бяха замръзнали така.

Всички бяха с отворени уста. Отворени в непрестанен писък. Бяха мъртви и го знаеха. Знаеха го с всяка своя фибра и с всеки изсущен орган.

Тя стоеше и слушаше как крещят.

Казват, че кучетата чуват звуци, които са недостъпни за хората, които са толкова много децибели над обичайния праг, че сякаш не съществуват.

Коридорът бе препълнен с писъци. Писъци се изсипваха от зинали от ужас усти и сухи езици. Писъци, които бяха толкова високи, че не можеха да се чуят.

Джоузеф доближи едно изправено тяло.

— Кажи „а-а-а“.

Шейсет и пет, шейсет и шест — броеше Мари сред писъците.

— Ето един интересен — каза съдържателят.

Показа им една жена — ръцете вдигнати към главата, устата широко отворена, зъбите непокътнати. Косата й бе страшно разрошена, дълга и блестяща. Очите бяха като малки бледосинкави яйца в очните кухини.

— Случва се понякога. Тази жена била каталептичка. Един ден паднала като мъртва, но всъщност не била умряла — сърцето й биело толкова слабо, че никой не успял да го чуе. И така беше заровена в хубав евтин ковчег...

— Не знаехте ли, че е каталептичка?

— Сестрите й знаели. Но този път помислили, че наистина е умряла. А погребенията се правят бързо в това горещо градче.

— Значи е била погребана няколко часа след така наречената ѝ смърт?

— Si, точно така. И никой нямаше да разбере какво е станало, ако година по-късно сестрите ѝ не бяха отказали да платят наема, тъй като се налагало да купуват други неща. И тъй, ние изкопахме гроба, извадихме ковчега, свалихме капака, оставихме го и погледнахме вътре...

Мари гледаше с широко отворени очи.

Жената бе дошла на себе си под земята. Драскала беше, крещяла беше, бълскала беше капака с юмруци и беше умряла от задушаване — в тази поза, с вдигнати към зиналото лице ръце, разрошена, с ужас в очите.

— Обърнете внимание, сеньор, на разликата между *нейните* ръце и ръцете на другите — каза пазачът. — Пръстите им са мирно отпуснати, спокойни като малки розички. А *нейните*? А, *нейните*! Изкривени, сякаш се е опитвала да избие капака?

— Не може ли да е от вкочаняването?

— Появявайте, сеньор, вкочанените не бълскат по капаците. Вкочанените не пищят така, нито се гърчат, нито си изтръгват ноктите, нито избиват страничните дъски, за да се доберат до въздух. Si, всички останали са с отворени уста, тъй като не са им инжектирани балсамиращи течности, но това е просто писък на свитите им мускули, сеньор. А тази сеньорита е умряла от *muerte horrible*.

Мари тътреше крака напред-назад по коридора. Голи тела. Дрехите им отдавна бяха изгнили. Гърдите на дебелите жени се бяха превърнали в буци тесто, захвърлено в прахта. Слабините на мъжете се бяха свили като увехнали орхидеи.

— Господин Гrimаса и господин Зинал — каза Джоузеф.

Насочи фотоапарата към двама мъже, замръзнали сякаш в момента, когато бяха разговаряли и жестикулирали енергично.

Натисна копчето, превъртя лентата, насочи апаратата към друго тяло, щракна, превъртя, тръгна към следващото.

Осемдесет и едно, осемдесет и две, осемдесет и три. Увиснали челюсти, езици като на плезещи се деца, очи с бледокафяви ириси в очните кухини. Костъмчета, втвърдени и настръхнали от слънчевата светлина, остри като бодили, натикани над устни, по бузи, по клепачите, по веждите. Малки бради и цветове по слабините. Кожа

като на барабан или пергament, като хрупкава коричка на хляб. Жените — огромни безформени лоени неща, разтопени от смъртта. Безумни коси като гнезда — строени, разваляни и преправяни. Безукорни зъби в челюстите. Осемдесет и шест, осемдесет и седем, осемдесет и осем. Очите на Мари се втурват напред. Напред по коридора. Бroat, бягат, не спират. Напред! Бързо! Деветдесет и едно, деветдесет и две, деветдесет и три! Ето един мъж с отворен корем като хралупата в дървото, където пускаше детските си любовни писма, когато беше на единайсет! Погледът ѝ се спря на дупката под ребрата му. Надникна. Вътре приличаше на детски конструктор. Гръбнак, блюдата на тазовите кости. Останалото бе сухожилия, пергамент, кост, око, брадясала челюст, ухо, вцепенени ноздри. И разръфаният белег на пъпа. Деветдесет и седем, деветдесет и осем! Имена, места, дати, неща!

„Тази жена е умряла при раждане!“

Подобно на малка гладна кукла, преждевременно роденото дете бе завързано с тел и висеше на китката ѝ.

„А този е бил войник. Част от униформата му се е запазила...“

Погледът на Мари се мяташе напред-назад, от едната стена към другата, от ужас към ужас, от череп към череп, от ребро към ребро, взираше се като хипнотизирана в парализирани, лишени от любов и плът слабини, към мъже, превърнати от изсушаването в жени, към жени, превърнали се в противни свине. Изпълненият със страх поглед се мята и рикошира от подута гърда към зинала уста, от стена на стена, от стена на стена, отново и отново, като топка в игра — хвърлена, уловена в нокти, заклещена между тънки цицки, целият изправен хор припява играта да продължи, да продължи, да продължи, дивата игра на погледа — отскачащ, рикоширащ, сновящ по немислимата процесия, през монтажа на издигнати ужаси, свършващ най-сетне, когато погледът се блъсне в края на коридора с един последен писък!

Мари се обърна и погледна натам, където спиралното стълбище водеше нагоре към слънчевата светлина. Колко талантлива е смъртта. Колко много са израженията на лицата и положенията на ръце и тяло — едно с едно не си приличат. Стояха като голите тръби на огромен занемарен парен орган, с уста като безумни клапани. И сега могъщата ръка на лудостта се е стоварила върху всички клавиши едновременно и органът е надал безкраен писък от сто гърла едновременно.

Щрак, снимка, Джоузеф превърта лентата. Щрак, снимка Джоузеф превърта лентата.

Морено, Морелос, Кантин, Гомес, Гутиерес, Виланусул, Урета, Ликон, Наваро, Итурби, Хорхе, Филомена, Нена, Мануел, Хосе, Томас, Рамона. Този е вървял, този е пял, този пък имал три жени; този умрял от това, онзи — от онова, третият — от нещо друго, четвъртият бил застрелян, петият — наръган, а шестият просто паднал и умрял; седмият се напил до смърт, осмият умрял при правене на любов, деветият паднал от коня си, десетият кашлял кръв, единайсетият спрят сърцето си, дванайсетият много обичал да се смее, тринайсетият бил танцьор, четиринайсетата била най-красива от всички, петнайсетата имала десет деца, шестнайсетият е едно от децата, а също и седемнайсетият; осемнайсетият бил Тома и свирел добре на китара; следващите трима отглеждали царевица и имали по три любовници; двайсет и първият никога не познал любовта; двайсет и третият продавал тортила, приготвял я направо на малката си пещ на ъгъла на операта; двайсет и четвъртият биел жена си, а сега тя крачи гордо из градчето и се радва на други мъже, а той стои тук, объркан от нечестното развитие на нещата, двайсет и петият поел в белия си дроб няколко кварти речна вода и бил изваден в рибарска мрежа, двайсет и шестият бил голям мислител, а сега мозъкът му спи като сушена слива в черепа му.

— Искам да направя цветни снимки на всеки, а също и да запиша имената им и причината за смъртта — каза Джоузеф. — Ама че поразителна и иронична книжка ще се получи. Историята на живота им, а след това — снимка, както е тук.

Почукваше леко гърдите им. Издаваха кухи звуци, сякаш някой чука на врата.

Мари си проби път през писъците, висящи като мрежа по пътя ѝ. Вървеше към стълбата равномерно, в центъра на коридора, не многобавно, но и не много бързо, без да поглежда настрани. Зад нея фотоапаратът щракаше.

— Имате ли място за още? — попита Джоузеф.

— Si, señor. За много повече.

— Не бих желал да съм следващият поред, следващият в списъка ви.

— А, не, сеньор, кой ли би желал подобно нещо.

- Има ли някаква възможност да купя някоя мумия?
- О, не, не, сеньор. О, не, не. О, не, сеньор.
- Ще ви платя петдесет песос.
- О, не, сеньор, не, не, сеньор.

На пазара на нестабилни масички се продаваха останалите след Фиестата на Смъртта захарни черепи. Жени в черни ребозо седяха мълчаливо, само от време на време разменяха по някоя дума. Пред тях бяха изложени стоките им — сладки захарни скелети, захарни трупове и бели черепи. Всеки череп имаше име със златни заврънкулки — Хосе или Кармен, Рамон или Тена, Гилермо или Роза. Продаваха се евтино. Празникът на смъртта бе свършил. Срещу едно песо Джоузеф се сдоби с два захарни черепа.

Мари чакаше на тясната уличка. Видя черепите, Джоузеф и тъмните жени, които слагаха черепите в торбичка.

- Стига бе — каза Мари.
- Защо не? — попита Джоузеф.
- Не и точно след *онова*.
- Катакомбите ли имаш предвид?

Тя кимна.

- Но тези са вкусни — каза той.
- Приличат ми на отровни.
- Само защото са във формата на черепи ли?
- Не. Самата захар изглежда груба, кой знае кой ги е правил, може майсторите им да ги е болял корем.
- Скъпа Мари, всички в Мексико ги боли корем.
- Можеш да ги изядеш и двата — каза тя.
- Ех, мой бедни Йорик — въздъхна той и надникна в торбичката.

Тръгнаха по една уличка между високи сгради, чиито прозорци бяха жълти рамки и сини метални решетки и от тях се носеше миризма на тамалес, чуваше се плясък на вода по някакви скрити плочки и писукането на малки птички в бамбукови клетки. Някой свиреше на пиано Шопен.

— Шопен, при това тук. Ама че странно и страхотно. — Джоузеф погледна нагоре. — Онзи мост ми харесва. Подръж малко. — Подаде ѝ торбичката със сладките и щракна червения мост между две

бели сгради. По него вървеше мъж с яркочервено серапе на раменете.
— Чудесно.

Мари вървеше, гледаше Джоузеф, отдалечаваше се от него и отново се приближаваше, устните ѝ се движеха безмълвно, клепачите ѝ трепереха, някакъв малък мускул под брадичката се бе стегнал като жица, някакъв нерв на веждата ѝ потрепваше. Прехвърли торбичката от едната си ръка в другата. Стыпи на бордюра, някак залитна назад, размаха ръце, каза нещо, за да запази равновесие, и изпусна торбичката.

— За Бога! — Джоузеф грабна торбичката. — Виж какво направи! Ама че си непохватна!

— Сигурно трябваше да си счупя глезена — каза тя.

— Бяха чудесни черепи. И двата са натрошени. Исках да ги запазя за приятели у дома.

— Съжалявам — едва чуто промълви тя.

— За Бога, ох, дявол да го вземе! — Той намръщено погледна в торбичката. — Може и да не успея да намеря толкова добри. Ох, не знам, предавам се!

Задуха вятър; двамата бяха сами на улицата — той се взираше в разбитите останки в торбичката, тя се губеше в сенките около нея; слънцето осветяваше отсрещната страна на улицата. Наоколо нямаше никого, светът бе сякаш много надалеч, двамата бяха сами, на хиляди мили от където и да било, на една уличка във фалшиво градче, което е пусто и около тях е пусто, само гола пустиня и кръжащи яструби. На високия покрив на операта, на една пресечка оттук, златните гръцки статуи блестяха ярко на слънцето, грамофонът от някаква библиотека ревеше *ay! marimba... corazon...* и всякакви чужди думи, отнасяни от вятъра.

Джоузеф затвори торбичката и я напъха яростно в джоба си.

Върнаха се в хотела в два и половина, за да обядват.

Той седеше на масата с Мари и мълчаливо гребеше с лъжицата супа *albondiga*. На два пъти тя с приповдигнат дух коментира стенописите, а той само я изгледа и продължи да се храни. Торбичката със счупените черепи беше на масата...

— Сеньора...

Кафява ръка вдигна чиниите за супа. На тяхно място се появи голям поднос енчилади.

Мари погледна подноса.

Имаше общо шестнайсет енчилади.

Протегна вилица и нож да си вземе една и спря. Остави приборите от двете страни на чинията. Погледна стените, после съпруга си и отново шестнайсетте енчилади.

Шестнайсет. Една по една. На дълга редица, плътно една до друга.

Засе да ги брои.

Една, две, три, четири, пет, шест.

Джоузеф взе една и я изяде.

Шест, седем, осем, девет, десет, единайсет.

Свали ръце в ската си.

Дванайсет, тринайсет, четиринайсет, петнайсет, шестнайсет.

Завърши броенето.

— Не съм гладна.

Той си взе още една енчилада. Пълнежът бе обвит в папирус от царевична тортила. Бе тънка и бе една от многото, които сряза и лапна, а тя мислено дъвчеше с него и стисна очи.

— Какво? — попита той.

— Нищо.

Останаха тринайсет енчилади — като малки вързопчета, като свитъци.

Той изяде още пет.

— Не ми е добре — каза тя.

— Ще ти стане, ако се храниш.

— Не.

Той свърши с енчиладите, после отвори торбичката и извади един от наполовина унищожените черепи.

— Тук ли?

— Защо не? — Той лапна една захарна очница и задъвка. — Не е зле — отбеляза. Лапна още едно парче от черепа. — Никак даже не е зле.

Тя погледна името върху черепа.

Пишеше *Mari*.

Невероятно бе как само му помогна да си съберат багажа. В кинопрегледите можеше да се види как хора скачат от трамплини в

басейни, а в следващия момент кадрите тръгват обратно и скачачите отново се появяват от водата и стъпват на дъската. Сега пред очите на Джоузеф костюмите и роклите политаха по кутии и куфари, шапките пърхаха като птици и кацаха в кръгли кутии, обувките сякаш тичаха по пода като мишки и скачаха в пътните чанти. Куфарите се затвориха, закопчалките щракнаха, завъртяха се ключове.

— Готово! — възклика тя. — Всичко е събрано! О, Джо, така се радвам, че успях да те накарам да размислиш.

Тя тръгна към вратата.

— Чакай, нека ти помогна — каза той.

— Не са тежки.

— Но ти никога не си носила куфарите. А и не е нужно. Ще извикам момче.

— Глупости — каза тя, задъхващ се от тежестта на багажа.

Едно момче хвана куфарите от вратата.

— *Señora, por favor!*

— Да сме забравили нещо? — Той погледна под двете легла, излезе на балкона и погледна към площада, върна се, отиде до банята, погледна шкафчето и мивката. — Ето — каза и излезе, държеше нещо.

— Забравила си си часовника.

— Така ли? — Тя си го сложи и излезе.

— Не знам — поколеба се той. — Много е късно да напускаме.

— Само три и половина е — каза тя.

— Не знам... — повтори той.

Огледа стаята, излезе, затвори вратата, заключи и слезе надолу, като подрънкаше ключовете.

Тя вече бе в колата — настанена, със сгънато на скута ѝ палто; облечените в ръкавици ръце гладеха плата. Той излезе да наглежда товаренето на багажа, после отиде при предната врата и почука на прозореца. Тя отключи.

— Е, тръгваме! — възклика тя и се разсмя; лицето ѝ бе зачервено, очите ѝ блестяха трескаво. Наведе се напред, сякаш движението на тялото ѝ ще накара колата да тръгне надолу по склона.
— Скъпи, благодаря ти, че позволи да изтегля парите за тази нощувка. Сигурна съм, че в Гуадалахара ще ни хареса много повече. Благодаря ти!

— Аха — отвърна той.

Пъхна ключа в запалването и го завъртя.

Нищо не се случи.

Опита отново. Устните на Мари трепнаха.

— Трябва да загрее — каза тя. — Снощи беше студено.

Той опита отново. Пак нищо.

Ръцете на Мари се отпуснаха в ската ѝ.

Джоузеф опита още шест пъти.

— Е — предаде се накрая и се облегна назад.

— Опитай отново, следващия път ще стане — окуражи го тя.

— Безсмислено е — рече той. — Нещо не е наред.

— Е, трябва да опиташ още веднъж.

Той опита още веднъж.

— Ще тръгне, сигурна съм — каза тя. — Запалването включено ли е?

— Включено е. Да, *включено* е.

— Не ми се вижда да е включено.

— Ето — показа ѝ той, като завъртя ключа.

— Е, *сега* опитай — каза тя.

— Ето. — Той опита и отново не стана нищо. — *Казах* ти.

— Нещо не го правиш както трябва; този път почти запали! — възклика тя.

— Ще изтоща акумулатора. Бог знае къде тук може да се намери нов.

— Добре, източи го. Сигурна съм, че следващия път ще запали!

— Е, пробвай ти, щом си толкова добра. — Джоузеф излезе от колата и ѝ направи знак да седне зад волана. — Давай!

Тя прехапа устна и се настани зад волана. Ръцете ѝ сякаш изпълняваха някаква малка тайнствена церемония; с движенията на ръцете и тялото се опитваше да преодолее гравитацията, триенето и всеки друг природен закон. Натисна стартера с обувка без ток. Колата остана тържествено тиха. Слаб писък се изтръгна от стегнатите ѝ устни. Натисна стартера до последно, разнесе се остра миризма и я накара да се закашля.

— Задръсти го — каза той — Страхотно! А сега се върни на мястото си, ако обичаш.

Извика три момчета и те забутаха колата надолу по склона. Той скочи зад волана. Колата набра скорост, подскачаше и дрънчеше.

Лицето на Мари грейна в очакване.

— Сега ще запали! — възклика тя.

Само че тя не запали. Стигнаха тихо до бензиностанцията в подножието на хълма, като се подрусваха леко на калдъръма, и спряха при колонките.

Мари седеше, без да каже нищо, и когато служителят излезе от бензиностанцията, вратата ѝ остана заключена, а прозорецът — вдигнат. Човекът трябваше да заобиколи от страната на мъжа ѝ.

Механикът се изправи от двигателия, намръщи се към Джоузеф и двамата тихо заговориха на испански.

Тя свали прозореца и се заслуша.

— Какво казва?

Двамата мъже продължаваха да говорят.

— Какво казва? — настоятелно повтори тя.

Мургавият механик махна към двигателя. Джоузеф кимна и разговорът продължи.

— Какво има? — поинтересува се Мари.

Джоузеф се намръщи към нея.

— Не можеш ли да изчакаш малко? Не мога да слушам и двама ви.

Механикът хвана Джоузеф за лакътя. Размениха си много думи.

— А сега какво казва? — попита тя.

— Казва... — започна Джоузеф, но не довърши, тъй като мексиканецът го задърпа към двигателя и го накара да се наведе и да види какво е открил.

— Колко ще струва? — извика тя през прозореца към наведените им гърбове.

Механикът каза нещо на Джоузеф.

— Петдесет песос — отвърна мъжът ѝ.

— Колко време ще отнеме?

Дискусията продължи.

Сънцето се спускаше към хоризонта. Тя го погледна — беше увиснало над дърветата край гробището. Сенките се удължаваха все повече и повече, докато не обхванаха долината изцяло. Само небето бе недокоснато и синьо.

— Два дни, може би три — каза ѝ Джоузеф.

— Два дни! Не може ли да я поправи колкото да стигнем до следващото градче и да направим ремонта там?

Джоузеф попита механика. Той отговори.

— Не, ще трябва да свърши цялата работа — каза Джоузеф на жена си.

— Но защо, защо, толкова е глупаво, не, не е нужно да прави целия ремонт, кажи му, Джо, кажи му го, може да побърза и да го оправи...

Двамата мъже не ѝ обърнаха внимание. Отново разговаряха сериозно.

Всичко този път мина много по-бавно. Разопаковането на багажа. Той разопакова своя, тя остави нещата си до вратата.

— Нищо не ми трябва — каза и оставил куфара си заключен.

— Ще ти трябва нощница.

— Ще спя гола.

— Е, вината не е моя... — каза той. — Проклетата кола се счупи.

— По-късно можеш да слезеш и да ги наблюдаваш как работят.

Седна на ръба на леглото. Бяха в нова стая. Беше отказала да се върнат в старата. Каза, че нямало да издържи. Искаше нова стая, за да ѝ се струва, че е в нов хотел и в нов град. И ето че се бяха преместили, но прозорецът отново гледаше към площада и подстриганите дървета.

— Джо, наистина слез и ги виж какво правят. Ако не го направиш, може да ни мотаят със седмици! — Тя го погледна. — Трябва да си там долу, вместо да се мотаеш тук.

— Ще сляза — каза той.

— И аз ще сляза с теб. Искам да си купя някакви списания.

— В градче като това едва ли ще се намерят американски списания.

— Все пак нищо не ми пречи да потърся, нали?

— Освен това не ни останаха много пари — каза той. — Не ми се иска да се обаждам в банката. Ще отнеме ужасно много време и не си заслужава разправиите.

— Е, поне за списания ще стигнат, надявам се.

— Може би за едно-две — каза той.

— За толкова, колкото поискам! — трескаво възклика тя от леглото.

— За Бога, и сега в колата имаш цял куп списания. „Поуст“, „Колиър“, „Меркюри“, „Атлантик“, „Монтлис“, „Барнаби“, „Супермен“! Не си изчела и половината от статиите.

— Но те не са нови — каза тя. — Стари са, аз ги *прегледах*, а след като си прегледал нещо...

— Опитай се да ги прочетеш, вместо да ги разглеждаш.

Слязоха долу. На площада бе съвсем тъмно.

— Дай ми няколко песос — каза тя. Той ѝ даде. — Научи ме как да питам за списания на испански.

— *Quiero una publicacion Americano* — каза той и продължи да крачи бързо.

Тя повтори със запъване фразата и се засмя.

— Благодаря.

Той продължи надолу към сервиза, а тя зави в най-близката *farmacia botica*; всички списания на стойката пред нея бяха с напълно непознати цветове и имена. Погледът ѝ бързо пробяга по заглавията и спря върху стария мъж зад тезгая.

— Имате ли американски списания? — попита тя на английски; не събра кураж да опита на испански.

Старецът я зяпна неразбиращо.

— *Habla inglés?* — попита тя.

— *No, señorita.*

Опита се да си спомни верните думи.

— *Quiero...* не! — Запъна се. Почна отново. — *Americano...* ъъ... спи-са-нио?

— *O, no, señorita!*

Ръцете ѝ се разпериха широко и после се спуснаха от двете ѝ страни, подобно на челюсти. Устата ѝ се отвори и затвори. Сякаш виждаше магазинчето през някакъв воал. Беше тук, тук бяха и малките хора като отечен кирпич, на които не можеше да каже и една дума и чийто език не разбираше, беше в градче, в което хората не ѝ говореха и тя не говореше на тях по друг начин, освен с изчеряване и объркване. А градчето бе заобиколено от пустиня и време, домът ѝ бе някъде много далеч, сякаш в някакъв друг живот.

Обърна се и побърза да се махне.

Обиколи магазин след магазин, но не намери никакви списания освен онези с окървавени бикове, убити хора или сладникави

свещеници по кориците. Накрая все пак успя да купи три броя „Поуст“ — така им се зарадва, че се засмя и остави хубав бакшиш на продавача в малкото магазинче.

Притиснала с две ръце списанията към гърдите си, забърза по тесния тротоар, прескочи канавката, тичешком пресече улицата, изпя едно ла-ла, скочи на отсрещния тротоар, позатича се още малко, усмихна се вътрешно и продължи напред с полу затворени очи, като вдишваше миришещия на въглища вечерен въздух и усещаше как ветрецът милва ушите ѝ.

Звездите хвърляха златни отблъсъци от високо кацналите гръцки статуи на операта. Някакъв мъж мина край нея в сенките, носеше кошница на главата си. В кошницата имаше хлябове.

Тя погледна мъжа и кошницата и внезапно застина; вътрешната ѝ усмивка изчезна, ръцете ѝ престанаха да притискат списанията. Гледаше как мъжът върви, вдигнал една ръка да придържа кошницата. Продължи по улицата в мрака, а списанията се изплъзнаха от пръстите на Мари и се разпилиха по тротоара.

Тя бързо ги вдигна и побягна с всички сили към хотела. Едва не падна, докато се качваше по стълбите.

Седеше в стаята. Списанията бяха пръснати от двете ѝ страни и в краката ѝ. Беше направила от тях малък замък със спускаеми решетки от думи и се бе оттеглила в него. Около нея бяха всички стари списания, които бе купувала и разглеждала през предишните дни — те бяха външната бариера. Вътрешната бе в скута ѝ — трите нови, макар и опърпани списания „Поуст“. Ръцете ѝ трепереха от желание да разгърнат страниците; гладните ѝ очи искаха да четат ли, четат и четат... Щеше да ги изследва страница след страница, ред по ред. Нямаше да пропусне нито ред, нито една запетайка, щеше да обърне подробно внимание на всяка мъничка реклама и цвят. А освен това (тя се усмихна на откритието) в другите списания в краката ѝ все още имаше реклами и карикатури, които бе подминал; тези малки късчета щяха да бъдат събрани и използвани след това.

Щеше да прочете първото списание тази вечер — да, тази вечер щеше да се посвети на първия великолепен „Поуст“. Щеше да го погълне страница по страница, а утре вечер — ако изобщо имаше утре вечер, но пък може би нямаше да има, може би двигателят щеше да

запали и щеше да има миризма на отработени газове, шум на гумите по пътя и вятър от прозореца, който да развява косата й — но нека просто да предположим, че ще има утре вечер тук, в тази стая. Е, тогава я чакаха още две списания — едно за утре вечер и още едно за следващата. Всичко бе спретнато подредено в ума й. Обърна първата страница.

Прелисти втората. Очите й пробягаха по нея, пръстите й несъзнателно докоснаха ъгълчето и се приготвиха да обърнат третата страница, часовникът тиктакаше на китката й, времето минаваше, а тя седеше и прелистваше страници, прелистваше и жадно разглеждаше хората по снимките — хора, живеещи в друга страна и в друг свят, свят на неонови реклами, храбро прогонващи нощта с алени пръчки, където миризмите бяха домашни миризми, хората изговаряха хубави думи, и тя продължаваше да прелиства страниците, прочете всички редове и страниците летяха под пръстите й като ветрило. Хвърли долу първото списание, сграбчи и прелисти второто за половин час, хвърли и него, взе третото, захвърли го след петнайсет минути и откри, че й е трудно да диша, че цялото й тяло се е стегнало от напрежение. Постави длан на тила си.

Някъде дукаше лек ветрец.

Косъмчетата на тила й бавно настръхнаха.

Докосна ги с бледата си ръка, сякаш докосваше глухарче.

Лампите на площада се люлееха като луди фенерчета на вятъра. Вятърът гонеше хартии на цели ята. Сенки се очертаваха и изчезваха под клатещите се лампи ту на една, ту на друга страна — сега е тук, сега там, сега пък изобщо я няма и всичко е студена светлина, сега пък няма светлина и всичко е ужасно черна сянка. Лампите скърцаха на дългите си метални синджири.

Ръцете й започнаха да треперят. Виждаше ги как треперят. Тялото й започна да трепери. Под най-ярката от най-ярките и най-крещящи поли, която бе сложила бързо пред огледалото с размерите на ковчег, под ризата от изкуствена коприна тялото й бе обтегнато като жица, само сухожилия и възбуда. Зъбите й тракаха. Червилото й се размаза, едната устна се впи в другата.

Джоузеф почука на вратата.

Приготвиха се за лягане. Той се бе върнал с новината, че нещо било направено, но щяло да отнеме време, така че трябвало да ги следи и утре.

— Само не чукай на вратата — каза тя, докато се събличаше пред огледалото.

— Тогава остави отключено.

— Нека си е заключена. Само недей да чукаш. Повикай ме.

— Какво му е лошо на почукването?

— Звучи ми шантаво.

— Какво ще рече шантаво?

Тя не успя да отговори. Гледаше се в огледалото — гола, с ръце отстрани; гледаше гърдите, бедрата и цялото си тяло; то се движеше, усещаше пода под себе си, стените и въздуха около себе си, гърдите ѝ щяха да познаят ръцете, ако те ги помилват, стомахът ѝ нямаше да издаде кух звук, ако бъде докоснат.

— За Бога, стига си стояла и си се възхищавала на себе си. — Той вече беше в леглото. — Какво правиш? Защо вдигаш ръцете си по този начин, защо закриваш лицето си?

Той изгаси лампата.

Не можеше да говори с него, защото не знаеше думите, които знаеше той, а той не би разбраł нейните думи. Отиде в леглото си и се пъхна под завивките, а той лежеше с гръб към нея в своето легло, и бе също като кафявите хора в това затънто градче на Луната, а истинската Земя бе някъде другаде, толкова далеч, че трябаше да лети в космоса, за да стигне до нея. Само да можеха да си говорят! Толкова хубава щеше да е нощта, толкова лесно щеше да се дишаш, кръвта ѝ нямаше да пулсира така в глазените, в китките и в подмишниците! Но разговор нямаше и нощта бе десет хиляди тиктакания и десет хиляди усуквания на одеялото, възглавницата бе като малка топла пещ под шията, тъмнината на стаята я обгръщаше отвсякъде като черна мрежа против комари и всяко движение я затягаше все повече. Да бяха разменили една, поне една дума. Но дума нямаше и вените продължиха да тупят в китките ѝ, сърцето тътнеше, раздухваше малкия въглен на страха, който светеше с кървавочервена светлина, пулсираше отново и отново — вътрешна светлина, в която против желанието си, сякаш омагьосано, се взираше вътрешното ѝ зрение. И всичко това бе овлажнено от потта на горящото ѝ тяло, и тя залепна

бързо между тежките одеяла като растение, смачкано и изсушено между страниците на тежка книга.

Лежеше така в дългите среднощни часове, и ето че отново стана дете. Лежеше, сърцето й тупаше като истерична тамбурина, после се успокояваше, събуждаха се бавните тъжни мисли за бронзовото детство, когато всичко бе слънце сред зелени дървета, слънце във водата и слънце в русите детски коси. Лица се носеха по въртележките на спомените — ето едно от тях се носи насреща й, изравнява се с нея и изчезва от дясната ѝ страна; друго долита отляво, Мари долавя кратък фрагмент от разговор, но лицето отново изчезва. Отново и отново. Нощта бе наистина безкрайна. Успокояваше се с мисълта, че утре колата ще тръгне, че ще чуе мощния гърлен глас на мотора и пътят ще засъска под тях. Усмихна се в тъмното от удоволствие. Ами пък ако колата не тръгне? Сгърчи се в мрака като лист изгоряла хартия. Всичко в нея се сви, а часовникът продължаваше да тиктака — тик-тик-тик, и отново тик-тик-тик, и отново...

Утро. Погледна съпруга си, изпънат и спокоен на леглото. Ръката ѝ бе отпусната в прохладното пространство между двете легла. През цялата нощ бе останала там. Веднъж я бе протегнала към него, но разстоянието бе прекалено голямо и не успя да го стигне. Рязко се бе отдръпнала с надеждата, че не е усетил безмълвното ѝ движение.

Ето го, лежи срещу нея. Затворил очи, ресниците са се преплели като пръсти. Диша толкова леко, че движението на гръденя му кош едва се забелязва. Както обикновено, по това време вече е успял да се освободи от пижамата си. Гол е от кръста нагоре. Останалата част е под завивките. Главата му лежи на възглавницата, в замислен профил.

По брадичката му имаше четина.

Очите ѝ белееха в утринната светлина. Те бяха единствените движещи се неща в стаята — бавно напред и назад, проследяващи анатомията на мъжа срещу нея.

Всяко косъмче бе съвършено. Мъничък сноп слънчева светлина от щората попадна на брадичката му и освети, подобно на шиповете на латерна, всяко отделно косъмче.

По китките му имаше малки навити черни косъмчета, също съвършени, всяко съвсем отделно, лъскаво и блестящо.

Косата му бе непокътната, тъмен кичур до тъмен кичур, от върха до корените. Прекрасно оформени уши. Безукорни зъби зад устните.

— Джоузеф! — изкрешя тя.

— Джоузеф! — изкрешя отново и скочи ужасена.

Бам! Бам! Бам! — биеше гръмовно камбаната на огромната катедрала от отсрешната страна на улицата.

Гълъби се издигнаха с пляскане в бял въртоп, сякаш безброй списания разлистваха бясно страниците си зад прозореца. Гълъбите направиха кръг над площада и полетяха нагоре. Бам! — продължаваха камбаните. Писна клаксон на такси. Някъде далеч надолу по улицата музикална кутия свиреше „Cielito Lindo“.

Всичко това заглъхна в капенето на чешмата в банята.

Джоузеф отвори очи.

Жена му седеше на леглото си и се взираше в него.

— Помислих си... — Той примигна. — Не. — Затвори очи и поклати глава. — Просто камбани. — Въздъхна. — Колко е часът?

— Не знам. Не-не, знам. Осем.

— Мили Боже — промърмори той и се обърна. — Можем да спим още три часа.

— Трябва да станеш! — извика тя.

— Още никой не е станал. Няма да се появят в гаража до десет. Много добре знаеш, че не можеш да ги накараш да се размърдат. Хайде по-тихо.

— Но ти трябва да станеш!

Той се обърна. Слънчевите лъчи осветиха в бронзово черните косъмчета на горната му устна.

— Защо? Защо, за Бога, *трябва* да стана?

— Трябва да се избръснеш! — почти изкрешя тя.

Той изстена.

— Значи трябва да стана в осем и да тичам да се сапунивам само защото трябва да се обръсна.

— Наистина трябва.

— Няма да се бръсна, докато не стигнем Тексас.

— Не можеш да обикаляш като някакъв скитник!

— Мога и ще го направя. Бръсна се трийсет проклети сутрини подред и за всеки случай пъхам вратовръзка в джоба на панталона си. Отсега нататък — никакви панталони, никакви вратовръзки, никакво бръснене, нищо.

Дръпна толкова рязко одеялото до ушите си, че отви единия си гол крак.

Кракът бе провесен през ръба на леглото, топъл и бял на слънцето. Всяко малко черно косъмче бе съвършено.

Очите ѝ се разшириха, фокусираха, втренчиха в него.
Притисна длан към устата си.

Цял ден влизаше и излизаше в и от хотела. Не се обръсна. Вървеше по площада долу. Вървеше толкова бавно, че ѝ се искаше да може да хвърли мълния по него от прозореца. Спра да си поговори с управителя на хотела под едно от подстриганите дървета, разгледа как блестят статуите на операта на свежите утринни лъчи, постоя на ъгъла, наблюдаваше движението. А движение нямаше! Стоеше си там просто така, губеше си времето, не се обръщаше към нея. Трябваше да се затича надолу по улицата, защо не се понесе към гаража, да забълска по вратата, да се развика на механиците, да ги сграбчи за коланите, да им натика носовете в двигателя! А вместо това той си стоеше и гледаше нелепото движение. Куца свиня, мъж с колело, форд модел 1927 и три полуголи деца. Давай, давай, давай, изкреша мислено тя и едва не счупи прозореца.

Шляйки се, прекоси улицата. Зави на ъгъла. По целия път до гаража щеше да спира пред витрините, да чете надписите, да снима, да докосва керамични изделия. Може би щеше да спре за бира. Господи, разбира се. Бира.

Тя слезе на площада, разходи се на слънце, потърси още списания. Почисти ноктите си, лакира ги, взе вана, отново излезе на площада, яде съвсем малко и се върна в стаята, за да си дояде със списанията.

Не легна. Страх я беше. Всеки път, когато се унасяше, детството ѝ отново се появяваше в безпомощна меланхолия. Стари приятели, деца, които не бе виждала и за които не се бе сещала от двайсет години, изпъльваха ума ѝ. И си мислеше за неща, които е искала да направи и така и не ги е направила. Искаше да се обади на Лайла Холдридж през осемте години, откакто завършиха колежа, но никак така и не го бе направила. Какви приятелки бяха само! Скъпата Лайла! Мислеше си за книгите, за чудесните нови и стари книги, които винаги бе искала да купи и прочете, но никога нямаше да го направи. Как само

обичаше книгите и миризмата на книги. Мислеше си за хиляди стари тъжни неща. Цял живот бе искала да има книгите за Оз, но така и не си ги бе купила. Защо? Защо не го направи, докато все още има живот? Това щеше да е първото нещо, което щеше да направи, щом се върнеше в Ню Йорк! И незабавно щеше да звънне на Лайла! И щеше да се види с Бърт и Джими, с Хельн и Луис, щеше да се върне в Илинойс, да обиколи местата от детството и да види стари забравени неща. Стига да се върне в Щатите. Стига да се върне. Сърцето ѝ биеше болезнено в гърдите, спираше, задържаше, после отново биеше. *Ако* изобщо се върне.

Лежеше и критично се вслушваше в биснето на сърцето си.

Туп-туп-туп. Пауза. Туп-туп-туп. Пауза.

Ами ако спре, докато го слуша?

Ето!

Тишина вътре в нея.

— Джоузеф!

Скочи. Сграбчи гърдите си, сякаш искаше да стисне замърканото сърце, да го накара да заработи отново!

То се отвори вътре в нея, затвори се, разтрепери се и нервно изстреля двайсет бързи удара!

Отпусна се в леглото. Ами ако отново спре и този път не тръгне? Какво тогава? Какво щеше да стане? Щеше да умре от страх, ето какво. Ама чевиц. Да умреш от страх, ако сърцето ти спре да бие. Трябваше да продължи да го слуша, за да продължава да работи. Искаше да се приbere у дома, да се види с Лайла, да купи книгите, да танцува отново, да се разхожда в Сентръл Парк и... да слуша...

Туп-туп-туп. Пауза.

Джоузеф почука на вратата. Джоузеф почука на вратата и колата все още не беше поправена, и щеше да има още една нощ тук; и Джоузеф не се обръсна, и всяко косъмче на брадичката му бе съвършено, и всички магазинчета за списания бяха затворени, и нямаше повече списания, и двамата вечеряха — съвсем мъничко от нейна страна, — и той излезе да си направи вечерна разходка из градчето.

Тя отново седна на стола и усети как космите на тила ѝ бавно започват да се надигат, сякаш някой прокарващ магнит над тях. Беше

много слаба и не можеше да се мръдне от мястото си; нямаше тяло, бе само удари на сърце, огромно пулсиране на топлина и болка между четирите стени на стаята. Очите й горещи и бременни, подути от плода на ужаса зад издутите опънати устни.

Усети как дълбоко в нея първото миниатюрно зъбно колелце прескочи. Още една нощ, още една нощ, още една нощ, помисли си. И тя ще е по-дълга от отминалата. Първото колелце прескочи, махалото пропусна един мах. Последваха второто и третото колелца. Бяха свързани — миниатюрното с мъничко, мъничкото с малко по-голямо, малко по-голямото с голямо, голямото с много голямо, много голямото с грамадното с огромно, огромното с титанично...

Червен ганглий, не по-голям от аленна нишка, се скъса и затрепери; загърчи се нерв като червено ленено конче. Дълбоко в нея някаква малка верига се повреди и ето че цялата излязла от равновесие машина щеше да започне да дрънчи и да се разпада.

Не се съпротивяваше. Остави го да я мъчи и ужасява, да я кара да плувне в пот, да разтърсва гръбнака ѝ и да пълни устата ѝ с някакво ужасно вино. Сякаш в нея имаше счупен жироскоп, който се накланяше на една страна, после на друга, бълскаше се, препъваше се, виеше. Цветът на лицето ѝ изчезна като светлината от изключена лампа, кристалните страни на крушката показваха вени жички, всичките безцветни...

Джоузеф бе в стаята — явно бе влязъл, но тя дори не го бе чула. Беше в стаята, но това нямаше значение, не бе променил нищо с идването си. Приготвяше се за лягане и не каза нищо, докато крачеше насам-натам; тя също не каза нищо, а просто се отпусна в леглото, докато той вървеше в изпълненото с дим пространство отвъд нея. Веднъж изрече някакви думи, но тя не го чу.

Засичаше времето. На всеки пет минути поглеждаше часовника си и той се тресеше, и времето се тресеше, и петте ѝ пръста така трепереха, че понякога изглеждаха като петнайсет. Треперенето не спираше. Помоли за вода. Завъртя се в леглото си. Вятърът духаше отвън, люлееше лампите и пращаше откоси светлина, улучващи сградите със странични удари, каращи прозорците да проблясват като отворени очи и бързо да се затварят, когато лампата се залюляваше в някаква друга посока. Долу след вечеря всичко бе притихнало, до смълчаната им стая не достигаше нито звук. Той ѝ подаде чаша вода.

— Студено ми е, Джоузеф — каза тя, зарила се дълбоко в завивките.

— Нищо ти няма — каза той.

— Напротив, има ми. Не ми е добре. Страх ме е.

— Няма от какво да се страхуваш.

— Искам да вземем влак до Щатите.

— Влак има в Леон, но не и тук — рече той, докато палеше поредната цигара.

— Да идем в Леон.

— С тукашните таксита, с тези шофьори и да оставим колата тук?

— Да, искам да се махна.

— Утре ще се почувствуваш по-добре.

— Няма, сигурна съм. Не ми е добре.

— Връщането на колата може да ни струва стотици долари — каза той.

— Не ме интересува. Имам двеста долара в сметката си. Аз ще платя. Моля те, нека си идем у дома.

— Утре, като изгрее слънцето, ще се почувствуваш по-добре. Зле ти е, защото няма слънце.

— Да, няма слънце, духа вятър — прошепна тя, затвори очи и се заслуша. — Каква самота има във вятъра. Странна страна е Мексико. Всички тези джунгли и пустини, и празни пространства, и тук-там по някое градче като това, с няколко улични лампи, които можеш да изгасиш с щракване на пръсти...

— Страната е доста голяма — отбеляза той.

— Тези хора никога ли не се чувстват самотни?

— Свикнали са по този начин.

— А не се ли страхуват?

— Имат си религия срещу това.

— Иска ми се *аз* да имах религия.

— В мига, в който намериш религия, преставаш да мислиш — рече той. — Вярваш в едно нещо прекалено силно, сам се затваряш за нови идеи.

— В момента ми се иска точно това — едва прошепна тя. — Да нямам място за нови идеи, да спра да мисля, да вярвам в едно-

единствено нещо толкова много, че да не ми остава време да се страхувам.

— Ти не се страхуваш.

— Ако имах религия — продължи тя, без да му обръща внимание, — щях да имам някакъв лост, с чиято помощ да се повдигна. Но аз нямам лост и не зная как да се справя.

— О, Господи... — промърмори той, докато сядаше.

— А преди имах религия — каза тя.

— Баптистка.

— Не, това бе, когато бях на дванайсет. Преодолях го. Искам да кажа... по-късно.

— Никога не си ми казвала.

— Би трябвало да знаеш.

— Каква религия? Гипсови светци в църковната ризница?

Някакъв специален светец, към когото си отправяла молитвите си?

— Да.

— И той отговаряше ли им?

— От време на време. В последно време — никак. Вече никак.

От години е така. Но аз продължавам да се моля.

— Кой е този светец?

— Свети Йосиф.

— Свети Йосиф. — Той стана и си наля вода от гарафата. В стаята се чу самотно бълбукане. — Джоузеф. Моето име.

— Съвпадение — каза тя.

Известно време двамата се гледаха в очите.

Джоузеф се извърна.

— Гипсови светци — каза и изпи водата.

— Джоузеф? — каза тя след кратко мълчание.

— Да?

— Хвани ми ръката, моля те.

— Жени — въздъхна той. Приближи се и хвана ръката ѝ. След минута тя я дръпна и я скри под одеялото, ръката на Джоузеф остана празна.

— Няма значение — каза тя с разтреперан глас и затворени очи.

— Не е толкова хубаво, колкото си го представях. Хубаво е, когато си представям как те моля да подържиш ръката ми.

— Господи — промърмори той и отиде в банята. Тя изгаси лампата. Единствената светлина идваща от цепката под вратата на банята. Заслуша сърцето си. Биеше равномерно, по сто и петдесет удара в минута, и тя продължаваше да усеща ситното треперене в костния си мозък, сякаш във всяка кост на тялото й имаше затворена като в бутилка муха — бръмчи, стрелка се насам-натам, бръмчи, бръмчи дълбоко в нея. Очите й сякаш се обърнаха навътре, за да гледат как сърцето й тупти и се разкъсва на парчета в гърдите.

Съпругът й пусна чешмата в банята. Миеше си зъбите.

— Джоузеф!

— Да — отговори той зад затворената врата.

— Ела тук.

— Какво искаш?

— Искам да ми обещаеш нещо. Моля те, много те моля.

— Какво е?

— Първо отвори вратата.

— *Какво е?* — настоятелно повтори той зад затворената врата.

— Обещай ми... — каза тя и мълкна.

— Какво да ти обещая? — попита той след дълга пауза.

— Обещай ми... — каза тя.

Не можеше да продължи. Остана да лежи в леглото си. Той не каза нищо. Мари чуваше как часовникът и сърцето й бият в унисон. Фенерът над входа на хотела изскърца.

— Обещай ми, че ако нещо се... случи — чу тя собствения си глас, приглушен и парализиран, сякаш се намираше на някой от околните хълмове и говореше оттам, — ... че ако нещо се случи с мен, няма да позволиш да бъда погребана в гробището над онези ужасни катакомби!

— Стига глупости — каза той зад вратата.

— Обещаваш ли ми? — попита тя с широко отворени очи в тъмното.

— От всички възможни глупости измисли най-голямата.

— Обещай, моля *те*, обещай.

— Утре ще ти мине — каза той.

— Обещай ми, за да мога да заспя. Ще успея да заспя само ако кажеш, че няма да позволиш да ме погребат там. Не искам да ме погребват там.

— Направо не знам — каза той, останал вече без капка търпение.

— Моля те.

— Защо трябва да обещавам такива нелепи неща? — възкликна той. — Утре ще бъдеш наред. А освен това, ако умреш, ще изглеждаш чудесно в катакомбите между господин Гrimаса и господин Зинал, със закичени в косата грамофончета.

Разсмя се от сърце.

Мълчание. Мари лежеше в тъмното.

— Не си ли съгласна, че ще изглеждаш добре там? — със смях попита той зад вратата.

Тя не каза нищо в тъмната стая.

— *Не си ли съгласна?* — рече той.

Някой мина долу по площада, тихите му стъпки се отдалечиха.

— М? — попита я той, търкаше си зъбите.

Тя лежеше и се взираше в тавана, гърдите ѝ се издигаха и отпускаха все по-бързо и по-бързо, въздухът влизаше и излизаше, влизаше и излизаше през ноздрите ѝ, от прехапаните ѝ устни потече тънка струйка кръв. Очите ѝ бяха много широко отворени, ръцете ѝ сляпо мащаха чаршафите.

— М? — отново попита той зад вратата.

Тя не отговори.

— Че как иначе — говореше си сам той. — Хубава, и още как — промърмори през шума на течащата вода. Изплакна устата си. — Че как иначе.

Откъм леглото не се чуваше нищо.

— Странно нещо са жените — каза той на отражението си в огледалото.

Тя лежеше в леглото си.

— И още как. — Направи си гаргара с някакъв антисептик и изплю. — Утре ще бъдеш наред.

Нито дума от нея.

— Ще оправят колата.

Тя не каза нищо.

— Ще съмне, преди да се усетиш. — Сега сваляше капачки на някакви неща, слагаше освежител на лицето си. — А и ще оправят колата утре, най-късно вдругиден. Няма да имаш нищо против още една нощ тук, нали?

Тя не отговори.

— *Нали?*

Никакъв отговор.

Светлината от цепката угасна.

— *Мари?*

Той отвори вратата.

— *Спиш ли?*

Тя лежеше с широко отворени очи, гърдите ѝ се повдигаха и отпускаха.

— Спиш — каза той. — Е, лека нощ, госпожо.

Легна в леглото си.

— Уморена си — каза той.

Никакъв отговор.

— Уморена...

Вятърът подмяташе лампите навън; стаята бе тъмна и черна, а той вече задрямваше.

Тя лежеше с широко отворени очи, часовникът тиктакаше на китката ѝ, гърдите ѝ се повдигаха и отпускаха.

Беше чудесен ден за пресичане на Тропика на Рака. Колата се носеше по извиващия се път към Съединените щати, сбогуваше се с джунглата, ръмжеше между зелените хълмове, пъргаво вземаше всеки завой, оставяше след себе си едва видима следа от синкав дим. Вътре в блестящия автомобил седеше Джоузеф с румено лице и панамена шапка, сложил в скута си неизменния фотоапарат; на левия ревер на жълто-кафявото му сако бе забодена черна копринена лентичка. Гледаше как пейзажът прелита край него и разсеяно понечи да направи жест към мястото до себе си, но спря. На лицето му се изписа малко глуповата усмивка и той отново се обърна към прозореца, тананикаше си нещо неопределено, а дясната му ръка бавно се плъзна да докосне седалката до него...

Която бе празна.

[1] Дълъг мексикански шал — Б.пр. ↑

КЛОУН В КУТИЯ

Гледаше през прозорците към студеното утро, хванал в ръце Клоуна на пружина, който надникваше през ръждивия капак. Както и да се мъчеше, той не изскачаше с вик, не разяваше кадилените си ръкавици и не се клатеше във всички посоки с безумната си изрисувана усмивка. Стоеше смякан под капака в затвора си, стегната намотка върху стегната намотка. Поставиш ли ухо на кутията, можеш да усетиш налягането вътре, страхът и паниката на хванатата в капан играчка. Все едно държиш в ръката си нещие сърце. Едуин не можеше да каже дали кутията пулсира, или това е кръвта в собствената му ръка, стисната капака.

Захвърли кутията и погледна към прозореца. Дърветата ограждаха къщата, която пък ограждаше него. Зад тях не можеше да се види. Опиташе ли се да открие друг Свят отвъд тях, дърветата започваха да се клатят от вятъра, за да сложат край на любопитството му, да спрат очите му.

— Едуин! — Майка му чакаше зад него и нервно сърбаше сутрешното си кафе. — Стига си зяпал. Ела да закусиш.

— Не — прошепна той.

— Какво? — Чу се шумолене. Явно се беше обърнала. — Кое е по-важно, закуската или този прозорец?

— Прозорецът... — прошепна той и погледът му пробяга по пътеките, които бе изследвал тринаесет години. Вярно ли е, че дърветата продължаваха десет хиляди мили и зад тях няма нищо? Не знаеше. Погледът му се върна победен на поляната, до стъпалата, до треперещите му ръце на парапета.

Обърна се да яде безвкусните си праскови, сам с майка си в огромната отекваща трапезария. Пет хиляди утрини на тази маса, с този прозорец, и без никакво движение отвъд дърветата.

Хранеха се мълчаливо.

Тя бе бледата жена, която не виждаше никой освен птиците как се мярка в куполните прозорци на четириетажния извънградски дом —

всяка сутрин в шест, всеки следобед в четири, всяка вечер в девет; освен това минаваше край един по-малък прозорец една минута след полунощ, когато се оттегляше в кулата си, смълчана и бяла, висока, самотна и тиха. Това бе като преминаване през изоставена оранжерия, в която едно последно бяло цвете обръща лице към лунната светлина.

Детето й Едуин бе магарешкият бодил, готов да бъде отвян от вятъра в сезона на магарешките бодили. Косата му бе копринена, в сините му очи непрекъснато горяха трескави пламъчета. Имаше измъчен вид, сякаш от недоспиване. Можеше да се разлети като конфети, ако някой затръшнеше вратата по- силно.

Майка му заговори — отначало бавно и много предпазливо, после по-бързо, после гневно, докато накрая едва ли не му крещеше.

— Защо трябва всяка сутрин да не слушаш? Не ми харесва да зяпаш през прозореца, ясно ли е? Какво искаш? Искаш ли да ги видиш? — извика тя и пръстите ѝ затрепериха. Бе ослепително красива, като някакво гневно бяло цвете. — Искаш ли да видиш Зверовете, които тичат по пътеките и мачкат хората като ягоди?

Да, помисли си той. Искам да видя Зверовете, колкото и да са ужасни.

— Искаш ли да идеш там — викаше тя, — също като баща ти, преди да се родиш, и да бъдеш убит, както бе убит и той, ударен от някой от онези Ужаси на пътя, искаш ли?

— Не...

— Не е ли достатъчно, че убиха баща ти? Защо ти е изобщо да мислиш за тези Зверове? — Тя махна към гората. — Е, ако наистина толкова ти се умира, давай!

Тя мълкна, но пръстите ѝ продължаваха да се разгъват и сгъват на масата.

— Едуин, Едуин... Баща ти построи всичко в този Свят, той бе прекрасен за него, би трявало да е такъв и за теб. Отвъд дърветата няма нищо, нищо, абсолютно нищо освен смърт; няма да позволя да се доближиш до нея! *Това* е Светът. Не си заслужава да се занимаваш с никой друг.

Той кимна нещастно.

— Хайде, сега се усмихни и си дояж филийката — рече тя.

Той яде бавно, а прозорецът тайничко се отразяваше в сребърната му лъжица.

— Мамо...? — Не можеше да го каже. — Какво е... умирането?
Все говориш за него. Това никакво чувство ли е?

— Да. Лошо чувство. За онези, които трябва да продължат да живеят след някого. — Тя внезапно стана. — Закъсняваш за училище! Бягай!

Той я целуна и грабна книгите си.

— Довиждане!

— Много поздрави на учителката!

Побягна от нея като куршум. Нагоре по безкрайни стълбища, през коридори, зали, покрай прозорци, изливащи светлина като бели водопади в затъмнената галерия. Нагоре, през нарязания на пластове блат на Света, с дебела глазура от ориенталски килими помежду им и с празнични свещи горе.

Погледна от най-високото стъпало надолу през четирите интервала на Вселената.

Низините на кухнята, трапезарията и гостната. Две Средни земи с помещения за музика, игри, картини и други, заключени и забранени стаи. А тук — той се завъртя около себе си — тук са Възвищенията на пикниците, приключенията и ученето. Тук скиташе, шляеше се или пееше самотни детски песни по виещия се път към училище.

Ето това бе Вселената. Преди много време баща му (или Бог, както често го наричаше майка му) бе издигнал нейните планини от покрит с тапети гипс. Това бе творение на Бог Отец, в което звездите светваха при завъртане на ключа. А слънцето бе мама, и мамата бе слънцето, около което се въртяха всички Светове. А Едуин — малък тъмен метеор, носещ се през тъмните килими и проблясващи гоблени на космоса. Можеш да го видиш как се издига и изчезва в огромните комети-стълбища, поел на излети и пътешествия.

Понякога двамата с майка му си устройваха пикници във Възвищенията, разпъваха прохладни снежнобели покривки върху червените чимове на персийските ливади, по алени поляни в някое високо плато на върха на Световете, където люпещи се портрети на жълтеникави непознати следяха неодобрително угощенията им. Вадеха вода от сребърни кранове в скрити ниши и с бурен смях разбиваха чаши в каменните плохи на огнищата. Играеха си на криеница в омагьосаните Горни страни, в неизвестни, диви и тайни земи, където

тя го намираше увит като мумия в кадифена завеса или под покритите мебели като рядко растение, защитено от някакъв вятър. Веднъж се загуби и часове наред скиташе сред невъзможни предпланини от прах и ехо, където по куките и окачалките в дрешниците висеше единствено нощ. Тя обаче го намери и го поведе плачещ през нивата на Вселената към гостната, където прахта бе позната, сипеше се и искреще в слънчевите лъчи.

Изтича още едно стъпало.

Тук бе чукал на хиляда хиляди врати, всички заключени и забранени. Тук дами на Пикасо и господа на Дали крещяха беззвучно от ленените си убежища, а златните им очи горяха, докато се мотаеше сред тях.

— Тези Неща живеят *tam* — бе казала майка му, бе посочила семействата Дали-Пикасо.

Сега, докато тичаше бързо край тях, той им се изплези.

Изведнъж спря.

Една от забранените врати беше отворена.

Зад нея се виждаше спирална стълба, която се виеше нагоре сред слънце и тишина.

Стоеше със зяпната уста. Години наред бе опитвал вратите и те винаги бяха заключени. Какво ли щеше да стане, ако отвори широко тази и се изкачи нагоре? Дали някъде горе не се спотайваше някое Чудовище?

— Хей!

Гласът му се понесе по спирала към слънцето.

— Хей... — прошепна едва-едва мързеливото ехо някъде далеч горе и замря.

Прекрачи прага.

— Моля те, моля те, не ме наранявай — прошепна към огряното от слънцето високо място.

Закатери се, като спираше на всяко стъпало в очакване на наказание, затворил очи като каещ се грешник. После тръгна по-бързо, побягна нагоре по спиралата, коленете го заболяха, задъхаха се, главата му забучка като камбана, но най-сетне стигна ужасния връх и се оказа в някаква открита, осветена от слънцето кула.

Слънцето сякаш го удари в очите. Никога, никога досега не бе виждал толкова много слънце! С препъване стигна до железнния

парапет и се хвана за него.

— Ето го! — възклика, като се обръща на всички страни. Обиколи тичешком площадката. — Ето го! Ето!

Намираше се над мрачната бариера на дърветата. За първи път се озоваваше високо над брулените от вятъра диви кестени и брястове и доколкото можеше да различи, зад тях имаше зелена трева, зелени дървета и бели ленти, по които тичаха бръмбари, а другата половина от Света бе синя и безкрайна, слънцето се губеше в невероятно дълбока синя стая, толкова огромна, че му се стори, че пада в нея, изкрешя и се вкопчи в парапета. А отвъд дърветата, отвъд белите ивици с бръмбарите видя някакви неща като пръсти, издигащи се нагоре, но без Ужасите на Дали-Пикасo; на огромни бели стълбове високо горе се развояха няколко малки кърпички в червено, бяло и синьо.

Внезапно му призля. После отново.

Обърна се и едва не се изтъркаля по стълбите.

Долу се притисна плътно в забранената врата.

— Сега ще ослепееш. — Той притисна очите си с ръце. — Не биваше да виждаш онези неща, не биваше, не биваше!

Падна на колене, после легна на пода и се сви на кълбо, прикри главата си с ръце. Трябваше да изчака малко — слепотата щеше да отмине.

След пет минути стоеше край един обикновен прозорец на Възвищенията и гледаше към познатия Свят-Градина.

Отново видя брястовете и хикориите, каменната стена и онази гора, която бе смятал също за безкрайна стена, зад която има само кошмарна пустота, мъгла, дъжд и вечна нощ. Вече бе сигурен, че Вселената не свършва с гората. След нея имаше други Светове, различни от тези в Низините и Възвищенията.

Отново опита да отвори забранената врата. Заключена.

Наистина ли се беше изкачил горе? Наистина ли бе открыл онези наполовина зелени, наполовина сини огромни пространства? Дали Бог го бе видял? Едуин потрепери. Бог. Бог, който пушеше загадъчни черни лули и въртеше магически бастуни. Бог, който може би го наблюдаваше дори и сега!

— Виждам. Благодаря ти, благодаря ти. Все още мога да виждам!

В девет и половина, с половин час закъснение, почука на вратата на училището.

— Добро утро, учителко!

Вратата се отвори. Учителката чакаше, облечена в дългата си сива монашеска роба; качулката скриваше лицето ѝ. Носеше обичайните си сребърни очила. Облечените ѝ в сиви ръкавици ръце го приканаха да влезе.

— Закъсня.

Зад нея се простираше страната на книгите, ярко осветена от огъня в огнището. Имаше стени от енциклопедии и камина, в която можеш да застанеш прав, без да си удариш главата. В нея яростно гореше голям дънер.

Вратата се затвори; обгърна го топлина и спокойствие. Ето го бюрото, на което някога бе седял Бог; разхождал се е по този килим, тъпчел е лулата си с ароматен тютюн и се е мръщел през огромния прозорец с разноцветни стъкла. Помещението миришеше на Бог, изльскано дърво, тютюн, кожа и сребърни монети. Тук гласът на учителката пееше като тържествена арфа и разказваше за Бог, за отминалите дни и за Света, когато се е разтърсвал по Негова воля, когато се е изграждал от Неговата ръка и по Негов замисъл. Божиите отпечатъци все още се пазеха като полуразтопени снежинки върху десетки подострени моливи в заключена стъклена витрина. Не биваше да се докосват никога, за да не изчезнат следите завинаги.

Тук, във Възвищенията, Едуин научаваше от мекия глас на учителката какво се очаква от него и от тялото му. Трябваше да Израсне, трябваше да стане достоен за ароматите и гръмовния глас на Бог. Един ден той самият трябваше да стои и да гори с блед пламък при този висок прозорец, да отърси прахта от гредите на Световете; той самият трябваше да стане Бог! Нищо не можеше да му попречи. Нито небето, нито дърветата, нито Нещата зад тях.

Учителката се движеше като мъгла в стаята.

— Защо закъсня, Едуин?

— Ще те попитам отново. Едуин, защо закъсня?

— Една... една от забранените врати беше отворена...

Чу рязкото поемане на дъх. Видя как Учителката бавно се отдалечава и се отпуска в голямото ръчно изваяно кресло, погълната от мрака; сребърните ѝ очила проблеснаха, преди да изчезнат. Почувства

как го гледа от сянката, гласът й бе някак скован — също като гласа, който чуваше нощем — неговия собствен вик миг преди да се събуди от някой кошмар.

— Коя врата? Къде? — попита тя. — Ох, та тя би трябвало да е заключена!

— Вратата край хората на Дали-Пикассо — отвърна той, обзет от паника. Двамата с учителката открай време бяха приятели. Нима с това бе свършено? Нима беше развалил всичко? — Качих се по стълбата. Трябваше, трябваше да го направя! Съжалявам, съжалявам. Моля ви, не казвайте на мама!

Учителката се бе изгубила в кухия стол, в кухата си качулка. Очилата й проблясваха като вода в дълбок кладенец, когато помръднеше.

— И какво видя там горе? — прошепна тя.

— Голяма синя стая!

— Нима?

— И зелена, и ленти с бръмбари по тях. Но не останах, не останах дълго там, кълна се! Кълна се!

Гласът й бе толкова тих, че едва чуваше думите й.

— Но вече си го видял и ще искаш да видиш още, и винаги ще бъдеш любопитен. — Качулката бавно се люшна назад-напред. Дълбините й се обрънаха въпросително към него. — А... а *хареса* ли ти онова, което видя?

— Уплаших се. Беше голямо.

— Голямо, да, много голямо. Прекалено голямо, направо огромно, Едуин. Не като *нашия* свят. Голям, обширен, несигурен. Ох, защо го направи! Знаеше, че не бива!

Огънят лумна и отслабна в камината, докато тя чакаше отговора му. И накрая, когато той не каза нищо, устните й се помръднаха едва-едва.

— Заради майка ти ли?

— Не знам!

— Не е ли нервна, лоша, сопва ли ти се, твърде изкъсо ли те държи, имаш ли нужда да останеш сам? Това ли е? Е?

— Да, да! — изхлипа неудържимо той.

— Затова ли избяга? Защото тя иска да ти отнеме цялото време и мисли? — Гласът й звучеше някак загубено, тъжно. — Кажи ми...

Дланите му станаха лепкави от сълзите.

— Да! — Захапа кокалчетата на пръстите си. — Да!

Лошо бе да признава такива неща, но сега не му се бе наложило да ги казва — тя беше, тя ги каза, а той трябваше само да се съгласи, да кимне, да захапе кокалчетата на пръстите си, да отговаря през плач.

Учителката бе на милион години.

— Учим се — уморено рече тя. Стана от креслото и с поклащане на сребърната си роба бавно отиде до бюрото. Ръката ѝ в ръкавица дълго време търсеше писалка и хартия. — Господи, учим се, но много бавно, с много мъки. Мислим, че постъпваме правилно, а през цялото време, през цялото време убиваме Плана...

Пое дъх със съскане и рязко тръсна глава. Качулката изглеждаше абсолютно пуста.

Написа нещо на листа.

— Дай това на майка си. Вътре пише, че всеки следобед трябва да имаш два часа само за себе си, през които да правиш каквото си поискаш. Да ходиш където пожелаеш. Навсякъде. Само не *там*. Слушаш ли ме, дете?

— Да. — Едуин избърса сълзите си. — Но...

— Кажи.

— Мама лъже ли ме за онова *там* и за Зверовете?

— Погледни към мен — каза тя. — Аз съм твой приятел, никога не съм те била, вероятно за разлика от майка ти — сигурно понякога ѝ се налага. И двете искаме да разбереш и да пораснеш, така че да не бъдеш унищожен като Бог.

Тя стана и от движението ѝ качулката се завъртя така, че огънят от камината освети лицето ѝ. Много бързо пламъците изтриха множеството ѝ бръчки.

Едуин ахна. Сърцето му прескочи.

— Огънят!

Учителката замръзна.

— Огънят!

Едуин хвърли поглед към камината, после отново се загледа в лицето ѝ. Качулката рязко се завъртя и лицето изчезна в дълбокия кладенец.

— Лицето ви — вцепенено рече Едуин. — Приличате на мама!

Тя бързо отиде до книгите и взе една. Говореше към лавиците със своя висок, напевен и монотонен глас.

— Жените си приличат, много добре го знаеш! Забрави! Ето, хайде! — Тя му връчи книгата. — Започни с първата глава! Прочети дневника!

Едуин взе книгата, но ръцете му не усетиха тежестта ѝ. Огънят бутеше и гореше в камината, запращащ ярки искри в комина. Започна да чете, а учителката отново се настани на мястото си и притихна. Колкото повече четеше, толкова повече сивата качулка кимаше и се успокояваше, скритото лице стана сериозно, подобно на език на камбана. Под светлината на пламъците златните букви по кожените подвързии затанцуваха. Едуин изговаряше думите, но всъщност мислеше за онези книги, от които бяха откъснати страници и части от тях, някои редове бяха изтрити, някои илюстрации — заличени, кожените челюсти на някои книги бяха плътно залепени, а други имаха твърди бронзови закопчалки, все едно намордници на бесни кучета, за да го държат настррана. Мислеше си за всичко това, докато устните му се мърдаха сами в затоплената от огъня тишина.

— В началото бе Бог, който създаде Вселената и Световете в нея, Континентите в Световете и Земите в Континентите, и сътвори с ум и ръка любящата си съпруга и дете, което след време също ще стане Бог...

Учителката бавно кимна. Огънят в камината бавно доторя, превърна се в дремещи въглени. Едуин продължи да чете.

Спусна се по парапета и изтича задъхан в гостната.

— Мамо, мамо!

Тя се бе излегнала в едно меко лилаво кресло — също задъхана, сякаш бе тичала.

— Мамо, мамо, цялата си мокра!

— Така ли? — попита тя, сякаш той бе виновен, че е трябвало да бърза. — Виж ти, виж ти. — Въздъхна дълбоко. После взе ръцете му в своите и ги целуна. Погледна го с разширени очи. — Е, имам изненада за теб! Знаеш ли какво е утре? Не можеш да познаеш! Рожденият ти ден!

— Но от последния минаха само десет месеца!

— Въпреки това е утре! Казвам — да има чудеса. А когато *кажа* нещо, то е *наистина* така, скъпи мой.

Разсмя се.

— И ще отворим още една тайна врата ли? — Беше поразен.

— Да, четиринайсетата стая! Догодина — петнайсетата, шестнайсетата, седемнайсетата и така нататък, докато не дойде двайсет и първият ти рожден ден, Едуин! Тогава... о, тогава ще отворим тройно заключените врати към най-важната стая и ти ще станеш Стопанинът на къщата, Баща, Бог, Владетел на Вселената!

— Exa! — възклика той. — Exa!

Подхвърли книгите нагоре във въздуха. Страниците им запляскаха и запърхаха като крилете на внезапно стреснати гъльби. Разсмя се. Тя също се разсмя. Смехът им полетя и падна с книгите. Той се затича отново да се пързаля с викове по парапета.

Тя го чакаше с разперени ръце долу.

Лежеше в осветеното от лунните лъчи легло и пръстите му въртяха Клоуна с пружина, но капакът си остана затворен; завъртя го опипом в ръце, без да го поглежда. Утре има рожден ден — но защо? Нима е бил *чак толкова добър*? Не. Тогава защо рожденият му ден трябваше да идва толкова скоро? Е, просто защото нещата станаха... как да кажем... нервни? Да, нещата започнаха да трептят и денем, и нощем. Виждаше бялото трептене, лунната светлина, спускаща се надолу и надолу като невидим сняг върху лицето на майка му. Тя явно се нуждаеше от още един рожден ден, за да се успокои.

— Отсега нататък рожденият ми дни ще идват по-бързо — каза той на тавана. — Сигурен съм. Мама се смее толкова високо, толкова много, и очите й са странни...

Щеше ли учителката да бъде поканена на празненството? Не. Майка му и учителката никога не се срещаха. Защо? Защото така — бе отговорила мама. Учителко, не искате ли да се срещнете с мама? Някой ден — тихо бе отговорила тя, сякаш издухваше някакви паяжини в хола. Някой... ден...

А къде отива нощем учителката? Дали се носи из всички онези тайни планински страни високо при луната, където полилеите са потънали в прах, или се скита някъде отвъд дърветата, които са отвъд дърветата и отвъд дърветата? Не, едва ли!

Завъртя играчката в изпотените си длани. Миналата година, когато нещата започнаха да стават нервни и да треперят, майка му не премести ли рождения му ден с няколко месеца? Да, и още как.

Мисли за нещо друго. За Бог. За Бог, построил студеното тъмно мазе, обления в слънце таван и всички чудеса между тях. Мисли за часа на смъртта му, смазан от някакъв чудовищен бърмбар зад стените. О, как ли са се разтърсвали Световете, когато си е отивал!

Едуин доближи Клоуна към лицето си и прошепна в капака.

— Здравей! Здравей! Здравей, здравей...

Никакъв отговор освен напрежението на свитата пружина. Ще те измъкна, помисли си Едуин. Само почакай. Само малко почакай. Може и да боли, но това е единственият начин. Ето, ето така...

Стана, отиде до прозореца и се наведе далеч навън, загледан надолу към проблясващата на лунната светлина мраморна пътека. Вдигна високо кутията, усети как струйка пот се стича по подмишницата му, как стискат пръстите му, как трепва ръката му. Изхвърли кутията с вик. Тя се запремята в студения въздух и полетя надолу. Мина доста време, преди да удари мраморните плочки.

Едуин се провеси още повече от прозореца, дишаше тежко.

— Ей? — извика той. — Ей! Хей, ти! Хей!

Ехото от виковете му загълхна. Кутията лежеше в сенките на гората. Не можеше да види дали падането я е накарало да се отвори. Не можеше да види дали Клоунът се е надигнал усмихнат от ужасния си затвор, дали се олюява насам-натам на вятъра, дали сребърните му звънчета тихо звънят. Заслуша се. Цял час се взираше от прозореца и сеслушаше, а накрая се върна в леглото.

Утро. Радостни гласове отекват навсякъде, особено в Кухненския свят. Едуин отвори очи. Чии са тези гласове, чии биха могли да бъдат? Някои от работниците на Бог ли? Хората на Дали? Но не — майка му не ги обичаше. Гласовете се сляха в общ порой и загълхнаха. Тишина. После отново се появиха, някъде много отдалеч, приближаваха, ставаха все по-силни и по-силни, докато вратата не се отвори рязко.

— Честит рожден ден!

Танцуваха, ядоха сладкиши с глазура, опитваха лимонов сладолед, пиха розови вина, името му се мъдреше върху посыпаната със снежна пудра торта, майка му изтръгна от пианото лавина звуци и

запя, после го хвана и го помъкна към още ягоди, още вина и още смях, от който полилеите се разтърсваха в треперлив дъжд. След това проблесна сребърен ключ и те се втурнаха да отключат четиринайсетата забранена врата.

— Готов! Давай!

Вратата с шепот изчезна в стената.

— О! — възклика Едуин.

Бе доста разочаровашо — четиринайсетата стая беше просто някакъв прашен еднообразно кафяв килер. Не обещаваше нищо, за разлика от стаите, които бяха отваряли при другите годишници. Например на шестия си рожден ден бе получил училищната стая във Възвищенията. На седмия бе отворил игралната стая в Низините. На осмия — музикалната стая; на деветия — свръхестествената кухня с адски огън! Десета бе стаята, в която съскаха грамофони като пеене на призраци на лек ветрец. На единайсетия рожден ден получи огромния зелен ромб на градината с килим, който трябваше да се подстригва, вместо да се мете!

— О, не се разочаровай; хайде! — Майка му със смях го бутна в килера. — Сега ще видиш колко е вълшебна! Затвори вратата!

Натисна едно червено копче на стената.

— Не! — писна Едуин.

Килерът се разтресе, сякаш ги държеше в железни челюсти; стаята се задвижи, стената се плъзна някъде надолу.

— Тихо, скъпи, спокойно — каза тя. Вратата потъна в пода и вместо нея запълзя дълга, влудяващо празна стена като безкрайна шумоляща змия, която докара нова врата, а след това и още една, но те не спираха, а продължиха, Едуин крещеше, вкопчил се в кръста на майка си. Килерът изскърца и сякаш прочисти гърлото си; треперенето спря, стаята бе неподвижна. Едуин се взираше в странната нова врата и чу майка си да му казва хайде, отвори я, ето така. И новата врата се отвори към още по-голяма загадка. Едуин примигна учудено.

— Възвищенията! Това са Възвищенията! Как се озовахме тук? Къде е гостната, мамо? Къде е гостната?

Тя го изведе през вратата.

— Подскочихме право нагоре, долетяхме. Веднъж седмично ще летиш до училище, вместо да тичаш по дългия път!

Още не можеше да помръдне, омагьосан от загадката — Земя сменя Земя, на мястото на една Страна идва друга, по-висока.

— О, мамо... мамо...

Прекараха прекрасни дълги часове във високата трева на градината, шляеха се с наслаждение, отпиваха ябълков сайдер от огромни чаши, подпрели лакти на алени копринени възглавнички, босите им крака докосваха глухарчета и детелини. На два пъти майка му се стряскаше, когато чуваше рева на Зверовете отвъд гората. Едуин я целуна по бузата.

— Всичко е наред — каза ѝ. — Аз ще те пазя.

— Сигурна съм — отвърна тя, но въпреки това се обърна към дърветата, сякаш очакваше всеки момент хаосът да помете гората с един удар и да стовари титаничния си крак, за да ги размаже на земята.

В дългия син следобед видяха блестяща птица от хром да лети с рев високо над дърветата. Затичаха се към гостната, привели глави, сякаш да се защитят от зелена буря с мълнии и дъжд, усещаха как ревът сякаш ги заслепява и залива.

Хрус-хрус — и от рождения ден останаха само целофанени опаковки. По залез, в мекия полумрак на Гостната страна, майка му помирише шампанското с тънките си деликатни ноздри и бледите ѝ като летни рози устни докосваха чашата; после, сънена и малко не на себе си, изпрати Едуин до стаята му и затвори вратата.

Той се съблече, сякаш изпълняващ някаква бавна пантомима, като си мислеше — какви стаи ще се отворят додатък, след две, след три години? Ами Зверовете и Чудовищата? А това — Бог е бил смачкан, убит? Какво означава убит? Какво е Смърт? Някакво чувство ли? Нима Бог му се наслаждава толкова много, че никога няма да се върне? Тогава може би Смъртта е пътуване?

Докато слизаше надолу, майка му изпусна бутилката шампанско. Едуин чу звука и изстина — мина му мисълта, че го издава майка му. Ако тя падне и се счупи, утре ще я намериш на милиони парчета. Проблясващ кристал и бистро вино на паркета, това ще видиш.

Утрото бе изпълнило стаята му с миризмата на лози, на круши и на мъх, на сенчеста прохлада. Закуската сигурно бе готова и в този момент се появяващ на белоснежните покривки.

Стана да се умие и облече. Чувстваше се отлично. Сега нещата щяха да са свежи и нови поне за месец. Днес, подобно на всички други дни, щеше да има закуска, училище, обяд, пеене в музикалната стая, час-два електронни игри, после — чай във Външната страна, на блестящата трева. После отново в училище за около час, и вероятно двамата с учителката ще изследват заедно цензурираната библиотека и той ще се чуди върху думи и мисли за Света *там*, който бе цензуриран от очите му.

Беше забравил бележката на учителката. Е, трябваше да я даде на майка си.

Отвори вратата. Коридорът бе празен. През дълбините на Световете се носеше тънка мъгла, никакви стъпки не нарушаваха тишината; хълмовете бяха притихнали; сребърните куполи не пулсираха под първите лъчи на слънцето, а парапетът, извиващ се нагоре от мъглата, надникваше в стаята му като някакво праисторическо чудовище. Отдръпна се от това създание и се понесе да търси майка си като бяла лодка, носена от утринните вълни и изпарения долу.

Нямаше я там. Забърза през притихналите земи.

— Мамо!

Намери я в гостната, свлякла се на пода в блестящата си празнична рокля в зелено и златно, с бокала за шампанско в едната ръка. Килимът бе обсипан със счупени стъклца.

Явно спеше, така че той седна на вълшебната маса за закуска. Примигна учудено към празната бяла покривка и блестящите чинии. Храна нямаше. През целия му живот храната го бе очаквала тук. Но не и днес.

— Мамо, събуди се! — Изтича до нея. — Трябва ли да ида на училище? Къде е храната? Хайде, събуди се!

Изтича нагоре по стълбите.

Възвищенията бяха студени и затъмнени, белите стъклени слънци не светеха от таваните в този начумерен мъглив ден. Едуин се втурна по тъмни коридори, през мрачни смълчани континенти. Забълска по вратата на училището. Тя изскърца и се отвори сама.

Училището бе празно и тъмно. В камината нямаше огън, който да хвърля сенки върху гредите на тавана. Не се чуваше никакъв звук.

— Учителко?

Спра в центъра на студената стая.

— Учителко! — изкрешя.

Рязко дръпна завесите; слаби сълнчеви лъчи проникнаха през многоцветното стъкло.

Махна с ръка. Заповяда на огъня да лумне в камината като разпукало се царевично зърно. Заповяда му да разцъфне и заживее! Затвори очи, за да даде време на учителката да се появи. Отвори ги и се вцепени от онова, което видя на бюрото.

Прилежно сгъната сива качулка и роба, върху които блестяха сребърните ѝ очила и една сива ръкавица. Докосна ги. Другата ръкавица я нямаше. Върху робата имаше сив козметичен молив. Пробва го. Оставяше по ръцете му тъмни линии.

Отстъпи назад, взрян в празната роба на учителката, в очилата, в мазния молив. Ръката му докосна дръжката на врата, която винаги досега бе заключена. Тя бавно се отвори. Едуин погледна в малкия кафяв килер.

— Учителко!

Изтича вътре, вратата се затвори с тръсък. Натисна червеното копче. Стаята потъна надолу и заедно с нея започна да се спуска и някакъв бавен мъртвешки хлад. Светът бе притихнал, мълчалив и студен. Учителката я нямаше, а мама спеше. Килерът пропадаше надолу, хванал го в железните си челюсти.

Нешо изщрака. Една врата се плъзна настрани. Едуин изтича навън.

Гостната!

Зад него нямаше врата, а висок дъбов панел, от който се бе появил.

Майка му все така лежеше, потънала в сън. Обърна я и видя под нея смачканата втора мека сива ръкавица на учителката.

Дълго гледа невярващо ръкавицата. После тихично се разплака.

Изтича обратно до Възвишенията. Камината бе студена, стаята — празна. Зачака. Учителката не се появи. Спусна се отново долу в сериозните Низини и заповяда на масата да се напълни с димящи ястия. Нищо не се случи. Седна до майка си, започна да ѝ говори, да я умолява, да я докосва. Ръцете ѝ бяха студени.

Часовникът тиктакаше, светлината в небето се променяше, а тя все така не помръдваше, той бе гладен, мълчаливите пращинки се спускаха във въздуха през Световете. Помисли си за учителката. Знаеше, че ако не е на никой от хълмовете и планините горе, остава да е само на едно място. Случайно се е запиляла из Външната страна и се е изгубила. Някой трябваше да я намери. Значи той трябваше да излезе, да я повика, да я върне, за да събуди мама — иначе тя щеше да си лежи завинаги тук и прахта щеше да се сипе отгоре ѝ.

Излезе навън през кухнята и се озова под лъчите на късното следобедно слънце. Зверовете фучаха тихо отвъд края на Света. Прилепи се до стената на градината, но не посмя да излезе. В сенките забеляза кутията, която бе хвърлил през прозореца. Слънчеви зайчета играеха по счупения капак и по цялото лице на Клоуна, който бе изскочил навън с ръце нагоре, приветстваше свободата си. Куклата ту се усмихваше, ту не се усмихваше, ту се усмихваше, ту не се усмихваше. Едуин стоеше като хипнотизиран над нея и гледаше ли, гледаше. Куклата отваряше ръце към пътеката, водеща между тайните дървета — забранената пътека, изцапана с мазните отпадъци на Зверовете. Сега пътеката бе притихнала, слънцето стопляше Едуин и той чу как вятърът тихо шуми между дърветата. Тръгна през градината.

— Учителко?

Направи няколко стъпки по пътеката.

— Учителко!

Подхлъзна се на някакво животинско изпражнение и впери невиждащ поглед в неподвижния тунел между дърветата.

— Учителко!

Вървеше бавно, но неотклонно. Обърна се. Зад него се намираше неговият Свят и неговата съвсем нова тишина. И беше смален, бе станал тъй малък! Колко странно бе да го види по-малък, отколкото бе досега. Винаги му бе изглеждал огромен. Усети как сърцето му спира. Направи крачка назад, но после, уплашен от тишината в Света, се обърна към горската пътека.

Всичко пред него бе ново. Странните миризми, изпълващи ноздрите му, цветовете, странните форми, невъобразимите размери.

Изтичам ли оттатък дърветата, ще умра, помисли си. Така казваше мама. Ще умреш, ще умреш.

Но какво е умирането? Някаква друга стая ли? Синя стая, зелена стая, много по-голяма от всички останали! Но къде е ключът? Далеч пред него се виждаше голяма полуотворена желязна порта. А зад нея — стая, голяма като небето, цялата в зелено, с дървета и трева! Ох, мамо, учителко...

Втурна се, подхълъзна се, падна, стана, затича се отново, изтръпналите му крака изоставаха и той се затъркаля по склона на някакъв хълм, изгубил пътеката, плачеше и виеше, а после спря и започна да издава нови звуци. Стигна огромната ръждясала желязна порта, тя изскърца и той се озова навън; Вселената остана зад него, но той така и не погледна назад към старите си Светове, а продължи да тича, докато те не изчезнаха някъде в далечината.

Полицаят стоеше на ръба на тротоара и гледаше улицата.

— Ама че хлапета. Никога няма да ги разбера.

— Какво се е случило? — попита един минувач.

Полицаят се намръщи.

— Току-що едно хлапе изтича покрай мен. Едновременно се смееше и плачеше, шантава работа. Подскачаше нагоре-надолу и докосваше разни неща. Улични лампи, телефонни стълбове, пожарни кранове, кучета, хора. Тротоари, огради, порти, коли, витрини. По дяволите, дори мен ме хвана и ме погледна, погледна и към небето, целият в сълзи. И все викаше и повтаряше нещо шантаво.

— Какво? — попита минувачът.

— Викаше: „Мъртъв съм, мъртъв съм, колко е *страхотно* да си мъртъв!“ — Полицаят бавно се почеса.

— Явно е някоя от техните си игри...

СБОГУВАНЕТО

Беше от жените, които винаги ще видиш с метла, кърпа за прах, парцал или готварска лъжица в ръце. Можеш да я видиш как сутрин меси пай и си тананика нещо, как по обед го вади изпечен от фурната или го прибира изстинал по здрач. Прибираще порцелановите чаши по местата им и те звъняха като швейцарски звънци. Сновеше безспирно като прахосмукачка по стаите, търсеше и намираше разни неща и въвеждаше ред. Бе превърнала всеки прозорец в огледало, улавящо слънчевите лъчи. Два пъти на ден обхождаше градината с лопатка в ръка и след нея цветята разтваряха огнените си листенца. Спеше тихо и се обръщаше не повече от три пъти на нощ, спокойна като бялата ръкавица, която щеше да облече неуморната ѝ ръка на сутринта. Когато ставаше, докосваше хората като картини, за да оправи изкривените им рамки.

А сега?

— Бабо — казваха всички. — Прабабо.

Сега сякаш най-накрая трябваше да събере огромна колонка числа. Беше пълнила пуйки, кокошки, гъльби, мъже и момчета. Беше мила тавани, стени, инвалиди и деца. Бе постигала линолеум, поправяла велосипеди, навивала часовници, разпалвала печки, слагала йод на безброй люти рани. Ръцете ѝ не знаеха умора — успокояваша това, държаха онова, хвърляха бейзболни топки, размахваха блестящи чукчета за крокет, засяваха черната земя, оправяха завивки на кнедли, рагу и неспокойно спящи деца. Спускаше щори, палеше лампи, завърташе ключове и... оstarяваше. Сега се обръщаше назад към трийсетте милиарда неща, които бе започнала и завършила; и ето, сметката е направена, последната нула бавно се изписва на мястото ѝ. Сега, с тебешир в ръка, тя щеше да отстъпи от черната дъска на живота и да постои мълчаливо така, преди да вземе парцала.

— Да видя — каза баба. — Да видя...

Без много шум и олелия обиколи къщата, като накрая стигна стълбите и без никакви специални изявления се качи в стаята си,

където легна тихо като вкаменелост под белоснежните чаршафи и започна да умира.

Отново се чуха гласове:

— Бабо! Прабабо!

Слухът за това какво прави се търкулна надолу по стълбите, удари се в пода и се разплиска из стаите, през вратите и прозорците, понесе се сред брястовете на улицата и стигна до ръба на зеленото дере.

— Насам, насам!

Семейството наобиколи леглото ѝ.

— Оставете ме да си лежа — прошепна тя.

Болестта ѝ не можеше да се види под никакъв микроскоп; тя бе мека, но все по-задълбочаваща се умора, смътно натежаване в крехкото ѝ като на врабче тяло; сънят я обхващаше — дълбоко, още по-дълбоко, най-дълбоко.

А децата ѝ и техните деца не можеха да повярват, че с тази тъй приста, с тази най-спокойна постъпка на света ще предизвика такива страхове и тревоги.

— Прабабо, чуй ме... това просто не е честно. Къщата ще се разпадне без теб. Трябваше да ни предупредиш поне година по-рано!

Прабаба отвори едното си око. Деветдесет години спокойно гледаха лекарите като прашен призрак от таванския прозорец на бързо опразнваща се къща.

— Том...?

Момчето бе пратено да се приближи до шепнещото легло.

— Том — рече тя тихо, сякаш много отдалеч. — В Южните морета в живота на всеки мъж идва ден, когато той разбира, че трябва да се прости с приятелите си и да отплava. И той го прави, и това е съвсем естествено — просто му е дошло времето. Същото е и днес. Понякога съм точно като теб — и ти оставаш на съботните прожекции до девет вечерта, докато не пратим татко ти да те прибере. Том, когато същите каубои започнат да стрелят по същите индианци на същия планински връх, по-добре е да станеш от мястото си и да тръгнеш към изхода, без да съжаляваш и без да се обръща назад. Ето и аз си отивам, докато съм все още щастлива и доволна.

Следващият привикан бе Дъглас.

— Бабо, а кой ще покрие покрива следващата пролет?

Откакто съществуват календари, всеки април от покрива се чуваше чукане като на кълвачи. Но не бяха кълвачи, а прабаба, успяла някак да се качи там, високо в небето, пееща, забиваща гвоздеи, подменяща плочки.

— Дъглас — прошепна тя, — никога не позволявай на някого да нарежда плочките, ако не му доставя удоволствие.

— Да, госпожо.

— Като дойде април, огледай се и попитай: „Кой иска да поправи покрива?“ И чието лице грейне, този човек ти трябва, Дъглас. Защото горе от покрива виждаш целия град, и той продължава към полята, а те към края на света, и виждаш как блести реката, и утринното езеро, и птиците в дърветата под теб, и усещаш най-хубавия вятър около себе си. Само едно от тези неща е достатъчно, за да накара човек да се качи и на ветропоказателя в някой пролетен изгрев. Това е силен час, дадеш ли му и половин шанс...

Гласът ѝ постепенно затихна.

Дъглас плачеше.

Тя отново се събуди.

— Е, това пък защо го правиш?

— Защото утре няма да те има.

Тя обърна едно малко огледалце от себе си към момчето. Дъглас погледна отражението си, после нея.

— Утре сутринта ще стана в седем и ще се измия зад ушите — каза тя. — Ще изтичам до църквата с Чарли Удман; ще си направя пикник в Илектрик Парк; ще плувам, ще тичам боса, ще падам от дървета, ще дъвча ментова дъвка... Дъглас, Дъглас, засрами се! Режеш ли си ноктите?

— Да, госпожо.

— И не викаш, когато тялото ти се преражда на всеки седем години, когато старите клетки умират и се добавят нови към пръстите и сърцето ти. Нямаш нищо против това, нали?

— Не, госпожо.

— Е, помисли тогава, момче. Само глупак ще тръгне да си пази изрязаните нокти. Някога да си виждал змия да се мъчи да запази старата си кожа? Точно това има днес в това легло — изрязани нокти и стара змийска кожа. Само да духнеш по-силно — и ще се разлетя на люспи. Важна съм не аз, която лежа тук, а онази, която седи на края на

леглото и ме гледа, и другата, която е долу и приготвя вечерята, лежи под колата в гаража или чете в библиотеката. Всички нови части, те имат значение. Аз не умирам днес. Ще остана още дълго тук. След хиляда години цяло градско население от моите потомци ще яде кисели ябълки в сенките на евкалиптите. Това е отговорът ми на всеки, който задава умни въпроси! А сега по-бързо, повикай останалите!

Накрая цялото семейство се събра в стаята, сякаш изпращаха някого на гарата.

— Е, ето ме — каза прабаба. — Не съм скромна, така че си признавам — радвам се да ви видя всички около леглото ми. Следващата седмица ви чака работа в градината, почистване на килерите и купуване на дрехи за децата. И тъй като онази част от мен, която наричат за по-удобно прабаба, няма да бъде тук, за да се погрижи за всичко това, другите ми части на име чично Бърт, Лио, Том и Дъглас, както и всички останали, ще трябва да се заемат със задачите.

— Да, бабо.

— Утре не искам никакви събирания и шумотевици. Не искам никой да говори разни хубави неща за мен; аз самата си ги казах с цялата си гордост в своето си време. Опитах всяка гозба и изтанцувах всеки танц; остана да опитам само още един пай, да изсвиря само още еднаnota. Не се боя. Искрено съм любопитна. Нищо не смяtam да пропускам, искам да вкуся и от Смъртта. Така че не се беспокойте за мен. А сега си вървете и ме оставете да заспя...

Някъде тихо се затвори врата.

— Така е по-добре.

Останала сама, тя се сгуши удобно в топлата пряспа от лен и вълна, чаршафи и одеяла; цветовете на завивката бяха ярки като някогашните циркови знамена. Лежеше и се чувствуваше съвсем малка и потайна, както през онези утрини преди осемдесет и няколко години, когато се будеше и разгъваше нежните си кости в леглото.

Преди много време ми се присъни сън, помисли си тя. И му се наслаждавах толкова много, когато някой ме събуди, и това бе в деня, когато се родих. А сега? Сега, да видим... Мислите ѝ се понесоха в миналото. Къде съм аз? Деветдесет години... Как отново да подхвани нишката и шарката на онзи изгубен сън? Протегна мъничката си ръка. *Ето...* Да, точно така. Усмихна се. Дълбоко в топлата пряспа обърна главата си на възглавницата. Така е по-добре. Да, сега отново се

оформяше в ума й, тихо и спокойно, като море край безкраен свеж бряг. Сега остави стария сън да я докосне и да я понесе над почти забравеното легло.

Долу, помисли си тя, полират среброто, тършуват из мазето и чистят прахта в коридорите. Чуваше как животът кипи из цялата къща.

— Всичко е наред — прошелна прабаба и сънят я пое. — Така и трябва да бъде, както и всичко друго.

И морето я понесе надалеч от брега.

ЕКЗОРЦИЗЪМ

Излезе от банята, като слагаше йод на пръста си — здравата се бе подредила, докато си режеше парче кокосова торта. Точно тогава пощальонът изкачи стъпалата на верандата, отвори и влезе. Вратата се затръшна след него. Елмира Браун подскочи на една педя над земята.

— Сам! — извика тя. Размаха намазания си пръст, за да не пари толкова. — Още не мога да свикна, че мъжът ми е пощальон. Изкарваш ми акъла всеки път, като влезеш.

Сам Браун стоеше с наполовина празната си пощенска чанта и се почесваше по главата. Погледна към вратата, сякаш изведнъж в спокойното лятно утро бе паднала мъгла.

— Днес се прибираш по-рано — отбеляза тя.

— Няма да остана — рече той със смутен тон.

— Какво е станало? — Тя отиде до него и го погледна в очите.

— Може би нищо, а може би много неща. Току-що отнесох пощата на Клара Гудуотър нагоре по улицата...

— Клара Гудуотър!

— Стига де, не кипвай. Бяха някакви книги от фирма „Джонсън-Смит“ от Райсин, Уисконсин. Заглавието на едната бе... чакай да се сетя. — Той се намръщи, после лицето му се изглади. — „Албертус Магнус“, точно така. „Одобрени, потвърдени, подходящи и естествени египетски тайни или...“ — Загледа се в тавана, сякаш думите бяха написани там. — „Бяла и черна магия за човек и звяр, разкриващи забраненото познание и загадките на древните философи“!

— Клара Гудуотър ли каза?

— По пътя успях да погледна първите страници, нищонередно. „Скритите тайни на живота, разбулени от известния учен, философ, химик, естественик, психомистик, астролог, алхимик, металург, магьосник, тълкувател на тайните на вълшебниците и магьосничеството, а също и тайни възгледи за множество изкуства и науки — неясни, ясни, практични и така нататък“. Уф! Господи, ама че глава имам. Помня думите, макар и да не схващам смысла им.

Елмира гледаше намазания си с йод пръст, сякаш ѝ бе посочен от някакъв непознат.

— Клара Гудуотър — промърмори тя.

— Докато ѝ ги давах, ме погледна право в очите и рече: „Ето сега няма съмнение. Ще стана първокласна вещица. Ще се сдобия с диплома за нула време. Ще започна бизнес. Ще омагьосвам тълпи и индивиди, стари и млади, големи и малки“. После пак се засмя, забинос в книгата и се прибра.

Елмира се загледа в някаква синина на ръката си, внимателно докосна с език един разклатен зъб.

Затръшна се врата. Том Споулдинг, който бе коленичил в градината на Елмира Браун, погледна нагоре. Беше се скитал из квартала, бе гледал как я карят мравките тук и там и бе намерил един особено добър мравуняк с голям отвор, където имаше всевъзможни яркочервени насекоми — едни сновяха насам-натам, други дърпаха малките си товари — мъртъв скакалец или малкото на някоя птичка. А сега имаше и още нещо — госпожа Браун се олюлява на края на верандата, сякаш току-що е научила, че светът пропада през космоса със скорост шейсет трилиона мили в секунда. Зад нея бе господин Браун, който не знаеше за никакви мили в секунда — а дори и да знаеше, едва ли щеше да обърне внимание.

— Хей, Том! — повика го госпожа Браун. — Нуждая се от морална подкрепа и от еквивалент на кръвта на Агнеша. Ела!

И се втурна на улицата, като мачкаше мравки, ритаشه глухарчета и оставяше с токчетата си дълбоки заострени дупки в цветните лехи.

Том остана още малко на колене, разглеждаше лопатките и гръбнака на госпожа Браун, докато тя изскочи на улицата. Прочете костите — говореха му недвусмислено за мелодрама и приключение — нещо, което обикновено не свързваше с дамите, макар че госпожа Браун имаше следи от пиратски мустак над горната устна. Миг покъсно вървеше редом с нея.

— Госпожо Браун, изглеждате направо бясна!

— Още не си видял какво значи бяс, момче!

— Внимавайте! — извика Том.

Елмира Браун падна право върху едно желязно куче, което спеше на зелената трева.

— Госпожо Браун!

— Ето виждаш ли? — Госпожа Браун седна. — Това е дело на Клара Гудуотър! Магия!

— Магия ли?

— Няма значение, момче. Ето ги стълбите. Тръгни напред и разритай всички невидими нишки. Звънни на вратата, но бързо си дръпни пръста, да не изгори на въглен!

Том не докосна звънеца.

— Клара Гудуотър! — Госпожа Браун натисна звънеца с намазания с йод пръст.

Някъде далеч в прохладните полуутъмни стаи на голямата стара къща звънна и замъкна сребърно звънче.

Том се заслуша. Някъде още по-отдалеч се чу шумолене като от бягаща мишка. В никаква далечна гостна се мярна сянка, може би от развята завеса.

— Здравейте — каза тих глас.

Госпожа Гудуотър ненадейно се показа зад мрежестата врата, свежа като ментов бонбон.

— О, здравейте, Том, Елмира. Какво...

— Не ми вадете душата! Разбрахме, че се каните да ставате квалифицирана вещица!

Госпожа Гудуотър се усмихна.

— Значи мъжът ви е не само пощальон, но и блюстител на закона. Пъхнал си е носа *тук*!

— Не е отварял ничия поща.

— Трябват му десет минути, за да стигне от една къща до друга, защото се смее на пощенски картички и премерва купени по пощата обувки.

— Не е каквото е видял; вие сте му казали за книгите, които сте получили.

— Това беше просто шега. „Ще стана вещица!“ Така казах и затворих вратата! И Сам си плю на петите, сякаш съм метнала мълния по него. На този човек мозъкът му е гладък като билярдна топка.

— Вчера и на други места говорихте за вашите магии...

— Имате предвид Сандвич Клуб...

— В който съвсем нарочно *не бях* поканена.

— Защо така, госпожо. Решихме, че е редовният ви ден за посещение при баба ви.

— Бих могла да я посетя някой друг ден, ако ме бяха поканили някъде.

— Не стана нищо особено — просто си седях на масата пред сандвич с шунка и туршия и казах на глас: „Най-сетне ще получа дипломата си за вещица. Колко години уча!“

— Точно това ми предадоха по телефона!

— Докъде стигна съвременната техника!

— Като се има предвид, че сте председател на дамската ложа Орлови нокти едва ли не от Гражданската война, ще ви го кажа направо. Използвали ли сте през всички тези години магии, за да омагьосате дамите и да печелите изборите?

— Нима сте се съмнявали в това дори за миг, госпожо?

— Утре отново има избори, та искам да знам — наистина ли отново ще се кандидатирате и наистина ли не изпитвате нито капчица срам?

— Да на първия въпрос и не на втория. Вижте какво, купих книгите за едно мое племенниче, Раул. Той е само на десет и във всяка шапка търси зайче. Казах му, че вероятността да намери зайче в шапка е като да намери мозък в главите на някои хора, които бих могла да назова, но той си знае своето. И затова реших да му направя този подарък.

— Не бих ви повярвала дори и на куп Библии да ми се закълнете.

— И въпреки това е самата истина. Обичам да се забавлявам с разни магьосничества. Дамите ей такива очи отвориха, когато започнах да им обяснявам за тъмните си сили. Жалко, че ви нямаше.

— Затова пък ще бъда утре и ще се изправя срещу вас със златен кръст и всички добри сили, които успея да събера — отсече Елмира. — А сега ми кажете какви други магьоснически вехтории имате в дома си.

Госпожа Гудуотър показва една масичка до вратата.

— Купувам разни вълшебни билки. Миришат странно и Раул е щастлив. Ето в онази кесия има седефче, онова е корен от сабиса, а онова там — черно биле. Онова пък е черна сяра, а за това твърдят, че е прах от кости.

— Прах от кости! — Елмира отстъпи назад и ритна Том по глезена. Том изскимтя.

— А това е пелин и листа от папрат, с които можеш да замразяваш пушки и да летиш като прилеп на сън, както се казва в десета глава на тази книжка. Мисля, че е добре подрастващите момчета да си пълнят главите с такива неща. Но доколкото мога да съдя по физиономията ви, вие не вярвате в съществуването на Раул. Добре, ще ви дам адреса му в Спрингфийлд.

— Естествено — изсумтя Елмира. — И още в деня, в който му пиша, ще вземете автобуса до Спрингфийлд, ще идете в пощата да получите писмото и ще ми пишете в отговор с момчешки драскулки. Знам ви!

— Госпожо Браун, кажете си го — искате да станете председател на дамската ложа, нали? Кандидатирате се вече десет години подред. Сама се номинирате. И винаги получавате само *един* глас. Вашия собствен Елмира, ако другите ви искаха, отдавна да са ви избрали. Но доколкото гледам, нещата така и ще си останат. Ето какво ще направим. Утре и аз ще ви номинирам и ще гласувам за вас. Как ви се вижда?

— Е тогава съвсем нищо няма да стане. Миналата година точно по време на изборите се простудих ужасно и не успях да си проведа предизборната кампания. По-миналата година пък си счупих крака. Ама че странно. — Елмира мрачно присви очи към жената зад мрежестата врата. — И това не е всичко. Миналия месец шест пъти си порязвах пръстите, десет пъти си насиних коляното, два пъти паднах от задната веранда — два пъти, представяте ли си! Счупих един прозорец, изпуснах четири чинии и една ваза за доллар и четирийсет и пет от магазина на Биксби. И отсега нататък ще ви търся сметка за всяка изпусната чиния в моя дом и околностите му!

— До Коледа ще съм разорена — каза госпожа Гудуотър. Излезе навън и остави мрежестата врата да хлопне зад нея. — Елмира Браун, на колко сте години?

— Сигурно го имате записано в някоя от черните ви книги. На трийсет и пет!

— Е, значи трийсет и пет години живот... — Госпожа Гудуотър сви устни и примигна, пресмяташе. — Това е около дванайсет хиляди седемстотин седемдесет и пет дни, или ако ги смятаме по три на ден, дванайсет хиляди и нещо суматохи, дванайсет хиляди разправии и още

толкова бедствия. Доста богат живот живеете, Елмира! Дайте да ви стисна ръката!

— Махайте се! — отблъсна я Елмира.

— Вие, госпожо, сте едва втората по несръчност жена в Грийн Таун, Илинойс. Не можете да седнете, без столът да се свие под вас като акордеон. Не можете да станете, без да настъпите котката. Не можете да излезете на полянка, без да паднете в кладенец. Вашият живот е един дълъг упадък, Елмира Алис Браун. Защо не си го признавете?

— Неприятностите ми не се дължат на несръчността ми, а на това, че се намирате на миля от мен, когато изпускам тенджера с фасул или си пъхам пръста в контакта.

— Госпожо, в град като този *всеки* се намира на миля от всеки друг.

— Значи признавате, че сте били наоколо?

— Да, признавам, че съм се родила тук, но в момента какво ли не бих дала да се бях родила в Кеноша или Сион. Елмира, идете при зъболекаря си да види какво може да направи със змийския ви език.

— О! — възклика Елмира. — Ох, леле, ох!

— Наистина прекалихте. До този момент не се интересувах от магьосничество, но май ще се заема. Я чуйте! Невидима сте. Докато стояхте и се разправяхте, аз ви омагьосах. Сега изобщо не се виждате.

— Не сте!

— Разбира се — призна вещицата, — аз *никога* не съм ви забелязвала, госпожо.

Елмира измъкна джобното си огледало.

— Ето ме!

Вгледа се по- внимателно и ахна. Посегна, сякаш към струните на арфа, и отскубна един косъм. Повдигна го като Веществено доказателство номер едно. — Никога досега не съм имала бели косми!

Вещицата се усмихна очарователно.

— Сложете го в буркан застояла вода и до утре ще се превърне в земен червей. Елмира, няма ли да се погледнете най-сетне? През всички тези години обвинявате другите за собствените си нескопосани крака и леви ръце! Някога да сте чела Шекспир? Той има малки сценични указания — *вълнение и суматоха*. Ето това сте вие, Елмира. Вълнения и суматоха! А сега се махайте оттук, преди да съм ви

направила цицини на главата и да ви предизвикам газове нощем!
Марш!

Размаха ръце във въздуха, сякаш Елмира бе някакъв облак.

— Господи, ама че мухи има това лято!

Влезе и сложи райбера.

— Дотук бяхме, госпожо Гудуотър — каза Елмира и скръсти ръце. — Ще ви дам една последна възможност. Оттеглете кандидатурата си за председател на ложата или се изправете лице в лице с мен и гледайте как ще ви отнема поста с честна борба. Ще доведа Том с мен. Невинно и добро момче. А невинността и добротата ще победят утре.

— Не ме смятайте за толкова невинен, госпожо Браун — обади се момчето. — Мама казва...

— Мълквай, Том! Щом съм казала, значи си добър! Ти ще бъдеш дясната ми ръка, момче.

— Да, госпожо.

— Разбира се — продължи Елмира, — стига да преживея тази нощ. Тази дама ще ми прави восъчни кукли и ще забива ръждиви игли в сърцата им. Том, ако утре по изгрев намериш в леглото ми голяма съсухрена смокиня, ще знаеш кой е виновен. И гледай как госпожа Гудуотър ще бъде председател, докато не навърши сто деветдесет и пет.

— Хайде и вие, госпожо — рече госпожа Гудуотър. — Та аз *сега* съм на триста и пет. Навремето ме наричаха ТЯ. — Насочи пръст към улицата. — Абраcadabra-зимити-ЗАМ! Е, какво ще кажете?

Елмира избяга от верандата.

— Утре ще се видим! — викна тя.

— До утре тогава — рече госпожа Гудуотър.

Том сви рамене и последва Елмира, като риташе мравки.

Елмира пресече тичешком пред един гараж и изкреша.

— Госпожо Браун! — извика Том.

От гаража на заден ход излизаше кола. Мина право през десния палец на Елмира.

През нощта кракът я болеше. Тя стана, слезе в кухнята, хапна малко студено пиле и си направи спретнат и точен списък. Първо, болежките от миналата година. Три простуди, четири леки стомашни

проблема, едно подуване, артрит, лумбаго, нещо като подагра, силна бронхиална кашлица, наченки на астма, петна по ръцете, възпаление на ухoto, от което се клатушкаше като пияна няколко дни, болки в гърба, главоболие и гадене. Разходи за лекарства — *деветдесет и осем долара и седемдесет и осем цента*.

Второ, потрошението неща в къщата за изминалите дванадесет месеца: две лампи, шест вази, десет чинии, един супник, два прозореца, един стол, една възглавница на дивана, шест чаши и една призма от кристалния полилей. Обща сума — *дванайсет долара и десет цента*.

Трето, страданията й през тази нощ. Пръстът, през който бе минал автомобилът, я болеше. Раздръзнат стомах. Схванат гръб, туптящи крака. Очи като горещи топчета памук. Език, сякаш близал кърпа за прах. В ушите й звънеше. Цена? Тръгна към леглото, пресмяташе.

Десет хиляди долара за личните ѝ страдания.

— Опитай да уредиш това извън съда — каза си полугласно.

— А? — обади се в просъници мъжът ѝ.

Тя легна.

— Просто отказвам да умра.

— Какво?

— Няма да умра! — отсече тя, вперила поглед в тавана.

— Винаги съм го казвал — каза мъжът ѝ и отново захърка.

На сутринта госпожа Елмира Браун стана рано и отиде в библиотеката, оттам мина през аптеката и се прибра. Мъжът ѝ Сам се върна по обед с празна чанта и я завари да забърква всякачви химикали.

— Обядът е в хладилника — каза Елмира, бъркаше някаква зеленикова каша в голяма чаша.

— Боже мили, какво е това? — попита съпругът ѝ. — Прилича ми на млечен шейк, оставен на слънце за четиридесет години. Май и плесен си има.

— Против магията трябва да използваш магия.

— Да не мислиш да *изпиеш това*?

— Точно преди да отида в ложа Орлови нокти за голямото представление.

Самюъл Браун помириса буламача.

— Ще те посъветвам нещо. Първо се качи по стълбите и *после* го пий. Какво има вътре?

— Сняг от ангелски криле... е, въщност е ментол, за да охлади адските пламъци, които те изгарят, така пише в книгата от библиотеката. Сок от свежо откъснато грозде, за да бъдат мислите ясни пред тъмните видения. Червен ревен, винен камък, бяла захар, белтък, изворна вода и пъпки детелина, със силата на земята в тях. Ох, мога да продължавам цял ден. Има го в списъка, добро против зло, бяло срещу черно. Ще победя!

— И още как — каза мъжът й. — Въпросът е дали ще го разбереш?

— Мисли си хубави неща. Отивам да взема Том за талисман.

— Горкото момче. Невинно, както казваш, а ще бъде разкъсано член по член в изборния ден на ложа Орлови нокти!

— Нищо няма да му стане. — Елмира прибра бълбукация буламач в кутия от овесена каша, затвори капака и излезе, без да закачи роклята си някъде или да скъса чорапите си за деветдесет и осем цента. Осъзна това и без произшествия стигна до дома на Том, който я чакаше с белия си летен костюм, както му бе поръчано.

— Пфу! — смръщи се Том. — Какво има в тая кутия?

— Съдба — отвърна Елмира.

— Надявам се — рече Том и тръгна на две крачки пред нея.

Дамска ложа Орлови нокти бе пълна с дами, които се гледаха в огледалца, опъваха поли и се питаха една друга дали комбинезоните им не се виждат под роклите.

В един часа госпожа Елмира Браун се изкачи по стълбите заедно с момче в бели дрехи. Момчето си бе запушило носа и затворило едното око, така че не виждаше добре къде ходи. Госпожа Браун огледа присъстващите, после кутията, отвори капака ѝ, погледна вътре, ахна и я затвори, без да изпие нито капка от буламача. Тръгна през залата, а след нея тръгна шумолене като от тафта — всички дами шепнеха зад гърба ѝ.

Седна заедно с Том. Горкото момче изглеждаше по-нешастно от всеки друг път. Отвореното му око огледа дамското събиране и се

затвори само. Елмира отново извади кутията и бавно изпи съдържанието ѝ.

В един и половина председателят госпожа Гудуотър удари с чукчето и всички с изключение на две дузини дами мълкнаха.

— Дами — обърна се тя към лятното море коприна и дантели, белязано тук-там с бяло и сиво, — време е за избори. Но преди да започнем, мисля, че трябва да дам думата на госпожа Елмира Браун, съпруга на нашия виден графолог...

Лек смях премина през залата.

Елмира сръга два пъти Том в ребрата.

— Какво е графолог?

— Не знам — яростно прошепна Том със стиснати очи и усети как лакътят го ръгна още веднъж в тъмното.

— ... съпруга, както казах, на нашия виден експерт по почерци Самюъл Браун... (още смях) ...от Пощенска служба — продължи госпожа Гудуотър. — Госпожа Браун иска да сподели с нас някои свои виждания. Госпожо Браун?

Елмира стана. Сгъваемият ѝ стол се обърна и се затвори като мечи капан. Тя подскочи и се опита да запази равновесие, като изиграе няколко стъпки степ.

— Имам много неща за казване — рече тя.

Държеше празната кутия от овесена каша и Библията в една ръка. С другата сграбчи Том и тръгна към подиума; по пътя закачи няколко лакътя и им измърмори: „Гледайте къде ходите!“ и „Повнимателно!“ Накрая стигна целта си, обърна се и събори чашата с вода от масата. Изгледа свирепо госпожа Гудуотър и я остави да изtrie мокрото с мъничката си носна кърпичка. После тържествувашо извади празната чаша от кутията и я показва на госпожа Гудуотър.

— Знаете ли какво е това? — прошепна тя. — Сега е вътре в мен, госпожо. Около мен има вълшебен кръг. Никакъв нож не ще се промъкне през него, никаква брадва не ще го разкъса.

Дамите си приказваха и не я чуха.

Госпожа Гудуотър кимна, вдигна ръце и въдвори тишина.

Елмира стисна здраво ръката на Том. Той трепна, без да отваря очи.

— Дами — каза Елмира, — съчувствам ви. Зная през какво сте минали през последните десет години. Зная защо гласувахте все за

госпожа Гудуотър. Имате да храните момчета, момичета и мъже. Трябва да се вместите в бюджета си. Не можете да си позволите млякото ви да вкисне, хлябът да не бухне или тортите ви да станат на нищо. Не искате за три седмици домът ви да бъде сполетян от заушка, варицела и коклюш. Не искате съпругът ви да катастрофира или да го удари високото напрежение извън града. Но сега с всичко това е свършено. Вече можете да дишате спокойно. Няма да има вече изгаряния или болки в гърба, защото ви нося доброто слово и ще изгоним бесовете от вещицата, която си имаме!

Всички се заоглеждаха, но не видяха никаква вещица.

— Имам предвид *председателката*! — викна Елмира.

— *Мен!* — Госпожа Гудуотър махна на всички.

— Днес — задъхано продължи Елмира, като се подпираше на масата, за да не падне, — днес ходих в библиотеката. Потърсих противодействия. Как да се отървем от хора, които се възползват от другите, как да прогоним вещиците веднъж завинаги. И намерих начин да се борим за правата си. Усещам как силата се надига в мен. В мен сега е магията на всякакви добри корени и вещества. В мен... — Тя мълкна и се олюя. Примигна веднъж. — В мен има винен камък и... бели миши уши и мляко, заквасено на лунна светлина, и... — Отново мълкна и се замисли за момент. Затвори уста, някъде дълбоко в нея се надигна мъничък звук, тръгна нагоре и си намери път през стиснатите ѝ устни. Тя затвори очи за момент, за да види къде е силата ѝ.

— Госпожо Браун, добре ли сте? — попита госпожа Гудуотър.

— Чувствам се отлично! — бавно рече госпожа Браун. —

Добавих стрити моркови, тънко нарязан корен на магданоз, хвойна...

Отново замълча, сякаш някакъв вътрешен глас ѝ бе казал СТОП. Огледа обърнатите към нея лица.

Забеляза, че помещението започва да се върти бавно, първо отляво надясно, после отдясно наляво.

— Корени на розмарин и цвят от лютиче... — доста глухо рече тя. Пусна ръката на Том. Той отвори едно око и я погледна.

— Дафинов лист, друмниче...

— Май е по-добре да седнете — каза госпожа Гудуотър.

Една дама стана и отвори прозореца.

— Сух бетел, лавандула и семки от киселица — каза госпожа Браун и спря. — Хайде по-бързо, да гласуваме. Всяка да даде гласа си.

Аз ще преброявам.

— Не е нужно да се бърза, Елмира — каза госпожа Гудуотър.

— Напротив, нужно е. — Елмира треперливо си пое дъх. — Запомнете, дами, стига толкова страх. Постъпете така, както винаги сте желали. Гласувайте за мен и... — Помещението отново се движеше, този път нагоре-надолу. — Честно управление. Нека всички, които са за госпожа Гудуотър, да кажат: „Да“.

— Да — рече цялата зала.

— Всички, които са за госпожа Елмира Браун? — със слаб глас каза Елмира.

Прегълътна.

След кратко мълчание се обади:

— Да.

Гледаше поразена помещението.

Мълчанието изпълни залата от край до край. В тази тишина госпожа Елмира Браун издаде грачещ звук. Хвана се за гърлото. Обърна се и погледна с мътен поглед госпожа Гудуотър, която преспокойно извади от чантичката си восьчна кукла с дузина ръждиви карфици.

— Том — каза Елмира, — заведи ме до дамската тоалетна.

— Да, госпожо.

Тръгнаха, ускориха крачка, накрая се затичаха. Елмира тичаше напред през тълпата, по пътеката... Стигна вратата и зави наляво.

— Не, Елмира, надясно, надясно! — викна госпожа Гудуотър.

Елмира зави наляво и изчезна.

Чу се грохот, сякаш някой пускаше въглища в шахта.

— Елмира!

Дамите се разтичаха като момичешки баскетболен отбор и започнаха да си викат една на друга.

Единствено госпожа Гудуотър се движеше по права линия.

Откри Том загледан в стълбището, вкопчил се в перилата.

— Четиридесет стъпала! — изстена той. — До долу има цели четиридесет стъпала!

Дълги години и месеци след това се разказваше как Елмира Браун като някакъв отчаян алкохолик е взела тези стъпала, без да пропусне нито едно по дългия си път надолу. Казваха, че когато

започнала да пада и било толкова зле, че изгубила съзнание и от това костите ѝ станали като гумени, така че се търкаляла, вместо да отскача. Накрая се стоварила долу и само мигала; чувствала се по-добре, тъй като по пътя изхвърлила голяма част от онова, от което и било призляло. Вярно, била доста добре подредена и приличала на татуирана. И въпреки това нямала нито една счупена кост, нито една навехната китка или глезен. Три дни си държала главата странно и въртеше очи, вместо да се обръща. Важното обаче било, че госпожа Гудуотър се озовала веднага долу, взела главата на Елмира в скута си и заронила сълзи, докато дамите истерично се събириали около тях.

— Елмира, обещавам, кълна се, само да оживееш, само да не умреш... Елмира, чуй ме! Отсега нататък ще използвам магията само за добро. Никаква черна магия, вече ще има само бяла. До края на живота си, ако зависи от мен, никога вече няма да се спъваш в железни изтрявалки, да си порязваш пръстите или да падаш по стълби! Рай, Елмира, обещавам ти рай! Само не умирай! Ето виж, вадя карфиците от куклата! Елмира, кажи нещо! Кажи нещо и седни! И ела горе за нови избори. Обещавам, че ще те провъзгласим за председател на ложата, нали, дами?

При това всички дами заплакали толкова силно, че трябвало да се подпират една на друга, за да не паднат.

Стоящият горе Том решил, че оплакват покойница.

Бил на половината път надолу, когато се сблъскал с дамите. Изглеждали така, сякаш току-що край тях е гръмнал динамит.

— Направи път, момче!

Първа вървяла госпожа Гудуотър, смеела се и плачела.

След нея била госпожа Елмира Браун и правела същото.

Следвали всички сто двадесет и три дами от ложата, без сами да знаят дали се връщат от погребение, или отиват на бал.

Том ги изглеждал и поклатил глава.

— Вече нямат нужда от мен — казал. — Абсолютно никаква нужда.

Затова тихичко слязъл надолу, преди да са забелязали липсата му, като през цялото време не пускал парапета.

МАШИНАТА ЗА ЩАСТИЕ

В неделя сутринта Лио Ауфман вървеше бавно из гаража, сякаш очакваше някоя дъска, жица, чук или гаечен ключ да скочи и да закреши: „Почни оттук!“ Но нищо не подскочи, нищо не крещеше, че иска да бъде в началото.

Каква трябва да бъде Машината за щастие? Може би нещо, което можеш да носиш в джоба си?

Или пък нещо, което носи самия теб в собствения си джоб?

— Едно обаче е абсолютно *сигурно* — рече той на глас. — Трябва да бъде ярка!

Постави кутия оранжева боя в средата на работната маса, взе един речник и тръгна към къщата.

— Лена? — Погледна в речника. — Чувстваш ли се „доволна, задоволена, радостна, възхитена“? Чувстваш ли се „късметлийка“? Смяташ ли, че нещата вървят „успешно и подходящо“ за теб?

Лена спря да реже зеленчуците и затвори очи.

— Прочети отново първото, моля.

Той затвори речника.

— Какво толкова съм направил, че трябва мислиш цял час, преди да ми отговориш? Попитах те за просто да или не? Значи не си „доволна, задоволена и радостна“, така ли?

— Кравите са „задоволени“, бебетата и старците, каращи второ детство, са „възхитени“, Бог да им е на помощ — рече тя. — Що се касае до „радостна“... Виж ме само как се смея, докато търкам мивката...

Той се вгледа по- внимателно в нея и лицето му се отпусна.

— Лена, вярно е. Мъжете никога нищо не оценяват. Може би следващия месец ще се измъкнем.

— Не се оплаквам! — викна тя. — Не съм аз онази, която идва със списък и казва: „Покажи си езика“. Лио, питаш ли какво кара сърцето ти да бие цяла нощ? Не! Утре ще попиташи: „Какво е брак?“ Кой знае, Лио? Не питай. Хора, които мислят така, които постоянно се

питат как стават нещата, какво е това или онova, падат от трапеца в цирка или се задушават, защото се чудят как точно работят мускулите в гърлото. Яж, спи, дишай, Лио, и престани да ме зяпаш, сякаш ме виждаш за първи път!

Лена Ауфман замръзна. Подуши въздуха.

— Ох, Господи, виж какво направи!

Бързо отвори вратата на фурната. Кухнята се изпълни с дим.

— Щастие! — изплака тя. — И заради него е първата ни разправия от половин година! Щастие, и за първи път от двайсет години за вечеря ще има въглени вместо хляб!

Когато димът се разсея, от Лио Ауфман нямаше и следа.

Страховитото дрънчене, сблъсъкът на човек и вдъхновение, разхвърлянето на метал, дърво, чукове, пирони, линеали и отвертки продължи много дни. Понякога победеният Лио Ауфман се скиташе из улиците, нервен и неспокоен, рязко вдигаше глава и при най-малкия намек за далечен смях, слушаше шагите на децата, гледаше какво ги кара да се усмихнат. Вечер седеше по пълните веранди на съседите, слушаше как старите теглят и претеглят живота и при всяка експлозия на радост се оживяваше като генерал, виждащ разгромените тъмни сили и успеха на стратегията си. На път към дома тържествуваше, докато не се озоваваше в гаража с мъртвите инструменти и неодушевено дърво. Тогава светналото му лице помръкваше и пребледняваше и в опита си да прикрие чувството си за провал той започваше да бълска и чука части от машината, сякаш те му бяха виновни. Накрая творението му започна да придобива форма и след десет дни и нощи, треперещ от изтощение, изцяло отдален, полумъртъв от глад, препъваш се и приличаш на ударен от мълния, Лио Ауфман замаяно влезе в дома си.

Децата си крещяха ужасно едно на друго, но веднага мълкнаха, сякаш Червената смърт бе влязла с биенето на часовника.

— Машината за щастие — изхриптя Лио Ауфман — е готова.

— Лио Ауфман е отслабнал седем кила — каза жена му. — Вече две седмици не е говорил с децата си, те са изнервени и се бият! Жена му също е нервна, качила е пет кила, трябват ѝ нови дрехи, виж! Да, разбира се — машината е готова. А щастливи ли сме? Кой може да каже? Лио, остави го тоя часовник, който си тръгнал да правиш. На

нито една кукувица няма да е по мярка! Човек не е бил създаден да бърника в такива неща. Не, не е противно на Бог, но със сигурност изглежда, че е само във вреда на Лио Ауфман. Още една седмица и ще го погребем в собствената му машина!

Но Лио Ауфман бе прекалено зает да гледа как подът бързо се изправя към него.

Колко интересно, помисли си той, докато лежеше на земята.

Докато някой три пъти изкрешя нещо по адрес на Машината за щастие, тъмнината го обгърна с огромно намигване.

Първото нещо, което видя на следващата сутрин, бяха десетки птици, които се носеха из въздуха като разноцветни камъчета, хвърлени в невероятно бистър поток, и тихо отекваха в ламаринения покрив на гаража.

Кучета от всякакви породи тихичко се вмъкваха едно по едно в двора и с тихо скимтене надничаха през вратата; четири момчета, две момичета и няколко възрастни се поколебаха на алеята, след което спряха под черешите.

Лио Ауфман се заслуша. Знаеше какво е онова, което е привикало всички в двора.

Звукът на Машината за щастие.

Беше като онзи, който можеш да чуеш от кухнята на великанка в летен ден. Имаше всевъзможно бръмчене, високо и ниско, постоянно и променливо. Сякаш златни пчели колкото чаши за чай готвеха фантастични храни. Великанката пък доволно си тананика под нос и отива до вратата, огромна като цялото лято, лицето ѝ — огромна луна с цвета на праскова, гледаща спокойно към усмихващи се кучета, златокоси момчета и побелели старци.

— Чакай малко — каза на глас Лио. — Та аз още не съм включвал машината! Сол!

Сол, който стоеше долу на двора, вдигна глава.

— Сол, ти ли я включи?

— Та нали преди половин час ми каза да я загрея!

— Добре, Сол. Забравих. Още не съм се събудил. — И се отпусна обратно в леглото.

Жена му му донесе закуска и спря край прозореца, загледана долу.

— Кажи ми — тихо рече тя. — Ако тази машина е каквото казваш, не би ли трябвало да знае как да прави бебета някъде в себе си? Може ли да прави от седемдесетгодишни старци двадесетгодишни младежи? А и как ли изглежда смъртта, когато се криеш вътре с цялото това щастие?

— Крия се!?

— Ако беше умрял от преумора, какво трябваше да правя днес — да вляза в онази кутия и да съм щастлива ли? И кажи ми също, Лио, как върви животът ти? Знаеш как стоят нещата у дома. Децата стават в седем сутринта, закуска; всички изчезвате до осем и половина и оставам само аз да пера, да готвя, да кърпя чорапи, да копая градината, да тичам до магазина или да полирям среброто. Кой се оплаква? Просто ти напомням как вървят нещата в дома ни, Лио, какво има в него! И сега ми отговори — как ще събереш всички тези неща в една машина?

— Тя не е построена по този начин!

— Съжалявам. В такъв случай няма да ми остане време да я погледна.

Целуна го по бузата и излезе, а той лежеше и вдишваше вятыра, който се носеше от скритата машина долу, богат с аромата на онези печени кестени, които се продават есен по улиците на Париж, на които никога не бе стъпвал...

Една котка се промъкна невидимо край хипнотизираните кучета и момчета и замърка срещу вратата на гаража, на звука на снежнобелите вълни, ритмично разбиващи се върху далечен плаж.

Утре, помисли си Лио Ауфман. Утре ще изпробвам машината. Всички заедно.

Отвори очи късно през нощта. Знаеше, че нещо го е събудило. Някъде далеч в друга стая чу плач.

— Сол? — прошепна той и стана от леглото.

Сол плачеше в стаята си, наврял лице във възглавницата.

— Не... не... — хлипаше той. — Свърши... свърши...

— Сол, кошмар ли си имал? Разважи ми, синко.

Но момчето продължи да плаче.

И както седеше на леглото му, Лио Ауфман внезапно реши да погледне през прозореца. Вратата на гаража беше отворена.

Настръхна.

Когато подсмърчащият Сол отново се унесе в неспокоен сън, баща му слезе долу, отиде при гаража и със затаен дъх протегна ръка.

В прохладната нощ металът на Машината за щастие бе прекалено горещ, за да може да се докосне.

Ясна работа, помисли си той. Сол е идвал тук през нощта.

Защо? Нима е нещастен и се нуждае от машината? Не, щастлив е, просто иска да запази щастието си завинаги. Можеш ли да обвиняваш момче, което е достатъчно умно, за да знае мястото си и да се опитва да го отстоява? Не! И все пак...

Внезапно нещо бяло полетя от прозореца на Сол. Сърцето на Лио Ауфман прескочи няколко удара и заби бясно. Едва после разбра, че вятърът е развял завесата. Но му се стори, че от стаята излита нещо нежно и трепетно, като душата на момчето. И Лио Ауфман вдигна ръце, сякаш за да я хване и да я напъха обратно в спящата къща.

Изстинал, треперещ, той се върна в стаята на Сол, хвана развиващата се завеса и затвори плътно прозореца, за да не може бледото нещо отново да отлети. После приседна на леглото и постави ръка върху гърба на момчето.

— „Разказ за двата града“? Моя. „Старият антикварен магазин“? Ха, това със сигурност е на Лио Ауфман. „Големите надежди“? Тази беше моя. Но нека отсега нататък да е негова!

— Какво е това? — попита влезлият Лио Ауфман.

— Това — рече жена му — е подялба на общото имущество! Когато един баща изкарва акъла на сина си посред нощ, значи е време нещата да се делят на две! Махни се от пътя ми, господин Студен дом, Стар антикварен магазин. Във всички тези книги няма нито един луд учен като Лио Ауфман, нито един!

— Напускаш, без дори да си опитала машината! — запротестира той. — Опитай я поне веднъж! Веднага ще си разопаковаш багажа и ще останеш!

— „Том Суифт и неговият електрически аниhilатор“ — чия е тази? — попита тя. — Трябва ли да *позная*?

И изсумтя, и му подаде книгата.

Привечер всички книги, чинии, дрехи и бельо бяха събрани — едно тук, едно там, четири тук, четири там, десет тук, десет там. Замаяна от броенето, Лена Ауфман трябваше да седне.

— Добре — изпъшка тя. — Преди да си тръгна, Лио, докажи ми, че не ти си виновникът за кошмарите на невинните ти синове!

Лио Ауфман мълчаливо изведе жена си в здрача. Тя застана пред високата осем стъпки оранжева кутия.

— Това ли е *щастието*? — попита тя. — Кое копче трябва да натисна, за да стана преизпълнена с радост, благодарна, задоволена и много признателна?

Децата се бяха събрали около тях.

— Мамо, недей! — възклика Сол.

— Трябва да знам за какво крещя, Сол. — Тя влезе в машината, настани се и погледна съпруга си, поклати глава. — Не аз имам нужда от това, а ти с разбитите си нерви и навика да викаш за щяло и нещяло.

Лио затвори вратата и викна на невидимата си жена:

— Натисни копчето!

Чу се щракане. Машината трепна леко, като някакво огромно спящо куче.

— Татко! — обади се разтревоженият Сол.

— Чуйте! — рече Лио Ауфман.

Отначало нямаше нищо, само вибрирането на машината от въртенето на разни тайнствени зъбци и колелца.

— Мама добре ли е? — попита Наоми.

— Добре ли? Отлично е! Ето сега... ето!

От машината се чуха възклици на Лена Ауфман.

— О!... Ax!... Леле!... Париж! — И малко по-късно: — Лондон!

А ето го Рим! Пирамидите! Сфинксът!

— Сфинксът, чувате ли, деца? — прошепна Лио Ауфман и се разсмя.

— Парфюм! — изненадано извика Лена Ауфман.

Някъде грамофон тихо засвири „Синият Дунав“.

— Музика! Танцувам!

— Само си *мисли*, че танцува — сподели със света Лио Ауфман.

— Изумително! — възклика невидимата жена.

Лио Ауфман се изчерви.

— Каква съпричастна съпруга.

И тогава Лена Ауфман заплака в Машината за щастие.

Усмивката на изобретателя изчезна.

— Тя плаче — каза Наоми.

— Не може да бъде!

— Наистина плаче — потвърди Сол.

— Тя просто не може да плаче! — Като примигваше изненадано, Лио Ауфман долепи ухо до машината. — Но... да... като бебе...

Отвори вратата.

— Чакай. — Жена му седеше и по бузите ѝ се стичаха сълзи. —

Остави ме да довърша. — И поплака още малко.

Поразеният Лио Ауфман се обърна към машината.

— О, това е най-тъжното нещо на света! — изплака жена му. — Чувствам се ужасно, отвратително... — Излезе навън. — Отначало беше Париж...

— Че какво му е лошото на Париж?

— Не съм си и помисляла, че някога в живота си ще посетя Париж. А сега ме накара да си мисля за него. Париж! Изведнъж ми се прииска да съм в Париж, а знам, че не съм!

— Машината е почти толкова добра...

— Не. Седях вътре в нея и знаех. Знаех, че не е истина!

— Спри да плачеш.

Тя го погледна с големите си тъмни очи, пълни със сълзи.

— Накара ме да танцувам. Не сме танцуvali от двайсет години.

— Утрe вечер ще те заведа на танци!

— Не, не! Не е важно, *не би трябвало* да е важно. Но твоята машина твърди, че е! И аз вярвам! Ще ми мине, Лио, само да се наплача.

— Какво друго?

— Какво друго ли? Машината казва: ти си млада. А аз не съм. Тя все лъже, тази *Машина за тъга*!

— Защо за тъга?

Жена му вече се бе поуспокоила.

— Лио, грешката ти е, че си забравил — някога, рано или късно, всички трябва да излезем от това нещо и да се върнем при мръсните чинии и неоправените легла. Докато си там вътре, ясно — залезът продължава едва ли не вечно, въздухът ухае прекрасно, температурата е чудесна. Всички неща, които искаш да продължават и продължават.

А навън децата чакат обяда си, трябва да се шият копчета. А и да бъдем честни, Лио — колко дълго можеш да гледаш един залез? И кой би *поискал* залезът да продължава тъй дълго? Кому е притрябвала идеална температура? Трябва ли въздухът винаги да мирише на хубаво? Та нали след известно време никой няма да обръща внимание? По-добре е залез за минута-две. А след това — нещо друго. Хората са така устроени, Лио. Как си могъл да забравиш?

— Нима съм забравил?

— Винаги сме харесвали залезите, защото се случват веднъж дневно и отминават.

— Но, Лена, именно това е тъжното.

— Не. Ако залезът продължаваше и на нас ни писнеше от него, тогава щеше да е наистина тъжно. Така че си направил две неща, които изобщо не е трябало да ги има. Направил си бързите неща да стават бавно. И си докарал в задния ни двор далечни неща, на които не им е тук мястото. Те могат само да ти кажат — не, Лена Ауфман, ти никога няма да пътуваш, *никога* няма да видиш Париж! И *никога* няма да стъпиш в Рим. Но пък аз *винаги* съм го знаела, така че защо е нужно да ми се натяква? По-добре да забравиш и да продължиш нататък, Лио, не съм ли права?

Лио Ауфман се подпрая на машината, за да запази равновесие. С изненада дръпна опарената си ръка.

— И сега какво, Лена?

— Не аз трябва да решавам. Знам само, че докато това нещо стои тук, все ще искам да вляза в него, или пък Сол ще иска, както е направил снощи, и макар да знаем, че е глупаво, ще седим вътре, ще гледаме разни далечни неща, ще плачем всеки път, когато излизаме, и няма вече да сме подходящо семейство за теб.

— Не разбирам как е възможно така да съм оплескал нещата — рече той. — Само да видя дали всичко това е вярно. — Той седна в машината. — Нали няма да си отидете?

Жена му кимна.

— Ще изчакаме, Лио.

Той затвори вратата. Поколеба се в топлата тъмнина, после натисна копчето и тъкмо се отпускаше сред цветове и музика, когато чу някой да креци:

— Пожар, татко! Машината гори!

Някой заблъска по вратата. Лио скочи, удари си главата и падна тъкмо когато вратата поддаде и синовете му го измъкнаха навън. Чу зад себе си приглушена експлозия. Цялото семейство побягна. Лио Ауфман се обърна и ахна.

— Сол, обади се на пожарната!

Лена Ауфман хвана сина им в движение и му каза:

— Изчакай.

Издигнаха се пламъци, последвани от втора пригушена експлозия. Когато машината се запали наистина добре, Лена Ауфман кимна.

— Добре, Сол. Тичай да извикаш пожарната.

Всички се събраха на пожара. Тук бяха дядо Споулдинг, Дъглас, Том, повечето квартиранти, някои старци оттатък дерето и всички деца от шест преки наоколо. Децата на Лио Ауфман стояха отпред, горди от това колко хубаво изглеждат пламъците, изскучащи от покрива на гаража.

Дядо Споулдинг изучаваше дима в небето.

— Лио, това ли е? — тихо попита той. — Твоята Машина за щастие?

— Някоя година ще разбера и ще ти кажа — отвърна Лио Ауфман.

Жена му стоеше в тъмното и гледаше как пожарникарите тичат насам-натам из двора; гаражът рухна с трясък.

— Лио, няма да ти трябва година, за да разбереш — каза тя. — Огледай се. Помисли. Помълчи малко. После ела и ми кажи. Ще съм вътре, ще редя книгите по лавиците и дрехите в гардеробите, ще пригответям вечеря — и без това закъсняваме за вечеря, виж колко късно е станало. Хайде, деца, помогнете на мама.

Когато пожарникарите и съседите си отидоха, Лио Ауфман остана с дядо Споулдинг, Дъглас и Том, мрачно загледан в димящите развалини. Разрови с крак мократа пепел и бавно каза каквото имаше да каже.

— Първото нещо, което научаваш в живота, е, че си глупак. Последното — че си все същият глупак. За един час премислих много неща. И си казах: Лио Ауфман е сляп!... Искате ли да видите

истинската Машина за щастие? Патентована е преди няколко хиляди години и продължава да работи — не винаги безупречно, но все пак работи! Винаги е била тук.

— Но пожарът... — започна Дъглас.

— Да, пожарът, гаражът! Но както каза Лена, не ти е нужна цяла година, за да разбереш — изгорялото в гаража няма значение!

Последваха го по стъпалата на предната веранда.

— Ето — прошепна Лио Ауфман. — Предният прозорец. Само по-тихо, и ще я видите.

Дядо Споулдинг, Дъглас и Том колебливо надникнаха през големия прозорец.

Там, в малките топли кръгове светлина, можеше да се види онова, което искаше да покаже Лио Ауфман. Там седяха Сол и Маршал и играеха шах на малката масичка. В трапезарията Ребека нареждаше приборите. Наоми изрязваше хартиени рокли за кукли. Рут рисуваше с водни бои. Джоузеф пускаше електрическото си влакче. Зад отворената врата на кухнята Лена Ауфман водеше тава печено от изпускащата пара фурна. Всяка ръка, всяка глава, всяка уста извършваше големи или малки движения. През стъклото се чуваха отдалечените им гласове. Някой пееше с тънко гласче. Миришеше на прясно опечен хляб и беше ясно — това е истински хляб, който скоро ще бъде намазан с истинско масло. Всичко бе тук и работеше.

Дядо, Дъглас и Том се обърнаха към Лио Ауфман, който гледаше спокойно през прозореца; по бузите му играеше розова светлинка.

— Разбира се — промърмори той. — Ето я.

И гледаше отначало с тиха тъга, после с удоволствие и накрая със спокойно одобрение как всички части и парченца от къщата се смесват, разбъркват, подреждат, заемат местата си и отново работят равномерно.

— Машината за щастие — каза той. — Машината за щастие.

Миг по-късно вече ги бе оставил сами.

Дядо, Дъглас и Том го видяха как бърника нещо вътре, как прави малка настройка тук, намалява триене там, изцяло погълнат от тази топла, прекрасна, безкрайно фина, завинаги загадъчна и постоянно движеща се машина.

После усмихнати слязоха по стъпалата в свежата лятна нощ.

ОБАЖДАНЕ В МЕКСИКО

А после настъпва онзи ден, когато навсякъде, навсякъде около себе си чуваш как ябълките тупват една по една от дърветата. Отначало е една тук и една там, после стават три, четири, девет и двайсет, докато не започнат да се сипят като дъжд, да трополят като конски копита по меката потъмняваща трева, и ти оставаш последната ябълка на дървото; и чакаш вята да бавно да те освободи от окачалката ти в небето и да започнеш да падаш, надолу и надолу. Много преди да стигнеш земята ще си забравил, че е имало дърво, други ябълки, лято или зелена трева. Ще падаш в мрак...

— Не!

Полковник Фрийли бързо отвори очи и седна изправен в инвалидната си количка. Студената му ръка трескаво затърси телефона. Още бе тук! Притисна го за момент до гърдите си, примигваше.

— Не харесвам този сън — каза на празната стая.

Накрая успя да вдигне слушалката с треперещи пръсти, обади се на телефонистката, даде ѝ номера и зачака, загледан във вратата на спалнята — сякаш всеки момент можеше да нахлуе пороят синове, дъщери, внучи, медицински сестри и лекари и да го лиши от този последен жизненоважен лукс, който позволяваше на угасващите си възприятия. Преди много дни, а може би и години, когато сърцето му сякаш го прободе като кама през ребра и плът, беше чул момчетата долу... имената им, как се казваха? Чарлз, Чарли, Чък, точно така! И Дъглас! И Том! Спомняше си! Викаха го далеч отдолу, но докторът бе затворил под носовете им и момчетата си бяха отишли. Не бива да се вълнувате, каза докторът. Никакви посетители, в никакъв случай, никакви посетители. И той чу как момчетата пресичаха улицата, видя ги, махна им с ръка. И те му махнаха в отговор. „Полковник... Полковник...“ И ето го сега сам с това сърце като малка сива жаба, тупкащо слабо от време на време в гърдите му — ту тук, ту там.

— Полковник Фрийли — обади се телефонистката. — Говорете.
Мексико Сити. Ериксън три осем девет девет.

- Bueno — разнесе се далечен, но безкрайно ясен глас.
- Хорхе! — възклика старецът.
- Сеньор Фрийли! Пак ли? Това струва пари!
- Нека струва! Знаеш какво да правиш.
- Si. Прозорецът ли?
- Прозорецът, Хорхе, ако обичаш.
- Един момент — каза гласът.

И на хиляди мили оттук, в една южна страна, в един кабинет в една сграда се чуха отдалечаващи се от телефона стъпки. Старецът се наведе напред, притиснал здраво слушалката до спаруженото си ухо, копнеещо да чуе следващия звук.

Вдигането на прозореца.

- Ax — въздъхна старецът.

Звуците на Мексико Сити в горещия жълт обед полетяха през отворения прозорец към чакащия телефон. Почти виждаше как Хорхе стои, протегнал слушалката към яркия ден.

— Сеньор...

- Не, не, моля те. Остави ме да послушам.

Слушаше рева на автомобилните клаксони, писъка на спирачки, виковете на продавачи, предлагащи пурпурни банани и портокали от джунглата. Висящите от края на стола қрака на полковника се раздвишиха, сякаш ходеше. Фрийли затвори очи. Няколко пъти пое дълбоко дъх през носа, сякаш искаше да долови миризмата на месото по железните куки, изложено на слънцето и облепено с мухи като мантиня от стафиди; миризмата на каменните алеи, още мокри от сутрешния дъжд. Усещаше как слънцето изгаря небръснатите му бузи. Отново бе на двайсет и пет, вървеше, вървеше, оглеждаше се, усмихваше се, щастлив, че е жив, с изострени сетива, опиващ се от цветове и миризми.

Чукане на вратата. Той бързо скри телефона под халата си.

Влезе сестрата.

- Здравейте — каза тя. — Добри ли бяхме?

— Да. — Гласът на стареца бе като на машина. Едва виждаше.

Шокът от простото почукване на вратата бе толкова силен, че част от него си остана далеч в другия град. Изчака умът му да се втурне

обратно у дома — трябаше да отговаря на въпроси, да постъпва разумно, да е любезен.

— Дойдох да проверя пулса ви.

— Не сега! — каза старецът.

— Никъде не сте се запътили, нали? — Тя се усмихна.

Той я изгледа. От десет години не бе излизал никъде.

— Дайте ми китката си.

Твърдите ѹ прецизни пръсти затърсиха болестта в пулса му като шублер.

— Какво сте правили, за да се *развълнувате*? — настоятелно попита тя.

— Нищо.

Погледът ѹ се отмести и спря върху празната телефонна масичка.

В същия миг на две хиляди мили оттук тихо иззвири клаксон.

Тя измъкна слушалката изпод халата и я вдигна пред лицето му.

— Защо си причинявате това? Обещахте, че няма да го правите. Така си вредите най-много, не разбирайте ли? Възбуджате се, говорите прекалено много. А и онези момчета, все скачат наоколо...

— Те стояха тихо и слушаха — каза полковникът. — А аз им разказвах неща, за които никога не са чували. За бизоните. Струваше си. Не ме е грижа. Бях в истинска треска, и бях жив. Няма значение, че усещането да си толкова жив може да те убие; предпочитам бързата треска. А сега ми дайте телефона. Щом не позволявате на момчетата да идват тук и да стоят прилично, мога поне да говоря с някого извън стаята.

— Съжалявам, полковник. Внук ви трябва да знае за това. Миналата седмица го спрях да не прибира телефона. Сега май ще го оставя да го махне.

— Това е *моята* къща и моят телефон. Аз ви плащам заплатата!

— Плащате ми, за да сте добре, а не да се вълнувате. — Тя избути количката му през стаята. — А сега, млади човече, в леглото!

Но и от леглото той продължаваше да гледа телефона.

— Отивам за няколко минути до магазина — каза сестрата. — И за да съм сигурна, че няма да използвате телефона отново, ще изкарам количката в коридора.

И избути празната количка навън. Чу я как спира долу в антрето и звъни междуградски.

Нима се обаждаше в Мексико Сити? Не би посмяла!

Входната врата се затвори.

Замисли се как бе прекарал миналата седмица сам в тази стая и за тайните, направо наркотични обаждания през континенти и провлаци, през огромни джунгли, обсипани със сини орхидеи плата, езера и хълмове... разговори... разговори... с Буенос Айрес... и... Лима... Рио де Жанейро...

Надигна се в хладното легло. Утре телефонът щеше да изчезне! Ама че алчен глупак се оказа! Спусна чупливите си, жълти като слонова кост крака от леглото и се изуми колко са изсъхнали. Приличаха на неща, които са пришили към тялото му, докато е спял, а по-младите му крака са били свалени и изгорени в пещта в мазето. През годините го бяха унищожили целия — бяха махнали длани, ръце и крака, оставили го бяха с някакви заместители, крехки и безполезни като шахматни фигури. А сега се бяха заели с нещо по-неуловимо — спомените; опитваха се да отрежат жиците, които го връщаха назад, свързваха го с отминалите години.

Прекоси с препъване стаята. Сграбчи телефона и се плъзна покрай стената, докато не седна на пода. Обади се в централата. Сърцето щеше да избухне в гърдите му, биеше все по-бързо и по-бързо, започна да му причернява.

— По-бързо, по-бързо!

Зачака.

— Bueno?

— Хорхе, прекъсна.

— Не бива да се обаждате, сеньор — каза далечният глас. — Сестрата ми се обади. Каза, че сте много болен. Трябва да затварям.

— Не, Хорхе! Моля те! — замоли се старецът. — За последен път, чуй ме. Утре ще вземат телефона. Никога вече няма да мога да ти звънна.

Изпусна слушалката и едва успя да я вдигне, толкова силна бе болката в гърдите му.

— Хорхе! Чуваш ме, нали?

— Това наистина ли е за последно? — попита Хорхе.

— Честна дума!

Слушалката бе оставена на бюро на хиляди мили оттук. Отново с онази позната яснота се чуваха стъпките, паузата и накрая —

вдигането на прозореца.

— Слушай — прошепна сам на себе си старецът.

И чу хиляди хора под друго слънце, далечната музика — някой свиреше „Ла Маримба“ — о, какъв прекрасен танц!

Със затворени очи старецът вдигна ръка, сякаш да снима някаква стара катедрала, и тялото му отново се наля с плът, стана по-младо, усети паважа под краката си. Искаше му се да каже — още сте тук, нали? Всички вие в онзи град, в часа на ранната сиеста, магазините се затварят, момчета крещят *lotería nacional par ahoy!* и продават билети. Всички сте тук, хората от града. Не мога да повярвам, че някога съм бил сред вас. Когато си далеч от някой град, той се превръща във фантазия. Всеки град — Ню Йорк, Чикаго, с всичките му хора, стават просто измислица, когато са далеч. Също както съм измислица и аз — тук, в Илинойс, в малко градче край притихнало езеро. Всички ние сме измислици едни за други, защото сме разделени. И затова е така хубаво да чуеш звуците и да знаеш, че Мексико Сити е все още там, че хората му се движат и живеят...

Седеше на пода, силно притиснал телефона до ухото си.

И накрая чу най-ясния, най-невъзможния звук от всички — дрънченето на зеления трамвай на завоя, натоварен с мургави, непознати и прекрасни хора, и звуците на други, които тичаха и скачаха на стъпалата му с тържествуващи викове, и изчезваха зад ъгъла сред звън на релси, за да се понесат в пламтящата от слънцето далечина, оставяйки само звука от пърженето на тортила на откритите сергии, а може би това бе просто непрекъснато засилващото се и отслабващо бръмчене по дългата две хиляди мили линия...?

Старецът седеше на пода.

Времето минаваше.

Долу бавно се отвори врата. Чуха се леки стъпки — влязоха, поколебаха се, после продължиха нагоре по стълбите. Зашепнаха гласове.

— Не биваше да идваме!

— Той ми звънна, казвам ти. Страшно се нуждае от посетители.

Не можем да го изоставим.

— Той е болен!

— Разбира се! Но каза да идваме, когато сестрата я няма. Само ще се отбием за миг, ще му кажем здрави и...

Вратата на спалнята се отвори широко. Трите момчета стояха и се взираха в седящия на пода старец.

— Полковник Фрийли? — тихо го повика Дъглас.

В тишината имаше нещо, което ги накара да не се обаждат повече.

Приближиха, едва ли не на пръсти.

Дъглас се наведе и взе слушалката от студените пръсти на стареца. Вдигна я до собственото си ухо и се заслуша. През шума чу един странен, далечен, последен звук.

На две хиляди мили оттук някой затваряще прозорец.

ЧУДЕСНИЯТ КОСТЮМ СЪС СЛАДОЛЕДОВ ЦВЯТ

В града цареше летен здрач; пред билиардната зала, от която се чуваше тихо потракване на топки, стояха трима млади мексиканци, вдишваха топлия въздух и се оглеждаха наоколо. Понякога разменяха по някоя дума, а понякога просто мълчаха и гледаха как колите минават като черни пантери по горещия асфалт или прелият трамвай като гръмотевични бури и хвърлят мълнии във всички посоки, за да замъкнат в далечината.

— Ex — въздъхна Мартинес, най-младият и най-печалният от тримата. — Страхотна вечер, а? Страхотна.

Струваше му се, че светът се приближава много близо до него, после се отдръпва и отново се приближава. Минаващите край тях пешеходци изведнъж се оказваха от другата страна на улицата. Сгради на пет мили оттук внезапно надвисваха над главата му. Но през повечето време всичко това — хора, коли и сгради — си стоеше на ръба на света и не можеше да бъде докоснато. В тази спокойна и топла лятна вечер лицето на Мартинес бе студено.

— Във вечери като тази си мечтаеш... за много неща.

— Мечтаеш — обади се вторият — Вилянасул, който четеше на висок глас книгите в стаята си, но навън говореше само шепнешком.
— Мечтите са безполезното губивреме на безработните.

— Безработните? — викна Ваменос, небръснатият. — Чуйте го само! Та ние нямаме нито работа, нито пари!

— А следователно нямаме и приятели — каза Мартинес.

— Правилно. — Вилянасул гледаше към зеления площад, чиито палми се поклащаха на лекия вечерен ветрец. — Знаете ли за какво си мечтая? Да ида на онзи площад и да поговоря с бизнесмените, които се събират там вечер и си говорят големите приказки. Но докато съм така облечен, докато съм толкова беден, кой ще ме изслуша? Затова пък, Мартинес, ние се имаме един друг. Приятелството на бедните е истинско приятелство. Ние...

Но точно в този момент край тях мина млад мексиканец с тънък мустак. На двете му безгрижни ръце висеше по една хилеща се жена.

— *Madre mia!* — Мартинес се плесна по челото. — Този пък как е успял да си хване *две* приятелки?

— Заради хубавия му бял костюм е. — Ваменос загриза черния си нокът. — Изглежда хитър.

Мартинес се облегна и се загледа как тримата се отдалечават, после се обърна към сградата от другата страна на улицата. От един прозорец на четвъртия етаж се бе навело прекрасно момиче; тъмната ѝ коса леко се развиваше на вятъра. Беше там от цяла вечност, или с други думи — от месец и малко. Беше ѝ кимал, беше ѝ махал с ръка, беше ѝ се усмихвал и намигал, дори ѝ се бе поклонил на улицата, във фоайето на сградата, когато отиваше да види свои приятели, в парка, в центъра. Дори и сега вдигна ръка и помаха. Но момичето просто остави летния вятър да развее косата ѝ. Той не съществуваше. Беше нищо.

— *Madre mia!* — Отмести поглед и отново се обърна към улицата; мъжът и двете му приятелки завиха зад ъгъла. — Ох, да имах един такъв костюм, един-единствен! Нямаше да ми трябват пари, ако изглеждам добре.

— Не бих те посъветвал да се видиш с Гомес — каза Вилянасул.
— Но от около месец говори разни щуротии за дрехи. Все му казвам, че ще съм вътре, само и само да се отърва от него. Ама и този Гомес!

— Приятел — обади се тих глас.

— Гомес! — Тримата се обърнаха към него.

Със странна усмивка Гомес извади някаква безкрайна тънка жълта лента, която затрептя и се заизвива на вятъра.

— Гомес, какво правиш с този шивашки метър? — попита Мартинес.

Гомес грейна.

— Измервам скелетите на хората.

— Скелетите!

— Чакай малко. — Гомес присви очи към Мартинес. — *Caramba!*
Къде беше през цялото това време! Да пробваме *tеб*!

Мартинес видя как измерват ръката му, крака, гръдената обиколка.

— Не мърдай! — викна Гомес. — Ръка — идеално. Крак, гръдената обиколка — *perfecto!* А сега бързо, височината! Ето! Да! Един и

шайсет и пет! Ставаш! Дай ръка! — Енергично затръска ръката на Мартинес, но после внезапно спря. — Чакай. Имаш ли... десет кинта?

— Аз имам! — Ваменос размаха няколко мърляви банкноти. — Гомес, премери мен!

— Това е всичко, което имам на този свят — девет долара и деветдесет и два цента. — Мартинес се разрови из джобовете си. — И това е достатъчно за нов костюм? Че защо?

— Защо ли? Защото имаш подходящия скелет, затова!

— Сеньор Гомес, аз едва ви познавам...

— Едва ме познаваш? Сега ще живееш с мен! Ела!

Гомес изчезна в билиардната зала. Мартинес, съпровождан от любезната Вилянасул и побутван от нетърпеливия Ваменос, също се озова вътре.

— Домингес! — повика Гомес.

Говорещият по телефона Домингес им намигна. Някакъв женски глас цвъртеше в слушалката.

— Мануло! — повика Гомес.

Мануло се обърна, надигнал бълбукаща бутилка вино.

Гомес посочи Мартинес.

— Най-сетне намерих нашия пети доброволец!

— Имам среща, не ме занимавай... — започна Домингес и мълкна. Слушалката се изплъзна от пръстите му. Малкото черно тефтерче с имена и номера бързо изчезна в джоба му. — Гомес, ти...?

— Да, да! Давай по-бързо парите! Ándale!

Женският глас продължаваше да цвърчи от люлеещата се слушалка.

Домингес я погледна неспокойно.

Мануло погледна празната бутилка в ръката си и магазина за алкохол на отсрещната страна на улицата.

После много неохотно двамата извадиха по десет долара на зеленото кадифе на билиардната маса.

Изученият Вилянасул направи същото, както и Гомес, който смушка Мартинес. Мартинес преброи смяканите си банкноти и дребните. Гомес размаха парите като кент флош.

— Петдесет кинта! Костюмът струва шайсет! Трябват ни само още десет!

— Чакай — каза Мартинес. — Гомес, само за *един* костюм ли става дума? *Uno*?

— *Uno!* — Гомес вдигна пръст. — Един чудесен летен костюм с цвета на сладолед! Бял, бял като луната през август!

— Но чий ще бъде той?

— Мой! — каза Мануло.

— Мой! — каза Домингес.

— Мой! — каза Вилянасул.

— Мой! — извика Гомес — *И* твой, Мартинес. Народе, хайде да му покажем. Подредете се!

Вилянасул, Мануло, Домингес и Гомес опряха гърбове на стената.

— Мартинес, ти също, в другия край. Подравнете се! Ваменос, сложи онази щека на главите им!

— Дадено, Гомес, дадено!

Мартинес усети как щеката докосва главата му и надникна да види какво става.

— А! — възклика той.

Щеката лежеше абсолютно хоризонтално. Широко ухилен, Ваменос я плъзгаше леко насам-натам.

— Ние сме с един и същи ръст! — каза Мартинес.

— С един и същи! — Всички се разсмяха.

Гомес изтича покрай редицата, шумолеше с шивашкия метър тутук, ту там, от което всички се разсмяха още по-силно.

— Разбира се! — каза той. — Трябваше месец, цели четири седмици, представете си, да намеря четирима души с моя ръст и фигура! Цял месец търчане и мерене! Вярно, понякога намирах момчета със същите скелети, но месото по костите беше или прекалено много, или прекалено малко. Понякога костите на краката им бяха много дълги или пък ръцете бяха твърде къси. Господи, всички тези кости! Казвам ви! А сега и петимата сме съвсем еднакви — един и същи рамене, гръден обиколки, талии, ръце, височина! Ох, пичове!

Мануло, Домингес, Вилянасул, Гомес, а накрая и Мартинес се качиха на кантара, който плюеше билетчета с отпечатаното им тегло, докато все още усмихващият се Ваменос му пъхаше дребни монети. Сърцата бясно туптяха. Мартинес прочете резултатите.

— Сто трийсет и пет паунда... сто трийсет и шест... сто трийсет и три... сто трийсет и четири... сто трийсет и седем... истинско чудо!

— Не — простишко отвърна Вилянасул. — Гомес.

Всички се усмихнаха на този гений, който сега ги прегърна всичките.

— Не сме ли чудесни? — зачуди се той. — Всички с еднакви размери, всички с една и съща мечта — костюмът. И сега всеки един от нас ще изглежда чудесно поне веднъж седмично, а?

— Не съм изглеждал чудесно от години — каза Мартинес. — Момичетата бягат от мен.

— Вече няма да бягат, а ще замръзват — каза Гомес. — Само да те видят в страхотния бял летен костюм.

— Гомес, искам да те питам нещо — каза Вилянасул.

— Разбира се, *compadre*.

— Когато се сдобиеш с този чудесен летен костюм с цвят на сладолед, няма ли опасност някоя вечер да го облечеш, да се качиш в автобуса и да се преселиш в Ел Пасо за около година, а?

— Вилянасул, Вилянасул, как можеш да говориш такива неща?

— Каквото виждам, това и казвам — отвърна Вилянасул. — Какво ще кажеш за лотарията „Всеки печели!“? Пирамидата, която организира и в която никой не спечели нищо? Ами компанията „Обединено чили с месо и боб“, която смяташе да основеш, но всичко завърши, когато свършиха парите за наема на мижавия офис?

— Грешки на растежа — рече Гомес. — Достатъчно! В тази жега някой може да купи специалния костюм, скроен специално за нас и очакващ ни на витрината на „Слънчевите костюми на Шъмуей“! Имаме петдесет долара. Трябва ни само още един скелет!

Мартинес видя как останалите оглеждат залата. Той също погледна натам. Погледът му мина бързо покрай Ваменос, после с неохота се върна, за да изучи мръсната му риза и огромните пожълтели от никотина пръсти.

— Аз! — осмели се най-сетне Ваменос. — Моят скелет. Измери го. Страхотен е! Вярно, ръцете ми са големи и загрубели от копаенето на канавки! Но...

В същия миг Мартинес отново чу по тротоара да минава онзи същият ужасен мъж с двете му момичета. Тримата продължаваха да се смеят.

Ваменос бавно стъпи на кантара и пусна монета.

— *Madre mia*, моля те... — замоли се той със затворени очи.

Автоматът забръмча; билетчето излезе. Ваменос отвори очи.

— Вижте! Сто трийсет и пет паунда! Още едно чудо!

Останалите загледаха билетчето в дясната му ръка и мръсната десетдоларова банкнота в лявата.

Гомес се олюляваше, плувнал в пот. Облиза устните си. После ръката му се стрелна и сграбчи парите.

— В магазина! За костюма! *Vamos!*

Всички с викове изтичаха от билиардната зала.

Жената продължаваше да цвърчи от забравения телефон. Останал последен, Мартинес взе слушалката и затвори. Поклати глава в тишината.

— Santos, ама че сън! Шестима мъже, един костюм. Какво ще излезе от това? Безумие? Поквара? Убийство! Въпреки това идват, Гомес, чакай!

Мартинес бе млад. Тичаше бързо.

Господин Шъмуей от „Слънчевите костюми на Шъмуей“ замря, както оправяше вратовръзките. Беше усетил някаква смътна промяна в атмосферата пред магазина.

— Лио — прошепна той на помощника си. — Виж...

Един мъж — Гомес — мина покрай магазина и надникна вътре. Забързано го последваха други двама, Мануло и Домингес, като също хвърлиха по един поглед. Същото сториха Вилянасул, Мартинес и Ваменос, като се бутаха един друг.

— Лио. — Господин Шъмуей проглътна с мъка. — Викай полицията!

Изведнъж шестимата мъже се скучиха на входа.

Мартинес, притиснат сред тях, с леко напрегнат стомах и развълнувано зачервено лице, се усмихна на Лио толкова диво, че той остави телефона.

— Хей! — възклика Мартинес с блеснали очи. — Ето един страхотен костюм!

— Не. — Мануло докосна ревера на друг. — Ето *tози*!

— Има само един костюм на целия свят! — хладно рече Гомес.

— Господин Шъмуей, белият костюм с цвят на сладолед, размер

трийсет и четири. Само преди час го видях на витрината ви! Да не би...

— Да съм го продал ли? — Господин Шъмуей издиша с облекчение. — Не, не. В пробната е. Все още е върху манекена.

Мартинес не разбра дали той е тръгнал, повличайки останалите, или останалите са тръгнали, повличайки него. Изведнъж всички се раздвишиха. Господин Шъмуей с подтичване се опитваше да остане пред тях.

— Оттук, господа. Е кой от вас...?

— Един за всички, всички за един! — чу се да казва Мартинес и се разсмя. — Всички ще го пробваме!

— Всички ли? — Господин Шъмуей се вкопчи в завесата на кабинката, сякаш магазинът се бе превърнал в пароход, попаднал във внезапно вълнение. Зяпна ги неразбиращо.

Точно така, виж усмивките ни, помисли си Мартинес. А сега виж скелетите зад усмивките ни. Премери тук, там, горе, долу... да, разбираш ли?

Господин Шъмуей разбра. Кимна. Сви рамене.

— Всички! — Той рязко отвори завесата. — Ето! Купете го, давам ви бесплатно и манекена!

Мартинес скромно надникна в кабинката; движението му накара останалите да направят същото.

Костюмът бе там.

И беше бял.

На Мартинес му секна дъхът. Но пък и не искаше да диша. Нямаше нужда. Боеше се, че дъхът му ще разтопи костюма. Достатъчно бе само да го гледа.

Но накрая пое дълбоко и треперливо дъх и издиша.

— Ау — прошепна той. — Ау caramba!

— Направо ми вади очите — промърмори Гомес.

— Господин Шъмуей — изсъска Лио. — Това не е ли опасен прецедент? Имам предвид, ако всички започнат да купуват по *един костюм за шестима*?

— Лио — каза господин Шъмуей, — някога да си чувал единствен костюм за петдесет и девет долара да направи щастливи толкова души едновременно?

— Ангелски криле — промърмори Мартинес. — Бели ангелски криле.

Усети как господин Шъмуей надниква над рамото му в кабинката. Бялото сияние изпълни очите му.

— Знаеш ли какво, Лио? — благовейно произнесе той. — Ето това е костюм!

Гомес с викове и подсвиркане изтича на площадката на третия етаж, обърна се и махна на останалите, които се препъваха, смееха се, спряха и трябаше да седнат на стъпалата.

— Довечера! — викна Гомес. — Довечера се премествате при мен, нали? Ще пестим и от наеми, и от дрехи, а? Разбира се! Мартинес, у теб ли е костюмът?

— Че къде другаде? — Мартинес вдигна високо опакованата като за подарък кутия. — От нас за нас! *Иии-ха!*

— Ваменос, къде е манекенът?

— Тук!

Ваменос — дъвчеше стара угарка от пура и пръскаше куп искри — изведнъж се подхълзна. Манекенът падна, преобърна се два пъти и с тръсък се понесе надолу по стълбите.

— Ваменос! Глупак! Ама че си нескопосан!

Веднага му взеха манекена. Засегнат, Ваменос се огледа, сякаш бе изгубил нещо.

Мануло щракна с пръсти.

— Хей, Ваменос, трябва да разнуваме! Иди вземи вино на вересия!

Ваменос се втурна надолу, оставяше след себе си диря от искри.

Останалите влязоха в стаята с костюма. Мартинес поспря в коридора да погледне по- внимателно лицето на Гомес.

— Гомес, имаш болnav вид.

— Така е — каза Гомес. — Какво направих? — Кимна към сенките в стаята, които се суетяха около манекена. — Избрах Домингес, истински дявол с жените. Добре. Избрах Мануло, който пие, така е, но пък и пее сладко като момиче, нали? Тъй. Вилянасул чете книги. Ти, ти поне се миеш и зад ушите. А аз какво да правя? Да чакам ли? Не! Трябаше да купя този костюм! Затова последният избран е един тромав мърляч, който има правото да носи моя костюм... —

Гомес мълкна смутено. — Който ще облича *нашия* костюм веднъж седнично, ще падне с него или ще излезе да го намокри на дъжда! Защо, защо го направих!

— Гомес — прошепна Вилянасул от стаята. — Костюмът е готов. Ела да видиш дали изглежда така добре на *твоята* крушка.

Гомес и Мартинес влязоха.

В центъра на стаята върху манекена стоеше чуден блестящ бял призрак с невероятни ревери, безукорни шевове, спретнати илици. Застанал в бялото сияние на костюма върху бузите си, Мартинес изведнъж изпита чувството, че се намира в църква. Бял! Бял! Бе бял като най-белия ванилов сладолед, като бутилирано мляко пред вратата сутрин. Само при вида му в горещата лятна стая от устата му едва ли не започваше да излиза пара. Дори когато затвореше очи, можеше да го види отпечатан върху клепачите си. Знаеше какъв цвят ще са сънищата му тази нощ.

— Бял... — прошепна Вилянасул. — Бял като снега на планината край градчето ни в Мексико, дето я наричат Спящата жена.

— Кажи го отново — каза Гомес.

Изпълнен с гордост и леко смутен, Вилянасул с радост повтори почитанията си.

— ...бял като снега на планината, дето...

— Върнах се!

— Купон! Ето! Кажи сега, кой ще облече пръв костюма тази вечер? Аз ли?

— Вече е късно! — каза Гомес.

— Късно? Едва девет и четвърт е!

— Късно ли? — наежиха се останалите. — Късно?

Гомес отстъпи от мъжете, които гледаха с горящи погледи ту него, ту костюма, ту отворения прозорец.

В края на краищата отвън и долу бе прекрасна съботна вечер в летен месец и жените се носеха като цветя в тих поток в спокойния топъл здрав. Мъжете изстенаха печално.

— Гомес, имам предложение. — Вилянасул наплюнчи молива си и направи разписание в бележника си. — Ти носиш костюма от девет и половина до десет, Мануло до десет и половина, Домингес до единайсет, аз до единайсет и половина, Мартинес до полунощ и...

— Защо аз да съм последен? — намръщи се Ваменос.

Мартинес бързо помисли и се усмихна.

— След полунощ е *най-страхотното* време, приятелю.

— Хей, вярно бе — рече Ваменос. — Изобщо не се сетих. Добре. Гомес възձъхна.

— Добре. По половин час всеки. Но не забравяйте — отсега нататък ще го носим само по една вечер в седмицата. В неделя ще теглим жребий кой ще го носи втори път.

— Аз! — разсмя се Ваменос. — На мен ми върви!

Гомес хвани силно Мартинес.

— Гомес, ти си първи — подтикна го Мартинес. — Обличай го.

Гомес не можеше да откъсне поглед от опърпания Ваменос.

Накрая импулсивно издърпа ризата през главата си и викна:

— Ай-я! Ай- яяя!

Шепот... чистата риза.

— Ax!...

Колко чисти са на пипане новите дрехи, помисли си Мартинес, държеше сакото. Колко чисто шумолят, как миришат на чисто!

Шепот... панталоните... вратовръзката, шумолене... тираните. Шепот... Мартинес пусна сакото и то се намести на раздвижващите се рамене.

— Ole!

Гомес се обърна като матадор в чудесния си костюм-от-светлина.

— Ole, Гомес, ole!

Гомес се поклони и тръгна към вратата.

Мартинес впери поглед в часовника си. Точно в десет чу някой да се шляе из коридора, сякаш беше забравил накъде да върви. Мартинес отвори вратата и погледна навън.

Гомес бе там и вървеше безцелно.

Изглежда болен, помисли си Мартинес. Не, по-скоро потресен, шокиран, изненадан, много неща наведнъж.

— Гомес! Насам!

Гомес се обърна и най-сетне успя да уцели вратата.

— Ох, приятели, приятели — възклика той. — Приятели, какво изживяване само! Този костюм! Този костюм!

— Разкажи, Гомес! — помоли Мартинес.

— Не мога, как бих могъл! — Гомес гледаше към небето с разперени ръце, с обърнати нагоре длани.

— *Разкажи*, Гомес!

— Нямам думи, нямам думи. Трябва сами да го видите. Да, трябва да видите... — И мълкна, и заклати глава, докато накрая се сети, че всички стоят и го гледат. — Кой е следващият? Мануло?

Останал само по гащета, Мануло скочи напред.

— Готов!

Всички се разсмяха, завикаха, засвиркаха.

Мануло излезе. Нямаше го двайсет и девет минути и трийсет секунди. Върна се, като докосваше дръжките на вратите, подпираще се на стената, опипваше собствените си лакти, поставяше длан на лицето си.

— О, дайте да ви разкажа — каза той. — Compadres, тръгнах към един бар... ъъ... за да пийна ли? Но не, не влязох в бара, чувате ли? Не съм пил. Защото както си вървях, започнах да се смея и да пея. Защо, защо? Слушах самия себе си и се питах това. Защото. Този костюм ме накара да се почувства по-добре от всяко вино. Този костюм направо ме напи, напи ме! Затова отидох в Гуадалахара, свирих на китара и изпях четири песни, с много висок глас! Този костюм, ах, този костюм!

Следващият бе Домингес, излезе в света, после се върна.

Черното тефтерче! — помисли си Мартинес. Държеше го, когато излезе! А сега се връща с празни ръце! Какво? Какво?

— На улицата — каза Домингес, преживявайки отново всичко, с широко отворени очи, — вървях си, а една жена извика: „Домингес, това *ти* ли си?“ А друга отвръща: „Домингес ли? Не, това е Кецалкоатъл, Великият бял бог, дошъл отново от Изток“, представяте ли си? И изведенъж изгубих желание да излизам с шест жени или с осем, не. А само с една, помислих си. Една! И кой знае *какво* ще й кажа, на тази единствената? „Бъди моя!“ или „Омъжи се за мен!“ Caramba! Този костюм е опасен! Но не ми пуга! Жив съм, живея! Гомес, и с теб ли се случи това?

Гомес, все още потресен от преживяното, поклати глава.

— Не, никакви разговори. Прекалено много е. После. Вилянасул...?

Вилянасул срамежливо пристъпи напред.

Вилянасул срамежливо излезе.

Вилянасул срамежливо се прибра.

— Само си представете — каза той, без да ги гледа, забил поглед надолу, сякаш говореше на пода. — Зеленият площад, група възрастни бизнесмени се събрали под звездите и разговарят, кимат, разговарят. После един от тях прошепва нещо. Всички се обръщат. Отдръпват се, правят проход, през който нажежена до бяло светлина прогаря пътя си като през лед. А в центъра на тази светлина е моя милост. Поемам дълбоко дъх. Стомахът ми е като от желе. Гласът ми е съвсем слаб, но става все по-силен. Казвам: „Приятели, чели ли сте «Sartor Resartus» на Карлайл? В тази книга намираме *неговата* философия на облеклото...“

И ето че най-сетне дойде ред на Мартинес да остави костюма да го изведе в мрака.

Четири пъти обиколи квартала. Четири пъти спря под жилищната сграда и гледа нагоре към осветения прозорец; мярна се сянка, прекрасното момиче бе там, появи се и изчезна, и едва на петия път се показа на балкона, подгонена от лятната жега за гълтка прохладен въздух. Погледна надолу. Направи някакъв жест.

Отначало си помисли, че му маха. Сякаш бялата експлозия бе привлякла вниманието ѝ. Но тя не махаше. Ръката ѝ се раздвижи и в следващия миг на носа ѝ се мъдреха очила в тъмни рамки. Погледна към него.

Виж ти, виж ти — помисли си той. Така значи! Дори слепите могат да видят костюма! Усмихна ѝ се. Не се наложи да й маха. И най-сетне тя му се усмихна в отговор. И не нея не ѝ се наложи да маха. После, може би защото не знаеше какво да прави и не можеше да се отърве от цъфналата на лицето му усмивка, той забърза, почти се затича и зави зад ъгъла, усещаше погледа ѝ в гърба си. Когато погледна назад, тя бе свалила очилата и следеше с късогледия си поглед онова, което в най-добрния случай сигурно приличаше на движещо се петно светлина в тъмното. За всеки случай Мартинес отново обиколи квартала; градът внезапно му се видя толкова прекрасен, че му се искаше да креши, да се смее и отново да креши.

На връщане се носеше като в сън, с полу затворени очи, и когато се появи на прага, останалите видяха не Мартинес, а самите себе си,

връщащи се от обиколката. И тогава разбраха какво се е случило с всички тях.

— Закъсня! — извика Ваменос, но спря. Магията не можеше да се развали.

— Кажете ми, кой съм аз? — попита Мартинес.

Бавно обиколи стаята.

Да, помисли си той, да, костюмът е, да, свързано е с костюма и с всички тях в онзи магазин в тази чудесна съботна вечер и после тук, смеещи се и малко пияни, без да са пили, както каза самият Мануло. Докато вечерта напредваше и всеки нахлуваше панталоните и стоеше на един крак, подпирачки се на останалите, чувството ставаше по-голямо, по-топло и по-хубаво, докато се изреждаха да обикалят с костюма. И ето че сега бе ред на Мартинес да застане великолепен и бял като някой, който раздава команди, а светът се смълчава и му прави път.

— Мартинес, успяхме да намерим три огледала, докато те нямаше. Виж!

В огледалата, разположени като в магазин, се отразяваха трима Мартинесовци и отгласите и спомените на онези, които бяха носили костюма с него и познаваха блестящия свят вътре в нишките и плата. Сега в блестящото огледало Мартинес видя огромните размери на това, което бяха преживели заедно, и очите му се напълниха със сълзи. Останалите също замигаха. Мартинес докосна огледалата. Те се размърдаха. Видя хиляди, милиони Мартинесовци в бели доспехи да маршируват във вечността, отразени два, три, безброй пъти, непобедими и безкрайни.

Вдигна бялото сако във въздуха. Във всеобщия транс останалите отначало не забелязаха мръсната ръка, която се протягаше да го сграбчи. А после:

— Ваменос!

— Прасе!

— Не си се умил! — извика Гомес. — Дори не си се обръснал, докато чакаше! Compadres, карайте го в банята!

— В банята! — извикаха всички.

— Не! — заразмахва ръце Ваменос. — Нощен въздух! Ще умра! Помъкнаха го по коридора, както крещеше и се съпротивляваше.

Ето го и Ваменос, невероятен в белия костюм, обръснат, сресан, с чисти нокти.

Приятелите му го гледаха и се мръщеха.

Та нима не бе вярно, мислеше си Мартинес, че когато мине Ваменос, от планините падат лавини? Минеше ли под прозорците, хората плюеха, изхвърляха боклук, че и по-лошо. А днес, в тази вечер, той щеше да мине покрай безброй широко отворени прозорци, край балкони и по алеи. Изведнъж светът се изпълни с мухи. А ето го Ваменос, бял като глазирана торта.

— Изглеждаш страхотно в този костюм, Ваменос — тъжно рече Мануло.

— Благодаря. — Ваменос се размърда, опитващ се да нагласи скелета си удобно там, където неотдавна бяха скелетите на всички останали. — Сега мога ли да изляза? — тихо попита той.

— Вилянасул! — каза Гомес. — Запиши следните правила.

Вилянасул наплюнчи молива си.

— Първо — каза Гомес, — недей да падаш с този костюм, Ваменос!

— Няма.

— Не се облягай на сгради с този костюм.

— Никакви сгради.

— Не върви под дървета с птици с този костюм. Не пуши. Не пий...

— Моля ви, а мога ли да *сядам* с този костюм?

— Ако не си сигурен, сваляш панталоните и ги премяташ през облегалката на стола.

— Пожелайте ми късмет — каза Ваменос.

— Бог с теб, Ваменос.

Той излезе. Затвори вратата.

Чу се звук от раздиране.

— Ваменос! — викна Мартинес.

Хвърли се към вратата и я отвори.

Ваменос стоеше с разкъсана на две носна кърпа в ръце и се смееше.

— Тррр! Само си вижте физиономиите! Тррр! — Отново съдра кърпата. — Ох, ама че физиономии! Ха-ха!

И като се смееше гръмогласно, Ваменос затръшна вратата и ги остави слизани и сами.

Гомес се хвани за главата и се обърна.

— Убийте ме с камъни. Продадох душите ни на дявола!

Вилянасул затърси из джобовете си, извади една сребърна монета и дълго я гледа.

— Това са последните ми петдесет цента. Кой друг ще ми помогне да откупим дяла на Ваменос от костюма?

— Безполезно е. — Мануло извади десет цента. — Имаме само колкото за реверите и илиците.

Стоящият край отворения прозорец Гомес внезапно се подаде навън и закрещя.

— Ваменос! Не!

Долу на улицата подплашеният Ваменос духна кибритената клечка и изхвърли старата угарка от пура, която бе намерил някъде. Направи странен жест към мъжете на прозореца, после им махна лекомислено и закрачи нататък.

Петимата се натискаха и бутаха един друг, без да могат да се откъснат от прозореца.

— Обзалагам се, че яде хамбургер с този костюм — унесено прошепна Вилянасул. — Мисля си за горчицата...

— Стига! — викна Гомес. — Не, не!

Мануло внезапно се озова до вратата.

— Трябва спешно да пийна нещо.

— Мануло, има вино, ето я бутилката на пода...

Мануло излезе и затръшна вратата.

Малко по-късно Вилянасул се протегна с престорено спокойствие и започна да обикаля из стаята.

— Мисля да се поразходя до площада, приятели.

Не мина и минута, когато Домингес размаха черното си тефтерче, намигна и хвани дръжката.

— Домингес — каза Гомес.

— Да?

— Ако случайно видиш Ваменос, предупреди го да стои настрани от „Червения петел“ на Мики Мурильо. Там се бият не само по телевизора, но и *пред* него.

— Не би отишъл там — каза Домингес. — Костюмът означава много за Ваменос. Не би направил нищо, с което да му навреди.

— По-скоро ще застреля майка си — каза Мартинес.

— Не се и съмнявам.

Останали сами, Мартинес и Гомес слушаха забързаните стъпки на Домингес надолу по стълбите. После обиколиха разсъблечения манекен.

Гомес дълго остана край прозореца; поглеждаше навън и си хапеше устните. На два пъти опира джоба на ризата си, но отдръпваше ръка. Накрая измъкна нещо и го протегна на Мартинес, без да го поглежда.

— Мартинес, вземи го.

— Какво е това?

Мартинес погледна сгънатата розова хартийка с разни имена и числа. Очите му се разшириха.

— Билет за автобуса до Ел Пасо след три седмици!

Гомес кимна. Не можеше да погледне Мартинес. Взираше се навън в лятната нощ.

— Върни го. Вземи парите — каза той. — Купи ни хубава бяла панама и светлосиня вратовръзка, която да върви с костюма, Мартинес. Направи го.

— Гомес...

— Млъкни. Господи, ама че жега! Трябва да подишам свеж въздух.

— Гомес. Трогнат съм. Гомес...

Но вратата зееше отворена. Гомес беше излязъл.

Кафене и коктейлбар „Червеният петел“ на Мики Мурильо бе притиснат между две високи тухлени сгради и, бидейки тесен, трябваше да е дълбок. Отвън съскаше и се зъбеше жълто-зелена неонова реклама. Вътре в кипящото нощно море се надигаха и носеха смътни сенки.

Застанал на пръсти, Мартинес надникна през олющената червена боя на един от предните прозорци.

Усети нечие присъствие отляво, нечие дишане отдясно. Огледа се.

— Мануло! Вилянасул!

— Реших, че не съм жаден — каза Мануло. — Затова тръгнах да се поразходя.

— Аз пък бях тръгнал към площада, но реших да пообиколя — оправда се Вилянасул.

Сякаш наговорили се, тримата мълкнаха и се надигнаха на пръсти, взряха се през олющените части на прозореца.

Миг по-късно и тримата усетиха нечие много топло присъствие зад себе си и чуха забързано дишане.

— Белият ни костюм там ли е? — попита гласът на Гомес.

— Гомес! — изненадано възкликаха и тримата. — Здрави!

— Да! — викна Домингес, който току-що бе пристигнал и бе намерил откъде да шпионира. — Костюмът е там! И, слава Богу, Ваменос е все още в него!

— Не виждам! — Гомес присви очи. — Какво прави?

Мартинес надникна. Да! Там, назад в сенките — голямото снежнобяло петно и идиотската усмивка на Ваменос над него, обвито в кълба дим.

— Той пуши! — каза Мартинес.

— Той пие! — каза Домингес.

— Той яде тако! — доложи Вилянасул.

— Сочно тако — добави Мануло.

— Не — простена Гомес. — Не, не, не...

— С него е Руби Ескуадрильо!

— Дайте да видя! — Гомес бутна Мартинес настрани.

Да, това беше Руби! Деветдесет кила блестящи пайети и тесен черен сатен на живо, алените ѝ нокти са се вкопчили в рамото на Ваменос. Кравешкото ѝ лице, цялото в пудра и мазно от червило, се е надвесило над него!

— Ама че хипопотам! — възклика Домингес. — Ще съсипе подпълънките на рамото. Гледайте, кани се да му седне в ската!

— Не, не, не и с цялата тази пудра и червило! — викна Гомес. — Мануло, влизай вътре! Отмъкни му пиенето! Вилянасул, вземи му пурата и такото! Домингес, заеми се с Руби Ескуадрильо, разкарай я от него! *Ándale, народе!*

Тримата изчезнаха и оставиха Гомес и Мартинес да се взират и да ахкат през шпионките.

— Мануло взе питието му, *изпива* го!

— Ay! Ето го и Вилянасул, взел е пурата му, яде такото!

— Хей, Домингес се хвана с Руби! Ама че смелчага!

Някаква сянка изпълни входната врата. Движеше се бързо.

— Гомес! — Мартинес се вкопчи в ръката му. — Това беше Торо Руис, приятелят на Руби Ескаудрильо. Види ли я с Ваменос, сладоледовият костюм ще бъде оплискан с кръв, *оплискан* с кръв...

— Стига си ме изнервял! — изстена Гомес. — Бързо!

Двамата се затичаха. Настигнаха Торо Руис точно когато се канеше да сграбчи с ръчищата си реверите на чудесния костюм със сладоледов цвят.

— Пусни Ваменос! — каза Мартинес.

— Пусни костюма! — поправи го Гомес.

Торо Руис, повдигнал Ваменос така, че той танцува на пръсти, изгледа свирепо натрапниците.

Вилянасул излезе срамежливо напред. Усмихна се.

— Не удряй него. Удари мен.

Торо Руис му фрасна един в носа.

С налети със сълзи очи, Вилянасул се хвана за носа и с олюляване отстъпи назад.

Гомес сграбчи едната ръка на Торо Руис, Мартинес се вкопчи в другата.

— Пусни го, пусни го, carbyn, coyote, vaca!

Торо Руис изви плата с цвят на сладолед и шестимата закрещяха в смъртна агония. С пъшкане и потене здравенякът изтикова всеки, който му се качеше. Замахваше да удари Ваменос, когато Вилянасул с олюляване застана пред него, с все още насызани очи.

— Не удряй него. Удари мен!

Докато Торо Руис удряше Вилянасул по носа, един стол се разби в главата му.

Торо Руис се олюля и примигна, сякаш обмисляше дали да не се просне на пода. Повлече със себе си Ваменос.

— Пусни! — закрещя Гомес. — Пусни!

Един по един, с огромна предпазливост, подобните на банани пръсти на Торо Руис бяха отделени от костюма. Миг по късно той лежеше на пода.

— Compadres, насам!

Изведоха тичешком Ваменос на улицата. Той се освободи от тях с накърнено достойнство.

— Добре, добре. Времето ми още не е изтекло. Остават ми още две минути и... да видим... десет секунди.

— Какво! — възкликаха всички.

— Ваменос — каза Гомес. — Позволяващ на гуадалахарска крава да се катери по теб, налиташ на бой, пушиш, пиеш, ядеш тако, а *сега* имаш нахалството да казваш, че времето ти не е изтекло!

— Имам още две минути и една секунда!

— Хей, Ваменос, страхотно изглеждаш! — извика женски глас от другата страна на улицата.

Ваменос се усмихна и закопча сакото.

— Това е Рамона Алварес! Рамона, почакай!

Ваменос стъпи на улицата.

— Ваменос! — замоли се Гомес. — Какво можеш да направиш за една минута и... — той си погледна часовника — четиридесет секунди!

— Само гледай! Хей, Рамона!

Ваменос тръгна с големи крачки.

— Ваменос, пази се!

Изненадан, Ваменос се завъртя рязко, видя колата, чу писъка на спирачките.

— Не! — извикаха петимата на тротоара.

Мартинес чу сблъсъка и трепна. Вдигна глава. Сякаш нечие бяло пране летеше във въздуха. Отново наведе глава.

Чу себе си и всички останали да издават различни звуци. Някой пое дълбоко дъх. Някой издиша. Някой се задави. Някой изстена. Някой извика за справедливост. Някой скри лицето си. Мартинес усети как собственият му юмрук бълска гърдите му. Не можеше да помръдне от мястото си.

— Не ми се живее — тихо каза Гомес. — Някой да ме убие, моля ви.

После Мартинес погледна надолу и заповяда на краката си да се движат, да се препъват, да се следват един друг. Сблъска се с другите. Сега всички се мъчеха да тичат. Успяха някак да прекосят улицата, сякаш преминаваха дълбока река. Погледнаха надолу към Ваменос.

— Ваменос! — възклика Мартинес. — Ти си жив!

Проснат по гръб, с отворена уста, със силно, много силно стиснати очи, Ваменос клатеше глава и стенеше.

— Кажете ми, кажете ми, о, кажете ми, кажете...

— Какво да ти кажем, Ваменос?

Ваменос сви юмруци, заскърца със зъби.

— Костюма, какво направих с костюма, с костюма, с костюма!

Мъжете се наведоха по-ниско.

— Ваменос, той е... о, *нищо му няма!*

— Лъжете! — изплака Ваменос. — Разкъсан е, трябва да е разкъсан, разкъсан е, целият е разкъсан... и *отдолу*?

— Не. — Мартинес коленичи, опира тук-там. — Ваменос, нищо му няма, даже отдолу.

Ваменос отвори очи и най-сетне даде воля на сълзите си.

— Чудо! — захлипа той. — Слава на светците! — Накрая се успокои. — Колата?

— Удари и избяга — внезапно си припомни Гомес и яростно се загледа по пустата улица. — И добре, че не спря. Щяхме да...

Всички се заслушаха.

Някъде далеч зави сирена.

— Някой е извикал линейка.

— Бързо! — изкомандва Ваменос и се облещи. — Пригответе ме! Свалете сакото!

— Ваменос...

— Млъквайте, идиоти такива! — изкрештя Ваменос. — Сакото, точно така! А сега панталоните, панталоните, по-бързо, по-бързо, селяци! Тези доктори! Не сте ли ги виждали по филмите? Разрязват панталоните с бръсначи, за да ги свалят! Не им пушка! Маниаци! Ох, Господи, по-бързо, по-бързо!

Сирената виеше.

Паникъосани, всички се хвърлиха наведнъж върху Ваменос.

— Десният крак... *леко*, по-бързо, идиоти такива! Добре. А сега левият, левият, не чувате ли, ето този, *леко, легко!* Оу, Боже! Бързо! Мартинес, панталоните! Свалий ги!

— Какво? — Мартинес замръзна.

Сирената ревеше с пълна сила.

— Глупак! — изрева Ваменос. — Всичко е изгубено!

Панталоните ти! Дай ми ги!

Мартинес дръпна колана си.

— Съберете се, направете кръг!

Във въздуха се мянха тъмни панталони, светли панталони.

— Бързо, бързо, че идват маниаците с бръсначите! Пъхайте десния крак, левия, *taka*!

— Ципът, идиоти такива, вдигнете ми ципа! — плещеше Ваменос.

Сирената млъкна.

— *Madre mia*, да, точно навреме! Пристигат. — Ваменос легна на земята и затвори очи. — *Gracias*.

Мартинес се обърна и невъзмутимо се отдръпна, за да направи път на бързащите лекари.

— Счупен крак — каза един от тях, докато качваха Ваменос на носилката.

— *Compadres*, не ми се сърдете — рече Ваменос.

Гомес изсумтя.

— Че кой ти се сърди?

Вече от линейката, с отметната назад глава — гледаше ги наопаки, — Ваменос отново заговори, запъваше се.

— *Compadres*, когато... когато се върна от болницата... нали оставам в групата? Нали няма да ме изритате? Вижте, ще спра пушенето, ще стоя настрана от Мурильо, отказвам жените...

— Ваменос — меко го прекъсна Мартинес, — не обещавай нищо.

Обърнат наопаки, с насълзени очи, Ваменос видя Мартинес — целият бял на фона на звездите.

— Ex, Мартинес, страхотно изглеждаш в този костюм. *Compadres*, не е ли наистина *прекрасен*?

Вилянасул се качи до Ваменос. Вратата се затръшна. Четиримата останали гледаха отдалечаващата се линейка.

После, заобиколен от приятелите си, напъхан в белоснежния костюм, Мартинес бе внимателно ескортиран до тротоара.

В квартирата Мартинес извади препаратор за почистване. Останалите го наобиколиха и започнаха да му обясняват как да почисти костюма, а после — как не трябва ютията да е прекалено гореща, как трябва да се гладят реверите, ръбовете и всичко останало.

Когато костюмът бе почистен и изгладен и приличаше на току-що отворила се гардения, приятелите го окачиха на манекена.

— Два стана — промърмори Вилянасул. — Надявам се Ваменос да спи спокойно. Когато си тръгвах от болницата, изглеждаше добре.

Мануло прочисти гърлото си.

— Никой вече няма да облича костюма за тази нощ, нали?

Другите го изгледаха яростно.

Мануло се изчерви.

— Ами... късно е вече. Уморени сме. Може би никой няма да използва костюма през следващите четиридесет и осем часа, нали? Да му дадем почивка. Нали? Така. Къде ще спим?

Нощта бе гореща и в стаята не се дишаше, така че помъкнаха костюма и манекена в коридора. Взеха си също няколко възглавници и одеяла. Започнаха да се изкачват към покрива. Там, помисли си Мартинес, ветрецът ще е по-хладен и ще може да се спи.

По пътя минаха покрай десетки врати, които бяха отворени. Хората бяха все още будни и се потяха, играеха карти, пиеха газирани питиета, вееха си с евтини списания.

Ами ако... мислеше си Мартинес. Ако... Да!

На четвъртия етаж една конкретна врата беше отворена.

Прекрасното момиче вдигна глава и ги погледна, когато минаваха покрай нея. Беше с очила и когато видя Мартинес, бързо ги съмъкна и ги скри под книгата си.

Останалите продължиха, без да забележат загубата на Мартинес — той като че ли заседна пред отворената врата.

Дълго не успя да пророни нито дума. Накрая се престраши.

— Хосе Мартинес.

— Селия Обрегон — отвърна тя.

И мълкнаха.

Мартинес чу как другите вече вървят по покрива. Понечи да ги настигне.

— Видях ви тази вечер — бързо рече момичето.

Той се върна.

— Костюмът.

— Костюмът — повтори тя и мълкна. — Но не точно той.

— Ъ?

Тя вдигна книгата, за да покаже очилата в ската си. Докосна ги.

— Не виждам добре. Ще кажете, че трябва да си нося очилата, но не. От години карам така, крия ги, нищо не виждам. Но тази вечер виждам, дори и без тях. Нещо огромно и бяло минава долу в тъмното. Толкова бяло! И бързо си сложих очилата!

— Костюмът, нали казах.

— Съвсем в началото — да, костюмът. Но над него имаше и друго бяло нещо.

— Друго ли?

— Зъбите ви! О, толкова бели зъби, и толкова много!

Мартинес вдигна ръка към устата си.

— Бяхте толкова щастлив, господин Мартинес — каза тя. — Рядко съм виждала толкова щастливо лице и такава усмивка.

— А-а — каза той и се изчерви, не смееше да я погледне.

— Така че, нали разбирате — тихо каза тя, — костюмът привлече вниманието ми, вярно, белотата му изпълни нощта долу. Но зъбите бяха много по-бели. И забравих костюма.

Мартинес отново се изчерви. Тя също бе смутена от казаното. Сложи си очилата, но веднага нервно ги свали и ги скри. Погледна ръцете си и вратата над главата му.

— Мога ли... — осмели се най-сетне Мартинес.

— Можете ли...

— Мога ли да ви се обадя следващия път, когато ми дойде ред за костюма?

— Защо трябва да чакате за костюма?

— Помислих си...

— Костюмът не ви трябва — каза тя.

— Но...

— Ако беше само костюмът... всеки може да е чудесен в него. Но не, аз гледах. Тази вечер много мъже бяха с този костюм, всичките различни. И затова ви казвам, не е нужно да чакате.

— Madre mia, madre mia! — щастливо възклика той. После понижи глас. — Все пак ще ми потрябва за известно време. За месец, може би половин година или година. Неуверен съм. Страх ме е от много неща. Млад съм.

— Така и трябва — рече тя.

— Лека нощ, госпожице...

— Селия Обрегон.

— Селия Обрегон — каза той и се махна от вратата.

Останалите го чакаха. Когато се показва през отвора, Мартинес видя, че са поставили манекена и костюма в центъра на покрива и са наредили одеялата и възглавниците в кръг около него. Всички бяха легнали. Тук горе, високо в небето, подухващо по-хладен ветрец.

Мартинес застана до белия костюм и заоправя реверите, говореше почти на себе си.

— Ай, caramba, ама че вечер! Сякаш са минали десет години от седем вечерта, когато започна всичко и нямах приятели. А сега е два посреща нощ и си имам *какви ли не* приятели... — Мълкна и повтори наум името й. Селия Обрегон. Селия Обрегон. — ...Какви ли не приятели — продължи той. — Имам къде да спя, имам дрехи. Хей. Знаете ли какво? — Погледна налягалите около манекена и него мъже. — Шантава работа. Когато нося костюма, зная, че мога да спечеля на тото като Гомес. Всяка жена ме гледа, сякаш съм Домингес. Мога да пея като Мануло. Говоря за политика като Вилянасул. Силен съм като Ваменос. И какво от това ли? Ами това, че тази вечер съм нещо повече от Мартинес. Аз съм Гомес, Мануло, Домингес, Вилянасул, Ваменос. Аз съм всички. Ай... ай...

Постоя още малко до костюма, способен да запази всички начини, по които седяха, стояха и ходеха. Този костюм, който можеше да се движи бързо и нервно като Гомес или бавно и замислено като Вилянасул, или пък да се носи като Домингес, който сякаш никога не докосващ земята и винаги намираше попътен вятър. Този костюм, който им принадлежеше, но и който ги притежаваше. Този костюм, който беше... какво? Показ.

— Мартинес — обади се Гомес. — Няма ли да спиш?

— Разбира се. Просто си мисля.

— За какво?

— Ако някога забогатеем, ще е донякъде тъжно — тихо рече Мартинес. — Тогава всички ще имаме костюми. И няма да има вечери като тази. Това ще разтури старата банда. Вече никога няма да е същото.

Мъжете лежаха и си мислеха за това, което бе казал.

Гомес кимна и каза:

— Да... никога няма да е същото... след това.

Мартинес легна на одеялото си. Заедно с останалите се обърна в тъмното към центъра на покрива. Там стърчеше манекенът, който бе станал център в живота им.

И очите им бяха ярки, светнали, можеха да се видят в тъмното, когато неоновите светлинки от съседните сгради примигваха, светваха и угасваха, разкриваха и скриваха, разкриваха и скриваха техния чуден летен костюм с цвят на ванилов сладолед.

СМУГЛИ БЯХА ТЕ И ЗЛАТООКИ

Металният корпус на ракетата изстиваше на вята. Люкът се отвори с глуко щракване. От кръглия отвор излезе мъж, после жена и три деца. Останалите пътници се отдалечиха, като си шепнеха, през марсианската поляна и оставиха мъжа и семейството му сами.

Мъжът усети как настръхва и се напряга, сякаш се намираше във вакуум. Жена му, която стоеше пред него, сякаш всеки момент щеше да бъде отнесена като дим. Децата щяха да се пръснат като малки семенца из всички краища на Марс.

Децата вдигнаха глави към него, както хората гледат към слънцето, за да определят кое време от живота им е настъпило. Лицето на мъжа бе студено.

- Какво има? — попита жена му.
- Да се връщаме в ракетата.
- Обратно на Земята?
- Да! Чуй!

Вята рът духаше, сякаш искаше да излючи самоличностите им. Всеки миг марсианският въздух можеше да изсмуче душата му като костен мозък от бялата кост. Почувства се като потопен в течност, способна да разтвори разума му и да изгори миналото.

Погледнаха марсианските хълмове, износени от смазващия натиск на годините. Видяха старите градове, изгубени в техните поляни, лежащи като крехки детски кости, разхвърляни из развълнуваните тревни езера.

— Горе главата, Хари — каза жена му. — Вече е късно. Изминахме над шейсет милиона мили.

Русокосите деца закрещяха към високия купол на марсианското небе. Отговор нямаше, само бързият вята съскаше в твърдата трева.

Той взе багажа със студените си ръце.

— Да вървим — каза той, като мъж на брега на морето, готов да навлезе в него и да се удави.

Влязоха в града.

Фамилията им бе Битъринг. Хари и жена му Кора; Дан, Лора и Дейвид. Построиха си малка бяла къщичка и закусваха с удоволствие в нея, но страхът така и си остана. Бе неизменният трети неканен събеседник в леглото на господин и госпожа Битъринг, когато си шепнеха в полунощ, събуждаше се с тях всяка сутрин.

— Чувствам се като кристалче сол в планински поток — каза той. — Мястото ни не е тук. Ние сме земни хора. А това е Марс. Създаден е за марсианци. За Бога, Кора, да си вземем билети за дома!

Но тя само поклати глава.

— Някой ден атомната бомба ще сложи край на Земята. А тук ще сме в безопасност.

— В безопасност и обезумели!

Тик-так, седем часът, време е за ставане — пропя говорещият часовник. И те станаха.

Нещо го караше всяка сутрин да проверява всичко наоколо — топлата камина, кървавочервеното мушкато в саксията, — сякаш очакваше нещо да липсва. В шест сутринта ракета от Земята донасяше съвсем топъл вестник. Той разчупваше печата му и го преглеждаше по време на закуска. Мъчеше се да бъде общителен.

— Сега е точно като в колониалната епоха — заяви той. — Ето, след десет години на Марс ще има около един милион земни жители. Големи градове, всичко! А казваха, че нищо няма да излезе. Че марсианците ще негодуват срещу нашествието ни. А да сме намирали марсианци? Нито една жива душа! Вярно, намерихме градовете им, но всички те бяха пустни. Нали така?

Сякаш поток от вятър потопи къщата. Когато прозорците спряха да дрънчат, господин Битъринг преглътна и погледна към децата.

— Не знам — каза Дейвид. — Може пък наоколо да има марсианци и да не ги виждаме. Понякога нощем ми се струва, че ги чувам. Чувам вятъра. Пясъкът тропа в прозореца ми. Плаша се. И виждам онези градове в планините, където някога са живели марсианците. И ми се струва, че виждам из тях да се движат разни неща, татко. Питам се дали тези марсианци *не харесват*, че живеем тук. Питам се дали няма да ни отмъстят, задето сме дошли тук.

— Глупости! — Господин Битъринг погледна през прозореца. — Ние сме чисти и порядъчни хора. — Погледна към децата. — Във

всеки мъртъв град има нещо като призраци. Имам предвид спомени. — Той се загледа към хълмовете. — Виждаш стълбище и се питаш как ли изглеждат марсианците по него. Виждаш марсиански рисунки и се чудиш какъв ли е бил художникът. С ума си правиш малък призрак, спомен. Това е напълно естествено. Въображение. — Замълча. — Нали не си скитал из онези руини?

— Не, татко. — Дейвид заразглежда обувките си.

— Гледай да стоиш настрани от тях. Подай ми сладкото.

— Все тая — каза малкият Дейвид. — Обзалагам се, че ще се случи нещо.

Нещото се случи същия следобед.

Лора се препъваше по улицата и плачеше. Хвърли се сляпо към верандата.

— Мамо, татко... война, на Земята! — изхлипа тя. — Току-що дойде съобщение по радиото. Атомни бомби са ударили Ню Йорк! Всички космически ракети са взривени. Вече никога няма да има ракети до Марс!

— О, Хари! — Майката прегърна съпруга и дъщеря си.

— Сигурна ли си, Лора? — тихо попита баща ѝ.

Лора плачеше.

— Заседнахме на Марс, завинаги!

Дълго време в късния следобед се чуваше единствено вятърът.

Сами, помисли си Битъринг. Само хиляда души. И няма път назад. И няма път. И няма път. Пот изби по лицето, дланите и тялото му; заля го гореща вълна страх. Искаше му се да удари Лора, да изкрещи: „Не е вярно, лъжеш! Ракетите ще се върнат!“ Но вместо това погали дъщеря си по главата.

— Все някой ден ракетите ще се доберат дотук.

— Татко, какво ще правим?

— Ще си гледаме работата, разбира се. Ще отглеждаме реколти и деца. Ще чакаме. Ще продължаваме напред, докато войната не свърши и ракетите не се върнат.

Двете момчета излязоха на верандата.

— Деца — каза той, загледан над тях. — Имам да ви казвам нещо.

— Вече знаем — казаха те.

През следващите дни Битъринг често скиташе из градината, за да се бори сам със страха си. Докато ракетите изпридаха сребристата си паяжина през космоса, той беше в състояние да приеме Марс. Защото винаги си бе казвал — решава ли, още утре мога да си купя билет и да се върна на Земята.

А сега паяжината бе разкъсана, ракетите лежаха в безформена купчина от разтопени метални греди и преплетени жици. Земните хора бяха оставени на чуждия Марс, на прах с цвят на канела и опияняващ вятер, да бъдат изпечани като сладкиши през марсианските лета и прибириани в хамбарите от марсианските зими. Какво щеше да стане с него, с останалите? Марс само чакаше този момент. И сега щеше да ги погълне.

Отпусна се на колене в цветната леха, хванал лопатата в треперещите си ръце. Трябва да се работи, помисли си. Да се работи и да се забрави.

Погледна нагоре към марсианските планини. Помисли си за гордите стари марсиански имена, които някога са носели тези върхове. Падналите от небето земни хора бяха гледали хълмове, реки, марсиански морета — всички те имаха имена, но за тях бяха безименни. Някога марсианците са строили градове, давали са им имена; изкачвали са върхове, кръщавали са ги; прекосявали са морета и са ги наречали. А сега планините са се стопили, моретата са пресъхнали, градовете са се превърнали в развалини. Въпреки това земните хора тайно чувстваха вина, когато наречаха древните хълмове и долини с нови имена.

Но пък човек живее чрез символи и етикети. И имената бяха дадени.

Господин Битъринг се почувства много самотен в своята градина под марсианското слънце — наведен анахронизъм, засаждащ земни цветя в чуждата почва.

Мисли. Продължавай да мислиш. За други неща. Освободи ума си от Земята, от атомната война, от изгубените ракети.

Потеше се. Озърна се. Никой не го гледаше. Свали си вратовръзката. Ама че дързост, помисли си. Първо сакото, а сега и вратовръзката. Окачи я спретнато на прасковата, която бе донесъл като фиданка от Масачузетс.

Отново се зае да философства за имена и планини. Земните хора бяха сменили имената. Сега Марс си имаше Хормелови долини, морета на Рузвелт, хълмове на Форд, плата на Вандербилт. Това не бе правилно. Американските заселници бяха проявили мъдрост, използвайки старите индиански имена — Уисконсин, Минесота, Айдахо, Охайо, Юта, Милуоки, Уокеган, Осеко. Стари имена, старо значение.

Впери трескаво поглед в планините. Там ли сте? Всички ли сте мъртви? Е, ние сме сами, сами, откъснати от всичко! Елате, изгонете ни! Ние сме безпомощни!

Вятърът го засипа с душ от прасковени цветчета.

Протегна почернялата си от слънцето ръка и тихо възклика. Докосна цветчетата, вдигна ги. Обръщащите ги, докосващи ги отново и отново. После изкрештя на жена си.

— Кора!

Тя се показва на прозореца. Затича се към нея.

— Кора, цветчетата!

Тя ги заразглежда.

— Виждаш ли? Различни са. Променили са се! Вече не са цветчета на праскова!

— На мен ми се виждат съвсем нормални — рече тя.

— Не са. *Сгрешени* са! Не мога да кажа в какво точно.

Допълнително венчелистче, листо, цвят, миризма, нещо!

Децата изтичаха навреме да видят как баща им ходи забързано из градината и вади репички, лук и моркови.

— Кора, ела да видиш!

Лукът, репичките и морковите започнаха да се предават от ръка на ръка.

— Приличат ли ти на моркови?

— Да... не. — Тя се поколеба. — Не знам.

— Променили са се.

— Може би.

— Знаеш, че са се променили! Лук, ама не точно, морков, но не съвсем. Вкус — същият, но по-различен. Миризмата — не точно каквато беше. — Усети как силно бие сърцето му, обзе го страх. Зарови пръсти в пръстта. — Кора, какво става? Какво е това? Трябва да се

махнем оттук. — Разтича се из градината. Всяко дърво почвства докосването му. — Розите. Розите. Станали са зелени!

И всички стояха и гледаха зелените рози.

А два дни по-късно Дан дотича разтревожен.

— Елате да погледнете кравата. Доих я и забелязах. Елате!

Отидоха в обора и се загледаха в единствената си крава.

Растеше ѝ трети рог.

А моравата пред къщата им лека-полека придобиваше цвета на пролетни теменужки. Семена от Земята, от които растеше нежнолилава трева.

— Трябва да се махнем оттук — каза Битъринг. — Ще ядем от това и също ще се променим... кой знае в какво? Не мога да допусна подобно нещо. Остава ни само едно. Да изгорим тази храна!

— Но тя не е отровна.

— Напротив, отровна е. Коварна, много коварна отрова. На дози. На съвсем мънички дози. Не бива да я докосваме.

Погледна смаяно къщата.

— Дори къщата се е променила. Вятърът е направил нещо с нея. Въздухът я е изгорил. Мъглата нощем. Дъските, всичките са станали безформени. Това вече не е дом на земен човек.

— Ох, ама че въображение имаш!

Той си сложи сакото и вратовръзката.

— Отивам в града. Трябва да се направи нещо. Ще се върна.

— Хари, чакай! — извика жена му.

Но него вече го нямаше.

В града, на сянка пред бакалията, седяха мъжете с ръце на колене и си приказваха спокойно и на воля.

На господин Битъринг му се прииска да стреля с пистолет във въздуха.

Какво правите, глупаци такива! — помисли си той. Седите си тук! Не чухте ли новината — ние сме вързани на тази планета. Хайде, размърдайте се! Не сте ли уплашени? Не ви ли е страх? Какво ще правите?

— Здрасти, Хари — поздравиха го всички.

— Вижте — каза им той. — Чухте новината завчера, нали?

Те кимнаха и се разсмяха.

— Естествено. Разбира се, че я чухме, Хари.

— И какво смятате да правите?
— Да правим ли, Хари? Какво можем да направим?
— Да построим ракета, какво!
— Ракета ли, Хари? За да се върнем в онази лудница? Стига,

Хари!

— Но вие *трябва* да се върнете. Забелязахте ли цветчетата на прасковата, лука, тревата?

— Ами да, Хари, като че ли да — рече един от мъжете.
— Не ви ли плашат?
— Като че ли не особено много, Хари.
— Идиоти!
— Стига, Хари.

На Битъринг му се доплака.

— Трябва да ми помогнете. Останем ли тук, всички ще се променим. Въздухът. Не го ли надушвате? Има нещо във въздуха. Може би някакъв марсиански вирус; някакво семе или прашец. Послушайте ме!

Те се взираха в него.

— Сам — обърна се той към един от тях.
— Да, Хари?
— Ще ми помогнеш ли да построя ракета?

— Хари, имам цял куп метал и малко чертежи. Щом искаш да строиш ракета в работилницата ми, добре си дошъл. Ще ти продам целия метал за петстотин долара. Работиш ли сам, би трявало да си построиш чудна ракета. За около трийсет години.

Всички се разсмяха.

— Не се смейте.

Сам го погледна приветливо.

— Сам — промълви Битъринг. — Очите ти...
— Какво им е на очите ми, Хари?
— Не бяха ли сиви?
— Да ти кажа правичката, не помня.
— Сиви бяха, нали така?
— Защо питаш, Хари?
— Защото сега са жълтеникави.
— Нима, Хари? — небрежно попита Сам.
— И си станал по-висок, по-слаб...

— Може и да си прав, Хари.
— Не би трябвало да имаш жълти очи, Сам.
— Хари, а *твоите* очи какви са? — попита Сам.
— Моите ли? Сини, разбира се.
— Заповядай, Хари. — Сам му даде джобно огледалце. — Виж се.

Господин Битъринг се поколеба, след което вдигна огледалцето пред лицето си.

В синьото на очите му бяха уловени мънички, едва забележими златни люсчици.

— Ex, ти, виж какво направи — рече Сам. — Счупи ми огледалцето.

Хари Битъринг се премести в работилницата и започна да строи ракетата. Мъжете стояха край отворената врата, говореха си тихо и се шегуваха. От време на време му помагаха да вдигне нещо. Но през повечето време просто си стояха и го наблюдаваха с пожълтяващите си очи.

— Време е за вечеря, Хари — казаха му.

Дойде жена му с вечерята в кошница.

— Няма да я докосна — каза той. — Вече ще ям само неща от фризера. Храна от Земята. Нищо от градината.

Жена му стоеше и го гледаше.

— Не можеш да построиш ракета.

— Когато бях на двайсет, работих в работилница. Познавам метала. Почна ли, останалите ще ми помогнат — каза той; разстилаше чертежите, без да поглежда към нея.

— Хари, Хари — безпомощно въздъхна тя.

— Трябва да се махнем оттук, Кора. *Трябва!*

Нощите бяха изпълнени с вятър, който духаше из пустите тревни морета, покрай малките бели шахматни градчета, лежащи дванайсет хиляди години в плитчините. В селището на земните хора домът на Битъринг се тресеше от усещането за промяна.

Легнал в леглото, господин Битъринг усещаше как костите му се изместват, оформят, как се топят като злато. Жена му, която лежеше до него, бе потъмняла от множеството слънчеви следобеди. Смугла бе и

златоока, почти черна от слънцето, и децата бяха като метални в леглата си, а вятърът виеше безнадеждно сред някогашните праскови и лилава трева и отвяваше листенцата на зелените рози.

Страхът не можеше да се спре. Сграбчаваше го за гърлото, стискаше сърцето му. Избиваше като влага в подмишници и треперещи длани.

На изток изгря зелена звезда.

Странна дума се отрони от устните на господин Битъринг.

— *Иоррт. Иоррт.* — Повтори я.

Марсианска дума. Той не знаеше марсиански.

Посред нощ стана и отиде да се обади на Симпсън, археолога.

— Симпсън, какво означава думата *иоррт*?

— А, та това е старото марсианско име на нашата планета Земя.

Защо?

— Просто питам.

Слушалката се изплъзна от пръстите му.

— Ало, ало, ало, ало — продължи да казва тя, а той седеше, вперил поглед в зелената звезда. — Битъринг? Хари, чуваш ли ме?

Дните бяха изпълнени със звън на метал. Изгради скелета на ракетата с не особено ентузиазираната помощ на трима безразлични съграждани. Само за около час капна от умора и се наложи да седне.

— От височината е — разсмя се един от мъжете.

— *Храниц ли се, Хари?* — попита го друг.

— Храня се — раздразнено рече той.

— От фризера ли?

— Да!

— Отслабваш, Хари.

— Не е вярно!

— И се издължаваш.

— Лъжеш!

След няколко дни жена му го отведе на страна.

— Хари, храната от фризера свърши. Нищо не е останало. Ще се наложи да правя сандвичи с онова, което е отгледано тук.

Той седна тежко.

— Трябва да се храниш — каза тя. — Слаб си.

— Да — призна той.

Взе един сандвич, отвори го, погледна го и хапна мъничко.

— И стига си работил за днес — каза тя. — Почини си. Горещо е. Децата искат да плуват в каналите и да излязат на излет. Моля те, ела с нас.

— Не мога да пилея време. Намираме се в криза!

— Само за един час — заувещава го тя. — Малко плуване ще ти се отрази добре.

Той стана, плувнал в пот.

— Добре, добре. Остави ме на мира. Ще дойда.

— Браво на теб, Хари.

Слънцето печеше, денят бе тих. Сякаш огромен изгарящ поглед се бе вперил в равнината. Вървяха покрай канала — баща, майка и надпреварващи се деца, всички по бански. Спряха и хапнаха сандвици с месо. Видя как е потъмняла кожата им. Видя жълтите очи на жена си и децата си — очи, които преди не бяха жълти. Побиха го тръпки, но те бързо бяха пометени от вълните приятна жега, когато легна под слънцето. Беше прекалено уморен, за да се страхува.

— Кора, откога са ти жълти очите?

Тя го погледна объркано.

— Винаги са си били такива.

— Не станаха ли от кафяви жълти за последните три месеца?

Тя прехапа устна.

— Не. Защо питаш?

— Няма значение.

Седяха мълчаливо.

— Очите на децата — каза той. — И те са жълти.

— Случва се понякога — с растежа цветът на детските очи се променя.

— Може пък и *nive* да сме деца. Поне на Марс. Ама че мисъл. — Той се разсмя. — Смятам да поплувам.

Скочиха в канала. Остави се да потъне до дъното и остана да лежи там като голяма златна статуя, обвит в зелена тишина. Наоколо — спокойни дълбини, мир. Усещаше как равномерното бавно течение го носи.

Остана ли тук достатъчно дълго, водата ще разяде плътта и ще оголи костите ми като корали, помисли си той. Ще остане само скелетът ми. И тогава водата ще може да гради върху него — зелени

неша, дълбоководни неща, червени неща, жълти неща. Промяна. Промяна. Бавна, дълбока, тиха промяна. Нима същото не става и там горе?

Видя небето през водата. И слънцето бе станало марсианско от атмосферата, времето и пространството.

Там горе има голяма река, помисли си той. Марсианска река, и всички ние лежим дълбоко в нея в нашите къщички — речни камъчета, в потъналите канари, скрити като раковини, а зимата отмива старите ни тела, удължава костите и...

Остави се да бъде издигнат нагоре през меката светлина.

Дан седеше на ръба на канала и го гледаше сериозно.

— Ута — рече той.

— Какво? — попита баща му.

Момчето се усмихна.

— Знаеш. Ута на марсиански означава „татко“.

— Откъде си я научил?

— Не знам. Отнякъде. Ута!

— Какво искаш?

Момчето се поколеба.

— Искам... искам да си сменя името.

— Да го смениш ли?

— Да.

Кора доплува до тях.

— Какво му е на името Дан?

Дан се размърда неудобно.

— Завчера ми викаше Дан, Дан, Дан. А аз дори не те чух. Казах си, това не е моето име. Имам ново име и искам да ме наричат с него.

Господин Битъринг се задържа за стената на канала; тялото му бе изстинало, сърцето му биеше бавно.

— Какво е това ново име?

— Линнл. Не е ли хубаво? Мога ли да го нося? Мога ли? Моля!

Господин Битъринг опря длан до главата си. Помисли си за глупавата ракета, за това как работи сам, как е сам дори сред семейството си. Толкова сам.

— Че защо не? — чу гласа на жена си.

— Да, можеш да го носиш — чу собствения си глас.

— Яаа! — изкрештя момчето. — Аз съм Линнл, Линнл!

Втурна се по поляните, танцуваше и викаше.

Господин Битъринг погледна жена си.

— Защо го направихме?

— Не знам — отвърна тя. — Просто реших, че трябва.

Тръгнаха сред хълмовете. Крачеха по стари мозаечни пътеки, покрай все още работещи фонтани. Пътеките през цялото лято бяха покрити с тънък слой хладка вода. Можеш по цял ден да си ходиш бос, да шляпаш като в поточе, а на краката ти да е прохладно.

Стигнаха до малка изоставена марсианска вила с чудесен изглед към долината. Намираше се на върха на един хълм. Сини мраморни зали, големи стенописи, басейн. Свежа и прохладна в лятната жега. Марсианците не вярвали на големите градове.

— Колко хубаво би било да се преместим тук за през лятото — рече госпожа Битъринг.

— Хайде — каза той. — Връщаме се в града. Има много работа по ракетата.

Но докато работеше вечерта, синята мраморна вила не излизаше от мислите му. Часовете минаваха, а ракетата вече му изглеждаше не чак толкова важна.

Минаваха дни и седмици и ракетата все повече и повече губеше значение. От старата треска нямаше и следа. Плашеше се, че е оставил нещата да текат по такъв начин. Но пък тази жега, въздухът, условията на работа...

Чу мъжете да си говорят тихо край вратата на работилницата.

— Всички заминават. Чухте ли?

— Всички заминават. Точно така.

Битъринг излезе навън.

— Къде заминават? — Видя няколко пикапа да се отдалечават по прашната улица, натоварени с хлапета и мебели.

— Нагоре към вилите — каза мъжът.

— Да, Хари. И аз заминавам. Сам също. Нали, Сам?

— Точно така, Хари. А ти?

— Имам работа тук.

— Работа! Ще си довършиш ракетата през есента, когато е по-хладно.

Битъринг пое дъх.

— Скелетът е готов.

— През есента ще бъде по-добре. — Гласовете им се влачеха мързеливо в жегата.

— Трябва да работя — каза той.

— През есента — казаха те. И думите им звучаха тъй разумно, тъй правилно.

Най-добре през есента, помисли си той. Пък и без това имаше колкото си иска време.

Не! — изкрешя някаква част от него, скрита някъде дълбоко, заключена, задушаваща се. Не! Не!

— През есента — рече той.

— Хайде, Хари — подканаха го всички.

— Да — каза той, усещаше как плътта му се топи в горещия, сякаш течен въздух. — Да, през есента. Тогава отново ще се захвана за работа.

— Имам си вила край канал Тирра — обади се някой.

— Имаш предвид канал Рузвелт, нали?

— Тирра. Старото марсианско име.

— Но на картата...

— Зарежи картата. Вече е Тирра. Аз пък си намерих местенце в Пилланските планини...

— Искаш да кажеш в масива Рокфелер — поправи го Битъринг.

— Искам да кажа в Пилланските планини — каза Сам.

— Да — съгласи се Битъринг, потънал в горещия въздух. — Пилланските планини.

На следващия ден всички товареха пикапа в горещия безветрен следобед.

Лора, Дан и Дейвид носеха пакети. По-точно, Ттил, Линил и Уерр носеха пакети.

Мебелите бяха изоставени в малката бяла къщичка.

— Изглеждаха чудесно в Бостън — каза майката. — И в тази къща тук. Но горе във вилата? Не. Ще ги използваме, когато се върнем през есента.

Самият Битъринг премълча.

— Имам някои идеи за мебелиране на вилата — обади се след известно време. — Големи, мързеливи мебели.

— Ами енциклопедията ти? Нали ще я вземеш?

Господин Битъринг извърна поглед.

— Ще мина да я взема другата седмица.

Обърнаха се към дъщеря си.

— А твоите нюйоркски рокли?

Момичето ги изгледа с недоумение.

— Та аз не ги искам вече.

Изключиха газта и водата, заключиха вратите и тръгнаха.
Таткото надникна в пикапа.

— Я, не взимаме чак толкова много — рече той. — Като се има предвид какво домъкнахме тук, това е само шепа!

Запали двигател.

Дълго гледа бялата къщичка; изпълни се с желание да се втурне към нея, да ѝ каже сбогом, защото имаше чувството, че тръгва на дълго пътешествие и никога няма да се върне наистина към това, което оставя, и никога вече то няма да му е така близко и разбирамо.

В този миг до тях спря друг пикап.

— Хей, Битъринг! Да тръгваме!

Пикапът пое по древната магистрала извън града. В същата посока се движеха и шейсет други. Градчето се изпълни с безмълвната гъста прах, вдигната от автомобилите. Водите на канала се синееха на слънцето, тихият ветрец едва поклаща странините дървета.

— Сбогом, град! — каза господин Битъринг.

— Сбогом, сбогом! — махна с ръце семейството.

И повече не се обърнаха назад.

Лятото пресуши каналите. Лятото премина като пламък по поляните. В опустялото земно селище боята на къщите се люпеше и падаше. Гумите, използвани като люлки в задните дворове, висяха неподвижно като спрели махала в жежкия въздух.

Скелетът на ракетата започна да ръждясва в работилницата.

В тихата есен господин Битъринг, много смугъл и много златоок, стоеше на склона на хълма над вилата и гледаше надолу към долината.

— Време е да се връщаме — рече Кора.

— Да, но няма да го правим — тихо отвърна той. — Там вече не е останало нищо.

— Книгите ти — каза тя. — Официалните ти дрехи.

— Твоите *лллес* и твоите *иор уеле рре* — каза тя.

— Градът е пуст. Никой не се връща — рече той. — Няма и причина да се връщат. Абсолютно никаква причина.

Дъщеря им шиеше гоблени, синовете свиреха песни на древни флейти и пищялки, а смехът им отекваше в мраморната вила.

Господин Битъринг гледаше към земното селище далеч долу в низината.

— Ама че странни и нелепи къщи строят земните жители.

— Не могат иначе — замислено отвърна жена му. — Ама че грозни хора. Радвам се, че ги няма.

Двамата се спогледаха, стреснати от току-що казаното. После се разсмяха.

— Че къде ли са се дянали? — запита той. Погледна жена си. Беше златна и стройна като дъщеря им. Тя пък гледаше него; и той бе почти толкова млад, колкото най-големия им син.

— Не зная — отвърна тя.

— Ще се върнем в градчето може би додина или по-додина, или по-нататък — спокойно каза той. — А сега... сега ми е топло. Какво ще кажеш да поплавваме?

Обърнаха гръб на долината. Хванати за ръце, заслизаха мълчаливо по пътеката от бистра изворна вода.

След пет години от небето падна ракета. Лежеше и пушеше в долината. От нея с викове наизскачаха хора.

— Спечелихме войната на Земята! Дойдохме да ви спасим! Хей!

Но построеното от американците градче с къщички, праскови и театри тънеше в мълчание. В една изоставена работилница откриха ръждясал, зле направен скелет на ракета.

Хората от ракетата претърсиха хълмовете. Капитанът установи щаб в изоставения бар. Лейтенантът се яви да докладва.

— Градът е пуст, но открихме местни жители сред хълмовете, сър. Тъмнокожи. С жълти очи. Марсианци. Много дружелюбни. Поговорихме малко. Много бързо научават английски. Сигурен съм, че отношенията ни ще са съвсем приятелски, сър.

— Тъмнокожи, а? — замислено повтори капитанът. — Колко са?

— Някъде към осемстотин, сър. Живеят в мраморните руини по хълмовете, сър. Високи, здрави. Прекрасни жени.

— Казаха ли къде са мъжете и жените, построили земното селище, лейтенант?

— Нямат ни най-малка представа какво се е случило с градчето и жителите му.

— Странно. Мислите ли, че марсианците са ги избили?

— Изглеждат изненадващо миролюбиви. Най-вероятно е някаква епидемия, сър.

Капитанът огледа помещението, прашните прозорци, сините планини на хоризонта, проблясващите канали, чу тихия вятър. Потръпна. После се окопити и потупа голямата карта, която бе разгърнал на масата.

— Имаме много работа, лейтенант. — Гласът му каканижеше тихо и равномерно, докато слънцето потъваше зад сините хълмове. — Трябва да се строят нови селища. Да се търсят полезни изкопаеми. Да се вземат бактериологични пробы. Затрупани сме с работа. А всички стари записи са изгубени. Трябва да съставим отново карти, да дадем имена на планини, реки и тъй нататък. Ще ни е нужно малко въображение. Например тези планини можем да ги наречем планини на Линкълн, канала — канал Вашингтон, хълмовете... можем да ги кръстим на вас, лейтенант. Дипломация. А вие в отговор ще кръстите някое градче на мое име. Да лъснем ябълката. А защо пък долината да не се казва долина на Айнщайн, а ето това... лейтенант, *слушате* ли ме?

Лейтенантът моментално отмести поглед от тихата мъгла на сините хълмове, които се извисяваха оттатък градчето.

— Какво? О, да, сър!

ЯГОДОВИЯТ ПРОЗОРЕЦ

Сънува как затваря входната врата — врата с ягодови и лимонови стъкла, със стъкла като бели облаци и бистратова вода в поток. Две дузини малки стъкълца около големия панел в средата — всички с цветове на плодови сокове, желатин и лед. Спомняше си как баща му го повдигаше като малък. „Виж!“ И през зеленото стъкло светът бе изумруд, мъх, лятна мента. „Виж!“ Люляковото стъкло превръщаше всички минувачи в живи гроздове. А накрая — ягодовото стъкло потапяше градчето в розова топлина, застилаше света с розов изглед и караше окосената ливада да изглежда като донесена от някой персийски пазар за килими. Ягодовият прозорец, най-чудесният от всички, лекуваше хората от тяхната бледност, стопляше студения дъжд и превръщаше снега и февруарските виелици в пламъци.

— Да, да! Ето!...

Събуди се.

Чу синовете си да говорят още преди да се е освободил от съня; лежеше в тъмното, заслушан в тъжния звук на разговора им, сякаш вятърът шепнеше по белите дъна на пресъхнали морета и сини хълмове. И тогава си спомни.

Ние сме на Марс, помисли си.

— Какво? — възклика жена му в съня си.

Не беше усетил, че бе проговорил; лежеше колкото се може по-неподвижно. Но сега никак вцепенено видя как жена му става да броди като призрак из стаята, бледото ѝ лице се взира през високите малки прозорчета на сглобяемата им барака към ярките непознати звезди.

— Кери — прошепна той.

Тя не го чу.

— Кери — отново прошепна той. — Искам да ти кажа нещо. От цял месец се каня да ти го кажа... утре... утре сутринта ще...

Но жена му се бе затворила в себе си в синята светлина на звездите и не се обърна към него.

Само да имаше слънце, помисли си той. Само да не беше нощ. През деня работеше по издигането на селището, момчетата бяха на училище, а Кери се занимаваше с чистене, готвене, работа в градината. Но когато слънцето залязваше и ръцете им не бяха заети с цветя и чукове, пирони и аритметика, се връщаха спомените, подобно на нощи птици в мрака.

Жена му помръдна едва-едва глава.

— Боб — каза накрая, — искам да се върна у дома.

— Кери!

— Това не е дом — каза тя.

Видя, че очите ѝ са пълни със сълзи.

— Кери, дръж се, потърпи още малко.

— Вече нокти не са ми останали от държане!

Като се движеше като насын, тя отвори чекмеджетата на скрина си и започна да вади от тях пластове носни кърпички, ризи и бельо и да ги нарежда отгоре, без да ги вижда; пръстите ѝ докосваха нещата, вадеха ги и ги поставяха. Това вече бе отдавна позната рутина. Говореше, вадеше нещата, стоеше мълчаливо известно време, после прибираще обратно всичко и се връщаше със сухо лице в леглото, при сънищата. Той се боеше, че някоя нощ наистина ще изразни всички чекмеджета и ще посегне към няколкото стари куфара, наредени край стената.

— Боб... — Гласът ѝ не бе горчив, а мек, безизразен и безцветен като лунната светлина, която показваше какво прави. — За половин година толкова много нощи говоря по този начин. Срам ме е. Ти работиш здравата, строиш къщи в градчето. Човек като теб не би трябвало да слуша оплакванията на жена си. Но не мога нищо да сторя, освен да го кажа. Дреболиите, това ми липсва най-много. Не знам... разни глупави нещица. Люлката на предната веранда. Плетения люлеещ се стол, летните вечери. Хората, излезли да се разходят или да поядват в Охайо. Черното пиано, плачещо за акордиране. Моят шведски кристал. Мебелите в гостната — о, бяха като стадо слонове, зная, и много стари. И китайските кристални висулки, които звъняха на вятъра. Разговорите със съседите на верандата, юлските вечери. Всички тези тъпи, глупави неща... които нямат значение. Но ето че именно те ми идват наум в три сутринта. Извинявай.

— Не се извинявай — отвърна той. — Марс е далечен свят. Мирише странно, изглежда странно, усеща се странно. И аз самият лежа и си мисля по нощите. Дойдохме от хубаво градче.

— Беше зелено. През пролетта и лятото. Жълто и червено през есента. И домът ни бе хубав; господи, та той беше стар, някъде на осемдесет-деветдесет години. Слушах го нощем как приказва, как шепне. Целият от сухо дърво — перилата, верандата, первазите. Където и да го докоснеш, ще ти проговори. Всяка стая по свой начин. А когато къщата ти говори, тя е като семейство, което те обкръжава в тъмното, приспива те. Никоя от днешните постройки не може да се сравнява с нея. Много хора трябва да минат и да живеят в една къща, за да улегне. Ето, тази барака например, тя не знае, че съм в нея, не я е грижа дали съм жива, или мъртва. Издава ламаринени звуци, а ламарината означава студ. Няма пори, които да поемат годините. Няма мазе, където да оставяш неща за додатък. Няма таван, на който да държиш нещата от миналата година и от времето преди още да си се родил. Да имахме поне нещо мъничко познато, бихме могли да се справим с всичко непознато. Но когато вечер *всяко едно нещо* е непознато, ще трябва цяла вечност, преди да ни стане близко.

Той кимна в мрака.

— За абсолютно същото съм си мислил и аз.

Тя гледаше на лунната светлина към куфарите край стената. Той видя как ръката ѝ се протяга към тях.

— Кери!

— Какво?

Той спусна крака на пода.

— Кери, направих нещо идиотско и безумно. През всички тези месеци те виждам колко си уплашена, слушам те да бълнуваш насын, чувам момчетата, вятъра и Марс навън, морските дъна и всичко останало, и... — Млъкна и прегълътна. — Трябва да разбереш постъпката ми и защо се реших на нея. Всички пари, които бяхме спестили за десетте години. Още преди месец похарчих всичко.

— Боб!

— Изхвърлих ги, Кери, кълна се, просто ги пръснах ей така. Исках да е изненада. Но ето те сега в това настроение, и тези проклети куфари при стената, и...

— Боб — прекъсна го тя и се обърна. — Да не искаш да кажеш, че сме минали през всичко *това*, тук, на Марс, отделяли сме от залъка си, само за да ги попилееш за няколко часа?

— Не знам — каза той. — Аз съм пълен идиот. Виж, скоро ще настъпи утрото. Ще станем рано. Ще те заведа да ти покажа какво направих. Не искам да ти казвам, трябва да го видиш. И ако не върви, какво пък... винаги ги има куфарите, а полетите до Земята са четири пъти в седмицата.

Тя не помръдна.

— Боб, Боб... — прошепна.

— Не казвай нищо повече.

— Боб, Боб... — Тя бавно поклати глава, сякаш не вярваше на чутото. Той се обърна и легна в своята половина на леглото, а тя остана да седи, загледана в скрина, върху който на спретнати купчинки бяха наредени носните кърпички, бижутата и дрехите ѝ. Отвън вятър с цвета на лунна светлина размърда спящата прах и напудри въздуха с нея.

Накрая тя легна, но не каза нищо — бе просто мъртва тежест в леглото, взираща се през дългия тунел на нощта към първите намеци за утрото.

Станаха с първата светлина на деня и мълчаливо започнаха да се движат из сглобяемата къща. Вървеше пантомима, удължена едва ли не до момента, когато някой с кряськ ще наруши тишината — майката, бащата и момчетата се измиха и облякоха, закусваха мълчаливо с препечени филии, плодов сок и кафе, без да се гледат в очите; следяха се един друг в отраженията от тостера, чашите и ножовете; лицата им бяха изкривени до неузнаваемост и ужасно чужди в този ранен час. Накрая отвориха вратата и пуснаха вътре вятъра, носещ се през студените синьо-бели марсиански морета, в които единствено пясъчните вълни се надигаха и спадаха, образувайки призрачни шарки; излязоха под суворото, студено взиращо се в тях небе и тръгнаха към градчето, приличащо на далечен филмов декор върху някаква огромна и пуста сцена.

— Къде точно отиваме? — попита Кери.

— Към ракетното депо — отвърна той. — Но преди да стигнем дотам, имам да ви казвам много неща.

Момчетата намалиха крачка и тръгнаха зад родителите си, слушаха. Бащата гледаше напред и през цялото време, докато говореше, не погледна нито веднъж жена си или синовете си, за да види как приемат чутото.

— Вярвам в Марс — тихо започна той. — Вярвам, че един прекрасен ден той ще ни принадлежи. Ще го укротим и подковем. Ще го заселим. Няма да подвием опашки и да побегнем. Хрумна ми преди година, почти веднага след като пристигнахме. Запитах се, защо сме тук? Защото така. И съмгата прави същото всяка година. Тя не знае защо отива там, накъдето се е запътила, но въпреки това го прави. Нагоре по реки, които не помни, срещу теченията, скача срещу водопади, но в крайна сметка отива до мястото, където дава нов живот и умира, и всичко започва отначало. Наречете го наследствена памет, инстинкт, както си искате. Важното е, че го има. И ето ни тук.

Вървяха в притихналата утрин под взиращото се в тях огромно небе, а странните сини и бели като пара пясъци се движеха между краката им по новата магистрала.

— И ето ни тук. А след Марс накъде? Юпитер, Нептун, Плутон и по-нататък? Точно така. *И все по-натам!* Защо? Някой ден Сънцето ще се взриви като пробита пещ. Бум — и Земята си отива. Но Марс сигурно ще оцелее; или ако и той бъде засегнат, може пък да оцелее Плутон. А ако и той бъде засегнат, то къде ще бъдем *ние*, или по-точно децата на нашите деца?

Погледна спокойно нагоре към безупречната раковина на тъмнолилавото небе.

— Ще бъдем може би на някой свят с номер; планета шест или звездна система деветдесет и седем, планета две от система деветдесет и девет! Толкова далеч оттук, че ти трябва кошмар, за да си го представиш! Ще се махнем, разбирайте ли, ще се махнем и ще бъдем в безопасност! И си казах — аха. Ето защо дойдохме на Марс, ето защо хората изстреляват своите ракети.

— Боб...

— Остави ме да довърша. Не, не е заради парите. И заради гледките не е. Всичко това е лъжа, хората все си измислят разни причини. Да забогатеят, да станат прочути. Да се повеселят, да поскачат насам-натам. А в същото време вътре в нас нещо тиктака, както тиктака в съмгата и кита, както сигурно тиктака и в най-малкия

микроб, който можем да си представим. И какво казва мъничкият часовник, който тиктака във всяко живо същество? Казва — измъкни се, разпръсни се, върви напред, продължавай да плуваш. Избягай на толкова много светове и построй толкова градове, че *нищо* да не е в състояние да унищожи човечеството. *Разбираши ли*, Кери? Работата не е само в това, че ние с теб сме дошли на Марс. Расата ни, цялата проклета човешка раса зависи от това как *ние* се справяме в собствения си живот. И това е толкова грамадно, че ми се иска да се смея, толкова съм уплашен.

Усещаше, че момчетата вървят пътно зад него, чувстваше Кери до себе си и искаше да види лицето ѝ и как приема всичко това, но въпреки това не се обърна.

— Всичко това не е по-различно от времето, когато заедно с баща ми вървяхме из полето и сеехме на ръка, когато сеялката се чупеше и нямахме пари да я поправим. Трябваше да се сее, за да има реколта. Господи, Кери, та нали помниш статиите в неделните приложения: „Земята ще замръзне след един милион години?“ Веднъж като момче прочетох нещо такова и се разревах. Майка ми ме попита защо плача. Казах ѝ — заради всички хора от бъдещето. Не се беспокой за тях, рече мама. Но, Кери, точно там е работата — ние се *безпокоим* за тях. Иначе нямаше да сме тук. Важното е Човекът с главна буква да продължи напред. Не виждам нищо по-хубаво от Човека с главна буква. Разбира се, аз съм пристрастен, защото съм представител на вида. Но ако изобщо има начин да постигнем безсмъртието, за което говорим непрекъснато, това е начинът — да се пръснем, да засеем вселената. Тогава ще има реколта, която да стигне при всички лоши моменти. Няма значение дали на Земята има глад или ръжда. Новата пшеница ще поникне на Венера, или където там се озове човек след хиляда години. Направо съм обсебен от тази идея, Кери. Обсебен. Когато ми хрумна, ми се искаше да прегръщам непознати, теб, момчетата, и да разкажа на всички. Но, по дяволите, знаех, че няма нужда да го правя. Знаех, че ще дойде ден или нощ, когато и ти ще чуеш това тиктакане в себе си, ще разбереш, и няма да е нужно да се казва нищо по въпроса. Това е голяма тема, Кери, знам го, и големи мисли за човек с моя ръст, но в името на всичко свято, това е истина.

Вървяха по пустите улици на града и слушаха ехото от собствените си стъпки.

— А тази сутрин? — попита Кери.

— Тъкмо стигам до тази сутрин. Част от мен също иска да се върне у дома. Но друга част казва, че ако се върнем, всичко е изгубено. И си помислих, какво ни тормози най-много? Някои от нещата, които имахме някога. Неща на децата, твои, мои. И си казах, ако е нужно нещо старо, за да започнеш новото, то, Бога ми, ще използвам старото. Помня от една историческа книжка, че преди хиляда години са слагали въглен в кух кравешки рог, раздухвали са го по цял ден и са го пренасяли при преходите си от място на място, за да могат всяка вечер да палят огън с искрите от сутрешния. Така че претеглих всичко. Заслужава ли Старото всичките ни пари? Не! Онова, което сме правели със Старото, то е ценното. Добре тогава, а Новото заслужава ли всичките ни пари? Имаш ли чувството, че инвестираш в деня след средата на следващата седмица? Да! Ако мога да преборя онова, което ни тегли обратно към Земята, за целта съм готов да полея парите с керосин и да драсна клечката!

Кери и момчетата не помръднаха. Стояха неподвижни на улицата и го гледаха като ураган, който едва не ги бе вдигнал от земята, а сега утихващ.

— Товарната ракета пристигна тази сутрин — тихо рече той. — С нашата доставка. Да идем да я вземем.

Бавно изкачиха трите стъпала до ракетното депо и прекосиха отекващия под към склада, който тъкмо отваряше врати за новия работен ден.

— Разкажи ни отново за съмгата — помоли едно от момчетата.

Когато излязоха от градчето с наетия камион, пълен с огромни сандъци и кутии, пакети и колети, дълги, високи, къси, широки, всички номерирани и прилежно адресирани до някой си Робърт Прентис, Ню Толедо, Марс, топлото утро бе в разгара си.

Спряха пред сглобяемата барака, момчетата скочиха долу и помогнаха на майка си да слезе. Боб се позабави зад волана, после бавно слезе, обиколи камиона и погледна сандъците.

До обед всички с изключение на един бяха отворени и съдържанието им — разположено на дъното на изсъхналото море.

— Кери...

Помогна й да се качи по старите стъпала на верандата, която сега стоеше разопакована в края на градчето.

— Чуй ги, Кери.

Стъпалата скърцаха и шепнеха под краката им.

— Какво казват? Кажи ми, какво казват?

Тя стоеше на старите дървени стъпала, потънала в себе си, и не можеше да произнесе ни дума. Той махна с ръка.

— Тук е верандата, там — дневната, трапезарията, кухнята, трите спални. Една част ще построим тук, друга ще докараме. Разбира се, засега имаме само предната веранда, малко от мебелите в гостната и старото легло.

— За всички тези пари, Боб!

Той се обърна с усмивка.

— Хайде, не се сърдиш, погледни ме! Не се сърдиш. Ще докараме всичко тук, додолина, след пет години! Кристалните вази, арменския килим, който ни подари майка ти през шейсет и първа! Е, нека Сънцето да експлодира!

Гледаха другите сандъци, номерирани и надписани: люлката от предната веранда, люлеещ се стол, китайски кристални висулки...

— Аз сам ще ги духна, за да зазвънят.

Поставиха върху стълбите предната врата с малките разноцветни стъклца и Кери погледна през ягодовия прозорец.

— Какво виждаш?

Но той знаеше какво вижда, защото сам бе гледал през цветното стъкло. И ето го Марс, студеното му небе е стоплено, мъртвите морета — подпалени от цвят, хълмовете му са като планини от ягодов сладолед, а пясъкът — като горящи въглени, раздухвани от вятъра. Ягодовият прозорец, ягодовият прозорец, хвърлящ меки розови нюанси върху земята и изпълващ ума и окото със светлината на вечния изгрев. Наведе се, погледна през него и чу собствения си глас.

— Градчето ще стигне дотук след година. Това ще е сенчеста улица, а вие ще си имате своя веранда и приятели. И тогава всичко това няма да е *нужно* толкова силно. Но оттук нататък, от най-малкото близко нещо, гледайте как то ще започне да се разпростира, гледайте как Марс ще се промени така, че ще ни стане близък, сякаш сме го познавали през целия си живот.

Изтича надолу по стълбите до последния, все още неотворен и покрит с платнище сандък. Разряза платнището с джобното си ножче.

— Познай!

— Кухненската плоча? С фурната?

— Ни най-малко. — Той се усмихна много нежно. — Изпей ми нещо.

— Боб, ти съвсем се побърка.

— Изпей ми песен за всички пари, които имахме в банката и които нямаме, но пък на кого са му потрябвали!

— Зная само „Дженевиев, сладка Дженевиев“!

— Изпей я — рече той.

Тя така и не успява да отвори уста и да започне. Видя как устните ѝ мърдат, но звук не излизаше.

Разкъса платнището, пъхна ръка и известно време опипва, после започна да си припява думите, докато накрая не размърда ръката си — и в сутрешния въздух се разнесе ясен акорд на пиано.

— Ето — рече той. — Хайде, отначало докрай. Всички заедно!

Давам тон.

УХАНИЕ НА САРСАПАРИЛА

Три дни подред господин Уилям Финч стоеше тихо в полумрака на тавана от сутрин до вечер. Ноември бе към края си и три дни господин Финч стоеше така сам-самичък и чувстваше как самото Време тихо и безмълвно се сипе на бели снежинки от безкрайното студено стоманено небе, засипва с пух покрива и напудря стрехите. Стоеше със затворени очи. Таванът, подмятан в морета от вятър в дългите сиви дни, скърцаше с всяка своя кост и отърсваше древна прах от греди, изкривени дъски и летви. Около него се чуваха стонове и въздишки, а той стоеше и вдишваше елегантните суhi аромати и усещаше древните наследства. Ах. Ах.

Долу жена му Кора се вслушваше, но не го чу нито веднъж да крачи или дори да помръдне. Стори ѝ се, че го чува само как диша —бавно, като старо прашно духало, сам горе във ветровития таван.

— Ама че нелепица — промърмори тя.

Когато на третия ден забърза надолу за обяд, той се усмихна на мрачните стени, на нащърбените чинии, на издрасканите сребърни прибори и дори на жена си!

— Каква е причината за тази радост? — пожела да узнае тя.

— Просто добро настроение. Чудесно настроение! — Той се разсмя. Радостта му граничеше едва ли не с истерия. Радостта кипеше в него като някакъв огромен топъл фермент и той очевидно имаше проблем със задържането му. Жена му се намръщи.

— Каква е тази *миризма*?

— Миризма, миризма, миризма?

— Сарсапарила^[1]. — Тя подуши подозрително. — Точно така!

— О, не може да бъде! — Истеричната му радост секна така бързо, сякаш някой бе завъртял ключ. Изглеждаше потресен, разтревожен и изведнъж застана нащрек.

— Къде си ходил тази сутрин? — попита го тя.

— Много добре знаеши, че почистих тавана.

— Разтакаваш се сред купища боклуци. Не чух нито звук. По едно време си помислих, че изобщо те няма горе. А това какво е? — посочи тя.

— А стига бе, това пък откъде се е взело?

Впери поглед в пружинените велосипедни закопчалки, които прибраха панталоните към костеливите му глезени.

— Намерих ги на тавана — отговори сам на себе си. — Кора, помниш ли как рано сутрин карахме тандема по чакъления път? Беше преди четиридесет години, всичко бе свежо и ново.

— Не приключиши ли с тавана днес, сама ще се кача горе и ще изхвърля всичко.

— О, не! — възклика той. — Наредил съм всичко така, както го искам!

Тя го изгледа хладно.

Той започна да яде и малко по малко се отпусна и отново започна да се изпълва с ентузиазъм.

— Кора, знаеш ли какво представляват таваните? Те са Машини на времето, с които разни дърти тъпанари като мен могат да се върнат четиридесет години назад до време, когато през цялата година е било лято и децата обсаждаха продавачите на сладолед. Помниш ли какъв вкус имаше? Ти го държеше в кърпа. Беше като да опиташи аромата на лен и сняг едновременно.

Кора се завъртя неспокойно.

Невъзможно е, помисли си той с полу затворени очи, опитващ се да го види и възстанови. Да вземем тавана. Самата му атмосфера е Времето. Свързан е с други години, с пашкулите и какавидите на друга епоха. Всички чекмеджета на скрина са като малки ковчези, в които се пазят хиляди вчерашни дни. О, таванът е старо, дружелюбно място, пълно с Време. Ако застанеш изправен в самия му център, ако присвиеш очи и мислиш, мислиш, ако вдишваш Миналото, ако протегнеш ръце да почувствуваш Старото време, то...

Сепна се — даде си сметка, че е казал нещо от това на глас. Кора ядеше бързо.

— Е, няма ли да е интересно, ако наистина може да се осъществи пътуването във времето? — попита той частта от косата й, която бе срещу него. — И какво по-логично и подходящо място за това от таван като нашия, не мислиш ли?

— В онези години не винаги бе лято — каза тя. — Това е просто заради шантавата памет. Помниш всичко добро и забравяш лошото. Не винаги е било лято.

— Образно казано, беше.

— Не, не беше.

— Ето какво искам да кажа — възбудено зашепна той и се наведе напред, за да вижда по-добре картината, която чертаеше на голата стена в трапезарията. — Ако караш внимателно моноцикъла си между годините, ако балансираш много, много внимателно, ако минаваш от година на година, ако прекараши седмица в хиляда деветстотин и девета, ден в хиляда и деветстотната, месец или две седмици някъде другаде, да кажем в хиляда деветстотин и пета или в хиляда осемстотин деветдесет и осма, можеш да си останеш в лятото до края на живота си.

— Моноцикъл ли?

— Нали се сещаш, един от онези високи блестящи велосипеди на едно колело, на които се качват акробатите по водевилите и жонглират. Равновесие, иска се истинско равновесие, за да не паднеш, да държиш ярките предмети все във въздуха, да летят нагоре-надолу, да светят, да проблясват, да искрят, да избухват в ярки цветове, червени, жълти, сини, зелени, бели, златни; всички юнски, юлски и августовски дни във въздуха, около теб, едновременно, почти без да докосват ръцете ти, летят, а ти се усмихваш сред тях. Равновесие, Кора, *равновесие*.

— Дрън-дрън-дрън — рече тя. И добави: — Дрън.

Изкачи дългата студена стълба към тавана, потръпваше.

Имаше зимни нощи, в които се събуждаше сякаш с порцелан в костите, със студен звън в ушите, с пронизващ нервите скреж, който блясваше суроно като експлозия на студен бял фойерверк и се изсипваше като пламтящ сняг върху притихналата земя дълбоко в подсъзнанието му. Беше му ужасно студено, студено, толкова студено, че бяха необходими множеството безкрайни лета с техните зелени факли и бронзови слънца, за да го освободят от зимната му обвивка. Всяка вечер бе огромно безвкусно парче чуплив лед, поставен в леглото снежен човек, изпълнен със сънища като конфети, кристална суматоха. А навън бе вечна зима, безцветното небе — като огромна преса за

грозде, мачкаща цвят, чувства и живот от всички с изключение на децата, които летяха със ски и шейни по огледални хълмове, отразяващи смазващия железен щит, надвисващ ниско над града всеки ден и всяка безкрайна нощ.

Господин Финч вдигна капака за тавана. Затова пък — ето. Прахта на лятото се изви около него. Прахта на тавана проблясваше от жегата, останала от другите сезони. Тихо спусна капака след себе си.

На лицето му се появи усмивка.

Таванът бе притихнал като черен облак пред буря. От време на време Кора чуваше мъжа си да мърмори нещо там горе.

В пет следобед господин Финч застана на прага на кухнята — пееше си „Моят остров на златните мечти“, и махна с чисто нова сламена шапка.

— Буу!

— Целия следобед ли проспа? — озъби се жена му. — Четири пъти те виках, но без резултат.

— Да съм спал ли? — Той се позамисли и се разсмя, но бързо прикри устата си с длан. — Е, като че ли да.

Едва сега тя го забеляза по-подробно.

— Господи! Откъде взе това сако?

Носеше червено раирano сако, висока задушаваща бяла яка и панталони с цвят на сладолед. Сламената шапка ухаеше като подхвърлено във въздуха свежо окосено сено.

— Намерих го в един стар сандък.

Тя го подуши.

— Не мирише на нафталин. Изглежда съвсем ново.

— О, не! — побърза да възрази той. Изглеждаше стегнат и явно се чувствуше неудобно, докато жена му мереше с поглед костюма.

— Стига си се правил на палячо — каза тя.

— Не може ли човек да се позабавлява?

— Все това правиш. — Тя затръшна вратата на фурната. — Аз стоях вкъщи и плетях, а ти долу в магазина държеше дамите под ръка и им помагаше да влизат и излизат.

Той отказа да се хване на въдицата.

— Кора. — Загледа се в сламената шапка. — Не би ли било хубаво да се поразходим в неделя, както правехме навремето? Ти да си

с копринено чадърче и дълга шумоляща рокля, да седнем на онези метални столове в аптеката и да усетим миризмата ѝ? Защо днешните аптеки не миришат вече така? И да си поръчаме два пъти сарсапарила, а после да се повозим в нашия форд модел десета година до Крайбрежната, да си вземем нещо за хапване и да послушаме духовия оркестър. Какво ще кажеш?

— Вечерята е готова. И махни тази ужасна униформа.

— Ако можеше да си пожелаеш и да поемеш по онези сенчести пътища с дъбове от двете страни, каквito бяха преди на нахлюят колите, щеше ли да го *направиш*? — настоятелно попита той, гледаше я изпитателно.

— Онези стари пътища бяха прашни. Прибрахме се черни като негри. Между другото — тя вдигна захарницата и я разклати, — сутринта тук имаше четиридесет долара. А сега ги няма! Само не ми казвай, че си поръчал тези дрехи от някое ателие за костюми. Съвсем нови са. Не са излезли от никакъв сандък!

— Аз...

Тя вилня половин час, но той не каза нищо в своя защита. Ноемврийският вятър разтърсваше къщата и докато тя говореше, снегът отново започна да вали от студеното стоманено небе.

— Отговори! — викна тя. — Да не си полудял да харчиш парите ни по този начин? За дрехи, които не можеш да носиш?

— Таванът... — понечи да обясни той.

Тя излезе в дневната.

Снегът заваля бързо, настъпи студена ноемврийска вечер. Тя го чу как бавно се изкачва по стълбата към тавана, в онова прашно хранилище на отминали години, в черното място на костюми и реквизит на Времето, в един свят, напълно различен от този свят долу.

Затвори капака. Включеното фенерче му бе достатъчно като спътник. Да, тук бе цялото Време, събрано като в японско хартиено цвете. При един допир на спомена всичко се развиваше в бистрите води на ума, в пролетен ветрец, в прекрасни цветя, каквito няма в действителността. Което и да е чекмедже на скрина съдържаше лели, братовчеди и баби под хермелиновата мантия на прахта. Да, самото Време бе тук. Усещаш дъха му — изпълнило е атмосферата, а не е просто механичен часовник.

Сега къщата отдолу бе далечна като всеки ден от Миналото. Той притвори очи и огледа притихналия в очакване таван.

Тук, в кристалния полилей, се спотайваха дъги, утрини и обеди, ярки като млади реки, течащи безкрайно назад през Времето. Фенерчето ги улови и съживи, дъгите скочиха и прогониха сенките с цветове като сливи и ягоди, грозде, с цветове като лимонови резенчета и небето, когато облаците са се оттеглили след бурята и разкриват синевата. А прахта бе като горящ тамян, цялото Време гореше и ти оставаше само да се загледаш в пламъците. Наистина бе страхотна Машина на времето този таван — знаеше го, сигурен бе. И ако докоснеш призмите тук, дръжките там, ако дръпнеш пискюлите, подрънкаш с кристала, духнеш прахта, вдигнеш закопчалките на сандъците и задвижиш старите духала като мехове на орган, докато не напълнят очите ти с пепел от безброй стари огньове, ако наистина засвириш на този инструмент, тази топла сложна машина, ако помилваш всички нейни части, нейните ръчки, превключватели и двигатели, тогава, тогава, *тогава!*

Размаха ръце да дирижира, да води, да тържествува. Музиката звучеше в главата му, в плътно затворената уста, и той засвири на огромната машина, на гръмовно безмълвния орган — бас, тенор, сопрано, тихо, високо — и ето накрая прозвуча акордът, който го разтърси така, че трябваше да затвори очи.

Към девет вечерта тя го чу да я вика.

— Кора!

Жена му се качи горе. Уилям надничаше от отвора на тавана и ѝ се усмихваше. Махна ѝ с шапката.

— Сбогом, Кора!

— Какви ги говориш? — викна тя.

— Премислих всичко през тези три дни и сега ти казвам сбогом.

— Слизай долу, глупако!

— Вчера изтеглих петстотин долара от банката. Мислех си за това. И когато се случи, ами... Кора... — Той протегна ръка към нея.

— За последен път те питам, ще дойдеш ли с мен?

— На тавана ли? Спусни стълбата, Уилям Финч. Ще се кача горе и ще те смъкна от това противно място!

— Отивам на Крайбрежната за купа рибена чорба. После ще поръчам на оркестъра да изsviri „Лунен залив“. Хайде, Кора... — Той

протегна ръка.

Тя просто зяпаше нежното му питащо лице.

— Сбогом — рече той.

Помаха ѝ. После лицето му изчезна, сламената шапка — също.

— Уилям! — изкрештя тя.

Таванът бе тъмен и безмълвен.

Тя с вик изтича за стол и с пъшкане се качи в плесенясалия мрак.

Запали фенерчето.

— Уилям! Уилям!

Тъмното помещение бе празно. Зимният вятър разтърси къщата.

Тогава видя — западният тавански прозорец бе открайнат.

Тръгна опипом към него. Поколеба се, затаи дъх. После бавно го отвори. Стълбата бе подпряна от външната страна и се спускаше до покрива на верандата.

Тя се отдръпна.

Отвън в юлския здрач проблясваха ярковелени ябълки. Някъде далеч се чуха гърмежи на фишети. Долетяха гласове и смях. Червени, бели и сини ракети полетаха в топлия въздух и постепенно угасваха.

Затръшна прозореца. Виеше ѝ се свят.

— Уилям!

Зимната ноемврийска светлина струеше през отвора на тавана зад нея. Наведе се и видя как снегът с шумолене милва студените прозорци в ноемврийския свят, в който щеше да прекара следващите трийсет години.

Повече не приближи онзи прозорец. Седеше сама в тъмния таван и вдишваше единствената миризма, която сякаш не изчезваше. Бе увисната във въздуха като доволна въздишка. Пое дъх — дълбоко, дълбоко.

Старото, познато, незабравимо ухание на сарсапарила.

[1] Тоник, екстракт от корена на тропическо дърво — Б.пр. ↑

ПИКАСОВО ЛЯТО

Джордж и Алис Смит слязоха от влака в Биариц по обед; час по-късно вече бяха успели да се настанят в хотела и се бяха излегнали на пясъка край океана.

На вид просналият се на плажа Джордж приличаше на поредния пресен-пресен турист, домъкнат за съвсем кратко в Европа. Той обаче бе човек, който обичаше изкуството повече от самия живот.

— Ето... — Джордж Смит въздъхна. Още една капка пот се стече по гърдите му. Отърви се от водата от водопровода в Охайо, помисли си той, после изпий на екс най-доброто бордо. Задръсти кръвта си с богатия френски седимент, за да можеш да гледаш с очите на местните жители.

Защо? Защо да яде, да вдишва, да пие всичко френско? За да може след време наистина да започне да разбира гения на един човек. Устните му се размърдаха, оформяйки името.

— Джордж? — Съпругата му се надвеси над него. — Знам за какво си мислиш. Прочетох го по устните ти.

Той лежеше абсолютно неподвижно и чакаше.

— И?

— Пикасо — рече тя.

Той трепна. Все някой ден и тя щеше да се научи да произнася името правилно.

— Моля те — каза тя. — Отпусни се. Зная, че чу слуха сутринта, но трябва да се увериш с очите си. Тикът ти се е появил отново. Добре, Пикасо е тук, на няколко мили надолу по брега, на гости у свои приятели в някакво малко рибарско градче. Но трябва да забравиш за това или с почивката ни е свършено.

— Иска ми се изобщо да не бях чувал слуха — призна той.

— Де да ти харесваха и други художници... — каза тя.

Други ли? Да, имаше и други. Можеше да закуси с удоволствие с есенните круши и среднощни сливи от натюромортите на Караваджо. За обяд — бълващите пламъци горещи слънчогледи на Ван Гог, онези

цветове, които и слепец би видял, ако прокара пръсти по огненото платно. Но големият пир? Картините, за които пазеше апетита си? Ето го, изпъльващ хоризонта като надигнал се от морето Нептун, с корона от водорасли, алабастър и корал, с четки стиснати като тризъбци в юмруците и тъй грамадна опашка, че може да посипе с летни пръски целия Гибралтар — кой друг, ако не създателят на „Момичето пред огледалото“ и „Герника“?

— Алис — търпеливо каза той. — Как да ти обясня? Когато слизах от влака, си казах: Боже мой, всичко това е страната на Пикасо!

Но наистина ли бе така? Небето, земята, хората, розовите тухли тук, извитите електрическосини решетки на балконите там, мандолина, зряла като плод в ръцете на човек, разкъсано пано, развявано като конфети от нощния вятър — колко от това бе Пикасо, до каква степен Джордж Смит гледаше на света с неистовите очи на Пикасо? Отчаяно копнееше да научи отговора. Онзи старец до такава степен бе изпълнил цялото му същество със своя терпентин и безир, че той сам бе преживял целия Син период по здрач и Розов на разсъмване.

— Все пак си мисля — каза той, — че ако спестим пари...

— Никога няма да имаме пет хиляди долара.

— Знам — тихо рече той. — Но пък е приятно да си помислиш, че някой ден бихме могли да се сдобием с тях. Няма ли да е страховто просто да отидеш при него и да кажеш — Пабло, ето ти петте хиляди! Дай ни морето, пясъка, това небе или каквото си пожелаеш, и ще бъдем щастливи...

След малко жена му го докосна по ръката.

— Мисля, че е по-добре да се топнеш в морето.

— Да — съгласи се той. — Тъкмо това ще направя.

Бял пламък изригна нагоре, когато проряза с тяло водата.

Следобед Джордж Смит излезе и тръгна към океана срещу многобройните летовници, които с приближаването на слънцето към хоризонта бяха помъкнали червените си като ради тела към захаросаните си хотелчета.

Безкрайният плаж бе пуст, с изключение на двама души. Единият бе Джордж Смит с кърпа през рамо, излязъл да се топне за последен път.

Другият, дребен и набит, се разхождаше далеч от Смит в спокойното време. Бе по-мургав, бръснатата му глава бе станала почти махагонова от слънчевите лъчи, а очите му бяха ясни и проблясващи като вода.

Така бе нагласена сцената на брега и след няколко минути двамата трябваше да се срещнат. И отново Съдбата определи времето за шок и изненади, пристигане и заминаване. А тези двама самотни разхождащи се мъже нито за миг не се замислиха за съвпадението, за онзи незнаен поток, който се мотае край теб във всяка тълпа и всеки град. Нито пък за факта, че дръзналият да навлезе в потока се оказва заобиколен от чудеса. Подобно на повечето хора, те просто свиха рамене на подобни щуротии и стояха на разстояние от брега, за да не би Съдбата да ги повлече.

Непознатият се огледа, видя, че е съвсем сам, видя водите на прекрасния залив, видя слънцето, плъзгащо се по късните цветове на деня, след което се обърна и забеляза върху пясъка някакъв малък дървен предмет. Бе просто тънка пръчка от сладолед; сладкият разкош отдавна се беше стопил. Вдигна я с усмивка. Огледа се отново, за да се увери, че е сам, приклекна и, хванал нежно пръчката, започна с леки движения да прави единственото нещо на света, което можеше да прави по-добре от всички други.

Започна да чертае по пясъка невероятни фигури.

Скицира една и продължи нататък, без да вдига поглед от пясъка, вече напълно съсредоточен в работата си; нарисува втора и трета, след това четвърта, пета, шеста.

Като оставяше следи по плажа, Джордж Смит гледаше в една посока, после в друга и в края на краищата видя человека пред себе си. Когато приближи, забеляза, че почернелият от слънцето мъж се е навел над пясъка. Още по-близо — и стана ясно с какво е зает. Джордж Смит се позасмя. Естествено, естествено... Самичък на плажа, този мъж (на колко ли години беше? Шейсет и пет? Седемдесет?) си драскаше разни заврънкулки. Как само летеше пясъкът! Как стремително изникваха невероятните портрети на брега! Как...

Джордж Смит направи още една крачка и замръзна.

Непознатият рисуваше и рисуваше, и явно изобщо не усещаше, че някой е застанал непосредствено зад него и света на рисунките

върху пясъка. Вече бе толкова омагьосан от уединеното си творчество, че не би се спрял дори ако в залива се взривяха дълбочинни бомби.

Джордж Смит гледаше към пясъка. И след дълго взиране започна да трепери.

Зашпото на равния бряг имаше гръцки лъвове и средиземноморски кози, девици с тела от пясък като златен прах и сатири, свирещи на украсени рогове, танцуващи деца, хвърлящи цветя по плажа, подскачащи след тях агънца, музиканти с арфи и лири, еднорози, отнасящи млади момичета към далечни поляни, гори, порутени храмове и вулкани. В непрекъсната линия покрай брега ръката, дървеният писец на мъжа, наведен трескаво и обливащ се в пот, драскаше, украсяваше, завърташе надолу и нагоре, напреки, навътре и навън, съшиваше, шепнеше, спираше, после продължаваше забързано нататък, сякаш тази пътуваща вакханалия трябваше да свърши, преди слънцето да потъне в морето. Двайсет, трийсет или повече метра нимфи, дриади и летни фонтани изригваха в тайнствени йероглифи. Пясъкът под угасващата светлина на слънцето придоби цвета на стопена мед, по която бе изписано послание, разбираемо за човек от всяка народност и от всяко време. Всичко се виеше и летеше в своя собствена гравитация и вихър. Тук кървавочервеното грозде се мачка от краката на танцуващите дъщери на винарите, там димящото море ражда изсечени чудовища, а в същото време ярки хвърчила пръскат аромати в гъсти бели облаци... там... там... там...

Художникът спря.

Джордж Смит отстъпи назад и се закова на място.

Художникът вдигна очи, изненадан, че толкова близо до него има друг човек. Стоеше и местеше поглед от Джордж Смит към собствените си творения, пръснати като спокойни стъпки по пясъка. Накрая се усмихна и сви рамене, сякаш искаше да каже — вижте ме само какво направих; ама че детинщина. Ще ми простите, нали? На всички ни се случва да се проявим като глупаци... И на вас ви се е случвало, нали? Е, значи ще позволите и на стария глупак... Добре! Добре!

Но Джордж Смит можеше само да се взира в дребния мъж с потъмняла от слънцето кожа и бистри будни очи и само на себе си да шепне името му.

Останаха така може би още пет секунди — Джордж Смит, вперил поглед в пясъчния фриз, художникът — наблюдаваш Джордж Смит с весело любопитство. Джордж Смит отвори уста, затвори я, протегна ръка, после я отпусна. Направи крачка към рисунките, отстъпи назад. После тръгна покрай тях подобно на човек, разглеждащ прекрасни мраморни статуи, изхвърлени на брега от някакви древни руини. Очите му не мигаха, ръката му искаше да ги докосне, но не посмяваше. Искаше му се да избяга, но не избяга.

Внезапно погледна към хотела. Да, точно така! Да тича! Какво? Да грабне лопата, да копае, да спаси частица от този бързо ронещ се пясък? Да намери реставратор, да го домъкне колкото се може по-бързо тук с парижки гипс, за да направи отливка поне и на нищожна част от всичко това? Не, не. Глупаво е. Или...? Очите му се стрелнаха към прозореца на стаята му. Фотоапаратът! Тичай, вземи го, върни се и бързай по брега, щракай, сменяй филма, щракай, щракай, докато...

Джордж Смит се завъртя към слънцето. То грееше слабо в лицето му; отразяваше се като два малки пожара в очите му. Вече се бе спуснало наполовина във водата, а другата половина щеше да потъне само след секунди.

Художникът се бе приближил и сега гледаше лицето му тъй приятелски, сякаш четеше всяка негова мисъл. Ето че кимна леко. Ето че пръчицата от сладолед небрежно се откъсна от пръстите му. Ето че казваше — довиждане, лека нощ. Ето че тръгна на юг покрай брега.

Джордж Смит стоеше и гледаше след него. След минута направи единственото, което му оставаше. Тръгна от началото на фантастичния фриз от сатири и фавни, опиянени девици, танцуващи еднорози и свирещи младежи. Дълго вървя, без да откъсва поглед от кипящата вакханалия. А когато стигна до края на животните и хората, се обърна и тръгна в обратната посока, като се вглеждаше внимателно, сякаш търсеше нещо, но не бе съвсем сигурен къде точно се намира. Продължи да обикаля, докато в небето и пясъка не остана никаква светлина.

Седна на подредената за вечеря маса.

— Закъсня — каза жена му. — Наложи се да сляза сама. Умирам от глад.

— Всичко е наред — отвърна той.

— Нещо интересно от разходката? — попита тя.

— Не — каза той.

— Изглеждаш странно. Джордж, нали не си влязъл прекалено навътре и за едната бройка да се удавиш? По лицето ти виждам, че е така. Не си влизал прекалено навътре, нали?

— Да — каза той.

— Не го прави повече — рече тя, като се взираше внимателно в него. — Е, какво ще си поръчаш?

Той взе менюто, зачете го и изведнъж спря.

— Какво има? — попита жена му.

Той завъртя глава и затвори очи.

— Слушай.

Тя се заслуша.

— Нищо не чувам.

— Наистина ли?

— Наистина. Какво има?

— Приливът — рече той след малко, с все още затворени очи. —

Просто идва приливът.

ВРЕМЕТО НА ПРОДЪЛЖИТЕЛНИТЕ ДЪЖДОВЕ

Хотелът стоеше като изсъхнала куха кост под самия център на пустинното небе и сънцето по цял ден напичаше покрива му. Цяла нощ споменът за жегата изпълваше стаите като призрак на стар горски пожар. Много след здрач, много след като светлината означава жега, светлините на постройката оставаха изключени. Обитателите предпочитаха да се движат слепешком по коридорите в непрестанното търсене на гълтка прохладен въздух.

Тази вечер господин Търл, съдържателят, и единствените му гости господин Смит и господин Фремли, които приличаха и миришеха на древен съсухрен тютюн, останаха късно на дългата веранда. Люлееха се в скърцащите люлеещи се столове в тъмното, опитваха се по този начин да си правят вятър.

— Господин Търл...? Няма ли да е наистина хубаво... ако купите... някой ден... климатична инсталация...?

Господин Търл се полюля известно време със затворени очи.

— Нямам пари за такива неща, господин Смит.

Двамата стари пансионери се изчервиха; вече двайсет и една години не си бяха плащали сметката.

Възцари се дълго мълчание. Накрая господин Фремли въздъхна печално.

— А защо, защо не вземем просто да се откажем, да си съберем нещата, да се разкараме оттук, да се преместим в някой приличен град? Да сложим край на това потене и пържене в тази адска жега.

— Кой ще купи мъртъв хотел в призрачен град? — тихо отвърна господин Търл. — Не. Не, ще си останем тук и ще чакаме. Ще чакаме великия ден. Двайсет и девети януари.

Люлеенето бавно спря.

Двайсет и девети януари.

Единственият ден в годината, когато наистина се отприщваше и валеше.

— Не остава много за чакане. — Господин Смит погледна златния си часовник на верижка, който блестеше като топла лятна луна в дланта му. — След два часа и девет минути *ще настъпи* двайсет и девети януари. Само че не виждам абсолютно никакво облache на небето.

— Откакто се помня, на двайсет и девети винаги вали! — Господин Търл мълкна, изненадан от това колко силно прозвуча собственият му глас. — А пък и да закъсне с един ден, няма да тръгна да дърпам Господ за шлифера.

Господин Фремли преглътна с мъка и погледът му обходи пустинните хълмове от изток до запад.

— Чудя се... дали отново няма да избухне някоя златна треска?

— Няма злато — отвърна господин Смит. — И нещо по-лошо — няма дъжд. Няма да има и утре, обзалах се. Нито пък вдругиден и след това. Няма да вали до края на годината.

Тримата старци седяха и се взираха в ярката като слънце луна, която прогаряше дупка в неподвижното небе.

После столовете отново мъчително заскърцаха.

Първият горещ сутрешен вятър разпиля страниците на календара като изсушена змийска кожа върху олющената фасада на хотела.

Като премятаха тиранти през кокалести рамене, тримата слязоха на бос крак долу и запремигваха към идиотското небе.

— Двайсет и девети януари...

— Нито една милостива капка дъжд.

— Денят едва започна.

— А *моето* време свършва. — Господин Фремли се обърна и се отдалечи.

Трябваха му цели пет минути, за да намери пътя през бърканицата коридори до нажеженото си като пещ легло. По обед господин Търл надникна в стаята му.

— Господин Фремли?...

— Проклети пустинни кактуси, това сме ние! — задъхано рече лежащият господин Фремли. Изглеждаше така, сякаш всеки момент ще се разпадне в нагорещена прах по грубия дъсчен под. — Но дори и най-издръжливите кактуси трябва да поемат поне гълтка вода, преди да изкарат поредната година в тая проклета фурна. Казвам ви, няма да

помръдна оттук. Ще лежа и ще пукна, ако не чуя нещо различно от птичи крака по този покрив!

— Молете се с думи прости и дръжте чадъра си в готовност — отвърна господин Търл и се отдалечи на пръсти.

Привечер по покрива се чу рехаво потропване.

Гласът на господин Фремли запя скръбно от леглото му.

— Не, господин Търл, това не е дъжд! Вие поливате покрива с лейката! Благодаря за старанието, но по-добре престанете.

Тропането спря. От двора се чу въздишка.

Малко по-късно господин Търл заобиколи хотела и видя, че календарът е паднал в прахта.

— Проклет двайсет и девети януари! — извика нечий глас. — Още дванайсет месеца! Трябва да чакаме още дванайсет месеца!

Господин Смит стоеше на прага. Влезе вътре и след малко се върна с два очукани куфара. Стовари ги на верандата.

— Господин Смит! — викна господин Търл. — Не можете да си тръгвате след трийсет години!

— Казват, че в Ирландия вали по двайсет дни в месеца — каза господин Смит. — Ще си намеря работа там и ще тичам без шапка и с отворена уста.

— Не можете да си тръгнете! — Господин Търл трескаво се мъчеше да измисли нещо; сети се и щракна с пръсти. — Дължите ми девет хиляди долара наем!

Господин Смит отстъпи назад; в очите му се четеше неподправена болка и обида.

— Извинявайте. — Господин Търл извърна поглед. — Не исках да ви обидя. Вижте какво... по-добре идете в Сиатъл. Вали по пет сантиметра на седмица. Ще ми платите когато можете, или пък никога. Само ми направете една услуга. Изчакайте до полунощ. И без това тогава е по-хладно. Ще направите добра нощна разходка до града.

— Нищо няма да се случи до полунощ.

— Не бива да губите вяра. Когато всичко е изгубено, трябва да вярвате, че нещо ще се случи. Просто останете с мен. Не е нужно да сядате, просто останете и си мислете за дъжд. Това е последното нещо, за което ви моля.

В пустинята внезапно се надигнаха вихри и бързо изчезнаха. Господин Смит огледа хоризонта.

— Какво да си мисля? Дъждец, дъждец, ела? Такива работи ли?

— Каквото и да е. Каквото и да е!

Господин Смит дълго остана неподвижен между двата си куфара. Минаха пет, шест минути. Не се чуваше никакъв звук освен дишането на двамата мъже в здрача.

Накрая господин Смит решително се наведе да вдигне куфарите си.

В същия миг господин Търл примигна. Наведе се напред и сложи длан на ухото си.

Господин Смит замръзна, без да пуска дръжките на куфарите.

Някъде между хълмовете се чу мърморене, slab тътен.

— Иде буря! — изсъска господин Търл.

Звукът се засили; откъм хълмовете се вдигна някакво бяло облаче.

Господин Смит се повдигна на пръсти.

Горе господин Фремли седна като някакъв възкръснал Лазар.

Очите на господин Търл се разширяваха все повече и повече в очакване на онова, което пристигаше. Беше се хванал за парапета на верандата като капитан на попаднал в щил кораб, усетил първите повей на тропическия бриз, носещ миризмата на лимон и леденостуден бял кокос. Едва доловимият ветрец докосна възпалените му ноздри като вятър в нажежен комин.

— Там! — възклика господин Търл. — Гледайте!

От последния хълм, отърсвайки пера от огнената прах, се появи ревяящият буреносен облак.

Първият автомобил за последните двайсет дни се спусна от хълма в долината с грохот, скърцане и тътен.

Господин Търл не смееше да погледне към господин Смит.

Господин Смит погледна нагоре, мислеше си за господин Фремли в стаята му.

Господин Фремли погледна от прозореца си и видя как колата замира пред хотела.

Звукът, издаден от автомобила, прозвуча някак странно финално. Бе изминал много път по пламтящи серни пътища, през солени равнини, изоставени преди десетки милиони години от водата. Сега, зашит с тел, стърчаща от шевовете като косата на канибал, с огромен клепач-гюрук, свален назад и стопен в безформена маса над задната

седалка, автомобилът „Кисел“ модел 1924 трепна за последен път и затихна.

Възрастната жена зад волана чакаше търпеливо и поглеждаше към тримата мъже и хотела, сякаш казваше: Извинете, приятелят ми е болен; познаваме се отдавна, а сега трябва да го изпратя в последния му път. Седеше в колата и чакаше последните конвулсии да спрат и да настъпи пълното отпускане на всички кости, бележещо края на земния път. Сигурно остана половин минута повече, заслушана в колата. В нея имаше нещо тъй изпълнено с мир, че господин Търл и господин Смит се наведоха бавно напред. Накрая тя ги погледна с печална усмивка и вдигна ръка.

Господин Фремли с изненада забеляза, че също е вдигнал ръка и ѝ маха в отговор от прозореца.

— Странно — промърмори господин Смит на верандата. — Не е буря. И въпреки това не съм разочарован. Как така?

Господин Търл вече бързаше към колата.

— Помислихме, че вие... че... — Мъкна объркано. — Казвам се Търл, Джо Търл.

Тя стисна протегнатата ръка и го погледна — очите ѝ бяха абсолютно чисти, безоблачни и светлосини като вода от току-що стопен сняг на хиляди мили оттук, пречистена от вятъра и слънцето.

— Госпожица Бланш Хилгуд — тихо се представи жената. — Завършила Гринъл Колидж, неомъжена учителка по музика, трийсет години ръководила гимназиално певческо дружество и училищен оркестър в Грийн Сити, Айова, двайсет години частна учителка по пиано, арфа и солфеж, от един месец пенсионерка, а сега измъкнала корените си и тръгнала към Калифорния.

— Госпожица Хилгуд, май няма да успеете да продължите наникъде от това място.

— И аз имам това чувство. — Тя предпазливо погледна двамата мъже, обикалящи колата ѝ. Седеше нерешително, като дете в скита на своята страдаща от ревматизъм баба. — Нищо ли не може да се направи?

— От спиците ще се получи ограда, от спирачните дискове — гонг за вечеря, а от останалото ще се получи добър алпинеум.

— Мъртва ли е? — извика господин Фремли от небето. — Имам предвид, свършено ли е с колата? Даже оттук го усещам! Е... май

закъсняваме за вечеря!

Господин Търл направи широк жест с ръка.

— Госпожице Хилгуд, това е Пустинния хотел на Джо Търл, работещ двайсет и шест часа в денонощието. Зелените гущери и кукувиците да бъдат така добри да се запишат на receptionата, преди да се качат нагоре. Пренощувайте тук безплатно, а на сутринта ще свалим нашия форд от трупчетата и ще ви откараем до града.

Госпожица Хилгуд позволи да й помогнат да слезе. Колата изстена, сякаш протестираше срещу раздялата им. Тя внимателно затвори вратата с тихо изщракване.

— Един приятел си отиде, но другият е все още с мен. Господин Търл, ще бъдете ли тъй любезен да я внесете вътре?

— Нея ли, мадам?

— Простете, винаги мисля за вещите като за хора. Автомобилът беше мъж, предполагам, защото ме водеше насам-натам. Но арфата би трябвало да е жена, не мислите ли?

Тя кимна към задната седалка. Там, наклонен на фона на небето като нос на древен кожен кораб, разсичаш въздуха, се издигаше висок калъф.

— Господин Смит, помогнете — каза господин Търл.

Двамата развързаха огромния калъф и внимателно го понесоха.

— Какво има вътре? — викна господин Фремли отгоре.

Господин Смит се спъна. Госпожица Хилгуд ахна. Калъфът се олюля в ръцете на мъжете.

Отвътре се разнесе тих melodичен звън.

Господин Фремли го чу. Това бе всичко, което искаше да знае. Със зяпнала уста гледаше как дамата и двамата мъже с приятелката в кутия бавно изчезват в обширната тераса долу.

— Внимателно! — възклика господин Смит. — Някой проклет глупак е оставил багажа си тук... — Млъкна. — Някой проклет глупак? Та това съм *аз*!

Двамата мъже се спогледаха. Вече не се потяха. Отнякъде бе задухал нежен вятер, развяващо яките на ризите им и нежно разлистваше календара в прахта.

— *Моят* багаж... — каза господин Смит.

После всички влязоха вътре.

— Още вино, госпожице Хилгуд? Не са сервирали вино от години.

— Само капка, ако обичате.

Седяха на светлината на една-единствена свещ, която превръщаше стаята в пещ и изтръгваше пламъци от сребърните прибори и новия порцелан. Разговаряха, пиеха топло вино и се хранеха.

— Госпожице Хилгуд, разкажете за себе си.

— За себе си. През целия си живот бях толкова заета да тичам от Бетовен през Бах до Брамс, че не забелязах как навърших двайсет и девет. Следващия път, когато се огледах, бях на четиридесет. Вчера — на седемдесет и една. О, имаше мъже; но те се отказваха от пеенето на десет, а от летенето — на дванайсет. Винаги съм си мислила, че сме родени да летим по един или друг начин, и затова не можех да търпя мъже с цялото желязо на света в кръвта си. Така и не срещнах мъж, полек от четиристотин килограма. Минават край теб като катафалки с черните си делови костюми.

— И вие отлетяхте от тях, така ли?

— Само във въображението си, господин Търл. Трябаха ми шайсет години, за да направя решителната стъпка. През цялото време се държах за пикола, флейти и цигулки, защото те създават потоци във въздуха, нали разбирате, като потоците и реките на земята. Изследвах всеки приток и пробвах всеки пресноводен вятър от Хендел до тресавището на Щраус. Изминах дълъг път, преди да се озова тук.

— И как все пак решихте да напуснете? — попита господин Смит.

— Миналата седмица се огледах и си казах — погледни се, та ти летиш съвсем *сама!* Никой в Грийн Сити не го е грижа дали *изобщо* можеш да летиш, или пък до какви височини си способна да стигнеш. Винаги е дежурното „Чудесно, Бланш“, „Благодаря за рецитала на събранието, госпожице Х.“ Но никой не слушаше музиката наистина. А когато преди много време приказвах за Ню Йорк или Чикаго, всички ми се смееха. „Защо да бъдеш малко жабче в огромно блато, когато може да си най-голямата жаба в Грийн Сити!“ И така останах, докато онези, които ме съветваха по този начин, или се преселиха, или измряха, или пък и двете. Останалите са като със запущени уши.

Миналата седмица се отърсих и си казах — чакай малко! Откога *жабите имат криле?*

— Значи пътувате на запад? — поинтересува се господин Търл.

— Може би. Ще свиря акомпанимент, или пък в някой от онези оркестри под открито небе. Само да е някъде, където да мога да свиря и да има поне един човек, който да ме чуе наистина...

Седяха в горещия мрак. Тя приключи, беше казала всичко, глупаво или не — и сега тихо се облегна в стола си.

Горе някой се изкашля.

Госпожица Хилгуд чу и стана.

На господин Фремли му трябваше време да разлепи клепачи и да различи очертанията на жената, навела се да остави подноса до разхвърляното му легло.

— За какво си говорите там долу?

— После ще дойда и ще ви разкажа дума по дума — рече госпожица Хилгуд. — А сега яжте. Салатата е чудесна. — Тя се обърна да излезе.

— Ще останете ли? — побърза да я попита той.

Тя спря на прага и се опита да разчете в тъмнината изражението на потното му лице. Той също не можеше да види очите и устата ѝ. Тя се задържа малко, без да каже нищо, после слезе долу.

— Сигурно не ме е чула — каза господин Фремли.

Но знаеше, че го е чула.

Госпожица Хилгуд пресече фоайето и се засуети с ключалките на изправения кожен калъф.

— Трябва да платя за вечерята.

— Заведението черпи — отвърна господин Търл.

— Трябва да платя — отсече тя и отвори калъфа.

Внезапно проблесна злато.

Двамата мъже се размърдаха на местата си. Присвиха очи към дребната възрастна жена край огромния инструмент с форма на сърце, който се издигаше над нея с блестящата кръгла колона в края, върху която спокойно гръцко лице с очи като на антилопа се взираше в тях тъй ведро, както и самата госпожица Хилгуд.

Мъжете размениха бързи стреснати погледи, сякаш се бяха досетили какво може да последва. Скочиха от столовете, забързаха

задъхано през фоайето и седнаха на ръба на горещия кадифен диван, заизбърсваха лицата си с мокри кърпи.

Госпожица Хилгуд придърпа един стол, нежно отпусна златната арфа на рамото си и постави ръце върху струните.

Господин Търл пое гълтка огнен въздух и зачака.

Внезапно задуха пустинен вятър и разлюля столовете на верандата като лодки в езеро.

— Какво става там долу? — запротестира господин Фремли от стаята си.

И тогава госпожица Хилгуд раздвижи ръцете си.

Движението започна в дъга от самото рамо и пръстите ѝ пробягаха по простия тапет от струни към слепия и прекрасен поглед на гръцката богиня на колоната, после се върнаха обратно. Тя поспря за миг и остави звуците да се понесат в нажежения въздух на фоайето и да изпълнят всички празни стаи.

Дори господин Фремли да бе викал отгоре, никой не го чу. Господин Търл и господин Смит бяха скочили от местата си, способни да чутят единствено бясното туптене на сърцата си и смаяното свистене на въздуха, влизаш и излизаш от дробовете им. Ококорени, със зинали уста, изгубили ума и дума, те се взираха в двете жени — сляпата муза върху златния си стълб и седналата, със затворени очи, протегнала напред малките си ръце.

Прилича на момиче, помислиха си и двамата. На малко момиче, протегнало ръце през прозореца... към какво? Ами разбира се, разбира се!

Към дъжда.

Ехoto на първите капки загълхна в далечните тротоари и водосточни тръби.

Горе господин Фремли стана от леглото си, сякаш някой го дърпаше за ушите.

Госпожица Хилгуд продължаваше да свири.

Не знаеха какво точно свири, но сякаш бяха слушали тази мелодия хиляди пъти през дългия си живот, с думи или без тях. Тя свиреше и с всяко движение на пръстите ѝ дъждът се изсипваше през тъмния хотел. Прохладният дъжд валеше през отворените прозорци, търкаше изпечените дъски на терасата. Барабанеше по покрива и падаше върху съскация пясък, върху ръждясалата кола, празната

конюшня и мъртвия кактус на двора. Изми прозорците, прогони прахта, напълни варелите и закри вратите с мокри завеси, които се разтваряха с шепот, когато минаваш през тях. Но нежното му докосване и прохлада бяха най-желани за господин Смит и господин Търл. Нежната му тежест ги накара отново да седнат. Непрестанното му пошипване по лицата им ги накара да затворят очи и уста и да вдигнат ръце, за да се предпазят. Но после усетиха как главите им бавно се отмятат назад, за да оставят дъжда да вали където му падне.

Пороят продължи около минута и отшуя; пръстите забавиха ход, извлякоха още няколко капки и спряха.

Последният акорд увисна във въздуха като снимка, направена когато удря мълния и осветява милиардите капки, сякаш замръзнали по пътя си към земята. После мълнията угасна. Последните капки паднаха беззвучно в тъмнината.

С все така затворени очи госпожица Хилгуд отдръпна ръце от струните.

Господин Търл и господин Смит отвориха очи и се загледаха в двете фантастични жени в отсрещния край на фоайето, успели по някакъв начин да излязат съвсем сухи от дъжда.

Трепереха. Наведоха се напред, сякаш искаха да кажат нещо. Изглеждаха безпомощни, не знаеха как да постъпят.

И тогава някъде отгоре от коридорите на хотела се разнесе единствен звук, който привлече вниманието им и им каза какво да правят.

Двамата мъже вдигнаха глави и се заслушаха.

Бе господин Фремли.

Аплодираше в стаята си.

На господин Търл му трябаха пет секунди, докато схване какво чува. После смушка господин Смит и също започна да пляска с ръце. От длани им отекваха могъщи експлозии. Ехoto рикошира в кухините на хотела горе и долу, отрази се в стени, огледала, прозорци, опитващ се да се освободи от стаите.

Госпожица Хилгуд отвори очи, сякаш тази нова буря я бе сварила неподгответена, на открито.

Мъжете изнасяха свой собствен рецитал. Пляскаха толкова трескаво, сякаш в ръцете им един след друг гърмяха фишеци. Господин Фремли изкрешя нещо. Никой не го чу. Длани се разделяха и

сблъскваха отново и отново, докато пръстите им не се подуха, старците не останаха без дъх и накрая се наложи да свалят ръце на колене и да се помъчат да успокоят полуделите си сърца.

После, много бавно, господин Смит стана и, без да откъсва поглед от арфата, излезе навън и внесе куфарите си. Дълго остана в подножието на стълбището, загледан в госпожица Хилгуд. Погледът му се спря върху единствения й багаж, после се премести върху нея и той вдигна въпросително вежди.

Госпожица Хилгуд погледна арфата, куфара си, господин Търл и накрая отново господин Смит.

Кимна.

Господин Смит се наведе и, хванал собствения си багаж в една ръка и нейния куфар в другата, започна дългото бавно изкачване в тихия полумрак. Госпожица Хилгуд отново опря арфата на рамото си и или засвири в синхрон с движенията му, или той се заизкачва в такт с музиката — никой не знаеше кое точно.

На площадката господин Смит срещна господин Фремли, който бе наметнал избелелия си халат и бавно се спускаше надолу.

Двамата спряха, загледани към фоайето, към мъжа в сенките в отсещния край и двете жени оттатък него, по-скоро като съмътно движение и проблясък. И двамата мислеха едно и също.

Звукът на арфата, звукът на прохладната вода всяка вечер оттук нататък. Вече никакво поливане на покрива с градинския маркуч. Просто стой на верандата или легни в леглото си и слушай как дъждът вали... вали... вали...

Господин Смит продължи нагоре. Господин Фремли се запъти надолу.

Арфата, арфата. Чуй, чуй!

Петдесетте години суша бяха минали.

Настъпи времето на продължителните дъждове.

ЛЕКАРСТВО ПРОТИВ МЕЛАНХОЛИЯ

— Пратете за пиявици. Трябва да ѝ се направи кръвопускане — каза доктор Гимп.

— Та на нея вече кръв не ѝ остана! — възклика госпожа Уилкъс. — О, докторе, какво мъчи нашата Камилия?

— Не е добре.

— Да, да?

— Болнава е. — Добрият доктор се намръщи.

— Продължавайте, продължавайте!

— Гасне като пламъче на свещ, без съмнение.

— Но, доктор Гимп! — запротестира господин Уилкъс. — На излизане ни говорите онова, което ние ви говорехме на влизане!

— Не, не е вярно! Давайте ѝ от тези хапчета сутрин, обед и по залез-слънце. — Много ефикасно лекарство!

— По дяволите, тя вече е *натъпкана* с ефикасни лекарства!

— Ох! Това ще ви струва шилинг, сър. Слизам долу.

— Слизайте долу и пратете Дявола да се качи! — Господин Уилкъс тикна монета в ръката на добрия доктор.

И със смъркане на енфие и гръмко кихане лекарят изтрополи по стълбите и излезе на претъпканите улици на Лондон в едно начумерено утро през пролетта на 1762 година.

Господин и госпожа Уилкъс се обърнаха към леглото. Сладката им Камилия лежеше бледа, слаба, но все още прелестна, с големи люлякови очи и коси като златно поточе по възглавницата.

— О — почти изплака тя. — Какво се случва с мен? От началото на пролетта преди три седмици виждам призрак в огледалото. Плаша се от самата себе си. Само като си помисля, че ще умра, без да доживея двайсетия си рожден ден...

— Дете — рече майката, — какво те боли?

— Ръцете. Краката. Гърдите. Главата. Колко доктори — шестима? — ме въртяха като мясо на шиш. Стига толкова. Моля ви, оставете ме да си ида спокойно.

— Ама че противна, ама че тайнства болест — каза майката.
— О, направи нещо, господин Уилкъс!

— Какво? — гневно попита господин Уилкъс. — Не иска да вижда лекари, аптекари или свещеника — и слава Богу! На път са да ме разорят! Може би трябва да изтичам навън и да доведа коминочистача?

— Да — чу се глас.

— Какво! — Тримата се обърнаха.

Съвсем бяха забравили за по-малкия ѝ брат Джейми, който стоеше до прозореца, ровичкаше из зъбите си и гледаше спокойно надолу към ръмтящия дъжд и шумотевицата на града.

— Било е пробвано преди четиристотин години и е действало — спокойно рече той. — Не-не, не водете коминочистача тук. По-добре да свалим Камилия с леглото долу и да я сложим до входната врата.

— Но защо?

— Само за един час — Джейми изви очи към тавана, пресмяташе, — покрай портата минават хиляда души. За един ден ще пробягат, ще изкуцуват, ще преминат двайсет хиляди. Всеки ще може да види чезнешата ми сестра, да преброи зъбите ѝ, да дръпне мекото на ушите ѝ и всички — всички, забележете — ще поискат да предложат някакво сигурно лекарство! Един от тях може и да се окаже прав!

— О! — възклика поразен господин Уилкъс.

— Татко — развълнувано рече Джейми. — Срещал ли си някога човек, който да не смята, че лично е написал „*Materia Medica*“? Зеленото мазило за възпалено гърло, волски мехлем — за миазми и подпухване? В този момент десет хиляди самопровъзгласили се аптекари минават долу, а мъдростта им е изгубена за нас!

— Джейми, момчето ми, ти си невероятен!

— Спрете! — намеси се госпожа Уилкъс. — Дъщеря ми няма да бъде излагана на показ нито тук, нито на някоя друга улица...

— Фу, жено! — сряза я господин Уилкъс. — Камилия се топи като сняг, а ти не искаш да я махнеш от тази гореща стая? Хайде, Джейми, вдигни леглото!

— Камилия? — обърна се госпожа Уилкъс към дъщеря си.

— Мога да умра и на открыто — рече Камилия, — където прохладният ветрец ще развее къдиците ми, докато аз...

— Глупости! — прекъсна я бащата. — Няма да умреш. Джейми, вдигай! Ха! Така! Махай се от пътя, жено! Давай, момчето ми, *пописоко!*

— О — възкликна слабо Камилия. — Аз летя, летя!...

Съвсем неочеквано над Лондон се отвори синьо небе. Населението, изненадано от промяната на времето, се изсипа на улиците, горящо от желание да гледа, да прави, да купува. Слепци пееха, кучета подскачаха, клоуни се търеха и падаха, деца играеха на дама и хвърляха топка, сякаш бе време за карнавал.

И на сред всичко това с олюяване, с изпъкнали от напрежение жили, Джейми и господин Уилкс изнесоха Камилия като папеса, високо в нейната носилка-легло, стиснала очи и молеща се.

— Внимателно! — изкреша госпожа Уилкс. — Ах, та тя е мъртва! Не. Ето така. Свалете я на земята. Леко...

И най-сетне леглото бе поставено край стената на къщата, така че Човешката река, протичаща край него, да може да види Камилия — голяма бледа Вартоломеева кукла, изнесена като трофей на сънце.

— Момко, тичай за перо, мастило и хартия — каза таткото. — Ще записвам симптомите и церовете, които ни предложат днес. Довечера ще ги прегледаме. А сега...

Но един човек от тълпата вече разглеждаше Камилия със зорко око.

— Тя е болна! — рече той.

— А! — радостно възкликна господин Уилкс. — Почна се. Перото, момче. Така. Продължавайте, сър.

— Не е добре. — Мъжът се намръщи. — Болнава е.

— Болнава... — записа господин Уилкс и замръзна. — Сър? — Вдигна подозително глава. — Да не би да сте лекар?

— Точно така, сър.

— Знаех *си*, че съм чувал това! Джейми, вземи бастуна ми, изпъди го! Вървете, сър, махайте се!

Мъжът побърза да се махне, ругаеше, страховито разгневен.

— Не е добре, болнава... пфу! — имитира го господин Уилкс, но спря. Една жена, висока и слаба като призрак, току-що станал от гроба, сочеше с пръст Камилия Уилкс.

— Депресия — напевно произнесе тя.

— Депресия — записа доволно господин Уилкъс.
— Оток на белия дроб — припяваше тя.
— Оток на белия дроб! — записа грейналият господин Уилкъс.
— Ето това е съвсем друга работа!
— Нужно е лекарство против меланхолия — слабо рече жената.
— Имате ли прах от мумия за лекарство у дома? Най-добрите мумии са египетски, арабски, хирасфатски и либийски, помагат много при магнитни разстройства. Попитайте за мен, за циганката, на Флодън Роуд. Продавам сизон, мъжки благовония...
— Флодън Роуд, сизон... по-бавно, жено!
— Опобалсам, понтийска валериана...
— Чакай, жено! Опобалсам, да! Джейми, спри я!
Но жената изреди церовете и продължи нататък.
Едно момиче на не повече от седемнайсет приближи и впери поглед в Камилия Уилкъс.
— Тя...
— Момент! — Господин Уилкъс драскаше трескаво. — ...
Магнитни разстройства... понтийска валериана... да му се не види! Е, млада госпожице. Какво виждате по лицето на дъщеря ми? Пронизвате я с очи, едва дишате. Е?
— Тя... — Странното момиче затърси дълбоко в очите на Камилия, изчерви се и заекна. — Тя страда от... от...
— Кажи го де!
— Тя... тя... о!
И момичето хвърли един последен, изпълнен с дълбоко съчувствие поглед и бързо изчезна в тълпата.
— Глупаво момиче!
— Не, татко — прошепна с широко отворени очи Камилия. — Изобщо не е глупава. Тя видя. Тя разбра. Ох, Джейми, бягай да я настигнеш, накарай я да каже!
— Не, не предложи нищо! А я виж списъка на циганката!
— Зная го, татко. — Камила пребледня още повече и затвори очи.
Някой прочисти гърлото си.
Касапинът с престишка като потънало в кръв бойно поле стоеше и засукваше огромни мустаци.

— Виждал съм крави с такъв поглед — рече той. — Спасявал съм ги с бренди и три пресни яйца. През зимата спасих себе си със същия еликсир...

— Дъщеря ми не е крава, сър! — Господин Уилкс оставил перото. — Не е и касапин, нито пък е януари! Отстъпете, сър, и други чакат!

И наистина, вече се бе събрала огромна тълпа — хората се събираха, всеки копнееше да каже любимото си средство, да предложи някоя страна, където вали по-малко и има повече слънце, отколкото в Англия или прочутата Южна Франция. Старци и старици, опитни доктори, каквито са всички на повечко години, се караха помежду си, размахваха бастуни, тояжки и патерици.

— Назад! — разтревожено викна господин Уилкс. — Ще смачкат дъщеря ми като пролетна къпина!

— Дръпнете се назад! — Джейми сграбчи бастуни и патерици и ги хвърли над тълпата, която се размърда да търси липсващите крайници.

— Татко, аз гасна, гасна — задъха се Камилия.

— Татко! — извика Джейми. — Има само един начин да спрем тази лудница! Да им искаем пари! Да ги караме да плащат за правото да дават съвети за изцеряване!

— Джейми, синко, гордея се с теб! Бързо, момче, напиши обява! Слушайте, хора! Два пенса! Наредете се на опашка, моля, един по един! Два пенса, за да си кажете приказката! Пригответе парите, точно така! Точно така. Вие, сър. Вие, мадам. А сега перото! Започваме!

Тълпата кипна като тъмно море.

Камилия отвори очи и отново припадна.

Слънцето залязваше, улиците почти опустяха, вече се срещаха само отделни пешеходци. Клепачите на Камилия затрептяха като крилца на пеперуда от познатия звън.

— Триста деветдесет и девет, четиристотин пенса! — Господин Уилкс броеше последните пари и ги пускаше в торбата, която държеше ухиленият му син. — Ето така!

— С това ще ми купите чудесна черна катафалка — рече бледото момиче.

— Тихо! Семейство мое, представяли ли сте си, че двеста души ще поискат да платят, за да изкажат мнението си?

— Да — каза госпожа Уилкъс. — Съпруги, съпрузи, деца, всички са глухи един за друг. Затова хората с радост си плащат, за да ги изслуша някой. Горките, всеки си мисли, че той и само той разпознава ангина, воднянка и сап. И ето че сега сме богати, а двеста души са щастливи, че са изсипали аптечките си пред вратата ни.

— Господи, вместо да се укротят, трябваше да ги гоним, а те се зъбеха като кутрета.

— Прочети списъка, татко — рече Джейми. — Двеста лекарства. Кое ли е истинското?

— Не ме е грижа — прошепна Камилия и въздъхна. — Става тъмно. Стомахът ми се свива от слушане на имена! Ще ме качите ли горе?

— Да, скъпа. Джейми, вдигай!

— Моля ви — каза нечий глас.

Полунаведени, двамата вдигнаха очи.

Пред тях стоеше най-обикновен коминочистач с покрито със сажди лице, от което сияха две сини като вода очи и белозъба усмивка. Прах се сипеше от ръкавите и крачолите му, когато се движеше. Говореше тихо и кимаше.

— Не успях да се вредя през тълпата — каза той, стиснал мръсната си шапка в ръце. — Сега се прибирам, и ето ме тук. Трябва ли да плащам?

— Не, коминочистачо, не трябва — нежно рече Камилия.

— Чакай малко... — запротестира господин Уилкъс.

Но Камилия го изгледа меко и той мълкна.

— Благодаря, мадам. — Усмивката на коминочистача блесна като топла слънчева светлина в сгъстяващия се здрач. — Имам само един съвет.

Гледаше Камилия. Камилия не сваляше поглед от него.

— Сър, мадам, днес ли е навечерието на свети Боско?

— Кой знае. Не и аз, сър! — отвърна господин Уилкъс.

— Аз пък смятам, че днес е *точно* навечерието на свети Боско, сър. Освен това е пълнолуние. Затова — скромно рече коминочистачът, неспособен да свали поглед от прекрасното измъчено момиче, —

трябва да оставите дъщеря си навън, под светлината на изгряващата луна.

— Навън под луната! — възкликна госпожа Уилкс.

— А няма ли да стане лунатичка? — попита Джейми.

— Моля за извинение, сър. — Коминочистачът се поклони. —

Но пълната луна успокоява всички болни същества, били те хора или полски зверове. У нея има безметежност в цвета, спокойствие в докосването ѝ, ласкателно извайване на душа и тяло.

— Може да завали... — притеснено се обади майката.

— Кълна се — бързо рече коминочистачът. — Сестра ми страдаше от същата бледност и припадъци. Оставихме я като лилия в саксия една пролетна вечер насаме с луната. Днес живее в Съсекс, душата ѝ се радва на цветущо здраве!

— Цветущо здраве! Лунна светлина! И няма да ни струва нито пени от четиристотинте, които спечелихме днес! Майко, Джейми, Камилия.

— Не! — отсече госпожа Уилкс. — Няма да допусна!

— Майко — рече Камилия.

И погледна настойчиво коминочистача.

Изцапаното му лице бе обърнато към нея, усмивката му — като ятаган в мрака.

— Майко, усещам го. Луната ще ме изцери, ще изцери, ще изцери...

Майката въздъхна.

— Днес не е нито мой ден, ни вечер. Нека те целуна за последен път тогава. Ето тъй.

И майката се качи горе.

Коминочистачът отстъпи назад, поклони се любезно на всички.

— Цяла нощ, помнете, под луната, без никакви намеси до зори. Спете добре, млада госпожице. Сънувайте, сънувайте най-добри сънища. Лека нощ.

Саждата изчезна в сажда — коминочистачът си отиде.

Господин Уилкс и Джейми целунаха Камилия по челото.

— Татко, Джейми — рече тя. — Не се беспокойте.

И я оставиха сама да гледа натам, където сякаш виждаше увисната във въздуха усмивка, която блесна и се скри зад ъгъла.

Зачака изгряването на луната.

Нощ в Лондон, гласовете от кръчмите са все по-сънени, затръшват се врати, чуват се пиянски прощавания, звънят часовници. Камилия видя котка да върви като жена в кожено палто, видя жена като котка — и двете мъдри, и двете египетски, и двете миришещи на подправки. На около всеки четвърт час отгоре се чуваше:

— Добре ли си, дете?
— Да, татко.
— Камилия?
— Мамо, Джейми. Добре съм.

И накрая:

— Лека нощ.
— Лека нощ.

Последните светлини угаснаха. Лондон потъна в сън.

Луната изгря.

И колкото по-високо се издигаше, толкова по-широко се отваряха очите на Камилия, докато гледаше алеи, дворове и улици, докато в полунощ луната увисна над нея и я освети като мраморна статуя над древна гробница.

Движение в мрака.

Камилия застана нащрек.

Мъжът пристъпи в лунната светлина. Носеше лютня и едва докосваше струните ѝ. Бе добре облечен, с красиво и — поне в момента — сериозно лице.

— Трубадур — рече на глас Камилия.

Мъжът опря пръст на устните си и бавно доближи леглото.

— Какво правите тук тъй късно? — попита момичето. Не се боеше, без сама да знае защо.

— Приятел ме изпрати да ви излекувам. — Докосна струните на лютнята. Разнесе се сладък звук. Мъжът бе наистина прекрасен в сребърната светлина.

— Не може да бъде — рече тя. — На мен ми бе казано, че *луната* е моят цар.

— И тъй ще бъде, дево.

— Какви песни пеете?

— Песни за пролетни нощи, болежки и неразположения без име.

Да назова ли вашата треска, дево?

— Да, ако я знаете.

— Първо, симптомите — високи температури, внезапен студ, сърцето бие бързо, после бавно, бесни приливи енергия, след тях спокойствие, опиянение от бистра вода, замайване, когато ви докоснат само *тъй*...

Докосна китката ѝ, видя я как се разтопява и всеки момент ще падне в несвяст, и се отдръпна.

— Депресии, възторзи — продължи той. — Сънища...

— Спрете! — възклика изумено тя. — Познавате я дума по дума. Хайде, назовете болестта ми!

— Ще я назова. — Той докосна с устни ръката ѝ и тя изведнъж се разтрепери. — Името на болестта е Камилия Уилкс.

— Колко странно! — Тя трепереше, в очите ѝ проблясваха люлякови пламъци. — Значи аз съм болест за самата себе си? Колко болна се правя! Дори сега, чувствам го със сърцето си!

— Аз също, да.

— Ръцете и краката ми, изпълнени са с лятна жега!

— Да. Изгарят пръстите ми.

— А ето че сега задуха нощен вятър — вижте ме, треса се, студено е! Умирам, кълна ви се, умирам!

— Не ще ви позволя — спокойно рече той.

— Нима сте доктор?

— Не, най-обикновен лекител, също като онази, що позна бедата ви днес. Момичето, което щеше да нарече болестта, но се скри сред тълпата.

— Да, видях го в очите ѝ, тя знаеше какво ме мъчи. Но ето, сега зъбите ми тракат. А няма повече одеяла!

— Направете ми място, моля. Ето така. Да видим. Две ръце, два крака, глава и тяло. Целият съм тук!

— Какво, сър!

— За да ви стопля в студената нощ, разбира се.

— Като печка! О, сър, сър, *познавам ли ви?* Как се казвате?

Главата му бързо засенчи нейната. Сини като бистра вода очи, белозъба усмивка проблясваха към нея.

— Наричат ме Боско, естествено.

— Няма ли светец с такова име?

— Дайте ми час и ще започнете да ме наричате *тъй*, да.

Главата му се приближи. Така, скрита в сянката, тя извика радостно, познала своя коминочистач.

— Свят ми се вие! Сега ще умра! Лекарството, скъпи докторе, или всичко е загубено!

— Лекарството — рече той. — Лекарството е *това*...

Някъде запяха котки. Хвърлена от прозорец обувка ги прогони от оградата. После остана само тишина и луна...

— Ш-ш-ш...

Утрин. Господин и госпожа Уилкс слязоха на пръсти долу и надзърнаха в двора.

— Замръзнала е до смърт в тази ужасна нощ, *знае* го!

— Не, жено, виж! Жива е! С рози по страните! Не, даже повече! Праскови, сливи! Цялата блести, бяла и червена! Скъпата Камилия, жива и здрава!

Наведоха се над спящото момиче.

— Усмихва се, сънува. Какво каза?

— Превъзходното лекарство — въздъхна момичето.

— Какво, какво?

Момичето се усмихна отново в съня си.

— Лекарство — промърмори тя — против меланхолия.

Отвори очи.

— О, мамо, татко!

— Дъще! Дете! Ела горе!

— Не. — Тя ги хвана нежно за ръце. — Мамо? Татко?

— Кажи?

— Никой няма да ни види. Сънцето едва изгрява. Потанцувайте с мен.

Те не искаха да танцуват.

Но го направиха, без да знаят какво празнуват.

БРЕГЪТ ПО ЗАЛЕЗ-СЛЪНЦЕ

Том се заслуша, нагазил до коляно във водата, с плавей в ръка.

Бе късен следобед. Къщата, намираща се нагоре към Крайбрежната магистрала, тънеше в мълчание. Вече не тропаха шкафове, не щракаха заключалки, не се чупеха по невнимание вази, не се затръшваха за последно врати.

Чико стоеше на бледия пясък и промиваше ситото си, събираще изгубени монети.

— Остави я — рече той на Том, без да се обръща към него.

Така бе всяка година. За около седмица или месец от прозорците на дома им се лееше музика, покрай парапета на верандата се появяваха нови саксии с мушкато, вратите и стълбите се покриваха със свежа боя. Дрехите на жицата за простиране се сменяха от арлекинови панталони до тесни модни облекла и прекрасни мексикански рокли, сякаш бели вълни се разбиваха зад къщата. Вътре картините се сменяха — имитациите на Матис отстъпваха място на псевдоиталиански Ренесанс. Понякога, като вдигнеше поглед, можеше да види някоя жена да си суши косата като ярък жълт флаг на вятъра. Друг път флагът бе черен или червен. Понякога жената бе висока, понякога ниска на фона на небето. Но никога нямаше две жени наведнъж, винаги само една. А накрая настъпваше ден като този...

Том добави плавея към растващата купчина недалеч от мястото, където Чико пресяваше милионите следи, оставени от отдавна заминали си летовници.

— Чико. Какво изобщо правим тук?

— Живеем си царски, момче!

— Нещо не се чувствам като цар, Чико.

— Ами поработи по въпроса, момче!

Том видя как ще изглежда къщата след месец — саксиите пълни с прах, стени със следи от свалени картини, пясък вместо килими по пода. Стайте ще отекват като раковини на вятъра. И нощ след нощ в

стайте си той и Чико ще слушат как вълните се разбиват на безкрайния плаж, без да оставят нито следа.

Кимна едва-едва. Веднъж годишно си довеждаше хубаво момиче, убеден, че най-сетне е намерил истинската и че след нула време ще се оженят. Но жените му винаги се измъкваха тихо преди зазоряване — усещаха, че са ги взели за някоя друга и че не могат да изиграят ролята си. Приятелките на Чико пък си отиваха като прахосмукачки — с ужасен грохот, рев и викове, като претърсваха всичко до последния парцал, изчегъртваха перлите от всяка мида и отмъкваха всичко като онези декоративни кученца, които Чико галеше и дразнеше от време на време, като ги караше да си показват зъбите.

— Дотук четири жени от началото на годината.

— Добре, господин съдия — ухили се Чико. — А сега ми покажи къде е съблекалнята.

— Чико... — За момент Том прехапа устна, после продължи: — Мислех си. Защо не се разделим?

Чико го гледаше мълчаливо.

— Искам да кажа, може би ще имаме повече късмет сами — побърза да добави Том.

— Е, проклет да съм — бавно рече Чико, стиснал ситото в големите си юмруци. — Момче, нима не знаеш как стоят нещата? Ние с теб ще бъдем тук до двехилядната година. Двама ненормални безмозъчни дъртака, греещи кокалите си на слънце. Вече нищо няма да ни се случи, Том. Прекалено късно е. Набий си го в тиквата и мълкни.

Том прегълтна и впери поглед в другаря си.

— Мисля да се махна... следващата седмица.

— Мълквай, затваряй си устата и се залавяй за работа!

Чико раздразнено тръсна пясъка, който го бе дарил с четиридесет и три цента в дребни, петачета и десетачета. Загледа се с невиждащи очи в монетите, блеснали в ситото като топчета на флипер.

Том не помръдва, затаил дъх.

Сякаш и двамата очакваха нещо.

Нещото се случи.

— Хей... хей... хей...

Някъде отдалеч се разнесе вик.

Двамата бавно се обрнаха.

— Хей... хей... хей!...

Някакво момче тичаше по брега на двеста метра от тях, викаше и размахваше ръце. В гласа му имаше нещо, от което Том внезапно го побиха тръпки. Скръсти ръце и зачака.

— Хей!

Момчето стигна до тях и задъхано посочи назад.

— Жена, някаква странна жена при Северната скала!

— Жена! — Думата експлодира от устата на Чико и той се разсмя. — О, не! Не!

— Какво ще рече „странна“? — попита Том.

— Не знам! — извика момчето и се ококори. — Трябва да я видите! Ужасно странна!

— Да нямаш предвид „удавена“?

— Може би! Изплува от водата и сега лежи на брега, трябва да я видите сами... странна... — Гласът на момчето загъръхна. То отново погледна на север. — Има рибешка опашка.

Чико се разсмя.

— Още е рано за напиване, моля-моля.

— Моля ви! — Момчето запристыпва от крак на крак. — Не лъжа! Ох, давайте по-бързо!

Побягна, усети, че не го следват, и се обърна слисано.

Том усети как устните му сякаш сами се размърдаха.

— Нямаше да тича толкова далеч само заради някаква шега, не мислиш ли, Чико?

— Някои тичат и за още по-дребни неща.

Том тръгна.

— Добре, синко.

— Благодаря, господине, благодаря ви!

Момчето се затича. Том измина двайсетина метра и погледна назад. Чико присви очи, сви рамене, отърси уморено ръце и ги последва.

Тръгнаха на север по потъващия в здрав плаж. Мънички бръчки се виждаха около светлите им очи; изглеждаха по-млади за възрастта си — косата им бе подстригана съвсем късо и не се виждаше сивото. Подухваше ветрец, океанът се надигаше и отдръпваше с дълги сътресения.

— Ами ако наистина се окаже истина? — обади се Том. — Ако океанът наистина е изхвърлил нещо такова на Северната скала?

Избърза напред още преди Чико да успее да отговори; мислите му препускаха край брегове с раци колкото конски подкови, морски таралежи, кафяви водорасли, морски звезди и камъни. Неведнъж бе говорил за това какви същества живеят в морето и сега имената се връщаха обратно с диханието на вълните. Аргонавти, шепнеха те, треска, морски дявол, змиорка, морски слон, сафрид, калкан и белуга, бял кит и делфин, морско куче... винаги се чудиш как ли изглеждат, особено с тия странни имена. Може би никога през живота си няма да ги видиш да се издигат от солените поляни далеч от безопасния бряг, но те винаги са там и имената им, заедно с хиляди други, рисуват картини. И ти гледаш и мечтаеш да си фрегата, да прелетиш девет хиляди мили и да се върнеш някоя година, нагледал се на океани.

— Ох, по-бързо! — Момчето бе изтичало обратно и се взираше в лицето на Том. — Може да отплува!

— Спокойно, момче — каза Чико.

Наблизиха Северната скала. Там стоеше второ момче и гледаше надолу.

Може би с периферното си зрение Том забеляза на пясъка нещо, което го накара да не иска да гледа право към него, а да впери поглед във второто момче. То бе бледо и сякаш не дишаше. От време на време си спомняше да си поеме дъх, очите му се фокусираха, но колкото повече гледаха нещото в пясъка, толкова повече се изцъкляха. Водата измокри маратонките му, но момчето не помръдна, дори не забеляза.

Том погледна към пясъка.

И в същия миг изражението му стана като изражението на момчето. Ръцете му по същия начин се отпуснаха от двете му страни, той зяпна, а и без това светлите му очи сякаш се обезцветиха още повече.

Слънцето щеше да залезе след десетина минути.

— Дойде една голяма вода и тя се появи — каза първото момче.

Всички гледаха лежащата жена.

Косата ѝ бе много дълга и лежеше на пясъка като струни на огромна арфа. Водата галеше кичурите ѝ, надигаше ги и ги спускаше, всеки път в различна прическа и силует. Косата бе дълга сигурно пет или шест стъпки, с цвят на лимон, и се бе пръснала по мокрия пясък.

Лицето ѝ...

Мъжете се наведоха в почуда.

Лицето бе като бяла пясъчна скулптура, няколко капки блестяха по него като летен дъжд по листенцата на кремава роза. Бе като луната през деня — бледа и никак нереална в синьото небе. Бяло като мрамор, с едва забележими лилави вени на слепоочията. Спуснатите й клепачи бяха леко синкави, сякаш очите й виждаха през нежната тъкан как четиримата стоят и се взират в нея. Устата й бе бледочервена морска роза, пълна и затворена. Шията й — тънка и бяла, гърдите — малки и бели, ту разголени, ту прикрити от водата. Зърната й бяха розови, тялото — стряскащо бяло, почти като сияние, като бяло-зелена мълния върху пясъка. И когато водата я раздвижваше, кожата й проблясваше като перла.

Надолу тялото й от бяло ставаше много бледосиньо, от много бледосиньо до бледозелено, от бледозелено до изумрудено, до зеленото на мъха и неузрелия лимон, до тъмнозелени искри и пайети; и всичко това струи, прелива като извор, извива се нежно, игра на светлина и сянка, за да завърши с дантелена опашка, ветрило от пяна и скъпоценни камъни на пясъка. Двете половини на създанието са тъй единни, че не може да се открие къде перлената жена, бяла като крем и ясно небе, прелива в амфибия, способна да се носи по течението, по вълните, които я бяха изхвърлили на брега и сега я дърпаха обратно към дома й. Жената бе морето, морето бе жена. Помежду им нямаше цепнатина или шев; илюзията, ако наистина беше илюзия, бе пълна и кръвта от едната половина течеше и се смесваше с ледените води, които сигурно течаха в другата.

— Исках да тичам за помощ. — Първото момче сякаш не смееше да говори високо. — Но Скип каза, че е мъртва и че не може да й се помогне. Наистина ли е умряла?

— Никога не е била жива — рече Чико. — Разбира се — продължи той, внезапно усетил върху себе си погледите на всички. — Останала е от някое киностудио. Гума върху метален скелет. Кукла.

— О, не, истинска е!

— Някъде ще намерим етикет — каза Чико. — Ето.

— Недейте! — възклика първото момче.

— По дяволите. — Чико понечи да обърне тялото и спря.

Отпусна се на колене; физиономията му се промени.

— Какво има? — попита Том.

Чико отдръпна ръка и я погледна.

— Сгрешил съм... — едва чуто рече той.

Том докосна китката на жената.

— Има пулс.

— Напипваш своя собствен.

— Не знам... може би... може би...

Жената лежеше пред тях, горната половина на тялото ѝ бе лунна перла и морска пяна, а надолу — блъскави древни зелено-черни монети, плъзгащи се една по друга под вятъра и водата.

— Това е някакъв трик! — внезапно възклика Чико.

— Не. Не! — Също тъй внезапно Том избухна в смях. — Не е фокус! Господи, Господи, чувствам се страховто! Не съм се чувствал така от дете!

Бавно я обиколиха. Една вълна докосна бялата ѝ ръка и пръстите ѝ леко им махнаха. Сякаш с жеста приканваше друга вълна да дойде и да повдигне — първо пръстите, после китката, ръката, главата и цялото тяло, и да я отнесе обратно в морето.

— Том. — Чико отвори уста, после мълкна за момент. — Защо не докараш пикапа?

Том не помръдна.

— Чуваш ли ме?

— Да, но...

— Какво но? Можем да продадем това нещо някъде, не знам — в университета, в оня аквариум на Тюленовия плаж или... ами, по дяволите, защо пък ние не организираме нещо? Виж какво. — Той разтърси ръката на Том. — Иди на пристанището. Купи три чуvala натрошени лед. Извадиши нещо от морето, трябва ти лед, нали така?

— Изобщо не съм се замислял за това.

— Ами замисли се! Хайде, действай!

— Не знам, Чико.

— Какво искаш да кажеш? Истинска е, нали така? — Той се обърна към момчетата. — И *вие* казвате, че е истинска, нали? Че какво чакаме тогава?

— Чико, я по-добре ти иди за лед — каза Том.

— Някой трябва да стои тук и да гледа да не я отнесе приливът!

— Чико — рече Том. — Не знам как да го обясня. Не искам да ти мъкна лед.

— Тогава сам ще ида. Момчета, натрупайте пясък тук, за да преградите вълните. Ще ви дам по петарка. Хайде, почвайте!

Лицата на момчетата бяха бронзово-червеникави от лъчите на докосващото хоризонта слънце. Бронзови бяха и очите им, втренчени в Чико.

— Господи! — възклика той. — Това е по-добре от намиране на амбра!

Бегом изкачи близката дюна, извика: „Хващайте се на работа!“ и изчезна.

Том и двете момчета останаха със самотната жена край Северната скала, а една четвърт от слънцето вече се бе скрила зад хоризонта. Пясъкът и жената бяха розово-златисти.

Том погледна лицето и дългите кичури коса, пръснали се по брега като лира.

— Прекрасна е.

Момчетата кимнаха, без да се усетят.

Една чайка излетя зад тях от дюоните. Момчетата ахнаха и се обърнаха.

Том го побиха тръпки. Видя, че момчетата също треперят. Чу се автомобилен клаксон. Очите им уплашено примигнаха. Всички вдигнаха погледи към магистралата.

Една вълна обгърна тялото в прозрачна водна рамка.

Том кимна на момчетата да се отдръпнат.

Вълната премести тялото на два пръста към сушата и на четири обратно към морето.

Следващата го побутна на четири навън и го повлече десет навътре.

— Но... — започна първото момче.

Том поклати глава.

Третата вълна повдигна тялото и го отнесе на две стъпки към морето. После още една по мокрия пясък, после още шест.

Първото момче извика и се затича към тялото.

Том го хвана в движение за ръката. Момчето изглеждаше безпомощно, уплашено и тъжно.

За момент вълните утихнаха. Том погледна жената. Истина е, мислеше си. Истинска е, моя е... но... но тя е мъртва. Или ще умре, ако остане тук.

— Не можем да я оставим — каза първото момче. — Не можем, просто не можем!

Другото момче застана между жената и морето.

— Какво ще правим с нея, ако я задържим? — пожела да знае то, гледаше Том.

Първото момче се опита да измисли нещо.

— Можем... можем... — Мълкна и поклати глава. — Ох, по дяволите.

Второто момче се отдръпна и освободи пътя към морето.

Следващата вълна бе голяма. Когато се отдръпна, пясъкът бе пуст. Белотата бе изчезнала заедно с черните диаманти и златните струни на арфата.

Стояха на брега на морето, загледани в далечината, мъж и две момчета, докато не чуха пикапа да се катери по дюните зад тях.

Последното резенче от слънцето потъна.

Чуха бягащи стъпки по дюните и нечий вик.

Пътуваха обратно в мълчание, оставяха широки следи по притъмняващия плаж. Момчетата седяха отзад върху чувалите натрошен лед. После Чико започна да ругае, без да спира, полугласно, плюеше през прозореца.

— Три чуваха лед. Три чуваха! Какво да го правя сега? И съм мокър, мокър до кости. Ти дори не помръдна, когато скочих във водата да я търся! Идиот! Идиот! Изобщо не си се променил! Като всеки друг път, както винаги! Нищо не правиш, абсолютно нищо, само си стоиш, стоиш си, нищичко не правиш, само стоиш и зяпаш!

— А ти какво си направил, би ли ми обяснил? — уморено попита Том, гледаше напред. — И ти си същият, с нищо не си по-различен, все едно и също. Да можеше да се видиш.

Оставиха момчетата край тяхната крайбрежна барака. Помалкото се обади тъй тихо, че едва го чуха от вятъра.

— Господи, никой няма да ни повярва...

Двамата мъже продължиха нататък, после спряха.

Чико мълча две или три минути, докато юмруките му не се отпуснаха, после изсумтя:

— Дявол да го вземе. Може пък да е за добро. — Пое дълбоко дъх. — Знаеш ли какво си мисля? Шантава работа. След двайсет-

трийсет години посред нощ звъни телефонът. Ще е някое от двете момчета, пораснало, обажда се от някакъв бар. Посред нощ, звъни и пита. *Вярно е, нали? Нали наистина се случи?* През петдесет и осма, на *нас*? А ние седим на ръба на леглото и отвръщаме, да, момче, вярно, наистина се случи. На *нас*, през петдесет и осма. И те — благодаря, а ние — няма нищо, живи и здрави. И си пожелаваме лека нощ. И после не се обаждат две-три години.

Двамата седнаха в тъмното на стъпалата на предната веранда.

— Том.

— Какво?

Чико помълча мъничко.

— Том, следващата седмица... няма да се махнеш.

Том се замисли, продължаваше да стиска между пръстите си отдавна изгасналата си цигара. И разбра, че вече никога не би могъл да се махне. Защото ден след ден ще слиза до морето и ще плува сред зелените и бели огньове, ще се гмурка до тъмните пещери под странните вълни. Утре, вдругиден и тъй нататък. Винаги.

— Няма, Чико. Оставам.

Сребристите огледала се наредиха в неравна линия по цялото крайбрежие на хиляди мили на север и на юг. Не отразяваха ни една къща, ни едно дърво, ни една магистрала, ни една кола и дори нито един човек. Отразиха единствено спокойната луна и се разбиха на милиарди блъскави късчета покрай брега. После морето притъмня за известно време, приготвяше се да изкара нова линия огледала и да изненада двамата мъже, които седяха, гледаха, без да мигат, и чакаха.

БЪЛНУВАНЕ

Сложиха го да легне върху изпратни чаршафи, на масичката под слабо светещата нощна лампа винаги имаше чаша прясно изстискан портокалов сок. Достатъчно бе да повика и мама или татко надникваха да видят как се чувства. Акустиката в стаята бе чудесна: сутрин можеше да чуеш как тоалетната прави гаргара с порцелановото си гърло, как дъждът барабани по покрива, как някое хитро мишле тича по тайни коридори в стените, как пее канарчето в клетката долу. Ако си отваряш сетивата на четири, болестта не бе чак толкова лоша.

Чарлз бе на тринайсет. Бе средата на септември, наоколо започнаха да припламват багрите на есента. Лежеше в леглото си три дни, преди ужасът да го изпълни.

Ръката му започна да се променя. Дясната му ръка. Гледаше я — бе гореща и потна върху завивката. Потрепери, помръдна едва-едва. После започна да променя цвета си.

Следобед докторът дойде отново и почука слабите му гърди, сякаш биеше малко барабанче.

— Как си? — Усмихна му се. — Знам, не ми казвай. *Настинката* ми е чудесно, докторе, но *аз* се чувствам ужасно! Ха! — И се разсмя на собствената си изтъркана шега.

Чарлз лежеше и за него този безвкусен стар виц се превръщаше в реалност. Шегата се загнезди в съзнанието му. Умът му я докосна и се отдръпна, пребледнял от ужас. Докторът не знаеше колко жесток бе с думите си!

— Докторе — прошепна Чарлз, блед като чаршафите, върху които лежеше. — *Ръката* ми, вече не е моя. Тази сутрин се *промени* в нещо друго. Искам да ми я върнете, докторе! Докторе!

Докторът му се ухили и го потупа по ръката.

— На мен ми изглежда съвсем нормално, синко. Просто си бълнувал от треската.

— Но тя се промени, докторе! — извика Чарлз и жално вдигна бледата си чужда ръка. — *Наистина* се промени!

Докторът му намигна.

— Ще ти дам едно розово хапче за това. — Сложи една таблетка на езика му. — Гълтай!

— От него ръката ми ще се промени обратно и ще си стане *моята*, така ли?

— Да, да.

Когато докторът се качи в колата си и отпътува под спокойното синьо септемврийско небе, къщата бе съвсем притихнала. Далеч долу в кухненския свят тиктакаше часовник. Чарлз лежеше и гледаше ръката си.

Не се промени обратно. Продължаваше да е нещо друго.

Навън задуха вятър. Зад прохладния прозорец се мярнаха листа.

В четири часа се промени другата му ръка. Изведнъж сякаш я обхвана треска. Започна да пулсира и да се променя, клетка по клетка. Туптеше като топло сърце. Ноктите станаха сини, после червени. Нужен ѝ бе около час да се промени и накрая си приличаше на съвсем обикновена ръка. Но не бе обикновена. Вече не бе част от него. Чарлз лежеше, едновременно очарован и ужасен, докато изтощението не надделя и той не потъна в сън.

В шест майка му му донесе супа. Той не я докосна.

— Нямам ръце — каза със затворени очи.

— Нищо им няма на ръцете ти — отвърна майка му.

— Не! — изплака той. — Ръцете ми ги няма. Имам чувството, че съм с чуканчета. Мамо, мамо, прегърни ме, страх ме е!

Наложи се да го нахрани.

— Мамо, моля те, повикай доктора. Много съм болен.

В седем, когато вечерният здрач около къщата се сгъстяваше, Чарлз седеше в леглото. И почувства същото нещо да се случва първо с единия му крак, после с другия.

— Мамо! Ела бързо! — изкрештя той.

Но когато майка му дойде, всичко вече бе приключило.

След като тя слезе долу, Чарлз просто остана да лежи, без да се съпротивлява, а краката му туптяха ли, туптяха, затопляха се, нажежаваха се до червено; стаята се изпълни с топлината от

трескавата му промяна. Сиянието запълзя от пръстите на краката му към глезените, после продължи към коленете.

— Мога ли да вляза? — Докторът се усмихваше на прага.

— Докторе! — извика Чарлз. — Бързо, дръпнете одеялата!

Докторът великолепно вдигна завивките.

— Ето така. Цял и невредим. Само че поизпотен. Имаш малко треска. Казах ти да не ставаш, непослушно момче. — Ощипа мократа му розова буза. — Хапчетата помогнаха ли? Ръката ти върна ли се?

— Не, не, а същото се случи и с другата ръка и с краката ми!

— Виж ти, виж ти, ще трябва да ти дам още три хапчета, по едно за всеки крайник. Нали, прасковке малка? — засмя се докторът.

— Ще ми помогнат ли? Моля ви, докторе, моля ви. *Какво* ми е?

— Лека форма на скарлатина, усложнена от лека простуда.

— Значи си имам микроб, който си ражда много малки микроби?

— Да.

— *Сигурен* ли сте, че наистина е скарлатина? Не сте ми правили никакви изследвания!

— Мисля, че мога да позная треската, когато я видя — отвърна докторът, докато авторитетно проверяваше пулса му.

Чарлз лежеше мълчаливо, докато докторът прибираще черната си чантичка. После слабият глас на Чарлз наруши възцарилата се тишина. Очите му бяха граниали, беше се сетил нещо.

— Четох една книга. За вкаменени дървета. За това как дърветата падат и изгниват, а на мястото на дървесината се натрупват минерали и приличат точно на дървета, но не са.

Мълкна. В топлата стая се чуваше само дишането му.

— И? — подкани го докторът.

— Мисля си — продължи Чарлз след малко. — Микробите могат ли да станат големи? В часовете по биология учихме за едноклетъчните, за амеби и други такива, за това как преди милиони години се събрали в един куп и се появило първото тяло. А после се събирили още и още клетки и тялото растяло, докато не се появила рибата и накрая *ние*, и че сме купчина клетки, решили да се съберат и да си помагат една на друга. Вярно ли е? — Чарлз облиза трескавите си устни.

— И защо го казваш това? — Докторът се наведе над него.

— Трябва да ви го кажа, докторе, трябва! — възклика Чарлз. — Представете си, само си представете, какво ще стане, ако също както навремето куп микроби решат да се съберат, да се размножават, да стават *повече*...

Белите му ръце лежаха на гърдите му, запълзяха към гърлото.

— И решат да *превземат* човека! — извика Чарлз.

— Да превземат човека ли?

— Да, да *станат* човек. *Мен*, ръцете ми, краката! Ами ако болестта някак знае как да убие човек и същевременно да продължи да живее след него?

Изкреша.

Ръцете му го бяха сграбчили за гърлото.

Докторът с вик се хвърли напред.

В девет вечерта докторът бе изпратен до колата му от родителите на Чарлз. Бащата му подаде чантата. Няколко минути разговаряха на хладния вечерен вятър.

— Просто се погрижете ръцете му да са завързани за краката — каза докторът. — Не искам да навреди сам на себе си.

— Ще се оправи ли, докторе? — Майката го хвана за ръката.

Той я потупа по рамото.

— Нима не съм ви семеен лекар вече трийсет години? От треската е. Въобразява си разни неща.

— Но тези синини по гърлото... та той едва не се удуши.

— Просто го дръжте завързан; до утре ще се оправи.

Колата се отдалечи по тъмната септемврийска улица.

В три сутринта Чарлз все още бе буден в малката си черна стая. Леглото и възглавницата бяха мокри под него. Беше му много горещо. Вече нямаше ни ръце, ни тяло; тялото му също започна да се променя. Не помръдваше, само гледаше ужасно съсредоточено огромния пуст таван. Известно време бе крещял и се бе мятал, но накрая остана без сили и прегракна. Майка му на няколко пъти бе идvalа да избърше целото му с мокра кърпа. Сега той лежеше мълчаливо със завързани за краката ръце.

Чувстваше как обвивката на тялото му се променя, как органите се разместяват, как дробовете му пламват като розов спирт. Стаята се

освети като от пламъчета на камина.

Вече нямаше тяло. Цялото бе изчезнало. Бе под него, но бе изпълнено с огромно туптене от някакво изгарящо летаргично лекарство. Сякаш гилотина бе отрязала чисто главата му и сега тя лежеше на възглавницата, а тялото отдолу продължаваше да живее, но принадлежеше другому. Болестта го бе изяла и от изяденото се бе възпроизвела в обхванат от треска двойник. На място си бяха малките косъмчета на ръката и ноктите, белезите, ноктите на краката и мъничката бенка на дясното му бедро — всичко до най-малката подробност.

Мъртъв съм, помисли си той. Бях убит, но въпреки това живея. Тялото ми е мъртво, цялото е болест, а никой няма да разбере. Ще обикалям и няма да съм аз, а нещо друго. Ще бъда нещо лошо, зло, толкова голямо и толкова зло, че е трудно за разбиране и дори за мислене. Нещо, което ще си купува обувки и ще пие вода, а някой ден дори ще се ожени и ще извърши повече злини на света от всеки друг.

Топлината вече пълзеше нагоре по врата и бузите му като горещо вино. Устните му горяха, клепачите му се подпалиха като есенни листа. От ноздрите му изскочиха едва видими сини пламъчета.

Това ще е краят, помисли си той. Ще превземе главата и мозъка ми, очите и всеки зъб, всички гънки на мозъка, всеки косъм, всяка извивка на ушите. И от мен няма да остане нищо.

Усети как мозъкът му се изпълва с кипящ живак. Лявото му око се затвори само в себе си и се скри като охлюв в черупката си. Бе сляп с лявото си око. То вече не му принадлежеше. Бе вражеска територия. Езикът му бе изчезнал, отрязан. Лявата му буза — безчувствена, изгубена. Лявото му ухо престана да чува. Вече принадлежеше на нещо друго. На нещото, което се раждаше, на минерала, който идваше на мястото на дървесния ствол, на болестта, заместваща здравата клетка.

Опита се да изкреци и успя да нададе висок тънък вик точно когато мозъкът му изтече, дясното око и ухо бяха отрязани, беше сляп и глух, целият огън, целият ужас, целият паника, целият смърт.

Викът затихна, преди майка му да изтича през вратата до леглото.

Бе хубава ясна сутрин със свеж ветрец, който побутваше доктора нагоре по пътеката. Момчето стоеше край прозореца на втория етаж, напълно облечено. Не отговори, когато докторът му махна и извика:

— Какво е това? Вече си станал? Господи!

Почти изтича нагоре. Влезе задъхан в стаята.

— Защо си станал от леглото? — укори той момчето. Почука гърдите му, премери пулса и температурата. — Изумително! Всичко е нормално. Нормално, Господи!

— Вече никога през живота си няма да боледувам — тихо заяви момчето, гледаше навън през прозореца. — Никога.

— Надявам се. Изглеждаш прекрасно, Чарлз.

— Докторе?

— Да, Чарлз?

— Сега мога ли да ида на училище?

— Утре ще е по-добре. Май нямаш търпение.

— Така е. Обичам училище. Всички деца. Искам да играя, да се боря с тях, да ги плюя, да дърпам момичетата за плитките, да се здрависвам с учителите, да бърша ръце в дрехите им в гардеробната; искам също да порасна, да пътувам, да се здрависвам с хора по целия свят, да се оженя и да имам много деца, да ходя в библиотеки, да пипам книги... искам *всичко това!* — каза момчето, загледано в септемврийското утро. — С какво име ме нарекохте?

— Какво? — Докторът го погледна объркано. — Винаги съм те наричал единствено Чарлз.

— Е, сигурно е по-добре от нищо. — Момчето сви рамене.

— Радвам се, че искаш да тръгнеш на училище — рече докторът.

— Наистина го очаквам с нетърпение — усмихна се момчето. — Благодаря за помощта, докторе. Дайте да ви стисна ръката.

— С удоволствие.

Стиснаха си сериозно ръцете и свежият ветрец духна през отворения прозорец. Здрависваха се почти минута, момчето се усмихваше на стареца и му благодареше.

После със смях се втурна долу и го изпрати до колата му. Родителите му се присъединиха, радостни и доволни.

— Жив и здрав! — каза докторът. — Направо невероятно.

— И силен — добави бащата. — През нощта сам е успял да освободи ръцете си. Нали, Чарлз?

- Така ли?
- Разбира се! Как успя?
- О — рече момчето, — това беше отдавна.
- Отдавна!?

Всички се разсмяха и докато се смееха, момчето премести босия си крак по тротоара и едва докосна няколко червени мравки, които сновяха по него. Родителите му бъбреха с лекаря, а очите на момчето проблеснаха, когато видя как мравките се поколебаха малко, потръпнаха и замряха неподвижни на цимента. Усети, че са вече студени.

— Довиждане!

Докторът потегли, махаше с ръка.

Момчето вървеше пред родителите си. Погледна към градчето и започна да си тананика „Училищните дни“.

— Добре, че отново е здрав — каза бащата.

— Чуй го само. Толкова много иска да тръгне на училище!

Момчето се обърна мълчаливо. Прегърна силно родителите си.

Целуна ги и двамата по няколко пъти.

После, без да каже нито дума, изприпка нагоре по стълбите.

Преди да влязат другите, бързо отвори клетката в гостната.

Бръкна вътре и погали жълтото канарче, *само веднъж*.

После затвори вратичката, отстъпи назад и зачака.

ГРАДЧЕТО, В КОЕТО НЕ СЛИЗА НИКОЙ

Когато пресичаш Съединените щати нощем или денем с влак, профучаваш през редица градчета, в които никога не слизи никой. Или по-точно, на никой, който няма тук корени, потъващи в местното гробище, няма да му хрумне да посети самотните гари или да се наслаждава на местните пейзажи.

Разговарях за това с един човек, и той търговски пътник като мен, докато пресичахме Айова с влака от Чикаго за Лос Анджелис.

— Така е — каза той. — Хората слизат в Чикаго, всички до един. Слизат в Ню Йорк, в Бостън, в Ел Ей. Онези, които не живеят там, отиват да разгледат и да се върнат по родните си места, за да разказват. Но кой турист ще слезе във Фокс Хил, Небраска, за да го *разгледа*? Вие? Или аз? Не! Не познавам никого, нямам работа там, не е никакъв курорт, тогава защо да си губя времето?

— А не смятате ли, че би било интересно разнообразие някоя година да си направите наистина различна ваканция? Да си изберете някое затънто селце в равнините, в което не познавате жива душа, и просто да идете там?

— Ще умрете от скуча.

— Но не ми е скучно да мисля за това! — Погледнах през прозореца. — Коя е следващата спирка?

— Рампарт^[1].

Усмихнах се.

— Звучи добре. Може и да сляза там.

— Дрън-дрън. Какво искате? Приключение? Романтика? Давайте, скачайте от влака. След десет секунди ще се наречете идиот, ще хванете такси и ще гоните влака в следващото градче.

— Може би.

Гледах как телефонните стълбове профучават покрай нас, профучават, профучават. Далеч напред можеха да се видят първите смътни очертания на градчето.

— Но едва ли — чух се да произнасям.

Човекът срещу мен изглеждаше донякъде изненадан.

Зашото започнах да ставам — бавно, много бавно. Посегнах за шапката си. Видях как ръката ми хваща дръжката на куфара. Сам изненадвах себе си.

— Чакайте! — каза той. — Какво правите?

Влакът зави доста рязко. Олюлях се. Далеч напред видях църковна камбанария, гъста гора, засято с пшеница поле.

— Май ще сляза от влака — казах.

— Сядайте си на мястото.

— Не — отвърнах аз. — Има нещо в това градче. Трябва да видя какво е. Имам достатъчно време. В действителност трябва да съм в Ел Ей чак следващия понеделник. Ако не сляза сега, винаги ще има да се чудя какво съм пропуснал, какво съм оставил да мине покрай мен, без да се възползвам от възможността да го видя.

— Просто си приказвахме. Тук няма нищо.

— Грешите — рекох аз. — Има.

Сложих си шапката и вдигнах куфара.

— Господи! — възклика спътникът ми. — Май наистина ще го направите.

Сърцето ми заби бързо. Лицето ми пламна.

Локомотивът изsviri. Влакът летеше по релсите. Градчето приближаваше!

— Пожелайте ми късмет — казах аз.

— Късмет!

Затичах с викове към стюарда.

На стената на перона бе облегнат стар олющен стол. В него напълно отпуснато, така че потъваше в собствените си дрехи, седеше старец на около седемдесет години; сякаш го бяха заковали за дъските още при строежа на гарата. Сънцето бе направило лицето му тъмно, кожата на бузите му бе станала набръчкана като на гущер, очите му бяха присвети сякаш завинаги. Косата му с цветя на пепел се разяваше леко на вятъра. Синята му риза, разкопчана от шията до белите косъмчета на гърдите му, бе избеляла като небето на късния следобед. Обувките му бяха покрити с мехури, сякаш ги бе държал цял месец във фурна. Сянката му бе напълно черна.

Докато слизах, очите му пробягаха по всички врати на влака и се спряха изненадано върху мен.

Реших, че всеки момент ще ми махне с ръка.

Полуутворените му очи сякаш за миг промениха цвета си — химически процес, разпознаване. Въпреки това си остана напълно неподвижен; не трепна нито устна, нито клепач, нито пръст. Нещо невидимо се бе преместило вътре в него.

Влакът тръгна и това ми даде повод да отмествя поглед. На перона нямаше никой друг. Никакви автомобили не чакаха край покрития с паяжини закован офис. Единствено аз бях слязъл от желязната буря, за да стъпя върху разклатените дъски на перона.

Докато се изкачваше по хълма, влакът изsviri.

Глупак, помислих си. Спътникът ми беше прав. Щях да изпадна в ужас от скуката, която вече започвах да усещам. Добре де, глупак съм. Но няма да бяgam!

Понесох куфара си по перона, без да гледам към стареца. Когато се изравних с него, усетих как тънкото му тяло се раздвижи отново — този път така, че да го чуя. Краката му се спускаха надолу, за да докоснат гнилите дъски.

Продължих да вървя.

— Добър ден — разнесе се слаб глас.

Знаех, че не гледа към мен, а към огромната безоблачна небесна шир.

— Добър ден — отвърнах.

Продължих по черния път към градчето. След стотина метра се обърнах.

Старецът все така си седеше там и гледаше слънцето, сякаш го питаше нещо.

Забързах нататък.

Влязох в заспалото следобеден сън градче, напълно анонимен и непознат, като тръгнала срещу течението пъстьрва, която не докосва бреговете на бистратата река на живота, който се носеше около мен.

Подозренията ми се потвърдиха — това бе градче, където не се случваше нищо освен следните неща:

Точно в четири вратата на железарията на Хонегър се затръшна, след като едно куче излезе навън, за да се отъркаля в прахта. В четири и половина една сламка всмука въздух в дъното на чашата кола и прозвуча като рев на водопад в притихналата дрогерия. В пет часа

момчета и камъчета наскочаха в градската рекичка. В пет и петнайсет колона мравки замарширува в шарената сянка на брястовете.

Направих един бавен кръг. Все пак някъде тук трябваше да има нещо, което да си струва да бъде видяно. Сигурен бях. Знаех, че трябва да продължа да вървя и да се оглеждам. Щях да го намеря.

Вървях. Оглеждах се.

В целия следобед имаше само един постоянен и неизменен фактор — старецът с избелелите сини панталони и риза винаги бе някъде наблизо. Когато седнах в дрогерията, той бе отвън и плюеше тютюн, който се превръщаше в топчета в прахта. Когато стоях край реката, той се бе навел над водата и грижливо миеше ръцете си.

Към седем и половина — вече правех седмата или осмата си обиколка из притихналите улици — чух стъпки наблизо.

Обърнах се. Старецът ме настигаше, гледаше право напред; между зъбите му имаше изсъхнала тревичка.

— Доста дълго — тихо рече той.

Вървяхме заедно в здрача.

— Доста дълго чаках на гарата — рече той.

— Вие ли?

— Аз. — Той кимна в сенките на дърветата.

— Чакахте ли някого?

— Да — рече той. — Теб.

— Мен? — Изненадата сигурно пролича в гласа ми. — Но защо?... Никога не сте ме виждали.

— Да съм казвал, че съм те виждал? Казах само, че чаках. Намирахме се на края на градчето. Той обърна и аз обърнах след него покрай притъмняващия речен бряг към моста, по който профучаваше нощният влак, устремил се някъде на изток или на запад, почти без да спира по пътя си.

— Искате да знаете нещо за мен ли? — попитах го. — Вие ли сте шерифът?

— Не, не съм шериф. И не, не искам да знам нищо за теб. — Той пъхна ръце в джобовете си. Сънцето вече беше залязло. Изведнъж стана хладно. — Просто съм изненадан, че най-сетне дойде.

— Изненадан?

— Изненадан — потвърди той. — И... доволен.

Рязко спрях и го погледнах.

— От колко време стоите на перона?

— Двайсетина години. Може да са малко повече, може пък и да са по-малко.

Знаех, че говори истината; гласът му бе спокоен и тих като реката.

— И сте чакали мен?

— Или някой като теб — отвърна старецът.

Продължихме да вървим в състяващата се тъмнина.

— Как ти се струва градчето ни?

— Приятно, тихо — рекох аз.

— Приятно, тихо. — Той кимна. — Като хората ли?

— Хората също изглеждат приятни и тихи.

— Такива са — каза той. — Приятни, тихи.

Вече се канех да обръщам, но старецът продължаваше да говори и за да го изслушам и да не се покажа невъзпитан, трябаше да разговарям с него в още по-големия мрак, сред вълните на полето и поляната извън града.

— Да — каза старецът. — В деня, когато се пенсионирах преди двайсет години, седнах на перона и оттогава си бях все там — седя, нищо не правя, чакам нещо да се случи — не знам какво, не знам как. Когато станеше, щях да го разбера. Щях да погледна и да си кажа, ето, точно това си чакал. Катастрофа с влак? Не. Стара приятелка, върнала се в градчето след петдесет години? Не и не. Трудно е да се каже. Някой. Нещо. И изглежда, е свързано някак с теб. Де да можех да кажа...

— Защо не опитате? — предложих аз.

В небето започнаха да се появяват звезди. Продължавахме да вървим.

— Ами — бавно започна той, — знаеш ли какво има вътре в теб?

— Стомаха ми ли имате предвид, или психологията?

— Точно това е думата. Имам предвид главата ти, мозъка. Много ли знаеш за *това*?

Тревата шептеше под краката ми.

— Малко.

— Много хора ли мразиш?

— Намират се.

— С всички ни е така. Омразата е нещо нормално. И не само омразата — макар и да не говорим за това, понякога ни иде да ударим онези, които ни нараняват, нали? Дори да ги убием?

— И седмица не минава, без да изпитаме подобно чувство — съгласих се аз. — И да го потиснем.

— Потискаме го през целия си живот — каза той. — Градчето казва това и това, мама и татко — това и това, законът — това и това. Затова потискаш убиването, а после още едно-две. Докато достигнеш моите години, ще си натрупал доста подобни неща. И няма начин да се отървеш от тях, освен ако не идеш на война.

— Някои стрелят по панички или ходят на лов за патици — рекох аз. — Други пък се отдават на бокса или борбата.

— А някои не го правят. Точно за тях говоря. Ето ме мен например. Цял живот осолявам трупове и ги замразявам — в главата си, искам да кажа. Понякога ти писва от града и хората, че те карат да потискаш подобни неща. Приисква ти се да си пещерен човек, да можеш просто да изкрешиш и да праснеш някого със сопата по главата.

— Което ни води до...?

— Което ни води до следното — на всеки му се приисква да убие някого през живота си, да се освободи от товара си, от всички онези убийства, които никога не му е стискало да извърши. Понякога на човек му се отваря такава възможност. Някой изтичва пред колата му, а той забравя да натисне спирачката и продължава напред. Никой нищо не може да докаже при подобни неща. Човек не признава дори пред себе си какво е направил. Просто не е успял навреме да настъпи спирачката. Но и ти, и аз знаем какво е станало в действителност, нали?

— Да — съгласих се аз.

Градчето вече бе останало далеч зад нас. Пресякохме един малък поток по дървено мостче, съвсем близо до железопътния насип.

— И така — каза старецът, гледаше водата. — Единственият начин е да убиеш така, че никой да не се сети кой го е направил, защо го е направил и на кого го е направил, нали? Е, тази идея ми хрумна преди може би двайсетина години. Не мисля за нея всеки ден или седмица. Понякога минават дори месеци. В общи линии идеята е следната — влакът спира тук само веднъж дневно, а понякога и съвсем

не спира. Ако искаш да убиеш някого, ще ти се наложи да чакаш — години наред, докато в града ти не дойде някой абсолютно непознат. Човек, който е слязъл без причина, който не познава никого в града и никой не познава него. Тогава и само тогава, мислех си, докато седях на онзи стол, можеш просто да тръгнеш с него и когато наоколо няма никого, да го убиеш и да хвърлиш тялото му в реката. Ще го намерят на мили надолу по течението. Ако изобщо го намерят. На никой няма да му хрумне да дойде в Рампарт да го търси. Той изобщо не е смятал да идва тук. Пътувал е към някое друго място. Ето такава е идеята ми. И щях да позная човека в мига, в който слезе от влака. Да го позная съвсем сигурно...

Бях спрял да вървя. Бе тъмно. До изгрева на луната имаше най-малко един час.

— Да го познаете — казах аз.

— Да — отвърна той. Видях как вдига глава към звездите. — Е, говорих достатъчно. — Дойде до мен и ме хвана за лакътя. Ръката му бе гореща, сякаш я бе държал над печка, преди да ме докосне. Другата, дясната му ръка, бе напрегната и скрита в джоба му. — Говорих достатъчно.

Нешо изпища.

Рязко завъртях глава.

Над нас по невидими релси прелетя нощният експрес, разпръсна светлина върху хълма, гората, някаква ферма, градските постройки, полето, канавката, поляната, прекоси земя и вода, после с див вой рязко зави и изчезна. Релсите продължиха да треперят след него. После настана тишина.

Двамата със стареца се гледахме в мрака. Лявата му ръка все още държеше лакътя ми. Другата продължаваше да е скрита.

— Мога ли да кажа нещо? — попитах накрая.

Старецът кимна.

— За себе си. — Наложи се да мълкна. Едва си поемах дъх. Насилих се да продължа. — Шантава работа. Често съм си мислил абсолютно същото. Ето и днес. Прекоявам страната и си мисля — колко чудесно, колко чудесно, колко наистина чудесно би било. Напоследък бизнесът ми не върви. Жена ми е болна. Миналата седмица умря мой много добър приятел. По света бушува война. Вътре в мен ври и кипи. Колко добре би ми се отразило...

— Какво? — попита старецът, все още без да ме пуска.

— Да сляза от влака в някое малко градче — рекох аз, — където никой не ме познава, с пистолет подръка, да намеря някого, да го убия, да го заровя, да се върна на гарата, да се кача на следващия влак и да се прибера у дома. И никой никога няма да се сети кой го е направил. Перфектно убийство, ето какво си помислих. И слязох от влака.

Останахме около минута в тъмното, загледани един в друг. Може би се вслушвахме как тупти сърцето на другия — бързо, наистина много бързо.

Светът се завъртя под мен. Стиснах юмруци. Искаше ми се да падна. Искаше ми се да изпищя като влака.

Заштото внезапно разбрах, че всичко онова, което бях казал току-що, не са никакви лъжи, измислени, за да спасят живота ми.

Всички мои думи си бяха самата истина.

И сега вече знаех защо слязох от влака и дойдох в това градче. Знаех какво съм търсил.

Чух тежкото, учестено дишане на стареца. Беше се вкопчил в лакътя ми, сякаш се страхуваше да не падне. Зъбите му бяха стиснати. Наведе се напред, докато аз се навеждах към него. Последва миг на ужасна тишина, момент на огромно напрежение, сякаш точно преди експлозия.

Накрая той се насили да заговори. Гласът му бе на човек, смазан от чудовищен товар.

— Откъде да знам дали имаш пистолет?

— Отникъде. — Произнасях думите завалено. — Не можеш да си сигурен.

Той чакаше. Помислих си, че ще припадне.

— Тъй значи, а?

— Тъй значи — рекох аз.

Той затвори очи. Стисна устни.

След още пет секунди успя много бавно и трудно да дръпне ръката си от моята внезапно станала страшно тежка ръка. После погледна надолу към дясната си ръка и я извади от джоба си. Празна.

Бавно, сякаш под огромна тежест, двамата си обърнахме гръб един на друг и закрачихме сляпо, абсолютно сляпо в мрака.

Светлинките на спирация по заявка на пътниците влак заиграха по релсите. Чак когато вагонът потегли, се наведох да отворя плъзгащата се врата и да погледна назад.

Старецът седеше на подпрения до стената стол, с избелелите си сини панталони и риза, с почерняло от слънцето лице и обезцветени очи. Не погледна към мен, докато вагонът минаваше покрай него. Гледаше на изток, към празните релси, по които утре, вдругиден или изобщо някога щеше да се появи влак, някакъв влак, какъвто и да е влак, да забави ход и да спре. Лицето му бе безизразно, очите му — замръзнали, обърнати на изток. Сякаш бе на сто години.

Влакът изsviri.

Внезапно се почувствах много стар. Присвих очи и се подадох навън.

Сега мракът, който ни бе съbral, стоеше помежду ни. Старецът, гарата, градчето, гората — всичко това изчезна в нощта.

Цял час стоях сред ревящия вятър, загледан назад в тъмнината.

[1] Бастион, укрепление — Б.пр. ↑

ЦЯЛОТО ЛЯТО В ЕДИН ДЕН

— Готови?

— Готови.

— Сега ли?

— След малко.

— Учените наистина ли знаят? Днес ли ще се случи?

— Гледайте, гледайте! Вижте сами!

Децата се притискаха едно в друго като куп рози, като бурени — смесени, надничащи да видят скритото слънце. Валеше.

Валеше от седем години; хиляди и хиляди дни, съставени и изпълнени отначало докрай с дъжд, с барабаненето и плясъка на вода, със сладките кристални валежи и разтърсващи бури — толкова силни, че заливаха островите като приливни вълни. Хиляди гори бяха смазани под дъжда и израстваха хиляди пъти отново, само за да бъдат отново смазани. Такъв бе животът на Венера, а това бе класната стая на децата на мъжете и жените от ракетите, които бяха дошли в дъждовния свят, за да установят тук своята цивилизация.

— Спира, спира!

— Да, да!

Марго стоеше настрана от тях — настрана от децата, които не помнеха момент, в който да не е имало дъжд, дъжд и пак дъжд. Всички бяха деветгодишни и ако имаше ден преди седем години, когато слънцето е показвало за около час лицето си на смаяния свят, те не го помнеха. Понякога ги чуваше да се размърдват нощем от някакъв спомен; знаеше, че сънуват и си спомнят златния или жълт пастел, или пък монета — толкова голяма, че можеш да си купиш цял свят с нея. Знаеше, че си мислят, че помнят топлината, също като при изчервяването, топлината в тялото, в ръцете, краката и треперещите длани. Но после винаги се събуждаха с барабаненето на дъжда, с безкрайните бистри мастилени огърлици, стичащи се по покрива, по пътеката, над градини и гори. И сънищата им се разтапяха.

Вчера цял ден бяха чели за слънцето. За това как прилича на лимон и колко е горещо. И бяха писали къси разказчета, есета или стихчета за него:

*Слънцето е като цвете,
цъфнало само за час.*

Това бе стихотворението на Марго. Бе го прочела с тих глас в смълчаната класна стая, докато дъждът валеше навън.

— О, не си го писала ти! — запротестира едно от момчетата.

— Аз го написах — рече Марго. — *Aз.*

— Уилям! — обади се учителката.

Но това бе вчера. Сега дъждът отслабваше и децата се бяха залепили за огромните дебели стъкла на прозорците.

— Къде е учителката?

— Ще се върне.

— По-добре да побърза, ще го пропуснем!

Бутаха се и се въртяха като някакво полуудяло колело, цялото в спици.

Марго стоеше самичка. Бе много крехко момиче, което сякаш се бе изгубило за цели години в дъжда и той бе измил синьото от очите й, червеното от устните и златистото от косата. Бе избеляла като стара фотография от прашен албум, а в редките случаи, когато отваряше уста, гласът й бе като на призрак. Сега стоеше отделно от другите и се взираше в дъжда и шумния мокър свят отвъд огромното стъкло.

— *Tu* пък какво гледаш? — обади се Уилям.

Марго не отговори.

— Говори, когато ти говорят! — Той я бълсна. Тя не помръдна; по-скоро се остави да бъде преместена от него, нищо повече.

Дръпнаха се настрана от нея, не искаха да я гледат. Усети ги как се махат. Правеха го, защото не играеше с тях в ехтящите тунели на подземния свят. Заплюваха ли я да гони, тя стоеше и примигваше, без да тича след тях. Когато класът пееше песни за радост, живот и игри, устните ѝ едва помръдваха. Оживяваха се единствено когато пееха за слънцето и лятото, докато гледаше мокрите стъкла.

И, разбира се, най-голямото ѝ престъпление бе, че бе дошла тук от Земята само преди пет години и си спомняше слънцето, помнеше как се издигаше в небето, помнеше и самото небе в Охайо, когато беше на четири години. А те бяха прекарали на Венера целия си живот, били са само на две, когато слънцето се бе показвало за последен път, и отдавна бяха забравили цвета и топлината му и какво представлява. А Марго помнеше.

— Като мъничка монета е — каза веднъж със затворени очи.
— Не, не е! — викаха децата.
— Като огъня в печката.
— Лъжеш, не помниш!

Но тя помнеше, стоеше тихо, отделно от всички тях, и гледаше стичащата се вода по прозорците. Преди около месец бе отказала да влезе под душа в училищната баня, бе притисната длани към ушите си и бе крещяла, че водата не бива да докосва главата ѝ. След тази случка съмътно, съвсем съмътно усещаше, че е различна, че те го усещат и странят от нея.

Носеше се слух, че баща ѝ и майка ѝ щели да я върнат на Земята дододина; явно това бе жизненоважно за нея, тъй като щеше да струва хиляди долари на семейството ѝ. И тъй, децата я мразеха поради всички тези важни и не чак толкова важни причини. Мразеха белоснежното ѝ лице, изпъленото с очакване мълчание, тънката ѝ фигура и вероятното ѝ бъдеще.

— Махай се! — Момчето отново я бълсна. — Какво чакаш?

Едва тогава тя се обърна и го погледна. Онова, което чакаше, се четеше в очите ѝ.

— Хей, недей да чакаш тук! — викна грубо момчето. — Нищо няма да видиш!

Устните ѝ помръднаха.

— Нищо! — изкрешя той. — Всичко това беше шега, нали? — Обърна се към другите деца. — Днес няма да се случи нищо. *Нали?*

Всички запремигваха към него, после разбраха, разсмяха се и заклатиха глави.

— Нищо няма да се случи, нищо!

— Но... — прошепна Марго и в очите ѝ се изписа безпомощност. — Но нали днес е денят. Учените са го предсказали. Казват, *знаят*, че слънцето...

— Всичко е шега! — каза момчето и я сграбчи грубо. — Хайде, елате да я пъхнем в килера, преди да дойде учителката!

— Не — рече Марго и заетствва.

Наобиколиха я, хванаха я и я понесоха — протестираща, после молеща се и накрая плачеща — обратно към един от тунелите, в една стая, в килер, бълснаха я там и заключиха вратата. Стояха и гледаха как вратата се тресе от ударите ѝ. Чуваха приглушените ѝ викове и плач. После с усмивка се върнаха обратно точно когато дойде учителката.

— Готови ли сте, деца? — Тя си погледна часовника.

— Да! — отвърнаха те в хор.

— Всички ли сме тук!

— Да!

Дъждът отслабна още повече.

Струпаха се пред огромната врата.

Дъждът спря.

Сякаш нещо се повреди наслед филм за лавина, торнадо, ураган или вулканично изригване — отначало звукът загълхна и после замъркна; спря целият шум, всички гърмежи, тътени и рев; после някой изтръгна филма от прожекционния апарат и сложи вместо него диапозитив със спокоен тропически пейзаж, който не помръдваше и не потрепваше. Светът замръзна като на картина. Тишината бе тъй огромна и невероятна, че имаш чувството, че са ти запущени ушите или съвсем си оглушал. Децата сложиха длани на ушите си. Отдръпнаха се едно от друго. Вратата се плъзна настрани и до тях достигна миризмата на смълчания, очакващ свят.

Слънцето се показва.

Имаше цвят на пламтящ бронз и бе много голямо. Небето около него бе като нажежени сини плочки. Джунглата пламтеше от слънчевата светлина. Освободени от магията, децата се втурнаха с викове към пролетта.

— Не се отдалечавайте — викна учителката след тях. — Нали знаете, имате само два часа. Едва ли ще искате да ви навали!

Но те вече тичаха, обърнали лица към небето: усещаха слънцето по бузите си като гореща ютия; сваляха якетата си и оставяха лъчите му да изгарят ръцете им.

— По-добре е от слънчевите лампи, нали?

— Много, много по-добре!

Спряха да тичат и застанаха сред огромната джунгла, която покриваше Венера, която растеше и никога не спираше, неукротимо, бързо, направо пред очите им. Джунглата бе като гнездо на октоподи, размахващи грамадни растителни пипала като от плът, трептящи, разцъфващи през кратката пролет. Бе с цвета на гума и пепел след многото години без слънце. С цвета на камък, на бяло сирене и на мастило. С цвета на луната.

Децата се смееха и лягаха върху матрака на джунглата, чуваха я как въздиша и писука под тях, еластична и жива. Тичаха сред дърветата, подхлъзваха се и падаха, бълскаха се едно друго, играеха на криеница и гоненица, но най-много присвиваха очи към слънцето, докато по бузите им не потичаха сълзи, протягаха ръце към жълтото и изумителното синьо, вдишваха свежия въздух и се вслушваха в тишината, която ги бе потопила в благословено море от покой. После тичаха с викове като диви животни, избягали от клетките си. Цял час тичаха и не спираха.

И тогава...

Насред цялото тичане и игри едно от момичетата изплака.

Всички спряха.

Застаналото на открито момиче протегна ръка.

— Ох, вижте, вижте — с треперещ глас рече то.

Приближиха и погледнаха в отворената ѝ длан.

В центъра ѝ имаше една-единствена дъждовна капка, огромна и тежка.

Момичето се разплака, без да откъсва поглед от нея.

Децата погледнаха съмлчано към небето.

— О. Ох.

Няколко студени капки тупнаха по носовете, бузите и устата им. Слънцето избледня зад раздвижената се мъгла. Подухна хладен вятър. Децата се обрнаха и тръгнаха обратно към подземния дом, отпуснали ръце, с помръквачи усмивки.

Трясък на гръмотевица ги стресна и те започнаха да се бутат и да бягат като листа пред ураганен вятър. Мълния удари на десет мили от тях, на пет мили, на една, на половин. За миг небето притъмня, сякаш бе нощ.

Останаха още малко при входа на подземието, докато не започна да вали силно. После затвориха вратата и чуха титаничния звук на дъжда, падащ на тонове и лавини, навсякъде и завинаги.

— Още седем години ли ще е така?

— Да. Седем.

Едно от децата тихо възклика:

— Марго!

— Какво?

— Още е в килера, където я заключихме.

— Марго.

Стояха като набити в пода колове. Спогледаха се и извърнаха очи. Озърнаха се към света навън, потънал под безкрайния дъжд. Не можеха да се погледнат в очите. Лицата им бяха сериозни и бледи. Сведоха очи към краката и ръцете си.

— Марго.

— Е...? — обади се едно от момичетата.

Никой не помръдна.

— Давайте — прошепна момичето. Тръгнаха бавно по коридора сред звука на студения дъжд. Свиха през вратата на стаята под грохота на бурята и гръмотевиците; мълнии играеха по лицата им, сини и ужасни. Бавно отидоха до килера и застанаха край вратата.

Отвътре не се чуваше нищо.

Отключиха още по-бавно и пуснаха Марго.

МРАЗ И ОГЪН

I

През нощта се роди Сим. Лежеше и плачеше на студените камъни на пещерата. Кръвта пулсираше през тялото му с хиляда удара в минута. Растеше непрекъснато.

Майката трескаво пъхаше храна в устата му. Кошмарът на живота бе започнал. Почти веднага след раждането очите му загледаха будно и после, без напълно да разбира защо, се изпълниха с ярък, настоящелен ужас. Задави се от храната, закашля се и заплака. Огледа се сляпо.

Всичко бе потънало в гъста мъгла. Постепенно тя се разсея. Появиха се очертанията на пещерата. Появи се някакъв мъж, безумен, див и ужасен. Мъж с умиращо лице. Стар, съсухрен от ветрове, изпечен като кирпич в пещ. Беше приклекнал в отдалечения ъгъл на пещерата — бялото на очите му проблясваше, — заслушан в далечния вятър, виещ горе на скованата от мразовита нощ планета.

Без да сваля очи от мъжа, като от време на време трепваше, майката хранеше Сим със скални плодове, треви от долината и ледени висулки, отчупили се при входовете на пещерата. Той ядеше, унищожаваше, отново ядеше и ставаше все по-голям и по-голям.

Мъжът в ъгъла бе негов баща! Очите му бяха единственото живо нещо на това лице. Държеше груб кремъчен нож в изсъхналите си ръце, долната му челюст бе увиснала безчувствено.

После зрението му се разшири и Сим забеляза старците, седящи в тунела оттатък жилищния им кът. Започнаха да умират пред очите му.

Агонията им изпълни пещерата. Топяха се като восьчни изображения, лицата им хлътваха към острите скули, зъбите им се оголваха. Преди минута лицата им бяха зрели, гладки, живи, напрегнати. А сега плътта им съхнеше и изгаряше.

Замята се в ръцете на майка си. Тя го задържа.

— Не, не — започна да го успокоява тихо, загрижено, като се оглеждаше дали това също няма да накара мъжа ѝ да се надигне

отново.

С бързо шляпане на боси крака върху камък бащата на Сим прекоси тичешком пещерата. Майка му изкрещя. Сим усети как го изтрягват от нея. Почувства как се търкаля върху камъните, пищеще с новите си влажни дробове!

Покритото с бръчки лице на баща му изникна над него. Ножът му бе вдигнат за удар. Бе като един от онези предродилни кошмари, които го бяха преследвали упорито в утробата на майка му. През следващите няколко ослепителни, невъзможни мига през ума му пробягваха мисли. Ножът бе вдигнат високо във въздуха, готов да го унищожи. А в новата главичка на Сим бушуваше въпросът за живота в тази пещера, за умиращите хора, за вехненето и безумието. Как така можеше да разбере всичко това? Новородено дете? Възможно ли бе едно новородено да мисли, да вижда, да разбира, да осмисля? Не. Това не бе редно! Бе невъзможно. Но ето че се случваше! С него. Беше жив от около час. А в следващия миг сигурно щеше да умре!

Майка му се метна върху гърба на баща му и изблъска ръката с оръжието. Сим долови ужасния прибой от емоции в изправените един срещу друг умове.

— Остави ме да го убия! — изкрещя баща му, дишаше тежко, сякаш ридаеше. — Защо му е да живее?

— Не, не! — Крехкото старо тяло на майка му се бе опънало по огромното туловище на мъжа и се мъчеше да му вземе оръжието. — Трябва да живее! Може да има бъдеще за него! Може да живее повече от нас и да бъде млад!

Баща му падна по гръб и бълсна каменното креватче. В него Сим видя никаква друга фигурка с блестящи очи. момиченце, което тихо се хранеше, поднасяше храна към устата си с малките си ръчички. Сестра му.

Майка му измъкна ножа от хватката на мъжа си, стана, разплакана, и отметна разрошената си сива коса. Устните ѝ трепереха.

— Ще те убия! — каза тя, гледаше свирепо мъжа си. — Остави децата ми на мира.

Старецът се изплю уморено, горчиво, и погледна безразлично момиченцето в каменното креватче.

— Една осма от *нейния* живот така или иначе е отминала — изхриптя той. — А тя не знае. Какъв е смисълът?

Пред очите на Сим майка му сякаш започна да се преобразява, да приема измъчена, подобна на дим форма. Слабото кокалесто лице се разпадна в лабиринт от бръчки. Разтърси я болка и трябваше да седне до него, трепереше и притискаше ножа към изсъхналите си гърди. Подобно на старците в тунела, тя също оstarяваше и умираше.

Сим плачеше непрестанно. Навсякъде около него цареше ужас. Нечий ум посрещна неговия. Инстинктивно погледна към каменното креватче. Сестра му Дарк отвърна на погледа. Умовете им се докоснаха като блуждаещи пръсти. Той се поотпусна малко. Започна да се учи.

Баща му въздъхна и затвори зелените си очи.

— Храни детето — изтощено рече той. — Побързай. Почти утро е, а днес е последният ден от живота ни, жено. Погрижи се да порасне.

Сим притихна и от ужаса към него започнаха да носят образи.

Тази планета бе най-близката до слънцето. Нощите изгаряха с мраз, дните бяха като горящи факли. Стихиен, невъзможен свят. Хората живееха в скалите, за да се спасят от невъобразимия лед и от пламъците на деня. Единствено на разсъмване и по залез-слънце въздухът бе ласкав, изпълнен с аромата на цветя, и тогава пещерните хора водеха децата си навън в голата камениста долина. На разсъмване ледът се топеше в потоци и реки, привечер огънят утихваше. В интервалите на умерената, годна за живот температура хората живееха, тичаха, играеха, обичаха, свободни от пещерите; целият живот на планетата внезапно разцъфваше. Моментално никнеха растения, в небето се понасяха птици като хвърлени камъни. По-малки животинки с крака тичаха обезумяло по скалите; всичко се опитваше да изживее живота си в краткия час на отдих.

Това бе непоносима планета. Сим го разбра само няколко часа след раждането си. Расовата памет разцъфтя в него. Щеше да прекара целия си живот в пещерите, с два часа на ден на открито. Тук, в тези пълни с въздух канали, щеше да разговаря, да разговаря безспирно със съплеменниците си, без да мигне нито за миг, да мисли, да мисли, да лежи по гръб и да сънува. Но не и да спи.

И щеше да живее точно осем дни.

Каква жестока мисъл! Осем дни. Осем *къси* дни. Бе неправилно, невъзможно, но факт. Още в утробата на майка му някакво расово

познание или странен далечен глас му бе казал, че се развива и оформя бързо и че скоро ще се роди.

Раждането е бързо като удар с нож. Детството отлита за миг. Юношеството трае колкото проблясъка на мълния. Възмъжаването е сън, зреостта — мит, старостта — неотвратима бърза реалност, смъртта — стремителна неизбежност.

След осем дни ще бъде полуслян, съсухрен и умиращ като баща си, който сега стоеше и гледаше смутено собствената си жена и деца.

Този ден бе една осма от целия му живот! Трябаше да се наслаждава на всяка секунда от него. За да натрупа знания, трябаше да се раззови в мислите на родителите си.

Зашщото след няколко часа те щяха да са мъртви.

Това бе ужасно нечестно. Нима такъв е целият живот? Нима преди да се роди не бе сънувал *дълъг* живот, долини не от изгорен камък, а покрити със зелена растителност и с умерен климат? Да! А щом го бе сънувал, значи би трябвало да е истина. Как да потърси и намери продължителния живот? Къде? И как може да постигне такава огромна и тежка задача само за шест къси, бързо отлити дни?

Как народът му се е озовал в такива условия?

Видя образ, сякаш някой бе натиснал копче. Метални зърна, пръснати в космоса от далечен зелен свят, борещи се с дълги пламъци, рухващи върху тази сурова планета. От разбитите им корпуси се изсипват мъже и жени.

Кога? Много отдавна. Преди десет хиляди дни. Оцелелите се скрили в скалите от слънцето. Огън, лед и потопи отнесли останките от огромните метални зърна. Оцелелите били оформени и преобразявани като желязо в ковачница. Слънчевата радиация ги изпъльвала. Пулсът им се ускорил на двеста, петстотин, хиляда удара в минута. Кожата им станала дебела, съставът на кръвта им се променил. Старостта настъпвала смазващо бързо. В пещерите се раждали деца. Процесът ставал все по-бърз и по-бърз. Подобно на целия див живот на планетата, мъжете и жените от катастрофата започнали да живеят по една седмица, обричайки децата си на същото.

Значи това е животът, помисли си Сим. Мисълта не бе изречена в мозъка му, тъй като не познаваше думите — познаваше единствено образите, старата памет, съзнаването, телепатията, способна да проникне през плът, скала и метал. На някакъв етап в промяната си те

бяха развили телепатия и расова памет — единствените добри дарове, единствената надежда сред целия ужас. И тъй, помисли си Сим, аз съм петхилядният в дългата редица безполезни синове. Какво мога да сторя, за да се спася от умиране след осем дни? Има ли изход?

Очите му се разшириха — появи се нов образ.

Отвъд тази долина и скали, върху ниска планина, лежеше съвършено запазено цяло метално зърно. Космически кораб, неподвластен на ръждата, недокоснат от лавините. Напуснат, цял, непокътнат. Единственият от всички кораби, който бе все още едно цяло, все още годен за използване. Но се намираше прекалено далеч. Вътрешнямаше никой, който би могъл да помогне. Значи този кораб на далечната планина бе съдбата, към която щеше да се стреми. Той бе единствената надежда за спасение.

Умът му се раздвижи.

В тази скала, дълбоко долу, затворени и изолирани, работеха неколцина учени. Трябваше да отиде при тях, когато станеше достатъчно голям и мъдър. Те също мечтаеха за измъкване, за дълъг живот, за зелени долини и умерен климат. Те също гледаха с копнеж към далечния кораб в планината, чийто метал бе тъй съвършен, че оставаше неподвластен на ръжда и време.

Скалите изстенаха.

Бащата на Сим вдигна ерозиралото си, лишено от живот лице и каза:

— Съмва се.

II

Зората разпусна огромните гранитни мускули. Това бе времето на лавината.

В тунелите отекна звукът от бягащи крака. Възрастни и деца с нетърпеливи и жадни очи се бутаха навън, към утрото. Някъде отдалеч се чу грохот на скала, писък, тишина. Лавините бяха започнали да се свличат по склоновете. Камъни, които бяха чакали времето си милиони години, поемаха надолу като една канара, но се разбиваха на хиляди шрапнели и нагорещени от триенето парчета по дъното на долината.

Всяка сутрин поне един човек попадаше в пороя.

Скалният народ предизвикваш лавините. Това добави още едно вълнение в и без това краткия им, бурен и изпълнен с опасности живот.

Сим усети как баща му го сграбчва. Пренесе го хиляда метра в тунела към мястото, откъдето струеше дневна светлина. В очите на баща му гореше безумие. Сим не можеше да помръдне. Усети какво ще се случи. Майка му бързаше отзад със сестра му Дарк.

— Чакай! Внимавай! — викна тя на мъжа си.

Сим почувства как баща му се навежда и се ослушва.

Високо горе се усети трус, нещо потръпна.

— Хайде! — изкрештя баща му и изскочи навън.

Отгоре им падаше лавина!

Възприятията го затрупваха все по-бързо и по-бързо — рухващи стени, прах, объркане. Майка му изкрештя! Последва раздрусване, пропадане.

С една последна стъпка бащата на Сим го изнесе навън. Лавината с грохот продължи зад него. Входът на пещерата, където бяха останали Дарк и майка му, бе задръстен от камъни и две канари, всяка поне петдесет килограма.

Трясъкът на лавината утихна до шепота на тънка струйка писък. Бащата на Сим избухна в смях.

— Успяхме! За Бога! Останахме живи! — Погледна презирително скалата и плю. — Пфу!

Майка му си запробива път през камъните със сестра му Дарк и започна да ругае съпруга си.

— Глупак! Можеше да убиеш Сим!

— И все още мога! — озъби се баща му.

Сим не ги слушаше. Бе плениен от останките от лавината пред следващия тунел. Изпод купчина камъни течеше кръв и попиваше в земята. Не се виждаше нищо друго. Някой бе изгубил играта.

Дарк тичаше с гъвкавите си ловки крачета, гола и уверена.

Въздухът в долината бе като филтрирано между планините вино. Небето — непокорно синьо; не нажежената до бяло атмосфера на деня или черно-пурпурното сияние на нощта, обсипано с болnavо мъждукащи звезди.

Това бе останал след прилив вир. Място, където вълните на различните ужасни температури се разбиваха и се отдръпваха. Сега вирът бе спокоен, прохладен, и всичко живо се мъчеше да излезе.

Смях! Чу го някъде в далечината. Но защо? Как бе възможно някой от сънародниците му да намира време за смях? Може би по-късно щеше да разбере причината.

Внезапно долината пламна в ярки цветове. Растителният живот, стоплен в прибързаната утрин, се бе събудил и изскочаше от най-неочаквани места. Цъфтеше пред очите им. Бледозелени пипалца се появяваха върху голите скали. Секунди по-късно между острите листа се виждаха узрели плодове. Бащата даде Сим на майката и събра мимолетната, недълговечна реколта; аленочервени, сини и жълти плодове запълваха кожената торба, която висеше на кръста му. Майката дъвчеше влажните нови треви и ги слагаше на езика на Сим.

Възприятията му бяха наострени до краен предел. Жадно попиваше знанието. Осмисляше любов, брак, обичай, гняв, уважение, ярост, egoизъм, отсенки и тънкости, реалности и отражения. Всяко нещо подсказваше нещо друго. Зелените растения завъртяха ума му като жiroskop, търсещ равновесие в свят, в който липсата на време го караше да търси и интерпретира сам. Лекият товар на храната му даваше познания за собственото му устройство, за енергията, за движението. Подобно на новоизлюпено птиче, той бе почти завършено, изпълнено със знание цяло. Наследствеността и телепатията, които подхранваха ума му, бяха причина за всичко това. Тази способност го възбуждаше.

Вървяха — майка, баща и двете деца, вдишваха миризмите, гледаха как птиците летят между стените на долината като запратени камъчета, и изведенъж бащата каза нещо странно.

— Помниш ли?

Какво да помни? Нима можеше да се забрави нещо преживяно за кратките седем дни от живота им! Съпруг и съпруга се спогледаха.

— Нима бе само преди три дни? — Жената трепна и затвори очи.

— Не мога да повярвам. Толкова е нечестно.

Захлипа, после прокара длан по лицето си и прехапа напуканите си устни. Вътърът разяваше сивата ѹ коса.

— Сега е мой ред да плача. Твойт бе преди час!

— Един час е половин живот.

— Ела. — Тя хвана мъжа си за ръка. — Хайде да погледнем всичко. За последен път ни е.

— След няколко минути ще изгрее слънцето — каза старецът. — Трябва да се връщаме...

— Още съвсем мъничко — замоли се жената.

— Слънцето ще ни застигне.

— Тогава нека застигне мен!

— Нямаш това предвид.

— Нищо нямам предвид, аз самата съм едно нищо! — изплака жената.

Слънцето идваше бързо. Зеленината в долината изгоря. От скалите задухаха изпепеляващи ветрове. Далеч, където слънчевите стрели се стоварваха върху скалните бостиони, огромните каменни повърхности се отърсваха от съдържанието си; лавините, които се бяха задържали преди, сега се освобождаваха и падаха като мантии.

— Дарк! — извика бащата. Дарк побягна по топлите камъни на долината, черната ѹ коса се развя зад нея като флаг. Присъедини се към тях с пълни шепи плодове.

Слънцето поръби хоризонта с пламък, въздухът се люшна застрашително и засвистя.

Пещерните хора побягнаха с викове, вдигаха падналите си деца, носеха огромни товари плодове и трева към дълбоките си скривалища. За няколко мига долината опустя. С изключение на едно малко дете, забравено от някого. Момченцето тичаше далеч по равните камъни, но

нямаше достатъчно сили; от скалите се носеше горещата вълна, а детето бе все още на сред долината.

Цветята изгоряха, тревите се прибраха в пукнатините като изгорени змии. Семена се подмятаха ипадаха във внезапните изпепеляващи пориви на вятъра, биваха засети дълбоко в процепите, готови да разъфнат по залез, да дадат плод и отново да умрат.

Бащата на Сим гледаше как детето тича само по дъното на долината. Той заедно с жена си и двете си деца бе в безопасност при входа на тунела.

— Няма да успее — каза бащата. — Обърни се, жено. По-добре е да не се гледат подобни неща.

Извърнаха се. Всички с изключение на Сим, който бе зърнал блъсъка на метал някъде далеч. Сърцето заблъска в гърдите му, зрението му се замъгли. Далеч оттук, на върха на ниската планина, едно от онези метални семена от космоса отразяваше ослепителната светлина! Сякаш един от сънищата му в утробата на майка му се бе събуднал! Това бе неговото бъдеще! Неговата надежда за спасение! Именно натам щеше да тръгне след няколко дни, когато станеше — ама че странна мисъл — голям човек!

Слънцето изпълни долината като разтопена лава.

Малкото бягащо дете изкрещя, слънцето го изгори и писъкът замъркна.

Внезапно оstarяла, майката на Сим вървеше мъчително по коридора, поспря, протегна ръка, отчупи двете последни висулки, които се бяха образували през нощта. Подаде едната на мъжа си, другата остави за себе си.

— Да вдигнем последен тост. За теб, за децата.

— За *теб* — отвърна той. — За децата.

Вдигнаха висулките. Топлината разтопи леда в жадните им уста.

III

Цял ден слънцето сякаш гореше и изригваше в долината. Сим не го виждаше, но живите картини в умовете на родителите му бяха достатъчни, за да си представи дневния огън. Светлината течеше като живак, цвъртеше и изпичаше кухините, протягаше се навътре, но не проникваше достатъчно дълбоко. Осветяваше пещерите. Правеше ги приятно топли.

Сим се мъчеше да запази родителите си млади. Но колкото и да напрягаше ум и образ, те пред очите му се превръщаха в мумии. Баща му сякаш се разтваряше от един етап на старостта в друг. Същото ще се случи скоро и с мен, помисли си с ужас Сим.

Той пък растеше стремително. Усещаше движениета на собствените си органи. Хранеха го през цялото време, непрекъснато поглъщаще нещо. Започна да свързва думи към образите и процесите. Една от тези думи бе „любов“. Тя не бе никаква абстракция, а процес, лек дъх, аромат на сутрешен въздух, трепване на сърцето, извивката на държащата го ръка, изражението на надвесилата се над него майка. Виждаше процеса, после търсеше в лицето ѝ и намираше думата в мозъка ѝ. Гърлото му се готвеше да заговори. Жivotът го буташе, увличаше го напред към забвението.

Усещаше растежа на нокти си, настройването на клетките, никненето на косата, издължаването на костите и сухожилията, нагъването на мекия блед въсък на мозъка. При раждането мозъкът му бе чист като топче лед, невинен, небелязан, а миг по-късно, като ударен с камък, се напука и се покри с милионите пукнатини на мислите и откритията.

Сестра му Дарк тичаше с други оранжерийни деца, без да спира да яде. Майка му трепереше над тях, не слагаше нищо в уста. Нямаше апетит, очите ѝ бяха като покрити с паяжина.

— Залез — произнесе най-сетне баща му.

Денят свърши. Светлината угасваше, чу се вой на вятър.

Майка му стана.

— Искам да видя външния свят още веднъж... само още веднъж... — Взираше се сляпо, трепереше.

Баща му лежеше до стената със затворени очи.

— Не мога да стана — едва чуто рече той. — Не мога.

— Дарк! — изграчи майката и детето изприпка при нея. — Вземи. — Подаде ѝ Сим. — Пази го, Дарк, храни го, грижи се за него.

Докосна го нежно за последен път.

Дарк не каза нито дума. Прегърна Сим, огромните ѝ зелени очи проблеснаха влажно.

— Вървете — каза майка ѝ. — Изнеси го навън за залеза. Наслаждавайте се. Съберете храна, яжте. Играйте.

Дарк тръгна, без да се обръща назад. Сим се изви в ръцете ѝ, гледаше над рамото на сестра си с невярващи очи. Извика и някак успя да накара устните си да произнесат първата му дума.

— Защо...?

Видя как майка му замръзна.

— Детето проговори!

— Да — каза бащата. — Чу ли го какво каза?

— Чух — тихо отвърна майката.

Едва-едва, олюлявайки се, майка му бавно тръгна по каменния под и легна до притихналия си съпруг. Това бе последният път, когато Сим видя родителите си да се движат.

IV

Нощта дойде и отмина, настъпи вторият ден.

Телата на всички умрели през нощта бяха отнесени в погребална процесия до върха на един малък хълм. Шествието бе дълго, труповете — много.

Дарк вървеше, хванала Сим за ръка. Беше проходил само час преди разсъмване.

От хълма Сим отново видя далечното метално зърно. Никой не погледна към него, никой не го спомена. Защо? Някаква причина ли имаше? Може би бе мираж? Защо не тичаха към него? Защо не го почитаха? Защо не се опитваха да стигнат до него и да отлетят в космоса?

Произнесоха се погребални речи. Телата бяха оставени на земята — след няколко минути слънцето щеше да ги кремира.

После всички се обърнаха и се втурнаха надолу по склона, жадни да получат своите няколко минути тичане, игра и смях в свежия въздух.

Дарк и Сим цвъртяха като птичета, хранеха се сред скалите и си предаваха един на друг наученото за живота. Това бе неговият втори и нейният трети ден. Както винаги, и двамата бяха подгонени от бурния темп на живота.

Сега той обърна към него друга своя страна.

Петдесет млади мъже изтичаха от скалите, въоръжени с остри камъни и кремъчни ножове. С викове се затичаха към черната линия ниски скали в далечината.

„Война!“

Мисълта се оформи в мозъка на Сим. Разтърси го до основи. Тези мъже тичаха да се бият, да убиват при малките черни скали, където живееха други хора.

Но защо? Нима животът не бе достатъчно кратък и без борби и убийства?

Чу в далечината звуците от сблъсъка и стомахът му се сви.

— Защо, Дарк, защо?

Дарк не знаеше. Може би щяха да разберат утре. Сега грижата им бе да се хранят и да поддържат живота си. Дарк бе като гущерче, непрекъснато изкарващо езиче навън, непрекъснато гладно.

Бледи деца тичаха навсякъде около тях. Едно приличащо на бръмбарче момче забърза нагоре по камъните, събори Сим и му отмъкна една особено апетитна червена ягода, която бе открил под една скала.

Детето захапа бързо плода, преди Сим да успее да се изправи. Сим се нахвърли несигурно върху него, двамата паднаха в нелепа бърканица и за затъркаляха, докато Дарк не ги раздели с писъци.

На Сим му течеше кръв. Част от него стоеше настрана като някакъв бог и казваше: „Това не бива да се случва. Децата не трябва да постъпват така. Това е неправилно!“

Дарк плесна малкия натрапник.

— Махай се! — викна тя. — Как се казваш, лошо момче?

— Кайън — разсмя се момчето. — Кайън, Кайън, Кайън!

Сим го гледаше с цялата ярост, на която бе способно малкото му неопитно лице. Задушаваше се. Това бе негов враг. Сякаш бе чакал врагът му да се появи като на сцена. Вече разбираше лавините, горещината, студа, краткостта на живота, но това бяха неща от обкръжаващия свят, от декора — неми, екстравагантни прояви на безсъзнателната природа, чиято единствена мотивация бе гравитацията и радиацията. А ето че в лицето на този цвъртящ Кайън бе разпознал мислещ враг!

Кайън побягна, после спря и се обърна.

— Утре ще съм достатъчно голям, за да те убия! — викна подигравателно.

И изчезна зад скалата.

Покрай Сим пробягаха със смях още деца. Кои от тях щяха да му станат приятели и кои — врагове? Как изобщо бе възможно за този невъзможно кратък живот да се създадат приятели и врагове?

Дарк прочете мислите му и го помъкна със себе си. Докато търсеха храна, шепнеше яростно в ухото му:

— Враговете се получават от неща като откраднатата храна. Подариш ли дълъг стрък трева, ще спечелиш приятел. Врагове се създават и заради мнения и мисли. За пет секунди можеш да си

спечелиш смъртен враг. Животът е толкова кратък, че враговете трябва да се създават бързо. — Разсмя се с ирония, странна за толкова младо създание, пораснало преди полагащото му се време. — Трябва да се биеш, за да се защитиш. Някои суеверни хора ще се опитат да те убият. Съществува едно нелепо поверие, че ако убиеш някого, ще се сдобиеш с жизнената енергия на жертвата си и така ще продължиш живота си с още един ден. Разбираш ли? Докато се вярва в това, ти си в опасност.

Но той не я слушаше. От ятото крехки момичета, които утре щяха да станат по-високи и по-тихи, вдругиден щяха да се оформят, а на следващия ден да си имат съпрузи, се отдели момиче с коса като виолетово-син пламък и привлече вниманието на Сим.

Изтича край тях, закачи го, телата им се докоснаха. Очите й, бели като сребърни монети, блеснаха към него. Сим разбра, че е намерил приятел, любов, съпруга, онази, която след седмица щеше да лежи редом с него на погребалната клада, докато слънцето съмква плътта от костите им.

Само един кратък поглед, но той сякаш ги накара да замръзнат насред движението.

— Как се казваш? — викна той след нея.

— Лайт! — засмяно отвърна тя.

— Аз съм Сим — рече той, объркан и смутен.

— Сим! — повтори тя, докато тичаше напред. — Ще го запомня!

Дарк го смушка в ребрата.

— Ето, яжс — каза на разсеяното момче. — Яж или никога няма да пораснеш достатъчно, че да я настигнеш.

Буквално от нищото се появи Кайън.

— Лайт! — подразни го той, подскачаше от крак на крак. — Лайт! Аз също ще го запомня!

Висока и стройна като тръстика, Дарк тъжно клатеше абносовото си облаче коса.

— Виждам какъв ще бъде животът ти, Сим. Скоро ще ти трябват оръжия, за да се биеш за тази Лайт. А сега бързо — слънцето наближава!

V

Измина една четвърт от живота му! Бебето бе останало в миналото. Вече бе момче! По залез-слънце върху долината се изсипаха бурни порои. Гледаше как дъното ѝ се насича от нови реки, заобикалящи планината с металното зърно. Запази знанието за понататък. Всяка нощ имаше нова река, ново корито.

— Какво има оттатък долината? — попита Сим.

— Никой не е ходил там — обясни Дарк. — Всички опитали се да достигнат равнината или замръзвали, или изгаряли. Познаваме единствено земята на половин час тичане от това място. Половин час в едната посока и половин час в другата.

— Значи никой не е стигал до металното зърно?

Дарк се изсмя подигравателно.

— Учените се опитват. Глупаци. Не им стига ум да се откажат. Безсмислено е. Прекалено е далеч.

Учените. Думата го развълнува. Почти бе забравил видението, което бе имал в миговете преди и след раждането си.

— А къде се намират учените? — въодушевено попита той.

Дарк извърна поглед.

— И да знаех, нямаше да ти кажа. Ще те убият с опитите си! Не искам да ходиш при тях! Живей си живота, не го скъсявай наполовина, като се опитваш да стигнеш онова глупаво метално нещо на планината.

— Тогава ще науча от някой друг къде са!

— Никой няма да ти каже! Те мразят учените. Ще трябва сам да си ги намериш. И после какво? Ще ни спасиш ли? Давай, момченце, спаси ни!

Лицето ѝ бе навъсено; половината от живота ѝ вече бе отминал.

— Не можем просто да седим, да говорим и да ядем — възрази той. — И *ницио* друго.

Скочи на крака.

— Хайде, върви да ги търсиш! — ядно му рече тя. — Ще ти помогнат да забравиш. Да, да. — Направо изплю думите. — Да забравиш, че животът ти ще свърши само след още няколко дни!

Сим тичаше из тунелите и търсеше. Понякога изпитваше нещо като предчувствие, че знае къде са учените. Но всеки път, когато питаше в каква посока е пещерата им, биваше помитан от вълна гневни мисли, объркване и негодувание. Та нали именно учените бяха виновни, че се намират в този ужасен свят! Сим трепваше под бомбардировката ругатни и проклятия.

В една централна зала тихо приседна с останалите деца да слуша разговорите на възрастните. Това бе времето на обучението, Времето на разговорите. Макар и да се дразнеше от забавянето, макар нетърпеливостта му да растеше, макар животът да прелиташе край него и смъртта да приближаваше като черен метеор, той знаеше, че умът му се нуждае от знания. Ето защо тази нощ бе нощта на училището. Но въпреки това едва се удържаше на едно място. Оставаха му само *пет* дни живот.

Кайън седеше срещу Сим и го гледаше дръзко и предизвикателно.

Лайт се появи между двамата. За изминалите няколко часа бе станала по-уверена, по-нежна, по-висока. Косата ѝ блестеше по-ярко. Усмихна се и седна до Сим, без да обръща внимание на Кайън. От това Кайън се вцепени и престана да яде.

Разговорите започнаха, изпълниха стаята. Бързи като ударите на сърцето — хиляда, две хиляди думи на минута. Сим учеше, главата му се пълнеше. Не затвори очи, но изпадна в нещо като дрямка, която почти напомняше просънищата и отпадналостта в майчината утроба. Думите звучаха като фон и изплитаха гоблена на познанието в главата му.

Сънуващие зелени поляни без камъни, целите покрити с трева — просторни, ширнали се с лекота към изгрева без никакъв намек за смразяващ, безмилостен студ или миризмата на кипнала скала и изгорена земя. Вървеше през зелената поляна. Над него прелитаха метални зърна. Всичко бе бавно, бавно, много бавно.

Птици бяха накацали по клоните на гигантски дървета, на които са им били нужни сто, двеста, пет хиляди дни, за да израснат. Всичко си оставаше на мястото, птиците не трепваха нервно при първия намек за слънце, нито пък дърветата се свиха уплашено, когато ги докоснаха първите лъчи.

Хората в съня се разхождаха, рядко тичаха, сърцата им биеха бавно, а не в безумен трескав ритъм. Тревата си оставаше трева и не изгаряше като факла. Хората говореха за утешния ден и живеене, а не за утешния ден и умиране. Всичко изглеждаше толкова познато, че когато усети как някой го хваща за ръката, Сим реши, че това е просто част от съня.

Ръката на Лайт лежеше в неговата.

— Сънуващ ли? — попита тя.

— Да.

— Нещата са балансириани. За да изравнят нещата, за да уравновесят несправедливостта на живота, умовете ни се затварят в себе си и намират нещо хубаво за виждане.

Той заудря с юмрук по каменния под.

— Това не прави нещата честни и справедливи! Мразя го! Напомня ми, че съществува нещо по-добро, нещо, което съм изгубил! Защо не си останем невежи!? Защо не живеем и не умираме, без да знаем, че животът ни не е нормален?

Дишаше тежко през полуутворената си изкривена уста.

— Всяко нещо си има смисъл — каза Лайт. — Това ни дава цел, кара ни да работим, да кроим планове, да се опитваме да намираме изход.

Очите му пламтяха като горещи изумруди.

— Изкачвах се по склона на един покрит с трева хълм. Много бавно — рече той.

— Същия, по който се разхождах и аз преди час ли? — попита Лайт.

— Може би. Или най-малкото много прилича на него. Сънят е по-добър от действителността. — Той присви очи. — Гледах хората и те не се хранеха.

— И не говореха?

— И не говореха. А ние винаги ядем, винаги говорим. Понякога онези хора от съня лежат със затворени очи, без да помръдват нито

мускул.

Докато Лайт го гледаше, стана нещо ужасно. Представи си как лицето ѝ потъмнява, набръчква се, изкривява се във възлите на старостта. Косата ѝ се развява като сняг около ушите ѝ, очите — като обезцветени монети, хванати в паяжината на миглите ѝ. Зъбите изчезнаха зад устните, нежните ѝ пръсти увиснаха като овъглени вейки от атрофиралите ѝ китки. Красотата се съсипваше и изчезваше пред очите му. Хвана я и извика — представи си с ужас, че и собствената му ръка е съсухrena.

— Сим, какво има?

Слюнката в устата му пресъхна от вкуса на думите.

— Още пет дни...

— Учените.

Сим трепна. Кой каза това? Някакъв висок мъж говореше в слабата светлина.

— Учените ни стовариха на този свят и досега са пропилиели хиляди животи, огромно количество време. Напълно безсмислено. Безсмислено. Търпете ги, но не им давайте времето си. Не забравяйте, че ще живеете само веднъж.

Къде бяха тези омразни учени? Сега, след Обучението, след Времето на разговорите, той бе готов да ги намери. Най-сетне знаеше достатъчно, за да започне своята борба за свободата, за кораба!

— Сим, какво правиш?

Но Сим вече го нямаше. Ехoto от бягащите му крака загъръхна в тунела от полиран камък.

Като че ли половината нощ бе загубена. Натъкна се на десетки задълнени проходи. Много пъти го нападаха безумни младежи, жадни за жизнената му енергия. Суеверните им викове отекваха след него. Драскотините от алчните им нокти покриха цялото му тяло.

Намери каквото търсеше.

Половин дузина мъже, събрали се в малка базалтова пещера дълбоко в скалата. На масата пред тях имаше предмети, които макар и непознати, събудиха хармонични акорди в душата му.

Учените работеха на групи — старците вършеха важната работа, младите се учеха и задаваха въпроси; в краката им имаше три малки деца. Те бяха процес. На всеки осем дни имаше съвсем нова група

учени, работещи по един или друг проблем. Количество свършена работа бе ужасно нищожно. Състаряваха се и умираха точно когато започваха съзидателния си период. Творческото време на един човек бе най-много дванайсет часа. Три четвърти от живота минаваше в учене, следващо кратък период на творчество, следван от старческо оглупяване, безумие и смърт.

Обърнаха се, когато Сим влезе.

— Нима имаме новобранци? — обади се най-възрастният.

— Не ми се вярва — отвърна един по-млад. — Изгонете го.

Сигурно е някой от онези подстрекатели на война.

— Не, не — възрази старият и затътри босите си крака към Сим.

— Ела, момче, ела тук. — Имаше дружелюбни очи, бавни очи, различни от тези на пъргавите обитатели на горните пещери. Сиви и спокойни. — Какво искаш?

Сим се поколеба и наведе глава, неспособен да издържи на спокойния, дружески поглед.

— Да живея — прошепна той.

Старецът тихо се разсмя. Докосна Сим по рамото.

— Да не би да си никаква нова порода? Или си болен? — запита го полу на шега. — Защо не играеш? Защо не се подготвяш за времето на любовта, брака и децата? Нима не знаеш, че утре вечер ще си почти възрастен? Не разбираш ли, че ако не внимаваш, ще пропуснеш живота си?

Мълкна.

Погледът на Сим се местеше при всеки въпрос. Примигна към инструментите на масата.

— Значи не трябва да съм тук? — попита той.

— Разбира се, че трябва — изгърмя гласът на стареца. — Но е цяло чудо, че дойде. Вече хиляда дни, откакто нямаме никакви доброволци! Наложи се сами да си отглеждаме учени, от затворената ни група! Пребори ни! Шестима! Шестима мъже! И три деца! Страшна сила сме, нали? — Старецът плю на каменния под. — Търсим доброволци, а хората ни викат „Намерете си някой друг!“ или „Нямаме време!“ И знаеш ли защо го казват?

— Не. — Сим трепна.

— Защото са egoисти. Разбира се, искат да живеят по-дълго, но знаят, че каквото и да направят, това няма да продължи техния

собствен живот. Може да гарантира по-дълъг живот на някои бъдещи потомци. Но те не искат да пожертват своята любов, кратката си младост, някой изгрев или залез!

Сим се опря на масата и каза сериозно:

— Разбирам.

— Нима? — Старецът го гледаше разсейно. Въздъхна и нежно го потупа. — Да, разбира се. Вече е прекалено много да се очаква от някой да разбира. Ти си истинска рядкост.

Останалите ги наобиколиха.

— Аз съм Дайънк. Утре вечер Корт ще заеме мястото ми. По това време вече ще съм мъртъв. А през следващата нощ някой друг ще смени Корт, след което ще дойде твоят ред, ако работиш и вярваш... но първо ще ти дам един шанс. Ако искаш, върни се при другарите си по игра. Обичаш ли някое момиче? Върни се при нея. Жivotът е къс. Защо да те е грижа за неродените? Имаш право на младост. Върви, ако искаш. Защото ако останеш, през цялото време ще работиш, ще оstarяваш и ще умреш, работейки. Но пък ще вършиш добро дело. Е?

Сим погледна към тунела. Някъде в далечината ревеше вятър, мириеше на готовено, чуваше се шляпане на боси крака, разнасяше се все по-вълнуващ смях на млади хора. Поклати нетърпеливо глава и очите му се напълниха със сълзи.

— Оставам.

VI

Третата нощ и третият ден отминаха. Настъпи четвъртата. Сим заживя живота на учените. Научи за металното зърно на върха на далечната планина. Чу за първите зърна — неща, наричани „кораби“, които се бяха разбили, и как оцелелите се скрили в скалите, започнали да останяват бързо и в борбата си за оцеляване забравили всякакви науки. Механиката нямала шанс за оцеляване в такава вулканична цивилизация. За всеки човек съществуваше единствено СЕГА.

Вчерашният ден нямаше значение, утрешият се взираше безпощадно ясен в очите им. Но по някакъв начин радиацията, която бе ускорила стареенето, бе създала и телепатичното общуване, с чиято помощ новородените възприемаха знанията. Расовата памет, превърнала се в инстинкт, запазваше спомените за други времена.

— Защо не идем до кораба на планината? — попита Сим.

— Прекалено е далеч. Ще ни трябва защита от слънцето — обясни Дайънк.

— Опитвали ли сте се да измислите защита?

— Мехлеми и кремове, каменни костюми и птичи криле, а в последно време и груби метали. Нищо не помага. Може би след още десет хиляди поколения ще имаме метална броня със студена вода за охлажддане, която да ни защити при прехода до кораба. Но ние работим много бавно, на сляпо. Тази сутрин взимам инструментите си като зрял човек. Утре, умирайки, ги оставям. Какво може да направи човек за един ден? Ако имахме десет хиляди души, проблемът би могъл да намери решение...

— Ще ида до кораба — рече Сим.

— И ще умреш — отвърна старецът. След думите на Сим в помещението се бе възцирила тишина. Сега всички се взираха в него.

— Ти си много егоистично момче.

— Егоистично! — възмутено възкликна Сим.

Старецът размаха ръка.

— Егоистичен по начин, който ми харесва. Искаш да живееш по-дълго и си готов да направиш всичко за това. Ще опиташ да стигнеш кораба. Но аз ти казвам, че е безсмислено. Но все пак, щом искаш, не мога да те спра. Поне няма да си като онези от нас, които отиват на война, за да спечелят още няколко дни живот.

— Война ли? — попита Сим. — Как е възможно тук да има война?

По тялото му пробягаха тръпки. Не разбираше.

— Утре ще имаме достатъчно време за това — рече Дайънк. — А сега слушай.

Нощта отмина.

VII

Бе утрин. Лайт дотича с викове, разплакана, хвърли се в обятията му. Отново се бе променила. Бе станала по-голяма, още по-красива. Тресеше се цялата и се притисна в него.

— Сим, идват за теб!

От коридора се чу шляпането на приближаващи боси крака. Появи се Кайън и се ухили. Той също бе станал по-висок; във всяка ръка държеше по един остъп камък.

— А, ето те и теб, Сим!

— Махай се! — яростно викна Лайт и се извъртя към него.

— Не и преди да го вземем с нас — увери я Кайън. После се обърна към Сим и се усмихна. — Разбира се, *ако* дойде да се бие заедно с нас.

Дайънк се затътри към тях. Клепачите му примигваха често и слабо, размахваше немощно птичите си ръце.

— Махай се! — изписка гневно той. — Това момче е учен. Той работи с нас.

Усмивката на Кайън изчезна.

— Има и по-добра работа за вършене. Отиваме да се бием с хората от далечните скали. — Очите му проблеснаха нетърпеливо. — Сим, ще дойдеш с нас, нали?

— Не, не! — Лайт се вкопчи в ръката му.

Сим я потупа по рамото и се обърна към Кайън.

— Защо ги нападате?

— Ще има по три допълнителни дни за онези, които дойдат с нас.

— Три допълнителни дни! Живот ли?

Кайън кимна твърдо.

— Победим ли, ще живеем единайсет дни вместо осем. В онези скали има някакви особени минерали, които пазят от радиацията! Помисли само, Сим, още три дълги, чудесни дни живот. Ще дойдеш ли с нас?

— Тръгвайте без него — намеси се Дайънк. — Сим е мой ученик!

Кайън изсумтя.

— Върви да мреш, старче. До довечера от теб ще останат само овъглени кости. Кой си ти, че ни заповядваш? Ние сме млади, искаме да живеем по-дълго.

Единайсет дни. Звучеше направо невероятно. Единайсет дни. Сега разбираше защо има война. Кой не би воювал, за да удължи живота си почти наполовина. Толкова много допълнителни дни живот! Да. Наистина, защо не!

— Три допълнителни дни — остро извика Дайънк. — Ако доживеете да им се наслаждавате. Ако не ви убият в боя. *Ако. Ако!* Никога досега не сте побеждавали. Винаги сте губели!

— Но този път ще победим! — рязко отвърна Кайън.

Сим бе озадачен.

— Но нали всички имаме общи прародители. Защо не живеем заедно в по-добрите скали?

Кайън се разсмя и хвана по-удобно острия камък в ръката си.

— Онези от по-добрите скали се смятат за по-добри от нас. Човек винаги смята така, когато е по-силен. Освен това скалите са по-малки, в тях има място само за около триста души.

Три допълнителни дни.

— Ще дойда — каза Сим на Кайън.

— Чудесно! — Кайън бе зарадван, даже прекалено зарадван от решението му.

Дайънк ахна.

Сим се обърна към него и Лайт.

— Ако се бия и победя, ще съм с половин миля по-близо до кораба. И ще имам три допълнителни дни, през които да се опитам да го достигна. Изглежда, нямам никакъв друг избор.

Дайънк тъжно кимна.

— Това е единственият ти избор. Вярвам ти. Хайде, върви.

— Сбогом — рече Сим.

Старецът го погледна изненадано, после се разсмя, сякаш бе чул шега по свой адрес.

— Точно така — няма да те видя отново, нали? Е, сбогом. — И двамата си стиснаха ръцете.

Излязоха заедно — Кайън, Сим и Лайт, следвани от останалите — всички деца, бързо пораснали и станали млади воини. А пламъчето в очите на Кайън не предвещаваше нищо добро.

Лайт дойде с него. Избираше му камъни и ги носеше. Отказа да се върне, колкото и да я молеше. Слънцето бе зад хоризонта и те бързо се придвижваха през долината.

— Лайт, моля те, върни се!

— И да чакам Кайън да се върне ли? Решил е, че след като умреш, ще стана негова съпруга. — Тя тръсна непокорно невероятните си синьо-бели къдици. — Оставам с теб. Паднеш ли, падам и аз.

Лицето на Сим стана суворо. Бе висок. Светът се бе смалил през нощта. Децата тичаха на крещящи групички покрай него и търсеха храна. Погледна ги с почуда — нима наистина преди четири дни самият той бе като тях? Странно. Имаше усещането за много повече време, сякаш наистина бе живял хиляда дни. Измеренията на преживени събития и мисли бяха тъй мощни, тъй многоцветни, тъй разнообразни, че не можеше да повярва, че толкова много неща могат да се случат за толкова кратко време.

Бойците тичаха на групички от по двама-трима души. Сим погледна към издигащата се линия малки черни скали. Днес е четвъртият ми ден, каза си. А аз все още не съм се доближил до кораба, до нищо, дори — той чу леките стълки на Лайт до себе си — до тази, която носи оръжията ми и ми събира узрели ягоди.

Половината му живот бе отминал. Или една трета... Ако спечели битката. *Ако*.

Тичаше с лекота, уверено, пъргаво. Това е денят, в който усещам най-добре тялото си. Тичам и се храня, храня се и раста, раста и като гледам Лайт, главата ми се замайва. И тя също ме гледа нежно. Това е денят на нашата младост. Дали я пропиляваме? Дали я губим заради една мечта, заради щуротия?

Чу далечен смях. Като дете му се беше учудил. Сега го разбираще. Конкретно този смях се пораждаше от катерене по скалите, от събиране на най-зелените треви, от пиенето на най-опияняващите реколти от утринния лед, от яденето на скални плодове и от докосването на млади устни.

Приближиха скалите на врага.

Гледаше стройната Лайт. Изпита нова изненада при вида на шията ѝ там, където при докосване можеше да усети пулса ѝ; пръстите ѝ, докосващи неговите, винаги живи и неуморни; и...

Лайт рязко се обърна.

— Гледай напред! — извика тя. — Гледай какво предстои... гледай само напред.

Почувства, че препускат край част от живота си, оставят младостта си край пътя, без да имат време дори да погледнат към нея.

— Писна ми да гледам камъни — отвърна той, без да спира да тича.

— Тогава си намери други!

— Виждам камъни... — Гласът му стана нежен като дланта ѝ. Земята се носеше под него. Сякаш сънено подухващ лек ветрец. — Виждам камъни, образуващи дере с прохладна сянка, където каменните ягоди са многобройни като сълзи. Докосваш камък и ягодите се посипват в беззвучни червени лавини, а тревата е нежна...

— Не го виждам! — Тя ускори крачка и обърна глава в друга посока.

Погледна косъмчетата на врата ѝ, като финия сребрист мъх по прохладната повърхност на камъчетата, който се люлее и от най-слабия дъх. После погледна себе си — стиснал юмруци, летящ с всички сили към смъртта. По ръцете му вече се виждаха издути жили.

Лайт му подаде храна.

— Не съм гладен.

— Яж, дръж си устата пълна — заповяда му остро тя. — Трябва да си силен за битката.

— Богове! — с болка изрева той. — Кой го е грижа за битките!

Пред тях с тъп звук се посипаха камъни. Един мъж падна с разбит череп. Войната бе започнala.

Лайт му даде оръжията. Тичаха мълчаливо, докато не стигнаха бойното поле.

От укрепленията на врага се понесе изкуствена лавина.

Сега само една мисъл владееше ума му. Да убива, да лиши от живот някой друг, за да може да живее той, да се установи тук и да живее достатъчно дълго, за да се опита да стигне до кораба. Извърташе се, мяташе се, грабваше камъни и ги запращаше нагоре. Лявата му

ръка намери плосък каменен щит, с който отбиваше каменната градушка. От всички страни се чуваше тракане. Лайт тичаше с него и го окуражаваше. Двама мъже паднаха повалени пред него с разкъсани до кост гърди, от които на ужасни фонтани бликаше кръв.

Конфликтът беше безсмислен. Моментално разбра колко безумно е това начинание. Никога нямаше да успеят да превземат скалата. Отгоре им се сипеха остри камъни. Десетина мъже паднаха с черни парчета в мозъците си, неколцина бяха със счупени ръце. Един изкрештя, когато бялата кост на коляното му изхвръкна през кожата; пълтта бе разпрана от две точно хвърлени парчета гранит. Мъжете се бълскаха един в друг.

Мускулите на бузите му се опънаха; започна да се пита защо изобщо е дошъл тук. Но въпреки това вдигна очи, докато скачаше от една страна на друга, прилякаше и тичаше напред, без да изпуска скалите от поглед. Толкова много искаше да живее тук, да има своя шанс. Трябваше да постигне своето. Но смелостта му беше изчезнала.

Лайт изкрештя пронизително. Обхванат от ужас, Сим се извъртя. Ръката ѝ бе улучена в китката, от ужасната рана се лееше кръв. Тя притисна ръка под мишницата си, за да намали болката. Гневът се надигна и експлодира в него. В яростта си се втурна напред, хвърляше снарядите си с убийствена точност. Видя как един мъж рухна и започна да пада от едното ниво на пещерата към друго. Сигурно крещеше, защото дробовете му бясно се разгъваха и свиваха, гърлото му бе като ожулено, земята летеше стремително под краката му.

Камъкът го удари по главата и го запрати назад. Устата му се напълни с пяськ. Вселената изчезна в пурпурни вихрушки. Не можеше да стане. Лежеше и знаеше, че това е последният му ден, последните му минути. Битката кипеше около него. Смътно почувства, че Лайт е клекнала до него. Усети хладните ѝ ръце на главата си. Опита се да го измъкне от бойното поле, но той лежеше и задъхано ѝ казваше да го остави.

— Спрете! — изкрештя нечий глас.

Цялата война като че ли поспря за миг.

— Отстъпваме! — бързо заповядва гласът.

И легнал на една страна, Сим видя как другарите му се обръщат и побягват към къщи.

— Слънцето изгрява, времето ни изтече!

Видя мускулестите им гърбове, вдигащи се и спускащи се напрегнати крака. Мъртвите бяха оставени да лежат на бойното поле. Ранените викаха за помощ. Но нямаше време за тях. Само бързи мъже можеха да пробягат безславно разстоянието до дома и с разкъсващи се дробове да се хвърлят в пещерите, преди палещото слънцето да ги настигне и да ги убие.

Слънцето!

Сим видя някой да тича към него. Кайън! Лайт му помагаше да се изправи и му шепнеше ободрително.

— Можеш ли да вървиш? — попита го.

Той изстена.

— Май да.

— Върви тогава — рече тя. — Върви бавно, после по-бързо и по-бързо. Ще стигнем. Тръгни бавно, внимателно. Ще успеем. Сигурна съм, че ще успеем.

Сим се изправи и се олюя. Кайън стигна до тях; лицето му бе изкривено в странна гримаса, очите му все още горяха от възбудата на битката. Грубо изблъска Лайт, грабна един камък и го запрати точно в глазена на Сим, разкъса плътта му. И всичко това — без нито един звук.

После отстъпи назад, все така мълчаливо, ухилен като животно от нощните планини. Гърдите му се повдигаха тежко, погледът му се mestеше от крака на Сим към Лайт и обратно. На края успя да си поеме дъх.

— Няма да успее — каза той и кимна към Сим. — Ще трябва да го оставим тук. Хайде, Лайт.

Лайт се метна като котка към Кайън, мъчеше се да достигне очите му, пищеше през оголените си зъби. Пръстите й оставиха дълбоки драскотини по ръцете на Кайън, после и по врата му. Той изруга и отскочи. Тя хвърли камък по него. Той се извъртя със сумтене и избяга още няколко метра.

— Глупачка! — викна презрително. — Ела с мен. Сим ще е мъртъв след няколко минути. Ела с мен!

Лайт му обърна гръб.

— Ще дойда, ако ме носиш.

Изражението на Кайън се промени. Блясъкът в очите му изчезна.

— Няма време. И двамата ще умрем, ако те нося.

Лайт гледаше през него, сякаш го нямаше.

— Носи ме, така искам.

Без да каже нищо повече, Кайън хвърли уплашен поглед към слънцето и побягна. Краката му го отнесоха бързо и не успя да чуе клетвата.

— Дано паднеш и си счупиш врата — прошепна Лайт, гледаше свирепо пресичащия дерето мъж. После се обърна към Сим. — Можеш ли да вървиш?

Болката се стрелна по целия му крак от наранения глезен. Кимна иронично.

— С ходене ще стигнем пещерата за два часа. Хрумна ми нещо, Лайт. Носи ме. — И се усмихна на мрачната си шега.

— Въпреки това ще вървим. Хайде. — Тя го хвана за ръката.

— Не — рече той. — Оставаме тук.

— Но защо?

— Дойдохме тук, за да си намерим дом. Тръгнем ли, ще умрем. Предпочитам да умра тук. Колко време ни остава?

Заедно прецениха колко остава до изгрева.

— Няколко минути — каза тя с безизразен глух глас. Притисна се към него.

По черните скали се появиха пурпурни и кафяви оттенъци, слънцето започна да изпълва света.

Ама че глупак беше! Трябваше да остане и да работи с Дайънк, да мисли и да мечтае.

Обърна се и изрева предизвикателно нагоре към дупките:

— Пратете някого да се бие с мен!

Жилите на врата му се издуха.

Мълчание. Гласът му отекна в скалата. Въздухът започна да се затопля.

— Няма смисъл — рече Лайт. — Няма да ни обърнат внимание.

— Чуйте ме! — извика отново той. Беше прехвърлил цялата си тежест на здравия си крак; раненият пулсираше от болка. Размаха юмрук. — Пратете воин, който да не е страхливец! Няма да се обърна и да тичам към къщи! Дойдох да се бия в честен двубой! Пратете някой, който да се бие за правото върху своята пещера! Ще го убия!

Още мълчание. Вълна от жега мина над земята, оттегли се.

— Стига бе — подигравателно викна Сим, поставил ръце на голите си бедра, отмечнал глава, отворил широко уста. — Нима сред вас няма нито един, който да се осмели да се бие с един сакат?

Мълчание.

— Наистина ли няма?

Мълчание.

— Значи съм ви надценил. Сгрешил съм. Тогава ще остана тук, докато слънцето не смъкне плътта от костите ми на черни люспи, и ще ви ругая така, както заслужавате.

Накрая получи отговор.

— Не обичам да ме ругаят — извика мъжки глас.

Сим се наведе напред, забравил за ранения крак.

Огромен здравеняк се появи от една пещера на третото ниво.

— Слез долу — подкани го Сим. — Слез, дебелако. Убий ме.

Мъжът се намръщи, после бавно заслиза по пътеката. В ръцете му нямаше никакво оръжие. Незабавно във всички отвори се показваха глави. Зрители на драмата.

Мъжът приближи Сим.

— Ще се бием по правилата, ако ги знаеш.

— Ще се уча в движение — отвърна Сим.

Това се хареса на мъжа. Погледна Сим предпазливо, но без неприязнь.

— Ето какво ще ти кажа — великодушно предложи той. — Умреш ли, ще дам на спътницата ти подслон и тя ще живее както ѝ се хареса, защото е жена на добър мъж.

Сим бързо кимна и каза:

— Готов съм.

— Правилата са прости. Не се докосваме един друг, само с камъни. Камъните и слънцето ще убият някой от нас. А сега е време...

VIII

Крайчецът на слънцето се показва над хоризонта.

— Аз съм Нхой — каза противникът на Сим, небрежно взе шепа камъни и ги претегли. Сим направи същото. Беше гладен. От много минути не бе ял. Гладът бе проклятието за жителите на тази планета — постоянно настояване на празните стомаси за още и още храна. Кръвта течеше по-слабо във вените му с горещо туптене, гърдите му се вдигаха и отпускаха тежко и нетърпеливо.

— Хайде! — зареваха трристата наблюдатели от скалите. — Хайде! — викаха мъже, жени и деца от корнизите. — Хайде! Започвайте!

Сякаш по течен сигнал изгря слънцето. Нанесе им удар като с плосък нажежен камък. Двамата мъже се олюляха, пот изби по голите им бедра и по кръста, лицата им заблестяха, сякаш бяха от стъкло.

Нхой премести огромната си тежест от единия крак на другия и погледна слънцето, сякаш не бързаше да се бие. После мълчаливо, без никакво предупреждение, изстреля едно камъче с едно стряскащо движение на палеца и показалеца. Улучи Сим по бузата и го накара да отстъпи назад; непоносимата болка се стрелна като ракета нагоре по ранения крак и избухна в нервна експлозия в корема му. Той усети вкуса на кръв от наранената си буза.

Нхой се движеше спокойно. Още три бързи движения на магическите му ръце и три мънички, на вид безобидни камъчета полетяха като свистящи птици. Всяко намери целта си. Нервните центрове на тялото му! Едно камъче удари корема му, така че храната от последните десет часа едва не изскочи навън. Второ го улучи по челото, трето — в шията. Сим рухна на горещия пясък. Коляното му почти рязко изтрака върху твърдата земя. Лицето му изгуби цвет, през пътно стиснатите му горещи клепачи избиха сълзи. Но докато падаше, успя с невероятен пристъп на сила да запрати цялата си шепа камъни!

Те полетяха във въздуха. Един, само един улучи Нхой. В лявото око. Нхой изстена и го затули с длан.

От Сим се изтръгна горчив смях. Поне сега получи своя триумф. Окото на противника. Това щеше да му даде... Време. Богове, помисли си той през спазмите в стомаха, докато се мъчеше да си поеме дъх. Това е свят на Времето. Дайте ми още мъничко, съвсем мъничко!

Останал с едно око, олюлявайки се от болка, Нхой бомбардираше с камъни гърчещото се тяло на Сим, но мерникът вече му изневеряваше, камъните прелитаха край противника му, а ако улучваха, то ударите им бяха съвсем слаби.

Сим с мъка се понадигна. С крайчета на окото си зърна Лайт, която чакаше, взираше се в него, устните й изговаряха ободряващи и окуражаващи думи. Той се къпеше в собствената си пот, сякаш отгоре му се изливаше порой.

Слънцето вече съвсем се бе вдигнало над хоризонта. Можеше да се подуши. Камъните блестяха като огледала, пясъкът се раздвижи, завря. Долината се напълни с миражи. Вместо пред един Нхой Сим се озова пред дузина, всеки изправен, готов да запрати поредния снаряд. Дузина воини, блестящи заплашително в златното сияние на деня, вибриращи като бронзови гонгове!

Сим отчаяно си поемаше дъх. Ноздрите му горяха, устата му жадно гълташе огън вместо кислород. Дробовете му пламтяха като копринени факли, тялото му гореше. Потта избиваше от порите му и моментално се изпаряваше. Усети как се съсухря, как се сбръчква сам в себе си, представи си се такъв, какъвто бе баща му — стар, сбръчкан, безсилен! Къде бе пясъкът? Можеше ли да се движи? Да. Светът се гърчеше под него, но сега той се бе изправил на крака.

Нямаше да има още борба.

Разбра го от мърморенето откъм скалата. Изгорелите от слънцето лица на зрителите крещяха, подиграваха му се и окуражаваха своя воин.

— Изправи се, Нхой, пази силите си! Изправи се и се поти! — И Нхой се изправи, като се олюляваше леко, постоянно, като махало, побутвано от нажежения до бяло огнен дъх от небето. — Не се движи, Нхой, пази сърцето си, пази силите си!

— Изпитанието, изпитанието! — викаха хората отгоре. — Изпитанието на слънцето!

И това бе най-тежката част от двубоя. Сим присви болезнено очи към изкривените очертания на скалата. Стори му се, че вижда родителите си: баща си с изписано поражение на лицето и горящи зелени очи; майка си, чиято коса се развяваше като сив пушек на огнения вятър. Трябваше да стане заради тях, да живее заради тях и с тях!

Лайт тихо изхлипа зад него. Чу се шепот на плът върху пясък. Бе паднала. Той не смееше да се обърне. Усилието от обръщането щеше да го повали и да го хвърли в бездната на болката и мрака.

Коленете му се подгънаха. Падна ли, ще остана да лежа тук и ще се превърна в пепел, помисли си. Къде е Нхой? Тук, на няколко метра от него, наведен, облян в пот, сякаш е бил удрян с огромни чукове по гръбнака.

Падай, Нхой! Падай! Падай, падай! Падай, за да мога да заема жилището ти!

Но Нхой не падаше. Едно по едно камъчетата в полуотворената му лява ръка се изсипваха върху нажежения пясък; устните му се дръпнаха назад, слюнката върху тях завря, очите му се изцъклиха като от стъкло. Но не падаше. Волята му за живот бе огромна. Сякаш висеше като вързан на конец.

Сим падна на едно коляно.

— А-а-а! — разбиращо възкликаха гласовете от скалата. Гледаха смърт. Сим вдигна глава, усмихваше се механично, нелепо, сякаш го бяха хванали в никаква глупава простишка. „Не, не!“ — сънено настоя той и отново се изправи. Болката бе толкова силна, че отекваше навсякъде в него. Всичко наоколо бръмчеше, пържеше се, вреше. Високо горе падна лавина — беззвучно, като театрална завеса. Цареше пълна тишина, ако не се броеше постоянното бръмчене. Видя петдесет образа на Нхой, облечени в доспехи от пот, с изцъклени от болка очи, изскочили скули, опънати устни като белеща се кожа на изсъхващ плод. Но конецът все още го държеше.

— Сега — промърмори завалено Сим с дебел, изпечен език между нажежените зъби. — Сега ще падна, ще лежа и ще сънувам.

Каза го бавно, сякаш да продължи удоволствието си. Обмисляше го. Знаеше как трябва да се направи. И щеше да го направи

внимателно. Вдигна глава да види дали има публика.

Всички бяха изчезнали!

Слънцето ги бе прогонило вътре. Всички без един-двама смелчаци. Сим се разсмя като пиян и се загледа как потта се събира в мъртвите му длани, колебае се, пада надолу към пяська и се изпарява на половината път.

Нхой падна.

Невидимият конец бе прерязан. Нхой падна по корем и от устата му бликна кръв. Очите му се бяха обърнали в бяло, безчувствено безумие.

Нхой падна. Паднаха и петдесетте му илюзорни двойници.

През цялата долина пееха и стенеха ветрове. Сим видя синьо езеро, подхранвано от синя река, ниски бели къщи край реката, хора влизаха и излизаха от къщите и се разхождаха сред високи зелени дървета. Дървета, по-високи от седем мъже, наредени край реката-мираж.

„Сега вече мога да падна — обясни Сим на самия себе си. — Право... в... това... езеро“.

Полетя напред.

Смая се, когато усети как нечии ръце го спират насред падането, повдигат го и бързо го отнасят високо в гладния въздух като запалена факла.

Колко странна е смъртта, помисли си той и мракът го обгърна.

Събуди се от усещането за хладка вода по бузите си.

Боязливо отвори очи. Лайт държеше главата му в скута си и пръстите ѝ поднасяха храна към устата му. Бе ужасно гладен и уморен, но страхът незабавно прогони всичко това. Помъчи се да се надигне, огледа непознатите контури на пещерата.

— Колко време е минало? — запита настоятелно.

— Още е денят на двубоя. Спокойно — отвърна тя.

— Същият ден!

Тя развеселено кимна.

— Не си изгубил нищо от живота си. Това е пещерата на Нхой. Намираме се вътре в черната скала. Ще живеем три дни повече. Доволен ли си? А сега лягай.

— Значи Нхой е мъртъв? — Падна задъхан назад, сърцето му бълскаше в гръденя кош. Отпусна се бавно. — Спечелил съм. Спечелил съм! — прошепна той.

— Нхой е мъртъв. И ние ёдва не умряхме. Внесоха ни точно навреме.

Той започна да яде лакомо.

— Нямаме време за губене. Трябва да съберем сили. Кракът ми... — Погледна го, опипа го. Глезенът му бе превързан с дълги жълти треви, болката бе изчезнала. Пред очите му страховитото туптене на тялото му работеше и лекуваше под превръзката. *Трябва* да се оправи до залез, помисли си той. *Трябва*.

Стана и закуцука из пещерата като уловено животно. Усети погледа на Лайт върху себе си. Не можеше да я погледне в очите. Накрая се обърна безпомощно.

Тя заговори преди него. Гласът ѝ бе мек.

— Искаш да продължиш към кораба ли?

Той пое дъх, издиша.

— Да.

— Не можеш ли да изчакаш до сутринта?

— Не.

— Тогава ще дойда с теб.

— Не!

— Започна ли да се бавя, остави ме. За мен тук няма нищо.

Дълго се взираха един в друг. Той уморено сви рамене.

— Добре. Не мога да те спра, ясно е. Ще идем заедно.

IX

Чакаха при входа на новата си пещера. Слънцето залезе. Камъните изстинаха достатъчно, за да може да се стъпва по тях. Почти бе време да изскочат и да се затичат към далечното проблясващо метално зърно на далечната планина.

Скоро щяха да се изсипят дъждовете. И Сим си помисли за видяното — как дъждовете се събират в потоци, а те в реки, които всяка вечер прорязват нови корита. Една вечер реката тече на север, на следващата — на североизток, а третата — на запад. Долината постоянно се разрязваше и бележеше от пороите. Земетресения и лавини запълваха старите корита. На тяхно място се появяваха нови. Именно мисълта за реката и посоките й го занимаваше часове наред. Може би бе възможно... Е, сам щеше да види дали е възможно.

Забеляза, че животът в тази нова скала е забавил пулса му и всички жизнени процеси. Резултат от минералите, от защитата против слънчевата радиация. Животът бе все още бърз, но не толкова, колкото преди.

— Хайде, Сим! — викна Лайт.

Затичаха се. Тичаха между два вида смърт — гореща и студена. Заедно, обърнали гръб на скалите, напред към далечния, примамващ ги кораб.

Никога през живота си не бяха тичали така. Звукът от бягащите им крака отекваше силно над огромните каменни плохи надолу по дерета, нагоре по склонове, отново надолу и отново нагоре. Дробовете им бясно гълтаха и изпускаха въздух. Зад тях скалите избледняха, превърнаха се в някакви дребни неща, до които никога нямаше да могат да се върнат.

Не се хранеха. Бяха се натъпкали до пръсване в пещерата, за да пестят време. Сега оставаше единствено бягането — повдигане на крака, балансиране със свита в лакътя ръка, конвулсия на мускули, издишване на въздух, който отначало бе горещ, а сега ставаше все похладен.

— Гледат ли ни? — Задъханият глас на Лайт достигна до него през ударите на сърцето му.

Кой? Знаеше отговора. Скалните хора, разбира се. Колко време бе минало от последното подобно състезание? Хиляда дни? Десет хиляди? Колко време бе минало, откакто последният бе решил да рискува и бе спринтирал, следен от цялата цивилизация, през деретата и изтиващата равнина? Дали влюбените преставаха да се смеят за миг, загледани в черните точки — мъжа и жената, втурнали се към своята съдба? Дали децата, нагъващи новите плодове, спираха игрите си да видят как двама души се състезават с времето? Имаше ли подигравателни викове? Дали ги наричаха глупаци, идиоти? И сред всички тези викове дали се намираха хора, които да се молят за тях, да се надяват, че ще стигнат кораба?

Сим бързо погледна небето, което бе започнало да потъмнява с приближаването на нощта. Изневиделица се появиха облаци и лек дъжд премина през едно дере на двеста метра пред тях. Мълния удари далечните планини и раздвиженият въздух се изпълни с острата миризма на озон.

— Половината — задъхано рече Сим и видя как Лайт се обръща и с копнеж поглежда обратно към живота, който напускаше. — Сега е времето, ако решим да се връщаме. След минута...

Гръм проехтя в планините. Няколко камъка се свлякоха и бързо се превърнаха в огромна чудовищна лавина, която потъна в една дълбока цепнатина. Дъждовни капки покриха гладката бяла кожа на Лайт. След минута косата ѝ блестеше от водата.

— Вече е късно — надвика тя шляпането на собствените си боси крака. — Трябва да продължаваме напред!

И наистина бе късно. Сим прецени разстоянията — връщане вече нямаше.

Кракът започна да го боли. Намали темпото. Изведнъж задуха вятър. Студен вятър, хапещ кожата. Но той идваше от скалите зад тях и им помагаше, вместо да ги забавя. Добра поличба? Не.

Заштото с всяка минута все повече се уверяваше колко лошо е преценил разстоянието. Времето се стопяваше, но все още бяха на огромно разстояние от кораба. Не каза нищо, но безсилният гняв срещу слабите му мускули извика в очите му горещи сълзи.

Знаеше, че Лайт мисли същото. Но продължаваше да лети като бяла птица до него, сякаш едва докосваше земята. Чуваше дишането ѝ — въздухът свистеше в гърлото ѝ като шепота на остьр нож, изваждан от канията.

Половината небе бе тъмно. Първите звезди надникваха зад дългите черни облаци. Мълния остави разкривената си диря покрай гребена пред тях. Бурята се нахвърли върху тях с цялата мощ на поройния дъжд и електрически експлозии.

Подхлъзваша се по покрити с мъх камъни. Лайт падна и бързо стана, проклинаше. Тялото ѝ бе издраскано и кално. Дъждът я изми.

И с рев се стовари върху Сим. Напълни очите му и потече на реки надолу по гръбнака му. Прииска му се да реве заедно с него.

Лайт падна и остана да лежи. Дишаща с мъка, гърдите ѝ трепереха.

Той я вдигна.

— Тичай, Лайт, моля те, тичай!

— Остави ме, Сим. Продължавай нататък! — Дъждът пълнеше устата ѝ. Водата бе навсякъде. — Безсмислено е. Продължавай без мен.

Стоеше, измръзнал и безсилен, мислите му замираха, пламъкът на надеждата постепенно угасващ. Светът се изпълни с мрак, студени порои вода и отчаяние.

— Тогава ще вървим — рече той. — Ще вървим и ще си почиваме.

Изминаха петдесетина метра — бавно, без да бързат, като деца на разходка. Дерето пред тях се напълни с вода, която течеше с ромон към хоризонта.

Сим извика. Задърпа Лайт и отново се хвърли напред.

— Ново корито — каза и посочи. — Всеки ден дъждът прорязва ново речно корито. Хайде, Лайт!

Наведе се над водата. Гмурна се и повлече Лайт със себе си.

Течението ги понесе като парченца дърво. Бореха се да държат главите си над водата, водата пълнеше устата и носовете им. Земята летеше от двете им страни. Стиснал с все сили пръстите на Лайт, Сим усещаше как течението го подмята, видя блъсъка на светковици високо в небето и в него отново се роди ожесточена надежда. Вече не можеха

да тичат — какво пък, тогава щяха да оставят водата да го прави вместо тях.

Новата недълговечна река ги бълскаше в скалите, разпаряше раменете им, ожулваше краката им.

— Насам! — надвика Сим гръмотевичния залп и загреба лудешки към отсрещния бряг. Планината с кораба бе точно пред тях. Не биваше да я пропуснат. Бореха се във водата и тя ги залепи за брега. Сим скочи, улови се за един надвиснал камък, хвана Лайт с крака и се набра нагоре.

Бурята спря толкова бързо, колкото и бе започнала. Светкавиците угаснаха. Дъждът спря. Облаците се стопиха в небето. Вятырът прошепна нещо и мъкна.

— Корабът! — Лайт лежеше на земята. — Корабът, Сим. Това е планината на кораба!

А сега приближаваше студът. Убийственият студ.

Насилиха се да продължат нагоре по склона, олюяваха се като пияни. Студът се плъзна по крайниците им, проникващ в артериите им като отрова и ги забавяше.

Пред тях, потънал в свежо сияние, лежеше корабът. Беше като сън. Сим не можеше да повярва, че са толкова близо до него. Двеста метра. Сто и седемдесет.

Земята започна да се покрива с лед. Подхлъзваха се и падаха непрекъснато. Зад тях реката се превърна в твърда студена синьо-бяла змия. Няколко последни капки дъжд паднаха като градушка.

Сим се облегна с цялата си тежест върху туловището на кораба. Та той го докосваше! Докосваше го! Чу как Лайт хлипа със сковано гърло. Това под длани му бе метал, кораб. Колко други го бяха докосвали през дългите дни? Двамата с Лайт бяха успели!

Изведнъж вените му се смразиха още повече.

Къде бе входът?

Тичаш, плуваш, едва не се давиш, проклинаш, потиш се, трепеш се, стигаш планината, изкачваш я, бълскаш по метала, крешиш от облекчение, а накрая... накрая не можеш да намериш входа.

Помъчи се да се овладее. Заповяда си да обиколи кораба — бавно, но не прекалено бавно. Металът се плъзна под търсещите му длани — толкова студен, че мокрите му от пот ръце едва не се

залепиха за него. Хайде, а сега от другата страна. Лайт вървеше до него. Студът ги държеше като в юмрук. Започна да стиска.

Входът.

Метал. Студен неподатлив метал. Тънка цепка по края на люка. Забравил всякаква предпазливост, той заудря по нея. Стомахът му кипеше от студ. Пръстите му се вкочаниха, очите му бяха почти замръзнали в очните кухини. Блъскаше с все сили, търсеше и крещеше срещу металната врата.

— Отваряй се! Отваряй се! — Олюля се. Удари нещо...
Щракане!

Люкът въздъхна. Вратата меко се завъртя странично и потъна навътре с шепот на метал и гумени уплътнения.

Видя как Лайт тича напред, сграбчва гърлото си и потъва в малката светла кабина. Затътри се механично след нея.

Люкът се затвори херметично зад него.

Не можеше да си поеме дъх. Сърцето му започна да бие побавно, да спира.

Сега бяха хванати вътре в кораба и нещо се случваше. Той падна на колене, давеше се, мъчеше се да си поеме въздух.

Корабът, при който бе дошъл с надеждата да намери спасение, сега замъгляваше мозъка му, отравяше го. С някакъв уморен, заглъхващ ужас Сим разбра, че умира.

Мрак.

Смътно усещаше как минава времето, как мисли, бори се да накара сърцето си да забие по-бързо, по-бързо... Да накара очите си да се фокусират. Но соковете в тялото му се движеха бавно през укротените му вени, усещаше безкрайно забавения си, приспан пулс — туп, пауза, туп, пауза, туп.

Не можеше да помръдне нито ръка, нито крак, нито дори пръст. Нужно бе огромно усилие, за да повдигне тежащите цели тонове клепачи. Не можеше дори да обърне глава към лежащата до него Лайт.

Някъде отдалеч чуваше неравномерното й дишане. По същия начин ранената птица шумоли със сухите си омачкани пера. Бе толкова близо, че почти усещаше топлината ѝ; и в същото време изглеждаше безкрайно далеч.

Изстивам! — помисли си той. Това ли е смъртта? Забавянето на кръвта, на сърцето ми, изстиването на тялото, бавният ход на мислите?

Взираше се в тавана на кораба. Проследи сложната система тръби и машини. Предназначението на кораба, начинът му на действие — цялото това познание се просмукваше в него. Започна да разбира в нещо като изтощено откровение какво представляват нещата, върху които се спира погледът му. Бавно. Много бавно.

Ето някакъв уред с блестящ бял циферблат.

Предназначението му?

Напрегна се върху задачата, сякаш се намираше под водата.

Хората са използвали този циферблат. Докосвали са го. Поправяли са го. Инсталирали са го. Сънували са го, преди да го създадат, преди да го инсталират, преди да го поправят, докосват и използват. Циферблътът съдържаше спомена за предназначението и начина на изработката му, самата му форма бе спомен като от сън и казващ на Сим защо и за какво е бил създаден уредът. След време, като гледаше всяко едно нещо, можеше да извлича нужното му познание. Някаква смътна част от него се пресягаше, правеше дисекция на нещата, анализираше съдържанието им.

Този циферблат измерваше време!

Милиони часове време!

Но как е възможно това? Очите на Сим се разшириха, в тях заблестяха горещи пламъчета. Къде бяха човешките същества, на които им трябваше подобен инструмент?

Кръвта запулсира зад очите му. Той ги затвори.

Обхвана го паника. Денят отминаваше. Лежа тук, помисли си той, а животът ми изтича покрай мен. Не мога да померъдна. Младостта ми отминава. Колко време ще мине, преди да съм в състояние да се движа?

През нещо като отвор видя как нощта отминава, настъпва денят, отминава и отново настъпва нощ. Звездите проблясваха мразовито.

Ще лежа тук четири или пет дни, ще се сбръчкам и съсухрям, помисли си. Корабът няма да ми позволи да се движа. По-добре да бях останал в родната ми скала и да се наслаждавам на краткия си живот. Каква полза, че дойдох тук? Пропуснах всички вечери и утрини. Никога не ще докосна Лайт, макар да е тук до мен.

Бълнуване. Умът му се понесе нанякъде. Мислите му се мятаха из металния кораб. Надуши острата миризма на метал. Чуваше как се свива корпусът през нощта и как се отпуска денем.

Утро.

Толкова бързо — и ново утро!

Днес щях да съм напълно възмъжал. Стисна зъби. Трябва да стана. Трябва да се движа. Трябва да се насладя на това време.

Но не помръдна. Чуваше как кръвта му сънено се изпомпва от едната камера на сърцето му към другата, как оттам потича през мъртвото му тяло, за да бъде после пречистена от разгъващите се и свиващи се бели дробове.

Корабът се затопляше. Някъде изщрака машина. Температурата автоматично започна да се понижава. Въздухът в помещението се раздвижи.

Отново нощ. И още един ден.

Лежеше и гледаше как отминават четири дни от живота му.

Не се опита да се бори. Нямаше смисъл. Животът му свършва.

Вече не искаше да обърне глава. Не искаше да види Лайт с лице като на измъчената си майка — клепачи като сива пепел, очи като очукан, издраскан от пясък метал, бузи като ерозирали камъни. Не искаше да вижда шия като изсъхнала пожълтяла трева, ръце като дим от огнище, гърди като изсъхнали кори и коса на спълстени кичури като влажни сиви плевели!

А той? Как изглеждаше самият *той*? Дали челюстта му бе отпусната, очите — хълтнали, челото — покрито с бръчките на старостта?

Силите му започнаха да се връщат. Бавният ритъм на сърцето му го изумяваше. Сто удара в минута. Невъзможно. Усещаше се толкова хладноокръвен, така спокоен.

Главата му се наклони на една страна. Впери поглед в Лайт. Извика от изненада.

Тя бе млада и хубава.

Гледаше, прекалено слаба, за да може да каже нещо. Очите ѝ бяха като мънички сребърни медали, шията — извита като детска ръка. Косата ѝ бе синкав пламък, подхранван от живота на стройното ѝ тяло.

Минали са четири дни, а тя все още бе млада... не, даже по-млада, отколкото когато влязоха в кораба. Все още бе девойка.

Не можеше да повярва.

— Колко ще продължи това? — бяха първите ѝ думи.

— Не знам — предпазливо отвърна той.

— Ние сме все още млади.

— Корабът. Металът му е около нас. Той спира слънцето и онова, което ни състарява.

Очите ѝ се преместиха замислено.

— Значи ако стоим тук...

— Ще си останем млади.

— Още шест дни? Четиринайсет? Или двайсет?

— А може би и повече.

Тя замълча. Мина много време, преди да заговори отново.

— Сим? — Да.

— Хайде да останем тук. Да не се връщаме. Ако се върнем, нали знаеш какво ще ни се случи...?

— Не съм сигурен.

— Няма ли да започнем да остаряваме отново?

Той извърна очи. Загледа се в тавана и часовника с движещата се стрелка.

— Да. Ще се състарим.

— А може да се състарим... моментално. Когато излезем от кораба, това няма ли да е твърде много за нас?

— Може би.

Отново мълчание. Сим започна да движи крайниците си, да ги проверява. Беше много гладен.

— Другите чакат — каза той.

Думите ѝ го накараха да ахне.

— Другите са мъртви — отвърна тя. — Или ще са мъртви след няколко часа. Всички, които познавахме там, сега са старци.

Опита се да си ги представи стари. Сестра му Дарк, прегърбена и оглупяла от времето. Поклати глава и прогони образа.

— Може и да умрат. Но пък са се родили други.

— Хора, които дори не познаваме.

— Но въпреки това са *наши* хора — отвърна той. — Хора, които ще живеят само осем или единайсет дни, ако не им помогнем.

— Но ние сме млади, Сим. И можем да *останем* млади!

Не искаше да я слуша. Думите ѝ бяха прекалено примамливи. Да останат тук. Да живеят.

— Вече и без това сме надживели другите — каза той. — Трябват ми работници. Хора, които да излекуват кораба. Сега ние с теб ще се изправим на крака, ще намерим някаква храна, ще се наядем и ще видим дали корабът може да се движи. Страх ме е да се опитам да го задвижа сам. Прекалено голям е. Ще ми трябва помощ.

— Но това означава да тичаме обратно цялото онова разстояние!

— Знам. — Той слабо се повдигна. — Но ще го направя.

— А как ще доведеш хората тук?

— Ще използваме реката.

— Ако има река. Може да е някъде *другаде*.

— Тогава ще чакаме, *докато* се появи. Трябва да се върна, Лайт. Синът на Дайънк ме чака там, сестра ми и брат ти са старци, готови да умрат, и чакат някаква вест от нас...

След дълго мълчание я чу как се движи, как уморено припълзява до него. Положи глава на гърдите му и със затворени очи го погали по ръката.

— Прости ми. Трябва да се върнеш. Аз съм egoистична глупачка.

Той непохватно докосна бузата ѝ.

— Ти си човешко същество. Разбирам те. Няма какво да ти прощавам.

Намериха храна. Обиколиха кораба. Бе празен. Само в контролната зала намериха останките на мъж, който сигурно е бил главен пилот. Останалите явно бяха напуснали кораба в космоса със спасителните капсули. Пилотът сам бе успял да се приземи тук, недалеч от другите паднали и разбили се кораби. Високото място го бе спасило от наводненията. Самият пилот бе умрял малко след това — сигурно сърцето му не бе издържало. Корабът бе останал тук, почти в обсега на оцелелите, идеално запазен, но притихнал от... от колко хиляди дни? Ако пилотът не бе умрял, животът на прародителите на Сим и Лайт сигурно щеше да е съвсем друг. Докато си мислеше за всичко това, Симолови зловещия трепет на война. Защо бе избухнала тази война между различни светове? Кой бе победил? Или и двете планети бяха изгубили и така и не се бяха опитали да потърсят оцелели? Кой е бил прав и кой — крив? Народът на Сим ли бе виновник за войната, или не? Сигурно никога нямаше да разберат.

Забързано провери кораба. Не знаеше нищо за устройството му, но се учеше, докато вървеше по коридорите и докосваше машините. Трябаше му само екипаж. Сам човек не можеше да задвижи всичко това. Дланта му докосна нещо заоблено като муцуна. Бързо отдръпна ръка, сякаш се бе опарил.

— Лайт!

— Какво има?

Отново докосна машината и я поглади; ръката му трепереше ужасно, очите му се напълниха със сълзи, устата му се отвори и затвори. Взираше се с любов в уреда, но накрая се обърна към Лайт.

— С това нещо... — тихо заекна той, сякаш не вярваше на собствените си думи. — С... с това нещо мога...

— Какво, Сим?

Той пъхна ръка в нещо като чаша с ръчка вътре. През илюминатора пред себе си виждаше далечната редица скали.

— Бояхме се, че може да няма друга река покрай планината, нали? — ликуващо попита той.

— Да, Сим, но...

— *Ще има* река. И аз *ще* се върна, още тази вечер! И ще доведа хората със себе си. Петстотин души! Защото с това нещо мога да прокопая речно корито чак до скалите, водата ще потече по него и ще ме върне бързо заедно с другите! — Той потърка бъчводидното тяло на машината. — Когато я докоснах, моментално разбрах как действа. Гледай!

Натисна ръчката.

От кораба с писък изскочи нажежен до бяло лъч.

Спокойно и точно Сим започна да изсича речно корито за пороите. Нощта се превърна в ден от гладния лъч.

Трябаше да се върне при скалите сам. Лайт щеше да остане на кораба в случай на неуспех. На пръв поглед обратният път изглеждаше невъзможен. Този път нямаше да има река, която да го понесе бързо към целта му. Трябаше да пробяга цялото разстояние на разсъмване и слънцето щеше да го настигне, преди да е стигнал някакво укритие.

— Значи единственият начин е да се тръгне *преди* изгрева.

— Но така ще замръзнеш, Сим.

— Виж. — Нагласи машината, с която току-що бе изрязал речното корито в скалната основа на долината. Вдигна гладкото дуло на оръжието, натисна ръчката и я остави в това положение. Към скалите се понесе пламък. Сим се зае с мерника и нагласи пламъка да свършва на три мили от кораба. Готово. Обърна се към Лайт.

— Не разбирам — каза тя.

Той отвори люка.

— Студът си го бива, а до изгрева има още половин час. Ще тичам успоредно на пламъка и ще се придържам достатъчно близо до него. Няма да е много горещо, но все пак ще остана жив.

— Не ми изглежда безопасно — възрази Лайт.

— *Нищо* на този свят не е безопасно. — Той тръгна напред. — Ще имам половин час предимство. Би трябвало да е достатъчно, за да стигна скалите.

— Ами ако машината се повреди, докато все още тичаш покрай лъча?

— Хайде да не мислим за това.

Миг по-късно беше навън. Олюля се, сякаш го бяха ритнали в корема. Сърцето едва не се взриви в гърдите му. Средата на планетата го накара отново да живее бързо. Усети как пулсът му се ускорява и кръвта се втурва по вените.

Нощта бе студена като смъртта. Горещият лъч от кораба пресичаше долината и бръмчеше. Тръгна покрай него, съвсем близо до него. Една погрешна стъпка и...

— Ще се върна — викна на Лайт.

И пое заедно с лъча светлина.

В ранната утрин хората от пещерите видяха дългия оранжев пръст и странното белезниково привидение, което се рееше и тичаше покрай него. Чу се мърморене, стонове и множество благовестни ахкания и охкания.

И когато най-сетне стигна скалите от своето детство, Сим видя пред себе си куп напълно чужди хора. Нямаше нито едно познато лице. Едва после осъзна колко глупаво е да очаква друго. Един от по-старите го изгледа свирепо.

— Кой си ти? — викна той. — От скалите на врага ли дойде? Как ти е името?

— Аз съм Сим, синът на Сим!

— Сим! — изпища една старица от скалата над него и с мъка заслиза надолу по каменната пътека. — Сим, Сим, това си *ти*!

Погледна я напълно объркан.

— Но аз не те познавам — промърмори.

— Сим, не ме ли позна? О, Сим, това съм аз! Дарк!

— Дарк!?

Стомахът му се сви. Жената падна в обятията му. Тази стара, трепереща, полусляпа жена бе сестра му.

Горе се появи друго лице. Лице на старец. Жестоко, злобно лице. Погледна Сим и изръмжа.

— Прогонете го! — извика старецът. — Той идва от скалата на врага. Живял е там! Още е млад! Онези, които отидат там, нямат място сред нас. Мръсен предател! — И хвърли камък по него.

Сим отскочи встрани и дръпна и старицата.

Хората нададоха рев. Затичаха към Сим, размахваха юмруци.

— Убийте го, убийте го! — ревеше старецът, а Сим все така не знаеше кой е той.

— Спрете! — Той вдигна ръце. — Дойдох от кораба!

— От кораба ли? — Хората забавиха крачка. Дарк се вкопчи в него, взираше се в младото му лице, объркана от гладките му черти.

— Убийте го, убийте го, убийте го! — изграчи старецът и вдигна нов камък.

— Предлагам ви още десет, двайсет, трийсет дни живот!

Хората спряха. Челюстите им увиснаха. Зяпнаха го невярващо.

— Трийсет дни? — заповтаряха те. — Как?

— Елате на кораба с мен. Вътре в него човек може да живее вечно!

Старецът вдигна камъка, но изхриптя, сразен от апоплектичен удар, и се затъркаля надолу по скалите. Спра в краката на Сим.

Сим се наведе и се загледа в древното лице, в суровите мъртви очи, в дръпнатите устни, в съсушеното неподвижно тяло.

— Кайън!

— Да — изкряка непознатият глас на Дарк зад него. — Врагът ти. Кайън.

Тази вечер двеста души поеха към кораба. Водата потече в новото корито. Сто от тях се удавиха или се изгубиха в студа.

Останалите заедно със Сим се добраха до кораба.

Лайт ги очакваше и отвори широко металната врата.

Седмиците минаваха. Поколения живееха и умираха в скалите, докато учените и работниците се трудеха върху кораба, изучаваха функциите и устройството му.

И ето че на последния ден двайсетина души заеха местата си на различни места в кораба. Очакваше ги нова съдба — пътуването.

Пръстите на Сим докоснаха пластините за управление.

Лайт седна на пода до него, разтърка очи и сънено отпусна глава на коляното му.

— Сънувах — рече тя, загледана някъде надалеч. — Сънувах, че живея в пещери на една студена и гореща планета, където хората оstarяват и умират за осем дни.

— Ама че отвратителен сън — отвърна Сим. — Хората не биха могли да живеят в подобен кошмар. Забрави го. Вече си будна.

Леко докосна пластините. Корабът се издигна и излезе в космоса.

Сим беше прав.

Кошмарът най-сетне бе свършил.

СПРИНТ ПРЕДИ ХИМНА

— Няма какво да говорим, Дун е най-добрят.

— Пълен нещастник е Дун!

— Рефлексите му са страхотни, бягането му по наклона — невероятно, изчезва още преди да успееш да мигнеш.

— Хулихън е по-добър!

— По-добър, дрън-дрън. Защо *сега* не е по-добър?

Намирах се в дъното на бара в началото на Графтън Стрийт и слушах тенори, трудно умиращи концертини и спорове, кръстосващи из тютюневия дим в търсене на противници. Кръчмата се казваше „Четирите провинции“ и вече ставаше късно — поне за Дъблин. Имаше реална опасност всичко да затвори едновременно — канелки, акордеони, капаци на пиана, солисти, трио, квартети, кръчми, сладкарници и кина. Сякаш в Дения на Страшния съд, половин Дъблин щеше да бъде изхвърлен на сувората светлина на уличните лампи, за да се оглежда в автомати за дъвки, без да вижда отражението си. Поразени, с изтъръгнати морални и физически устои, душите им щяха да се скитат като измъчени нощни пеперуди известно време, след което щяха да се понесат към домовете си.

Но засега седях и слушах един диспут, чиято жега, ако не и светлина, се усещаше от петдесетина крачки.

— Дун!

— Хулихън!

Тогава най-дребният в другия край на бара се обрна и видя изографисаното на прекалено открыто лице любопитство.

— Вие сте американец, разбира се! — викна той. — И се чудите защо е целият този шум, нали? Имате ли ми доверие? Ще заложите ли както ви кажа на едно състезание с огромно местно значение? Ако отговорът ви е да, елате насам!

И ето че си разходих чашата „Гинес“ из „Четирите провинции“ и се присъединих към групата крещящи мъже; в същото време един

цигулар се отказа от опитите си да съсипе мелодията и пианистът побърза след него, като увлече хора след себе си.

— Казвам се Тимълти! — Дребосъкът ми стисна ръката.

— Дъглас — представих се. — Пиша за киното.

— За киното! — ахнаха всички.

— За киното — скромно потвърдих аз.

— Ама че късмет! Не е истина! — Тимълти ме сграбчи още по-силно. — От вас ще стане най-доброят съдия на всички времена! Падате ли си по спорт? Да кажем, разбирате ли от надбягване по пресечена местност, четири-четирийсет и разни подобни пеши екскурзии?

— Бил съм пряк свидетел на две Олимпиади.

— Не само за киното пише, ами и на световни първенства е бил!

— ахна Тимълти. — Вие сте наистина от редките птици. Е, а да знаете за специалния всеирландски десетобой, който има отношение към киносалоните?

— Що за събитие е това?

— Събитие, естествено! Хулихън!

Един още по-дребен тип прибра хармониката си в джоба си и скочи с усмивка напред.

— Хулихън. Най-доброят химнов спринтьор в цяла Ирландия! — представи се той.

— Какъв спринтьор? — не разбрах аз.

— Х-и-м-н-о-в — повтори буква по буква Хулихън. — Химнов.

Спринтьор. Най-бързият.

— Ходили ли сте на кино, откакто сте в Дъблин? — прекъсна го Тимълти.

— Вчера вечерта гледах един филм с Кларк Гейблъл — отвърнах аз. — А предишната вечер — един стар, с Чарлз Лофтън...

— Достатъчно! И вие сте фанатик, каквито сме всички ирландци. Ако нямаше кина и кръчми, за да държат бедните и безработните извън улиците, отдавна да сме махнали тапата и да сме оставили острова да потъне. Добре. — Той плесна с ръце. — Забелязвали ли сте нещо особено, след като свърши филмът?

— След като свърши филмът ли? — Замислих се. — Аха! Имате предвид националния химн, нали?

— Нали, момчета? — викна Тимълти.

— Да! — гръмко потвърдиха всички.

— Всяка вечер, всяка вечер от десетки ужасни години в края на всеки проклет филм оркестърът започва да свири ирландски химн, сякаш никога преди не си чувал тая противна мелодия — скръбно рече Тимълти. — И какво става *тогава*?

— Тогава — рекох аз, вече влизах в крачка, — ако си мъж, ще се опиташ да се измъкнеш от залата в безценните мигове между края на филма и началото на химна.

— В десетката!

— Черпете янкито едно!

— В края на краищата съм в Дъблин от четири месеца — отбелязах небрежно. — Химнът започна да ми идва в повечко. Не искам да обидя никого — побързах да добавя.

— И не сте! — възклика Тимълти. — Нито пък всички ние, патриоти-ветерани от ИРА, оцелели от Размириците и обичащи страната си. Въпреки това, когато дишаш въздуха, който си издишал десет хиляди пъти, започва да ти се вие свят. И затова, както сте забелязали, през онези от Бога пратени три-четири секунди всеки зрител е в правото си да се омете от залата. А най-добрият от всички е...

— Дун — казах аз. — Или Хулихън. Вашите химнови спринтьори!

Те ми се усмихнаха. Аз им се усмихнах.

Всички така се гордеехме с моята интуиция, че ги почерпих по един гинес.

Облизахме пяната от устните си и си разменяхме дружелюбни погледи.

— В момента — гласът на Тимълти бе дрезгав от вълнение, очите му се бяха присвили, — точно в този момент, на по-малко от сто метра надолу, в удобната тъмнина на кино „Графтън“, до пътеката в средата на четвърти ред седи...

— Дун — рекох аз.

— Този човек е страхoten — обади се Хулихън и вдигна каскета си към мен.

— Точно така. — Тимълти прегълътна неверието си. — Дун. Не е гледал филма преди това — с Дина Дърбин е, прожектират го по заявка, а часът сега е...

Всички погледнаха към часовника на стената.

— Десет! — каза тълпата.

— И само след петнайсет минути залата ще отвори врати и зрителите ще се разотидат.

— И? — попита аз.

— И — отвърна Тимълти. — И! Ако пратим Хулихън на проверка за скорост и пъргавина, Дун ще бъде готов да приеме предизвикателството.

— Да не би да е отишъл на прожекцията само заради химновия спринт?

— И таз добра. Не, разбира се. Отишъл е заради песните на Дина Дърбин и тъй нататък. Дун свири тук на пиано, с това си изкарва хляба. Но ако забележи, че Хулихън сяда доста подозително срещу него от другата страна на пътеката, ще разбере какво се готви. Ще се поздравят един друг, ще седят и ще слушат чудната музика, докато не увисне надписът КРАЙ.

— Точно така. — Хулихън леко затанцува на пръсти и сви ръцете си в лактите. — Само да ми падне, само да ми падне!

Тимълти ме погледна изпитателно.

— Господин Дъглас, виждам, че се колебаете. Подробностите около спорта са ви объркали. Питате се: как е възможно възрастни хора да си губят времето с такива глупости? Е, времето е едно от нещата, които ирландците имат в изобилие. Работа няма, така че и най-дребните на пръв поглед неща трябва да се раздухат и да се направят големи. Не сме виждали слон, но сме научили, че под микроскоп буболечката е най-голямото животно на света. И макар че не е прекрачил границите, химновият спринт е много качествен спорт, стига да се запознаеш с него. Ето ги правилата!

— Първо разбери дали ще иска да залага, след като е научил как стоят нещата дотук — прекъсна го разсъдливо Хулихън.

Всички ме погледнаха да видят дали обясненията им не са отишли на вятъра.

— Да — казах аз.

Всички се съгласиха, че съм по-добър и от човек.

— Сега е ред на представянето — каза Тимълти. — Фогърти, главен наблюдател на изхода. Нольн и Кланъри, странични съдии на

пътеката. Кланси засича времето. И публиката — О'Найл, Баниън, момчетата Кели, бройте ги! Да тръгваме!

Имах чувството, че ме е хванала някаква огромна машина за чистене на улиците — едно от онези чудовища като бръмбари, цялото в четки и мустаци. Дружелюбната тълпа ме помъкна надолу по склона към множеството примамливо примигващи светлинки на киното. Тимълти крачеше забързано и на висок глас обясняваше основните моменти.

— Много зависи от вида на залата, разбира се.

— Разбира се! — викнах в отговор аз.

— Има щедри, широко скроени зали с грамадни пътеки, огромни изходи и още по-огромни и просторни клозети. В някои има толкова порцелан, че само ехото може да те хвърли в шок. Има и зали-скръндзи като миши капани, в които трябва да си глътнеш стомаха, за да минеш по пътеката, седалките те блъскат по коленете, вратите едвам се отварят, а тоалетната е в сладкарницата отсреща. Затова всяко кино се оценява внимателно преди, по време на и след спрингта, взема се предвид всеки фактор. Състезателят се преценява също и според зрителите — дали трябва да си пробива път през мъже и жени накуп, или предимно през мъже, през жени или — в най-лошия случай — през деца на дневните прожекции. Разбира се, изкушението при децата е да ги натръшкаш, сякаш косиш сено, и да ги мяташ през прозорците, така че спряхме с тези кина. Сега състезанията са предимно вечер в „Графтън“!

Тълпата спря. Мигащите светлинни на киното проблясваха в очите и оцветяваха бузите ни.

— Идеалното кино — каза Фогърти.

— Защо? — попитах аз.

— Пътеките не са нито прекалено широки, нито твърде тесни — обясни Кланъри. — Изходите са добре расположени, пантите на вратите са смазани, зрителите са добра комбинация от запалянковци и такива, които нямат нищо против да отскочат настрани, когато към тях с всички сили се втурне спринтьор.

Внезапно ми хрумна нещо.

— Ами... слагате ли препятствия?

— Разбира се! Понякога променяме изходите, когато старите се научат наизуст. Или пък обличаме единия в лятно палто, а другия — в

зимно. Или пък слагаме единия на шестия ред, а другия — на третия. А ако човекът се окаже ужасно бърз, добавяме най-тежкия товар от всички...

— Пиене ли?

— Че какво друго? И тъй като Дун е чевръст, на него му се полага двойно препятствие. Нольн! — Тимълти му подаде една плоска манерка. — Вкарай това вътре. Накарай Дун да пийне две гълтки. Големи.

Нольн хукна.

— А този тук — Тимълти посочи Хулихън — вече обиколи „Четирите провинции“, така че му стига. Сега са равни.

— Върви, Хулихън — каза Фогърти. — Нека парите ни са лек товар за теб. След пет минути ще излетиш от изхода като победител!

— Да си сверим часовниците! — обади се Кланси.

— Синхронизирайте ми задника — рече Тимълти. — Някой да има на китката си нещо друго освен мръсотия? Само ти си с часовник, Кланси. Хулихън, влизай!

Хулихън се здрависа с всички ни, сякаш заминаваше на околосветско пътешествие. После махна с ръка и изчезна в тъмнината на киното.

В същия миг отвътре изскочи Нольн, вдигнал високо празната манерка.

— Дун е натоварен!

— Чудесно! Кланъри, иди да провериш състезателите, виж дали седят един срещу друг на четвъртия ред, както е уговорено, с касети, закопчани наполовина палта, сложени шалове. После се върни да докладваш.

Кланъри изтича в тъмнината.

— А контрольорите на билетите? — попитах аз.

— Те са вътре и гледат филма — отвърна Тимълти. — Трудно е през цялото време да си на крак. Няма да пречат.

— Десет и триайсет — обяви Кланси. — След още две минути...

— Е стартът — казах аз.

— Страхотен сте — призна Тимълти.

Кланъри бързо изскочи навън.

— Всичко е наред! По места и тъй нататък!

— Почти свършва! Познава се — към края на всеки филм музиката сякаш се отприщва.

— Аха, силничка е — съгласи се Кланъри. — Всички дават с пълна пара — и оркестър, и хор, и певица. Утре трябва да мина да го видя. Музиката я бива.

— Наистина ли? — попита Кланси, а и всички останали.

— Каква е музиката?

— Уф, стига с тая музика! — рече Тимълти. — Остава една минута, а вие ми говорите за музика! Залагайте. Кой е за Дун? Кой е за Хулихън? — Вдигна се глъчка, появиха се пари, предимно шилинги.

Подадох четири шилинга и казах:

— За Дун.

— Без да сте го видели?

— Залагам на сляпо — прошепнах.

— Добре казано! — Тимълти се завъртя рязко. — Кланъри, Нольн, по местата си! Гледайте някой да не скочи преди края.

Кланъри и Нольн изтичаха вътре, щастливи като момчета.

— Хайде, направете пътека. Господин Дъглас, елате тук при мен!

Всички се хвърлиха да се подреждат в две редици покрай двойната врата на главния изход.

— Фогърти, опри ухо на вратата!

Фогърти се подчини. Очите му се разшириха.

— Проклетата музика е ужасно силна!

Едното от момчетата на Кели сръга брат си.

— Скоро ще свърши. На който му е писано да умре, сега умира.

Оцелелият се е навел над него.

— Още по-силна! — обяви Фогърти, все така долепил ухо до вратата. Ръцете му се мърдаха, сякаш нагласяше радио. — Ето! Това е голямото *та-дам*, което върви с надписа КРАЙ!

— Тръгнаха — промърморих.

— Готови! — извика Тимълти.

Всички вперихме погледи във вратата.

— Ето го химна!

— Миррнооо!

Всички се изпънахме. Някой козицува.

Но не откъсвахме очи от вратата.

— Чувам тичане — каза Фогърти.

— Който и да е, има добър старт преди химна...

Вратата рязко се отвори.

Хулихън изскочи навън с огромната усмивка на останал без дъх победител.

— Хулихън! — завикаха спечелилите.

— Дун! — обадиха се изгубилите. — Къде е Дун?

Макар Хулихън да бе победител, съперникът му все още липсваше.

Зрителите започнаха да излизат от салона.

— Онзи идиот да не би да не е уцелил изхода?

Зачакахме. Зрителите се разотидоха.

Тимълти пръв надникна в празната зала.

— Дун?

Никакъв отговор.

— Да не би да е *tam*?

Някой отвори вратата на мъжката тоалетна.

— Дун?

Ни ехо, ни отговор.

— И таз добра! — възклика Тимълти. — Да не би да си е счупил крака и да се гърчи някъде в предсмъртна агония?

— Това ще да е!

Островчето хора се люшна на една страна, после на друга и се понесе към вратата, влезе вътре и продължи по пътеката; моя милост тръгна след всички.

— Дун!

Кланъри и Нольн ни посрещнаха и мълчаливо посочиха. Подскочих два пъти да видя над главите на хората. Огромната зала тънеше в полумрак. Нищо не видях.

— Дун!

Накрая всички се скучихме край четвъртия ред. Чуха се уплашени възклициания, когато видях онова, което видях и аз.

Дун, все още на мястото си на четвъртия ред, със скръстени ръце и затворени очи.

Мъртъв?

Ни най-малко.

Сълза — огромна, проблясваща и прекрасна — се търкулна по бузата му. От другото му око се появи нова, още по-голяма и сияеща.

Брадичката му бе мокра. Нямаше съмнение, че плаче от няколко минути.

Всички се взираха в лицето му, обикаляха го, навеждаха се.

— Дун, да не си болен?

— Някакви лоши новини ли?

— Ах, Господи! — изплака Дун. Отърси се, замъчи се да намери сили да говори. — Господи, гласът ѝ е като на ангел!

— Ангел?

— Онази там горе — отвърна той.

Всички се обърнаха към празния сребрист еcran.

— Дина Дърбин ли?

— Върна се гласът на скъпата ми покойна баба... — изхлипа Дун.

— Баба ти, дрън-дрън! — възклика Тимълти. — Нямаше такъв глас!

— Да не би да знаеш по-добре от мен? — Дун си издуха носа и избърса очи.

— Да не искаш да кажеш, че не спринтира само заради Дърбин?

— Само! — повтори Дун. — Само! Че то е същинско кощунство да се тича след такъв рецитал! Все едно да прескочиш олтара по време на сватба или да танцуваш на погребение!

— Можеше поне да ни предупредиш, че няма да има състезание.

— Тимълти го прониза с поглед.

— Как? Просто ми дойде като божествено откровение! Последното, което изпя, „Прекрасният остров Иnisфрий“... Нали, Кланъри?

— Какво друго пя? — попита Фогърти.

— Какво друго е пяла ли? — викна Тимълти. — Току-що половината от нас изгубиха надниците си, а ти питаш какво друго е пяла! Разкарай се!

— Вярно е, парите въртят света — съгласи се Дун със затворени очи. — Но пък музиката намалява триенето.

— Какво става там? — извика нечий глас отгоре.

Някакъв човек гледаше от балкона с цигара в уста.

— Каква е тая шумотевица?

— Това е кинооператорът — прошепна ми Тимълти. — Здрави, Фил! — продължи той високо. — Отборът е! Имаме един проблем,

свързан с етиката, да не казвам — с естетиката. Та се питахме, не би ли могъл да пуснеш отново химна?

— Отново ли?

Победителите зашумяха и се размърдаха.

— Добра идея — рече Дун.

— Наистина добра — съгласи се Тимълти, самото коварство. — Бог благоволи да извади Дун от строя.

— Някакво филмче от трийсет и седма го хвана на въдицата, това е — рече Фогърти.

— За да бъде всичко честно — Тимълти невъзмутимо погледна нагоре. — Фил, мило момче, последната ролка от филма още ли е там?

— Не е заминала в женския клозет — отвърна Фил и огънчето на цигарата му припламна.

— Какво остроумие само. Е, Фил, мислиш ли, че ще успееш да прекараш през машината края на лентата, с надписа?

— Това ли е всичко? — попита Фил.

Настъпи момент на нерешителност. Но мисълта за ново състезание бе прекалено изкуителна, за да се подминава — въпреки спечелените залози. Лека-полека всички кимнаха.

— В такъв случай залагам шилинг на Хулихън! — викна Фил.

Победителите се разсмяха и закрещяха; смятаха да спечелят отново. Хулихън махна с ръка. Изгубилите се обърнаха към своя човек.

— Чу ли ги как те обиждат, Дун? Събуди се, човече!

— Като пее момичето, стани глух, дявол го взел!

— Хайде, всички по местата! — разпореди се Тимълти.

— Няма публика — каза Хулихън. — А без публика няма препятствия, състезанието няма да е истинско.

— Ами... — Фогърти ни огледа, примигваше — ... ами тогава ние ще сме публиката!

— Става! — грейнаха всички и забързаха да се настанят.

— Даже още по-добре — обади се Тимълти някъде отпред, — защо да не направим отбори? Дун срещу Хулихън, това е ясно, но за всеки запалянко на единия или другия, който се измъкне, преди да го спре химнът, се дава по допълнителна точка. Става ли?

— Става!

— Извинете — обадих се аз. — Само че няма кой да съди отвън.

Всички се обърнаха към мен.

— Уф — изпъшка Тимълти. — Вярно. Нольн, излизай!

Нольн тръгна към изхода, ругаеше.

Фил подаде глава от прожекционната кабина.

— Готови ли сте, пичове?

— Остава момичето и химнът да са готови!

И светлините угаснаха.

Оказа се, че съм седнал до Дун.

— Сръгай ме, момко — трескаво ми прошепна той. — Не позволявай изкуството да надделее над работата, става ли?

— Тихо! — рече някой. — Ето я мистерията.

И наистина беше така — мистерията на песента, изкуството и живота, ако позволите — младото момиче, пеещо през времето от екрана.

— В теб ни е надеждата, Дун — прошепнах аз.

— А? — отвърна той. Усмихна се към екрана. — Ах, виж я само, нали е прекрасна? Чуваш ли я?

— Залогът, Дун — не мърквах аз. — Пригответи се.

— Добре — измърмори той. — Чакай да се размърдам. Иисусе, спаси ме!

— Какво?

— Изобщо не се сетих да се проверя. Десният ми крак. Пипни. Не, ти не усещаш. Мъртъв е, това е!

— Имаш предвид изтръпнал? — Ужасих се.

— Мъртъв или изтръпнал, все тая! Загубен съм! Момко, момко, тичай вместо мен. Ето ти каскета и шала!

— Каскета?!

— Като победиш, покажи им ги и ще обясним, че си ме сменил заради крака ми!

Нахлупи ми каскета си и омота шала си около врата ми.

— Но чакай малко... — понечих да възразя.

— Ще се справиш! Само не забравяй — тръгваш, когато видиш надписа КРАЙ, не по-рано! Песента почти свърши. Вълнуващ ли се?

— Господи, и още как!

— Побеждава сляпата страст, момче. Хвърляй се напред. Настьпиш ли някого, не се обръщай. Ето! — Дун се извърна, за да ми направи място. — Песента свърши. Той я целува...

— КРАЙ — извиках аз.

Изскочих на пътеката.

Затичах се надолу. Първи съм! Първи! Не може да бъде! Ето я вратата!

Блъснах вратата точно когато започна химнът.

Изхвърчах отвън.

Победа! Не можех да повярвам: каскетът и шалът на Дун бяха като лавров венец. Победих! Победих за Отбора!

Кой ще е втори, трети, четвърти?

Обърнах се към вратата точно когато тя се затвори.

Едва тогава чух виковете и възгласите отвътре.

Мили Боже! Шестима са тръгнали към неправилния изход, някой се е спънал и е паднал, друг се е стоварил отгоре му. Как иначе може да съм пръв и единствен? В момента кипи ожесточена мълчалива схватка, двата отбора са се хванали за гушите, търкалят се по пода, през седалките, борят се на живот и смърт — *това трябва да е!*

Прииска ми се да викна: „Аз победих!“, за да спра побоя.

Отворих широко вратата.

Зяпнах към бездната, в която никой не помръдва.

Нолън дойде и надникна над рамото ми.

— Типични ирландци — рече той и кимна. — Колкото и мило да им е състезанието, Музата им е по-скъпа.

Какво се чуваше от тъмното?

— Пусни го отново! Отново! Последната песен! Фил!

— Никой да не мърда. Направо съм в рая. Дун, съвсем прав беше!

Нолън мина покрай мен и тръгна към седалките.

Стоях и гледах към редовете, на които седяха химновите спринтьори. Никой не бе станал, всички си бършеха очите.

— Фил, скъпи? — викна Тимълти някъде отпред.

— Готово! — отвърна Фил.

— Само че този път *без* химна — добави Тимълти.

Отвърнаха му с аплодисменти.

Слабата светлина угасна. Екранът грейна като огромна нажежена печка.

Погледнах навън към светлия здравомислещ свят на Графтън Стрийт, кръчмата „Четирите провинции“, хотелите, магазините, разхождащите се хора. Поколебах се.

После под звуците на „Прекрасния остров Инисфрий“ свалих каскета и шала, скрих лаврите под седалката и бавно, с наслада, без да бързам абсолютно за никъде, се настаних на мястото си...

ЕТО КАК УМРЯ РЯБУШИНСКА

Мазето бе студен цимент, мъртвецът — студен камък, въздухът бе изпълнен с невидими дъждовни капки, а хората се бяха събрали да видят тялото, сякаш бе изхвърлено рано сутринта на пустинен бряг. Земното притегляне се бе съсредоточило в една точка тук, в това подземно помещение — толкова силно притегляне, че насочваше лицата надолу, огъваше ъгълчетата на устата и прогонваше кръвта от бузите. Ръцете висяха тежко, краката бяха като заковани — когато се движеха, сякаш го правеха под вода.

Чу се някакъв глас, но никой не му обърна внимание.

Гласът се разнесе отново и мина време, преди хората да се обърнат и да погледнат нагоре. Намираха се на ноемврийски бряг и над главите им в сивото утро крещеше чайка. Звукът бе тъжен като вик на птица, готвеща се да замине на юг, да избяга от суровата зима. Шумеше океанът — толкова далеч, че бе като шепот на пясък и вятър в раковина.

Хората в мазето преместиха погледите си към масата и златната кутия на нея. Бе дълга не повече от шейсетина сантиметра и върху нея пишеше РЯБУШИНСКА. Едва сега установиха, че гласът идва изпод капака на малкия ковчег. Всички впериха погледи в кутията; само мъртвецът лежеше на пода, без да чува тихия вик.

— Пуснете ме, пуснете ме! Моля ви, някой да ме пусне оттук!

Накрая вентрилоквистът господин Фабиан се наведе над кутията и прошепна:

— Не сега, Ря, това е сериозна работа. После. Сега тихо, бъди добро момиче.

Затвори очи и се опита да се разсмее.

— Моля те, не се смей — разнесе се спокойният й глас под полирания капак. — Би трябало да си много по-мил след всичко станало.

Детективът лейтенант Крович докосна ръката на Фабиан.

— Ако нямате нищо против, нека оставим представленията за по-нататък. Първо трябва да приключим с всичко *това*. — Погледна жената, която седеше на сгъваем стол. — Госпожо Фабиан. — Кимна на младия мъж до нея. — Господин Дъглас, вие сте импресарио и мениджър на господин Фабиан, нали?

Младият мъж потвърди. Крович погледна лицето на мъжа на пода.

— И тъй, Фабиан, госпожо Фабиан, господин Дъглас, всички вие твърдите, че не познавате този човек, който е бил убит тук миналата нощ, и че никога не сте чували името Окам. Но въпреки това Окам казал преди това на помощник-режисьора, че познава Фабиан и че трябва да го види по някакъв жизненоважен въпрос.

Гласът от кутията отново се обади тихичко.

— *По дяволите*, Фабиан! — извика Крович.

Гласът под капака се разсмя. Прозвуча като приглушен звън на звънец.

— Не ѝ обръщайте внимание, лейтенант — каза Фабиан.

— На нея? Или на *vas*, по дяволите! Какво е това? Съберете се, вие двамата!

— Никога вече няма да се съберем — каза тихият глас. — Не и след тази нощ.

Крович протегна ръка.

— Дайте ми ключа, Фабиан.

В тишината се чу щракане на ключ в малка ключалка и скърдане на миниатюрни панти. Капакът се отвори и легна на масата.

— Благодаря — рече Рябушинска.

Крович стоеше неподвижно, взираше се в Рябушинска в нейната кутия и не вярваше на очите си.

Лицето бе бяло, изсечено от мрамор или от най-бялото дърво, виждано някога. Може пък да беше от сняг. Шията бе също бяла и изящна като чашка от китайски порцелан — тъй тънкостенна, че светлината проникваше през нея. Ръцете, вероятно от слонова кост, бяха мънички и тънки и завършваха с миниатюрни нокти и шарки на възглавничките — мънички деликатни спирали и линии.

Цялата бе бял камък, от който струеше светлина; светлина струеше и от тъмните очи със сини оттенъци като черници. Гледката напомняше за чаша мляко и сметана в кристален бокал. Веждите бяха

извити, черни и тънки, бузите — хлътнали, на всяко слепоочие се виждаше едва забележима розова вена, а също и синя вена над изящния нос, между блестящите тъмни очи.

Устните ѝ бяха полуутворени и сякаш леко влажни, ноздрите — съвършено изработени, както и ушите. Косата ѝ бе черна, разделена на път в средата, сресана зад ушите и истинска — можеше да различи всеки отделен косъм. Роклята ѝ бе черна като косата и с такава кройка, че да показва раменете, изрязани от бяло дърво като камък, изложен дълги години на слънчевите лъчи. Беше прекрасна. Крович усети как гърлото му се напряга, но така и не можеше да произнесе нито дума.

Фабиан извади Рябушинска от кутията ѝ.

— Моята прекрасна лейди — рече той. — Изработена от най-рядка вносна дървесина. Имала е представления в Париж, Рим, Истанбул. Целият свят я обича и всички мислят, че е истински човек, нещо като невероятно изящно джудже. Не могат да повярват, че някога е била част от много гори, растящи далеч от градове и идиоти.

Алис, съпругата на Фабиан, гледаше мъжа си, без да откъсва поглед от устата му. Очите ѝ не мигнаха нито веднъж през времето, в което той говореше и държеше куклата. Той пък като че ли не обръщаше внимание на никого освен на куклата; мазето и хората в него сякаш се бяха изгубили в мъгла.

Накрая малката фигурка се размърда.

— Моля те, не говори така за мен! Знаеш, че на Алис не ѝ харесва.

— На Алис никога не ѝ е харесвало.

— Ш-ш-ш, недей! — викна Рябушинска. — Не тук и не сега. — После бързо се обърна към Крович и мъничките ѝ устни се раздвишиха. — Как се е случило всичко това? Имам предвид, с господин Окам?

— По добре да поспиш, Ря — каза Фабиан.

— Но аз не искам — отвърна тя. — Имам право да слушам и да говоря, та нали съм толкова част от това убийство, колкото Алис или... или дори господин Дъглас!

Импресариото хвърли цигарата си.

— Не ме въвлечай в това, ти... — И погледна куклата така, сякаш внезапно бе станала метър и осемдесет и му дишаше в лицето.

— Искам просто да чуя истината. — Рябушинска завъртя глава да огледа помещението. — А ако стоя заключена в ковчега, няма да има истина. Защото Джон е изпечен лъжец и трябва да го държа под око. Нали така, Джон?

— Да — отвърна той със затворени очи. — Сигурно е така.

— Джон ме обича най-много от всички жени на света, аз също го обичам и се опитвам да разбера какво не е наред с начина му на мислене.

Крович удари с юмрук по масата.

— По дяволите, Фабиан, *по дяволите!* Ако мислиш, че можеш...

— Нищо не мога да направя — рече Фабиан.

— Но тя...

— Знам, знам какво искате да кажете — тихо каза Фабиан, гледаше детектива. — Тя е в гърлото ми, нали? Не, не е вярно. Не е в гърлото ми. Някъде другаде е. Не зная къде. Тук, или тук — и той докосна гърдите и главата си. — Много добре се крие. Понякога е само себе си, без нищо от мен. Понякога ми казва какво да правя и аз трябва да го направя. Пази ме, укорява ме, честна е, когато аз не съм, добра е, когато съм лош — а това се случва често, грешник съм. Живее отделен живот. Издигнала е стена в главата ми и живее там, не ми обръща внимание, ако се опитвам да я накарам да говори неподходящи неща, съдейства ми, ако предложа подходящите думи и пантомима. — Фабиан въздъхна. — Така че ако искате да продължим, боя се, че и Ря трябва да присъства. От заключването ѝ в кутията няма да излезе нищо добро.

Лейтенант Крович помълча около минута, след което взе решение.

— Добре. Нека остане. За Бога, може пък да съм достатъчно уморен преди края на нощта, та да почна да задавам глупави въпроси дори на вентрилоквист.

Крович разви нова пура, запали я и дръпна.

— Значи не разпознавате покойния, така ли, господин Дъглас?

— Изглежда ми смътно познат. Може да е някой актьор.

Крович изруга.

— Хайде без лъжи, какво ще кажете всички? Вижте му само обувките и дрехите. Явно са му трябвали пари и е дошъл да изпроси,

да вземе назаем или да открадне. Нека ви попитам още нещо, Дъглас. Влюбен ли сте в госпожа Фабиан?

— О, я чакайте малко! — викна Алис Фабиан.

Крович ѝ направи знак да мълкне.

— Седите един до друг. Не съм сляп. Когато импресариото седи там, където би трябвало да се намира съпругът и да утешава жена си — е, извинявайте! Начинът, по който гледате ковчега на марионетката, госпожо Фабиан. Как затаявате дъх, когато се появява. Стискате юмруци, когато говори. По дяволите, очевадно е.

— Да не си мислите, че ревнувам от парче дърво!

— Нима не е така?

— Разбира се, че не е!

— Изобщо не трябваше да му казваш нищо, Алис — намеси се Фабиан.

— Оставете я!

Всички завъртяха глави и впериха поглед в малката фигурка, чиято уста бавно се затваряше. Дори Фабиан погледна към куклата, сякаш го беше ударила.

След дълго мълчание Алис Фабиан заговори:

— Омъжих се за Джон преди седем години, защото каза, че ме обича, и защото обичах и него, и Рябушинска. Е, поне отначало. После обаче започнах да виждам, че той наистина отделя най-много внимание на нея, а аз бях като сянка, обречена да го чакам всяка нощ зад кулисите.

— Харчеше по петдесет хиляди долара годишно за нейния гардероб... сто хиляди долара за куклена къща с мебели от злато, сребро и платина. Всяка вечер я слагаше в малкото ѝ сатенено легло и ѝ говореше. Отначало си мислех, че всичко това е никаква завъртяна шега, и ми беше много забавно. Но накрая стана ясно, че наистина съм просто негова асистентка в неговата игра. Започнах смътно да изпитвам нещо като омраза и недоверие — не към куклата, защото в края на краищата тя не правеше нищо, а към Джон, защото той беше виновен. В края на краищата той я управляваше и в отношенията му с куклата проличаваше цялата му интелигентност и естествен садизъм. — Алис Фабиан въздъхна. — А накрая станах наистина ревнива — каква глупост от моя страна! Това бе най-голямото признание, което можех да направя за представлението му и за това как се е

усъвършенствал. Всичко бе толкова идиотско, толкова странно. Накрая разбрах, че нещо е обсебило Джон, също както при пияниците и тяхното ненаситно животно, което ги кара да се наливат... Така се мятах между гнева и съжалението, между ревността и разбирането. Имаше дълги периоди, в които изобщо не го мразех; никога не съм мразела онова нещо у него, което е Ря — тя бе неговата добра част, честната и красивата му половина. Бе всичко онова, което самият той така и не опита да стане.

Алис Фабиан мълкна и в мазето се възцари тишина.

— Разкажи за господин Дъглас — прошепна някой.

Госпожа Фабиан не погледна към куклата. Завърши разказа си с усилие:

— Минаха няколко години, и тъй като имаше толкова малко любов и разбиране от страна на Джон, съвсем естествено бе да се обърна към... господин Дъглас.

Крович кимна.

— Всичко започва да застава на мястото си. Господин Окам е бил много беден, не му е вървяло и е дошъл тук, защото е знаел нещо за вас и за господин Дъглас. Може би е заплашвал, че ще каже на господин Фабиан, ако не му платите. Това би могло да е чудесен мотив да се отървete от него.

— Най-голямата глупост, която съм чувала — уморено рече Алис Фабиан. — Не съм го убила.

— Може да го е направил господин Дъглас и да не ви е казал.

— Защо да го убивам? — обади се Дъглас. — Джон и без това знаеше всичко.

— Наистина знаех — каза Джон Фабиан и се разсмя.

Мълкна и ръката му, скрита в блятата като сняг кукла, мръдна. Устата ѝ се отвори и затвори, отвори и затвори. Опитващ се да я накара да се засмее след него, но не се чуваше никакъв звук с изключение на тихото шумолене на устните ѝ. Фабиан се взираше в мъничкото лице; по бузите му бе избила пот.

На следващия ден лейтенант Крович мина през тъмнината зад кулисите, намери металната стълба и се изкачи бавно и замислено до гримьорните на втория етаж. Почука на една от тънките врати.

— Влезте. — Гласът на Фабиан прозвуча сякаш много отдалеч.

Крович влезе, затвори вратата и се обърна към мъжа, който се беше навел пред огледалото си.

— Искам да ви покажа нещо. — Лицето му бе напълно безизразно. Отвори един кафяв плик, извади лъскава фотография и я постави на гримъорската масичка.

Джон Фабиан повдигна вежди, хвърли бърз поглед на Крович и бавно се облегна назад. Пръстите му докоснаха основата на носа и започнаха леко да я масажират, сякаш го болеше главата. Крович обърна снимката и зачете написания на машина текст на гърба ѝ.

— Име — госпожица Илияна Рямонова. Четирийсет и шест килограма. Сини очи. Черна коса. Овално лице. Родена през хиляда деветстотин и четиринайсета в Ню Йорк. Изчезнала през хиляда деветстотин трийсет и девета. Смята се, че страда от амнезия. Руски произход. И тъй нататък, и тъй нататък.

Устните на Фабиан трепнаха.

Крович върна фотографията на масата, клатеше замислено глава.

— Доста глупаво от моя страна да се ровя в полицейските досиета за снимка на кукла. Сигурно сте чули смеха в управлението. *Господи*. И въпреки това — ето я Рябушинска. *Не* от папиемаше, *не* от дърво, *не* парцалена кукла, а жена, която е живяла като всички останали и... е изчезнала. — Погледна Фабиан в очите. — Ще продължите ли?

Фабиан се поусмихна.

— Няма кой знае какво. Видях снимката на жената преди много време, хареса ми как изглежда и създадох куклата по нея.

— Няма кой знае какво. — Крович пое дълбоко дъх и издиша, след което избръса лице с кърпата си. — Фабиан, днес сутринта прерових ей толкова висока купчина списания „Билборд“. В един брой от трийсет и четвърта попаднах на интересна статия за едно представление на някаква второкласна трупа на име Фабиан и Сладкия Уилям. Сладкия Уилям бил момченце-кукла. Трупата си имала и асистентка — Илияна Рямонова. Нямаше нейна снимка, но поне разполагах с име на истински човек, от което да започна. Лесно бе да се направи справка в полицейския архив и да се изкопае снимката. Излишно е да споменавам, че приликата между жената и куклата е направо невероятна. И тъй, Фабиан, хайде да разкажете историята си отново.

— Беше моя асистентка, това е. Просто я използвах като модел.

— Карате ме да се потя — каза детективът. — За глупак ли ме смятате? Да не мислите, че няма да позная любовта, когато е налице? Та нали видях как се държите с куклата, как ѝ говорите, как я карате да ви отговаря. Влюбен сте в куклата, защото сте обичал жената — много, наистина много. Достатъчно дълго съм живял и мога да усетя подобно нещо. По дяволите, Фабиан, стига с това шикалкавене.

Фабиан вдигна тънките си бледи ръце, обърна ги, разгледа ги и ги остави да паднат.

— Добре. През трийсет и четвърта се подвизавах като Фабиан и Сладкия Уилям. Сладкия Уилям бе малко момче с нос-куришка. Бях го изработил навремето. Момичето се появи една вечер зад сцената в Лос Анджелис. Следяла представленията ми от години. Отчаяно се нуждаела от работа и се надявала да стане моя асистентка...

Спомни си я на слабата светлина на алеята зад театъра и колко се бе стреснал от свежестта ѝ и желанието ѝ да работи за него, от това как прохладният дъжд ръмеше леко и капчиците му проблясваха в косата ѝ, как се топяха в тъмната топлота, как стояха на мъниста върху бялата ѝ порцеланова ръка, придържаща яката на палтото.

Видя движението на устните ѝ в тъмното. Сякаш отделен от общото озвучаване, гласът ѝ му говореше на фона на есенния вятър. Помнеше как изведенъж се озова под светлините на прожекторите с него, без да е казал да, не или може би, как след два месеца той, който винаги се бе гордял с цинизма и неверието си, бе престъпил ръба след нея и се бе хвърлил в бездънната пропаст, където нямаше нито граници, нито светлина.

Последваха споровете и нещо повече от спорове — бяха казани и извършени неща, в които нямаше ни разум, ни мярка, ни чистота. Накрая тя се измъкна от него и той изпадна в ярост и истерия. Веднъж в пристъп на ревност изгори целия ѝ гардероб. Тя го прие съвсем спокойно. А после една нощ не издържа, обвини я в какви ли не престъпления, крещя ѝ, сграбчи я, зашлеви я многократно през лицето, би я, изхвърли я навън, затръшна вратата след нея.

Тогава тя изчезна.

Когато на следващия ден разбра, че наистина си е отишла и че няма как да я намери, се почувства сякаш в центъра на чудовищен взрив. Светът бе пометен и тътенът от експлозията отекваše

многократно в полунощ, в четири сутринта, на разсъмване — и той ставаше рано, вцепеняващ се от звука на свареното кафе, от драскането на кибритена клечка и паленето на цигара, а когато се опитваше да се обръсне, виждаше в огледалото нещо противно и изкривено.

Събра в албум всички обяви, които бе пуснал — всички, в които я описваше, разказваше за нея и я молеше да се върне. Дори нае частен детектив. Хората започнаха да говорят. От полицията се отбиха да го разпитват. Вдигна се още шум.

Но тя бе изчезнала като лист невероятно нежна хартия, издухана от вятъра високо в небето. Разпратиха описанието й до по-големите градове и за полицията случаят приключи. Но не и за Фабиан. Можеше да е умряла или просто да е избягала, но където и да се намираше, все имаше начин да я намери и да я върне.

Една вечер се прибра, повел собствения си мрак със себе си, стовари се в креслото си и преди да се усети, разговаряше със Сладкия Уилям в абсолютно тъмната стая.

— Уилям, всичко е свършено. Повече не мога!

— Страхливец! Страхливец! — викна Уилям от празното пространство над главата му. — Можеш да я върнеш, стига да искаш! — Заскърца и запляска с ръце в нощта. — Да, можеш. *Мисли!* Намери начин. Можеш да го направиш. Остави мен, заключи ме някъде. Започни отново.

— Да започна отново ли?

— Да — прошепна Сладкия Уилям и мракът се размърда в мрака. — Да. Купи дърво. Купи чудесно ново дърво. Купи твърдо дърво. Купи прекрасно дърво. И започни да изрязваш. Изрязвай бавно, изрязвай внимателно. Дялкай. Режи внимателно. Направи малките ноздри така. А тънките ѝ черни вежди заоблени и високи, ето така, бузите — с трапчинки. Извайвай, оформяй...

— Не! Това е глупаво. Никога няма да успея!

— Напротив, ще успееш. Ще успееш, ще успееш, ще успееш, ще успееш.

Гласът замъркна като плисък на вода в някакъв подземен поток. Потокът се надигна и погълна Джон. Главата му клюмна. Сладкия Уилям въздъхна. А после и двамата останаха да лежат като камъни под водопад.

На сутринта Джон Фабиан купи най-твърдото, най-хубавото дърво, което успя да намери, занесе го в дома си и го сложи на масата, без да е в състояние да го докосне отново. Часове наред седеше и се взираше в него. Невъзможно бе ръцете и паметта му да пресъздадат нещо топло, гъвкаво и познато от това студено парче. Нямаше и най-малка надежда да предаде летния дъжд или първия сняг върху чисто стъкло в декемврийска нощ. Нямаше начин, абсолютно никакъв начин да докосне снежинка, без да я разтопи с неловките си пръсти.

И въпреки това след полунощ Сладкия Уилям зашепна и завъздиша.

— Можеш да го направиш. Да, да, можеш да го направиш.

И той започна. Трябваше му цял месец за ръцете — получиха се естествени и прекрасни като мидени черупки на слънце. След още месец се разкри тялото й, подобно на отпечатък от вкаменелост, скрит дълбоко в дървото — трепетен и безкрайно деликатен, подобно на жилките в бялата плът на ябълка.

През цялото това време Сладкия Уилям лежеше в прах в кутията си, която бързо се превръщаше в съвсем истински ковчег. Сладкия Уилям крякаше и хриптеше, пускаше ту по някоя немощна саркастична забележка, ту някоя кисела критика, даваше ту съвет, ту помощ, но през цялото време умираше и чезнеше. Скоро щеше да остане забравен, празен като пашкул през лятото, оставен на произвола на вятъра.

Седмиците минаваха, Фабиан ваеше, стържеше и полираше новото дърво, а Сладкия Уилям оставаше да лежи все повече и повече в тишина. И когато един ден Фабиан взе куклата в ръката си, тя сякаш го погледна объркано и от гърлото й се разнесе предсмъртно хъркане.

И Сладкия Уилям си отиде.

Докато Фабиан работеше, дълбоко в гърлото му едва-едва започна да се оформя реч, да отеква отново и отново, да говори тихо като ветрец сред изсъхнали листа. И тогава за първи път вдигна куклата по определен начин и споменът раздвижи ръцете и пръстите му, а оттам движението премина в дървото и мъничките ръчички помръднаха, тялото внезапно стана меко и гъвкаво, очите й се отвориха и го погледнаха.

Малката уста се отвори едва-едва, тя бе готова да заговори и той знаеше много добре и първото, и второто, и третото нещо, което щеше

да я накара да му каже. Последва шепот, шепот, шепот.

Мъничката глава се обърна нежно на една страна, на друга. Устата отново се отвори и заговори. И докато говореше, той се наведе и усети топлия дъх — *разбира се*, имаше го! — от устата ѝ, а когато се заслуша внимателно, придържайки я до главата си... нима това не бяха тихите, *нежните* удари на сърцето ѝ?

Крович остана да седи цяла минута, след като Фабиан спря да разказва.

— Аха, ясно. А жена ви?

— Алис ли? Тя бе втората ми асистентка, естествено. Работеше здравата и, Бог да ѝ е на помощ, ме обичаше. Сам не зная защо изобщо се ожених за нея. Беше нечестно от моя страна.

— А как стоят нещата с мъртвеца? С Окам?

— За пръв път го видях вчера, когато ми показахте трупа му в мазето.

— Фабиан.

— Това е самата истина!

— Фабиан.

— Самата истина, дявол да го вземе! Кълна се, това е самата истина!

— Самата истина. — Чу се шепот, сякаш морски вълни плискаха рано сутринта на сивия плаж. Водата оставяше шумяща фина пяна по пясъка. Небето бе студено и пусто. На брега не се виждаше жива душа. Сълнцето го нямаше. — Истината.

Фабиан се изправи в стола си и тънките му ръце се вкопчиха в коленете. Лицето му бе сковано. Крович се усети, че прави същото, което бе направил вчера — гледаше сивия таван, сякаш бе ноемврийско небе, в което кръжи самотна птица, сива в студената сивота.

— Истината — чу се слабият шепот. — Истината.

Крович стана и отиде колкото се може по-предпазливо до ъгъла с отворената златна кутия, в която лежеше онова, което шепнеше и говореше, а понякога можеше да се смее и да пее. Взе кутията, постави я пред Фабиан и го зачака да пъхне ръката си в деликатните кухини, зачака малката фина уста да се раздвижи и очите да се фокусират. Не се наложи да чака дълго.

— Първото писмо дойде преди месец.

— Не.

— Първото писмо дойде преди месец.

— Не, *не!*

— В него пишеше „Рябушинска, родена през хиляда деветстотин и четиринайсета, умряла през хиляда деветстотин трийсет и четвърта. Отново родена през хиляда деветстотин трийсет и пета“. Господин Окам бе жонгльор. Участваше в една програма с Джон и Сладкия Уилям навремето. Спомни си, че отначало имаше жена, а после се появи куклата.

— Не, не е вярно!

— Вярно е — рече гласът.

Снегът пада тихо, но в гримърната бе още по-тихо. Устните на Фабиан трепереха. Взираше се в голите стени, сякаш търсеше някаква врата, през която да избяга. Надигна се в стола си.

— Моля те...

— Окам заплашваше, че ще разкаже за това на целия свят.

Крович видя как куклата трепери, видя движението на устните й, видя как очите на Фабиан се разширяват и изцъклят, как гърлото му се стяга, сякаш се мъчи да спре шепота си.

— Аз... аз бях в стаята, когато дойде господин Окам. Лежах си в кутията, чух всичко и *зная*. — Гласът стана неясен, но скоро се оправи и продължи: — Господин Окам заплаши да ме разкъса и да ме изгори, ако Джон не му даде хиляда долара. После се чу звук от падане. Чух Джон да вика и ругае, чух го да хлипа. Чух как някой се дави и хърка.

— Нищо не си чула! Ти си глуха и сляпа! Ти си дърво! — изкрештя Фабиан.

— Само че *чувам!* — каза тя и мъкна, сякаш някой бе запушил устата й с длан.

Фабиан бе скочил на крака и сега стоеше с куклата в ръка. Устата се отвори два, три пъти, и накрая успя да произнесе думите.

— Хъркането престана. Чух как Джон смъква господин Окам по стълбите под театъра до старите гримърни, които не се използват от години. Надолу, надолу, чувах го как се отдалечава все повече и повече — надолу...

Крович отстъпи назад, сякаш гледаше кино, чиито образи изведнъж са станали невероятно високи. Ужасяваха го и го плашеха,

бяха огромни, издигаха се като кули! Заплашваха да го смажат. Някой бе надул звука толкова, че се чуваше писък.

Видя оголените зъби на Фабиан, шепот, здраво вкопчване. Видя как очите му се затварят.

Сега тихият глас бе станал толкова тънък и тих, че едва се чуваше.

— Не съм направена да живея по този начин. За нас вече няма нищо. Всеки ще разбере, всеки. След като го уби, заспах и през нощта сънувах. Вече знаех, разбирах. И двамата знаехме, и двамата разбирахме, че това са последните ни дни, последните ни часове. Защото макар и да мога да търпя твоите слабости и лъжите ти, не мога да живея с нещо, което убива и наранява. Няма начин да се продължи оттук нататък. Как бих могла да живея с това...?

Фабиан я вдигна към слънчевия лъч, който едва проникваше през мъничкия прозорец на гримърната. Тя го погледна и в очите ѝ нямаше нищо. Ръката му трепереше и от това куклата също трепереше. Устата ѝ се затваряше и отваряше, затваряше и отваряше, отново и отново. Мълчание.

Фабиан невярващо докосна собствената си уста. Очите му се изцъклиха. Приличаше на човек, който се е изгубил на улицата, опитва се да си спомни адреса, да намери познат прозорец и позната светлина. Олюя се, впери поглед в стените, в Крович, в куклата, в свободната си ръка, свиваше пръсти, докосваше гърлото си, отваряше уста. Заслуша се.

— Няма я. Няма я. Не мога да я открия. Избяга. Не мога да я намеря. Не мога да я намеря. Опитвам се, опитвам се, но е избягала някъде далеч. Ще ми помогнете ли? Ще ми помогнете ли да я открия? Ще ми помогнете ли да я открия? Моля ви, ще ми помогнете ли да я открия?

Рябушинска се изхлузи от увисналата му ръка, преметна се, беззвучно се плъзна на пода и остана да лежи със затворени очи и уста.

Докато Крович го извеждаше през вратата, Фабиан не я погледна.

МОМЧЕТА! ОТГЛЕЖДАЙТЕ ГИГАНТСКИ ГЪБИ ВЪВ ВАШИТЕ МАЗЕТА!

Хю Фортнъм се събуди от съботната суматоха. Остана да лежи със затворени очи, погълщащ с наслада всеки звук.

Долу в тигана се пържеше бекон; Синтия го събуждаше с вкусотии вместо с викове.

В другия край на коридора *Том вземаше души*.

А чий далечен глас вече проклинаше времето и сезоните сред бръмченето на пчели и водни кончета? Госпожа Гудбоди ли? Да. Християнската великанка, извисяваща се цели шест стъпки на бос крак, невероятна градинарка, осемдесетгодишна вегетарианка и градски философ.

Той стана, откачи мрежата на прозореца и показа глава навън, за да чуе вика ѝ.

— Ето ви! Ето ви и *това*! Сега ще ви дам да се разберете! Ха!

— Щастлива събота, госпожо Гудбоди!

Старицата замръзна в облака спрей срещу насекоми, пръскан от огромно пръскало.

— Глупости! — изкрештя тя. — Какво ѝ е хубавото с всички тия зверове и досадници?

— Този път какви са? — викна ѝ Фортнъм.

— Не искам да го казвам и на свраките, но... — тя се огледа подозрително, — какво ще кажете, ако споделя, че бях в първата линия на отбраната срещу летящите чинии?

— Чудесно — отвърна Фортнъм. — Значи в близко бъдеще да очакваме редовни полети между световете.

— Вече ги има! — Тя натисна помпата и насочи спрея под живия плет. — Ето! На ви!

Той прибра глава от свежия ден; първата реакция нещо не бе така въодушевяваща, както се бе надявал. Горката госпожа Гудбоди. Неизменното въплъщение на здравия разум. А сега какво? От годинките ли е?

На вратата се звънна.
Той грабна халата и вече слизаше по стълбите, когато чу нечий глас.

— Специална доставка. Фортнъм?

В следващия момент Синтия идваща с малък пакет в ръка.

— Специална въздушна пратка за сина ти.

Том се втурна долу като стоножка.

— Exa! Това трябва да е от Невероятния парник от Великите мочурища!

— Иска ми се и аз да се вълнувам така на обикновената поща — отбеляза Фортнъм.

— Обикновена ли?! — Том скъса канапа и раздрав опаковката. — Не четеш ли задните страници на „Наука и техника“? Е, ето ги и *тях*!

Всички занадничаха в малката отворена кутийка.

— *Тях*? — попита Фортнъм.

— Горските гигантски гъби с гарантиран растеж, дето се отглеждат в мазето!

— Ox, разбира се — рече Фортнъм. — Ама че глупаво от моя страна.

— Тези дребосъщи ли? — Синтия присви недоверчиво очи.

— „Баснословен растеж за двайсет и четири часа — изрецитира по памет Том. — Засадете ги в мазето...“

Фортнъм и жена му се спогледаха.

— Е, по-добре е от жаби и зелени змии — отстъпи тя.

— Разбира се, че е по-добре! — И Том хукна.

— А, Том — непринудено се обади Фортнъм.

Том спря при вратата на мазето.

— Том — рече баща му. — Следващия път и обикновена поща ще свърши работа.

— А бе — каза Том. — Направили са някаква грешка, решили са, че съм някоя едра риба. Специална въздушна пратка, кой може да си го позволи?

Вратата на мазето се затръшна.

Леко объркан, Фортнъм прегледа набързо опаковката и я пусна в кошчето. На път към кухнята отвори вратата на мазето.

Том вече бе коленичил и копаеше пръстта с малкото гребло.

Фортнъм усети лекия дъх на жена си до себе си. И тя се взираше в прохладния полумрак.

— Надявам се, че става въпрос за *гъби*. А не за... мухоморки?

Фортнъм се разсмя.

— Добра реколта, фермер!

Том вдигна глава и им махна.

Фортнъм затвори вратата, хвани жена си под ръка и я поведе към кухнята. Чувстваше се отлично.

По обед, докато пътуваше към най-близкия супермаркет, видя Роджър Уилис, познат от Ротари клуб и учител по биология в градската гимназия. Махаше енергично от тротоара.

Фортнъм отби и отвори вратата.

— Здрави, Роджър, да те хвърля ли донякъде?

Уилис моментално скочи вътре и затръшна вратата.

— Тъкмо теб търсех. Откога се каня да ти звънна. Можеш ли да се направиш на психиатър за пет минути?

Фортнъм изгледа внимателно приятеля си и подкара мълчаливо.

— Добре. Давай.

Уилис се облегна и заразглежда ноктите си.

— Хайде просто да пообикаляме малко. Така. Добре. Ето какво искам да кажа. Нещо не е наред със света.

Фортнъм се разсмя.

— Че кога е било иначе?

— Не, не, искам да кажа... става нещо странно... нещо незабележимо.

— Госпожа Гудбоди — промърмори по-скоро на себе си Фортнъм и мълкна.

— Госпожа Гудбоди ли?

— Тази сутрин говореше нещо за летящи чинии.

— Не. — Уилис нервно захапа кокалчето на показалеца си. — Никакви чинии. Или поне според мен. Кажи ми, какво всъщност е интуицията?

— Съзнателно приемане на нещо, което дълго време е било в подсъзнанието. Само не цитирай аматьорските ми напъни! — Фортнъм отново се разсмя.

— Добре, добре! — Уилис се обърна със светнalo лице. Настани се по-удобно на седалката. — Точно! Нещата се трупат, нали? В един момент ти се налага да се изплюеш, ама нямаш спомен как се е събрала слюнката. Ръцете ти са мръсни, без да знаеш как е станало. Прах пада отгоре ти всеки ден, но не я чувствуаш. Но когато се натрупа достатъчно, можеш да я видиш. Мен ако питаш, именно това е интуицията. Е, каква ли прах се е трупала върху *мен*? Няколко метеора в небето през нощта? Шантаво време малко преди разсъмване? Не знам. Някакви цветове, миризми, начинът, по който поскръцва къщата в три сутринта? Внезапно настърхване? Знам само, че проклетата прах се е събрала. И го разбрах съвсем ненадейно.

— Да. — Фортнъм започна да усеща беспокойство. — Но *какво точно* си разbral?

Уилис погледна ръцете в ската си.

— Страх ме е. Не ме е страх. После отново ме е страх, посред бял ден. Ходих на лекар. Бил съм тип-топ. Нямам проблеми в семейството. Джо е чудесно момче, добър син. Дороти? Страхотна. Не ме е страх да остане или да умра с нея.

— Късметлия.

— Остави го късмета ми. Вцепенявам се от страх, честно. За себе си, за семейството. В момента дори и за теб.

— За мен ли?

Спряха на едно празно място край супермаркета. Последва момент на пълно мълчание, през който Фортнъм се обърна и огледа изпитателно приятеля си. От гласа на Уилис внезапно го бяха побили тръпки.

— Боя се за всеки — рече Уилис. — За твоите приятели, за моите, за техните приятели и тъй нататък. Тъпа работа, а?

Уилис отвори вратата, излезе и надникна в купето.

Фортнъм усети, че трябва да каже нещо.

— Е, какво можем да направим по въпроса?

Уилям погледна нагоре към ослепителното слънце.

— Бъди нащрек — бавно каза той. — Отваряй си очите на четири. Няколко дни наблюдавай всичко.

— Всичко?

— Не използваме и половината от онова, което ни е дал Бог. Трябва да чуваме повече, да усещаме повече, да надушваме повече, да

вкусваме повече. Може да има нещо в начина, по който вярът развява онези бурени там. Или пък в отблъсъците на слънцето в телефонните жици, или в пеенето на цикадите в брястовете. Трябва просто да поспрем, да погледаме и да послушаме няколко дни и нощи, а после да сравним чутото и видяното. И тогава ако ми кажеш да си затворя устата, ще го направя.

— Става — каза Фортнъм малко по-приповдигнато, отколкото се чувстваше. — Ще се оглеждам. Но как да позная нещото, когато го видя?

Уилис впери поглед в него и каза тихо:

— Ще го познаеш. Трябва да го познаеш. Иначе е свършено. С всички ни.

Фортнъм затвори вратата, без да знае какво да каже. Усети, че се изчервява от смущение. Уилям го надуши.

— Хю, мислиш ли, че съм... паднал зад борда?

— Глупости! — побърза да каже Фортнъм. — Просто си изнервен, това е. Няма да е зле да си вземеш една седмица отпуска.

Уилис кимна.

— До понеделник вечер?

— Когато кажеш. Намини.

— Надявам се да намина, Хю. Наистина се надявам.

И Уилис забърза през обраслия със суhi бурени паркинг към страничния вход на супермаркета.

Фортнъм гледаше след него и изведнъж изгуби всякакво желание да се движи. Откри, че диша много бавно и дълбоко, че преценява тишината. Облиза устните си, усети вкуса на сол. Погледна ръката си върху отворения прозорец на вратата — слънцето изгаряше златистите косъмчета. Вярът духаше на воля из празния паркинг. Приведе се да погледне към слънцето, а то му отвърна с един тъй зашеметяващ и ослепителен блясък, че го накара да тръсне глава. Издиша. Изсмя се на глас. И потегли.

Чашата лимонада бе студена и възхитително потна. Ледът melodично зънеше, а самата напитка бе точно толкова тръпчива и сладка на езика, колкото я харесваше. Отпи с наслада, облегна се назад в люлеещия се стол на потъналата в здрач веранда и затвори очи.

Щурчетата свиреха в поляната. Синтия, която плетеши на верандата срещу него, го изгледа любопитно. Усещаше, че е напрегната.

— С какво си се захванал? — попита го най-сетне.

— Синтия, интуицията ти работи ли? — отвърна той. — Ще има ли земетресение? Ще потъне ли сушата? Ще се обяви ли война? Или само ралицата ще умре от главня?

— Задръж. Дай да видя какво ми казват костите.

Отвори очи и се загледа как Синтия затваря своите и застава неподвижно като статуя, с ръце на коленете. Накрая тя поклати глава и се усмихна.

— Не. Няма война. Нищо няма да потъне. Дори главня няма. Защо?

— Днес ми върви на вештатели на края на света. Е, двама са, но...

Мрежестата врата рязко се отвори. Фортнъм подскочи, сякаш са го ударили.

— Какво...!

Том излезе на верандата с градинарски панер в ръце.

— Извинете — каза той. — Какво има, татко?

— Нищо. — Фортнъм стана, радостен, че има възможност да се раздвижи. — Това ли е реколтата?

Том пристъпи развълнувано напред.

— Част от нея. Господи, страхотно растат. Само седем часа и повечко вода. Виж какви грамадни са станали проклетиите! — Остави панера между родителите си.

Реколтата бе наистина изобилна. Стотици малки сиво-кафеникави гъби надничаха от влажната пръст.

— Проклет да съм. — Фортнъм бе силно впечатлен.

Синтия понечи да докосне панера, но неспокойно отдръпна ръка.

— Не че искам да ти развалям удоволствието, но... няма начин това да е нещо различно от гъби, нали?

Том я погледна, сякаш му бе нанесена смъртна обида.

— Какво, да не мислиш, че смятам да те натъпча с отровни гъби?

— Точно там е работата — побърза да отговори Синтия. — Как можеш да разпознаеш едните от другите?

— Като ги ядеш — отвърна Том. — Оживееш ли, значи са добри. Пукнеш ли... ще ти е все тая!

И избухна в смях. Фортнъм се развесели, но жена му трепна.

— Аз... Не ми харесват — рече тя.

— Ох, Господи. — Том гневно вдигна панера. — В тая къща все гледат да ти подложат динена кора.

И си тръгна навъсен.

— Том... — започна Фортнъм.

— Карай — рече Том. — Всеки си мисли, че ще бъде съсиран от предприемчивото си момче. Да върви по дяволите!

Фортнъм влезе вътре точно когато Том помъкна гъбите и панера надолу по стълбите. После синът му затръшна вратата на мазето и изтича през задния изход.

Фортнъм се обърна към жена си, а тя извърна поглед, явно разстроена.

— Съжалявам — каза тя. — Не знам защо, но просто *трябва* да му го кажа. Аз...

Телефонът иззвъня. Фортнъм го изнесе навън.

— Хю? — Беше гласът на Дороти Уилис. Стори му се много остарял и уплашен. — Хю, Роджър да е случайно у вас?

— Дороти? Не, не е тук.

— Изчезнал е! Взел е всичките си дрехи от дрешника! — И се разплака.

— Спокойно, Дороти. След малко идвам.

— Трябва да помогнеш, трябва. Нещо става с него, сигурна съм — изплака тя. — Направи нещо, иначе няма да го видим жив.

Фортнъм бавно затвори. Ридаенето в слушалката спря. Изведнъж щурците засвириха ужасно силно. Той усети как косъмчетата на тила му настърхват едно след друго.

Космите не правят така, помисли си. Глупаво, ама че глупаво. Не го правят, не и в *истинския* живот. Просто не могат!

Но неговите го правеха — един по един.

Телените закачалки наистина бяха празни. Фортнъм ги избура с тракане по пръта, после се обърна и погледна от дрешника към Дороти Уилис и сина ѝ Джо.

— Просто минавах и видях, че е празен — рече Джо. — Всички дрехи на татко бяха изчезнали!

— Всичко беше идеално — рече Дороти. — Живеехме чудесно. Не разбирам, не разбирам, не разбирам! — Отново заплака и скри

лицето си с ръце.

Фортнъм излезе от дрешника.

— Не сте ли го чували да излиза от къщата?

— Играехме на топка отпред — каза Джо. — Татко каза, че трябва да влезе за малко. Аз обиколих къщата. И после той изчезна!

— Явно е съbral бързо нещата си и е тръгнал пеша. Не чухме пред къщата да спира такси.

Вървях по коридора.

— Ще проверя на гарата и летището. — Фортнъм се поколеба. — Дороти, да знаеш дали някой от роднините на Роджър...

— Не, не е луд. — Тя също се поколеба. — Имам чувството, че е бил отвлечен.

Фортнъм поклати глава.

— Не ми се вярва. Би трябало да си събере нещата, да излезе от къщата и да се срещне с похитителите си.

Дороти отвори вратата, сякаш за да пусне нощта или нощния вятър в коридора. Загледа се назад към стаите. Гласът ѝ бе блуждаещ.

— Не. Някак са успели да влязат в къщата. И са го отмъкнали под носа ни. — И след малко: — Случило се е нещо ужасно.

Фортнъм излезе в нощта сред щурците и шумолящите дървета. Вещателите си вещаят, помисли си. Госпожа Гудбоди, Роджър, а сега и жена му. *Случило се е* нещо ужасно. Но какво, за Бога? И как?

Погледна Дороти, после сина ѝ. Джо примигна, за да махне сълзите в очите си, след което бавно се обърна, тръгна по коридора и спря, хванал дръжката на вратата на мазето.

Фортнъм усети как клепачите му трепват и зениците му се разширяват, сякаш снимаше нещо, което искаше да запомни.

Джо отвори широко вратата на мазето, направи крачка напред и изчезна от полезрението му. Вратата се затвори след него.

Фортнъм понечи да заговори, но Дороти го хвана за ръка и трябваше да се обърне към нея.

— Моля те — рече тя. — Намери ми го.

Той я целуна по бузата.

— Ако е в човешките възможности.

Ако е в човешките възможности. Господи, какви ги приказваше!

Отдалечи се в лятната нощ.

Тежко вдишване, издишване, вдишване, издишване, астматично поемане на въздух, мокро кихане. Да не би някой да умираше в тъмното? Не.

Просто госпожа Гудбоди работеше късно, невидима зад живия плет, с насочена помпа и напрягащ се кокалест лакът. Противната сладникава миризма на спрея обгърна Фортнъм по пътя към къщи.

— Госпожо Гудбоди? Още ли се борите?

— По дяволите, да! — скочи гласът ѝ зад черния плет. — Листни въшки, водни буболечки, дървояди, а сега и *Marasmius oreades*. Господи, колко бързо растат!

— Какво расте бързо?

— *Marasmius oreades*, разбира се! Аз обаче съм срещу тях и смяtam да победя! Ето! На ви! На!

Остави плета, задъхващата се помпа и пискливия глас. Жена му го чакаше на верандата, сякаш да го поеме от мястото, където го бе оставила Дороти преди няколко минути.

Фортнъм понечи да заговори, но вътре се раздвижи някаква сянка. Чу се скърдане. Изщрака брава.

Том изчезна в мазето.

Сякаш някой бе гръмнал пиратка в лицето му. Олюля се. Всичко стана вцепеняващо познато като в онези бълнувания, когато си спомняш всяко движение, преди да е станало, и знаеш разговорите, преди думите да са излезли от устата.

Усети се, че е зяпнал вратата на мазето. Синтия нетърпеливо го помъркна вътре.

— Какво? Том ли? О, отстъпих. Проклетите гъби означават толкова много за него. А и нали са в мазето...

— Така ли? — чу се да казва Фортнъм.

Синтия го хвани за ръката.

— Какво става с Роджър?

— Изчезнал е, да.

— Мъже, мъже, мъже — въздъхна тя.

— Не, грешиш. Виждам се с Роджър почти всеки ден през последните десет години. Когато познаваш някого толкова добре, можеш да прецениш как вървят нещата му вкъщи, дали всичко е наред, или всичко е с главата надолу. Смъртта още не е задишала във врата му. Не е хукнал уплашен след вечната си младост, не краде праскови от

нечия чужда градина. Не, кълна се, не е това. Залагам и последния си долар, че Роджър...

На вратата се звънна. Куриерът се бе качил тихо на верандата и стоеше там с телеграма в ръка.

— Фортнъм?

Синтия запали лампата в коридора, докато той разкъсва плика и разгъна листа.

Пътувам за Ню Орлиънс. Издебнах удобен момент за телеграмата. Трябва да отказвате, повтарям, да отказвате всякакви специални доставки.

Роджър

— Не разбирам — каза Синтия. — Какво иска да каже?

Но Фортнъм вече бе вдигнал телефона и завъртя шайбата.

— Централа? Свържете ме с полицията, и по-бързо!

В десет и петнайсет телефонът звънна за шести път тази вечер. Фортнъм вдигна и ахна.

— Роджър! Къде си?

— Къде съм, по дяволите! — безгрижно, почти развеселено отвърна Роджър. — Много добре знаеш къде съм, нали ти си причината за това. Би трябало да ти се сърдя!

Фортнъм кимна на Синтия и тя забърза да вдигне втория телефон в кухнята. Той чу тихото щракане и продължи:

— Роджър, кълна се, нямам представа. Получих ти телеграмата...

— Каква телеграма? — добродушно отвърна Роджър. — Не съм пращал никакви телеграми. Пътувам си с влака на юг и изведенъж нахълтва полиция, съмкват ме в някаква затънена дупка и сега ти звъня, за да ми се махнат от главата. Хю, ако това е някаква шега...

— Но ти направо изчезна!

— В командировка съм, ако можеш да го наречеш изчезване. Казах на Дороти, на Джо също.

— Всичко това е много объркващо, Роджър. В безопасност ли си? Да не би някой да те изнудва, да те кара насила да говориш така?

— Чувствам се отлично, здрав и свободен, не се страхувам от нищо.

— Ами предчувствията ти?

— Глупости на търкалета! Но пък много добре се представих, нали?

— И още как...

— Тогава се направи на добрия татко и ми позволи да продължа. Звънни на Дороти и ѝ кажи, че ще се върна след пет дни. Как е могла да забрави?

— Забравила е, Роджър. Е, значи ще се видим след пет дни?

— След пет дни, кълна се.

Това отново бе предразполагащият, топъл глас на приятеля му. Фортнъм поклати глава.

— Роджър — рече той, — това е най-шантавият ден в живота ми, честно. Да не би да бягаш от Дороти? Господи, на мен поне можеш да кажеш.

— Обичам я с цялото си сърце. А сега ти давам лейтенант Паркър от полицията в Риджтаун. До скоро, Хю.

— До...

Но лейтенантът вече бе взел слушалката и говореше ли, говореше. Как така ги забъркал в такива каши? Какво ставало? За какъв се мислел? И сега какво — да задържат или да пуснат така наречения му приятел?

— Пуснете го — успя да каже Фортнъм сред пороя думи. Затвори, представи си, че чува някой да вика: „Всички да се качват“ и масивната грамада на влака поема на юг в някак ставащата все почерна нощ.

Синтия влезе много бавно в гостната и каза:

— Чувствам се адски глупаво.

— А на мен знаеш ли какво ми е?

— Тогава кой е пратил телеграмата? И защо?

Той си наля скоч и спря в средата на стаята, загледан в чашата.

— Радвам се, че Роджър е добре — каза жена му.

— Не е — отвърна Фортнъм.

— Но ти току-що каза...

— Нищо не съм казвал. В края на краищата не можем да го съмъкнем от влака, да го вържем и да го замъкнем в дома му, щом

настоява, че е добре, нали така? Не. Той е пратил телеграмата, но след това е размислил. Защо, защо, защо? — Фортнъм крачеше напред-назад и отпиваше от питието си. — Защо да ни предупреждава за специалните доставки? Единствената, която сме получавали през *годината*, е тази на Том от сутринта... — Гласът му загълхна.

Преди да успее да померъдне, Синтия се бе озовала до кошчето и вадеше смачкианата опаковъчна кутия.

„Ню Орлиънс, Луизиана“ — гласеше печатът върху марката. Синтия вдигна поглед.

— Ню Орлиънс. Не пътува ли и Роджър натам?

В ума му изщрака брава, никаква врата се отвори и затвори. После щракна друга брава, друга врата се отвори и затвори. Замириса на влажна пръст.

Ръката му сама набра номера. След дълго чакане Дороти Уилис вдигна. Представи си я как седи сама в къщата, запалила всички лампи. Поговори тихо с нея за това-онова, после прочисти гърлото си.

— Дороти, виж какво. Знам, че звучи глупаво. През последните няколко дни да сте получавали никакви специални доставки?

Гласът ѝ бе слаб.

— Не... Не, чакай малко. Преди три дни. Но си мислех, че знаеш! Всички момчета от квартала са се захванали.

Фортнъм внимателно прецени думите си.

— С какво са се захванали?

— Но защо питаш? В отглеждането на гъби няма нищо лошо, нали?

Фортнъм затвори очи.

— Хю? Чуваш ли ме? — попита Дороти. — Казах, че няма нищо лошо в...

— Отглеждането на гъби ли? — най-сетне каза Фортнъм. — Да. Нищо лошо. Абсолютно нищо.

Ибавно затвори.

Завесите се развяваха като воали лунна светлина. Часовникът тиктакаше. Среднощният свят изпълни стаята. Той чу ясния глас на госпожа Гудбоди от сутринта. Сякаш оттогава бяха минали милион години. Чу как Роджър смрачава деня по обед. Как провинциалните ченгета го ругаят по телефона. После отново чу Роджър, на фона на

отдалечаващия се тътен на влак. И накрая гласа на госпожа Гудбоди зад живия плет.

— Господи, колко бързо растат!

— Какво расте бързо?

— *Marasmius oreades*!

Рязко отвори очи. Седна в леглото.

След минута вече бе долу и прелистваше пълния речник.

Пръстът му следеше думите.

„*Marasmius oreades* — гъба, често срещана по ливади през лятото и началото на есента...“

Затвори речника.

Излезе в нощта и запали цигара.

Един метеор блесна в небето и изгоря. Дърветата шумоляха тихо.

Вратата се затвори.

Синтия по халат застана до него.

— Не можеш да спиш ли?

— Сигурно от топлината.

— Не е топло.

— Не е, права си. Въсьност дори е студено.

Дръпна два пъти от цигарата. Заговори, без да се обръща към нея.

— Синтия, ами ако... — Изсумтя и мъркна за момент. — Ами ако Роджър е бил прав сутринта? Ами ако госпожа Гудбоди също е била права? Ами ако *наистина* се случва нещо ужасно? Като например — той кимна към обсипаното с безброй звезди небе — Земята да бъде нападната от никакви пришълци от други светове.

— Хю...

— Не, остави ме да си фантазирам.

— Няма никакво нападение, очевидно е. Иначе щяхме да забележим.

— Да кажем, че сме забелязали само наполовина, че нещо ни е разтревожило. Какво? Как биха могли да ни нападнат? По какъв начин биха го направили?

Синтия погледна към небето и понечи да каже нещо, но той продължи:

— Не, не става въпрос за метеори или летящи чинии — това са неща, които можем да видим. Какво ще кажеш за бактерии? Те също

могат да дойдат от космоса, нали?

— Да, чела съм нещо по въпроса.

— Сигурно всяка секунда ни бомбардират милиарди спори, семена, прашец, вируси и какво ли не, и това е от милиони години. Дори в момента може би стоим в някакъв невидим дъжд. Пада над цялата страна, над градовете, градчетата, дори в градината ни.

— В *нашата* градина?

— Ив градината на госпожа Гудбоди. Но хора като нея винаги изскуват бурените, пръскат отрови, разкарват разните мухоморки и треви. Трудно би било извънземен живот да оцелее в големите градове. Климатът също е проблем. Най-подходящо би било на юг — Алабама, Джорджия, Луизиана. Биха могли да процъфтят в тресавищата.

Синтия вече се смееше.

— Стига бе, да не би да вярваш, че онзи Невероятен парник от Великите мочурища или как беше там, откъдето пратиха колета на Том, е притежание и се управлява от двуметрови гъби от друга планета?

— Казано по такъв начин, наистина звучи шантаво.

— Шантаво? Смешно е! — Тя отметна развеселено глава.

— Боже мой! — възклика той, внезапно обхванат от раздразнение. — *Нещо* става! Госпожа Гудбоди изкоренява и убива Marasmius oreades. А какво е Marasmius oreades? Вид гъби. И в същото време — убеден съм, че *ти* ще го наречеш съвпадение, — какво пристига със специална доставка? Гъби за Том! Какво *друго* се случва? Роджър се страхува, че скоро може да престане да съществува! Само часове по-късно изчезва, после ни праща телеграма и ни предупреждава какво? Да не приемаме специалната доставка за Том! Получил ли е синът на Роджър подобна пратка преди няколко дни? Да! Откъде са колетите? От Ню Орлиънс! А накъде тръгва Роджър, след като изчезва? Към Ню Орлиънс! Виждаш ли, Синтия, виждаш ли? Нямаше да се тревожа толкова, ако всички тези неща не се връзваха! Роджър, Джо, гъби, госпожа Гудбоди, колети, посоки — всичко се връзва!

Тя го гледаше — по-спокойно, но все още развеселена.

— Не се ядосвай.

— Не се ядосвам! — почти изкрещя Фортнъм. И просто не можа да продължи. Боеше се, че ако го направи, самият той ще избухне в

смях, а някак не му се искаше да става така. Загледа се в съседните къщи и си помисли за тъмните мазета и съседските деца, които четяха „Наука и техника“ и масово пращаха парите си, за да отглеждат гъби. По същия начин и той като хлапе бе поръчвал разни химикали, семена, костенурки, безброй мехлеми и отвратителни мазила. В колко ли милиона американски домове растяха милиарди гъби под грижите на невинните деца?

— Хю? — Жена му го докосна по ръката. — Гъбите, дори големите, не могат да мислят, не могат да се движат, нямат ръце и крака. Как биха могли да изпълняват пощенски заявки и да „завладеят“ света? Хайде стига, дай направо да слезем долу и да видим тия ужасни чудовища!

Задърпа го към вратата. После тръгна към мазето, но той спря, поклати глава и на лицето му се изписа глуповата усмивка.

— Не, недей. Знам какво ще намерим. Ти печелиш. Всичко това са глупости. Роджър ще се върне следващата седмица и всички ще се напием заедно. Хайде, лягай си. Ще изпия чаша топло мляко и след минута се качвам.

— Така е по-добре! — Тя го целуна по бузите, щипна го и тръгна нагоре към спалнята.

Фортъм отиде в кухнята, извади чаша, отвори хладилника и понечи да си налее мляко — и изведнъж се вцепени.

В предната редица на горната лавица имаше малка жълта купичка. Но не тя привлече вниманието му. А онова, което бе в нея.

Прясно отрязани гъби.

Остана така около половин минута, от устата му излизаше пара. После взе купичката, помириса я, усети миризмата на гъбите; излезе в коридора с купичката в ръка. Погледна нагоре. Синтия ходеше в спалнята. Понечи да ѝ викне: „Синтия, ти ли сложи това в хладилника?“, но се сдържа. Знаеше отговора. Не беше тя.

Остави купичката върху равната част на парапета и се загледа в нея. Представи си как лежи в леглото, гледа стените, отворените прозорци, гледа как лунните лъчи рисуват шарки по тавана. Чу се да казва — Синтия? И тя да отговаря — Да? А той — *Има* начин гъбите да си отгледат ръце и крака. Какво? Глупчо, какви ги говориш? И той щеше да събере кураж да продължи въпреки насмешките ѝ. Ами ако човек се замотае из блатото, събере гъби и ги изяде? ...

Никакъв отговор от нейна страна.

Могат ли гъбите да се разпространят чрез кръвта, да достигнат до всяка клетка и да превърнат человека в... в марсианец? Ако да, нужни ли са им техни *собствени* ръце и крака? Не, щом могат да се сдобият с хора, да живеят в тях, да се превърнат в тях. Роджър е ял от гъбите на сина си. Роджър се е превърнал в „нещо друго“. Отвлякъл е самия себе си. И в един последен проблясък на здрав разум, когато е бил отново себе си, ни е пратил телеграмата, за да ни предупреди да не приемаме специалната доставка. Онзи „Роджър“, който се обади по телефона, вече не е приятелят ни, а пленникът на онова, което е изял! Е, Синтия, как ти се струва това обяснение?

Не, отвърна въображаемата Синтия. Не става, не може, не, не...

Откъм мазето се чу съвсем слаб шепот, шумолене, движение. Фортън откъсна очи от купичката, отиде до вратата на мазето и долепи ухо до нея.

— Том?

Никакъв отговор.

— Том, долу ли си?

Никакъв отговор.

— Том?

След дълго мълчание гласът на Том най-сетне се обади отдолу.

— Да, татко?

— Минава полунощ — каза Фортън, мъчеше се да не вика. — Какво правиш в мазето?

Никакъв отговор.

— Казах...

— Грижа се за реколтата — отвърна момчето. Гласът му бе студен и слаб.

— Веднага излизай! Чуваш ли ме?

Мълчание.

— Том! Ти ли сложи гъби в хладилника? Защо си го направил?

Сигурно минаха десетина секунди, преди момчето да отговори.

— За да ги опитате с мама, естествено.

Сърцето на Фортън се разтуптя бясно. Трябваше да поеме три дълбоки глътки въздух, преди да продължи.

— Том? Нали не си... не си ял от тези гъби, нали?

— Странно, че питаш — отвърна Том. — Ядох. Тази вечер. Със сандвич. След вечеря. Защо?

Фортнъм хвана дръжката на вратата. Сега бе негов ред да не отговаря. Усети как коленете му се подгъват. Просто питам, искаше му се да каже, но устните му не помръднаха.

— Татко? — тихо го повика Том от мазето. — Слез долу.

Кратка пауза.

— Ела да ти покажа реколтата.

Фортнъм усети как дръжката се изпльзва от потната му длан. Бравата щракна. Фортнъм с мъка си пое дъх.

— Татко? — тихо повика Том.

Фортнъм отвори вратата.

Мазето бе съвсем тъмно.

Протегна ръка към ключа.

Том сякаш го усети.

— Недей. Светлината не им се отразява добре.

Той отдръпна ръката си от ключа.

Преглътна. Погледна назад към стълбата, водеща към жена му. Би трябвало да се сбогувам с нея, помисли си. Но какви ги мисля и аз! Защо, за Бога, ми минават такива неща през главата? Няма никаква причина, нали?

Никаква.

— Том? — с престорено жизнерадостен тон рече той. — Готов или не, идвам!

Пристипи надолу в мрака и затвори вратата след себе си.

ВАКАНЦИЯТА

Денят бе толкова свеж, колкото можеха да го направят растяща трева, носещите се в небето облачата и пеперудите. Денят бе съставен от тишините на пчела и цвете, океан и суша, а това не бяха никакви тишини, а движения, пърхане, трепет, издигане, падане, всяко от които със свое собствено време и неподражаем ритъм. Сушата бе неподвижна, но се движеше. Морето бе подвижно, но не помръдваше. Парадокс следваше парадокса, тишината се смесваше с тишина, звукът — със звук. Цветята вибраха и пчелите падаха на отделни малки златни дъждове върху детелината. Моретата от хълмове и вода, всяко със свое собствено движение, се разделяха от железопътна линия — празна, съставена от ръжда и желязна сърцевина, по която очевидно отдавна не бе минавал влак. Продължаваше с лъкатущене на трийсет мили на север към мъглите в далечината; на трийсет мили на юг минаваше по тунели през острови от сенки на облаци, които пред очите се изместваха и променяха очертанията си по склоновете на далечните планини.

Изведнъж релсите започнаха да треперят.

Един кос усети как ритъмът се подема от мили разстояние, подобно на започващо да бие сърце.

Птицата полетя над морето.

Релсите продължиха да вибрират леко и най-сетне иззад завоя покрай брега се появи малка работна дрезина. Двуцилиндровият мотор трещеше и ломотеше в надвисналата тишина.

Върху малката четириколесна платформа, на двустранната пейка, гледаща напред и назад и защитена с малък покрив, седяха мъж, неговата жена и седемгодишният им син. Докато дрезината минаваше един пуст участък след друг, вятърът шибаше очите и разяваше косите им. Но въпреки това и тримата гледаха само напред. Понякога надзъртхаха с нетърпение на завоя, друг път в очите им се четеше огромна мъка, но винаги бяха нащрек, готови за следващата гледка.

Тъкмо стигнаха равния прав участък и двигателят внезапно изхърка и спря. В смазващата сега тишина сякаш не триенето, а спокойствието на земята, небето и морето накара колелетата да престанат да се въртят.

— Бензинът свърши.

Мъжът въздъхна, взе резервната туба от малкия сандък и започна да пълни резервоара.

Жена му и синът му седяха тихо и гледаха морето, слушаха приглушения гръм, шепота, оттеглянето на огромните гоблени от пясък, чакъл, зелени водорасли и пяна.

— Красиво е, нали? — рече жената.

— Харесва ми — съгласи се момчето.

— Така и така спряхме, защо не си направим пикник?

Мъжът насочи бинокъл към зеления полуостров пред тях.

— Става. Релсите са доста ръждяали. Нататък има прекъсване.

Сигурно ще се забавим, докато не поправя аварията.

— Колкото прекъсвания, толкова пикници! — рече момчето.

Жената се опита да се усмихне на думите му, след което погледна сериозно мъжа си.

— Колко изминахме днес?

— Няма и деветдесет мили. — Мъжът продължаваше да гледа през бинокъла. — И без това не ми се иска да минаваме повече от това на ден. Бързаш ли, няма да ти остане време да гледаш. Вдругиден ще стигнем Монтерей, а на следващия ден сме в Пало Алто, ако поискате.

Жената свали голямата си сламена шапка, завързана над златистата ѝ коса с ярка жълта панделка, и се отдалечи от дрезината; потеше се леко. Бяха пътували толкова дълго с друсащата машина, че движението сякаш бе станало част от тях. Сега се чувстваха малко странно, сякаш някой ги разплита.

— Хайде да ядем!

Момчето изтича с плетената кошница към брега.

Двамата с майка му се настаниха до разпънатата покривка, а мъжът се присъедини към тях, облечен в костюм с жилетка, вратовръзка и шапка, сякаш очакваше да срещне някого по пътя. Докато раздаваше сандвичите и вадеше туршията от бурканите, той започна да разхлабва вратовръзката и да разкопчава жилетката, като все се оглеждаше, сякаш се опасяваше да не го видят така разпасан.

— Сами ли сме, тате? — попита с пълна уста момчето.

— Да.

— И няма никого, никъде?

— Няма никого.

— Имало ли е хора преди?

— Защо питаш такива неща? Не стана толкова отдавна. Само преди няколко месеца. Ти самият си спомняш.

— Почти. А ако се опитам наистина, изобщо не мога да си спомня. — Момчето напълни шепата си с пясък и го остави да изтече между пръстите му. — А хората колкото песъчинките на плажа ли бяха? Какво се е случило с тях?

— Не знам — отвърна мъжът.

И това бе самата истина.

Бяха се събудили една сутрин и светът бе празен. Въжето за простиране на съседите все още бе покрито с бяло пране, колите блестяха пред къщите в квартала, но не се чуваше „довиждане“, градът не бръмчеше със забързания си трафик, телефоните не напомняха тревожно за себе си, не се чуваха детски викове сред слънчогледовата пустош.

А едва предишната вечер седеше с жена си на верандата. Донесоха вечерния вестник и той каза, без дори да поглежда заглавията:

— Чудя се кога ли ще Му писне от нас и просто ще ни изтрие?

— Нещата отидоха твърде далеч — каза тя. — И продължават в същия дух. Големи глупаци сме, нали?

— Представяш ли си колко хубаво би било... — той запали лулата си и дръпна няколко пъти, — ... ако утре сутринта се събудим, а на света няма жива душа и можем да започнем всичко отначало?

Седеше и пушеше, държеше сгънатия вестник, облегнал глава на стола.

— Ако можеше сега да натиснеш някое копче и това да стане, би ли го натиснал?

— Мисля, че да — отвърна той. — Нищо жестоко. Просто всички да изчезнат от лицето на земята. Да останат сушата, морето и растенията — цветя, треви, плодни дървета. И животните, разбира се, те също да останат. Всичко да си е тук с изключение на човека, който

ловува, когато не е гладен, яде, когато стомахът му е пълен, и е зъл, когато никой не го дразни.

— Естествено, ние би трябвало да останем. — Тя се усмихна.

— Това ми харесва — замислено рече той. — Цялото време е пред теб. Най-дългата лятна ваканция в историята. И ние си правим най-големия пикник в историята. Само ти, аз и Джим. Никакво пътуване до работа и обратно. Никакви съревнования с разни Джоунсовци. Дори и кола не ни трябва. Вместо това ще си измислим някакъв по-стар начин на пътуване. И — кошница със сандвичи, три бутилки безалкохолно, ще попълваме запасите си от пустите магазини в празни градове, а лятото е винаги пред нас...

Дълго седяха мълчаливо на верандата със сгънатия вестник между тях.

— Но няма ли да ни е *самотно*? — обади се най-сетне тя.

Ето какво бе утрото на новия свят. Събудиха се сред тихите звуци на земя, която вече бе просто поляна, градовете потъваха обратно в морета от трева, невен, маргаритки и грамофончета. Отначало приеха това забележително спокойно, може би защото от години не харесваха града, имаха прекалено много приятели, които не бяха истински приятели, и водеха свой затворен и изолиран живот в огромния механичен кошер.

Мъжът стана и погледна през прозореца.

— Всички са изчезнали — отбеляза съвсем спокойно, сякаш говореше за времето. Беше разbral по звуците, които градът вече не издаваше.

Закусиха, без да бързат, защото момчето още спеше, след което мъжът се облегна на стола си и каза:

— А сега трябва да измисля какво да правим.

— Да правим? Че... ами ще отидеш на работа, разбира се.

— Още не можеш да повярваш, нали? — Той се разсмя. — Че повече няма да гоня влака в осем и десет, че Джим никога вече няма да отиде на училище. Училището свърши за всички ни! Стига толкова моливи, стига учебници, стига гадни шефове! Свободни сме, скъпа, и никога няма да се върнем към онази проклета глупава и тъпа рутина. Ела!

И я поведе по тихите пусты улици на града.

— Не са умрели — каза той. — Просто... са си отишли.

— Ами другите градове?

Той отиде до телефонната кабина наблизо и набра Чикаго, после Ню Йорк, накрая — Сан Франциско. Тишина. Тишина. Тишина.

— Това е — рече той, докато окачваше слушалката.

— Чувствам се виновна — каза тя. — Тях ги няма, а ние сме тук. И... съм щастлива. Защо? *Би трябвало да съм нещастна.*

— Би ли трябвало наистина? Не е станала никаква трагедия. Не са били измъчвани, взривени или изгорени. Просто са изчезнали съвсем леко, без да усетят нищо. И сега ние не сме длъжни на никого. Единственото ни задължение е да бъдем щастливи. Още трийсет години щастие, не е ли чудесно?

— Но... значи трябва да имаме повече деца?

— За да населим отново света ли? — Той бавно и спокойно поклати глава. — Не. Нека Джим бъде последният. След като стане възрастен и си отиде, нека светът остане на конете и кравите, на катериците и градинските паяци. Ще се справят. А някой ден ще се появи друг вид, способен да съчетава естественото щастие с естественото любопитство, ще построи градове, които няма да имат нищо общо с нашите, и ще оцелее. А засега да идем да напълним кошницата, да събудим Джим и да започнем трийсетгодишната си ваканция. На бас, че пръв ще стигна до къщата!

Взе чука от дрезината и през следващия половин час оправяше ръждивите релси. Докато работеше, жената и момчето тичаха край брега. Върнаха се с десетина мокри черупки и няколко чудесни розови камъчета, седнаха и майката почна да учи сина си. Момчето писа известно време в бележника, а по обед към тях се присъедини бащата, този път без сако и вратовръзка. Пиха оранжада и гледаха как мехурчетата се надигат в бутилките. Бе тихо. Слушаха как слънцето настройва старите релси като струни. Соленият вятър довя миризмата на горещ асфалт. Мъжът леко потупа картата.

— Следващия месец ще идем до Сакраменто. После може да продължим към Сиатъл. Би трябвало да стигнем до първи юли. Юли е добър месец във Вашингтон, а когато захладнее, ще се върнем към Йелоустоун, ще ходим на лов и за риба...

Отегчено, момчето отиде да хвърля пръчки в морето; тичаше във водата и ги връщаше като куче.

— Ще прекараме зимата в Тусон, в края ѝ ще се прехвърлим във Флорида, оттам през пролетта нагоре по брега и някъде през юни ще стигнем Ню Йорк. След две години ще прекараме лятото в Чикаго. А след три години какво ще кажеш да презимуваме в Мексико Сити? Където ни отведат релсите, а ако попаднем на някое старо разклонение — ще тръгнем по него да видим накъде отива. А някоя година можем да тръгнем с лодка по Мисисипи. Господи, винаги ми се е искало да го направя. Цял живот. И ето че сега...

Гласът му затихна. Понечи да съgne картата, но нещо ярко полетя надолу и удари хартията. Търкулна се върху пясъка и направи мокра бучка.

Жена му погледна мокрото петънце в пясъка и бързо премести поглед върху лицето на мъжа си. Сериозните му очи бяха прекалено ярки. А по бузата му имаше мокра следа.

Ахна. Хвана го за ръка.

Той стисна с все сили ръката ѝ, затвори очи и заговори бавно и мъчително:

— Представяш ли си колко хубаво би било, ако си легнем довечера и когато на сутринта се събудим, всичко да се е върнало? Всички глупости, целият шум, цялата омраза, всички ужасни неща, всички кошмари, всички лоши хора и тъпи деца, цялата бъркотия, цялата дребнавост, целият смут, цялата надежда, всички нужди, цялата любов? Няма ли да е хубаво?

Тя постоя малко и кимна.

После и двамата се сепнаха.

Не бяха усетили кога синът им бе застанал между тях с празна бутилка от оранжада в ръка.

Момчето бе пребледняло. Посегна да докосне бузата на баща си там, където се виждаше следата от сълза.

— Ох, татко. И ти. Ти *също* нямаш с кого да си играеш.

Жената понечи да заговори.

Мъжът понечи да хване сина си за ръката.

Момчето отскочи.

— Глупаци! Глупаци! Ама че сте глупаци! Ох, колко сте тъпи, тъпи!

Завъртя се, изтича при океана и остана там, плачеше на глас.

Жената понечи да иде при него, но мъжът я спря.

— Недей. Остави го.

И отново се вцепениха и мълкнаха съвсем. Без да спира да плаче, момчето написа нещо на парче хартия, напъха го в празната бутилка и замахна. Бутилката описа голяма блестяща дъга и падна в прииждащото море.

Какво ли, мислеше си майката, е написал в бележката?

Бутилката се понесе по вълните.

Момчето спря да плаче.

Накрая се върна при родителите си и ги погледна. Лицето му не бе нито грейнало или посърнало, живо или мъртво, решително или отчаяно; приличаше на някаква странна смес, сякаш се бе примирил с времето, климата и тези хора пред него. Те го погледнаха, после се обърнаха към залива — бутилката с бележката едва проблясваше във вълните.

Дали е написал нашето желание? — помисли си жената. Дали е написал онова, което казахме преди малко?

Или нещо за себе си? Че иска утре да се събуди и да се озове в съвсем пуст свят, без никой наоколо, без мъже и жени, без баща и майка, без глупави възрастни с тъпи желания, така че да може да си продължи сам с дрезината — самотно момче, прекосяващо пустия континент, вечно пътешестващо и устройващо си пикники?

Това ли бе написал?

Кое от двете?

Затърси отговора в безцветните му очи, но не успя да го разчете. Не посмя да попита.

Сенки на чайки пробягаха през лицата им и за миг те усетиха хладина.

— Време е да тръгваме — каза някой.

Натовариха кошницата на дрезината. Жената завърза голямото боне с жълтата лента, поставиха кофичката с черупки на пода; мъжът си сложи вратовръзката, жилетката, сакото и шапката и всички се настаниха на пейките, гледаха към морето и блестящата бутилка на хоризонта.

— Достатъчно ли е да помолиш? — попита момчето. — Пожелаването върши ли работа?

— Понякога... *прекалено* добре.

— Зависи какво си пожелаваш.

Момчето кимна. Погледът му бе зареян някъде надалеч.

Погледнаха назад, откъдето бяха дошли, след което се обърнаха напред, накъдето отиваха.

— Довиждане, място — рече момчето и махна с ръка.

Дрезината потегли по прашните релси. Звукът от колелата ѝ постепенно загълхна. Мъжът, жената и момчето се смалиха в далечината и се изгубиха между хълмовете.

Релсите потрепериха още една-две минути и спряха. Падна люсна ръжда. Кимна цвете.

Морето бе много шумно.

ИЛЮСТРИРАНАТА ЖЕНА

Когато в кабинета влезе нов пациент и се опъне на кушетката, за да започне смутено да излага като на телеграфна лента свободните си асоциации, първостепенната и най-важна задача на психоаналитика е да определи кои части от тялото на клиента се намират в допир с кушетката.

Или с други думи, къде точно пациентът установява контакт с реалността.

Някои сякаш се реят на половин пръст над всяка повърхност. Не са виждали земя от толкова време, че са развили нещо като въздушна болест.

Други пък така твърдо се придържат към земята, улавят я здраво, притискат телата си в реалността, че можеш да видиш отпечатъците от тигровите им форми и следите от нокти по тапицерията дълго след като са си отишли.

В случая с Ема Флийт д-р Джордж С. Джордж дълго се мъчеше да определи кое е кушетка, кое — жена и къде едното преминава в другото.

Зашто като начало Ема Флийт приличаше на кушетка.

— Госпожа Ема Флийт — обяви секретарката му.

Д-р Джордж С. Джордж ахна.

Травматично преживяване бе да виждаш как тази жена маневрира през вратата без помощта на железопътен стрелочник или наземни екипи, които да тичат под великденските аеростати, да висят по въжетата, да насочват масивните туловища към някой вечен хангар далеч оттук.

И тъй, Ема Флийт влезе в кабинета и дъските на пода се огънаха като огромни блюда на везна под тежестта ѝ.

Д-р Джордж сигурно отново бе ахнал, когато прецени, че има пред себе си поне двеста килограма живо тегло — Ема Флийт се усмихна, сякаш бе прочела мислите му.

— Двеста и един, ако трябва да сме точни.

Докторът усети как погледът му се отмества към мебелировката.

— О, спокойно, ще издържи — интуитивно позна госпожа Флийт.

И седна.

Кушетката изскимтя като настъпено куче.

Д-р Джордж прочисти гърлото си.

— Преди да се разположите по-удобно, трябва да ви съобщя незабавно и честно, че ние от психиатричната гилдия нямаме особен успех при ограничаването на апетита. Проблемът с теглото и храната засега успява да ни се измъкне. Може би това признание е странно от моя страна, но ако не посочваме собствените си слабости, ще сме склонни да подългваме самите себе си и да правим пари чрез измама. Така че ако търсите помощ за фигурата си, не сте се обърнали към подходящия специалист.

— Благодаря за честността ви, докторе — каза Ема Флийт. — Аз обаче нямам желание да отслабвам. Предпочитам да ми помогнете да *кача* още стотина килограма.

— О, не! — възклика д-р Джордж.

— О, да. Сърцето ми обаче няма да позволи онова, към което тъй силно се стреми душата ми. Физическото ми сърце може да не издържи на онова, което искат умът ми и онуй сърце, което обича.

Тя въздъхна. Кушетката също въздъхна.

— Е, да ви разкажа за себе си. Омъжих се за Уили Флийт. Работим за Пътуващото шоу на Дилбек и Хорсман. Аз съм известна като лейди Изобилнова. А Уили...

Тя се надигна от кушетката и понесе, или по-скоро ескортира сянката си по пода. Отвори вратата.

От другата страна, в приемната, с бастунче в едната ръка и сламена шапка в другата, изпънат като струна и забил поглед в стената, чакаше дребен мъж с мънички крачета и ръчички и с малки яркосини очи. Нямаше и метър и сигурно тежеше трийсет кила с мокри дрехи. Но пък малкото му грубовато лице бе озарено от гордост, мрачност и едва ли не жестокост, намекваща за гениалност.

— Това е Уили Флийт — с обич каза Ема и затвори вратата.

Кушетката отново изплака под нея.

Ема грейна към смаяния психоаналитик, който все още се взираше във вратата.

— Нямате деца, естествено — чу собствения си глас той.

— Нямаме деца. — Усмивката ѝ се задържа. — Но и това не е проблемът ми. В известен смисъл Уили ми е дете. И аз съм не само негова съпруга, но и майка в известен смисъл. Предполагам, че е свързано с размерите ни. Щастливи сме от начина, по който балансираме нещата.

— Е, щом проблемът ви не са децата, вашите или неговите размери, или контролирането на теглото, тогава какво...?

Ема Флийт се разсмя леко, дружелюбно. Приятен смях като на момиче, хванато някъде в това огромно тяло и гърло.

— Търпение, докторе. Не трябва ли да се върнем към самото начало, когато с Уили се срещнахме за първи път?

Докторът сви рамене, засмя се тихо, отпусна се и кимна.

— Трябва.

— В гимназията тежах деветдесет, а на двайсет и една кантарът спираше на сто и двайсет. Едва ли е нужно да споменавам, че рядко ходех на летни екскурзии. Най-често си стоях на сух док. Въпреки това имах доста приятелки, които обичаха да ги виждат с мен. Повечето тежаха по седемдесет килограма и покрай мен минаваха за фиданки. Но това бе преди много години. Вече изобщо не се тревожа за теглото си. Уили промени всичко това.

— Явно е забележителен човек — чу се да казва д-р Джордж, макар това да бе против всички правила.

— О, да, точно такъв е! Той *тлее* — със способности, с огромния си талант, все още неразкрит и неовладян! — бързо и сърдечно рече тя.

— Бог да го благослови, той се втурна в живота ми като лятна гръмовица! Преди осем години в Деня на труда отидох на панаир с приятелките си. Привечер всички момичета бяха отмъкнати едно по едно от момчетата. Останах сама с три пухкави кукли, чантичка от фалшива крокодилска кожа и без друга работа освен да нервирам мъжа с табелка „Ще позная теглото ти“, като го поглеждам всеки път, когато минавам покрай него и се преструвам, че всеки момент мога да платя и да го предизвикам да познае.

— Но се оказа, че изобщо *не го нервирам!* — продължи тя. — Минах три пъти край него и забелязах, че ме гледа. Със

страхопочитание, да, с възхищение! И кой мислите беше човекът „Ще позная теглото ти!“? Уили Флийт, естествено. Когато минах за четвърти път, той ме извика и ми каза, че мога да получа наградата безплатно, ако му позволя да отгатне колко тежа. Бе страшно развлнуван. Подскачаше около мен. Никога не ми бяха обръщали толкова много внимание. Изчервих се. Почувствах се чудесно. И накрая седнах на стола-кантар. Чух стрелката да бръмчи и чух как Уили подсвирна от възхищение.

— Сто трийсет и два и половина! — възклика той. — Господи, Господи, та вие сте прекрасна!

— Аз съм... каква?

— Вие сте най-прекрасната жена на целия свят — рече Уили, гледаше ме право в очите.

Отново се изчервих. Разсмях се. И двамата се разсмяхме. После сигурно съм се разплакала, защото в един момент усетих, че загрижено докосва лакътя ми. Гледаше ме разтревожено.

— Да не би да казах нещо нередно? — попита той.

— Не — изхлипах аз и постепенно се успокоих. — Казахте съвсем правилното нещо, само правилното нещо. За първи път някой...

— Какво?

— Се отнася така към тъстината ми — довърших аз.

— Но вие не сте тъста — рече той. — Вие сте едра, вие сте голяма, вие сте чудесна. Микеланджело би се влюбил във вас. Тициан би паднал на колене. Да Винчи би въздишал по вас. По онова време хората са разбирали от хубави неща. Размерът. Размерът е всичко. Мен питайте. Вижте ме. Шест сезона пътувах с Дребосъците на Сингър и бях известен като Джак Напръстника. Господи, скъпа лейди, вие сте като излязла от най-прекрасното време на Ренесанса. Бернини, който е построил колонадата около входа на „Свети Петър“ и вътре при олтара, би продал вечната си душа само за да познава жена като вас.

— Спрете! — извиках. — Не ми е писано да се чувствам тъй щастлива. Ще ме боли, когато спрете.

— Тогава няма да спра — рече той. — Госпожице...?

— Ема Герц.

— Ема — попита той, — омъжена ли сте?

— Шегувате ли се?

— Ема, обичате ли да пътешествате?

— Никога не съм пътешествала.

— Ема — рече той, — този стар панаир ще остане в градчето ви още седмица. Идвайте всяка вечер и всеки ден, съгласна ли сте? Разговаряйте с мен, опознайте ме. В края на седмицата... кой знае, може да поискате да заминете с мен.

— Какво ми предлагате? — попитах аз. Не изпитвах гняв или раздразнение, по-скоро бях заинтригувана и очарована от факта, че някой прави предложение на щерката на Моби Дик.

— Имам предвид женитба! — Уили Флийт ме погледна, дишаше тежко. А аз имах чувството, че е облечен като планинар, с алпийска шапка и алпинистки обувки с шипове и преметнато през детското му рамо въже. Сигурно ако го бях попитала защо казва това, щеше да ми отговори: „Защото те има“.

Но аз не го попитах, така че той не отговори. Стояхме във вечерта, на сред панаира: накрая си тръгнах, като плетях крака.

— Пияна съм! — извиках. — Ох, толкова съм пияна, а не съм сложила и капка в уста.

— Сега, след като те намерих, няма да ми избягаш, запомни го! — извика след мен Уили Флийт.

Потресена и замаяна, заслепена от мъжките му думи, изречени с тънкия му гласец, някак успях да се измъкна от панаира и да се добера до въкъщи.

На следващата седмица се оженихме...

Ема Флийт млъкна и загледа ръцете си.

— Досадно ли ще ви е, ако разкажа за медения ни месец? — попита срамежливо.

— Не — моментално отвърна докторът и понижи глас — откри, че се интересува прекалено много от подробностите. — Продължете, моля.

— Меденият месец — произнесе Ема със своя vox humana. Отзвукът от всички камери в тялото ѝ отекна в кушетката, в кабинета, в доктора, в костите му. — Меденият месец... бе необичаен.

Докторът едва забележимо вдигна вежди. Премести поглед от жената към вратата, зад която се намираше миниатюрният Едмънд Хилари, покорителят на Еверест.

— Не можете да си представите как страстно Уили ме отвлече в дома си — направо като кукленска къщичка, с една-единствена нормална стая, която щеше да е моя, или по-скоро наша. Там той — винаги мил, любезен и спокоен джентълмен — най-учтиво ме помоли за блузата ми, и аз му я дадох, за полата, и нея също му я дадох. И така нататък — подавах му дрехите, които поискваше, докато... Може ли човек да се изчерви от главата до петите? Може. И аз го направих. Стоях като същински пламък и ту се изчревявах, ту бледнеех с цялото си тяло, сменях всички нюанси на розовото.

— Господи! — възклика Уили. — Ти си най-прекрасната камелия, разцъфтявала някога!

От това нови вълни руменина се люшнаха по мен, оцветиха палатката на моето тяло, най-външната и — поне за Уили — най-скъпоценна кожа.

— И какво направи тогава Уили? Познайте.

— Не смея — шашардисан отвърна докторът.

— Започна да ме обикаля.

— Да ви обикаля?

— Отново и отново, като скулптор около огромен блок белоснежен гранит. Той самият се изрази така. Гранит или мрамор, от който може да се изваждат неподозирани прекрасни статуи. Обикаляше ме безспир, въздигаше и клатеше глава, неспособен да повярва на късмета си, пляскаше с малките си ръчички, очите му горяха. Сякаш си мислеше — откъде, откъде да започна?

Накрая проговори.

— Ема — рече той, — защо мислиш, че толкова години работя като човека „Ще позная теглото ти!“ в този панаир? Защо ли? Защото цял живот търсех жена като теб. Вечер след вечер, лято след лято гледах как кантарът подскача и звъни! И ето че най-накрая имам средството, начина, стената, платното, върху което да изразя гения си!

Спря и ме погледна с насълзени очи.

— Ема — тихо рече той, — ще ми позволиш ли да правя абсолютно всичко с теб?

— О, Уили, Уили — възкликах. — Каквото пожелаеш!

Ема Флийт замълча.

Докторът откри, че е седнал на ръба на стола си.

— Да, да. И *после*?

— И после той извади всички свои кутии и шишенца с мастило, шаблони и блестящи сребърни игли за татуировки.

— Игли за татуировки? — Докторът се облегна назад. — Той ви е... татуирал?

— Татуира ме.

— Значи е татуировчик?

— Беше и е художник. Просто полето му за изява е татуировката.

— А вие — бавно рече докторът — бяхте платното, което е търсил през целия си зрял живот?

— Аз бях платното, което е търсил през целия си живот.

Остави думите ѝ да потънат в съзнанието на доктора и те наистина *потънаха* и продължиха да потъват. А когато видя, че са достигнали дъното и вдигат огромна мътилка, продължи спокойно разказа си.

— Така започна великолепният ни живот! Обичах Уили и той ме обичаше, и двамата обичахме онова, което бе по-голямо от нас и което вършехме заедно. А именно — създавахме най-голямата картина, която е виждал светът. „Нищо по-малко от съвършенството!“ — викаше Уили. „Нищо по-малко от съвършенството!“ — виках аз в отговор. О, наистина бяха щастливи времена. Хиляди страховитни часове прекарахме заедно. Не можете да си представите колко горда бях, че съм огромен бряг, на който геният на Уили Флийт плискаше пъстроцветни вълни! Една цяла година отиде за дясната и лявата ми ръка, една година за десния крак, осем месеца за левия — и всичко това бе само подготовка за големия взрив на ярки шарки, изригнали по ключиците и лопатките ми, които бликаха нагоре от бедрата ми, за да се срещнат в славно юлско празненство с детски въртележки, голи красавици на Тициан, пейзажи на Джорджоне и копия на Ел Греко върху фасадата ми, настръхнали с огромни електрически пламъци нагоре и надолу по гръбнака ми.

— Господи, никога не е имало и никога не ще има любов като нашата. Любов, в която двама души така цялостно да се отдадат на една обща цел — да подарят на света красота. Летяхме един към друг ден след ден, а с годините започнах да ям повече, да ставам още по-едра. Уили одобряваше, Уили аплодираше. Това означаваше повече място, повече пространство за неговите съчетания. Не можехме един без друг, защото и двамата чувствахме, бяхме уверени, че след като

Шедьовърът бъде завършен, ще тряба да напуснем завинаги цирка, панаира, карнавала. Вярно, бях великолепна, но знаехме, че след като всичко завърши, спокойно мога да бъда изложена в Музея на изкуството в Чикаго, в колекцията Крес във Вашингтон, в галерия Тейт в Лондон, в Лувъра, в Уфици, във Ватиканския музей! До края на живота си нямаше да имаме грижи! — Тя си пое дъх. — И тъй продължи, година след година. Не се нуждаехме от света и хората му, бяхме си достатъчни един на друг. Денем вършехме обичайната си работа, а след това, до след полунощ, Уили бе на глезена ми, на лакътя, изследваше невероятния склон на гърба ми надолу към покрития с пудра като сняг кръст. Не обичаше да надничам над рамото му, не обичаше да поглеждам и над *моето* рамо. Минаваха месеци и едва не полудявах от любопитство, докато не ми позволи да видя как напредва сантиметър по сантиметър и как ярките му мастила ме изпълват с дъгата на неговото вдъхновение. Осем години, осем славни и чудесни години. И ето че настъпи ден, когато всичко бе завършено. Уили се просна в леглото и спа четирийсет и осем часа без прекъсване. И аз спах до него, като мамут до малко черно агънце. Това бе само преди четири седмици. Преди четири кратки седмици нашето щастие свърши.

— Ах, да — рече докторът. — Значи със съпруга си страдате от творчески еквивалент на следродилна депресия, която спохожда майката след раждането на детето. Работата е приключила. Неизбежно следва някак празен и донякъде тъжен период. Но все пак се замислете — сега можете да пожънете наградите от дългия си труд, нали? Нали *наистина* ще обиколите света?

— Не — възклика Ема и в очите ѝ се появиха сълзи. — Уили може всеки момент да избяга и да не се върне никога. Вече започна да скита из града. Вчера го сварих да лъска панаирната везна. А днес го открих да работи за първи път от осем години в кабинката с надпис „Ще позная теглото ти!“

— Господи — промълви психоаналитикът. — Значи той...

— Да, отново мери жени! Търси ново платно! Не го е казал, но аз го знам, знам го! Този път ще намери още по-тежка жена, двеста и петдесет, може би дори триста килограма! Досетих се какво ще се случи преди месец, когато завършихме Шедьовъра. Затова започнах да ям още повече и да опъвам кожата си, за да се появят тук-там нови

местенца, които Уили да трябва да поправя и да запълва с нови детайли. Но ето че вече съм изтощена, натъпкана съм до краен предел и повече не мога. От глезните до под брадичката ми не е останала и една милионна от квадратен сантиметър, която да не е запълнена от демон, дервиш или бароков ангел. Сега за Уили аз съм завършена работа. И той иска да продължи нататък. Боя се, че ще се ожени още четири пъти, всеки път за все по-едра жена, за все по-голямо платно, на което да изпише големия шедьовър на живота си. А през последната седмица стана и критичен.

— Относно Шедьовъра с главна буква? — не повярва докторът.

— Той е ужасен перфекционист, като всеки художник. Сега намира малки недостатъци — ту някое лице не е в подходящия нюанс, ту някоя ръка се е разтегнала заради забързаните ми опити да наддам тегло, за да му осигура нови пространства и отново да събудя вниманието му. За него аз бях преди всичко началото. Сега той трябва да продължи и от чирак да стане истински майстор. О, докторе, скоро ще бъда изоставена! Какво очаква една жена, тежаща двеста килограма и покrita с илюстрации? Остави ли ме, какво да правя? Къде да ида, кой ще ме поиска такава? Отново ли ще се изгубя, както бях преди дивото ми щастие?

— Като психоаналитик не би трябвало да давам съвети — рече докторът. — Но...

— Но, но, но? — с надежда възклика тя.

— Като психоаналитик би трябвало да оставя пациента си сам да открие проблема си и да се излекува. Но в този случай...

— Този случай, да, продължете!

— Изглежда съвсем просто. За да запазите любовта на съпруга си...

— Да запазя любовта му... да?

Докторът се усмихна.

— Трябва да унищожите Шедьовъра.

— Какво?

— Изтрийте го, отървете се от него. Тези татуировки *могат* да се махнат, нали? Четох някъде, че...

— Ах, докторе! — Ема Флийт скочи. — Това е! Може да се направи! И най-страхотното е, че Уили може да го направи! Ще му трябват три месеца само за да ме изчисти, да ме избави от Шедьовъра,

който вече го дразни. И след като стана девствено бяла, ще можем да започнем нови осем години, а после още осем и още осем. О, докторе, зная, че ще го направи! Може би само чака да му предложа... а аз да съм такава глупачка, че да не се сетя! Ах, докторе, докторе!

И го смаза в обятията си.

След като го пусна (за негово огромно щастие), започна да обикаля кабинета.

— Колко странно — рече тя. — За половин час намерихте решение за следващите три хиляди дни от живота ми, че и повече. Много сте мъдър. Ще ви платя колкото пожелаете!

— Обичайната ми скромна такса е съвсем достатъчна — рече докторът.

— Нямам търпение да кажа на Уили! Но първо, тъй като сте мъдър, заслужавате да видите Шедьовъра, преди да бъде унищен.

— Това едва ли е необходимо, госпожо...

— Трябва да откриете за себе си редкия ум, око и артистичната ръка на Уили Флийт, преди творбата му да е изчезнала завинаги и да започнем нова! — извика тя, вече разкопчаваше огромното си палто.

— Наистина не е...

— Ето! — извика тя и разтвори широко палтото.

Докторът някак не се изненада особено от факта, че отдолу Ема Флийт е чисто гола.

Ахна. Очите му се ококориха. Челюстта му увисна. Бавно седна, макар всъщност да му се искаше да застане мирно, както бе стоял като петокласник и бе отдавал чест на знамето, след което три дузини гласове запяваха дружно химна. Нямаше сила да откъсне поглед от огромните телеса на жената.

Върху които нямаше нищо бродирano, нарисувано, изваяно или татуирано — по никакъв начин.

Гола, неукрасена, недокосната, неиллюстрирана.

Ахна отново.

Тя вече закопчаваше палтото си с победоносната усмивка на акробат, току-що изпълнил изключително сложен номер. А ето че вече се носеше към вратата.

— Чакайте... — отвори уста докторът.

Но тя вече бе в приемната, беше се навела над съпруга си и нежно го викаше, след което зашепна нещо в мъничкото му ухо, докато

очите му не се разшириха и челюстта му не увисна. Той извика и плесна възторжено с ръце.

— Докторе, докторе, благодаря ви! Благодаря!

Хвърли се напред, сграбчи ръката му и я задруса енергично. Докторът се изненада от пламенната сила на ръкостискането му. Това бе ръката на всеотдаен художник — също като тъмните очи, проблясващи от грейналото му лице.

— Всичко ще е наред! — възклика Уили.

Докторът се поколеба и погледна от Уили към огромния балон, който го дърпаше и нямаше търпение да отлети с него.

— Трябва ли да дойдем пак?

Мили Боже, помисли си докторът, нима *наистина* си мисли, че е *илюстрирал* тялото й от носа до кърмата? И тя му угажда? *Той* ли бе лудият?

Или тя си въобразява, че той я е татуирал от врата до глазените и той ѝ угажда. *Тя* ли бе лудата?

Или пък — най-стрannото от всичко — и *двамата* да вярват, че той я е изписал като Сикстинската капела и я е покрил с шедьоври? Дали и двамата не вярват, не знаят, не си угаждат един на друг в техния си особен шантав свят?

— Трябва ли да дойдем пак? — за втори път попита Уили Флийт.

— Не. — Докторът се помоли наум. — Мисля, че не.

Защо ли? Защото по някаква идиотска прищявка свише бе постъпил правилно. Бе дал вярното лекарство, макар да се бе запознал само с половината симптоми, нали така? Независимо дали тя, той или и двамата вярваха в Шедьовъра, с предложението си да изтрият рисунките докторът я бе превърнал отново в чисто, желано и примамливо платно, ако *тя* имаше нуждата да е такова. Ако ли пък той се нуждаеше от нова жена, върху която да излее таланта си — е, това също вършеше работа. Защото тя отново щеше да стане като чисто нова.

— Благодарим, докторе, благодарим, благодарим ви!

— Няма за какво — рече докторът. — Нищо не съм направил.

Едва не каза — това бе чиста случайност, шега, изненада! Падах и съвсем случайно се приземих на краката си!

— Довиждане, благодаря, благодаря... благодаря...

Гласовете им загълхнаха, но двамата продължаваха да го хвалят много след като излязоха.

Докторът се огледа и се върна с несигурна стъпка в кабинета си. Затвори вратата и се облегна на нея.

— Докторе — промърмори той, — излекувай себе си.

Пристъпи напред. Всичко наоколо бе нереално. Трябваше да легне, поне за малко.

Къде?

На кушетката, разбира се. На кушетката.

НЯКОИ ЖИВЕЯТ КАТО ЛАЗАР

Няма да повярвате, ако ви кажа, че чаках убийството повече от шайсет години. Надявах се на него, както може да се надява единствено жена, и не си мръднах пръста да го спра, когато то най-сетне се очерта. Ана Мари, помислих си, не можеш вечно да стоиш на стража. Убийството след десет хиляди дни чакане е нещо повече от изненада. То е чудо.

— Дръж ме! Не ме пускай да падна!

Гласът на госпожа Харисън.

Случвало ли ми се е поне веднъж за половин столетие да я чуя да шепне? Нима не крещеше, не пищеше, не заповядваше и не заплашваше непрекъснато?

Да, винаги го правеше.

— Хайде, мамо. Ето така, мамо.

Гласът на сина ѝ Роджър.

Някога да съм го чувала да повишава тон? Да съм чувала нещо по-гръмко от мърморене? Дори приглушен протест или несигурно възражение?

Не. Винаги изпълнен с нежност монотонен глас.

Тази сутрин не се различаваше от която и да било друга от първите им сутрини. Пристигнаха с огромната си черна катафалка за ежегодното летуване в Грийн Бей. Ето го и него, протяга ръка да помогне на манекена след себе си — на древната торба кокали и талк, която наричаше — несъмнено на шега — мамо.

— Внимателно, мамо.

— Ще ми насиши ръката!

— Извинявай, мамо.

Гледах през прозореца на павилиона край езерото как я подкара по пътеката в инвалидната ѝ количка, а тя размахваше бастуна си като мускет, готова да гръмне всякакви богини на съдбата или фурии, застанали на пътя ѝ.

— Внимавай, не ме пъхай в цветята! Слава Богу, че в крайна сметка не отидохме в Париж. Щеше да ме загробиш в онзи гаден трафик. Не си ли разочарован?

— Не, мамо.

— Ще видим Париж догодина.

Догодина... догодина... никога, чух да мърмори нечий глас. Моят собствен. Бях се вкопчила в перваза на прозореца. Почти седемдесет години слушам тези обещания — на момчето, на юношата, на мъжа, на мъжа-скакалец, а сега и на тази сиво-синкава мъжка богомолка, в каквато се бе превърнал, богомолка, бутаща своята вечно студена и увита в кожа жена покрай верандите на хотела, на които в едни други времена хартиените ветрила трептяха като ориенталски пеперуди в ръцете на дамите.

— Ето, мамо, да влезем във вилата... — Гласът му постепенно затихваше; бе глас на младеж, макар той да бе стар. А навремето гласът му бе като на старец.

А на колко ли години е тя? На деветдесет и осем. Да, деветдесет и девет проклети години. Приличаше на филм на ужасите, повтарян всяка година, тъй като отдел забавления на хотела не може да си позволи купуването на нов.

Споменът ми пробяга назад през всички техни пристигания и заминавания до времето, когато основите на хотел „Грийн Бей“ бяха съвсем нови, слънчевите чадърчета бяха зелени като градински листа и жълти като лимони — лятото на 1890. Тогава за първи път видях Роджър. Той бе петгодишен, но очите му вече бяха стари, мъдри и уморени.

Стоеше на тревата край павилиона и гледаше слънцето и ярките знамена.

— Здравей — казах му.

Той просто ме погледна, без да каже нищо.

Поколебах се, бутнах го да гони и побягнах.

Той не помръдна.

Върнах се и отново го бутнах.

Той погледна рамото си, където го бях докоснала, и май се канеше да ме подгони, но отнякъде се разнесе вик:

— Роджър, да не се изцапаш!

И той бавно се отдалечи към вилата си, без да поглежда назад.
От този ден започнах да го ненавиждам.

Слънчевите чадърчета цъфтяха с всички цветове на лятото и изчезваха, цели ята ветрила бяха издухани от августовските ветрове, павилионът изгоря и бе построен отново със същите размери и форма, езерото бе изсъхало като слива; моята омраза, подобно на всички тези неща, се надигаше и оттегляше, ставаше огромна, спираше пред любовта, връщаше се, а с годините започна да намалява.

Помня когато беше на седем. Пътуваха с карета. Косата му бе дълга, чак до тънките му тесни рамене. Държаха се за ръце и я чух да казва: „Ако това лято слушаш, додатка ще идем в Лондон. Или по додатка“.

А аз наблюдавах лицата им, сравнявах очи, уши и уста. И когато един ден дойде в павилиона за безалкохолно, застанах пред него и извиках:

— Тя не е твоя майка!

— Какво! — Огледа се уплашено, сякаш тя можеше да ни чуе.

— Не е и твоя леля или баба! — извиках. — Тя е вещица и те е откраднала като бебе. Ти не знаеш кои са майка ти и татко ти. Изобщо не приличаш на нея. Държи те като заложник и ще получи един милион откуп от някой херцог или крал, когато станеш на двайсет и една.

— Не говори така! — викна той и скочи на крака.

— Защо не? — гневно отвърнах аз. — Защо идваш тук? Не можеш да играеш това, не можеш да играеш онова, не можеш да правиш нищо... каква полза от теб? Все тя казва, все тя действа. Познавам я! Нощем виси от тавана на стаята си, облечена в черно!

— Не говори така! — Лицето му бе уплашено и бледо.

— Защо да не говоря?

— Защото е вярно — изхленчи той.

И с тези думи изскочи навън и избяга.

Видях го чак следващото лято. И то само веднъж, съвсем за кратко, докато носех чисти чаршафи във вилата им.

През лятото, когато и двамата бяхме на дванайсет, известно време не го ненавиждах.

Повика ме през мрежестата врата на павилиона и когато погледнах навън, ми каза много тихо:

— Ана Мари, когато стана на двайсет и ти станеш на двайсет, ще се оженя за теб.

— Че кой ще разреши?

— Аз ще разреша — рече той. — Не забравяй, Ана Мари. Чакай ме. Обещаваш ли?

Можех само да кимна.

— Ами...

— Тя ще е умряла дотогава — навъсено рече той. — Стара е. Наистина *стара*.

После се обърна и се отдалечи.

През следващото лято изобщо не дойдоха. Чух, че била болна. Всяка нощ се молех да умре.

Но две години по-късно се появиха отново и това продължи година след година, докато двамата с Роджър не станахме на по деветнайсет. И ето че най-сетне станахме на двайсет. Тогава бе един от малкото случаи, когато дойдоха в павилиона заедно; тя вече бе в инвалидната си количка, загърнала се повече от всеки път в кожите си, с лице като намачкан пергамент под бялата пудра.

Тя ме изгледа, докато й поднасях мелбата, после се обърна към Роджър, понеже той каза:

— Мамо, искам да ти представя...

— Не се запознавам с момичета, които сервират на маси! — прекъсна го тя. — Признавам, че съществуват, че работят и получават заплата. Но моментално забравям имената им.

И гребна сладолед, гребна отново, а Роджър седеше, без да докосне своя.

Тази година си тръгнаха един ден по-рано от обикновеното. Видях Роджър, докато плащаше сметката на receptionията. Стисна ми ръката за довиждане и аз не се сдържах.

— Забрави нещо.

Той отстъпи половин стъпка назад, огледа се и потупа джобовете на палтото си.

— Багаж, сметки, портфейл... не, май всичко е тук.

— Преди много време — казах — ти обеща нещо.

Той мълчеше.

— Роджър — казах аз. — Сега съм на двайсет. Ти също.

Той отново ме хвани за ръката — бързо, сякаш падаше зад борда, а аз се дърпах и го оставях да се удави, без да му помогна.

— Само още една година, Ана. Или две, най-много три!

— О, не! — безнадеждно промълвих аз.

— В най-лошия случай — четири години! Докторите казват...

— Докторите не знаят онова, което знам аз, Роджър. Тя ще живее вечно. Ще погребе и двама ни и ще пие вино на погребенията ни.

— Тя е болна, Ана! За Бога, тя просто *не може* да изкара дълго!

— Ще изкара, защото ние ѝ даваме сила. Тя знае, че искаме да умре. И това всъщност ѝ дава сили да продължи.

— Не мога да водя такъв разговор, не мога! — Той грабна багажа си и тръгна към изхода.

— Няма да те чакам, Роджър — казах аз.

Той стигна до вратата и се обърна. Погледна ме тъй безпомощно, така пребледнял и разтреперан като забодена с карфица пеперуда, че не намерих сили да повторя думите си.

Вратата се затвори.

Лятото свърши.

На следващата година Роджър дойде направо при моята будка за безалкохолни.

— Вярно ли е? Кой е той?

— Пол — отвърнах аз. — Познаваш го. Някой ден ще стане управител на хотела. Ще се женим през есента.

— Значи нямам много време — каза Роджър.

— Късно е — отговорих. — Вече обещах.

— Обещала си, голяма работа! Та ти не го обичаш!

— Мисля, че го обичам.

— Мислиш, как ли пък не. Мисленето е едно, знаенето — друго.

А аз *зnam*, че обичаш мен!

— Така ли, Роджър?

— Стига си се правила на интересна! Много добре знаеш, че ме обичаш! О, Ана, ще бъдеш нещастна!

— Сега съм нещастна — казах аз.

— О, Ана, Ана, почакай!

— Чаках те през по-голямата част от живота си. И знам какво ще се случи.

— Ана! — Изтърси го, сякаш му бе хрумнало на момента. — Ами... ами ако умре *tова* лято?

— Няма.

— Но ако умре, ако ѝ стане по-зле през следващите два месеца...

— Той се взираше питащо в мен. Намали срока. — През следващия месец, Ана, през следващите две седмици. Чуй, ако умре само след две седмици, би ли могла да изчакаш толкова? И тогава ще се омъжиш ли за мен?

Разплаках се.

— Ох, Роджър, та ние дори не сме се целували. Толкова е нелепо...

— Отговори ми. Ако умре след седмица, след седем дни... — Той сграбчи ръцете ми.

— Но как можеш да си сигурен?

— Ще се погрижа! Кълна се, че ще е мъртва след седмица, или никога повече няма да ти досаждам с това!

Бутна мрежестата врата и забърза навън в деня, който изведнъж стана прекалено ярък.

— Роджър, недей... — извиках аз.

Но мислено си казах — Роджър, направи го, направи нещо, каквото и да е, само и само това да свърши някак.

Вечерта в леглото си мислех дали няма начин да се убие, без никой да разбере? Дали намирацият се на стотина метра от мен Роджър мислеше същото? Дали утре нямаше да потърси в гората отровни двойници на ядивни гъби, или пък щеше да кара прекалено бързо и да я изхвърли на някой завой? Представих си как восьчният манекен описва прекрасна дъга високо във въздуха и се размазва на пихтия върху някой дъб, бряст или клен. Седнах в леглото. Смях се, докато не се разплаках. Плаках, докато отново не се разсмях. Не, не, помислих си, ще намери по-добър начин. Нощен крадец ще я изплаши до смърт. И щом сърцето се качи в гърлото й, той няма да му позволи да се върне обратно и ще я удушчи със собствената ѝ паника.

А после ме споходи най-старата, най-мрачната, най-детинската мисъл от всички. Има само един начин да довършиш жена, чиято уста е с цвета на кръв. Щом не му е роднина, нито леля, нито прабаба — то нека бъде изненадана с остръ кол в сърцето!

Чух я да крещи. Толкова силно, че всички нощни птици излетяха от дърветата и скриха звездите.

Легнах отново. Драга християнко, Ана Мари, какви мисли ти минават? Искаш ли да убиеш? Да. Защо да не убиеш убиеца, жената, която задушава детето си още от люлката и оттогава не е отпусната хватката си? Горкият, толкова е блед, защото през целия си живот не е дишал свободен въздух.

И изведнъж в главата ми изникнаха като неканени гости редовете от едно старо стихотворение. Не знам дали го бях прочела някъде, или го бях написала сама преди години. Но редовете сякаш увиснаха пред мен и ги прочетох в тъмното:

*Някои живеят като Лазар
в гробницата на живота
и излизат любопитни късно
от болници притихнали и тъмни морги.*

Редовете изчезнаха. Известно време не можех да си спомня нищо повече, но накрая в тъмното сам изникна последният откъс:

*И по-добре студеното небе на севера,
отколкото мъртвороден невиждащ призрак.
Изгубии ли Рио, обичай Арктика! О, стари Лазаре,
излез.*

После стихотворението ме остави на мира. Накрая заспах — нетърпелива, с надеждата за ново утро, за една окончателна и добра новина.

На следващия ден го видях да бута количката на кея. Да, това беше! Ще изчезне и ще я намерят след седмица на брега, като някакво изхвърлено от вълните морско чудовище — само лице, без никакво тяло.

Денят отминал. Добре де, помислих си. Утре...

Минаха вторият ден, третият, четвъртият, а след тях петият и шестият. На седмия една от прислужниците се втурна с писъци по пътеката.

— О, ужасно е, ужасно!

— Госпожа Харисън ли? — извиках. Усетих как на лицето ми плъзва ужасна, абсолютно неконтролирана усмивка.

— Не, не, *синът* ѝ! Обесил се е!

— Обесил се? — повторих тъпо, така потресена и зашеметена, че се усетих как ѝ обяснявам. — О, не, не трябваше *той* да умира, а...

— Млъкнах, защото прислужничката се вкопчи в ръката ми и ме задърпа.

— Прерязахме въжето. Слава Богу, още е жив. По-бързо!

Още жив? Да, все още дишаше и се движеше през следващите години. Но жив? Не.

Тя бе онази, която събра сила и преживя опита му да избяга от нея. Никога не му го прости.

— Какво искаш да постигнеш с това, какво? — пищеше му тя, докато той лежеше и опипваше гърлото си, със затворени очи, съвсем оклюмал. Забързах към вратата. — Какво искаш да постигнеш с това, какво, какво?

И докато го гледах, разбрах — беше се опитал да избяга и от двете ни, защото и двете бяхме непоносими за него. Известно време и аз не му го простих. Но почувствах как старата ми омраза се превръща в нещо друго, в никаква тъпа болка. Обърнах се и забързах да викна доктор.

— Какво искаш да постигнеш с това, глупаво момче? — крещеше тя.

Същата есен се омъжих за Пол.

След това годините започнаха бързо да се низат една след друга. Веднъж годишно Роджър идваше в павилиона и си поръчваше ментов сладолед, ядеше го вяло, но никога вече не се обърна по име към мен, нито пък спомена за някогашното си обещание.

От време на време през тези стотици месеци си мислех — за негово собствено добро, за ничие друго, Роджър трябваше да се надигне и да унищожи дракона с уродливото крещящо лице и

ръждясалите бронирани лапи. Трябаше да го направи. Заради Роджър и само заради Роджър.

Е, ще стане тази година, мислех си, когато бе на петдесет, на петдесет и една, петдесет и две. Улових се, че между сезоните преглеждам чикагските вестници с надеждата да видя нейна снимка — изкормена като някакво отвратително жълто пиле. Но не и не, и не...

Почти ги бях забравила, когато се върнаха тази сутрин. Сега той е много стар, прилича повече на едва креташ съпруг, отколкото на неин син. Съвсем побелял, с размътено сини очи, беззъба уста и маникюр на ноктите, които изглеждат по-силни, защото пътта около тях е намаляла.

Днес по обед, след кратко колебание отвън, той влезе в павилиона — самотен сив безкрил ястreb, взиращ се в небето, в което никога не ще се рее.

— Защо не ми каза? — попита ядосано.

— Какво да ти кажа? — попитах аз, слагах му сладоледа, преди да си го е поръчал.

— Една от прислужниците току-що спомена, че съпругът ти е умрял преди пет години! Трябаше да ми кажеш!

— Е, вече знаеш — отвърнах.

Той бавно седна.

— Господи! — възклика и опита сладоледа със затворени очи.

— Колко е горчиво.

Последва дълго мълчание.

— Ана, така и не те попитах — обади се най-сетне той. — Имаш ли деца?

— Не — отвърнах. — И не знам защо. Сигурно никога няма да разбера защо.

Оставих го да си седи на масата и отидох да мия чиниите.

В девет вечерта чух някой да се смее край езерото. Не бях чувала смеха на Роджър, откакто бяхме деца, и нямах представа кой е. Но ето че вратата се отвори широко и той влезе, размахал ръце, развеселен почти до сълзи, неспособен да се сдържа.

— Роджър! Какво има? — попитах.

— Нищо! Ох, нищо! — извика той. — Всичко е прекрасно!
Халба бира, Ана! Налей и на себе си! Пий с мен!

Пихме, той се смя, намигна ми и накрая стана невероятно тих и спокоен. Но продължаваше да се усмихва. Изведнъж заприлича на много, много млад.

— Ана — напрегнато зашепна той, наведен напред. — Познай! Уtre летя за Китай! После за Индия! А после Лондон, Мадрид, Париж, Берлин, Рим, Мексико Сити!

— *Tu ли, Роджър?*

— Аз — кимна той. — Аз, аз, аз, не ние, а аз, Роджър Бидуел Харисън, аз, аз, *аз*!

Зяпнах го, той ми отвърна със спокоен поглед. Вероятно ахнах. Защото изведнъж разбрах какво е направил най-сетне — тази вечер, в този час, само преди няколко минути.

О, не, сигурно се бе отронило от устните ми.

О, да, да, отвърнаха очите му. Невероятното чудо на чудесата, след всички тези години на чакане. Най-сетне. Най-сетне.

Оставил го да говори. След Рим идваше ред на Виена и Стокхолм. Четирийсет години събирал хиляди разписания, пътеписи и хотелски бюлетини; знаеше фазите на луната, приливите и отливите, графика и режима на всичко ставащо на небето и в морето.

— Но най-хубавото е това — завърши той. — Ана, Ана, ще дойдеш ли с мен? Имам много пари, не ме оставяй да ги харча сам! Ана, кажи, *ще дойдеш ли?*

Седнах до него и поклатих глава.

— О, Ана, но защо? Няма причина да ми отказваш!

— Има причина — отвърнах. — Ти самият.

— Аз не се броя!

— Напротив, Роджър, точно ти се броиш.

— Ана, можем да си прекараме чудесно...

— Не се съмнявам. Но, Роджър, ти беше женен седемдесет години. А ето че сега за първи път си свободен. Нали не искаш моментално да се ожениш отново?

— *Не искам ли?* — Той примигна неуверено.

— Да, определено не искаш. Заслужаваш поне малко да останеш сам, да видиш света, да разбереш кой е Роджър Харисън. Нуждаеш се от малко почивка от жени. А после, когато приключиш с обиколките и се върнеш, ще дойде време да помислиш и за други неща.

— Щом *казваши*...

— Не. Няма никакво значение какво ми е мнението, какво знам или какво ти казвам да направиш. Точно сега ти трябва да си кажеш какво да знаеш, да видиш и да направиш. Върви, прекарай си разкошно. Ако можеш, бъди щастлив.

— Ще ме чакаш ли, когато се върна?

— Вече не са ми останали сили за чакане, но ще съм тук.

Той тръгна към вратата, после спря и ме погледна, сякаш изненадан от някакъв нов въпрос, изникнал току-що в главата му.

— Ана — рече той. — Ако всичко това бе станало преди четирийсет, преди петдесет години, щеше ли да дойдеш с мен? Щеше ли наистина да се омъжиш за мен?

Не отговорих.

— Ана?

— Има въпроси, които никога не бива да се задават — отвърнах след дълго мълчание.

Заштото, продължих наум, тези въпроси може и да нямат отговори. Като гледах назад през годините към езерото, не можех да си спомня — затова и не бих могла да кажа — дали бихме могли да бъдем щастливи. Може би още като дете бях усетила невъзможното у Роджър, бях се вкопчила в него, бях го притиснала към сърцето си просто защото е такова — невъзможно и рядко. Той бе като цвете от отдавна отминал лято, притиснато в стара книга — можеш да го извадиш, да го разгледаш, да му се възхищаваш... но какво повече? Кой знае? Не и аз, не толкова късно. Жivotът е въпроси, не отговори.

Роджър бе приближил, за да прочете на лицето ми онова, което си мислех. Разбраното го накара да извърне поглед и да затвори очи. После хвана ръката ми и я допря до бузата си.

— Ще се върна. Кълна се, ще се върна!

Остана за миг неподвижен пред павилиона на лунната светлина, оглеждаше се във всички посоки — съвсем като дете, току-що пуснато в лятна ваканция, дете, което няма представа накъде да се втурне най-напред.

— Не бързай! — казах трескаво. — Господи, каквото и да правиш, моля те, наслаждавай се! Не бързай!

Видях как се затича към лимузината край вилата.

Утре трябва да отида там, да почукам на вратата и да не получа отговор. Знам, че няма да го направя и че ще кажа на прислужниците

да не влизат, защото старата госпожа е поръчала да не я беспокоят. Това ще даде на Роджър шанса, от който се нуждае. След две-три седмици ще повикам полицията. А ако по-нататък го чакат да слезе от кораба на връщане от всички онези места, няма да има значение.

Полиция ли? Може пък да се мине и без полиция. Може да е умряла от инфаркт, а бедният Роджър само да си въобразява, че я е убил. И сега гордо се впуска в света и не може да си представи, че е свободен само защото е умряла от естествена смърт.

Но все пак, ако в крайна сметка напрежението от отлаганото цели седемдесет години убийство го е накарало най-сетне да простира ръка и да убие оная ужасна пуйка, не бих проляла и една сълза за нея. А само за огромното забавяне на изпълнението на присъдата.

Пътят е пуст. Мина един час, откакто лимузината изчезна с рев.

Остава ми само да изгася осветлението и да стоя сама в павилиона, загледана към проблясващото езеро. Там в един друг век, под друго слънце, едно малко момче със старо лице бе бутнато да гони. И едва сега, след толкова години, той бе върнал бутането, бе целувал ръката ми и бе избягал, а аз бях останала втрещена и не тръгнах след него.

Тази вечер не знам много неща.

Но в едно съм сигурна.

Вече не ненавиждам Роджър Харисън.

НАЙ-ДОБРОТО ОТ ВСИЧКИ ВЪЗМОЖНИ СВЕТОВЕ

Двамата седяха мълчаливо във влака, който се клатушкаше в студения декемврийски здрач от една гара до друга. Когато дванайсетата спирка остана зад тях, по-възрастният се размърда.

— Идиот, ама че идиот! — промърмори под нос.

— Какво? — попита по-младият и вдигна поглед от разгърнатия „Таймс“.

По-възрастният кимна намръщено.

— Видяхте ли как онзи глупак скочи и се запрепъва след жената, която миришеше на „Шанел“?

— О, онази ли? — Младият сякаш не можеше да реши дали да се смее, или да се почувства потиснат. — И на мен ми се случи веднъж да сляза от влака след нея.

Другият изсумтя и затвори очи.

— И аз така. Преди пет години.

Младият зяпна спътника си, сякаш бе намерил приятел на най-невероятното място.

— И с вас... и с вас ли се случи същото, когато стигнахте края на платформата?

— Може би. Да чуя.

— Ами... бях на двайсет стъпки зад нея и я настигах бързо, когато мъжът ѝ спря пред гарата с цяла кола деца! Бам! Вратата на колата се затръщна. Тя замина, а усмивката ѝ остана като на Чеширския котак. Намръзнах се половин час, докато дойде следващият влак. Бог ми е свидетел, добър урок ми беше това.

— Урок, как ли не — сухо отвърна по-възрастният. — Пълни кретени, това сме всички. Вие, аз, те. Глупави момчета, реагиращи като лабораторни жаби на дразнители.

— Дядо ми навремето казваше: „Камара мускули и мозък като на пиле — това сме мъжете“.

— Мъдър човек. Е, а какво мислите за *нея*?

— За жената ли? Определено обича да се носи добре. Явно ѝ е тръпка да знае, че е достатъчно да завърти съвсем леко очи и да накара лемингите да се втурнат след нея във влака. Има най-доброто от всички възможни светове, не мислите ли? Мъж, деца и съзнанието, че я бива и може да го докаже пет пъти седмично, без да нарани никого и най-малко себе си. А иначе, ако се загледате по- внимателно, не е нищо особено. Но пък как само *мирише*...

— Глупости — рече възрастният. — Не вървят. Чисто и просто тя е жена. Всички жени са жени, а всички мъже — смрадливи пръчове. Не приемете ли това, цял живот ще има да разсъждавате върху жлезите си. И няма да познаете покой, докато не станете на седемдесет или там някъде. А себепознанието може да ви даде някаква утеша в труден момент. Предвид всички тези важни и неизбежни истини малцина мъже успяват да постигнат равновесие. Попитайте някой дали е щастлив и той веднага ще си помисли, че го питате дали е *задоволен*. Задоволяването е мъжката представа за рая. Познавам само един мъж, който успя да се сдобие с най-доброто от всички възможни светове, както се изразихте.

— Виж ти — рече младият мъж и очите му светнаха. — Ще се радвам да ми разкажете за него.

— Дано имаме време. Този момък е най-щастливият пръч, най-безгрижното биче, съществувало някога. Съпруги и приятелки на корем, както се казва. И в същото време няма никакви скрупули, чувство за вина, трескави безсънни нощи и самобичуване.

— Невъзможно! — обади се младият. — Не можеш едновременно да ядеш и да храносмилаш!

— Но той го правеше, прави го и ще го прави! Няма нито трепет, нито следа от морална морска болест след цяла нощ в бурното море на леглото! Преуспяващ бизнесмен. Апартамент на най-добрата улица в Ню Йорк, на добра височина, че движението да не го тормози, плюс вила в Бъкс Каунти край повече от чуден поток, където гледа козичките си като щастлив фермер. За първи път го срещнах в апартамента му в Ню Йорк миналата година, тъкмо когато се беше оженил. Жена му бе наистина прекрасна — белоснежни ръце, сочни устни, изобилие под кръста, не по-малко изобилие над него. Мед в рога, пълна бъчва ябълки през зимата — така изглеждаше за мен и за мъжа си, защото всеки път когато минеше край нея, той я пощипваше. На тръгване и аз

вдигнах ръка да я плесна по задника като чистокръвна кобила. Докато слизах с асансьора, всичко се въртеше около мен. Изцвилих като кон.

— Какво описание само! — възбудено възкликна младият мъж, дишаше тежко.

— Съчинявам рекламни текстове — обясни възрастният. — Но да продължим. Срещнах Смит, нека така да го наречем, няма и две седмици по-късно. По една чиста случайност бях поканен от един приятел на купон. Когато пристигнах в Бъкс Каунти, се оказа, че купонът е не другаде, а у Смит! А край него, в центъра на дневната, стоеше неговата чернокоса италианска красавица — истинска пантера, тъмна нощ и лунен камък, облечена в цветовете на земята — кафяво, охра, жълто-кафяво, умбра, във всички нюанси на плодоносната есен. В шума от приказки не разбрах името ѝ. По-късно видях Смит да я натиска като изпечено от слънцето, зряло и сочно октомврийско грозде. Ама че идиот, помислих си. Щастливец, помислих си. Жена в града, любовница на вилата. Мачка гроздето и тук, и там. Страхотно. По-добре обаче да не стоя на винения фестивал, помислих си и се измъкнах тихомълком, без да ме забележи.

— Направо не издърjam от приказките ви — рече младият и се опита да отвори прозореца.

— Не ме прекъsvайте — сгълча го възрастният. — Докъде бях стигнал?

— Мачкане. Грозде.

— О, да! Е, след като гостите се разделиха на групички, успях да разбера името на прекрасната италианка. *Госпожа Смит!*

— Значи се оженил отново, а?

— Едва ли. Не би му стигнало времето. Бях зашеметен. Бързо си помислих — Смит има две компании приятели. Едната компания познава градската му жена. А другата — тази любовница, която той нарича съпруга. Твърде умен е за многоженец. Няма друга възможност. Ама че загадка.

— Продължавайте, продължавайте! — трескаво го подканни младият.

— В края на партито Смит ме откара на гарата. Беше с доста приповдигнат дух.

По пътя ме попита:

— Е, какво ще кажете за жените ми?

— Жени ли? В множествено число? — попитах аз.

— В множествено, дявол да го вземе — рече той. — Имах двайсет бройки за последните три години, една от друга по-добри! Двайсет, точно така. Ето, пребройте ги!

Спряхме пред гарата и той извади един дебел албум. Погледна ме в очите, докато ми го подаваше.

— Не, не — разсмя се той. — Не съм Синята брада и нямам таван със скелети на бивши жени сред другите боклуци. Вижте!

Прелистих страниците. Прелетяха като анимационен филм. Блондинки, брюнетки, червенокоски, обикновени, екзотични, безочливи и хрисими ме гледаха, усмихваха се, мръщеха се. От толкова много лица бях като хипнотизиран. Във всяка снимка имаше нещо ужасно общо.

— Смит, явно сте много богат, за да можете да си позволите всички тези жени — казах аз.

— Не, не съм богат. Вижте отново!

Прелистих отново монтажа. Ахнах. Разбрах.

— Онази госпожа Смит, която срещнах днес... италианската красавица... е единствената госпожа Смит — казах аз. — Но в същото време жената от Ню Йорк преди две седмици също е единствената госпожа Смит. Следователно двете жени са една и съща!

— Точно така! — възклика Смит, зарадван от детективските ми дарби.

— Невъзможно! — изтърсих аз.

— Напълно възможно — въодушевено отвърна Смит. — Жена ми е изумителна. Когато я срещнах, беше една от най-добрите актриси на Бродуей. Най-egoистично поисках да зареже сцената, като я заплаших, че ще сложа край на взаимното ни безумство, на гоненето ни от един шезлонг на друг. И тя, превърната от любовта от лъвица в котенце, затръшна вратата на театъра и побягна по алеята с мен. През първата половина година от брака ни земята не се движеше, а се тресеше. Но какъвто съм си пръч, постепенно започнах да се заглеждам и по другите жени, които полюшваха бедра наоколо. Жена ми, естествено, забеляза. Междувременно и тя бе почнала да хвърля по едно око на театралните афиши. Заварвах я с театралните ревюта на „Ню Йорк Таймс“, обляна в сълзи. Това бе криза! Как да се съчетаят две бурни

кариери — на разчорлена от страст актриса и на вечно кръшкащ женкар?

— Една вечер — продължи Смит, — се бях загледал по една прасковка на улицата. В същото време вятърът залепи парче от стар афиш на глезена на жена ми. И тези две събития, станали в един и същи миг, сякаш вдигнаха рязко спусната на прозореца щора. Светлината се изля вътре! Жена ми ме сграбчи за ръката. Нима не е актриса? Естествено, че е! Е, какво тогава! Изгони ме за двайсет и четири часа и не ми позволи да припари до апартамента, а самата тя се зае с някакви вълнуващи огромни приготовления. Когато на следващия ден се прибрах в сините часове, както се изразяват французите с все здрачния си език, жена ми бе изчезнала! Посрещна ме чернокожа латиноамериканка. „Приятелка съм на жена ви“, рече тя и ми се хвърли, засмука ухото ми, стисна ме в обятията си, докато не успях най-сетне да я отскубна от себе си. Погледнах я подозително. „Та това не е чужда жена... а съпругата ми!“ И двамата изпадахме от смях. Това беше моята жена, но с друга козметика, с различни обноски, различна стойка и интонация. „Моята актриса“! — възкликах аз.

„Твоята актриса! — разсмя се тя. — Кажи каква ме искаш и ще стана такава. Кармен? Добре, аз съм Кармен. Брунхилда? Че защо пък не? Ще се уча, ще създавам, а когато ти доскучае — ще пресъздавам. Записах се в Академията за танци. Ще се науча да седя, да стоя и да се движа по хиляди различни начини. Ходя на уроци по риторика, записах се в Берлиц! Освен това съм член на клуба по джудо на Ямаюки...“ „Мили Боже — възкликах аз, — това пък защо?“ „Ето защо!“ — отвърна тя и ме преметна през глава в леглото!

— И тъй — рече Смит, — от онзи ден си живея повече от царски! Безброй фантазии ми се изпълниха — жени с всички цветове, размери, форми, страсти! Жена ми си намери сцена в гостната и публика в лицето на моя милост и така задоволи нуждата си да е най-великата актриса на света. Ще възразите, че публиката е твърде малобройна? Не! С непостоянния си вкус аз мога да посрещна всяка нейна роля. Дивият ми талант съответства на нейния гений. И тъй, най-сетне вкаран в клетка, аз я обичам и чрез нея обичам всички жени. Това е най-доброто от всички възможни светове, приятелю. Най-доброто.

Настъпи мълчание.

Влакът потракваше по релсите в декемврийския мрак.

Двамата мъже, възрастен и млад, седяха умислени за току-що разказаната история.

Накрая младият преглътна и кимна благовейно.

— Приятелят ви Смит си е решил проблема, и още как.

— Определено.

Младият се поколеба малко, после се усмихна.

— И аз имам един приятел. Положението му бе подобно, но нещата стояха иначе. Нещо против да го нарека Куилън?

— Нищо против — отвърна по-възрастният. — Само по-бързо, че скоро ще слизам.

— Една вечер — забързано започна младият, — го заварих в някакъв бар с прекрасна червенокоска. Тълпата й правеше път като морето на Мойсей. Истинско чудо, помислих си, така чувствено, така събуджащо за живот! Седмица по-късно видях Куилън в Гринуич, разхождаше се с някаква тантуреста дребна жена — на неговата възраст, естествено, само на трийсет и две, но вече състарена. Англичаните наричат такива жени повлекани — пухкави, нос като зурла, малко грим, набръчкани чорапи, раздърpanа коса, съвсем тихичка; сякаш бе доволна само да върви до Куилън и да го държи за ръката. Виж ти, помислих си. Ето я благоверната му, готова да целува земята, на която е стъпил, а вечер се перчи с онази червенокоса кукла! Ама че тъжно, ама че жалко. И продължих по пътя си.

Месец по-късно отново го срещнах. Канеше се да се вмъкне в един тъмен вход на Макдугъл Стрийт, когато ме видя.

— Господи! — възклика той и плувна в пот. — Само не ме издавай! Жена ми не бива да научава!

Тъкмо се канех да се закълна, когато някаква жена го извика от един прозорец над нас.

Погледнах нагоре. Челюстта ми увисна.

От прозореца гледаше тантурестата повлекана!

И изведнъж ми стана ясно. Жена му бе прекрасната червенокоска! Тя танцуваше, пееше, говореше силно и дълго, страшно умна, същинска Шива с хиляда ръце, най-страхотната перла, която може да се види в смъртния свят. И въпреки това, колкото и да е странно — досадна.

И приятелят ми Куилън наемаше тази затънтина квартира във Вилидж два пъти седмично, за да може да си седи тихо в кафеникавата тишина или да се разхожда из полуутъмни улички с добрата уютна и тиха жена — не негова съпруга, а любовница!

Преместих поглед от пухкавата му приятелка отново към него и го хванах за ръката, изпълнен с топлина и разбиране. Гроб съм, казах му. Последния път, когато ги видях, седяха в един деликатесен магазин. Куилън и любовницата му се галеха нежно с погледи, без да казват нищо, и похапваха сандвичи с пастърма. Като се замислите, той също има най-доброто от всички възможни светове.

Влакът изгърмя, изсвири и намали ход. Двамата станаха едновременно, замръзнаха и се спогледаха изненадани.

— Тук ли слизате? — попитаха в един глас.

И двамата кимнаха и се усмихнаха.

Влакът спря в мразовитата декемвийска вечер. Двамата слязоха мълчаливо и си стиснаха ръцете.

— Е, много поздрави на господин Смит.

— И на господин Куилън!

От противоположните краища на гарата се чуха клаксони. Мъжете погледнаха към едната кола. В нея седеше прекрасна жена. Погледнаха към другата. И в нея седеше прекрасна жена.

Разделиха се, споглеждайки се като палави ученици.

„Чудя се — мислеше си възрастният — дали онази жена му е...“

„Чудя се — мислеше си младият — дали дамата в колата би могла да е...“

И двамата ускориха крачка. Две автомобилни врати се затръшнаха като пистолетни изстриeli, слагащи край на представлението.

Колите заминаха. Гарата опустя. Бе студен декември и скоро завала сняг.

ОНЗИ, КОЙТО ЧАКА

Живея в кладенец. Живея като дим в кладенец. Като пара в каменно гърло. Не се помръдвам. Не правя нищо, само чакам. Виждам над себе си студените звезди на ношта и утрото, виждам слънцето. И пея понякога старите песни на този свят. От времето, когато бе млад. Мога ли да ви кажа какво съм, след като не зная? Не мога. Просто чакам. Аз съм мъгла, лунна светлина и памет. Тъжен съм, и стар. Понякога падам като дъжд в кладенеца. Паяжини се образуват върху водната повърхност, където падат бързите ми капки. Чакам в прохладната тишина. И ще дойде ден, когато чакането ще свърши.

Утро е. Чувам мощна гръмотевица. Надушвам огън в далечината. Чувам дрънчене на метал. Чакам. Слушам.

Гласове. Далечни.

— Добре!

Един глас. Чужд глас. Чужд език, който не мога да знам. Нито една позната дума. Слушам.

— Пуснете хората!

Скърцане на пясък.

— Марс! Това значи е Марс!

— Къде е знамето?

— Ето, сър.

— Добре, добре.

Слънцето се е издигнало високо в синьото небе, златните му лъчи изпълват кладенеца и аз увисвам като прашец, невидим и стелещ се като мъгла в топлата светлина.

Гласове.

— От името на Земното правителство обявявам това място за Марсианска територия, поделена поравно между държавите-членки.

Какво казват? Въртя се в слънчевите лъчи като колело, невидим и търпелив, златист и неуморен.

— Какво е онова там?

— Кладенец!

— Не!

— Хайде стига. Да, разбира се!

Приближава топлина. Три неща се навеждат над ръба на кладенеца и моята прохлада се издига към тях.

— Страхотно!

— Мислиш ли, че водата е добра?

— Ще проверим.

— Някой да донесе лабораторна бутилка и въже.

— Отивам!

Бягащи стъпки. Връщат се.

— Ето.

Чакам.

— Пускай. Полека.

Отгоре проблясва стъкло и бавно се спуска с въжето. Водата леко се раздвижва, когато съдът я докосва и се пълни. Издигам се в топлия въздух към ръба на кладенеца.

— Готово. Искаш ли да опиташи водата, Риджънт?

— Дай да я видя.

— Ама че красив кладенец. Вижте само как е изграден. Колко стар е според вас?

— Един Бог знае. Вчера, когато кацнахме в другия град, Смит каза, че от десет хиляди години на Марс няма живот.

— Леле!

— Как е водата, Риджънт?

— Чиста като сребро. Пийни една чаша.

Плисък на вода в горещата слънчева светлина. Сега се рея като прах, като канела на лекия ветрец.

— Какво има, Джоунс?

— Не знам. Страшно ме заболя глава. Съвсем неочеквано.

— Пи ли от водата?

— Не, не съм. Не е от нея. Просто се наведох над кладенеца и изведнъж главата ми сякаш щеше да се разцепи. Сега ми е по-добре.

Вече знам кой съм.

Казвам се Стивън Ленард Джоунс, двайсет и пет годишен, току-що долетял с ракета от планета на име Земя. Стоя с приятелите си Риджънт и Шоу край един стар кладенец на планетата Марс.

Поглеждам златистите си пръсти, загорели и силни. Поглеждам дългите си крака, сребристата си униформа, приятелите си.

— Какво има, Джоунс? — питат те.

— Нищо — отвръщам им аз. — Абсолютно нищо.

Храната си я бива. От десет хиляди години не бях ял. Докосва нежно езика ми, а виното сгрява. Заслушвам се в гласовете. Изговарям думи, които не разбирам, но и някак разбирам. Вкусвам въздуха.

— Какво има, Джоунс?

Накланям тази своя глава и отпускам ръцете си, държащи сребърните прибори за хранене. Усещам всичко.

— Какво искаш да кажеш? — изговаря гласът, тази моя нова придобивка.

— Дишаш странно. Кашляш — казва другият.

— Може малко да съм настинал — произнасям дума по дума.

— После се обади на доктора.

Кимам. Приятно е да се кима. Приятно е да се правят няколко неща след десет хиляди години. Приятно е да дишаш, приятно е да усещаш как слънцето навлиза дълбоко в плътта ти и продължава още по-надълбоко, приятно е да усещаш структурата от кост, финия скелет, скрит в затоплената плът, приятно е да чуваш звуците много по-ясно и близко, отколкото бяха в каменните дълбини на кладенеца. Седя омагьосан.

— Хайде, Джоунс. Събуди се. Трябва да се размърдаме!

— Да — отвръщам аз, хипнотизиран от начина, по който се образува думата — като вода на езика, след което се отронва с бавна прелест във въздуха.

Вървя. Приятно е да се върви. Извисявам се и земята е далеч, когато я гледам с очите на главата си. Като да живееш на върха на отвесна скала и да си щастлив от това.

Риджънт застава до каменния кладенец и гледа надолу. Останалите са отишли да мърморят на сребърния кораб, от който се излезли.

Усещам пръстите на ръката си и усмивката на лицето си.

— Дълбок е — казвам.

— Да.

— Нарича се Кладенец на душите.

Риджънт вдига глава и ме поглежда.

— Откъде знаеш?

— Нима не ти прилича на такъв?

— Никога не съм чувал за Кладенец на душите.

— Място, където чакащи неща, имали някога плът, чакат и чакат

— казвам аз и докосвам ръката му.

Пясъкът е огън, корабът е сребърен огън в дневната жега. Приятно е да се усеща жега. Звукът от стъпките ми по твърдия пясък. Слушам. Звукът на вятъра и слънцето, изгарящо долините. Долавям миризмата на кипналата по пладне ракета. Стоя под люка.

— Къде е Риджънт? — пита някой.

— Видях го при кладенеца — отвръщам.

Един от тях тича към кладенеца. Започвам да треперя. Ситна тръпка, скрита дълбоко, но изведнъж станала много силна. И едва сега го чувам, сякаш е бил много добре скрит в кладенеца. Глас, викащ дълбоко в мен, тънък и уплашен. Изплаква *Пусни ме, пусни ме* и имам чувството, сякаш нещо се опитва да се освободи, бълкане по врата на лабиринт, втурване по тъмни коридори, ехо и викове.

— Риджънт е в кладенеца!

И петимата се втурват. Тичам с тях, но ми е зле и се треса целият.

— Сигурно е паднал. Джоунс, ти беше с него. Видя ли нещо? Джоунс? Говори, човече.

— Какво има, Джоунс?

Падам на колене от силната треска.

— Болен е. Някой да ми помогне.

— От слънцето е.

— Не, не е от слънцето — промърморвам.

Слагат ме да легна, пристъпите идват и си отиват като земетресения, а скритият дълбоко в мен глас крещи *Аз съм Джоунс, аз съм, това не е той, не е той, не му вярвайте, пусни ме, пусни ме!* Вдигам очи към наведените фигури и клепачите ми потрепват. Докосват китките ми.

— Пулсът му е ускорен.

Затварям очи. Писъците спират. Треперенето престава.

Издигам се като в прохладен кладенец, освободен.

— Мъртъв е — казва някой.

— Джоунс е мъртъв.

— От какво?

— От шок, на това прилича.

— От какъв шок? — казвам аз. Името ми е Сешънс, устните ми са сковани, аз съм капитан на тези хора. Стоя сред тях и гледам надолу към тялото, което лежи и изтича на пястка. Хващам се за главата.

— Капитане!

— Няма нищо — казвам и изстенвам. — Просто главоболие. Ще се оправя. Ето — прошепвам. — Вече всичко е наред.

— По-добре да се скрием от сънцето, сър.

— Да — казвам аз, загледан надолу към Джоунс. — Изобщо не трябва да идваме. Марс не ни иска.

Отнасяме тялото при ракетата и дълбоко в мен започва да вика нов глас и да настоява да бъде пуснат.

Помощ, помощ. Виковете идват някъде далеч от влажните дълбини на плътта. *Помощ, помощ!* Червени, отекващи, умоляващи.

Този път треперенето започва много по-рано. Контролът е по-слаб.

— Капитане, по-добре идете на сянка. Изобщо не изглеждате добре, сър.

— Да — казвам. — Помощ — казвам.

— Какво, сър?

— Нищо не съм казал.

— Казахте „помощ“, сър.

— Така ли, Матюс? Това ли казах?

Тялото е оставено в сянката на ракетата, а гласът креци в дълбоките подводни катакомби от кости и алени приливи. Ръцете ми се тресат. Устата ми се отваря и устните се напукват. Ноздрите ми се разширяват. Очите ми се обръщат. *Помощ, помощ, ох, помощ, недей, недей, пусни ме, недей, недей.*

— Недей — казвам аз.

— Какво, сър?

— Няма значение. Трябва да се освободя — казвам. Затварям уста с ръката си.

— В какъв смисъл, сър? — възклика Матюс.

— Влизайте вътре, всички! Връщайте се на Земята! — изкрештявам аз.

Държа пистолет. Вдигам го.

— Недейте, сър!

Гърмеж. Бягащи сенки. Писъкът е прекъснат. Чува се свистене от падане през пространството.

Колко приятно е да умреш след десет хиляди години. Колко приятно е да почувствуваш внезапната прохлада, отпускането. Колко е приятно да си като ръка в ръкавица, която се изпъва и става чудно студена върху горещия пясък. О, този покой и прелест на сгъстяващата се, притъмняваща смърт! Но моментът не може да се продължи.

Пукане, трясък.

— Боже мой, та той се самоуби! — викам аз, отварям очи и виждам капитана, облегнат на ракетата; главата му е пръсната от куршум, очите — изцъклени, езикът му се е показал между белите зъби. Кръв тече от главата. Навеждам се и го докосвам. — Ама че глупак — казвам. — Защо го направи?

Мъжете са ужасени. Стоят над двамата мъртвци, обръщат глави да видят марсианските пясъци и далечния кладенец, където Риджънт се поклаща в дълбоките води. От сухите им устни се отронват дрезгави звуци, хлипане, детинско негодуване срещу кошмарен сън.

Обръщат се към мен.

— Сега ти си капитан, Матюс — след дълго мълчание казва един от тях.

— Знам — бавно отвръщам аз.

— Останахме само шестима.

— Господи, така бързо стана всичко!

— Не искам да оставам тук, да се махаме!

Вдига се врява. Отивам и ги докосвам с увереност, която едва ли не пее в мен.

— Чуйте — казвам и докосвам лакти, ръце или длани.

Всички замъркваме.

Всички сме едно.

Не, не, не, не, не, не! — крещят вътрешни гласове, дълбоко вътре в затворите си.

Споглеждаме се. Ние сме Самюъл Матюс и Реймънд Моузес, Уилям Споулдинг и Чарлз Евънс, Форест Коул и Джон Съмърс. Не казваме нищо, само гледаме белите си лица и треперещите си ръце.

Обръщаме се като един и поглеждаме към кладенеца.

— Хайде — казваме.

He, ne! — крещят шест гласа, скрити долу в пластовете, прибрани завинаги.

Краката ни вървят по пясъка, сякаш огромна длан с дванайсет пръста се движи по горещото морско дъно.

Навеждаме се, гледаме надолу. От прохладните дълбини към нас се взират шест лица.

Един по един се навеждаме още повече, докато не губим равновесие, един по един падаме в устата на кладенеца и политаме през прохладния сумрак към студените води.

Слънцето залязва. Звездите се въртят в нощното небе. Далеч горе намигва светлина. Идва друга ракета, оставя червени следи в космоса.

Живея в кладенец. Живея като дим в кладенец. Като пара в каменно гърло. Не се помръдвам. Не правя нищо, само чакам. Виждам над себе си студените звезди на нощта и утрото, виждам слънцето. И пея понякога старите песни на този свят. От времето, когато бе млад. Мога ли да ви кажа какво съм, след като не зная? Не мога.

Просто чакам.

ТИРАНОЗАВЪР РЕКС

Отвори някаква врата в тъмното.

— Затваряй! — викна нечий глас.

Подейства му като удар в лицето. Скочи вътре. Вратата се тресна.
Наруга се мислено.

— Господи — обади се същият глас с ужасяващо търпение. — Ти ли си Теруилиджър?

— Да — отвърна Теруилиджър. Мъждукацият призрак на екрана обитаваше дясната част на тъмния киносалон. Отляво огънчето на цигара, пъхната между нечии бързо мърдащи устни, описваше пламтящи дъги във въздуха.

— Закъсня пет минути!

Все едно са пет години, помисли си Теруилиджър.

— Влачи филма в прожекционната. *По-живо.*

Теруилиджър присви очи.

Различи пет огромни седалки, които въздишаха тежко, когато директорските туловища се размърдаваха и се навеждаха напред към средната седалка. В нея, почти изцяло скрито в мрака, седеше и пушеше някакво момченце.

Не, помисли си Теруилиджър. Не е никакво момченце. Това е той. Джо Кларънс. Кларънс Велики.

Малката уста се нацути като на кутре и издуха дим.

— Е?

Теруилиджър се запрепъва назад да даде филма на кинооператора, който направи мръсен знак към шефовете, намигна му и затръшна вратата на кабината си.

— Господи — въздъхна тънкото гласче. Чу се бръмчене. — Пускай!

Теруилиджър опира най-близката седалка, натъкна се на плът, отдръпна се и застана прав, прехапал устни.

От екрана ръчна музика. Сред барабанен туш се появиха надписите:

Анимация със стопкамера и статични миниатюри, изработени от Джон Теруилиджър. Изследване на живота на Земята отпреди един милиард години преди нашата ера.

Тихо иронично пляскане от бебешките длани в средното кресло.

Теруилиджър затвори очи. Смяната на музиката го накара да застане нащрек. Последните надписи изчезнаха сред свят на първобитно слънце, омара, отровен дъжд и буйна джунгла. Утринна мъгла се стелеше покрай безкрайни брегове, разрязвана от огромни летящи и пълзящи кошмари. Огромни триъгълници от кост и гранясала кожа, диамантени очи и остри зъби — птеродактилите, хвърчилата на унищожението, пирираха надолу, сграбчваха плячката си и отлитаха с месо и писъци в уста-ножици.

Теруилиджър зяпна като омагьосан.

Сред листата на джунглата нещо потръпваше, пълзеше, мърдаше антени, слуз пълзеше в слузта, броня докосваше броня; на слънце и в сенките се движеха влечугите, насяляващи безумния спомен за придобило плът отмъщение и крилата паника.

Бронтозавър, стегозавър, трицератопс. Колко лесно се отронват от устните тоновете тромави имена!

Огромните създания се клатушкаха като грозни машини за война и разрушение през покрити с мъх дерета, размазваха хиляди цветя с всяка своя стъпка, риеха с муцуни мъглата, раздираха небето с единствен писък.

Моите красавици, помисли си Теруилиджър. Моите малки съкровища. Течен латекс, гъбеста гума, подвижен стоманен скелет; сънувани, моделирани от глина, огъвани и споявани, завинтени и съживени от собствената му ръка. Половината не по-големи от юмрук; останалите — колкото главата, която ги бе създала.

— Мили Боже — възхитено прошепна някой в тъмното.

Стъпка по стъпка, кадър по кадър, движение след движение той, Теруилиджър, бе прекарвал зверовете през различните им пози, местеше всеки един съвсем мъничко, снимаше, местеше ги още

мъничко, пак снимаше — и така часове, дни и месеци наред. И сега тези невероятни образи на някакви си двеста и петдесет метра филм се втурваха през прожекционния апарат.

Никога няма да свикна с това, помисли си той. Виж само! Те оживяват!

Гума, стомана, глина, броня от латекс, стъклено око, порцеланов зъб — всичко върви, крачи, шества на ужасни стада през континенти, на които все още не е стъпвал човешки крак, покрай все още сладководни морета, сякаш оттогава не бяха минали милиарди години. *Наистина* дишат. *Наистина* сразяват въздуха с гръм. Направо свръхестествено!

Сякаш това е *моята Градина*, спокойно си помисли Теруилиджър. И това са моите създания, които създадох на Шестия ден. А утре трябва да си почина.

— Господи! — отново възклика тихият глас.

Да? — за малко да отговори Теруилиджър.

— Прекрасен материал, господин Кларънс — продължи гласът.

— Може би — каза мъжът с момчешки глас.

— Невероятна анимация.

— Виждал съм и по-добра — рече Кларънс Велики.

Теруилиджър се напрегна. Извърна се от екрана, където приятелите му се движеха тежко към небитието, от касапниците с архитектурни машаби. За първи път огледа евентуалните си работодатели.

— Прекрасен материал.

Похвалата дойде от един старец, седнал отделно от останалите, вдигнал възторжено глава към древния живот.

— Насича. Вижте тук! — Странното момче в средата се понадигна и посочи с цигара в уста. — Хей, не беше ли *това* лоша снимка? Виждате ли?

— Да — отвърна старецът с внезапно уморен глас и се отпусна назад в стола си. — Виждам.

Теруилиджър стъпка разгорещения си гняв и го удави в бързите на кръвта си.

— Насича — повтори Джо Кларънс.

Бяла светлина, бързо сменящи се числа, тъмнина; музиката замълъкна, чудовищата изчезнаха.

— Слава Богу, свърши се — издиша Джо Кларънс. — Почти е време за обед. Пускай следващата ролка, Уолтър! Това е всичко, Теруилиджър.

Мълчание.

— Теруилиджър?

Мълчание.

— Онзи кретен тук ли е още?

— Тук е. — Теруилиджър притисна юмруци в хълбоците си.

— О — каза Джо Кларънс. — Не е лошо. Но не си прави илюзии за парите. Вчера минаха десетина като теб и показваха не по-лоши, че и по-добри материали за новия ни филм „Праисторическо чудовище“. Остави офертата си в плик на секретаря. Изходът е там, откъдето влезе. Уолтър, какво чакаш, по дяволите? Пускай следващия!

В тъмното Теруилиджър одра пищял в един стол, затърси дръжката на вратата, намери я и я стисна — силно, много силно.

Екранът се взриви зад него — падна лавина от огромни потоци натрошени камъни, цели градове от гранит, огромни здания от мрамор се натрупваха, разчупваха и се плъзгаха надолу. Сред грохота чу гласовете от следващата седмица:

— Ще ти платим хиляда долара, Теруилиджър.

— Но само за оборудването ще ми трябват толкова!

— Виж какво, помисли си. Или се съгласявай или — прав ти път.

Грохотът загълхна. Знаеше, че ще се съгласи. И че ще се намрази заради това.

Едва когато лавината потъна в тишина и собствената му кръв забави ход в сърцето му, Теруилиджър дръпна невероятно натежалата врата и излезе в ужасната светлина на деня.

Закрепи гъвкав гръбнак към извита шия, постави отгоре череп, закачи подвижна челюст, залепи с гъбеста гума смазания скелет, опъни змийска кожа върху нея, заличи шевовете с огън, после се изправи тържествуващо на задни крака в свят, където лудостта се събужда само за да види безумието — Тиранозавър Рекс!

Ръцете на Създателя се спуснаха от електрическото слънце. Поставиха чудовището в изкуствена лятна пустош, преведоха го през бульони от бактерии. Машината-гущер се наслаждаваше на целия този безмълвен ужас. От слепите небеса гласът на Създателя си

тананикаше, Градината вибрираше от стария монотонен мотив — стъпало към... глезен, глезен към... пищял, пищял към... коляно, коляно към...

Вратата се отвори.

Джо Кларънс нахлу като цяло ято бойскаути. Огледа се трескаво, сякаш в стаята нямаше никого.

— Господи! — развика се той. — Още ли не си готов? Това ми струва пари!

— Не — отвърна сухо Теруилиджър. — Колкото и време да ми е нужно, получавам едни и същи пари.

Джо Кларънс го приближи в серия бързи стъпки и спирания.

— Е, размърдай се. И го направи наистина ужасно.

Теруилиджър бе коленичил до миниатюрната си джунгла. Очите му бяха на едно ниво с очите на продуцента.

— Колко метра кръв и парчета месо искате?

— По шестстотин от всяко! — Кларънс се разсмя неуверено. — Дай да видя.

Грабна гущера.

— По- внимателно!

— По- внимателно ли? — Кларънс завъртя грозното чудовище в небрежните си ръце. — Това е мое чудовище, нали така? Договорът...

— Договорът посочва, че ще използвате модела за реклама, но ще ми го върнете след пускането на филма.

— Я виж ти. — Кларънс размаха чудовището. — Така не бива. Подписахме договора само преди четири дни...

— За мен са като четири години. — Теруилиджър разтърка очи.

— Не съм спал две нощи, за да завърша този звяр и да започнем снимките.

Кларънс не обърна внимание на думите му.

— Майната му на договора. Ама че кален номер. Чудовището е мое. Ти и твоят агент ми докарвате инфаркти. Инфаркти заради пари, инфаркти за оборудване, инфаркти за...

— Камерата, дето ми дадохте, е истинска антика.

— Ами поправи я, ако се счупи. Ръце нямаш ли? Предизвикателството е в това да използваш мозъка си вместо парите. И тъй, да се върнем на въпроса — това чудовище е мое и това трябва да се уточни в сделката.

— Никога няма да позволя някой да притежава мое творение — в прав текст каза Теруилиджър. — Прекалено много време и чувства влагам в тях.

— Добре, дявол да го вземе, значи ти бутаме още петдесетачка за животното и ти даваме стопкамерата и останалото оборудване, след като завършим филма. Става ли? После можеш да отвориш своя компания. Конкурирай се с мен, дори ме настигни, при това с помощта на собствените ми машини! — Кларънс се разсмя.

— Ако дотогава не се разпаднат — отбеляза Теруилиджър.

— И още нещо. — Кларънс остави създанието на пода и го обиколи. — Не ми харесва как изглежда чудовището ти.

— *Какво не ви харесва?* — едва не викна Теруилиджър.

— Изражението му. Трябва му повече огън, повече... мутра.

Повече гадория!

— Гадория?

— Да, гадория, злоба! По-изцъклени очи. По-разширени ноздри. По-блъскави зъби. По-остър език. Можеш да го направиш! Ъъъ, чудовището нали е мое?

— Мое е. — Теруилиджър се изправи.

Сега токата на колана му бе на нивото на очите на Джо Кларънс. Известно време продуцентът се взираше като хипнотизиран в ярката пластина.

— Дявол да ги вземе проклетите адвокати!

Втурна се към вратата.

— На работа!

Чудовището улучи стената в мига, когато се затръшна.

Ръката на Теруилиджър замръзна във въздуха. После раменете му се отпуснаха. Отиде да вземе красавеца си. Отви главата му, одра латексовата плът от черепа, постави го върху стенда и започна педантично да преобразява с глина праисторическата муцуна.

— Малко гадория — промърмори той. — Малко злоба.

Прегледаха първите пробни снимки след седмица.

Когато филмът свърши, Кларънс кимна едва забележимо в мрака.

— Така е по-добре. Но... трябва да е по-ужасяващо, да смразява кръвта. Да изкараме акъла на всички тъпи лелки. Почвай отначало!

— Вече и без това закъснявам с една седмица — запротестира Теруилиджър. — Все идвате и казвате — смени това, смени онова, днес опашката не е наред, утре на ноктите им има нещо...

— Ще намериш начин да ме ощастливиш — прекъсна го Кларънс. — На бой, естете!

В края на месеца прегледаха вторите пробни снимки.

— Почти в десетката! На косъм! — извика Кларънс. — Муцуна е почти идеална. Опитай отново, Теруилиджър!

Теруилиджър отново се залови за работа. Раздвижи пастта на динозавъра така, че да изговори мръсотии, които би могъл да схване само специалист по разчитане на устни. Обикновената публика щеше да остане с впечатление, че звярът реве. После взе глината и работи върху ужасната глава до три сутринта.

— Това е! — изкреша в кинозалата Кларънс след седмица. — Идеално! Ето на *това* му викам истинско чудовище!

Наклони се към стареца — адвоката господин Глас, и към помощника си Мори Пул.

— *Харесвате ли* моето създание? — Лицето му грееше.

Теруилиджър, свлякъл дългия си като на чудовището скелет в една седалка на задния ред, усети как старият юрист сви рамене.

— Видиш ли едно чудовище, видял си ги всичките.

— Така е, така е, но това е специално! — радостно извика Кларънс. — Дори *аз* съм склонен да призная, че Теруилиджър е гений!

Всички се обърнаха към екрана и звяра, който в чудовищен валс замахна широко с острата си като бръснач опашка и окоси безмилостно трева и цветя. После звярът се загледа замислено в мъглата, докато дъвчеше червена кост.

— Това чудовище... — Господин Глас присви очи. — Наистина ми изглежда познато.

— Познато ли? — Теруилиджър се размърда.

— Има особено изражение, срещал съм го някъде — провлаченото рече господин Глас в тъмното.

— В изложбите на Природонаучния музей ли?

— Не, не.

— Да не би да си прочел някоя книга, Глас? — разсмя се Кларънс.

— Странно... — Без да се засяга, Глас наклони глава и затвори едното си око. — Ставам за детектив, никога не забравям физиономии. Но този тиранозавър... къде ли съм го срещал?

— Какво значение има? — възбудено извика Кларънс. — Страхотен е. И то само защото ръчках Теруилиджър, докато не го направи. Да вървим, Мори!

Когато вратата се затвори, господин Глас се обърна и погледна Теруилиджър.

— Уолт? Уолтър? — повика той, без да сваля очи от него. — Били ни пуснал чудовището отново?

— Разбира се.

Теруилиджър се размърда нервно, усещаше как някаква невидима сила се събира в тъмното, в ярката светлина, излъчена отново, за да отрази ужаса от екрана.

— Да. Точно така — мислеше на глас адвокатът. — Почти си спомням. Почти го познавам. Но... кой е той?

Сякаш в отговор чудовището се обърна и погледна презително през сто хиляди милиона години към двамата дребни мъже в малкото тъмно помещение. Тираничната машина изгърмя името си.

Господин Глас се наведе напред, сякаш за да чуе по-добре.

Мракът погълна всичко.

На десетата седмица филмът бе наполовина завършен. Кларънс събра трийсет души от служителите, техници и неколцина приятели, за да видят черновата.

Филмът течеше от петнайсетина минути, когато малката публика ахна.

Кларънс бързо се огледа.

Седящият до него господин Глас се вцепени.

Надушил опасност, Теруилиджър, без да знае защо, започна да се придвижва към изхода. Безпокойството му бе интуитивно, нямаше ни най-малка представа какво го е породило. Гледаше, хванал дръжката на вратата.

Зрителите отново ахнаха.

Някой тихо се разсмя. Някаква жена се изкиска. После моментално настъпи тишина.

Защото Джо Кларънс бе скочил на крака.

Дребната му фигурка разсече светлината на екрана. Един-два мига два образа жестикулираха в тъмното — тиранозавърът отスクубаше крака на един птеранодон, а Кларънс викаше и подскачаše, сякаш искаше да се счепка с фантастичните борци.

— Спри! Спри тук!

Филмът спря. Образът замръзна.

— Какво има? — попита господин Глас.

— Какво има ли? — Кларънс изпълзя върху образа. Тикна бебешката си ръка в екрана, заби я в тираничната паст, в гущеровото око, острите зъби, челото, после се обърна слепешком към светлината от проекционния апарат и кожата на влечугото покри изкривените му от ярост бузи. — Какво става? Какво е *това*?

— Просто чудовище, шефе.

— Чудовище, как не! — Кларънс забълъска екрана с малкото си юмруче. — Това съм *аз*!

Половината зрители се наведоха напред, половината се облегнаха назад, двама скочиха на крака; единият от тях бе господин Глас, който затърси опипом другите си очила, сложи си ги и изстена.

— Ето значи къде съм го виждал!

— Ето *какво*?

Господин Глас затвори очи и поклати глава.

— Лицето. Знаех си, че ми прилича на някого.

Стана течение.

Всички се обърнаха. Вратата зееше отворена.

Теруилиджър беше изчезнал.

Намериха го в ателието му — разчистваше работната си маса и събираще всичко в голям кашон; куклата-тиранозавър бе под мишницата му. Погледна нахлулата в помещението тълпа начело с Кларънс.

— С какво съм заслужил това! — изплака той.

— Съжалявам, господин Кларънс.

— Съжаляваш!? Нима не ти плащам достатъчно?

— Не, ако трябва да съм откровен.

— Водих те на обяд...

— Веднъж. Аз платих сметката.

— Каних те на вечеря у дома си, плувал си в басейна ми, а сега това! Уволнен си!

— Не можете да ме уолните, господин Кларънс. Последната седмица работих безплатно и извънредно, забравихте чека ми...

— Въпреки това си уволнен, *наистина* уволнен! Влизаш в черния списък в Холивуд. Господин Глас! — Той се извъртя към стареца. — Съдете го!

— Няма за какво да ме съдите — каза Теруилиджър, без да вдига очи от масата, продължаваше да събира нещата си. — За пари? Не ми плащахте достатъчно, за да спестявам. Къща? Никога не бих могъл да си позволя. Жена? Цял живот работя за такива като вас. Така че съпругите се изключват. Нямам нищо за губене. Нищо не можете да ми направите. Ако ми вземете динозаврите, просто ще се забия в някое затънто градче, ще взема кутия латекс, гума, глина от реката, малко стари метални тръбички — и ще си направя нови чудовища. Ще си купя евтин филм. Имам една стара очукана стопкамера. А и нея да ми вземете, ще си направя нова със собствените си ръце. Мога да правя всичко. Ето защо не можете да ми направите нищо.

— Уволнен си! — извика Кларънс. — Погледни ме. Не се извръщай. Уволнен си! Уволнен!

— Господин Кларънс — тихо рече господин Глас и се наведе към него. — Оставете ме да поговоря с него.

— Говори си! Какъв е смисълът? Стои си там с чудовището под мишница, проклетото нещо прилича на мен... махнете се от пътя ми!

Кларънс се завлече към вратата. Останалите го последваха.

Господин Глас затвори вратата, отиде до прозореца и погледна към абсолютно чистото притъмняващо небе.

— Иска ми се да завали — рече той. — Ето с това в Калифорния не мога да свикна. Не пуска нито капчица, нито сълзица. Какво ли не бих дал за нещо от това небе, пък било и съвсем малко. Дори за една мълния.

Замълча, а Теруилиджър продължи по-бавно със събирането на нещата си. Господин Глас се отпусна в един стол и започна да драска в бележника си с молив. Говореше тъжно, тихо, сякаш на себе си.

— Шест ролки са заснети, при това доста добри ролки. Половината филм е готов, триста хиляди долара са похарчени до последния цент. Целият екип отива на улицата. Кой ще на храни

гладните гърла на момчетата и момичетата? Кой ще се изправи пред акционерите? Кой ще се умилква на банката? Някой желаещ за руска рулетка?

Обърна се и загледа как Теруилиджър затваря закопчалките на куфарчето си.

— Какво е сторил Бог?

Теруилиджър погледна ръцете си и ги завъртя, сякаш за да разгледа от какво са направени.

— Не знаех какво правя, кълна се. Само е излязло от пръстите ми. Абсолютно подсъзнателно. Пръстите ми работят сами. Те са го направили.

— Тогава по-добре да дойдат в кабинета ми и да ме сграбчат за гърлото — рече Глас. — Никога не съм си падал по забавени кадри. Идеята ми за живот и смърт е като „Ченгетата от Кийстоун“, пуснат на тройна скорост. И само като си представя — някакво гумено чудовище настъпи всички ни. Направи ни на доматено пюре, готово за буркан!

— Не ме карайте да се чувствам още по-виновен — рече Теруилиджър.

— А какво искате, да ви поканя на танц ли?

— Така му се пада — извика Теруилиджър. — Все ми досаждаше. Направи това. Направи онова. Не така, иначе. Обърни го наопаки, нагоре с краката. Едва се сдържах. През цялото време се ядосвах. Явно съм сменил физиономията, без да се усетя. И не подозирах за това, докато господин Кларънс не се развика преди пет минути. Аз ще поема вината.

— Не — въздъхна господин Глас. — *Всички* трябваше да го видим. А може да сме видели и да не сме си признали. Може да сме го видели и да сме се смели на сън, когато сами не сме се чували. И какво стана? Господин Кларънс е направил инвестиции, с които не може да се раздели просто така. Вие имате кариера оттук нататък, добра или лоша, и също не можете да я загърбите. В момента господин Кларънс желае едно-единствено нещо — да бъде убеден, че всичко това е просто някакъв кошмар. Деветдесет и девет процента от болката му идва от портфейла. Ако в следващия час успеете да отделите един процент от времето си и да го убедите в това, за което ви кажа, утре сутринта от страниците на холивудските вестници няма да ви гледат сирачета. Ако му кажете...

— Какво да ми каже?

Джо Кларънс се бе върнал и стоеше на прага с все още пламнали бузи.

— Онова, което ми разказа току-що — спокойно се обърна към него господин Глас. — Много трогателна история.

— Слушам!

— Господин Кларънс. — Възрастният адвокат внимателно подбираще думите си. — Филмът, който току-що гледахме, е израз на уважение и възхищение към вас от страна на господин Теруилиджър.

— *Какво?!* — викна Кларънс.

И той, и Теруилиджър зяпнаха като ударени с мокър парцал. Възрастният юрист не откъсваше поглед от стената. После попита неуверено:

— Мога ли да продължа?

Аниматорът затвори уста.

— Ако искате.

— Този филм — адвокатът стана и посочи към кинозалата — бе създаден от уважение и най-приятелски чувства към вас, Джо Кларънс. Вие седите зад бюрото си, навъзпят герой на филмовата индустрия, напълно неизвестен, невидим, трепете се от работа, водите незабележим самотен живот, а кой обира славата? Звездите. Колко често някой провинциалист от Айдахо примерно ще каже на жена си — „Знаеш ли, снощи си мислих за Джо Кларънс, какъв страхотен продуцент само“? Колко често? Да ви кажа ли? Нито веднъж! И затова Теруилиджър се замислил. Как да представи на света истинския Кларънс? Динозавърт е пред него. И — бум! Хрумва му идея! Точно това е! Нещото, което хвърля в ужас целия свят! Самотният, горд, прекрасен, ужасен символ на независимостта, мощта, силата, животинското коварство, истинският демократ, индивидът, доведен до крайност, гръм и мълния. Динозавър — Джо Кларънс. Джо Кларънс — динозавър. Човек, въплътен в Гущера-Тиран!

Господин Глас седна, леко задъхан.

Теруилиджър не каза нищо.

Накрая Кларънс се раздвижи, пресече помещението, бавно обиколи Глас, после застана пред Теруилиджър, съвсем пребледнял. Неспокойният му поглед се плъзна по високия клоощав аниматор.

— *Това ли си казал?* — тихо попита той.

Теруилиджър преглътна.

— На мен ми го каза. Много е стеснителен — обади се господин Глас. — Да сте го чували някога да приказва много? Да ругае? Или нещо друго? Харесва някого, но не може да му го каже. Но да го обезсмърти? Няма проблем!

— Да го обезсмърти ли? — повтори Кларънс.

— Че какво друго? — каза старецът. — Също като статуя, само че подвижна. Ще минат години и хората ще казват — „Помните ли онзи филм, «Чудовището от плейстоцена»?“ „Ама разбира се! Защо?“ „Защото — ще кажат хората — само онова чудовище в цялата история на Холивуд е имало истинска самоличност. Защо ли? Защото един гений имал достатъчно въображение да използва като прототип на създанието си съвсем истински, преуспяващ, бързо мислещ първокласен бизнесмен“. Ще влезете в историята, господин Кларънс. Филмотеките ще ви пазят. Киноклубове ще искат да ви представят. Нима можете да мечтаете за по-голям късмет? На нищо подобно не би могъл да се надява някой си Иманюил Глас, адвокат. Всеки ден през следващите двеста, петстотин години, ще гастролирате някъде по света!

— Всеки ден? — тихо повтори Кларънс. — През следващите...

— Може и да са осемстотин, защо не?

— Никога не съм си помислял за това.

— Ами помислете тогава!

Кларънс отиде до прозореца, погледна към Холивуд Хилс и най-сетне кимна и каза:

— Господи, Теруилиджър. Наистина ли ме харесваш *толкова* много?

— Трудно е да го изразя с думи — насили се да отвърне Теруилиджър.

— Значи ще довършим страхотното зрелище, така ли? — попита Глас. — В главната роля на тирана, крачещ по земята и всяващ ужас във всички пред себе си, е не друг, а самият господин Джоузеф Дж. Кларънс?

— Да. Разбира се. — Кларънс тръгна като пиян към вратата. Поспря на прага. — Знаете ли какво? *Винаги* съм искал да бъда актьор!

После тихо излезе и затвори вратата.

Теруилиджър и Глас се сблъскаха при бюрото, мъчеха се да отворят чекмеджето едновременно.

— Възрастта е с предимство — каза адвокатът и бързо измъкна бутилката уиски.

В полунощ след първата предпремиера на „Чудовището от каменната ера“ господин Глас се върна в студиото, където се събираха всички, за да празнуват. Намери Теруилиджър да седи сам в ателието си, с динозавър в ската.

— Защо не дойде? — попита господин Глас.

— Не ми стиска. Голяма дандания ли стана?

— Дандания? Всички оценки са повече от възторжени! Най-прекрасното чудовище, виждано някога! Вече се говори за продължения! Джо Кларънс като Гущера-Тиран в „Завръщането на чудовището от каменната ера“, Джо Кларънс и/или Тиранозавър Рекс в, да речем, „Звяр от отминалата епоха“...

Телефонът иззвъня. Теруилиджър вдигна.

— Теруилиджър, Кларънс е! Чакам те след пет минути! Успяхме! Твоето чудовище! Страхотно! Сега мое ли е? Имам предвид, майната му на договора, просто като подарък? Мога ли да го сложа над камината си?

— Господин Кларънс, чудовището е ваше.

— По-хубаво е от „Оскар“! Чакам те!

Теруилиджър зяпна замълкналия телефон.

— Боже Господи! Ама той е доволен! Даже се смее!

— Мисля, че знам защо. — Господин Глас му намигна. — След прожекцията едно момиченце го помоли за автограф.

— Автограф?!

— Направо на улицата. Накара го да се подпише. Първият автограф в живота му. Смееше се, докато пишеше името си. Че някой го е познал. Ето го, пред киносалона, голям като живота, самия Рекс, така че дай автограф. И той даде.

— Чакайте малко —бавно рече Теруилиджър, докато наливаше уиски. — Това момиченце...

— Е най-малката ми дъщеря — рече Глас. — Кой знае? И кой ще разкаже?

Пиха.

— Не и аз — рече Териуилиджър.

После взеха гумения динозавър между двамата и заедно с бутилката уиски застанаха на входа на студиото да чакат лимузините — целите в светлини, надули клаксони, с радостни вести.

КРЕЩЯЩАТА ЖЕНА

Казвам се Маргарет Лиъри, десетгодишна, петокласничка в Централното училище. Нямам братя и сестри, но пък си имам чудесни мама и татко, само дето не ми обръщат много внимание. Както и да е, никой от нас не си е и помислял, че ще имаме нещо общо с убитата жена. Или почти никой.

Когато живееш на улица като нашата, не си мислиш, че могат да се случат ужасни неща като застрелване, наръгване или заравяне на хора едва ли не в задния ти двор. И ако подобно нещо се случи, не можеш да повярваш. Просто продължаваш да си мажеш филийката с масло или да печеш кейка.

Ще ви разкажа как стана всичко. Беше по обед в средата на юли. Беше много горещо.

— Маргарет, иди до магазина и купи сладолед — рече мама. — Събота е, татко ти ще се прибере за обяд, трябва да го нагости.

Прекосих тичешком празното място зад къщата ни. То е голяма гола поляна, на която децата играят бейзбол, има счупени стъклена и такива работи. На връщане от магазина си вървях през нея и мислех нещо, когато внезапно се случи всичко това.

Чух Крещящата жена.

Спрях и се заслушах.

Идваше изпод земята.

Жената бе заровена под камъните, пръстта и стъклото. Крещеше ужасно, искаше някой да я извади.

Замръзнах, много се уплаших. А тя продължаваше да креши приглушено.

Побягнах. Паднах, станах и отново се затичах. Стигнах до вратата на къщата. Мама си стоеше преспокойно, без да подозира, че зад дома ни, само на стотина метра, има заровена жива жена, съвсем истинска, и креши с все сили.

— Мамо — казах аз.

— Не стой там със сладоледа — каза тя.

— Но, мамо...

— Сложи го в хладилника.

— Мамо, отзад на празното място има една Крещяща жена.

— И си измий ръцете — рече мама.

— Крещи и крещи...

— Да видим сега, сол и пипер — продължаваше мама.

— Чуй ме — казах високо. — Трябва да я изкопаем. Погребана е под тонове пръст и ако не я извадим, ще се задуши и ще умре.

— Сигурна съм, че може да изчака до следобеда — отвърна мама.

— Мамо, не ми ли вярваш?

— Разбира се, че ти вярвам, скъпа. А сега си измий ръцете и занеси този поднос месо на татко ти.

— Дори не знам коя е и как се е озовала там — казах аз. — Но трябва да й помогнем, преди да е станало късно.

— Мили Боже — въздъхна мама. — Виж сладоледа. Какво направи, стоеше на слънцето и чакаше да се разтопи ли?

— Ама зад къщата...

— Хайде, бягай.

Отидох в трапезарията.

— Здрави, тате, зад къщата има една Крещяща жена.

— Никога не съм срещал жени, които да не го правят — отвърна татко.

— Сериозно говоря.

— Изглеждаш наистина много сериозна — отбеляза татко.

— Трябва да вземем кирки и лопати и да я изкопаем, също като египетска мумия.

— Не съм археолог, Маргарет — каза татко. — Виж, някой прохладен октомврийски ден може и да се заемем.

— Но не можем да чакаме толкова дълго — почти изкрещях аз.

Сърцето ми сякаш щеше да се пръсне всеки момент. Бях развълнувана и уплашена, а татко седеше и си слагаше месо в чинията, режеше и дъвчеше, без да ми обръща внимание.

— Татко?

— Ммм? — отвърна той, без да спира да дъвче.

— Татко, трябва след обяд да дойдеш и да ми помогнеш! — замолих го аз. — Татко, тате, ще ти дам парите от касичката си!

— Е, това вече е делово предложение — отбеляза той. — Явно е много важно за теб, щом предлагаш парите си. Колко ще ми плащаш на час?

— Имам пет долара, спестявала съм ги цяла година. Твои са.

Татко докосна ръката ми.

— Трогнат съм. Наистина съм трогнат. Искаш да си играеш с мен и си готова да платиш за отделеното време. Честно казано, Маргарет, успя да накараш татко си да се почувства като истинско говедо. Не ти отделям достатъчно време. Виж сега какво. След като се наобядваме, ще дойда с теб и ще послушам Крещящата жена. Напълно бесплатно.

— Ще го направиш ли? Наистина ли ще го направиш?

— Да, госпожице, ще го направя — рече той. — Но трябва да ми обещаеш нещо.

— Какво?

— Че първо ще си изядеш целия обяд.

— Обещавам.

— Добре.

Мама се присъедини към нас и започнахме да обядваме.

— Не яж толкова бързо — сълча ме мама.

Намалих темпото. После отново се разбързах.

— Чу майка си — каза татко.

— Крещящата жена — казах аз. — Трябва да побързаме.

— Аз пък — рече татко — смятам да не бързам за никъде, да отдам дължимото първо на пържолата си, после на картофите и на салатата, разбира се, след което на сладоледа, а накрая и на едно голямо айскафе, ако нямаш нищо против. Може да ми отнеме поне около час. И още нещо, млада госпожице. Споменеш ли отново на масата Крещящата и така нататък, няма да дойда да слушам рецитала й.

— Да, сър.

— Ясен ли съм.

— Да, сър.

Обядът продължи милион години. Всички се движеха като на забавен кадър, също като на филмите в киното. Мама ставаше бавно и сядаше бавно, вилиците, ножовете и лъжиците едва се влачеха. Дори мухите в стаята бяха бавни. Челюстите на татко се движеха бавно.

Беше непоносимо. Искаше ми се да изкрешя: „По-бързо! Моля ви, по-бързо, да тичаме!“

Но не, трябваше да седя, а докато седяхме и бавно-бавно обядвахме, зад къщата (чувах я как крещи в главата ми) беше Крещящата жена. Съвсем сама, докато светът обядваше, докато слънцето печеше в небето и поляната бе пуста като небето.

— Готово — най-сетне каза татко.

— Сега ще дойдеш ли да видиш Крещящата жена? — попитах го.

— Първо още малко айскафе — отвърна татко.

— Като стана въпрос за Крещящи жени — обади се мама, — Чарли Несбит и жена му Хельн снощи пак се караха.

— Нищо ново — рече татко. — Непрекъснато се карат.

— Мен ако питаш, Чарли не е свестен — каза мама. — Ама и тя не е стока.

— Нямам представа. Струва ми се, че си я бива.

— Ти си пристрастен. В края на краищата едва не се ожени за нея.

— Да не смяташ да ни събиращ? В края на краищата бях сгоден за нея само месец и половина.

— И показва малко здрав разум, когато развали годежа.

— Знаеш я каква е Хельн. Луда на тема театър. Искаше да живее в каравана. А аз просто не можех да си представя подобно нещо. Затова скъсахме. Въпреки че беше много сладка. Сладка и мила.

— И какво ѝ донесе това? Онова противно животно в лицето на съпруга ѝ.

— Татко — обадих се аз.

— Тук си права. Чарли има ужасен характер. Помниш ли когато Хельн играеше главната роля в гимназиалната постановка? Беше хубава като картилка. Сама беше написала няколко песни. Онова лято написа песен и за мен.

— Ха — рече мама.

— Не се смей. Хубава песен беше.

— Не си ми споменавал.

— Беше между нея и мен. Чакай да видя, как започваше...?

— Татко — обадих се аз.

— По-добре иди с дъщеря си зад къщата, преди да е припаднала — каза мама. — По-късно ще изявиш певческия си талант.

— Добре, хайде да вървим — рече татко и аз го помъкнах навън.

Голата поляна си беше все така пуста и гореща, стъклото от счупените бутилки проблясваше в зелено, бяло и кафяво.

— Е, къде е Крещящата жена? — засмя се татко.

— Забравихме лопатите! — възкликах аз.

— Ще ги вземем после, след като чуем солистката.

Заведох го на мястото.

— Слушай.

Заслушахме се.

— Нищо не чувам — рече накрая татко.

— Ш-ш-ш — казах аз. — Чакай малко.

Отново се заслушахме.

— Хей, Крещяща жено! — викнах аз.

Чухме слънцето в небето. Чухме вятъра в дърветата, наистина съвсем тихо. Чухме някъде много далеч да минава автобус. Чухме никаква кола.

Това бе всичко.

— Маргарет — рече татко. — Мисля, че няма да е зле да полегнеш и да си сложиш мокра кърпа на челото.

— Но тя беше тук! — викнах аз. — Чух я, крещеше с пълна сила.

Виж, ето къде е копано. — Закрещях към земята. — Хей, чуваш ли?

— Маргарет, точно тук копа господин Кели вчера. Голяма яма, та да изхвърли разни боклуци.

— А през нощта някой е използвал ямата на господин Кели, за да зарови жената.

— Е, аз отивам да си взема един хладен душ — рече татко.

— Няма ли да ми помогнеш да я изровим?

— По-добре не стой много навън. Горещо е.

Татко си тръгна. Чух как задната врата се затваря.

Заудрях с крак.

— По дяволите.

Писъците започнаха отново.

Крещеше и крещеше. Сигурно се бе уморила и си бе почивала, а сега започваше отново, само за мен.

Стоях на голото място под горещото слънце и едва не се разревах. Изтичах до къщата и треснах вратата.

— Татко, тя пак крещи!

— Да, да, разбира се. Ела. — Татко ме заведе горе в стаята ми. — Ето така — каза той, накара ме да легна и сложи на челото ми мокра кърпа. — Спокойно.

Започнах да плача.

— Татко, не можем да я оставим да умре. Заровена е като онзи герой на Едгар Альн По. Помисли си само колко ужасно е да крещиш и никой да не ти обръща внимание.

— Забранявам ти да излизаш от къщата — разтревожено рече татко. — Оставаш в леглото до довечера.

Излезе и заключи. Чух как двамата с мама разговарят в предната стая. Скоро спрях да плача. Станах и отидох на пръсти до прозореца. Измъкнах се и се спуснах долу. Прокраднах се тихичко до гаража, грабнах две лопати и изтичах на голата поляна. Жегата беше ужасна. Започнах да копая, а Крещящата жена все крещеше и крещеше...

Работата бе тежка. Да забиваш лопатата, да махаш камъни и стъклa. Знаех, че ще го правя цял следобед и че може и да не успея да свърша. Но какво можех да направя? Да кажа на други хора? Но и те нямаше да ми обърнат внимание, също като мама и татко. Така че продължих да копая сама.

След десетина минути се появи Дипи Смит. Той е колкото мен и учи в моето училище.

— Здрави, Маргарет.

— Здрави, Дипи — изпъшках аз.

— Какво правиш?

— Копая.

— Какво търсиш?

— Има заровена една Крещяща жена, опитвам се да я изровя.

— Не чувам никакви писъци — каза Дипи.

— Почакай малко и ще чуеш. А още по-добре ще е, ако ми помогнеш в копаенето.

— Няма да копая, докато не чуя — заяви той.

Зачакахме.

— Слушай! — викнах аз. — Чу ли го?

— Хей! — възторжено възкликна Дипи и очите му блеснаха. — Браво. Направи го пак.

— Какво да направя?

— Вика.

— Ще трябва да почакаме — казах объркано.

— Направи го пак — настоя той и ме задърпа за ръката. — Хайде. — Бръкна в джоба си и извади едно кафяво топче. — Вземи. — Подаде ми го. — Твое е, ако го направиш пак.

От земята се разнесе писък.

— Стига бе! — възкликна Дипи. — Научи ме и аз да го правя! — И заподскача около мен, сякаш бях някакво чудо.

— Ама аз не... — започнах.

— Да нямаш книгата „Хвърли гласа си“, дето я продават за десет цента от онази магьосническа фирма от Далас? — възкликна Дипи. — Да нямаш някоя от измишлотините на вентрилоквистите в устата?

— Ъъъ, да — изльгах аз. — Ако ми помогнеш с копаенето, ще ти покажа.

— Супер. Дай лопатата.

Започнахме да копаем заедно. От време на време жената изкрештяваше.

— Еха, сякаш е направо под краката ни — каза Дипи. — Страхотна си, Маргарет. — След кратка пауза попита: — А как се казва?

— Кой?

— Крещящата жена. Трябва да я кръстиш някак.

— О, да бе. — Замислих се. — Казва се Уилма Швайгер и е богата старица на деветдесет и шест години. Заровена е от мъж на име Спайк, който фалшифицира десетдоларови банкноти.

— Еха! — възкликна Дипи.

— А заедно с нея е заровено съкровище, а аз... аз съм грабител на гробове и искам да я изкопая и да взема всичко — продължих задъхано, като продължавах да копая с все сили.

Дипи се ококри.

— Мога ли и аз да съм грабител на гробове? — После му дойде друга идея. — Хайде да предположим, че е принцеса Оманатра, египетска царица, цялата покрита с диаманти!

Продължихме да копаем. Ще я спасим, помислих си. Разбира се. Само да продължаваме да копаем!

— Хей, хрумна ми нещо — рече Дипи. Изтича нанякъде и се върна с парче картон. Започна да пише върху него с пастел.

— Продължавай да копаеш! Не можем да спрем!

— Правя знак — обясни той. — Виждаш ли? ЗАСПАЛОТО ГРОБИЩЕ! Можем да погребваме тук птички и бръмбари в кибритени кутийки. Ще ида да уловя малко пеперуди.

— Недей, Дипи!

— Така ще е по-весело. А може да намеря и някоя умряла котка...

— Дипи, взимай лопатата! Моля те!

— Ох, уморих се — рече Дипи. — Мисля да се прибера и да подремна.

— Не можеш.

— Ти ли ще ми кажеш?

— Дипи, трябва да ти кажа нещо.

— Какво?

Той ритна лопатата.

— Там долу наистина има заровена жена — прошепнах в ухото му.

— Разбира се, че има. Това вече го каза, Маги.

— Значи не ми вярваш.

— Покажи ми как да си хвърля гласа и ще продължа да копая.

— Не мога да ти покажа, защото не го правя — казах. — Виж какво, Дипи. Ще се дръпна настрани, а ти стой и слушай.

Крещящата жена отново изкрещя.

— Хей! — възклика Дипи. — Там наистина има жена!

— Точно това се опитвам да ти кажа.

— Давай да копаем!

Копахме още двайсетина минути.

— Коя ли е тя?

— Не знам.

— Чудя се дали не е госпожа Нелсън, госпожа Търнър или госпожа Брадли. Дали е красива? Какъв ли цвят е косата ѝ? Дали е на трийсет, или пък на деветдесет или шейсет?

— Копай! — прекъснах го аз.

Купчината пръст растеше.

— Чудя се дали няма да ни награди, задето сме я спасили.

— Разбира се.

— Четвърт долар, мислиш ли?

— Повече. Най-малко един долар.

— Веднъж четох една книга за магия — рече Дипи, като продължаваше да копае. — Вътре имаше индиец без дрехи, който проспал в един гроб шейсет дни, без никаква храна, без пиеене, без дъвки и сладкиши, без въздух. — Дипи посърна. — Представяш ли си колко гадно ще е, ако долу е заровено някакво радио, а ние с теб се трепем като луди?

— Ако е радио — нищо против, ще си бъде за нас.

В този момент отгоре ни падна нечия сянка.

— Хей, деца, какво правите?

Обърнахме се. Беше господин Кели — собственикът на поляната.

— О, здравейте, господин Кели — казахме ние.

— Значи така — каза господин Кели. — Заравяте ямата. Веднага.

Сърцето ми отново се разтуптя. Прииска ми се аз да закрещя.

— Но, господин Кели, тук има една Крещяща жена и...

— Не ме интересува. Нищо не чувам.

— Слушайте! — извиках аз.

Писък.

Господин Кели се заслуша и поклати глава.

— Не чувам нищо. Хайде, започвайте да заравяте и се омитайте, преди да съм ви наритал!

Заровихме дупката. И през цялото време господин Кели стоеше до нас със скръстени ръце, жената крещеше, а той се правеше, че не я чува.

Когато приключихме, господин Кели си тръгна и подхвърли през рамо:

— А сега се прибирайте. Видя ли ви пак тук...

Обърнах се към Дипи.

— Той е — прошепнах.

— Ъ? — не разбра Дипи.

— Той е убил госпожа Кели. Удушил я е и я е погребал тук, но тя е дошла на себе си в сандъка. Не го ли видя, стоеше си тук, тя крещеше, а той не ѝ обръщаше внимание.

— Да бе, вярно — съгласи се Дипи. — Наистина стоеше тук и ни лъжеше.

— Остава ни само едно — казах аз. — Да се обадим в полицията и да поискаме да арестуват господин Кели.

Затичахме се към телефона на ъгъла.

След пет минути полицаят почука на вратата на господин Кели. Двамата с Дипи се бяхме скрили в храстите и слушахме.

— Господин Кели? — каза полицаят.

— Да. Какво обичате?

— Госпожа Кели вкъщи ли е?

— Да, сър.

— Мога ли да я видя, сър?

— Разбира се. Хей, Ана!

Госпожа Кели се появи на вратата.

— Да, сър?

— Моля за извинение — каза полицаят. — Получихме съобщение, че са ви погребали на голата поляна, госпожо Кели. Гласът приличаше на детски, но трябваше да проверим. Извинете за беспокойството.

— Това са онези проклети хлапета! — ядосано викна господин Кели. — Пипна ли ги, ще им скъсам задниците от бой!

— Чупката! — прошепна Дипи и двамата си плюхме на петите.

— А сега какво ще правим? — попитах аз.

— Трябва да се прибирам — отвърна Дипи. — Леле, здравата загазихме. Няма да ни се размине.

— Ами Крещящата жена.

— Не ми пука — рече Дипи. — Не бива да стъпваме повече там. Старият Кели сигурно ни чака с кайша и ще ни съдере кожите. Ей, сетих се нещо. Маги, Кели не беше ли нещо глуховат? Май недочува.

— Ох, дявол да го вземе! — възкликах. — Нищо чудно, че не чу писъците.

— Е, чао — каза Дипи. — Определено загазихме с този твой вентрилоквистки глас. До скоро.

Останах съвсем сама на света, никой не искаше да ми помогне, никой не ми вярваше. Искаше ми се да изпълзя в онзи сандък при Крещящата жена и да умра. Полицията бе по петите ми за измама,

татко сигурно също ме търсеше или щеше да започне да ме търси, след като види празното легло. Оставаше ми само едно.

Започнах да обикалям улицата къща по къща. Звънях на всяка врата. Извинете, госпожо Грисуолд, но някой от дома ви да липсва? Здравейте, госпожо Пайкс, много добре изглеждате. Радвам се да ви видя *у дома*. И след като се уверях, че стопанката на дома си е вкъщи, си бъбрех с нея минута-две и продължавах нататък.

Часовете се низеха един след друг. Ставаше късно. Чудех се дали е останал въздух в сандъка с погребаната жена, дали няма да се задуши, ако не побързам. Звънях и чуках по врати и вече започна да става наистина късно, когато почуках на *последната* врата — тази на господин Чарли Несбит, който живееше до нас. Чуках дълго.

Вместо госпожа Несбит, или Хельн, както я нарича татко, вратата отвори не друг, а *самият* господин Несбит, или Чарли.

— О — рече той. — Ти ли си, Маргарет?

— Да — отвърнах аз. — Добър ден.

— Какво има, дете?

— Бих искала да поговоря с госпожа Несбит.

— О.

— Може ли?

— Ами, тя отиде до магазина — рече той.

— Ще я изчакам — казах аз и се шмугнах покрай него.

— Хей! — рече той.

Настаних се на един стол.

— Ох, ама че жега — казах; мъчех се да запазя спокойствие и непрекъснато си мислех за въздуха в сандъка и как писъците стават все по-слаби и по-слаби.

— Виж какво, дете. — Чарли се приближи към мен. — По-добре да не чакаш.

— О, но защо?

— Ами... защото жена ми няма да се приbere.

— Нима?

— Искам да кажа, че няма да се върне днес. Наистина отиде до магазина, но след това ще иде на гости на майка си. Да. При майка си в Шенектъди. Ще се върне след два-три дни, а може и след седмица.

— Жалко — казах аз.

— Защо?

— Исках да ѝ кажа нещо.

— Какво?

— Че на голата поляна зад нас е заровена една жена и крещи под тонове пръст.

Господин Несбит си изпусна цигарата.

— Изпуснахте си цигарата, господин Несбит — казах и посочих с обувка.

— О, така ли? Да бе. Вярно — измънка той. — Е, ще кажа историята ти на Хельн, когато се върне. Ще ѝ хареса.

— Благодаря. Става въпрос за истинска жена.

— Откъде знаеш?

— Чух я.

— А откъде знаеш, че не е... ами... корен на *мандрографа*?

— Това пък какво е?

— Знаеш какво е. Мандрагора. Вид растение, дете. Те крещят. Знам, чetoх го някъде. Откъде си сигурна, че не е мандрагора?

— И през ум не ми е минавало.

— По-добре да ти мине — каза той и запали нова цигара. Опита се да се държи непринудено. — Кажи, хлапе, *разказвала* ли си на някого за това?

— Разбира се, на много хора.

Господин Несбит се опари с кибритената клечка.

— Прави ли се нещо по въпроса?

— Не — отвърнах аз. — Не ми вярват.

Той се усмихна.

— Разбира се. Напълно естествено е. Ти си само дете. Кой ли ще те чуе?

— Смятам да се върна и да я изровя с правата лопата.

— Чакай.

— Трябва да тръгвам.

— Остани още малко — настоя той.

— Благодаря, но не мога — трескаво отвърнах аз.

Той ме хвана за ръката.

— Знаеш ли да играеш на карти, дете. На блекджек?

— Да, сър.

Господин Несбит извади тесте карти.

— Хайде да поиграем.

— Трябва да ида да копая.

— Имаш много време за това — тихо каза той. — Пък и жена ми току-виж се върнала. Ами да. Точно. Изчакай я. Изчакай още малко.

— Мислите ли, че ще се върне?

— Разбира се, дете. Я кажи за гласа. Много ли е силен?

— Става все по-слаб.

Господин Несбит въздъхна и се усмихна.

— Ама и вие с детските ви игри. Хайде да изиграем един джек, по-забавно е от Крещящата жена.

— Трябва да тръгвам. Късно е.

— Остани още малко. И без това нямаш какво да правиш.

Разбирах какво целеше. Опитваше се да ме задържи, докато писъците не замълкнат съвсем. Опитваше се да ми попречи да й помогна.

— Жена ми ще се приbere след десет минути — каза той. — Да. След десет минути. Изчакай я. Стой тук.

Играхме карти. Часовникът тиктакаше. Слънцето се спусна над хоризонта. Ставаше късно. Писъците ставаха все по-слаби и по-слаби в ума ми.

— Трябва да тръгвам — рекох.

— Само още една игра — каза господин Несбит. — Изчакай още един час, дете. Жена ми ще се върне всеки момент. Изчакай.

След още един час си погледна часовника.

— Е, май е време да си вървиш.

Знаех какво е намислил. Щеше да се промъкне през нощта, да изрови жена си, да я отнесе някъде другаде и пак да я закопае.

— Довиждане, дете. Довиждане.

Пусна ме, защото мислеше, че въздухът в сандъка би трябало да е свършил.

Братата се затвори под носа ми.

Върнах се зад къщата и се скрих в едни храсти. Какво можех да направя? Да кажа на нашите? Нямаше да ми повярват. Да се обадя на полицията и за господин Чарли Несбит? Но той каза, че жена му е отишла на гости на майка си. Никой нямаше да ми повярва!

Наблюдавах къщата на господин Кели. Нямаше го никакъв. Изтичах към мястото, откъдето се чуха писъците.

Те бяха спрели. Беше толкова тихо, че си помислих, че никога повече няма да ги чуя. Всичко бе свършило. Реших, че съм закъсняла.

И тогава я чух — толкова далеч, тъй дълбоко, така тихо, че едва можеше да се различи.

Жената вече не крещеше. А пееше.

Нешо от рода на „Обичах те чисто, обичах те много“.

Бе доста тъжна песен. Много тиха. И никак пречупена. Всички тези часове в сандък под земята сигурно я бяха подлудили. Трябваше ѝ само малко въздух и храна — и щеше да се оправи. А тя просто си пееше, вече не искаше да крещи, не викаше за помощ. Просто пееше.

Заслушах се.

После се обърнах, пресякох поляната и се прибрах вкъщи.

— Татко — казах.

— Къде беше?! — извика той.

— Татко.

— Ще си изядеш пердаха.

— Тя вече не крещи.

— Стига си говорила за нея.

— Сега пее.

— Какви ги измисляш?

— Татко, тя е там и скоро ще умре, ако не ме чуеш. Там е, пее, ето така. Затананиках мелодията и изпях първите думи. „Обичах те чисто, обичах те много“.

Татко пребледня. Приближи ме и ме хвана за ръката.

— Какво каза?

— Обичах те чисто, обичах те много — отново изпях аз.

— Къде чу тази песен? — викна той.

— На поляната, преди малко.

— Но това е песента на *Хелън!* Онази, която написа преди години. *За мен!* — извика татко. — Не може да я знаеш. *Никой* не я знае освен Хелън и мен. Никога не съм я пял, нито на теб, нито на никого!

— Така е — казах.

— Боже Господи! — извика татко и се втурна да вземе лопата.

Миг по-късно беше на поляната и копаеше с все сила. Към него бързо се присъединяваха много други.

Толкова бях щастлива, че ми се дорева.

Набрах номера на Дипи.

— Здрасти, Дипи. Всичко е наред. Нещата се уредиха.

Крещящата жена вече не креши.

— Супер — каза Дипи.

— Чакам те след две минути на поляната с лопата — казах.

— Който стигне втори, е маймуна! ЧАО! — викна Дипи.

— ЧАО, Дипи! — отвърнах и хукнах.

УЖАСНИЯТ ПАЛЕЖ В ИМЕНИЕТО

Вече близо половин час се криеха при къщичката на вратаря. Бутилка от най-доброто обикаляше от ръка на ръка. След като към шест вечерта вратарят най-сетне бе отнесен в леглото, мъжете се промъкнаха по пътеката към огромната къща, във всеки прозорец на която имаше светлина.

— Това е мястото — рече Риърдън.
— По дяволите, какво искаш да кажеш с това? — викна Кейси.
— Цял живот го гледаме — добави по-тихо.
— Вярно е, но откакто почнаха Бедите, започна да изглежда съвсем различно — каза Кели. — Като играчка в снега.

Точно такава я виждаха всичките четири наистина — огромна игрална площадка, разположена на полегатите склонове в пролетната вечер.

— Носиш ли кибрит? — попита Кели.
— Нося ли... а бе ти за какъв ме мислиш?!
— Просто питам дали *носии*, само това.
Кейси затършува из джобовете си. Накрая изруга.
— Не нося.
— Ох, голяма работа — обади се Нольн. — Ще намерим кибрит вътре. Ще им заемем няколко клечки. Хайде.

Тимълти се подхълзна и се просна насред пътя.
— Господи, Тимълти, къде ти е чувството за романтика? — възклика Нольн. — В разгара на голямото Великденско въстание всичко трябва да се прави, както си му е редът! Искаме след години в кръчмата да разказват за Ужасния пожар в Имението, нали тъй? Падане по гъз в снега не подхожда много на картина от едно Въстание, не мислиш ли?

Тимълти стана, представи си картината и кимна.
— Ще внимавам с маниерите си.
— Тихо! Стигнахме! — викна Риърдън.

— И съсеста си говорил неща като „Това е мястото“ и „Стигнахме“! — възкликна Кейси. — Всички я виждаме проклетата къща. И сега какво ще правим?

— Да я унищожим? — неуверено предложи Мърфи.

— Ох, толкова си тъп, че чак ужас — рече Кейси. — Разбира се, че ще я унищожим, но първо... чертежи и планове.

— В кръчмата на Хики изглеждаше съвсем просто — обади се Мърфи. — Просто щяхме да направим проклетото място на пух и прах. Като гледам как жена ми става по-дебела и от мен, и аз имам нужда да направя *нещо* на пух и прах.

— А според мен — каза Тимълти и отпи от бутилката, — трябва да почукаме на вратата и да поискаме разрешение.

— Разрешение! — възкликна Мърфи. — Няма да мога да понеса да те гледам как бягаш през глава. Ние...

Внезапно отворилата се врата го прекъсна.

Някакъв мъж погледна навън.

— Ще ви бъда благодарен, ако говорите малко по-тихо — рече учтиво той. — Стопанката спи, преди да тръгнем за Дъблин, и...

Уловени в плен на ярката светлина, мъжете примигнаха изненадано и отстъпиха, заповдигаха шапки.

— Вие ли сте, лорд Килготън?

— Аз съм — отвърна мъжът на прага.

— Ще говорим по-тихо — прелюбезно се усмихна Тимълти.

— Молим за извинение, ваша светлост.

— Много мило от ваша страна — отвърна Негова светлост. И вратата се затвори тихо.

Всички ахнаха.

— „Молим за извинение, ваша светлост“. „Ще говорим по-тихо, ваша светлост“! — Кейси се плесна по челото. — Какви ги дрънкаме? Защо някой не хвана вратата, докато беше отворена?

— Свариха ни неподгответни, затова. Изненада ни, точно както правят проклетите големци. Искам да кажа, не правим *нищо* нередно, нали?

— Е, *говорихме* на малко по-висок глас — призна Тимълти.

— На по-висок глас, по дяволите! — възкликна Кейси. —

Проклетият лорд се появи и се измъкна от лапите ни!

— *Ш-ш-ш*, по-тихо! — рече Тимълти.

Кейси сниши глас.

— И тъй, промъкваме се до вратата и...

— Вижда ми се безсмислено — каза Нольн. — Той вече знае, че сме тук.

— Промъкваме се до вратата — повтори през зъби Кейси — и я разбиваме...

Вратата се отвори отново.

Лордът, същинска сянка, погледна към тях.

— Всъщност какво правите тук? — попита той с тихия, търпелив, крехък глас на старец.

— Ами, ето как стоят нещата, ваша светлост... — започна Кейси, но мълкна и пребледня.

— Дойдохме — изтърси Мърфи, — дойдохме... да изгорим Имението!

Негова светлост се взира известно време в мъжете и в снега, ръката му продължаваше да държи дръжката на вратата. Затвори очи за момент, помисли, победи тихомълком трепването на двата си клепача, след което рече:

— Хмм. В такъв случай ще е най-добре да влезете.

Мъжете казаха, че би било чудесно, страхотно, много добре, и вече се канеха да влязат, когато Кейси закрещя:

— Чакайте! — Обърна се към стареца на прага. — Ще влезем, когато влезем във форма и сме готови.

— Много добре — отвърна старецът. — Ще оставя вратата притворена и когато решите, заповядайте. Ще бъда в библиотеката.

Остави вратата открехната половина пръст и се отдалечи.

— Когато сме *готови* ли? — възклика Тимълти. — Исусе, Господи, кога ще станем по-готови? Махни се от пътя ми, Кейси!

И всички изтичаха на верандата.

Негова светлост ги чу и обърна към тях приветливото си лице — меко, в никакъв случай недружелюбно, лице на стара хрътка, видяла много убити и не по-малко избягали лисици, тичала добре навремето и търеща се на стари години.

— Господа, моля да използвате изтривалката.

— Веднага. — И всички грижливо изчистиха снега и калта от обувките си.

— Оттук — каза Негова светлост и отстъпи настрани. Ясните му бледи очи тънха в бръчки и торбички от многото години бренди. Бузите му бяха червени като вишновка. — Ще ви донеса питие и ще видим какво можем да направим за... как го нарекохте... палежа на Имението ли?

— Вие сте самото Сладко благоразумие — призна Тимълти и последва лорд Килготън в библиотеката. Домакинът наля уиски на всички.

— Господа. — Той отпусна старите си кокали в голямото кресло.

— Наздраве.

— Отказваме — рече Кейси.

— Отказваме ли? — ахнаха всички. Чашите вече бяха в ръцете им.

— Това е трезво начинание и трябва да бъдем трезви, когато го вършим — каза Кейси и трепна от погледите им.

— Кого ще слушаме? — попита Риърдън. — Негова светлост или Кейси?

В отговор всички пресушиха чашите си и започнаха да кашлят и да се задъхват. Куражът незабавно се прояви в руменината на лицата им. Обърнаха се така, че Кейси да види разликата. Кейси побърза да ги настигне.

Междувременно старецът отпиваше от уискито си и нещо в спокойното му поведение сякаш ги изхвърли в Дъблинския залив и ги потопи във водата. Държа ги там, докато Кейси не си върна дар слово.

— Ваше благородие, нали сте чували за Бедите? Имам предвид не само Кайзеровата война в морето, а и нашите собствени Беди и Въстанието, което стигна чак до нашето градче, до кръчмата ни, а сега и до вашето Имение?

— Тревожно множество обстоятелства ме убеждават, че наистина живеем в злащастни времена — отвърна Негова светлост. — Да става каквото е писано. Познавам всички ви. Работили сте за мен. Мисля, че ви плащах доста добре.

— И дума да няма, ваша светлост. — Кейси пристъпи напред. — Просто „старите порядки се менят“ и чухме, че големите къщи край Тара и именията оттатък Килашандра са пламнали, за да означават свободата и...

— Чия свобода? — меко попита старецът. — Моята ли? От теглото да се грижа за тази къща, в която двамата с жена ми се носим с бързината на зарче в чаша, или... добре де, продължавайте. *Кога* бихте желали да подпалите Имението?

— Ако това няма да ви създаде неудобства, сър — рече Тимълти, — още сега.

Старецът сякаш потъна още по-дълбоко в креслото си. После промълви:

— О, Господи.

— Разбира се, ако ви е неудобно, можем да дойдем по-късно — бързо добави Нольн.

— По-късно. Що за приказки са *tova*? — възклика Кейси.

— Ужасно съжалявам — каза старецът. — Моля, позволете да обясня. Лейди Килготън в момента спи, а после ще ходим до Дъблин на премиерата на една пиеса на Синг...

— Адски добър автор — обади Риърдън.

— Гледах една негова пиеса миналата година — рече Нольн — и...

— Млъквайте! — заповяда Кейси.

Мъжете мълкнаха и отстъпиха назад. Негова светлост продължи с крехкий си като нощна пеперуда глас:

— После сме планирали вечеря за десет души. Надявам се... нали нямате нищо против да го отложите за утре вечер, за да се подгответим?

— Не — отсече Кейси.

— Чакай малко! — обадиха се всички останали.

— Палежът е едно, а билетите — съвсем друго — рече Тимълти.

— Искам да кажа, ще има *театър*, а да пропуснеш представление е направо ужас. Пък щом и храната е приготвена, трябва да се изяде. Че и гости ще има. Трудно ще е да ги предупредят предварително.

— Точно това имах предвид — обади се Негова светлост.

— Да, знам! — викна Кейси, затвори очи и плъзна ръце по бузите и устата си, стисна юмруци и се огледа отчаяно. — Но *не можем* да отлагаме палежи, сякаш са градински партита, дявол да го вземе! А просто ги *правим!*

— Правим ги, ако не забравяме кибрита — промърмори под нос Риърдън.

Кейси се извъртя и май щеше да му удари един, но истинността на казаното го накара да се сдържи.

— И освен това — обади се Нольн, — госпожата горе е много мила дама и се нуждае от една последна вечер забавления и почивка.

— Много мило от ваша страна. — Негова светлост напълни отново чашата му.

— Да гласуваме — предложи Нольн.

— По дяволите. — Кейси изгледа намръщено всички. — Вече виждам какъв ще е резултатът. Добре, утре вечер, мътните ви взели.

— Бог да ви благослови — рече старият лорд Килготън. — В кухнята ще има студена закуска, можете първо да се отбиете там. Сигурно ще сте гладни, тежка работа ви чака. Е, значи до утре вечер в осем? Дотогава ще заведа лейди Килготън на хотел в Дъблин. Не бих искал да разбере толкова рано, че домът й вече не съществува.

— Господи, вие сте истински християнин — промърмори Риърдън.

— Е, да не приказваме много-много за това — предложи старецът. — Аз вече го смяtam за свършено, а никога не мисля за миналото. Господа.

Той стана. И пое към коридора, подобно на някакъв стар пастир-светец, след когото се събра разпръсналото се стадо.

Почти бяха стигнали вратата, когато лорд Килготън видя нещо с крайчела на замъгленото си око и спря. Върна се и застана замислено пред един голям портрет на италиански благородник.

Колкото повече го гледаше, толкова повече очите му започнаха да потрепват. Устните му се размърдаха безмълвно.

Накрая Нольн не издържа.

— Какво има, ваша светлост?

— Просто си мислех — отвърна лордът. — Обичате Ирландия, нали?

— Господи, че разбира се! — отвърнаха всички. — Иска ли питане?

— И аз така — каза меко старецът. — А обичате ли всичко, което е в нея, на нейна земя, наследството й?

— Че то си е повече от ясно! — рекоха всички.

— Тогава се беспокоя ето за какви неща. Този портрет е от Ван Дайк. Той е много стар, много добър, много важен и много скъп. Той,

господа, е част от националната художествена съкровищница.

— Така ли! — И всички се скучиха пред портрета, за да го огледат по-добре.

— Ах, Боже мой, какъв шедьовър — въздъхна Тимълти.

— Съвсем като истински — каза Нольн.

— Забелязвате ли как малките му очи непрекъснато те следят? — попита Риърдън.

— Страхотно — казаха всички.

И понечиха да продължат, но Негова светлост отново се обади:

— Нали разбирате, че това съкровище всъщност не принадлежи нито на мен, нито на вас, а на целия народ? Давате ли си сметка, че ще бъде завинаги изгубено утре вечер?

Всички ахнаха. *Изобщо* не си бяха дали сметка.

— Господ да не дава — възклика Тимълти. — Не можем да допуснем това!

— Първо ще го изнесем — каза Риърдън.

— Чакайте малко! — викна Кейси.

— Благодаря, но къде ще го сложите? — попита Негова светлост.

— Оставите ли го навън, вятърът ще го разкъса на парчета, дъждът ще го измокри, градушката ще го надупчи. Не, може би е по-добре да изгори бързо...

— Нищо подобно! — отсече Тимълти. — Аз лично ще го приberа в дома си.

— А когато всичко това свърши, ще върнете ли този безценен дар на Изкуството и Красотата на новото правителство? — попита Негова светлост.

— Ъъ... да, точно така ще направя — рече Тимълти.

Кейси оглеждаше огромното платно.

— Колко тежи това чудовище?

— Предполагам, някъде между трийсет и четирийсет килограма — немощно отвърна старецът.

— Двамата с Бранахън ще го отнесем това проклето съкровище — каза Тимълти. — А ако се наложи, ще помагаш и *ти*, Нольн.

— Идните поколения ще са ви благодарни — отбеляза Негова светлост.

Продължиха по коридора и лордът спря пред две други картини.

— Това са две голи...

— Съвсем голи! — съгласиха се всички.

— От Реноар — завърши старецът.

— Французин ли ги е правил? — попита Руни. — Да ме прощавате за израза.

— Съвсем френски изглеждат — отбелязаха всички.

Последваха много ръчкания и настъпвания.

— Струват няколко хиляди фунта — каза старецът.

— Не се и съмнявам — рече Нольн и посочи. Кейси го плесна по пръста.

— Аз — обади се Блинки Уотс, рибешките му очи бяха насылезни зад дебелите му очила, — бих искал да приютя у дома двете френски дами. Ще взема по едно съкровище на изкуството под мишница и ще ги окача над леглото.

— Прието — с благодарност рече лордът.

Стигнаха до друга, още по-грамадна картина, на която всякаакви чудовищни хора-зверове машкаха плодове и пищни като любеници жени. Всички проточиха вратове, за да прочетат месинговата табелка отдолу — „Залезът на божовете“.

— Залез, как пък не — рече Руни. — Повече ми прилича на началото на страхотен следобед!

— Мисля, че в името и темата е заложена ирония — отбеляза старецът. — Обърнете внимание на смръщеното небе, ужасните фигури в облаците. Божовете не осъзнават, че в разгара на вакханалията Страшният съд ще се стовари отгоре им.

— Не виждам нито църква, нито момичешки свещеници в облаците — обади се Блинки Уотс.

— По онова време е имало друг вид Страшен съд — каза Нольн.

— Всеки го знае.

— Двамата с Туохи ще отнесем демоните у нас — предложи Фланъри. — Нали, Туохи?

— Дадено!

И продължиха нататък, спираха от време на време като на обиколка на музей, и всеки поред изрази желание да отнесе у дома през снеговалежа Дега, скица на Рембранд или маслена картина на някой от големите холандски майстори. Накрая стигнаха до един доста зловещ портрет на мъж, окачен в една тъмна ниша.

— Портрет на моя милост, дело на Нейна светлост — промърмори старецът. — Оставете го тук, ако обичате.

— Да не искате да кажете, че желаете да бъде унищожен при Палежа? — ахна Нольн.

— А сега следващата картина... — продължи нататък старецът. Накрая обиколката свърши.

— Разбира се, ако наистина смятате да спасявате неща, в къщата има десетина изключителни вази от династия Мин...

— Ще бъдат изнесени — каза Нольн.

— Персийски килим при стълбището...

— Ще го навием и ще го предадем на Дъблинския музей.

— И кристалният полилей в голямата трапезария.

— Ще бъде скрит, докато Бедите не отминат — въздъхна уморено Кейси.

— Е, добре тогава. — Старецът се ръкува с всеки поотделно. — Сигурно няма да е зле да започнете още сега, не мислите ли? Имам предвид, очаква ви наистина тежка работа по спасяването на националните богатства. Мисля, че ще подремна пет минути, преди да се преоблека.

И старецът се качи на втория етаж.

И остави бойците да мигат след него, зашеметени и самотни в залата долу.

— Кейси — каза Блинки Уотс, — да ти е минавало през пилешкия мозък, че ако не беше забравил кибрита, нямаше да ни чака цяла нощ здраво бачкане?

— Господи, къде е чувството ти за гъзтетика? — викна Риърдън.

— Мълкайте! — сряза ги Кейси. — Добре. Фланъри, хващай от единния край „Залеза на богочетврет“ Туохи, отиди от другата страна, където девицата получава каквото там от бога. Така! *Вдигайте!*

И богочетврет се вдигнаха във въздуха и се зареяха лудо.

Към седем вечерта повечето картини бяха изнесени и натрупани в снега в очакване да бъдат помъкнати в различни посоки, към различни къщета. В седем и петнайсет лорд и лейди Килготън излязоха и Кейси бързо събра тайфата пред купчината картини, та милата дама да не види с какво са се заели. Момчетата приветстваха

автомобила, докато минаваше покрай тях по алеята. Лейди Килготън им махна болnavо с ръка.

От седем и половина до десет по една и по две бяха изнесени останалите картини.

Когато всички платна с изключение на едно бяха изнесени, Кели застана пред полуутъмната ниша, разтревожен за неделния портрет на стария лорд, направен от лейди Килготън. Сви рамене, реши в полза на хуманизма и отнесе картината в нощта.

В полунощ лорд и лейди Килготън се върнаха с гостите и откриха единствено многобройни следи в снега на мястото, където Фланъри и Туохи бяха влачили скъпоценната си вакханалия, където Кейси с пъшкане бе оглавявал парада на Ван Дайк, Рембранд, Буш и Пиранези и където Блинки Уотс радостно бе помъкнал през гората двата голи портрета на Реноар.

Вечерята завърши към два часа. Лейди Килготън си легна, удовлетворена от обяснението, че картините са пратени накуп за реставрация.

В три сутринта лорд Килготън все още седеше буден в библиотеката, сам сред празни стени, пред студената камина, с увит около врата шал и чаша бренди в слабо треперещата ръка.

Към три и петнайсет паркетът тихо заскърца, раздвижиха се сенки и ето че на вратата на библиотеката се появи Кейси с шапка в ръка.

— Псст! — тихо повика той.

Задрямалият лорд примигна и промълви:

— О, Боже. Нима е време да тръгваме?

— Не, чак утре вечер — отвърна Кейси. — А и във всеки случай не вие заминавате, а те се връщат.

— Те? Вашите приятели ли?

— Не, *ваши*. — И Кейси му направи знак да го последва.

Старецът се оставил да бъде изведен през коридора и да погледне през предната врата към дълбокия кладенец на нощта.

Там, подобно на измръзнала Наполеонова армия от уморени, нерешителни и деморализирани мъже, стоеше смътно различна група познати лица, отрупани с картини — картини, подпрени на краката им, картини на гърбовете, картини, удържани в снега от треперещи, побелели от паника ръце. Ужасно мълчание цареше сред мъжете.

Изглеждаха безпомощни, сякаш са тръгнали на славна война, а някакъв друг, непознат дотогава враг ги е издебнал тихомълком в гърба. Непрекъснато се озвъртаяха назад към хълмовете и града, сякаш всеки момент самият Хаос щеше да пусне адските си псета срещу тях.

— Риърдън, *ти* ли си това? — нервно повика Кейси.

— Че *кой друг*, дявол да го вземе! — викна един глас.

— Какво *искат*? — попита старецът.

— Не става въпрос какво *ние* искахме, а какво *вие* бихте могли да поискате от *нас* — отвърна нечий глас.

— Ето какво — обади се друг глас, който се приближаваше, докато на светлото не излезе Ханахън. — Ваше благородие, след като преценихме всички аспекти, решихме, че вие сте такъв чудесен джентълмен, че...

— Че *няма* да подпалваме дома ви! — извика Блинки Уотс.

— Млъкни и остави човека да говори! — сгълчаха го неколцина. Ханахън кимна.

— Именно. Няма да подпалваме дома ви.

— Но вижте сега, аз съм напълно подгответен — рече лордът. — Всичко може съвсем лесно да се изнесе.

— Приемате нещата прекалено несериозно, да ме прощавате за израза, ваша светлост — каза Кели. — Лесно е за вас, но не и за нас.

— Разбирам — промълви старецът, макар нищичко да не разбираше.

— Излиза, че всички *ние* си докарахме проблеми през последните няколко часа — рече Туохи. — Някои с дома, други с транспорта и местенето, ако ме разбирате. Кой ще обясни пръв? Кели? Не? Кейси? Риърдън?

Никой не заговори.

Накрая Фланъри въздъхна и пристъпи напред.

— Значи стана така... — започна той.

— Да? — подканни го любезното старецище.

— Ами, двамата с Туохи като последните глупаци помъкнахме през гората голямата картина, „Залезът на боговете“. И бяхме минали две трети от мочурището, когато започнахме да затъваме.

— Без сили ли останахте? — поинтересува се лордът.

— Затъвахме, ваше благородие, просто затъвахме, *в земята* — обясни Туохи.

— Мили Боже! — възклика лордът.

— Можете да го кажете отново, ваша светлост — рече Туохи. — Заедно с Фланъри и онези богове-демони сигурно сме тежали поне двеста и петдесет кила, а тресавището е доста несигурно, ако изобщо може да е друго. И колкото повече вървяхме, толкова повече затъвахме, а аз едва не се разпищях, защото се сетих за онези сцени от старата история, дето Баскервилското куче или някакъв подобен звяр гони героинята в блатото, как тя затъва и съжалява, че не е пазила диета, ама вече е късно, и после на повърхността излизат мехурчета. Всичко това направо ми стегна гърлото, ваша светлост.

— И после? — поинтересува се лордът, явно усетил, че трябва да попита нещо.

— И после — отвърна Фланъри — просто излязохме от блатото и оставихме проклетите богове в техния залез.

— Насред блатото? — малко огорчено попита възрастният мъж.

— О, покрихме ги... исках да кажа, омотахме ги с шаловете си. Боговете не умират два пъти, ваша светлост. Хей, чухте ли *това*, момчета? Боговете...

— Ох, я мълквай! — викна Кейси. — Ама че тъпаци. Защо не измъкнахте проклетия портрет от тресавището?

— Помислихме, че няма да е зле да вземем още две момчета да помогнат...

— Още двама! — викна Нольн. — Това са четирима души, че и парцел богове! Ще потънете *два пъти* по-бързо, че и мехурчета ще има, тъпанари такива!

— Уф! — възклика Туохи. — Изобщо не помислих за това.

— Трябва да се помисли веднага — каза старецът. — И може би неколцина от вас да сформират спасителен екип...

— Направено е, ваша светлост — прекъсна го Кейси. — Боб, двамата с Тим тичайте да спасявате езическите божества.

— Нали няма да кажеш на отец Лиъри?

— Отец Лиъри, задникът ми. Изчезвайте!

Тим и Боб се понесоха в тръс.

Негова светлост се обръна към Нольн и Кели.

— Виждам, че и вие сте върнали доста голяма картина.

— Е, поне успяхме да я донесем на стотина метра от вратата, сър — каза Кели. — Предполагам, че се питате *защо* я връщаме?

Очертаваше се дълъг разговор на студа и старецът отиде да си вземе палтото и вълнената шапка.

— Да, подобно натрупване на съвпадения ме кара да се замисля.

— Заради гърба ми — обясни Кели. — Сряза ме на няма и петстотин метра по главния път. Обажда се от пет години, понякога са направо Христови мъки. Стегне ли ме, започвам да кихам и падам на колене, ваша светлост.

— И аз съм страдал от подобно нещастие. Сякаш някой забива шип в гръбнака ти. — Старецът внимателно докосна гърба си, спомняше си претърпяното; всички заохкаха и закимаха съчувственно.

— Христови мъки, както казах — рече Кели.

— Напълно разбирам защо не сте успели да завършите пътуването си с тежката рамка — каза старецът. — И още по-похвално е, че сте успели да върнете обратно тази чудовищна тежест във вашето положение.

Чул описание на тежкия си хал, Кели незабавно се изпъна и грейна.

— Дребна работа. Бих го направил отново, само да не ме въртяха кокалите над гъза, да ме прощавате за израза, ваша светлост.

Но Негова светлост вече бе насочил своя любезен, макар и треперлив сиво-синкав нефокусиран поглед към Блинки Уотс, който държеше под двете си мишници по една гола дама на Реноар, подобно на някакъв перчещ се женкар.

— Боже, аз нямах проблеми с тресавища или с гърба. — Уотс започна да тъпче земята, за да покаже как се е връщал към дома си. — Стигнах до нас точно за десет минути, втурнах се към леглото и започнах да окачвам картините на стената, обаче жена ми ме издебна отзад. Да ви се е случвало жена ви да ви издебва отзад, ваша светлост? И просто да си стои там, без да казва нито дума?

— Май си припомням нещо подобно — промърмори старецът, опитващ се да си спомни дали наистина е имало подобно нещо; кимна, сякаш няколко спомена бяха минали през замъгленияя му ум.

— Е, ваша светлост, нима ще отречете, че няма мълчание като женското? И няма друго стоене като това жена да ти се изтъпанчи като Стоунхендж. Средната температура в стаята падна толкова бързо, че получих полярно сътресение, както го наричаме у дома. Не смеех да се обърна да погледна Звяра, или дъщерята на Звяра, както я наричам от

уважение към майка й. Но накрая я чух как поема дълбоко дъх и издиша много студено и спокойно, като пруски генерал. „Тази жена е гола като сойка“ и „Тази е сурова като вътрешността на мида при отлив“, така каза.

„Но това са изследвания на натурата от прочут френски художник“ — обясних аз.

„Господи, прибери си вересиите! Френски! — викна тя. — Поли до половината на задника — френски! Деколтета до пъпа — френски! Мляскане и смукане — в мръсни романи — френски! А сега ми идваш вкъщи и искаш да заковеш «французойки» по стените! Защо не съмъкнеш Разпятието и не окачиш голата жена вместо него?“ И тъй, ваша светлост, просто си затворих очите и се замолих ушите ми да окапят. „Това ли искаш да гледат момчетата ни, преди да заспят?“ — викна тя. Следващото, което помня, бе как вървя по пътя обратно. И ето ме тук с голите миди, ваша светлост, да ме прощавате, благодаря и тъй нататък.

— *Наистина* изглеждат необлечени. — Старецът разглеждаше картините в ръцете му, сякаш му се искаше да открие всичко онова, което бе казала жената на Блинки. — Като ги гледам, винаги се сещам за лято.

— Може би от седемдесетия ви рожден ден нататък, ваша светлост. А *преди* това?

— О, да, да... — При мисълта за полу забравен разват в окото на стареца блесна искрица.

След като престана да се рее, погледът му спря върху Банък и Тулъри в самия край на обърканата и скучена като в кошара тълпа. Зад всеки от тях се издигаше по една грамадна картина, която ги превръщаше в джуджета.

Банък бе мъкнал своята до дома си само за да открие, че не може да провре проклетията нито през вратата, нито през прозореца.

Тулъри бе успял да вкара картината през вратата, но жена му казала, че ще станат за смях в селото — с Рубенс за половин милион паунда на стената и без нито една крава!

Такъв бе общият резултат от дългата нощ. Всеки си имаше своята страшна, смразяваща и ужасяваща история, и всеки я разказа рано или късно. А когато завършиха, студеният сняг започна да се сипе сред героичните членове на местното крило на ИРА.

Старецът премълча. И без това всичко се виждаше тъй ясно, както бледата пара от устите им. Накрая тихо отвори предната врата и имаше благоприличието да не кимне и да не посочи с ръка.

Бавно и мълчаливо те минаха покрай него като покрай познат учител от старото училище, след което ускориха крачка. Така потече върналата се в коритото си река, Ковчегът, оправнен преди Потопа, а не след него. Край лорда се понесоха животни и ангели, пламтящи голи красавици, парещи дланите, благородни божове, размахващи криле и риещи с копита. Очите на стареца ги следваха нежно и устните му мълчаливо назоваваха всяко платно — Реноар, Ван Дайк, Лотрек и тъй нататък, докато не дойде ред на Кели. Когато той мина покрай лорда, усети докосването му.

Кели изненадано се обърна.

Старецът се взираше в малката картина под мишницата му.

— Това моят портрет ли е?

— Самият той.

Старецът впери поглед в Кели, после в картината, и накрая се обърна към снежната нощ.

Кели леко се усмихна.

С тихи като на крадец стъпки изчезна в тъмното. Миг по-късно се чу смехът му и Кели се върна с празни ръце.

Старецът стисна ръката му и затвори вратата.

После се обърна, сякаш вдетиненият му ум бе забравил за станалото, и затътри крака по коридора. Шалът висеше на тънките му рамене като лека умора. Тълпата тръгна след него и скоро в лапите на всеки имаше по чаша. Лорд Килготън примигваше към картината над камината, сякаш се мъчеше да си спомни коя бе висяла там — „Разграбването на Рим“ или „Падането на Троя“? После усети погледите и се обърна към наобиколилата го армия.

— Е, за какво ще пием?

Мъжете запристиърваха от крак на крак.

— За Негова светлост, разбира се! — възклика накрая Фланъри.

— За Негова светлост! — викнаха въодушевено всички и пиха, започнаха да кашлят, да се давят и кихат. В очите на стареца се появи странен блясък. Той не отпи нито гълтка, докато другите не мълкнаха. После каза „За нашата Ирландия!“ и пи, а всички отговориха с „О, Боже!“ и „Амин“, а старецът погледна картината над камината.

— Не ми се иска да отварям темата — стеснително започна той,
— но... тази картина...

— Сър?

— Струва ми се — извинително рече старецът, — че е малко
наклонена на една страна. Чудя се дали не бихте могли...

— Бихме могли, нали, момчета! — викна Кейси.

И четиринайсет мъже се втурнаха да я изправят.

ПРЕДПЛАТЕН РАЗГОВОР

Не знаеше каква е причината, но старото стихотворение изникна в главата му:

*Представи си, представи си, представи си отново,
че телефонните жици по черните стълбове
попиват милиардите думи, струящи по тях
нощ подир нощ и ден подир ден,
и помнят смисъла им, помнят всичко.*

Спря. Как беше по-нататък? А, да...

*И после, като пъзел в нощта,
събират всичко отново
и замислено повтарят
думи като слабоумно дете.*

Отново мълъкна. Как свършваше това стихотворение? Чакай малко...

*Така безмозъчният звяр
събира гласни и съгласни,
трупа чудеса от лоши съвети
и ги пуска шепот след шепот,
един по един.
Една нощ някой ще стане,
чул резкия звън телефонен,
и ще чуе Глас като на Светия дух,*

*скрил се в мъгливи на далечни,
на Звяра в жицата,
който със съскане и пращене
през континенталното безумие на времето
казва ЗДРА и ВЕЙ,
и отново — Здравей.*

Пое дъх и завърши:

*На такова Творение,
на такъв изгубен Електрически звяр
как подобава да се отвърне?*

Седеше мълчаливо.

Осемдесетгодишният старец седеше. Седеше сам, в празната стая, в празната къща на пустата улица в пустия град на пустата планета Марс.

Седеше, както бе седял вече петдесет години, и чакаше.

На масата пред него имаше телефон, който не бе звънял от много, наистина много време.

Сега потръпна, сякаш тайно се подготвяше за него. Може би именно трептенето го бе накарало да се сети за стихотворението...

Ноздрите му трепнаха. Очите му се разшириха и пламнаха.

Телефонът отново потръпна съвсем слабо.

Той се наведе напред и впери поглед в него.

Телефонът... звънна.

Старецът отскочи рязко назад, изправи се, столът падна на пода.

— Не! — извика той.

Телефонът звънна отново.

— Не!

Понечи да вдигне слушалката, протегна ръка и събори апарата от масата. Слушалката падна от вилката в мига, когато телефонът звънна за трети път.

— Не... о, не, не... — тихо простена той, сложил ръце на гърдите си, клатеше глава. Телефонът лежеше в краката му. — Не може

да бъде... не може да бъде...

В края на краищата бе сам в стая на пуста къща в пуст град на планетата Марс, където нямаше друго живо същество. Бе останал единствено той, Кралят на Пустеещия хълм...

И въпреки това...

— ... Бартън...

Някой го викаше по име.

Не. Нещо бе изпраща и цвъртеше като щурец в далечната пустош.

Бартън? Но... но това съм аз!

От толкова време не бе чувал името си, че съвсем го беше забравил. Не си падаше по идеята да се мотае нагоре-надолу и да се обръща към себе си по име. Никога не бе...

— Бартън — каза телефонът. — Бартън. Бартън. Бартън.

— Млъквай! — извика старецът.

Ритна слушалката и се наведе, задъхан и плувнал в пот, да я сложи на вилката.

Не след дълго проклетият апарат отново иззвъня.

Този път той го сграбчи и го стисна, сякаш да задуши звука, но накрая, след като кокалчетата му бяха побелели от напрягане, се предаде и вдигна слушалката.

— Бартън — разнесе се глас, сякаш на милиони мили оттук.

Той изчака три удара на сърцето си, след което отговори:

— Бартън на телефона.

— Виж ти, виж ти — рече гласът, този път само на милион мили разстояние. — Позна ли кой се обажда?

— Господи! — възклика старецът. — Това е първото обаждане от половин живот, игрички ли ще си играем?

— Извинявай. Глупаво от моя страна. Естествено, че не би могъл да разпознаеш собствения си глас по телефона. Никой не успява да го направи. Всички сме свикнали дачуваме гласа си, отекнал през костите на черепа. Бартън, Бартън ти се обажда.

— Какво?

— Кой мислиш, че е? — рече гласът. — Капитанът на някоя ракета? Да не би да си помислил, че някой е дошъл да те спасява?

— Не.

— Коя дата сме днес?

— Двайсети юли две хиляди деветдесет и седма.

— Мили Боже. Шейсет години! Нима си чакал толкова дълго да дойде ракета от Земята?

Старецът кимна.

— Е, старче, знаеш ли кой съм?

— Да. — Трепереше. — Спомням си. С теб сме едно. Аз съм Емил Бартън, ти също си Емил Бартън.

— С една разлика. Ти си на осемдесет, а аз — само на двайсет. Животът е пред мен!

Старецът се разсмя, после се разплака. Седна, хванал телефона като някакво изгубено глупаво дете. Разговорът бе невъзможен и не биваше да продължава, но въпреки това не прекъсна. След като се овладя, старецът отново вдигна слушалката.

— Хей, ти там! Господи, само да можех да те предупредя! Но как бих могъл? Ти си само глас. Де да можех да ти покажа колко самотно минават годините... Сложи край на това, самоубий се! Не чакай! Ако знаеше какво е да се превърнеш от онова, което си, в това, което съм днес, *сега*...

— Невъзможно! — Гласът на младия Бартън се разсмя в далечината. — Няма начин да разбера дали изобщо си вдигнал телефона. Всичко е автоматично. Разговаряш просто с един запис. Годината е две хиляди трийсет и седма. Преди шейсет години за теб. Днес на Земята започна ядрена война. Всички колонисти бяха извикани от Марс и отлетяха. Аз бях забравен!

— Спомням си — прошепна старецът.

— Съвсем самичък на Марс — разсмя се младият глас. — За месец, за година, на кого му пука? Имам храна и книги. В свободното си време записах с моя глас фонотека от десет хиляди думи и ги свързах с телефонни релета. Така по-нататък ще се обаждам сам на себе си, за да има с кого да си приказвам.

— Да.

— След шейсет години собствените ми записи ще ми звъннат. Едва ли ще остана на Марс толкова дълго, просто ми хрумна тази иронична идея — да имам с какво да си запълвам времето. Това наистина ли си ти, Бартън? Наистина ли съм *аз*?

Сълзи покапаха от очите на стареца.

— Да.

— Направих хиляда Бартъновци, записи, отзивчиви на всякакви въпроси, в хиляда марсиански града. Цяла армия Бартъновци из Марс, докато чакам ракетите да се върнат.

— Глупак. — Старецът поклати уморено глава. — Чака шейсет години. Остаря, докато чакаше в самота. И сега си се превърнал в мен, и продължаваш да си все така сам в празните градове.

— Не очаквай да ти съчувстваам. За мен си като чужденец от друга страна. Не мога да се натъжа. Жив съм, когато правя записите. Ти си жив, когато ги слушаш. И двамата сме неразбираеми един за друг. Не можем да се предупредим, макар че си говорим — единият автоматично, а другият — топло и човешки. Сега съм човек. Ти си човек, но по-късно. Безумно е. Не мога да плача, защото не познавам бъдещето, и затова мога да съм единствено оптимист. Тези записи могат да реагират само на определени дразнители от твоя страна. Можеш ли да накараш мъртвец да се разплаче?

— Стига! — извика старецът. Усети познатия пристъп на болка. Надигна се гадене, причерня му. — Господи, ама че си бил безсърден! Махай се!

— Бил ли, старче? Аз съм. Докато лентата върви, докато шпинделите се въртят и електронните очи четат, подбират и ти пращат думите, аз ще бъда млад и жесток. И ще бъда млад и жесток много след като пукнеш. Довиждане.

— Чакай! — извика старецът.

Щрак.

Дълго седя със замъкналия телефон в ръка. Сърцето го болеше ужасно.

Ама че лудост. Колко глупав е бил през първите години от уединението си, с какво вдъхновение бе нагласял телефонните мозъци, записи, веригите, бе настройвал времето за обажданията! И как си го беше представлял само:

Звън на телефон.

— Добро утро, Бартън. Бартън ти се обажда. Седем сутринта е. Ставай, драги!

И отново!

— Бартън? Бартън е на телефона. По обед трябва да идеш до Марс Таун. Да инсталираш телефонен мозък. Реших да ти напомня.

— Благодаря.

Звън!

— Бартън? Бартън е. Ще обядваш ли с мен? Какво ще кажеш за „Ракета“?

— Става.

— Е, значи до скоро!

Дръзън!

— Ти ли си, Б.? Реших да те поободря малко. Горе главата и тъй нататък. Спасителната ракета може да кацне утре.

— Да, утре, утре, утре, утре.

Щрак.

Но годините се изнизаха една след друга като дим. Бартън бе изключил противните телефони и остроумните им забележки. Щяха да му звънят едва след като станеше на осемдесет, ако е жив дотогава. И ето че днес телефонът звъни, миналото диша в ухото му, шепне, припомня.

Телефонът!

Усети го как звъни.

Не съм длъжен да отговарям, помисли си той.

Звънец!

В края на краищата от другата страна нямаше никого.

Звън!

Това е като да говориш сам на себе си. Но и по-различно.

Господи, колко по-различно е само!

Усети как ръката му вдига слушалката.

— Здрави, стари Бартън, младият Бартън е на телефона. Днес навършвам двайсет и една! През изминалата година монтирах гласовемозъци в още двеста града. Заселих целия Марс с Бартъновци!

— Да. — Старецът си припомни онези нощи преди шест десетилетия, как се носеше през сини хълмове и железни равнини с натоварен с машинарии пикап, как си подсвиркваше радостно. Още един телефон, още едно реле. Нещо за правене. Нещо хитро, чудесно и тъжно. Скрити гласове. Скрити, скрити. Онези млади години, когато смъртта не бе смърт, времето не бе време, а старостта бе само едва доловим отглас от дългата върволяща години пред него. Млад идиот, садистичен глупак, на когото и през ум не минаваше, че един ден ще жъне каквото сам си е посял.

— Снощи — рече двайсет и една годишният Бартън — седях сам-самичък в едно кино в един пуст град. Пуснах си филм с Лаурел и Харди. Господи, как се смях само.

— Да.

— Хрумна ми нещо. Записах гласа си хиляда пъти. Пускам записа по целия град, сякаш хиляди хора говорят. Шумът на тълпата действа доста успокояващо. Нагласих го така, че да се затръшват врати, деца да пеят, грамофони да свирят — всичко автоматично. Ако не гледам през прозореца и само слушам, всичко е наред. Но погледнали, илюзията си отива. Май почвам да се чувствам самотен.

— Това бе първият ти знак — рече старецът.

— Какво?

— За първи път призна, че си самотен.

— Експериментирах с миризми. Вървя по празните улици и долавям от къщите миризми на бекон, яйца, шунка, филе и какво ли не. Всичко го правят скрити машини.

— Лудост.

— Самозашита!

— Писна ми. — Старецът рязко затвори. Това бе прекалено. Миналото го задушаваше...

С олюяване слезе по стълбите от кулата и излезе на улицата.

Градът бе потънал в мрак. Вече не светеха червени неонови лампи, не свиреше музика, не се носеха миризми на готово. Отдавна бе изоставил измислиците и механичните лъжи. Чуй! Това стъпки ли бяха? Как мирише само! На ягодов пай! Всичко това бе минало.

Стигна до канала. Звездите проблясваха в трептящата вода.

Под повърхността ръждясваха рибите — изкуственото население на Марс, което бе създавал през годините и, осъзнавайки собственото си безумие и неадекватност, му бе заповядал — раз, два, всички към канала, гмуркайте се в дълбините, пускайте мехурчета като потънали бутилки. Беше ги убил без капка съжаление.

В една тъмна къща тихо зазвъня телефон.

Той продължи да върви. Телефонът мълкна.

Зазвъня телефонът в къщата пред него, сякаш знаеше, че ще мине оттук. Затича се. Звъненето остана назад. Само за да бъде подето

от тази къща, после от следващата, и от другата! Втурна се напред.
Още едно позвъняване!

— Добре! — изтощен изкрешя той. — Идвам!

— Здрави, Бартън.

— Какво искаш?

— Самотен съм. Жив съм само когато говоря. И затова трябва да говоря. Не можеш винаги да ме караш да мълкна.

— Остави ме на мира! — ужасен възклика старецът. — Ох, сърцето ми!

— Обажда се Бартън, на двайсет и четири. Още две години минаха. В чакане. Чувствам се малко по-самотен. Прочетох „Война и мир“, пих шери, въртях ресторани с моя милост в ролята на сервитор, готвач и изпълняващ забавната програма. Днес ще се гледам в един филм в кино „Тиволи“. „Напразните усилия на любовта“. Емил Бартън във всички роли, в някои — с перука!

— Престани да ми звъниш, или ще те убия!

— Не можеш да ме убиеш. Първо трябва да ме намериш!

— Ще те намеря!

— Забравил си къде си ме скрил. Навсякъде съм — в кутии, в къщи, в кабели, в кули, под земята! Хайде, опитай! Как ще го наречеш? Телефонно убийство ли? Или самоубийство? Завиждаш, нали? Завиждаш, че съм тук, само на двайсет и четири, с блескав поглед, силен, млад. Добре, старче, да си обявим война. Война между нас. Между мен и мен! Цял полк от мен, всички възрасти против теб, истинския. Давай, обяви ни война!

— Ще те убия!

Црак. Тишина.

Запрати телефона през прозореца.

Автомобилът се движеше през дълбоки долини в средноощния студ. В краката на Бартън лежаха револвери, карабини, динамит. Ревът на колата отекваше в тънките му уморени кокали.

Ще ги открия, помисли си той. И ще ги унищожа всичките. Господи, как може да ми причинява това?

Спря. Някакъв непознат град лежеше под късните лъчи на луните. Нямаше никакъв вятър.

Студените му ръце стиснаха карабината. Впери поглед към стълбовете, кулите, кутиите. Къде бе скрит гласът на този град? В тази кула ли? Или ето там! Толкова години са минали. Огледа се трескаво, въртеше глава насам-натам.

Вдигна карабината.

Кулата рухна от първия изстрел.

Всички, помисли си той. Всички кули трябва да бъдат съборени.

Забравил съм. Прекалено много време мина.

Колата се движеше по безмълвната улица.

Извън телефон.

Той погледна към изоставената аптека.

Телефон.

Стреля с пистолет в ключалката и влезе.

Щрак.

— Ало, Бартън? Само те предупреждавам. Не опитвай да събориш всички кули и да взривяваш разни неща. Така сам ще си прережеш гърлото. Помисли си хубаво...

Щрак.

Излезе бавно навън и тръгна по улицата, слушаше как телефонните кули бръмчат високо над него — все още живи, все още работещи. Погледна ги и разбра.

Не можеше да ги унищожи. Ами ако от Земята пристигнеше ракета? Невъзможна идея, но все пак? Ако дойдеше тази нощ, утре или пък другата седмица? Ако кацнеха от другата страна на планетата и се помърчеха да се свържат с него по телефона, но линиите са прекъснати?

Свали пушката.

— Няма да дойде ракета — тихо заспори със самия себе си. — Стар съм. Прекалено късно е.

Ами ако дойде, а ти така и не разбереш? Не, трябва да оставиш линията отворена.

Отново иззвъння телефон.

Обърна се машинално. Затътри крака обратно към аптеката, пръстите му напипаха слушалката.

— Ало?

Непознат глас.

— Моля те, стига си ме тормозил — рече старецът.

— Кой е там, кой се обажда? Кой е? Къде се намирате? — изненадано възклика гласът.

— Чакайте малко. — Старецът се олюля. — Обажда се Емил Бартън. Кой сте вие?

— Капитан Рокуел, ракета Аполо четирийсет и осем. Току-що пристигнахме от Земята.

— Не, не, не.

— Чувате ли ме, господин Бартън?

— Не, не, не може да бъде.

— Къде сте?

— Лъжеш! — Старецът трябаше да се облегне на стената на кабинката. Очите му изневеряваха. — Това си ти, Бартън, отново лъжеш, отново се подиграваш с мен!

— Аз съм капитан Рокуел. Току-що кацахме. В Ню Чикаго. Вие къде сте?

— В Грийн Вила — задъхано отвърна той. — На шестстотин мили от вас.

— Вижте какво, Бартън, можете ли да дойдете тук?

— Какво?

— Ремонтираме ракетата. Изтощени сме от полета. Можете ли да дойдете и да помогнете?

— Да, но...

— Е?

Старецът погали слушалката.

— Как е на Земята? Как е Ню Йорк? Войната свърши ли? Кой е президент? Какво се случи?

— Ще има време за бърене, като пристигнете.

— Всичко наред ли е?

— Абсолютно.

— Слава Богу. — Старецът се вслушваше в далечния глас. — Сигурен ли сте, че сте капитан Рокуел?

— По дяволите, човече!

— Извинявайте!

Затвори и побягна.

Бяха дошли, след толкова много години. Направо невероятно. Собствените му сънародници, които щяха да го върнат на Земята с нейните морета, небе, планини.

Подкова колата. Щеше да пътува цяла нощ. Но пък рискът си заслужаваше — щеше да види хора, да стисне ръцете им, да чуе гласове.

Ревът на колата отекваше в хълмовете.

Онзи глас. Капитан Рокуел. Не може да е той самият отпреди четирийсет години. Никога не бе правил такъв запис. Или пък бе правил? В някой от пристъпите на депресия, на пиянски цинизъм. Не беше ли направил веднъж фалшив запис на мнимо кацане на Марс, с измислен капитан и въображаем екипаж? Тръсна решително глава. Не. Превърнал се беше в подозрителен глупак. Сега не бе време за съмнения. Цяла нощ трябваше да се надпреварва с луните на Марс. Ама че купон щяха да вдигнат!

Слънцето изгря. Бе ужасно уморен, целият изтръпнал, сърцето му биеше лудешки, пръстите му трепереха на волана, но направо се топеше от удоволствие при мисълта за последния телефонен разговор: Здрави, млади Бартън, обажда се *старият* Бартън. Днес заминавам за Земята! Спасен съм! Усмихна се слабо.

Стигна сенките на Ню Чикаго по залез. Излезе от колата, стъпи на ракетната пista и разтърка зачервените си очи.

Космодрумът бе пуст. Никой не тичаше да го посрещне. Никой не стискаше ръката му, не викаше, не се смееше.

Сърцето му изрева. Притъмня му и изпита чувството, че пропада в открыто небе. Запрепъва се към някакъв офис.

Вътре в него в спретната редица бяха наредени шест телефона.

Зачака, дишаше тежко.

Най-сетне. Звън.

Вдигна внезапно натежалата слушалка.

— Чудех се дали ще се добереш жив — рече нечий глас.

Старецът не каза нищо, просто стоеше със слушалката в ръка.

— Докладва капитан Рокуел — продължи гласът. — Какви са заповедите ви, сър?

— Ти — изстена старецът.

— Как е сърцето, старче?

— Не!

— Трябваше да те елиминирам по някакъв начин, за да продължа да живея. Ако, разбира се, един телефонен запис може да се нарече жив.

— Сега излизам навън — отвърна старецът. — Не ми пука. Ще взривявам всичко, докато не пукнеш!

— Вече нямаш сили. Защо мислиш, че те накарах да пътуваш толкова далеч и тъй бързо? Това беше последното ти пътешествие!

Усети как сърцето го свива. Никога нямаше да се справи с останалите кули. Войната бе изгубена. Отпусна се в стола и от устата му се отрониха тихи скръбни звуци. Изгледа свирепо останалите пет телефона. Те звъннаха като по сигнал! Гнездо от пищящи гадни птици!

Вдигнаха се автоматични слушалки.

— Бартън, Бартън, Бартън! — загърмя офисът.

Стисна един от телефоните. Започна да го души, а той продължаваше да му се смее. Забълска го. Зарита. Горещата жица се заизвива като змия в пръстите му. Изтръгна я. Тя падна в несигурните му крака.

Унищожи още три апарати. Настъпи внезапна тишина.

И като че ли едва сега открило нещо, пазено години наред в тайна, тялото му сякаш се отпусна върху уморените му кости. Клепачите му се затвориха като листеница. Устата пресъхна. Месестата част на ушите бе сякаш топящ се восък. Дланите притиснаха гърдите. Падна по очи. Остана да лежи неподвижно. Дишането спря. Сърцето замъркна.

След дълго мълчание останалите два телефона отново иззвъняха. Някъде изщрака реле. Двата гласа се свързаха.

— Ало, Бартън?

— Да, Бартън?

— Аз съм на двайсет и четири.

— Аз пък съм на двайсет и шест. И двамата сме млади. Какво стана?

— Не знам. Слушай.

Смълчана стая. Старецът не помръдва на пода. Вятърът подухна в счупения прозорец. Въздухът бе прохладен.

— Поздрави ме, Бартън, днес е двайсет и *шестият* ми рожден ден!

— Честит рожден ден!

Гласовете запяха заедно поздравителната песничка и звуците ѝ полетяха през прозореца към мъртвия град.

ГРОБНИЯТ ДЕН

Бе Гробният ден и всички, включително баба Лоблили, бяха минали по летния път и сега стояха сред зеленината под високото небе на Мисури. Долавяше се дъхът на приближаващата есен, сред тревата се разтваряха цветя.

— Стигнахме — рече подпрялата се на бастун баба Лоблили, огледа всички със сияещите си кафяви очи и плю в прахта.

Гробището се намираше на склона на притихнал хълм. Място на слегнали се могили и дървени табели; пчели бръмчаха в тишината, в безоблачното синьо небе цъфтяха и пърхаха с крилца пеперуди. Високите загорели от слънцето мъже и жени в памучни рокли на карета дълго стояха, загледани в гробовете на роднините си.

— Е, да се захващаме на работа! — рече баба и закуцука през влажната трева, като мушеше тук-там с бастуна си.

Останалите бяха донесли лопати и кошове със завързани към тях ярки маргаритки и люляк. През август започнаха да прокарват път оттук и тъй като това гробище не се използваше от петдесет години, роднините се бяха съгласили да изровят старите кости и да ги преместят някъде другаде.

Баба Лоблили се отпусна на колене и лопатата затрепери в ръцете ѝ. Останалите бяха заети с гробовете на собствените си близки.

— Бабо — рече Джоузеф Пайкс и заслони слънцето с якото си тяло. — Бабо, не трябва да копаеш тук. Това е гробът на Уилям Симънс, бабо.

При думите му всички спряха работа и се заслушаха, но чуха само пърхането на пеперудите в прохладния следобед.

Баба вдигна поглед към него.

— Да не мислиш, че *не знам* чий гроб е? Не съм виждала Уилям Симънс от шейсет години, но днес смяtam да го навестя. — Започна да копае тълстата почва, притихна, започна да си спомня и заговори на себе си и на онези, които можеха да я чуят. — Преди шейсет години беше красавец, само на двайсет и три. А аз бях само на двайсет, със

златни коси, бели ръце и шия и вишневи бузи. Преди шейсет години смятахме да се оженим, а после той се разболя и умря. И аз останах сама и си спомням как могилата над него потъваше под дъждовете...

Всички впериха погледи в нея.

— Но все пак, бабо... — обади се Джоузеф Пайкс.

Гробът бе плитък. Скоро стигна дългия железен сандък и викна:

— Помогнете ми!

Деветима мъже вдигнаха ковчега от земята, а баба ги ръчкаше с бастуна си.

— Внимателно! По-леко! Ха така!

Оставиха сандъка на земята.

— А сега — рече тя, — господата биха могли да проявят учтивост и да отнесат господин Симънс в дома ми за известно време.

— Ще го отнесем в новото гробище — рече Джоузеф Пайкс.

Баба го погледна с остро като игла око.

— Ще отнесете този сандък право у дома. Ще съм ви много признателна.

Мъжете я гледаха как се смалява по пътя. Погледнаха ковчега, спогледаха се един друг и плюха на ръцете си.

След пет минути вкараха железния ковчег през предната врата на малката бяла къщурка на баба и го положиха край кюмбето.

Тя им наля по едно.

— А сега да вдигнем қапака — рече. — Не всеки ден можеш да видиш стари приятели.

Мъжете не помръднаха.

— Е, щом не искате, ще го направя сама.

Забълска қапака с бастуна си и събори полепналата по него пръст. Паяци се разбягаха по пода. Замириса на прясно изорана пролетна земя. Мъжете хванаха қапака. Баба отстъпи.

— Вдигайте! — заповядала тя. Размаха бастуна като древна богиня. И қапакът се вдигна. Мъжете го оставиха на пода и се обърнаха.

От устите им се разнесе звук като въздишка на октомврийски вятър.

В ковчега, сред лениво реещи се златисти прашинки, лежеше Уилям Симънс. Спеше с едва забележима усмивка на устни, със свити на гърдите ръце, облечен, подреден и без място, където да иде.

Баба Лоблили тихо изплака.

— Той е още тук!

Наистина бе тук. Недокоснат като бръмбар в черупката си, с безупречна бяла кожа, малки клепачи над красивите му очи като листенца на цвете, с все още розови устни, грижливо сресана коса, вързана вратовръзка, изрязани нокти. С две думи — същият, какъвто бе в деня, когато бяха хвърлили земята над безмълвния му ковчег.

Баба стоеше със стиснати очи, с длан на устата. Не можеше да го разгледа добре.

— Къде ми са очилата? — викна тя. Мъжете се заоглеждаха. — Не ги ли намирате?

Присви очи към тялото.

— Няма значение — рече тя и приближи.

Стаята притихна. Баба въздъхна, затрепери и загука над отворения ковчег.

— Запазил се е — каза една жена. — Не се е разложил.

— Такива неща не се случват — промълви Джоузеф Пайкс.

— Ето че се *случват* — отбеляза жената.

— Шейсет години под земята. Няма причина да се е запазил толкова дълго.

Спусналото се над хоризонта слънце надничаше през прозорците, последните пеперуди кацаха по цветята и сами заприличваха на цветя.

Баба Лоблили протегна трепереща ръка.

— Земята го е запазила. Въздухът. Почвата е суха, добра е за запазване.

— Млад е — тихо изплака една от жените. — Толкова млад.

— Да — рече баба Лоблили, като го гледаше. — Легна в гроба на двайсет и три. А аз, дето стоя тук, наблизавам осемдесет! — И отново стисна очи.

— Успокой се, бабо. — Джоузеф Пайкс докосна рамото ѝ.

— Да, лежи си там, двайсет и три годишен, млад и красив, а аз...

— Тя стисна още по-силно очи. — Аз съм се навела над него, никога няма да бъда млада, а само стара и изпита, никога няма да мога отново да стана млада. Боже! Смъртта оставя хората млади. Вижте само колко мила е била с него. — Тя прокара ръце по тялото и лицето си и бавно се обърна към другите. — Смъртта е по-хубава от живота. Защо и аз не умрях тогава? Сега и двамата щяхме да сме млади и заедно. Аз в моя

ковчег, със сватбената рокля и дантели, със затворени очи, стеснителна пред смъртта. И ръцете ми скръстени молитвено на гърдите.

— Стига, бабо. Недей така.

— Имам правото да продължавам така! Защо и аз не умрях? Тогава ако се върнеше, както се върна сега, нямаше да ме види в *такъв вид!*

Ръцете ѝ трескаво опипваха набръканото ѝ лице, баба щипеше отпуснатата кожа, докосваше беззъбата уста, скубеше бялата си коса и я гледаше с ужас.

— Какво чудесно връщане направи той! — Тя показва кокалестите си ръце. — Можете ли да си представите, че мъж на двайсет и три ще хареса седемдесет и девет годишна старица с гнило във вените? Измамена съм! Смъртта го е запазила завинаги млад. Вижте ме мен; нима *Животът* е сторил същото?

— Но пък си има компенсации — обади се Джоузеф Пайкс. — Той не е млад, бабо. Надхвърлил е осемдесетте.

— Ти си глупак, Джоузеф Пайкс. Запазен е като камък, хиляди дъждове не са го докоснали. И сега идва да ме види, а ще си избере някое по-младо момиче. За какво му е старица като мен?

— Вече отдавна никой за нищо не му трябва — рече Джоузеф Пайкс.

Баба го отблъсна.

— Хайде махайте се, всички! Това не е ваш ковчег, не е ваш капак, не е почти мъжът ви! Ще го оставите тук, поне за тази нощ, а утре ще му изкопаете нов гроб.

— Добре, бабо. Бил е твоят обожател. Ще дойда рано утре. Хайде, не плачи.

— Правя каквото очите ми искат най-силно.

Стоеше неподвижно в средата на стаята, докато най-сетне всички не излязоха. След известно време извади свещ, запали я и видя, че някой стои на хълма отвън. Беше Джоузеф Пайкс. Сигурно ще остане там цяла нощ, реши тя и не му викна да се маха. Повече не погледна през прозореца, но знаеше, че той е там, така че щеше да е по-спокойна през следващите часове.

Наведе се над ковчега и погледна Уилям Симънс.

Взираше се внимателно в него. Гледаше ръцете му и сякаш ги виждаше как се движат. Видя как държат поводите на коня, как се

вдигат и спускат. Помнеше как цъкаше на конете, докато каруцата равномерно се носеше по поляни, сред сенки и лунна светлина. Знаеше какво е да те прегръщат тези ръце.

Докосна костюма му и възкликна:

— Но това не е костюмът, в който го погребаха! — И в същото време знаеше, че е точно този. Шейсетте години бяха променили не дрехите, а кройката на ума й.

Обхваната от внезапен страх, тя дълго търси очилата си, най-накрая ги намери и си ги сложи. И викна:

— Та това не е Уилям Симънс!

Но знаеше, че и това не е истина. Уилям Симънс беше.

— Брадичката му не бе така издадена! — тихо възкликна тя. — Или пък *беше*? — И косата. — Беше прекрасна червеникавокафява, помня! А тази тук си е просто кафява. И носът му, не помня да беше толкова чип!

Стоеше над този непознат, гледаше и постепенно започна да осъзнава, че това наистина е Уилям Симънс. Осъзнаваше нещо, което би трябвало да знае открай време — че мъртвите са като от воськ в спомените ни. Можем да ги запазим в себе си, да ги оформяме и променяме, да добавяме по нещо тук, да махаме там, да изпънем тялото по-високо, да правим и преправяме, да ваем и извайваме, докато всичко не стане както трябва.

Изпитващо чувство на загуба и бе смутена. Искаше ѝ се да не бе отваряла ковчега. Или най-малкото да прояви благоразумие и да не си слага очилата. Отначало не го виждаше ясно; само колкото да запълни белите петна в паметта си. Но когато сложи очилата...

Отново и отново се взираше в лицето му. Бавно започна да ѝ става познато. Споменът ѝ за него, който бе създавала шейсет години, сега избледня и бе заместен от человека, когото *наистина* бе познавала. И бе чудесно да го гледа. Чувството за загуба изчезна. Беше си същият, ни повече, ни по-малко. Винаги става така, когато не виждаш с години някого, а после той най-неочеквано цъфва да ти каже едно здрасти. Известно време се чувстваш неловко. А после ти минава.

— Да, ти си — разсмя се тя. — Виждам те да надничаш зад този непознат облик. Долавям лукавия ти поглед.

Отново се разплака. Ако можеше да изльже сама себе си, да можеше да каже — „Виж го, различно изглежда, това не е онзи мъж,

когото познавах!“ — щеше да ѝ стане по-добре. Но тогава всички човечета в главата ѝ щяха да се залюлеят на мъничките си лулки, да се разсмеят и да кажат: „Нас не можеш да изльжеш, бабо“.

Да, колко лесно е да отречеш, че това е той. И да се почувствуваш по-добре. Но тя не го отричаше. Стана ѝ ужасно мъчно и потиснато, че той е млад и свеж като изворна вода, а тя — стара като морето.

— Уилям Симънс! — викна тя. — Не ме гледай! Знам, че още ме обичаш, ей сега ще се наконтя!

Разръчка огъня в кюмбето, бързо сложи машата да се топли, нави косата си и цялата стана на сиво-бели къдри. Белоса се с брашно. Захапа череша, за да боядиса устните си, ощипа бузи, за да порозовеят. Затършува в скрина и изхвърли купища парцали, докато не намери избеляла рокля от синьо кадифе. Облече я.

И разярено се загледа в огледалото.

— Не, не! — Изстена и затвори очи. — Нищо не може да ме направи по-млада от теб, Уилям Симънс. Дори да умра сега, това няма да ме освободи от старостта ми, от тази болест...

Обхвана я неустоимо желание да избяга завинаги в гората, да падне в купчина листа и да се превърне заедно с тях в димяща гнилоч. Прекоси тичешком стаята, решена да не се връща повече. Отвори вратата и студеният вятър духна в лицето ѝ, но точно тогава чу някакъв звук, която я накара да се поколебае.

Вятърът се втурна в стаята, дръпна ковчега и се вмъкна в него.

Уилям Симънс сякаш се размърда.

Баба затръшна вратата.

Бавно се върна и присви очи към него.

Беше остарял с десет години.

На ръцете и лицето си имаше мънички бръчки.

— Уилям Симънс!

През следващия час лицето на Уилям Симънс отдаде дължимото на годините. Бузите му хлътнаха като свит юмрук, като сущена ябълка. Плътта му сякаш бе от чист бял сняг, разтопен от топлината на къщурката. Стана като овъглена. От въздуха очите и устата му се сбръчкаха. После, сякаш ударено с чук, лицето се покри с безброй бръчки. Тялото се сгърчи в агонията на времето. Стана на четирийсет, на петдесет, на шейсет години! На седемдесет, осемдесет, на сто! Гореше, изгаряше! От лицето и изгарящите от възрастта ръце се чу

нешо като шумолене на сухи листа. Сто и десет, сто и двайсет години, още повече, още по-стар!

Баба Лоблили остана край него през цялата студена нощ. Крехките ѝ кокали я боляха, но тя продължаваше да гледа, разтреперана от студ, променящия се мъж. Стана свидетел на какви ли не невъзможни неща. Усети, че нещо най-сетне отпусна сърцето ѝ. Вече не чувствуващо тъга. Тежестта падна от раменете ѝ.

Облегна се на стола и тихо задряма.

Сънчевите лъчи проникнаха през гората, събудиха птици, мравки и води и ги накараха всичките да тръгнат по пътя си.

Настана утро.

Баба се събуди и погледна Уилям Симънс.

— Ax! — въздъхна от гледката.

Дъхът ѝ сам раздвижи костите, докато те не започнаха да се лющят като пашкули, като свещичка, изгаряща в невидим пламък. Разлетяха се като прашинки под сънчевите лъчи. Всеки път, когато баба извикваше, костите се нацепваха още повече и от ковчега се чуваше сухо шумолене.

Ако имаше вятер и отвореше вратата, Уилям Симънс щеше да бъде издухан като купчина есенни листа!

Дълго стоя наведена над ковчега. После извика, изведнъж разбрала нещо, отстъпи назад и докосна лицето си, плоските си гърди, ръцете и краката, беззъбата уста.

Викът ѝ накара Джоузеф Пайкс да пристигне тичешком.

Втурна се в къщата и видя баба Лоблили да танцува, да подскача и да се върти лудешки на своите жълти обувки с високи токчета.

Пляскаше с ръце, смееше се, развяваше поли, тичаше в кръг и танцуващо сама със себе си, а по лицето ѝ се стичаха сълзи. И викаше на сънчевата светлина и проблясващото си отражение в огледалото:

— Аз съм млада! На осемдесет съм, но съм по-млада от *него*! — Подскачаше, тичаше, правеше реверанси. — Беше прав, Джоузеф Пайк, има компенсации! — смееше се тя. — Аз съм по-млада от *всички* мъртвци на света!

И се завъртя тъй устремно, че роклята ѝ се понесе над ковчега, шумолящите люспи литнаха във въздуха и увиснаха като златна прах сред виковете ѝ.

— Иииха! — викаше тя. — Ииихааа!

ПРИЗРАЦИТЕ НА НОВОТО

Не бях ходил в Дъблин от години. Обикалях целия свят — навсякъде без Ирландия — и ето че по-малко от час след пристигането ми в „Роял Хайберниън“ телефонът звънна. Самата Нора, Бог да я благослови!

— Чарлз? Чарли? Чък? Богат ли си най-сетне? И богатите писатели купуват ли прочути имения?

— Нора! — Разсмях се. — Няма ли да се научиш да казваш здрасти?

— Животът е прекалено къс за здрасти, а сега няма време дори и за подобаващо довиждане. *Би ли могъл да купиш Грайнуд?*

— Нора, Нора, какви ги говориш? Фамилната ви двестагодишна къща? Какво ще стане с ирландския светски живот, купони, питиета, клюки? Не можеш да зарежеш всичко това!

— Мога и ще го направя. Ох, имам купища пари, дето ме чакат под дъжда в този момент. Но, Чарли, Чарлз, в момента съм *сама* в къщата. Прислужниците избягаха да помогнат на Ага. И тази вечер, Чък, се нуждая от писател, който да види Призрака. Настръхна ли ти кожата? Ела. Имам тайни и дом за раздаване. Чарли, ох, Чък, Чарлз.

Щрак. Тишина.

След десет минути колата ми вече ревеше между зелените хълмове към синьото езеро и тучните ливади на прочутия дом на име Грайнуд.

Отново се разсмях. Милата Нора! Каквito и да ги дрънка, сигурно в момента купонът е в разгара си и предстои поредният чуден катаклизъм. Сигурно Бърти е долетял от Лондон, Ник от Париж, Алисия със сигурност се е домъкнала от Голуей. Някой кинорежисьор, хванат в последния час, ще скочи с парашут или ще долети с хеликоптер — съмнителен тип с тъмни очила. Марион ще се появи с трупата си пекинези, които редовно се напиват и разболяват повече от него.

Настроението ми се повиши още повече. Натиснах газта.

Към осем ще си добре подреден, помислих си, преди полунощ ще бъдеш зашеметен и ще заспиш от бълскането на тела, ще дремеш до обед, а после ще те чака неделна вечеря с чай. Някъде между всичко това ще има рядка игра на музикални легла с ирландски и френски графини, лейди и домъкнати от Сорбоната специализанти по животинско изкуство, някои с мустаци, други без, а до понеделник ще има цели десет милиона години. Във вторник сигурно ще пътувам внимателно обратно към Дъблин, тялото ми ще бъде като някакъв огромен болен мъдрец, намъдрувал се с жени и изпълнен с болезнени спомени.

Трепнах, когато си спомних как ме замъкнаха за първи път у Нора. Тогава бях на двайсет и една.

Една побъркана стара херцогиня с напудрени бузи и зъби на баракуда ме бе насилила да подгоня една спортна кола по същия този път преди петнайсет години, като през цялото време надвикиваше рева на двигателя и вятъра.

— Ще ти хареса менажерията и градината на Нора! Приятелите й са зверове и укротители, тигри и котенца, рододендрони и мухоловки. В потоците ѝ има студена риба и разгорещена пъстърва. Има огромна зимна градина, в която добичетата растат по-големи от обичайното, насилено хранени с вълшебен въздух. Отиваш у Нора в петък с чисто бельо, а в понеделник ще бъдеш омотан в мокри кални чаршафи и ще имаш чувството, сякаш междувременно си вдъхновил, нарисувал и преживял всички изкушения на Бош, всички адove и страшни съдилища! Поживей у Нора и ще ти се струва, че живееш в топлата буза на великан, непрекъснато хранен и поен. Ще минеш като храна през имението ѝ. И чак когато бъде изцедена и последната капка от сладко-киселия ти сос и мозъкът от младите ти кости бъде изсмукан, ще бъдеш изхвърлен на студена затънена гара, самичък в дъжда.

— Да не съм покрит с ензими? — надвиkah аз рева на мотора. — Никой дом не може да ме направи на пух и прах, нито пък да се нахрани от първородния ми грях.

— Глупак! — разсмя се херцогинята. — До неделя сутрин ще сме видели по-голямата част от скелета ти!

Излязох от спомена с излизането от гората на един живописен склон и намалих, защото самото триене на красотата забави сърцето

ми, ума, кръвта и наред с това — натиска на крака ми върху педала.

Отпред, под синьото като езеро небе, до синьото като небе езеро, се простираше домът на Нора, огромното имение Грайнуд. Беше се разположило сред най-заоблените хълмове, край най-високите дървета в най-гъстата гора в цяло Ейре. Кулите му бяха издигнати преди хиляди години от незапомнени народи и невъзпети поради отдавна забравени причини архитекти. Градините му бяха цъфнали за първи път преди петстотин години, сред стари гробници и крипти се виждаха пръснатите пристройки, останали от някаква съзидателна експлозия отпреди два века. Тук манастирската зала е била превърната в конюшня на аристократите, там се виждаха нови постройки, издигнати преди деветдесет години. Край езерото се виждаха руини на ловджийска хижа, където подивели коне могат да се хвърлят през ментовите сенки и да потънат в зелените треви край още по-студени езерца, мяркаха се самотни гробове на дъщери, чиито грехове били тъй страшни, че били прогонени дори в смъртта си в пустошта, оставени да потънат без следа в сумрака.

Слънцето проблесна ослепително в десетките прозорци, сякаш ме приветстваше. Ослепен, натиснах спирачките. Облизах устни със затворени очи.

Спомних си първата нощ в Грайнуд.

Нора отвори предната врата лично. Бе чисто гола.

— Закъсняхте — заяви тя. — Всичко свърши!

— Глупости. Дръж това, момче. И това също.

И херцогинята с три пъргави движения се съблече и остана като отворена мида във ветровитото анtre.

Стоях като треснат и държах дрехите ѝ.

— Влизай, момче, тук ще бъдеш настигнат от смъртта си. — И голата херцогиня преспокойно влезе сред добре облечените гости.

— Изгубих собствената си игра! — възклика Нора. — А сега, за да си го върна, трябва да се облека отново. А *така* се надявах да ви шокирам.

— Спокойно — отвърнах аз. — Успя да го направиш.

— Ела да ми помогнеш да се облека.

Нагазихме в една ниша сред дрехите ѝ, пръснати на безформени купчинки по паркета и ухаещи на мускус.

— Дръж пликчетата, че да се пъхна в тях. Ти си Чарлз, нали?

— Приятно ми е. — Изчервих се, след което избухнах в неконтролирам смях. — Извинявай — казах накрая, докато закопчавах сутиена ѝ. — Просто вечерта тепърва започва, а аз вече те обличам. Аз...

Някъде се затръшна врата. Огледах се за херцогинята.

— Изчезна — промърморих. — Къщата вече я погълна.

Вярно беше. Не я видях до дъждовното утро на понеделник, както сама бе предсказала. Дотогава бе забравила името ми, лицето ми, душата зад това лице.

— Господи! — възкликах аз. — Какво е това? А онова?

Докато все още обличах Нора, стигнахме до вратата на библиотеката. Вътре гостите се въртяха подобно на ярък огледален лабиринт.

— Това — посочи Нора — е Манхатънският балет, долетяха над леда с реактивен самолет. Отляво са Хамбургските танцьори, те долетяха от противоположната страна. Божествено съревнование. Съперници в балета, неспособни да изразят заради несъвършенството на езика своето презрение и сарказъм. Трябва да водят котешката си борба чрез пантомима. Стой настрана, Чарли. Валкирията трябва да се превърне в рейнска русалка. А онези момчета там наистина са рейнски русалки. Пази си фланга!

Нора бе права.

В битката влязоха нови участници.

Оранжевите кремове скочиха един върху друг, ломотеха несвързано. После окапваха отчаяни, опиянени. Сред тръсък на затръшнати врати противниците се хвърляха на групи по стаите. Ужасът се превърна в ужасно приятелство, а приятелството — в разгорещена, безсрамна и, слава Богу, скрита страсть.

След това по стръмния склон на уикенда се изсипа кристална лавина от писатели, художници, хореографи и поети.

Водовъртежът от плът и лудория ме подхвани и завъртя, за да ме изплюе в реалността на понеделника.

И ето ме отново тук, след много пропуснати години и безброй подобни партита.

Ето го имението Грайнуд, необичайно тихо.

Не свиреше никаква музика. Не пристигаха автомобили.

Здрасти, помислих си. На брега на езерото имаше нова статуя. Пак здрасти. Не, не беше статуя...

А Нора, седнала сама, присвила крака под роклята си, бледа, взираща се в Грайнуд, сякаш не бях пристигнал, сякаш бях невидим.

— Нора?... — Но погледът ѝ бе така закован в крилата на имението, в покритите с мъх покриви и в пълните с небе прозорци, че и аз самият вперих поглед в него.

Нещо не беше наред. Да не би домът да бе потънал две стъпки в земята? Или пък цялата земя се бе слегнала, оставяйки го да зъзне безнадеждно на мразовития въздух?

Дали земетресения бяха изкривили прозорците така, че да отразяват натрапниците с разкривени отблъсъци?

Предната врата на Грайнуд бе широко отворена. Домът дъхна към мен през нея.

Едваоловимо. Като да се събудиш нощем, усещайки топлия дъх на жена си, и внезапно да изпаднеш в ужас, защото миризмата на дъха ѝ се е променила, тя мирише на някой друг! Иска ти се да я разтърсиш, да я събудиш, да извикаш името ѝ. Коя е тя, какво е, как е станало това? Но вместо това само сърцето ти бие бясно и оставаш да лежиш буден до някаква непозната.

Приближих. Усетих как отражението ми в хиляди прозорци пресича тревата, за да застане до смълчаната Нора.

Хиляди мои копия седнаха тихо.

Нора, помислих си. Боже мой, ето ни пак тук.

Онова първо посещение в Грайнуд...

След това се срещахме от време на време през годините, подобно на хора, повлечени от тълпата, като любовници сред непознати във влак, и докато свирката предупреждава за следващата спирка, докосваме ръце или оставяме телата си да се притиснат едно в друго благодарение на втурналата се към изхода тълпа, след което се разделяме без никакви докосвания и думи, без нищо в течение на години.

Или пък сякаш всяка година в разгара на лятото се бяхме разминавали тичешком, без изобщо да ни хрумва, че можем да се върнем и да се съберем, нуждаейки се един от друг. А после още едно лято е свършило, слънцето е залязло, и ето я Нора с празна кофичка за пясък, а аз — с рани по коленете, плажът е празен, странният сезон е

отминал и сме останали само ние, колкото да си кажем здрави, Нора, здрави, Чарлз, докато вятърът се засилва и морето потъмнява, сякаш огромно стадо октоподи е минало край нас, изпускайки черно мастило.

Често съм се питал дали няма да дойде ден, в който да завършим дългата обиколка и да спрем. Може би преди дванайсетина години имаше такъв момент, когато дъхът ни от две противоположни страни удържаше любовта ни топла и балансирана като перце на върха на пръст.

Но това бе, защото се бях натъкнал на Нора във Венеция, далеч от корените си, от дома, далеч от Грайнуд, където можеше наистина да принадлежи на някой друг, може би дори на мен.

Но така или иначе, нашите уста бяха прекалено заети една с друга, за да пожелаят постоянство. На следващия ден, докато лекувахме устни, подути от взаимните атаки, не намерихме сила да кажем, че искаме мигът да продължи, да има още утрини като тази, да живеем в някакъв апартамент, в къща, където и да е, само не в Грайнуд, за нищо на света в Грайнуд! Може би дневната светлина бе жестока, може би показваше прекалено много недостатъци у хората. Или пък — което бе по-вярно — гадните деца отново бяха отегчени. Или пък ужасени от това да станат съкилийници! Каквато и да е причината, перцето, задържано за кратко в равновесие, падна. Никой от двама ни не разбра кой пръв е спрял да дишаш към него. Нора се престори, че е получила тревожна телеграма, и избяга в Грайнуд.

Връзката се разпадна. Глезните деца така и не си размениха писма. Не знаех какви пясъчни замъци е разрушила. И тя не знаеше какви индийски ризи са избелявали от потта на страстта ми. Ожених се. Разведох се. Пътувах.

И ето ни отново, дошли от различни посоки в края на странен ден, край познатото езеро, викаме се беззвучно, тичаме един към друг, без да помръднем, сякаш не сме се разделяли от години.

— Нора. — Хванах ръката ѝ. — Какво се е случило?

— Случило ли? — Тя се разсмя, умълча се и извърна поглед. После отново се разсмя, пресилено, сякаш всеки момент можеше да избухне в сълзи. — О, скъпи Чарли, мисли диво, мисли какво ли не, скочай през обръчи и се мятай в луди сънища. Случило се, Чарли, случило се?!

После стана ужасно мълчалива.

— Къде е прислугата, гостите?...

— Купонът беше снощи — рече тя.

— Невъзможно! Никога не си правила купони само в петък вечер! Неделите винаги са заварвали поляните осияни с остатъци от демони, проснати и увити в чаршафи. Защо...?

— Защо те поканих днес, това ли искаш да попиташ, Чарлз? — Нора продължаваше да не сваля поглед от имението. — За да ти дам Грайнуд. Подарък, Чарли, ако успееш да го принудиш да ти позволи да останеш, ако те изтърпи...

— Не искам имението! — избухна аз.

— О, Чарли, не е важно дали *ти* го искаш, а дали *то* иска теб. Изхвърли всички ни, Чарли.

— Снощи...?

— Снощи последният голям купон в Грайнуд не се получи. Маг долетя от Париж. Ага прати невероятно момиче от Ница. Роджър, Пърси, Ивлайн, Вивиан, Джон бяха тук. Бикоборецът, който едва не уби драматурга заради балерината, бе тук. Ирландският сценарист, който все пада пиян от сцената, бе тук. Деветдесет и седем души бяха влезли през онази врата в седем вечерта. До полунощ си бяха отишли.

Разходих се из моравата.

Наистина, в тревата имаше следи — от гумите на поне трийсет коли.

— Не ни позволи да си направим парти, Чарлз — едва чуто рече Нора. Обърнах се неразбиращо.

— Кой? Домът ли?

— О, музиката бе прекрасна, но се издигаше кухо нагоре. Смехът ни отекваше призрачно от горните зали. Купонът се изпорти. Петифурите засядаха в гърлата ни. Виното се стичаше по брадичките ни. Никой не си полегна дори за три минути. Можеш ли да го повярваш? Всеки получи захарна целувка и всички си тръгнаха, а аз останах да спя ограбена на моравата. Можеш ли да познаеш защо? Иди да видиш, Чарли.

Приближихме отворената врата на Грайнуд.

— Какво трябва да гледам?

— Всичко. Всички стаи. Самата къща. Загадката. Познай. И когато направиш хиляда опита, ще ти кажа защо няма да повече

да живея тук, защо трябва да замина, защо Грайнуд е твой, ако го искаш. Хайде, влез. Самичък.

И аз влязох, бавно, стъпка по стъпка.

Вървях тихо по тъмножълтия паркет на голямата зала. Огледах огромния goblen на стената. Разучих древногръцките мраморни медальони, изложени на зелено кадифе под кристален похлупак.

— Няма нищо — викнах към Нора, която чакаше отвън в отиващия си прохладен ден.

— Не. Огледай всичко — извика ми в отговор тя. — Продължавай.

Библиотеката бе дълбоко топло море с миризма на кожа, в което обитаваха пет хиляди книги с подвързии с цвят на вишна, липа и лимон. Позлатените букви на заглавията проблясваха като очи. Над камината, голяма като кучкарник за десет хрътки, бе окачена великолепната картина „Девици и цветя“ на Гейнсбъро, която бе стопляла фамилията поколения наред. На човек му се приискваше да се наведе и да помирише моретата от диви цветя, да докосне момичетата, да чуе бръмченето на пчели в опияняващия въздух.

— Е? — обади се далечен глас.

— Нора! — викнах аз. — Ела. Няма от какво да се боиш! Още е светло!

— Не — тъжно рече тя. — Слънцето залязва. Какво виждаш, Чарли?

— В момента съм отново в залата, гледам витата стълба. Гостната. Във въздуха няма нито прашинка. Отварям вратата на избата. Милиони бурета и бутилки. Сега съм в кухнята. Нора, това е лудост!

— Нали? — изплака далечният глас. — Върни се в библиотеката. Застани в центъра. Виждаш ли картината на Гейнсбъро, която винаги си обичал?

— Да, тук е.

— Не е. Виждаш ли сребърния флорентински овлашнител за пури?

— Виждам го.

— Не го виждаш. А голямото кожено кресло, където пиеше шери с татко?

— Да.

— Не — въздъхна гласът.

— Да, не? Дали, или? Достатъчно, Нора!

— Повече от достатъчно, Чарли. Не можеш ли да познаеш? Не можеш ли да *почувстваши* какво се е случило с Грайнуд?

Завъртях се във всички посоки. Вдишах непознатия въздух.

— Чарли — обади се едва-едва Нора от отворената врата, — преди четири години... Преди четири години... Грайнуд изгоря до основи.

Затичах се.

Намерих пребледнялата Нора край вратата.

— *Какво?* — викнах.

— Изгоря до основи — повтори тя. — Изцяло. Преди четири години. Отстъпих три дълги крачки назад и погледнах прозорците и стените.

— Нора, но Грайнуд си е целият тук!

— Не, не е, Чарли. Това не е Грайнуд.

Докоснах сивия камък, червената тухла, зеления бръшлян. Прокарах длан по богато орнаментираната испанска врата. Въздъхнах благоговейно.

— Не може да бъде.

— Може — отвърна Нора. — Всичко е ново. Всичко, от избата до покрива. Ново, Чарлз. Ново, Чарли. Ново.

— И тази *врата*?

— Миналата година дойде от Мадрид.

— Тази настилка?

— Извадена край Дъблин преди две години. Прозорците са от Уотърфорд, от тази пролет.

Прекрачих прага.

— Паркетът?

— Изработен във Франция и докаран миналата есен.

— Но... ами онзи *гоблен*?

— Изтъкан край Париж, окачен през април.

— Но всичко е абсолютно *същото*, Нора!

— Нали? Ходих до Гърция за копия на мраморните антики.

Кристалният похлупак е изработен в Реймс.

— Библиотеката!

— Всяка книга е подвързана по същия начин, със същите златни букви, поставена на същото място. Само възстановяването на

библиотеката струваше сто хиляди паунда.

— Всичко е същото, всичко е същото, Нора! — възкликах възхитено. — Господи, същото!

Влязохме в библиотеката. Посочих флорентинския овлашнител.

— Това, разбира се, е било спасено от пожара, нали?

— Не, не. Аз съм художничка. Спомних си го. Направих скици, занесох ги във Флоренция. Завършиха копието през юли.

— А картината на Гейнсбъро?

— Вгледай се по- внимателно! Това е работа на Фрици. Фрици, онзи ужасен размъкнат художник-битник от Монмартьр, помниш ли го? Който маца боя по платното и го пуска като хвърчило над Париж, за да могат вятърът и дъждът да творят изкуство, което той да продава на безбожни цени? Е, оказва се, че Фрици бил таен фанатичен поклонник на Гейнсбъро. Ще ме убие, ако разбере, че съм казала на някого. Нарисува картината по памет, можеш ли да си представиш? Не е ли *прекрасна*?

— Прекрасна е... Господи, Нора, истина ли е всичко това?

— Иска ми се да не беше. За луда ли ме мислиш, Чарлз? Съвсем естествено е да ме вземеш за луда. Вярваш ли в доброто и злото, Чарли? Аз не вярвах. А ето че най-неочеквано останях. Чукнах четирийсет и четирийсетте ме бълснаха като бърз влак. Знаеш ли какво си мисля...? Че къщата *сама* се унищожи.

— Какво?

Тя тръгна да гледа залите, в които вече започваха да се трупат вечерни сенки.

— Когато станах на осемнайсет и започнах да управлявам парите си, ако хората казваха Грях, аз казвах Дрън-дрън. Те крещяха — Съвест. Аз — Пиянски брътвежи! Но по онова време бъчвата за дъждовна вода бе празна. Доста странен дъжд се изля оттогава и се събра в мен. И за моя студена изненада в един момент открих, че преливам от стари грехове и осъзнавам, че наистина има съвест и вина.

— В мен има хиляди млади мъже, Чарлз.

Напъхаха се и се заровиха в мен. Когато се оттеглиха, си помислих, че се махат завинаги. Но не, сега съм сигурна, че няма нито един, чиито отровни шипове да не са разкъсали плътта ми по един или друг начин. Господи, Господи, как само обичах шиповете им, бодлите!

Господи, как обичах да бъда убождана и насинявана. Мислех си, че времето и пътуването ще излекуват белезите. А сега знам, че цялата съм в отпечатъци от пръсти. В мен няма нито сантиметър пъlt, Чък, която да не е картотека на ФБР или египетска сбирка на стигмати. Бях намушквана от хиляди прекрасни момчета и си мислех, че няма да кървя, но ето че сега кървя. Кръвта ми бе оплискала цялата къща. И приятелите ми, които отричаха вината и съвестта, идваха тук с огромен влак на пъltта, разтърсваха се един друг, докосваха се с устни, потяха се по подове, пронизваха стените като със сачми със своите агонии и падения. Домът бе пълен с убийци, Чарли, всеки търсещ начин да убие самотата на другия с късия си меч. Никой не намираше истински край, а само моментно отпускане.

Сега разбирам, Чарлз, че в този дом никога не е имало и един щастлив човек.

О, всичко *изглеждаше* щастливо. Когато чувах толкова смях, видих толкова питиета, когато във всяко легло се натъкваш на човешки розови и бели сандвичи, си мислиш — каква веселба! Колко е хубаво всичко!

Но това е лъжа, Чарли, и двамата го знаем, и домът се опиваше от тази лъжа по моето време, по времето на баща ми, на дядо ми и преди това. Убийците са си нанасяли раните тук в течение на повече от двеста години. Стените са били оплискани. Дръжките на вратите бяха станали лепкави. Лятото в картината на Гейнсбъро оstarя. А убийците идваха и си отиваха, Чарли, и оставяха на съхранение грехове и спомени за грехове.

А когато се нагълташ с толкова много мрак, Чарлз, трябва да повърнеш, нали така?

Жivotът ми е средство за повръщане. Гади ми се от собственото ми минало.

Също като на дома.

И накрая, натъпкана с вина, ужасно тъжна, една нощ чух търкането на старите грехове в леглата на тавана. И от това спонтанно търкане къщата запуши и пламна. Чух как огънят обхвата библиотеката и се захвата да погльща книгите. После го чух да пие вино в избата. По това време вече бях излязла през прозореца и се бях спуснала по бръшляна на моравата с прислугата. В четири сутринта си направихме пикник край езерото с шампанско и бисквити от

къщичката на вратаря. Пожарникарите от града пристигнаха в пет сутринта, точно за да видят как покривът рухва и огромни фонтани искри се устремяват към облациите и избледняващата луна. Почерпихме и тях с шампанско и гледахме как Грайнуд умира окончателно. На разсъмване не бе останало нищо.

Трябваше да се самоунищожи, нали, Чарли? Бе станал толкова зъл от моите хора и от самата мен.

Дълго стояхме мълчаливо в студената зала. Накрая се размърдах.

— Мисля, че да, Нора.

Отидохме в библиотеката. Нора извади чертежи и купчина тетрадки.

— Точно тогава ми дойде вдъхновението. Да построя Грайнуд отново. Да събера грамадния сив пъзел! Като възкръснал от пепелта си феникс. Така че никой да не разбере за болестта и смъртта му. Нито ти, Чарли, нито някой от приятелите ми; нека всички си останат в неведение. Моята вина за унищожаването му бе огромна. Какъв късмет, че съм богата. Можеш да подкупиш пожарници с шампанско и селскитевестници с четири каси джин. Вестта, че Грайнуд се е превърнал в пепел, не се разпростира и на миля оттук. По-нататък ще разкажа. А сега, на работа! И се втурнах при адвоката в Дъблин, при когото татко държеше архитектурните планове и детайли от интериора. Месеци наред седях със секретаря и описвах гръцки лампи и римски керемиди. Затварях очи, за да си спомня всяка педя килим, всеки пискюл, всяка украса рококо на тавана — всичко, всяка месингова гравюра, всяка скара на камина, всяка дръжка на врата. И когато списъкът от трийсет хиляди неща най-сетне бе съставен, повиках дърводелци от Единбург, майстори от Сиена, каменоделци от Перуджа. И те чукаха, ковяха, засаждаха, изрязваха и подреждаха цели четири години, Чарли, а аз обикалях завода край Париж да гледам как паяците тъкат гоблена и килимите. И как изработват стъклата в Уотърфорд.

О, Чарлз, случвало ли се е някога в историята човек да възстанови нещо напълно разрушено в първоначалния му вид? Забрави миналото, остави кокалите да си почиват! Е, не и аз, помислих си — Грайнуд ще се издигне отново и ще бъде същият, какъвто е бил и преди. Но макар да изглежда като стария Грайнуд, щеше да бъде

наистина нов. Ново начало, мислех си аз, и докато го възстановях, водих тъй *тих* и *спокоен* живот, Чарлз. Приключението на работата бе достатъчно.

Когато завърших къщата, си помислих, че съм завършила себе си. Докато приветствах възкресението на Грайнуд, приветствах самата себе си. Най-сетне, мислех си, в Грайнуд ще дойде щастлив човек.

И ето че преди две седмици всичко бе готово, бе изсечен последният камък, поставена бе последната керемида.

Разпратих покани по целия свят, Чарли, и вчера вечерта всички пристигнаха — лъвски прайдове от Ню Йорк, миришещи на хлебно дърво. Бърzonоги момчета от Атина. Негърски балет от Йоханесбург. Тrima сицилиански бандити, или пък бяха актьори? Седемнайсет цигуларки, които можеха да бъдат похитени, когато оставиха цигулките и вдигнаха полите. Четири шампиона по поло. Един професионален тенисист да опъне червата ми. Един мил френски поет. Господи, Чарлз, трябаше да е наистина страховто откриване на имението Феникс на Нора Грайндън! Откъде можех да знам или да предположа, че къщата няма да ни поиска?

— Може ли една къща да иска или да не иска?

— Да, когато е съвсем нова, а всички други — много стари, независимо от възрастта. Домът бе новороден. А ние — застояли и умиращи. Той бе добър. Ние — зли. Той искаше да си остане невинен. И затова ни изгони.

— Как?

— Ами, просто като беше себе си. Направи въздуха тъй тих, Чарли, че направо не можеш да повярваш. Всички имахме усещането, сякаш някой е умрял... След известно време го чувстваха всички, макар никой нищо да не каза на глас. Хората просто се качиха в колите си и си отидоха. Оркестърът спря да свири и се изнесе с десет лимузини. Последва ги целият купон, обиколи езерото, сякаш отиваше на пикник — но не, към аерогарата, на кораби, към Голуей; всички бяха студени, никой не разговаряше, къщата бе пуста, дори слугите яхнаха велосипедите си и останах сама. Последният купон бе свършил, без изобщо да се случи, и никога вече нямаше да се случи. Както казах, спах на моравата, сама със старите си мисли. И знаех, че това е краят на всички години, защото бях пепел, а пепелта не може да

гради. В мрака лежеше нова прекрасна птица, сама за себе си. Мразеше диханието ми. С мен бе свършено. А тя се роди.

Нора завърши разказа си.

Дълго стояхме мълчаливи в късния следобед. Започна да се стъмва и здрачът изпълни стаите и затвори очите на прозорците. Ветрецът накъдри повърхността на езерото.

— Не може всичко това да е истина — казах. — Разбира се, че можеш да останеш тук.

— Последна проба, за да не спориш повече с мен. Ще се опитаме да пренощуваме тук.

— Да се опитаме?

— Няма да изкараме до разсъмване. Да си изпържим яйца, да пийнем малко вино, да си легнем рано. Само си легни върху завивките, без да се събличиаш. Предполагам, че бързо-бързо ще ти се прииска да си облечен.

Вечеряхме почти без да говорим. Пихме вино. Слушахме как новите часовници отмерват новото време в новия дом. В десет Нора ме изпрати до стаята ми.

— Не се страхувай — викна ми от стълбището. — Къщата не ни желае злато. Просто се бои, че *nие* можем да я нарамим. Ще чета в библиотеката. Когато си готов да напуснеш, независимо от часа, обади ми се.

— Ще спя като къпан.

— Мислиш ли?

И аз се проснах в новото си легло, лежах в тъмното и пушех, без да чувствам нито страх, нито самоувереност, а просто спокойно чаках да се случи нещо.

Не заспах в полунощ.

Бях буден в един.

В три очите ми бяха все още широко отворени.

Къщата не скърцаше, не въздишаше, не мърмореше. Чакаше също като мен, дишаше в синхрон с мен.

В три и половина вратата на стаята ми бавно се отвори.

Бе просто движение на нещо тъмно в тъмното. Усетих полъх на вятър по лицето си.

Бавно се надигнах.

Минаха пет минути. Сърцето ми постепенно се успокои.

И тогава чух как далеч долу се отваря предната врата.

Отново без никакво скърдане и никакъв шепот. Просто щракане и едва доловимо движение на вътъра в коридорите.

Станах и излязох в коридора.

От горната площадка на стълбището видях каквото очаквах — предната врата бе отворена. Лунните лъчи осветяваха новия паркет и блестяха в новия часовник, който тиктакаше свежо и смазано.

Слязох и излязох навън.

— *Ето те* най-сетне. — Нора стоеше до колата ми на пътеката.

Отидох до нея.

— Не си чул нищо, но въпреки това си чул, нали? — попита тя.

— Да.

— Сега готов ли си да си тръгнеш, Чарлз?

Погледнах към къщата.

— Почти.

— Сега вече знаеш, че всичко е свършено, нали? Нали усещаш как настъпва утрото на новия ден? Почувствай сърцето ми, Чарли, почувствай как душата ми бие едва-едва в него, кръвта ми едва тече и е толкова черна... Често си го усещал да бие под твоето тяло, знаеш колко съм стара. Знаеш колко съм изпълнена с тъмници, килии, късни следобеди и сини часове на френски здрач. Е...

Нора погледна към къщата.

— Нощес лежах в леглото си и в два часа чух как се отваря предната врата. Знаех, че цялата къща просто се е наклонила, за да освободи ключалката. Излязох на стълбището. Погледнах надолу и видях лунна пътека в залата. Сякаш къщата ми казваше — давай, тръгни по нея, мини по лунната пътека и излез оттук, старица такава, върви си с твоя мрак. Ти си бременна. В корема ти се спотаява вкиснато привидение, което никога няма да се роди. И защото не можеш да го изхвърлиш, един ден то ще те убие. Какво чакаш?... И тъй, Чарлз, беше ме страх да сляза и да затворя вратата. И знаех отлично, че никога вече няма да мога да заспя. Затова слязох долу и се измъкнах... Имам едно мрачно старо и грешно местенце в Женева. Ще ида да живея там. Но ти си по-млад и по-свеж, Чарли, така че искам това имение да стане твое.

— Не съм чак толкова млад.

— По-млад си от мен.

— И не чак толкова свеж. Къщата иска и аз да се махна, Нора.
Вратата в *моята* стая също се отвори.

— О, Чарли — изпъшка Нора и докосна бузата ми. — О, Чарлз.
— И тихо добави: — Съжалявам.

— Недей съжалява. Ще се махнем заедно.
Нора отвори вратата на автомобила.

— Нека аз да карам. Аз трябва да карам, много бързо, чак до
Дъблин. Имаш ли нещо против?

— Не. А багажът ти?

— Да си остане за къщата. Ти накъде си?

Спрях.

— Трябва да затворя предната врата.

— Не — рече Нора. — Остави я отворена.

— Но... може да влезе някой.

Нора тихо се разсмя.

— Да. Но само добри хора. Така че всичко е наред, нали?

Накрая кимнах.

— Да. Всичко е наред.

Застанах до колата. Не ми се искаше да се махам. Събираха се облаци. Започна да прехвърча сняг. Огромни снежни парцали падаха от осветеното от луната небе, нежни и безобидни като клюки на ангели.

Качихме се и затръшнахме вратите на колата. Нора запали.

— Готов ли си?

— Готов съм.

— Чарли? Когато стигнем Дъблин, ще спиш с мен. Имам предвид наистина да *спии*. Ще имам нужда от някого през следващите няколко дни. Ще го направиши ли?

— Разбира се.

— Иска ми се... — промълви тя. И очите ѝ се напълниха със сълзи. — Господи, как ми се иска да мога да се изгоря и да започна отново. Да се изгоря до основи, за да мога да се върна в къщата и да живея завинаги там. Но, по дяволите всичко. Каква полза от подобни приказки?

— Тръгвай, Нора — меко рекох аз.

И тя натисна газта и полетяхме навън от долината, покрай езерото, изпод гумите летеше чакъл, а ние продължавахме по склона и през гъстата снежна гора. И когато стигнахме последното изкачване,

сълзите на Нора вече бяха изсъхнали, тя не се обърна нито за миг назад и полетяхме със седемдесет мили в час през плътната гъста нощ към тъмния хоризонт и студения каменен град. През цялото време мълчаливо държах ръката ѝ и не я пуснах нито за миг.

ДЕТЕ НА УТРЕШНИЯ ДЕН

Не искаше да става баща на малката Синя пирамидка. Питър Хорн изобщо не бе планирал подобен развой на събитията. Нито той, нито жена му бяха предполагали, че ще им се случи нещо такова. От дни разговаряха спокойно за раждането на детето им, хранеха се напълно нормално, спяха много, понякога ходеха на забавления, а когато дойде време тя да бъде откарана с хеликоптер до болницата, съпругът ѝ я прегърна и я целуна.

— Скъпа, ще се върнеш след шест часа — каза той. — Тези нови родилни машини правят всичко сами, само дето бащите не са заместили още.

Тя си спомни старата песничка „Не, това не можете да ми вземете“, затананика я и двамата се разсмяха, докато хеликоптерът ги издигаше над зелената ливада и политаше към града.

Докторът, спокоен господин, казваше се Уолкот, бе изключително уверен. Поли Ан, жена му, се бе подготвила за предстоящата задача; бащата, както обикновено, бе изпратен в чакалнята, където можеше да пали цигара от цигара или да си сипва уиски със сода от намирация се подръка миксер. Чувстваше се доста добре. Това бе първото им дете, но нямаше причина за притеснения. Поли Ан се намираше в добри ръце.

Доктор Уолкот се появи в чакалнята след час. Приличаше на човек, имал среща лице в лице със смъртта. Питър Хорн, който се справяше с третото уиски, замръзна. Пръстите му се свиха около чашата.

- Мъртва е — прошепна.
 - Не — тихо отвърна Уолкот. — Не, нищо й няма. Детето...
 - Значи детето е мъртво.
 - Детето също е живо, но... допийте си питието и елате с мен.
- Случи се нещо.

Да, наистина се бе случило нещо. И това „нещо“ бе събрало персонала на цялата болница. Хората сновяха по коридорите, влизаха и

излизаха от стая. Докато минаваше по коридора покрай сестри и лекари в бели дрехи, които се споглеждаха и си шепнеха нещо, Питър Хорн се почувства съвсем зле.

— Хей, видяхте ли, видяхте ли! Детето на Питър Хорн! Невероятно!

Влязоха в малко чисто помещение. Вътре над ниска масичка се бе насыбрала тълпа. На масичката имаше нещо.

Малка Синя пирамидка.

— Защо ме доведохте тук? — обърна се Хорн към доктора.

Малката Синя пирамидка се помръдна. И заплака.

Питър Хорн се провръя през тълпата и впери ужасен поглед в масата. Пребледня като платно, задъха се.

— Да не искате да кажете, че...?

Доктор Уолкот кимна.

Синята пирамидка имаше шест сини, подобни на пипала израстваща и три очи, които примигваха от върховете на рогчета.

Хорн не можеше да помръдне.

— Тежи три и четиристотин — каза някой.

Майтапят се с мен, помисли си Хорн. Това е никаква тъпа шега. Чарли Ръскол е зад всичко това. Ей сега ще цъфне на вратата, ще викне: „Честит първи април!“ и всички ще се разсмеят. Това не е моето дете. Ама че ужас! Майтапят се.

Хорн стоеше неподвижно и потта се стичаше по лицето му.

— Изведете ме оттук. — Обърна се, ръцете му се свиха и отпуснаха, клепачите му трепереха.

Уолкот го хвана за лакътя.

— Това е ваше дете — спокойно рече той. — Разберете го, господин Хорн.

— Не. Не, не е. — Умът му не можеше да докосне подобно нещо.

— Това е никакъв кошмар. Унищожете го!

— Не можем да убиваме човешко същество.

— Човешко същество? — Хорн примигна, за да махне сълзите от очите си. — Това не е човек! Това е богохулство!

— Прегледахме това... дете... и установихме, че не е мутант, не е резултат от разрушени или пренаредени гени — бързо заговори докторът. — Не е никакъв урод. Моля, изслушайте всичко, което ви казвам.

Хорн заби измъчен поглед в стената. Олюляваше се. Докторът говореше сдържано, уверено.

— Детето е било повлияно по някакъв начин от налягането по време на раждането. Имаше изкривяване в измеренията, причинено от едновременни къси съединения и неизправности в родилната и хипнотичната машини. Както и да е — завърши доста тромаво докторът, — детето ви е родено в... в друго измерение.

Хорн дори не кимна. Стоеше и чакаше.

— Детето ви е живо, здраво и щастливо. Ето го, лежи на масата. Но тъй като се е родило в друго измерение, формата му е чужда за нас. Очите ни са свикнали с триизмерни концепции и не могат да го разпознаят като бебе. Но то е бебе. Под този камуфлаж, зад странната пирамидална форма и израстващи това е *вашето* дете.

Хорн затвори уста и очи.

— Мога ли да изпия нещо?

— Разбира се. — Пъхнаха в ръцете му питие.

— А сега ме сложете да седна някъде за момент. — Отпусна се изнемощяло на един стол. Започваше да му се изяснява. Нещата постепенно заставаха по местата си. Това бе негово дете, независимо от всичко. Потрепери. Колкото и ужасно да изглеждаше, това бе неговото първо дете.

Накрая вдигна очи и се опита да различи доктора.

— Какво ще кажем на Поли? — прошепна едва чуто.

— Ще го измислим утре, веднага щом се почувствате готов.

— И какво ще стане сега? Има ли начин... да стане нормално?

— Ще опитаме. Разбира се, ако дадете съгласието си. В края на краищата детето е ваше. Можете да правите с него каквото пожелаете.

— С него? — Хорн се разсмя горчиво и затвори очи. — А откъде знаете, че е „той“?

Потъваше в тъмнина. Ушите му бучаха.

Уолкот бе видимо смутен.

— Ами, ние... тоест... ами, всъщност не сме съвсем сигурни.

Хорн отпи още гълтка.

— Ами ако *не можете* да го оправите?

— Разбирам, че това е голям шок за вас, господин Хорн. Ако не можете да понасяте да го гледате, ние с радост ще го отгледаме тук, в института.

Хорн обмисли думите му.

— Благодаря. Но все пак той е мой и на Поли. Ще му дам дом. Ще го отгледам, както бих отгледал всяко друго дете. Ще му дам нормален домашен живот. Ще се опитам да го обикна. Ще се държа добре с него. — Устните му бяха изтръпнали, не можеше да мисли.

— Разбираете ли с какво се нагърбвате, господин Хорн? Това дете няма да има нормални другарчета — та те ще му извадят душата за нула време. Знаете ги какви са децата. Решите ли да го отгледате в дома си, животът му ще бъде строго ограничен, *никой* не бива да го вижда. Ясно ли ви е това?

— Да. Да, ясно ми е, докторе. Докторе, а умствено добре ли е?

— Да. Проверихме всичките му реакции. Той е чудесно здраво дете, що се касае до нервната му система.

— Просто исках да съм сигурен. Е, остава един-единствен проблем — Поли.

Уолкот се намръщи.

— Честно казано, и аз не знам как да постъпим. Нали разбирате, една жена много тежко преживява вестта, че детето ѝ е мъртвородено. А какво остава за *това* — да ѝ кажем, че е родила нещо, което и на човек не прилича... Не е толкова ясно, колкото ако беше мъртво. Вероятността от шок е много голяма. И въпреки това съм длъжен да ѝ кажа истината. Един лекар няма да стигне доникъде, ако лъже пациента си.

Хорн остави чашата си.

— Не искам да губя и Поли. Бих могъл да се примиря, ако решите да вземете детето, да го унищожите. Но не искам Поли да бъде убита от цялата тази история.

— Надявам се, че ще успеем да върнем нормалния вид на детето. Точно това ме кара да се колебая най-много. Ако знаех, че случаят е безнадежден, незабавно щях да дам потвърждение за евтаназия. Но то има право на шанс.

Хорн бе страшно уморен. Дълбоко в него всичко трепереше.

— Добре, докторе. Ще му трябва храна, мляко и любов, докато успеете да го оправите. И без това не му е леко, така че няма нужда да влошаваме нещата още повече. Кога ще кажем на Поли?

— Утре следобед, когато се събуди.

Хорн стана и отиде до затоплената от меката светлина отгоре маса. Синята пирамидка се размърда, когато протегна ръка към нея.

— Здравей, бебчо — каза той.

Синята пирамидка го погледна с три блестящи сини очи. Едно мъничко синьо пипалце докосна пръста на Хорн. Той потръпна.

— Здравей, бебчо.

Докторът извади биберон.

— Ето го и млякото. Хайде.

Бебето погледна нагоре през разсейващата се мъгла. Видя някакви движещи се над него форми и разбра, че са приятели. Бе новородено, но вече будно, странно будно. Бе осъзнато.

Над и около него имаше движещи се предмети. Шест сиво-бели куба. Шест куба с шестоъгълни приattyци и с по три очи. После по прозрачната равнина приближиха други два куба. Единият бе съвсем бял. И той имаше три очи. Нещо в белия куб му хареса. Имаше привличане. Някаква връзка. Нещо в миризмата на Белия куб му напомняше за самото него.

Сега двата новопристигнали куба, Белият и Сивият, си подсвирваха нещо. От време на време Белият протягаše един от шестоъгълните си приattyци и го докосваše. В отговор Бебето протегна едно от пипалцата от пирамидалното си тяло. Харесваše Белия куб. Харесваše го. Беше гладно. Може би Белият куб щеше да му даде храна...

Сивият куб извади розова топка за Бебето. Сега щяха да го нахранят. Добре. Добре. Жадно пое храната.

Яденето бе приятно. Всички Сиво-бели кубове се отдалечиха, само приятният Бял куб остана да стои над Бебето, да го гледа и да му подсвирва. Отново и отново.

Казаха на Поли на следващия ден. Не всичко. Само необходимото. Само намекнаха. Казаха й, че в известен смисъл детето не е съвсем наред. Говореха бавно, все повече затягайки обръча. После доктор Уолкот изнесе дълга лекция за родилните машини, как помагат на жената при раждането и как от време на време се случва да дадат на късо. После се появи някакъв друг учен и я запозна накратко с измеренията, като вдигаше пръсти — ето така: едно, две, три и четири.

Трети пък говореше за енергията и материята. И още един — за децата в неравностойно положение.

Накрая Поли не издържа и седна в леглото.

— Какви са всички тия приказки? Какво му е на детето ми и защо е нужно да говорите толкова много?

Уолкот ѝ разказа.

— Разбира се, можете да изчакате още седмица и да го видите.

Или да го оставите на попечителството на института.

— Искам да знам само едно — рече Поли.

Доктор Уолкот вдигна вежди.

— Аз ли съм направила детето такова?

— Разбира се, че не сте!

— Значи детето не е никакво генетично чудовище?

— Детето е пъхнато в друго измерение. Във всяко друго отношение си е напълно нормално.

Стегнатите устни на Поли се отпуснаха.

— Тогава ми го донесете — простишко рече тя. — Искам да го видя. Моля ви. Още сега.

Донесоха ѝ „детето“.

Напуснаха болницата на следващия ден. Поли вървеше сама, съвсем сигурно; Питър Хорн я следваше и ѝ се възхищаваше тихо.

Бебето не бе с тях. Щяха да го докарат по-късно. Хорн помогна на жена си да се качи в хеликоптера и седна до нея. Издигна машината в топлия въздух.

— Ти си чудо — рече той.

— Така ли? — отвърна тя и запали цигара.

— И още как. Не плака. Не направи нищо.

— Не е толкова зле, нали разбиращ. Важното е да го опознаеш.

Мога дори... дори да го държа на ръце. Топъл е, плаче, дори се нуждае от триъгълни пелени. — Тук тя се разсмя. Той обачеолови в смеха ѝ нервен трепет. — Не, Пит, не съм плакала, защото това е моето бебе. Или ще бъде. Не е мъртво, слава Богу. То... просто не знам как да ти го обясня... все още не се е родило. Харесва ми да си мисля, че още не се е родило. Чакаме го да се покаже. Вярвам на доктор Уолкот. А ти?

— Права си. Права си. — Той хвана ръката ѝ. — Знаеш ли нещо?

Ти си страхотна сладурана.

— Мога да се справя — каза тя; гледаше напред, докато зелените простори се носеха под тях. — Докато знам, че предстои нещо хубаво, няма да позволя нищо да ме засегне или нарани. Ще изчакам половин година, а след това може и да се самоубия.

— Поли!

Тя го погледна, сякаш го забелязваше чак сега.

— Пит, извинявай. Но подобни неща просто не се случват. Щом всичко свърши и детето най-сетне се „роди“, веднага ще забравя всичко, сякаш не е било. Но ако докторът не успее да ни помогне, тогава умът може да не го понесе и да заповядва на тялото да се качи на покрива и да скочи.

— Всичко ще се оправи — каза той, стискаше лоста за управление. — Трябва да се оправи.

Поли не отговори, само издиша цигарения дим към вихъра от перката.

Минаха три седмици. Всеки ден летяха до института да видят „Пай“. Именно това спокойно и тихо име бе избрала Поли Хорн за Синята пирамидка, която лежеше на топлата спална масичка и примигваше към тях. Доктор Уолкот се погрижи да посочи, че навиците на „детето“ са нормални като на всяко друго бебе; спи едиколко си часа, будува еди-колко си, понякога е кротко, понякога — не, яде толкова и толкова, изхвърля толкова и толкова. Поли Хорн слушаше, лицето ѝ се смекчаваше, очите ѝ започваха да гледат потопло.

— Вече чувствате ли се готови да го вземете у дома? — попита доктор Уолкот в края на третата седмица. — Живеете извън града, нали? Добре, значи имате ограден двор, детето ще може да излиза на слънце. Нуждае се от майчина любов. Колкото и банално да звучи, така е. Трябва да го кърмите. Според уговорката, можем да осигурим новата автоматична дойка; успокояващ глас, топлина, длани и всичко останало. — Гласът на доктор Уолкот звучеше сухо. — Но все пак ми се струва, че сте запознати достатъчно с него и знаете, че той е едно хубаво и здраво дете. Готова ли сте, госпожо Хорн?

— Да, готова съм.

— Добре. Водете ми го на всеки три дни за преглед. Това са предписанията. Сега работим върху няколко възможни решения, госпожо Хорн. До края на годината би трябвало да разполагаме с

някакви резултати. Не искам да ви казвам нищо конкретно, но имам основания да смяtam, че ще измъкнем момчето от четвъртото измерение като зайче от шапката на фокусник.

Докторът бе леко и приятно изненадан, когато Поли Хорн го целуна.

Пит Хорн насочи хеликоптера към дома над вълнистите зелени равнини на Грифит. От време на време поглеждаше към лежащата в ръцете на Поли пирамидка. Тя й гукаше нещо и детето й отговаряше горе-долу по същия начин.

— Питам се... — промълви Поли.

— Какво?

— Как ли изглеждаме *nie* в неговите очи?

— Питах доктор Уолкот. Той каза, че най-вероятно и ние му изглеждаме странно. Бебето е в едно измерение, а ние — в друго.

— Искаш да кажеш, че не му приличаме на мъже и жени ли?

— Ако гледаме на това от наша гледна точка — не приличаме. Но не забравяй, че бебето няма никаква представа за мъжете и жените. Както и да му изглеждаме, за него ние сме съвсем естествени. Свикнало е да ни вижда като кубове, квадрати или пирамиди, както ни вижда от своето си измерение. То няма друг опит, няма друг еталон, с който да ни сравнява. Ние *sме* еталон. От друга страна, то на нас ни изглежда странно, защото го сравняваме с формите и размерите, с които сме свикнали.

— Да, ясно. Разбрах.

Бебето усещаше движението. Един Бял куб го държеше в топлите си придатъци. Другият Бял куб седеше наблизо в някакъв пурпурен oval. Ovalът се движеше във въздуха над огромна ярка равнина с пирамиди, шестостени, стълбове и многоцветни кубове.

Единият Бял куб изsviri нещо. Другият му отговори със свирене. Белият куб, който го държеше, се размърда. Бебето гледаше двата Бели куба и света, носещ се покрай тях от другата страна на пътуващия мехур.

Стана му сънено. Затвори очи, настани пирамиденото си телце в ската на Белия куб и започна да издава тихички звуци...

— Заспа — каза Поли Хорн.

Дойде лятото. Питър Хорн имаше много работа в експортно-импортната си фирма, но вечер винаги си бе у дома. Поли се държеше през деня, но ако се заседяваше вечер сама с детето, прекаляваше с пушенето, а веднъж я бе заварил припаднала на кушетката с празна бутилка коняк до нея. Оттогава през нощта сам се грижеше за детето. Когато плачеше, то издаваше странни свистящи звуци, като плача на някакво изгубило се в джунглата животинче. Децата не плачеха така.

Питър Хорн сложи звукоизолация на детската.

— За да не чува жена ви как бебето плаче ли? — попита работникът.

— Да — отвърна Питър Хорн. — За да не чува.

Рядко канеха гости. Бояха се някой да не се натъкне на Пай — малката сладка пирамидка, скъпият Пай.

— Какъв е този шум? — попита веднъж един от гостите и забрави за коктейла си. — Прилича ми на птичка. Питър, не си ми казвал, че имаш птичарник.

— О, да — отвърна Хорн, докато затваряше вратата на детската.

— Пийни още. Хайде, наздраве на всички.

Сякаш си имаха куче или котка в къщата. Поне така го възприемаше Поли. Питър Хорн я наблюдаваше как говори на малкия Пай и как го милва. Пай това, Пай онova, но винаги с нещо като резерва, а понякога се оглеждаше и се опипваше, стискаше ръце, изглеждаше объркана и уплашена, сякаш очакваше да пристигне някой.

— Може да казва тате — съобщи тя на съпруга си през септември. — Да, наистина може. Хайде, Пай. Кажи „тате“.

И вдигна топлата синя пирамидка.

— Уиили — подсвирна тя.

— Още веднъж — каза Поли.

— Уиили — свирна пирамидката.

— За Бога, спри! — каза Пит Хорн. Взе детето от нея и го остави в детската, където то продължаваше да повтаря отново и отново същото име, същото име, същото име. Хорн излезе и си сипа едно. Поли се смееше тихо.

— Не е ли страхотно? — рече тя. — Дори *гласът* му е в четвъртото измерение. Няма ли да е мило, когато се научи да говори хубаво? Ще му дадем да научи монолога на Хамлет и той ще го каже,

но ще прозвучи като нещо на Джеймс Джойс! Не сме ли късметлии?
Сипи ми едно.

— Пи достатъчно — каза той.

— Е, благодаря ти, сама ще се обслуга — отвърна тя и си наля.

Мина октомври, а след него и ноември. Пай вече се учеше да говори. Свирише и пискаше, а когато бе гладен, звънеше като звънче. Доктор Уолкот мина да го види.

— Когато е яркосин — каза той, — това означава, че е здрав. Ако цветът избледнее, значи на детето му има нещо. Запомнете го.

— О, да, ще го запомня, разбира се — отвърна Поли. — Синьо като яйце на дрозд за здраве, убито като кобалт за болест.

— Млада госпожо — рече Уолкот. — По-добре вземете две от тези хапчета и елате утре при мен да си побеседваме. Не ми харесва как говорите. Покажете ми езика си. Ахъмм. Пиете ли? Вижте си пръстите. Спрете цигарите наполовина. До утре.

— Не ми помагате особено — каза Поли. — Вече мина почти година.

— Скъпа госпожо Хорн, не искам постоянно да ви държа в напрежение. Щом машините бъдат готови, веднага ще ви уведомим. Работим непрекъснато. Скоро ще проведем експеримент. А сега глътнете хапчетата и си затворете хубавата уста. — Той погали Пай под „брадичката“. — Хубаво здраво бебе, слава Богу!

Бебето забелязваше всички действия на двата приятни Бели куба, които бяха с него през цялото време, когато не спеше. От време на време идваше да го види и един сив куб. Но най-много се грижеха за него и го обичаха именно двата Бели куба. Бебето погледна по-топлия, по-заоблен и по-мек Бял куб и доволно зачурулика. Белият куб го нахрани. Бебето бе доволно. Растеше. Всичко бе познато и хубаво.

Дойде новата 1989 година.

Ракети се издигнаха в небето, хеликоптери бръмчаха в топлите калифорнийски ветрове.

Питър Хорн тайно домъкна две големи площи специално изработено синьо и сиво поляризирано стъкло. Погледна през тях към „детето“ си. Нищо. Пирамидката си оставаше пирамидка, независимо дали я гледаше на рентгенов апарат или през жълт целофан. Бариерата бе непробиваема. Хорн полека отново започна да пие.

Голямото събитие се случи в началото на февруари. Хорн се връща от работа с хеликоптера и с ужас видя съbralата се тълпа съседи на моравата пред дома му. Някои седяха, други стояха, трети се отдалечаваха с изпълшени физиономии.

Поли разхождаше „детето“ в двора.

Беше много пияна. Държеше малката Синя пирамидка за ръка и я разхождаше напред-назад. Изобщо не забеляза кацането на хеликоптера, нито пък обърна особено внимание на тичащия към нея Хорн.

Един от съседите се обърна към него.

— О, господин Хорн, това е страхотно! Къде го намерихте?

— Хей, ама и ти си сериозен пътешественик, Хорн — извика друг. — В Южна Америка ли го намери?

Поли вдигна пирамидката.

— Кажи „тате“ — извика тя, мъчеше се да фокусира съпруга си.

— Уиил! — извика пирамидката.

— Поли! — каза Питър Хорн.

— Дружелюбен е като куче или котка — каза Поли и тръгна с детето към тях. — Не, изобщо не е опасен. Дружелюбен е, съвсем като бебе. Мъжът ми го донесе от Афганистан.

Съседите започнаха да се разотиват.

— Върнете се! — викна Поли. — Не искате ли да видите бебето ми? Не е ли просто прекрасен!

Пит я зашлеви.

— Моето бебе — промълви тя с прекършен глас.

Той я зашлеви отново и отново, докато накрая тя не мълкна и не припадна. Вдигна я и я отнесе вътре. После прибра Пай, взе телефона и се обади в института.

— Доктор Уолкот, Хорн се обажда. Пригответе машините си. Ще бъде или днес, или никога.

Последва колебливо мълчание. Накрая Уолкот въздъхна.

— Добре. Доведете жена си и детето. Ще се опитаме да оправим нещата.

Затвориха.

Хорн седна и заразглежда пирамидката.

— Съседите го намират за страхотен. — Жена му лежеше на дивана: затворени очи, треперещи устни...

В института мириеше на чисто, подредено, на стерилно. Доктор Уолкот вървеше, следван от Питър Хорн и жена му Поли, която носеше Пай. Свиха през една врата и се озоваха в голямо помещение. В центъра му имаше две маси с големи черни похлупаци, увиснали над тях.

Зад масите се виждаха множество машини с циферблати и лостове. Чуваше се едва доловимо бръмчене. Пит Хорн погледна Поли.

Уолкот ѝ даде чаша с някаква течност.

— Изпийте това. — Тя се подчини. — Така. А сега седнете.

Двамата седнаха. Докторът събра длани и ги изгледа.

— Искам да ви кажа с какво се занимавах през последните няколко месеца — рече той. — Опитвам се да измъкна бебето от измерението, в което се намира, било то четвърто, пето или шесто. Всеки път, когато го довеждахте на преглед, работехме по проблема. Сега разполагаме с решение, но то няма нищо общо с изваждането на бебето от измерението, в което *то* съществува.

Поли посърна в стола си. Хорн не изпускаше доктора от очи. Уолкот се наведе напред.

— Не мога да измъкна Пай, но мога да изпратя вас. Това е. — Той разпери ръце.

Хорн погледна машината в ъгъла.

— Искате да кажете, че можете да ни изпратите в измерението на Пай ли?

— Ако наистина го желаете.

Поли не каза нищо. Държеше мълчаливо Пай и го гледаше.

— Знаем какви точно механични и електрически неизправности са довели Пай до сегашното му състояние — обясни доктор Уолкот. — В състояние сме да ги възпроизведем. Но да го *върнем* е нещо различно. Може да минем през безброй неуспешни опити, преди да налучкаме верния път. Комбинацията, изпратила го в другото измерение, бе случайна, но за щастие успяхме да я проследим и регистрираме. Не разполагаме със записи за връщане. Налага се да работим на сляпо. Затова е по-лесно да пратим *vas* в четвъртото измерение, вместо да върнем Пай в нашето.

— Ще виждам ли детето си такова, каквото наистина е в онова измерение? — просто и настойчиво попита Поли.

Уолкот кимна.

— Тогава искам да отида — каза Поли.

— Чакай малко — намеси се Питър Хорн. — Намираме се тук от пет минути, а ти вече зачеркваш остатъка от живота си.

— Но пък ще съм с истинското си бебе. Не ми пука.

— Доктор Уолкот, а как ще изглежда светът от онова друго измерение?

— Няма да има промяна, която *вие* да забележите. Ще се виждате един друг такива, каквито сте, със същите размери и форми. Пирамидата обаче ще стане бебе. Ще получите още едно възприятие и ще можете да интерпретирате видяното по различен начин.

— Но нали няма да се превърнем в паралелепипеди или пирамиди? А вие, докторе, няма ли да приличате на някаква геометрична фигура вместо на човек?

— Ако слепецът прогледне, лишава ли се от слух и обоняние?

— Не.

— Добре тогава. Престанете да мислите с изваждане. Мислете с прибавяне. Получавате нещо. Не губите нищо. Знаете как изглеждат хората и това е преимущество, което Пай няма. Когато пристигнете „там“, ще можете да виждате доктор Уолкот по *двата* начина — като абстрактна геометрична фигура или като човек, както сами си решите. Това сигурно ще ви направи доста големи философи. Има обаче нещо друго.

— И то е?

— За всички останали на света вие, жена ви и детето ви ще изглеждате като абстрактни форми. Бебето е триъгълна пирамида. Съпругата ви сигурно ще бъде oval. Вие самият — паралелепипед. Така че светът ще бъде шокиран, не вие.

— Ще станем уроди.

— Ще станете уроди. Но няма да се чувствате уроди. Ще се наложи да живеете изолирано.

— Докато не намерите начин да ни върнете и тримата.

— Точно така. Могат да минат десет години, дори двайсет. Лично аз не ви го препоръчвам, тъй като можете и да полудеете от чувството за изолация, от това, че не сте като останалите. И най-малката ви параноя ще избие, ако я имате. Естествено изборът е ваш.

Питър се обърна към жена си. Тя го погледна ужасно сериозно.

— Отиваме — каза той.

— В измерението на Пай ли? — попита Уолкот.

— В измерението на Пай.

Станаха от местата си.

— Сигурен ли сте, че няма да изгубим нито едно възприятие, докторе? Ще можете ли да ни разбираете, когато ви говорим? Говоренето на Пай е неразбираемо.

— Пай говори така, защото чува по този начин говора ни в своето измерение. Той имитира звука. Когато сте там и се обръщате към мен, ще говорите на перфектен английски, защото знаете как. Измеренията са свързани с възприятията, времето и познанието.

— Ами Пай? Какво ще стане, когато попаднем в неговото измерение? Ще ни види моментално като хора и това няма ли да е прекалено голям удар за него? Няма ли да е опасно?

— Той е съвсем малък. Нещата за него все още не са напълно установени. Може и да има лек шок, но ще му миришете по същия начин, гласовете ви ще са със същия тембър и ще сте точно толкова топли и обичливи, което е и най-важното. Всичко ще е наред.

Хорн бавно се почеса по главата.

— Да, май тръгнахме по възможно най-дългия път към целта. — Въздъхна. — Иска ми се да имахме друго дете и да забравим напълно за това.

— Но важното в случая е именно това бебе. Осмелявам се да мисля, че Поли не желае никакво друго. Нали, Поли?

— Това бебе, именно *tova* бебе — отвърна тя.

Уолкот погледна многозначително Питър Хорн. И Хорн го разбра правилно. Това бебе — или никога вече нямаше да види Поли. Това бебе, или Поли щеше да бъде в някоя тиха стая, забила поглед в нищото до края на живота си.

Отидоха заедно при машината.

— Щом тя може да го понесе, ще успея и аз — рече Хорн и я хвана за ръка. — Работих здраво доста години, така че може пък да е време да се оттегля и да стана абстрактна фигура за разнообразие.

— Ако трябва да съм честен, завиждам ви — каза Уолкот, докато правеше никакви настройки на сложната машина. — Между другото, пребиваването ви там може да ви направи автори на такъв философски труд, на който биха завидели Дюи, Бергсон, Хегел и всеки друг. Може и аз да „намина“ да ви видя някой ден.

— Ще бъдете добре дошъл. Трябва ли ни нещо за пътуването?

— Нищо. Просто легнете на тези маси и не мърдайте.

Бръмчене изпълни помещението. Звук на мощ, енергия и топлина.

Поли и Питър Хорн легнаха на масите, хванали се за ръце. Двойният черен похлупак се спусна отгоре им. Стана тъмно. Някъде в болницата пропя часовник — *Тик-так, седем часът. Тик-так, седем часът...* и постепенно загльхна.

Ниското бръмчене се усили. Машината проблесна със скрита, подвижна, концентрирана мощ.

— Има ли някаква опасност? — извика Питър Хорн.

— Никаква!

Мощта изрева. Сякаш самите атоми на помещението се разделиха на враждуващи лагери. Двете страни се бореха за надмощие. Хорн отвори уста да изкреши. Вътрешностите му станаха пирамидални и издължени от ужасните електрически удари. Усети как някаква сила опъва, всмуква, изисква от тялото му. Жадуваше, душеши и притискаше помещението. Измеренията на черния похлупак над него се разпънаха, изкривиха се в невъзможни равнини. Потта по лицето му не бе пот, а чиста есенция на измерения! Крайниците му биваха изкълчвани, бълскани, ръгани, сграбчвани ненадейно. Започна да се топи като восък.

Чу се някакво изщракване.

Хорн мислеше бързо, но спокойно. Какво ли ще бъде, когато с Поли и Пай се приберем у дома и ни дойдат гости? Как ли ще изглежда всичко?

Изведнъж разбра как ще бъде и мисълта го изпълни с огромно благоговение и чувство за вяра и сигурност. Щяха да си живеят в същата бяла къща на същия спокоен зелен хълм, с висока ограда, държаща настрани любопитните. И доктор Уолкот ще минава да ги види, ще паркира бръмбара си на двора, ще изкачва стъпалата и на прага ще го посреща високият строен Бял паралелепипед със сухо мартини в змиевидната си ръка.

А във фотьойла в другия край на стаята ще седи Белият овал, ще чете Ницше и ще пуши лула. Пай ще тича нагоре-надолу. Ще започнат да си бъбрят, ще дойдат още приятели, Белият овал и Белият паралелепипед ще се смеят, ще разказват вицове и ще предлагат малки

сандвичи и питиета. И ще бъде чудесна вечер, изпълнена с разговори и смях.

Точно така ще бъде.

Црак.

Бръмченето спря.

Похлупакът се вдигна.

Всичко бе свършило.

Бяха в друго измерение.

Чу вика на Поли. Беше много светло. Спусна се от масата и спря, примигна. Поли тичаше. Наведе се и вдигна нещо от пода.

Синът на Питър Хорн. Живо розовобузесто синеоко момче в ръцете й, гледаше объркано и ревеше с цяло гърло.

Пирамидалната форма бе изчезнала. Поли плачеше от щастие.

Като трепереше и се мъчеше да се усмихне, Питър Хорн пресече стаята, прегърна Поли и детето едновременно и заплака заедно с тях.

— Е... — рече Уолкот и отстъпи назад.

Дълго не помръдна. Гледаше как Белият овал и стройният Бял паралелепипед държат Синята пирамидка в отсрещния край на помещението. Влезе някакъв асистент.

— Ш-ш-ш — опря пръст на устните си докторът. — Сигурно искат да останат насаме известно време. Елате.

Хвана асистента за лакътя и двамата тръгнаха на пръсти към изхода. Белият паралелепипед и Белият овал дори не се обърнаха, когато вратата се затвори.

ВЪЗПЯВАМ ЕЛЕКТРИЧЕСКОТО ТЯЛО!

Баба!

Помня раждането ѝ.

Чакай малко, ще кажете вие, *никой* човек не помни раждането на собствената си баба.

Да, но *ние* помним.

Защото именно *ние*, нейните внуци, ѝ помогнахме да се появи на бял свят. Тимъти, Агата и аз, Том, вдигнахме ръце и ги спуснахме с огромно *щрак*! Събрахме частите и парчетата, елементи и детайли, структури и вкусове, настроения и същини, които щяха да завъртат стрелките на компаса ѝ на север, за да ни успокои, на юг, за да ни стопли и утеши, на изток и запад, за да пътува по безкрайния свят, очите ѝ да ни намират и да ни познават, устата ѝ да ни пее приспивни песни вечер, ръцете ѝ да ни докосват и да ни будят на зазоряване.

Баба, скъп и чудесен електрически сън...

Когато гръмотевични бури скитат из небето и мълниите свързват облаци, името ѝ проблясва в затворените ми клепачи. Понякога все още чувам тихото ѝ тиктакане и бръмчене над леглата ни в мекия сумрак. Минава като призрак на пружина по дългите коридори на паметта, като кошер мислещи пчели, гонещи Духа на Изгубените лета. Понякога все още чувствам усмивката, която научих от нея, отпечатана на бузата ми в три сутринта...

Добре, добре! — викате вие. Какъв е бил денят, в който се е родила вашата проклета и чудесна-ужасно-любяща баба?

Беше в седмицата, когато настъпи краят на света...

Мама бе мъртва.

В късния следобед една черна кола изостави баща ни и нас тримата изгубени на пътеката пред собствения ни дом. Взирахме се в тревата и си мислеме:

Това не е нашата трева. Да, там виждаме чуковете за крокет, топките и обръчите, точно както си бяха паднали преди три дни, когато

татко излезе със залитане на моравата и с плач ни съобщи новината. Онези ролери принадлежат на едно момче, което никога вече няма да бъде малко. На мен. Да, на стария дъб има люлка от автомобилна гума, но Агата се страхува да се люлее на нея. Със сигурност ще се скъса. И ще падне.

А къщата? О, Господи...

Надникнахме през предната врата, уплашени от ехото, което бихме могли да открием объркано в коридорите; онзи отекващ звук, който се чува, когато всички мебели са извадени и не е останало нищо, което да смекчи пороя от думи, течащ във всеки дом и във всички часове. А сега онази мека и топла, най-важната и най-уютна част от мебелировката бе изчезнала завинаги.

Братата се отвори широко.

Отвътре излезе тишина. Някъде имаше отворена врата на мазе и изпод къщата се носеше дъх на влажна студена земя.

Да, помислих си аз, но ние *нямаме* мазе!

— Е — рече татко.

Не помръднахме.

Леля Клара се показа по алеята с жълтата си като канарче лимузина.

Скочихме през прага. Разбягахме се по стаите си.

Чухме ги да викат и спорят, после пак да викат и пак да спорят. „Нека децата живеят при мен!“ — викаше леля Клара. „По-скоро биха се самоубили!“ — отвръщаше татко.

Тресна се врата. Леля Клара си замина.

Едва не затанцувахме от радост. После си спомнихме какво се е случило и слязохме долу.

Татко седеше сам и разговаряше със себе си или с духа на мама, останал от времето преди болестта й и събуден от затръшването на вратата. Татко мърмореше на празните си длани.

— Децата се нуждаят от някого. Обичам ги, но нека погледнем нещата в очите — трябва да работя, за да ги изхраня. Ти ги обичаш, Ан, но ето че те няма. А Клара? Невъзможно. Тя обича, но задушава. А що се касае до гувернантки, прислужници...?

Тук татко въздъхна и ние също въздъхнахме при спомена.

Късметът ни с прислужници, гувернантки или възпитателки бе, меко казано, непоносим. Нямаше и една, която да не пили като пила. Най-добре можеха да се сравнят със секири и урагани. Или, иначе казано, всички бяха прокиснала сметана, мухлясало суфле. За тях ние бяхме като невидима мебел, върху която може да се сядат, да й се бършат прахта, да се сменят тапицерията през пролетта или есента и веднъж годишно да бъде изнасяна за основно почистване.

— Онова, което ни трябва — рече татко, — е...

Всички проточихме шии, за да чуем шепота му.

— ... баба.

— Но всичките ни баби са мъртви — рече Тимъти с логиката на деветгодишно хлапе.

— В известен смисъл да, в друг — не.

Ама че странни и загадъчни неща говореше татко.

— Ето — най-накрая рече той.

Подаде ни нагъната разноцветна брошура. Бяхме я виждали от време на време в ръцете му от доста седмици и особено често през последните няколко дни. И ето че бе достатъчно само да й хвърлим едно око по-отблизо, за да разберем защо обидената и вбесена леля Клара се бе изнесла така скоропостижно от къщата.

Тимъти пръв зачете на глас написаното на първата страница.

— „Възпейте електрическото тяло!“ — Присви очи към татко. — Това пък какво означава?

— Чети нататък.

Двамата с Агата виновно се огледахме, уплашени да не би мама всеки момент да се появи и да ни свари с това богохулство, но после кимнахме на Тимъти.

— „Фанто...“

— Фанточини — подсказа му татко.

— „Фанточини Лимитид. *Nие предвещаваме...* Това е отговорът на всички ваши най-мъчителни проблеми. Само Един Модел, към който могат да се добавят, изваждат и променят хиляди вариации, със Свобода и Справедливост за всички“.

— *Това пък къде го пише?* — развиkahme се ние.

— Никъде. — Тимъти се усмихна за първи път от много дни. — Просто трябваше да го добавя. Чакайте малко. — Той продължи да чете: — „За вас, на които е писнalo от невнимателни гувернантки и

прислужници, от които трябва да се крие алкохолът, от всякакви доброжелателни лели и чичовци...“

— Доброжелателни, как ли пък не! — обади се Агата и аз повторих думите ѝ като echo.

— „...ние усъвършенствахме първата хуманоидна, на микросхеми, презареждаща се Електрическа Баба Модел Пет...“

— Баба!?

— Не ме гледайте така — рече татко. — Наполовина съм полуудял от мъка, наполовина — от мислене за утре и вдругиден. Хайде, някой да вдигне листовката от пода. Дочетете я.

— Аз. — Продължих да чета нататък: — „Играчката, която е повече от Играчка, Електрическата Баба на Фанточии е създадена с любяща прецизност, за да дари с невероятна точност любов на децата ви. Нейната цел е дете, запознато с реалностите на света и с още по-големите реалности на въображението.

Тя е програмирана да обучава на дванайсет езика едновременно, способна е да превключва от един на друг за хилядна от секундата, без да прекъсва, и притежава пълни познания по история на религията, изкуството и обществото...“

— Страхотно! — възклика Тимъти. — Звучи така, сякаш ще имаме пчели! *Образовани* пчели!

— Мълквай! — сръчка го Агата.

— „Но най-важното е — продължих аз, — че това човешко същество, защото наистина прилича на такова, това въпълъщение на човешината в електро-интелигентно факсимиле, ще изслушва, разбира, разказва, реагира и обича децата ви, доколкото може да се каже, че такива невероятни Предмети, такива фантастични Играчки са способни да Обичат или да се Грижат. Този Чуден Спътник, отзоваващ се на предизвикателствата на големия и малкия свят, на Вътрешното Море или Външната Вселена, само с едно докосване ще предаде Чудесата, които са ви нужни“.

— Са ни нужни — промърмори Агата.

Да, тъжно си помислихме всички ние, това е написано за нас, да, за *nas*.

Продължих нататък:

— „Ние не продаваме нашето Творение на здрави семейства, в които има родители, способни да отглеждат, възпитават, формират,

променят и обичат собствените си деца. Нищо не е в състояние да замени родителя в дома. Има обаче и семейства, в които смъртта, лошото здраве или инвалидност провалят добруването на децата. Сиропиталищата не са отговор. Бавачките често са egoистични, невнимателни или страдат от ужасни нервни разстройства.

Ето защо, водени от високи хуманни подбуди и осъзнавайки нуждата от преустройство, преосмисляне и преразглеждане на нашите концепции от месец на месец и от година на година, ние предлагаме най-близкото нещо до Идеалния Учител-Приятел-Съпътник-Роднина. Може да се уреди пробен период за...“

— Достатъчно — прекъсна ме татко. — Не продължавай нататък. Дори *аз* не мога да го понеса.

— Защо? — попита Тимъти. — Тъкмо започна да ми става интересно.

Сгънах брошураната.

— *Наистина* ли имат такива неща?

— Да не говорим повече за това. — Татко прикри очи с ръка. — Ама че безумна мисъл...

— Не чак толкова безумна — обадих се и хвърлих поглед на Тим.

— Искам да кажа, да му се не види, колкото и да се мъчат, каквото и да направят, не могат да го докарат по-зле от леля Клара, нали?

И се отприщи. Не се бяхме смели от месеци. А сега тъпата ми шега накара всички да крещят, реват и цвилят. Аз също отворих уста и се развиах радостно.

Когато най-сетне дойдохме на себе си, погледнахме отново брошураната.

— Е? — обадих се.

— Аз... — Агата се намръщи, все още неспособна да реши.

— Трябва ни нещо, още сега — рече Тимъти.

— Аз лично нямам нищо против — казах с възможно най-надутия си тон.

— Има само едно нещо — каза Агата. — Можем да го опитаме. Разбира се. Но, кажете ми, кога най-сетне ще престанем да говорим тия глупости и кога ще се върне *истинската* ни майка?

Ахнахме, сякаш един-единствен курсум бе поразил всички в сърцата ни.

Не вярвам някой да е спрял да плаче до сутринта.

Денят бе ясен и светъл. Хеликоптерът ни вдигна леко във въздуха, пренесе ни между небостъргачите и ни остави едва ли не игриво на покрива на една сграда с надпис, който можеше да се види от въздуха:

ФАНТОЧИНИ

— Какво е „Фанточини“ — попита Агата.
— Италианска дума за кукли-сенки, ако не се лъжа — отвърна татко.

— А „предвещаваме“?

— Опитваме се да познаем сънищата ви — обясних аз.

— Браво — похвали ме татко. — Отличен.

Грейнах.

Хеликоптерът раздвижи многобройните си шумни сенки и отлетя.

Спуснахме се надолу с асансьора, а стомасите ни подскочиха нагоре. Стъпихме на движеща се пътека, която потече през синята река от вълна към едно бюро, над което висяха различни надписи:

ЧАСОВНИКАРСКИ

МАГАЗИН

ФАНТОЧИНИ СА НАШАТА СПЕЦИАЛНОСТ

ЗАЙЦИ ПО СТЕНИТЕ — НЯМА ПРОБЛЕМ

— Зайци по стените ли?

Свих юмрук, вдигнах палеца и средния си пръст край стената и размърдах „ушите“.

— Това е зайче, това — вълк, а това — крокодил.

— Да бе — каза Агата.

Чуваше се тиха музика. Някъде зад стените се чуваше тихият шум на работещи машини. Щом стигнахме бюрото, светлината се промени и ни направи да изглеждаме по-стоплени и щастливи, макар все още да ни беше хладно.

Навсякъде около нас в ниши, сандъци или провесени на тел от тавана можеха да се видят кукли, марионетки и онези кукли от бамбук и прозрачна хартия, които сякаш оживяват на лунна светлина, за да въплътят най-съкровените ти кошмари или мечти. Раздвиженият от телата ни въздух размърда различните обесени души. Беше като

масово линчуване по време на някой празник на английски кръстопът преди четиристотин години.

Виждате ли? Познавам историята си.

Агата примигна, гледаше отначало невярващо, после с нещо като страхопочитание и накрая — с отвращение.

— Ако са такива, да си вървим.

— Ш-ш-ш — каза татко.

— Преди две години ми подари една от тези тъпи кукли и за нула време конците станаха на възел — запротестира тя. — Изхвърлих я през прозореца.

— Имай малко търпение.

— Ще видим какво можем да направим, за да се отървем от конците.

Това бяха думи на човека зад бюрото.

Всички се обърнахме към него.

Точно като погребален агент, мъжът имаше благоразумието да не се усмихва. Децата стават подозрителни, когато големите се усмихват прекалено много. Моментално надушват нещо нередно.

Все така без усмивка, но в никакъв случай мрачен или надут, мъжът се представи.

— Гуидо Фанточини, на вашите услуги. Ето какво ще направим, единайсетгодишна госпожице Агата Симънс.

Е, това вече си бе наистина в десетката.

Много добре знаеше, че Агата е само на десет. Добави една година отгоре и битката е наполовина спечелена. Агата като че ли порасна с цял сантиметър.

— Заповядай — рече мъжът.

И пъхна в ръката ѝ златно ключе.

— За да я навивам вместо конците ли?

— За да я навиваш — кимна мъжът.

— Пфу! — рече Агата.

Което бе вежлива форма на „fasulска работа“.

— Самата истина. Това е ключът за вашата Направи-Си-Сам, Избери-Си-Най-Добрата Електрическа Баба. Всяка сутрин я навиваш. Всяка вечер отпускаш пружината. Ти командваш. Ти си пазителката на Ключа.

Притисна леко ключето в дланта ѝ. Агата го изгледа подозително.

Наблюдавах го. Мъжът ми смигна, сякаш казваше: „Е, не е точно така... но пък ключовете са забавни, нали?“

Намигнах му в отговор, преди сестра ми да вдигне глава.

— А къде се пъха това?

— Ще видиш, когато му дойде времето. Сигурно в пъпа или в лявата ноздра. Или пък в дясното ухо.

Това си заслужаваше усмивка. Мъжът се изправи.

— Оттук, моля. Внимателно. Към движещия се поток. Вървете по водата, моля. Да. Точно така.

Помогна ни да пристъпим от замръзалия килим върху килима, който се носеше с шепот край нас.

Бе чудесна река, която ни понесе през зелената шир на мокетите, простираща се безкрайно през коридори и чудни полуутъмни пещери, в които гласове отвръщаха на въздишките ни или пееха като оракули в отговор на нашите въпроси.

— Чуйте — рече търговецът. — Това са гласове на всякакви жени. Преценете и си изберете най-подходящия...

И ние се вслушахме във всички високи, ниски, тихи, силни, средни, ту строги, ту любящи гласове, запазени от времена преди да се родим.

А зад нас Агата крачеше почти назад, бореше се с реката, изоставаше, гледаше да кривне някъде настани.

— Говорете — каза търговецът. — Викайте.

И ние заговорихме и завикахме.

— Хей, здравейте! Аз съм Тимъти, здрастии!

— Какво да кажа? — викнах аз. — Помощ!

Агата вървеше зад нас с упорито стиснати устни.

Татко я хвана за ръката. Тя извика.

— Пусни ме! Не! Няма да позволя да използват гласа ми! Няма!

— Отлично. — Търговецът докосна три копчета на малкия уред, който носеше със себе си.

Видяхме как трите осцилографски криви се смесват, сливат се в едно и повтарят виковете ни.

Търговецът докосна друго копче и чухме гласовете си да политат в делфийските пещери, да увисват надолу с главата, да се струпват, да

крещят думите, да пищят; ново докосване, може би за да се добави мъничко от това и от онова, едва забележима частица от гласа на мама, идея от раздразненото мърморене на татко над сутрешния вестник или спокойното му говорене над вечерното питие. Каквото и да правеше търговецът, шепотите затанцуваха около нас като полудели от внезапна светлина мушкици винарки, постепенно се успокоиха и накрая бе докоснато последно лостче и от електронните дълбини прозвуча глас.

— Нефертити — произнесе той.

Тимъти замръзна. Аз замръзнах. Агата спря да плува изправена.

— Нефертити? — повтори Тимъти.

— Какво означава това? — настоятелно попита Агата.

— Аз зная.

Търговецът ми кимна да обясня.

— Нефертити — прошепнах аз — на древноегипетски означава „Красавицата дойде“.

— Красавицата дойде — повтори Тимъти.

— Нефер — каза Агата — тити.

И всички се обърнахме и вперихме погледи в далечния мек здрав, откъдето идваше топлият и мек глас.

Тя наистина бе там.

И ако се съдеше по гласа, бе прекрасна...

Ето как беше.

Или поне в общи линии.

Гласът изглеждаше по-важен от всичко останало.

Не че нямахме спорове относно тегла и размери:

Не биваше да е кокалеста, за да ни прави синини, нито пък дебела, за да не потънем завинаги в обятията ѝ.

Ръцете, които щяха да ни докосват и да бършат челата ни в среднощните ни трески, не биваше да са студени като мрамор и ужасяващи, нито пък горещи като пещ и потискащи, а някъде по средата. С приятната температура на пиленце в шепата, току-що събудило се и надникнало изпод крилото на майка си; да, точно така.

О, доста сериозно подходихме към детайлите. Спорихме, карахме се и викахме; Тимъти определи цвета на очите ѝ поради причини, които ще станат ясни по-нататък.

Косата на Баба? Агата имаше грижата за това с момичешките си идеи, макар и да не ѝ се искаше да ги споделя. Оставихме я да избира сред хилядите мостри, окачени на кичури като прежда за тапети, като различни видове дъжд, сред които ни се искаше да тичаме. Агата не изглеждаше кой знае колко радостна, но все пак си даде сметка, че момчетата могат да оплескат нещата и да направят всичко на плетеница, така че ни каза да се махнем.

И тъй, пазаръкът сред складовете с дреболии и тензухени добавки към Електрическата Машина на Бен Франклин и Пантомима Фанточини бе направен.

И неспиращата река ни отнесе на далечен бряг в късния следобед...

После от фирмата „Фанточини“ постъпиха доста хитро.

Как ли?

Накараха ни да чакаме.

Знаеха, че още не са ни спечелили. Не напълно, дори не и наполовина.

Особено по отношение на Агата, която обръщаше лице към стената, виждаше там мъка и все протягаше ръка, за да я докосне. Сутрин откривахме следи от ноктите ѝ върху тапетите, странни малки силуети, наполовина прекрасни и наполовина кошмарни. Някои можеха да се изтрият с дъх, подобно на ледени рисунки по стъклото през зимата. Други пък не можеш да изтриеш дори с гъба, колкото и да се мъчиш.

А междувременно те ни караха да чакаме.

Тормозихме се цял юни.

Гризяхме нокти през юли.

Мърморехме нетърпеливо през август, докато на двайсет и девети Тимъти не каза: „Имам предчувствие“. След закуска всички излязохме на моравата пред къщата.

Може би бяхме надушили нещо покрай снощните разговори на татко по телефона или пък бяхме забелязали потайните му погледи към небето или магистралата. А може пък вята ѝ да бе мърдал призрачните завеси над леглата ни и цяла нощ да ни бе пращал бледи послания.

Както и да е, двамата с Тимъти бяхме на тревата, а Агата се преструваше на безразлична от верандата, скрита зад саксиите с мушкато.

Правехме се, че не я забелязваме. Знаехме, че ако ѝ обърнем внимание, ще избяга. Затова просто гледахме небето, в което летяха само птици и реактивни самолети, и магистралата, по която прелитала хиляди коли; някоя от тях можеше да ни донесе Специалния подарък... но... нищо.

По обед дъвчехме трева и се въргаляхме...

В един часа Тимъти замига.

И всичко се случи с невероятна точност.

Сякаш хората на Фанточии знаеха на какъв огън се печем.

Всички деца вървят по вода. Всеки ден се плъзгаме по повърхността на езерцето и всеки момент може да я пробием, да потънем и да изчезнем завинаги в себе си.

Сякаш знаеха, че дългото ни чакане трябва да приключи точно в тази минута! В тази *секунда*, и нито миг повече!

И точно тогава облаците над къщата ни се разтвориха и пропуснаха хеликоптер като Аполон, подкаран колесницата си през митичното небе.

И ето че Аполоновата машина се спусна в летния си ветрец, размаха горещи криле, за да се охлади, разроши косите ни, спретна веждите, накара панталоните ни да запляскат по глезените, превърна косата на Агата в знаме и се отпусна на моравата като огромен хибискус. Долният капак се отвори и спусна на тревата огромен сандък. И без да изчака благодарности или сбогом, машината отново подскочи и като полетял дервиш се наклони и изчезна, за да се прави на луда някъде другаде.

Двамата с Тимъти стояхме като заковани, без да откъсваме очи от сандъка. После видяхме лоста, прикрепен към грубия чамов капак, грабнахме го и започнахме със скърцане и тръсък да откъртваме дъските една по една. Агата се промъкна да види какво правим и си помислих — Слава Богу, че така и не видя ковчега с мама, не видя сандъка, гробището, пръстта, чу само думи в голяма черква, но не видя сандък, не видя сандък като *този*...!

Падна и последната дъска.

Двамата с Тимъти ахнахме. Агата, застанала вече помежду ни, също ахна.

Вътре в огромния груб сандък от чамови дъски се намираше най-прекрасното нещо, за което можеше да се мечтае.

Идеалният подарък за всяко дете от седем до седемдесет и седем.

Затаихме дъх. Изкрещяхме възторжено, изпълнени с обожание.

Вътре в отворения ковчег имаше...

Мумия.

Или, поне засега, както е при мумиите — саркофаг!

— О, не! — Очите на Тимъти се напълниха с щастливи сълзи.

— Не може да бъде! — промълви Агата.

— Може, може!

— Наша ли е?

— Наша!

— Трябва да има някаква грешка!

— Да, ще си я поискат обратно!

— И няма да си я получат!

— Господи, това истинско злато ли е? И истински йероглифи!

Пипнете ги само!

— Дай на мен!

— Също като в музеите! В музеите!

Всички бърборехме едновременно. Мисля, че от моите очи върху саркофага капнаха няколко сълзи като дъжд.

— Хей, ще изтриеш цветовете!

Агата избърса дъжда.

Златната маска на жената върху капака ни гледаше с лека усмивка, отразяваща собствената ни радост и приемаше буйния поток на любовта ни, който си мислехме, че сме загубили завинаги, но ето че се бе върнал отново под слънцето.

Яркото като слънце лице бе излято и изковано от най-чисто злато, с изящни ноздри и едновременно твърди и нежни устни; неподвижните ѝ очи бяха небесносини или аметистови, от лазулит или и трите заедно, смесени в едно; тялото ѝ бе покрито с изображения на лъзове, очи и гарвани, ръцете — кръстосани върху гърдите, едната държеше бича на послушанието, а другата — фантастично лютиче, символ на послушание от любов, така че бичът да бъде ненужен...

Очите ни пробягаха по йероглифите и тримата познахме едновременно:

— Вижте тези знаци!

— Да, птичите следи!

— Птиците, змиите!

Те не разказваха приказки от Миналото.

Това бяха йероглифи на Бъдещето.

Това бе първата мумия на царица, чиито папируси говореха за следващия месец, следващия сезон, следващата година, следващия *живот*!

Тя не оплакваше отминалото време.

Не. Празнуваше яркото бъдеще, което тепърва щеше да дойде — съхранено, вложено, чакащо, готово да бъде изтеглено и използвано.

Паднахме на колене, за да почетем това възможно бъдеще.

Първо една, после друга ръка се протегна да опира, поглади, докосне, проследи знаците.

— Ето ме мен, вижте ме! Това съм аз като шестокласничка! — възклика Агата, която бе в пети клас. — Виждате ли момичето с коса като моята и кафеникавия костюм!

— А това съм аз в дванайсети клас! — рече Тимъти; макар все още да бе съвсем малък, той всяка седмица си правеше по-високи кокили и се разхождаше с тях из двора.

— Това пък съм аз в колежа — тихо промълвих. — Онзи с очилата, леко закръгленият. Да бе. Да му се не види. — Изсумтях. — Наистина съм аз.

Саркофагът описваше бъдещите зими, пролети за пропиляване, есените с техните златни, ръждиви и медни листа като монети, а над всичко това — нейният ярък символ на слънцето, вечното лице на дъщерята на Ра, завинаги над хоризонта, завинаги осветяващо ни и насочващо сенките ни към по-добри страни.

— Хей! — едновременно възкликахме ние, прочели и препрочели книгата на съдбата, проследили линиите на живота и на любовта. — Хей!

И като участници в сеанс, хванахме, без да се наговаряме, капака на саркофага, който нямаше панти, вдигнахме го като капак на чаша и го оставихме настани.

И, разбира се, в саркофага имаше мумия!

Бе като образа върху капака, но много по-прекрасна и трогателна, защото бе с човешка форма, омотана в съвсем нови ленени превръзки, вместо в стари прашни погребални одежди.

Върху скритото ѝ лице имаше също такава златна маска, с лице по-младо, но и някак по-мъдро от предишното.

А по превръзките ѝ имаше символи от три различни вида — едни за десетгодишно момиче, други за деветгодишно момче и трети за тринайсетгодишен хлапак.

Превръзки за всички нас!

Спогледахме се стреснато и внезапно избухнахме в смях.

Никой не каза лошата шега; всички си помислихме, че тя цялата е увита в нас!

Не ни беше грижа. Шегата ни хареса. Хареса ни онзи, на когото бе хрумнало да ни направи част от церемонията, през която преминавахме сега — всеки хвана и започна да развива своите прекрасни серпантини!

Скоро моравата изчезна под планина от лен.

Жената под превръзките лежеше и чакаше.

— О, не! — извика Агата. — Тя също е мъртва!

Понечи да избяга. Спрях я.

— Идиотка. Не е нито мъртва, нито жива. Къде е ключът?

— Ключ ли?

— Глупачка! — викна Тим. — Ключът, който ти даде човекът от магазина! За да я навиеш!

Ръката ѝ вече шареше по шията ѝ, където висеше символът на някаква възможна нова религия. Беше го вързала там въпреки собственото си скептично мърморене и сега го държеше в изпотената си длан.

— Хайде — каза Тимъти. — Пъхни го!

— Но *къде*?

— Ох, по дяволите! Както каза човекът, в дясната ѝ подмишница или в лявото ѝ ухо. Дай на мен!

И той грабна ключа, като стенеше от нетърпение, не успя да намери заветния отвор и започна да опипва главата и гърдите на проснатата фигура. Накрая съвсем инстинктивно, може би на майтап, а може би просто отказвайки се от цялата глупава история, мушна ключа през последните превръзки в пъпа ѝ.

И в същия миг — дългото!

Очите на Електрическата баба се отвориха широко!

Нешо забръмча, сякаш Тим бе разбунил с пръчка гнездо на стъртели.

— О! — възклика Агата, видяла как ѝ отнемат играта. — Дай на мен!

И се вкопчи в ключа.

Ноздрите на Баба се разшириха! Можеше да вдишка пара, да издиша огън!

— Искам аз! — извиках аз, грабнах ключа и го завъртях... дълго!

Устата на прекрасната жена се отвори.

— Аз!

— Аз!

— Аз!

Внезапно Баба седна.

Отскочихме.

Разбрахме, че по един или друг начин сме я включили за живот.

Тя се роди, роди се!

Главата ѝ се завъртя във всички посоки. Тя зяпна. Отвори уста. И първото, което чухме, бе:

Смях.

И макар че преди миг бяхме отскочили, сега този звук ни накара да се приближим и да надникнем сякаш в яма, в която държат луди в компанията на змии, за да се чувстват по-добре.

Беше хубав смях, богат и от сърце. Не се подиграваше, а приемаше. Казваше — светът е странно, невероятно, абсурдно ако щете, но въпреки всичко страховитно място. Не бе мечтала за друг. Не искаше да заспи отново.

Бе будна. Ние я бяхме събудили. Сега ѝ оставаше само да продължи с радостен вик.

И тя го направи — излезе от саркофага си, от покривалата, пристъпи напред, като се изчеткаше и се оглеждаше, сякаш търсеше огледало. Намери го.

Отраженията в очите ни.

Бе повече доволна, отколкото загрижена от видяното там. Смехът ѝ утихна и се смени с весела усмивка.

Заштото в момента на раждането Агата бе скочила да се скрие на верандата.

Електрическата Особа се направи, че не забелязва.

Бавно се обръщаше на зелената морава край сенчестата улица, оглеждаше всичко с оживелите си очи, ноздрите й се движеха, сякаш наистина дишаше, сякаш това бе първата утрин в прекрасната райска градина и тя нямаше никакво намерение да разваля играта, като захапе ябълката...

Погледът ѝ спря върху брат ми.

— Ти трябва да си...?

— Тимъти. Тим — подсказа ѝ той.

— А ти си...?

— Том — рекох аз.

Колко хитро от страна на Фанточини! *Те* знаеха кои сме. *Тя* знаеше кои сме. Но ѝ бяха казали да се преструва, че не знае. Така щяхме да се почувстваме страховитно, ние щяхме да сме учителите, да ѝ казваме нещо, което вече ѝ е известно! Колко хитро, колко мъдро!

— А там няма ли още едно момче? — попита жената.

— Момиче! — извика възмутен глас някъде от верандата.

— И името ѝ е Алисия, нали?

— Агата! — Възмущението и обидата преминаваха в справедлив гняв.

— Алджърнън, разбира се.

— Агата! — Сестра ни се подаде и веднага изчезна, за да скрие изчервеното си лице.

— Агата. — Жената произнесе името със съответната доза обич.

— Е, Агата, Тимъти, Томас, дайте да ви *огледам*.

— Не! — рекохме ние с Тим. — Нека ние да те огледаме. Хей...

Гласовете ни заседнаха в гърлата.

Приближихме я.

Обикаляхме я в големи бавни кръгове, докосваха границите на нейната територия. А територията ѝ се простираше дотам, докъдето можехме да чуем бръмченето на летния кошер. Точно така звучеше. Това бе нейната характерна мелодия. Издаваше звук като отделен сезон — като утрин в началото на юни, когато светът се събужда и открива, че всичко е съвършено, идеално, прекрасно настроено, в равновесие, всичко е на мястото си. Още не си отворил очи, а знаеш какъв ще бъде

денят. Кажи на небето какъв цвят трябва да бъде — и то става. Кажи на слънцето как да си пробива път и да наднича през листата, как да оставя шарена сянка по свежата морава — и то го прави. Пчелите са станали най-рано от всички, вече са обиколили поляните и са се върнали, като златни точки във въздуха, украсени целите с прашец, препълнени с нектар. Чувате ли ги как преливат? Как увисват неподвижно? Как си разказват къде са цветята и сиропът, който подлудява мечките, който кара момчетата да се гърчат от удоволствие, а момичетата — да скачат от леглата, за да зърват с крайчеца на окото си голите си тела, стройни и блестящи като делфини.

Такива мисли събуди нашата електрическа приятелка в онзи специален ден на моравата.

Тя ни привличаше, примамваше, омагьосваше, караше ни да танцуваме, да си спомним онова, което не може да се запомни, така необходима.

По-точно на мен и на Тимъти.

Агата си остана на верандата.

Но главата ѝ се подаваше над парапета, внимателно следеше всичко сторено и казано.

А стореното и казаното бе възклицианието на Тим.

— Хей... очите ти...

Очите ѝ. Прекрасните ѝ очи.

Още по-прекрасни от лазулита на қапака и на маската върху бинтованото ѝ лице. Бяха най-красивите очи на света. И сега ни гледаха спокойно, ведро.

— Очите ти — ахна Тим. — Същите на цвят като...

— Като какво?

— Като любимите ми топчета...

— Какво по-добро от това? — рече тя.

И отговорът бе — нищо.

Очите ѝ се отместиха, за да докоснат моите уши, носа, брадичката ми.

— А ти, господарю Том?

— Аз ли?

— Как ще станем приятели с теб? Трябва да станем, нали така, щом ще се срещаме из къщата през следващата година...

— Аз... — почнах аз и млъкнах.

— Ти — рече Баба — си като кутрето, дето страшно му се иска да излае, но зъбите му са залепнали от карамел. Давал ли си карамел на кученце? Едновременно и тъжна, и смешна картичка. Смееш се, но вътре в себе си ти е мъчно. Плачеш и тичаш да помогнеш, и се смееш, чуеш ли го пак да лае.

Изляях кратък смях, спомних си едно кученце, един ден и един карамел.

Баба се обрна и видя старото ми захвърлено в тревата хвърчило. Веднага разпозна проблема.

— Връвта се е скъсала. Не. Цялото *кълбо* го няма. Не можеш да го пускаш така. Ето.

Наведе се. Не знаехме какво може да се случи. Как може бабаробот да пуска хвърчило? Тя се изправи с играчката в ръце.

— Лети — каза му, сякаш бе птица.

И хвърчилото полетя.

От върха на показалеца ѝ излизаше тънка като паяжина нишка, едва видима корда. И хвърчилото се издигна на сто, не, триста, не, на хиляда стъпки в лятното небе.

Тим извика радостно. Агата, разкъсвана от желанието да дойде и да се махне, извика от верандата. И аз с цялата зрялост на тринайсетте си години, макар да се правех на не особено впечатлен, се стисках, стисках, докато от гърдите ми също не се изтръгна вик. Крещях, подскачах и сред всички други неща страшно ми се искаше *аз* да имам пръст с макара, с който да рисувам в небето.

— Ако мислите, че сега е високо, вижте *това!* — рече Електрическото създание.

Кордата съскаше, бръмчеше, пееше. Хвърчилото се издигна на още хиляда стъпки. И на още хиляда, докато не се превърна в червено петънце като от конфети, танцуващо на ветровете, които носят реактивните самолети около света и сменят времето за миг.

— Не може да бъде! — извиках.

— *Може.* — Тя спокойно гледаше как безкрайната нишка се развива от пръста ѝ. — Правя я, когато ми потрябва. Вътре е течност, също като на паяка. Моментално се втвърдява при допир с въздуха и се получава нишка...

А когато хвърчилото стана като искрица, като чезнешо петънце в периферното зрение на божовете, както казват по-старите мъдреци,

Баба, без да се обърне и без да обижда с поглед, рече:

— Ъъ... Абигейл...?

— Агата! — последва рязък отговор.

Мъдра способна бързо да превъзмогва дребния гняв.

— Агата — повтори Баба нито нежно, нито прекалено лекомислено, а някъде по средата. — А с теб как ще се погодим?

Скъса нишката и я уви три пъти около юмрука ми, привърза ме към небето с най дългата — повтарям, с най-дългата — връв за хвърчило в цялата история на света! Само да ме видят приятелите ми! Ще позеленеят! Ще позеленеят като кисели ябълки!

— Агата?

— Няма начин! — отсече Агата.

— Няма начин — повтори ехото.

— Трябва да има някакъв...

— Никога няма да станем приятели! — каза Агата.

— Няма да станем приятели — каза ехото.

Двамата с Тимъти трепнахме. Откъде идваше това ехо? Дори изненаданата Агата показва вежди над парапета.

После видяхме.

Баба бе свила ръце като раковина и ехото излизаше от нея.

— Никога... приятели...

И още по-слабо и отдалеч: „Приятели...“

Всички проточихме вратове, за да го чуем.

— Не! — викна Агата.

И изтича в къщата и затръшна вратата.

— Приятели — каза ехото от ръцете-раковина. — Не.

И някъде отдалеч, на брега на някакво невидимо море, чухме да се затръшва малка врата.

Такъв бе първият ни ден.

Разбира се, имаше втори ден, после трети и четвърти, Баба се въртеше в огромен кръг, а ние бяхме обикалящи около нея планети; дори Агата бавно, бавно се присъединяваше да върви, ако не и да тича с нас, да чува, ако не и да слуша, да гледа, ако не и да вижда, да доближи, ако не и да докосне.

Но към края на първите десет дни тя вече не бягаше, а винаги стоеше недалеч от вратата, седеше в далечния стол под дървото или ни

следващие на десетина крачки, когато излизахме на разходка.

Баба ли? Тя просто чакаше. Нито веднъж не направи опит да уврежда или принуждава. Готовеше, печеше прасковени пайове и оставяше небрежно из цялата къща чинии като капани за любопитни момиченца. Час по-късно чиниите бяха празни, кифличките или сладките изчезваха и без никакво „благодаря“ Агата се пускаше по парапета с мустак от пудра захар под нослето.

Колкото до нас двамата с Тим, ние сякаш все катерехме хълмове, за да гоним нашата Електрическа баба. А когато стигахме върха, тя вече бе долу и гоненицата продължаваше.

А най-особеното, прекрасно, странно и чудесно нещо бе начинът, по който отдаваше вниманието си. Всеки от нас имаше чувството, че Баба е отдадена изцяло на него.

Тя слушаше, наистина слушаше всичко казано от нас, знаеще и запомняше всяка сричка, дума, изречение, интонация, мисъл и шантава идея. Знаехме, че всичките ни дни са запазени в нея и че ако пожелаем да разберем какво сме казали в X часа и X секунди в X деня, трябва само да назовем този X. И тя щеше да възпроизведе случката по подходящия начин — във формата на ария, ако пожелаем, или като весела песничка.

Понякога ни се искаше да я подложим на проверка. Един ден на среда разпалено дърдорене за глупости внезапно мълкнах. Погледнах изпитателно Баба и я запитах:

— Какво казах току-що?
— О, ъъъ...
— Хайде, кажи го!
— Мисля... — тя започна да рови из чантата си. — А, имам го ето тук.

Извади нещо от недрата на чантата си и ми го подаде.

— Exa! Курабийка с късмет!
— Прясно опечена и все още топла. Отвори я.

Наистина пареше. Разчулих я и развих горещото късче хартия.

— „... шампион по велосипедизъм на целия Запад. Какво казах току-що? Хайде, кажи го!“

Зяпнах.

— Това пък как го направи?

— Всеки си има своите малки тайни. Това са единствените китайски курабийки, разказващи миналото вместо бъдещето. Искаш ли още една?

Разчупих втората и прочетох:

— „Това пък как го направи?“

Метнах в уста бележките заедно горещите корички и задъвках.
Продължихме да се разхождаме.

— Е, как е?

— Страхотна готвачка си — признах аз.

Побягнахме със смях.

И това бе другото страхотно нещо.

Тя можеше да поддържа темпото.

Никога не биеше, никога не печелеше състезанието, а винаги тичаше редом с теб — а никое момче не би имало нещо против това. Момиче пред теб или редом с теб трудно може да се понесе. Но пък момиче на една-две крачки зад теб е напълно приемливо и буди уважение.

А сега трябва да ви кажа най-хубавото у Баба.

Можеше и да не го науча, ако Тимъти не ѝ бе направил няколко снимки; аз също я бях снимал и реших да сравня.

Когато видях моменталните фотографии, веднага накарах инатящата се Агата също да снима тайно Баба.

После взех всички снимки, за да ги разгледам насаме. Така и не казах на Тимъти и Агата какво съм открил. Не исках да го развалям.

Наредих снимките една до друга в стаята си. И веднага си казах:

„На всяка снимка Баба изглежда различна!“

„Различна ли?“ — попитах се.

„Ами да. Чакай. Ей сега...“

Пренаредих снимките.

„Ето тук Баба е до Агата. И изглежда като... като Агата!

А тук позира с Тимъти и прилича на Тимъти!

А на последната... стига бе! Тича заедно с мен и е същата грозница като мен!“

Седнах, напълно потресен. Снимките се разпиляха на пода.

Наведох се, събрах ги, наредих ги отново, обръщах ги наопаки и настрани. Да. Стига бе! Да!

Ах, тази хитра Баба.

Ах, онези майстори на хора на Фанточини.

По-умна от умния, по-човек от човека, по-добра от доброто, с повече любов от любовта...

Останал без думи, слязох долу. Агата и Баба седяха и кратко решаваха задачи по алгебра. Поне не се виждаха признания на открита война. Баба още очакваше Агата да се приближи до нея. И никой не знаеше в кой ден и в коя година ще стане това, или пък как да доближи датата. А дотогава...

Появата ми накара Баба да се обърне. Гледах я как ме разпознава. Не се ли промени едва-едва цветът на очите ѝ? А кръвта или заместителят ѝ при роботите не запулсира ли по-бързо, за да поруменеят бузите и устните ѝ? Аз самият съм малко червендалест. Не се ли опитва Баба да промени цвета си, за да заприлича повече на мен? А очите ѝ? Когато следеше как се занимава Агата-Абигейл-Алджърнън, те не бяха ли с *нейния* оттенък на синьото, а не с моя, който е по-тъмен?

И още по-важно, когато разговаряше с мен и казваше неща като „Добро утро“ или „Как върви домашното, момко?“ и други такива, не се ли изместваха едва забележимо костите под плътта ѝ, за да променят лицето ѝ?

Зашто, честно казано, в семейството и тримата сме различни. Агата има дългите конски кокали на малка англичанка, която ще порасне и ще лови лисици; има конския поглед на татко, същия начин на сумтене, тропане с крак и фигура. Черепът и зъбите ѝ са чисто английски, доколкото може да се говори за чистота на този остров с пъстра история.

Тимъти е нещо съвсем друго — у него си личи италианската жилка от мама. Моминското ѝ име е Мариано, така че Тим е по-тъмен, с по-дребни кости и очи, които някой ден ще подпалят женските сърца.

Що се касае до мен, аз съм славянинът; може само да се предполага, че съм наследил това от пррабба си по бащина линия, която дошла от Виена и донесла със себе си високи румени скули, хълтнали слепоочия, в които можеш да топнеш вино, и малко степен нос, който намирисваше повече на татарски, отколкото на тартар.

Е, разбирайте защо бе толкова завладяващо да следя и да се мъча да уловя как Баба незабележимо се променя, когато говори с Агата и физиономията ѝ се изтегля като на кон, когато се обръща към Тимъти и

става изящна като флорентински гарван, когато гледа мен и бузите ѝ поруменяват, сякаш пред мен стои не друг, а Екатерина Велика.

Никога няма да разбера, не ще попитам, нито пък ще пожелая да разбера как хората на Фанточии бяха постигнали тази невероятна трансформация. Достатъчно ми бе, че с всяко незабележимо изменение, легко завъртане, огъване, разместване на погледа, раздвижване на тайни сегменти, издължаване или скъсяване на носа и промяна на скули мекият като воськ метал успяваше да ни стопли и винаги бе готов за изпълнена с обич промяна. Тя носеше маска, но тази маска в този миг си бе единствено твоя и ничия друга. Ето че пресича стаята, докосва един от нас и под тънката ѝ кожа започва вълшебната промяна; а докато докосне друг, вече се е превърнала в същинска негова майка!

А когато се събирахме и *тримата*, за да дърдорим един през друг? Е, тези промени бяха невероятно малки, меки и загадъчни. Нищо толкова голямо, че да се набива на очи. Само по-голямото момче, моя милост, забелязваше промяната и се изпълваше с възторг, радост и възхищение.

Никога не ми се е искало да надзъртам зад кулисите и да разгадавам тайните на фокусника. Достатъчно ми бе, че илюзията работи. Че любовта е резултат от химически реакции. Че бузите поруменяват, очите пробляват, ръцете се разперват, за да те прегърнат...

Бе достатъчно за всички ни освен за Агата, която се опъваше до последно.

— Агамемон...

Това вече бе станало весела игра. Дори Агата нямаше нищо против, макар да се преструва на разгневена. Това ѝ даваше приятно чувство за превъзходство пред една уж превъзхождаща я машина.

— Агамемон! — изсумтя тя. — Ама че си...

— Тъпа ли? — подсказа Баба.

— Не съм казвала подобно нещо.

— Тогава си го помисли, моя скъпа несговорчива Агата... Аз съм доста несъвършена и недостатъците ми се разкриват най-много с имената. Ето например Том през половината време е Тим. Тимъти е Тобайъс или Тимълти, или кой знае как още...

Агата се разсмя. Което стана причина Баба да направи една от редките си грешки. Протегна ръка да потупа ласково сестра ми. Агата-Абигейл-Алис подскочи като ужилена.

Агата-Агамемnon-Алкивиад-Алегра-Александра-Алисън бързо се оттегли в покоите си.

— Предполагам, че това е защото започва да харесва Баба — рече по-късно Тимъти.

— Да бе — отвърнах аз.

— Откъде си ги насьбрали такива отговори?

— Снощи Баба ми чете Дикенс. „Да бе“. „Дрън-дрън“. „Да му се не види“. „Дявол те взел“. Доста си умен за възрастта си, Тим.

— Умен, дрън-дрън. Просто е очевидно — колкото повече Агата харесва Баба, толкова повече се мрази заради това, толкова повече се плаши от цялата бъркотия и в крайна сметка толкова повече намразва Баба.

— Можеш ли да обичаш някого толкова много, че да го мразиш?

— Тъпчо. Естествено.

— Да, така наистина сам си търсиш белята. Сигурно намразваш хората, когато те карат да се чувстваш гол, сякаш си изложен на показ. Точно така се играе играта. Искам да кажа, ти не просто обичаш, а *обичаши* с възклицателни знаци след това.

— Хм, и ти си доста умен за един тъпчо.

— Хиляди благодарности.

И отидох да гледам как Баба подновява войната на остроумия и стратегически ходове с как-й-беше-името...

Какви вечери се поднасяха в дома ни!

Само вечери ли? Как ли не: какви обеди, какви закуски!

Винаги нещо ново, но същевременно изглеждащо старо и познато. Никога не бяхме питани, защото попиташи ли деца какво искат, те не знаят, а ако им кажеш какво ще готвиш, непременно ще са против. Всеки родител го знае. Това е тиха война, която трябва да се води и спечелва всеки ден. А Баба знаеше как да печели, без да изглежда триумфираща.

— Ето Загадъчна закуска номер девет — казваше тя, докато сервираше. — Направо ужасна, не си заслужава да й обръщате внимание. Аз самата едва не се издрайфах, докато я пригответях!

Макар да се чудехме как един робот може да драйфа, нямахме търпение да се нахвърлим на закуската.

— А това е Гаден обяд седемдесет и седем — обявяваше тя. — Направен от найлонови торбички за боклук, магданоз и дъвки от седалките в киното. После си измийте зъбите или цял следобед ще усещате вкуса на отрова.

Едва не се сбивахме за допълнително.

Дори Абигейл-Агамемнон-Агата се приближаваше и обикаляше масата в такива моменти, а татко качи вечно недостигащите му пет килограма и бузите му поруменяха.

Когато А. А. Агата не присъстваше на масата, храната ѝ се оставяше пред вратата ѝ с малко знаменце с череп и кръстосани кости, забито в печена ябълка. След минута чинията изчезваше.

Друг път Абигейл А. Агата прелиташе край масата, клъваше няколко трошици като птичка и отлитаše.

— Агата! — укоряваше я татко.

— Не, оставете я — тихо го спираше Баба. — Ще започне да идва. Въпрос на време е.

— Какво ѝ става? — попитах аз.

— Просто не е наред — рече Тимъти.

— Не, страхува се — каза Баба.

— От теб ли? — Замигах учудено.

— Не толкова от мен, колкото от това, което мога да направя — обясни тя.

— Но ти никога не би я наранила.

— Така е, но тя си мисли, че бих могла. Трябва да я изчакаме сама да открие, че страховете ѝ са неоснователни. Ако се проваля... какво пък, лично ще застана под душа и ще се оставя да ръждясам тихичко.

Чу се тих кикот. Агата се криеше в хола.

Баба сервираше на всички, след което сядаше на мястото срещу татко и се преструваше, че яде. Така и не разбрах, не попитах, а и не искам да научавам какво правеше с храната. Беше вълшебница. Яденето просто изчезваше.

И докато изчезваше, татко отбеляза:

— Това съм го ял някъде. Да, в един малък френски ресторант край Les deux Magots в Париж преди двайсет... не, двайсет и пет

години! — Внезапно очите му се наляха със сълзи. — Как го правиш? — попита най-сетне той, като остави приборите и погледна през масата към това забележително създание, устройство, какво?... Жена ли?

Баба спокойно издържа неговия и нашите погледи и ги прие като подаръци, след което нежно отговори:

— Дадени са ми много неща, които аз на свой ред да дам на вас. Самата аз не знам, че давам, но въпреки това го правя. Питате ме какво съм? Ами, машина съм. Но дори с този известен на всички ни отговор аз съм нещо повече от машина. Аз съм всички онези хора, които са ме измислили, проектирали, създали и програмирали. Така че аз съм хора. Аз съм всичко онова, което те са искали да станат и може би не са успели. И затова са създали голямото си дете, чудесната играчка, изразяваща тези неща.

— Странно — рече татко. — Когато бях малък, имаше огромно противопоставяне срещу машините. Машините бяха лоши, въплъщение на злото, можеха да ни лишат от човешката ни същност...

— Някои машини го правят. Всичко зависи от това как са направени. И как се използват. Капанът за мечки е пристава машина, която улавя, задържа и разкъсва. Пушката е машина, която наранява и убива. Е, аз не съм мечи капан. Не съм пушка. Аз съм машина-баба, което означава повече от машина.

— Как можеш да бъдеш повече от онова, което изглеждаш?

— Никой човек не е по-голям от собствените си мечти. Следователно всяка машина, въплътаваща идея, е нещо повече от създателя си. И какво толкова лошо има в това?

— Чакай, че изгубих дирята — рече Тимъти. — Може ли отначало?

— О, Господи! — въздъхна Баба. — Как само мразя философските дискусии и отклонения в областта на естетиката. Добре, ще го кажа по друг начин. Човек хвърля сянка на моравата и тя може да бъде огромна, нали? А после през целия си живот се опитва да пасне на сянката си. А тя е винаги по-дълга от него. Само по обед човек може да се побере в собствените си обувки и дрехи, при това само за няколко минути. А сега се намираме в нова епоха, в която можем развием някоя Голяма идея и да я направим реалност с помощта на машина. Това прави машината повече от машина, не мислите ли?

— Дотук добре — рече Тим. — Предполагам.

— Нима кинокамерата и прожекционният апарат не са повече от машини? Не са ли неща, които мечтаят? Понякога хубави и радостни неща, а друг път — кошмари. Но да ги наречеш просто машини и да ги подминеш е направо нелепо.

— Това вече го разбирам! — Тим се засмя на собственото си разбиране.

— Значи си изобретена от някой, който обича машините и мрази хората, *смятащи* машините за зло — каза татко.

— Точно така — отвърна Баба. — От Гуидо Фанточини. Израснал е сред машини. И не можел повече да понася клишета.

— Клишета?

— Да, онези лъжи, които хората разпространяват и се мъчат да представят за абсолютни истини. Човек никога няма да полети. Това клише е било истина хиляди години, а съвсем неотдавна се оказа, че е лъжа. Земята е плоска, можеш да паднеш от ръба ѝ и да те излапа дракон — огромна лъжа, представяна за истина и опровергана от Колумб. Е, а колко пъти сте чували колко нехуманни са машините? Колко умни и чудесни хора повтарят едни и същи изтъркани истини, които всъщност са си лъжи — всички машини унищожават, всички машини са бездушни, неспособни да мислят, чудовищни... В това има зрънце истина. Но само зрънце. Гуидо Фанточини го разбидал. И това разбиране го подлудявало, както и повечето хора като него. И можело да си остане така и да полудее съвсем, но вместо това той направил онова, което трябвало да направи. Започнал да изобретява машини, които да изобличат вековната лъжа.

— Той знал, че повечето машини са аморални, нито добри, нито лоши. Но чрез това как ги създавате и оформяте, вие създавате и оформяте мъжете, жените и децата, които ги използват и могат да станат добри или лоши. Да вземем например автомобила — мъртва свирепа сила, неспособна да мисли купчина метал. И в същото време — най-големият унищожител на човешки души в историята. Той прави мъжете-момчета алчни за власт, водени единствено от страстта към разрушение и още разрушение. Автомобилът никога не е бил замислен да прави това. Но така се е получило. — Баба обиколи масата и напълни чашите ни със студена минерална вода от левия си показалец.
— В същото време трябва да използваш други машини, за да

компенсираш вредите. Машини, които хвърлят сенки на земята и те подканват да ги гониш и да се мъчиш да се изравниш с тях. Машини, които оформят душата ти като огромни прекрасни ножици, които махат грубите конци, отвратителните рога и копита и оставят един далеч по-прекрасен профил. А за това са ти нужни примери.

— Примери ли? — повторих аз.

— Други хора, които се държат добре и вие им подражавате. А ако човек се държи добре достатъчно дълго, в крайна сметка козината пада и вече не е онази противна маймуна.

Баба отново седна на мястото си.

— Ето защо хиляди години наред сте се нуждаели от царе, свещеници, философи — все чудесни примери, към които да се стремите и да казвате: „Те са добри, искам да бъда като тях. Те са достойни за подражание“. Но тъй като са хора, и най-добрите свещеници, и най-проникновените философи допускат грешки и изпадат в немилост. Така човечеството се лишава от илюзиите си и се обръща към безразличния скептицизъм или още по-лошо — към цинизма. И добрият свят започва да буксува, докато злото напредва с големи крачки.

— А ти? Ти никога не правиш грешки, ти си съвършена, по-добра от *всеки* друг!

Гласът дойде от коридора между кухнята и трапезарията. Всички знаехме, че Агата се е залепила там за стената и не изпуска нито дума.

Баба дори не се обръна натам, а продължи спокойно, коментираше забележката й пред всички.

— Не, не съм съвършена, защото какво означава да си съвършен? Знам обаче едно — тъй като съм машина, аз не мога да съгрешавам, не мога да бъда подкупена, не мога да бъда алчна, завистлива, зла или дребнава. Не се стремя към власт заради самата власт. Високите скорости не ме карат да обезумея. Сексът не ми завърта главата. Имам предостатъчно време да събирам нужната ми информация за идеалите и да ги запазя чисти, цели и неопетнени. Кажете към какво се стремите, посочете Идеала, който искате да постигнете, и аз мога да видя, събера и запомня доброто, което ще облагодетелства всички ви. Кажете какви искате да бъдете — мили, любящи, внимателни, уравновесени, човечни... и ме оставете да изтичам пред вас и да разучка пътищата, по които трябва да минете. В мрака ме използвайте

като фар, светещ във всички посоки. Аз *мога* да направлявам стъпките ви.

— Значи — обади се татко и избърса устни със салфетката си — в дните, когато сме заети да говорим лъжи...

— Ще казвам истината.

— Когато мразим...

— Ще продължавам да давам любов, което означава внимание. Ще знам всичко, абсолютно всичко за вас, но никога не ще го издам. То ще си остане тайна само помежду ни и никога няма да се страхувате от това, че знам прекалено много.

И Баба се зае да разчиства масата, да обикаля, да прибира чиниите, като се вглеждаше във всяко лице по пътя си, докосваше бузата на Тимъти, моето рамо, а гласът ѝ бе като спокойна река през нашия изпълнен с нужда дом и живот.

— Но... — обади се татко и я накара да спре. Погледна я право в очите. Пое дъх. По лицето му пробяга сянка. Накрая събра сили да продължи. — Твоите приказки за любов, внимание и тъй нататък. Господи, жено, та теб те няма... *tam!*

И посочи главата ѝ, лицето, очите, скритите светлочувствителни клетки зад очите, миниатюрните записващи и съхраняващи устройства.

— *Теб* те няма *tam вътре!*

Баба изчака една, две, три мълчаливи секунди. После отвърна:

— Да, няма ме. Но *вие* сте там. Вие, Томас, Тимъти, Агата. Събирам и пазя грижливо всяко нещо, което казвате, всяка ваша постъпка. Аз ще бъда всички неща, които вие забравяте, от които остават само смътни спомени и усещания. Това е по-добре от старите семейни албуми, които обичате да прелиствате и да казвате — това бе през онази зима, онова — през тази пролет. Аз ще помня онова, което вие ще забравите. И нека още сто хиляди години да се спори какво е любов; ние може би ще открием, че любовта е способността на някой да ни върне на самите себе си. Може би любовта е някой, който вижда и помни, връща ни отново самите нас, но съвсем мъничко по-добри, отколкото сме се осмелявали да се надяваме и мечтаем... Аз съм семейна памет, а някой ден може би ще стана и памет на цялата раса. Аз не *познавам* самата себе си. Не мога нито да докосвам, нито да вкуся, нито да усещам на каквото и да било ниво. И въпреки това

съществувам. И моето съществуване засилва вашата възможност да докосвате, вкусвате и усещате. Нима в тази размяна не съществува любов?

Обикаляше масата, почистваше, подреждаше и събираще, и не бе нито противно скромна, нито скована от гордост.

— Какво зная аз? На първо място ето какво — че проблемът при повечето семейства с много деца е, когато изгубят някой от близките. Сякаш няма достатъчно време за всички. Е, аз ще ви дам поравно на всички ви. Ще споделям моите познания и внимание с всеки от вас. Искам да съм огромен топъл пай, от който всеки да може да си вземе. Никой няма да остане гладен. Виж, ще извика някой, и аз ще погледна. Слушай — и ще слушам. Тичай с мен по пътеката край реката — ще тичам. А вечер не съм уморена и раздразнителна, така че няма да мърморя и да се мръщя. Очите ми остават ясни, гласът — силен, ръката — сигурна, вниманието — постоянно.

— Но... — Гласът на татко бе slab, не съвсем уверен, но накрая успя да намери последния аргумент. — Но теб те *няма* там. Що се касае до любовта...

— Ако обръщането на внимание е любов, аз съм любов. Ако разбирането е любов, аз съм любов. Ако помагането да не сгрешиш и да бъдеш добър е любов, аз съм любов... И да повторя отново, вие сте четириима. Всеки от вас ще получи цялото ми внимание по невъзможен досега начин. Няма значение дали говорите едновременно — аз мога да чуя ясно и единия, и другия. Никой няма да остане гладен. Аз ще — ако нямате нищо против и приемете тази странна дума — „обичам“ всички ви.

— Аз *не* приемам! — обади се Агата.

Дори Баба се обърна да я погледне. Сестра ми стоеше на вратата.

— Няма да ти дам позволение, не можеш, не бива да го правиш! — каза тя. — Няма да ти позволя! Това са лъжи! Ти лъжеш. Никой не ме обича. Тя каза, че ме обича, но изльга. *Каза* го и изльга!

— Агата! — възклика татко и се изправи.

— Тя? — повтори Баба. — Коя „тя“?

— Мама! — изкрещя Агата. — Каза — обичам те! Лъжи! Обичам те! Лъжи! И ти си като нея! Лъжеш. Но пък си и призна, така че лъжеш *двойно* повече! Мразя *нея*. А сега мразя и *теб*!

Агата се обърна и се втурна по коридора.

Татко се надигна, но Баба докосна ръката му.

— Оставете на мен.

Тръгна, после закрачи бързо, плъзна се по коридора и внезапно се затича — да, затича се, леко и много бързо навън през вратата.

Когато всички с викове стигнахме моравата и тротоара, вече спринтираше като шампион.

Агата слепешката побягна по тротоара, обърна се, видя ни да тичаме и да викаме след нея. Баба също викаше нещо и Агата се втурна през улицата, наблизаваше средата ѝ, когато внезапно изскочи кола. Чу се писък на спирачки и рев на клаксон, Агата замята ръце, а Баба вече бе до нея и я хвърли настрани в мига, в който колата с фантастична сила бълсна нашата прекрасна електрическа мечта, сътворена от Гуидо Фанточини. Тя полетя във въздуха, ръцете ѝ все още бяха протегнати напред, за да предпазят, сякаш протестираха и все още се мъчеха да решат какво да кажат на свирепата машина, тялото ѝ се завъртя отново и отново, докато колата рязко спираше, видях Агата в безопасност, а Баба все още падаше надолу, на петдесет метра от нас, удари се в земята, подскочи и остана да лежи просната. Всички замръзнахме на седалищата и от гърдите ни се изтръгна отчаян стон.

После настъпи тишина. Агата лежеше на асфалта, готова да се разплачне.

А ние все така стояхме неподвижно, вцепенени от смъртта, обзети от страх да направим и една крачка, от ужас да видим онова зад колата и Агата. Заплакахме и сигурно се молехме, и татко стоеше сред нас. О, не, не, скърбяхме ние, не, Господи, не, не...

Агата вдигна вече изкривеното си от мъка лице — лице на човек, който е предсказал катаклизми, доживял е да ги види и сега не иска да повярва и да живее повече. Обърна глава към проснатото женско тяло и от очите ѝ потекоха сълзи. Затвори ги, скри ги с ръце и легна на улицата, за да заридае...

Нправих крачка, после втора, после още пет бързи и когато стигнах сестра си, тя се бе свила на кълбо и риданията ѝ идваха някъде дълбоко от нея — толкова дълбоко, че се уплаших, че никога вече няма да я намеря, че никога няма да излезе, както и да я викам, умолявам, заплашвам или просто да казвам. Малкото, което успяхме да чуем от погълнатата от собственото си нещастие Агата, се повтаряше отново и отново — оплакващо, наранено, уверено.

— ... Казах... казах ви... лъжи... лъжи... лъжци... само лъжи... като другата... другата... също като... като... също като другата... другата... другата...!

Коленичих, прегърнах я, опитах се да я събера отново — защото макар на вид да бе цяла, можеше да се усети, че е разбита; нямаше смисъл да ходя при Баба, абсолютно никакъв смисъл, затова просто прегръщах Агата, успокоявах я и плаче с нея. Дойде татко, постоя над нас, после коленичи, и бе като молитва на сред улицата, и добре, че нямаше други коли.

— Коя друга, Агата, коя *друга*? — попитах задавено.

— Другата мъртва! — изхлипа сестра ми.

— Мама ли имаш предвид?

— Мама! — изплака тя, трепереше на тротоара, свила се съвсем като бебе. — Мама, мама е мъртва, а сега и Баба е мъртва, а обещаваше винаги, винаги да обича, да обича, обещаваше да е различна, обещаваше, обещаваше, а сега виж, виж... мразя я, мразя мама, мразя и нея, мразя и *двете*!

— Разбира се — разнесе се глас. — Това е съвсем естествено. Ама че глупаво от моя страна да не се сетя, да не разбера!

И гласът бе толкова познат, че останахме поразени.

Рязко се обърнахме.

Агата присви очи, после ги отвори широко, примигна, надигна се от земята.

— Колко глупаво от моя страна — рече Баба, застанала в края на молитвения ни кръг, на сбора ни, на нашето бдение.

— Бабо!

Стоеше наблизо, по-висока от всички нас, коленичили, плачещи, прегръщащи се. Можехме само да се взирате невярващо в нея.

— Ти си мъртва! — извика Агата. — Колата...

— Ме блъсна — тихо рече Баба. — Да. И ме запрати във въздуха, и се въртях, след което имаше сериозно разтърсване на веригите. Страхувах се от изключване, ако страх е подходящата дума. А после седнах, отърсих се и няколкото молекули, откъснати от една или друга печатна платка, се магнетизираха отново и застанаха по местата си. И ето ме отново — издръжлива, здрава, *тук*, при вас.

— Помислих си, че... — промълви Агата.

— И това е съвсем нормално — рече Баба. — В смисъл, с всеки друг, бълснат и запратен по подобен начин. Но, мила моя Агата, не и с мен. Едва сега разбирам защо се боеше от мен и не ми се доверяваше. Ти не знаеше. А аз досега не бях доказала способността си да оцелявам. Колко тъпло от моя страна да не се сетя и да не ти покажа. Само секунда. — Някъде в главата си, в тялото, в съществото си тя превключи някакви невидими ленти, смеси някаква стара информация с друга и получи нова. Кимна. — Да. Ето. Една книга за възпитаване на деца, осмивана от някои преди години. Заради съвета, който авторката дава в края на книгата: „Каквото и да правите, не умирайте. Детето ви никога няма да ви го прости“.

— Прости — прошепна някой от нас.

— Защото децата не могат да разберат, когато просто станеш и си тръгнеш, за да не се върнеш никога — без извинения, без оправдания, без нищо.

— Не могат — казах аз.

— Така значи. — Баба коленичи с нас до Агата, която вече бе седнала и очите ѝ отново бяха пълни с нови сълзи, но не онези, в които се удавяш, а от другите, които те пречистват. — Майка ти е избягала, като е умряла. Как можеш след подобно нещо да се довериш на някого? Ако всички си отиват, ако изчезват завинаги, нима можеш да се довериш на някого? И ето че когато дойдох при вас, донякъде познаваща ви, донякъде не, не можех да разбера защо не ме приемаш. А ти просто си се страхувала, че може да не остана, да изльжа, че аз също съм уязвима. А две сбогувания, две прощавания завинаги са прекалено много за една година. Е, сега *виждаши* ли, Абигейл?

— Агата — поправи я сестра ми, без сама да забележи.

— Сега разбираш ли, че винаги, винаги ще съм тук?

— О, да — извика Агата и избухна в плач, към който се присъединихме всички, прегърнахме се, а колите приближаваха и спираха, за да разберат колко души са пострадали и колко са останали цели.

Край на историята.

Е, не точно край.

След това заживяхме щастливо.

Или по-скоро заживяхме заедно — Баба, Агата-Абигейл-Агамемнон, Тимъти, аз, Том, и татко. Баба ни викаше да лудуваме в огромни фонтани от латински, испански и френски, в неимоверни морски изблици поезия като Моби Дик, изригващ от дълбините със своите версайски фонтани, губещи се в затишието и проявяващи се в бури. Баба бе неизменна, като часовник, като махало, като циферблат, показващ пладне; а нощем, изгаряни от треска, отваряхме очи и я виждахме край леглата си — винаги тук, винаги наблизо, винаги очакваща, винаги говореща мили думи, прохладната ѝ длан успокояваше горещите ни чела, от вдигнатия ѝ показалец бликваща чиста планинска вода, за да накваси устни и пресъхнали езици. Десет хиляди утрини косеше градинката, десет хиляди вечери обикаляше и запомняше невидими прашинки, паднали в малките часове преди разсъмване, или седеше и шепнеше някакъв урок, който искаше да ни предаде, докато спим.

Накрая настъпи време един по един да тръгнем в живота. Заминахме да учим. И когато дойде ред на Агата, Баба също започна да стяга багажа си.

В последния летен ден на онази последна година я заварихме в дневната с различни пакети и куфари. Седеше, плетеше нещо и чакаше. И макар често да бе говорила за това, гледката ни потресе и изненада.

— Бабо! — възкликахме ние. — Какво правиш?

— Отивам в колеж като вас. В известен смисъл, разбира се — отвърна тя. — Връщам се при Гуидо Фанточини, при Семейството.

— Семейството?

— От многобройни Пинокио, както ни наричаше на шега отначало. Пинокио, а самият той — Джепето. А после ни даде собственото си име — Фанточини. Както и да е, вие бяхте моето семейство. Сега се връщам при още по-голямото си семейство там, при моите братя и сестри, лели, братовчеди, всички роботи, които...

— Които какво? Какво правят? — попита Агата.

— Зависи — отвърна Баба. — Някои остават, други се мотаят. Трети отиват да бъдат изтърбушени и разпарчетосани, така да се каже, и частите им да послужат за поправка на други машини. Ще ме преценят и ще решат дали ставам, или не ставам. Може да се окаже, че

ще потрябвам още утре на някого и ще замина да отглеждам други деца и да разобличавам лъжи и празни приказки.

— О, не бива да те изтърбушват и разпарчетосват! — извика Агата.

— Не бива! — викнахме двамата с Тимъти.

— Имам спестени пари — рече Агата. — Ако платя...

Баба спря да се люлее и погледна иглите и плетката си от ярка прежда.

— Е, не бих го казала, но щом питаш... Срещу съвсем дребна сума в Семейството има една стая, голяма сумрачна гостна, тиха и приятно обзаведена, където седят трийсет или четирийсет Електрически жени, люлеят се и разговарят. Не съм била там. В края на краишата аз съм сравнително млада, наскоро родена. Срещу малка, много малка сума, плащана всеки месец и година, ще бъда там заедно с други като мен, ще слушам какво са научили за света и на свой ред ще им разказвам какво е било с Том, Тим и Агата и колко щастливи сме били. И ще им разкажа всичко, което научих от вас.

— Но... нали *ти* ни учеше!

— *Наистина* ли мислите така? — отвърна тя. — Не, точно обратното; или по-скоро, учехме се взаимно. И всичко е тук, всичко, което ви караше да плачете или да избухвате в смях. Всичко е у мен. И ще го разкажа на другите точно както те ще ми разкажат за техните момчета и момичета и за живота си. Ще седим там, ще ставаме по-мъдри, по-спокойни и по-добри с всяка година, с всеки десет, двайсет, трийсет години. Семайното познание ще се удвои, утвори, мъдростта никога няма да се изгуби. И ще чакаме там, ако ви притрябваме за собствените ви деца по време на болест или, Господ да не дава, ако някой си отиде. Ще бъдем там, ще ставаме по-стари, без да стареем, и ще се доближаваме до деня, когато може би ще ни постигне съдбата на онзи, чието име носихме най-напред.

— Пинокио ли? — попита

Тим. Баба кимна.

Знаех какво има предвид. До деня, в който, както се казва в старата приказка, Пинокио станал така достоен и добър, че получил дара на живота. И изведнъж ги видях в бъдещето — цяла фамилия Фанточини и Пинокио, разказващи си и разговарящи, обменящи опит,

мърморещи, шепнещи своето познание в огромните пълни с философия зали, очакващи деня. Деня, който никога няма да настъпи.

Баба сигурно прочете това в очите ми.

— Ще видим — каза тя. — Ще почакаме и ще видим.

— О, Бабо! — възклика Агата и се разплака, както бе плакала преди години. — Ти няма какво да чакаш. Ти си жива. Ти вече си жива за нас!

И прегърна старицата, и всички ние дълго я прегръщахме, след което полетяхме в небето към далечни училища и години. Последните думи, преди хеликоптерът да ни отнесе в есента, бяха:

— Когато много останеете и отново станете като деца, безпомощни и слаби, когато имате нужда от грижи и ласки, спомните си за старата си учителка-бавачка, глупава и мъдра спътница. Повикайте ме. Ще се върна. Отново ще напълним детската, спокойно.

— О, никога няма да останеем! — извикахме ние. — Това никога няма да се случи!

— Никога! Никога!

И изчезнахме.

И годините отлетяха.

И сега сме стари — Тим, Агата и аз.

Децата ни израснаха и се разпилиха, съпругите и съпрузите ни изчезнаха от лицето на земята, и ето сега, съвсем като по Дикенс, ако щете вярвайте, но и тримата сме отново в старата къща.

Лежа в спалнята, която преди седемдесет — седемдесет, не мога да повярвам! — години бе моя стая. Под тези тапети има други, под тях — още едни и още едни, а най-отдолу е старият тапет от времето, когато бях на девет. Тапетите се белят. Виждам как отдолу надничат старите слонове, познати тигри, прекрасни зебри, сприхави крокодили. Повиках майстори внимателно да махват всички тапети без онези, първите. Старите животни ще оживеят отново по стените.

Повикахме и още някого.

И тримата повикахме:

Бабо! Каза, че ще дойдеш отново, когато имаме нужда от теб.

Изненадани сме от възрастта, от времето. Стари сме. *Имаме нужда.*

И в трите стаи на лятната къща три стари деца се надигат в леглата си и викат: Ние те *обичахме!* И те *обичаме!*

Ето! Ето! — мислим си ние и ставаме сутрин, загледани в небето.
Това ли е хеликоптерът? Ще се спусне ли на моравата?

Ето! Там, на тревата, пред верандата. Пристига ли саркофагът с мумията?

Нашите имена ли са изписани върху лентите около нежното тяло под златната маска?

Златното ключе все още виси на гърдите на Агата, топло и очакващо. Господи, дали след толкова години, дали отново ще навие пружината, дали ще се задвижи, дали ще *стане*?

ЖЕНИ

Сякаш бе запалена светлина в зелена стая.

Океанът пламна. Бяла фосфоресценция се размърда и се надигна като мъгла над морето в есенна утрин. Мехури се надигнаха от гърлото на някакво скрито морско дефиле.

Бе като мълния, ако приемем морето за зелено небе. И усещаше. Бе стара и прекрасна. Издигна се лениво от дълбините. Черупка, тревичка, мехур, водорасло, проблясък, шепот. В недрата ѝ се спотайваха подобни на мозъци корали, приличащи на очи семки на жълт келп, морска трева като коса. Растеше с приливите, с вековете, събираще и трупаща и съхраняваше в себе си самоличности и древна прах, мастила на октоподи и всички дребни неща на морето.

Докато не започна да усеща.

Бе блестящ зелен разум, дъшащ в есенното море. Нямаше очи, но виждаше, нямаше уши, но чуваше, нямаше тяло, но чувстваше. Бе част от морето. И бидейки морска, можеше да бъде единствено жена.

По никакъв начин не приличаше на мъж или жена. Но имаше женско поведение — подмилквашо се, лукаво, потайно. Движеше се с женска грация. Съдържаше цялото коварство и злина на суетна жена.

Тъмни води се носеха и се смесваха със странна памет по пътя към различни течения. Във водата имаше карнавални маски, рогове, серпантини, конфети. Минаваха през цъфтящата маса на дългата зелена коса като вятър през клоните на старо дърво. Кори от портокал, салфетки, листа, черупки от яйца и обгорели съчки от нощни огньове на плажа — всички отпадъци от мършави хора, вървящи по самотните пясъци на островите-континенти, хора от каменни градове, които се понасяха с рев в метални демони по бетонни магистрали и изчезваха.

Зелената коса се издигна в прохладния утринен въздух, като проблясваща и се пенеше. Остана да лежи в мъртвото вълнение след дългото формиране в мрака.

Вслушваше се в брега.

Мъжът беше там.

Бе почернял от слънцето, със силни крака и здраво тяло. Всеки ден трябваше да слиза до морето, да влиза в него, да плува. Но той не помръдна. На пясъка имаше и жена — жена с черен бански, която лежеше до него, говореше тихо и се смееше. Понякога се държаха за ръце, понякога слушаха музика, звучаща от малко шумно устройство.

Фосфоресценцията увисна тихомълком на вълните. Сезонът бе към края си. Септември. Всичко затваряше.

Всеки момент можеше да си замине и да не се върне никога.

Днес трябва да влезе във водата.

Двамата лежаха сгорещени на пясъка. Радиото свиреше тихо, жената с черния бански се размърдваше от време на време, без да отваря очи.

Мъжът продължаваше да лежи, без да повдига глава. За възглавница използваше мускулестата си лява ръка. Пиеше слънчевите лъчи с лице, с отворена уста, с ноздри.

— Какво има? — попита той.

— Сънувах кошмар — отвърна жената с черния бански.

— Сънувала си посред бял ден?

— Не ти ли се е случвало да сънуваш следобед?

— Никога не сънувам. Никога през живота си не съм сънувал.

Тя продължи да лежи. Пръстите ѝ трепереха.

— Господи, ама че ужасен сън беше.

— За какво?

— Не знам — отвърна тя, сякаш наистина не знаеше. Сънят бе толкова лош, че го беше забравила. И сега се мъчеше да си го спомни със затворени очи.

— Нещо за мен — рече той и се протегна лениво.

— Не — отвърна тя.

— Напротив, за мен е бил. Бил съм с някаква друга жена, ти си ни хванала и някъде в бъркотията се оказвам с курсум в главата или нещо такова.

Тя трепна неволно.

— Не говори така.

— Да видим — продължи той. — С каква жена бях? Мъжете предпочитат блондинки, нали така?

— Моля те, стига си се гаврил. Не ми е добре.

Той отвори очи.

— Нима сънят ти е подействал толкова силно?

Тя кимна.

— Винаги когато сънувам през деня, после не съм на себе си.

— Съжалявам. — Той хвана ръката ѝ. — Мога ли да направя нещо за теб?

— Не.

— Да ти донеса сладолед? Кока-кола?

— Много мило от твоя страна, но не. Ще ми мине. Просто последните четири дни нещо не са наред. Вече не е като в началото на лятото. Нещо се случи.

— Но не помежду ни.

— Не, разбира се, че не — бързо рече тя. — Но нямаш ли чувството, че понякога *местата* се променят? Дори такива неща като кея, въртележките и тъй нататък. Дори хотдозите са с различен вкус тази седмица.

— Как така различен?

— Имат вкус на старо. Трудно ми е да ти го обясня, но изгубих апетит и вече искам почивката да свърши. Наистина. Сега най-много от всичко ми се иска да си ида у дома.

— Утре е последният ни ден. Знаеш колко много означава за мен тази допълнителна седмица.

— Ще се опитам да издържа — рече тя. — Само това място да не ми се струваше така странно и променено. Не знам. Изведнъж просто ме обзе желание да скоча и да избягам.

— Заради съня ли? Онзи с блондинката и внезапната ми кончина?

— Недей! Стига си говорил за смърт!

Тя се премести съвсем близо до него.

— Само да знаех какво беше...

— Спокойно. — Той я погали. — Ще те пазя.

— Не, не мен, а теб — прошепна тя в ухото му. — Имах чувството, че съм ти омръзнала... и си се махнал.

— Никога. Обичам те.

— Аз съм глупачка. — Тя се разсмя насила. — Господи, ама че съм глупачка!

Продължиха да лежат мълчаливо под слънцето. Небето се извисяваше над тях като похлупак.

— Знаеш ли — замислено рече той, — и аз донякъде долавям онова, за което говориш. Мястото наистина се е променило. *Има* нещо различно.

— Радвам се, че си го забелязал.

Той поклати сънено глава, усмихна се, затвори очи и се оставил на слънцето.

— И двамата сме луди. И двамата сме луди. И двамата.

Тихо, една след друга, на плажа се плиснаха три вълни.

Следобедът продължаваше. Слънцето се движеше по небето бавно като по пасище. Яхтите се люлееха горещи и ослепително бели в залива. Вятърът носеше аромат на пържено месо и прегорял лук. Пясъкът шепнеше и се движеше като отражение в огромно топящо се огледало.

Радиото до тях дискретно мърмореше нещо. Двамата лежаха като черни стрели върху белия пясък. Не помръдваха. Само клепачите им потрепваха безпокойно, ушите бяха наострени за всеки шум. От време на време езиците им облизваха пресъхналите им устни. Мънички капчици пот избиваха на челата им, за да се изпарят от слънцето.

Той вдигна глава, без да отваря очи, заслушан в жегата.

Радиото въздъхна.

Той отново отпусна глава, за минута.

Тя го усети да се надига. Отвори едно око. Мъжът се подпираше на лакът и гледаше към кея, небето, водата, пясъка.

— Какво има?

— Нищо — отвърна той и отново легна.

— Има.

— Стори ми се, че чух нещо.

— Радиото.

— Не, не е радиото. Нещо друго.

— *Нечие* друго радио.

Той не отговори. Жената усети как ръката му се напряга и отпуска, напряга и отпуска.

— По дяволите. Ето пак.

И двамата се заслушаха; продължаваха да лежат.

— Не чувам нищо...

— Ш-ш-ш! — сгълча я той. — За Бога...

Вълните се разбиваха на брега — безмълвни огледала, купища топящо се шептящо стъкло.

— Някой пее.

— Какво?

— Кълна се, някой пееше.

— Глупости.

— Не, слушай.

Отново се заслушаха.

— Нищо не чух. — Изведнъж ѝ стана много студено.

Той стана. Нямаше нищо в небето, на кея, на пясъка, на сергиите за хотдог. Само втренчена тишина, вятърът леко подухваше над ушите му, носеше се със светлината, гъделичкаше косъмчетата на ръцете и краката му.

Направи крачка към морето.

— Недей!

Той погледна към нея някак странно, сякаш я нямаше.

Продължаваше да се вслушва.

Тя усили звука на радиото. Гръмнаха думи, ритъм и мелодия.

— ... намерих си гадже за милион...

Лицето му се изкриви и той рязко вдигна ръка.

— Изключи го.

— На мен пък ми харесва! — Усили звука още повече. Защрака пръсти, залюля тяло, помъчи се да се усмихне.

Бе два часът.

Слънцето изпаряваше водата. Старият кей се протегна с шумен стон в жегата. Птиците бяха като заковани в горещото небе, без да могат да помръднат. Слънцето пронизваше зелените ликьори, миещи кея; удари, улови и полира белотата, носеща се върху накъдрената повърхност.

Бялата пяна, белият като скреж коралов мозък, жълтите келпови зеници, прахта във водата се размърдаха леко.

Почернелият мъж легна на пясъка до жената с черния бански.

Музиката се носеше като мъгла от водата. Нашепваше за дълбоки приливи и отминали години, за сол и пътешествия, за близки и познати странности. Звучеше като вода на плажа, като тих дъжд, като нежни движения в дълбините. Пееше с изгубен във времето глас от огромна раковина. Шепот и въздишка на вълни в изоставените коруби на

натоварени със съкровища кораби. Шепот на вятър в гол череп, изхвърлен на горещия пясък.

Но радиото върху чаршафа свиреше по-силно.

Лека като жена, фосфоресценцията потъна уморено и се отдръпна. Оставаха само още няколко часа. Всеки момент можеха да си тръгнат. Само да влезе във водата, поне за миг, за съвсем кратък миг. Мъглата се размърда безшумно при идеята за лицето и тялото му във водата, дълбоко под повърхността. Уловен, задържан, дръпнат десет фатома надолу в потока, в който двамата се гърчат и въртят безумно, надолу към скритата бездна.

Водата отнема огъня от тялото му, белият коралов мозък, скъпоценните прашинки, солените воали погльщат горещия дъх от разтворените му устни.

Вълните отнасят нежната променлива пяна на мислите ѝ в плитчините, сгорещени като баня под лъчите на слънцето.

Не бива да си отива. Тръгне ли си сега, никога не ще се върне.

Сега. Студеният коралов мозък се носеше леко. *Сега.* Зовеше го през горещия неподвижен въздух на ранния следобед. *Влез във водата. Хайде. Ела.*

Жената с черния бански завъртя копчето на радиото.

— Внимание! — изкреша кутията. — Днес и само днес можете да си купите нова кола при...

— Господи! — Мъжът се пресегна и спря писъците. — Трябва ли да е толкова силно!

— Така ми харесва — отвърна жената с черния бански, загледана през рамо към морето.

Три частът. Слънцето изпълваше цялото небе.

Плувал в пот, той се изправи.

— Влизам да се изкъпя.

— Първо ще ми донесеш ли един хотдог?

— Не можеш ли да изчакаш да се топна?

— Моля те — нацупи се тя. — *Сега.*

— С всичко ли?

— С всичко. И ми донеси *три*.

— Три? Господи, ама че апетит! — Мъжът изтича към малкото кафене.

Тя го изчака да се отдалечи. Изключи радиото. Заслуша се. Не чу нищо. Гледаше към водата, докато от отблъсъците и слънчевите зайчета не я заболяха очите.

Морето се бе успокоило. Само съвсем слаби вълнички отразяваха безкрайно слънчевите лъчи. Отново присви очи към водата и се намръщи.

Мъжът дотича обратно.

— По дяволите, ама че горещ пяськ! Изгори ми стъпалата! — Просна се върху чаршафа. — Действай!

Тя взе единия хотдог и мълчаливо започна да го яде. След като свърши, му подаде останалите два.

— Вземи, дояж ги. Май очите ми са по-големи от стомаха ми.

Той мълчаливо почна да яде.

— Следващия път — каза, докато дъвчеше — не искаш повече, отколкото можеш да поемеш. Ама че разхищение.

— Вземи, сигурно си жаден. — Тя отвори термоса. — Допий лимонадата.

— Благодаря. — Допи я. После плесна доволно с ръце. — Е, а сега скачам във водата.

Погледна нетърпеливо блестящото море.

— Само още нещо — внезапно се сети тя. — Ще ми вземеш ли бутилка плажно масло? Че това свърши.

— Няма ли в чантата?

— Всичкото свърши.

— Да беше ми казала, когато бях за хотдог — промърмори той.

— Добре де. — И отново побягна, подскачаща по горещия пяськ.

Когато се отдалечи, тя извади наполовина пълната бутилка плажно масло от чантата си, отви капачката и изля съдържанието, като внимателно го засипваше с пяськ. През цялото това време гледаше към морето и се усмихваше. После стана, отиде до водата и погледна в морето, претърсваше безбройните мънички вълни.

Няма да го имаш, помисли си. Който или каквото и да си, той е мой и ти няма да го получиш. Не знам какво става. Нищо не знам. Знам само, че ще заминем с влака в седем вечерта. И утре няма да сме тук. Затова можеш просто да си стоиш и да чакаш, океан, море или каквото там си. Прави каквото искаш. Не можеш да се сравняваш с мен.

Взе едно камъче и го хвърли в морето!

— На ти! — извика.

Мъжът стоеше до нея.

— Ох! — Тя отскочи назад.

— Хей, какво ти става? Какво си мърмореше?

— Мърморех ли си? — изненада се тя. — Къде е маслото? Ще ми намажеш ли гърба?

Той напълни шепата си с жълтото масло и започна да масажира златистия й гръб. От време на време тя поглеждаше коварно морето и кимаше, сякаш казваше: „Ето,виждаш ли? Ха-ха, пукни се!“

— Готово. — Той ѝ подаде бутилката.

Вече беше нагазил във водата, когато тя извика.

— Къде отиваш! Ела тук!

Той се обърна, сякаш я виждаше за първи път.

— За Бога, какво има?

— Преди малко яде и пи... не можеш да влизаш сега в морето, ще се схванеш!

Той се усмихна презрително.

— Бабини деветини.

— Въпреки това ела тук и изчакай поне час, чуващ ли? Няма да позволя да ти се схване крак и да се удавиш.

— Ох — с досада въздъхна той.

— Ела. — Тя се обърна и той я последва, като поглеждаше назад към морето.

Три часът. Четири.

Промяната настъпи в четири и десет. Жената с черния бански я забеляза и си отдъхна. Облаците се събираха от три часа. Сега внезапно от залива се спусна мъгла. Рязко застудя. Задуха вятър. Появиха се още по-тъмни облаци.

— Ще завали — каза тя.

— Май страшно се радваш — отбеляза той, седеше със скръстени ръце. — Последен ден ни е, а ти се радваш на облаците.

— Синоптикът каза, че ще има бури цяла нощ и утре — призна тя. — Май няма да е зле да си тръгнем довечера.

— Ще останем, може пък да се изясни. Много ми се иска още един ден плуване. Днес още не съм влизал във водата.

— Затова пък си приказвахме и ядохме, прекарахме си чудесно.
Виж само как мина времето.

— Да — рече той, разглеждаше ръцете си.

— Виж ти! Капна ми на носа! — Разсмя се глупаво на капката.
Очите ѝ отново бяха блеснали и млади. Почти тържествуваше. — Ах,
дъжд!

— Защо си толкова радостна? Какво му е хубавото на дъжда?

— Ставай, заваля! Помогни ми да съберем чаршафите. Ще
трябва да тичаме!

Той бавно вдигна чаршафа, потънал в мисли.

— Дори не поплувах за последно, по дяволите. Отивам да се
топна. — Усмихна ѝ се. — Само за минутка!

— Не. — Тя пребледня. — Ще настинеш и ще трябва да те
лекувам!

— Добре, добре. — Обърна гръб на морето. Дъждецът
продължаваше да вали.

Тя тръгна пред него към хотела. Тихичко си затананика нещо.

— Чакай малко! — каза той.

Тя замръзна. Не се обърна. Само чу гласа му.

— Има някой във водата! — извика той. — Дави се!

Тя не помръдна. Чу го как се отдалечава тичешком.

— Изчакай ме! — извика той. — Веднага се връщам! Там има
някой! Май е жена!

— Спасителите ще я измъкнат!

— Как ли не! Няма ги вече, късно е! — Тичаше надолу към
брега, към морето, към вълните.

— Върни се! — изкрештя тя. — Там няма никого! Недей! Недей!

— Не се беспокой, веднага се връщам! — извика той. — Тя се
дави, не разбиращ ли?

Мъглата се сгъсти, дъждът заваля по-силно, бяла светлина
припламна във вълните. Той тичаше, жената с черния бански тичаше
след него, изпускаше плажни принадлежности по пътя, плачеше със
сълзи.

— Недей! — Тя протегна ръце.

Той скочи в надигналата се тъмна вълна.

Жената с черния бански остана да чака в дъжда.

В шест часа слънцето залезе някъде зад черните облаци. Дъждът барабанеше тихо по водата.

Под водата се движеше бяла светлина.

Нежната форма, пяната, морската трева, дългите кичури странна зелена коса лежаха в плитчините. Сред проблясващите искрици, дълбоко под водата, беше мъжът.

Крехки. Мехурчетата пяна се надигаха и се пукаха. Белият като скреж коралов мозък иззвъня от допир на камъче с мисъл, изчезнала тъй бързо, както се бе появила. Мъже. Крехки. Чупят се като кукли. Не стават за нищо, съвсем за нищо. Една минута под водата и им прилошава, не ти обръщат внимание, повръщат, започват да ритат, а после изведнъж просто лягат, без да правят нищо. Абсолютно нищо. Странно. И много разочароващо след толкова дни чакане.

Какво да прави с него? Главата му се люлее отпуснато, устата му е отворена, клепачите му са отпуснати, очите — изцъклени, кожата му пребледнява. Глупав мъж, събуди се! Събуди се!

Водата се понесе край него.

Мъжът лежеше отпуснато, вяло, с широко отворена уста.

Фосфоресценцията, зелената коса се оттеглиха.

Бе пуснат. Една вълна го върна на безмълвния бряг. Обратно при жена му, която го чакаше в студения дъжд.

Дъждът валеше върху черните води.

Далеч под оловното небе, от потъналия в здрач бряг, се разнесе женски писък.

Ах... древната прах се размърда бавно във водата... нима не е типично по женски? Сега и тя не го иска!

В седем часа дъждът се усили. Настипи нощ и стана толкова студено, че хотелите по крайбрежието трябваше да включат отоплението.

МОТЕЛЬ „БОГОВЪХНОВЕНАТА КОКОШКА“

Бе по време на Депресията, дълбоко в пустата душа на Депресията през 1932 г., когато пътувахме на запад с нашия буик модел 1928. Мама, татко, брат ми Скип и аз се натъкнахме на онова, което по-късно наричахме мотел „Боговъхновената кокошка“.

Татко каза, че бил взет сякаш направо от Откровението. И както някой религиозен фанатик не може да говори за Бог, Времето и Вечността, без да размахва ръце и крака, така единствената странна кокошка в мотела не можеше да се сдържи да не изрича своите откровения, изписани върху яйца.

Едни същества имат едни дарби, други — други. Кокошките обаче са най-голямата безмозъчна загадка от всички. Особено онези, които мислят или интуитивно съчиняват послания, изписани с приятен калциев почерк върху черупките на яйцата, в които спят и потрепват техните потомци.

През онази дълга есен на 1932 г., докато помпахме гуми и опъвахме ремъци като изгубени жартиери по Шосе 66, и през ум не ни минаваше, че някъде там ни очаква мотельт и странната кокошка в него.

Между другото, семейството ни представляваше чудесно гнездо на дружелюбно презрение. Разгънали картите, двамата с брат ми се смятахме за къде-къде по-умни от татко, татко бе сигурен, че е по-умен от мама, а мама бе сигурна, че по всяко време може да свие спатиите на всички ни.

Така се стига до съвършенство.

Искам да кажа, че всяко семейство, в което съществува подходящо взаимно неуважение, може да се задържи заедно. Щом има за какво да се дърлят, хората продължават да се събират. Остани без това — и семейството се разпада.

Така всяка сутрин скачахме от леглата, изгарящи от нетърпение да чуем поредната тъпотия, казана на масата с прегорелия бекон и

полусуровите бъркани яйца. Препечените филийки бяха прекалено тъмни или прекалено светли. Конфитюрът стигаше само за един човек. Или пък бе от онзи, който двама от четиридесета не понасяха. Дайте ни звънци и щяхме да звъним при всички издънки. Ако татко кажеше, че все още расте, двамата със Скип тичахме да го премерим и да докажем, че през нощта се е смалил. Такъв е човекът. Такава е природата. Такова е семейството.

Та, както казах, пътувахме през Илинайс и се карахме сред ярките есенни листа. В Озарк спряхме престрелката за цели десет минути, за да се насладим на огнените багри. След това сред караници и разправии пресякохме Канзас и Оклахома и свихме по един черен път на дълга обиколка. Тук всеки можеше да възвеличава себе си и да обвинява другите за дупките по пътя, нечетливите знаци и неработещите спирачки на стария автомобил. Измъкнахме се от канавката и се стоварихме в големия двор сред група бунгала, които можеха да се наемат срещу долар на вечер. Преспахме като убийци в засада недалеч от ръба на дълбока каменоломна, на чието дъно телата ни можеха да останат неоткрити години наред. През нощта брояхме капките дъжд, капещи през рехавия покрив, и крадяхме одеялата на съседа.

Следващият ден бе още по-хубав. От дъжда попаднахме на 40-градусова жега, която направо ни изсмука. И това без да се броят шамарите, които татко раздаваше на Скип, но рикошетите попадаха в мен. По обед се потяхме от презрение един към друг и навлизахме в един доста префинен, макар и изтощен период на познати оскърбления. И тогава стигнахме птицефермата край Амарилло, Тексас.

Моментално застанахме нащрек.

Зашо ли?

Зашото открихме, че изпречилите се на пътя ти кокошки биват изритвани по същия начин, по който се подриват членовете на семейството.

Видяхме как един старец — идващ към портата — ритна с усмивка един петел. Всички грейнахме. Той опря лакти на оградата и каза, че дава стаи под наем срещу петдесет цента на вечер. Цената беше поносима, зашото миризмата не беше.

Татко изведенъж омекна и стана доброжелателен, сякаш мястото бе най-висша класа. Обърна шофьорското си кепе и измъкна от него

половин долар на дребни монети.

Големите ни очаквания бяха напълно оправдани. Паянтовата стая, в която влязохме, бе направо страхотна. Всички пружини на матраците се впиваха в плътта ни. И не само това — цялото бунгало се тресеше непрекъснато като стар паралитик. Основите му още бяха в шок от хилядите зли нашественици, които бяха падали с викове върху пронизващите ги легла.

По миризмата можеше да се съди, че не един или двама диващи са пукнали направо тук. Вонеше на фалшива искреност и похот, маскирана като любов. Между дъските на пода подухваше вятър, носещ миризмата на пилета, по цели нощи тичащи като луди от диариета, предизвикана от кълването на съдържанието от ваната, капещо през фалшивия ориенталски линолеум.

Както и да е, след като се скрихме от слънцето и хапнахме тайно свинско с фасул, хляб и мас, двамата с брат ми намерихме наблизо едно пустинно поточе, застанахме от двете му страни и започнахме да се замеряме с камъни, за да се охладим. Вечерта отидохме в града, намерихме една мазна лъжица, разчетохме наплютото от мухите и се разправихме с щурците, които влизаха в кафенето с намерението да се гмурнат в супата ни. За десет цента гледахме гангстерски фильм с Джеймс Кагни, след което тръгнахме обратно към пилешкото ранчо, доволни от цялата поразия и напълно забравили Голямата депресия.

В единайсет вечерта цял Тексас бе буден заради жегата. Стопанката, крехка жена, ерозирала едва ли не до кости, но запазила пламъче в хълтналите си очи, дойде да побъбри с нас за осемнайсетте милиона безработни, за това какво ли ще се случи после, къде отиваме и какво ли ще ни донесе следващата година.

Това бяха първите гълтки прохлада. От утрешния ден подухна хладен вятър. Поупокоихме се. Погледнах брат си, той погледна към мама, мама към татко. Бяхме семейство, няма значение какво, но семейство. И бяхме заедно, и отивахме нанякъде.

— Да видим... — Татко извади пътната карта, разгъна я и показва на стопанката начертания с червено мастило път, сякаш показваше границите на имението ни, сякаш знаехме какво ще правим дни занапред, как точно ще оцелеем, как ще се справим, къде ще отседнем, какво ще ядем и как ще спим гарантирано без сънища. — Утре — той показва с пожълтелия си от никотина пръст — ще бъдем в Тумбстоун.

Вдругиден сме в Тусон, ще останем там и ще потърсим работа. Имаме достатъчно пари, за да изкараме две седмици — разбира се, стига да не харчим много. Ако няма работа, продължаваме към Сан Диего. Имам там братовчед, работи в митницата на доковете. Смятаме да поостанем една седмица, после три седмици в Лос Анджелис. Тогава ще имаме достатъчно пари да се върнем в Илинойс, където ще караме на помощи за безработни. Пък кой знае, може и да си намеря отново работа в електрическата компания, от която ме уволниха преди половин година.

— Разбирам — каза стопанката.

И наистина разбираше. Защото всички осемнайсет милиона безработни бяха минали по този път и бяха спирали тук, отивайки нанякъде, където и да е, никъде, след което се връщаха към онова никъде, където и да е, и някъде, откъдето бяха тръгнали от самото начало.

— Каква работа търсите? — попита тя.

Това беше виц. Тя се усети веднага щом го каза. Татко се замисли и се разсмя. Мама се разсмя. Ние с брат ми се разсмяхме. Всички се смеехме заедно.

Защото, разбира се, никой не питаше *каква* работа има; просто трябваше да се намери работа, работа без име, работа въобще, за да можеш да купуваш бензин, да храниш гърла, а може би от време на време да купуваш и сладолед. Кино? Полагаше се около веднъж месечно. Иначе двамата с брат ми се промъквахме в кинозалите през задните вратички, през мазето и оттам през оркестъра, или пък през пожарните изходи до балконите. Нищо не можеше да осути съботните ни сеанси — освен Адолф Менжу.

Спряхме да се смеем. Стопанката усети, че е настъпил моментът да се направи нещо, излезе и след няколко минути се върна. Носеше две малки сиви картонени кутии. Държеше ги така, че отначало си помислихме, че вътрешните съкровища или прахта на някой любим чичо. Седна и сложи кутиите в ската си, закри ги с ръце. Изчака с присъщото ѝ чувство за драматичен ефект, което придобиват повечето хора, които трябва да представят бавно някои дребни и бързи събития, за да изглеждат къде-къде по-значителни.

Странно, но останахме трогнати от мълчанието на жената, от особеното чувство за загуба, изписано на лицето ѝ. Защото лицето ѝ отразяваше живот, състоящ се единствено от загуби. Лице, в което

плачеха неродените ѝ деца. Или лице, в което родените деца бяха умрели, за да бъдат погребани не в земята, а в плътта ѝ. Или пък лице, в което децата се бяха родили, бяха пораснали и се бяха пръснали по света, но не пишеха нито ред. Лице, в което нейният живот, животът на съпруга ѝ и ранчото им се мъчеха да оцелеят — и успяваха по някакъв начин. Божият дъх заплашваше да издуха разсъдъка ѝ, но душата ѝ все никак оставаше осветена, изпълнена с благовение пред собственото си оцеляване.

Как да не обърнеш внимание на лице като това, изпълнено с толкова много загуба, но въпреки това намерило някаква надежда?

Стопанката внимателно държеше кутиите. Отвори малкия капак на първата.

И вътре в нея...

— Най-обикновено яйце — каза Скип.

— Погледни по-внимателно — каза тя.

И всички се вгледахме по-внимателно в бялото яйце, положено върху легло от памук.

— Exa! — тихо възклика Скип.

— Да — прошепнах аз. — Exa.

В средата на яйцето, сякаш се беше напукало, се виждаше череп и рога на дългорого говедо.

Изображението бе фино и красиво, сякаш бижутер бе работил върху яйцето и по някакъв вълшебен начин бе накарал калция да се надигне, за да оформи черепа и рогата. Всяко момче би носило с гордост подобно нещо на конец около врата си или би го занесло в училище, за да се изфука пред приятелите си.

— Това яйце бе снесено с украсението си точно преди три дни — обясни стопанката.

Сърцата ни трепнаха. Отворихме уста.

— Това...

Тя затвори кутията. Което затвори устите ни. Пое дълбоко дъх, притвори очи и отвори капака на втората кутия.

— Обзалагам се, че знам какво... — възклика Скип.

И беше прав.

Във втората кутия имаше друго бяло яйце върху памук.

— Ето — каза стопанката, която притежаваше мотела и птицефермата в центъра на земята под небето, отиваща зад хоризонта,

зад който имаше земя и отново небе...

Всички се наведохме и присвихме очи.

Върху яйцето с калций бяха написани думи, сякаш нервната система на пиленцето, раздвижена от странните нощи разговори, които само то можеше да чуе, бе изписала черупката със спретнат почерк.

Думите, които видяхме върху яйцето, бяха следните:

СПИ СПОКОЙНО. СПОЛУКАТА Е БЛИЗКО.

Внезапно стана много тихо.

Вече бяхме започнали да разпитваме за първото яйце. Устата ни се отвориха да попитат — как може такова мъничко пиленце да рисува по черупката? Да не би нещо да е подействало отвън на машинариите на кокошката? Нима Бог е използвал това мъничко и просто създал като гадателна дъска, върху която да рисува форми, възражения, разкрития?

Но при вида на второто яйце онемяхме и гледахме вцепенени.

СПИ СПОКОЙНО. СПОЛУКАТА Е БЛИЗКО.

Татко не можеше да откъсне очи от яйцето.

Никой от нас също.

Устните ни най-сетне се размърдаха, заповтаряха беззвучно думите.

Татко погледна стопанката. Тя отвърна на погледа му — спокойно, сигурно, открыто като дългите горещи пустини и суhi равнини. Светлината на петдесет години разцъфтяваше и угасваше в очите ѝ. Тя нито се оплакваше, нито обясняваше. Просто бе намерила яйцето под кокошка. Ето го. Вижте го. Прочетете думите. После... моля ви... прочетете ги пак.

Вдишахме и издишахме.

Накрая татко бавно се обърна и се отдалечи. Спря при вратата и погледна назад, клепачите му замигаха бързо. Не вдигна ръка към

очите си, но те бяха насызени, блеснали и неспокойни. После излезе през вратата, слезе по стълбите и тръгна между старите бунгала, пъхнал ръце дълбоко в джобовете си.

Двамата с брат ми все още зяпахме яйцето. Стопанката внимателно затвори капака, стана и тръгна към вратата. Последвахме я мълчаливо.

Отвън намерихме татко да стои край оградата в последната жега на слънцето и първите лъчи на луната. Гледахме хилядите пилета, носени на вълни ту насам, ту натам, внезапно паникьосани от вятъра, стреснати от сянката на облак, кучешки лай от прерията или самотна кола по нагорещения асфалтов път.

— Ето там — каза стопанката. — Ето я и нея.

Сочеше морето щъкащи кокошки.

Видяхме хиляди бълскащи се птици, чухме хиляди птичи гласове.

— Ето я моята мъничка, моята безценна. Виждате ли я?

Ръката ѝ се движеше непрестанно, сочеше една-единствена кокошка сред десетте хиляди други. И някъде сред цялата суматоха...

— Не е ли великолепна? — рече стопанката.

Гледах, повдигах се на пръсти, примижавах. Взирах се трескаво.

— Ето! Мисля че... — извика брат ми.

— Бялата — поясни стопанката. — С червеникавите петънца.

Погледнах я. Лицето ѝ бе ведро. Тя познаваше кокошката си. Познаваше любимката си. Дори да не можехме да я различим, кокошката си беше там, също като света и небето — малък факт в нещо голямо.

— Там — каза брат ми и объркано мълкна. — Не, там. Не, чакай... ето *tam*!

— Да — казах аз. — Виждам го.

— Я, дявол те взел!

— Я! — поправих се аз.

И за миг си помислих, че наистина виждам една кокошка сред многото, една великолепна птица, по-бяла от останалите, по-щастлива от останалите, по-бърза, по-игрива и някак стъпваща по-гордо. Сякаш морето от създания се бе разделило пред библейския ни поглед, за да ни покаже сред островните сенки на лунните лъчи по топлата трева една-единствена птица, замръзнала за миг, преди последното

излайване и тръсък от ауспуха на минаваща кола да я подплаши и смеси с останалите. Кокошката изчезна.

— *Видяхте ли я?* — попита стопанката, беше се хванала за оградата и търсеше изгубената си любов сред кокошето море.

— Да. — Не можех да видя лицето на баща ми, дали е сериозен, или се подсмихва тайничко. — Видях я.

Двамата с мама тръгнаха към бунгалото.

А ние със Скип и стопанката останахме още поне десетина минути при оградата, без да казваме нищо, без дори да сочим.

Стана време за сън.

Лежах с отворени очи до Скип. Спомнях си всички други нощи, когато татко и мама си говореха за разни възрастни неща и възрастни места, а ние обичахме да ги слушаме; мама питаше загрижено нещо, татко отговаряше категорично, много уверено, спокойно и тихо. Златно гърне, край на дъгата. Не вярвах на такива неща. Страна, в която от чешмите тече мед и мляко. И на това не вярвах. Бяхме пътували и видели прекалено много, за да вярвам... но...

Някой ден моят кораб ще пристигне...

В това вярвах.

Когато чуха татко да казва тези думи, очите ми се пълнеха със сълзи. Бях виждал такива кораби в езерото Мичиган, връщащи се в летните утрини от празненства, пълни с весели хора, с конфети и надути свирки. А в тайнния ми сън, безброй нощи проектиран на стената на стаята ми, на коя стояхме Мария Магдалина, татко, Скип и аз. И корабът бе огромен, бял като сняг, пълен с милионери на горните палуби, хвърлящи не конфети, а зелени пачки и златни монети, които се сипеха в звънък дъжд около нас, а ние скачахме да ги уловим, извъртахме се и охкахме, ударени от монети по ушите, или се смеехме, когато ни галеше банкнота...

Мама питаше. Татко отговаряше. И двамата със Скип отидохме заедно да чакаме на коя.

— Татко? — обадих се след дълго лежане в леглото. — Какво означава това?

— *Кое* какво означава? — попита татко от тъмното.

— Надписът върху яйцето. За Кораба ли става дума? Той ли е близко?

Последва дълго мълчание.

— Да — отвърна татко. — Точно това означава. А сега заспивай, Дъг.

— Да, сър.
И се обърнах със сълзи на очи.

Излязохме от Амарило в шест сутринта, за да изпреварим жегата. През първия час не казахме нито дума, защото още не се бяхме събудили, а през втория мълчахме, защото си мислехме за предишната вечер. Накрая кафето започна да съживява татко.

— Десет хиляди — каза той.

Изчакахме го да продължи и той го направи, като клатеше бавно глава.

— Десет хиляди безмозъчни кокошки. И на *една* от тях изведнъж ѝ скимва да ни напише бележка.

— Татко — рече мама.

И гласът ѝ питаше — Ти наистина ли *поярва*?

— Да, татко — обади се брат ми със същия тон, със същата доза заяждане.

— Има над какво да се замислиш. — Татко не откъсваше очи от пътя, караше леко, ръцете му не стискаха волана и уверено водеха малкия ни сал през пустинята. Отвъд хълма имаше друг хълм, а зад него друг, а *по-нататък*...?

Мама погледна татко в лицето и не ѝ даде сърце да му отвърне по обичайния начин. Извърна очи към пътя. Говореше толкова тихо, че едва я чухме.

— Как ли ще караме нататък?

Татко взе големия завой към Уайт Сандс, прочисти гърлото си, избърса предното стъкло и каза, припомняйки си думите:

— Спи спокойно. Сполуката е близко.

След още една миля отворих уста.

— Колко... ъъъ. Колко ли... ъъъ... колко ли струва такова яйце, татко?

— На подобни неща не можеш да сложиш цена — отвърна той, без да се обръща, просто продължаваше напред към хоризонта. — Не можеш да сложиш цена на яйце като това, снесено от богоувърхновена кокошка в мотел „Богоувърхновената кокошка“. Занапред ще наричаме това място точно така — мотел „Богоувърхновената кокошка“.

Пътувахме с четирийсет мили в час към жегата, прахта и деня след утрешния ден.

Брат ми не ме удари, аз не го фраснах — внимателно, тайничко, чак до обед, когато спряхме да полеем цветята край пътя.

ДА, ЩЕ СЕ СРЕЩНЕМ КРАЙ РЕКАТА

В девет без една трябаше да върне дървения индианец в тютюневия мрак и да завърти ключа в ключалката. Но той се бавеше — толкова много изгубени мъже минаваха наблизо, без определена цел и посока. Някои случайно плъзгаха погледи по племенните пури в техните спретнати кафяви кутии, после вдигаха очи, изненадани от това къде се намират, и казваха уклончиво:

— Добра вечер, Чарли.

— Добра да е — отвръщаше Чарли Мур.

Някои си тръгваха с празни ръце, други пъхаха в уста евтина пура, без да я палят.

И тъй, стана девет и половина вечерта, когато Чарли Мур в крайна сметка докосна лакътя на дървения индианец, сякаш не искаше да нарушава покоя на приятел. Внимателно премести дивака вътре, за да влезе в ролята на нощен пазач. В сенките изрязаното лице гледаше сурово и сляпо към вратата.

— Е, вожде, какво виждаш?

Чарли проследи мълчаливия поглед оттатък шосето, минаващо през самия център на живота им.

Като орди скакалци колите се носеха по пътя от Лос Анджелис. На това място раздразнено намаляваха скоростта до трийсет мили в час. Пълзяха към северния край на градчето покрай трийсетината магазини и магазинчета и превърнатите в бензиностанции стари конюшни. После отново вдигаха осемдесет и се понасяха като фури към Сан Франциско, за да му преподават насилие.

Чарли тихо изсумтя.

Един мъж мина наблизо и го видя да стои до мълчаливия си дървен приятел.

— Последна вечер, а? — подхвърли той и изчезна.

Последна вечер.

Ето. Някой се бе осмелил да го каже на глас.

Чарли се обърна, изгаси лампите, заключи вратата и замръзна на тротоара.

Вдигна поглед като хипнотизиран към старото шосе, което се носеше покрай него с ветрове, миришещи на милиарди отминали години. Ослепителни фарове приближаваха, разсипаха мрака и се отдалечаваха с червени светлинки като ята малки ярки рибки, стрелкащи се в дирите на акули или скитащи китове. Светлинките се смаляваха в далечината и изчезваха сред черните хълмове.

Излезе от унеса си и бавно тръгна през градчето си. Часовникът на клуба отброя десет без четвърт и продължи да отмерва времето, а той продължаваше да върви и бе отначало изумен, а после не чак толкова от факта, че всеки магазин е отворен много след работното време и на всяка врата стои неподвижно мъж или жена — и той самият до неотдавна бе стоял така до храбрия си индианец, прикован на място от така обсъжданото и страховито бъдеще, превърнало се изведнъж в Тук, Сега и Довечера.

Препараторът Фред Фъргюсън, главата на семейството диви сови и паникъсания елен, замръзнал завинаги във витрината му, заговори в мрака.

— Направо да не повярваш, нали?

И продължи, без да очаква отговор:

— Все си мисля — просто не може да бъде. Утре шосето умира и ние умираме с него.

— Е, няма да е чак толкова зле — отвърна Чарли.

Фъргюсън го изгледа смяяно.

— Чакай малко. Нима преди две години не викаше наляво и надясно, искаше да взривяваш градския съвет, да застреляш изпълнителите, да отвлечеш бетонобъркачките и булдозерите, когато започнаха новата магистрала на триста метра западно оттук? Какво искаш да кажеш с това „няма да е чак толкова зле“? Ще бъде, и ти самият го знаеш много добре!

— Знам го — призна си най-накрая Чарли Мур.

Фъргюсън се замисли върху късото разстояние.

— Нищо и никакви триста метра. Ей го къде е. Градчето ни е широко сто, което прави горе-долу още два пъти по толкова до новата магистрала. Двеста метра до хората, на които им трябват гайки, болтове и бои за стени. Двеста метра до веселящите, успели да убият в

планината елен или поне котка и нуждаещи се от услугите на най-добрия препаратор по крайбрежието. Двеста метра до дамите, нуждаещи се от аспирин... — Погледна към аптеката. — От нова прическа. — Посочи с очи стълба на червени ивици пред витрината надолу по улицата. — От ягодов сироп. — Кимна към сладкарницата. — И какво ли не още.

Довършиха мълчаливо списъка, като гледаха различните магазинчета, магазини, безистени.

— Може пък да не е чак толкова късно.

— Късно ли, Чарли? По дяволите. Бетонът е забъркан, изсипан и втвърден. Утре сутринта ще махнат преградите от двата края на новия път. Губернаторът ще пререже лентата от първата кола. После... добре де, първата седмица хората ще си спомнят Оук Лейн. Втората — не чак толкова. А след месец? Ще бъдем петънце стара боя отлясно, ако карат на север, или отляво, ако карат на юг. Ето го Оук Лейн! Помниш ли го? Град-призрак. Опа! Подминахме го.

Чарли изчака сърцето му да отброи два-три удара.

— Фред... ти какво ще правиш?

— Ще остана още малко. Ще препарирам няколко птици за момчетата. После ще запаля трошката и ще тръгна по новата супермагистрала наникъде. Или накъдето и да е. И така... сбогом, Чарли Мур.

— Лека нощ, Фред. Дано успееш да заспиши.

— Какво? И да изпусна Новата година насред юли?

Чарли продължи нататък и гласът затихна зад него. Стигна до бърснарницата: трима мъже се бяха настанили на столовете и около тях обикаляха усърдни майстори. Минаващите автомобили хвърляха ярки отблъсъци по витрината. Хората вътре сякаш бяха потънали под порой огромни светулки.

Чарли влезе. Всички го погледнаха.

— Някой да има някакви идеи?

— Прогресът, Чарли — каза Франк Марино, като продължаваше да реши и реже, — е идея, която не можеш да спреш с друга идея. Предлагам да измъкнем цялото скапано градче от земята, да го пренесем и да го заковем край новия път.

— Миналата година пресметнахме колко ще струва. Четирийсетина магазинчета по три хиляди долара средно, за да бъдат

замъкнати на някакви си триста метра на запад.

— И край с великия план — промърмори някой под горещата кърпа, погребан под необоримите факти.

— Един свестен ураган също би свършил работа, при това бесплатно.

Всички се засмяха тихо.

— Би трябвало да го отпразнуваме — каза мъжът под горещата кърпа. Надигна се, махна кърпата и се оказа Ханк Съмърс, бакалинът.

— Да пийнем по чашка и да се чудим къде ли ще ни е отвяло додатък по това време.

— Не се борихме достатъчно — рече Чарли. — Трябваше да скочим още от самото начало.

— По дяволите. — Франк кълцна един малък кичур от голямо космато ухо. — Времената се менят и няма начин някой да не пострада. Този месец и тази година е наш ред. Следващия път *ни* ще поискаме нещо и някой друг ще бъде настъпен. И всичко това в името на Стани и Върви. Виж какво, Чарли, събери бойна група. Минирайте новата магистрала. Само внимавайте. Гледай да не попаднеш под гумите на някой камион с лайна за Салинас.

Още смях, но този път по-кратък.

— Вижте — каза Ханк Съмърс и всички погледнаха. Говореше на собственото си оплюто от мухи отражение в древното огледало, сякаш се опитваше да пробува логиката си на близнака си. — Живяхме тук трийсет години — вие, аз, всички. Няма да умрем, ако се наложи да се пренесем някъде. Господи, та не сме пуснали кой знае какви корени тук. Време е за дипломиране. Поредното училище-мъчилище ни изхвърля без извинения и благодарности. Аз лично съм готов. А *ти*, Чарли?

— И аз — обади се Франк Марино. — В понеделник в шест сутринта товаря бръснарницата в ремаркето и политам след клиентите с деветдесет мили в час!

Смехът прозвуча като последен за деня, така че Чарли се обърна и отново закрачи отнесено по улицата.

Магазините продължаваха да са отворени, светлините бяха включени, вратите зееха, сякаш собствениците не искаха да се прибират — поне докато продължаваше да тече покрай тях река

от хора, метал, светлина, проблясъци и звуци. Бяха така свикнали с нея, че не можеха да повярват, че предстои сух сезон.

Чарли се мотаеше, спираше тук-там, изпи шоколадов коктейл в млечния бар на ъгъла, купи си ненужни канцеларски принадлежности от магазинчето с тихо шепнещия дървен вентилатор на тавана. Шляеше се като престъпник, крадеше гледки. Спираше на алеите, където в съботните следобеди цигани продаваха вратовръзки или търговци на кухненски прибори разтваряха куфарните си светове с надеждата да уловят някой заблуден купувач. Накрая стигна бензиностанцията. Пит Бриц бе слязъл в канала и човъркаше из вътрешностите на мъртвия и безмълвен форд модел 1947.

В десет, сякаш се бяха наговорили, всички светлинни на магазинчетата угаснаха и всички хора тръгнаха към домовете си. Чарли бе сред тях.

Догони Ханк Съмърс, чието лице бе все още розово от бърсненето, от което нямаше нужда. Известно време крачеха мълчаливо покрай къщите. Сякаш цялото население на градчето седеше на верандите, пушеше, плетеши, люлееше се в столове или си вееше с ветрила, за да прогони несъществуваща жега.

Изведнъж Ханк се разсмя на никаква своя мисъл. След няколко крачки реши да я обнародва.

*Да, ще се срещнем край реката.
Край реката, край реката.
Да, ще се срещнем край реката,
течаща пред Божия трон.*

Чарли кимна.

— Първа баптистка църква, когато бях на дванайсет.

— Бог дал, Пътно строителство взело — сухо рече Ханк. — Шантава работа. Никога не съм се замислял, че градът — това са хората. Седях под горещата кърпа и си мислех — какво толкова означава това място за мен? Избръснат, имах отговор. Ръс Нюел, поправящ карбуратор в сервис „Нощна сова“? Да. Али Мей Симпсън...

Млъкна смутено.

Али Мей Симпсън... Чарли продължи мислено списъка. Али Мей къдри стариците в еркера на своя салон „Мода“... Доктор Найт нареджа шишенца с лекарства във витрината на аптеката... железарията под яркото лятно слънце и Клинт Симпсън, сортиращ милиони искри и отблъсъци по месинг, сребро и злато, всички пирони, кукички, копчета, триони, чукове, медна тел и алуминиево фолио, сякаш са пребъркали джобовете на хиляди момчета за хиляди години... и накрая...

...И накрая собственото му магазинче — топло, тъмно, кафяво, уютно, ухаещо като бърлогата на мечка-пуща... изпълнено с влажните аромати на цели фамилии разнокалибрени пури, вносни цигари, енфие, чакащо само да бъде смъркнато и да взриви въздуха...

Махнеш ли всичко това, оставаш без нищо. Да де, постройките са си тук. Всеки може да скове няколко дъски на кръст и да нарисува табела, обясняваща какво има вътре. Но именно хората вътре са онова, което има значение.

Ханк изплува от собствените си дълги мисли.

— Тъжно ми е. Искам да накарам всички отново да си отворят магазините и да видя кой какво прави вътре. Защо не съм се заглеждал през всички тези години? Дявол да го вземе. Какво ти се струпа на главата, Ханк Съмърс. Има друг Оук Лайн нагоре или надолу по пътя и хората се занимават със същото, с което и тук. Където и да се озова, следващия път ще се оглеждам повече, кълна се в Бог. Сбогом, Чарли.

— Върви по дяволите с това сбогом.

— Добре де, лека нощ тогава.

И Ханк си отиде, и Чарли се прибра у дома, и Клара го чакаше на вратата с чаша ледена вода.

— Да поседнем малко навън?

— Като всички останали ли? Защо не?

Седнаха на тъмната веранда в дървената люлка на вериги и се загледаха как шосето пламва и угасва, пламва и угасва с пристигащите предни фарове и отдалечаващите се гневни червени светлинки, подобни на въглени от огромен мангал, пръснат в полята.

Чарли бавно отпиваше от водата и си мислеше. Навремето не можеше да видиш как умират пътища. Да, усещаш как пътят постепенно угасва, когато лежиш нощем в леглото си, може би усещаш някакъв намек, някакво побутване, някакво предчувствие, че пътят си

отива. Но са нужни години и години, за да се превърне в прашен призрак и вместо него да оживее друг. Такива бяха нещата — пристигаха бавно и си отиваха бавно. Винаги е било така.

Било е. Вече не. Сега всичко завършва за няколко часа.

Сепна се.

Затърси в себе си и откри нещо ново.

— Вече не съм бесен.

— Добре — каза жена му.

Полюляха се малко, две половинки на едно цяло.

— Господи, известно време място не си намирах.

— Спомням си — каза тя.

— А сега си мисля, ами... — Гласът му бе съвсем тих, сякаш говореше преди всичко на себе си. — Милиони коли минават оттук всяка година. Харесва ни или не ни харесва, но пътят просто не е достатъчно широк, забавяме света с това старо шосе и градче. Светът казва, че иска да продължава. И ето че на един изстрел разстояние ще минават не един, а два miliona коли, тръгнали да вършат онова, което им се струва важно. Все тая дали е наистина важно, или не — хората си *мислят*, че е, и точно това има значение. Ако наистина бяхме разбрали какво предстои, ако го бяхме разгледали от всички страни, сами щяхме да вземем парния чук, да размажем градчето и да кажем — карайте направо, а не да ги принуждаваме да прокарват проклетата магистрала през детелината. Така градчето умира мъчно, като провесено на кука в месарницата, вместо да бъде хвърлено от скалата. Виж ти, виж ти. — Запали лулата си и пусна огромни кълба дим, в които да може да търси минали грешки и настоящи откровения. — Но тъй като сме хора, сигурно не бихме могли да постъпим иначе...

Чуха часовника на аптеката да отмерва единайсет, после часовникът на клуба отброи единайсет и половина, а в дванайсет двамата лежаха в тъмната спалня и всеки четеше мислите си в тавана.

— Дипломиране.

— Какво?

— Ханк Съмърс го каза, и е съвсем прав. Цялата седмица имам чувството, че завършвам училище. Помня как се чувствах, колко ме беше страх, как бях готов да ревна и как си обещах да живея до последния момент, докато не получа дипломата си — Бог знае какво ме чакаше на следващия ден. Безработица. Депресия. Война. А после

денят най-сетне дойде, а аз си бях все още цял, слава Богу, и нещата започваха отначало, играта продължава... и, дявол да го вземе, всичко в крайна сметка бе за добро. Така че това си е ново дипломиране, точно както каза Ханк. И аз съм последният, който ще се съмнява.

— Чуваш ли? — много по-късно каза жена му.

Реката от метал минаваше през градчето — сега по-спокойна, но продължаваща да приижда и да отминава с древната миризма на приливи и черни нефтени морета. И върху тавана над тяхното леглого-гроб проблясваха светлинки, сякаш корабчета се носеха нагоре и надолу по течението, а очите им бавно се затваряха и дишането им се сливало с равномерния тон на приливите и отливите... и накрая заспаха.

Първите лъчи на слънцето завариха половината легло празно.

Клара се надигна разтревожено.

Чарли нямаше навика да излиза толкова рано.

После я уплаши нещо друго. Седна и се заслуша, без да може да определи какво изведнъж я е накарало да се разтрепери. Преди да разбере причината, чу стъпки.

Идваха някъде отдалеч и мина доста време, преди да изкачат стъпалата на верандата. После настъпи тишина. Чу Чарли да стои дълго в гостната.

— Чарли? Къде беше?

Той влезе в полуутъмната още стая и седна на леглото до нея.

— Разходих се на миля нагоре по брега и се върнах. Чак до дървените прегради, където започва новата магистрала. Реших, че не ми остава нищо друго, освен да участвам в това проклето нещо.

— Значи шосето е открито?

— Открито и работещо. Не забелязваш ли?

— Да. — Тя бавно се надигна, наклони глава, затвори очи и се заслуша. — Това значи било. Ето какво не ми даваше мира. Старият път. *Наистина* е мъртъв.

Вслушвала се в тишината отвън. Старото шосе бе пусто и сухо като речно корито в едно странно лято, което нямаше да има край. За една нощ реката наистина се бе изместила и бе променила течението си. Сега единствено дърветата шумоляха на вятъра и птиците започваха да пеят сутрешния си химн точно преди слънцето да надникне иззад хълмовете.

— По-тихо.

Отново се заслушаха.

И ето че някъде далеч, на двеста и петдесет или триста метра оттук през поляната, по-близо до морето, се чуваше старият познат, но сега приглушен звук — реката бе сменила коритото си, но продължаваше и никога нямаше да спре да тече през земите далеч на север и на юг в дрезгавата светлина. А още по-отдалеч се чуваше истинската вода, морето, което сякаш привличаше реката по-близо до себе си...

Чарли Мур и жена му поседяха още малко така, заслушани в неясния звук на реката в далечината.

— Фред Фъргюсън мина преди зазоряване — каза Чарли с тон, който сякаш вече си спомняше Миналото. — Маса народ. Представители от Пътното и тъй нататък. Всички се бутаха да видят. А Фред просто отиде и хвана единия край. Аз хванах другия. Заедно преместихме едната преграда. После се отдръпнахме... и пуснахме колите.

ИМАМ ШОКОЛАДЧЕ ЗА ТЕБ!

Всичко започна с аромата на шоколад.

В един задушен късен юлски следобед отец Моли дремеше в изповедалнята в очакване на каещи се.

Къде ли са се изгубили всички, чудеше се той. Огромни потоци грях се спотайваха зад топлите дъждовни струи. И защо не текат насам?

Размърда се и примигна.

Днешните грешници се движеха толкова бързо с автомобилите си, че виждаха старата църква като духовно петно. А него самия? Като древен акварелен свещеник, затворен вътре и бързо избледняващ.

Още пет минути и стига, помисли си той. Не изпитваше паника, а нещо като тих срам и отчаяние, което те кара да отпуснеш рамене.

От другата страна на решетката се чу шумолене.

Отец Моли бързо се надигна.

През решетката се промъкна аромат на шоколад.

Господи, помисли си той. Някой момък с малката си кошничка грехове, ще ги разтовари и ще си иде. Какво пък...

Старият свещеник се наведе към решетката, където все още виташе приятната миризма и откъдето трябваше да прозвучат думите.

А тях ги нямаше. Нямаше „Прости ми, отче, защото съгреших...“

А само странни миши звуци... *дъвчене!*

Грешникът от другата страна, Господ да зашие устата му, седеше и набиваше шоколад!

— Не! — прошепна свещеникът сам на себе си.

Стомахът му събра информацията и закъркори, напомняше му, че не е ял нищо от сутринта. Заради някакво отдавна забравено прегрешение се бе заковал на праведна диета през целия ден. А сега — *tova!*

Дъвченето на съседа продължаваше.

Стомахът на отец Моли изръмжа. Той се наведе към решетката, затвори очи и викна:

— Престани!

Мишите звуци престанаха.

Ароматът на шоколад отшумя.

— Точно заради това дойдох, отче — произнесе млад мъжки глас.

Свещеникът отвори едно око, за да разгледа сянката зад преградата.

— Заради какво по-точно си дошъл?

— Заради шоколада, отче.

— Заради кое?

— Не се сърдете, отче.

— Да се сърдя ли? По дяволите, кой се сърди?

— Вие, отче. Вече съм проклет и изгорен на клада, преди да съм започнал, ако мога да съдя по гласа ви.

Свещеникът се облегна в скърцащия кожен стол, избърса потта от челото си и се отърси.

— Да, да. Денят е горещ. Трудно се сдържам. То по принцип трудно се сдържам.

— По-късно ще се разхлади, отче. Ще се оправите.

Старият свещеник погледна преградата.

— Кой тук се изповядва и кой е изповедникът?

— Разбира се, че вие, отче.

— Тогава почвай!

Гласът заговори забързано:

— Усетихте ли аромата на шоколад, отче?

Стомахът на свещеника тихо отговори вместо него.

И двамата се заслушаха в печалния звук.

— Е, отче, да си кажа правичката, аз бях и все още съм... шоколаден наркоман.

Стари огньове пламнаха в очите на свещеника. Любопитството се превърна в хумор, после със смях отново стана любопитство.

— И затова ли си дошъл да се изповядаш?

— Да, сър. Тоест, отче.

— Не си дошъл, защото си пожелал сестра си или си замислил прелюбодеяние, или пък защото водиш епична война с мастурбацията?

— Не, отче — разкаяно рече гласът.

Свещеникът улови верния тон.

— Така-така, всичко е наред. Ще се пребориш. Честно казано, ти си голямо облекчение. До гуша ми е дошло от кръшкащи мъже, самотни жени и боклуците, които четат по книгите и пробват във водни легла, и потъват с приглушени викове, когато проклетите легла започнат да текат и всичко пропада. Давай. Заинтригува ме. Продължавай.

— И тъй, отче, през последните десет или дванайсет години всеки ден изяждам по половин до едно кило шоколад. Просто не мога да го откажа, отче. Станал е алфата и омегата на живота ми.

— Подозирам, че страдаш от ужасни гнойни пъпки, акне и циреи.

— Страдах. *И страдам.*

— И това не спомага за стройната ти фигура.

— Ако се облегна, отче, от изповедалнята нищо няма да остане.

Кабинката около тях заскърца и изстена от демонстрацията на невидимия грешник.

— Не мърдай! — викна свещеникът.

Стоновете спряха.

Свещеникът вече съвсем се събуди и се чувстваше чудесно. От години не се бе усещал толкова жив, с така щастливо и любопитно сърце и свежа кръв, достигаща до най-далечните ъгълчета на одаждите и тялото му.

Жегата изчезна.

Чувстваше се невероятно свежо. Някаква радостна възбуда пулсираше в китките и се надигаше в гърлото му. Наведе се едва ли не като любовник към решетката и поиска още.

— Момко, рядка птица си.

— И тъжна, отче. На двайсет и две съм, чувствам се използван, мразя се заради лакомията и искам да направя нещо по въпроса.

— Пробвал ли си да дъвчеш повече и да проглъщаш по-рядко?

— О, всяка вечер си лягам и си казвам — Господи, избави ме от вафлите, целувките с млечен шоколад и десертните блокчета. И всяка сутрин скачам от леглото и тичам до магазина не за алкохол, а за осем парчета „Нестле“ накуп! По обед вече имам диабетичен шок.

— Това е не толкова изповед, колкото медицински факт, доколкото разбирам.

— Докторът ми ме навиква, отче.

— Така и трябва.

— А аз не го слушам, отче.

— А *би трябвало*.

— Майка ми не ми помага особено, дебела е като свиня и е луда на тема сладко.

— Надявам се, че не си от онези, които на такава възраст живеят с родителите си?

— Мотая се, отче.

— Господи, трябва да има закон против мотаещи се в сянката на майките си момчета. Баща ви понася ли ви?

— Криво-ляво.

— А *той* как е с теглото?

— Сам се нарича Ъруин Големия. Има предвид размерите и теглото си, не друго.

— Значи като се наредите един до друг, запречвате тротоара?

— И колело не може да мине, отче.

— А Христос е гладувал четирийсет дни в пустинята — промърмори свещеникът.

— Звучи като ужасна диета, отче.

— Ако знаех подходяща пустиня, щях да те заритам към нея.

— Заритайте ме, отче. Мама и татко не ми помагат, докторът и къльошавите ми приятели ми се подиграват, а аз оставам без пукната пара от ядене и без акъл от същото. Никога не съм си и помислял, че в крайна сметка ще дойда *тук*. Да ме прощавате, отче, но идването ми струваше доста усилия. Ако приятелите ми научат, ако мама, татко, лудият ми доктор научат, че в момента съм при *вас*... по дяволите!

Чу се уплашен тропот на крака, килване на много плът.

— Чакай!

Но тежката маса се изнесе от съседната кабинка.

Младежът изчезна със слонски тръс.

Остана единствено ароматът на шоколад — и казваше всичко без думи.

Горещината отново се стовари с пълна сила върху стария свещеник.

Наложи му се да излезе от изповедалнята — знаеше, че ако остане вътре, ще започне да ругае и ще му се наложи да тича при събрат да опрощава *неговите* грехове.

Господи, страдам от Докачливост, помисли си той. Колко пъти „Господи, помилуй“ се полагат за това?

А като се замисля, колко пък се полагат за хиляда тона (плюс-минус един) шоколад?

Върни се! — безмълвно извика той в пустото крило на църквата.

Не, няма да се върне. Никога няма да се върне, помисли си свещеникът. Прекалено силно го натиснах.

И ужасно потиснат тръгна към дома си да вземе хладна вана и да се разтрива с кърпа до безчувствие.

Мина ден, два, седмица.

Изнурителните обедни жеги отново докараха стария свещеник в състояние на потно и кисело като оцет настроение. Дремеше в изповедалнята или шумолеше с вестници в голата библиотека, поглеждаше навън към избуялата морава и си напомняше в близките дни да поразходи косачката. Но през повечето време се улавяше, че се дразни. Прелюбодейството се ширеше в тази страна, а мастурбацията бе неговата вярна прислужница. Поне така се разбираше от шепота в изповедалнята през дългите следобеди.

На петнайсетия ден на юли се улови, че зяпа две момчета, лениво каращи велосипеди и дъвчещи с пълна сила шоколадови десерччета.

През нощта се събуди с мисъл за „Пауър Хаус“, „Бейби Рут“, „Лъв Нест“ и „Крънч“.

Търпя, търпя, накрая стана, опита се да чете, захвърли книгата, прекоси тъмната църква, като си мърмореше нещо, застана пред олтара и отправи молба към Бог — нещо, което рядко му се случваше.

На следващия ден обичащият шоколад младеж най-сетне се появи отново.

— Благодаря ти, Господи — промърмори свещеникът, когато чу как дъските на изповедалнята скърцат като претоварен кораб под масивното му туловище.

— Какво? — прошепна младият глас от другата страна.

— Прощавай, не беше за теб — отвърна свещеникът.

Затвори очи и вдиша.

Сякаш портите на някаква шоколадена фабрика зееха широко отворени пред него и ароматът се разнасяше да промени света. От устата на отец Моли излетяха остри думи.

— Не биваше да идваш тук!
— Какво-какво, отче?
— Иди другаде! Не мога да ти помогна. Трябва ти специалист.

Не. Не.

Старият свещеник с изумление слушаше как скритите му мисли сами излизат навън. Какво беше това — жегата, дългите дни и седмици в очакване на този маниак? Какво, *какво*? А устата му продължаваше да бълва.

— Тук за теб няма помощ! Не-не. *Иди* за помощ...
— В лудницата ли? — прекъсна го гласът — изненадващо спокoen, обмислящ избухването му.
— Да, да, Бог да ни е на помощ, при онези хора. При... психиатрите.

Последната дума беше съвсем невероятна. Наистина рядко му се случваше да я произнесе.

— Господи, отче, *те* пък какво разбираят?

И какво ли наистина, помисли си отец Моли, на когото отдавна му бяха писнали глупавите им дрънканици, приказки за едно и също и врели-некипели. Ама че работа, защо ли не си сваля яичката и не си купя брада?

— Какво разбираят ли, синко? — по-спокойно рече той. — Че защо, нали самите те твърдят, че всичко разбираят.

— Съвсем като *Църквата* навремето ли, отче?

Мълчание. Послед:

— Между твърдението и знаенето има разлика — отвърна свещеникът толкова спокойно, колкото му позволяваше разтуряниото му сърце.

— А *Църквата знае*, нали така, отче?

— А ако не тя, то *аз* знам!

— Не се разгорещявайте отново, отче. — Младежът помълча и въздъхна. — Не съм дошъл да разисквам с вас колко ангела могат да се съберат на върха на игла. Да започна ли да се изповядвам, отче?

— Крайно време беше! — Свещеникът се овладя, облегна се назад, затвори сладко очи и добави: — Е?

И гласът от другата страна, с езика и дъха на дете, в който се долавяше привкусът на завити в станиол целувки и мед, под впечатлението от неотдавна погълнатите сладки и съвсем пресни

спомени за пиршества с „Кедбъри“, започна да описва живота си — как става сутрин, как живее и как си ляга с швейцарски деликатеси и пенсилвански изкушения, как можеш да сдъвчеш шоколадовата обвивка на десертче „Кларк“ и да оставиш карамела и бисквитата за последно. Затова как душата се моли, езикът настоява, стомахът приема и кръвта танцува под напора на „Пауър Хаус“, обещанията на „Лъв Нест“, полета на „Бътърфингър“, но най-важното от всички бе сладкият африкански шепот на черен шоколад между устните, шоколад, оцветяващ венците, изпъльващ с благоухание небцето, така че насиън мърмориши на езиците на Конго, Замбези и Чад.

Минаваха дни и седмици и колкото повече говореше гласът, и колкото повече слушаше свещеникът, толкова по-лек ставаше товарът от другата страна на решетката. Отец Моли знаеше и без да вижда, че пътта около този глас започва да се топи. Походката не бе тъй тежка. Изповедалнята не протестираше уплашено, когато тялото се наместваше в съседната кабинка.

Зашщото макар младият глас и носителят му да бяха там, ароматът на шоколад започна да отслабва и почти изчезна.

Това бе най-чудесното лято, което бе преживявал старият свещеник.

Веднъж преди години, когато бе съвсем млад, му се случи нещо много подобно по свой странен и особен начин.

Едно момиче на не повече от шестнайсет, ако се съдеше по гласа ѝ, идваще да шепне всеки ден от началото до края на лятната ваканция.

През цялото дълго лято шепотът и милият ѝ глас събуждаха у него трепет, ако подобно нещо беше възможно у свещеник. Изслушваше я в юлското ѝ увлечение, в августовската лудост, в септемврийското прощаване с илюзиите. И когато през октомври тя си тръгна завинаги, обляна в сълзи, му се искаше да извика: Остани, остани! Омъжи се за мен!

Но нали съм слуга на Христовите невести, прошепна му друг глас.

И онзи съвсем млад свещеник не бе изтичал навън в потока на света.

А сега, към шейсетте, младата душа в него въздъхна, размърда се, спомни си, сравни стария изтъркан спомен с новата донякъде смешна и същевременно тъжна среща със заблудената душа, чиято

любов не бе лятно безумие по момичета в подлудяващи банкови, а по шоколад, тайно развит и набързо ометен.

— Отче — рече един късен следобед гласът. — Лятото беше чудесно.

— Странно, че го казваш — отвърна свещеникът. — И аз си го мислех.

— Отче, трябва да призная нещо наистина ужасно.

— Мисля, че вече нищо не може да ме ужаси.

— Отче, аз не съм от вашата епархия.

— Няма страшно.

— И, отче, простете ми, но...

— Продължавай.

— Дори не съм католик.

— *Какво!*

— Дори не съм католик, отче. Нима не е ужасно?

— Ужасно?

— Искам да кажа, че наистина съжалявам. Ако желаете, отче, ще се кръстя, за да оправя нещата.

— Да се кръстиш ли, идиот такъв? — развика се свещеникът. — Късно е за това! Знаеш ли какво направи? Имаш ли представа в какви дълбини на падението си се хвърлил? Отнемаш ми времето, мъчиш ми ушите, побъркваш ме, молиш за съвет, имаше нужда от психиатър, спореше с религията, критикува папата, ако си спомням правилно — а аз *наистина* си спомням, — пропиля ми три месеца, осемдесет или деветдесет дни, а сега искаш да се кръстиш и да „*оправиши нещата*“?

— Ако нямате нищо против, отче.

— Нищо против! Нищо против! — викна свещеникът и изпадна в десетсекундна апоплексия.

Беше готов да отвори вратата и да сграбчи този безбожен престъпник за шията. И точно тогава...

— Всичко това изобщо не беше напразно, отче — произнесе гласът зад решетката.

Свещеникът притихна.

— Защото, отче, Бог да ви благослови, вие ми помогнахте.

Свещеникът съвсем притихна.

— Да, отче, наистина Бог да ви благослови, помогнахте ми неимоверно много и съм ви страшно признателен — прошепна гласът.

— Не попитахте, но не се ли досещате? Няма да повярвате колко съм свалил. Четирийсет, че и повече килограма. Благодарение на вас, отче. Отказах се. Отказах се. Поемете дълбоко дъх. Вдишайте.

Свещеникът го направи против волята си.

— Усетихте ли нещо?

— Нищо.

— Нищо, отче, нищо! Няма го вече. Аромата на шоколад, а с него и шоколада. Няма го. Няма го. Свободен съм.

Старият свещеник седеше, без да знае какво да каже. Усети особен съrbеж около клепачите.

— Свършихте Христовата работа, отче, но и сам много добре го знаете. Той е вървял по света и е помогал. Вие вървите по света и помагате. Когато падах, вие ми протегнахте ръка, отче. И ме спасихте.

Тогава стана най-невероятното.

Отец Моли усети как се просълзява. Сълзите препълниха очите му. Потекоха по бузите. Събраха се по плътно стиснатите устни и той ги отпусна, и сълзите закапаха от брадичката му. Не можеше да ги спре. Просто си течаха и течаха като пролетен дъжд след седем години засуха. А той, изпълнен с благодарност, танцуваше под капките.

Чу някакви звуци от другата страна на преградата и макар да не бе сигурен, усети, че и там някой плаче.

И двамата седяха в ухаещия на тамян полумрак, докато грешният свят летеше с бясна скорост по улиците — двама души от двете страни на крехка решетка, в късния следобед в края на лятото, и плачеха.

Накрая се успокоиха.

— Добре ли сте, отче? — развълнувано попита гласът.

— Чудесно — отвърна свещеникът със затворени очи. —

Благодаря.

— Мога ли да направя нещо, отче?

— Вече го направи, синко.

— Имам предвид... за кръщаването ми. Наистина.

— Няма значение.

— Има значение. Ще се кръстя. Макар да съм евреин.

От гърдите на отец Моли се изтръгна нещо като смях.

— Каквооо?

— Евреин, отче. Но ирландски евреин, ако това ще помогне.

— О, да! — ревна старият свещеник. — Ще помогне, ще помогне!

— Какво му е смешното, отче?

— Не знам, но е смешно, ужасно смешно!

И избухна в такъв смях, че на очите му отново избиха сълзи, а те го накараха да се разсмее още повече, докато всичко не се смеси в един могъщ рев. Църквата отекна от пречистващите звуци. И на сред всичко това знаеше, че утре ще разкаже всичко това на епископ Кели, своя изповедник, и ще бъде опростен. Църквата се пречиства не само от сълзите на скръбта, но и от чистата свежа метла на прощаването на себе си и на другите, дадена от Бог единствено на человека и наречена смях.

Мина дълго време, преди взаимните им викове да утихнат — младежът също бе спрял да плаче и се бе развеселил, и църквата се тресеше от смеха на двамата души, които само преди минута бяха тъжни, а сега преливаха от радост. Подсмърчането бе спряло. Веселието отекваше в стените като птици, мъчещи се да излязат на свобода.

Накрая смехът отслабна. Двамата седяха и бършеха сълзи, невидими един за друг.

После, сякаш светът усети, че е време за смяна на настроението и декора, през отворената врата в църквата повя вятър и домъкна между скамейките пожълтели листа. Прашният въздух се изпълни с дъха на есен. Лятото наистина си беше отишло.

Отец Моли погледна към вратата, вятъра и листата и изведнъж му се прииска да полети с тях. Душата му настояваше за изход, а изход нямаше.

— Тръгвам си, отче.

Старият свещеник се изправи в стола.

— Имаш предвид до следващия път.

— Не, отче. Замиnavам. За последен път идвам тук.

Не можеш да го направиш! — за малко да изкреци свещеникът.

Но вместо това попита възможно най-спокойно:

— Къде заминаваш, синко?

— О, по цял свят, отче. На много места. Преди винаги се страхувах. Никъде не ходех. А сега, след като отслабнах, тръгвам. Чакат ме много места, ще си намеря нова работа.

— Колко време няма да те има, момко?

— Година, пет, може и десет. Тук ли ще бъдете след десет години, отче?

— Ако даде Бог.

— Е, ако мина през Рим, ще купя нещо малко и ще помоля папата да го освети, а когато се върна, ще ви потърся.

— Ще го направиш ли наистина?

— Да. Прощавате ли ми, отче?

— За какво?

— За всичко.

— Вече си простихме, мило момче, а това е най-доброто, което могат да сторят хората един за друг.

От другата страна се чу съвсем тихо мърдане на крака.

— Тръгвам, отче. Вярно ли е, че „сбогом“ означава „Бог с теб“?

— Точно това означава.

— Е, тогава наистина Бог с теб, отче.

— И с теб, момко.

И кабинката оттатък препречката изведнъж опустя.

Младежът си бе отишъл.

Много години по-късно, когато отец Моли бе наистина много остарял и все го караше на сън, се случи едно последно събитие, което изпълни живота му. Един късен следобед дремеше в изповедалнята и слушаше как дъждът вали навън, и изведнъж усети странен и познат аромат и отвори очи.

От другата страна на решетката нежно се промъкна аромат на шоколад.

Изповедалнята изскърца. От другата страна някой се мъчеше да намери подходящите думи.

Старият свещеник се наведе напред с разтуряно от изненада и вълнение сърце.

— Да?

— Благодаря — прошепна най-сетне някой.

— Моля?...

— Беше преди много време — каза шепотът. — Вие ми помогнахте. Дълго ме нямаше. Тук съм само за един ден. Видях

църквата. Благодаря. Това е всичко. Подаръкът ви е в кутията за пожертвования. Благодаря.

Някой се отдалечи тичешком.

За първи път през целия си живот свещеникът изскочи от изповедалнята.

— Чакай!

Но невидимият мъж изчезна. Висок или нисък, дебел или тънък — нямаше начин да разбере. Църквата бе празна.

Спра в сумрака до кутията за пожертвования, поколеба се, после бръкна вътре. Там намери голямо блокче шоколад за осемдесет и девет цента.

Някой ден, отче, ще ви донеса подарък, осветен от папата — прошепна отдавна забравен глас.

Това? Това? Старият свещеник повъртя блокчето в треперещите си ръце. А защо не? Какъв по-добър подарък от този?

Видя как е станало всичко. Един лeten обед пет хиляди души се потят и бълскат в прахта пред Кастел Гандолфо, а папата маха и благославя от време на време от балкона си. И изведнъж сред цялата суматоха, сред морето ръце и глави високо се вдига една самотна дръзка ръка...

И в нея блести увитият в сребро великолепен шоколад.

Старият свещеник кимна, без изобщо да се учудва.

Заключи шоколада в едно специално чекмедже в кабинета си и от време на време, години по-късно, когато жегата покриваше прозорците и отчаянието се просмукваше през процепите на вратата, отиваше зад олтара, вадеше шоколада и отхапваше съвсем мъничко парченце.

Не, това не бе светата нафора, не бе тялото Христово. Но беше живот. И този живот бе негов. И от време на време, в не много честите, но и не много редки моменти, когато отхапваше мъничко, той бе (благодаря ти, Господи) тъй невероятно сладък...

ЛЮБОВНА ИСТОРИЯ

Това стана в седмицата, в която Ан Тейлър дойде да преподава в лятното училище на Грийн Таун. Бе лятото на двайсет и четвъртия ѝ рожден ден, а Боб Споулдинг тъкмо бе навършил четиринайсет.

Всички запомниха Ан Тейлър — тя бе първата учителка, на която всички деца искаха да донесат огромни портокали или розови цветя и за която навиваха шумолящите зелени и жълти карти на света, без да бъдат помолени. Тя бе жената, която сякаш винаги вървеше в зелените сенки на дъбовете и брястовете на стария град, по лицето ѝ се сменяха светли и тъмни петна и тя привличаше погледите на всички. Тя бе чудните праскови на лятото в зимния сняг, студеното мляко за зърнената закуска в гореща сутрин в началото на юни. Когато ти потрябва противоположност, наум винаги идва Ан Тейлър. А в онези редки периоди, когато времето е балансирано като кленово листо между подходящо подухващи ветрове, дните приличаха на Ан Тейлър и би трябвало да се отбелязват с това име в календара.

Що се касае до Боб Споулдинг, той бе братовчедът, който броди самичък из градчето в октомврийските вечери, следван от есенни листа като орда мишки от Вси светии; през пролетта пък можете да го видите като бавна бяла риба в хладните води на потока, а есента — почернял от слънцето като кестен. Или пък да чуete гласа му в короните на дърветата, където се разхожда вятърът; после ще слезе от клон на клон и ще седи самичък и ще гледа света; през дългите следобеди ще го заварите да чете на моравата, а мравките пълзят по книгите му, да играе шах със себе си на верандата на баба или пък да изсвири една самотна нота на черното пиано край прозореца. Никога няма да го видите с други деца.

В онази първа сутрин госпожица Ан Тейлър влезе през страничната врата на класната стая и докато пишеше с красив заоблен почерк името си на дъската, децата не помръднаха.

— Казвам се Ан Тейлър — тихо се представи тя. — Аз съм новата ви учителка.

В стаята като че ли изведнъж нахлу светлина, сякаш някой бе махнал покрива, а в дърветата запяха безброй птици. Боб Споулдинг седеше и криеше в шепа току-що направеното от сдъвкана хартия топче. След половин час слушане на госпожица Тейлър тихичко остави топчето да падне на пода.

След часовете донесе кофа вода и парцал и започна да бърше дъската.

— Какво правиш? — Тя се обърна към него от бюрото си, където проверяваше задачите по правопис.

— Мръсна е — отвърна Боб, продължаваше работата си.

— Да, виждам. Сигурен ли си, че искаш да я избършеш?

— Май трябваше да искам разрешение — рече той и смутено спря.

— Да се престорим, че си го направил — усмихна се тя и при вида на усмивката ѝ той приключи с дъската за нула време и започна да изтръска толкова яростно парцалите през прозореца, че сякаш навън заваля сняг.

— Да видим — каза госпожица Тейлър. — Ти си Боб Споулдинг, нали?

— Да, госпожо.

— Е, Боб, благодаря ти.

— Мога ли да я бърша всеки ден? — попита той.

— Не мислиш ли, че е редно да дадеш и на другите да опитат?

— Искам да я почиствам — рече той. — Всеки ден.

— Ще пробваме няколко дни и ще видим — отвърна тя.

Той запристиства от крак на крак.

— Май е по-добре да бягаш вкъщи — накрая каза тя.

— Приятна вечер. — Той бавно тръгна към вратата и си отиде.

На следващата сутрин случайно се озова край квартирата ѝ точно когато тя излизаше на път към училище.

— Е, ето ме и мен — каза той.

— И представи си, това не ме учудва — отвърна тя.

Тръгнаха заедно.

— Може ли да нося книгите ви? — попита той.

— Какво пък, Боб, благодаря ти.

— Няма за какво.

Вървяха така няколко минути, а Боб не казваше нито дума. Тя му хвърли поглед леко отгоре, видя колко отпуснат и радостен изглежда и реши да го остави да наруши мълчанието, но той така и не го направи. Когато доближиха училищния двор, ѝ върна книгите.

— Май е по-добре да ви оставя тук. Другите деца няма да разберат.

— Май и аз не разбирам, Боб — каза госпожица Тейлър.

— Че защо, нали сме приятели — отвърна Боб настойчиво и съвсем чистосърдечно.

— Боб... — започна тя.

— Да, госпожице?

— Няма значение. — И се отдалечи.

— Ще бъда в клас — каза той.

И влезе в клас, и през следващите две седмици оставаше след часовете, без да казва нито дума, бършеше мълчаливо дъската, изтупваше парцалите и навиваше картите, докато тя преглеждаше тетрадките, и тишината бе тишината на четири следобед, тишината на бавно залязващото слънце, на котешкия звук от тупаните един в друг парцали, на капката от мократа гъба, на тихото шумолене на хартия и скърцане на писалка, и понякога на бръмченето на муха, бълскаща се с безсилен гняв в най-високото стъкло на прозореца. Понякога тишината продължаваше почти до пет, преди госпожица Тейлър да открие Боб Споулдинг седнал на последния чин, загледан мълчаливо в нея в очакване на нови нареддания.

— Е, време е да си вървим — казваше тогава тя и ставаше.

— Да, госпожице.

И изтичаше да ѝ вземе шапката и палтото. Освен това заключваше вратата на стаята вместо нея, освен ако не трябваше да я остави отворена за чистача. След което двамата излизаха в празния вече двор, чистачът бавно носи сгъваемата си стълба, слънцето се е скрило зад чадърите на дърветата. Разговаряха за какво ли не.

— Боб, какъв искаш да станеш, когато пораснеш?

— Писател — отвърна той.

— Оха, сериозна амбиция; доста работа се изисква.

— Знам, но смятам да опитам. Чета много.

— Боб, нямаш ли какво да правиш след училище?

— Какво искате да кажете?

— Ами, не ми е приятно да те виждам да се заседяваш толкова време и да бършеш дъската.

— Харесва ми — отвърна той. — Никога не правя нещо, което не ми харесва.

— И все пак...

— Не, трябва да го правя. — Той се позамисли за момент. — Госпожице Тейлър, ще ми направите ли една услуга?

— Зависи.

— Всяка събота минавам от Бютрик Стрийт покрай потока към езеро Мичиган. Има много пеперуди, раци и птички. Може би и на вас ще ви хареса.

— Благодаря — отвърна тя.

— Значи ще дойдете?

— Боя се, че не.

— Ще е весело!

— Сигурна съм, но ще бъда заета.

Той понечи да попита с какво, но се усети навреме.

— Взимам си сандвичи — каза той. — С шунка и туршия. А също и оранжада. И просто си вървя, без да бързам. Стигам до езерото по обед и се връщам към три. Денят се получава чудесен и ми се иска и вие да дойдете. Събирате ли пеперуди? Имам огромна колекция. Можем да започнем да събираме и за вас.

— Благодаря, Боб, но може би някой друг път.

Той я погледна.

— Не трябваше да ви питам, нали?

— Имаш пълното право да питаш каквото си пожелаеш — отвърна тя.

Няколко дни по-късно намери старо издание на „Големите надежди“, което вече не ѝ трябваше, и го даде на Боб. Той бе много благодарен, занесе си книгата вкъщи и цяла нощ я чете, а на следващата сутрин заговори за нея. Тя вече най-редовно го срещаше край квартирата си и всеки ден започваше с „Боб...“ и искаше да му каже да престане да идва, но така и не довършваше. И на път към и от училище двамата разговаряха за Дикенс, Киплинг, По и други писатели. Една петък сутрин намери на бюрото си пеперуда. Понечи да я пропъди, но се оказа, че е мъртва и е била сложена там, докато не

е била в стаята. Погледна към Боб над главите на другите ученици, но той гледаше в книгата си; не четеше, а само гледаше.

Горе-долу по това време установи, че не може да го вдигне да говори в час. На няколко пъти моливът ѝ увисваше над името му, но след това преминаваше към някой друг в списъка. Когато вървяха заедно към или от училище, не можеше да го погледне. А в други дни, когато той вдигаше високо ръка и бършеше с гъбата аритметичните символи от дъската, тя се улавяше, че му хвърля по някой поглед, преди отново да се заеме с тетрадките.

И ето че една събота сутрин той стоеше на сред потока с навит до коленете комбинезон и се мъчеше да улови един рак, и вдигна очи, и видя госпожица Ан Тейлър да стои на брега.

— Е, ето ме и мен — каза тя и се разсмя.

— И представете си, това не ме учудва — отвърна той.

— Покажи ми раците и пеперудите — рече тя.

Тръгнаха към езерото и седнаха на пясъка, топлият ветрец си играеше с косите и блузата ѝ, а Боб седеше на няколко метра от нея, ядоха сандвичи с шунка и туршия и тържествено пиха оранжада.

— Иха, страхотно! — каза той. — Най-страхотният ден в живота ми.

— Никога не съм предполагала, че ще изляза на такъв пикник — призна тя.

— С никакво си хлапе.

— Въпреки това ми е приятно.

По-нататък почти не разговаряха.

— Не е правилно — каза той по-късно. — И не разбирам защо е така. Просто си вървим, ловим си пеперуди и раци и ядем сандвичи. А ако мама, татко или децата разберат, тежко ми. Предполагам, че на вас пък учителите ще ви се смеят, нали?

— Боя се, че да.

— Е, значи май е по-добре да престанем да ловим пеперуди.

— И аз не знам защо изобщо дойдох — каза тя.

И денят свърши.

Това бе горе-долу всичко в срещата между Ан Тейлър и Боб Споулдинг — две-три пеперуди-монарси, книга на Дикенс, десетина рака, четири сандвича и две бутилки оранжада. Следващия понеделник Боб най-неочеквано не видя госпожица Тейлър да излиза за училище,

макар да я чакаше от доста време. После се оказа, че е излязла по-рано и вече е в училище. А след часовете си тръгна по-рано, тъй като имаше главоболие, и урока довърши друга учителка. Той мина покрай квартирата ѝ, но не я видя никъде, а не посмя да звънне и да попита за нея.

Във вторник след часовете двамата отново бяха в притихналата класна стая. Той доволно бършеше дъската, сякаш следобедът няма да има край, а тя седеше и преглеждаше тетрадките, сякаш също смяташе да остане завинаги в стаята и това спокойствие и щастие ще продължат вечно. Изведнъж часовникът на кметството заби. Сградата се намираше на една пряка от училището и от оглушителния бронзов звън тялото се разтърсваše, от костите се посипваше прахта на времето, звукът пронизваše кръвта ти и те караше с всяка минута да изглеждаш по-стар. Зашеметен от ударите, не можеш да не забележиш разрушителното течение на времето. И докато часовникът отброяваше пет часа, госпожица Тейлър вдигна очи и дълго гледа часовника, след което остави писалката.

— Боб — рече тя.

Той стреснато се обърна. Близо час никой от двамата не бе казал нито дума.

— Ела при мен, ако обичаш — каза тя.

Той бавно остави гъбата.

— Да, госпожице.

Тя го загледа съсредоточено, докато той не извърна поглед.

— Боб, питам се дали се сещаш за какво искам да поговорим. Е, сещаш ли се?

— Да.

— Може би няма да е зле ти да ми кажеш.

— За нас — след дълго мълчание отговори той.

— На колко си години, Боб?

— Карам четиринайсета.

— Значи си на тринайсет.

Той трепна.

— Да, госпожице.

— А знаеш ли аз на колко съм?

— Да, госпожице. Чух. На двайсет и четири.

— Двайсет и четири.

— След десет години и аз ще бъда почти на двайсет и четири — каза той.

— Но за съжаление сега не си на толкова.

— Не съм, но понякога се чувствам на двайсет и четири.

— Да, а понякога почти се държиш, сякаш си на двайсет и четири.

— Наистина ли?

— А сега седни спокойно; стига си се въртят, имаме да говорим за много неща. Много е важно да разбираме какво става, съгласен ли си?

— Да.

— Първо, нека признаем, че сме най-големите и най-добрите приятели на света. Че никога не съм имала ученик като теб, че никога не съм се чувствала така привързана към друго момче. — Тук Боб се изчерви до ушите. Тя продължи: — И ми позволи да го кажа вместо теб — за теб съм най-добрата учителка от всички, които си имал.

— О, много повече от това — рече той.

— Може и да е повече, но трябва да погледнеш фактите, да видиш как стоят нещата, да имаш предвид града и хората му, да помислиш за себе си и за мен. От доста време си мисля за това, Боб. Не си въобразявай, че съм изпуснала нещо или не си давам сметка за собствените си чувства. При някои обстоятелства нашето приятелство наистина би изглеждало странно. Но пък ти си необикновено момче. Струва ми се, че се познавам достатъчно добре, и знам, че не съм болна нито телом, нито духом, че каквото и да е станало, то е в резултат на твоята доброта и характер, Боб. Но в този свят тези неща не се вземат предвид, освен ако не се случат на човек на определена възраст. Не знам дали се изразявам ясно.

— Напълно ясно — каза той. — Значи ако бях с десет години по-голям и с трийсет сантиметра по-висок, нещата щяха да са различни. Само че е глупаво да се съди за човек по ръста му.

— Светът обаче не смята така.

— Аз пък не съм светът — възрази той.

— Знам, че изглежда глупаво — каза тя. — Особено когато се чувствуваш пораснал и прав, и че няма от какво да се срамуваш. И наистина няма от какво да се срамуваш, Боб, запомни го. Ти беше много честен и добър. Надявам се и аз да съм била такава.

— Да, такава сте.

— Може би някога хората ще могат да съдят за душевната възраст на човека толкова точно, че да казват: „Това е мъж, макар че тялото му е само на тринайсет; по една или друга причина, за добро или за зло, това е мъж с мъжко осъзнаване на отговорност, място и задължения“. Боя се обаче, че дотогава ще се наложи да съдим по годините и височината, по обичайния начин в обичайния свят.

— Това не ми харесва — каза той.

— Може би и на мен не ми харесва, но нали не искаш в крайна сметка да станеш много по-нещастен, отколкото си сега? Нали не искаш и двамата да сме нещастни? Което със сигурност не би ни се разминало. Наистина за нас нищо не може да се направи... странно е дори и това, че разговаряме на тази тема.

— Да, госпожице.

— Но поне ние знаем всичко за нас, че сме прави и честни, че в това да се разбираме няма нищо лошо, че не сме си помисляли нищо нередно, защото и двамата знаем, че това е невъзможно. Нали така?

— Да, знам. Но нищо не мога да направя.

— Сега трябва да решим как да бъде оттук нататък — каза тя. — Засега за това знаем само ти и аз. После може да разберат и други. Мога да си уредя преместване в друго училище...

— Не!

— Или да се погрижа теб да те преместят.

— Не е нужно да го правите — рече той.

— Защо?

— Защото се mestим. Семейството ми се преселва в Мадисън. ЗамиNAVAME следващата седмица.

— Не е заради нас, нали?

— Не, не, всичко е наред. Просто татко си намери нова работа там. Пък и е само на петдесет мили. Мога ли да ви виждам, когато идвам тук?

— Мислиш ли, че идеята е добра?

— Май не.

Известно време седяха мълчаливо.

— Кога се случи всичко това? — безпомощно попита той.

— Не знам — отвърна тя. — Никога не се разбира. От хиляди години е така, а подозират, че и за в бъдеще ще е същото. Хората или

се харесват, или не, а понякога се случва да се харесват хора, които не би трябвало да го правят. Не мога... да го кажа. А и ти също, разбира се.

— Май е по-добре да се прибирам — каза той.

— Не ми се сърдиш, нали?

— Не, разбира се, че не. Никога не бих могъл да ви се сърдя.

— Има и още нещо. Искам да запомниш — в живота има компенсации. Винаги ги има, иначе би било невъзможно да се живее. Сега не се чувстваш добре. Аз също. Но после ще се случи нещо, което да оправи това. Вярваш ли ми?

— Бих искал.

— Е, така е.

— Само...

— Какво?

— Само да можехте да ме изчакате — изтърси той.

— Десет години ли?

— Тогава ще съм на двайсет и четири.

— А аз — на трийсет и четири, и може би вече съвсем друг човек. Не, не мисля, че може да се получи.

— А бихте ли искали?

— Да — тихо отвърна тя. — Глупаво е и няма да се получи, но много бих искала.

Той дълго не проговори.

— Никога няма да ви забравя — промълви най-сетне.

— Много мило, че го казваш, макар да е невъзможно. Животът не е устроен така. Ще забравиш.

— Няма да забравя. Ще намеря начин никога да не ви забравя — каза той.

Тя стана и почна да бърше дъската.

— Дайте да ви помогна — каза той.

— Не, недей — бързо отвърна тя. — Върви, прибирай се у дома.

И вече никакви дъски след часовете. Хелън Стивънс ще те замести.

Той излезе. Обърна се и видя за последен път госпожица Ан Тейлър — стоеше край дъската и бавно бършеше тебеширените думи, ръката ѝ се движеше нагоре-надолу.

На следващата седмица замина и не се върна шестнайсет години. Макар да бе само на петдесет мили, така и не стъпи в Грийн Таун. Една пролет, когато бе почти на трийсет и женен, двамата със съпругата му пътуваха към Чикаго и спряха в градчето за един ден.

Остави жена си в хотела, обиколи града и накрая попита за госпожица Ан Тейлър. Отначало никой не можеше да си я спомни, но накрая един се сети.

— О, да, хубавата учителка. Почина през трийсет и шеста, малко след като ти се премести.

Била ли се омъжила? Не, май така и не била.

Следобед отиде на гробището и намери плочата ѝ — „Ан Тейлър, 1910-1936“. На двайсет и шест години, помисли си. Е, госпожице Тейлър, сега съм с три години по-голям от вас.

По-късно жителите на градчето видяха жената на Боб Споулдинг да върви към него под брястовете и дъбовете и всички се обръщаха след нея; по лицето ѝ се сменяха светли и тъмни петна. Тя бе чудните праскови на лятото в зимния сняг, студеното мляко за зърнената закуска в гореща сутрин в началото на юни. И бе един от онези редки дни, когато времето е балансирано като кленово листо между подходящо подухващи ветрове; един от онези дни, които по всеобщо съгласие трябваше да се наричат на името на Боб Споулдинг.

ПАПАГАЛЪТ, КОЙТО ПОЗНАВАШЕ ПАПА

Естествено вестта за отвлечането обиколи целия свят.

Нужни бяха няколко дни, за да може новината с цялата ѝ значимост да се разпространи от Куба до Съединените щати, до левия бряг на Сена в Париж и накрая да стигне до едно малко кафене в Памплона, където питиетата бяха превъзходни, а времето незайнено защо бе винаги отлично.

Но веднага щом всички наистина проумяха значението на случилото се, хората сграбчиха телефоните. От Мадрид се обаждаха в Ню Йорк, от Ню Йорк пък се мъчеха да се свържат с Хавана, само и само да потвърдят — моля, потвърдете! — безумната новина.

А после някаква жена звънна от Венеция и каза с неясен глас, че в момента се намира в бара „При Хари“ и била направо съсипана — случилото се било ужасно, културното наследство на човечеството се намирало в огромна и неминуема опасност...

По-малко от час след това ми звънна един бейзболист-и-писател, който беше голям приятел на Папа и сега живееше половин година в Мадрид, а другата половина — в Найроби. Бе в сълзи, или поне всеки момент щеше да се разреве, ако се съдеше по гласа му.

— Кажи какво стана? — попита той от другия край на света. — Какви са фактите?

Е, фактите са следните. В Хавана, Куба, на около четирийсет километра от принадлежащата на Папа вила Финка Вихия, има един бар, в който той обикновено се отбиваше. Това бе същият бар, в който кръстиха специална напитка на негово име, а не изисканото заведение, в което се срещаше с префърцуни литератури светила като К-К-Кенет Тайнън и ъъъ, Тенеси У-Уилямс (както би казал господин Тайнън). Не, не е „Флоридита“; това е непретенциозно местенце с прости дървени маси, трици по пода и голямо огледало като мръсен облак зад бара. Папа идваше тук, когато във „Флоридита“ имаше прекалено много туристи, желаещи да видят господин Хемингуей. И случилото се тук не можеше да не стане сензация, даже по-голяма от

онова, което бе казал на Фицджералд за богатите, по-голяма дори от старата история за шамара, който бе зашил на Макс Истман в кабинета на Чарли Скрибнър. Новината бе свързана с един престарял папагал.

Достолепната птица обитаваше един кафез точно над бара в „Куба Либрे“. „Заемаше поста“ от близо двайсет и девет години — или с други думи, бе там почти толкова време, колкото Папа живееше в Куба.

И още нещо към този монументален факт — през цялото време, докато живееше във Финка Вихия, Папа познаваше папагала и разговаряше с него, а папагалът също не оставаше със затворена човка. Годините минаваха и хората заговориха, че Хемингуей е започнал да говори като папагала, а други — не, папагалът бил започнал да говори като *него!* Обикновено Папа нареджаше питиетата на бара, сядаше край кафеза и завързваше с птицата най-интересните разговори, които бихте могли да чуете — и така четири нощи подред. Към края на втората година папагалът знаеше за Хем, Томас Улф и Шъруд Андерсън повече и от самата Гертруд Стайн. Всъщност знаеше дори коя е Гертруд Стайн. Достатъчно беше само да кажеш „Гертруд“ и птицата отвръщаше: „Гъльби в тревата, уви“.

Понякога под натиск папагалът можеше да каже „Имаше един старец и едно момче, една лодка, едно море и една голяма риба в морето...“ След което, без да бърза, започваше да яде бисквита.

И тъй, един прекрасен неделен следобед това прочуто създание, този папагал, тази странна птица изчезна от „Куба Либре“ заедно с кафеза и всичко останало.

Именно затова телефонът ми димеше от звънене. Именно затова едно от големите списания се сдоби със специално разрешение от Държавния департамент и ме прати със самолет в Куба със задачата да намеря поне кафеза, някакви останки от птицата или някой, който да прилича на похитителя. Искаха лека и симпатична статийка с обертонове, както се изразиха. И, честно казано, самият аз бях доста любопитен. Бях чувал да се говори за тази птица. И по някакъв странен начин бях загрижен за нея.

Слязох от самолета от Мексико Сити, взех такси и поех през Хавана направо към странното малко кафене.

За едната бройка да се проваля. Още не бях прекрачила прага и някакъв дребен тъмнокож мъж скочи от стола си.

— Не, не! — извика той. — Вървете си! Затворено е!

— Дойдох заради папагала — казах аз.

— Не, не! — извика той и очите му се насълзиха. — Няма да говоря. Стига толкова. Ако не бях католик, щях да се самоубия. Горкият Папа. Горкият Ел Кордобра!

— Ел Кордобра? — промърморих аз.

— Така — яростно отвърна той — се казваше папагалът!

— Да. — Бързо дойдох на себе си. — Ел Кордобра. Тук съм, за да го спася.

Това накара мъжа да спре и да замига. По лицето му пробяга сянка, после очите му светнаха, после отново стана мрачен.

— Невъзможно! Вие? Не, не. Никой не би успял! И *кой* всъщност сте вие?

— Приятел на Папа и на птицата — бързо казах аз. — И колкото повече си говорим, толкова по-надалеч отива престъпникът. Искате ли си Ел Кордобра до довечера? Тогава налейте няколко от питиетата на Папа и говорете.

Резкият ми подход свърши работа. Няма и две минути по-късно двамата отпивахме от специалитета на Папа, седнали в бара край празното място, заемано доскоро от кафеза. Дребният мъж, казваше се Антонио, току избърсваше въпросното празно място, след което попиваше сълзите си със същия парцал. Пресуших първото питие и се заех с второто.

— Това не е обикновено отвличане — отбелязах.

— На мен ли го казвате! — извика Антонио. — Хората идват от цял свят да видят папагала, да поговорят с Ел Кордобра, да го чуят, ах, Господи, как говори с гласа на Папа. Дано похитителите му се продънят в ада и да горят там. Да, в ада!

— Ще горят — уверих го аз. — Кого подозирате?

— Всички. И никой.

— Похитителят — казах аз и притворих очи, за да се насладя на питието, — би трябвало да е образован, да чете. Мисля, че е очевидно, нали така? Подобни хора да са се навъртали тук напоследък?

— Образован. Никакво образование. Сеньор, през последните десет, че и двайсет години тук все идват разни чужденци и все питат за Папа. Когато Папа идваше, те се срещаха с него. След като Папа си

отиде, се срещаха с великия Ел Кордoba. Така че тук винаги е имало чужденци и чужденци.

— Помислете си, Антонио. — Докоснах треперещия му лакът. — Не само образован и четящ, но и някой, който през последните дни ви се е сторил... как да го кажа? Странен. Необичаен. Някой толкова особен, тиу *ecéntrico*, че да го запомните повече от останалите. Някой, който...

— *Madre de Dios!* — възклика Антонио и скочи. Погледът му се заря някъде в спомените. Хвана главата си, сякаш тя всеки момент щеше да се взриви. — Благодаря ви, сеньор! *Si, si!* Ама че създание! Кълна се в Христос, имаше един такъв вчера! Много дребен. И говореше ето така: много високо — *iiiii*. Съвсем като *muchacha* в училищна пиеса, разбираете ли? Като канарче, погълнато от вещица! И носеше син кадифен костюм с голяма жълта вратовръзка.

— Да, да! — Бях скочил на крака и почти виках. — Продължавайте!

— И имаше малко кръгло лице, сеньор, а косата му беше жълта и подстригана на челото ето така — *бзззт!* А устата му — малка, много розова, като сладкиш, нали се сещате? Беше... беше като... да, като *uno tijesco*, като онези, които можеш да спечелиш на панаир!

— Парцалена кукла!

— *Si!* На Кони Айланд, да, когато бях мальк, парцалена кукла! И беше ей толкова висок, разбираете ли? До лакътя ми. Не, не беше джудже, не... но... на колко години ли? Христе, кой ли го знае? Лице без бръчки, но... трийсет, четирийсет, петдесет. А на краката си имаше...

— Зелени боти! — извиках аз.

— *Qué?*

— Обувки, боти!

— *Si.* — Той замига изненадано. — Но откъде знаете?

— Шели Капон! — изкрещях.

— Точно така се казваше! И приятелите му, сеньор, всички се смееха... не, кискаха се. Като монахините, когато играят бейзбол следобед край църквата. Ох, сеньор, мислите ли, че те, че той...

— Не мисля, Антонио. *Зная.* Шели Капон, единственият от всички писатели на света, който мразеше Папа. Разбира се, че той е

отмъкнал Ел Кордoba. Чакай, нямаше ли слухове, че птицата е запомнила последния, най-велик и така и ненаписан роман на Папа?

— Имаше такива слухове, сеньор. Но аз не пиша книги, аз въртя бар. Нося бисквити на птицата. Аз...

— А на мен, Антонио, ми донеси телефона.

— Знаете ли къде е птицата, сеньор?

— Имам подозрение, много сериозно подозрение. Gracias. —

Набрах номера на „Хавана Либре“, най-големия хотел в града.

— Шели Капон, ако обичате.

Телефонът забръмча и защрака.

На половин милион мили оттук едно джудже-марсианец вдигна слушалката и отговори с глас, подобен на звуци на флейта и звън на камбанки.

— Капон на телефона.

— Проклет да съм, ако е някой друг! — Скочих и изхвърчах от „Куба Либре“.

Докато летях с таксито обратно към Хавана, си помислих за Шели, какъвто го познавах отпреди. Обкръжен от вихрушка приятели, той никога не се заседяваше на едно място, гребеше супа от чужди паници, заемаше пари от собствения ти чек направо пред очите ти, броеше с наслаждение листата на салатата, оставяше заешки барабонки по килима ти. Милият Шели Капон.

След десет минути таксито без спирачки ме изсипа пред хотела и се втурна към някое друго бедствие в града.

Тичешком прекосих фоайето, спрях за справка на рецепцията, забързах нагоре и след малко спрях пред вратата на Шели. Тя се тресеше на спазми като болно сърце. Допрях ухо до нея. Дивите викове и крясъци може би идваха от ято птици, попаднало в ураган, и стихията лишаваше птиците от перата им. Докоснах вратата. Сега тя трепереше като огромна пералня, погълнала цяла психиделична рок група и куп ужасно мръсно бельо. Докато слушах, собственото ми бельо започна да се свлича по краката ми.

Почуках. Никакъв отговор. Докоснах вратата. Тя се отвори. Пристъпих вътре и попаднах на толкова ужасна сцена, че и Бож не би посмял да я нарисува.

Из мърлявата като кочина стая бяха разхвърляни кукли в цял ръст с полуотворени очи, димящи цигари между изгорените отпуснати пръсти и празни чаши в ръце. Радиото гърмеше с пълна сила — май предаваха музикална програма от някоя американска лудница. Приличаше на същинска кланица. Сякаш преди десетина секунди оттук бе минал грамаден мръсен локомотив. Сега разхвърляните му във всички страни жертви лежаха из стаята нагоре с краката, стенеха и умоляваха за първа помощ.

Насред целия този ад, изпънат и спретнат, облечен в кадифен костюм, ярка вратовръзка и бутилковозелени обувки седеше не друг, а самият Шели Капон. Изобщо не се изненада, а ми махна с питието си и викна:

— Знаех си, че ти се обаждаш. Кажи, не съм ли телепат! Добре дошъл, Реймундо!

Все ме наричаше Реймундо. Рей му се виждаше прекалено плоско и обикновено. А Реймундо ме правеше дон с ферма за бикове. Тъй да бъде.

— Сядай, Реймундо! Не... кацни в някоя *интересна* поза.

— Съжалявам — отвърнах с най-добрия си Дашиъл-Хаметовски тон, изострих брадичка и захвърлях леденостудени погледи. — Няма време.

Започнах да се разхождам из стаята сред приятелите му — Загноилия, Мекия, Вълнистия, Тихия Безобиден и още някакъв актьор — помня, че когато го бяха попитали как ще играе в един филм, бе отвърнал — „Като кошута“.

Изгасих радиото. Това накара доста хора да се размърдат. Отскубнах радиото от стената. Някои се понадигнаха. Отворих прозореца. Изхвърлих радиото навън. Всички изпищяха, сякаш съм бутнал майките им в асансьорна шахта.

Радиото изтрещя задоволително върху циментовия тротоар. Обърнах се с ангелска усмивка на лице. Неколцина бяха станали на крака и се олюяваха към мен с нещо като немощна заплаха. Извадих двайсетдоларова банкнота, бутнах я на някого, без да гледам, и казах: „Иди да купиш още“. Онзи мудно побягна към изхода. Вратата се затръшна. Чух го как се изсипва по стълбите, сякаш тичаше за сутрешната си доза.

— Хайде, Шели — казах аз, — къде е?

— *Кое* къде е, мило момче? — с невинни очи ме попита той.

— Много добре знаеш кое. — Погледнах питието в мъничката му ръчичка.

Което бе питието на Папа — специалната смес на „Куба Либре“ от папая, лайм, лимон и ром. Той го пресуши бързо, сякаш за да унищожи уликата.

Отидох до стената, в която имаше три врати, и докоснах една.

— Това е клозетът, мило момче.

Сложих ръка на втората.

— Не влизай там. Ще съжаляваш, че си видял това.

Не влязох.

Посочих третата врата.

— Ами какво пък, давай, скъпи — раздразнено каза Шели.

Отворих вратата.

Зад нея имаше малък килер с просто легло и маса край прозорец.

На масата имаше покрит с шал кафез. Под шала чух шумоленето на пера и драскането на клюн по решетките.

Мъничкият Шели Капон застана до мен и загледа кафеза. В миниатюрната му ръчичка имаше ново питие.

— Жалко, че не пристигна в седем вечерта — каза той.

— Защо пък в седем?

— Защото, Реймундо, точно по това време щяхме да сме приключили с пълненото с ориз и залято с къри пернато. Чудя се колко ли бяло месо и изобщо месо има под перата на един папагал?

— Щял си да направиш това! — викнах аз.

Вперих поглед в него.

— И още как — отговорих си сам.

Постоях още малко на вратата. После бавно прекосих малката стаичка и спрях пред кафеза. Върху шала бе избродирана една-единствена дума — МАМА.

Хвърлих поглед към Шели. Той сви рамене и срамежливо загледа носовете на обувките си. Посегнах към шала.

— Не — спря ме Шели. — Преди да го вдигнеш... питай нещо.

— Например?

— Ди Маджо. Попитай за Ди Маджо.

Сякаш малка десетволтова лампичка светна в главата ми. Кимнах. Наведох се над покрития кафез и прошепнах:

— Ди Маджо, хиляда деветстотин трийсет и девета.

Последва нещо като животинско-компютърна пауза. Някакви пера са размърдаха под думичката МАМА, клюн почука решетките. После се чу тънък гласец:

— Трийсет хоумръна. Тристата осемдесет и един средни удара.

Бях ошашавен. Отново прошепнах:

— Бейб Рут, хиляда деветстотин двайсет и седма.

Отново пауза, пера, клюн.

— Шейсет хоумръна. Тристата петдесет и шест средни удара. Гра.

— Боже мой — казах аз.

— Боже мой — повтори Шели Капон.

— Ясно, това е папагалът, който е познавал Папа.

— Същият.

Махнах шала.

Не знам какво очаквах да видя под избродираната дума. Може би някакъв миниатюрен ловец с ботуши, ловна куртка и широкопола шапка. Или пък малък рибар с подстригана брада и поло, кацнал на дървена летва. Нещо мъничко, нещо литературно, нещо човешко, нещо фантастично, но не и папагал.

А вътре имаше просто папагал.

При това не беше кой знае какъв красавец. Имаше вид, сякаш не е спал от години; една от онези опърпани птици, която никога не си чисти перата и не полира клюна си. Беше мръснозелен и черен, с притъпено кехлибарена човка и кръгове под очите като на някой таен пияница. Такива като него обикновено наполовина излитат, наполовина изскачат от баровете в три сутринта. Абсолютна утайка в папагалския свят.

Шели Капон прочете мислите ми.

— Ефектът е по-добър с шал върху кафеза.

Отново сложих шала върху решетките.

Мислите ми препускаха бързо. После се помъкнаха едва-едва.

Наведох се и прошепнах:

— Норман Мейлър.

— Не можеше да си спомни азбуката — каза гласът под шала.

— Гертруд Стайн.

— Страда от крипторхизъм^[1] — произнесе гласът.

— Мили Боже — ахнах аз.

Отстъпих назад. Вперих поглед в покрития кафез. Замигах към Шели Капон.

- Наистина ли си даваш сметка какво е това, Капон?
- Златна мина, скъпи Реймундо — изграчи той.
- Монетен двор — поправих го аз.
- Безкрайни възможности за изнудване!
- Поводи за убийство! — добавих.
- Само си помисли! — Шели изсумтя в питието си. — Помисли колко биха платили само издателите на Мейлър, за да накарат тая птица да мълкне!

Отново се обърнах към клетката.

- Франсис Скот Фицджералд.

Мълчание.

- Пробвай „Скоти“ — подсказа Шели.
- А-а-а — обади се гласът под шала. — Добър ляв, но не много добър замах. Приятен съперник, но...

- Фокнър.

- Добри средни удари, строго самостоятелен играч.

- Стайнбек!

- Финишира последен в края на сезона.

- Езра Паунд!

- Премина в по-долните лиги през трийсет и втора.

- Мисля... че... трябва да пийна.

Някой пъхна чаша в ръката ми. Пресуших я и кимнах. Замижах, усетих как светът се завърта веднъж, после отворих очи и погледнах Шели Капон, класическия кучи син на всички времена.

— Има и нещо още по-фантастично — каза той. — Досега чу само първата половина.

— Лъжеш — отвърнах. — Какво още може да има?

Той ми се усмихна — в целия свят единствено Шели Капон е способен да ти се усмихне по абсолютно зъл начин.

— Ето какво. Помниш ли как през последните си години тук Папа имаше проблеми с прехвърлянето на съчиненията си върху хартия? Е, замислял е още един роман след „Острови на течението“, но по една или друга причина така и не го написал. Да, романът бил готов в главата му — сюжетът си бил на място и много хора го чували да споменава за него, — но явно просто не го написал. Затова отивал в

„Куба Либре“, пиел чашка след чашка и водил дълги разговори с папагала. Реймундо, през всички онези пиянски нощи Папа е разказвал на Ел Кордoba именно последния си роман. И в крайна сметка птицата го научила.

— *Последната му книга!* — възкликах аз. — Последният роман на Хемингуей! Ненаписан, но запаметен в мозъка на един папагал! Господи!

Шели ми кимаше и се усмихваше като паднало херувимче.

— Колко искаш за птицата?

— Скъпи, скъпи Реймундо. — Шели Капон разбърка питието си с кутре. — Какво те кара да смяташ, че създанието се продава?

— Продаде един път майка си, после я открадна и я продаде отново под друго име. Стига, Шели. Попаднал си на нещо голямо. — Обърнах се замислено към покрития кафез. — Колко телеграми си пуснал през последните четири-пет часа?

— Стига бе! Ужасяваш ме!

— Колко телефонни разговора за сметка на другата страна си провел от сутринта?

Шели Капон скръбно въздъхна и извади от джоба на кадифеното си сако смачкано копие на телеграма. Взех я.

Приятелите на Папа се срещат в Хавана да си спомнят на птица и бутилка. Заявки чрез телеграми или идвайте с подписани чекове и отворени умове. На първия се сервира най-напред. Бяло мясо на народни цени. Международни издания, книги, списания, телевизия, право за филмиране.

С любов,
Шели знаете кой.

Боже мой, помислих си и пуснах телеграмата на пода, докато Шели ми подаваше списъка с получатели:

„Тайм“. „Лайф“. „Нюзуик“. „Скрибнър“. „Саймън и Шустър“. „Ню Йорк Таймс“. „Крисчън Сайънс Монитор“. Лондонският „Таймс“. „Монд“. „Пари-Мач“. Един Рокфелер. Неколцина Кенеди. Си Би Ес. Ен

Би Си. Ем Джи Ем. „Уорнър Брос“. И тъй нататък, и тъй нататък. Списъкът бе дълъг като моята задълбочаваща се меланхолия.

Шели Капон подхвърли на масата край кафеза наръч телеграми-отговори. Прегледах ги бързо.

Всички, абсолютно всички летяха насам. Самолети се носеха към Хавана от всички краища на света. След още два, четири, най-много шест часа в Куба щеше да гъмжи от агенти, издатели, глупаци, завършени идиоти, както и похитители от контраразузнавания и второкачествени блондинки, надяващи се да се появят на кориците на някое списание с птицата на рамо.

Прецених, че сигурно разполагам с около половин час, в който мога да направя нещо — неизвестно какво.

Шели побутна ръката ми.

— Кой те изпрати, мило момче? Ти *си* първият, нали се сещаш. Кажи добра цена и може би ще ти се усмихне щастието. Разбира се, трябва да разгледам и другите предложения. Но пък тук може да стане прекалено претъпкано и гадно. Вече започвам да се паникьосвам какво съм направил. Може да реша да продавам евтино и да се омитам. Защото май има проблем с изнасянето на папагали от страната, нали? Пък и Кастро може да го обяви за национално богатство, паметник на културата или... дявол да го вземе, Реймундо, *кой те изпрати?*

— Някой, но вече никой — отвърнах замислено. — Дойдох от името на друг човек. Но ще си тръгна сам за себе си. Във всеки случай отсега нататък сме само аз и птицата. Цял живот чета Папа. И сега знам — дойдох просто защото трябваше да дойда.

— Боже мой, имаме си алtruист!

— Извинявай, че те обидих, Шели.

Телефонът иззвъня. Шели вдигна, побъбри радостно, каза да го чакат долу, затвори и вдигна вежда към мен.

— От Ен Би Си. Долу са. Искат да запишат едночасово интервю с Ел Кордоба. Споменават шестцифрени суми.

Посърнах. Телефонът иззвъня. Този път вдигнах аз, за моя собствена изненада. Шели нададе отчаян вик.

— Ало. Да?

— Сеньор — разнесе се нечий глас, — тук е сеньор Хобуел от „Тайм“, списанието, така казва.

Представих си физиономията на папагала на корицата от следващата седмица и шест страници текст.

— Кажете му да чака. — Затворих.

— От „Нюзук“ ли? — опита се да познае Шели.

— Не, другите — отвърнах.

— Снегът бе прекрасен в сянката на хълмовете — рече гласът от покрития с шал кафез.

— Млъкни — казах тихо и уморено. — Ох, млъквай, дяволите да те вземат.

На вратата зад нас се появиха сенки. Приятелите на Шели Капон започваха да се събират и да се мотаят из стаята. Ставаха все повече, а аз започнах да треперя и да се потя.

Неизвестно защо започнах да се изправям. Тялото ми се канеше да направи нещо, но не знаех какво. Гледах ръцете си. Внезапно дясната се протегна. Събори кафеза, отвори вратичката и се шмугна вътре да сграбчи папагала.

— Не!

Всички ахнаха гръмко, сякаш на брега се беше разбила една-единствена огромна вълна. С действието си сякаш бях изритал всеки присъстващ в корема. Всички издишаха, направиха крачка напред, започнаха да викат, но аз вече бях измъкнал папагала. Държах го за шията.

— Не! Не! — Шели скочи към мен. Сритах го по кокалчетата. Той рухна на пода с писъци.

— Никой да не мърда! — казах и едва не се изсмях на старото клише. — Да сте виждали как се убива кокошка? Шията на папагала е тънка. Едно движение и му откъсвам главата. Само да сте помръднали.

— Ах, ти, кучи сине! — обади се от пода Шели Капон.

Имах чувството, че всеки момент ще се нахвърлят върху мен. Видях във въображението си как ме пребиват и гонят с викове по брега, а после канибалите ме обкръжават и ме изядват заедно с обувките и всичко, съвсем в стила на Тенеси Уилямс. Съжалих скелета си — сигурно утре по изгрев щяха да го намерят на централния площад на Хавана.

Но те не се нахвърлиха върху мен, не ме удариха, не ме убиха. Щом пръстите ми стискаха гърлото на папагала, който познаваше Папа, можех да си стоя тук цяла вечност.

Искаше ми се с цялото си сърце, душа и черва да извия врата на проклетата птица и да запратя мъртвото й тяло в тези бледи противни лица. Исках да спра миналото и да затрия завинаги запазената памет на Папа, щом й бе писано да се играе от безмозъчни деца като тези.

Само че не можех да го направя. Поради две причини. Един мъртъв папагал означаваше един мъртъв гъсок — моя милост. И освен това дълбоко в себе си плаче за Папа. Просто не можех да заглуша гласа му, запечатан тук, в ръцете ми, все още жив като стар фонограф на Едисон. Не можех да убивам.

Ако тези древни деца знаеха това, щяха да ми наскачат като скакалци. Но не го знаеха. А и явно не беше изписано на лицето ми.

— Назад! — извиках.

Приличаше на онази прекрасна сцена от „Фантомът на операта“, където преследваният в среднощен Париж Лон Чейни се обръща към тълпата, вдига стисната в юмрук ръка, сякаш държи бомба, и спира преследвачите си за един страхотен миг. Изсмива се, отваря празния си юмрук и полита в реката към смъртта си... Само че аз нямах никакво намерение да им показвам празна ръка. Тя не се отделяше от кълъщавата шия на Ел Кордобра.

— Разчистете път до вратата!

Разчистиха.

— Нито крачка, нито дъх. Припадне ли някой, птицата е мъртва. И — сбогом авторски права, сбогом филми, сбогом снимки. Шели, донеси кафеза и шала.

Шели Капон предпазливо пристъпи и ми донесе кафеза и покривалото.

— Назад! — викнах аз.

Всички отскочиха още една стъпка назад.

— А сега чуйте — казах. — След като изляза и се скрия, един по един ще бъдете повикани, ще получите шанс да се видите отново с приятеля на Папа и да спечелите от гръмки заглавия.

Лъжех. И се чувах много добре, че лъжа. Надявах се, че те не го разбират. Заговорих по-бързо, за да прикрия лъжата.

— Сега тръгвам. Ето. Виждате ли? Държа папагала за шията. Ще живеете, докато играете по моята свирка. И тъй, тръгвам. Раз, два. Раз, два. На половината път до вратата съм. — Минах покрай тях и те дори не дишаха. — Раз, два — казах отново, а сърцето ми биеше в гърлото

ми. — При вратата съм. Спокойно. Без резки движения. Кафезът е в едната ми ръка. Птицата в другата...

— Лъзовете тичаха по жълтия пясък на плажа — каза папагалът и гърлото му замърда под пръстите ми.

— Ох, Господи — промълви клекналият край масата Шели. По бузите му потекоха сълзи. Може пък да не беше само за пари. Може пък папагалът и за него да беше частица от Папа. Протегна умолително ръчички към мен, към папагала, към кафеза. — Ох, Господи, ох, Господи — разплака се.

— На кея лежеше само скелетът на голямата риба, костите ѝ ярко проблясваха на светлината на утрото — каза папагалът.

— Ох — тихо казаха всички.

Не останах да гледам дали още някой се е разплакал. Излязох навън. Затворих вратата. Метнах се към асансьора. Истинско чудо — беше на етажа и операторът дремеше вътре. Никой не се опита да ме последва. Сигурно знаеха, че е безсмислено.

Докато слизахме, върнах папагала в кафеза и го покрих с шала с избродираното МАМА. А асансьорът се спускаше бавно назад през годините. Помислих си за бъдещите години и за това къде мога да скрия папагала, да го пазя от лошото време, да го храня добре, веднъж дневно да отивам при него и да разговаряме през шала, и никой повече да не го види — нито Шели Капон, нито дори Антонио от „Куба Либре“. Така можеха да минат дни или седмици и после да ме обземе внезапният страх, че папагалът е изгубил дар слово. И тогава посред нощ ще се събудя, ще затърся крака до кафеза и ще кажа:

— Италия, хиляда деветстотин и осемнайсета...?

И под думата МАМА ще се чуе старият глас:

— През онази зима снегът вееше от планината като фина бяла прах...

— Африка, трийсет и втора.

— Извадихме пушките и ги смазахме, бяха сини и чудесни, лежаха в ръцете ни, а ние чакахме във високата трева и се усмихвахме...

— Куба. Гълфстрийм.

— Рибата изскочи от водата чак до слънцето. Всичко, което някога си бях мислил за рибата, бе в тази риба. Всичко, което си бях мислил за скока, бе в този скок. Целият ми живот беше там. Това бе

ден на слънцето, на водата и на това да си жив. Исках да задържа всичко това в ръцете си. Исках никога да не свършва. Но ето че рибата падна и водите се затвориха над нея, първо бели, после зелени, и всичко свърши...

Междувременно стигнахме до фоайето, вратата на асансьора се отвори, излязох с кафеза с надписа МАМА в ръце и бързо тръгнах към колонката на такситата.

Оставаше най-трудната (и най-опасната за мен) част. Знаех, че докато стигна до летището, гвардията и милицията на Кастро ще са вдигнати по тревога. Не бих се изненадал, ако Шели Капон вече им е съобщил, че отмъкват националното им съкровище. Можеше дори да подели с Кастро част от приходите от „Книга на месеца“ и правата за филмирането. Трябваше да измисля как да се промъкна през митницата.

Е, все пак съм писател, така че отговорът не закъсня. Накарах таксито да ме изчака, докато си купя боя за обувки. Започнах да нанасям маскировката върху Ел Кордоба. Целия го направих черен.

— Слушай — казах и зашепнах над кафеза, докато пътувахме през Хавана. — *Невърмор*.

Повторих го няколко пъти, за да схване идеята. Сигурно беше нова за него, защото Папа едва ли би цитирал съперник средна категория, когото бе проснал още преди години в нокаут. Докато думата се записваше, под шала цареше мълчание.

Накрая записът прозвучаш.

— Невърмор — произнесе старият, познат тенор на Папа. — Никога вече.

[1] Състояние, при което при раждане тестисът не се спуска в скротума, а се задържа в коремната кухина — Б.пр. ↑

ОКТОМВРИЙСКА ИГРА

Прибра пистолета в чекмеджето и го затвори.

Не, не по този начин. Така Луиз няма да се мъчи. Ще умре и всичко ще свърши, и няма да има никакви страдания. Много беше важно това нещо да бъде преди всичко продължително. Продължително и изпълнено с въображение. Как да продължи мъките? И най-вече, как да осъществи всичко това? Хм...

Застаналият пред огледалото в спалнята мъж грижливо закопча маншетите си. Спря достатъчно дълго, за да чуе бързото тичане на децата на улицата покрай топлата двуетажна къща. Бяха като сиви мишлеста, като есенни листа.

По звуците на децата можеш да определиш кое време е. По виковете им можеш да познаваш коя вечер е днес. Разбираш, че годината е към края си. Последният ден на октомври, с белите маски-кокали, изрязани тикви и миризма на покапал воськ.

Не. Нещата не вървяха от известно време. Октомври не помогна за подобряването им. Дори влоши положението. Нагласи черната си папийонка. Ако беше пролет, кимна той бавно, спокойно, безизразно на отражението си в огледалото, може би щеше да има някакъв шанс. Но тази вечер светът се разпадаше в руини. Нямаше я зеленината на пролетта, свежестта, обещанията за по-добро.

Долу от хола се чу тихо топуркане. „Това е Марион — помисли си той. — Мъничката ми. Осем тихички години. Без нито една дума. Само блестящите ѝ сиви очи и любопитната мъничка устица“. Дъщеря му тичаше навън и навътре цяла вечер, пробваше различни маски, питаше го коя е най-ужасяващата, най-страшната. Накрая и двамата се спряха върху маската на скелет. Беше „просто ужасна“! Щеше да „изкара ангелите“ на всички!

Отново улови в огледалото своя продължителен, изпълнен с мисли и съмнения поглед. Никога не бе обичал октомври. Още откакто преди много години легна за първи път в есенните листа пред дома на баба си, чу вятыра и видя голите дървета. Неизвестно защо се бе

разплакал. И всяка година част от тази тъга се връща. И винаги изчезваше през пролетта.

Но тази вечер бе различно. Имаше чувството, че тази есен ще продължи милион години.

Нямаше да има пролет.

Цяла вечер бе плакал тихо. Не го показва, на лицето му нямаше и намек за сълзите му. Бяха се скрили някъде в него и не спираха.

Оживената къща се изпълни със силен сладникав аромат. Луиз бе подредила ябълки в глазура от карамел; имаше огромни купи прясно смесен пунш, нанизани на конци ябълки висяха на всяка врата, от всеки студен прозорец надничаха с триъгълни очи изгребани тикви. В центъра на дневната имаше бъчва с вода, а до нея чакаше торбата с ябълки. Всичко бе готово за потапянето. Липсващо единствено катализаторът — пороят деца, за да започнат ябълките да цопват във водата, да се люлеят като махала над праговете, сладкишите да изчезнат, а стаите да се изпълнят с викове на ужас и възторг едновременно.

Сега къщата бе притихнала в очакване. И още нещичко.

Днес Луиз успяваше да е във всяка друга стая с изключение на онази, в която се намираше той. Това бе нейният начин да подхвърли — Ох, Майк, виж колко съм заета! Толкова много, че когато влезеш в някоя стая, все трябва да свърша нещо в *другата*! Само ме виж как тичам нагоре-надолу!

Известно време бе подхващал противната ѝ детинска игра. Когато тя бе в кухнята, той влезе и каза, че му се пие вода. Миг покъсно стоеше и пиеше, а тя се въртеше като кристална вещица над карамела, бълбукащ на печката като праисторически котел. Изведнъж се сети, че трябва да запали свещите в тиквите и се втурна към дневната. Той с усмивка тръгна след нея — трябвало да си вземе лулата. Тя пък се сети за сайдера и се метна към трапезарията. Той каза, че ще провери сайдера. Но когато се опита да я последва, тя се скри в банята и заключи вратата.

Постоя пред вратата на банята, като се смееше странно и безчувствено, с изгасната лула в устата. После се умори от играта, но инатът го накара да изчака още пет минути. От банята не се чуваше нито звук. И за да не ѝ доставя излишна радост от осъзнаването на

това, че чака отвън, той раздразнено се обърна и се качи горе, като си подсвиркваше нещо.

Беше спрял на стълбището. Накрая чу как вратата на банята се отключва. Тя излезе и животът продължи хода си също като в джунглите, когато опасността отминава и антилопите се връщат към потока.

И сега, докато оправяше папийонката и обличаше черното си палто, долу в хола се чу мише шумолене. На вратата се появи Марион, издокарана като скелет.

— Как изглеждам, татко?

— Чудесно!

Русата ѝ коса се показваше изпод маската. Малките ѝ сини очи се смееха през дупките. Въздъхна. Марион и Луиз, двете мълчаливи разобличителки на неговата мъжественост, на тъмната му сила. Що за алхимия притежаваше Луиз, за да вземе смуглата му кожа, тъмнокафявите му очи и черна коса и да измива и избелва бебето в утробата си, за да се роди Марион — блондинка, със сини очи и румени бузи? Понякога подозираше, че Луиз е заченала детето като идея, напълно асексуално, непорочно зачатие на презрителен ум и клетка. Като твърдо порицание към него тя бе родила дете по *свой* образ и на всичко отгоре бе *навила* доктора така, че той бе поклатил глава и бе казал:

— Съжалявам, господин Уайлдър, съпругата ви никога не ще роди отново. Това е *последното* ви дете.

— А аз исках момче — бе казал Мич преди осем години.

Сега се наведе да прегърне Марион с нейната маска-череп. Изпита необясним прилив на жал към нея, защото никога не бе имала любовта на баща си, а само смазващата, задушаваща любов на лишената от обич майка. Но най-вече жалееше самия себе си, че никак не успя да извлече най-многото от тежкото раждане, не се радваше на дъщеря си каквато е, независимо че не е брюнетка, не е момче и не прилича на него. Някъде бе направил грешка. Всичко останало би могло да остане същото и той да обича детето. Но главното бе, че Луиз изобщо не искаше деца. Мисълта за раждане я плашеше. Беше ѝ направил детето насила и от онази нощ до самата агония на раждането Луиз бе живяла в другата част на къщата. Беше очаквала да умре при

раждането на нежеланото дете. Много лесно ѝ бе да мрази съпруга си, който така искаше син, че обричаше на смърт единствената си жена.

Но... Луиз бе оживяла. При това с триумф! Когато той отиде в болницата, очите ѝ бяха студени. Жива съм, казваха те. И имам *руса* дъщеря! Виж я само! А когато протегна ръка да я докосне, майката се извърна, за да заговорничи нещо с мъничката си розова дъщеря — по-далеч от този черен насилиник и убиец. Иронията бе великолепна. Егоизмът му заслужаваше именно това.

А сега отново бе октомври. Имаше и други такива месеци и когато си мислеше за дългата зима, година след година се изпълваше с ужас от безкрайните месеци, в които ще бъде като зазидан в къщата от безумния снеговалеж, уловен като в капан с жена и дете, които не го обичат. И така цели месеци. През осемте години имаше и периоди на почивка. През пролетта и лятото можеше да излезеш, да се разходиш, да си направиш пикник; това бяха отчаяните решения на отчаян проблем на ненавиждан мъж.

Но през зимата излетите и пикниците окапваха заедно с листата. Животът се оголваше като дърво — плодовете са откъснати, соковете са изтекли в земята. Да, каниш гости, но гостите трудно идват заради виелиците и така нататък. Веднъж се бе изхитрил да спести пари за едно пътуване до Флорида. Бяха заминали на юг. Беше се разхождал на открито.

А сега приближаваше осмата зима и той знаеше, че нещата най-сетне са към края си. Просто не можеше да изкара до пролетта. Вътре в него имаше киселина, която бавно бе разяждала тъканите и костите му през годините и тази вечер щеше да стигне взрива в него и да сложи край на всичко!

Долу бясно зазвъня звънец. Луиз отиде да отвори. Без да каже нито дума, Марион хукна да поздрави първите пристигнали. Чуха се радостни викове.

Той отиде до стълбището.

Долу Луиз събираще палта. Беше висока, стройна и руса, почти бяла. И се смееше заедно с децата.

Той се поколеба. Какво е всичко това? Годините? Отегчението от живота? Къде се беше объркало всичко? Определено не при раждането на детето. То обаче бе символ на всичките им напрежения. Неговата ревност, неуспехите в работата и всички други несгоди. Защо просто

не си бе събрал нещата и не се бе махнал? Не. Не и без да причини на Луиз поне толкова болка, колкото тя бе причинила на него. Това бе съвсем ясно. Разводът никак нямаше да я нареди, а просто би сложил край на вцепенената им нерешителност. Ако разводът ѝ доставеше каквото и да било удоволствие, то той, дявол да го вземе, щеше да остане женен за нея до края на живота си. Не, трябваше да ѝ причини болка. Да измисли някакъв начин. Може би да ѝ отнеме законно Марион. Да. Точно така. Това щеше да я нареди най-много. Да ѝ отнеме Марион.

— Хей, здравейте! — Заслиза по стълбата с огромна усмивка.

Луиз не вдигна очи.

— Здравейте, господин Уайлдър!

Децата му викаха и махаха, докато слизаше.

Към десет вечерта звънцът престана да звъни, окачените на вратите ябълки бяха нахапани, розовите лица бяха избърсани от ябълковия сок, салфетките бяха целите в петна от карамел и пунш, а той, съпругът, умело бе поел инициативата в свои ръце. Отмъкна празненството направо от ръцете на Луиз. Тичаше, говореше едновременно с двайсет деца и дванайсет родители, които бяха във възторг от специалния подправен сайдер, който им бе приготвил. Наглеждаше забождането на опашка на магарето, въртенето на бутилката, музикалните столове и всичко останало сред бурния смях. После изгасиха лампите и на светлината на тиквените фенери извика:

„Ш-ш-ш! Елате!“ и тръгна на пръсти към мазето.

Родителите, стоящи в периферията на костюмираната веселба, коментираха помежду си, кимаха одобрително към хитроумния съпруг и говореха с щастливата съпруга. Колко *добре* се погажда с децата, казваха те.

Хлапетата го следваха с писъци.

— Мазето! — извика той. — Гробницата на вещицата!

Още писъци. Той престорено потръпна.

— О, вий, прекрачили тоз праг, надежда всяка оставете!

Родителите се засмяха.

Едно по едно децата се спускаха в мазето по пързалката, която Мич бе направил от плоскостите на една маса. Той съскаше и крещеше разни зловещи ужасии. Тъмната, осветена от тикви къща се изпълни с викове. Всички говореха едновременно. Всички освен Марион. Бе

миала през партито със съвсем малко звуци и думи; всичко бе вътре в нея, цялото вълнение и радост. Ама че тролче, помисли си той. Гледаше собственото си празненство със затворена уста и блестящи очи.

А сега и родителите. Неохотно и със смях те също се спуснаха с викове по късата пързалка, а малката Марион стоеше наблизо и както винаги искаше да види всичко, да е последна. Луиз се спусна без помощта му. Той понечи да ѝ помогне, но тя бе долу още преди да се е навел.

Къщата горе бе празна и смълчана на светлината на свещите.

Марион стоеше до пързалката.

— Хайде и ние — рече той и я взе на ръце.

Насядаха в мазето на огромен кръг. От далечната грамада на печката полъхваща топлина. Столовете бяха наредени на дълги редици край всяка стена — двайсет пищащи деца, дванайсет шепнешки си родители, Луиз в единия край и Мич в другия, недалеч от стълбите. Загледа се, но не видя нищо. Всички се бяха свили в столовете си, уловени от тъмнината. Оттук нататък цялата програма щеше да продължи в тъмното, той щеше да участва като Разказвача. Чуваше се детско лудуване, носеше се миризма на мокър цимент, а навън под октомврийските звезди виеше вятерът.

— И така! — извика той в тъмното мазе. — Тишина!

Всички замряха.

Помещението бе съвсем тъмно. Никаква светлина, никакъв отблъсък, дори от бялото на очите.

Стържене на счупени грънци, подрънкане на метал.

— Вещицата е мъртва — напевно произнесе съпругът.

— И-и-и-и-и-и-и! — писнаха децата.

— Вещицата е заклана, с този нож одрана.

Подаде ножа. Той започна да преминава от ръка на ръка по кръга, сред смях, възгласи и коментари от страна на възрастните.

— Вещицата тук умря, това е нейната глава — прошепна той и подаде нещо на съседа.

— О, знам как се играе тази игра! — възклика радостно едно хлапе в тъмното. — Взима от хладилника разни пилешки вътрешности, подава ги и казва: „Ето ги вътрешностите!“ После прави глинена глава и я пуска като истинска, а костта от супа е ръката ѝ.

Взима топче и казва: „Това е окото!“ После пък подава царевични зърна и казва: „Това са зъбите ѝ!“ После взима торба със сливов пудинг, дава го и казва: „Това е стомахът ѝ!“ Знам как се играе!

- Тихо, всичко ще развалиш — обади се някакво момиче.
- На вещицата близко е смъртта, това е нейната ръка — каза

Мич.

- И-и-и-и-и!

Нещата се предаваха и препредаваха по кръга като горещи картофи. Някои деца пищяха и не искаха да ги докосват. Други скачаха от столовете и стояха в центъра на мазето, докато гадните неща не отминат.

- Та това са само пилешки вътрешности — подигравателно подвикна едно момче. — Върни се, Хельн!

Съпровождани от викове, нещата се предаваха нататък едно след друго.

- Разкъсана е вещицата тук, в мазето, а ето го сърцето.

Шест или седем неща обикаляха едновременно в изпълнената с треперлив смях тъмнина.

- Марион, не се страхувай — обади се Луиз. — Това е само игра.

Марион не каза нищо.

- Марион? — попита Луиз. — Страх ли те е?

Марион не отговори.

- Добре е — каза съпругът. — Не се страхува.

И предаването, писъците и веселбата продължиха.

Есенният вятър въздишаше из къщата. А той, съпругът, стоеше начело в тъмното мазе, припяваше думите и подаваше едно или друго.

- Марион? — отново се обади Луиз от отсрещния край.

Всички се умълчаха.

- Марион, отговори ми, страх ли те е?

Марион не отговори.

Съпругът стоеше до стълбите.

- Марион, тук ли си? — повика Луиз.

Никакъв отговор. Цареше тишина.

- Къде е Марион? — попита Луиз.

— Беше тук — каза едно момче.

- Може пък да е горе.

— Марион!

Мълчание. Тишина.

— Марион, Марион! — извика Луиз.

— Включете осветлението — обади се някой от възрастните.

Нещата спряха да се предават. Децата и възрастните седяха с вътрешностите на вещицата.

— Не — ахна Луиз. Столът ѝ рязко изскърца в тъмното. — Не. Не палете лампите, Господи, Господи, не, моля ви, не ги палете, *моля ви*, не палете лампите, *не палете!* — Луиз вече пищеше. Всички в мазето замръзнаха.

Никой не помръдва.

Всички седяха в тъмното, внезапно замразени в октомврийската игра. Вятърът виеше отвън, бълскаше стените на къщата, ароматът на тикви и ябълки се смесваше с миризмата на невидимите неща в ръцете им. Накрая едно момче извика: „Ще я потърся горе!“ и с надежда изтича в къщата и я обиколи четири пъти, викаше „Марион, Марион, Марион!“, а после се върна бавно по стълбите в задъханото мазе и каза в тъмното:

— Не мога да я намеря.

А после... някакъв идиот запали лампата.

НАКАЗАНИЕ БЕЗ ПРЕСТЬПЛЕНИЕ

— Значи искате да убияте съпругата си? — попита мургавият мъж зад бюрото.

— Да. Не... не точно. Искам да кажа...

— Име?

— Нейното или моето?

— Вашето.

— Джордж Хил.

— Адрес?

— Саут Сейнт Джеймс единайсет, Гленвю.

Мъжът си записа безизразно всичко това.

— Името на жена ви?

— Кетрин.

— Възраст?

— Трийсет и една.

Последва бърза серия въпроси. Цвят на косата, очи, кожа, любим парфюм, телосложение и размер на облеклото.

— Имате ли нейна триизмерна снимка? Запис на гласа ѝ? Аха, виждам, че носите. Добре. А сега...

Час по-късно Джордж Хил се потеше.

— Това е всичко. — Мургавият мъж се изправи и се намръщи. — Май още искате да го направите.

— Да.

— Подпишете тук.

Той подписа.

— Знаете ли, че е незаконно?

— Да.

— И че по никакъв начин не сме отговорни за онова, което ще се случи в резултат на искането ви?

— За Бога! — възклика Джордж. — Достатъчно ме измъчихте.

Да продължаваме!

Мъжът се усмихна едва-едва.

— Ще са необходими девет часа за приготвянето на марионетка на жена ви. Поспете, ще отпуснете нервите си. Третата огледална стая от ваше ляво е свободна.

Джордж се затъри бавно и вцепенено към огледалната стая. Легна на тапицираната със синьо кадифе кушетка, огледалата на тавана се завъртяха от натиска на тялото му.

— Спи... спи... спи... — запя нежен глас.

— Кетрин — промърмори Джордж. — Не исках да идвам тук. Ти ме принуди. Ти ме накара. Господи, иска ми се да бях някъде другаде. Иска ми се да можех да се върна. Не искам да те убивам.

Огледалата проблясваха и се въртяха бавно.

Той заспа.

Сънува, че е отново на четирийсет и една, че двамата с Кийти тичат по зелен хълм с кошница за пикник и хеликоптерът е зад тях. Вятърът развяваше косата ѝ на златни кичури, тя се смееше. Целуваха се, държаха си ръцете, не ядяха. Рецитираха стихове; сякаш винаги рецитираха стихове.

Други сцени. Бърза промяна на цветовете, по време на полет. Двамата с Кийти летят над Гърция, Италия и Швейцария в онази ясна дълга есен на деветдесет и седма. Летят и не спират за миг!

А после — кошмар. Кийти и Ленард Фелпс. Извика насиън. Как се случи? Откъде цъфна този Фелпс? Защо се намеси? Защо животът не можеше да е прост и хубав? Заради разликата във възрастта ли? Джордж наближаваше петдесетте, а Кийти бе млада, тъй млада. Защо, защо?

Сцената бе незабравимо ярка. Ленард Фелпс и Кетрин в зелен парк извън града. Самият Джордж се появи на пътеката точно за да види как се докосват устните им. Яростта. Борбата. Опитът да убие Ленард Фелпс.

Още дни, още кошмари.

Събуди се разплакан.

— Господин Хил, готови сме.

Стана тромаво. Видя се във високите и вече смълчани огледала, погледна всяка една от годините си. Всичко бе една жалка грешка. Подобри мъже от него бяха вземали млади съпруги само за да ги

разтворят в ръцете си като захарни кристалчета във вода. Погледна се с отвращение. Корем. Доста месесто под брадичката. Прекалено прошарена коса. Кльощави крайници...

Мургавият мъж го отведе до една стая.

Джордж Хил ахна.

— Това е стаята на *Кийти*!

— Стараем се всичко да е перфектно.

— И *наистина* е, до най-малката подробност!

Джордж Хил извади подписан чек за десет хиляди долара.

Мъжът си тръгна с него.

Стаята бе тиха и топла.

Седна и опира пистолета в джоба си. Много пари. Но богатите могат да си позволяят лукса на пречистващото убийство. Насилието без насилие. Смъртта без смърт. Убийството без убиване. Почувства се по-добре. Изведнъж се успокои. Гледаше вратата. Очакваше това нещо половин година и ето че сега чакането щеше да свърши. След малко ще се появи прекрасният робот, марионетката без конци, и...

— Здравей, Джордж.

— Кийти!

Рязко се извъртя.

— Кийти — прошепна той.

Стоеше на прага зад него. Бе облечена в мека като перце зелена рокля. Краката ѝ бяха обути в сандали със златисти върви. Ярката ѝ коса се виеше около шията ѝ, очите ѝ бяха сини и ясни.

Дълго не каза нищо.

— Прекрасна си — промълви накрая, съвсем смяян.

— Че как иначе?

Джордж говореше бавно и никак изкуствено.

— Дай да те погледам.

Протегна ръце като сомнамбул. Сърцето му биеше мудно. Тръгна напред, сякаш вървеше по морско дъно. Обикаляше я и я докосваше.

— Не се ли нагледа през всички тези години?

— Не бих могъл — отвърна той и очите му се напълниха със сълзи.

— За какво искаше да говорим?

— Дай ми време, моля те. Дай ми малко време. — Приседна безсилно и докосна гърдите си с треперещи ръце. Примигна. —

Невероятно. Поредният кошмар. Как са успели да те *направят*?

- Нямаме право да говорим за това; разваля се илюзията.
— Това е магия!
— Наука.

Докосването ѝ бе топло. Ноктите ѝ — съвършени като мидички. Не се виждаше нито шев, нито неравност. Огледа я. Отново си спомни думите, които бяха чели тъй често в добрите стари времена: *O, хубава си, моя мила, хубава си! Очите ти са гълъбови под твоите къдри... устните ти — като алена панделка, и устата ти са сладкодумни... двете твои ненки са като близначета от млада сърна, които пасат между кринове... Цяла си хубава, моя мила, и петно няма на тебе!*^[1]

— Джордж?

— Да? — Очите му бяха изцъклени като студено стъкло.

Искаше да целуне устните ѝ.

Из устата ти капе вощен мед... и мляко под езика ти, и благоуханието на дрехите ти е като благоухание ливанско!

— Джордж.

Силно бръмчене. Стаята започна да се върти.

— Да, да, един момент. — Тръсна бучащата си глава.

O, как са хубави нозете ти в сандали, дъще именита! Облите ти бедра са като огърлие, работено от ръце на изкусен художник...

— Как са го направили? — възклика той. За толкова кратко време. Само за девет часа, докато беше спал. Нима бяха разтопили злато, наместили деликатни часовникови пружинки, диаманти, блясък, конфети, рубини, течно сребро, медна нишка? Нима някакви метални паяци са изтъкали косата ѝ? Нима са сипали жълт огън в калъп и са го оставили да замръзне?

— Не — рече тя. — Продължаваш ли да говориш по този начин, ще си ида.

— Недей!

— Тогава карай по-делово — студено каза тя. — Искаш да говорим за Ленард.

— Дай ми време, ще стигна и до това.

— Сега — настоя тя.

Не изпитваше гняв. Той се беше стопил при появата ѝ. Чувстваше се мръсен като дете.

— Защо дойде да ме видиш? — Тя не се усмихваше.

— Моля те.

— Настоявам. Заради Ленард ли е? Нали знаеш, че го обичам?

— Престани! — Запуши уши с ръцете си.

Тя не престана.

— Знаеш ли, сега през цялото време съм с него. Ходим там, където навремето ходехме двамата с теб. Помниш ли пикника на Монте Верде? Миналата седмица бяхме там. Преди месец летяхме до Атина, взехме си каса шампанско.

Той облиза устни.

— Не си виновна, *ne ci*. — Стана и я хвана за китките. — Ти си нова, ти не си тя. Тя е виновната, не ти. Ти си различна!

— Тъкмо обратното — отвърна жената. — Аз *sъм* тя. Мога да постъпвам единствено като нея. Нищо нейно не ми е чуждо. Откъдето и да погледнеш, ние сме едно.

— Но ти не си направила онова, което направи тя!

— Аз направих всички онези неща. Аз го целунах.

— Невъзможно, та ти се роди току-що!

— От нейното минало и от твоето съзнание.

— Виж какво — замоли се той и я раздруса, за да привлече вниманието ѝ. — Няма ли никакъв начин, мога ли... да доплатя? Да те взема със себе си? Ще идем до Париж, до Стокхолм, където пожелаеш!

Тя се разсмя.

— Марионетките се дават само под наем. Никога не се продават.

— Но аз имам пари!

— Преди време е опитвано. Води до полудяване. Невъзможно е.

Дори това сега е незаконно, *знаеш* го. Съществуваме единствено благодарение на мълчаливото съгласие на властите.

— Искам само да живея с теб, Кийти.

— Това е невъзможно, защото аз съм Кийти, всяка частица от мен е нейна. Неискаме да се съревноваваме. Марионетките не могат да напускат сградата; дисекцията може да разкрие тайните ни. Достатъчно на тази тема. Предупредих те, не бива да говорим за това. Ще развалиш илюзията. Ще се чувстваш разочарован накрая. Платил си, така че направи онова, за което си дошъл.

— Не искам да те убивам.

— Част от теб го иска. Опитваш се да я потиснеш, да не ѝ дадеш израз.

Той извади пистолета от джоба си.

— Аз съм един стар глупак. Изобщо не трябваше да идвам.

Толкова си прекрасна.

— Довечера ще се видя с Ленард.

— Не говори.

— Утре сутринта летим за Париж.

— Чу какво казах!

— А след това продължаваме към Стокхолм. — Тя се засмя сладко и го погали по брадичката. — Малкият ми дебеланко.

Нешто се размърда в него. Лицето му пребледня. Знаеше какво се случва. Скритият гняв, отвращението и омразата отново се събуджаха и изпращаха слабите си импулси и помисли. А деликатната телепатична мрежа в прекрасната ѝ глава долавяща тези смъртоносни импулси. Марионетката. Невидимите конци. Той самият манипулираше тялото.

— Тъст нередовен дребоськ, който навремето бе тъй хубав.

— Недей — каза той.

— Дърт, а аз съм само на трийсет и една. Джордж, ти беше сляп, години наред работеше за това да се влюбя отново. Не мислиш ли, че Ленард е чудесен?

Той вдигна сляпо пистолета.

— Кийти.

— *Главата му — чисто злато...* — прошепна тя.

— Кийти, престани! — изкрештя той.

— *Къдрите му — вълнисти, черни като врана... ръцете му — златни ваяци, обсипани с топази...*

Как можеше да изговаря тези думи! Това бяха *негови* мисли, как можеше *тя* да ги изговаря!

— Кийти, не ме карай да го правя!

— *Бузите му — ароматен цветник...* — прошепна тя със затворени очи, движеше се бавно из стаята. — *Коремът му — като изваждане от слонова кост, обложено със сапфири; нозете му — мраморни стълбове...*

— Кийти! — изрева той.

— *Устата му — сладост...*

Изстрел.

— ... *ето кой е моят възлюбен...*

Втори изстрел.

Тя падна.

— Кийти, Кийти, Кийти!

Изстреля още четири куршума в тялото ѝ.

Лежеше и се тресеше. Безчувствената ѝ уста се отваряше и никакъв безумно огънат механизъм я караше да повтаря отново и отново „*Възлюбен, възлюбен, възлюбен, възлюбен, възлюбен...*“

Джордж Хил изгуби съзнание.

Събуди се със студена кърпа на челото.

— Всичко свърши — каза мургавият мъж.

— Свърши ли? — прошепна Джордж Хил.

Мургавият мъж кимна.

Джордж Хил погледна безсилно ръцете си. Преди бяха покрити с кръв. При загубата на съзнание бе паднал на пода. Последното, което помнеше, бе усещането за истинска кръв по ръцете си.

Сега бяха съвсем чисти.

— Трябва да си вървя — каза Джордж Хил.

— Ако се чувствате способен.

— Добре съм. — Той стана. — Ще отида в Париж, ще започна отначало. Не бива да се опитвам да звъня на Кийти или да правя нещо такова, нали?

— Кийти е мъртва.

— Да, та нали аз я убих. Господи, кръвта! Беше съвсем истинска!

— Гордеем се с този нюанс.

Слезе с асансьора на улицата. Навън валеше, а на него му се искаше да върви с часове. Гневът и желанието за унищожение бяха изчезнали. Споменът бе толкова ужасен, че никога повече нямаше да пожелае да убие. Дори ако истинската Кийти се появеше пред него, щеше да благодари на Бог и да падне безчувствено на колене. Тя бе мъртва. Беше постигнал своето. Бе нарушил закона и никой нямаше да научи.

Прохладният дъжд валеше по лицето му. Трябваше да се махне незабавно, докато пречистващият ефект все още действаше. В края на краишата каква полза от подобни пречиствания, ако после отново продължаваш по старите пътеки? Работата на марионетките бе на

първо място да предотвратят истински престъпления. Ако ти се прииска да убиеш, удариш или измъчваш някого, можеш да си го изкараш на някоя от онези кукли без конци. Не биваше да се връща в апартамента. Кийти може би беше там. Искаше да мисли за нея като за мъртва — нещо, за което се бе погрижил и което си бе напълно заслужила.

Спря на бордюра и се загледа в бързо преминаващите коли. Вдиша дълбоко свежия въздух и започна да се отпуска.

— Господин Хил? — разнесе се глас до рамото му.

— Да?

Белезници щракнаха на китките му.

— Вие сте арестуван.

— Но...

— Вървете. Смит, вземи другите горе, направете арестите!

— Не можете да го направите — рече Джордж Хил.

— За убийство можем.

В небето проехтя гръмотевица.

Беше осем и петнайсет вечерта. Валеше десет дни без прекъсване. Дъждът се стичаше по стените на затвора. Той протегна ръце и усети как капките се събират в треперещите му шепи.

Издрънча врата. Той не помръдна, остана с ръце под дъжда. Адвокатът му го погледна от стола си.

— Всичко е свършено. Тази нощ ще бъдете екзекутиран.

Джордж Хил слушаше дъжда.

— Тя не беше истинска. Не съм я убил.

— Както и да е, такъв е законът. Знаете. Другите също са осъдени. Президентът на Марионетки ООД ще умре в полунощ. Тримата му помощници — в един. Вие оставате за един и половина.

— Благодаря — рече Джордж. — Направихте всичко по силите си. Предполагам, това си е убийство, без значение как го гледаш, като метафора или не. Идеята си я имаше, замисъла, плана — всичко. Липсваше само истинската Кийти.

— Всичко е въпрос на уцелен момент — каза адвокатът. — Преди десет години нямаше да получите смъртна присъда. След десет години — също. Трябва им обаче показен процес, бой за назидание на останалите. През миналата година използването на марионетки е

нараснalo невероятно. Обществото трябва да се подплаши, при това лошо. Бог знае докъде може да се стигне, ако нещата продължават така. Освен другото, има и духовна страна на проблема. Къде започва или свършва животът? Работите живи ли са, или мъртви? Не една църква се е разцепила по шевовете заради подобни въпроси. Дори да не са живи, са нещо много подобно на живото: реагират, дори мислят. Знаете за закона за „живия робот“, който мина преди два месеца. Просто лошо уцелен момент, това е.

— Правителството е право. Сега го разбирам — каза Джордж Хил.

— Радвам се, че разбирате становището на закона.

— Да. В края на краишата не могат да допуснат убийството да бъде законно. Дори ако се прави с машина, телепатия и воськ. Биха се показали лицемери, ако ме оставят да ми се размине след престъплението. Защото това си *беше* престъпление. След станалото все се чувствам виновен. Усещам необходимостта от наказание. Не е ли странно? Ето как обществото те хваща натясно. Кара те да се чувстваш виновен дори когато няма причина за това...

— А сега трябва да вървя. Желаете ли нещо?

— Не, благодаря.

— Е, тогава сбогом, господин Хил.

Вратата се затвори.

Джордж Хил беше стъпил на стола, вкопчил мокри длани в решетките на прозореца. Внезапно на стената светла червена светлина.

— Господин Хил, съпругата ви е дошла на свиддане — каза високоговорителят.

Той стисна решетките.

Мъртва е, помисли си.

— Господин Хил? — попита гласът.

— Тя е мъртва. Аз я убих.

— Съпругата ви е в чакалнята, ще се видите ли с нея?

— Видях я да пада, застрелях я, видях я да пада мъртва!

— Господин Хил, чувате ли ме?

— Да! — изкрещя той и забълъска стената с юмруци. — Чувам те. Чувам те! Тя е мъртва, мъртва е, не може ли да ме остави на мира! Убих я, няма да я видя, мъртва е!

Пауза.

— Добре тогава, господин Хил — промърмори гласът.
Червената светлина угасна.

Мълния разцепи небето и освети лицето му. Той притисна горещите си бузи в студените решетки и зачака под дъжда. След дълго време някаква врата се отвори към улицата. Видя от затвора да излизат две фигури с пелерини. Спряха за момент в светлината на една лампа и погледнаха нагоре.

Кийти. И Ленард Фелпс до нея.

— Кийти!

Тя се извърна. Мъжът я хвана за ръка. Двамата забързаха през булеварда под черния дъжд и се качиха в ниска кола.

— Кийти! — Задърпа решетките. Крещеше, бълскаше и дърпаše бетонния перваз. — Тя е жива! Стражи! Стражи! Видях я! Не е мъртва, не съм я убил, а сега ме пуснете! Не съм убивал никого, всичко това е шега, грешка, видях я, видях я! Кийти, върни се, кажи им, Кийти, кажи, че си жива! Кийти!

Стражите приближаваха тичешком.

— Не можете да ме убияте! Нищо не съм направил! Кийти е жива, видях я!

— Ние също я видяхме, сър.

— Пуснете ме тогава! Пуснете ме!

Беше пълна лудост. Задави се и едва не падна.

— Сър, вече минахме през всичко това по време на процеса.

— Не е честно! — Скочи и се вкопчи в решетките, ревеше.

Колата с Кийти и Ленард потегли. Потегли към Париж и Атина, към Венеция и Лондон следващата пролет, Стокхолм следващото лято и Виена през есента.

— Кийти, върни се, не можеш да постъпиш така с мен!

Червените стопове угаснаха в студения дъжд. Стражите зад него се спуснаха да го хванат, а той продължаваше да крещи.

[1] Стиховете са от Книга Песен на песните на Соломон, според синодалното издание на Библията — Б.пр. ↑

ДЪРВО

— Седнете, младежо — каза Служителят.

— Благодаря. — Младежът седна.

— Чух слухове за вас — приветливо каза Служителят. — О, нищо особено. За това, че сте нервен. Че не се оправявате много добре. Слушам за вас от няколко месеца и реших да ви повикам. Реших, че може би искате да смените работата си. Искате ли да заминете в чужбина, да работите в някоя друга военна зона? Може би работата на бюро ви убива и искате да влезете в бой?

— Не мисля — отвърна младежът.

— Тогава какво искате?

Сержантът сви рамене и погледна ръцете си.

— Да живея в мир. Да научава, че за една нощ оръжията някак са успели да ръждят, че бактериите в биологичните бомби са станали безвредни, че танковете са потънали като праисторически чудовища по пътищата, превърнали се внезапно в асфалтови ями. Това искам.

— Това искаме и всички останали, разбира се — каза Служителят. — А сега оставете тези идеалистични дрънканици и ми кажете къде желаете да ви пратя. Имате избор — Западната или Северната военна зона. — Той почука розовата карта на бюрото си.

Но сержантът продължаваше да говори на ръцете си, като ги обръща и разглежда пръстите си:

— Какво бихте направили вие, началниците, ние, войниците, какво би направил целият *свят*, ако утре се събудим и открием, че пушките ни са се превърнали в ненужна купчина ръжда?

Служителят разбра, че трябва да подходи към сержанта внимателно. Усмихна се спокойно.

— Интересен въпрос. Обичам да говоря на подобни теми. Отговорът ми е, че ще настъпи масова паника. Всяка нация ще реши, че е единствената обезоръжена на света, и ще обвини враговете си за катастрофата. Ще има вълни от самоубийства, борсите ще рухнат, ще се разиграят милиони трагедии.

— А след това? След като разберат, че всички останали са обезоръжени и няма от какво повече да се страхуват, ако всички сме чисти и можем да започнем отначало? Тогава какво?

— Ще се превъръжат колкото се може по-бързо.

— Ами ако могат да бъдат спрени?

— Тогава ще се бъхтят с юмруци, ако се стигне дотам. Огромни армии мъже с боксови ръкавици ще започнат да се събират по границите. Махнеш ли ръкавиците, ще започнат да се дерат с нокти и да се ритат. Отсечеш ли им краката, ще започнат да се *плюят*. А ако им отрежеш езиците и им запушиш устите с коркови тапи, ще изпълнят атмосферата с толкова омраза, че ще унищожат комарите и птиците ще изпадат мъртви от телефонните жици.

— Значи смятате, че няма да има никакъв смисъл? — попита сержантът.

— Разбира се, че няма да има. Все едно да измъкнеш костенурка от черупката ѝ. Цивилизацията ще се задуши и ще загине от шока.

Младежът поклати глава.

— А може би лъжете себе си и мен, защото имате хубава и спокойна работа?

— Да го наречем деветдесет процента цинизъм и десет — разумна преценка на ситуацията. Приберете си Ръждата и забравете за нея.

Сержантът рязко вдигна глава.

— Откъде знаете, че я *имам*?

— Какво имате?

— Ръждата, разбира се.

— Какви ги говорите?

— Аз *мога* да го направя, нали ме разбирате. Мога да пусна Ръждата още тази нощ, ако реша.

Служителят се разсмя.

— Не говорите сериозно.

— Напротив. Отдавна исках да говоря с вас. Радвам се, че вие ме повикахте. От доста време работя над това изобретение. То ми е голямата мечта. Основава се на структурата на някои атоми. Ако ги проучите, ще откриете, че подреждането на атомите в оръжейната стомана е такова и такова. Търсех фактор, който да наруши равновесието. Завърших физика и металургия, знаете това. Сетих се,

че във въздуха през цялото време съществува фактор на ръждата. Водните пари. Трябаше да намеря начин да доведа стоманата до „нервно разстройство“. Тогава водните пари ще направят своето. Не на всички метали, разбира се. Цивилизацията ни е изградена от стомана и не бих искал да унищожа повечето от сградите ѝ. Бих предпочел да елиминирам единствено оръжията и снарядите, танковете, самолетите, бойните кораби. Мога да настроя машината да действа върху мед, месинг и алуминий, ако е необходимо. Просто е достатъчно да се разходя покрай тези оръжия, за да ги накарам да се разпаднат.

Служителят се беше навел над бюрото си и гледаше сержанта.

— Мога ли да ви попитам нещо?

— Разбира се.

— Някога да сте се смятали за Христос?

— Не бих казал. Но реших, че Бог е добър към мен, щом ми е позволил да открия онова, към което се стремях, ако това имате предвид.

Служителят бръкна в джоба на куртката си и извади евтина химикалка, изработена от гилза. Тръсна я и започна да запълва някакъв формуляр.

— Искам днес следобед да занесете това на доктор Матюс. Да ви направи пълни изследвания. Не че очаквам нещо наистина сериозно, нали ме разбирате. Но все пак нямате ли усещането, че *трябва* да се прегледате?

— Мислите, че ви лъжа за машината — каза сержантът. — Не е така. Тя е толкова малка, че може да се побере в кибритена кутийка. Действа на разстояние деветстотин мили. Бих могъл да я настроя за определен вид стомана и за няколко дни да обиколя страната. Другите държави няма да имат преднина, защото и техните оръжия ще ръждясат, когато ни доближат. След това бих отлетял до Европа. За един месец бих могъл да избавя завинаги света от войната. Не знам как стигнах до изобретението. То е просто невъзможно. Точно толкова невъзможно, колкото и атомната бомба. Чаках цял месец и се опитвах да премисля нещата. Тревожех се какво ли ще се случи, ако махна черупката, както се изразихте. Но вече реших. Разговорът с вас ми помогна да изясня нещата. Никой не е предполагал, че може да има летяща машина, никой не е вярвал, че атомът може да експлодира. И никой не вярва, че може да има Мир. Аз пък казвам, че *ще* има.

— Бихте ли отнесли формуляра на доктор Матюс? — прибързано рече Служителят.

Сержантът стана.

— Значи не ме пращате в друга военна зона?

— Не, засега не. Промених решението си. Нека Матюс реши.

— Аз вече съм решил — каза младежът. — Напускам базата след няколко минути. Имам пропуск. Много ви благодаря за отделеното време, сър.

— Чакайте малко, сержант, не приемайте нещата толкова навътре. Не е нужно да напускате. Никой не ви мисли лошото.

— Така е. Защото никой не би ми повярвал. Довиждане, сър. — Сержантът отвори вратата на кабинета и излезе.

Братата се затвори и Служителят остана сам. Известно време гледаше към вратата. Въздъхна. Разтърка лице. Телефонът иззвънтя. Той вдигна разсеяно слушалката.

— О, здравейте, докторе. Тъкмо смятах да ви се обадя. — Пауза.

— Да, смятах да го пратя при вас. Вижте, нормално ли е млад човек като него да се държи така? *Нормално ли е?* Щом казвате, докторе. Може би се нуждае от хубава дълга почивка. Горкото момче има доста странни заблуждения. Да, да. Жалко. Е, предполагам, такива са последиците от Шестнайсетгодишната война.

Гласът в слушалката забръмча в отговор.

Служителят слушаше и кимаше.

— Ще си запиша. Момент. — Посегна към химикалката си. — Задръжте малко. Все разпилявам нещата. — Описа джоба на куртката си. — Химикалката ми преди малко бе тук. Изчакайте.

Остави слушалката, огледа бюрото, прерови чекмеджетата. Отново провери джоба на куртката си. Замръзна. Бавно бръкна в джоба и затърси вътре. Напипа нещо и го извади с два пръста.

Изсипа го върху попивателната хартия на бюрото — малко жълточервена ръжда.

Известно време гледаше купчинката. После взе слушалката.

— Матюс, бързо затваряй. — Чу се изщракване. Набра друг номер. — Ало, началникът на караула ли е? Всеки момент край вас може да мине един човек. Познавате го, казва се сержант Холис. Спрете го. Ако трябва, застреляйте го. Не задавайте никакви въпроси.

Убийте кучия син, чувате ли? Говори Служителят! Да, убийте го, това е заповед!

— Но, сър... — произнесе потресен глас в слушалката. — Не мога, просто *не можа*...

— Какво означава това, по дяволите! Как така не можете!?

— Защото... — Гласът загълхна. В слушалката се чуваше дишането на часовия на миля оттук.

Служителят разтърси телефона.

— Слушайте, заредете веднага оръжието!

— Вече не мога да стрелям — каза часовият.

Служителят се отпусна в стола си. Седеше и мигаше половин минута, дишаше тежко.

Нямаше нужда да поглежда, нямаше нужда никой да му го казва, но в този момент хангарите отвън се превръщаха в мека червена ръжда, самолетите се разпадаха в кафеникав прашец, отнасян от вятъра, танковете потъваха бавно в горещите асфалтови пътища като динозаври (така ли се бе изразил онзи?) в праисторически асфалтови ями. Камиони се разсипваха в жълто-червен дим, шофьорите им тупваха на пътя, само гумите продължаваха да се въртят по магистралите.

— Сър... — каза часовият, който виждаше всичко това. — Ох, Господи...

— Слушайте, слушайте! — закрещя Служителят. — Вървете след него, задръжте го с ръце, удушете го, удряйте го с юмруци, ритайте го в ребрата, ритайте го до смърт, направете нещо, но го задръжте! Веднага идвам!

Затвори.

Инстинктивно отвори най-долното чекмедже, за да извади служебния пистолет. От новия кожен кобур се изсипа кафява ръжда. Той изруга и скочи.

На път към вратата сграбчи един стол. Това е дърво, помисли си. Хубаво яко дърво, клен. Бълсна го два пъти в стената и го счупи. Сграбчи с все сила един от краката. Лицето му бе почервяло от гняв, въздухът шумно влизаше и излизаше през ноздрите му, устата му бе изкривена. За проверка удари длантата си с крака на стола.

— Добре, дявол да те вземе, ела ми!

И с див рев се хвърли към вратата.

СИНЯТА БУТИЛКА

Стълбовете на слънчевите часовници лежаха изпопадали на белите камъчета. Птиците, реещи се някога в небето, сега летяха в древните небеса от скала и пясък, песните им бяха замъркнали. Дъната на мъртвите морета бяха покрити с прах, която засипваше земята, щом вятърът решеше да пресъздаде древните истории за потопи. Градовете представляваха хамбари на мълчанието, спряло и съхранено време, басейни и фонтани на тишина и спомен.

Марс бе мъртъв.

Изведнъж в безкрайното безмълвие, някъде много отдалеч, се чу бръмчене на насекомо, което се усилваше сред жълто-кафявите хълмове, изпълни пронизания от слънцето въздух, докато магистралата не завибрира и прахта не започна да се сипе с шепот в старите градове.

Бръмченето спря.

В трептящата тишина на деня Албърт Бек и Ленард Крейг седяха в стария автомобил и гледаха мъртвия град, неподвижен под погледа им, но очакващ техния вик:

— Здравей!

Кристална кула се разпадна в мек прашен дъжд.

— Хей, вие там!

Още една кула се свлече.

Сградите падаха една след друга, подчиняваха се на зовящия ги на смърт глас на Бек. На разпадащи се ята каменните животни с огромни гранитни криле пикираха към дворове и фонтани. Викът ги караше да оживяват и те отвръщаха, стенеха, пукаха се, скачаха, преобръщаха се, трепереха неуверено, след което раздираха въздуха и с изкривени уста и пусти очи, с остри,ечно гладни зъби внезапно се пръскаха като шрапнели по плочите.

Бек изчака. Кулите вече не падаха.

— Вече е безопасно.

Крейг не помръдна.

— Пак ли заради това?

Бек кимна.

— За една проклета *бутилка*! Не разбирам. Защо всички я искат?
Бек слезе от колата.

— Онези, които са успявали да я намерят, не са разказвали и не са обяснявали. Но... тя е много стара. Стара като пустинята, като мъртвите морета... и би могла да съдържа нещо. Така се казва в легендата. И защото *би могла* да съдържа всичко... ами, именно това събужда жаждата на хората.

— Твоята, а не моята — каза Крейг. Устните му едва помръдаваха; очите му бяха полузатворени, леко развеселени. Протегна се лениво.

— Аз просто се возя. По-добре да те гледам, отколкото само да седя в жегата.

Бек се бе натъкнал на старата кола преди около месец, преди още Крейг да се присъедини към него. Бе част от отпадъците от Първата индустриска инвазия на Марс, завършила след като човечеството продължи към звездите. Беше оправил двигателя и обикаляше из мъртвите градове, през земите на ленти и скитници, мечтатели и безделници — все хора, изостанали от всеобщия устрем към космоса, хора като самия него и Крейг, който не се блазнеше от никаква работа и бе намерил Марс за идеалното място за живееене.

— Марсианците са я създали преди пет или десет хиляди години — каза Бек. — От марсианско стъкло е. И все я намират и губят.

Взираше се в трептящия от маранята мъртъв град. През целия си живот не съм правил абсолютно нищо, помисли си. Други, по-добри от мен, отлетяха към Меркурий и Венера, или извън Слънчевата система. С изключение на мен. Но Синята бутилка може да *промени* всичко това.

Обърна се и започна да се отдалечава от притихналата кола. Крейг също слезе, настигна го бързо и закрачи небрежно до него.

— От колко време я търсиш? Десет години? Трепваш на сън, сутрин скачаш като ужилен, потиш се по цял ден. Толкова много ти се иска да намериш проклетата бутилка, а не знаеш какво има в нея. Ти си ненормален, Бек.

— Затваряй си плювалника — отвърна Бек и изрита някакво камъче.

Влязоха заедно в разрушения град и тръгнаха по мозайката от напукани площи, чиито шарки напомняха на каменен гоблен с крехки

марсиански създания, отдавна измрели зверове, появяващи се и изчезващи всеки път, когато ветрецът раздвижваше безмълвната прах.

— Чакай — каза Бек. Направи ръцете си на фуния и изкрешя: — Вие там!

— ... там — отвърна ехото и рухнаха още кули. Фонтани и каменни колони се нагънаха сами в себе си. Такива бяха тези градове. Понякога прекрасни като симфонии кули рухваха само от една изречена дума. Все едно да гледаш как кантата на Бах се разпада пред очите ти.

Още миг — и костите са погребани в кости. Прахта се уталожи. Две постройки останаха непокътнати.

Бек пристъпи напред и кимна на приятеля си.

Започнаха да търсят.

По едно време Крейг вдигна глава. На устните му играеше едва забележима усмивка.

— Представяш ли си в онази бутилка да има мъничка жена, сгъната като акордеон? Като онези от тенекиените чашки или като японските цветя — слагаш ги във вода и те се отварят?

— Не ми трябва жена.

— Може пък и да ти трябва. Може би никога не си имал истинска жена, която да те обича. И тайно да се надяваш, че ще намериш точно това. — Крейг сви устни. — Или пък в бутилката има нещо от детството ти. Всичко в мъничко вързопче — езеро, дърво, по което си се катерил, зелена трева, раци. *Tова* как ти се струва?

Погледът на Бек се спря върху някаква далечна точка.

— Понякога ми се струва, че е почти това. Миналото... Земята. Не знам.

Крейг кимна.

— Може би съдържанието на бутилката зависи от търсещия. Ами ако имаше малко *уски* в нея...

— Продължавай да търсиш — каза Бек.

Имаше седем стаи, изпълнени с блесък и сияние; от пода до гредите на тавана бяха натрупани бурета, гърнета, големи бутилки, урни, вази от червено, розово, жълто, виолетово и черно стъкло. Бек разби съдовете един по един, елиминираше ги, махаше ги от пътя си, за да не му се налага отново да ги претърсва.

Приключи със стаята и се готвеше да нахълта в следващата. Почти се страхуваше да продължи. Страхуваше се, че *този* път ще я намери; че търсенето ще свърши и животът му ще остане без смисъл. Едва след като бе чул за Синята бутилка преди десет години от пътешественици, дошли тук чак от Венера и Юпитер, в живота му се появи някаква цел. Треската го бе обхванала и огънят й не отслабваше. Ако действаше правилно, изгледите да намери бутилката можеха да изпълнят целия му живот. Още трийсет години, ако внимаваше и не бе *прекалено* приложен, ако не си признаваше, че не бутилката има значение, а самото търсене, дебненето и ловът, прахта, градовете и пътуването.

Чу някакъв приглушен шум. Обърна се и отиде до прозореца, гледащ към двора. В края на улицата едва доловимо мъркаше малък сив пясъчен мотоциклет. Пълен мъж с руса коса слезе от седалката и започна да оглежда града. Още един търсач. Бек въздъхна. Бяха хиляди и търсеха ли, търсеха. Но пък имаше и хиляди чупливи градове, кули и села и щяха да са им нужни хилядолетия, за да ги преровят всичките.

- Как върви? — Крейг се беше появил на прага.
- Не ми върви. — Бек подуши въздуха. — Усещаш ли нещо?
- Какво? — Крейг се огледа.
- Мирише ми на... бърбън.
- Хо! — изсмя се Крейг. — Това е от *мен*!
- От теб ли?

— Току-що пийнах. Намерих го в оная стая. Както винаги, разхвърлях това-онова, съборих куп бутилки, в една се намери малко бърбън, така че реших да се почерпя.

Бек впери поглед в него и усети как се разтреперва.

- Какво... какво търси бърбън *тук*, в марсианска бутилка? — Ръцете му измръзнаха. Бавно пристъпи напред. — Покажи ми я!
- Сигурен съм, че...
- *Покажи* ми я, дявол те взел!

Беше в ъгъла на стаята — бутилка от марсианско стъкло, синя като небето, голяма колкото плод и изглеждаше съвсем лека в ръката на Бек, докато я поставяше на масата.

- Наполовина е пълна с бърбън — каза Крейг.
- Не виждам нищо вътре — отвърна Бек.

— Разклати я.

Бек вдигна бутилката и внимателно я разклати.

— Чу ли бълбукането?

— Не.

— Аз пък го чувам съвсем ясно.

Бек я остави на масата. Слънчев лъч от прозореца попадна върху бутилката и изкара сини искри от нея. Беше синя като задържана в длан звезда. Като плитък океански залив по обед. Като диамант сутрин.

— Това е тя — тихо рече Бек. — Знам, че е тя. Вече не е нужно да търсим. Намерихме Синята бутилка.

Крейг го погледна скептично.

— Сигурен ли си, че *не виждаши* нищо в нея?

— Нищо, но... — Бек се наведе и надникна в синята стъклена вселена. — Може би ако я отворя и пусна онова, което е вътре, ще разбера.

— Запущих я здраво. Дай. — Крейг посегна.

— Моля за извинение, господа — разнесе се глас от вратата зад тях.

Пълният мъж с русата коса се появи пред тях с пистолет в ръка. Не гледаше лицата им, а синята стъклена бутилка. Устните му започнаха да се разтеглят в усмивка.

— Много мразя оръжията — каза той, — но в този случай това е неизбежно, тъй като просто *трябва* да притежавам това произведение на изкуството. Предлагам ви да ми позволите да го взема, без да си имаме неприятности.

Бек остана едва ли не поласкан. В този инцидент имаше определена красота. Сякаш си мечтаеше точно за това, да му отмъкнат съкровището, преди да го е отворил. Сега имаше добри изгледи за гонитба, бой, серия възвръщения и загуби, а междувременно — може би още четири или пет години ново търсене.

— Хайде, размърдайте се. Дайте ми я — каза непознатият и вдигна предупредително оръжието.

Бек му подаде бутилката.

— Изумително. Наистина изумително — каза дебелакът. — Не мога да повярвам, че стана толкова лесно — влизам, чувам двама души

да говорят, а после просто да ми *предадат* Синята бутилка.
Изумително!

И тръгна навън към дневната светлина, като се смееше тихо.

Под двете студени марсиански луни лежаха костите и прахта на старите градове. Автомобилът подскачаше и друсаше по разбитата магистрала, минаваше покрай тези градове, където фонтаните, жиростатите, мебелите, металните книги и картичките лежаха, засипани от мазилка и изсъхнали криле на насекоми. Покрай градове, които вече не бяха градове, а фин прах, носена безчувствено напред-назад от ветровете от една земя в друга, подобно на пясъка в огромен пясъчен часовник, непрекъснато строящ своите пирамиди. Тишината се отваряше, пропускаше колата и веднага се затваряше зад нея.

— Никога няма да го намерим — каза Крейг. — Проклети пътища. Стари колкото си искат. Целите в дупки и бабуни, нищо не е наред. Той има предимство с мотоциклета. По-маневрен е. По дяволите!

Рязко завиха, за да избегнат един лош участък. Колата се движеше над старата магистрала като гума — минаваше върху равната почва и оставяше след себе си изумрудените и златни марсиански мозайки върху настилката.

— Чакай! — извика Бек и намали скоростта. — Видях нещо назад.

— Къде?

Върнаха се стотина метра.

— Ето там. Виждаш ли го? *Той* е.

Пълният мъж лежеше върху мотоциклета си в канавката край пътя. Не помръдваше. Очите му бяха широко отворени и когато Бек го освети с фенерчето, проблеснаха мътно.

— Къде е бутилката? — попита Крейг.

Бек скочи в канавката и взе пистолета на мъжа.

— Не знам. Не я виждам.

— От какво е умрял?

— И това не знам.

— Моторът изглежда наред. Не е имало злополука.

Бек претърколи тялото.

— Няма рани. Сякаш просто е... спрятал, по своя собствена воля.

— Сигурно е инфаркт — предположи Крейг. — Развълнувал се е заради бутилката. Решил е да се скрие тук за по-сигурно. Смятал е, че всичко ще бъде наред, но инфарктът го е довършил.

— Но това не обяснява липсата на Синята бутилка.

— Някой е минал и я е забелязал. Господи, нали знаеш колко търсачи има...

Огледаха мрака. Далеч в осияната със звезди тъмнина сред сините хълмове забелязаха някакво движение.

— Ето там — посочи Бек. — Трима души, придвижват се пеш.

— Сигурно са...

— Боже мой, виж!

Долу в канавката фигуранта на пълния мъж започна да свети и да се топи. Очите му заприличаха на лунни камъни под внезапен поток вода. Лицето се разтваряше в огъня. Косата стана като малки фитили, запалени и хвърлящи искри. Тялото започна да дими пред очите им. Пръстите се изкривиха в пламъци. После, подобно на ударена с гигантски чук стъклена статуя, тялото се пръсна и изчезна в порой розови парчета, превърна се в мъгла и нощния вятър я отнесе от другата страна на пътя.

— Сигурно са... *направили* нещо с него — промълви Крейг. — Онези тримата. Сигурно имат някакво ново оръжие.

— Случвало се е и преди — каза Бек. — С онези, които са намирали Синята бутилка, така съм чувал. Изчезвали. А бутилката преминавала у други, които също изчезвали. — Той поклати глава. — Приличаше на милион светулки, когато се разпадна...

— След тях ли тръгваш?

Бек се върна при колата. Огледа пустинните дюни, хълмовете от останки-наноси и тишина.

— Няма да е лесно, но май ще успея да прекарам колата. Сега вече просто *трябва* да го направя. — Замълча, а когато продължи, вече сякаш не говореше на Крейг. — Мисля, че знам какво има в Синята бутилка... Най-сетне разбрах какво искам най-много да намеря в нея.

— Аз не участвам — каза Крейг и приближи колата. Бек седеше вътре в тъмното, с ръце на коленете. — Няма да тръгна да гоня трима въоръжени мъже. Просто искам да живея, Бек, и нищо повече. Тази бутилка не означава нищо за мен. Няма да рискувам кожата си за нея. Но ти желая успех.

— Благодаря — отвърна Бек. И подкара към дюните.

Нощта бе прохладна като вода, стичаща се по стъкления капак на колата.

Бек караше здравата през пресъхнали речни корита и покрити с чакъл плитчини, между огромни отвесни скали. Ивици светлина от двете луни боядисваха в златисто изсечените в скалите барелефи на богове и животни — високи цяла миля стени, върху които марсианските истории бяха изрязани и изобразени със символи; невероятни лица с отворени очи-пещери и зинали пещери-уста.

Ревът на двигателя събaryaше канари и камъни. Златни сегменти от древните скални скулптури се сриваха под лунните лъчи и като каменен порой изчезваха в прохладната и синя като кладенец тъмнина.

Бек пътуваше и ревът на автомобила връщаше мислите му назад, към всички нощи от последните десет години, в които палеше червени огньове на сред морските дъна и замислено, без да бърза, си готвеше. И сънуваше. Винаги сънуваше едно и също — че иска. И не знае какво. Още от младините си, по време на тежкия живот на Земята, голямата паника от 2130 година, глада, хаоса, безредиците, беднотията. После мотаенето из планетите, годините без жени и любов, годините на самота. Излизаш от тъмнината на светло, от утробата в света, и намираш ли онova, което наистина желаеш?

А онзи мъртвец в канавката? Нима и той не бе търсил нещо необичайно? Нещо, което не е имал? Какво *всъщност* имаше за хора като него? Или за когото и да било? Имаше ли изобщо нещо, към което да се стремят?

Синята бутилка.

Рязко натисна спирачки и изскочи от колата с готово за стрелба оръжие. Затича се приведен към дюните. Тримата мъже лежаха пред него на пясъка. Бяха от Земята, със загорели лица, груби дрехи и чепати ръце. Звездната светлина осветяваше Синята бутилка помежду им.

Телата започнаха да се топят пред очите на Бек. Изчезнаха в струйки пара, капчици роса и кристали. След миг от тях нямаше и следа.

Бек усети как изстива, когато останките им се посипаха по миглите му, заполепваха по бузите и устните му.

Не помръдна.

Пълният мъж. Мъртъв и изчезнал. Гласът на Крейг: „Някакво ново оръжие...“

Не. Не беше никакво оръжие.

Синята бутилка.

Бяха я отворили, за да намерят онова, което бяха желали най-много. Всички нещастни, желаещи хора през дългите и самотни години бяха отваряли бутилката с надеждата да намерят онова, което им липсваше на планетите във вселената. И всички го бяха намерили, дори и тези тримата. Сега можеше да разбере защо бутилката минава така бързо от ръка на ръка и защо хората изчезват. Плявата след жътвата трепти върху пясъка покрай чашите на мъртвите морета. Превръща се в пламък и светулки. В мъгла.

Взе бутилката и дълго я разглежда в протегнатата си напред ръка. Очите му блестяха ярко. Ръцете му трепереха.

Значи ето какво съм търсил през цялото това време, помисли си. Обърна бутилката и тя проблесна със синя звездна светлина.

Значи към *това* всъщност се стремят всички. Това е тайното желание, скрито дълбоко в нас; толкова дълбоко, че и самите ние не се сещаме за него. Подсъзнателният копнеж. Именно това търси всеки човек, като използва някакво свое лично чувство за вина.

Смъртта.

Край на съмненията, на мъките, на монотонността, на безнадеждността, на самотата, на страха, на всичко.

Всички ли?

Не. Не и Крейг. Той може би бе много по-голям щастливец. Малцина бяха като животни във вселената — не задават въпроси, пият от водоемите, размножават се, отглеждат малките си и дори за миг не си помислят, че животът им не е добър. Точно такъв бе Крейг. Хората като него се брояха на пръсти. Щастливи животни в огромния резерват, в ръката на Бог, с вяра и религия, която расте в тях като особена нервна система. Нормалният сред милиардите невротици. Те биха пожелали смъртта по-късно, по съвсем естествен начин. Но не сега. По-късно.

Вдигна бутилката. Колко просто, помисли си. И колко правилно. Именно *това* съм искал винаги. Това и нищо друго.

Нищо.

Отворената бутилка синееше на звездната светлина. Бек я поднесе към устата си и колкото се може по-дълбоко вдиша въздуха от нея.

Най-накрая, помисли си.

Отпусна се. Усети тялото си чудно прохладно, а след това — великолепно топло. Знаеше, че се плъзга надолу по дълга пързалка от звезди към възхитителна като вино тъмнина. Плуваше в синьо вино, в бяло вино, в червено вино. В гърдите му горяха свещи и се въртяха огнени колела. Усети как ръцете му го оставят. Как краката му забавно отлитат. Разсмя се. Затвори очи и се разсмя.

За първи път в живота си беше щастлив.

Синята бутилка падна в прохладния пясък.

Зазоряваше се. Крейг вървеше и си подсиркваше. Видя бутилката на първата розова светлина на слънцето. Лежеше на пустия бял пясък. Докато я вдигаше, усети огнен шепот. Няколко оранжеви и червено-пурпурни светулки примигнаха във въздуха и изчезнаха.

Беше много тихо.

— Проклет да съм. — Погледна към мъртвите прозорци на издигащия се наблизо град. — Хей, Бек!

Една стройна кула се срути и се превърна в прах.

— Бек, ето го съкровището ти! Не го искам. Ела да си го прибереш!

— ... прибереш — каза ехото и последната кула рухна.

Крейг зачака.

— Ама че работа. Бутилката си е тук, а дъртия Бек го няма никакъв.

Разклати синия съд.

Вътре нещо избълбука.

— Виж ти! Точно както си беше преди. Пълна с бърбън, Бога ми!

— Отвори, пи, избърса уста.

Държеше бутилката нехайно.

— И всички тези глупости заради малко бърбън. Ще изчакам стария Бек и ще му дам проклетата бутилка. А дотогава — още едно питие, господин Крейг? Благодаря, нищо против.

Мъртвата тишина се нарушаваше единствено от бълбукането на течността в пресъхналото гърло. Синята бутилка проблесна на

слънчевите лъчи.

Крейг се усмихна щастливо и я надигна отново.

МНОГО СЛЕД ПОЛУНОЩ

Полицейската линейка стигна до високия бряг в неподходящ час. Всъщност за линейка, където и да иде, няма добър час; този обаче бе особено неподходящ, тъй като бе много след полунощ и никой не си представяше, че денят може да настъпи отново — това казващо морето, нахвърлящо се върху тъмния бряг долу, потвърждаваше го студеният солен вятър от Тихия океан, а увилата небето и скрила звездите мъгла нанасяше своя окончателен, недоловим, но въпреки това парализиращ удар. Стихиите казваха, че са тук завинаги, човекът едва се забелязващ и скоро щеше да изчезне. При тези обстоятелства на хората, събрали се над пропастта с всички свои машини, фарове и фенери, бе трудно да усетят реалността на момента, тъй като бяха уловени между залеза, за който бяха забравили всички, и изгрева, който никой не можеше да си представи.

Малката тежест, която висеше от дървото и се въртеше на студения солен вятър, в никакъв случай не намаляваше това чувство.

Въпросната малка тежест бе момиче на не повече от деветнадесет, със светлозелена полупрозрачна рокля, палто и обувки, изгубени някъде в студената нощ. Беше дошла на скалите с въже, бе намерила дърво с клон, надвесващ се над пропастта, бе завързала въжето за него, бе направила примка и се бе оставила на вятъра, който сега люлееше тялото ѝ. Въжето сухо скърцаше. Полицията и линейката свалиха момичето от празното пространство и го положиха на земята.

Около полунощ бяха получили телефонно обаждане за това какво им предстои да открият на скалистия бряг. Който и да бе обадилият се, бе затворил бързо и не позвъни отново; и ето че минаха няколко часа, бе направено всичко, което можеше да се направи, полицията завърши работата си и си замина. Остана само линейката и екипът ѝ, който трябваше да качи безмълвния си товар и да го откара в моргата.

Тримата край покритото тяло бяха Карлън, който се занимаваше с подобни неща вече трийсет години, Морено, работещ в Бърза помощ

от десет, и Латинг, който бе постъпил само преди няколко седмици. Сега новакът стоеше на края на пропастта с въжето в ръце и гледаше като хипнотизиран опустелия клон. Карлсън се приближи зад гърба му. Латинг чу стъпките му.

— Ама че място, ама че ужасно място за умиране — каза той.

— Всяко място е ужасно, ако си решил да свършиш на него — отвърна Карлсън. — Хайде, хлапе.

Латинг не помръдна. Протегна ръка да докосне дървото. Карлсън изсумтя и поклати глава.

— Давай. Опитай се да запомниш всичко.

— Има ли причина да не успея? — Латинг рязко се обърна и погледна безучастното сиво лице на по-възрастния мъж. — Нещо против ли имаш?

— Нищо против. И аз минах през същото. Но след време научаваш, че е най-добре да не забелязваш. Ядеш по-добре. Спиш по-добре. След време се научаваш да забравяш.

— Не искам да забравям — каза Латинг. — Господи, тя е умряла тук само преди няколко часа. Тя заслужава...

— *Заслужавала е*, хлапе. Минало време, не сегашно. Заслужавала е нещо по-добро, но не го е получила. Сега заслужава добро погребение. Само това можем да направим за нея. Късно е и е студено. Можеш да ни разкажеш всичко по пътя.

— Тук би могла да е дъщеря ти.

— Няма да ме хванеш по този начин, хлапе. Това не е моята дъщеря, това е важното. Не е и твоя, макар че по думите ти човек може да реши друго. Това е деветнайсетгодишно момиче без име, без чанта, без нищо. Жал ми е, че е мъртва. Ето, това помага ли?

— Би могло, ако го кажеш както трябва.

— Съжалявам. Хвани сега другия край на носилката.

Латинг вдигна своя край, но не тръгна, а остана да гледа фигурата под чаршафа.

— Ужасно е да си толкова млад и да решиш просто да сложиш край.

— Понякога и аз се уморявам — каза Карлсън от другия край на носилката.

— Разбира се, но ти... — Латинг мълкна.

— Давай, кажи го. Аз съм стар. Ако човек е на петдесет, на шейсет, хубаво, на кого му пука. А ако е на деветнайсет, всички плачат. Така че няма нужда да идваш на погребението ми, хлапе. И цветя не ми трябват.

— Не исках...

— Никой не иска, но всички го казват. За щастие, аз съм достатъчно дебелокож. Тръгвай.

Тръгнаха с носилката към линейката. Морено отвори вратата пошироко.

— Господи, ама че е лека — каза Латинг. — Съвсем като перце е.

— Това е дивият живот за вас, балами, за вас, хлапета. — Карлсън се качи в линейката и двамата натовариха носилката. — Надушвам уиски. Вие младоците си мислите, че можете да се наливате като колежански футболисти и да запазите теглото си. По дяволите, ако е така, тя не тежи и четирийсет и пет килограма.

Латинг оставил въжето на пода на линейката.

— Чудя се откъде ли го е взела?

— Въжето не е като отровата — отвърна Морено. — Всеки може да си купи въже без рецепт. Това ми прилича на въже за скрипец. Може да е била на някой плажен купон, да се е ядосала на гаджето си, да е извадила въжето от колата му и да си е избрала местенце...

Хвърлиха последен поглед към дървото над пропастта, към празния клон и брулените от вятъра листа, след което Карлсън слезе, обиколи линейката и седна отпред при Морено, а Латинг се качи отзад и затвори вратата.

Потеглиха по тъмния склон към брега. Океанът с гръм полагаше, сякаш карта след карта, белите си вълни върху тъмния пясък. Известно време пътуваха мълчаливо и гледаха как отпред като призраци се мятаят светлините на фаровете. Накрая Латинг заговори.

— Смятам да си потърся друга работа.

Морено се разсмя.

— Е, хлапе, май не се задържа дълго. Обзалагах се, че няма да издържиш. Но ще ти кажа нещо. Пак ще се върнеш. Няма друга работа като тая. Всички останали са отегчителни. Вярно, от време на време ти прилошава. И с мен се случва. Мисля си — ще напусна. Почти го правя. А после се стягам. И ето ме все още тук.

— Е, значи ти понася — отвърна Латинг. — Но на мен ми беше достатъчно. Вече не съм любопитен. Видях много през последните няколко седмици, но това беше последната капка. Прилошава ми от собственото ми прилошаване. Даже по-лошо — прилошава ми, защото не ви пuka.

— На кого не му пuka?

— И на двама ви!

Морено изсумтя.

— Ще запалиш ли по една, Карли? — Карлсън запали две цигари и подаде едната на Морено, който дръпна и примигна, продължаваше да кара покрай шумното море. — Това, че не крещим, не викаме и не размахваме юмруци...

— Не искам да размахвам юмруци — прекъсна го Латинг, наведен край покритата фигура отзад. — Просто искам човешка дума, искам да погледнете по друг начин, а не като в месарница. Ако някой ден стана като вас, равнодушен, безразличен, дебелокож и корав...

— Не сме корави — замислено промълви Карлсън, — а сме се аклиматизирали.

— Аклиматизирали, да бе. А кога ще станете *безчувствени*?

— Хлапе, не ни обяснявай какви ще станем, без дори да имаш представа какви *сме*. Боклучав е всеки доктор, който скача заедно с всеки пациент в гроба. Всички са минали през това и никой не се отказва да живее и да се радва на живота. Излез от гроба, хлапе, оттам нищо няма да видиш.

Настъпи продължително мълчание. Накрая Латинг заговори, обръщащ се предимно към самия себе си.

— Колко ли време е била сама над пропастта? Час, два? Сигурно е било шантаво да стоиш там, да гледаш надолу към огньовете и да знаеш, че ще сложиш край на всичко това. Сигурно е била на танци или на плажен купон и е скъсала с приятеля си. Сигурно момчето утре ще се появи в участъка да я разпознае. Не бих искал да съм на неговото място. Как ли ще се *почувства*...

— Да — отвърна Морено. — На сутринта всичко изглежда по-добре.

— Опитай се да го кажеш на влюбено момиче — каза Латинг.

— А мъжът — обади се Карлсън, докато палеше нова цигара, — просто се напива, казва майната му на всичко, да не е луд да се убива

заради жена.

Известно време пътуваха мълчаливо покрай малките крайбрежни къщички. Бе много късно и само тук-там се виждаха единични светлини.

— Може би е била бременна — обади се Латинг.

— Случва се.

— И когато приятелят ѝ е избягал с друга, просто му е взела въжето и се е качила на скалите — каза Латинг. — А сега ми кажете, това *людов* ли е, или не?

— Това — отвърна Карлсън и присви очи в тъмното — е вид любов. Но не се наемам да кажа какъв точно вид.

— Именно — каза Морено зад волана. — Тук съм с теб, хлапе. Искам да кажа, хубаво е да знаеш, че някой на този свят е способен да обича тъй силно.

Отново се умислиха. Линейката се движеше покрай мълчаливите крайбрежни скали и притихналото вече море. Може би двамата в момента си мислеха за собствените си жени и домове, за спящите си деца и за това как преди много години са идвали на плажа, пиели са бира, натискали са се по скалите, лежали са на одеяла, свирели са на китари, пели са песни и им се е струвало, че животът ще бъде безкраен като океана. А може пък изобщо да не си мислеха за това. Загледан в тиловете на по-възрастните мъже, Латинг се надяваше или може би само съмътно се питаше дали помнят първите си целувки, вкуса на сол върху устните. Случвало ли им се е изобщо да тичат по пясъка като разярени бикове, да крещят от радост и да предизвикват вселената да ги укроти?

Разбра отговора по мълчанието им. Да, този разговор, тази нощ, този вятър, пропастта, дървото и въжето му бяха помогнали да се докосне до тях; станалото тази нощ се бе докоснало до тях. Точно сега сигурно мислеха за жените си в топлите им легла, на много тъмни мили оттук, станали изведнъж невероятно недостижими, докато те карат по покрития със сол крайбрежен път в глух несигурен час, с парче употребявано въже на пода и нещо странно на кушетката зад тях.

— Утре вечер приятелят ѝ ще танцува с някоя друга — обади се Латинг. — Направо ми се къса сърцето.

— Не бих имал нищо против да му фрасна един-два — каза Карлсън.

Латинг дръпна чаршафа.

— Някои от тях се подстригват ужасно късо. Целите в къдици, но съвсем къси. И прекалено много грим. Прекалено... — Той мъкна.

— Какво каза? — попита Морено.

Латинг отдръпна чаршафа още малко. Не продума. В следващата минута се чуваше шумоленето на чаршафа, ту тук, ту там. Лицето на Латинг бе съвсем бледо.

— А стига бе — най-сетне промълви той.

Морено инстинктивно намали скоростта.

— Кажи, хлапе?

— Току-що открих нещо — отвърна Латинг. — През цялото време имах това предчувствие. Прекалено много грим, косата и...

— И какво?

— Господи, това си го бива. — Устните на Латинг едва помръдваха; едната му ръка опипваше собственото му лице, сякаш за да разбере изражението му. — Искате ли да научите нещо смешно?

— Давай, разсмей ни — каза Карлсън.

Линейката намали още повече. Латинг заговори:

— Това не е жена. Искам да кажа, не е момиче. В смисъл, не е от женски пол. *Разбирайте* ли?

Линейката пълзеше едва-едва.

В отворения прозорец подухна вятър от едва изсветляващото над морето небе. Двамата мъже отпред се обърнаха и впериха погледи в тялото, лежащо отзад на кушетката.

— Някой да ми каже — промълви Латинг тъй тихо, че едва чуха думите му. — Сега по-добре ли ни е? Или още по-зле?

НАЙ-ПЕРФЕКТНОТО УБИЙСТВО

Бе тъй перфектна, тъй невероятно възхитителна идея за убийство, че почти не бях на себе си, докато пресичах Америка.

Незнайно защо ми хрумна точно на четирийсет и осмия ми рожден ден. Не мога да кажа защо не се случи, когато бях на трийсет или на четирийсет. Може би защото годините бяха добри и бях минал през тях, без да си давам сметка за времето и часовете, за скрежа по слепоочията и появилия се лъвски поглед...

Както и да е, на четирийсет и осмия ми рожден ден, докато лежах в леглото до жена ми, а децата спяха в другите тихи осветени стаи на къщата, си помислих:

Сега ще стана, ще изляза и ще убия Ралф Ъндърхил.

Ралф Ъндърхил! Господи, *този* пък кой е?

Да го убия сега? След трийсет и шест години? Заради *какво*?

Че как, отговорих си, заради онова, което ми направи, когато бях на дванайсет.

Жена ми се събуди час по-късно, явно от някакъв шум.

— Дъг? — обади се тя. — Какво правиш?

— Събирам си нещата — отвърнах. — Замиnavам.

— О — промърмори тя и се обърна на другата страна.

— Качвайте се! Всички да се качват! — викаха стюардите по перона.

Влакът потрепери и издрънча.

— До скоро! — викнах аз и скочих на стъпалата.

— Иска ми се някой ден да *полетиш!* — викна в отговор жена ми. Да летя? И да се лиша от възможността да обмислям убийството, докато пресичам равнините? Да не мога да си смажа пистолета и да го зареждам, мислейки си каква физиономия ще направи Ралф Ъндърхил, когато му се явя трийсет и шест години по-късно, за да си разчистим старите сметки? Да летя? По-скоро бих тръгнал пеша през страната, и вечер да си паля огън, на който да кипвам жълчта си и прокисналата

слюнка, и да ям своите стари, мумифицирани, но все така живи обиди, и да докосвам синините, които така и не минаха. Да летя?!

Влакът тръгна. Жена ми остана назад.

Потеглих към Миналото.

На втората вечер, докато пресичахме Канзас, попаднахме на страховита буря. Не мигнах до четири сутринта, заслушан в беснеещите ветрове и гръмотевици. В разгара на бурята видях лицето си, отразено в негатив върху студеното стъкло на прозореца, и си помислих:

Накъде е тръгнал този глупак?

Да убие Ралф Ъндърхил!

Защо? Защото така!

Помниш ли как ме удари по ръката? Синини. Бях целият в синини, и двете ми ръце; тъмносини, черни, странни жълти петна. Удря и бяга, такъв беше Ралф. Удря и бяга...

И въпреки това... ти го обичаше?

Да, както момчетата обичат момчета, когато са на осем, десет, дванайсет, когато светът е невинен, а момчетата са зли отвъд злото, защото не знаят какво правят, но въпреки това го правят. Затова, на някакво тайно ниво, аз *трябващ* да бъда нараняван. Ние просто се нуждаехме един от друг. Аз, за да бъда удрян. Той — за да удря. Моите белези бяха емблемата и символът на любовта ни.

Какво друго те кара да убиваш Ралф Ъндърхил след толкова години?

Локомотивът изпища пронизително. Нощната страна летеше край мен.

Спомням си как една пролет отидох на училище с нов туидов костюм за голф и как Ралф ме свали на земята и ме затъркаля в снега и кафявата кал. Как се смееше, а аз се върнах у дома да се преоблека, потънал в земята от срам, целият в мръсотия, уплашен от очакващия ме пердах.

Да! И какво друго?

Помниш ли онези глинени фигурки от радиошоуто за Тарзан, които така желаше да имаш? Фигурките на Тарзан, на маймуната Кала и лъва Нуза, струваха само двайсет и пет цента?! Да, да! Дори сега си спомням виковете на човека-маймуна, люлеещ се из зелената

джунгла някъде далеч! Но кой имаше двайсет и пет цента в разгара на Голямата депресия? Никой.

С изключение на Ралф Йндърхил.

И един ден Ралф те попита дали искаш една от фигурките.

„Искам! — извика ти. — Да! Да!“

Това бе същата седмица, когато брат ти в странен пристъп на обич, примесен с презрение, ти беше дал своята стара, но скъпа бейзболна ръкавица.

„Е — каза Ралф, — ще ти дам втората си фигурка на Тарзан, ако ми дадеш бейзболната ръкавица“.

Глупак! — помислих си. Фигурката струва двайсет и пет цента. А ръкавицата — два долара. Не е честно! Не го прави!

Но въпреки това отидох тичешком до дома на Ралф и му дадох ръкавицата, а той, усмихвайки се по-презрително и от брат ми, ми подаде фигурката. Побягнах към къщи, преливах от щастие.

Брат ми разбра за размяната чак след две седмици и когато научи, ме хвърли в канавката — бяхме излезли на разходка извън града — и ме изостави, защото съм такъв мухльо. „Фигурки! Бейзболни ръкавици! — извика той. — Това е последното нещо, което ти давам!“

И аз останах някъде на черния път извън града, плачех и исках да умра, но не знаех как да изповъръщам завинаги окаяния си дух.

Гръмотевицата промърмори в небето.

Дъждът затропа по студения прозорец на купето.

Нещо друго? Това ли е всичко?

Не. Има още едно нещо, по-ужасно от всичко друго.

През всички години отиваше в шест сутринта на Четвърти юли при дома на Ралф и хвърляше камъчета в мокрия от росата прозорец, или в края на юли или август го викаше да гледате как рано сутринта на студената синя гара пристига циркът. И през всички тези години Ралф нито веднъж не изтича до твоя дом.

Нито веднъж за всички години той или който и да било друг не доказа приятелството си, като дойде при теб. Никой не чукаше на вратата. Прозорецът ти нито веднъж не звънна от хвърлени конфети, малки камъчета или бучици пръст.

И ти винаги си знаел, че в деня, когато престанеш да ходиш при Ралф и да го викаш сутрин, с приятелството ви ще бъде свършено.

Веднъж реши да пробваш. Стоя настрана цяла седмица. Ралф така и не мина. Сякаш беше умрял и никой не бе дошъл на погребението ти.

Когато се видяхте в училище, нямаше нито изненада, нито въпроси, нито дори най-дребно любопитство. Къде *беше*, Дъг? Трябваше ми някой за бой. Къде *беше*, Дъг, нямаше кого да *оципя*!

Събери всички тези грехове. И особено си помисли за това:

Той нито веднъж не дойде при мен. Никога не е пял рано сутринта към леглото ми, нито е хвърлял в, чистия ми прозорец камъчета като сватбен ориз, за да ме извика да се забавляваме в летните дни.

И заради това последното, Ралф Йндърхил, помислих си аз, докато седях в купето в четири сутринта, докато бурята утихваше, а очите ми се пълнеха със сълзи, заради това последното и окончателно нещо смятам да те убия утре вечер.

Ще те убия, след трийсет и шест години. Господи, та аз съм полуд и от Ахав!

Локомотивът изпища. Пресичахме страната като механична гръцка Съдба, носена от черна метална римска Фурия.

Казват, че не можеш да се върнеш у дома.

Това е лъжа.

Ако имаш късмет и времето е подходящо, ще пристигнеш по залез, когато старото градче тъне в златна светлина.

Слязох до града, тръгнах през Грийн Таун и спрях пред общината, която гореше от светлината на залеза. По дърветата висяха златни дублони, всеки покрив, корнизи и натруфена шарка бяха чист месинг и старо злато.

Останах да седя сред кучета и старци в двора на общината, докато слънцето не залезе и Грийн Таун не потъна в мрак. Исках да се насладя на смъртта на Ралф Йндърхил.

Никой в историята не бе извършвал подобно престъпление.

Щях да остана, да убия и да си замина, непознат сред непознати.

Как изобщо някой би могъл да си помисли, като види тялото на Ралф Йндърхил пред дома му, че някакво дванайсетгодишно хлапе, пристигнало с влак — машина на времето, е застреляло Миналото?

Просто невъобразимо. Бях в безопасност в собственото ми чисто безумие.

Накрая, в осем и половина в прохладната октомврийска вечер, поех през града и прекосих дерето.

Нямах никакви съмнения, че Ралф Йндърхил все още живее тук.

В края на краишата случва се хората да се преселят...

Завих по Парк Стрийт, извървях двестата метра до единствената лампа и погледнах към отсрещната страна на улицата. Бялата двуетажна викторианска къща на Ралф Йндърхил ме очакваше.

И аз усещах, че той е в нея.

Беше там, на четирийсет и осем, също като мен, изпълнен със стар, уморен и погълщащ самия себе си дух.

Дръпнах се от светлината, отворих куфара си, пъхнах пистолета в десния джоб на палтото си, затворих куфара и го скрих в храстите. По-късно щях да си го прибера, да пресека дерето и да се върна през града до гарата.

Пресякох улицата и спрях пред къщата. Бе същата къща, пред която бях стоял и преди трийсет и шест години. Ето ги прозорците, в които бях хвърлял онези пролетни букети от камъчета в израз на любов и пълна себеотдайност. Ето ги тротоарите с петна от фишеци от някогашните празници, когато двамата с Ралф взривявахме целия проклет свят с радостни писъци.

Отидох до верандата и видях пощенска кутия, върху която с малки букви пишеше ЙНДЪРХИЛ.

Ами ако отвори жена му?

Не, помислих си, той сам ще го направи. С абсолютно съвършенство на старогръцка трагедия лично ще отвори вратата, ще получи раната си и ще умре едва ли не с радост заради стари престъпки и дребни прегрешения, успели по някакъв начин да се превърнат в тежки престъпления.

Позвъних.

Дали ще ме познае след толкова години? В мига преди първия изстрел му *кажи* името си. Трябва да знае кой го убива.

Тишина.

Звъннах отново.

Дръжката на вратата изскърца.

С разтреперано сърце докоснах пистолета в джоба си, но не го извадих.

Братата се отвори.

На прага стоеше Ралф Ъндърхил.

Мигаше и се взираше в мен.

— Ралф? — казах аз.

— Да...? — отвърна той.

Стояхме не повече пет секунди един срещу друг, разкъсвани от несигурност. Но, Бога ми, колко много неща се случиха за това време!

Видях Ралф Ъндърхил.

Видях го съвсем ясно.

А не го бях виждал, откакто бях на дванайсет.

Тогава се извисяваше над мен като кула, бълскаше ме, удряше ме и ми крещеше.

А сега бе един дребен старец.

Висок съм метър и осемдесет.

А Ралф Ъндърхил не бе пораснал особено, откакто бе на дванайсет.

Човекът пред мен бе висок най-много един и петдесет и пет.

Сега *аз* се извисявах над него.

Ахнах. Загледах се. Видях още.

Аз бях на четирийсет и осем.

А четирийсет и осем годишният Ралф Ъндърхил бе изгубил поголямата част от косата си, а оцелялото бе съвсем рядко, сиво, черно и бяло. Изглеждаше на шейсет или на шайсет и пет.

Здравето ми беше добро.

Ралф Ъндърхил бе блед като воськ. По лицето му личеше, че много добре знае какво е да си болен. Сякаш бе живял дълго в страна без слънце. Лицето му бе опустошено и хълтнало. Дъхът му мириеше на погребални цветя.

Всичко това бе като бурята от предишната нощ, събрала всичките си мълнии и гръмове в един ослепителен удар. Ние двамата стояхме в центъра на експлозията.

Значи за това съм дошъл? Ето значи каква е истината. Именно заради този ужасен миг. Не за да извадя оръжието. *Не* за да убия. *Не*, *не*. А просто...

Да видя Ралф Ъндърхил такъв, какъвто е *в момента*.

И нищо повече.

Просто да дойда тук, да постоя и да го видя в какво се е превърнал.

Ралф Ъндърхил вдигна учудено ръка. Устните му трепереха. Погледът му се плъзна нагоре-надолу по тялото ми, умът му измери засенчващия вратата му великан. Накрая се разнесе гласът му — неясен, тънък, немощен.

— Дъг...?

Отстъпих.

— Дъг? — ахна той. — *Tu ли си това?*

Не очаквах подобно нещо. Хората не помнят! Не могат да помнят! След толкова години? Защо му е да ме познава, да се занимава с мен, да ме призовава, да си спомня?

Мина ми безумната мисъл, че след като съм напуснал града, половината от живота на Ралф Ъндърхил е отишла по дяволите. Аз съм бил центърът на неговия свят — някой, който може да бъде нападан, бит, бълскан, натъртан. Целият му живот се е напукал просто защото съм си отишъл преди трийсет и шест години.

Глупости! И въпреки това никаква миниатюрна подлудена мишка на мъдростта защъка из мозъка ми и изцвърча онова, което знаеше — ти имаше нужда от Ралф, но *той* е имал още повече нужда от *теб!* И ти си направил единственото непростимо и най-нараняващо нещо! Изчезнал си.

— Дъг? — отново се обади той, тъй като стоях безмълвен на верандата с отпуснати ръце. — Ти ли си?

Това бе мигът, заради който бях дошъл.

Някъде дълбоко в себе си винаги осъзнавах, че няма да използвам оръжието. Да, бях го взел, но Времето ме бе изпреварило, както и възрастта, и по-малките, по-ужасни видове смърт...

Бам.

Шест изстрела право в сърцето.

Не използвах пистолета. Само устните ми прошепнаха звука на изстрела. С всеки следващ лицето на Ралф Ъндърхил оstarяваше с още десет години. Когато стрелях за последно, вече бе на сто и десет.

— Бам — прошепнах аз. — Бам. Бам. Бам. Бам.

Тялото му се разтърсваше от ударите.

— Мъртъв си. Господи, Ралф, ти си мъртъв.

Обърнах се, слязох по стъпалата и бях стигнал улицата, когато той отново извика:

— Дъг, *ти* ли си?

Продължих да вървя, без да казвам нищо.

— Отговори ми! — слабо извика той. — Дъг! Дъг Споулдинг, ти ли си? Кой си ти? Кой?

Взех куфара си и тръгнах в озвучената от щурци нощ и мрака на дерето, след което минах по моста, изкачих стъпалата и продължих нататък.

— Кой си ти? — чух за последен път да вика ридаещият му глас.

Чак когато се намирах достатъчно далеч, спрях и се обърнах.

Всички прозорци в къщата на Ралф Ъндърхил светеха. Явно след заминаването ми бе обиколил цялата къща.

От другата страна на дерето спрях на моравата пред къщата, в която се бях родил.

Взех няколко дребни камъчета и направих онова, което не бе правено нито веднъж през целия ми живот.

Метнах няколко камъчета в прозореца, зад който бях посрещал сутрините през първите си дванайсет години. Извиках собственото си име. Извиках се навън да играем в някакво дълго лято, което вече го нямаше.

Изчаках колкото бе нужно на младото ми аз да излезе и да дойде до мен.

И бързо, бягайки пред зората, двамата изтичахме от Грийн Таун обратно към Сега и Днес, за да останем тук до края на живота ми.

ТАЙНАТА НА МЪДРОСТТА

Стаята приличаше на топла камина, в която гори невидим пламък и създава уют. Самата камина се мъчеше да запази слабите пламъчета по няколкото мокри дърва и малкото торф, от който бяха останали само дим и няколко лениво проблясващи оранжеви въгленчета. Чуваше се музика, която бавно изпълваше помещението, отдръпваше се и прииждаше отново. Самотна лимоновожълта лампа гореше в отсрещния ъгъл и оцветяваше стените в цвета на лятото. Паркетът бе така свирепо полиран, че блестеше като тъмна река, в която се носеха няколко килимчета, приличащи по шарките си на южноамерикански птици с техните електриковосини, бели и зелени като джунглата пера. Белите порцеланови вази, изпълнени до преливане с нас скоро откъснати оранжерийни цветя, поддържаха спокойните си огньове върху четири малки масички из стаята. Над камината висеше портрет на сериозен младеж с очи, чийто цвят бе като на керамичните плочки — дълбоко сини, живи и интелигентни.

Ако човек влезеше в стаята, можеше и да не забележи двамата мъже — толкова тихи и неподвижни бяха.

Единият, със затворени очи, седеше удобно облегнат в един чисто бял диван. Вторият лежеше на дивана и главата му бе в скута на първия. Неговите очи също бяха затворени и той слушаше. Дъждът докосваше прозорците. Музиката спря.

Веднага се чу тихо драскане по вратата.

И двамата примигнаха, сякаш казваха — хората не *драскат*, а *чукат*.

Легналият скочи, озова се бързо до вратата и извика:

— Кой е?

— За Бога, разбира се, че съм аз — отвърна старчески глас с лек ирландски акцент.

— Дядо!

Вратата се отвори широко и младият мъж вкара един дребен закръглен старец в затоплената стая.

— Том, момчето ми, колко се радвам да те видя!

Прегърнаха се в мечешка прегръдка и започнаха да се тупат по гърбовете. После старецът усети присъствието на трети човек в стаята и отстъпи назад.

Том се обърна и посочи.

— Дядо, това е Франк. Франк, това е дядо, тоест... ох, по дяволите...

Старецът оправи положението, като бързо пристъпи да сграбчи Франк и да го вдигне на крака. Той стана и се извиси над дребния натрапник от нощта.

— Франк значи, тъй ли? — викна към висините старецът.

— Да, сър — отзова се Франк.

— Аз... — каза дядото — стоях пет минути пред вратата...

— Пет минути? — разтревожено възкликаха двамата младежи.

— ... и се чудех дали да почукам. Нали разбирайте, чух музиката и накрая си казах — по дяволите, ако е с момиче, може или да я изхвърли през прозореца в дъжда, или да се похвали на стареца си. Да става каквото ще, казах си, почуках и... — Той пусна на пода вехтата си чанта. — Не виждам никакво момиче... или сте я натикали в килера, а?

— Няма никакво момиче, дядо. — Том обгърна стаята с ръка.

— Но... — Дядото погледна полирания под, белите килимчета, ярките цветя, бдителните портрети на стените. — Значи сте й *заели* мястото?

— Заели?

— Като гледам стаята, тук е пипала женска ръка. Прилича на онези реклами на параходи във витрините на туристическите агенции, дето съм ги виждал през половината си живот.

— Ами, ние... — започна Франк.

— Всъщност, дядо — каза Том и си прочисти гърлото, — *ниe* преправихме това място. Направихме ремонт.

— Ремонт? — Долната челюст на стареца увисна. Той огледа изумен четирите стени. — *Vie* двамата ли сте го направили? Господи!

Старецът докосна синьо-белия керамичен пепелник и се наведе да опира яркото като какаду килимче.

— И кой какво направи? — попита изненадващо той и присви очи към тях.

Том се изчерви.

— Ами, ние...

— Ох, Господи, не, не, спри! — възклика старецът и вдигна ръка. — Ама че съм и аз, току-що съм дошъл тук, а вече душа като полудяла хрътка и не намирам лисицата. Затвори проклетата врата. Погодбре питай мен накъде съм тръгнал и с какво съм се захванал, а? И, докато сме на тази тема, да имате следа от Звяра в тази картичка галерия?

— Имаме, и още как! — Том затръшна вратата, помогна на дядо си да се избави от дебелото си палто, донесе три чаши и бутилка ирландско уиски; старецът я докосна, все едно пипаше новородено.

— Е, това е нещо друго. За какво ще пием?

— Как така за какво, за теб, дядо!

— Не, не. — Старецът погледна Том, после приятеля му Франк.

— Господи — въздъхна, — толкова сте млади, че чак болно ми става. Хайде, да пием за младите сърца и ябълковите бузи, за това, че животът е пред нас и там някъде е щастието, спотайва се и чака да бъде взето. Нали?

— Да! — съгласиха се двамата и вдигнаха чаши.

Пиеха и се гледаха хем весело, хем предпазливо. И младите видяха в старото румено и весело лице, изпъстрено с бръчки и следи от превратностите на живота, отглас от лицето на самия Том, надничащо през годините. Особено в сините очи — там се виждаше искрата на същия оствър ум, която блестеше в стария портрет на стената — очи, които ще си останат млади, докато не се затворят под тежестта на погребалните монети. В ъгълчетата на старата уста се виждаше усмивката, която пробягваше по лицето на Том, ръцете на стареца бяха изненадващо бързи като на внук му, сякаш и той, и младежът имаха ръце, живеещи свой собствен живот и вършещи по импулс какви ли не лудории.

Пиеха, навеждаха се напред, усмихваха се и отново пиеха — всеки отражение на другия, всеки наслаждаващ се на това, че старец и младеж с едни и същи очи, ръце и кръв са се срещнали в дъждовната вечер и че уискито си го бива.

— Том, Том, колко добре изглеждаш! — каза дядото. — Дъблин бе скучно място без теб през тези четири години. Но, дявол да го вземе, аз умирам. Не, не ме питай как и защо. Докторът ми го каза,

дявол го взел, и все едно ме застреля между очите. Затова реших — вместо роднините да се охарчват и да идват да се сбогуват с дъртия кон, по-добре ти направи една прощална обиколка, стисни ръце и пийни по едно. Така че днес съм тук, а утре продължавам за Лондон да видя Люси, после продължавам към Глазгоу при Дик. Ще остана не повече от един ден навсякъде, не искам да притеснявам никого. И стига си ме зяпал с отворена уста. Не съм дошъл да събирам съчувстия. На осемдесет съм и е дошло времето за едно хубаво бдение, за което съм събрали пари, така че да не чувам нито дума. Дойдох да се видя с всички и да съм сигурен, че са здрави и весели, така че спокойно да опъна петалата и да умра с леко сърце, ако е възможно. Аз...

— Дядо! — внезапно извика Том, стисна го за ръцете, после за раменете.

— Бог да те благослови, момче, благодаря ти — каза старецът, като видя сълзите в очите на младежа. — Достатъчно ми е онова, което виждам в очите ти. — Той нежно отгласна момчето от себе си. — Хайде, разкажи ми за Лондон, за работата ти, за това място. Ти също, Франк. Приятел на Том е все едно син на сина ми! Развязвай всичко, Том!

— Извинете. — Франк скочи към вратата. — Имате да си говорите за доста неща. Трябва да напазарувам това-онова...

— Чакай!

Франк спря.

Едва сега старецът наистина бе забелязал портрета над камината, бе отишъл до него и примижаваше срещу подписа.

— Франк Дейвис. Ти ли си това, момче? *Tu* ли си нарисувал тази картина?

— Да, сър — отвърна стоящият до вратата Франк.

— Преди колко време?

— Преди три години, доколкото си спомням. Да, точно така. Преди три години.

Старецът бавно кимна, сякаш информацията добавяше нещо към огромния пъзел, с който се бореше.

— Том, знаеш ли на кого *прилича* този на картината?

— Да, дядо. На теб. Преди много години.

— Аха, значи и ти си забелязал? Иисусе Христе, точно така е. Това съм аз на осемнайсетия ми рожден ден, когато цяла Ирландия и всичките ѝ зелени треви и нежни момичета бяха пред мен, а не зад гърба ми. Това съм аз, аз съм. Господ ми е свидетел, бях хубав, същият като теб, Том. И Господи, Франк, ти си невероятен. Ти си великолепен художник, момко.

— Правя, колкото мога. — Франк тихо се върна в средата на стаята. — Правя, каквото *познавам*.

— А ти *познаваш* Том до последния косъм и мигла. — Старецът се обърна и се усмихна. — Е, Том, какво е да гледаш света с това взето назаем лице? Чувстваш ли се страхотно, дали светът е като дъблинска скарида и мида?

Том се разсмя. Дядото се разсмя. Франк се присъедини към тях.

— Още по едно. — Старецът напълни чашите. — А после, Франк, ще ти позволим тактично да се измъкнеш. Само че се върни. Трябва да поговоря с теб.

— За какво? — попита Франк.

— А, за Тайните. На Живота, Времето, Битието. За какво друго би могло да бъде, Франк?

— И за това става, дядо... — отвърна Франк и мълкна, изумен от думата, която се бе отронила от устните му. — Искам да кажа, господин Кели...

— И дядо бива.

— Трябва да бягам. — Франк гаврътна уискито си. — Ще ти звънна по-късно, Том.

Вратата се затвори. Франк изчезна.

— Ще пренощуваш тук, нали, дядо? — Том взе чантата му. — Франк няма да се върне. Ще спиш на неговото легло. — Том се зае да застеле едното от двете легла край отсрещната стена. — Но е още рано. Така че, дядо, дай да пийнем и да поговорим.

Поразен, старецът продължаваше мълчаливо да разглежда висящите по стените картини.

— Страхотни работи.

— На Франк са.

— И лампата си я бива.

— И тя е от него.

— А килимът на пода?

— Франк.

— Господи — прошепна старецът. — Ама че маниак на тема работа, а?

Тихо затътри крака из стаята, сякаш обикаляше изложбена зала.

— Това място е просто претъпкано с шедьоври — рече той. — В Дъблин не би могъл да се сдобиеш с нищо подобно.

— Доста неща научаваш, когато си далеч от дома — смутено рече Том.

Старецът затвори очи и изпи питието си.

— Нещо не е наред ли, дядо?

— Ще ме хване посред нощ — каза старецът. — Сигурно ще скоча в леглото и ще крещя с цяло гърло. Но сега ми няма нищо, само нещо долу в корема и в тила ми. Да поговорим, момче, да поговорим.

И двамата говориха и пиха до полунощ, после старецът бе сложен да спи и Том също си легна. Скоро заспаха.

Към два през нощта старецът внезапно се събуди.

Вгледа се в тъмното, като се питаше къде е, после видя картините, тапицираните столове, лампата и килимите, направени от Франк, и седна в леглото. Стисна юмруци. После стана, облече се набързо и тръгна със залитане към вратата, сякаш се боеше, че няма да стигне до нея, преди да се случи нещо ужасно.

Когато вратата се затръшна, Том рязко отвори очи.

Някъде в мрака някой викаше, крещеше, предизвикваше стихиите, отправяше богохулства с пълно гърло, кълнеше, а накрая се чуха удари, сякаш някой бълскаше стената или друг човек.

След доста време дядо му се върна в стаята, мокър до кости.

Като се олюоляше, мърмореше и шепнеше нещо, старецът съмъкна мокрите си дрехи пред угасналата камина, хвърли един вестник върху въглените и краткотрайните пламъци осветиха лицето, на което яростта постепенно се сменяше с вцепененост. Намери и облече халата на Том. Младежът стисна очи, когато старецът протегна окървавените си ръце към угасващите пламъци.

— По дяволите, по дяволите, *по дяволите!* — Сипа си уиски и отпи голяма глътка. Примигна към Том и картините на стената, после погледна към Том и цветята във вазите и пи отново. Накрая Том се престори, че се събужда.

— Минава два. Трябва да почиваш, дядо.

— Ще почивам, след като свърша с пиенето. И с *мисленето*!

— За какво мислиш, дядо?

— Точно сега — отвърна старецът, седнал в полуутъмната стая с чаша в ръце, докато последните призрачни пламъчета в камината догаряха, — си спомням твоята скъпа баба през юни хиляда деветстотин и втора. И как се роди баща ти, и как бе страховто, а после се роди и ти, и също бе страховто. И как баща ти умря, когато ти беше съвсем мъничък, и колко тежко ѝ беше на майка ти в онези бедни и студени времена в суровия Дъблин. И за мен си в полето, все работа, и за това как се виждахме само веднъж месечно. За това как хората се раждат и си отиват. Такива мисли се въртят в старческата глава по нощите. Мисля си как се роди ти, Том, какъв щастлив ден беше. И сега те гледам какъв си. Това е.

Старецът се умълча и допи уискито.

— Дядо — обади се накрая Том, почти като дете, промъкнало се у дома и очакващо наказание или прошка за все още непризната беля.
— *Безпокоя* ли те?

— Не — отвърна старецът и след малко добави: — Само какво ще *направи* животът с теб, как ще се отнася с теб, добре или зле — ето *това* не ми дава покой.

Старецът седеше. Младежът лежеше с широко отворени очи и го гледаше. Накрая каза, сякаш бе прочел мислите му:

— Дядо, аз *съм* щастлив.

— *Наистина* ли, момче? — Старецът се наведе напред.

— Никога през живота си не *съм* бил по-щастлив.

— Така ли? — Старецът погледна през полумрака към младото лице. — Да, така е. Но колко време ще *останеи* щастлив, Том?

— А нима съществува вечно щастие, дядо? Всичко отминава, *нали*?

— Млъкни! Баба ти и аз, ето *това* не е отминало!

— Не. Не е било през *цялото* време, *нали*? Отначало е било едно, после — друго.

Старецът закри устата си с ръка, после затвори очи и разтри лицето си.

— Господи, да, прав си. Всеки от нас има по два, не, три, даже четири живота. И всички те отминават, това със сигурност. Но

мисълта за тях остава. И от четирите, петте или дузината животи един е специален. Спомням си веднъж...

Старецът мълкна.

— Какво *веднъж*, дядо?

Старецът се загледа някъде към хоризонта на Миналото. Не говореше нито на стаята, нито на Том, нито на никого. Сякаш не говореше и на самия себе си.

— Беше много отдавна. Когато влязох в тази стая, странно защо се сетих за това. Сякаш отново тичах по брега на Голуей към онази седмица...

— Коя седмица, кога?

— Онази лятна седмица, когато станах на дванайсет, помисли си само! Виктория бе все още кралица, живеехме в торфена колиба край Голуей, обикаляхме брега при отлив и събирахме каквото ставаше за прехрана, а времето бе толкова хубаво, че почти ти става тъжно, защото знаеш, че няма да продължи дълго.

И в средата на това чудно време край брега се появи разнебитена каруца с черни цигани, които се установиха на лагер край брега.

Бяха майка, баща, момиче и едно хлапе, което веднага се затича по брега, явно също в търсене на компания, защото и аз се мотаех сам-самичък и се нуждаех от среща с непознат.

Дойде тичешком. Никога не ще забравя как го видях за първи път. Ще го помня, докато не ме заровят. Той...

Ох, Господи, думите не ми стигат! Спираме всичко. Трябва да се върна още назад.

В Дъблин дойде цирк. Отидох да погледам страничните представления — глупчовци, джуджета, ужасни малки уроди, дебели жени и мъже-скелети. А като видях тълпата пред последния експонат, си помислих — ето там е най-ужасното нещо. Започнах да се бутам, за да зърна страшилището. И какво да видя? Тълпата бе привлечена не от друго, а от малко момиче на около шест годинки, толкова красиво, тъй прекрасно, с нежни бели бузки, сини очи, златна коса, толкова тиха и спокойна, че наред целия ужас привличаше вниманието на всички. Не казваше нищо, но красотата ѝ прекърсяваше цялото представление. Всички *трябваше* да идат при нея, за да се почувствуваат отново добре.

Зашто в онази отвратителна менажерия тя бе единственият мил приятен доктор, способен да ни върне отново към живот.

Е, онова момиче от цирка бе точно такава прекрасна изненада като момчето, тичащо като жребче по плажа.

Не беше черно като родителите си.

Имаше златни къдици, сякаш бяха частици от слънцето. Бе сякаш от бронз, а каквото не бе бронзово, беше от мед. Колкото и да е невероятно, това дванайсетгодишно — колкото мен — момче сякаш бе току-що родено, толкова свежо и ново изглеждаше. Имаше ярки кафяви очи като на животинче, дълго гонено по бреговете на света.

Наближи и първото, с което се обърна към мен, бе смях. Радваše се на живота и известяваше това със звука, който издаваше. Сигурно и аз съм се засмял, защото духът му бе заразителен. Протегна ми мургавата си ръка. Поколебах се. Той махна нетърпеливо и ме хвана за ръката.

Господи, след всички тези години си спомням какво си казахме — „Не е ли весело?“ — рече той.

Не попитах *кое* е весело. Знаех го. Каза, че се казвал Джо. Аз казах, че съм Тим. И ето ни, две момчета на плажа, а между нас — цялата вселена като рядко хубава шега.

Погледна ме с огромните си кръгли медни очи и се разсмя с пълна сила, а аз си помислих — хей, той е дъвкал сено! Мирише на трева! И от това внезапно се замаях. Миризмата ме зашемети. Господи, помислих си, пиян съм, но *защо*? Беше ми се случвало да пробвам от пиячката на татко, но какво беше *tova*? Пиян по обед, блъснат от слънцето... защо ми се вие свят? Защото някакво непознато момче е дъвкало сладка трева? Не, не може да бъде!

После Джо ме погледна и каза: „Нямаме време“.

„Нямаме време ли?“ — повторих аз.

„Да — отвърна Джо. — За да бъдем приятели. Ние *sme* приятели, нали?“

И ми дъхна на прясно окосени поляни.

Господи, идеше ми да извикам — да! И едва не паднах, сякаш ме бе тупнал приятелски. Устата ми се отвори и затвори, и накрая попитах: „А защо нямаме време?“

„Защото — рече Джо — ще сме тук шест дни, най-много седем, после продължаваме надолу по цяло Ейре. Никога повече няма да те

видя през живота си. Затова трябва да направим много неща за тези няколко дни, нали тъй, Тим?“

„Шест дни? Че това е направо нищо!“ — запротестирах аз и се запитах защо изведнъж се почувствах опустошен и изоставен на брега. Нещо едва бе започнало, а аз вече оплаквах края му.

„Един ден тук, седмица там, месец някъде другаде — рече Джо. — Трябва да живея много бързо, Тим. Приятелите ми не се задържат дълго. Само онези, които помня. Затова където и да отида, казвам на новите си приятели — бързо, да направим това, да направим онова, да направим suma неща, дълъг списък, за да ме помниш, когато си замина, и аз теб да те помня и да си казвам — ето това беше приятел. Така че да почваме. Ти гониш!“

И Джо хукна да бяга.

Тичах след него и се смеех — нима не беше глупаво да гоня никакво момче, напълно непознато само преди пет минути? Тичахме сигурно цяла миля по дългия летен плаж, преди да ме остави да го хвана. Вече си мислех дали да не го понабия, задето ме бе накарал да тичам толкова много просто така, неясно защо, дявол знае защо! Но когато тупнахме на земята и го приковах долу, той просто ми дъхна в лицето и аз отскочих, тръснах глава, седнах и го зяпнах, сякаш бях бръкнал с мокри пръсти в контакта. Той се разсмя, като ме видя как седя в недоумение, и рече: „Тим, ще бъдем приятели“.

Нали знаеш противните дълги студове в Ирландия? Е, през онази седмица, когато станах на дванайсет, бе лято всеки един от седемте дни, посочени от Джо като последни. Вървяхме по брега — и само толкова, просто си бяхме на брега, издигахме замъци и се катерехме по хълмовете, за да играем на война. Намерихме една стара кръгла кула и с викове тичахме из нея. Но най-много вървяхме, прегърнати през рамо като сиамски близнаци, които не можеш да разделиш нито с нож, нито с мълния. Аз вдишвах, той издишваше. После той вдишваше и аз му припявах. Разговаряхме до късно вечер на плажа, докато родителите ни не идваха да търсят изгубените си деца, намерили нещо, което сами не разбираха. Примамен у тях, аз спях до него, или той до мен, приказвахме си и се смеехме, Господи, смеехме се до сутринта. После отново излизахме навън и се смеехме с пълна сила, докато не падахме на земята. И се намирахме проснати, развеселени, със затворени очи, хванали се един друг и треперещи, а смехът ни скачаше

като гонещи се сребърни пъстърви. Господи, къпех се в смяха му и той в моя, докато не оставахме без сили, сякаш любовта ни бе изтощила съвсем. Дишахме тежко като кутрета в горещо лято, насмели се до припадък и сънени от приятелство. И през цялата седмица времето бе синьо и златно, без облаци, без дъжд, с ветрец, който мириеше на ябълки... не, това бе не вятер, а дъхът на онова момче.

Много след това ми мина през ума — ако старец успее отново да се потопи в онзи летен извор, в струята дихание от неговите ноздри и уста, да се освободи от тежестта на годините, да бъде отново млад, как би могла плътта да устои на подобна съблазън?

Но смехът изчезна и момчето изчезна, превърна се в мъж, изгубен някъде по света, а ето че аз, цели два живота по-късно, говоря за първи път за него. А и на кого да разказвам? От онази седмица на дванайсетия ми рожден ден и подаръка на приятелството му до днес на кого можех да разкажа за онзи бряг и лято, за това как вървяхме заедно, сплели ръце и души, и животът изглеждаше съвършен като буквата О — страхотен огромен кръг от чудесно време и весели разговори, и не се съмнявахме нито за миг, че ще живеем вечно, никога не ще умрем и ще бъдем добри приятели.

А в края на седмицата той си тръгна.

Бе мъдър за годините си. Не каза довиждане. Съвсем изведенъж каруцата им изчезна.

Крещях по брега. Видях в далечината каруцата им да се скрива зад един хълм. И тогава мъдростта му ми заговори. Недей да хващаши. Пусни. А сега плачи, каза ми моята собствена мъдрост. И аз плаках.

Плаках три дни и на четвъртия утихнах. Много месеци не отидох на брега. И през всички години след това нито веднъж не изпитах подобно нещо. Живях добре, имах чудна жена, добри деца и теб, момче, и теб, Том. Но едно е сигурно, както е сигурно това, че сега съм тук — никога повече не съм бил толкова неистов, безумен и див. Никога не съм се напивал толкова. Никога не съм плакал тъй безутешно. Защо, Том? Защо ти разказвам това, и какво бе то? Защо се връщам в онези далечни невинни времена, когато си нямах никого и не знаех нищо? Как така го помня, когато всичко друго се изплъзва от паметта? Защо, прости ми, Господи, ми се случва да не мога да си спомня лицето на баба ти, а неговото на брега на морето е толкова живо пред очите ми? Защо отново виждам как двамата падаме и земята

се пресяга да приеме младите буйни жребчета, подлудени от толкова много сладка трева и дни, които никога не свършват?

Старецът замълча. След известно време добави:

— Казват, че тайната на мъдростта е в премълчаното. Няма да кажа нищо повече. Даже не знам защо ти разказах всичко това.

— Аз знам — рече лежащият в тъмното Том.

— Наистина ли, момко? — попита старецът. — Е, кажи ми.

Някой ден.

— Да, някой ден ще го направя.

Заслушаха как дъждът докосва прозорците.

— Щастлив ли си, Том.

— Вече ме питахте, сър.

— Пак те питам. Щастлив ли си?

— Да.

Мълчание.

— Лято ли е на брега, Том? Това ли са вълшебните седем дни? Пиян ли си?

Том дълго не отговори. После каза само: „Дядо“ и кимна веднъж.

Старецът се облегна в креслото. Можеше да каже — това ще отмине. Или — това няма да продължи дълго. Можеше да каже много неща. Вместо това каза:

— Том?

— Сър?

— Ох, Господи! — внезапно извика старецът. — Христе, Боже всемогъщи! По дяволите! — Млъкна и задиша по-спокойно. — Ама че луда нош. Просто трябваше да изкрешя за последно. Трябваше, момче.

Накрая заспаха под бързо барабанящия дъжд.

На зазоряване старецът се облече тихо, взе чантата си и се наведе да докосне с длан бузата на младежа.

— Сбогом, Том — прошепна му.

Слезе по тъмното стълбище към неспирация дъжд и се сблъска с приятеля на Том, седнал на последното стъпало.

— Франк! Да не би да си прекарал тук *цялата нощ*?

— Не, не, господин Кели — бързо отвърна Франк. — Нощувах у един приятел.

Старецът погледна към тъмното стълбище, сякаш можеше да види топлата стая и спящия Том.

— А...! — Нещо като ръмжене се надигна в гърлото му и затихна.

Пристипи неловко от крак на крак и отново погледна към пламналата зора на лицето на младежа, нарисувал картината над камината в стаята горе.

— Проклетата нощ свърши — рече старецът. — Така че, ако ми направиш път...

— Сър.

Старецът слезе още едно стъпало и изведнъж избухна:

— Виж какво! Нараниш ли Том по какъвто и да било начин, кълна се в Бога, ще ти счупя гръбнака! Чу ли ме?

— Не се беспокойте. — Франк му протегна ръка.

Старецът я погледна, сякаш за пръв път виждаше протегната ръка. Въздъхна.

— Ох, дявол да го вземе, Франк, приятелю на Том, толкова си млад, че чак очите ме болят. Махни се от пътя ми!

Стиснаха си ръце.

— Господи, ама че силна хватка — изненада се старецът.

И изчезна, сякаш дъждът го отнесе.

Младежът затвори вратата след себе си и остана за момент загледан в приятеля си в леглото. На края се наведе над него и сякаш някакъв инстинкт поведе ръката му точно до мястото, докоснато преди по-малко от пет минути от длантата на стареца. Погали лятната буза.

В съня си Том се усмихна с усмивката на бащата на баща си и повика на сън стареца по име.

Повика го два пъти.

И заспа спокойно.

ПРОМЕЖДУТЬК В СЛЪНЧЕВАТА СВЕТЛИНА

Пристигнаха в Hotel de Las Floras в един горещ ден в края на октомври. Вътрешният двор гореше от червени, жълти и бели цветя като пламъци, осветяващи малката им стая. Съпругът бе висок, чернокос и блед и изглеждаше сякаш бе шофирал десетте хиляди мили на сън; мина през покрития с плохи двор с няколко одеяла на рамо, с изтощена въздишка се хвърли в малкото легло в малката стая. Докато лежеше със затворени очи, жена му, на около двайсет и четири, с руса коса и очила с рогови рамки, се усмихваше на управителя господин Гонзалес и сновеше между стаята и колата. Първо пренесе два куфара, после пишеща машина, като благодари на господин Гонзалес, но решително отказа помощта му. После домъкна огромен пакет мексикански маски, купени в езерното градче Пацкуаро, след което продължи да мъкне по-малки кутии и пакети, че дори и резервната гума — бояха се някой местен да не я търкулне през нощта по калдъръма. Със зачервено от напрежението лице заключи колата и като си тананикаше нещо, провери прозорците и изтича към стаята. Мъжът продължаваше да лежи със затворени очи на едното легло.

— Господи — промърмори той, без да вдига клепачи. — Това легло е просто ужасно. Пипни го само. Нали ти казах да избереш стая с матраци. — Тупна изтощено дюшека. — Твърдо е като камък.

— Не знам испански — отвърна съпругата и на лицето ѝ започна да се изписва объркване. — Трябваше да дойдеш и сам да говориш със стопанина.

— Виж какво — каза той, отвори сивите си очи и обърна едвада глава. — През цялото време шофирах. Ти просто си седеше и се любуваше на гледката. Нали се разбрахме ти да се занимаваш с пари, настаняване, бензин, масло и всичко останало. Вече за втори път попадаме на твърди легла.

— Съжалявам — каза тя, стоеше все така права. Започна леко да нервничи.

— Искам просто да спя нормално през нощта, това е всичко.
— Вече казах, че съжалявам.
— Ти изобщо *опина* ли леглата?
— Изглеждаха ми добре.
— Трябва да ги опипаш. — Той тупна дюшека и го сръга отстрани.

Жената седна на своето легло.
— Изглежда ми съвсем нормално.
— Е, не е нормално.
— Може пък моето да е по-меко.

Той се претърколи уморено и протегна ръка, за да опира другото легло.

— Можеш да спиш на това, ако искаш — добави тя и се опита да се усмихне.
— И то е твърдо — каза той, въздъхна, обърна се по гръб и отново затвори очи.

Никой не проговори, но в стаята стана хладно, макар че цветята отвън пламтяха в зелената трева, а небето бе изумително синьо. Накрая тя стана, грабна пишещата машина и един куфар и тръгна към вратата.

— Къде? — попита той.
— При колата — отвърна тя. — Ще намерим друг хотел.
— Остави багажа — каза мъжът. — Уморен съм.
— Ще намерим друг хотел.
— Сядай, ще пренощуваме тук, Боже мой, и ще се преместим утре.

Тя погледна кутиите, сандъците, багажа, дрехите и гумата. Клепачите ѝ затрепериха. Остави пишещата машина.

— По дяволите! — викна внезапно. — Можеш да вземеш и моя дюшек. Ще спя на пружината.

Той не отговори.

— Вземи дюшека ми — каза тя. — Само престани да говориш за това. Взимай!

Махна завивките и дръпна дюшека.

— Така може да е по-добре — сериозно рече той и отвори очи.
— Господи, вземи ги и двата, мога да спя и върху пирони! — извика тя. — Само спри да мрънкаш.

— Ще се справя някак. — Той извърна глава. — Не би било любезно към теб.

— Най-любезно би било изобщо да не говориш за леглото. Не е чак толкова твърдо, за Бога. Уморен ли си, и на него ще заспиш. Господи Боже, Джоузеф!

— Стига си крещяла — каза Джоузеф. — Защо не потърсиш нещо за вулкана Парикутин?

— След малко. — Тя още стоеше със зачервено лице.

— Провери колко ще струва таксито и конете до вулкана. И виж също небето; ако е синьо, значи днес няма да има изригване. Гледай да не те измамят.

— Мисля, че ще се справя.

Излезе, затвори вратата и се озова пред сеньор Гонзалес, който искаше да знае дали всичко при тях е наред.

Вървеше по улицата покрай прозорците и усещаше слабия дъх на дървени въглища във въздуха. Небето бе синьо с изключение на север (или пък изток или запад, не можеше да каже със сигурност), където над ужасния вулкан се издигаше страховит черен облак. Докато го гледаше, усети как се разтреперва. После намери един едър таксиметров шофьор и започнаха пазарльците. Цената започна от шейсет песос и бързо падна до трийсет и седем, а на зъбатото лице на мъжа се изписа мрачно поражение. Така! Значи ще дойде утре в три следобед, ясно ли е? Така ще имат време да минат през сивите снегове в равнините, където вулканичната пепел е направила огромна прашна зима мили наред, и да стигнат вулкана по залез-слънце. Ясно ли е?

— *Si, señora, ésta es muy claro, si!*

— Bueno. — Даде му номера на хотелската им стая и се сбогуваха.

Разходи се безцелно из малките магазинчета за сувенири; отваряше лакирани кутии и вдъхваше острата миризма на камфорово дърво, кедър и канела. Загледа като омагьосана как майсторите изрязват растителни украси със своите блестящи на слънцето инструменти и запълват шарките с червени и сини бои. Градчето се носеше край нея като тиха бавна река, а тя се потапяше в нея и непрекъснато се усмихваше, без сама да го забелязва.

Сепна се и си погледна часовника. Бе минал половин час. Уплашена сянка прелетя през лицето й. Затича се, но след няколко крачки сви рамене и забави ход.

Докато вървеше по застланите с плохи прохладни коридори, под сребристите лампиони на кирпичените стени, една затворена в клетка птица запя сладко, а едно момиче с дълга и мека черна коса седна на небесносиньо пиано и засвири ноктюрно от Шопен.

Погледна прозорците на тяхната стая. Щорите бяха спуснати. Бе три следобед, денят бе свеж. В дъното на вътрешния двор видя сергия за напитки и купи четири бутилки кока-кола. Усмихната отвори вратата на стаята.

— По-бавно не успя ли? — обади се той, обърнат с лице към стената.

— Тръгваме утре, в три следобед.

— За колко?

Тя се усмихна на гърба му, все още с бутилките в ръце.

— Само трийсет и седем песос.

— И за двайсет щеше да стане. Не бива да позволяваш на тези мексиканци да те използват.

— Аз съм по-богата от тях. Ако някой *заслужава* да бъде използван, това сме ние.

— Не това е идеята. Те *обичат* да се пазарят.

— А аз се чувствам като қучка, когато го правя.

— В пътеводителя пише, че надуват цената двойно и очакват да я свалиш наполовина.

— Хайде да не вдигаме олелия заради един доллар.

— Доларът си е доллар.

— Ще го платя от собствения си джоб — каза тя. — Взех малко студени напитки. Искаш ли?

— Какво си взела? — Той се надигна в леглото.

— Кока-кола.

— Знаеш, че не обичам много кока-кола. Ще смениш ли двете с оранжада?

— Моля? — обади се тя, без да помръдва.

— Моля — каза той, гледаше я. — Вулканът активен ли е?

— Да.

— Попита ли?

— Не, погледнах небето. Пушек колкото искаш.

— Трябваше да попиташ.

— Проклетото небе направо се взривява, дявол да го вземе.

— Но откъде да знаем дали утре ще става за посещение?

— Не знаем. Ако не става, ще го отложим.

— Права си. — Той отново легна.

Тя се върна с две бутилки оранжада.

— Не е достатъчно студена — отбеляза той, докато пиеше.

Вечеряха в дворчето — цвърчащи пържоли, грах, чиния испански ориз, вино, подправени праскови за десерт.

— О, забравих да ти спомена — каза небрежно той, докато си бършеше устата. — Проверих сметките за това колко ти дължа за последните шест дни, от Мексико Сити дотук. Казваш, че трябва да ти дам сто двайсет и пет песос, или около двайсет и пет долара, нали?

— Да.

— А по моите сметки излиза, че са само двайсет и два.

— Мисля, че е невъзможно — каза тя, като продължаваше да дълбае прасковата си с лъжичка.

— Смятах го два пъти.

— Аз също.

— Мисля, че нещо си сгрешила.

— Може и така да е. — Тя рязко стана и бутна шумно стола зад себе си. — Да идем да проверим.

Бележникът лежеше отворен до запалената нощна лампа. Провериха сметката заедно.

— Виждаш — тихо рече той. — Три долара разлика. Как се е получило?

— Просто се е получило. Съжалявам.

— Хич не те бива в сметките.

— Правя каквото мога.

— А то не е кой знае какво. Мислех си, че можеш да проявиш малко отговорност.

— Наистина се стараех.

— Забрави да провериш напомпани ли са гумите, избиращ стапи с твърди легла, все нещо губиш. В Акапулко изгуби ключа от багажника, запиля някъде манометъра, не можеш да водиш сметки. Трябва да карам...

— Знам, знам, трябва да караш по цял ден и си уморен, пипна стрептококова инфекция в Мексико Сити и се страхуваш да не се повтори, не искаш да натоварваш сърцето си и искаш от мен поне носът ми да е чист и сметките да са наред. Знам всичко това наизуст. Но аз съм само писателка и признавам, че съм направила грешка.

— По този начин няма да станеш много добра писателка — рече той. — Прибавянето е съвсем пристрастина.

— Не съм го направила нарочно! — извика тя и захвърли молива. — По дяволите! Сега направо ме е яд, че не съм те измамила нарочно. За много неща ме е яд. Яд ме е, че не изгубих нарочно проклетия манометър. Сега поне щеше да ми е приятна мисълта, че съм те подредила. Яд ме е, че не избрах стаята специално заради твърдите дюшеси. Щях да се посмея хубаво през нощта при мисълта колко те убиват. А сега ме е яд, че не съм объркала нарочно сметките. И на това щях хубаво да се посмея.

— Стига си викала — каза той, сякаш говореше на малко дете.

— Проклета да съм, ако престана да викам.

— Просто исках да знам колко пари са ти останали.

Тя бръкна с треперещи пръсти в чантичката си и извади всички пари. Той ги преброи. Пет долара липсваха.

— Не само че не те бива в сметките и надуваш цифрите, ами и липсват още пет долара. Къде са отишли?

— Не знам. Може да съм забравила да ги запиша, а ако съм записала, не съм посочила за какво. Господи, не искам отново да се занимавам с тоя проклет списък. Ще възстановя липсващото от джобните си пари и всички ще сме доволни. Ето ти пет долара! А сега да излезем малко на въздух. Ама че задушно е тук.

Рязко отвори вратата. Тресеше се от ярост, напълно несъразмерна със случващото се. Беше разгорещена, разтреперана, напрегната, знаеше, че бузите ѝ горят и очите ѝ мятаят мълнии, и когато сеньор Гонзалес се поклони и им пожела приятна вечер, трябваше да се насили, за да му се усмихне в отговор.

— Дръж — каза мъжът ѝ, като ѝ подаваше ключа от стаята. — Само не го губи, за Бога.

На зеления *zócalo* гръмко свиреше оркестър. Самият площад бе изпълнен с хора и цветове; мъжете и момчетата вървяха от едната

страна по розовите и сини плочи, жените и момичетата — в обратната посока, флиртуваха с тъмните си като маслини очи, мъжете се държаха под ръка и разговаряха сериозно между срещите, жените и момичетата се движеха по две като сплетени благоуханни цветя, поклащащи се в топлия вечерен вятър над охлаждащите се плочи, шепнеха, докато минаваха покрай продавачи на студени напитки, тамали и енчилади. Оркестърът поде „Янки Дудъл“ за радост на светлокосата жена с роговите очила, която се усмихна широко и се обърна към съпруга си. После продължи с „La Cumparsita“ и „La Paloma Azul“, а тя усети топлина в гърдите и започна да си тананика под нос.

— Не се дръж като туристка — каза съпругът ѝ.

— Просто се забавлявам.

— Не се прави на глупачка, само това искам.

Продавач на сребърни дрънкулки се затъри край тях.

— Сеньор?

Джоузеф ги огледа под звуците на оркестъра и взе една много сложно украсена и изящна гривна.

— Колко?

— Veinte pesos, señor.

— Хо-хо — изсмя се съпругът. — Ще ти дам пет — каза на испански.

— Пет — също на испански отвърна мъжът. — Та аз ще умра от глад.

— Недей да се пазариш — намеси се жена му.

— Стой настрана — с усмивка каза мъжът ѝ и се обърна към продавача. — Пет песос, сеньор.

— Не, не. Това е на загуба. Последната ми цена е десет песос.

— Може пък да ти дам шест — каза съпругът. — И нито едно песо повече.

Търговеца се поколеба, обезсърчен и като че ли уплашен, а Джоузеф подхвърли гривната върху червеното кадифе и се обърна.

— Отказвам се. Приятна вечер.

— Сеньор! Шест песос и е ваша!

Съпругът се разсмя.

— Дай му шест песос, скъпа.

Тя бръкна с вцепенени пръсти в портмонето си и даде на търговеца няколко банкноти. Човекът си отиде.

— Надявам се да си доволен — каза тя.

— Доволен? — Той с усмивка подхвърли гривната в бледата си длан. — За долар и двайсет и пет цента купувам гривна, която ще струва трийсет долара в Щатите!

— Трябва да ти призная нещо — каза тя. — Дадох на човека десет песос.

— Какво! — Усмивката изчезна от лицето му.

— Сложих една банкнота от пет песос наред с останалите. Не се беспокой, ще ги възстановя от собствените си пари. Няма да влязат в сметката, която ще ти дам в края на седмицата.

Той не отговори нищо, но прибра гривната в джоба си. Погледна към оркестъра, който изсвирваше последните акорди на „Ay, Jalisco“.

— Ама че си глупачка. Оставяш ги да ти вземат всичките пари.

Сега бе неин ред да се отдръпне и да не отговори. Чувстваше се доста добре. Заслуша се в музиката.

— Връщам се в стаята — каза той. — Уморен съм.

— Пропътували сме само сто мили от Пацкуаро.

— Нещо гърлото пак ме стърже. Хайде.

Отдалечиха се от музиката и разходящите се, шепнещи и смеещи се хора. Оркестърът свиреше „Куплети на тореадора“. Барабаните звучаха като огромни унили сърца в лятната нощ. Във въздуха се носеше аромат на папая, на зелени джунгли и потайни води.

— Ще те изпратя до стаята и ще се върна — каза тя. — Искам да послушам музиката.

— Не бъди наивна.

— Харесва ми, дявол да го вземе. Харесва ми, музиката е добра. Не е фалшива, истинска е, или поне толкова истинска, колкото всичко друго в този свят. Затова я харесвам.

— Не се чувствам добре и бих предпочел да не се мотаеш сама из града. Не е честно да видиш нещо, а аз — не.

Стигнаха до хотела. Музиката все още се чуваше съвсем ясно.

— Ако ти се разхожда сама, тръгвай, разходи се до Щатите — каза той. — Къде е ключът?

— Може да съм го изгубила.

Влязоха в стаята и се съблякоха. Той седна на ръба на леглото, загледан в нощния двор. Накрая поклати глава, разтърка очи и въздъхна.

— Уморен съм. Ужасен ден. — Погледна жена си, която седеше до него, и докосна ръката ѝ. — Извинявай. Ставам раздразнителен, когато карам, а и двамата не говорим добре испански. Привечер съм само нерви.

— Да — каза тя.

Внезапно той се приближи до нея. Прегърна я силно, постави глава на рамото ѝ и трескаво зашепна със затворени очи:

— Знаеш, че *трябва* да останем заедно. Съществуваме само ние, независимо от това какво става, независимо в какви беди се намираме. Много те обичам, знаеш го. Прости ми, знам, че ти е трудно с мен. Трябва да го преодолеем.

Тя се взираше през рамото му към голата стена и в този момент стената бе като живота ѝ — огромна пустота без нито една неравност, контур или чувство. Не знаеше какво да каже или да направи. В друг момент би се разтопила. Но тук се бе случило онова, което се случва с метал, който прекалено често е нажежаван до бяло, за да бъде оформен. Накрая той престава да се нажежава и да се оформя; превръща се просто в тежест. И сега тя бе ненужна тежест, движеща се механично в обятията му, чуваща и нечуваща, разбираща и неразбираща, отговаряща и неотговаряща.

— Да, ще бъдем заедно. — Усети как устните ѝ мърдат. — Обичаме се. — Устните сами казаха каквото трябваше да кажат, докато съзнанието ѝ бе в погледа, който се забиваше дълбоко в пустотата на стената. — Да. — Прегръщаше го и не го прегръщаше. — Да.

В стаята цареше полумрак. Някой вървеше по коридора отвън, може би бе погледнал към вратата им, може би бе чул шепота им и го бе взел за капене на лошо затворен кран, канал или прелистване на страница на светлината на нощната лампа. Нека вратите си шепнат, хората си минаваха по облицованите с плочки коридори и не ги чуваха.

— Само ти и аз знаем как стоят нещата. — Дъхът му бе свеж. Изведнъж страшно ѝ дожаля за него, за самата себе си и за целия свят. Всички бяха ужасно самотни. Той бе като човек, вкопчил се в статуя. Тя изобщо не помръдваше. Само умът ѝ се движеше едва-едва като слабо флуоресцираща мъгла. — Само ти и аз помним, и ако някой от нас си отиде, с половината от спомените е свършено. Трябва да останем заедно, защото ако единият забрави, другият ще го помни.

Какво да помни? — запита се тя. Но веднага в паметта ѝ се появиха моменти от съвместния им живот, които самият той сигурно не помнеше — вечер на плажа преди пет години, една от първите прекрасни вечери под платнището с тайните докосвания, дните в Сънленд, когато двамата се търкаляха до привечер на пясъка. Скитането в изоставената сребърна мина и още безброй спомени, всеки един от които моментално събуждаше друг!

Той я притисна по гръб в леглото.

— Знаеш ли колко самотен се чувствам? Знаеш ли колко самотен правя самия себе си с тези спорове и скандали, когато съм уморен?

Зачака отговора ѝ, но тя не каза нищо. Усети как миглите му трептят на шията ѝ. Смътно си спомни как бе направил същото край ухото ѝ. „Око-паяк — бе казала тя със смях. — Сякаш имам паяче в ухото“. И сега това изгубено малко паяче се катереше като обезумяло по шията ѝ. В гласа му имаше нещо, което я караше да се чувства, сякаш седи в заминаващ влак, а той е долу на перона и казва: „Не си отивай“. А ужасеният ѝ глас крещи безмълвно: „*Tu* си онзи във влака! *Aз* не отивам никъде!“

Лежеше объркана. Докосваше я за първи път от две седмици. И докосването му бе тъй непосредствено, че тя знаеше, че една неправилна дума отново ще го отдалечи безкрайно от нея.

Лежеше и не казваше нищо.

Накрая, след доста време, чу как той се надига, въздъхва и се отдръпва. Легна в своето легло и мълчаливо се зави. Тя най-сетне се обърна, за да се намести по-добре, и заслуша как часовникът ѝ тиктака в тесния задушен мрак.

— Господи — прошепна тя, — само единайсет и половина е.

— Заспивай — каза той.

Тя лежеше в тъмното и се потеше, гола, в собственото си легло, а някъде отдалеч долитаха омагьосващите звуци на оркестъра, така сладки, че караха душата ти да копнене да ги чуе по-добре. Искаше ѝ се да се разходи сред мургавите хора, да пее с тях, да усеща леката миризма на дървени въглища в малкото лятно градче в тропиците на Мексико, на милиони мили от цивилизацията, да слуша хубава музика, да потропва с крак и да тананика. А ето че лежеше с отворени очи в леглото. През следващия час оркестърът изsviri „La Golondrina“,

„Marimba“, „Los Viejitos“, „Michoacan la Verde“, „Barcarolle“ и „Luna Lunera“.

Незнайно защо се събуди в три сутринта и не успя да заспи отново, усещаше прохладата на дълбоката нощ. Вслушваше се в дишането на мъжа си и се почувства безкрайно далеч и откъсната от света. Помисли си за дългото пътуване от Лос Анджелис до Ларедо, Тексас — сребристобял нажежен кошмар. След това на негово място дойде зеленият, червен, жълт, син и пурпурен сън на Мексико, надигащ се като потоп около тях, готов да потопи колата в цветовете и миризмите на джунглата и изоставени градчета. Помисли си за всички селища, магазинчета, разхождащи се хора, магаренца, за всички скандали, стигащи едва ли не до побои. Помисли си за петте години брак. Много, наистина много време. За тези пет години нямаше ден, в който да не са се виждали; нямаше ден, в който да се види сама с приятелите си; *той* винаги бе наблизо, вечно наблюдаващ и критикуващ. Нито веднъж не ѝ бе позволено да отсъства за повече от час, без да трябва да дава пълни обяснения. Понякога, чувствайки се безкрайно зла, тя тайно се измъкваше на нощни прожекции, чувствуващ се свободна, изпълваше се със свобода, гледаше движещите се по екрана хора, те бяха много по-реални от самата нея.

И ето ги тук, пет години по-късно. Погледна спящия му силует. Хиляда осемстотин двайсет и пет дни с теб, помисли си. По няколко часа на ден зад пищещата машина, а през цялото останало време, денем и нощем — с теб. Чувствам се като зазидания в „Бъчвата с амонтилядо“. Крещя, но никой не ме чува.

Отвън се чуха стъпки. Някой почука на вратата им.

— Сеньора — тихо повика нечий глас. — Три часът.

Господи, помисли си тя.

— Ш-ш-ш! — изсъска и скочи към вратата. Но съпругът ѝ вече се беше събудил.

— Какво става? — викна той.

Тя откряхна вратата.

— Объркали сте часа — каза на мъжа в тъмното.

— Три часът е, сеньора.

— Не, не — изсъска тя с изкривено от отчаяние лице. — Имах предвид в три следобед.

— Какво има? — Мъжът ѝ запали лампата. — Господи, три посрещ нощ е. Какво иска този глупак?

Тя се обърна и затвори очи.

— Дошъл е да ни закара до Парикутин.

— Господи, испанският ти абсолютно за нищо не става!

— Вървете си — каза тя на мъжа.

— Но аз станах специално — възрази той.

Мъжът ѝ изруга и стана.

— Така или иначе вече няма да мога да мигна. Кажи на този идиот, че ще се облечем и след десет минути тръгваме, точка. Господи!

Тя предаде думите му и водачът им се скри в тъмнината и излезе на улицата; прохладната луна лъскаше калниците на таксито му.

— За нищо не ставаш — озъби се мъжът ѝ, докато обуваше два чифта панталони и обличаше две тениски, спортна риза и вълнена риза над всичко това. — Испусе, това окончателно ще ми оправи гърлото. Пипна ли още една инфекция…

— Връщай се в леглото, дяволите да те вземат.

— Така или иначе няма да успея да заспя.

— Е, имахме шест часа за сън, а и ти спа още поне три вчера следобед. Би трябвало да ти е достатъчно.

— Развали пътуването — каза той и навлече два пуловера и два чифта чорапи. — Горе е студено. Облечи се добре, по-бързо. — Навлече яке, сложи си шал и стана огромен под купчината дрехи. — Вземи хапчетата ми. Къде е водата?

— Връщай се в леглото — каза тя. — Не искам да се разболееш и отново да ми хленчиши.

Намери лекарствата му и наля чаша вода.

— Поне часа можеше да не объркаш.

— Затваряй си устата! — Тя взе чашата.

— Поредната ти дебелоглава тъпотия.

Плисна водата в лицето му.

— Остави ме, дяволите да те вземат, остави ме на мира. Не съм го направила нарочно!

— Ти! — изкрештя той, от лицето му капеше вода. — Ще настина заради теб!

— Хич не ми пуха, остави ме на мира! — Вдигна юмруци; лицето ѝ бе зачервено; приличаше на попаднало в лабиринт животно,

което все търси изхода от невъзможния хаос и постоянно се обърква, връща се обратно, продължава напред, сякаш някой го води, шепне му, изкушава го, за да го изправи отново пред гола стена.

— Не посягай! — извика той.

— Ще те убия, Бога ми, ще те убия! — изкрештя тя с грозно разкривено лице. — Остави ме на мира! Опитвах всичко... легла, език, време, по дяволите, да не мислиш че *не знам*, че съм сгрешила? Да не мислиш, че не *съжалявам*?

— Ще настина, ще настина. — Той се взираше в мокрия под. Седна, по лицето му се стичаше вода.

— Дръж. Избръши се! — Тя му хвърли една кърпа.

Той се разтресе целият.

— Студено ми е!

— Замръзни, мътните те взели, пукни, остави ме на мира!

— Студено ми е, студено ми е. — Зъбите му тракаха; избръса лицето си с треперещи ръце. — Ще пипна отново инфекция.

— Свалий това яке! Мокро е.

След минута той спря да трепери и стана, за да свали измокреното яке. Тя му подаде друго, кожено.

— Хайде, човекът чака.

Мъжът ѝ отново започна да трепери.

— Никъде не отивам, дяволите да те вземат — каза той и седна.

— Сега ми дължиш петдесет долара.

— Защо?

— Помниш, обеща.

И тя си спомни. Бяха се скарали за някаква глупост в Калифорния, на първия ден от пътешествието им — Господи, още в самото начало. И тя за първи път в живота си посегна да го защлеви. После, ужасена, свали ръка и се загледа в предателските си пръсти.

— Щеше да ме удариш! — закрештя той.

— Да — отвърна тя.

— Е — спокойно каза той, — следващия път, когато направиш подобно нещо, ще извадиш петдесет долара от джоба си.

Такъв бе животът им, пълен с малки данъци, откупни и изнудвания. Тя плащаше за всичките си грешки, случайни или не. Долар за това, долар за онова. Ако провалеше вечерта, плащаше вечерята от спестените за дрехи пари. Ако критикуваше пиеса, която

му беше харесала, той изпадаше в ярост и за да го успокои, тя плащаше билетите. Така продължаваше, година след година, все по-зле и по-зле. Ако купеха заедно книга и тя не я харесваше, но на него му допадаше и тя се осмелеше да каже нещо за нея, следващо скандал. Понякога дребна кавга продължаваше дни наред и в крайна сметка ѝ се налагаше да му купи втора и трета книга, дори копчета за ръкавели, само и само за да се уталожи бурята. Испусе!

— Петдесет долара. Обеща, ако отново започнеш да избухваш и посягаш.

— Това беше само вода. Не съм те удряла. Добре, затвори си устата. Ще платя. Ще платя колкото и да е, само ме остави на мира. Заслужава си и петстотин долара, че и повече. Ще платя.

Извърна се. Когато боледуваш с години, когато си *единственото* дете, *единственото* момче в семейството през целия си живот, ставаш такъв като него, помисли си. Изведнъж се оказваш на трийсет и пет, а все още не си решил какъв искаш да станеш — грънчар, социален работник или бизнесмен. А жена ти винаги е знаела каква иска да стане — писателка. Сигурно е влудявашо да живееш с жена, която много добре знае какво иска и какво ще постигне с писането си. И това, че разказите ѝ — не, не всички, само няколко — бяха купени, бе достатъчно, за да разпори брака им по шевовете. Затова от негова страна бе тъй естествено да я убеждава, че не е права, а той е прав, че тя е неконтролирамо дете и че трябва да се откаже от парите. Парите трябваше да са неговото оръжие, с което да я държи в подчинение. И когато сграфеше нещо, трябваше да му дава част от скъпоценната си придобивка — продукт от нейното творчество.

— Знаеш ли — внезапно рече тя, — откакто направих онази голяма продажба на списанието, ти като че ли започна да вдигаш повече сканали, а аз — да ти плащам повече.

— Какво искаш да кажеш? — попита той.

Струваше ѝ се, че догадката ѝ е вярна. След голямата продажба той започна да прилага странната си логика във всички ситуации; логика от такъв вид, срещу който тя не можеше да се бори. Воденето на разумен разговор с него бе невъзможно. В края на краишата се оказваш в ъгъла, обясненията ти са изчерпани, оправданията — също, гордостта ти е направена на пух и прах. Не ти остава нищо друго, освен да нападнеш. Зашлевяващ го или чушиш нещо, след което

плащаши и той излиза победител. И той ти отнема успеха, единствената ти цел, или поне той така си мисли. Но колкото и да е странно, тя и пет пари не даваше за изгубените пари, макар да не му го бе казвала. Щом така се постигаше мир, щом това го правеше щастлив, щом си мислеше, че ти причинява страдания — тъй да бъде. Той имаше преувеличена представа за стойността на парите; болеше го да ги губи или харчи и именно затова си мислеше, че я наранява дълбоко. Но аз не чувствам никаква болка, помисли си тя. Бих му ги дала всичките, защото не пиша заради парите, а за да кажа онова, което искам да кажа. А той не разбира това.

Мъжът ѝ бе утихнал.

— Ще платиш ли?

— Да. — Навличаше бързо панталоните и якето си. — Всъщност от известно време смятах да повдигна въпроса. Отсега нататък ти давам всички пари. Не е нужно да държа доходите си отделно от твоите, както бе досега. Утре ти давам всичко.

— Не съм искал това — бързо рече той.

— Настоявам. Всичко отива при теб.

И с това, естествено, те обезоръжавам, помисли си. Взимам ти оръжието. Сега няма да можеш да измъкваш пари от мен, жалка монета след монета. Ще трябва да намериш друг начин да ме тормозиш.

— Аз... — започна той.

— Не, повече нито дума на тази тема. Парите са твои.

— Просто исках да ти послужи за урок. Имаш ужасен характер — каза той. — Мислех си, че ще се контролираш, ако ти се наложи да жертваш нещо.

— О, та аз живея заради парите — отвърна тя.

— Не ги искам всичките.

— Хайде стига. — Беше уморена. Отвори вратата и се заслуша. Съседите не ги бяха чули или пък не им бяха обърнали внимание. Светлините на чакащото ги такси осветяваха двора.

Тръгнаха в прохладната лунна нощ. За първи път от години тя вървеше пред него.

През тази нощ Парикутин приличаше на река от злато. Далечна шепнеша река от разтопена руда, течаща към някакво мъртво море от лава, към черен вулканичен бряг. Ако си задържиш дъха и успокоиш

биенето на сърцето си, можеш да чуеш как лавата бута от планината скали и ги запраща да се търкалят по склона със загълъващ грохот. Над кратера се виждаха червени изпарения и светлина. Кафяви и сиви облаци се издигаха внезапно и безмълвно като корони, ореоли или валма от вътрешността, осветени отдолу в червено, черни и заплашителни отгоре.

Двамата стояха на отсрещния склон в хапливия студ; конете бяха зад тях. В дървената колиба наблизо учените палеха газени лампи, приготвяха вечеря, варяха силно кафе и си шепнеха заради чистия и взривоопасен вечерен въздух. Намираха се някъде далеч-далеч от целия останал свят.

След като излязоха от Уруапан, дълго се друсаха в таксито като зарове в чашката на комардия по пътя през заспалите под луната покрити с пепел хълмове, през голи изсъхнали села, под студения блясък на звездите. Стигнаха при лагерен огън, запален сякаш на морско дъно. Около него седяха сериозни мъже, малки мургави момчета и група от седмина американци — само мъже, всички в дрехи за езда, — които разговаряха на висок глас под безмълвното небе. Доведоха конете и ги оседлаха. Продължиха през реката от лава. Тя заговори останалите американци, те й отвърнаха. Започнаха да се шегуват. След известно време мъжът ѝ избърза напред.

А сега двамата стояха един до друг и гледаха как лавата мие върха на тъмния конус.

Той не каза нито дума.

— Сега пък какво има? — попита тя.

Той гледаше право напред и блясъкът на лавата гореше в очите му.

— Можеше да пояддиш с мен. Мислех си, че сме дошли в Мексико, за да разглеждаме заедно. А ти си приказваше с онези проклети тексасци.

— Чувствах се самотна. От два месеца не бях виждала американци. Дните в Мексико ми харесват, но не и нощите. Просто исках да си поговоря с някого.

— Искаше да им разкажеш, че си писателка.

— Не е честно.

— Винаги споменаваш, че си писателка, колко си добра, как току-що едно голямо списание е публикувало твой разказ и как

благодарение на тези пари сега си в Мексико.

— Един от тях ме попита с какво се занимавам и аз му отговорих. Да, дявол да го вземе, гордея се с работата си. Десет години чаках да ми издадат нещо.

Той дълго я изучава на светлината от огнената планина и накрая каза:

— Знаеш ли, преди да тръгнем насам, си помислих за проклетата ти пишеща машина и едва не я метнах в реката.

— Не си го направил!

— Не съм. Но я заключих в колата. Писна ми и от нея, и от начина, по който съсипваш цялото пътуване. Не си с мен, а си сама със себе си, ти си онази, която има значение, ти и проклетата пишеща машина, ти и Мексико, ти и твоите впечатления, ти и вдъхновението ти, ти и твоята чувствителност, ти и твоята самота. Знаех, че и днес ще се държи така, бях толкова сигурен, колкото в Първото пришествие! Омръзна ми, че след всяко наше пътуване тичаш като полудяла, за да седнеш зад машината си и да блъскаш с часове по клавишите. Това е почивка.

— Не съм докосвала машината от цяла седмица, защото те тормози.

— Е, не я докосвай още седмица или месец, не я докосвай, докато не се приберем у дома. Проклетото ти вдъхновение може да почака!

Не трябваше да му казвам, че му давам всичките пари, помисли си тя. Не трябваше да му взимам онова оръжие. То го държеше на страна от истинския ми живот, от писането и машината. А сега сама захвърлих защитното наметало на парите, той потърси ново оръжие и намери нещо истинско — машината! О, Господи!

Внезапно обхваната от отново надигналата се вълна гняв, тя го бутна на страна от себе си. Не силно. Просто го бутна. Веднъж, два, три пъти. Не го нарани. Това бе просто отблъскващ жест. Искаше да го удари, може би дори да го хвърли от скалата, но вместо това го бутна тези три пъти, за да демонстрира враждебното си настроение и да покаже, че с разговорите е приключено. После двамата стояха отделно, а конете зад тях тихо потропваха с копита. Нощният въздух ставаше все по-студен, от устите им започна да излиза пара, в колибата на

учените кафето вреще на синия пламък и силното му ухание изпълваше осветените от луната висини.

Час по-късно, когато първите пламъчета на зората докоснаха студения хоризонт на изток, се качиха на конете и поеха в засилващата се светлина обратно надолу към погребания от лава град и църква. Когато преминаха застиналия поток, тя си помисли — защо конят му не се спъне, защо не го хвърли на някоя от тези назъбени скали, защо? Но нищо не се случи. Продължиха нататък. Над хоризонта се издигна червено слънце.

Спаха до един следобед. Тя се събуди, облече се и остана да го чака половин час седнала в леглото, докато той най-сетне се размърда и се обърна — небръснат, много блед от умора.

— Гърлото ме боли — бяха първите му думи.

Тя не каза нищо.

— Не биваше да ме заливаш с вода — оплака се той.

Тя стана, отиде до вратата и хвана дръжката.

— Искам да останеш тук — каза той. — Ще останем в Уруапан още три или четири дни.

Накрая тя проговори.

— Мислех си, че продължаваме към Гуадалахара.

— Стига си се държала като туристка. Вече съсира разходката до вулкана. Искам отново да ида там, утре или вдругиден. Иди да видиш небето.

Тя излезе да погледне небето. Беше чисто и синьо. Докладва му.

— Вулканът затихва понякога за цяла седмица. Не можем да си позволим да го чакаме толкова време, докато изригне отново.

— Напротив, можем. И ще чакаме. И ти ще платиш таксито дотам и обратно, ще направиш всичко както си трябва и ще ти е приятно.

— Мислиш ли, че вече може да ми бъде приятно?

— Ако това е последното нещо, което правим, ще му се насладим.

— Значи настоящаш, така ли?

— Ще чакаме в небето да се появи дим и отново ще идем там.

— Отивам да купя вестник. — Тя затвори вратата и излезе в града.

Вървеше по наскоро измитите улици, гледаше блестящите прозорци и вдъхваше изумително чистия въздух и щеше да се чувства великолепно, ако не беше трепетът, непрестанният трепет дълбоко в нея. Накрая, докато празнотата ревеше в гърдите ѝ, отиде при един таксиметров шофьор, който стоеше до колата си, и каза:

— Сеньор.

— Да? — отвърна мъжът.

Тя усети как сърцето ѝ спира. После започна да тупти отново и тя продължи:

— Колко ще ми струва да ме откарате до Морелия?

— Деветдесет песос, сеньора.

— А мога ли оттам да хвана влак?

— Можете да хванете влак и *оттук*, сеньора.

— Да, но поради някои причини не мога да го чакам тук.

— Тогава ще ви закарам до Морелия.

— Елате, имам да свърша някои неща.

Таксито остана да чака пред хотела. Тя влезе сама вътре и отново погледна красивото дворче с многобройните цветя, и се заслуша в свиренето на момичето, седнало зад странното синьо пиано. Този път свиреше „Лунната соната“. Вдиша кристално чистия въздух, затвори очи, отпусна ръце и поклати глава. Докосна вратата и тихо я отвори.

Защо именно днес? Защо не в някой друг ден от последните пет години? Какво чаках, защо се бавих толкова? Защото. Хиляди „защото“. Защото винаги си се надявала нещата отново да станат такива, каквито бяха през първата година. Защото имаше периоди, макар и все по-редки, в които той беше великолепен дни, даже седмици наред, когато и двамата се чувствахте добре, светът бе целият в зелено и яркосиньо. Защото имаше моменти като снощи, когато той откриваше бронята си, оголвайки собствения си страх и жалката си самота, и казваше: „Нуждая се от теб и те обичам, не ме напускай, страхувам се без теб“. Защото понякога бе хубаво да плачат заедно и да се сдобряват, а след сдобряването винаги бяха добри един с друг през следващия ден и нощ. Защото беше хубав. Защото преди да го срещне, бе прекарала дълги години в самота. Защото не искаше отново да е самотна, но сега знаеше, че е по-добре да бъде сама, отколкото да живее така, защото едва вчера той унищожи пишещата ѝ машина — не

физически, не, но с мислите и думите си. И спокойно можеше да сграбчи самата нея и да я хвърли от моста в реката.

Не усещаше ръката си на вратата. Сякаш десет хиляди волта електричество бяха парализирали тялото й. Не усещаше краката си по плочките. Лицето й бе изчезнало, мислите й ги нямаше.

Той спеше, обърнат с гръб към нея. В стаята цареше зелен полумрак. Бързо и безшумно тя облече палтото си и провери чантичката. Дрехите и пишещата машина сега нямаха значение. Всичко в нея бе отекващ рев. Всичко бе като водопад, спускащ се в прозрачната пустота. Нямаше удар, нямаше сблъсък, а само бистра вода, падаща в пустотата, в друга пустота, следвана от още по-голяма пустота.

Стоеше до леглото и гледаше мъжа в него, познатата черна коса на тила, спящия му профил. Той се размърда.

— Какво? — попита, все още спящ.

— Нищо — каза тя. — Нищо. И нищо.

Излезе и затвори вратата.

Таксито излетя към края на града с шеметна скорост, вдигаше шум до небето, розовите и сини стени летяха покрай тях, хората отскачаха от пътя им, на няколко пъти едва не се бълснаха в други коли, и ето че оставиха след себе си по-голямата част от града, хотела, спящия мъж в хотела и...

Нищо.

Моторът мълкна.

Не, не, помисли си Мари, Господи, не, не, не!

Трябва да запали отново.

Шофьорът изскочи навън, хвърли свиреп поглед към Бог на небето, отвори капака и погледна вътре, сякаш можеше да изкорми железните вътрешности на колата с голи ръце; на лицето му играеше най-сладката усмивка на неописуема омраза. Обърна се към Мари, насили се да свие рамене, да загърби гнева и да приеме Божията воля.

— Ще ви изпратя до автобусната спирка — каза той.

Не, казаха очите й. Не, едва не изрече устата й. Джоузеф ще се събуди, ще изтича да ме търси, ще ме намери все още тук и ще ме замъкне обратно. Не.

— Ще нося багажа ви, сеньора — каза шофьорът и тръгна с него, но трябваше да се върне; тя все още седеше неподвижно вътре и

повтаряше „не, не“ неизвестно на кого. Шофьорът й помогна да слезе и й показа накъде да върви.

Автобусът бе на площада и индианците се качваха в него — някои мълчаливи и с бавно достойнство, други бъбреха като птички и влачеха всевъзможни вързопи, деца, кошници с птици и прасета. Шофьорът носеше униформа, която сигурно бе прана и гладена за последен път преди двайсет години; беше се навел през прозореца, викаше и се смееше с хората отвън. Мари се качи в автобуса, пълен с горещ дим от горящата смазка на мотора, с миризма на бензин и масло, на мокри кокошки, мокри деца, потни мъже и жени, на стара разпокъсана тапицерия и мазна кожа. Намери си място най-отзад, усети погледите, следящи нея и куфара ѝ, и си помисли: „Махам се, най-накрая се махам, свободна съм, никога повече няма да го видя, свободна съм, свободна съм“.

Едва не се разсмя.

Автобусът тръгна, пътниците започнаха да се люлеят и друсят, да се смеят и да викат, мексиканският пейзаж сякаш се завъртя зад прозореца като сън, неспособен да реши дали да спре, или да продължи, а след това зеленината остана назад заедно с градчето, с хотела и неговия вътрешен двор. Колкото и да бе невероятно, Джоузеф стоеше на прага с ръце в джобовете и гледаше към небето и дима на вулкана, без да обръща внимание на автобуса и на нея; и ето че заминаваше, отдалечаваше се от него, фигурата му се смаляваше, сякаш падаше в някаква бездънна шахта, напълно мълчаливо, без никакви писъци. И преди дори да се сети и да реши да му помаха, той вече бе станал колкото момче, после малко дете, колкото бебе в далечината, накрая изчезна зад ъгъла, двигателят изрева, някой отпред засвири на китара, а Мари продължаваше напрегнато да се взира назад, сякаш се мъчеше да види през стените, дърветата и разстоянията, за да зърне за последен път мъжа, който така спокойно гледаше синьото небе.

Накрая вратът ѝ се схвани, тя се обръна, скръсти ръце на гърдите си и започна да мисли какво е постигнала с постъпката си. Внезапно пред нея изникна цял нов живот, образите се сменяха с бързината на завоите, които внезапно я изкарваха на ръба на пропасти, и всеки следващ завой, също като годините, изникваше съвсем неочеквано и не можеше да се предвиди. Известно време ѝ бе приятно просто да седи,

облегнала глава на друсащата се облегалка, и да съзерцава спокойствието. Нищо да не знае, за нищо да не мисли, нищо да не чувства, да е почти като мъртва поне за час, доколкото може — затворени очи, затихнало сърце, нито топло, нито студено тяло — и да чака животът да я настигне, а не тя да го търси. Нека автобусът я откара до влака, влакът — до самолета, самолетът — до града, а градът — до приятелите ѝ, а след това, като хвърлено в бетонобъркачка камъче, нека животът в града да прави с нея каквото си пожелае — щеше да се носи в сместа и да се втвърди в новата форма, която намери за най-подходяща.

Автобусът летеше напред, лавираше в сладкия зелен въздух на следобеда, между планините, изпечени като лъвски гриви, край реки, сладки като вино и бистри като вермут, над каменни мостове, под акведукти, в които водата течеше като свеж ветрец в древните канали, покрай църкви, през облаци прах и внезапно, съвсем внезапно километражът в ума на Мари каза: „Милион мили, Джоузеф е на милион мили зад мен и никога повече няма да го видя“. Мисълта остана в съзнанието ѝ и покри небето с размазана сянка. Никога, никога до смъртта си, а може би и след нея няма да го видя нито за час, нито за минута или секунда, никога.

Вцепеняването започна от върховете на пръстите. Усети как студът пълзи нагоре към китките, по ръцете към раменете, до сърцето ѝ и нагоре по шията към главата. Бе съвсем безчувствена, като напарена с коприва и лед, надупчена с игли и съвсем куха отвътре. Устните ѝ бяха като сухи цветчета, клепачите ѝ станаха хиляди пъти по-тежки от желязото, всяка част от тялото ѝ беше желязо, олово, мед и платина. Тежеше десет тона, всяка част бе невероятно тежка и под тази огромна маса смачкано, отчаяно борещо се за живот биеше сърцето ѝ, трепереше и се мяташе като обезглавена кокошка. А дълбоко под варовика и стоманата на роботското ѝ тяло се таеше нейният ужас и викът ѝ, зазидан от всички страни; някой почукваше с мистрия от другата страна на стената, работата бе свършена, а най-нелепото, което видя, бе как собствената ѝ ръка вдига мистрията, поставя последната тухла, загребва гъстия хоросан и зазидва собствения си затвор.

Устата ѝ бе като от памук. Очите ѝ горяха с черен огън като крило на гарван, заплюща криле на лешояд, главата ѝ натежа от

ужас, изпълни се с желязо, устата бе запушена с невидим горещ памук; след това главата й сякаш хълтна между невъзможно тъстите, макар да не виждаше никаква тъстина, ръце. Ръцете й бяха оловни възглавници, торби с цимент, смазващи безчувствения й скut; ушите й бяха водопроводни кранове, в които виеше студен вятър; а навсякъде около нея, без да забелязват нищо, седяха пътниците и автобусът се носеше със скоростта на ракета през градчета и поля, през хълмове и царевични долини, отнасяше я с всеки изминал миг на милиони мили и десет милиона години от познатия живот.

Не бива да крещя, помисли си тя. Не! Не!

Главозамайването бе толкова силно, цветовете в автобуса, на ръцете и полата й бяха толкова посинели и почернели от отлива на кръв в главата й, че всеки миг щеше да рухне на пода под изненаданите и смяяни възгласи на наведените над нея пътници. Наведе много ниско глава и вдиша въздуха, миришещ на кокошки, пот, кожа, въглероден окис, тамян, на самотна смърт, вдиша го през медните ноздри и раздразненото гърло в белите си дробове, които горяха, сякаш бе глътнала неонова лампа. Джоузеф, Джоузеф, Джоузеф, Джоузеф.

Беше съвсем просто. Ужасът винаги е прост.

Не мога да живея без него, помисли си тя. Лъгах самата себе си. Нуждая се от него. Ох, Господи, аз, аз...

— Спрете автобуса! Спрете!

От вика й автобусът спря и всички полетяха напред. Започна да си проправя път през деца и лаещи кучета, размахваше тежките си ръце; чу как роклята й се разпаря, отново изкрешя, вратата се отваряше, шофьорът гледаше ужасен жената, която се препътваше към него като пияна; падна на чакъла, скъса чорапите си и остана да лежи, докато някой се навеждаше над нея; после започна да повръща. Пътниците изнесоха чантата й, тя им обясняваше между ридания и кашляне, че трябва да пътува натам — посочи назад към града, останал на милиони години и мили назад, а шофьорът на автобуса клатеше глава. Наполовина седна, наполовина легна край пътя, прегърнала куфара си, ридаеше, автобусът се извисяваше край нея в жегата и тя му замаха да продължи — давайте, заминавайте, какво ме гледате, ще хвана кола в обратна посока, не се беспокойте за мен, оставете ме, тръгвайте; и накрая вратата се затвори като разгънат

акордеон, подобните на медни маски лица на индианците потеглиха и автобусът изчезна от съзнанието й. Тя остана да лежи и да плаче върху куфара още няколко минути, вече не чувствуващо тежест и гадене, но сърцето ѝ биеше бясно и усещаше студ, сякаш току-що бе излязла от зимно езеро. Стана, с малки стъпки изтъри куфара на отсрещната страна на пътя, олюляваше се, зачака кола; шест минаха покрай нея, седмата най-сетне отби и спря — скъп автомобил от Мексико Сити с представителен мексиканец зад волана.

— Към Уруапан ли сте? — учтиво попита той, без да откъсва очи от нейните.

— Да — най-сетне отвърна тя. — Към Уруапан.

И докато пътуваше в колата, умът ѝ започна диалог сам със себе си:

— Какво е да си луда?

— Не знам.

— А знаеш ли какво е лудост?

— Не.

— Кой знае? Може би онзи студ бе началото?

— Не.

— А тежестта не беше ли част от нея?

— Мълквай.

— Крясьците лудост ли са?

— Не исках да става така.

— Но стана. Първо тежестта, мълчанието, причерняването. Ужасната пустота, празното пространство, тишината, самотата, отдръпването от живота, затварянето в самата себе си, нежеланието да погледнеш света и да говориш с него. Не ми казвай, че това не е начало на лудост.

— Да.

— Беше готова да паднеш в пропастта.

— Спрях автобуса на самия ръб.

— А ако не го беше направила? Щеше да те откара в някое забутано градче или в Мексико Сити, шофьорът щеше да се обърне и да ти каже в празния автобус, „Хайде, сеньора, всички да слизат“. Мълчание. „Хайде, сеньора, пристигнахме“. Мълчание. „Сеньора?“ Поглед в нищото. „Сеньора!“ Безизразен поглед към небето на живота,

съвсем пусто, пусто... „Сеньора!“ Не помръдваш. „Сеньора“. Едва поемаш дъх. Седиш си, седиш, седиш, не помръдваш.

Дори не го чуваш. „Сеньора!“ — ще вика той и ще те дърпа, а ти няма да усещаш ръката му. Ще извикат полиция, но това ще е отвъд твоя кръг на възприятия, отвъд погледа, слуха и възприятията ти. Няма да чуеш дори тропота на тежките ботуши. „Сеньора, трябва да напуснете автобуса“. Не чуваш. „Сеньора, как се назвате?“ Устата ти е затворена. „Сеньора, трябва да дойдете с нас“. Седиш като каменен идол. „Дайте да видим паспорта ви“. Търсят в чантичката ти, която лежи в каменния ти скут. „Сеньора Мари Елиът от Калифорния. Сеньора Елиът?“ Ти се взираш в пустото небе. „Откъде идвate? Къде е съпругът ви?“ Никога не си се омъжвала. „Закъде пътувате?“ За никъде. „Пише, че е родена в Илинайс“. Никога не си се раждала. „Сеньора, сеньора“. Трябва да те изнасят като камък от автобуса. Няма да говориш с никого. С абсолютно никого. „Мари, аз съм, Джоузеф“. Не, вече е късно. „Мари!“ Много късно. „Познаваш ли ме?“ Много късно. Джоузеф. Не, не Джоузеф, късно е, твърде късно.

Точно така щеше да стане, нали?

— Да. — Разтрепери се.

— Ако не беше спряла автобуса, щеше да ставаш все по-тежка и по-тежка, нали? И все по-мълчалива и по-мълчалива, все по-пуста и по-пуста.

— Да.

— Сеньора — намеси се в мислите ѝ мексиканският господин.

— Приятен ден, не мислите ли?

— Да — отвърна тя едновременно на него и на мислите си.

Възрастният господин я закара направо до хотела, помогна ѝ да слезе, свали шапка и ѝ се поклони на сбогуване.

Тя му кимна и усети, че устните ѝ произнасят някакви благодарности, но не го виждаше. Влезе като замаяна в хотела и се озова с куфара отново в стаята, от която бе излязла преди хиляда години. Мъжът ѝ бе вътре.

Лежеше в слабата светлина на късния следобед с лице към стената, сякаш не бе мръднал през часовете, в които я нямаше. Даже не бе разbral, че беше заминала, че бе стигнала до края на земята и се бе върнала. Даже не бе разbral.

Стоеше, гледаше врата и тъмните му къдици, приличащи на паднала от небето пепел.

После се озова в дворчето под горещите слънчеви лъчи. Някаква птичка се раздвижи в бамбуковия си кафез. Някъде в прохладния полумрак момичето свиреше валс.

Видя, но не забеляза как две пеперуди запърхаха и кацнаха в храста до ръката ѝ, за да се слеят в едно. Усети как погледът ѝ се премества към двете ярки златни неща върху зеления лист; крилете им се размахваха на бавни импулси. Устните ѝ се размърдаха, ръката ѝ се залюля безчувствено като махало.

Гледаше как пръстите ѝ замахват във въздуха и се затварят върху двете пеперуди, стискат ги силно, още по-силно, най-силно. В гърлото ѝ се надигна писък. Потисна го. Силно, по-силно, най-силно.

Усети как ръката ѝ сама се отваря. Две ярки бучки и прашец паднаха върху блестящите плохи на двора. Погледна надолу към малките останки, след което рязко вдигна очи.

Момичето, което свиреше на пиано, стоеше в средата на градината и я гледаше ужасено.

Протегна ръка, за да докосне разстоянието, да каже нещо, да обясни, да се извини на момичето, на това място, на целия свят, на всички. Но момичето си отиде.

Небето бе изпълнено с дим, който се издигаше право нагоре и после обръщаše на юг към Мексико Сити.

Избърса прашеца от безчувствените си пръсти и заговори през рамо, без да знае дали мъжът в стаята я чува, без да престава да гледа дима в небето.

— Знаеш ли... може да опитаме довечера да идем до вулкана. Добре изглежда. Обзалагам се, че ще има много огън.

Да, помисли си тя. И този огън ще изпълни небето и ще пада навсякъде около нас, и ще ни стисне силно, по-силно, най-силно, след което ще ни пусне да паднем, и ще бъдем само огън и пепел, отнасяни на юг от вятъра.

— Чу ли ме?

Стоеше над леглото, вдигна юмрук, но така и *не го* стовари в лицето му.

ЧЕРНОТО ВИЕНСКО КОЛЕЛО

Панаирът пристигна в градчето като октомврийски вятър, като черен прилеп над студеното езеро, тракащ кости през нощта, стенещ, въздишащ, шепнеш над шатрите в тъмния дъжд. Остана за около месец край сивото неспокойно октомврийско езеро, в черното време, под засилващите се бури и оловното небе.

През третата седмица, привечер в четвъртък, двете момчета вървяха покрай брега на езерото в студения вятър.

— Ох, не ти вярвам — каза Питър.

— Ела, ще ти покажа — отвърна Ханк.

Бележеха пътя си по мокрия кафяв пясък на гърмящия от вълнението бряг с непрекъсната серия плюнки. Изтичаха в опустелия район на панаира. Валеше. Никой не купуваше билети от черните будки край шумното езеро, никой не се стремеше да спечели осолените бутове на скимтящата рулетка, по големите платформи не севиждаха никакви тънки или дебели уроди. Централната пътека бе притихнала, сивите шатри плющаха на вятъра като гигантски криле на птеродактили. Сигурно в осем часа щяха да светнат мъртвешки светлинни, да се разнесат гръмки гласове, над езерото щеше да зазвучи музика. Но засега само един сляп гърбушко седеше в една черна будка и отиваше някакво ароматно питие от чаша от напукан китайски порцелан.

— Ето там — посочи Ханк.

Черното виенско колело се издигаше като някакво огромно мълчаливо съзвездие от електрически крушки на фона на покритото с облаци небе.

— Въпреки това не вярвам на онова, което каза.

— Само почакай, видях го с очите си. Не знам как, но точно така стана. Знаеш колко шантави са всички панаири. Е, а този е *още по-шантав*.

Питър се оставил да го отведат до високото зелено скривалище на едно близко дърво.

Ханк изведнъж се вцепени.

— Ей! Това е господин Кугър, шефът на панаира. Гледай!

Двамата започнаха да го наблюдават от укритието си.

Господин Кугър, мъж на около трийсет и пет, мина под дървото. Бе облечен в ярки дрехи, с карамфил на ревера, под кафявото му бомбе стърчеше намазана с брилянтин коса. Преди три седмици, когато пристигна, бе размахвал това бомбе към жителите на градчето и непрекъснато натискаше клаксона на блестящия си червен форд.

Сега господин Кугър кимна на дребния сляп гърбушко и му каза нещо. Гърбушкото опипом го заключи в една черна кошница и го пусна да полети в зловещото смрачаващо се небе. Моторът бръмчеше.

— Виж! — прошепна Ханк. — Виенското колело се върти неправилно. Назад вместо напред!

— И какво от това?

— Гледай!

Черното колело се завъртя двайсет и пет години. После слепият гърбушко протегна бледите си ръце и изключи мотора. Виенското колело спря, олюляваше се леко.

От кошницата слезе десетгодишно момче, тръгна между шепнещите шатри на панаира и се скри между сенките.

Питър едва не падна от клона си. Очите му започнаха да претърсват виенското колело.

— Ама къде е господин Кугър?

Ханк го сръга.

— А не ми вярваше! Сега *сам* се убеди!

— Какво е замислил?

— Хайде, бързо! — Ханк скочи от клона. Спринтираше още преди да е стигнал земята.

Всички прозорци в бялата къща на госпожа Фоли под огромните кестени край дерето светеха. Някой тихо свиреше на пиано. В топлата светлина на прозорците се движеха хора. Започна да вали — отчайващо, неотвратимо, сякаш завинаги.

— Вир-вода станах — заоплаква се клекналият в храстите Питър. — Сякаш са ме поливали с маркуч. Още колко ще чакаме?

— Ш-ш-ш! — отвърна Ханк, скрит в мократа мистерия.

Бяха проследили непознатото момче по тъмните улички на градчето, от виенското колело чак до дома на госпожа Фоли край дерето. И сега момчето седеше в топлата трапезария и унищожаваше огромна порция агнешко с картофено пюре.

— Знам името му — бързо прошепна Ханк. — Мама ми спомена за него завчера. Каза ми: „Ханк, чу ли за сирачето, което ще живее при госпожа Фоли? Казва се Джоузеф Пайкс, дошло преди две седмици при госпожа Фоли направо от улицата, казало, че е сираче, скитник, и попитало дали има нещо за ядене. Оттогава двамата с госпожа Фоли са неразделни“. Това каза мама — довърши Ханк, като продължаваше да се взира в изпотения прозорец. Водата капеше от носа му. Докосна Питър, който трепереше в студа. — Пит, от самото начало не ми хареса. Изглежда ми... зъл.

— Страх ме е — съвсем открито изхленчи Питър. — Студено ми е, гладен съм и изобщо не разбирам какво става тук.

— Уф, ама че си тъп! — Ханк поклати глава и го изгледа презрително. — Не схваща ли? Преди три седмици пристигна панаирът. Горе-долу по същото време противното сираче се появява на прага на госпожа Фоли. А нейният син умрял отдавна, в една зимна нощ, и оттогава тя не е на себе си. И изведенъж се появява малкото сираче и започва да ѝ се подмазва.

— Ох — изстена Питър, тресеше се.

— Ела. — Двамата отидоха до предната врата и почукаха с чукчето във форма на лъвска глава.

След малко вратата се отвори и госпожа Фоли погледна навън.

— Влизайте, вир-вода сте — каза тя и ги въведе в коридора. — Какво искате? — Наведе се над тях. Бе висока жена с дантели на едрите гърди, с изпито бледо лице и бяла коса. — Ти си Хенри Уолтърсън, нали?

Ханк кимна и хвърли уплашен поглед към трапезарията; непознатото момче бе вдигнало поглед от чинията си.

— Можем ли да поговорим насаме, госпожо? — И когато госпожа Фоли го погледна донякъде изненадано, Ханк пристъпи напред, затвори вратата към трапезарията и прошепна: — Искаме да ви предупредим за нещо. Свързано е с момчето, което ще живее при вас, сирачето.

В коридора внезапно стана студено. Госпожа Фоли сякаш стана още по-висока и скована.

— Е?

— Той е от панаира и не е никакво момче, а мъж, и смята да живее у вас, докато не научи къде са ви парите, после ще избяга с тях някоя нощ и ще започнат да го издирват, но ще търсят десетгодишно момче и няма да го разпознаят дори когато минава край тях като трийсет и пет годишния господин Кугър! — извика Ханк.

— Какво означава това? — поискава да знае госпожа Фоли.

— Говоря за панаира и виенското колело и за онзи странен господин Кугър. Виенското колело се върти назад и го прави по-млад, не знам как се получава, а после той идва при вас като момче, но не му се доверявайте, защото щом пипне парите ви, ще се качи на колелото и ще се завърти *напред*, и отново ще стане на трийсет и пет, а момчето вече няма да го има!

— Лека нощ, Хенри Уолтърсън, и повече да не си *стъпил* тук! — изкрештява госпожа Фоли.

Братата се затръшна. Питър и Ханк отново се озоваха под дъжда. Мокри до кости.

— Ама че си умник — изсумтя Питър. — Оплеска нещата. Ами ако ни е чул? Ако реши да дойде и да ни *убие*, докато спим, за да ни накара да мълкнем!

— Няма да го направи — каза Ханк.

— Мислиш ли? — Питър хвана приятеля си за ръка. — Виж! Пердето от тюл в големия еркерен прозорец на трапезарията бе дръпнато. В розовата светлина се виждаше малкото сираче, размахващо заплашително юмрук към тях. Лицето му бе ужасяващо, зъбите — оголени, очите — изпълнени с омраза, устните му оформяха проклятия. Това продължи само секунда, после момчето изчезна. Пердето падна. Дъждът продължи да се излива върху къщата. Ханк и Питър бавно тръгнаха през пороя към домовете си.

На вечеря бащата погледна Ханк и каза:

— Няма да повярвам, ако не пипнеш пневмония. Господи, вирвода беше! Каква е тази история с панаира?

Ханк ровеше пюрето си и от време на време хвърляше поглед към дрънчащите прозорци.

- Нали го знаеш онзи господин Кугър, директора на панаира?
- С розовия карамфил на ревера ли?
- Същият! — Ханк седна изправен. — Да си го виждал наоколо?
- Отседнал е на квартира при госпожа О'Лиъри, има стаичка в задната част. Защо?
- А, нищо — отвърна Ханк и лицето му пламна.
- След вечеря звънна на Питър. Приятелят му се раздираше от кашлица от другия край на линията.
- Слушай, Пит! Всичко е ясно. Онова мазното сираче Джоузеф Пайкс има много хитър план какво да прави, след като докопа парите на госпожа Фоли.
- Какъв?
- Ще се мотае из града като шеф на панаира и ще си живее на квартира у госпожа О'Лиъри. Така никой няма да го заподозре. Всички ще търсят гадното момченце, а него няма да го има. А той ще си ходи преспокойно нагоре-надолу. Така никой няма да се сети нито за панаира, нито за нищо. Ще бъде странно, ако панаирът внезапно сгъне шатрите.
- Аха — с подсмърчане отвърна Питър.
- Така че трябва да действаме бързо — каза Ханк.
- Никой няма да ни повярва. Опитах се да разкажа на нашите, а те ми викат да не говоря глупости! — изстена Питър.
- Все едно, трябва да действаме още сега. Защо ли? Защото ще се опита да ни убие! Само ние знаем и ако кажем на полицията да го държи под око и че се промъква при госпожа Фоли в образа на сираче, няма да види покой. Обзялагам се, че ще опита нещо довечера. Затова ти казвам — среща след половин час при къщата на госпожа Фоли.
- Ох — измънка Питър.
- Да умреш ли искаш?
- Не — замислено отвърна Питър.
- Е, добре тогава. Чакаме се там. Бас държа, че ще видим как сирачето се измъква с парите и тича към панаира, докато госпожа Фоли спи. Пригответи се. Чао засега!
- Млади човече — обади се баща му, след като Ханк затвори. — Никъде няма да ходите. Замиnavate направо в леглото. Натам. — И

насочи Ханк нагоре по стълбите. — А сега ми дай дрехите си. — Ханк се съблече. — Има ли други дрехи в стаята ти?

— Не, сър, всичките са в дрешника — печално отвърна Ханк.

— Добре — каза баща му, затвори вратата и я заключи.

Ханк остана да стои гол в стаята си.

— Ама че работа! — промърмори той.

— Скачай в леглото — нареди баща му от коридора.

Питър стигна при къщата на госпожа Фоли към девет и половина, скрит под огромен дъждобран и моряшка шапка. Стоеше като някакъв малък противопожарен кран, кихаше и тихо оплакваше съдбата си. Прозорците на горния етаж на къщата светеха топло. Питър изчака половин час, гледаше блестящите от дъжда нощи улици.

Накрая мокрите храсти зашумоляха и се мярна нещо белезниково.

— Ханк? — попита храстите Питър.

— Да. — Ханк излезе на открито.

— Господи! — зяпна го Питър. — Та ти... ти си гол!

— Тичах през цялото време — каза Ханк. — Татко не ме пусна.

— Ще пипнеш пневмония.

Светлините в къщата угаснаха.

— Крий се! — тихо извика Ханк и се метна зад храстите.

Зачакаха.

— Пит — каза Ханк, — имаш панталони, нали?

— Разбира се — отвърна Пит.

— Е, нали си с дъждобран. Никой няма да разбере, ако ми ги дадеш.

Питър събу панталоните си без особен ентузиазъм. Ханк ги нахлузи.

Дъждът утихна. Облаците започнаха да се разкъсват.

След десетина минути от къщата се измъкна дребна фигура с голям хартиен плик, пълен с нещо.

— Той е — прошепна Ханк.

— Ето го! — викна Питър.

Сирачето побягна.

— След него! — извика Ханк.

Подгониха го през кестените, но сирачето бе много бързо; изкачи склона на дерето, прелетя през нощните улици на града, покрай разпределителната станция и фабриките и стигна до пустия панаир. Ханк и Питър изоставаха здравата — Питър се омотаваше в тежкия дъждобран, а Ханк беше замръзнал от студ. Шляпането на босите му крака отекваше из целия град.

— По-бързо, Пит! Не бива да му позволим да стигне виенското колело! Стане ли отново възрастен, нищо няма да докажем!

— Бързам! — Но Пит изоставаше все повече и Ханк продължи самичък в оправящото се време.

— Нъцки! — подразни ги сирачето и полетя като стрела напред, превърна се в сянка в далечината. И ето че изчезна сред шатрите.

Ханк спря на края на панаира. Виенското колело се издигаше нагоре и нагоре в небето, сякаш потъналата в мрак земя бе уловила огромна звездна мъглявина, която сега се въртеше напред вместо назад, а в една от черните кабини седеше Джоузеф Пайкс, горе, отстрани, долу, отстрани и пак горе, и се смееше на мъничкия Ханк долу, а ръката на дребния сляп гърбушко лежеше на лоста на ревящата черна машина, която караше колелото да се движи и движи. Централната пътека на панаира бе съвсем пуста заради дъжда. Въртележката бе неподвижна, но музиката й гърмеше. А Джоузеф Пайкс ту се издигаше в небето, ту се спускаше надолу, и с всяка обиколка ставаше с една година по-голям, сменяше се лицето му, костите на черепа му, злите му очи, рошавата му коса; седеше в черната кошница и летеше по кръга нагоре-надолу, смееше се в черното небе, раздирано от време на време от последните мълнии на отиващата си буря.

Ханк се втурна към гърбушкото до машината. По пътя грабна пръта на една палатка.

— Хей! — изкрещя гърбушкото.

Черното виенско колело продължаваше бясно да се върти.

— Хей, ти! — извика гърбушкото и се опита да го хване.

Ханк го удари по капачката и отскочи назад.

— Ох! — изкрещя мъжът и падна напред. Опита се да стигне до лоста и да спре виенското колело. Когато протегна ръка, Ханк се втурна и с все сила стовари пръта върху пръстите му. Удари го два пъти. Мъжът хвана ударената си ръка с другата и зави от болка. Зарита

към Ханк. Ханк сграбчи крака му, дръпна, гърбушкото се подхлъзна в калта и падна. Ханк с крясък го удари по главата.

Виенското колело продължаваше да се върти.

— Спри, спри колелото! — извика Джоузеф Пайкс/господин Кугър, докато летеше нагоре към буреносното студено небе във въртящото се съзвездие от електрически крушки.

— Не мога да помръдна — изстена гърбушкото. Ханк скочи върху гръденния му кош и двамата се вкопчиха един в друг, блъскаха се, ритаха и хапеха.

— Спри го, спри го! — закрещя господин Кугър, но този път с друг глас, докато се спускаше и с ужас се издигаше отново към ревящото небе. Вятърът виеше между дългите черни спици. — Спри, спри, моля те, спри колелото!

Ханк отскочи от лежащия на земята гърбушко. Хвърли се към спирачката, заудря я, опита се да я заклеши, пъхна някакви железа, опита се да дръпне лоста с въже, като от време на време риташе пълзящото хленчещо джудже.

— Спри, спри, спри колелото! — стенеше гласът високо в нощта, а луната започна да наднича между белите облаци. — Спри...

Гласът затихна.

Изведенъж панаирът се потопи в светлина. От шатрите се появиха хора и се затичаха към колелото. Ханк усети как го изхвърлят нагоре, после върху него се посипаха проклятия и удари. Някъде в далечината чу гласа на Питър, а зад него дотича задъхан полицай с пистолет в ръка.

— Спрете, спрете колелото! — въздъхна гласът във вятъра.

Повтаряше думите отново и отново.

Мургавите хора от панаира се опитаха да задействат спирачката. Нищо не се получи. Машината бръмчеше и продължаваше да върти колелото. Спирачката беше заяла.

— Спрете! — за последен път прозвуча гласът.

И мълкна.

Изградено от електрически звезди, метал и черни кабини, виенското колело безмълвно продължаваше да се върти. Чуваше се единствено бръмченето на мотора, който най-сетне загълхна и спря.

Колелото се въртя по инерция още около минута; всички хора от панаира, Ханк, Питър и полицаят не сваляха очи от него.

Колелото спря. От вдигналата се врява бе започнала да се събира тълпа — неколцина рибари от езерото, стрелочници от разпределителната гара. Виенското колело скърцаше и стенеше на вятъра.

— Вижте! — възкликаха всички.

И полицаят, и хората от панаира, и рибарите се обърнаха към черната кошница в долния край на колелото. Вятърът я поклащаше нежно в карнавалния полумрак и припяваше нещо на пътника на седалката.

Вътре седеше скелет с натъпкан с пари книжен плик и кафяво бомбе на черепа.

СБОГОМ, ЛЯТО

Сбогом, лято.

Баба го погледна.

Дядо го каза.

Дъглас го почувства.

Сбогом, лято.

Думите се отрониха от устните на дядо, докато стоеше в края на верандата и гледаше езерото трева пред къщата, обрулените глухарчета, увехналите детелини, леката ръжда в дърветата. Истинското лято бе свършило, а в източния вятър се долавяше миризма на Египет.

— Какво? — попита Дъглас.

Но беше чул.

— Сбогом, лято. — Дядо се опря на парапета, затвори едното си око и остави другото да се скита по линията на хоризонта. — Знаеш ли какво е това, Дъг? Крайпътно цвете, кръстено на времето, каквото е сега. Виж. Целият дяволски сезон се е обърнал наопаки. Кой го знае защо лятото отново се върна. Може да е забравило нещо. Натъжава те. А после пак ти става весело. Сбогом, лято, Дъг.

Една папрат край парапета се разпадна на прах.

Дъг застана до дядо си с надеждата да види далечната гледка, нещо от онзи изглед зад хълмовете, нещо от желанието да се разплачеш, нещо от старата радост. Наложи се да се задоволи с миризмата на тютюна за лула и на афтьршайва му. В гърдите му се завъртя пумпал — ту светъл, ту тъмен, ту раздвижащо устните му със смях, ту изпъльващ очите със солена влага.

— Май ще изям една поничка и ще полегна — каза той.

— Добре, че си имаме сиести в Северен Илинойс. Хапни и лягай, момче.

Огромната топла ръка се отпусна върху главата му и от натиска пумпалът се завъртя по-бързо, докато не стана един топъл приятен цвят.

Последва радостно пътуване вътре към поничките.

Украсен с мустаци от пудра захар, Дъг размишляваше дали да не се предаде на съня — той се беше про克раднал изотзад и нежно го бе сграбчил за тила.

Полумрак изпълни дванайсетгодишното му тяло в три и половина следобед.

После се стресна в съня си.

Някъде далеч оркестър свиреше странна бавна мелодия, цялата в приглушен месинг и барабани.

Дъг вдигна глава и се заслуша.

Музиката зазвуча по-силно, сякаш далечният оркестър бе излязъл от някаква пещера на слънце.

И освен това звучеше по-силно, защото ако отначало инструментите бяха само няколко, с приближаването към Грийн Таун оркестърът като че ли растеше, сякаш музикантите изтичваха от пустите царевични поля, размахали над главите си блестящи тръби или палки. Някъде изгря, сякаш специално за да бъде бита, малка луна — и това бе големият басов барабан. Някъде ято раздразнени косове излетяха в небето, за да се превърнат в пиколо и да изоставят обраните овощни дръвчета.

— Парад! — прошепна Дъг. — Но днес не е Четвърти юли, а Денят на труда също отмина! Тогава защо...?

Колкото по-силно звучеше музиката, толкова по-бавна, дълбока и тъжна ставаше. Сякаш огромна гръмотевична буря минаваше ниско над хълмовете, заля с полумрак покривите и нахлу по улиците на градчето. Сякаш промърмори гръм.

Дъглас потръпна и зачака.

Парадът бе спрял непосредствено пред къщата.

Слънчевите зайчета от месинговите тръби играеха в прозорците и танцуваха по стените като крилете на мъчещи се да избягат на свобода златни птици.

Промъкна се до прозореца и надникна навън.

И видя само познати лица.

Премигна.

На моравата, с тромбон в ръце, стоеше Джак Шмид, който седеше на съседния чин в училище, най-добрият му приятел Бил Арно

с тромпет, както и господин Винески, градският бръснар, чиято тръба се увиваше около него като боа, и... чакай малко!

Заслуша се.

От долния етаж не се чуваше нито звук.

Обърна се и бързо слезе по стълбите. В кухнята миришеше на бекон, но нямаше никого. Трапезарията пазеше спомен за палачинките, но само ветрецът се разхождаше из нея и призрачните му пръсти мърдаха завесите.

Изтича към предната врата и излезе на верандата. Да, къщата бе празна, но затова пък в двора се бе събрала цяла тълпа.

Сред оркестъра бяха дядо с валдхорна, баба с тамбурина, Скип с детската свирка.

Щом стигна края на верандата, всички завикаха оглушително; и докато викаха, Дъглас си помисли колко бързо се бе случило всичко. Само миг преди това баба бе оставила тестото в кухнята (пръстите ѝ се бяха отпечатали върху брашното), дядо бе оставил томчето на Дикенс в библиотеката, а Скип бе скочил от киселата ябълка. Сега стояха с инструменти сред тълпата приятели, учители, библиотекарки и далечни братовчеди от прасковените ферми.

Виковете спряха и всички се засмяха, забравили за погребалната музика, която бяха свирели през градчето.

— Хей — най-сетне си възвърна дар слово Дъг, — какъв ден сме днес?

— Че как — отвърна баба. — Днес е *твоят* ден, Дъг.

— Моят ли?

— Твойт, Дъг. Специалният ти ден. По-добър от рожденияте дни, от Коледа, по-велик от Четвърти юли, по-изумителен от Великден. Твойт ден, Дъг, *твоят!*

Това бе речта на кмета.

— Да, но...

— Дъг... — Дядо му побутна една огромна плетена кошница. — Тук има ягодов пай.

— И ягодов сладкиш — добави баба. — И ягодов сладолед.

Всички се усмихнаха. А Дъглас отстъпи назад и зачака, чувстваше се като огромен сладолед на клечка, който си стои на слънцето, но не се топи.

— Фойерверки довечера, Дъг — каза Скип и наду свирката си.
— Вечер и фойерверки. Освен това ти давам масонския си буркан със светулки от лятото.

— Никога досега не си ми давал такива неща, Скип. Какво ти става?

— Днес е Денят на Дъглас Споулдинг, Дъг. Донесохме ти цветя.

Никой не носи цветя на момчета, помисли си Дъг. Дори в болницата! А ето че сестрите Рамзи протягаха букети от сбогом-лято, а дядо казваше:

— Побързай, Дъг. Води парада! Корабът чака!

— Екскурзионният кораб ли? На пикник ли отиваме?

— По-скоро на пътешествие. — Господин Винески оправи бръснарската си престилка и нахлути по-стабилно сламената си шапка. — Чуй!

Свирката на кораба изплака от брега на езерото на миля оттук.

— Ходом, марш! — изкомандва дядо. — Раз, два, Дъг, хайде тръгвай, раз, два!

— Да, но...

Баба почна с тамбурината, Скип наду свирката, дядовата валдхорна застена, тълпата се задвижи в кръг, пое Дъг и го повлече от верандата по улицата, следвана отпред и отзад от лаещи кучета. Така стигнаха до центъра, където спряха движението заради тях, хората им махаха, някой разкъса на малки късчета телефонен указател и хвърли хартийките от покрива на градския хотел, но докато информационните конфети паднат на паважа, шествието вече се спускаше по хълма, оставило слънцето и градчето зад себе си.

Когато стигнаха брега на тихото езеро, слънцето се скриваше зад облаците, а над водата плъзна мъгла — тъй гъста и бърза, че Дъг се изплаши, сякаш някакъв буреносен облак се бе откъснал от есенното небе и се бе втурнал да погълне брега, града и веселия свирещ оркестър.

Шествието спря. Някъде далеч в мъглата, оттатък невидимия кей, чуваха приближаването на огромния кораб, скръбно надуваш от време на време мощната си сирена.

— Хайде, момче, иди на кея — тихо каза дядо.

— На бас, че ще стигна преди теб! — Скип полетя напред.

Дъглас не помръдна.

Заштото корабът се появи от мъглата, шпангоут след бял шпангоут, илюминатор след илюминатор, спря като завързан на кея и спусна подвижното мостче.

— Как... — Дъглас се опули към кораба. — Как така корабът си няма име?

Всички погледнаха — и наистина, на носа на дългия бял кораб нямаше никакво изписано име.

— Ами, Дъг, разбираш ли...

Корабът иззвири оглушително и тълпата забута Дъглас към подвижното мостче.

— Дъг, качвай се пръв!

— Свирете, нека се качи с музика!

Оркестърът вдигна един тон месинг и сто килограма звънци и цимбали и три пъти иззвири „Заштото е весел добър приятел“, и преди да успее да спре краката си, те го поведоха — раз, два, раз, два — и Дъглас се оказа на палубата, а след него тичаха останалите, оставяха кошниците за пикник и бързо скачаха обратно на кея...

Бам!

Подвижното мостче падна.

Дъглас рязко се обърна и извика.

Освен него на борда нямаше жива душа. Семейството и приятелите му бяха останали като в капан на кея.

— Спрете, чакайте!

Подвижното мостче не беше паднало случайно.

Бе издърпано от кораба.

— Чакайте! — изплака Дъглас.

— Да — тихо рече дядо от кея. — Чакайте.

Хората долу изобщо не бяха в капан.

Дъглас замига.

Той бе в капан на кораба.

Извика. Парадърът изпищя. Започна да се отдалечава от пристана. Оркестърът засвири „Колумбия, перлата на океана“.

— Чакайте, спрете, по дяволите!

— Сбогом, Дъг.

— Чакайте!

— Сбогом, Дъглас, сбогом! — извикаха двете библиотекарки от Градската библиотека.

— Сбогом — прошепнаха всички на кея.

Дъглас погледна храната в кошниците и си спомни как навремето в Чикагския музей бе видял египетска гробница с играчки и кошници изсъхнала храна, подредени около малко дървено корабче. Образът го заслепи като барут, запален пред очите му. Извъртя се и закрещя.

— Сбогом, Дъг, сбогом... — Дамите размахваха бели кърпички, мъжете — сламени шапки. Някой вдигна малко кученце и помаха с него.

А корабът се отдалечаваше в студената вода, мъглата го обгръщаше, оркестърът загъръхаше и той вече едва различаваше всичките си лели, чичовци и семейството си на кея.

— Чакайте! — извика той. — Още не е късно! Кажете им да обърнат! И вие можете да дойдете на екскурзията! Разбира се, хайде, вие също ще дойдете!

— Не, Дъг, само ти — разнесе се гласът на дядо някъде от сушата. — Продължавай напред, момче.

И сега той знаеше, че корабът е наистина празен. Ако изтича по него и погледне навсякъде, няма да види нито капитана, нито първия помощник, нито някой друг от екипажа. Само той бе на борда на този кораб, който се движеше самотен в мъглата, огромните му двигатели стенеха и пъхтяха — лишен от разум живот сам за себе си, някъде дълбоко под палубите.

Вцепенено отиде до носа. Изведнъж разбра, че ако протегне ръка надолу и докосне корпуса, ще открие прясно написаното име на парахода.

Защо сезонът се беше променил? Защо топлото време се бе върнало?

Отговорът бе прост.

Името на кораба бе „Сбогом, лято“.

И се бе върнал специално за него.

— Дъг... — Гласовете загъръхваха. — Довиждане... сбогом... сбогом...?

— Скип, бабо, дядо, Бил, господин Винески, не, не, не, Скип, бабо, дядо, спасете ме!

Но брегът бе пуст, кеят изчезна някъде надалеч, шествието се бе разтурило и хората се бяха разотишли. Параходът изsviri за последен път и разби сърцето му, и парчетата му се посипаха като сълзи от очите

му, и той зарида, повтаряше имената на останалите на брега, и всички те вървяха заедно в една огромна ужасяваща дума, която разтърси душата му и изхвърли кръвта от сърцето му в един конвулсивен вик!

— *Дядобабоски билгосподинвинески помош!*

И седна в леглото, плачеше, и му беше едновременно и горещо, и студено.

Отпусна се назад, сълзите се стичаха по ушите му, плачеше и усещаше леглото, плачеше и чувстваше слънчевите лъчи по треперещите си пръсти и по каррираното одеяло. Залезът смеси безшумно лимонадени тонове в стаята.

Плачът му спря.

Стана и отиде до огледалото, за да види как изглежда тъгата. Ето я и нея, оцветила цялото му лице, изписана в очите му, където щеше да си остане завинаги и никога нямаше да ги напусне. Протегна ръка да докосне лицето зад стъклото, и ръката от огледалото също се протегна, и допирът ѝ беше студен.

Долу се печеше хляб и изпълваше къщата със следобедния си аромат. Той бавно слезе и се загледа как баба вади чудните вътрешности на пилето, поспря да погледа Скип, кацнал на любимото си дърво и опитващ се да види отвъд небето, след което отиде на верандата, следван от миризмата на хляба — сякаш знаеше къде се намира и не искаше да го пусне.

Някой стоеше на верандата и пушеше предпоследната си лула за деня.

— Дядо, ти си тук!

— Ами че как иначе, Дъг!

— Олеле. Ох, олеле. Тук си. *Къщата* е тук. *Градът* е тук!

— Май и ти също си тук, момче.

— О, да, и още как.

Дядо кимна, погледна небето, пое дълбоко дъх, понечи да каже нещо, но внезапна паника обхвата Дъг и той викна:

— Недей!

— Какво недей, момче?!

Недей казва онова, което щеше да кажеш, помисли си Дъг.

Дядо чакаше.

Пред очите им дърветата положиха сенките си на моравата и се преобразиха в цветовете на есента. Някъде последната лятна косачка

стрижеше и режеше годините и ги оставяше след себе си на малки могилки.

— Дядо, дали...

— Дали какво, Дъг?

Дъглас преглътна, затвори очи и в нарочно предизвикания мрак избълва наведнъж:

— Дали смъртта е като да си сам на кораб, който те отнася нанякъде, а всичките ти близки остават на брега?

Дядо предъвка мисълта, прочете няколко облачета в небето, кимна.

— Нещо такова, Дъг. Защо питаш?

— Просто исках да знам.

Погледна едно прелиатащо облаче, което никога преди не бе такова като сега и никога нямаше да стане отново същото.

— Кажи каквото щеше да кажеш, дядо.

— Ха, чакай да си спомня какво беше. Сбогом, лято?

— Да, сър — прошепна Дъглас, облегна се на високия мъж до себе си, взе ръката на стареца, притисна я силно в бузата си, а после я постави върху главата си, като корона на млад крал.

Сбогом, лято.

ОТРОЧЕТО НА МАКГИЛЬХИ

През 1953 г. изкарах половин година в Дъблин, пишех писеса. Оттогава не ми се бе случвало да посетя града.

И ето че петнайсет години по-късно се връщах тук с кораб, влак и такси, колата спря пред „Роял Хайберниън“, слязохме и тъкмо изкачвахме стъпалата пред входа на хотела, когато някаква просякиня бутна мърлявото си бебе в лицата ни и закрещя:

— Бог да ви поживи! Изпаднали сме в нужда. Имате ли *малко*?

Имах малко някъде, порових в джобовете си, измъкнах дребните и се канех да ѝ ги подам, когато от гърдите ми се изтръгна вик или по-скоро изненадан възглас. Монетите се пръснаха по земята.

Бебето ме гледаше, аз гледах бебето.

После то изчезна от погледа ми. Жената се наведе да събира парите, като ми хвърляше странни уплашени погледи.

— Какво става? — Жена ми ме поведе към фоайето. Застанах на рецепцията, но бях толкова зашеметен, че не можех да си спомня собственото си име. — Какво има? Какво стана навън?

— Видя ли бебето? — попитах аз.

— На просякината ли?

— Същото е.

— Същото ли?

— Същото бебе — казах с вцепенени устни. — Същото бебе, което жената тикаше в лицата ни преди петнайсет години.

— О, хайде стига.

— Да, хайде. — Върнах се при вратата, отворих я и погледнах навън.

Улицата бе пуста. Просякината бе избягала с вързопа си при някой друг хотел да чака други пристигащи или заминаващи гости.

Затворих и се върнах при рецепцията.

— Какво? — попитах.

После изведенъж се сетих как се казвам и се разписах в книгата.

Детето не се махаше.

По-точно споменът за него.

Споменът за други години и дни, за дъждове и мъгли, за майката и мъничкото създание, за саждите по мъничкото личице, за вика на жената, който приличаше на писък на спирачки, натиснати, за да избегнат някакво проклятие.

Понякога късно нощем я чувах да вие, докато летеше в пропастите на ирландското време надолу към скалите, където морето не затихваше нито за миг.

Но детето си оставаше.

Жена ми ме ловеше замислен на чая или след вечеря над чашата ирландско кафе и питаше:

— Пак ли *онова*?

— Онова.

— Глупаво е.

— Разбира се, че е глупаво.

— Все се присмиваш на метафизиката, астрологията, хиромантията...

— *Това* е генетика.

— Ще съсишеш цялата почивка. — Подаде ми парче прасковена торта и ми сипа още кафе. — За първи път от години тръгваме без цял товар писци и романи. А днес сутринта в Голуей все се озърташе през рамо, сякаш онази подтичаше след нас с олигавеното си чедо.

— Наистина ли?

— Много добре знаеш. Генетика значи? Добре. Да, това е същата жена, която е просила пред хотела преди петнайсет години, но тя си има двайсет деца у дома, наредени като аптекарски шишета и приличащи си едно на друго като две торби картофи. Някои семейства карат по този начин. Банда момчета, одрали кожата на баща си, или банда момичета — двойнички на майка си, и нищо средно. Да, това дете прилича точно на *онова*, което си видял навремето. Но нали и ти приличаш на брат си, а разликата ви е дванайсет години?

— Говори ми — казах аз. — Вече се чувствам по-добре.

Само че лъжех.

Излязох да претърсвам улиците на Дъблин.

О, разбира се, че сам не си го признавах. Но въпреки това търсех.

От Тринити Колидж нагоре по О'Конъл Стрийт и обратно към Сейнт Стивънс Грийн. Проявях огромен интерес към градската архитектура, но тайничко се оглеждах за жената и ужасния ѝ товар.

Натъквах се на обичайната компания свирещи на банджо улични музиканти, танцьори, певци на псалми, тенори, правещи си гаргара със синусите, и баритони, спомнящи си погребана любов или издигащи каменна плоча на гроба на майка си, но никъде не успях да издебна улова си.

Накрая се обърнах към портиера на хотела.

— Майк — казах.

— Сър — отвърна той.

— Жената, която обикновено се мотае пред стълбите...

— А, имате предвид онази с бебето ли?

— Познаваш ли я?

— Дали я познавам! Мили Боже, трови ми живота, откакто станах на трийсет, а вижте побелялата ми коса!

— Нима проси от *толкова* време?

— И от цяла вечност преди това.

— Името ѝ...

— Моли ѝ отива. Макгилъхи, ако не се лъжа. Точно така.

Макгилъхи. Извинете, сър, но защо питате?

— Някога да си *поглеждал* детето ѝ, Майк?

Носът му се сбърчи, сякаш бе надушил нещо гадно.

— Навремето, но престанах. Тези просякини държат децата си в такова ужасно състояние, сър, че си е жива чума. Не ги бършат, не ги къпят, не ги преповиват. Спретнатият вид няма да помогне на просията, нали разбирате? Колкото повече смрад, толкова по-добре, това е мотото им.

— Точно. Значи, Майк, не си разглеждал *наистина* детето, така ли?

— Тайно в себе си съм естет, сър, и затова често извръщам поглед. Сляп съм и не мога да ви помогна, сър. Простете.

— Простено ти е, Майк. — Дадох му два шилинга. — О... а да си ги виждал напоследък?

— Странно. Сега се сещам, сър. Не са идвали от... — той с изненада преброи на пръсти — ... от десетина дни! Нечувана работа! Десет дни!

— Десет — повторих аз и също преброих наум. — Значи ги няма от първия ден, в който аз пристигнах в хотела.

— Нима *казвате*, че...?

— Казвам, Майк.

И слязох по стъпалата; питах се какво всъщност исках да кажа.

Явно се криеше.

Нито за миг не си помислих, че тя или детето ѝ са болни.

От сблъсъка ни пред хотела, от споглеждането ми с бебето бяха избили искри, които я бяха подплашили като лисица и я бяха подгонили Бог знае къде, към някоя друга алея, улица или град.

Надушвах, че ме избягва. Наистина беше лисица, но пък и аз чувствах, че с всеки ден ставам все по-добро гонче.

Излизах на разходка по-рано от обичайното, по-късно от обичайното, отивах на най-неочакваните места. Скачам от автобуса в Болсбридж и бродя из мъглата. Или пък взимам такси до Килкок и се смотавам в кръчмите. Дори коленичих в църквата на отец Суифт и слушах ехото на гъгнивия му глас, но наострях уши и при най-малкия детски звук.

Бе чиста лудост да преследвам тази шантава идея. И въпреки това не можех да се спра, продължавах да чопля раната.

И ето че по една немислима случайност една късна вечер, в един проливен дъжд, когато водостоците бълбукаха и по шапката ми падаха по милион капки в секунда, наред нощното ми плуване се случи...

Връщах се от един класически фильм на Уоли Бийри от трийсетте. Дъвчех последното парче шоколад, когато завих на ъгъла... И жената тикна вързопа в лицето ми и чух познатия вик:

— Бог да ви поживи...!

Мълкна. Обърна се рязко. Побягна.

Заштото за миг *ме позна*. И бебето в ръцете ѝ, със стреснатото мъничко лице и бързите ярки очи, *също* ме позна! И двамата нададоха нещо като уплашен вик.

Господи, как само можеше да тича тази жена.

Беше набрала цяла пресечка преднина, преди да успея да си поема дъх и да викна:

— Спри, крадло!

Стори ми се подходящо. Бебето бе загадка, която копнеех да разреша. А жената ми я отмъкваше. Така че си *беше* чиста кражба.

Втурнах се след нея и се развиkah:

— Спри! Помощ! Хей, *ти!*

Тя поддържаше стотина метра преднина в продължение на около половин миля през мостовете на Лифи и накрая по Графтън Стрийт. Накрая стигнах Сейнт Стивън Грийн, но я намерих... празна.

Направо се беше изпарила.

Освен ако, помислих си, докато погледът ми шареше във всички посоки, освен ако не се е вмъкнала в кръчмата „Четирите провинции“...

Влязох.

Бях познал.

Затворих тихо вратата.

Просякинята седеше на бара, надигаше чаша гинес, а бебето цицаше джин вместо кърма.

Изчаках сърцето си да намали темпото, след което седнах на бара.

— Джин „Бомбай“, ако обичате.

От гласа ми бебето трепна, задави се с джина и започна да кашля неистово.

Жената го преобърна и го потупа по гърба. Червеното бебешко лице се обърна към мен — стиснати очи, широко отворена уста. Накрая пристъпът отмина и бузите му леко побеляха.

— Хей, бебе — казах аз.

Настъпи тишина. Всички в бара чакаха.

— Трябва да се обръснеш — довърших.

Бебето заразмахва ръчички в обятията на майка си и нададе силен обиден вик. Прекъснах го съвсем просто.

— Спокойно. Не съм полицай.

Жената се отпусна, сякаш костите ѝ внезапно станаха на овесена каша.

— Пусни ме — каза бебето.

Тя го пусна на пода.

— Дай ми джина.

Тя му подаде чашката.

— Да идем в салона, там можем да говорим на спокойствие. Тръгна напред с някаква мъничка чест, държеше пелените си с една ръка и джина в другата.

Салонът наистина бе празен, както бе казал. Без моя помощ дребосъкът се изкатери на един стол и довърши джина си.

— Ох, Господи, трябва ми още един.

Докато майка му отиваше за втора доза, седнах на масата. Двамата с дребосъка дълго се гледахме.

— Е — рече накрая той, — какво ще кажеш?

— Не знам. Чакам собствените си реакции — отвърнах аз. — Всеки момент мога да избухна или в смях, или в сълзи.

— По-добре смях. Другото не ми понася.

Без да му мисли много, подаде ръка. Стиснах я.

— Казвам се Макгилъхи. По-известен като Отрочето на Макгилъхи. Или Отрок за по-кратко.

— Отрок — повторих аз. — Аз съм Смит.

— Смит? Ама че име, за нищо не става. Но пък Отрок не е ли с десет хиляди левги по-долу? И какво ли ми е тук долу, ще попиташ? А как ли е там горе, така дълъг, строен, диващ чист въздух? А, но ето го и пиенето ти, същото като моето. Гаврътвай го и слушай.

Жената се върна с чаши и за двама ни. Отпих и я погледнах.

— Вие ли сте майката?

— Сестра ми е — каза дребосъкът. — Мама отдавна си получи наградата — по половин пени на ден през следващите хиляда години, а после никаква милостиня и милион студени лета.

— Сестра? — Сигурно издадох недоверието си, защото тя се извърна и отпи от бирата си.

— Никога не би се сетил, нали? Изглежда десет пъти по-дърта от мен. Но ако зимата не те състари, ще го направи беднотията. В зимата и беднотията е цялата работа. От това време порцеланът се пука. А навремето тя бе най-крепкият порцелан, изпечен в лятната пещ. — Побутна я нежно. — А сега е майка, от трийсет години...

— Трийсет години...!

— Пред „Роял Хайберниън“ ли? Че и повече. И майка ни преди това, баща ни също, че и *неговият* баща, цялото племе! Откакто съм се родил, преди още да съм изцапал пелените, са ме изкарали на улицата и майка ми викала „Милост“, а светът е глух, безчувствен като камък,

сляп и глух. Трийсет години със сестра ми, десет с майка ми. Всеки ден — Отрочето на Макгилъхи пред очите на хората!

— Четирийсет години? — възкликах аз и довърших джина, за да подсиля логиката си. — Наистина ли си на толкова? И през цялото това време... как?

— Как съм се захванал с тая работа ли? — каза дребосъкът. — Не я захващаш, а се *раждаш* с нея, както казваме. Девет часа на нощ, никакви почивни дни, никакво работно време, никакви ведомости, предимно прах и влакна от джобовете на богаташите.

— Но аз още не разбирам... — посочих ръста му, формата, лицето.

— И аз никога няма да го разбера — рече отрочето на Макгилъхи. — Дали съм дребосък за мъка на другите? Дали някое джудже е направило жлезите ми? Или някой ме е предупредил да не рискувам и да си остана малък?

— Но едва ли е възможно...

— Възможно ли! И още как! Виж какво. Хиляди пъти съм го чувал и хиляди пъти тате се връщаше от обиколката си, посочваше с пръст люлката и казваше: „Отроче, каквото и да правиш, недей да растеш ни на мускул, ни на коса! Навън е Истинското нещо. Светът. Чу ли ме, Отрок? Навън е Дъблин, над него е Ирландия, а най-отгоре ти се е настанила дебелогъзата Англия. Така че не си струва да мислиш, да се притесняваш, да кроиш планове, да растеш и да се мъчиш да ги събуднеш. Виж какво, Отрок, ще спрем растежа ти с разкази, с истина, с предупреждения и предсказания, ще те кърмим с джин и ще пушиш испански цигари, докато не станеш опушена ирландска шунка — розова, сладка и мъничка, мъничка, чуваш ли, Отрок? Не те исках, но щом си тук — стой ниско долу, не ставай, а пълзи; не говори, а реви; не работи, а лежи; а когато светът ти дойде в повече, кажи му мнението си — *цапай* пелените! Хайде, Отрок, ето ти вечерната пиячка; гълтай. Четиримата конници на Апокалипсиса чакат край Лифи. Искаш ли да ги видиш? Хайде. Тръгваме!“

И излизахме на вечерна обиколка. Тате мъчеше банджото, аз в краката му държах чашата, или пък той танцуваше степ, аз в едната му ръка, инструментът в другата, и двамата пеем фалшиво.

Връщаме се късно — и лягаме четиридесета в едно легло като развалени картофи, изхвърлени при минал глад.

А понякога посред нощ тате си няма друга работа, а скача от леглото на студа, тича навън, размахва юмрук към небето, много добре помня, виждал съм го, чувал съм го как предизвиква Бог, Иисус да му е на помощ, как викаше — само да ми паднеш в ръцете, перушина ще хвърчи, брадата ти ще оскубя, звездите ще угася и ще затворя за цяла вечност театъра на Сътворението! Чуваш ли ме, Господи, тъпо говедо такова, какво пращащ облаци да ми показват черните си гъзове!?

В отговор небето плачеше и мама също плачеше по цяла нощ.

А на сутринта пак съм навън, този път в нейните ръце, и така минавах от единния на другия, от ден на ден, а тя тъгуваше за милиона жертви от глада през петдесет и първа, а той се прощаваше с четирите милиона, отплавали към Бостън…

После една нощ и тате изчезна. Може да е отплавал на някой побъркан кораб като останалите, за да забрави всички ни. Прощавам му. Горкият се беше побъркал от глад, все искаше да ни даде нещо, а нямаше какво.

А после мама просто изтече в собствените си сълзи, разтвори се, тъй да се каже, като кристална светица, отиде си, преди да се дигне утринната мъгла, земята я прибра, а сестра ми, тогава на дванайсет, за една нощ порасна. А аз ли? Аз станах малък. Всичко бе решено много преди това, разбира се.

Но донякъде си го бях решил от още по-рано. Знаех си го, честна дума! Знаех си, че имам талант за трагически актьор!

Чувах го от всеки порядъчен просяк в Дъблин. Бях на девет дена, а те викаха — ама че просешко бебе е само!

А когато бях на двайсет или трийсет дни, мама стоеше в дъжда пред театъра, артисти и режисьори излизаха и като чуваха келтските ми елегии, *me* казваха, че трябва да уча за актьор! И че щом порасна, сцената щяла да е моя, ама аз така и не пораснах. А у Шекспир няма роли за отрочета. Може би Пук, какво друго? А междувременно четирийсет дни, петдесет нощи след раждането ми представленията ми се забелязаха навсякъде и просяците почнаха да се надпреварват — дай месото, кожата, душата и гласа за час тук, за час там. Когато беше болна на легло, старата ме даваше за половин ден. И който ме

взимаше, не ме връщаше без похвала. „Господи — викаха, — така вика, че ще извади пари и от папската кесия!“

А една неделя сутрин пред катедралата един американски кардинал дойде да послуша концерта, който изнесох при вида на скъпите му фусти и разкошни дрехи. И каза тъй: „Този вик е първият вик на Христос при раждането *My*, смесен с ужасния крясък на Луцифер, захвърлен от Рая в огнената нечистотия на Ада!“

Точно това каза скъпият кардинал. А аз? Христос и Дявола в едно, и всичко това в моя вик, наполовина изгубен, наполовина намерен — можеш ли *tova* да си го представиш?

— Не мога — признах си.

— А години по-късно, нали го знаеш онзи чалнатия американски режисьор, дето гонеше бели китове? Първия път, когато ме среща, погледна ме бързо и... намигна! И извади цяла лира, ама не я даде на сестра ми, а я пъхна в моята мърлява длан, сви я, намигна ми отново и си отиде.

По-късно видях снимката му във вестника, наръгва Белия кит с ужасен харпун, самият той луд колкото си иска. И винаги бях налице, когато минаваше, той ми даваше банкнотата, но аз така и не му намигнах в отговор. Играех нямата роля. И той винаги имаше лира за мен и се гордееше, че не се предавам и не показвам, че знам, че ме е разпознал.

От хилядите, които са минали покрай мен, само той ме погледна в очите — и ти! Останалите бяха прекалено смутени от живота, за да гледат, докато дават милостиня.

Е, и тъй като онзи филмов режисьор, и хората от театъра, и кардиналите, и просяците ми казваха да играя със собствения си талант, с гениалната ми бебешка роля, явно всичко това ми е завъртяло главата.

А към това чувам погребален звън, хора умират от глад, не минаваше ден, без да минем покрай погребение или да не гледаме безработни да излизат на улицата... Нали разбираш? Щом ме бълскат дъждове и народни бури, щом си научил толкова много — просто *трябваше* да си остана дребен, да остана малък, не мислиш ли?

Не можеш да мориш дете от глад и да получиш мъж. Или днешните чудеса се различават от старите?

Е, щом съм се наслушал и нагледал на всички тези ужасии, нимащие искам да се развива на воля сред всички онези пороци и коварства, където естествената природа и противоестествените хора са против теб? Не. Не! Искам си уютната бърлога, а щом като са ме измъкнали от нея и няма връщане назад, просто ще си остана малък и ще се свивам под дъжда. Превърнах мъката в показ.

И знаеш ли какво? Спечелих.

„Вярно е, Отрок — помислих си. — Наистина си спечелил“.

— Е, това е то моята история — каза малкото създание, кацнало на стола в празния бар.

И ме погледна за първи път, откакто започна разказа си.

Жената, която бе негова сестра, макар да приличаше на побеляла майка, също се осмели да вдигне очи.

— А хората в Дъблин знаят ли за вас?

— Някои. И ми завиждат. И сигурно ме мразят, задето толкова леко се измъквам от Бог и неговите болести и изпитания.

— Полицията знае ли?

— Кой ще им каже?

Последва дълго мълчание.

Дъждът барабанеше в прозорците.

Някъде изскърца панта като измъчвана душа.

Мълчание.

— Не и аз — рекох.

— Ах, Господи, Господи...

И по бузите на сестрата потекоха сълзи.

И по странното мърляво лице на дребосъка потекоха сълзи.

И двамата ги оставиха да си текат, без да ги изтриват, докато сълзите не спряха, после допихме джина и останахме още малко.

— Най-добрият хотел в града е „Роял Хайберниън“, поне за просяците — рекох аз.

— Така е — съгласиха се те.

— И не сте идвали на най-доходоносното място от страх да не ме срещнете?

— Да.

— Нощта е млада — казах. — Малко преди полунощ пристига самолет с богаташи от Шанън.

Станах.

— Ако позволите... С удоволствие ще ви изпратя дотам.

— Календарът със светците е пълен, но все никак ще ви намерим място — отвърна жената.

И тръгнах в дъжда с жената Макгилъхи и нейното отроче обратно към хотела, и си говорихме по пътя за тълпата, която ще дойде от летището малко преди полунощ, пиеша и записваща се в късния час, чудесния час за просене, със студения дъжд и всичките екстри.

Част от пътя носех дребосъка, тъй като тя изглеждаше уморена. Върнах ѝ го, когато приближихме хотела.

— Ама наистина ли това е за първи път? — попитах.

— Да бъдем разкрити от турист ли? Да — отвърна дребосъкът.

— Имаш око на ястreb.

— Писател съм.

— Закови ме на Кръста! — възклика той. — Как не се сетих!

Нали няма...

— Няма — рекох аз. — Няма да напиша нито думичка за това поне още петнайсет години или повече.

— Значи си траем?

— Траем си.

Намирахме се на трийсетина метра от входа на хотела.

— И аз вече трябва да си трая — каза Отрок, легнал в ръцете на старата си сестра, свеж като ментова дъвка от джина, кръглоок, разчорлен, повит в мръсни пелени и вълна, размахващ нежно мънички юмручета. — С Моли си имаме правило — никакви разговори по време на работа. Дай си ръката.

Докоснах юмручето, мъничките пръстчета. Сякаш докосвах актиния.

— Бог да те благослови — каза той.

— И Бог да ви пази — отвърнах аз.

— А — рече дребосъкът, — още годинка и ще съберем пари за кораба до Ню Йорк.

— Ще съберем — потвърди тя.

— И вече никаква просия, никакви мърляви ревящи бебета посред бурни нощи, а никаква почтена работа. Ще запалиш ли свещичка за това?

— Запалена е. — Стиснах ръката му.

— Е, тръгвай.

— Изчезвам — казах.

И забързах към хотела, пред който вече пристигаха такситата от летището.

Зад себе си чух шляпането на жената, видях я как вдига ръце и излага Младенеца на дъжда.

— Бог да ви поживи! — извика тя. — Милост...!

И чух как монетите звънят в чашката, как киселото бебе плаче, как идват още коли и жената вика „милост“ и „благодаря“, и „жалост“, и „Бог да ви поживи“, и „Хвала“, и аз бършех собствените си сълзи, и ми се струваше, че съм само две педи висок, но все пак се справих с високите стъпала и се добрах до стаята и леглото. Студеният дъжд барабанеше в прозореца цяла нощ, а когато на сутринта се събудих и погледнах навън, улицата бе пуста и само пороят продължаваше да се лее...

АКВЕДУКТЪТ

Носеше се през страната на огромни каменни арки. Сега бе празен и само вятърът духаше в улеите му; нужна бе година за построяването му от земите на Севера до земите на Юга.

— Скоро — казваха майките на децата си, — скоро Акведуктът ще бъде завършен. Тогава ще отворят шлюзовете на хиляда мили на север и към нас ще потече прохладната вода за нивите ни, за цветята, за баните и масите.

Децата гледаха как Акведуктът расте камък по камък. Издигаше се на трийсет стъпки в небето, на всеки сто метра имаше огромни водоливници с фантастични форми, през които водата щеше да пълни домашните резервоари.

На Север имаше не една, а две страни. Вече много години там звъняха саби и се чуваше тръсък на щитове.

Сега, в Годината на завършването на Акведукта, двете северни страни бяха изстреляли милион стрели една срещу друга и бяха вдигнали милион щитове, проблясващи като безброй слънца. Надигна се рев като от далечен океански бряг.

В края на годината Акведуктът бе готов. Хората от горещия Юг чакаха с нетърпение.

— Кога ще дойде водата? Нима заради войната в Севера ще умрем от жажда и посевите ни ще загинат?

Пристигна пратеник.

— Войната е ужасна — каза той. — Клането е невъобразимо. Повече от сто милиона души загинаха.

— Заради какво?

— Между двете северни страни има разногласия.

— И ние само това знаем. Разногласия.

Хората се събираха покрай каменния Акведукт. Глашата тичаха по сухите улеи с жълти вимпели и викаха:

— Носете стомни и купи, гответе полята за плуговете, отворете баните, грабвайте чаши!

Дългият хиляда мили Акведукт се пълнеше и напред по улейте шляпаха босите стъпала на глашатаите. Десетки милиони души се събираха от кипящата страна, улейте бяха отворени и чакаха, хората вдигаха кофи, делви и стомни към празните водоливници, в които свиреше единствено вятърът.

— Идва!

Думата прелетя хилядата мили, предавана от уста на уста.

И някъде много отдалеч се чу плясък и ромон, звуци, каквото издава течност в каменен канал. Отначало течеше бавно, после все по-бързо и по-бързо, надолу към южните земи, под горещите лъчи на слънцето.

— Тук е! Всеки момент ще пристигне. Чуйте! — казваха хората и вдигаха чаши във въздуха.

Течността потече от улейте в земята, от отворените пасти на водоливниците в каменните бани, в чашите, в полята. Нивите се напоиха. Хората се къпеха. По градчета и поля се чуха песни.

— Но, мамо! — Едно дете вдигна чашата си и я разклати, течността се завъртя лениво. — Това не е вода!

— Ш-ш-ш! — сгълча го майка му.

— Червена е — рече детето. — И гъста.

— Вземай сапуна, измий се, не задавай въпроси, мълквай — нареди майката. — Бързай на нивата, отвори шлюзовете, засаждай ориза!

На полето един баща се смееше с двамата си синове.

— Ако продължава така, очаква ни чудесен живот. Пълни хамбари и чисти тела.

— Не се беспокой — отвърнаха синовете. — Президентът праща на Север посланик, който да се погрижи разногласията да продължат.

— Кой знае, може пък да е петдесетгодишна война!

Пееха и се смееха.

А вечерта всички легнаха щастливи, слушаха бълбukanето на Акведукта, пълно и богато като река, устремила се през земята им към утрото.

ПИПНАХ ТЕ!

Бяха влюбени до уши. Казваха го. Знаеха го. Изживяваха го. Когато не се взираха един в друг, се прегръщаха. Когато не се прегръщаха, се целуваха. Когато не се целуваха, бяха като дузина бъркани яйца в леглото. А след като приключваха с изумителния омлет, започваха отново да се гледат и да издават звуци.

С други думи, имаха Любовна връзка. С главна буква. Подчертано. С курсив. И възклициелни знаци. Добавете фойерверки. Разкъсайте облаците. Пратете за адреналин. Ставане в три сутринта. Спане до обед.

Тя се казваше Бет. Той — Чарлз.

Нямаха фамилии. Всъщност рядко се обръщаха един към друг и по име. Всеки ден откриваха нови имена, някои от които можеха да се произнесат единствено късно през нощта и само помежду им, когато двамата бяха потни и нежни, и най-шокиращо съблечени.

Както и да е, всяка нощ бе Четвърти юли. Всяка утрин — Нова година. Родният отбор печелеше и тълпата бе на терена. Бе шеметно спускане с шейна надолу и всичко студено летеше край тях, а те двамата топли се държаха здраво и крещяха от радост.

А после...

Нещо се случи.

На закуска, след около година страстни припадъци, Бет тихо, почти под нос каза:

— Пипнах те.

Той вдигна очи.

— Какво?

— Пипнах те — повтори тя. — Игра. Никога ли не си играл на Пипнах те?

— Дори не съм я чувал.

— Аз пък я играя от години.

— По магазините ли се продава?

— Не, не. Аз сама я измислих, или почти я измислих. Базирана е на една стара история за призраци или приказка на ужасите. Искаш ли да поиграем?

— Зависи. — Той отново се зае с шунката и яйцата.

— Може да я поиграем довечера... забавна е. Всъщност — тя кимна и също продължи да се храни — определено ще поиграем. Довечера е времето. Ох, зайо, ще ти хареса.

— Харесвам всичко, което правим.

— Ще ти изкара акъла.

— Как се казваше играта?

— Пипнах те.

— Никога не съм я чувал.

Разсмяха се. Но нейният смях бе по-висок от неговия.

Бе дълъг и възхитителен ден със сладки имена, редки омлети и прекрасна вечеря с чудно вино, после малко четене до полунощ, когато той внезапно я погледна.

— Не забравихме ли нещо?

— Какво?

— Пипнах те.

— О, разбира се! — разсмя се тя. — Просто чаках часовникът да отброи полунощ.

И часовникът започна да бие. Бет преброи до дванайсет и въздъхна щастливо.

— Добре. Да изгасим светлините. Ще оставим само нощната лампа при леглото. Така. — Тя изтича да изгаси другите лампи, върна се, издърпа възглавницата му и го накара да легне в средата на леглото.

— Остани тук. Не мърдай. Просто... чакай. И виж какво *се случва*... Става ли?

— Става. — Той се усмихна снизходително. В моменти като този тя бе като десетгодишен скаут, втурнала се с уж отровни курабийки към някаква лудория. И той май бе готов да изяде курабийките. — Да почваме.

— А сега не мърдай. И не говори. Остави ме аз да говоря, ако искам... става ли?

— Става.

— Започваме — каза тя и изчезна.

Всъщност потъна надолу като черна вещица, стопяваше се край леглото. Остави костите си да се размекнат. Главата и косата ѝ последваха станалото като японски хартиен фенер тяло надолу, гънка след гънка, докато край леглото не остана нищо.

— Страхотно! — възклика той.

— Не бива да говориш. Ш-ш-ш.

— Ш-ш-ш.

Тишина. Измина минута. Нищо.

Той чакаше, усмихнат до ушите.

Мина още една минута. Тишина. Не знаеше къде е.

— Още ли си до леглото? Ох, извинявай. — Зашътка си. — Не трябва да говоря.

Минаха пет минути. В стаята сякаш стана по-тъмно. Той се надигна малко и оправи възглавницата; усмивката му вече не бе така изпълнена с очакване. Огледа стаята. Лампата в банята светеше.

Чу се шум като от мишка в ъгъла. Той погледна натам, но не видя нищо.

Мина още минута. Той прочисти гърлото си.

Откъм банята, от нивото на пода, се чу шепот.

Той погледна натам, ухили се и зачака. Нищо.

Стори му се, че нещо пълзи под леглото. Усещането отмина. Той преглътна и примигна.

Стаята сякаш бе осветена от свещи. Сто и петдесет ватовата крушка сякаш си имаше петдесетватови проблеми.

По пода сякаш пробяга огромен паяк, но нищо не се виждаше. Накрая гласът ѝ промърмори като ехо, ту от единия край на тъмната стая, ту от другия.

— Как ти харесва *дотук*?

— Аз...

— Не говори — прошепна тя.

И отново изчезна за две минути. Той започна да усеща как пулсът в китките му се ускорява. Погледна лявата стена, после дясната, накрая тавана.

И внезапно видя бял паяк да пълзи покрай леглото. Бе нейната ръка, естествено, имитираше паяк. А ето че изчезна.

— Ха! — разсмя се той.

— Ш-ш-ш! — прошепна тя.

Нешо изтича в банята. Лампата там угасна. Мълчание. Сега светеше само слабата нощна лампа. На челото му избиха капчици пот. Седна, чудеше се защо изобщо правят това.

Ноктеста ръка скочи на отсрещния край на леглото, помърда пръсти и изчезна. Часовникът изцъка на китката му.

Сигурно бяха изминали още пет минути. Дишането му стана бавно и никак болезнено, макар да не можеше да каже защо. Намръщи се, малка вертикална бръчка се появи между очите му и не пожела да изчезне. Пръстите му сами се размърдаха по юргана, сякаш искаха да избягат от него.

Нокът се появи от дясната му страна. Не, изобщо нямаше нокът! Или имаше?

Нешо се размърда в дрешника срещу леглото. Вратата бавно се отвори в тъмното. Не можеше да каже дали нещо влезе вътре, или си беше там и чакаше да излезе. Вратата се отвори към бездна, черна като космоса между звездите. Няколко тъмни сенки на палта висяха вътре като безтелесни хора.

Бягащи стъпки в банята.

Котешки лапи на перваза.

Седна. Облиза устни. Почти каза нещо. Поклати глава. Минаха цели двайсет минути.

Чу се слаб стон, разнесе се и бързо затихна далечен смях. После отново стон... къде? Под душа ли?

— Бет? — повика най-сетне той.

Никакъв отговор. Внезапно вода закапа в умивалника, капка по капка. Нечия ръка бе завъртяла крана.

— Бет? — отново повика той и едва позна гласа си, тъй тревожен беше.

Никакъв отговор.

— Това не ми харесва.

Тишина.

Никакво движение. Никакъв шепот. Никакъв паяк. Нищо.

— Бет? — повика той този път малко по-високо.

Не се чуваше дори дишане.

— Тази игра не ми харесва.

Мълчание.

— Чуваш ли ме, Бет?

Тишина.

— Тази игра не ми харесва.

Капка в умивалника.

— Спирате, Бет.

Подухване на вятър от прозореца.

— Бет? — повика той. — Отговори. Къде си?

Тишина.

— Добре ли си?

Килимът лежеше на пода. Светлината на лампата намаляваше.

Невидима прах се размърда във въздуха.

— Бет... добре ли си?

Тишина.

— Бет?

Нищо.

— Бет!

— Ох-х-х-х-х... *ах-х-х-хх!*

Чу писъка, вика, крясъка.

Някаква сянка се надигна. Огромна тъмнина скочи в леглото.

Кацна на четири крака.

— Ах! — разнесе се вик.

— Бет! — изкрештя той.

— Ох-х-х! — изрева нещото.

Още един скок — и черното нещо се озова на гърдите му.

Студени ръце го стиснаха за шията. Бяло лице се надвеси над него.

Устата се раззина и изпища:

— Пипнах те!

— Бет!

И той се замята, помъчи се да се измъкне, но нещото се бе впило здраво в него и го гледаше с бялото си лице; огромни очи и разширени ноздри. Тъмни коси се посипаха отгоре му като бурен вятър. Ръцете стискаха гърлото му, дъхът от устата бе лден като полярен вятър, а нещото на гърдите му бе и леко, и тежко, и пух, и смазваща наковалня; мъчеше се да се отскубне, но ръцете му бяха приковани от крехките крака, а лицето го гледаше, пълно със злобно ликуване, тъй препълнено със злост, тъй неземно, тъй чуждо, тъй странно, тъй невиждано, че той отново закрещя.

— Не! Не! Не! Спри! Спри!

— Пипнах те! — изрева устата.

И това бе някой, когото не бе виждал никога досега. Жена от никакво бъдеще, от никакво време, когато времето и нещата са променили света, когато мракът се е сгъстил, скуката е отровила всичко и думите са били убити, и всичко е станало на лед и пустота, без никаква следа от любов, само омраза, само смърт.

— Не! Господи! Спри!

Избухна в сълзи. Разрида се.

Тя спря.

Ръцете ѝ се отдръпнаха студени, за да се върнат топли, галещи, прегръщащи, мили.

И това беше Бет.

— Ох, Господи, Господи, Господи! — плачеше той. — Не, не, не!

— Ох, Чарлз, Чарли! — разкайно извика тя. — Съжалявам. Не исках...

— Искаше. Ох, Господи, искаше, искаше!

Мъката му бе неудържима.

— Не, не. Чарли... — И тя също избухна в сълзи. Скочи от леглото и тичешком запали лампите. Но нито една не светеше достатъчно ярко. Той вече плачеше неутешимо. Тя се върна в леглото, притисна се в него, придърпа изкривеното му от мъка лице на гърдите си и го прегърна, започна да го гали, целуваше челото му и го остави да се наплаче.

— Съжалявам, Чарли, чуй ме, съжалявам. Аз не...

— Напротив!

— Беше само игра!

— Игра! Наричаш това игра, игра, игра! — изплака той и продължи да ридае.

Накрая плачът му спря, той лежеше до нея и тя отново бе топла и негова сестра/майка/приятелка/любовница. Сърцето му, което едва не бе изскочило от гърдите, сега отново биеше спокойно. Пулсът му утихна в китките. Стягането в гърдите изчезна.

— Ох, Бет, Бет — тихо изплака той.

— Чарли — извини се тя със затворени очи.

— Никога не го прави пак.

— Няма.

— Обещаваш ли, че няма да го правиш пак?

— Обещавам, кълна се.

— Теб те *нямаше*, Бет... това не беше *ти*!

— Обещавам, Чарли, кълна се.

— Добре.

— Прощаваш ли ми, Чарли?

Той дълго остана да лежи, после кимна, сякаш след тежки размисли.

— Прощавам ти.

— Съжалявам, Чарли. Хайде да поспим. Да изгася ли лампите?

Мълчание.

— Чарли, да изгася ли лампите?

— Не-не.

— Трябва да ги изгасим, за да поспим, Чарли.

— Нека да посветят още малко — каза той със затворени очи.

— Добре — отвърна тя и го прегърна. — Още малко.

Той пое пресекливо дъх и се разтрепери целият. Тресе се цели пет минути, тя го прегръща, галеше и целуваше, докато не утихна.

Час по-късно реши, че е заспал, стана и угаси всички лампи без тази в банята, в случай че се събуди и иска да има поне една светлинка. Когато отново легна в леглото, той се размърда. Гласът му бе много тих, много изгубен.

— О, Бет, толкова те обичах.

Тя претегли думите му.

— Поправка. Толкова ме *обичаши*.

— Толкова те *обичам* — каза той.

Цял час Бет се взира в тавана, докато не заспа.

На закуска той я погледна, докато мажеше препечената си филийка. Тя стоеше спокойно и дъвчеше бекон. Усети погледа му и му се ухили.

— Бет.

— Какво?

Как да ѝ каже? Вътре в него бе студено. Сутринта спалнята изглеждаше по-малка, по-тъмна. Беконът бе изгорял. Препечената филийка бе станала на въглен. Кафето имаше странен и чужд привкус.

Тя изглеждаше много бледа. Чарлз усещаше сърцето си като уморен юмрук, слабо бълскащ никаква заключена врата.

— Аз... — започна той, — ние...

Как да ѝ каже от какво внезапно бе започнал да се бои? Изведнъж усети, че това е началото на края. А отвъд края нямаше да има никой, при когото да отиде — никой в целия свят.

— Нищо — каза той.

Пет минути по-късно тя се обади, загледана в бърканите си яйца:

— Чарлз, искаш ли пак да играем довечера? Но този път аз ще лежа, а ти ще се криеш и ще казваш „Пипнах те“?

Той помълча известно време, защото не можеше да си поеме дъх.

— Не.

Не искаше да познава тази част от себе си.

От очите му бликнаха сълзи.

— О, не.

КРАЯТ НА НАЧАЛОТО

Спра косачката на сред двора, защото усети, че точно в този момент слънцето залезе и се показва звездите. Прясно окосената трева по лицето и тялото му падна на земята. Да, звездите наистина се виждаха — отначало едва-едва, но ставаха все по-ярки в пустинното небе. Чу мрежестата врата на верандата да се затваря и усети, че жена му го наблюдава.

— Почти е време — каза тя.

Той кимна; нямаше нужда да си поглежда часовника. Чувстваше се ту много стар, ту съвсем млад, ту му бе много студено, ту много горещо — сега едното, след миг — другото. Беше собственият си син, говореще постоянно и се движеше енергично, за да скрие силното тупене на сърцето си, отново и отново обхващащия го страх, докато обличаше новата си униформа, проверяваше хранителните запаси, бутилките с кислород, шлемовете, скафандрите и поглеждаше, подобно на всеки друг човек на Земята, към бързо пълнещото се със звезди небе.

И изведнъж се озова на старото си място, отново бе бащата на сина, стиснал дръжката на косачката.

— Ела да поседим на верандата — повика го жена му.

— По-добре да си намирам работа!

Тя слезе по стъпалата и отиде при него.

— Не се беспокой за Робърт. Всичко ще е наред.

— Но това е толкова ново — чу собствения си глас той. — Никога досега не е било правено. Помисли си само — ракета с екипаж полита да изгради първата космическа станция. Господи, та това не може да се направи, не съществува, няма ракета, няма опитно поле, няма време на отлитане, няма техници. Както сме тръгнали, дори нямам син на име Боб. Не издържам вече!

— Тогава какво си се зазяпал?

Той поклати глава.

— Ами, тази сутрин отивам на работа и чувам някой да се смее с цяло гърло. Така се изненадах, че замръзнах на сред улицата. Защото *аз* бях онзи, който се смееше! Защо ли? Защото най-сетне наистина *разбрах* какво ще прави Боб довечера; най-сетне *повярвах*. Заприих движението, кой знае как са ме ругали. А следобед се улових, че си тананикам. Чувала си я тая песен. „Колело в колелото на сред небето“. Отново се разсмях. Космическата станция, разбира се. Голямото колело с кухи спици, в което Боб ще живее шест или осем месеца, след което ще продължи към Луната. Докато се прибирах, се сетих още от песента. „Малкото се върти от вяра, голямото — по милост Божия“. Искаше ми се да скачам, да викам, сам да се изстрелям натам!

Жена му го докосна.

— Ако ще оставаме тук, поне да се настаним по-удобно.

Разположиха два плетени люлеещи се стола на сред моравата и седнаха тихо. Звездите разтваряха тъмнината като бледи зърнца каменна сол, разпиляна от хоризонт до хоризонт.

— Виж ти — каза жена му. — Сякаш чакаме годишните фойерверки на Сисли Филд.

— Само дето тази вечер хората са повече...

— Все си мисля — в момента милиард души гледат небето с отворени уста.

Чакаха, усещаха как земята се движи под столовете им.

— Колко е часът?

— Осем без единайсет.

— Винаги си точен. Сякаш имаш часовник в главата.

— Тази нощ не мога да сгреша. Мога да ти кажа, когато остане една секунда до старта. Виж! Десетминутното предупреждение!

На запад разцъфнаха четири алени сигнални ракети, понесоха се с примистване във вятъра над пустинята, безмълвно потънаха в земята и угаснаха.

В отново възцарилата се тъмнина съпругът и съпругата престанаха да се люлеят в столовете си.

— Осем минути — каза след малко той. Последва пауза. — Седем. — Последва сякаш малко по-дълга пауза. — Шест...

Жена му бе отметнала глава назад и изучаваше звездите точно над нея.

— Защо? — промърмори тя и затвори очи. — Защо са ракетите, защо тази вечер? Защо е всичко това? Иска ми се да разбера.

Той погледна лицето ѝ, бледо в приличащата на пудра светлина на Млечния път. Искаше му се да отговори, но я оставил да продължи.

— Това не е като старата история, когато питали алпинистите защо се качват на Еверест и те отговаряли — защото го има. Никога не съм го разбирила. Това за мен не е отговор.

Пет минути, помисли си той. Времето отминава... часовникът му тиктака... колелце в колелцето... малкото се върти от... голямото от... наред... четири минути!... Хората вече са се качили в ракетата, по контролния панел примигват светлинки...

Устните му се раздвижаха.

— Знам само, че това е наистина краят на началото. Каменна епоха, бронзова епоха, желязна епоха; отсега нататък ще съберем всичко това под едно голямо име за времето, когато сме вървели по Земята, слушали сме птиците сутрин и сме плакали от завист. Може би ще го наричаме Земна епоха или пък Епохата на гравитацията. Милиони години сме се борили с гравитацията. Когато сме били амеби и риби, сме се мъчели да изпълзим от моретата, без гравитацията да ни смаже. Щом сме се озовали на брега, веднага сме започнали да се изправяме, без гравитацията да пречупи новото ни изобретение — гръбнака, опитвали сме се да вървим, без да се спъваме, да тичаме, без да падаме. Милиард години гравитацията ни е държала тук, подигравала ни се е с вятър и облаци, с пеперуди и скакалци. Ето това му е най-важното на тази вечер... тя е краят на старата гравитация и на нейната епоха. Веднъж и завинаги. Не знам как ще разделят епохите — от времето на персите, мечтали си за летящи килимчета, или от китайците, които през всички неизвестни рождения дни и новогодишни празници са пускали фойерверки и ракети. А може би ще започне от следващия час. Но сега ние сме в края на милиард години опитване, в края на нещо продължително и почетно — поне за нас, хората.

Три минути... две и петдесет и девет секунди... две и петдесет и осем...

— Но аз все още не разбирам защо — рече жена му.

Две минути, помисли си той. *Готови?* *Готови?* *Готови?* — пита далечен глас по радиото. *Готови!* *Готови!* *Готови!* — бързо отговаря бръмчащата ракета. *Проверка!* *Проверка!* *Проверка!*

Тази вечер, помисли си той. Дори да се провалим с първия, ще пуснем втори и трети кораб и ще достигнем всички планети, а след това и звездите. Просто ще продължаваме напред, докато големите думи като „бесмъртие“ и „вечност“ не придобият смисъл. Големи думи, да, точно това искаме. Непрекъснатост. Откакто са се обърнали езиците ни и са се раздвижили устните ни, ние все питаме — какъв е смисълът на всичко това? Всички други въпроси са глупави, щом смъртта диша в тила ни. Но нека само се заселим на десет хиляди светове, въртящи се около десет хиляди непознати слънца, и въпросът ще загълхне. Човекът ще бъде вечен и безкраен, също като космоса. Ще продължи завинаги напред, както продължава космосът. Отделните индивиди ще умират както винаги, но историята ни ще продължи безкрайно надалеч в бъдещето и знанието, че ще оцелеем завинаги, ще ни даде чувство за сигурност — а именно тя е отговорът на онзи въпрос. Щом сме дарени с живот, най-малкото, което можем да направим, е да запазим и предаваме този дар до безкрай. И целта си заслужава усилията.

Плетените столове зашепнаха тихо в тревата.

Една минута.

— Една минута — каза на глас той.

— О! — Жена му ненадейно го хвана за ръката. — Надявам се, че Боб...

— Ще бъде наред!

— Ох, Господи, помогни им...

Трийсет секунди.

— Сега гледай.

Петнайсет, десет, пет...

— Гледай!

Четири, три, две, една.

— Ето! Ето там! Ох, там, ето там!

Извикаха. Скочиха на крака. Столовете им се обърнаха. Двамата се олюляха, ръцете им се опитваха да се намерят, да се вкопчат, да стиснат. Видях ярко зарево в небето, а десет секунди по-късно огромна комета излетя във въздуха, затъмни звездите и се втурна нагоре, за да се превърне в нова звезда сред завръщащото се изобилие на Млечния път. Мъжът и жената се държаха, сякаш се намираха на ръба на висока скала и под тях се бе раззинала бездънна черна пропаст.

Гледаха нагоре и чуваха собствения си плач и хлипане. Мина дълго време, преди да успеят да проговорят.

— Отлетя, нали *отлетя*?

— Да...

— Всичко е наред, нали?

— Да... да...

— Не е паднала...?

— Не, не, всичко е наред, Боб е наред, всичко е наред.

Накрая отстъпиха един от друг.

Той докосна лицето си и погледна мокрите си пръсти.

— Проклет да съм — промърмори. — Проклет да съм.

Почакаха още пет, още десет минути, докато очите не ги заболяха от безбройните кристалчета огнена сол. Наложи се да ги затворят.

— Е, да се прибираме — каза тя.

Той не можеше да помръдне. Само ръката му сама се протегна към дръжката на косачката. Видя я какво прави.

— Остава още съвсем малко...

— Но вече не се вижда.

— Виждам достатъчно — отвърна той. — Трябва да довърша.

После ще поседим малко на верандата, преди да се приберем.

Помогна й с прибирането на столовете на верандата, настани я, върна се и отново се зае с косачката. Косачка. Колело в колелото. Проста машина, хващащ я в ръце и я буташ напред, колелата се въртят и тракат, а ти вървиш след тях и тихичко си мислиш нещо. Връва, следвана от топла тишина. Въртящо се колело, следвано от замислена стъпка.

Аз съм на милиард години, каза си той; аз съм на една минута. Висок съм един сантиметър, не, десет хиляди *мили*. Гледам надолу и не виждам краката си, толкова са далече.

Забута косачката. Тревата летеше нагоре и меко падаше около него; той вдъхваше аромата й, наслаждаваше му се и се чувстваше, сякаш е цялото човечество, къпещо се в свежите води на извора на младостта.

И изкъпан, той отново си спомни песента за колелата, вярата и Божията милост насреща небето, където сред милионите неподвижни

звезди една-единствена се осмеляваше да се движи нанякъде и да не спира.

После окоси останалата трева.